http://www.dhammadownload.com

၁၇၀၀

အလိုတော်ပြည့် - ဓမ္မာစရိယတက္ကသိုလ်
စိရံ တိဋ္ဌတု သဒ္ဓမ္မော
ဝိနယ သုတ္တန္တ အဘိဓမ္မ
သာသနာ ၂၅၄၈ ကောဇာ ၁၃၆၆
ရန်ကုန်မြို့

အဋ္ဌသာလိနီ ဝါကျဥယျာဉ်

ဒုတိယတွဲ

ဘဒ္ဒန္တသုစိတ္တာဘိဝံသ

ရေးသားပြုစုသည်။

သာသနာနှစ် ၂၅၅၁ ကောဇာ ၁၃၇၀

ဓမ္မသီတဂူစာစဉ် (၆)

http://www.dhammadownload.com

အလိုတော်ပြည့် - ဓမ္မာစရိယတက္ကသိုလ်
စိရံ တိဋ္ဌတု သဒ္ဓမ္မော
ဝိနယ သုတ္တန္တ အဘိဓမ္မ
သာသနာ ၂၅၄၆ ကောဇာ ၁၃၆၄
ရန်ကုန်မြို့

အဋ္ဌသာလိနီ ဝါကျဥယျာဉ်

ဒုတိယတွဲ

ဘဒ္ဒန္တသုစိတ္တာဘိဝံသ

ရေးသားပြုစုသည်။

သာသနာနှစ် ၂၅၅၁ ကောဇာ ၁၃၇၀

ဓမ္မသီတဂူစာစဉ် (၆)

http://www.dhammadownload.com

http://www.dhammadownload.com

http://www.dhammadownload.com

http://www.dhammadownload.com

အဋ္ဌသာလိနီ ဝါကျဥယျာဉ်

ဒုတိယတွဲ

ဘဒ္ဒန္တသုစိတ္တာဘိဝံသ

http://www.dhammadownload.com

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ သာသနာရေးဦးစီးဌာန၊

ပုံနှိပ်တိုက်ညွှန်ကြားရေးမှူး - ဦးဝင်းနိုင်မှ

မှတ်ပုံတင်အမှတ်(၀၃၈၄၃/၀၂၄၀၅)ဖြင့် ရိုက်နှိပ်ခွင့်ပြု၍

အမှတ် ၃၃၇(က)၊ မာလာရုံလမ်း၊ လှိုင်မြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ဦးနေဝင်း (မြဲ ၀၆၀၇၄) နေဝင်းကွန်ပျူတာပုံနှိပ်လုပ်ငန်းတွင် ရိုက်နှိပ်ပြီး၊

ဒုတိယအကြိမ်ဖြင့် ၂၀၁၀ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် ထုတ်ဝေပါသည်။

http://www.dhammadownload.com

မာတိကာ

ဝါကျဥယျာဉ် အမှတ်	ကာမာဝစရကုသလဝဏ္ဏနာ	အဋ္ဌကထာ စာမျက်နှာ	ဝါကျဥယျာဉ် စာမျက်နှာ
၁၁၉။	ကသ္မာ ပနေတ္ထ ဖဿော၀ ပဌမံ ဝုတ္တောတိ?	၁၅၀	၁
၁၂၀။	အပိ စ အယံ ဖဿော နာမ ယထာ ပါသာဒံ ...	၁၅၁	၅
၁၂၁။	ဒေသနာဝါရေ ပန ဖဿော၀ ပဌမံ ဝုတ္တောတိ..	၁၅၁	၉
၁၂၂။	အယဉ္စိ အရူပဓမ္မောပိ သမာနော အာရမ္မဏေ...	၁၅၁	၁၂
၁၂၃။	တိကသန္နိပါတသင်္ခါတဿ ပန အတ္တနော	၁၅၂	၁၇
၁၂၄။	ဝေဒယတီတိ ဝေဒနာ။	၁၅၂	၂၂
၁၂၅။	ဒုတိယေ အတ္ထဝိကပ္ပေ အယံ ဣစ္ဆ အဓိပ္ပေတာ	၁၅၂	၂၈
၁၂၆။	နီလာဒိဘေဒံ အာရမ္မဏံ သဉ္ဇာနာတီတိ သညာ၊	၁၅၃	၃၁
၁၂၇။	အပရော နယော–သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသေန ဟိ	၁၅၄	၃၄
၁၂၈။	စေတယတီတိ စေတနာ။	၁၅၄	၃၈
၁၂၉။	"အာရမ္မဏံ စိန္တေတီတိ စိတ္တ"န္တိ အာဒိနာ နယေန	၁၅၅	၄၃
၁၃၀။	ဇဝံ ဒွါရံ ပတ္တာ အာရမ္မဏဝိဘာဝနဋ္ဌာနေ	၁၅၆	၄၇
၁၃၁။	ကိံ ပနေတံ စိတ္တံ ပုရိမနိဒ္ဒိဋ္ဌစိတ္တေန သဒ္ဓိံ	၁၅၆	၄၉
၁၃၂။	ဣဒံ ပနေတ္ထ သန္နိဋ္ဌာနံ၊ ဥဒ္ဒေသဝါရေ သင်္ဂဟနတ္ထံ,	၁၅၇	၅၂
၁၃၃။	ဝိတက္ကေတီတိ ဝိတက္ကော၊	၁၅၇	၅၅
၁၃၄။	အာရမ္မဏေ တေန စိတ္တံ ဝိစရတီတိ ဝိစာရော။	၁၅၈	၆၀
၁၃၅။	ပိဏယတီတိ ပီတိ၊	၁၅၈	၆၃
၁၃၆။	သုခယတီတိ သုခံ။	၁၆၀	၆၆
၁၃၇။	စိတ္တဿေကဂ္ဂတာတိ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂဘာဝေါ၊	၁၆၁	၇၂
၁၃၈။	သဒ္ဒဟန္တိ ဧတာယ, သယံ ဝါ သဒ္ဒဟတိ,	၁၆၂	၇၄
၁၃၉။	ဝီရဿ ဘာဝေါ ဝီရိယံ၊ ဝီရာနံ ဝါ ကမ္မံ ဝီရိယံ၊	၁၆၃	၈၀
၁၄၀။	သရန္တိ ဧတာယ, သယံ ဝါ သရတိ,	၁၆၄	၈၃
၁၄၁။	အာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမ္မာ အာဓိယတိ ဌပေတီတိ	၁၆၅	၈၅
၁၄၂။	ပဇာနာတီတိ ပညာ။	၁၆၅	၈၇
၁၄၃။	မနတီတိ မနော။	၁၆၆	၉၀
၁၄၄။	ပီတိသောမနဿသမ္ပယောဂတော သောဘနံ မနော	၁၆၆	၉၃
၁၄၅။	ဇီဝန္တိ ဧတေန တံသမ္ပယုတ္တကာ ဓမ္မာတိ ဇီဝိတံ။	၁၆၇	၉၄
၁၄၆။	သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒီသု ဒဿနဋ္ဌေန သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊	၁၆၇	၉၈
၁၄၇။	သဒ္ဓါဗလာဒီသုပိ သဒ္ဓါဒီနိ ဝုတ္တတ္တာနေ၀။	၁၆၇	၁၀၁
၁၄၈။	တတ္ထ ပုရိမာနိ ပဉ္စ ဟေဋ္ဌာ လက္ခဏာဒီဟိ	၁၆၇	၁၀၄
၁၄၉။	န လုဗ္ဘန္တိ ဧတေန, သယံ ဝါ န လုဗ္ဘတိ,	၁၆၈	၁၀၇
၁၅၀။	နာဘိဇ္ဈာယတီတိ အနဘိဇ္ဈာ။	၁၇၃	၁၁၁
၁၅၁။	ကာယဿ ပဿမ္ဘနံ ကာယပဿဒ္ဓိ။ စိတ္တဿ	၁၇၄	၁၁၅

http://www.dhammadownload.com

မာတိကာ

ဝါကျဥယျာဉ် အမှတ်	ကာမာဝစရကုသလဝဏ္ဏနာ	အဋ္ဌကထာ စာမျက်နှာ	ဝါကျဥယျာဉ် စာမျက်နှာ
၁၅၂။	သရတီတိ သတိ။	၁၇၅	၁၁၈
၁၅၃။	ကာမစ္ဆန္ဒာဒယော ပစ္စနီကဓမ္မေ သမေတီတိ	၁၇၅	၁၂၁
၁၅၄။	သဟဇာတဓမ္မေ ပဂ္ဂဏှာတီတိ ပဂ္ဂါဟော။	၁၇၅	၁၂၄
၁၅၅။	ဇွတ္တာဝတာ စိတ္တဂ္ဂံဝသေန ပါဋ္ဌိယံ အာရုဠ္ဌေ	၁၇၆	၁၂၆
၁၅၆။	ကိရိယာ ကာရော၊ မနသ္မိံ ကာရော မနသိကာရော။	၁၇၇	၁၂၈
၁၅၇။	တေသု ဓမ္မေသု မဇ္ဈတ္တတာ တတြမဇ္ဈတ္တတာ၊	၁၇၇	၁၃၂
၁၅၈။	ယော တသ္မိံ သမယေ ဖဿောတိ တသ္မိံ သမယေ	၁၈၁	၁၃၅
၁၅၉။	ယံ တသ္မိံ သမယေတိ ဇွေ့ ကိဥ္စာပိ "ကတမာ	၁၈၃	၁၃၈
၁၆၀။	သမ္ဘုသတော ဇာတံ,	၁၈၃	၁၄၂
၁၆၁။	စိတ္တနိဒ္ဒေသေ စိတ္တဝိစိတ္တတာယ စိတ္တံ။	၁၈၄	၁၄၆
၁၆၂။	ဟာဒယန္တိ စိတ္တံ	၁၈၄	၁၅၁
၁၆၃။	တမေဝ ပရိသုဒ္ဓဋ္ဌေန ပဏ္ဍရံ၊	၁၈၅	၁၅၄
၁၆၄။	မနော မနာယတနန္တိ ဣဓ ပန မနောဂ္ဂဟဏံ	၁၈၅	၁၅၇
၁၆၅။	ဣဓ ပန သင်္ဂါတိဒေသဋ္ဌေန သမောသရဏ...	၁၈၅	၁၆၀
၁၆၆။	ဝိဇာနာတီတိ ဝိညာဏံ	၁၈၅	၁၆၂
၁၆၇။	တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတူတိ တေသံ ဖဿာဒီနံ	၁၈၆	၁၆၄
၁၆၈။	အာရမ္မဏေ စရဏကဝသေန စာရော။	၁၈၇	၁၆၈
၁၆၉။	ပမုဒိတဿ ဘာဝေါ ပါမောဇ္ဇံ။	၁၈၇	၁၇၁
၁၇၀။	ဝိတ္တီတိ ဝိတ္တံ။	၁၈၇	၁၇၃
၁၇၁။	ပီတိမာ ပန ပုဂ္ဂလော ကာယစိတ္တာနံ ဥဂ္ဂတတ္တာ	၁၈၇	၁၇၆
၁၇၂။	ဧကဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသေ အစလဘာဝေန အာရမ္မဏေ	၁၈၈	၁၈၀
၁၇၃။	ဥဒ္ဓစ္စဝိစိကိစ္ဆာဝသေန ပဝတ္တဿ ဝိသာဟာရဿ	၁၈၈	၁၈၃
၁၇၄။	သမထောတိ တိဝိဓော သမထော စိတ္တသမထော	၁၈၈	၁၈၆
၁၇၅။	ဗုဒ္ဓါဒိဂုဏာနံ သဒ္ဒဟနဝသေန သဒ္ဓါ၊	၁၈၉	၁၈၉
၁၇၆။	ဝီရိယာရမ္ဘောတိ ဝီရိယသင်္ခါတော အာရမ္ဘော။	၁၈၉	၁၉၄
၁၇၇။	အဘိမုခံ ဂစ္ဆာဝိယ သရဏတော ပဋိဿရဏတော	၁၉၁	၁၉၇
၁၇၈။	အနုပဝိသနသင်္ခါတေန ဩဂါဟနဋ္ဌေန	၁၉၁	၁၉၉
၁၇၉။	အနိစ္စာဒီနံ ဝိဘာဝနဝသေန ဝေဘဗျာ	၁၉၁	၂၀၁
၁၈၀။	အသနိ ဝိယ သိလုစ္စယေ ကိလေသေ မေဓတိ	၁၉၂	၂၀၅
၁၈၁။	ရတိကရဏဋ္ဌေန, ပန ရတိဒါယကဋ္ဌေန,	၁၉၂	၂၀၈
၁၈၂။	ယော တေသံ အရူပီနံ ဓမ္မာနံ အာယူတိ တေသံ	၁၉၂	၂၁၂
၁၈၃။	ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ တောယ တိဋ္ဌန္တီတိ ဋ္ဌိတိ။	၁၉၃	၂၁၄
၁၈၄။	ယံ တသ္မိံ သမယေတိ ယေန ဓမ္မေန တသ္မိံ	၁၉၃	၂၁၆

http://www.dhammadownload.com

မာတိကာ

ဝါကျဥယျာဉ် အမှတ်	ကာမာဝစရကုသလဝဏ္ဏနာ	အဋ္ဌကထာ စာမျက်နှာ	ဝါကျဥယျာဉ် စာမျက်နှာ
၁၈၅။	အလုဗ္ဘနကဝသေန အလောဘော၊	၁၉၃	၂၂၀
၁၈၆။	ကာယပဿဒ္ဓိနိဒ္ဒေသာဒီသု ယသ္မာ ကာယောတိ	၁၉၄	၂၂၂
၁၈၇။	ကမ္မညတာတိ ကမ္မနိ သာဓုတာ။	၁၉၅	၂၂၄
၁၈၈။	တဿ ကိလေသဝသေန ဇဝံ ဝင်္ကဿ ပုဂ္ဂလဿ	၁၉၅	၂၂၆
၁၈၉။	သဘာဝဋ္ဌေန သုညတဋ္ဌေန နိဿတ္တဋ္ဌေန ဒွေဝ	၁၉၆	၂၃၀
၁၉၀။	အဓိပတိယဋ္ဌေန ပန အဋ္ဌေဝ ဓမ္မာ ဣန္ဒြိယာနိ	၁၉၇	၂၃၅
၁၉၁။	ဣဒါနိ ဒုတိယစိတ္တာဒီနိ ဒဿေတုံ "ကတမေ	၁၉၉	၂၃၉
၁၉၂။	ဆန္ဒသတ္တမအဋ္ဌမာနိ ဒုတိယတတိယစတုတ္ထေသု	၂၀၁	၂၄၃
	ရူပါဝစရကုသလဝဏ္ဏနာ		
၁၉၃။	ဣဒါနိ ရူပါဝစရကုသလံ ဒဿေတုံ "ကတမေ ဓမ္မာ	၂၀၇	၂၄၅
၁၉၄။	ကိံ ပနေတေန နိယမတော ရူပဘဝေ	၂၀၇	၂၅၁
၁၉၅။	အတ္ထတော စာယံ မဂ္ဂေါ နာမ စေတနာပိ ဟောတိ	၂၀၇	၂၅၃
၁၉၆။	ဘာဝေတီတိ ဇနေတိ ဥပ္ပါဒေတိ ဝဍ္ဎေတိ။	၂၀၇	၂၅၈
၁၉၇။	ကသ္မာ ပနေတ္ထ ယထာ ကာမာဝစရကုသလနိဒ္ဒေသေ	၂၀၈	၂၆၁
၁၉၈။	ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီတိ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စိတွာ ဝိနာ	၂၀၈	၂၆၄
၁၉၉။	တတ္ထ သိယာ "ကသ္မာ ပနေသ ပုဗ္ဗပဒေယေဝ,	၂၀၈	၂၆၈
၂၀၀။	ဥတ္တရပဒေပိ ပန ယထာ "ဣဓေဝ ဘိက္ခဝေ	၂၀၉	၂၇၃
၂၀၁။	ကိလေသကာမပက္ခေ ပန "ဆန္ဒော"တိ စ	၂၀၉	၂၇၇
၂၀၂။	အညေသမ္ပိ စ ဓမ္မာနံ အကုသလဘာဝေ ဝိဇ္ဇမာနေ	၂၁၀	၂၈၀
၂၀၃။	ဝုတ္တာဝတာ စ ပဌမဿ ပဟာနင်္ဂံ ဒဿိတွာ	၂၁၀	၂၈၄
၂၀၄။	ဝိဝေကဇန္တိ ဧတ္ထ ဝိဝိတ္တိ ဝိဝေကော၊	၂၁၁	၂၈၇
၂၀၅။	အယဉ္စ ပီတိ ဣဒဉ္စ သုခံ အဿ ဈာနဿ	၂၁၁	၂၉၁
၂၀၆။	ပဌမံ ဈာနန္တိ ဧတ္ထ ဂဏနာနုပုဗ္ဗတာ ပဌမံ၊	၂၁၁	၂၉၄
၂၀၇။	ဈာနန္တိ ဒုဝိဓံ ဈာနံ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံ	၂၁၁	၂၉၇
၂၀၈။	ဥပသမ္ပဇ္ဇာတိ ဥပဂန္တွာ၊ ပါပုဏိတွာ ဝုတ္တံ ဟောတိ။	၂၁၂	၃၀၁
၂၀၉။	ပထဝီကသိဏန္တိ ဧတ္ထ ပထဝီမဏ္ဍလမ္ပိ သကလဋ္ဌေန	၂၁၂	၃၀၄
၂၁၀။	အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။	၂၁၂	၃၀၇
၂၁၁။	တသ္မိံ သမယေတိ တသ္မိံ ပဌမဇ္ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ	၂၁၃	၃၁၀
၂၁၂။	ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာတိ ဝိတက္ကဿ စ	၂၁၃	၃၁၂
၂၁၃။	သမ္ပသာဒနန္တိ သမ္ပသာဒနံ ဝုစ္စတိ သဒ္ဓါ။	၂၁၃	၃၁၇
၂၁၄။	ဧကော ဥဒေတီတိ ဧကောဒိ၊	၂၁၃	၃၂၀
၂၁၅။	နနု စာယံ သဒ္ဓါ ပဌမဇ္ဈာနေပိ အတ္ထိ၊ အယဉ္စ	၂၁၄	၃၂၄
၂၁၆။	အဝိတက္ကံ အဝိစာရန္တိ ဘာဝနာယ ပဟီနတ္တာ ဧတသ္မိံ,	၂၁၄	၃၂၉

http://www.dhammadownload.com

မာတိကာ

ဝါကျဥယျာဉ် အမှတ်	ရူပါဝစရကုသလဝဏ္ဏနာ	အဋ္ဌကထာ စာမျက်နှာ	ဝါကျဥယျာဉ် စာမျက်နှာ
၂၁၇။	ဧတ္ထာဟ "နနု စ 'ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ'တိ	၂၁၄	၃၃၀
၂၁၈။	သမာဓိဇန္တိ ပဌမဇ္ဈာနသမာဓိတော, သမ္ပယုတ္တ	၂၁၅	၃၃၄
၂၁၉။	ဒုတိယန္တိ ဂဏနာနုပုဗ္ဗတာ ဒုတိယံ၊	၂၁၅	၃၃၇
၂၂၀။	ပီတိယာ စ ဝိရာဂါတိ ဝိရာဂေါ နာမ ဝုတ္တပ္ပကာရာယ	၂၁၅	၃၃၉
၂၂၁။	ကာမဉ္စေတေ ဝိတက္ကဝိစာရာ ဒုတိယဇ္ဈာနေယေဝ	၂၁၆	၃၄၃
၂၂၂။	ဥပေက္ခကော စ ဝိဟရတီတိ ဧတ္ထ ဥပပတ္တိတော	၂၁၆	၃၄၇
၂၂၃။	ဧတ္ထာဟ" နနု စာယံ အတ္ထတော တတြမဇ္ဈတ္တု	၂၁၈	၃၅၁
၂၂၄။	ဣဒါနိ သတော စ သမ္ပဇာနောတိ ဧတ္ထ သရတီတိ	၂၁၉	၃၅၃
၂၂၅။	တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ဣဒံ သတိသမ္ပဇညံ ပုရိမဇ္ဈာနေသုပိ	၂၁၉	၃၅၆
၂၂၆။	ဣဒါနိ သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတီတိ ဧတ္ထ	၂၁၉	၃၅၉
၂၂၇။	ဣဒါနိ ယံ တံ အရိယာ အာစိက္ခန္တိ ဥပေက္ခကော	၂၁၉	၃၆၂
၂၂၈။	ကသ္မာ ပန တံ တေ ဧဝံ ပသံသန္တီတိ?	၂၂၀	၃၆၆
၂၂၉။	သုခဿ စ ပဟာနာ, ဒုက္ခဿ စ ပဟာနာတိ	၂၂၀	၃၆၉
၂၃၀။	ဧတ္ထာဟ "အထေဝံ တာသု တာသု ဈာနေသု	၂၂၁	၃၇၂
၂၃၁။	ယထာ ဝါ အညတ္ထ ပဟီနာပိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ	၂၂၂	၃၇၅
၂၃၂။	အဒုက္ခမသုခန္တိ ဒုက္ခာဘာဝေန အဒုက္ခံ၊	၂၂၂	၃၇၇
၂၃၃။	ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိန္တိ ဥပေက္ခာယ ဇနိတပါရိ	၂၂၂	၃၈၀
၂၃၄။	ဧတာနိ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ ပဉ္စကနယော	၂၂၃	၃၈၃
၂၃၅။	ဣဒါနိ ယသ္မာ ဧတံ ဈာနံ နာမ ပဋိပဒါကမေန	၂၂၇	၃၈၆
၂၃၆။	တတ္ထ ပဌမသမန္နာဟာရတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ	၂၂၇	၃၈၈
၂၃၇။	ဣဒါနိ ယသ္မာ ဧတံ ဈာနံ ယထာ	၂၂၉	၃၉၁
၂၃၈။	ဣဒါနိ အာရမ္မဏပဋိပဒါမိဿကံ သောဠသ	၂၂၉	၃၉၄
၂၃၉။	ဣဒါနိ ယသ္မာ အာပေါကသိဏာဒီသုပိ ဧတာနိ	၂၃၁	၃၉၈
၂၄၀။	အာကာသကသိဏန္တိ ပန ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသမ္ပိ	၂၃၁	၄၀၁
၂၄၁။	ဧဝံ အဋ္ဌသု ကသိဏေသု ရူပါဝစရကုသလံ	၂၃၂	၄၀၅
၂၄၂။	တာနိ အဘိဘုယျာတိ ယထာ နာမ သမ္ပန္န	၂၃၃	၄၀၈
၂၄၃။	သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနီတိ ပရိသုဒ္ဓါပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏာနိ။	၂၃၄	၄၁၀
၂၄၄။	ဧဝံ လက္ခဏာဒီ ဝိမောက္ခဘာဝပ္ပဝတ္တံ ရူပါဝစရ	၂၃၅	၄၁၄
၂၄၅။	အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီတိ အဇ္ဈတ္တံ န ရူပသညီ။	၂၃၆	၄၁၇
၂၄၆။	ဣဒါနိ မေတ္တာဒိဗြဟ္မဝိဟာရဝသေန ပဝတ္တမာနံ	၂၃၆	၄၁၉
၂၄၇။	ဧဝံ တာဝ ပါဠိဝသေနေဝ–	၂၃၇	၄၂၁
၂၄၈။	စတုန္နမ္ပိ ပနေတေသံ ဗြဟ္မဝိဟာရာနံ	၂၃၈	၄၂၆
၂၄၉။	ဧတ္ထ သိယာ "ကသ္မာ ပနေတာ မေတ္တာ ကရုဏာ	၂၄၀	၄၂၈

http://www.dhammadownload.com

မာတိကာ

ဝါကျဥယျာဉ် အမှတ်	ရူပါဝစရကုသလဝဏ္ဏနာ	အဋ္ဌကထာ စာမျက်နှာ	ဝါကျဥယျာဉ် စာမျက်နှာ
၂၅၀။	ယသ္မာ ပန သဗ္ဗာပေတာ အပ္ပမာဏော ဂေါစရေ	၂၄၁	၄၃၀
၂၅၁။	ဣဒါနိ ရာဂစရိတသတ္တာနံ ကေန္တ္တဟိတံ	၂၄၂	၄၃၄
၂၅၂။	တတ္ထ ဥဒ္ဓုမာတကနိမိတ္တေ အပ္ပနာဝသေန ဥပ္ပန္နာ	၂၄၃	၄၃၇
၂၅၃။	ဧတေသု ဟိ ယတ္ထ ကတ္ထစိ အဓိဂတဈာနော	၂၄၃	၄၄၀
	အရူပါဝစရကုသလဝဏ္ဏနာ		
၂၅၄။	ဣဒါနိ အရူပါဝစရကုသလံ ဒသေတုံ ပုန	၂၄၅	၄၄၂
၂၅၅။	ရူပသညာနန္တိ သညာသီသေန ဝုတ္တရူပါဝစရဈာနာန	၂၄၅	၄၄၅
၂၅၆။	သမတိက္ကမာတိ ဝိရာဂါ, နိရောဓာ စ။	၂၄၆	၄၄၈
၂၅၇။	ပဋိဃသညာနံ အတ္ထင်္ဂမာတိ စက္ခာဒီနံ ဝတ္ထူနံ,	၂၄၆	၄၅၀
၂၅၈။	ကာမဉ္စေတာ ပဌမဈာနာဒီနိ သမာပန္နဿာပိ န သန္တိ၊	၂၄၆	၄၅၂
၂၅၉။	နာနတ္တသညာနံ အမနသိကာရာတိ နာနတ္တေ	၂၄၇	၄၅၅
၂၆၀။	အာကာသာနဉ္စာယတနသညာသဟဂတန္တိ ဧတ္ထ	၂၄၉	၄၅၇
၂၆၁။	အဝသေသော ပါဠိအတ္ထော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ	၂၄၉	၄၆၀
၂၆၂။	ဝိညာဏဉ္စာယတနသညာသဟဂတန္တိ ဧတ္ထ ပန	၂၅၀	၄၆၂
၂၆၃။	အာကိဉ္စညာယတနသညာသဟဂတန္တိ ဧတ္ထ ပန	၂၅၁	၄၆၄
၂၆၄။	ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ ဩဠာရိကာယ သညာယ	၂၅၂	၄၆၆
၂၆၅။	အရူပသမာပတ္တိယော ဟိ–	၂၅၄	၄၇၀
	တေဘူမကကုသလဝဏ္ဏနာ		
၂၆၆။	ဣဒါနိ ယသ္မာ သဗ္ဗာနိပေတာနိ တေဘူမက	၂၅၇	၄၇၂
	လောကုတ္တရကုသလဝဏ္ဏနာ		
၂၆၇။	ဧဝံ ဘဝတ္တယသမ္ပတ္တိနိဗ္ဗတ္တကံ ကုသလံ	၂၅၈	၄၇၄
၂၆၈။	လောကတော နိယျာတိ, ဝဋ္ဋတော နိယျာတီတိ	၂၅၉	၄၇၆
၂၆၉။	ဒိဋ္ဌိဂတာနံ ပဟာနာယာတိ ဧတ္ထ ဒိဋ္ဌိယော ဧဝံ	၂၅၉	၄၇၉
၂၇၀။	ပဟာနာယာတိ သမုစ္ဆေဒဝသေနေဝ ပဇဟနတ္ထာယ။	၂၅၉	၄၈၂
၂၇၁။	ပတ္တိယာတိ သောတာပတ္တိဖလသင်္ခါတဿ ပဌမဿ	၂၅၉	၄၈၆
၂၇၂။	တတ္ထ အနညာတညဿာမီတိန္ဒြိယန္တိ "အနမတဂ္ဂေ	၂၆၁	၄၉၀
၂၇၃။	အပိစ ဟေဋ္ဌာ ဝိရတိ ဝိရတိတ္တယေ ဝုတ္တဝသေန	၂၆၁	၄၉၃
၂၇၄။	ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါတိ ဧတ္ထ ပီတိ ဧဝ	၂၆၂	၄၉၅
၂၇၅။	အပိ စ "ဗောဇ္ဈင်္ဂေါတိ ကေနဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ?	၂၆၂	၅၀၀
၂၇၆။	ဧတေသံ ဓမ္မာနန္တိ ယေ တသ္မိံ သမယေ ပဋိဝေဓံ	၂၆၂	၅၀၂
၂၇၇။	စတူဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟီတိ အာဒီသု ဝစီတိ	၂၆၃	၅၀၅
၂၇၈။	အာရကာ ရမတီတိ အာရတိ။ ဝိနာ တေဟိ	၂၆၃	၅၀၈
၂၇၉။	ဝေလာအနတိက္ကမောတိ ဧတ္ထ "တာယ	၂၆၃	၅၁၀

http://www.dhammadownload.com

မာတိကာ

ဝါကျဥယျာဉ် အမှတ်	လောကုတ္တရကုသလဝဏ္ဏနာ	အဋ္ဌကထာ စာမျက်နှာ	ဝါကျဥယျာဉ် စာမျက်နှာ
၂၈၀။	ဝေလာယတီတိ ဝါ ဝေလာ၊	၂၆၄	၅၁၃
၂၈၁။	သေတုံ ဟနတီတိ သေတုဃာတော၊	၂၆၄	၅၁၆
၂၈၂။	ကာယဒုစ္စရိတောဟီတိ ကာယတော ပဝတ္တေဟိ,	၂၆၄	၅၂၀
၂၈၃။	သမ္မာအာဇီဝနိဒ္ဒေသေ အကိရိယာတိအာဒီသု	၂၆၄	၅၂၃
၂၈၄။	အညိန္ဒြိယန္တိ အာဇာနနကံ ဣန္ဒြိယံ၊	၂၈၂	၅၂၅
	အကုသလပဒဘာဇနီယဝဏ္ဏနာ		
၂၈၅။	ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တန္တိ ဧတ္ထ ဒိဋ္ဌိ ဧဝ ဒိဋ္ဌိဂတံ	၂၈၉	၅၂၇
၂၈၆။	မိစ္ဆာဒိဋ္ဌီတိ အယာထာဝဒိဋ္ဌိ၊	၂၉၀	၅၂၉
၂၈၇။	အဟိရိကဗလံ အနောတ္တပ္ပဗလန္တိ ဧတ္ထ ဗလတ္ထော	၂၉၁	၅၃၂
၂၈၈။	လုဗ္ဘန္တိ တေန, သယံ ဝါ လုဗ္ဘတိ,	၂၉၁	၅၃၄
၂၈၉။	အဘိဇ္ဈာယန္တိ တာယ	၂၉၁	၅၃၆
၂၉၀။	အညေသု ကိစ္စေသု ဝိက္ခေပသမနတော သမထော။	၂၉၁	၅၃၈
၂၉၁။	မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနိဒ္ဒေသေ အာယာထာဝဒဿနဋ္ဌေန	၂၉၁	၅၄၀
၂၉၂။	ကဒါစိ သဿတဿ, ကဒါစိ ဥစ္ဆေဒဿ	၂၉၅	၅၄၃
၂၉၃။	အယာထာဝပထတော မိစ္ဆာပထတော။	၂၉၅	၅၄၆
၂၉၄။	လုဗ္ဘတီတိ လောဘော။ လုဗ္ဘနာတိ လုဗ္ဘနာကာရော၊	၂၉၅	၅၄၈
၂၉၅။	ဉာဏဒဿနပဋိပက္ခတော အညာဏံ အဒဿနံ။	၂၉၆	၅၅၀
၂၉၆။	ကုသလာကုသလကမ္မေသု ဝိပရီတဝုတ္တိယာ	၂၉၆	၅၅၃
၂၉၇။	စိတ္တံ ပရိယုဋ္ဌာတိ အဘိဘဝတီတိ ပရိယုဋ္ဌာနံ။	၂၉၆	၅၅၅
၂၉၈။	ယေဝါပနကေသု ပနေတ္ထ ထိနမိဒ္ဓံ အဓိကံ။	၂၉၇	၅၅၇
၂၉၉။	နဝမံ ဆသု အာရမ္မဏေသု ဒေါမနဿိတဿ	၂၉၈	၅၅၉
၃၀၀။	ဒုဿန္တိ တေန, သယံ ဝါ ဒုဿတိ, ဒုဿန	၂၉၉	၅၆၀
၃၀၁။	ဝိရုဇ္ဈတီတိ ဝိရောဓော။ ပုနပ္ပုနံ ဝိရုဇ္ဈတီတိ	၂၉၉	၅၆၂
၃၀၂။	ကောဒသမံ ဆသု အာရမ္မဏေသု ဝေဒနာဝသေန	၃၀၀	၅၆၄
၃၀၃။	ကင်္ခါယ အယနာတိ ကင်္ခါယနာ။	၃၀၁	၅၆၇
၃၀၄။	နိစ္ဆယဝသေန အာရမ္မဏေ ပဝတ္တိတုံ	၃၀၁	၅၆၉
၃၀၅။	စေတော ဝိက္ခိပတီတိ စေတသော ဝိက္ခေပေါ။	၃၀၁	၅၇၁
	အဟေတုကကုသလဝိပါက		
၃၀၆။	တတ္ထ ကတတ္တာတိ ကာတကရဏာ။	၃၀၃	၅၇၃
	ဝိပါကုဒ္ဒါရကထာ		
၃၀၇။	အညာတာဝိန္ဒြိယန္တိ အညတာဝိနော စတူသု	၃၃၀	၅၇၆
	ကိရိယာဗျာကတဝဏ္ဏနာ		
၃၀၈။	တတ္ထ ကိရိယာတိ ကရဏမတ္တံ။	၃၃၁	၅၇၈

http://www.dhammadownload.com

မာတိကာ

ဝါကျဥယျာဉ် အမှတ်	ကြိယာဗျာကတဝဏ္ဏနာ	အဋ္ဌကထာ စာမျက်နှာ	ဝါကျဥယျာဉ် စာမျက်နှာ
၃၀၉။	ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရတ္ထံ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ဣမသ္မိံယေဝ	၃၃၄	၅၈၁
	ရူပကဏ္ဍ		
	ဥဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ		
၃၁၀။	မဟာပရိဟာရတောတိ မဟန္တေဟိ ပစ္စယေဟိ	၃၃၈	၅၈၃
၃၁၁။	မဟန္တဘူတတ္တာ စာတိ တောနိ ဟိ မဟန္တာနိ	၃၃၉	၅၈၅
	ရူပဝိဘတ္တိဧကကဝဏ္ဏနာ		
၃၁၂။	ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟီတိ ပစ္စုပ္ပန္နရူပမေဝ	၃၄၃	၅၈၇
	ရူပဝိဘတ္တိဒုကနိဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ		
၃၁၃။	ဣဒါနိ ဒုဝိဓသင်္ဂဟာဒီသု "အတ္ထိ ရူပံ ဥပါဒါယ, အတ္ထိ ရူပံ	၃၄၄	၅၉၀
၃၁၄။	စက္ခုံ စ တံ အာယတနဉ္စာတိ စက္ခာယတနံ။	၃၄၅	၅၉၂
၃၁၅။	ဝဏ္ဏောဝ ဝဏ္ဏနိဘာ။	၃၅၄	၅၉၃
၃၁၆။	ကာယဝိညတ္တီတိ ဧတ္ထ တာဝ ကာယေန အတ္တနော	၃၆၀	၅၉၅
၃၁၇။	ကဗဠံ ကရီယတီတိ ကဗဠီကာရော။	၃၆၆	၅၉၈
	နိက္ခေပကဏ္ဍ		
	တိကနိက္ခေပကထာ		
၃၁၈။	ယံ ပနေတ္ထ "တဒေကဋ္ဌာ စ ကိလေသာ"တိ	၃၈၀	၅၉၀
၃၁၉။	သုခဘူမိယန္တိ ဧတ္ထ ယထာ တမ္ဗဘူမိ	၃၈၁	၆၀၂
၃၂၀။	သညောဇနာနီတိ ဗန္ဓနာနိ။	၃၈၃	၆၀၃
၃၂၁။	ပုထူနံ ဇနနာဒီဟိ၊ ကာရဏေဟိ ပုထုဇ္ဇနော။	၃၈၃	၆၀၅
၃၂၂။	အရိယာနံ အဒဿနာဒီသု အရိယာတိ	၃၈၄	၆၀၈
၃၂၃။	"ဒွါဒသပဒိကံ ပစ္စယဝဋ္ဋံ အတ္ထိ နု ခေါ နတ္ထီ"တိ	၃၈၉	၆၁၁
၃၂၄။	အာနန္တရိကာနီတိ အနန္တရာယေန ဖလဒါယကာနိ။	၃၉၂	၆၁၃
	ဒုကနိက္ခေပကထာ		
၃၂၅။	ကိလေသာဧဝ ကိလေသဝတ္ထူနိ။	၄၁၆	၆၁၆

========================

မာတိကာပြီးပြီ။

http://www.dhammadownload.com

http://www.dhammadownload.com

အင္ဂုတ္တရနိကာယ်ဝါကျဉာယာဉ်

ဒုတိယတွဲ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ဝါကျဉာယာဉ် (၁၁၉)

(က) ကသ္မာ ပနေတ္တ ဖဿော၀ ပဌမံ ဝုတ္တောတိ?
(ခ) စိတ္တဿ ပဌမာဘိနိပါတတ္တာ။
(ဂ) အာရမ္မဏသ္မိံ စိတ္တဿ ပဌမာဘိနိပါတော ဟုတွာ ဖဿော အာရမ္မဏံ ဖုသမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ ပဌမံ ဝုတ္တော။
(ဃ) ဖဿေန ပန ဖုသိတွာ ဝေဒနာယ ဝေဒယတိ၊ သညာယ သဉ္ဇာနာတိ၊ စေတနာယ စေတေတိ၊
(င) တေန ဝုတ္တံ "ဖုဋ္ဌော ဘိက္ခဝေ ဝေဒေတိ၊ ဖုဋ္ဌော သဉ္ဇာနာတိ၊ ဖုဋ္ဌော စေတေတီ"တိ။

ဋ္ဌ။ ၁၅၀။ မူလဋီ။ ၈၅။ ယောဇနာ။၁၀၀။ ပြည်သျှ၂၂။၇။ ဘာဋီ၊ ၂၂၄၃။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။၄၂၅။

(၁)

(က) ဧတ္တ(ဖဿာဒီသု)-တို့တွင်။ ကသ္မာ ပန-အဘယ့်ကြောင့်ကား။ (ပြည်သျှ။)

(တစ်နည်း) ပန(စောဒေမိ)-အံ့။ ဧတ္တ-ဖဿစသောတရားအပေါင်းတို့တွင်။ ကသ္မာ-ကြောင့်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။) ဖဿော၀-ကိုသာလျှင်။ (ဝေဒနာဒီတော-မှ။) (တစ်နည်း)ဝေဒနာဒီနံ-တို့၏။) ပဌမံ-စွာ။ (ဘဂဝတာ-သည်။) ဝုတ္တော-နည်း။ ဣတိ(အယံ)-ကား။ ပုစ္ဆာ-တည်း။

♦ ပဌမံ-တာ၀၊ ရှိကဓကေန်၊ အပါဒါန်နှင့်၊ သမ္ဘန်အနေ၊ သည်နှစ်ထွေ၊ လာလေ တစ်ခုခု။ (တောင်တွင်း။ ၅၈။)

(ခ) ဖဿဿ-၏။ (တွ-၌စပ်) (ဝါ) ဖဿက။ (အဘိနိပါတ-ဝယ် ဏ-ပစ္စည်း၌စပ်)။ စိတ္တဿ-၏ ။ (အဘိနိပါတ-၌စပ်)။ (ဘာဋီ။) ပဌမာဘိနိပါတတ္တာ-ရှေးဦးစွာအာရုံ၌ ကျခြင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (ပြည်သျှ)။ (ဝါ) အာရုံ၌ ရှေးဦးစွာကျရောက်ကြောင်းတရား၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (ဘာဋီ။) ဧတ္တ။ ဖဿော၀။ ပဌမံ။ ဘဂဝတာ။ ဝုတ္တော။

(၂)

ဝါကျခွဲ

(က)(ခ)(ဂ)တို့သည် ပါဠိတော်၌ စောဒနာဖွယ်ရှိရကား ထိုစောဒနာကိုပယ်လို၍ ဆက်တက် လာသောကြောင့် ဝါကျာရမ္ဘ။ ထိုတွင်-

http://www.dhammadownload.com

(က)သည် ပုစ္ဆာစောဒနာပါဠိကျ။

(ခ)သည် ဝိဿဇ္ဇနာ ပရိဟာရပါဠိကျ။

(ဂ)သည် (ခ)ကို ရဲ့ပြ ဝိဂ္ဂါရ။

♦ ဟေတုနောင်မှ၊ ဟိနှင့်ပြမှု၊ ရဲ့မှတ်သညီ၊ ဝိဂ္ဂါပြီ။

ဝိဂ္ဂါရ–ဖြစ်သော်လည်း နောက်တသွာ–ကို ထောက်၍ ဟိ–ယသွာ ဟုပေးသည်။ ထိုတွင်–အာရမ္မဏာသိဒ္ဓိ–မှ တသွာ–တိုင်အောင် ကာရဏာ။ ပဋ္ဌမံ ဝုတ္တော–ကား ဖလ။

(ဃ) ပက္ခန္တရ၊ (ပြည်သျှ) ဝါကျာရမ္ဘ။ (ဘာဋီ)

(ဃ) ဝါကျ၌ အစိတ်အစိတ်ကား ပက္ခ+ပက္ခန္တရရျည်းသာတည်း။

(င) ကား အာဂမဒဋ္ဌိကရဏာ။

(ဂ)သို့ ဥပနာဘောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည်(ခ)ဖြင့် စိတ်၏ ရှေးဦးစွာ အာရုံ၌ ကျခြင်း၏အဖြစ်ကြောင့် ဖဿ–ကို သာလျှင် ရှေးဦးစွာ (ဘုရားရှင်) ဟောကြားတော်မူအပ်၏–ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ဆိုတော်မူ၏။ ထို..သော် ထိုဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကို အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ..ကြောင့် ..မဆိုသင့်။ ထိုဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကို အကျယ်အားဖြင့် ဖွင့်ပြဆိုသင့်သေး၏။ ထိုဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကို အဘယ်သို့လျှင် အကျယ်အားဖြင့် သိရပါမည်နည်း။ ..စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(င)သို့ ပါပနာဒိပဥ္စကစောဒနာ

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ဖဿ–ဖြင့်တွေ့ထိ၍ ဝေဒနာ–ဖြင့်ခံစား၏၊ သညာ–ဖြင့် အမှတ်ပြု၍ သိ၏၊ စေတနာဖြင့် စေ့ဆော်၏–ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ဖဿ–ဖြင့် တွေ့ထိ၍ ဝေဒနာ–ဖြင့် ခံစားသည်၏အဖြစ်, သညာ–ဖြင့် အမှတ်ပြု၍သိသည်၏အဖြစ်, စေတနာ–ဖြင့် စေ့ဆော်သည်၏အဖြစ်ကို ဆရာ ပစ္စက္ခအားဖြင့် သိ၏–ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ..မရောက်သင့်၊ ထိုသို့ ..ကြောင့် ဆရာ့စကားကို နိုင်မြဲစေတတ်သော ပရဝစန, အာဂုမ်သာဓက–ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုပဲ မနေသင့်။ ..ဝိရောဓိ–၏။ (ပ) အာဂုမ်သာဓက–ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

အမှာ။ ။ ဥပနာဘောဂါဒိတက်လိုက " ဆရာ့စကားသည် သကာဝစနမျှသာဖြစ်၍ မယုံကြည်အပ်, မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော"စသည်ဖြင့် တက်လေ။

(၃)

(ခ)ဖြင့် ပုစ္ဆာ+ဝိဿဇ္ဇနာဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ–ပယ်။ (တစ်နည်း) အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏ–ပယ်။

(ဂ)ဖြင့် ဝိရောဓိ။ (တနည်း) ပုနရုတ္တိ–ပယ်။ (ဃ)ဖြင့်၊အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏ–ပယ်။

(င)ဖြင့် ဝိရောဓိ–ပယ်။

(င) တေန ဝုတ္တံ ထားရခြင်း

မိမိဖွင့်ဆိုသောစကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော အာဂုမ်သာဓက, ပရဝစန, ဉာပက–ကို ပြလို၍ တေန ဝုတ္တံ– သဒ္ဒါ ထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

♦ တေနာတိဟုပြ၊ ယထာဟာနှင့်၊ တေနဝုတ္တံ၊ တစ်ဖန်ဝုတ္တ၌၊ တစ်ဝဝုတ္တခွေတံ၊ ဝုတ္တမှီ–ရှိ၊ ထုတ်ဘိစုဒ်ရ၊ ညာပက။ (တွင်းကြီး။ ၁၀၃။)

(၄)

* အဘိနိပတန် အဘိနိပါတော။ (အဘိ, နိ, ပတ+ဏ။) (ပြည်သျှ။)

(တစ်နည်း) အဘိနိပတတိ ဧတေနာတိ အဘိနိပါတော။ (ဘာသာဋီကာ။)

* ပဋမံ + အဘိနိပါတော ပဋမာဘိနိပါတော။ (ယောဇနာ။)

✔ ပဋမ–ပုဒ်, အဘိနိပါတ–ပုဒ်သည်ငှင်း၊ ပဋမဘောဂုဏ်၏ + ကျရောက်ခြင်းနှင့် (ဝါ) ကျရောက်ကြောင်းတရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ...ငှင်း ဗျု–နိ။

✔ ရှေးဦးစွာ ကျရောက်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ရှေးဦးစွာကျရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဖဿ ဓမ္မဒြဗ်သည် ပ–နိ။

♦ ပဋမာဘိနိပါတဿ + ဘာဝေါ ပဋမာဘိနိပါတတ္တံ။ (ယောဇနာ)

"ဝဇနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* အဝုစ္စိတိ ဝုတ္တော။ (ဝစ+တ)

(ဂ) အာဂန္တွာ ရမန္တိ ဧတ္ထာတိ အာရမ္မဏံ။ (အာ, ရမု+ယု)

* ဖုသတီတိ ဖုသမာနော။ (ဖုသ+မာန။ တွေ့ထိခြင်း။)

(င) ဖုသတီတိ ဖုဋ္ဌော။ (ဖုသ+တ။ တွေ့ထိခြင်း။)

(၅)

(က) ကသွာ–ကား သမ္ဗန္ဓနာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။
ပဋမံ–ကား ကိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(ခ) ပဋမာဘိနိပါတတ္တာ–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(ဃ) ဖုသိတွာ–ကား ကိတ်နာမ် (တစ်နည်း) နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။
ဝေဒယတိ–ကား အာချာတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ စုရာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
သဉ္ဇာနာတိ–ကား အာချာတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ကီယာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။
စေတေတိ–ကား အာချာတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ စုရာဒိ၊ ဧ–ကာရန္တ။

(၆)

ရူပါရမ္မဏံ ဝါ အာရဗ္ဘ၊ အာရမ္မဏံ ကတွာတိ အတ္ထော။ (ဋ္ဌ။၁၄၉)၌–

အာရမ္မဏံ ကတွာ–ဖြင့် အာရဗ္ဘ–၌ အာ, ရဘ–ဓာတ်၏ အတ္ထာတိသယနည်းအားဖြင့် အာရမ္မဏ ကရဏ–အနက်ဟော ..ငှင်း၊ တွာ–ပစ္စယန္တပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုငှင်း၊ ယင်းတွာ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန–အနက်၌ သက်..ငှင်း၊ အာရဘာတိ အာရမ္မဏံ ကရောတီတိ အာရဗ္ဘ–ဟုပြု ...ငှင်း သိစေသည်။

(၇)

ဖဿောဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ စသည်ထုတ်ပုံ–

✔ ဖဿသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဝေဒနာ–စသည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဖဿသမ္ပယုတ်စိတ်သည် အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(က) ပန–ကား ပုစ္ဆာဇောတက။ (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘဇောတက။
(ဂ) ဟိ–ကား ဝိတ္ထာရဇောတက။ (တစ်နည်း) ကာရဏဇောတက။
(ဃ) ပန–ကား ပက္ခန္တရဇောတက။ (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘဇောတက။
(က) ဧတ္ထ–၌ ဧတ–ကား ဆိုခဲ့ပြီး ဖဿ–စသော ဓမ္မဒြဗ်ကိုစွဲ– ပက္ခန္တ။
(ဂ) တသ္မာ–၌ တ–ကား ရှေးဝါကျမှ ပဋ္ဌမာဘိနိပါတကြိယာ, ဥပ္ပဇ္ဇနကြိယာတို့ကို စွဲသော ကြောင့် အနုဘူတဝိသယ။

(၈)

(က) ဝုတ္တော–၌ ဝစ–ဓာတ်(အန္တဂ္ဂဓ္ဓ)အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်–ကိုယူ။
တ–ပစ္စည်း(ဗာဟျတ္ထ)အရ ဖဿ–ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။ (ကြိယာ ၅–တန်ထုတ်။)
(င) ဧဝံ ဝုတ္တံ–၌လည်း (က)ဝုတ္တော–နည်းတူ အန္တဂ္ဂဓ္ဓ, ဗာဟျတ္ထအရကောက် ထုတ်လေ။

"(င) ဝါကျ–၌ သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ"

ဖဿောန ဖုသိတ္ဘာ–စသည်ဖြင့် ဖဿ–ကိုရှေးဦးစွာ ဟောရခြင်း၏ အကြောင်းကို "ဖုဋ္ဌော ဘိက္ခဝေ ဝေဒေတိ"–အစရှိသော သံယုတ်ပါဠိတော်သာကေဖြင့် ထောက်ဆ၍ ယုံကြည်စေအပ်, ပြီးစေအပ်သောကြောင့် (င)ဝါကျ၌ သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ–ရသည်။

(၉)

ဣဒံ အဋ္ဌကထာမုတ္တကံ အာစရိယာနံ မတံ(ဋ္ဌ။၁၅၀)၌–
အာစရိယာနံ–အရ ရေဝတ အမည်ရှိသော ဆရာကိုယူ။ ဆရာတစ်ပါးတည်းဖြစ်သော်လည်း လေးစားလောက်သောကြောင့် "အာစရိယာနံ"ဟု ဗဟုဝုစ်ဆိုသည်။
♦ အာစရိယာနန္တိ ရေဝတာစရိယဿ။ (မူလဋီ။ ၈၅။)

(၁၀)

(က) ဖဿော + ဝုတ္တော–၌–

✔ ဖဿော–အရ, တ–ပစ္စည်းအရ မနသာဝဝတ္ထပိတဖြစ်သော ဖဿ–စေတသိက်သည်–
ဝစ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ အာ, မိ, ဥ။ (၃)

✔ ဝုတ္တော–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်–
တ–ပစ္စည်းအရ ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟော, မိ, ဣံ, မဂ္ဂ။ (၉)

(ဂ) အာရမ္မဏံ + ဖုသမာနော + ဥပ္ပဇ္ဇတိ–၌–

✔ အာရမ္မဏံ–အရ အာရုံပစ္စည်းတရားသည်–
ဖုသမာနော + ဥပ္ပဇ္ဇတိ–အရ ဖဿ–ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ အာ, ပုရေ, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

✔ ဖုသမာနော–အရ ဖဿ–သည်–
ဥပ္ပဇ္ဇတိ–အရ သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္ပ၊ အာဟာရ။ (၇)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ဖဿေန ဖုသိတွာ + ဝေဒနာယ ဝေဒယတိ-၌-

✔ ဖဿေန-အရ ဖဿ-သည်-

ဝေဒနာယ-အရ ဝေဒနာ-အား သဟဇာတ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ (၇)

(ဃ) ဖုဋ္ဌော + ဝေဒေတိ-၌-

✔ ဖုဋ္ဌော-အရ ဖဿ-သည် တွေ့ထိအပ်သော အာရုံပစ္စည်းတရားသည်-

ဝေဒေတိ-အရ ဝေဒနာ-အား အာရမ္မဏ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ ယထာရဟ (၈)ပစ္စည်း။

(တစ်နည်း) ဖုဋ္ဌော-အရ ဖဿသည်-

ဝေဒေတိ-အရ သမ္ပယုတ်နာမက္ခန္ဓာအား သဟဇာတ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ (၇)

♦ ဖုဋ္ဌောတိ ဥပယောဂတ္ထေ ပစ္စတ္တံ၊ ဖဿေန ဖုဋ္ဌမေဝ ဝေါစရံ ဝေဒနာ ဝေဒေတိ၊ စေတနာ စေတေတိ၊ သညာ သဉ္ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ ဖုဋ္ဌောတိ ဝါ ဖဿသမင်္ဂီပုဂ္ဂလော၊ ဖဿေန ဖုဋ္ဌာရမ္မဏမေဝ ဝေဒနာဒီဟိ ဝေဒေတိ စေတေတိ သဉ္ဇာနာတီတိပိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၂၆။)

================

ဝါကျဉယျာဉ်(၁၂၀)

(က) အပိ စ အယံ ဖဿော နာမ ယထာ ပါသာဒံ ပတွာ ထမ္ဘော နာမ သေသဒဗ္ဗသမ္ဘာရာနံ ဗလဝပစ္စယော၊ တုလာသင်္ဃာဋဗြတိတ္တိပါဒကူဋဂေါပါနသီပက္ခပါသကမုခဝဋ္ဋီယော ထမ္ဘာဗဒ္ဓါ ထမ္ဘေ ပတိဋ္ဌိတာ၊ ဧဝမေဝ သဟဇာတသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ဗလဝပစ္စယော ဟောတိ။

(ခ) ထမ္ဘသဒိသော ဟိ ဧသ၊ အဝသေသာ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရသဒိသာတိ တသ္မာပိ ပဌမံ ဝုတ္တော။

(ဂ) ဣဒံ ပန အကာရဏံ၊

(ဃ) ဧကစိတ္တသ္မိဉှိ ဥပ္ပန္နဓမ္မာနံ "အယံ ပဌမံ ဥပ္ပန္နော၊ အယံ ပစ္ဆာ"တိ ဣဒံ ဝတ္တုံ န လဗ္ဘာ၊ ဗလဝပစ္စယဘာဝေပိ ဖဿဿ ကာရဏံ န ဒိဿတိ၊

(င) ဒေသနာဝါရေနေဝ ပန ဖဿော ပဌမံ ဝုတ္တော။

ဋ္ဌ။ ၁၅၁။ မူလဋီ။ ၈၆။ ယောဇနာ။ ၁၀၀။ ပြည်သျှ၊၂။ စ။ ဘာဋီ၊ ၂။၂၄၄။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။၂၉၅။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။၄၂၅။

(၁)
ဝါကျခွဲ

(က) စသည်ကား ပက္ခန္တရ၊

(က) တွင် အယံ ဖဿော နာမ ဧဝမေဝ သဟဇာတသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ဗလဝပစ္စယော ဟောတိ-ကား ဥပမေယျ။ ယထာ ပါသာဒံ ။ပ။ ထမ္ဘေ ပတိဋ္ဌိတာ-ကား ဥပမာန။

ထိုဥပမာနတွင်လည်း တုလာသင်္ဃာဋ-စသည်ကား တိုင်မှတပါးသောအဆောက်အဦးကို ပြသောကြောင့် ပက္ခန္တရ။

ထိုကိုထောက်၍ ယထာ ပါသာဒံ ။ပ။ ဗလဝပစ္စယော-ကား ပက္ခ။

အမှာ။ ။ (က)ကို ဥပမာအတွင်းသွင်း၊ အပြင်ထုတ်နည်းဖြင့် အနက်ပေးလေ။

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(က) (ခ)သို့ ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် စိတ္တသ ပဋ္ဌမာဘိနိပါတတ္တာ–အစရှိသော ဝါကျဖြင့် စိတ်၏ အာရုံ၌ ရှေးဦးစွာ ကျခြင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်(ဝါ) ကျကြောင်းတရား၏ အဖြစ်ကြောင့် ဖဿ–ကိုသာလျှင် ရှေးဦးစွာဟော ကြားအပ်၏–ဟုဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ထိုဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်းကြောင့်သာ ဖဿ–ကို ရှေးဦးစွာ ဟောကြားအပ်၏–ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ..မရောက်သင့်။ ထိုသို့..ကြောင့် ဖဿကို ရှေးဦးစွာဟောကြားရခြင်း၏ တစ်ပါးသောအကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ။ပ။ အဗျာပိတ ...၏။ ဖဿ–ကို ရှေးဦးစွာဟောကြားရခြင်း၏ တစ်ပါးသောအကြောင်းကား အဘယ် ပါနည်း။ စုဒ်–ကြောင့် (က)(ခ)မိန့်။ (တဿာပိ–၌ ဝိကိုရှု)

(ဂ)သို့ ဠပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် စိတ္တသ ပဋ္ဌမာဘိနိပါတတ္တာ–စသော ဝါကျတို့ဖြင့် စိတ်၏ အာရုံ၌ ရှေးဦးစွာ ကျခြင်း၏အဖြစ်ကြောင့် (ဝါ) ကျကြောင်းတရား၏အဖြစ်ကြောင့် (တစ်နည်း) သဟဇာတ်ဖြစ်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ အားကြီးသောအကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့် ဖဿ–ကို ရှေးဦးစွာ ဟောကြားအပ်၏– ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် စိတ္တသ ပဋ္ဌမာဘိနိပါတတ္တာ–စသော (ဤအကြောင်းပြ) စကားကို အနှစ်သာရအားဖြင့် မှတ်သင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို...ကြောင့် မဆိုသင့်။ ဤအကြောင်းပြစကားရပ် (နှစ်ခု)၏ သင့်/မသင့်အဆုံးအဖြတ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

မှတ်ချက် ။ ။ ဖဿ–ကို ရှေးဦးစွာ ဟောကြားရခြင်း၏ အကြောင်းပြစကားရပ်နှစ်ခုကို မဟာအဋ္ဌကထာ၌ ဆိုသည်။ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ ဆိုအပ်သော အကြောင်းပြမဟုတ်။

(ဃ) ဠပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည်(ဂ)ဖြင့် ဤစိတ္တသ ပဋ္ဌမာဘိနိပါတတ္တာ, သဟဇာတသမ္ပယုတ္တာမွောနံ ဗလဝ ပစ္စယတ္တာ–ဟူသော အကြောင်းပြစကားရပ်သည် သင့်သောအကြောင်းမဟုတ်–ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ..သော် မဟာအဋ္ဌကထာ၌ မဟာအဋ္ဌကထာဆရာဆိုအပ်သည်ဖြစ်၍ အနှစ်သာရအားဖြင့် မှတ်သင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့..ကြောင့်..မဆိုသင့်။ ဆရာ့စကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌီကရဏ ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)ကိုမိန့်။

(တစ်နည်း) ဆရာသည် (ဂ)ဖြင့် ဤစိတ္တသ ။ပ။ သင့်သောအကြောင်းမဟုတ်–ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ဆို၏။ ထိုသို့ ..သော် ဤအကြောင်းပြစကားရပ်၏ သင့်သောအကြောင်း မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ။ပ။ အဘယ်သို့လျှင် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်သိအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)ကိုမိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ ပဌမနည်း–ကား ယောဇနာ, ပြည်နိသျတို့အလို ယုတ္တိဒဋ္ဌီကြံ၍ တက်သည်။ ဒုတိယနည်း–ကား မင်းခင်းဂဏ္ဌိနှင့် ဘာသာဋီကာ–တို့အလို ဝိတ္ထာရကြံ၍ တက်သည်။

(င) ဠပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် ဤစိတ္တသ ပဋ္ဌမာဘိနိပါတတ္တာ ။ပ။ သင့်သောအကြောင်း မဟုတ်ဟုဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ဖဿ–ကို ရှေးဦးစွာဟောကြားခြင်း၌ သင့်လျော်သော အကြောင်းကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ဖဿ–ကို ရှေးဦးစွာ ဟောကြားခြင်း၌ ။ပ။ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)ကို မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ခ)သည် (က)၌ ဥပမေယျ-ကို ခိုင်မြဲစေသော ဒဠှီကရဏ။ (တစ်နည်း) ကာရဏ။
ယင်း(ခ)၌ တဿာပိ ပဌမံ ဝုတ္တော-ကား လဒ္ဓဂုဏ။

(က)၌ အပိစ-ထားရခြင်း

ဖဿ-ကို ရှေးဦးစွာဟောရခြင်း၏ စိတ္တဿ ပဌမာဘိနိပါတတ္တာ-ဟူသော အကြောင်းမှ တပါး သဟဇာတတမွှောန် ဗလဝပစ္စယာ ဟောတိ-ဟူသော အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလိုသောကြောင့် "အပိစ"ထားသည်။

(၄)

* တုလတိ သံယာမ္ဗေသု ပတိဋ္ဌာတီတိ တုလာ။ (ပြည်သျှ)
✔ တုလ+အ-သည်ရင်း, တည်ခြင်းကြိယာသည်ရင်း ဗျူ-နိ။
✔ ခေါင်လျောက်တို့၏... ဓာတ်သည် ပ-နိ။

အမှာ။ ။ ယောဇနာ-၌ "တလတိ သဃံဋ္ဌေသု ပတိဋ္ဌာတီတိ တုလာ။ တလ-ပတိဋ္ဌာယံ။ အဿုတ္တံ။"ဟု တလ-ဓာတ်ဖြင့် ပြသည်။

* သမ္ပာ ဃဋ္ဋေန္တိ ဇတ္တ ဂေါပါသီအာဒယောတိတိ သဃာဋ္ဋော။
✔ သံ+ဃဋ္ဋ-ဓာတ်သည်ရင်း၊ ကောင်းစွာပေါင်းစပ်ခြင်းကြိယာသည်ရင်း ဗျူ-နိ။
✔ အတွင်းထုတ်လျောက်တို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ဘိဒိယတိ ဒွိဓာ ကရိယတီတိ ဘိတ္တိ။ (နံရံ)
* ဘိတ္တိယာ + ပါဒေါ ဘိတ္တိပါဒေါ။ (နံရံ)
* ကုဋ္ဋိယတိ ဆိန္ဒိယတီတိ ကုဋ္ဋံ။ (ကုဋ္ဋ+ဏ။ ဖြတ်ခြင်း။ ထုပိကာ။)
* ဂံ ဝသောာဒကံ သူရိယာဒိကိရဏဉ္စ ပိဝန္တိ ဝိနာသယန္တိ အဇ္ဈန္တရမပ္ပဝေသနဝသေနာတိ ဂေါပါနာ။ ကဏ္ဋကာဒယော။ (ဂေါ-သဒ္ဒူပပဒ+ပါ-ဓာတ်+ယု။)
* ဂေါပါနာနံ သိနောန္တိ ဗန္ဓန္တိ ဇတ္တာတိ ဂေါပါနသီ။

(ဂေါပန-သဒ္ဒူပပဒ+သိ-ဓာတ်+ဤ။ အုဋ္ဌိစသည်တို့၏ + အခြင်နှင့် ဠာန+ဠာနီစပ်။)

* ဒွိန္နံ ပက္ခာနံ အာပတနတ္ထံ ဗန္ဓနတော ပါသော ဝိယာတိ ပက္ခပါသကော။ (ယောဇနာ၊ ပြည်၊ တန်ဒီ၊၂၂၃)
* ပါသော ဝိယာတိ ပါသကော။
* ပက္ခာနံ + ပါသကော ပက္ခပါသကော-ဟု အစိတ်+အပေါင်းပြု။

(ပက္ခ-အရ နှစ်ခုသော အမိုးတို့၏ + ခေါင်အုပ်နှင့် ဗန္ဓိတဗ္ဗ+ဗန္ဓနစပ်။)

* မုခဿ + ဝဋ္ဋိ မုခဝဋ္ဋိ။ (မျက်နှာဝ၏ + ခြင်ဝိတ်(လည်သီး)နှင့် သာမိ+သံစပ်။)
* ထမ္ဘတိ ပဋိဗန္ဓတီတိ ထမ္ဘော။ (ထမ္ဘ+အ။ ဖွဲ့ခြင်း။)
* ဓာရေတီတိ ဝါ ထမ္ဘော။ (ရေ+ရ မ္ဘ-ပစ္စည်း။ ဆောင်ခြင်း။)
* ထမ္ဘေန + အာဗဒ္ဓါ ပဋိဗဒ္ဓါ ထမ္ဘာဗဒ္ဓါ။

(တိုင်၏ + စပ်သော ခေါင်လျောက်စသည်တို့နှင့် ဌာန+ဌာနီစပ်)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(က) ပါသာဒံ–ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အံ–ကာရန္တ။
ဘိတ္တိ–ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
ဂေါပါနသီ–ကား ကိတန္တသမာသ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ နဒါဒိ၊ ဤ–ကာရန္တ။
မုခဝဋ္ဋိ–ကား သမာသ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
(ဃ) ဝတ္တုံ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။
လဗ္ဘာ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။

(၇)

(င) ဒေသနာဝါရေနေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဒေသနာဝါရ–ဒေသနာအလှည့်အကြိမ်ဟူသော အကြောင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ စိတ္တဿ ပဌမာဘိနိပါတတ္တာ–ဟူသော အကြောင်း, သဟဇာတသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ဗလဝ ပစ္စယော ဟောတိ–ဟူသော အကြောင်းတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(က) အပိစ–ကား အတ္ထန္တရဝိကပ္ပနတ္ထ, နယန္တရဇောတက။
ယထာ–ကား ပဋိဘာဂတ္ထ, ဥပမာနတ္ထ။
(ခ) ဟိ–ကား ဒဠှီကရဏဇောတက။ (တစ်နည်း) ကာရဏတ္ထ။
(ဂ) ပန–ကား ဂရဟာဇောတက။ (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘ။
(ဃ) ဟိ–ကား ဒဠှီကရဏ။(ယောဇနာ၊ပြည်သျှ) (တစ်နည်း) ဝိတ္ထာရ။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ၊ ဘာဋီ) ဗလဝပစ္စယေဝ–၌ ဝ–ကား သမုစ္စယတ္ထ,သမ္ဘာဝနတ္ထ။
(င) ပန–ကား အနွယဇောတက။ (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘဇောတက။

(၈)

(ခ)(စ)တို့၌ ဝုတ္တော–ဝယ် အန္တတ္ထ–အရ ဘုရားရှင်၏ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ။ ဗာဟျတ္ထ–အရ ဖဿော–ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ၍ ကြိယာငါးတန်ထုတ်။

(၁၀)

(က) ဖဿော နာမ + သဟဇာတသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ + ဟောတိ–၌–

✔ ဖဿော နာမ ဟောတိ–အရ ဖဿစေတသိက်သည်–
သဟဇာတသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ–အရ ဖဿကြဉ်နာမက္ခန္ဓာလေးပါးအား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညံ,သမ္ပ၊ ဝိပါက, အာဟာရ။ (၈)

(င) ဖဿော ပဌမံ (ဘဂဝတာ) + ဝုတ္တော–၌–

✔ ဘဂဝတာ–အရ ဒေသနာဉာဏ်သည် (ဝါ) သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်တို့သည်–
ဝုတ္တော–၌ ဓာတ်အရ ထိုနှင့်ယှဉ်သော မဟာကြိဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး၄၊ အညံ, သမ္ပ၊ ဟေ, ဓိ, ဣံ, မဂ်။ (၁၀)

(တစ်နည်း) ဘဂဝတာ–အရ ပဌမဇောစသော ရှေးရှေးသောမဟာကြိဉာဏသမ်–ဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်သည်–
ဝုတ္တော–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒုတိယဇော–စသောနောက်နောက်သော မဟာကြိယာဉာဏ သမ္ပယုတ်ဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်အား အနန္တရ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပနိဿယ, အာသေဝန, နတ္ထိ, ဝိဂတ။(၆)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဘဂဝတာ–အရ ရှေးရှေးသော စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် အတူဥပါဒ်သော ဟဃဒဝတ္ထုသည်–
ဝစ–ဓာတ်အရ နောက်နောက်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်အား ဝတ္ထုပုရေဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ ပုရေ, နိဿယ, ဝိပ္ပ, အတ္ထိ, အဝိဂတ။ (၅)

===================

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၂၁)

(က) ဒေသနာဝါရေ ပန ဖဿောဝ ပဌမံ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ခ) ယထာစေတ္ထ၊ ဓဝံ သေသဓမ္မေသုပိ ပုဗ္ဗာပရဝဝတ္ထာနမ္ မော နာမ န ပရိယေသိတဗ္ဗော။

(ဂ) ဝစနတ္ထလက္ခဏာရသာဒီဟိ ပန ဓမ္မာ ဧဝ ပရိယေသိတဗ္ဗာ။

(ဃ) သေယျထိဒံ– ဖုသတီတိ ဖဿော၊

(င) သွာယံ ဖုသနလက္ခဏော၊ သင်္ဃဋ္ဋနရသော၊ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ အာပါထဂတ ဝိသယပဒဋ္ဌာနော။

ဋ္ဌ။ ၁၅၁။ မူလဋီ။ ၈၆။ ယောဇနာ။ ၁၀၀။ ပြည်သျှ၊ ၂။၉။ ဘာဋီ၊ ၂။၂၄၅။ ကျော်ဝံဂဏ္ဌိ။ ၂၉၆။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၂၅။

(၁)

(ခ) ပမာ, ပမေထင်ရှားစေလျက်–

စ–ဆက်။ ဓတ္ထ(ဖဿေ)–၌။ ပုဗ္ဗာပရဝဝတ္ထာနမ္ မောနာမ– ရှေးနောက်အစဉ်မည်သည်ကို။ န ပရိယေသိတဗ္ဗော ယထာ–မရှာအပ်၏သို့။ ဓဝံ(တထာ)–ထို့။ သေသဓမ္မေသုပိ– ဖဿမှ ကြွင်းသော တရားတို့၌လည်း။ ပုဗ္ဗာပရဝဝတ္ထာနမ္ မောနာမ–ကို။ န ပရိယေသိတဗ္ဗော–မရှာအပ်။

(ဂ) ပန–ရှာအပ်သည်ကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) အနွယကား။ (ဘာသာဋီကာ)

(ဃ) ဣဒံ (ဣမေ ဝစနတ္ထလက္ခဏာရသာဒယော)– တို့သည်။ သေယျထာ(ကတမေ)–အဘယ်တို့နည်းဟူမူကား။ (ပြည်သျှ) သေယျထိဒံ–ဝစနတ္ထလက္ခဏာရသစသည်တို့ဟူသည် အဘယ်နည်း။ (ဘာဋီ)

(၂)

(ခ)သို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဒေသနာအလှည့်အကြိမ်ဖြင့် ဖဿ–ကိုသာ ရှေးဦးစွာ ဟောကြားအပ်၏ဟု သိရမည်–ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဖဿ–၌သာ ရှေးနောက်အစဉ်မည်သည်ကို မရှာအပ်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (သေသဓမ္မေသုပိ–၌ ပိ–ကိုရှု။) စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဖဿ–မှ ကြွင်းသော တရားတို့၌ ရှေးနောက် အစဉ်မည်သည်ကို ရှာသင့်/မရှာသင့်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) အဗျာပိတ...၏။ ဖဿ–မှ ကြွင်းသော တရားတို့၌ ရှာသင့်/မရှာသင့် အဆုံးအဖြတ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဖဿ–စသောတရားတို့၌ ရှေးနောက်အစဉ်မည်သည်ကို မရှာအပ်–ဟု ဆိုတော်မူသည်။ ထို ...သော် (ဖဿ–အစရှိသော) သဘာဝဓမ္မတို့ကို မရှာအပ်–ဟု မှတ်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ဓမ္မာဧဝ–၌ ဧဝ–ကို ရှု) ထိုသို့ ...ကြောင့် (ခ)ဖြင့်... မဆိုသင့်။ (ဖဿ–စသော) သဘာဝဓမ္မတို့ကို ရှာသင့်/မရှာသင့် အဆုံးအဖြတ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ... အဆုံးအဖြတ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)ကိုမိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဝစနတ္ထ, လက္ခဏာ, ရသ–စသည်တို့ဖြင့် (ဖဿ–စသော) သဘာဝဓမ္မတို့ကိုသာ ရှာအပ်ကုန်၏–ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ဖဿ–စသော သဘာဝဓမ္မတို့၏ ဝစနတ္ထ, လက္ခဏာ, ရသ–စသည်တို့ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် (ဂ)ဖြင့် မဆိုသင့်။ ဖဿ–စသော သဘာဝဓမ္မတို့၏ ဝစနတ္ထ, လက္ခဏာ, ရသ–စသည်တို့ကိုလည်း (ကိုယ်တိုင်မေး၍) ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)ကိုမိန့်။

အမှာ။ ။ (ဃ)–ဟု ဆိုသော်လည်း (င)တိုင်အောင် မျှော်တက်သည်။

(င)သို့ ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ဖဿ–၏ ဝစနတ္ထကို ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထို...သော် ဖဿ–၏ ဝစနတ္ထကိုသာ သိအပ်၏–ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ ။ပ။ ဖဿ–၏လက္ခဏာ–စသည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

(၃)

(က) ဝါကျာရမ္ဘ။

(ခ) ဝါကျာရမ္ဘ။ ထိုတွင်–
 ယထာ စေတ္တ–ကား ဥပမာန။
 ဧဝံ သေသေသုပိ–စသည်ကား ဥပမေယျ။

(ဂ) အန္ဓယ။ ထိုကိုထောက်၍ (ခ)သည် ဗျတိရေက။

(ဃ) ဝါကျာရမ္ဘ။ (တစ်နည်း) ဝိတ္ထာရ။

(င) ပက္ခန္တရ။

(ဃ) သေယျထိဒံ–ထားရခြင်း

"သေယျထိဒံ၊ တက်လာပြန်၊ ဖော်ရန် ဂုဋ္ဌတ္ထ"ဟူသော (ရှေ့ ၃၄၀။)နှင့်အညီ တိမ်မြုပ်နေသော ဖဿ–စသော သဘာဝဓမ္မတို့၏ ဝစနတ္ထ, လက္ခဏာ, ရသ–စသည်တို့ကို ဖော်ပြလိုသောကြောင့် "သေယျထိဒံ"ထားသည်။

(၄)

* ဒေသီယတေ ဒေသနာ။ (ဒိသ (ဝါ) ဒိသီ+ယု။)

* ဝရတိ သံဝရတီတိ ဝါရော။ (ဝရ–သံဝရဏေ+ဏော။)

* ဒေသနာယ + ဝါရော ဒေသနာဝါရော။

✔ ဒေသနာ၏ + ဝါရနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဗျု–နီ။

✔ ဒေသနာဝါရတို့၏ ...ဖာတ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(င) ဖုသီယတေ ဖုသနံ။ (ဖုသ+ယု။)

* လက္ခီယတေ အနေနာတိ လက္ခဏံ။ (လက္ခ+ယု။)

* ဖုသနံ + လက္ခဏံ အဿာတိ ဖုသနလက္ခဏော။

✔ ဖုသနလက္ခဏာ၏ + ဖဿ–နှင့် လက္ခဏာ+လက္ခဏာဝန္တစပ် ဗျု–နီ။

✔ တွေ့ထိခြင်း လက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နီ။

http://www.dhammadownload.com

* သဃ်ဋ္ဌီယတေ သဃ်ဋ္ဌနံ။ (သံ, ဃဋ္ဋ+ယု။)
* ရသီယတိ နိပ္ပါဒီယတီတိ ရသော။
* သဃ်ဋ္ဌနံ + ရသော + ယဿာတိ သဃ်ဋ္ဌနရသော။

(သဃ်ဋ္ဌနရသ၏+ဖဿ-နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

(တစ်နည်း:) ရသတိ သမ္ပဇ္ဇတီတိ ရသော။ (သမ္ပတ္တိရသ-ရ၏။)

* သဃ်ဋ္ဋနေန + ရသော + ယဿာတိ သဃ်ဋ္ဌနရသော။
* အာပထီယတေတိ အာပါထော။ (အာ, ပထ+ဏ။ ထင်ခြင်း။)
* ဂစ္ဆတီတိ ဂတော။
* အာပါထံ + ဂတော အာပါထဂတော။
* ဝိသေသေန + သိနောတိ ဗန္ဓတီတိ ဝိသယော။ (ဝိ, သိ+ဏ။)
* အာပါထဂတော စ + သော + ဝိသယော စာတိ အာပါထဂတဝိသယော။
* ပဒါနံ ဟောတူနံ + ဋ္ဌာနံ ပဒဋ္ဌာနံ။ (ဓာန်ဋီ။ ၉၂။)
* အာပါထဂတဝိသယော + ပဒဋ္ဌာနံ (အာသန္နကာရဏံ) + အဿာတိ အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနော။

(ထင်ခြင်းသို့ရောက်သော အာရုံ-ဟုဆိုအပ်သော နီးစွာသောအကြောင်း၏+ဖဿ-နှင့် ကြောင်း+ကျိုးစပ်။)

(၅)

(ဃ) သေယျထိဒံ-ကား နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။

မှတ်ချက်။ ။ ပြည်သျှ-၌ သေယျထာ + ဣဒံ-ဟု နှစ်ပုဒ်ခွဲ၍ အနက်ပေးသည်။

(င) သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနော-၌-

သန္နိပါတ-ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

ပစ္စုပဋ္ဌာန-ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနော-ကား သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(ဃ) ဖုသတိ-ဖြင့် ဖသော-၌ ဖုသ-ဓာတ် ...ရင်း၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန-အနက်၌ သက် ...ရင်း၊ ဖုသတီတိ ဖဿော-ဟုပြု ...ရင်း သိစေသည်။

(၇)

(က) ဖဿော-၌ ဓဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ ဖဿသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ဝေဒနာစသည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ဖဿသမ္ပယုတ်စိတ်သည် အနုညာတတ္ထ။

ဓမ္မာ ဓဝ-၌ ဓဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ သဘာဝဓမ္မတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ဖဿစသော တရားတို့၏ ရှေးနောက်အစဉ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(က) ပန-ကား အရုစျတ္ထ (ဝါ) ဝါကျာရမ္ဘဇောတက။

(ခ) စ-ကား ဝါကျာရမ္ဘဇောတက။ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ,သမ္ဘိဏ္ဍနတ္ထ။

(ဂ) ပန-ကား အနွယဇောတက။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) သေယျထိဒံ–ကား ပုစ္ဆနတ္ထ။

(င) သန္ဓိပါတ–၌ သံ–ကား သမာဂမတ္ထ, သမောဓာနတ္ထ။ နိ–ကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက။ ပစ္စုပဋ္ဌာန–၌ ပတိ–ကား အဘိမုခတ္ထ။

(၈)

(က) ဝုတ္တော–၌ အန္တတ္ထအရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ထုတ်။

(၉)

တရားကို "ဖုသတိ"ဟု ကတ္တားအဖြစ်ဖြင့် ညွှန်းရခြင်း–

တွေ့ထိခြင်းကြိယာ၏ ကတ္တားကား တရားမှ တပါးမရှိပြီ။ တရားသာလျှင် ကတ္တားဖြစ်သည်ဟု သိစိမ့်သောငှာ (ဝါ) သိစေလိုသောကြောင့် တရားကိုပင် "ဖုသတိ"ဟု ကတ္တားအဖြစ်ဖြင့် ညွှန်းပါသည်။ (ပြည်သျ၊၂။၁၀။)

(၁၀)

(ဂ) ဓမ္မာ ဇဝ + ပရိယေသိတဗ္ဗာ–၌–

✔ ဓမ္မာ–အရ သဘာဝဓမ္မသည်–

ပရိယေသိတဗ္ဗာ–၌ ပရိ, ဧသ–ဓာတ်အရ ပညာရှိတို့သန္တာန်၌ ဖြစ်သော သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကု–ဉာဏသမ်– စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ ယထာရုပ (၈)ပစ္စည်း။

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၂၂)

(က) အယဉ္စိ အရူပဓမ္မောပိ သမာနော အာရမ္မဏော ဖုသနာကာရေနေဝ ပဝတ္တတီတိ ဖုသနလက္ခဏော။

(ခ) ဧကဒေသေန စ အနလ္လီယမာနောပိ ရူပံ ဝိယ စက္ခုံ, သဒ္ဒေါ ဝိယ စ သောတံ, စိတ္တံ အာရမ္မဏဉ္စ သင်္ဃဋ္ဋေတီတိ သင်္ဃဋ္ဋနရသော၊

(ဂ) ဝတ္ထာရမ္မဏသင်္ဃဋ္ဋနတော ဝါ ဥပ္ပန္နတ္တာ သမ္ပတ္တိအတ္ထေနပိ ရသေန သင်္ဃဋ္ဋနရသောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဃ) ဝုတ္တဉ္စေတံ အဋ္ဌကထာယံ "စတုဘူမကဖဿော ဟိ နောဖုသနလက္ခဏော နာမ နတ္ထိ။ သင်္ဃဋ္ဋနရသော ပန ပဉ္စဒွါရိကောဝ ဟောတိ၊ ပဉ္စဒွါရိကဿ ဟိ ဖုသနလက္ခဏောတိပိ သင်္ဃဋ္ဋနရသောတိပိ နာမံ။ မနောဒွါရိကဿ ဖုသနလက္ခဏောတွေဝ နာမံ၊ န သင်္ဃဋ္ဋနရသော"တိ။

ဋ္ဌ။ ၁၅၁။ မူလဋီ။ ၈၆။ ယောဇနာ။ ၁၀၁။ ပြည်သျ၊ ၂။၁၀။ ဘာဋီ၊ ၂။၂၄၆။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၂၉၆။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၂၄၆။

(၁)

(ခ) ဥပမာလင်္ကာရနည်းဖြင့် ဝိ–သဒ္ဒါ အဋ္ဌာနပယုဂ်ကြံ၍ အနက်ပေး

ကဋ္ဌဒွယာဒိ ဝိယ–သစ်သားနှစ်ခုစသည်ကဲ့သို့(ထည့်)။ ဧကဒေသေန(ဧကပဒေသေန)–တစိတ်တစောင်း, တနံပါးဖြင့်။ အနလ္လီယမာနောဝေ–မပွတ်မချွတ်မထိခိုက်သည်သာလျှင်။ သမာနောပိ–ဖြစ်လျှင်းမူလည်း။ ရူပံ–ရူပါရုံသည်။ စက္ခုံ–စက္ခုပသာဒကို။ ဃဋ္ဋေတိ ဝိယ စ– ထိခိုက်၏သို့ငှင်း။ (ပ) သင်္ဃဋ္ဋနရသော–ရှိ၏။

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(က)သို့ ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌ

ဆရာ–သည် သွာယံ ဖုသနလက္ခဏော–ဟူသောဝါကျဖြင့် ထိုဖဿ–သည် အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းလက္ခဏာရှိ၏–ဟုဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့ပင်ဆိုသော်လည်း ဤဖဿ–သည် နာမ်တရား ဖြစ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ …ကြောင့် …မဆိုသင့်။ ဆရာ့စကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝ ဒဋ္ဌိကရဏာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) (က)မိန့်။(ဤကား ယောဇနာ, ပြည်သျှ–တို့အလို ယုတ္တိဒဋ္ဌိကြံ၍ တက်ပုံတည်း။)

(တစ်နည်း) ဌပနာ, အာဘော်, အာဘောဂဟောတု, ဌပနာပဋိက္ခေပ–တူ၏။ ဖဿ–၏ အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း လက္ခဏာရှိခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် ဤဖဿ–သည် အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းလက္ခဏာ–ရှိပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (က)မိန့်။ (ဤကား မင်းခင်းဂဏ္ဍိ–အလို ကာရဏာကြံ၍ တက်ပုံတည်း။)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် သွာယံ ဖုသနလက္ခဏော ။ပ။ အာပါထဂတိသယပဒဋ္ဌာနော–ဝါကျဖြင့် ဖဿ–၏ လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ဤသို့ …သော် ဖဿ–၏ လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ …ကြောင့် ..မဆိုသင့်။ ဖဿ–၏ လက္ခဏာ, …ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်ဖွင့် ဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်သို့လျှင် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်သိအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (က)မိန့်။ (ဤကား ဘာသာဋီကာအလို ဝိတ္ထာရကြံ၍ တက်ပုံတည်း။)

အမှာ။ ။(က)ဆိုသော်လည်း ဌ။ ၁၅၂။ အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနောတိ ဝုစ္စတိ–တိုင်အောင် ဝိတ္ထာရနယ်ပယ်ထိ မျှော်၍ ကျမ်းတက်သည်။

ဝါကျရှင်းလင်းချက်။ ။ (က) စသည်တို့တွင်–

(က)ဖြင့် ဖဿ–၏လက္ခဏာအကျယ်ကို ပြသည်။

(ခ) (ဂ)တို့ဖြင့် ဖဿ၏ ရသအကျယ်ကို ပြသည်။

ထို့ကြောင့်–(ခ)(ဂ)တို့သည် ပက္ခန္တရ။ (ထုံးစံအတိုင်း ကျမ်းတက်။)

ထို(ခ)(ဂ)တို့တွင်လည်း–

(ခ)ဖြင့် ဖဿ၏ ကိစ္စရသကို ပြသည်။

(ဂ)ဖြင့် ဖဿ၏သမ္ပတ္တိရသကို ပြသည်။ ထို့ကြောင့် (ဂ)သည် ပက္ခန္တရ။(ထုံးစံအတိုင်းကျမ်းတက်)

(ဃ)သည် (က) (ခ) (ဂ)တို့ကို ခိုင်မြဲစေသော အာဂမဒဋ္ဌိကရဏာ။

(ဃ)သို့ ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် ဤဖဿ–သည် ဖုသနလက္ခဏာရှိ၏–ဟူ၍၎င်း၊ စိတ်, အာရုံကို ပွတ်ချွတ်ထိခိုက်ခြင်းကိစ္စရှိ၏–ဟူ၍၎င်း၊ ဝတ္ထု, အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းဖြင့် ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ပြည့်စုံခြင်း (ဖြစ်ခြင်း)ရှိ၏–ဟူ၍၎င်း ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ …သော် ဆရာ့စကားသည် သကဝစနမျှသာ ဖြစ်၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ဆရာ့စကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ပရဝစန, အာဂုမ်သာဓက–ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(ဃ)ဝါကျတွင်လည်း–

(၁) စတုဘူမကဖဿော ဟိ ။ပ။ နတ္ထိ–ကား (က)၏ အာဂမဒဋ္ဌိဖြစ်သည်။

(၂) သင်္ဃဋ္ဋနရသော ပန ။ပ။ န သင်္ဃဋ္ဋနရသောတိ–ကား (ခ)(ဂ)တို့၏ အာဂမဒဋ္ဌိ ဖြစ်သည်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ဂ) ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

သဃံ့ဋ္ဌနရသော-ဟူသော ပုဒ်၏ စိတ်, အာရုံကို ပွတ်ချုပ်ထိခိုက်ခြင်းကိစ္စရှိ၏-ဟူသော အနက်မှတပါး ဝတ္ထု, အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းဖြင့် (ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်) ပြည့်စုံခြင်း(ဖြစ်ခြင်း)ရှိ၏-ဟူသောအနက်ကို လဲလှယ်ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် (ဂ)၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) ဖဿ-၏ သဃံ့ဋ္ဌနကိစ္စရသရှိသည်၏အဖြစ်-ဟူသော သကတ်အနက်အကြောင်းမှ တပါး သဃံ့ဋ္ဌနသမ္ပတ္တိရသရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သကတ်အနက်အကြောင်းတပါးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ဂ)၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားသည်။

(၄)

* အရီယတိ ဉာယတီတိ အတ္ထော။ (အရ+ထ။)

* အတ္ထော ကထီယတိ ဧတာယာတိ အဋ္ဌကထာ။ (တီသံ အဋ္ဌကထာယံ)

✔ အတ္ထသဒ္ဒူပပဒ, ကထ-ဓာတ်+ဏ-သည် ..ရင်း၊ အနက်၏ + အဋ္ဌကထာနှင့် ဝါစ္စ+ဝါစက စပ်ခြင်းသမ္ဗန်သည်ရင်း၊ ဟောခြင်း, ဖွင့်ခြင်းကြိယာသည်ရင်း ဈူ-နီ။

မှတ်ချက်။ ။ ကိတန္တသမာသ်ဖြစ်၍ ဤသို့ ထုတ်ရသည်။

✔ အဋ္ဌကထာတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ-နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ဝဏ္ဏဝိကာရံ အာပဇ္ဇမာနံ ရူပယတိ ဟဒယင်္ဂတဘာဝံ ပကာသေတီတိ ရူပံ။ (ရူပ+အ။ ထင်စွာပြခြင်း။) (ဋီကာကျော်)

* သမ္ပဇ္ဇနံ သမ္ပတ္တိ။ (သံ, ပဒ+တိ)

* သမ္ပတ္တိဧဝ + အတ္ထော သမ္ပတ္တိအတ္ထော။

(ပြည့်စုံခြင်းသမ္ပတ္တိ၏ + အနက်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်။)

(၅)

(ခ)	ကေဒေသေန-ကား	သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
	အနလ္လီယမာနော-ကား	သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
	♦ န + အလ္လီယမာနော အနလ္လီယမာနော-ဟုပြု။	
	စက္ခု-ကား	ကိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ-ကာရန္တ။
	သဃံ့ဋ္ဋေတိ-ကား	အာချာတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ စုရာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
(ဃ)	နာမ-ကား	နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အ-ကာရန္တ။
	နာမံ-ကား	ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(က)ဖြင့် ဤဖဿ-သည် နာမ်တရားဖြစ်ငြားသော်လည်း အာရုံ၌ တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင် ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဖုသနလက္ခဏာရှိသတည်း-ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။ (ဤကား မုချ။) ထိုသို့ သိစေသဖြင့် ဖုသနလက္ခဏောပုဒ်ကို ဖုသနံ + လက္ခဏံ ယဿာတိ ဖုသနလက္ခဏော-ဟု စတုတ္ထီ (ဝါ) ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိဝစနတ္ထ-ပြု..ရင်း၊ ယင်းသမာသ်၏ သမ္ဗဒါန်အနက်(ဝါ)သမ္ဗန်အနက်ဟော ...ရင်း သိစေသည်။ (ဤကား သာမတ္ထိယအာဘော်။)

http://www.dhammadownload.com

(ခ) သဃ်ဋ္ဌေတိ-ဖြင့် ဤဖဿ-သည် ပွတ်ချုံတ်ထိခိုက်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် သဃ်ဋ္ဌန ကိစ္စရှိသတည်း-ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။(ဤကား မုချ) ထိုသို့ သိစေသဖြင့် သဃ်ဋ္ဌနရသော- ပုဒ်ကို သဃ်ဋ္ဌနံ + ရသော ယဿာတိ သဃ်ဋ္ဌနရသော-ဟု စတုတ္ထီ (ဝါ) ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိပြု-ရင်း၊ ယင်းသမာသ်၏ သမ္ပဒါန်အနက် (ဝါ) သမ္ဗန်အနက်ဟောသည်ကိုရင်း သိစေသည်။ (ဤကား သာမတ္ထိယအာဘော်။)

ကေဒေသေန အနလ္လီယမာနောပိ စိတ္တံ, အာရမ္မဏဥ္စ-ဖြင့် ပွတ်ချုံတ်ထိခိုက်-ဟူသည် တစ်စုံတစ်ခု သောဝတ္ထုကို ပွတ်ချုံတ်ထိခိုက်သည် မဟုတ်၊ တစိတ်တစောင်း, တနံပါးဖြင့် မပွတ်ချုံတ်မထိခိုက်အပ်သော် လည်း စိတ်နှင့် အာရုံကို ပွတ်ချုံတ်ထိခိုက်သတည်း-ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

ရူပံ ဝိယ စက္ခုံ, သဒ္ဒေါ ဝိယ စ သောတံ-ဖြင့် ဖဿ-သည် စိတ်နှင့် အာရုံကို ပွတ်ချုံတ်ထိခိုက်၏ -ဟူသည် ရူပါရုံ-သည် စက္ခုပသာဒ-ကို ပွတ်ချုံတ်ထိခိုက်သကဲ့သို့ရင်း၊ သဒ္ဒါရုံ-သည် သောတပသာဒ- ကို ပွတ်ချုံတ်ထိခိုက်သကဲ့သို့ရင်း ပွတ်ချုံတ်ထိခိုက်သတည်း-ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(ဂ) ဝတ္ထာရမ္မဏသဃ်ဋ္ဌနတော ဝါ ဥပ္ပန္နတ္တာ-ဖြင့် ဝတ္ထု, အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် (ဖဿသည်) ဝတ္ထု, အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းဖြင့် (ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်) ပြည့်စုံ ခြင်း၏ (ဖြစ်ခြင်း)ရှိသတည်း-ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။ (ဤကား မုချ) ထိုသို့ သိစေသဖြင့် သဃ်ဋ္ဌနရသော-ပုဒ်ကို သဃ်ဋ္ဌနေန + ရသော ယဿာတိ သဃ်ဋ္ဌနရသော-ဟု ဘိန္နာဓိကရဏဗဟုဗ္ဗီဟိ စတုတ္ထီပြု ...ရင်း၊ ယင်းသမာသ်၏ သမ္ပဒါန်အနက်ဟောသည်ကိုရင်း သိစေသည်။
(ဤကား သာမတ္ထိယအာဘော်)

သမ္ပတ္တိအတ္ထေနပိ ရသေန-ဖြင့် သဃ်ဋ္ဌနရသော-၌ ရသ-သဒ္ဒါသည် သမ္ပတ္တိ-အနက်ဟော..သိ။

(၇)

(က) ဖုသနာကာရေနေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ တွေ့ထိသော အခြင်းအရာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ တပါးသော အခြင်းအရာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ဖုသနလက္ခဏာသည် အနညာတတ္ထ။

(ဃ) ပစ္စုဒ္ဒါရိကောဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ ပစ္စုဒ္ဒါရိကဖဿ-သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ မနောဒ္ဒါရိကဖဿ-သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

ဖုသနလက္ခဏောတွေဝ နာမံ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ ဖုသနလက္ခဏာ-ဟူသော အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ သဃ်ဋ္ဌနရသ-ဟူသော အမည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(က) ဟိ-ကား ဒဠှီကရဏ။ (ယောဇနာ၊ ပြည်သျှ။) (တစ်နည်း) ကာရဏ။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ) (တစ်နည်း) ဝိတ္ထာရ။ (ဘာဋီ) ပိ-ကား အရရချုတ္ထ။
(ခ) စ-ကား ပက္ခန္တရဇောတက။ ပိ-ကား အရရချုတ္ထ။
(ဂ) ဝါ-ကား နယန္တရဇောတက။ ပိ-ကား သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။
(ဃ) ဟိ-သဒ္ဒါ ၃-ခုကား ဒဠှီကရဏ။ ပန-ကား ပက္ခန္တရ။ (ပြည်သျှ-၌ကား ဝိသေသတ္ထ-ကြသည်။) ပိ-သဒ္ဒါ ၂-ခုကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၉)

(ဂ) ဝေဒိတဗ္ဗော–၌ ဝိဒ–ဓာတ်အရ

✔ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာသမ်–စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဝတ္ထု, အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော သမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ သဒ္ဓမ္မဿဝန–စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ဖဿ–၏ သမ္ပတ္တိရသကို သိရသဖြင့် ပီတိသောမနဿ–ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

အမှာ။ ။ တဗ္ဗ–ပစ္စည်းအရ ဖဿ–ကိုယူ၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း, လက္ခဏာဒိနည်းတို့ဖြင့်ထုတ်။

(ဃ) ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ–

မဟာအဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍–

✔ ထို...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ စတုဘူမကဖဿော ဟိ–စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ သဒ္ဓမ္မဿဝန–စသည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ဖဿ၏ လက္ခဏာ, ရသ–စသည်ကို သိရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

"(ဃ)၌ သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ"

ဤ၌ ဖဿ–၏ ဖုသနလက္ခဏာ, သင်္ဃဋ္ဋနရသ–ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို မဟာအဋ္ဌကထာပါဠိ အာဂမ, ဉာပက–ကို ထောက်ဆ၍ သိရသောကြောင့် သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ–မည်၏။

(ဂ)၌ ဝေဒိတဗ္ဗော–ထားရခြင်း–

သမ္ပတ္တိသင်္ဃဋ္ဋနရသ–သည် ပဋ္ဌဒ္ဓါရ၌သာ ဖြစ်၏။ မနောဒွါရ၌ မဖြစ်။ ဤသို့ အနေကန္တ သံသယဖြစ်ရာ အရာဋ္ဌာနဖြစ်သောကြောင့် (ဂ)၌ ဝေဒိတဗ္ဗော–ထားသည်။ (ဗဟိုစံပြအဖြေ)

(၁၀)

(က) ဝါကျ၌–

✔ အဃံ–အရ ဖဿ–သည်–
ပဝတ္တိ–အရ ဖဿသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။
ပြင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညသမ္မ၊ အာဟာရ။(၇)

✔ အာရမ္မဏေ–အရ ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံသည်–
ပဝတ္တိ–အရ ဖဿ–အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြင်။ ။ အာ, ပု, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

(တစ်နည်း) အာရမ္မဏေ–အရ အာရုံ ၆–ပါးသည်–
ပဝတ္တတိ–အရ ဖဿ–အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြင်။ ။ ယထာရဟ (၈)ပစ္စည်း။

http://www.dhammadownload.com

(ခ) (ဖဿော) + စိတ္တံ + အာရမ္မဏံ + သဟဇာတေ-၌-

✔ ဖဿော-အရ ဖဿသည်-
သဟဇာတ-အရ ဖဿသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ-ပြု။ ဖြိုင်။ ။(၇)ပစ္စည်း။

✔ စိတ္တံ-အရ စိတ်သည်-
သဟဇာတ-အရ ဖဿအား သဟဇာတ-ပြု။
ဖြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ အဓိ, အာဟာရ, ဣံ။(၉)
(တစ်နည်း) အာရမ္မဏ-ပြု။ ဖြိုင်။ ။အာ, ဓိ, ဥ။(၃)

✔ အာရမ္မဏံ-အရ အာရုံ ၆-ပါးသည်
သဟဇာတ-အရ ဖဿအား အာရမ္မဏ-ပြု။ ဖြိုင်။ ။ ယထာရဟ (၈)ပစ္စည်း။

ရူပံ ဝိယ + စက္ခုံ (သဟဇာတေ)-၌-

✔ ရူပံ-အရ ရူပါရုံသည်-
စက္ခုံ-အရ စက္ခုပသာဒအား ပကတူပ-ပြု။
(တစ်နည်း) စက္ခုံ-အရ (ဌာနူပစာအားဖြင့်) စက္ခုဝိညာဏ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။
ဖြိုင်။ ။ အာ, ပု, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)
အမှာ။ ။ သဒ္ဒေါ် သောတံ (သဟဇာတေ-)၌လည်း ရူပံ စက္ခုံ-နည်းတူပင်။

==================

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၂၃)

(က) တိကသန္နိပါတသင်္ဂါတဿ ပန အတ္ထနော ကာရဏဿ ဝသေန ပဝေဒိတတ္တာ သန္နိပါတ ပစ္စုပဋ္ဌာနော။
(ခ) အယဉှိ တတ္ထ တတ္ထ "တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော"တိ ဧဝံ ကာရဏဿ ဝသေန ပဝေဒိတောတိ။
(ဂ) ဣမဿ စ သုတ္တပဒဿ တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိယာ ဖဿောတိ အယမတ္ထော၊ န သင်္ဂတိမတ္တမေဝ ဖဿောတိ။
(ဃ) ဧဝံ ပဝေဒိတတ္တာ ပန တေနေဝါကာရေန ပစ္စုပဋ္ဌာတီတိ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနောတိ ဝုတ္တော၊
(င) ဖလဋ္ဌေန ပန ပစ္စုပဋ္ဌာနေနေသ ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော နာမ ဟောတိ။
(စ) ဝေဒနဉှေသ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ၊ ဥပ္ပါဒေတီတိ အတ္ထော။

ဋ္ဌ။ ၁၅၂။ မူလဋီ။ ၈၆။ ယောဇနာ။ ၁၀၂။ ပြည်သျှ၊၂။ ၁၃။ဘာဋီ၊၂။ ၂၄၉။ ကျော်စံဂဏ္ဍိ။ ၂၉။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၄၂၇။

(၁)

(က) ပန-ရသမှတပါး ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကို ဆိုအံ့။ တိဏ္ဏံ-သုံးပါးကုန်သောဝတ္ထု, အာရုံ, ဝိညာဉ်တို့၏။ သန္နိပါတသင်္ခါတဿ-စုဝေးခြင်းဟုဆိုအပ်သော။
(လက်ရှိဆင့်မှု၌ တိကသန္နိပါတသင်္ခါတဿ-ဟုရှိသည်။ ဝါကျ + သမာသ်မျှသာ ထူး၏။)
(ခ) ဟိ(သစ္စံ)-မှန်၏။ (ဝါ) ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) စ–ဆက်။ ဣမဿ (သုတ္တပဒဿ)–(တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော–ဟူသော)ဤသုတ်ပုဒ်၏။

(ဃ) ပန–ဆက်။ ဧဝံ–ဤသို့ "ကိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော"ဟူ၍။ ပဝေဒိတတ္တာ–ဘုရားဟောတော်မူအပ်သည်၏..ကြောင့်။ တေနေဝါကာရေန– ..သာလျှင်။ (ဖဿော–သည်။) ပစ္စုပဋ္ဌာတိ–၏။ ဣတိ–တသ္မာ–ကြောင့်။ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနောတိ–ဟူ၍။ (ဘဝတာ–သည်။) (ပြည့်သျှ) (မယာ–သည်။)(ဘာဋ္ဌိ) ဝုတ္တော–၏။

(င) ပန–ဥပဋ္ဌာနာကာရပစ္စုပဋ္ဌာန်မှတပါး ဖလပစ္စုပဋ္ဌာန်ကို ဆိုအံ့။

(စ) ဟိ(သစ္စံ)–မှန်၏။

(၂)

(ခ)ဠပနာသောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဝတ္ထု, အာရုံ, ဝိညာဏ်–ဟုဆိုအပ်သော သုံးပါးအပေါင်း၏ စုဝေးခြင်းဟုဆိုအပ်သော မိမိ၏ အကြောင်း၏အစွမ်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဖဿသည် သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာန်မည်၏။ (ဝါ) ဝတ္ထု, အာရုံ, ဝိညာဏ်တို့၏ စုဝေးခြင်းကြောင့် စုဝေးသောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်ခြင်းရှိ၏–ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌိကရဏာနှင့်ကင်း၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။ (ဒဋ္ဌိကြံနိုက်)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဝတ္ထု, အာရုံ ။ပ။ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိ၏–ဟု (အကျဉ်းအားဖြင့်) ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ဖဿ–၏ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏၊ အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည်မဟုတ်ပါလော ။ပ။ ဖဿ–၏ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို အဘယ်သို့လျှင် အကျယ်သိအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (ဝိတ္ထာရကြံနိုက်)

အမှာ။ ။ (ခ)ဖြင့် (က)ဝါကျလာ တိကသန္နိပါတ ။ပ။ ပဝေဒိတတ္တာ–ကို အကျယ်ချဲ့ပြသည်။

(ဂ)ဠပနာသောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဤဖဿ–ကို ထိုထိုပါဠိ၌ "တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော"ဟူ၍ အကြောင်း၏အစွမ်းဖြင့် ဟောအပ်၏–ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထို ..သော် ဤ"တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော"ဟူသော သုတ်ပုဒ်၏ အနက်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော (ပ) ဤ"တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော"ဟူသော သုတ်ပုဒ်၏ အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(င)ပါပနာဒိပဥ္စကစောဒနာ

ဆရာ–သည် (က) (ခ) (ဂ) (ဃ)တို့ဖြင့် ဖဿ–၏ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာန်မည်သည်၏ အဖြစ်ကို ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဖဿ–၏ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာန်မည်သည်၏ အဖြစ်ကိုသာ သိအပ်၏–ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ် ..ကား ..မရောက်သင့်။ထိုသို့ ..ကြောင့် ဖဿ–၏ တစ်ပါးသော ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) အဗျာပိတ...၏။ ဖဿ၏ တပါးသော ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဝါ) ဖဿ–သည် အဘယ်ပစ္စုပဋ္ဌာန်မည်ပါသေးသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ ဖဿ–၏ ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာန်မည်သည်၏ အဖြစ်ကို ငါပြ–ဟူလို။ (ဝါ) ဤဖဿသည် ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာန်မည်ပါသေး၏...ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ (ဃ)ကိုသာ ဠပနာထားကလည်း မှန်သည်။

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ဖသ–၏ ဥပဋ္ဌာနာကာရပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိပုံကို ပြဆိုတော်မူ၏။ (ပ) ဖသ–၏ ဖလပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒိကြောင့် (င)မိန့်။

♦ ဖလပစ္စုပဋ္ဌာနံ ဒဿေတုံ "ဖလဋ္ဌေနာ"တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ (ယောနော)

(စ) ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဝါကျ။ (င)ကို ခိုင်မြဲစေသည်။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ)

(၃)

(စ) အဋ္ဌော–ထားရခြင်း–

ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ–ပုဒ်၏ ငုတ်လျှိုးနေသော (ဂုဋ္ဌတ္ထ)အနက်ကို ထင်ရှားပေါ်လွင်အောင် ပြလိုသောကြောင့် (စ)၌ အဋ္ဌော–ထားသည်။

(ဂ) စ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော–ဟူသော သုတ်ပုဒ်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်အကြွင်းအကျန်ကို ဆက်ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) ဝါကျာရမ္ဘ, ဥပန္ယာသဇောတကအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် စ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* သန္နိပတနံ သန္နိပါတော။(သံ, နိ, ပတ+ဏ။ စုဝေးခြင်း, ပေါင်းဆုံခြင်း။)
* ပစ္စုပဋ္ဌီယတေ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ (က–ကိုရု။)
* သန္နိပါတေန + ပစ္စုပဋ္ဌာနံ + ယဿာတိ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနော။
✔ ဝတ္ထု, အာရုံ, ဝိညာဏ်တို့၏ စုဝေးခြင်းဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်ခြင်း၏ + ဖဿ–နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဗျု–နိ။
✔ ဝတ္ထု, အာရုံ, ဝိညာဉ်တို့၏ စုဝေးခြင်းဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

(တစ်နည်း) ပစ္စုပဋ္ဌာတီတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနော။ (ဖဿ–ရ၏)

* သန္နိပါတေန + ပစ္စုပဋ္ဌာနော သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနော။
✔ ဝတ္ထု, အာရုံ, ဝိညာဉ်တို့၏ စုဝေးသောအခြင်းအရာ၏ + ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်သော ဖဿ–နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဗျု–နိ။
✔ ...ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပဝေဒီယတေတိ ပဝေဒီတော။

(တစ်နည်း) ပကာရေန ဝေဒီယတေတိ ပဝေဒီတော။ (ပ, ဝိဒ+တ။)

* ပဝေဒီတဿ + ဘာဝေါ ပဝေဒီတတ္တံ။ (တသ္မာ)

(ဟောကြားအပ်သော ဖဿ၏ + ဟောကြားခြင်းနှင့် ဂုဏေး + ဂုဏ်–စပ်။)

(င) ဖလတီတိ ဖလံ။ ဖလတိ ဓတေနာတိ ဝါ ဖလံ။

* ဖလမေဝ + အဋ္ဌော ဖလဋ္ဌော။ (တေန)
* ဝေဒယတီတိ ဝေဒနာ။
* ပစ္စုပဋ္ဌာပေတီတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ (ပတိ, ဥပ, ဌာ+ယု။)

http://www.dhammadownload.com

* ဝေဒနာသန်ိတံ + ပစ္စုပဋ္ဌာနံ ဖလံ + အဿာတိ ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော။ (ပြည်သျှ)
* ဝေဒနာ + ပစ္စုပဋ္ဌာနံ ဖလံ + အဿာတိ ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော။ (ယောဇနာ)

✔ ဝေဒနာ–ဟူသော အကျိုး၏ (ဝါ) ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာန်၏ + ဖဿနှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ် ဈူ–နီ။

✔ ဝေဒနာ–ဟူသော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နီ။

(တစ်နည်း) ပစ္စုပဋ္ဌာပေတီတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနော။

* ဝေဒနံ + ပစ္စုပဋ္ဌာနော ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော။ (စ–ကိုရှ)

✔ ဝေဒနာ၏ + ဖြစ်စေတတ်သော ဖဿနှင့် စည+ဇနက, အကျိုး+အကြောင်းစပ် ဈူ–နီ။

✔ ဝေဒနာကို ဖြစ်စေတတ်သော ဖဿတို့၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နီ။

(၅)

(က)	အတ္တနော–ကား	ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ရာမာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
(ခ)	အယံ–ကား	သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း)၊ အ–ကာရန္တ။
	တိဏ္ဏံ–ကား	သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ ဣ–ကာရန္တ။
	သင်္ဂတိ–ကား	ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဣ–ကာရန္တ။
(ဂ)	သင်္ဂတိမတ္တ–ကား	သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
(ဃ)	ဝေဒနံ–ကား	ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း၊ အာ–ကာရန္တ။

(၆)

(ဂ)ဖြင့် (ခ)ဝါကျလာ တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော–ဟူသော သုတ်ပုဒ်ကို "တိဏ္ဏံ–သုံးပါးကုန်သော ဝတ္ထု, အာရုံ, ဝိညာဉ်တို့၏။ သင်္ဂတိ–ပေါင်းဆုံခြင်းသည်။ ဖဿော–မည်၏။" ဟု အနက် မယောဇနာအပ်။ "တိဏ္ဏံ–တို့၏။ သင်္ဂတိ(သင်္ဂတိယာ)–ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်။ ဖဿော–သည်။ ဟောတိ– ၏။" ဟု အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။

(ဃ) တေနေဝါကာရေန ပစ္စုပဋ္ဌာတိ–ဖြင့် သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနော–၌ ပစ္စုပဋ္ဌာနော–ဝယ် ပတိ, ဥပ, ဋ္ဌာ–ဓာတ် ...ငှင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ သုဒ္ဓကတ္တုသာဓန–အနက်၌သက် ...ငှင်း၊ ပစ္စုပဋ္ဌာတီတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနော– ဟုပြု ..ငှင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို သန္နိပါတေန + ပစ္စုပဋ္ဌာနော သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနော– ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်ပြု ...ငှင်း၊ သန္နိပါတ–ပုဒ်နောင် နိဝတ္တာပနာဝဓာရဏ–အနက်ရှိသော ဧဝ–သဒ္ဒါ ကျေနေသည်ကိုငှင်း၊ သန္နိပါတ–အရ ဆိုအပ်ပြီးသော သုံးပါးကုန်သော ဝတ္ထု, အာရုံ, ဝိညာဉ်တို့၏ ပေါင်းဆုံသော အခြင်းအရာကို ယူ.... ငှင်း သိစေသည်။'

(တစ်နည်း) ပစ္စုပဋ္ဌိယတေ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ သန္နိပါတေန+ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ +ယဿာတိ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနော –ဟု ဘိန္နာဓိကရဏာစတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိဝစနတ္ထ–ပြုရမည်ဟု သိစေသည်။

ဧဝံ ပဝေဒိတတ္တာ–ဖြင့် ထိုဝတ္ထု, အာရုံ, ဝိညာဉ်တို့၏ စုဝေးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်၏–ဟူသည် ဤသို့ "တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော"ဟူ၍ ဘုရားဟောတော်မူအပ်သောကြောင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်သတည်း–ဟူသောအဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(င) ဧသ ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနောနာမ ဟောတိ–ဖြင့် ဤဖဿ၏ ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာန်မည်သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေသည်။ (တစ်နည်း) ဆိုလတ္တံသော ဝစနတ္ထဖြင့်ပြီးသော ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော–ပုဒ်အရ ဤဖဿ–ကို အရကောက်ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

ဖလဋ္ဌေန ပစ္စုပဋ္ဌာနေန–ဖြင့် ဤဖသသ–၏ ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနမည်သည်ကား အာကာရပစ္စုပဋ္ဌာန် အားဖြင့် မည်သည်မဟုတ်၊ ဖလပစ္စုပဋ္ဌာန်အားဖြင့်မည်သတည်း–ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(စ) ဝေဒနံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ–ဖြင့် ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော–၌ ဝေဒနာသဒ္ဒူပပဒ, ပတိ, ဥပ, ဌာ–ဓာတ် ...ငင်း၊ ယု–ပစ္စည်း ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ ဝေဒနံ + ပစ္စုပဋ္ဌာပေတီတိ ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော–ဟု ကိတန္တဒုတိယာတပ္ပုရိသ်ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ဝေဒနံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ–ဖြင့် ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော–၌ ပစ္စုပဋ္ဌာနော–ဝယ် ပတိ, ဥပ, ဌာ–ဓာတ်၏ ...ငင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓန–အနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတီတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနော–ဟုပြု ...ငင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို ဝေဒနံ + ပစ္စုပဋ္ဌာနော ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော–ဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

သေ–ဖြင့် ထိုဆိုအပ်ပြီးသော ဓာနတ္တဖြင့်ပြီးသော ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော–ပုဒ်အရ ဤဖသသကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

ဥပ္ပါဒေတိ–ဖြင့် ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ–မှ ပတိ, ဥပ–ရှေးရှိသော ဌာ–ဓာတ်သည် ဥပ္ပဇ္ဇန–အနက်ကို ဟော၏–ဟု သိစေပါသည်။

(၇)

(က)	ပ်န–ကား	ပက္ခန္တရဓောတက။
(ခ)	ဟိ–ကား	ဒဠှီကရဏဓောတက။ (တစ်နည်း) ကာရဏတ္ထ။
	(တစ်နည်း)	ဝိတ္ထာရဓောတက။
(ဂ)	စ–ကား	ဝါကျာရမ္ဘဓောတက။
(ဃ)	ပန–ကား	ဝါကျာရမ္ဘဓောတက။
(င)	ပန–ကား	ပက္ခန္တရဓောတက။
(စ)	ဟိ–ကား	ဒဠှီကရဏဓောတက။

(ဃ) တေနေဝါကာရေန–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ သုံးပါးကုန်သော ဝတ္ထု, အာရုံ, ဝိညာဉ်တို့၏ ပေါင်းဆုံသော အခြင်းအရာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ တပါးသော အခြင်းအရာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ခ) အယံ–၌ ဣမ–ကား ဆိုခဲ့ပြီး ဖသသဒြဗ်ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ကန္တဝိသယ။

တတ္ထ တတ္ထ–၌ တ–ကား ပါဠိရပ်ကို စွဲ... ပက္ကန္တဝိသယ။

(င)(စ)တို့၌ သေ–ကား ဆိုခဲ့ပြီးဖသသဒြဗ်ကို စွဲ... ပက္ကန္တဝိသယ။

(၈)

(က) ပဝေဒိတတ္တာ (ခ) ပဝေဒိတော (ဂ) ပဝေဒိတတ္တာတို့၌ ပ, ဝိဒ–ဓာတ်အရ–

✔ ဒေသနာဉာဏ်တော်သည်(ဝါ) ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော–ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပါရမီဉာဏ်, ဝိပဿနာဉာဏ်တော်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ဒေသနာတော်ကို ကြားသိရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်... အနုဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၉)

ပဝေဒိတော–၌ တ–ပစ္စည်းအရ ဖဿ–ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်။

(င)၌ ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော–ဟု ဆိုရခြင်း–

ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ–ဟူ၍ ဟောတော်မူသောကြောင့်"ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော"ဟူ၍ ဆိုသည်။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၄။)

(၁၀)

(ခ) အယံ + ပဝေဒိတော–၌–

✔ အယံ–အရ ဖဿ–ဟူသော အာရုံပစ္စည်းတရားသည်–

ပ, ဝိဒ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

(ဃ) သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနောတိ + (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တော–၌–

✔ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနောတိ–ဟူသော အာကာရပုဒ်အရ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာန–ဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဒါသည်–

ဝုတ္တော–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။

(တစ်နည်း) ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်–

သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနောတိ–အရ သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာန–ဟူသောဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ သဟာငယ် ၇။ ယင္ကာရဟာ(၁၂)

(စ) ဓေသ + ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ–၌–

✔ ဓေသ–အရ ဖဿသည်–

ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ–အရ ဖဿသမ္ပယုတ္တခမ္မအား သဟ–ပြု။ ပြိုင်။ ။(၇)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၂၄)

(က) ဝေဒယတီတိ ဝေဒနာ။

(ခ) သာ ဝေဒယိတလက္ခဏာ၊ အနုဘဝနရသာ, ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ ဝါ၊ စေတသိက အဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာနာ။

(ဂ) စတုဘူမိကဝေဒနာ ဟိ နောဝေဒယိတလက္ခဏာ နာမ နတ္ထိ။

(ဃ) "အနုဘဝနရသတာ ပန သုခဝေဒနာယမေဝ လဗ္ဘတီ"တိ ဝတွာ ပုန တံ ဝါဒံ ပဋိက္ခိပိတွာ "သုခဝေဒနာ ဝါ ဟောတု ဒုက္ခဝေဒနာ ဝါ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ ဝါ၊ သဗ္ဗာ အနုဘဝန–ရသာ" တိ ဝတွာ အယမတ္ထော ဒီပိတော။

(င) အာရမ္မဏရသာနုဘဝနဋ္ဌာနံ ပတွာ သေသသမ္ပယုတ္တခမ္မာ ဧကဒေသမတ္တကမေဝ အနုဘဝန္တိ။

(စ) ဖဿဿ ဟိ ဖုသနမတ္တကမေဝ ဟောတိ၊ သညာယ သဉ္ဇာနနမတ္တကမေဝ၊ စေတနာယ စေတနာမတ္တကမေဝ၊ ဝိညာဏဿ ဝိဇာနနမတ္တကမေဝ။

(ဆ) ဧကံသတော ပန ဣဿရဝတာယ ဝိဿဝိတာယ သာမိဘာဝေန ဝေဒနာဝ အာရမ္မဏရသံ အနုဘဝတိ။

ဋ္ဌ။ ၁၅၂။ မူလဋီ။ ၈၆။ ယောဇနာ။ ၁၀၂။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၆။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၂၅၂။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၂၉၇။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၂၇။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ဂ) ဟိ–ရဲ့။ စတုဘူမိကဝေဒနာ–သည်။ နောဝေဒယိတလက္ခဏာ နာမ–ဝေဒယိတလက္ခဏာမရှိသည်မည်သည်။ နတ္ထိ။ (ဤကား နာမ–သဒ္ဒါ ဋ္ဌာနပယုဂ်တည်း။)

(တစ်နည်း) နောဝေဒယိတလက္ခဏာ–မရှိသော။ စတုဘူမိကဝေဒနာ နာမ–မည်သည်။ နတ္ထိ။ (ဤကား နာမ–သဒ္ဒါ အဋ္ဌာနပယုဂ်တည်း။)

(ဃ) (င)ဝါကျအပြန်အလှန်

အနုဘဝနရသတာ ပန–ကိုကား။ (ပ) အယံ(အတ္တော)–ကို။ ဒီပိတော–ပြီ။ (ကိံ–သို့။ အယံ(အတ္တော)–ကို။ ဒီပိတော–နည်း။) အာရမ္မဏရသာနုဘဝနဋ္ဌာနံ–သို့။ (ပ) အနုဘဝန္တိ–ကုန်၏။ (ဣတိ–သို့။ အယံ(အတ္တော)–ကို။ ဒီပိတော–ပြီ။) (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၂၈။ ဘာဋီ၊ ၂။၂၅၃–၅။)

(၂)

(ဂ)သို့ ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဝေဒနာ–၏ လက္ခဏာ, ရသ–စသည်တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ဝေဒနာ–၏ လက္ခဏာ, ရသ–စသည်တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏–ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ..မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ..ကြောင့် ဝေဒနာ–၏ လက္ခဏာ, ရသ–စသည်တို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...နည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

အမှာ။ ။ (ဂ)ဆိုသော်လည်း "တသ္မာ ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ "တိုင်အောင် မျှော်တက်ရသည်။
(ဂ)တစ်ဝါကျတည်းကို ကျမ်းတက်လိုလျှင် (ခ)တစ်ဝါကျလုံးကို ဋ္ဌပနာ မထားရ၊ သာ ဝေဒယိတလက္ခဏာ–ဟူသော စကားရပ်ကိုသာ ဋ္ဌပနာထားရမည်။

(ဃ)သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဝေဒနာ–၏ ဝေဒယိတလက္ခဏာ–ရှိပုံအကျယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ဝေဒနာ–၏ ဝေဒယိတလက္ခဏာ–ရှိပုံအကျယ်ကိုသာ သိအပ်၏–ဟူသော ..လော။ ။ပ။ ဝေဒနာ–၏ အနုဘဝနရသ–ရှိပုံအကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ–ဟုယူ)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် စတုဘူမိကဝေဒနာ–သည် ဝေဒယိတလက္ခဏာ–မရှိသည် မဟုတ်၊ (ဝါ) ဝေဒယိတလက္ခဏာ–မရှိသော စတုဘူမိကဝေဒနာမည်သည်မရှိ–ဟုဆို၏။ ထို ..သော် ဝေဒနာတိုင်း အနုဘဝနရသရှိ၏–ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) မည်သည့်ဝေဒနာသည် အနုဘဝနရသရှိ၍ မည်သည့်ဝေဒနာသည် အနုဘဝနရသ–မရှိပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။ (ဝိသေသ–ဟုယူ)

မှတ်ချက်။ ။ ပထမနည်းကျမ်းတက်ကား (ဃ)တစ်ဝါကျလုံးကို မျှော်တက်သည်။
ဒုတိယနည်းကျမ်းတက်ကား ပန–အထူးကို ဆိုအံ့–ဟုပေးသော ပြည်သျှနှင့်အညီ "အနုဘဝနရသတာ ပန သုခဝေဒနာယမေဝ လဗ္ဘတိ"တိ ဝတ္တာ–တိုင်အောင်သာ မျှော်တက်သည်။

(င)သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဝါကျဖြင့် ဤဆိုလတ္တံ့သောအနက်ကို ပြဆိုအပ်၏–ဟု ဆိုတော်မူ၏။ (အယမတ္ထော ဒီပိတော– ဟူသော လိုရင်းပဓာနစကားကို ဋ္ဌပနာထားသည်။) ထိုသို့ ..သော် ဤဆိုလတ္တံ့သောအနက်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ..ကြောင့် ..မဆိုသင့်။ ဆရာတို့ပြဆိုအပ်သော အနက်ကိုလည်း ဖွင့်ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဆရာတို့ပြဆိုအပ်သော အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)ကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ (င)ဖြင့် ဆရာတို့ပြဆိုအပ်သော အနက်ကို ငါဖွင့်ဆိုပါ၏–ဟူလို။

http://www.dhammadownload.com

(ဓ) ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် ဝေဒနာ–မှ ကြွင်းသော သမ္ပယုတ္တဓမ္မ–တို့သည် အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသမျှသာ ခံစားနိုင်ကြကုန်၏–ဟုဆို၏။ ထိုသို့..သော် ဝေဒနာ–မှကြွင်းသော သမ္ပယုတ္တဓမ္မ–တို့၏ အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသမျှသာခံစားပုံကို ထင်ရှားစွာ မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ..မဆိုသင့်။ ကြွင်းသောသမ္ပယုတ္တဓမ္မ–တို့၏ အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်ဒေသမျှသာခံစားပုံကိုလည်း ထင်ရှားစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဓ)ကိုမိန့်။ (တပွါကဋီကရဏ)

♦ ကေဒေသမတ္တမေဝ အနုဘဝန် ပါကဋ္ဌ ကရောန္တော အာဟ"ဖဿာဿ ဟိ"တိ အာဒိ။(ယောဇနာ)

(တစ်နည်း) (ဌပနာ–တူ၏။) ထိုသို့ ..သော် ဝေဒနာနှင့် ကြွင်းသောသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည် နာမ်တရားချင်းတူညီကြပါလျက် ကြွင်းသောသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့က တစိတ်တဒေသမျှသာ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားနိုင်ကြ၏–ဟူသော ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌီနှင့်ကင်း၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(ဆ)ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (င)(ဓ)တို့ဖြင့် ဝေဒနာ–မှကြွင်းသော ဖဿ–စသောသမ္ပယုတ်တရားတို့၏ အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသမျှသာ ခံစားကြပုံကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ဝေဒနာသည်လည်း ကြွင်းသော သမ္ပယုတ်တရားများနည်းတူ အာရုံ၏ အရသာကို တစိတ်တဒေသမျှသာ ခံစား၏–ဟူသော အနက် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ..မဆိုသင့်။ ဝေဒနာ၏ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားပုံ ထူးခြားချက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..ထူးခြားချက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဆ)မိန့်။

(၃)

(ခ)သည် ဝေဒနာ၏ ဝစနတ္ထမှတပါး လက္ခဏာ, ရသစသည်တို့ကို ပြသောကြောင့် ပက္ခန္တရ။ (အဖျာဝိတ–ပယ်။)

(ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

• အနုဘဝနရသာ–ဟူသော သဒ္ဒါမှတပါး ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ–ဟူသော သဒ္ဒါကိုငင်း၊ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်းကိစ္စရှိ၏–ဟူသော အနက်မှတပါး အာရုံ၏ လိုအပ်သော ကောင်းစနိုးသော အဘို့အစုကို သုံးဆောင်ခြင်းကိစ္စရှိ၏–ဟူသော အနက်ကိုငင်း လဲလှယ်ပြ၍ (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

- ❋ ဣစ္ဆိတဗ္ဗောတိ ဣဋ္ဌော။ (ဣသု+တ)
- ❋ အာကရီယတိ ဓောနာတိ အာကာရော။ (အာ, ကရ+ဏ)
- ❋ ဣဋ္ဌောစ + အာကာရော ဣဋ္ဌာကာရော။
- ❋ သံဘုဥ္ဇနံ သမ္ဘောဂေါ။ (သံ, ဘုဇ+ဏ)
- ❋ ဣဋ္ဌာကာရဿ + သမ္ဘောဂေါ ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂေါ။
- ❋ ရသီယတိ နိပ္ဖါဒီယတီတိ ရသော။
- ❋ ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂေါ + ရသော + အဿာတိ ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ။ (ယောဇနာ)
- ✔ အာရုံ၏ လိုအပ်သော ကောင်းစနိုးသော အဘို့အစုကို သုံးဆောင်ခြင်းဟုဆိုအပ်သော ကိစ္စ၏ + ဝေဒနာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ ကိစ္စ+ကိစ္စဝန္တစပ်– ဈူ–နိ။
- ✔ အာရုံ၏ .... ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

http://www.dhammadownload.com

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ဝေဒေန (အနုဘဝနာကာရေန) + အယိတံ (ပဝတ္တံ) ဝေဒယိတံ။
* ဝေဒယိတံ + လက္ခဏံ + အဿာတိ ဝေဒယိတလက္ခဏာ။ (ယောဇနာ)
✔ ဝေဒယိတလက္ခဏာ၏ + ဝေဒနာနှင့် လက္ခဏ+လက္ခဏာဝန္တစပ် ဗျု–နိ။
✔ ဝေဒယိတလက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် ပ–နိ။
* ဝေဒယတီတိ ဝေဒယိတံ။ (ဘာဝပ္ပကာသနီ)
* ဝေဒယိတံ + လက္ခဏံ + အဿာတိ ဝေဒယိတလက္ခဏံ။ (ဘာဋီ)
* အနုဘူယတေ အနုဘဝနံ။ (အနု, ဘူ+ယု)
* အနုဘဝနံ + ရသော (ကိစ္စံ) + အဿာတိ အနုဘဝနရသော။
(အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်းကိစ္စ၏ + ဝေဒနာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီ၊ ကိစ္စ+ကိစ္စဝန္တစပ်။)
* စေတသိ + ဘဝေါ စေတသိကော။
* အဿာဒီယတီတိ အဿာဒေါ။
* စေတသိကောဝ + အဿာဒေါ စေတသိကအဿာဒေါ။
* ပစ္စုပဋ္ဌာတီတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ (ဝေဒနာ–ရ၏)
* စေတသိကအဿာဒေါတိ + ပစ္စုပဋ္ဌာနာ စေတသိကအဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ။
(စိတ်၌မှီ၍ဖြစ်သော သာယာအပ်သောတရား၏ + ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်သော ဝေဒနာ–နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်)
(တစ်နည်း:) စေတသိကအဿာဒေန + ပစ္စုပဋ္ဌာနာ စေတသိကအဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ။
(ဤ၌ အဿာဒ–ကား ဘာဝပ္ပကာသနီ, ဘာဝလောပ)
ပြည်သူ့အနက်။ ။ စေတသိကအဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ– စိတ်၌မှီသော သာယာအပ်သော တရားဟူ၍ (ဝါ) သာယာအပ်သောတရား၏အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်တတ်၏။
* (ကာယဿ) ပဿမ္ဘနံ ပဿဒ္ဓိ။ (ပ, သမ္ဘု+တိ။)
* ပဿဒ္ဓိ + ပဒဋ္ဌာနံ + အဿာတိ ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာနာ။
✔ ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာန်၏ + ဝေဒနာနှင့် အကြောင်း+အကျိုးစပ် ဗျု–နိ။
✔ ပဿဒ္ဓိလျှင် နီးစွာသောအကြောင်းရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် ပ–နိ။
* ဘဝန္တိ ဧတ္ထာတိ ဘူမိ။ (ဘူ+မိ)
* စတဿော + ဘူမိယော စတုဘူမံ။
* စတုဘူမေ + နိယုတ္တာ စတုဘူမိကာ။
* စတုဘူမိကာ စ + သာ + ဝေဒနာ စာတိ စတုဘူမိကဝေဒနာ။
✔ ဘုံလေးပါး၌ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်၏ + ဝေဒနာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီစပ် ဗျု–နိ
✔ စတုဘူမိကဝေဒနာ၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နိ။
* ဣဋ္ဌသတိ အဘိဘဝတီတိ ဂ္လာသရော။ (ဘာဝပ္ပကာသနီ, ဘာဝလောပ)
* ဂ္လာသရော (ဂ္လာသရဘာဝေါ) + ဝေါဿာ + အတ္ထီတိ ဂ္လာသရဝါ။
(ဂ္လာသရ–ပုဒ် + ဝ(သို့မဟုတ်)ဝန္တု–သည်ရင်း၊ အစိုးရသည်၏အဖြစ်၏ + ဝေဒနာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်
* ဂ္လာသရဝါယ + ဘာဝေါ ဂ္လာသရဝတာ။ (ဘာဋီ– ဝစနတ္ထ။)
(အစိုးရခြင်းရှိသော ဝေဒနာ၏ + အစိုးရခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်နှင့် ဂုဏီ+ဂုဏ်စပ်)

http://www.dhammadownload.com

* ဝိသဇ္ဇတိ အရဟာတီတိ ဝိသဇ္ဇီ။ (ဝိ, သု+ဏ္ဍ။ ထီ–ဏ္ဍ။)
* ဝိသဇ္ဇိယာ + ဘာဝေါ ဝိသဇ္ဇိတာ။ (ဝိသဇ္ဇီ+တာ။)

(ထိုက်တန်သော ဝေဒနာ၏ + ထိုက်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်နှင့် ဂုဏ်ဆောင်+ဂုဏ်စပ်။)

(တစ်နည်း) ဝိသဇ္ဇနံ (သဇ္ဇနံ သမတ္တနံ) ဝိသဇ္ဇော။ (ဝိ, သု+ဏ။ စွမ်းနိုင်ခြင်း။)

* ဝိသဇ္ဇော + အဿ အတ္ထီတိ ဝိသဇ္ဇီ။ (ဝိသဇ္ဇ+ဏ္ဍ။)
* ဝိသဇ္ဇိနော + ဘာဝေါ ဝိသဇ္ဇိတာ။ (တာဃ)

(အစွမ်းသတ္တိရှိသော ဝေဒနာ၏ + အစွမ်းသတ္တိရှိသည်၏အဖြစ်နှင့် ဂုဏ်ဆောင်+ဂုဏ်စပ်။)

မှတ်ချက်။ ။ ယောဇနာ, ပြည်သျှတို့၌ "ဝိသဇ္ဇိယာ ဘာဝေါ ဝိသဇ္ဇိတာ"ဟု ဣတ္ထိလိင်နှင့် ရှိသည်။

(၅)

စေတသိကအဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ–၌

စေတ–ကား	ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ မနောဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
စေတသိက–ကား	တဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
အဿာဒ–ကား	ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
စေတသိကအဿာဒ–ကား	သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
ပစ္စုပဋ္ဌာနာ–ကား	ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း၊ အာ–ကာရန္တ။
စေတသိကအဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ–ကား	သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိဂိုဏ်း၊ အာ–ကာရန္တ။
ပဿဒ္ဓိ–ကား	ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဣ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ဝေဒယတိ–ဖြင့် ဝေဒနာ–၌ ဝိဒ–ဓာတ် ...ငင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန–အနက်၌ သက်...ငင်း၊ ဝေဒယတီတိ ဝေဒနာ–ဟုပြု ...ငင်း သိစေသည်။

(၇)

(ဃ) သုခဝေဒနာယမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

- ✔ သုခဝေဒနာ–သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ဒုက္ခဝေဒနာ, အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ သုခဝေဒနာ၏ အာရုံ၏အရသာကို ခံစားခြင်းကိစ္စ (အနုဘဝနရသ)ရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(င) ဧကဒေသမတ္တကမေဝ အနုဘဝန္တိ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

- ✔ တစိတ်တဒေသခံစားခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ(အစိုးတရ)ခံစားခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ဖဿစသော သမ္ပယုတ္တဓမ္မဒြဗ်တို့သည်ငင်း၊ ထိုဖဿစသည်တို့၏ ဖုသနမတ္တ–စသည်သည်ငင်း အနုညာတတ္ထ။

(စ) ဖုသနမတ္တကမတ္တကမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

- ✔ အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းမျှသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ အာရုံ၏အရသာကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ(အစိုးတရ)ခံစားခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ကြွင်းသော သဉ္ဇာနနမတ္တမေဝ–စသည်၌လည်း နည်းတူပင်)

http://www.dhammadownload.com

(ဆ) ဝေဒနာဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်–

✔ ဝေဒနာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ သေသသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

(ခ) ဝါ–ကား နယန္တရဓောတက, ဝိကပ္ပနတ္ထ။

(ဂ) ဟိ–ကား ဝိတ္ထာရ။ နော–ကား ပဋိသေဓတ္တ။

(ဃ) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ (တစ်နည်း) ဝိသေသတ္ထ။ (ပြည်သျှ) ဝါ–သဒ္ဒါတို့ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။

(စ) ဟိ–ကား တပ္ပါကဋီကရဏ, ဒဠှီကရဏ။

(ဆ) ပန–ကား ဝိသေသတ္ထ။ (တစ်နည်း) ပက္ခန္တရတ္ထ။

(၈)

(ဃ) ဒီဝိတော–၌ ဒီပ–ခတ်အရ ဆရာတို့ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍–

✔ ထို–သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဆိုလတ့်သော အနက်ဟုဆိုအပ်သော အာရမ္မဏရသာနုဘာဝနဋ္ဌာန် ပတ္တာ–စသော အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သောတုဇနတို့ သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ သဒ္ဓမ္မဿဝနစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ သိရသဖြင့် ယင်းအနက်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

အဓိပ္ပါယ်။ ။ ဝေဒနာမှကြွင်းသော သမ္ပယုတ်တရားတို့သည် စားဖိုသည်ကဲ့သို့ အာရုံ၏ အရသာတစိတ်တဒေသကိုသာ ခံစားနိုင်ကြသည်။ ဝေဒနာသည်သာလျှင် ပြည့်ရှင်မင်းကဲ့သို့ အာရုံ၏ အရသာကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံအစိုးတရခံစားနိုင်သည်။ (အကျယ်အဓိပ္ပါယ် ၄။ ၁၅၃–၅)

(၁၀)

(ဆ) ဝေဒနာဝ + အာရမ္မဏရသံ + အနုဘဝတိ–၌–

✔ ဝေဒနာ–အရ ဝေဒနာသည်–

အနုဘဝတိ–အရ သမ္ပယုတ္တနာမက္ခန္ဓာအား သဟာ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဏ္ဍ, ဈာန။(၇)

✔ အာရမ္မဏရသံ–အရ အာရုံဖြပါးသည်–

အနုဘဝတိ–အရ ဝေဒနာအား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ ယထာရုပာ(၈)

(တစ်နည်း) အာရမ္မဏရသံ–အရ ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံသည်–

အနုဘဝတိ–အရ လောဘဓောကြဉ်ကျန်စိတ်များ၌ယှဉ်သော ဝေဒနာအား အာ, ပု, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)ပစ္စည်း။

အနုဘဝတိ–အရ လောဘဓော၌ယှဉ်သော ဝေဒနာအား–အာ, ဓိ, ဥ, ပု, အတ္ထိ, အဝိ။ (၆)ပစ္စည်း။

===============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၂၅)

(က) ဒုတိယေ အတ္ထဝိကပ္ပေ အယံ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ ဝေဒနာ ယထာ ဝါ တထာ ဝါ အာရမ္မဏာသ ဣဋ္ဌာကာရမေဝ သမ္ဘုဉ္ဇတီတိ "ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ"တိ ဝုတ္တာ။

(ခ) စေတသိကအဿာဒတော ပနေသာ အတ္တနော သဘာဝေနေဝ ဥပဋ္ဌာနံ သန္ဓာယ "စေတသိကအဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ"တိ ဝုတ္တာ။

(ဂ) ယသ္မာ ပန ပဿဒ္ဓကာယော သုခံ ဝေဒေတိ၊ တသ္မာ "ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာနာ"တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဋ္ဌ။ ၁၅၃။ မူလဋီ။ ၈၆။ ယောဇနာ။ ၁၀၃။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၀။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၂၅၅။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၂၈။

(၁)

(က) ဒုတိယေ–ဖြစ်သော။ အတ္ထဝိကပ္ပေ–ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသ–ဟူသော အတ္ထဝိကပ်၌။ ဣဓ–ဤပဌမမဟာကုသိုလ်စိတ်၌။ အဓိပ္ပေတာ–သော။ အယံ(ဝေဒနာ)–သည်။ ယထာ ဝါ တထာ ဝါ (ယေန ဝါ တေန ဝါ အာကာရေန)–ဟုတ်ဟုတ်ငြားငြားသောအခြင်းအရာအားဖြင့်။ (ဝါ) သဘော အားဖြင့်ရင်း, ပရိကပ္ပအားဖြင့်ရင်း။ (ပ)

(၂)

(က) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် အနုဘဝနရသတာ ပန (ပ) တသ္မာ "အနုဘဝနရသာ"တိ ဝုစ္စတိ–ဟူသော (ရှေး ဆိုခဲ့ပြီး) ဝါကျတို့ဖြင့် ဝေဒနာ–၏ အနုဘဝနရသ–ရှိပုံကို အကျယ်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝေဒနာ–၏ အနုဘဝနရသ–ရှိပုံအကျယ်ကိုသာ သိအပ်၏–ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ..မရောက်သင့်။ထိုသို့ ..ကြောင့် ဝေဒနာ–၏ ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသ–အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (က)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

(၃)

(ခ)၌ ပန–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

ဝေဒနာ–၏ ရသ–အကျယ်မှတပါး ပစ္စုပဋ္ဌာန်–အကျယ်ကို ပြလို၍ (ဝါ) ပက္ခန္တရဇောတက အဖြစ်ကို ပြလို၍ **"ပန"**သဒ္ဒါထားသည်။

(ဂ)၌ ပန–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

ဝေဒနာ–၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်–အကျယ်မှတပါး ပဒဋ္ဌာန်–အကျယ်ကို ပြလို၍ (ဝါ)ပက္ခန္တရဇောတက အဖြစ်ကို ပြလို၍ ပန–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဂ) တသ္မာ–ထားရခြင်း–

"ဟိတ်တွင်၍သာ၊ သုံးသပ်ရာ၊ တသ္မာ–အကြောင်းပြ"ဟူသည်နှင့်အညီ ငြိမ်းချမ်းသောကာယ ရှိသောသူ၏ ချမ်းသာကိုသာ ခံစားတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းကာရဏကို ပြလို၍ တသ္မာ–ထားသည်။

(၄)

* ပဿမ္ဘိတ္တာတိ ပဿဒ္ဓေါ။
* ကုစ္ဆိတာနံ (ကေသာဒီနံ) + အာယော ပဝတ္တိဋ္ဌာနန္တိ ကာယော။
* ပဿဒ္ဓေါ + ကာယော + ယဿာတိ ပဿဒ္ဓကာယော။
* ✔ ငြိမ်းချမ်းသောကာယ၏ + ပုဂ္ဂိုလ်ဒြဗ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ် ဗျု–နိ။
* ✔ ငြိမ်းချမ်းသောကိုယ်ရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

http://www.dhammadownload.com

(ခ) ဥပဋ္ဌဟိယတေ ဥပဋ္ဌာနံ။ (ဥပ, ဌာ+ယု။ ထင်ခြင်း။)

(၅)

(က)	ဒုတိယေ–ကား	တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
	အတ္တဝိကပ္ပေ–ကား	သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
	အယံ–ကား	သဗ္ဗနာမ်၊ ပုလ္လိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
	သမ္ပယုတ္တိ–ကား	အာချာတ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ရုစာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
(ခ)	အတ္တနော–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရာဇာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
	သန္တာယ–ကား	နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) လဋ္ဌာကာရမေဝ သမ္ပယုတ္တိ–ဖြင့် လဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ–၌ သမ္ဘောဂ–ဝယ် သံ, ဘုဇ–ဓာတ် ...ငှင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန–အနက်၌ သက် ...ငှင်း၊ သမ္ပယုတ္တိတိ သမ္ဘောဂေါ–ဟု ပြု ...ငှင်း၊ လဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂ–ပုဒ်ကို လဋ္ဌာကာရမေဝ + သမ္ဘောဂေါ လဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂေါ–ဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်ပြု ...ငှင်း၊ လဋ္ဌာကာရ–ပုဒ်နောင် ဧဝ–သဒ္ဒါကျေနေသည်ကိုငှင်း (တစ်နည်း) လဋ္ဌာကာရဿ + သမ္ဘောဂေါ လဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂေါ–ဟု ကမ္မဋ္ဌဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်ပြု ...ငှင်း သိစေသည်။

(က) တစ်ဝါကျလုံးသံဝဏ္ဏနာပါဠိ–ဖြင့် ရသတိ သမ္ဘဝတီတိ ရသာ၊ လဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂေါ ဟုတွာ ရသာ လဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍၊ လဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ–အရ ပဌမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ အလိုရှိအပ်သော ဝေဒနာ–ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(တစ်နည်း)(က)သံဝဏ္ဏနာပါဠိ–ဖြင့် ဤပဌမမဟာကုသိုလ်စိတ်၌ အလိုရှိအပ်သော ဝေဒနာ–သည် ဟုတ်ဟုတ်ငြားငြားသောအခြင်းအရာအားဖြင့် အာရုံ၏ အလိုရှိအပ်ကောင်းမြတ်သော အဘို့အစုကိုသာ သုံးဆောင်ခံစားတတ်သောကြောင့် (ထိုဝေဒနာကို) "လဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ" ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။ (ဤကား မုချ)

ထိုသို့သိစေသဖြင့် လဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ–ပုဒ်ကို လဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂေါ + ရသော + အဿာတိ လဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ–ဟု စတုတ္ထီ, ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိပြု...ငှင်း၊ ယင်းသမာသ်၏ သမ္ပဒါန်အနက် (ဝါ)သမ္ဗန်အနက်ဟောသည်ကိုငှင်း သိစေသည်။ (ဤကားသာမတ္ထိယ)

အမှာ။ ။ ယောဇနာ၌ တိုက်ရိုက်လာသည့် လဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ–ပုဒ်၏ အစိတ်အပေါင်းဝစနတ္ထကို ရှေးဝါကျဥယျာဉ်အမှတ် (၁၂၄)၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

(၇)

(က) အယံ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ ဝေဒနာ–နောင် ဧဝ–ဆောင်၍ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ သောမနဿဝေဒနာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဒေါမနဿ, သုခ, ဒုက္ခ, ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

လဋ္ဌာကာရမေဝ–၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ–စသည်–

✔ လဋ္ဌာကာရသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အနိဋ္ဌာကာရသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ခ) သဘာဝေနေဝ–၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ မိမိ၏သာယာအပ်သော သဘောသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ တပါးသောတရား၏ မသာယာအပ်သောသဘောသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(က) အဓိပ္ပေတာ–၌ အဓိ–ကား ဓာတွတ္ထပိသေသက။
(ခ)(ဂ) ပန–တို့ကား ပဏ္ဏကရဓောတ။
(က) အယံ–ကား ဝေဒနာ–ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိ ပသိဒ္ဓပိသယ။
(ခ) သော–ကား ဆိုခဲ့ပြီးဝေဒနာကိုစွဲ ပဏ္ဏကဝိသယ။
(ဂ) တသ္မာ–ကား အနဘူတဝိသယ (တစ်နည်း) နိယမဝိသယ။

(၈)

(ဂ) ဝေဒိတဗ္ဗာ–၌ အင်္ဂတ္ထ–အရ–

✔ ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သောသတိ၊ ဝီရိယ၊ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒသာနတ္ထ။
✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။
✔ ဝေဒနာ၏ ပသဒ္ဓိပဒဋ္ဌာန်ကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ သဒ္ဓမ္မသဝန–စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ ဝေဒနာ၏ပသဒ္ဓိပဒဋ္ဌာန်ကို သိရသဖြင့် ပီတိပါမောဇ္ဇဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနဘာဝတ္ထ။

(ဂ) ဝေဒိတဗ္ဗာ–ထားရခြင်း

ဝေဒနာ–၏ ပသဒ္ဓိ–ပဒဋ္ဌာန်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို ဥပစာရတ္ထ၊ နေယျတ္ထ၊ ဝက်တ္ထ၊ အနေကတ္ထအားဖြင့် သိမှတ်ရမည်ကို ပြလို၍ ဝေဒိတဗ္ဗာ–ထားသည်။

(၉)

အဓိပ္ပါယ်။ ။(က) အယံ လက္ခ–ပါဠိဖြင့် ဝေဒနာ(၅)ပါးတွင် ဤပထမမဟာကုသိုလ်စိတ်၌ လိုအပ်သော လက္ခဏဓိပ္ပေတ–ကား သောမနဿဝေဒနာတည်း။

♦ အယံ လက္ခဏတိ ဧတေန ပဉ္စသု ဝေဒနာသု လက္ခဏသဲ့ စိတ္တေ အဓိပ္ပေတံ သောမနဿဝေဒနံ ဝဒတိ။ (မူလဋီ။၈၆။)

(၁၀)

(က) အယံ ဝေဒနာ + သမ္ဗန္ဓတိ–၌–

✔ အယံ ဝေဒနာ–အရ ဝေဒနာစေတသိက်သည်–
သမ္ဗန္ဓတိ–အရ သမ္ပယုတ္တနာမက္ခန္ဓာအား သဟဇာတ–ပြု။
ဖြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ၊ သမ္ပ၊ ဣံ၊ ဈာ။ (၈)

အာရမ္မဏာသ လက္ခဏာကာရမေဝ + သမ္ဗန္ဓတိ–၌–

✔ အာရမ္မဏာသ လက္ခဏာကာရမေဝ–အရ ရူပါရုံစသည်သည်–
သမ္ဗန္ဓတိ–အရ ဝေဒနာစေတသိက်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ဖြိုင်။ ။ ယထာရဟ(၈)

(ခ) ပနေသာ+ဝုတ္တာ–၌–

✔ သော–အရ ဝေဒနာသည်–
ဝုတ္တာ–၌ ဝစတော်–အရ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ(၁)ပစ္စည်းဖြင့်သာ ကျေးဇူးပြုသည်။

http://www.dhammadownload.com

✔ သော-အရ ဝေဒနာသည်-

ဝုတ္တာ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ သမ္ပယုတ္တကန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်အား သဟ-ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညု, သမ္ပ၊ ဣံ, ရျာန။ (၈)

============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၂၆)

(က) နီလာဒိဘေဒံ အာရမ္မဏံ သဉ္ဇာနာတီတိ သညာ၊

(ခ) သာ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ၊ ပစ္စာဘိညာဏရသာ။

(ဂ) စတုဘူမိကာသညာ ဟိ နောသဉ္ဇာနနလက္ခဏာ နာမ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗာ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာဝ။

(ဃ) ယာ ပနေတ္ထ အဘိညာဏေန သဉ္ဇာနာတိ၊ သာ ပစ္စာဘိညာဏရသာ နာမ ဟောတိ။

ဋ္ဌ။၁၅၃။ မူလဋီ။ ၈၇။ ယောဇနာ။၁၀၃။ ပြည်သျှ၊ ၂။၂၁။ ဘာဋီ၊ ၂။၂၅၆။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။၂၉၉။ မင်းခေါင်းဂဏ္ဌိ။၄၂၈။

(၁)

(ဂ) ဟိ-ချဲ့။ (ယောဇနာ။ ပြည်သျှ။) မှန်။ (ဘာဋီ)

(ဃ) ပန-အထူးကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ။) ဆက်။ (ဘာဋီ)

(၂)

(ဂ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္ဇက

ဆရာ-သည် (ခ)ဖြင့် သညာ-၏ လက္ခဏာ, ရသ-တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် သညာ-၏လက္ခဏာ, ရသ-တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် သိအပ်၏-ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော-စသည်တက်။ (ဝိတ္ထာရ)

[(ဂ)ဆိုသော်လည်း စာမျက်နှာ ၁၅၄-ဝေဒိတဗ္ဗာ-တိုင်အောင်မျှော်တက်သည်။]

(တစ်နည်း) ဆရာ-သည် (ခ)ဖြင့် ထိုသညာ-သည် သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ, ပစ္စာဘိညာဏရသ-ရှိသော-ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ..သော် ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ လုပ်ရှားမနိုင်ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော-စသည်တက်။ (ဒဋ္ဌိ)

(ဂ) သဗ္ဗာ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာဝ-စသည်သို့ ပါပနာဒိပဉ္ဇက

ဆရာ-သည် စတုဘူမိကာသညာ ဟိ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ နာမ နတ္ထိ-ဖြင့် စတုဘူမိကာသညာသည် သဉ္ဇာနနလက္ခဏာမရှိသော မည်သည် မရှိ-ဟု ဗျတိရေကအားဖြင့် ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် သညာ-၏ လက္ခဏာကို ဗျတိရေကအားဖြင့်သာ သိအပ်၏-ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ..မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ..ကြောင့် သညာ-၏ လက္ခဏာကို အလျော်အန္ဒယအားဖြင့်လည်း ဖွင့်ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ဝိရောဓိ (တစ်နည်း) အဗျာပိတ ...၏၊ သညာ-၏ လက္ခဏာကို အလျော်အန္ဒယအားဖြင့် အဘယ်သို့ သိအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် သဗ္ဗာ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာဝ-ဝါကျကို မိန့်။

ဝါကျခွဲ။ ။ (ဃ)ဝါကျသည် (ဂ)ဝါကျဖြင့် စတုဘူမိကာသညာ-သည် သဉ္ဇာနနလက္ခဏာရှိသည်-ဟုဆိုသော်လည်း ထိုသညာအားလုံးသည် ပစ္စာဘိညာဏလက္ခဏာ မရှိ၊ အညို, အရွေ, အရှည်, အတို-အစရှိသော အမှတ်ဖြင့် ဟဖန်သိမှသာလျှင် ပစ္စာဘိညာဏရသမည်၏-ဟု အထူးကို ပြသောကြောင့် ဝိသေသဝါကျ။

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) သညာ–၏ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာရှိပုံအကျယ်မှတပါး ပစ္စာဘိညာဏရသ–ရှိပုံကို ပြသောကြောင့် ပက္ခန္တရ။

(တစ်နည်း) သညာအားလုံး ပစ္စာဘိညာဏရသမည်ပါသလော–ဟူသော စောဒနာဖွယ်ကို ပယ်လို၍ ဆက်တက်သောကြောင့် ဝါကျာရမ္ဘ။

(ဃ) ဠပနာဘောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် စတုဘူမိကသညာသည် (ဝါ) အလုံးစုံသော သညာသည် သဉ္ဇာနန လက္ခဏာ–ရှိသည်ချည်းသာဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် စတုဘူမိကသညာ–သည် (ဝါ) အလုံးစုံသော သညာသည် ပစ္စာဘိညာဏကိစ္စရှိ၏–ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော (ပ) ပစ္စာဘိညာဏကိစ္စရှိသော သညာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်သညာသည် ပစ္စာဘိညာဏ ကိစ္စရှိပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။ (ဤကား ပန–အထူးကို ဆိုအံ့–ဟု ဝိသေသယူသော ပြည့်သျှအလိုတည်း) (ပက္ခန္တရ, ဝါကျာရမ္ဘအနေဖြင့်လည်း တမျိုးစီတက်နိုင်သည်။)

(၃)

(က)စသည် ပက္ခန္တရ။ ထိုတွင်–

(ခ) ပက္ခန္တရ။ (ဂ)ဝိတ္ထာရ။ (တစ်နည်း) ဒဠှီကရဏ။

(ဃ) ဝိသေသ။ (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘ။ (တစ်နည်း) ပက္ခန္တရ။(ဝါကျလက္ခဏာဖြင့် ဒေါသပယ်ပုံကိုသိ)

(၄)

* ပတိ ပုန အဘိညာယတေ သဉ္ဇာနီယတေ ပစ္စာဘိညာဏံ။ (ပတိ, အဘိ, ဉာ+ယု။)
* ပစ္စာဘိညာဏံ + ရသော (ကိစ္စံ) + အဿာတိ ပစ္စာဘိညာဏရသော။ (ယောဇနာ)

✔ တဖန်သိခြင်းဟုဆိုအပ်သောကိစ္စ၏ + သညာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး, ကိစ္စ+ကိစ္စဝန္တစပ် ဗျူ–နိ။

✔ တဖန်သိခြင်းကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) နီလတိ နီလဝဏ္ဏံ ကရောတီတိ နီလော။ (နီလ+အ။ ညိုသောအဆင်းကိုပြုခြင်း။)

* ပဌမံ အာဒီယတီတိ အာဒိ။ (အာ, ဒါ+ဣ။)
* နီလော + အာဒိ + ယဿာတိ နီလာဒိ။

(အညိုဟူသော အစ၏ + ရှေ့စသောအပြားနှင့် အာဒိ+အာဒိဝန္တ၊ အစိတ်+အပေါင်းစပ်။)

* ဘိဇ္ဇတီတိ ဘေဒေါ။ ဘိဇ္ဇနံ ဝါ ဘေဒေါ။ (ဘိဒိ+ဏ။)
* နီလာဒိ + ဘေဒေါ + ယဿာတိ နီလာဒိဘေဒံ။

(အညိုစသောအပြား၏ + အာရုံနှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျစပ်။)

(ခ) သဉ္ဇာနီယတေ သဉ္ဇာနနံ။ (သံ, ဉာ+ယု။ အမှတ်ပြု၍ သိခြင်း။)

* သဉ္ဇာနနံ + လက္ခဏံ + ဧတိဿာတိ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ။

(ဂ) စတုဘူမိကာ စ + သာ + သညာ စာတိ စတုဘူမိကသညာ။

(၅)

(က)	နီလာဒိဘေဒံ–ကား	ကမ္မဓာရယ်သမာသ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
	နီလာဒိ–ကား	ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်၊ ပုံ၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
	သဉ္ဇာနာတိ–ကား	အာချာတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ကီယာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(က) သဉ္ဇာနာတိ-ဖြင့် သညာ-၌ သံ, ဉာ-ဓာတ်... ငင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက် ...ငင်း၊ သဉ္ဇာနာတီတိ သညာ-ဟု ပြု ...ငင်း၊ သံ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္တဝိသေသက ..ငင်း၊ ဉာ-ဓာတ်၏ ဇာနန-အနက်ဟော ...ငင်း သိစေသည်။

နီလာဒိဘေဒံ အာရမ္မဏံ-ဖြင့် ဘာဝတ္ထ- သိစေသည်။

(ဃ)ဖြင့် ဘုံလေးပါး၌ ဖြစ်သောသညာတို့တွင် အညို, အရွှေ, အရှည်, အတို-စသော အမှတ်ဖြင့် သိသောသညာသည် ပစ္စာဘိညာဏရသမည်-ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(၇)

(ဂ) သဗ္ဗာ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာဝ-၌ ဓဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာမရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာရှိသော အလုံးစုံသော သညာဒြဗ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(တစ်နည်း) သဉ္ဇာနနလက္ခဏာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ နောသဉ္ဇာနနလက္ခဏာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

သဉ္ဇာနာတိ, သညာ-တို့၌ သံ-ကား ဓာတွတ္တဝိသေသက, သညာဏကရဏတ္ထ။

♦ သဉ္ဇာနာတီတိ သည် ကတ္တာ ဓာနာတိ။ (ယောဇနာ။)

♦ သညာတိ ဧတ္ထ-သံသဒ္ဒေါ ဓာတွတ္ထဝိသေသကော-- သညာဏကရဏတ္တော ဒဿိတော။(မဏိမဉ္ဇူ ၁။၃၁၅။)

(ဃ) ယာ-၌ ယ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသညာဒြဗ်ကိုစွဲ- ပဋ္ဌန္တ။

ဧတ္တ-၌ ဧတ-ကား ဆိုခဲ့ပြီး စတုဘူမိကသညာကိုစွဲ- ပဋ္ဌန္တ။

သာ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသညာဒြဗ်ကိုစွဲ- ပဋ္ဌန္တ။

(တစ်နည်း) အနိယမ ယ-သဒ္ဒါစွဲသော သညာကိုပင်စွဲ- နိယမဝိသယ။

(၈)

✔ သညာ၏သဉ္ဇာနနလက္ခဏာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ယထာ ဥပဋ္ဌိတဝိသယပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ပစ္စာဘိညာဏသမ္ပတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပစ္စာဘိညာဏကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ အဘိနိဝေသကရဏပစ္စုပဋ္ဌာန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

"သဉ္ဇာနနနှင့် + ပစ္စာဘိညာဏ-အဓိပ္ပါယ်"

ပညာကဲ့သို့ ထူးထူးထွေထွေမသိဘဲ ထင်လာသောအာရုံကို အညိုပဲ, အရွှေပဲ, အရှည်ပဲ-စသည်ဖြင့် မှတ်သောအားဖြင့် သိခြင်းကို "သဉ္ဇာနန"ဟုခေါ်သည်။

ထိုရှေးအမှတ်အသားဖြင့် နောက်ထပ်သိခြင်းကို "ပစ္စာဘိညာဏ"ဟု ခေါ်သည်။

ပတိ-ငါဖန်၊(ဝါ)နောက်ထပ်။ အဘိညာဏရသာ-ရှေးအမှတ်ဖြင့် သိခြင်းကိစ္စရှိ၏။ ထိုသို့ ရှေးအမှတ်ဖြင့် နောက်ထပ်သိရာ၌လည်း တတိယအကြိမ်ထပ်၍ သိဖို့ရန် မှတ်သေး၏။ ထိုသို့ မှတ်ခြင်းကား သဉ္ဇာနန-တည်း။ (ဘာဋီ၊ ၂။ ၂၅၆။)

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(က) နီလာဒိဘေဒံ အာရမ္မဏံ + သဥ္စာနာတိ–၌–

✔ နီလာဒိဘေဒံ အာရမ္မဏံ– အရ အညို, အရွှေစသော ရူပါရုံစသည်သည်–
သဥ္စာနာတိ–အရ သညာအား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြင်။ ။ ယထာရုပ(၈)ပစ္စည်း။

(ဃ) ယာ + အဘိညာဏေန + သဥ္စာနာတိ–၌–

✔ ယာ–အရ သညာသည်–
သဥ္စာနာတိ–အရ သမ္ပယုတ္တနာမက္ခန္ဓာအား သဟဇာတ–ပြု။
ပြင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္ပ။ (၆)ပစ္စည်း။

✔ အဘိညာဏေန–အရ အညို, အရွှေစသောအမှတ်သည်–
သဥ္စာနာတိ–အရ သညာအား ပကတူပ (၁)ပစ္စည်းသာ။

==================

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၂၇)

(က) အပရော နယော–သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသေန ဟိ သဥ္စာနနလက္ခဏာ သညာ၊
(ခ) ပုနသဥ္စာနနပစ္စယနိမိတ္တကရဏရသာ, ဒါရုအာဒိသု တစ္ဆကာဒယော ဝိယ၊
(ဂ) ယထာဂဟိတနိမိတ္တဝသေန အဘိနိဝေသကရဏပစ္စုပဋ္ဌာနာ, ဟတ္ထိဒဿကအန္ဓာ ဝိယ၊
(ဃ) အာရမ္မဏေ အနောဂါဠ္ဟဝုတ္တိတာယ အစိရဋ္ဌာနပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ, ဝိဇ္ဇု ဝိယ၊
(င) ယထာဥပဋ္ဌိတဝိသယပဒဋ္ဌာနာ, တိဏပုရိသကေသု မိဂပေါတကာနံ "ပုရိသာ"တိ ဥပ္ပန္နသညာ ဝိယ။
(စ) ယာ ပနေတ္ထ ဉာဏသမ္ပယုတ္တာ ဟောတိ၊ သာ သညာ ဉာဏမေဝ အနုဝတ္တတိ, သသမ္ဘာရပထဝီအာဒီသု သေသမ္ဘော ပထဝီအာဒီနိ ဝိယာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဋ္ဌ။ ၁၅၄။ မူလဋီ။ ၈၇။ ယောဇနာ။ ၁၀၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၂။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၂၅၇။ ကျော်စံဂဏ္ဍိ။ ၂၈၉။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၄၂၉။

(၁)

(ဂ) ပမာ + ပမေထင်ရှားစေလျက် ဥပမာဗဟိကရဏနည်းအားဖြင့်–

ယထာဂဟိတနိမိတ္တဝသေန–ယူဘူး, မှတ်ဘူးသော အကြင်အကြင်သို့သော အမှတ်၏ အစွမ်းအားဖြင့်။ (သဒ္ဒတ္ထ) (ဝါ)ယူတိုင်းယူတိုင်းသော အမှတ်၏ အစွမ်းအားဖြင့်။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ) အဘိနိဝေသကရဏပစ္စုပဋ္ဌာနာ–ဤသည်သာလျှင်အမှန်ဟု အမှားနလုံးသွင်းခြင်းကို ပြုခြင်းလျှင် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်သော့အခြင်းအရာရှိ၏။ (ကေ ဝိယ–အဘယ်သူတို့ကဲ့သို့နည်း။)

ဟတ္ထိဒဿကအန္ဓာ–ဆုံးခြေ, မန်းဝန်း, တံမြက်စွန်းဖြင့် ဆင်ညွှန်းသော သူကန်းတို့သည်။ (အဘိနိဝေသံ–မှားမှားယွင်းယွင်းနလုံးသွင်းခြင်းကို။ (ဝါ)စွဲလမ်းခြင်းကို။ ကရောန္တိ ဝိယ–ပြုသကဲ့သို့တည်း။)

(င)ဖြစ်သင့်သောဟိတ်ပုဒ်ထည့်လျက်–

အဝိကပ္ပသဘာဝတ္တာ–အထူးမကြံတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (ထည့်) တိဏပုရိသကေသု–မြက်ဖြင့် လုပ်သောလယ်စောင့်ယောကျ်ားရုပ်တို့၌။ မိဂပေါတကာနံ–သမင်ငယ်တို့၏။ "ပုရိသာ"တိ–လယ်စောင့်ယောကျ်ားဟူ၍။ ဥပ္ပန္နသညာဝိယ–ဖြစ်သောအမှတ်ကဲ့သို့။ (တထာ–တူ။) သညာ–သည်။ (လိုက်ထည့်) ယထာဥပဋ္ဌိတဝိသယပဒဋ္ဌာနာ–ထင်တိုင်းသော အကြင်အကြင်သို့သော အာရုံလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိ၏။

http://www.dhammadownload.com

(စ) ပန-အထူးကိုဆိုအံ့။

(၂)

ဝါကျခွဲ

(က) စသည် ပကွန္တရ။ ထိုတွင်-

(က)ဖြင့် သညာ၏ လက္ခဏာကို ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် သညာ၏ ရသကို ပြသည်။

(ဂ)(ဃ)ဖြင့် သညာ၏ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကို ပြသည်။

(င)ဖြင့် သညာ၏ ပဒဋ္ဌာန်ကို ပြသည်။ (ရှေ့နောက်ထောက်ဆ ပကွ+ပကွန္တရယူ၍ ကျမ်းတက်လေ)

(စ) ကား ဝိသေသဝါကျ။ (ပြည်သျှ) (တစ်နည်း)ဝါကျာရမ္ဘ။

(စ) ဌပနာပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (က)(ခ)(ဂ)(ဃ)(င)တို့ဖြင့် သညာ၏လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ဤသညာ၏ အထူးကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော၊ ထိုသို့ ...ကြောင့် မဖွင့်ဆိုသင့်။ ဤသညာ၌ အထူးကိုလည်း ဖွင့်ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဤသညာ၌ အထူးကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဝါ) ဝထူးသောအနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။

(၃)

(က) အပရော နယော-ထားရခြင်း

"အပရော နယော၊ အတ္တနော မတိ၊ မှတ်သားဘိ"ဟူသည်နှင့်အညီ သညာ၏ လက္ခဏာ, ရသနှင့် ပတ်သက်၍ ရှေးဆရာတို့၏ အယူအဆဝါဒမှတပါး မိမိ၏ အယူအဆဝါဒဟူသော အတ္တနော မတိကို ပြလို၍ အပရော နယော-သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) သညာ၏ လက္ခဏာ, ရသတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် အပရော နယော-ထားသည်။

(ဃ) ဝါ-သဒ္ဒါထားရခြင်း

သညာ၏ အဘိနိဝေသကရဏပစ္စုပဋ္ဌာန်မှတပါး အစိရဋ္ဌာနပစ္စုပဋ္ဌာန်ကို လဲလှယ်ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် (ဃ)၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* သရတီတိ သဗ္ဗာ။
* သဗ္ဗံ + သင်္ဂဏှာတီတိ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကာ။ (သဗ္ဗ+သံ, ဂဟ+ဏှု။)
* ဝသတီတိ ဝသော။ (ဝသ+အ)
* သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကာယ + ဝသော သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသော။ (တေန)

✔ အလုံးစုံကို သိမ်းကျုံး၍ ယူတတ်သော သညာ၏ + အစွမ်းသတ္တိနှင့် ဂုဏော + ဂုဏ်၊ သာမိ+သံစပ် ဈူ-နိ။

✔ အလုံးစုံကို သိမ်းကျုံး၍ ယူသည်၏ အစွမ်းသတ္တိဟူသော ဂုဏ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ပုနသဉ္ဇာနနသ + ပစ္စယော ပုနသဉ္ဇာနနပစ္စယော။

* ပုနသဉ္ဇာနနပစ္စယောဧဝ + နိမိတ္တံ ပုနသဉ္ဇာနနပစ္စယနိမိတ္တံ။

http://www.dhammadownload.com

* တဿ + ကရဏံ ပုနသဥ္ဇာနနပစ္စယနိမိတ္တကရဏံ။
* ပုနသဥ္ဇာနနပစ္စယနိမိတ္တကရဏံ + ရသော + အဿာတိ ပုနသဥ္ဇာနနနိမိတ္တကရဏရသာ။
* ဒရိယတီတိ ဒါရု။ (ဒရ+ဏု။ ပေါက်ခွဲခြင်း။)
* တစ္ဆတိ တနုံ ကရောတီတိ တစ္ဆကော။ (တစ္ဆ+ဏွု။ ရွေခြင်း။)

(ဂ) ဟတ္ထော + အဿ အတ္ထီတိ ဟတ္ထီ။

* ဟတ္ထိ + ဒဿေတီတိ ဟတ္ထိဒဿကော။ (ဟတ္ထိ, ဒိသ+ဏွု။)
* အမတိ အင်္ဂမင်္ဂဿ ရူပ္ပနဘာဝံ ဂစ္ဆတီတိ အန္ဓော၊ (အမ+အ။) (ကစ္စည်း)
* ဟတ္ထိဒဿကော စ + သော + အန္ဓော စာတိ ဟတ္ထိဒဿကအန္ဓော။

✔ ဆင်ကို ညွှန်ပြတတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်၏ + သူကန်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေားစပ် ဗျူ–နီ။

✔ သူကန်းတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နီ။

(ဃ) ကုဋ္ဌိလာ စိရဋ္ဌာယိတ္တာ ဝိရူပံ ဟုတွာ ဓဝတီတိ ဝိဓ္ဓု။ (ဝိ, ဓု–ဓဝေ။ ကွိ။) (သုနိ)

* မရတီတိ မိဂေါ။ မရ–ပါဏစာဂေ၊ အ။ ရဿ ဂေါ။ အဿိ။ (ဓာတုပစ္စယ)
* ပုနီယတေတိ ပေါတော။ ပေါတောဧဝ ပေါတကော။ (ပု–ပဝနေ၊ တော၊ သကတ္ထေ ကော။) (ဓာန်ဋီ။၂၅၁)
* ပုနာတီတိ ပေါတကော။ (ပု–ပဝနေ။ တော။ ဏာဂမော။ ဥဿော။)(ဓာတုပစ္စယ)
* သတ္တာဒီဟိ ပေါသေတဗ္ဗောတိ ပေါတကော။ ပုသ–ပေါသနေ၊ ဏွု။ (ဓာတုပစ္စယ)
* မိဂါနံ + ပေါတကော မိဂပေါတကော။

(တစ်နည်း:) မိဂေါ စ + သော + ပေါတကော စာတိ မိဂပေါတကော။ (တေသံ)

(သားသမင်တို့၏ + ကလေးငယ်နှင့် သာမိ+သံ၊ ဓနက+ဧဉ–စပ်)

(၅)

(ခ) ဒါရု–ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဥ–ကာရန္တ။

(ဃ) ဝိဓ္ဓု–ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုလ္လိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဥ–ကာရန္တ။

(၇)

(စ) ဉာဏမဓေဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဉာဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဉာဏ်မှတပါးသော တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(စ) တစ်ဝါကျလုံးကို ရှု၍ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်သော ဉာဏသမ္ပယုတ်သညာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဉာဏ်သို့ အစဉ်မလိုက်သော ဉာဏဝိပ္ပယုတ်သညာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(က) ဟိ–ကား ဝိတ္ထာရဓောတက။

(ခ) ဝိယ–ကား ဥပမာဓောတက,ပဋိဘာဂတ္ထ။

(ဃ) ဝါ–ကား နယန္တရဓောတက။

(စ) ပန–ကား ဝိသေသတ္ထ၊ (ပြည်သျှ) ဝါကျာရမ္ဘ၊ (ဘာဋီ)

http://www.dhammadownload.com

(၈)

(စ) ဝေဒိတဗ္ဗော–၌ ဝိဒ–ဓာတ်အရ–

ပညာရှိတို့၏သန္တာန်၌ သိသောအခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပ–ယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍–

✔ ထို–သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဉာဏသမ္ပယုတ်သညာသည် ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်၏ဟု သိသဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ် ကုသိုလ် ရရှိအောင် ကျင့်ကြံအားထုတ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပုဗ္ဗေစကတပုညတာ, သဒ္ဓမ္မဿဝနစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ကျင့်ကြံအားထုတ်သဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင် အောင်.... အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

(က) သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသေန–၌ အဓိပ္ပါယ်

ရှေးဦးစွာမှတ်သားသော သညာ, နောက်ထပ်သိဘို့ရန် အမှတ်အသားပြုသော သညာ၊ ဤသညာ–အားလုံးကို သိမ်းယူခြင်းကို "သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသေန"ဟုဆိုသည်။ (ဘာဋီ)

(ခ) တစ္ဆကာဒယော–၌ အာဒိ–ဖြင့် ရှေး၌ပြခဲ့သော ကာဠတိလက–စသည်ကို မှတ်တတ်သော ပုရိသ၊ ပိဠန္ဓနဂေါပကဘဏ္ဍာဂါရိက–တို့ကို ယူ။ (ဘာဋီ)

(ဂ) ဟတ္ထိဒဿကအန္ဓာ ဝိယ–၌ အဓိပ္ပါယ်

ဆင်ဟူသည် အဘယ်သို့နည်း–ဟု မေးအပ်ကုန်သည်ရှိသော် မမြင်ဘဲလျက် ဆင်ခြေကို စမ်းဘူးသော သူသည် ဆင်ဟူသည် ဆုံခြေကဲ့သို့၊ နားကို စမ်းဘူးသော သူသည် ဆင်ဟူသည် မန်းဝန်းကဲ့သို့၊ အမြီးကို စမ်းဘူးသော သူသည် ဆင်ဟူသည် တံမြက်စည်းကဲ့သို့ အသီးသီးယူဘူးတိုင်းသော အမှတ်ဖြင့် ဆင်ညွှန်းသော သူကန်းတို့နှင့် တူသည်ဟူလို။

(ဃ) ဉာဏမေဝ အနုဝတ္တတိ–၌ အဋ္ဌကထာဆရာ၏အလို အဓိပ္ပါယ်

သညာသည် ဉာဏ်သို့သာ အစဉ်လိုက်သောကြောင့် မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကို မပြု၊ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်လည်း မယူ။

♦ ဉာဏမေဝ အနုဝတ္တတီ၊ တသ္မာ အဘိနိဝေသကာရိကာ ဝိပရီတဂ္ဂါဟိကာစ န ဟောတီတိ အဓိပ္ပါယော။ (မူလဋီကာ။၈၆။)

(၁၀)

(စ) သာ သညာ + ဉာဏမေဝ + အနုဝတ္တတိ–၌–

✔ သာ သညာ–အရ သညာသည်–

အနုဝတ္တတိ–အရ သမ္ပယုတ်နာမက္ခန္ဓာအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ။(၆)

✔ ဉာဏမေဝ–အရ ဉာဏ်သည်–

အနုဝတ္တတိ–အရ သညာအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဟေ, ဓိ, ဣံ, မဂ်။(၁၀)

==============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၂၈)

(က) စေတယတီတိ စေတနာ။
(ခ) သဒ္ဓိံ အတ္တနာ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ အာရမ္မဏေ အဘိသန္ဒဟတီတိ အတ္ထော။
(ဂ) သာ စေတယိတလက္ခဏာ၊ စေတနာဘာဝလက္ခဏာတိ အတ္ထော။
(ဃ) အာယူဟနရသာ။
(င) စတုဘူမိကစေတနာ ဟိ နောစေတယိတလက္ခဏာ နာမ နတ္ထိ၊
(စ) သဗ္ဗာ စေတယိတလက္ခဏာဝ။
(ဆ) အာယူဟနရသတာ ပန ကုသလာကုသလေသု ဧဝ ဟောတိ။
(ဇ) ကုသလာကုသလကမ္မာယူဟနဋ္ဌာနဉ္ဟိ ပတွာ သေသသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ဧကဒေသမတ္တကမေဝ ကိစ္စံ ဟောတိ။
(ဈ) စေတနာ ပန အတိရေကဥဿာဟာ အတိရေကဝါယာမာ ဒိဂုဏုဿာဟာ ဒိဂုဏဝါယာမာ။
(ည) တေနာဟု ပေါရာဏာ "ထာဝရိယသဘာဝသဏ္ဌိတာ စ ပနေသာ စေတနာ"တိ။

ဋ္ဌ။ ၁၅၄။ မူလဋီ။ ၈၇။ ယောဇနာ။ ၁၀၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၄။ ဘာဋီ၊၂။ ၂၅၈။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၂၉၈။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၂၉။

(၁)

(ခ) အတ္ထော–၏သမ္ဗန်ကို "စေတယတီတိ ပဒဿ"ဟုထည့်။

(၂)

(ခ) ဌပနာဘောဂါဒီပဥ္စက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် စေတယတီတိ စေတနာ–ဟု ဖွင့်ပြဆို၏။ ထိုသို့ ....သော် စေတယတိ–၌ ငုတ်လျှိုးနေသော ဓာတွတ္ထနှင့် အဓိပ္ပါယတ္ထကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ...မဖွင့်ဆိုသင့်။ စေတယတိ–၌ ငုတ်လျှိုးနေသော ဓာတွတ္ထနှင့် အဓိပ္ပါယတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (ဝိတ္ထာရ) (တစ်နည်း) (ဝါကျာရမ္ဘ)

(ဂ)သို့ ပဥ္စက

ဆရာ–သည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် စေတနာ၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ (ပ) စေတနာ၏ လက္ခဏာစသည်တို့ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

(င)သို့ ဌပနာဘောဂါဒီပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် စေတနာ၏ လက္ခဏာ, ရသတို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် စေတနာ၏ လက္ခဏာ, ရသတို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။ (ဝိတ္ထာရ၊ ပြည်သျှ)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ဂ)(ဃ)ဝါကျတို့ဖြင့် စေတနာသည် စေတယိတလက္ခဏာ, အာယူဟန ရသာ–ရှိသောဟု ဆို၏။ ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမခိုင်ယိုင်သည်မဟုတ် ပါလော–စသ်ည်တက်။ (ဒဋ္ဌိ။ ဘာသာဋီကာ)

(စ)သည် အနွယ။ ထိုကိုထောက်၍ (င)ကား ဗျတိရေက။

(သညာ–အဖွင့် သဗ္ဗာ သဥ္စာနနလက္ခဏာဝ–ဝါကျ ကျမ်းတက်ပုံနှင့် အတူတက်လေ)

http://www.dhammadownload.com

(ဆ) ဌပနာဘောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (င)(စ)တို့ဖြင့် စေတနာ၏ စေတယိတလက္ခဏာရှိပုံအကျယ်ကို (ဗျတိရေက, အန္ဝယ ဖြင့်) ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် စေတနာ၏ စေတယိတလက္ခဏာရှိပုံအကျယ်ကိုသာ သိအပ်၏... လော။ (ပ) စေတနာ–၏ အာယူဟနရသ(ကိစ္စ)ရှိပုံအကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဆ)မိန့်။

(ဤကား ပက္ခန္တရ(ရိုးရိုး)ကျမ်းတက်ပုံတည်း)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (င)(စ)တို့ဖြင့် အလုံးစုံသော စေတနာသည် စေတယိတလက္ခဏာ ရှိသည်ချည်းသာဟု စေတနာ၏ လက္ခဏာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် စေတနာ၏ လက္ခဏာမှ ထူးသော ရသကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) စေတနာ၏ လက္ခဏာမှ ထူးသော ရသကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဆ)မိန့်။

(ဤကား ပန–အထူးကို ဆိုအံ့–ဟုပေးသော ပြည်သျှအလို ဝိသေသကျမ်းတက်ပုံတည်း)

(ဇ) ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ဆ)ဖြင့် စေတနာ၏ အာယူဟနကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်သည် ကုသိုလ်, အကုသိုလ် တို့၌သာ ဖြစ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ထို ...သော် ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှား မနိုင်ယိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (တစ်နည်း) အာယူဟနကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်သည် ဝိပါက်ကြိယာ တို့၌လည်း ဖြစ်သင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌိကရဏာကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဇ)မိန့်။ (ဟီ (သစ္စံ)–မှန်၏။ ပြည်သျှ)

မှတ်ချက်။ ။ (ဇ)ဆိုသော်လည်း (ဈ)ဝါကျကိုပါ မျှော်တက်ရသည်။

(ဈ) ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ဇ)ဖြင့် ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ကို ပြုခြင်းကိစ္စဗျာပါရပြုသောအရာသို့ ရောက်၍ (ဝါ) ရောက်သည်ရှိသော် (ဝါ) ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံကို ပြုသည့်အခါ စေတနာမှ ကြွင်းသော သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ကိစ္စသည် တစိတ်တဒေသမျှသာ ဖြစ်၏ဟု သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ကိစ္စကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် စေတနာမှ ကြွင်းသောသမ္ပယုတ်တရားတို့၏ကိစ္စကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် စေတနာ၏ ကိစ္စကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ဝါ) သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ကိစ္စမှ ထူးသော စေတနာ၏ ကိစ္စကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ....ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဈ)မိန့်။

(ည) ပါပနာဒိပဥ္စကစောဒနာ

ဆရာ–သည် (ဈ)ဖြင့်(ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ကံကို ပြုသည့်အခါ) စေတနာသည် လွန်ကဲသော ဥဿာဟဝါယမရှိ၏။ နှစ်ဆတက်သော ဥဿာဟဝါယမရှိ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ထိုသို့ ...သော် ဆရာ့ စကားသည် သကာဝစနမျှသာဖြစ်၍ ပရဝစနအာဂုမ်သာကေနှင့် ကင်း၍ သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်..ကား ....မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဆရာ့စကားကို မြဲနိုင်စေတတ်သော ပရဝစနအာဂုမ်သာကေကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ဝိရောဓိ ....၏။ စုဒ်ကြောင့် (ည)မိန့်။ (**အာဂမဒဋ္ဌိ**)

(၃)

(ခ) အတ္ထော–ထားရခြင်း

စေတယတိ–၌ ငုတ်လျှိုးနေသော ဓာတွတ္ထနှင့် အဓိပ္ပါယတ္ထကို ထင်ရှားပေါ်လွင်အောင် ပြလို၍ (ခ)၌ အတ္ထော–ထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ)၌ အဋ္ဌော–ထားရခြင်း

စေတယိတလက္ခဏာ–၌ စေတယိတ–ပုဒ်၏ ၎တ်လျှိုးနေသော ဘာဝပ္ပစာန, ဘာဝလောပ အနက်ကို ထင်ရှားပေါ် လွင်အောင်ပြလို၍ (တစ်နည်း) စေတယိတ–ဝယ် တ–ပစ္စည်း၏ ၎တ်လျှိုးနေသော ဘာဝသာဓနတ္တကို ထင်ရှားပေါ်လွင်အောင်ပြလို၍ အဋ္ဌော–ထားသည်။

(ည) တေနာဟု–ထားရခြင်း

စေတနာသည် လွန်ကဲသော ကြောင့်ကြဗျာပါရဥဿာဟစသည်ရှိ၏ဟု ဆိုရာ၌ ပရဝစနအာဂုမ် သာဓက ဒဋ္ဌိကရဏာညပကကို ပြလိုသောကြောင့် တေနာဟု–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* တိဋ္ဌတီတိ ဌာဝရော။(ဌာ–ဂတိနိဝတ္တိယံ၊ ဝရော။ ဝဏ္ဏဝိကာရော။ ဓာန်ဋီ။၇၁၂။)
* ဌာဝရဿ(ခေတ္တဿ) သာမီ ဌာဝရိကော။ (ဌာဝရ+ဣက။)
* (ဌာဝရိကောဧဝ ဌာဝရိယော။)(ယောဓနော)
✔ ဌာဝရ–ပုဒ် + ဣက–ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဌာဝရဥစ္စာဟူသော လယ်၏+ ပိုင်ရှင်နှင့် သံ+သာမီ စပ်–၎င်း ဗျု–နိ။
✔ လယ်ပိုင်ရှင်တို့၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နိ။

ဘာသာဋီကာ၌ ဌာဝရော ယဿ အတ္ထီတိ ဌာဝရိယော–ဟု ပြသည်။

* ဌာဝရိယဿ + သဘာဝေါ ဌာဝရိယသဘာဝေါ။
* ဌာဝရိယသဘာဝေ + သဏ္ဌိတာ ဌာဝရိယသဘာဝသဏ္ဌိတာ။
✔ လယ်ပိုင်ရှင်သဘော၏+ တည်သောစေတနာနှင့် အာဓာရ+အာဓာရီ၊ ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဗျု–နိ။
✔ လယ်ပိုင်ရှင်သဘော၌ တည်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ယုဉ္ဇန္တီတိ ယုတ္တာ။ (ယုဇ+တ။)
* ပကာရေဟိ + ယုတ္တာ ပယုတ္တာ။
* သမံ + ပယုတ္တာ သမ္ပယုတ္တာ။
* သမ္ပယုတ္တာ စ + တေ + ဓမ္မာ စာတိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ။

(ဂ) စေတယိတံ + လက္ခဏံ ဧတိဿာတိ စေတယိတလက္ခဏာ။
* အာယူဟိယတေ အာယူဟနံ။ (အာ, ဦဟ+ယု။)
* အာယူဟနံ + ရသော (ကိစ္စံ) + အဿာတိ အာယူဟနရသာ။

(ည) ပုရေ + ဘဝါ ပေါရာဏာ။

(ဈ) အတိရိစ္စတီတိ အတိရေကော။ (အတိ, ရိစ+ဏ။)
* ဥဿဟနံ ဥဿာဟော။ (ဥ, သဟ+ဏ။)
* အတိရေကော + ဥဿာဟော + ယဿာတိ အတိရေကဥဿာဟာ။

(လွန်ကဲသော အားထုတ်ခြင်း၏ + စေတနာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

* ဒွေ + ဂုဏာ (ရာသယော) ယဿာတိ ဒိဂုဏော။(နိရုတ္တိ။၄၁၅)
* ဝါယမနံ ဝါယမော။ (ဝိ, အာ, ယမ+ဏ။)
* ဒိဂုဏော + ဝါယာမော + ယဿာတိ ဒိဂုဏဝါယာမာ။

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(က) စေတယတိ–ကား အာချာတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ စုရာဒိ၊ ဏ္ဍ–ကာရန္တ။ (တစ်နည်း) အ–ကာရန္တ။

(ခ) အဘိသန္ဒဟတိ–ကား အာချာတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဘူဝါဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

(ဆ) အာယူဟနရသတာ–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

(ဇ) ပတ္တာ–ကား နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။

(ည) အာဟု–ကား အာချာတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဘူဝါဒိ၊ ဦ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) စေတယတိ–ဖြင့် စေတနာ–၌ စိတ(စိတိ)–ဓာတ် ...ငှင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်... ငှင်း၊ စေတယတီတိ စေတနာ–ဟု ပြု ..ငှင်း သိစေသည်။

(ခ) အဘိသန္ဒဟတိ–ဖြင့် စေတယတိ–၌ စိတ(စိတိ)–ဓာတ်သည် အဘိသန္ဒဟတိ–အနက်ဟော ၏ဟု သိစေပါသည်။

သဒ္ဒိ (ပ) အာရမ္မဏေ–ဖြင့် (ဘာဝတ္ထ)သိစေ။

(ဂ) စေတနာဘာဝလက္ခဏာတိ–ဖြင့် စေတယိတလက္ခဏာ–၌ စေတယိတ–ပုဒ်၏ ဘာဝပ္ပဓာန, ဘာဝလောပအဖြစ်ကို သိစေသည်။

(တစ်နည်း) စေတယိတလက္ခဏာ–၌ စေတယိတ–ကား (စိတ+ဏယ+တ) တ–၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက် ...ငှင်း၊ စေတယနံ စေတယိတံ–ဟု ဘာဝသာဓန–ပြု... ငှင်း သိစေသည်။

ထာဝရိယောတိ ဓေတ္တသာမိ ဝုစ္စတိ–၌ ဓေတ္တသာမိ–ဖြင့် ထာဝရိယော–၌ ထာဝရ–သဒ္ဒါ၏ ဓေတ္တ–အနက်ဟော ...ငှင်း၊ ဣက–ပစ္စည်း၏ သာမိ–တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက် ...ငှင်း၊ ထာဝရဿ(ဓေတ္တဿ) + သာမိ ထာဝရိယော–ဟု ပြု ...ငှင်း၊ ထာဝရိကော–ဟုဆိုလိုလျက် က–ကို ယ–ပြု၍ ထာဝရိယ–ဟုရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငှင်း သိစေသည်။

(၇)

(စ)သဗ္ဗာ စေတယိတလက္ခဏာဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ စေတယိတလက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ စေတယိတလက္ခဏာမရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် နိဝတ္တေဗ္ဗတ္ထ။

✔ စေတယိတလက္ခဏာရှိသောအလုံးစုံသော စေတနာဒြဗ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(တစ်နည်း) စေတယိတလက္ခဏာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ နောစေတယိတလက္ခဏာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဆ) ကုသလာကုသလေသု ဧဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဝိပါက်, ကြိယာတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဇ) ကေဒေသမတ္တကမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ကေဒေသကိစ္စ–သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သဗ္ဗကိစ္စသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ခ) သဒ္ဒိ–ကား သမကြိယတ္ထ။ (ရူ။၁၃၅) (တစ်နည်း) ကေတော–အနက်ဟော။ အာရမ္မဏေ–၌ အာ–ကား အာဂမနတ္ထ။

(ဃ) အာယူဟန–၌ အာ–ကား ဗျာပနတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(င) ဟိ–ကား ဝိတ္ထာရတ္ထ။ (ပြည်သျှ) ဒဠှီကရဏတ္ထ။ (ဘာဋီ)
(ဆ) ပန–ကား ဝိသေသတ္ထ။ (တစ်နည်း) ပက္ခန္တရတ္ထ။
(ဓ) ဟိ–ကား ဒဠှီကရဏတ္ထ။ (ပြည်) ဝိတ္ထာရတ္ထ။ (ဘာဋီ)
(ဈ) ပန–ကား ဝိသေသတ္ထ။ (ပြည်) ပက္ခန္တရတ္ထ။ (ဘာဋီ)

(၈)

(ခ) အဘိသန္ဓဟတိ–အရ စေတနာကိုယူ၍–

✔ ထို–သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ သမ္ပယုတ်စိတ်သည် ဒီပကတ္ထ။
✔ မိမိနှင့်တကွ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံ၌ စေ့စပ်နိုးဆော်ပေးခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ ယောနိသောမနသိကာရ, သဒ္ဓမ္မဿဝနစသည်သည်ဝှင်း၊ ဝတ္ထု, အာရုံတို့သည်ဝှင်း ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ မိမိကိစ္စ, သူတပါးကိစ္စပြီးစီးခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ လက္ခဏာဒိနည်းဖြင့်လည်း ထုတ်နိုင်သည်။ စေတနာ–ဟူသောကုသိုလ်သစ်ရကို ယူ၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းဖြင့်လည်း ထုတ်နိုင်သည်။

(၉)

(ဈ) ဒိဂုဏုဿာဟာ–ဟူသော စကားကို (စေတနာ၏) နှစ်ဆသော ဝီရိယနှင့် ယှဉ်ခြင်းကို ရည်၍ ဆိုအပ်သည် မဟုတ်၊ အဟုတ်သော်ကား မိမိ၏သာလျှင် ကြောင့်ကြဗျာပါရ(ပယောဂ)ကိစ္စ၏ ကြီးသည်၏အဖြစ်ကို ပြသည်။

♦ ဒိဂုဏုဿာဟာတိ န ဒိဂုဏံ ဝီရိယယောဂံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ အတ္တနော ဧဝ ပန ဗျာပါရကိစ္စဿ မဟန္တဘာဝံ ဒီပေတိ။ (မူလဋီ။ ၈၇။)

(၁၀)

(ခ) ဝါကျ၌–

✔ အတ္တနာ, အဘိသန္ဓဟတိ–အရ စေတနာသည်– သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ–အရ (စေတနာ) သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညမည, သမ္ပယုတ္တ၊ ကမ္မ, အာဟာရ။ (၈)

✔ အာရမ္မဏေ–အရ အာရုံ ၆–ပါးသည်– အဘိသန္ဓဟတိ–အရ စေတနာအား အာရမ္မဏ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ ယထာရဟ (၈)ပစ္စည်း။

(စ) အာယူဟနရသတာ + ကုသလာကုသလေသု–၌–

✔ အာယူဟနရသ–ဟူသော ဘာဝယောဂပုဒ်အရ စေတနာ–သည်– ကုသလာကုသလေသု–အရ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်အား သဟ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ (ဂ)ပစ္စည်း။

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၂၉)

(က). "အာရမ္မဏံ စိန္တေတီတိ စိတ္တ"န္တိ အာဒိနာ နယေန စိတ္တဿ ဝစနတ္ထော ဝုတ္တော ဧဝ။
(ခ) လက္ခဏာဒိတော ပန ဝိဇာနနလက္ခဏံ စိတ္တံ၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသံ၊ သန္ဓာနပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ နာမရူပပဒဋ္ဌာနံ။
(ဂ) စတုဘူမကစိတ္တဉ္ဟိ နော ဝိဇာနနလက္ခဏံ နာမ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗံ ဝိဇာနနလက္ခဏမေဝ။
(ဃ) ဒွါရံ ပန ပတ္တာ အာရမ္မဏဝိဘာဝနဋ္ဌာနေ စိတ္တံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ပုရေစာရိကံ ဟောတိ။
(င) စက္ခုနာ ဟိ ဒိဋ္ဌံ ရူပါရမ္မဏံ စိတ္တေနေဝ ဝိဇာနာတိ။

ဋ္ဌ။ ၁၅၅။ မူလဋီ။ ၈၇။ ယောဇနာ။ ၁၀၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။၂၉။ ဘာဋီ၊ ၂။၂၆၃။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၀၀။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၃၀။

(၂)

(က)ဖြင့် စိတ္တံ-ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းအားဖြင့် ဖွင့်ပြသည်။
(ခ)ဖြင့် စိတ်၏ လက္ခဏာ, ရသ-စသည်ကို ပြသည်။ ပက္ခန္တရ။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ)

(ဂ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (ခ)ဖြင့် မိတ်၏ လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ (ပ) စိတ်၏ လက္ခဏာ, ရသစသည်တို့ကို အကျယ်ပြဆိုသင့်သေး၏-စသည်တက်။(ဝိတ္ထာရ) အမှာ။ ။ (ဂ)ဆိုသော်လည်း ဋ္ဌ။၁၅၆-လာ တသွဲ "နာမရူပပဒဋ္ဌာန"န္တိ ဝုတ္တံ-တိုင်အောင် မြှော်တက်။

(ဃ)သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (ဂ)ဖြင့် စိတ်၏ ဝိဇာနနလက္ခဏာရှိပုံအကျယ်ကို အနွယ, ဗျတိရေကအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။(ပ)စိတ်၏ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ(ကိစ္စ)ရှိပုံအကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)ကိုမိန့်။(ပက္ခန္တရ)

(တစ်နည်း) ဆရာ-သည် (ဂ)ဖြင့် အလုံးစုံသော စိတ်သည် ဝိဇာနနလက္ခဏာရှိသည်ချည်းသာဟု စိတ်၏ လက္ခဏာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် စိတ်၏ လက္ခဏာမှ ထူးသော ရသကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) စိတ်၏ လက္ခဏာမှ ထူးသော ရသကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)ကိုမိန့်။ (ပြည်နိသျှအလို ဝိသေသကြံ၍ တက်ပုံ)

(င)သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာသည် (ဃ)ဖြင့်-(မြန်မာပြန် ဋ္ဌပနာထား)။ ထိုသို့ ..သော် (စိတ်နှင့် ယှဉ်ဘက်တရားတို့သည် အတူတကွဖြစ်ကြပါလျက်) စိတ်ကိုသာ ပုဗ္ဗင်္ဂမ, ပုရေစာရိက= ရှေ့သွားဖြစ်၏ဟုဆိုသော ဆရာစကားသည် ယုတ္တိနှင့်ကင်း၍ လှုပ်ရှားမခိုင်ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော-စသည်တက်။ (ယုတ္တိဒဠှီကရဏ)

(၃)

(က)ဖြင့် စိတ္တံ-ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ရှေး၌ ဆိုအပ်ပြီးသည်သာဟု အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဂန္ထဂရုဒေါသကိုပယ်။ (ဝါကျာရမ္ဘ)

(တစ်နည်း) စေတနာ-ပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာမှတပါး စိတ္တံ-ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသောကြောင့် အဗျာပိတ-ပယ်။ (ပက္ခန္တရ)

(တစ်နည်း) ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝစနတ္ထကို ထပ်မံ၍ မဆိုဘဲ ညွှန်းသောအားဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသကိုပယ်ပါသည်။

- ♦ အတိဒေသ၊ ယင်းဝါကျ၊ ဂန္ထ, အဗျာပင်။
- ♦ အတိဒေသ၊ ဟူလတ်က၊ ဂန္ထ, ပုနတင်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* ဒ္ဒရန္တိ သံဝရန္တိ ဧတေနာတိ ဒွါရံ။ (ဒုရ+ဏ။) (နီတိဓာတု။ ၁၅၀။)

* ဒွေ (ကဝါဋာ) + အရန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဧတ္ထာတိ ဒွါရံ။ (ပကတိဒွါရ–ရ၏။) (ဒွိ+အရ+အ။)(နီတိဓာတု။ ၁၅၀။ ဓာန်ဋီ။ ၂၁၉။)

* ဒွါရံ ဝိယာတိ ဒွါရံ။ (ဒွါရ+ဏ။) (ကမ္မဒွါရစသည်ရ၏။)

✔ တံခါး၏ + ကမ္မစသော ဒွါရနှင့် သဒိသ+သဒိသီစပ်– ဗျ–နိ။

✔ တံခါးနှင့် တူသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော သဒိသဘောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဝုစ္စတိ အနေနာတိ ဝစနံ။ (ဝစ+ယု။) (ယောဇနာ။ ၆၁။)

(တစ်နည်း) ဝုစ္စတေတိ ဝစနံ။ (ဓာန်ဋီ)

* အရီယတိ ဉာယတီတိ အတ္ထော။ (အရ+ထ။)

* ဝစနဿ + အတ္ထော ဝစနတ္ထော။

သဒ္ဒါ၏+ အနက်နှင့် အကြောင်း+အကျိုးစပ် (သုဏန္တ–အလို) အကျိုး+အကြောင်းစပ် (ဝဒန္တ–အလို)

* အဝုစ္စီတိ ဝုတ္တော။ (ဝစ+ယ။ ဆိုခြင်းကြိယာ။)

(ခ) ဝိသေသေန ဉာယတေ ဝိဓာနနံ။ (ဝိ, ဉာ+နာ+ယု။)

* ဝိဓာနနံ + လက္ခဏံ + ဧတဿာတိ ဝိဓာနနလက္ခဏံ။

* ပုဗ္ဗေ + ဂမနံ ပုဗ္ဗင်္ဂမော။ (ပုဗ္ဗ,ဂမု+အ။)

(တစ်နည်း) ပုဗ္ဗေ ဂစ္ဆတီတိ ပုဗ္ဗင်္ဂမော။ (ဤအလို ပုဗ္ဗင်္ဂမ–၌ ဘာဝပ္ပဓာနကြံ။)

* ရသီယတိ နိပ္ဖါဒီယတီတိ ရသော။ (ကိစ္စံ)

* ပုဗ္ဗင်္ဂမော + ရသော + ယဿာတိ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသံ။

အနက်။ ။ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသံ–ရှေ့သွားခြင်းကိစ္စရှိ၏။ (ပြည်သျှ)

ပုဗ္ဗင်္ဂမရသံ–ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား၏ အဖြစ်ဟူသော ကိစ္စရှိ၏။ (ဘာဋီ)

* သန္ဓာဟနေန (သန္ဓာနေန) ပစ္စုပဋ္ဌာတီတိ သန္ဓာဟနပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ (ယောဇနာ).

(တစ်နည်း) သန္ဓာဟတီတိ သန္ဓာဟနံ။ (သံ, ဓာ+ယု။) ပစ္စုပဋ္ဌာတီတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ။

* သန္ဓာဟနေန + ပစ္စုပဋ္ဌာနံ သန္ဓာဟနပစ္စုပဋ္ဌာနံ။

(အခြားမရှိသည်ကိုပြု၍ စပ်တတ်သောတရား၏(ဝါ) အစဉ်မပြတ်အောင် ဖွဲ့စပ်တတ်သောတရား၏ + ရှေးရှုထင်သော တရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်။)

အနက်။ ။ သန္ဓာဟနပစ္စုပဋ္ဌာနံ–နောက်နောက်သော စိတ်သည် ရှေးရှေးဖြစ်သော စိတ်ကို အခြားမရှိသည်ကို ပြု၍ စပ်တတ်သောတရားဟု ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်၏။ (ပြည်သျှ)

(ဝါ) အစဉ်မပြတ်အောင်ဖွဲ့စပ်တတ်သော တရားဟု ယောဂီတို့ဉာဏ်အားထင်လာ၏။(ဘာဋီ)

(ဃ) ပုရေ + စရဏံ ပုရေစာရော။ (ပုရေ, စရ+ဏ။)

* ပုရေစာရော + ဧတဿ + အတ္ထီတိ ပုရေစာရိကံ။ (စိတ္တံ)

(တစ်နည်း) ပုရေ + စရတီတိ ပုရေစာရီ။ (ပုရေ, စရ+ဏီ။)

* ပုရေစာရီ ဧဝ ပုရေစာရိကံ။ (ပုရေစာရိ+က)

(င) ဒဿန္တိ ဒိဋ္ဌံ။ (ဒိသ+တ။ မြင်ခြင်း။) (မူလဋီကာ။ ၈၇။)

* ဝိညာတဗ္ဗန္တိ ဝိညာတံ။ (ဝိ, ဉာ+တ။ သိခြင်း။)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(က) စိန္တေတိ–ကား စိန္တ(ဝါ)စိတိ+ဏေ+တိ။ အလိင်၊ စုရာဒိ၊ အ–ကာရန္တ (တစ်နည်း) ဣ–ကာရန္တ။

(င) ဝိဇာနာတိ–ကား ဝိ, ဉာ+နာ+တိ။ အလိင်၊ ကိယာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

(၇)

(က) ဝုတ္တော ဓေ– ၌ ဓေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဝုတ္တ(ဝစနတ္ထ)သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အဝုတ္တ(ဝစနတ္ထ)သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ စိတ်၏ဆန်းကြယ်ပုံကိုပြသော စကားရပ်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) သဗ္ဗံ ဝိဇာနနလက္ခဏာမေဝ–၌ ဓေ–၏–ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဝိဇာနနလက္ခဏာရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဝိဇာနနလက္ခဏာမရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဝိဇာနနလက္ခဏာရှိသော အလုံးစုံသော စိတ်ဒြဗ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(တစ်နည်း) ဝိဇာနနလက္ခဏံ–သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ နော ဝိဇာနနလက္ခဏံ–သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(င) ရူပါရမ္မဏံ စိတ္တေနေဝ ဝိဇာနာတိ–၌ ဓေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်သည် (ဝါ) ပုဗ္ဗင်္ဂမပုရေစာရိကဖြစ်သော စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သောတဝိညာဏ်စိတ်စသည်သည် (ဝါ) ပုဗ္ဗင်္ဂမပုရေစာရိကမဟုတ်သော စေတသိက်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

ဓမ္မာရမ္မဏံ စိတ္တေနေဝ ဝိဇာနာတိ–၌ ဓေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ မနောဝိညာဏ်စိတ်သည် (ဝါ) ပုဗ္ဗင်္ဂမပုရေစာရိကဖြစ်သော စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်စသည်သည် (ဝါ) ပုဗ္ဗင်္ဂမပုရေစာရိကမဟုတ်သော စေတသိက်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ခ) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။

(ဂ) ဟိ–ကား ဝိတ္ထာရတ္ထ။

(ဃ) ပန–ကား ဝိသေသတ္ထ။ (တစ်နည်း) ပက္ခန္တရတ္ထ။

(င) ဟိ–ကား ဒဠှီကရဏတ္ထ။

(၈)

(က) ဝုတ္တော–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍–

✔ ထို ....သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ အာရမ္မဏံ စိန္တေတီတိ စိတ္တံ–စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပုဗ္ဗေစကတပုညတာစသောသမ္ပတ္တိစက်လေးပါးသည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ စိတ္တသဒ္ဒါ၏ဝစနတ္ထကို ကြားသိရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်–အနုဘာဝတ္ထ။

အမှာ။ ။ ဝုတ္တော–၌ တ–ပစ္စည်းအရ အာရမ္မဏံ စိန္တေတီတိ စိတ္တံ–စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

http://www.dhammadownload.com

(၉)

(င) စက္ခုနာ ပဿိ ဒိဋ္ဌံ ရူပါရမ္မဏံ-၌ ဒိဋ္ဌ-ဝယ် တ-ပစ္စည်းသည် ရိုးရာအားဖြင့် "မြင်အပ်ပြီး" ဟူသော အတိတ်အနက်နှင့်တကွ မုချမြင်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ စက္ခုပသာဒဖြင့် မြင်အပ်ပြီးဖြစ်လျှင် စက္ခုဝိညာဏ်က ထပ်၍ မြင်ဖွယ်မလို။ ထို့ကြောင့် ဤနေရာ၌ ဒိဋ္ဌ-အရ "မြင်အပ်ပြီး"ဟု မပေးဘဲ "မြင်ထိုက်"ဟု တ-ပစ္စည်း၏ အနာဂတ္တကာလသာမန်နှင့်တကွ အရဟာအနက်ပေးရသည်။ မြင်ခြင်းကြိယာ၏ ကတ္တားမှာ စက္ခုဝိညာဏ်တည်း။ စက္ခုဒွါရ-ဖြင့် မြင်ထိုက်သော ရူပါရုံကို စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ကမြင်သိ, သိသည်-ဟူလို။ (သုတံ မုတံ ဝိညာတံ-တို့၌လည်း နည်းတူ) (ဘာဋီ၊ ၂။ ၂၆၄)

♦ စက္ခုနာ ပဿိ ဒိဋ္ဌန္တိ စက္ခုနာ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (မူလဋီကာ)

ဝိဇာနနလက္ခဏံ-၌ ဝိဇာနန-ဟူသည် သညာ, ပညာတို့မှ ထူးသောအားဖြင့် အာရုံကို သိခြင်း (အာရုံကို ရခြင်း, ရအောင်ယူနိုင်ခြင်း)ပင်တည်း။

♦ ဝိဇာနနံ အာရမ္မဏဿ ဥပလဒ္ဓိ။ (မူလဋီကာ)

သန္ဓာနပစ္စုပဋ္ဌာနံ-၌ သန္ဓာန-ဟူသည် တပါးသော စိတ်ကို အစဉ်မပြတ်အောင် ဖွဲ့ခြင်းတည်း။ (ဝါ) အနန္တရသတ္တိဖြင့် နောက်နောက်စိတ်ဖြစ်အောင် ဖွဲ့စပ်ခြင်းပင်တည်း။

♦ သန္ဓာနံ စိတ္တန္တရဿ အနုပ္ပဗန္ဓနံ။ (မူလဋီကာ)

(၁၀)

(က) ဝစနတ္ထော + ဝုတ္တော-၌-

✔ ဝစနတ္ထော-အရ အာရမ္မဏံ စိန္တေတီတိ စိတ္တံ-စသော ဝစီဘေဒအတိတ်သဒ္ဒါရုံသည်-
ဝုတ္တော-၌ ဝစ-အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။ (ပြိုင်=မရှိ)

(တစ်နည်း) ဝစနတ္ထော-အရ သဒ္ဒါ၏ အနက်ဟူသော အတ္ထပညတ်သည်-
ဝစ-အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။(ပြိုင်=မရှိ)

(င) စက္ခုနာ + ဒိဋ္ဌံ ရူပါရမ္မဏံ + စိတ္တေနေဝ ဝိဇာနာတိ-၌-

✔ စက္ခုနာ-အရ စက္ခုဒွါရ, စက္ခုဝတ္ထုသည်-
စိတ္တေနေဝ ဝိဇာနာတိ-အရ စက္ခုဝိညာဉ်အား ဝတ္ထုပုရေဇာတ-ပြု။
ပြိုင်။ ။ နိ, ပု, ဣံ, ဝိပ္ပ, အတ္ထိ, အဝိ။(၆)

✔ ဒိဋ္ဌံ ရူပါရမ္မဏံ-အရ ရူပါရုံသည်-
စိတ္တေနေဝ ဝိဇာနာတိ-အရ စက္ခုဝိညာဏ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။
ပြိုင်။ ။ အာ, ပု, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

✔ စိတ္တေနေဝ-အရ စက္ခုဝိညာဉ်သည်-
ဝိဇာနာတိ-အရ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက်(၇)ပါးအား သဟဇာတ-ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညံ, သမ္ပ၊ ဣန္ဒြိယ။ (၇)

မနေန + ဝိညာတံ ဓမ္မာရမ္မဏံ + စိတ္တေနေဝ + ဝိဇာနာတိ-၌-

✔ ဝိညာတံ ဓမ္မာရမ္မဏံ-အရ ဓမ္မာရုံသည်-
စိတ္တေနေဝ ဝိဇာနာတိ-အရ မနောဝိညာဉ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ယထာရဟ(၈)။

✔ စိတ္တေနေဝ-အရ မနောဝိညာဏ်သည်-
ဝိဇာနာတိ-အရ စေတသိက်ဒွေပဉ္စာသအား သဟဇာတ-ပြု။
ပြိုင်။ ။သဟကြီး ၄၊ အညံ, သမ္ပ၊ အဓိ, အာဟာရ, ဣံ။ ယထာရဟ (၉)

===============

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၃၀)

(က) ဧဝံ ဒွါရံ ပတွာ အာရမ္မဏဝိဘာဝနဋ္ဌာနေ စိတ္တမေဝ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ပုရေစာရိကံ၊ တသ္မာ "ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ"န္တိ ဝုစ္စတိ။

(ခ) တဒေတံ ပစ္ဆိမံ ပစ္ဆိမံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ပုရိမံ ပုရိမံ နိရန္တရံ ကတွာ သန္ဓဟနမေဝ ဥပဋ္ဌာတီတိ သန္ဓဟနပစ္စုပဋ္ဌာနံ။

(ဂ) ပဉ္စဝေါကာရဘဝေ ပနဿ နိယမတော နာမရူပံ။

(ဃ) စတုဝေါကာရဘဝေ နာမမေဝ ပဒဋ္ဌာနံ။

(င) တသ္မာ "နာမရူပပဒဋ္ဌာန"န္တိ ဝုတ္တံ။

ဋ္ဌ။ ၁၅၆။ မူလဋီ။ ၈၇။ ယောဇနာ။ ၁၀၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၀။ ဘာဋီ၊ ၂။၂၆၅။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၀၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၃၁။

(၂)

(က)ဝါကျဖြင့် (ဝါ) စတုဘူမကစိတ္တဉ္စိ (ပ) ပုဗ္ဗင်္ဂမရသန္တိ ဝုစ္စတိ–ဝါကျဖြင့် စိတ်၏ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ–ရှိပုံအကျယ်ကို ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် စိတ်၏ သန္ဓဟနပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိပုံ အကျယ်ကို ပြသည်။

(ဂ)(ဃ)(င)တို့ဖြင့် စိတ်၏ နာမရူပပဒဋ္ဌာန်ရှိပုံ အကျယ်ကို ပြသည်။

(ရှေး+နောက်ထောက်ဆ ပက္ခ+ပက္ခန္တရယူ၍ ကျမ်းတက်လေ)

(ဃ) ပါနာဒိပဉ္စကစောဒနာ

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ အမြဲအားဖြင့် နာမ်ရုပ်သည် ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်သော–ဟုဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် စတုဝေါကာရဘုံ၌လည်း နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးလုံးပင် ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင် ...ကား ....မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ..ကြောင့် စတုဝေါကာရဘုံ၌ နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးလုံး ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်, မဖြစ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ..အတိဗျာပိတဒေါသ–တင်။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)ကိုမိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ (ဃ)ဖြင့် စတုဝေါကာရဘုံ၌ နာမ်သာလျှင် ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်၏ဟု ငါပြ...ဟူလို။

(၃)

(က) နိဂမနဝါကျ။ ပုနရုတ္တိ–ပယ်။

(င) လဒ္ဓဂုဏ။ (တစ်နည်း) ဖလ။ နိရုတ္တက–ပယ်။(တစ်နည်း) နိဂမနဝါကျ။ ပုနရုတ္တိ–ပယ်။

(က) ဧဝံ–ထားရခြင်း–

ရှေးဆိုခဲ့ပြီး စကားရပ်တို့ကို အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုမ်းအုပ်ပြလိုသောကြောင့် (က)၌ ဧဝံ–သဒ္ဒါထား၏။

(င) တသ္မာ–ထားရခြင်း–

လဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) အကျိုးဖလ, နိဂမနကို ပြလိုသောကြောင့် တသ္မာ–ထားသည်။

(၄)

* နတ္ထိ + အန္တရံ + ဧတဿာတိ နိရန္တရံ။
- ✔ အခြားမရှိခြင်း၏ + စိတ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်– ဗျု–နိ။
- ✔ အခြားမရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

http://www.dhammadownload.com

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ပစ္ဆာ + ဓာတံ ပစ္ဆိမံ။ (ပစ္ဆာ+ဣမ။)

(နောက်ကာလ, နောက်ဌာန၏ + ဖြစ်သောစိတ်နှင့် ကာလ+ကာလဝန္တ၊ ဌာန+ဌာနီစပ်။)

* ဥပဇ္ဇတီတိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ။ (ဥ, ပဒ+မာန။ ဖြစ်ခြင်း။)

* ပုရေ + ဓာတံ ပုရိမံ။ (ပုရ+ဣမ။)

(ရှေးကာလ, ရှေးဌာန၏ + ဖြစ်သောစိတ်နှင့် ကာလ+ကာလဝန္တ၊ ဌာန+ဌာနီစပ်။)

(ဂ) နိယမတီတိ နိယမော။ (တဘော) (နိ, ယမု+အ။ မြဲခြင်း။)

(ဃ) ပဇ္ဇတိ နိပ္ဖဇ္ဇတိ ,ဖလံ ဧတေနာတိ ပဒံ။ (ပဒ+အ။ ပြီးစီးခြင်း။)

* တိဋ္ဌတိ ဖလံ ဧတ္ထာတိ ဌာနံ။ ပဒါနံ (ဟေတူနံ) + ဌာနံ ပဒဋ္ဌာနံ။ (ဓာန်ဋီ။ ၅၉။)

(င) နာမရူပံ + ပဒဋ္ဌာနံ + ဧတဿာတိ နာမရူပပဒဋ္ဌာနံ။

(၅)

(ခ) တဒေတံ (တံ+ဧတံ)–ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(ဂ) အဿ–ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း)၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(ခ) သန္တဟနမေဝ ဥပဋ္ဌာတိ–ဖြင့် သန္တဟနပစ္စုပဋ္ဌာနံ–၌ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ–ဝယ် ပတိ, ဥပ, ဌာ–ဓာတ် ..ၡင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနေ–အနက်၌ သက် ..ၡင်း၊ ပစ္စုပဋ္ဌာတီတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ–ဟု ပြု ..ၡင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို သန္တဟနမေဝ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ သန္တဟနပစ္စုပဋ္ဌာနံ–ဟု အဝဓာရဏကမ္မဓာရယ်ပြု ..ၡင်း သိစေ။

(၇)

(က) စိတ္တမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ စေတသိက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ခ) သန္တဟနမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဆက်စပ်တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မဆက်စပ်တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဃ) နာမမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ နာမ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ရုပ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(က) ဧဝံ–ကား နိဂမနတ္ထ။ (ဝါ) နိဒဿနတ္ထ။

(ခ) နိရုန္ဓရံ–၌ နိ–ကား အဘာဝတ္ထ, ဝိရဟာတ္ထ။

(ဂ) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။

(၈)

(က) ဝုစ္စတိ–၌ တေ–ဝိဘတ်အရ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသံ–ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။

(င) ဝုတ္တံ–၌ တ–ပစ္စည်းအရ နာမရူပပဒဋ္ဌာနံ–ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။

(က) ဝုစ္စတိ၊ (င) ဝုတ္တံ–တို့၌ ဝစ–ဓာတ်အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။

(အသီးသီးကြိယာငါးတန်ထုတ်။)

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(ခ) ပုရိမံ ပုရိမံ + နိရန္တရ ကတ္တာ–၌–

✔ ပုရိမံ ပုရိမံ–အရ ရှေးရှေးသော စိတ်သည်–

ကတ္တာ–အရ နောက်နောက်သော စိတ်အား အနန္တရ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။ (၅)

(အကယ်၍ ပုရိမံ ပုရိမံ–အရ ဇောစိတ်ဖြစ်ခဲ့အံ့၊ အာသေဝန–ထည့်၍ (၆)ပစ္စည်းပြိုင်။)

✔ ပုရိမံ ပုရိမံ–အရ မဂ်စိတ်ဖြစ်အံ့၊ အတိအကျအားဖြင့် မဂ်စိတ်၌ရှိသော စေတနာဖြစ်အံ့–

ကတ္တာ–အရ မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်ဖြစ်အံ့၊ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, ကမ္မ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။(၆)

==================

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၁)

(က) ကိံ ပနေတံ စိတ္တံ ပုရိမနိဒ္ဒိဋ္ဌစိတ္တေန သဒ္ဓိံ ဧကမေဝ, ဥဒါဟု အညန္တိ?

(ခ) ဧကမေဝ။

(ဂ) အထ ကသ္မာ ပုရိမနိဒ္ဒိဋ္ဌံ ပုန ဝုတ္တန္တိ?

(ဃ) အဝိစာရိတံ ဇေတံ အဋ္ဌကထာယံ။

(င) အယံ ပနေတ္ထ ယုတ္တိ–

(စ) ယထာ ဟိ ရူပါဒီနိ ဥပါဒါယ (ပ) ဒီပနတ္ထာယ ဇေတံ ပုန ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဋ္ဌ။ ၁၅၆။ မူလဋီ။ ၈၇။ ယောဇနာ။ ၁၀၄။ မြည်သျှ၊ ၂။ ၃၁။ ဘာဋီ၊ ၂။၂၆၅။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၀၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၃၁။

ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ– စသည်ကား သမယဝဝတ္ထာနပိုင်း။ တသ္မိံ သမယေ ဖဿော ဟောတိ၊ ဝေဒနာ ဟောတိ၊ သညာ ဟောတိ၊ စေတနာ ဟောတိ၊ စိတ္တံ ဟောတိ–စသည်ကား ဓမ္မုဒ္ဒေသပိုင်း။

အထက်ပါဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ သမယဝဝတ္ထာနပိုင်း၌လည်း စိတ္တံပုဒ်ပါခဲ့သည်။ ဓမ္မုဒ္ဒေသ–ပိုင်း၌လည်း စိတ္တံပုဒ်ထပ်၍ပါသည်။ ယင်းစိတ္တံနှစ်ပုဒ်သည် တူသလော, ထူးသလောဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ ထိုအမေးကို ကိုယ်တိုင်ထုတ်ပြလိုသောကြောင့် ကိံ ပနေတံ–စသောဝါကျတက်လာသည်။

(၂)

(က)သို့ ဋ္ဌပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် တသ္မိံ သမယေ ဖဿော ဟောတိ (ပ) စိတ္တံ ဟောတိ–စသည်ဖြင့် စိတ္တံပုဒ်ကို ထပ်၍ ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ဟောတော်မူသည်ရှိသော် နောက်ထပ်ဟောတော်မူအပ်သော စိတ္တံပုဒ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖြစ်သင့်သော ပုစ္ဆာ, စောဒနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(ခ)သို့ ဋ္ဌပနာပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဤစိတ်သည် ရှေးသမယဝဝတ္ထာန–၌ ပြအပ်သောစိတ်နှင့် တူသလော (သို့မဟုတ်) တပါးတခြားလေလောဟု အမေးပုစ္ဆာပြဿနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် အမေးပုစ္ဆာသာရှိ၍ အဖြေဝိဿဇ္ဇနာမရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (တစ်နည်း:) အမေးပုစ္ဆာသည် အဖြေဝိဿဇ္ဇနာနှင့် မကင်းကောင်း, မကင်းရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) အဖြေဝိဿဇ္ဇနာကား အဘယ်ပါနည်း။ ။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ)စသည်သို့ ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဤစိတ်သည် ရှေးသမယဝဝတ္ထာန–၌ ပြအပ်သော စိတ်နှင့် တူသည်သာဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤစိတ်ကို တဖန်ထပ်၍ ဟောရခြင်းသည် အကျိုးမရှိ နိရတ္ထကသာ ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ် ...ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ..ကြောင့် ဤစိတ်ကို တဖန်ထပ်၍ ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)စသည်မိန့်။

(ဂ)(ဃ)(င)(စ)တို့ကား ဝါကျာရမ္ဘတည်း။ ထိုတွင်–

(ဂ)ကား ပုစ္ဆာစောဒနာ။

(ဃ) (င) (စ)တို့ကား ဝိဿဇ္ဇနာပရိဟာရ။

ထိုတွင် (င)(စ)တို့သည် ရှေးဆရာတို့ မစိစစ်လျှင် အရှင်လည်း ရှေးဆရာတို့အတူ လျှစ်လျူရှုတော့မည်လောဟု စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ဆက်တက်လာသောကြောင့် ဝါကျာရမ္ဘ။

(င)(စ)သို့ ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ဤစကား(ပြဿနာ)ကို မဟာအဋ္ဌကထာ၌ ရှေးဆရာတို့ မစိစစ်အပ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ဆရာအရှင်သည်လည်း (အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသည်လည်း) ရှေးဆရာတို့အတူ ထိုစကား(ထိုပြဿနာ)ကို မစိစစ်တော့ (လျှစ်လျူရှုတော့မည်)ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ..မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ..ကြောင့် (ဤအဋ္ဌကထာသစ်၌) ဆရာ၏ စိစစ်ချက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ဤအဋ္ဌကထာသစ်၌) ဆရာ၏ စိစစ်ချက်ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)(စ)မိန့်။

[ဤအဋ္ဌကထာဆရာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ စိစစ်ချက်ကား– စာမျက်နှာ။ ၁၅၇– တေန္တဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ– ရောက်မှ ပြီးဆုံးသည်။]

(၃)

(င)(စ)တို့တွင်– (င)သည် အခြေခံစကားပျိုး သခေ်ပ။

(စ)ကား ဝိတ္ထာရ။ ဝိရောဓိ, ပုနရုတ္တိ–ပယ်။

(၄)

* အရီယတိ ဉာယတီတိ အတ္ထော။ (အရ+ထ။)
* အတ္ထော + ကထီယတိ + ဧတာယာတိ အဋ္ဌကထာ။

✔ အတ္တ–သဒ္ဒါပပဒ, ကထ+အ ..ငင်း၊ အနက်၏ + အဋ္ဌကထာနှင့် ဝါစ္စ+ဝါစကစပ်–ငင်း ဖျူ–နိ။

✔ အဋ္ဌကထာတို့၏ .....ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပုရေ + ဓာတံ ပုရိမံ။ (ပုရ+ဣမ။) နိဒ္ဒိသိယိတ္ထာတိ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ။ (နိ, ဒိသ+တ။ ညွှန်ပြခြင်း။)

* ပုရိမေ + နိဒ္ဒိဋ္ဌံ ပုရိမနိဒ္ဒိဋ္ဌံ။ စိန္တေတီတိ စိတ္တံ။
* ပုရိမနိဒ္ဒိဋ္ဌဋ္ဌ + တံ + စိတ္တဥ္စာတိ ပုရိမနိဒ္ဒိဋ္ဌစိတ္တံ။ (တေန)

(ရှေး၌ ညွှန်ပြအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်၏ + စိတ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

(ဃ) ဝိစာရေတဗ္ဗန္တိ ဝိစာရိတံ။ န ဝိစာရိတံ အဝိစာရိတံ။

(န–အရ ပဋိသေဓဘောဂုဏ်၏ + မစိစစ်အပ်သောစကားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

(င) ယုဇ္ဇတီတိ ယုတ္တိ။ ယုဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ ဝါ ယုတ္တိ။ ယုဇ္ဇတေ ဝါ ယုတ္တိ။ (ယုဇ+တိ။ စိစစ်စီရင်ခြင်း။)

http://www.dhammadownload.com

* အနုကာရဝိမေနေန သတ္တာနံ ဘယံ သရတိ ဟိံသတီတိ သူရိယော။
(သရ+ဏျယ။ ဖျက်စီးခြင်း, ညှဥ်းဆဲခြင်း။)
(တစ်နည်း) လောကာနံ သူရဘာဝံ ဇနေတီတိ သူရိယော။ (သူရ-ပုဒ်+ဏျယ-ပစ္စည်း။)
(ရဲရင့်ခြင်း၏ + နေနှင့် ဇနက+ဧသစပ်။)

(၅)

(က) ကိံ-ကား နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။
(တစ်နည်း) သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း)၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။
ကော်-ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
ဥဒါဟု-ကား နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ ဥ-ကာရန္တ။
အညံ-ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
(င) ယုတ္တိ-ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ-ကာရန္တ။

(၇)

(က)(ခ) ကေမေဝ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ တူသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ မတူသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ စိတ်ဒြပ်သည် အနုညာတတ္ထ။

တေနေဝ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ နေအစရှိသည်တို့သည် သရုပ်အားဖြင့် ရူပါရုံစသည်တို့မှ အခြားတပါးမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အကြောင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ တစ်ပါးသော အကြောင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

ဇော်သေနေဝ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ ဇော်သ-စင်စစ်ဟူသော အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ အနေက်သ-စင်စစ်မဟုတ်သော အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(က) ဥဒါဟု-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။
(င) ပန-ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ, အနုဂ္ဂဟတ္ထ။ (ပန-စပ်ရာ ယုတ္တိ-သဒ္ဒါကို ထောက်)
(စ) ယထာ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ။ ဟိ-ကား ဝိတ္ထာရတ္ထ။

(၈)

ဝုတ္တံ-၌ ဗာဟုလျတ္ထအရ ကြိယာပါးတန်ထုတ်ပုံ-

✔ စိတ္တံ ဟောတိ-ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ဒဿနတ္ထ။
✔ ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒီပကတ္ထ။
✔ တရားတော်ကို နာကြားရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ ပါရမီဉာဏ်, ဝိပဿနာဉာဏ်, မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်-စသည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ တရားနာရသဖြင့် ပထမမဟာကုသိုလ်စိတ်ကို သိရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် အကျိုးတရားအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဝုတ္တံ-၌ အန္တတ္ထအရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်-ကို ယူ၍ ထုတ်။)

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(ဂ) ပုရိမနိဒ္ဒိဋ္ဌ + ပုန ဝုတ္တံ-၌-

✔ ပုရိမနိဒ္ဒဋ္ဌ-အရ စိတ်အာရုံသည်-

ဝစ-ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။ ဖြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၂)

(က) ဣဒံ ပနေတ္ထ သန္နိဋ္ဌာနံ၊ ဥဒ္ဒေသဝါရေ သင်္ဂဟနတ္ထံ, နိဒ္ဒေသဝါရေ စ ဝိဘဇနတ္ထံ။

(ခ) ပုရိမေန ဟိ စိတ္တသဒ္ဒေန ကေဝလံ သမယော ဝဝတ္ထာပိတော။

(ဂ) တသ္မိံ ပန စိတ္တေန ဝဝတ္ထာပိတသမယေ ယေ ဓမ္မာ ဟောန္တိ၊ တေသံ ဒဿနတ္ထံ "ဖဿော ဟောတီ"တိ အာဒိ အာရဒ္ဓံ။

(ဃ) စိတ္တုပ္ပာဒောတိ တသ္မိံ သမယေ ဟောတိယေဝ။ တသ္မာ တဿာပိ သင်္ဂဟနတ္ထမေတံ ပုန ဝုတ္တံ။

(င) ဣမသ္မိံ စ ဌာနေ ဧတသ္မိံ အဝုစ္စမာနေ "ကတမံ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ"န္တိ န သက္ကာ ဘဝေယျ နိဒ္ဒေသဝါရေ ဝိဘဇိတုံ၊ ဧဝမဿ ဝိဘဇနံ ယေဝ ပရိဟာယေထ။ တသ္မာ တဿ နိဒ္ဒေသဝါရေ ဝိဘဇနတ္ထမ္ပိ ဧတဋ္ဌ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဋ္ဌ။ ၁၅၇။ မူလဋီ။ ၈၇။ ယောဇနာ။ ၁၀၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၃။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၂၆၈။

(၁)

(က) ပန-ဆက်။ ဣဒံ-ဤဆိုအပ်လတ္တံ့သည်ကား။ ဧတ္ထ-ဤစိတ္တံ ဟောတိ-ဟု စိတ်ကို ထပ်၍ ဟောတော်မူအပ်ရာ၌။ သန္နိဋ္ဌာနံ-အဆုံးအဖြတ်တည်း။ (ဝါ) ဆုံးဖြတ်ကြောင်း အကျိုးတည်း။ ဥဒ္ဒေသဝါရေ-၌။ (ဖဿော ဟောတိ ။ပ။ အဝိက္ခေပေါ ဟောတိ-ဟူသော ဥဒ္ဒေသဝါရ၌)။ သင်္ဂဟနတ္ထံ-စိတ်ကို သိမ်းယူခြင်းအကျိုးငှါရင်း။ နိဒ္ဒေသဝါရေ-၌။ (ကတမော တသ္မိံ သမယေ ဖဿော ဟောတိ-စသော နိဒ္ဒေသဝါရ၌။) ဝိဘဇနတ္ထဉ္စ-စိတ်ကို အကျယ်ဝေဖန်ခြင်းအကျိုးငှါရင်း။ (ဧတံ စိတ္တံ-ကို။ ပုန။ ဝုတ္တံ-ပြီ။)

(ခ) ဟိ-ချဲ့။

(ဂ) ပန-အထူးကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) ဆက်။(ဘာဋီ) (ပ) (ဘဂဝတာ-သည်။) အာရဒ္ဓံ-အပ်၏။

(င) စ-လဒ္ဓဒေါသကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) စ-သည်သာမကသေး။ [သင်္ဂဟနတ္ထံ-၏ အကျယ်မှတပါး ဝိဘဇနတ္ထံ-၏ အကျယ်ကား။ (ဘာဋီ)]

(၂)

ရှေးယုတ္တိပြစကားဝယ် "စိတ္တံ ဟောတိ"ဟု ဟောတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းယုတ္တိကို (၂)မျိုး အားဖြင့် ပြပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ အကျိုးကိုပြ၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချလိုသောကြောင့် "ဣဒံ ပနေတ္ထ သန္နိဋ္ဌာနံ" ကိုမိန့်။

ထိုအကျိုးကား"ဖဿော ဟောတိ၊ ဝေဒနာ ဟောတိ"စသော ဥဒ္ဒေသဝါရ၌ "စိတ္တံ ဟောတိ"ဟု စိတ်ကို သိမ်းယူခြင်း(ပေါင်းခြင်း)အကျိုး၊ "ကတမော တသ္မိံ သမယေ ဖဿော"စသော နိဒ္ဒေသဝါရ၌ "ကတမံ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ"စသည်ဖြင့် အကျယ်ဝေဘန်ခြင်းအကျိုးတည်း။ (ဘာဋီ၊ ၂။၂၆၈။)

http://www.dhammadownload.com

(ခ) ပါပနာဒီပဋ္ဌကစောဒနာ

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဥဒ္ဒေသဝါရ၌ စိတ်ကို ပေါင်း၍ ယူခြင်းအကျိုးငှါရင်း၊ နိဒ္ဒေသဝါရ၌ စိတ်ကို ဝေဖန်ခြင်းအကျိုးငှါရင်း ဤစိတ်ကို တဖန်ဟောကြားအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ဤစိတ်ကို တဖန်ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကို အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ် (ပ) ဤစိတ်ကို တဖန်ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကို အကျယ်ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..ဝိရောဓိ, ပုနရုတ္တိ ...တင်။ ..အကျိုးကို အဘယ်သို့လျှင် အကျယ်သိအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (ဝိတ္ထာရ) (ခ)ဆိုသော်လည်း (င)တိုင်အောင်မျှော်တက်ရသည်။

(ဂ)(ဃ)(င)သို့ ဥပနာဘောဂါဒီ

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ဖဿော ဟောတိ–စသော စကားကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ဖဿော ဟောတိ–စသော စကားကို ဟောကြားရခြင်း၏ အကျိုးကို မသိအပ်, ...ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (တစ်နည်း) ဖဿော ဟောတိ–စသော စကားကို ဟောကြား–ရခြင်းသည် အကျိုးမရှိနိရတ္ထကဖြစ်ရာသည် မဟုတ်ပါလော၊ ထို့ကြောင့် ..မဟောသင့်။ ဖဿော ဟောတိ–စသော စကားကို ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)(ဃ)(င)မိန့်။

(ဃ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် စိတ်ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော သမယ၌ ဖြစ်ကုန်သော ဖဿစသော တရားတို့ကို ပြခြင်းငှါ ဖဿော ဟောတိ–စသည်ကို ဘုရားရှင် ဟောတော်မူ၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ..သော် ဖဿော ဟောတိ–စသော စကားကို ဟောရခြင်း၏ အကျိုးကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ..မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် စိတ္တံ ဟောတိ–ဟု ဤစိတ်ကို တဖန်ဟော–ရခြင်း၏ အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ–တင်။ ..ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

(င) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် သင်္ဂဟနတ္ထံ–ပုဒ်၏ အကျယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် သင်္ဂဟနတ္ထံ–ပုဒ်၏ အကျယ်ကိုသာ သိအပ်၏ ....ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ..မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ..ကြောင့် ဝိဘဇနတ္ထံ–ပုဒ်၏ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။ (ဘာဋီ၊ ၂။ ၂၆၉။)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ထိုစိတ်ကို ပေါင်း၍ ယူခြင်းအကျိုးငှါ (စိတ္တံ ဟောတိ–ဟု) ဤစိတ်ကို တဖန်ဟောကြားအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤစိတ်ကို တဖန်ဟောကြားရာ၌ ဆိုအပ်ပြီးသောအကျိုးကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ) ဤစိတ်ကို တဖန် ဟောကြားရာ၌ တခြားဖြစ်သင့်သော အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။ (ဝိဘဇနတ္ထမ္ပိ–၌ ပိ–ကို ရှု၍တက်သည်)

(၃)

(ဧ) စ–သည် ဝိတ္ထာရ။ ပုနရုတ္တိ, ဝိရောဓိ–ပယ်။

(ဂ)ဖြင့် ပါဠိတော်၌ တင်သင့်သော နိရတ္ထကဒေါသကို ပယ်သည်။

(င) ဣမသ္မိဥ္စ–၌ စ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

သင်္ဂဟနတ္ထံ–၏ အကျယ်မှတပါး ဝိဘဇနတ္ထံ–၏ အကျယ်ဟူသော အဖို့တပါးကို ပြလို၍ စ–သဒ္ဒါ ထားသည်။ (ဤကား ဘာဋီ)

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* သုဋ္ဌု + နိစ္ဆယနံ သန္နိဋ္ဌာနံ။
* သန္နိဋ္ဌာတိ ဧတေနာတိ သန္နိဋ္ဌာနံ။
✔ သံ, နိ, ဌာ+ယု–သည်ရင်း၊ ကောင်းစွာဆုံးဖြတ်ခြင်းကြိယာသည်ရင်း ဗျု–နိ။
✔ ဆုံးဖြတ်ကြောင်းအကျိုး၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ဥသင်္ခေပေန ဒိသနံ ဥဒ္ဒေသော။ (ဥ, ဒိသ+ဏ။ အကျဉ်းပြခြင်း။)

(တစ်နည်း) ဥသရူပေန ဒေသီယတိ ဧတေနာတိ ဥဒ္ဒေသော။ (သရုပ်အားဖြင့် ပြခြင်း။)

* ဝါရီယတိ ပရိစ္ဆိန္ဒီယတိ ဧတေနာတိ ဝါရော။ (ဝရ+ဏ)
* ဥဒ္ဒေသော စ + သော + ဝါရော စာတိ ဥဒ္ဒေသဝါရော။
* နိဟရိတွာ ဒေသီယတိ ဧတေနာတိ နိဒ္ဒေသော။ (နိ, ဒိသ+ဏ)
* နိဒ္ဒေသော စ + သော + ဝါရော စာတိ နိဒ္ဒေသဝါရော။

(နိဒ္ဒေသ၏ + ဝါရနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

(ဤဝစနတ္ထအားလုံးသည် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်နိသျ။ ၃၀, ၃၁–၌ လာ၏။)

* ဝဝတ္ထပီယတေ်တိ ဝဝတ္ထာပိတော။ (ဝိ, အဝ, ထပ+တ။)
* ကေဝတိ ပဝတ္တတီတိ ကေဝလံ။ (ကေဝ+အလ။ ဖြစ်ခြင်း။)

(၅)

(င) အဝုစ္စမာနေ–ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
သတ္တာ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။
ဝိဘဇိတုံ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။

(၇)

(ဃ) ဟောတိယောဝ–၌ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ မဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ဖြစ်ခြင်းကြိယာ၏ တည်ရာဖြစ်သော စိတ်ဒြပ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(င) ဝိဘဇနံယေဝ–၌ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဝေဘန်ခြင်းကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ မဝေဘန်ခြင်းကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ဝေဘန်ခြင်းကြိယာ၏ တည်ရာဖြစ်သော စိတ်ဒြပ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(က) ပန–ကား ဝါကျာရမ္ဘ။
(ခ) ဟိ–ကား ဝိတ္ထာရ။
(ဂ) ပန–ကား ဝိသေသ။ (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘ။
(င) လက္ခဏသမ္ဗန္ဓ–၌ စ–ကား လဒ္ဓဒေါသ။ (တစ်နည်း) ပက္ခန္တရ။
တေဥ္စ–၌ စ–ကား သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၉)

(ဂ) အာရဒ္ဓ–၌ အာ, ရဘ–ဓာတ်အရ (မြတ်စွာဘုရား၏) ဝီရိယရှေးရှိသော ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။
တ–ပစ္စည်းအရ ဖသော ဟောတိ–စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။

(ဃ) ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။
တ–ပစ္စည်းအရ စိတ္တံ ဟောတိ–ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။

(၁၀)

တေ + ဝုတ္တံ–၌–

✔ တေ–အရ မနသာဝဝတ္တဝိတပထမမဟာကုသိုလ်စိတ်သည်–
ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာ, မိ, ဥ။(၃)

(တစ်နည်း) ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်–
တ–ပစ္စည်း (တေ)–အရ စိတ္တံ ဟောတိ–ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟေ, မိ, ဣ, မဂ်။ (၉)

(ဂ) စိတ္တေန + ယေ ဓမ္မာ + ဟောန္တိ–၌–

✔ စိတ္တေန–အရ ပထမမဟာကုသိုလ်စိတ်သည်–
ယေ ဓမ္မာ–အရ ဖဿ, ဝေဒနာ, သညာ, စေတနာတရားတို့အား သဟ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ အဓိ, အာဟာရ, ဣ။ (၉)

✔ ယေ ဓမ္မာ–အရ ဖဿ, ဝေဒနာ, သညာ, စေတနာသည်–
ဟောန္တိ–အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ကမ္မ, အာ, ဣ။ (၉)

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၃)

(က) ဝိတက္ကေတီတိ ဝိတက္ကော၊

(ခ) ဝိတက္ကနံ ဝါ ဝိတက္ကော၊

(ဂ) ဦဟနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

(ဃ) သွာယံ အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဘိနိရောပလက္ခဏော။

(င) သော ဟိ အာရမ္မဏေ စိတ္တံ အာရောပေတိ။

(စ) ယထာ ဟိ ကောစိ ရာဇဝလ္လဘံ ဉာတိံ ဝါ မိတ္တံ ဝါ နိဿာယ ရာဇဂေဟံ အာရောဟတိ၊
ဧဝံ ဝိတက္ကံ နိဿာယ စိတ္တံ အာရမ္မဏံ အာရောဟတိ။

(ဆ) တသ္မာ သော အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဘိနိရောပလက္ခဏောတိ ဝုတ္တော။

ဋ္ဌ။ ၁၅၇။ မူလဋီ။ ၈၈။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၄။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၂၇၀။ ကျော်ဝံဂဏ္ဌိ။ ၃၀၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၃၁။

(၁)

(က) ဝိတက္ကေတိ–သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်တတ်၏။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)
(ယော သဘာဝေါ–သည်။ အာရမ္မဏံ–ကို။) ဝိတက္ကေတိ–ကြံတတ်၏။ (ပြည်သျှ)

(ဂ) ဦဟနံ–ဤဝတ္ထုကား ဤသို့သဘောရှိ၏, ဤဝတ္ထုကား ဤသို့သဘောရှိ၏ဟု အာရုံကို
ကြံခြင်း။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) အဘိနိရောပနလက္ခဏော–ရှေးရှုတက်ရောက်စေခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ (သဒ္ဒတ္ထ)
(ဝါ) ရှေးရှုတင်ပေးခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ)

(င) ဟိ(သစ္စံ)–မှန်၏။

(စ) ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။ (ပြည်သျှ) ဟိ–ဥပမာဆောင်ထင်အောင်ပြအံ့။ (ဘာသာဋီကာ).

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိပဥ္ဆက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဝိတက္က–ပုဒ်၌ ပရိယာယ်အားဖြင့် ရအပ်သော ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထ–ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိတက္က–ပုဒ်၌ ပရိယာယ်အားဖြင့် ရအပ်သော ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထတစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဝိတက္က–ပုဒ်၌ မုချအားဖြင့် ရအပ်သော ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

♦ သွာယံ ကတ္တုနိဒ္ဒေသော ပရိယာယလဒ္ဓေါ ဓမ္မတော အညဿ ကတ္တုနိဝတ္တနတော။ နိပ္ပရိယာယေန ပန ဘာဝသာဓနမေဝ လဗ္ဘတီတိ "ဝိတက္ကနံ ဝါ ဝိတက္ကော"တိ ဝုတ္တံ။ (ပြည်သျှ၊၂။၃၄။)

(ဂ) ဌပနာဘောဂါဒိပဥ္ဆက

ဆရာ–သည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် ဝိတက္က–ပုဒ်ကို ကတ္တုသာဓန, ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိတက္က–ပုဒ်၌ တက္က–ဓာတ်သည် မည်သည့်အနက်ကို ဟော၏ဟု မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် (ပ)..ဟုသာ မဆိုသင့်။ ဝိတက္က–၌ ဖြစ်သင့်သော ဓာတွတ္ထကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိတက္က–၌ တက္က–ဓာတ်သည် မည်သည့် အနက်ကို ဟောပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။ (ဤကား ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၀၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၃၂–နှင့်အညီ။)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် အာရုံကို ကြံစည်တတ်သော သဘောတရားသည် (ဝါ) ကြံစည်ခြင်းသည် ဝိတက္က–မည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ..သော် ကြံစည်ပုံ အခြင်းအရာအာကာရကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ကြံစည်ပုံအခြင်းအရာ အာကာရကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

♦ တယိဒံ ဝိတက္ကနံ "ဤဒိသ+မိဒ"န္တိ အာရမ္မဏဿ ပရိကပ္ပနန္တိ အာဟ"ဦဟနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတီ" တိ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၈။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၄။)

(တစ်နည်း) ...ဌပနာတူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိတက္က–အရ ပဓာနဝိတက်, ဝိဓာနဝိတက်, ဦဟနဝိတက်သုံးမျိုးလုံးကို ယူအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ဝိတက္က– အရ ယူအပ်, ယူသင့်သော ဝိတက်ကိုလည်း တိကျစွာပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကားအဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။ (ဤကား ဆင်တဲဂဏ္ဌိ။ ၂၄၁–နှင့် အညီတည်း။)

(ဃ) ပါပနာဒိပဥ္ဆက

ဆရာ–သည် (က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် ဝစနတ္ထ, ဓာတွတ္ထ, အဓိပ္ပါယတ္ထ–ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ (ပ) ဝိတက်–၏ လက္ခဏာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ) (င)ကား ယုတ္တိဒဋ္ဌီကရဏ–တည်း။ (ဃ–ကို ဌပနာထား၍ တက်ပါ။)

http://www.dhammadownload.com

(ဆ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (စ)ဝါကျဖြင့် ဝိတက်ကိုမှီ၍ စိတ်သည် အာရုံသို့ တက်ရောက်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းသို့ ဆိုသဖြင့် တစ်စုံတစ်ခုရအပ်သော အကျိုးမရှိ နိရတ္ထကဖြစ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏–စသည်တက်။ (လဒ္ဓဂုဏ် ထုံးစံအတိုင်း)

(၃)

(ဂ)ဖြင့် ဝိတက္ကော–၌ တက္က–ဓာတ်၏ ၀ုပ်နေသော အနက်ကို ထုတ်ဖော်၍ ချဲ့ပြသောကြောင့် (တစ်နည်း) ဝိတက္ကနာကာရကို ပြသောကြောင့် (ဝိတ္ထာရ)။ သခေ်ပ+ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်သည်။ (တစ်နည်း) တက္က–ဓာတ်သည် ဤနေရာ၌ ဒိတ္တိ–စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ ဦဟန–အနက်ကို ဟော၏ဟု ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတဒေါသကို ပယ်သည်။

(တစ်နည်း) ဝိတက္က–အရ ပဓာနနဝိတက္က, ဝိဓာနနဝိတက္က–တို့ကို မယူရ၊ ဦဟနဝိတက္က–ကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတ–ပယ်သည်။

(စ)ဖြင့် (င)ဝါကျစကားရပ်ကို ဥပမာ, ဥပမေယျတို့ဖြင့် ထင်ရှားပြသောကြောင့် (တပ္ပါကဋီကရဏဝါကျ) ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်သည်။

(ခ) ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

ဝိတက္က–ပုဒ်၏ ကတ္တုသာဓနေ၀စနတ္ထအကြောင်းမှတပါး ဘာဝသာဓနေ၀စနတ္ထအကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်ငှင်း၊ ဝိတက္ကော–၌ အ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနေအနက်မှတပါး ဘာဝသာဓနေ အနက်ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်ငှင်း (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဂ) ဣတိ ၀ုတ္တံ ဟောတိ–ထားရခြင်း–

ဝိတက္ကော–၌ တက္က–ဓာတ်၏ ဦဟနတ္ထ–ဟူသော ဥဇုကတ္ထ–ကို ပြလို၍ (တစ်နည်း) ဝိတက္ကနံ–၌ အာရုံကို ကြံ၏–ဟူသည် "ဤ၀တ္ထုကား ဤသို့ သဘောရှိ၏၊ ဤ၀တ္ထုကား ဤသို့ သဘောရှိ၏"ဟု အာရုံကို ကြံခြင်းပင်တည်း–ဟူသော ဝိတက္ကနာကာရပိဏ္ဍတ္ထ–စကားကျအဓိပ္ပါယ်ကို ပြလို၍ (တစ်နည်း) ဝိတက္ကနံ ဝိတက္ကော–၌ ဝိဓာနန, ပဓာနနဝိတက် မဟုတ်၊ ဦဟနဝိတက်ပင်တည်းဟူသော ပိဏ္ဍတ္ထ, စကားကျအဓိပ္ပါယ်ကို ပြလို၍ ဣတိ ၀ုတ္တံ ဟောတိ–ထားသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ပထမနည်းကား မင်းခင်းဂဏ္ဌိ, ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဌိအလို။
ဒုတိယနည်းကား သာရတ္ထဋီကာ၊၁။၃၅၈–အလို။
တတိယနည်းကား ဆင်တဲဂဏ္ဌိ၊၁။၂၄၁–အလိုဖြစ်သည်။

(ဃ) တသ္မာ–ထားရခြင်း–

ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြလို၍ တသ္မာ–ထားသည်။

(၄)

* ဇနံ ရဇ္ဇေတီတိ ရာဇာ။ (ရဉ္ဇ+ဏ။ နှစ်သက်ခြင်း။)

(တစ်နည်း) ရာဇတေ ဒိဗ္ဗတေတိ ရာဇာ။ (ရာဇ+အ။ တောက်ပခြင်း။)

* ၀လ္လတိ သံ၀ရဏံ ကရောတီတိ ၀လ္လဘော။ (၀လ္လ+အဘ။)

* ရညော + ၀လ္လဘော ရာဇ၀လ္လဘော။ (မအူ၊ ၃။ ၃၁၄။)

✔ မင်း၏ + အကျွမ်းဝင်သူနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏော၊ သာမိ+သံစပ်.. ဗျူ–နိ။

✔ မင်းကျွမ်းဝင်သူတို့၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နိ။

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ရည် + ဝလ္လဘော ရာဓဝလ္လဘော။ (တိဝိ၊ ဓာန်၊ အတွဲ-၁၇။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ဝိတက္ကိယတေ ဝိတက္ကနံ။ (ဝိ, တက္က+ယု။ ကြံခြင်း။)

(ဂ) ဥဒိဟိယတေ ဥဒိဟနံ။ (ဥဒိဟ+ယု။)

(ဃ) အဘိနိရောပိယတေ အဘိနိရောပနံ။ (အဘိ, နိ, ရုဟ+ဏာပေ+ယု။)

* အဘိနိရောပနံ + လက္ခဏံ + ယဿာတိ အဘိနိရောပနလက္ခဏော။

(စ) "အယံ အဇ္ဈတ္တိကော"တိ ဉာယတီတိ ဉာတိ။ (ဉာ+တိ။ သိခြင်း။)

* မိဇ္ဇတိ သိနေဟတီတိ မိတ္တော။ (မိဒ+တ။ ချစ်ခြင်း။)

* ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ ဂဏှာတီတိ ဂေဟံ။ (ဂဟ+ဏ။ ယူခြင်း။)

* ရညော + ဂေဟံ ရာဇဂေဟံ။ (သာမိ+သံစပ်)

(၅)

(က) ဝိတက္ကေတိ-ကား (ဝိ, တက္က+ဏေ+တိ) စုရာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(ဃ) သွာယံ (သော+အယံ)-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း)၊ အ-ကာရန္တ။

(င) အာရောပေတိ-ကား နောဝိကရဏဂိုဏ်း၊ (တစ်နည်း) ဘူဝါဒိဂိုဏ်း၊ အ-ကာရန္တ။ (အာ, ရုဟ+ဏာပေ+တိ။)

(စ) ကောစိ-ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဣ-ကာရန္တ။

(တစ်နည်း) သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ ဣ-ကာရန္တ။

ဉာတိ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဣ-ကာရန္တ။

မိတ္တံ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံ, နပုံ၊ ပုရိသာဒိ, စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

♦ မိတ္တော နိတ္ထိ ဝယသော စ။ (ဓာန်။ ၃၄၆။)

(၆)

(က) ဝိတက္ကေတိ-ဖြင့် ဝိတက္ကော-၌ ဝိ, တက္က-ဓာတ် ...ငင်း၊ ဝိ-၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ...ငင်း၊ အ- ပစ္စည်း ကတ္တုသာဓန-အနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဝိတက္ကေတီတိ ဝိတက္ကောဟု ပြု ...ငင်း၊ ဝိတက္ကဓမ္မမှတပါး ကြံတတ်သော တခြားကတ္တားမည်သည် မရှိ၊ ဝိတက္ကဓမ္မသည်ပင် ကြံတတ်သော ကတ္တားဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေပါသည်။

♦ ဝိတက္ကေတီတိ ဓမ္မတော အညဿ ကတ္တုနိဝတ္တနတ္ထံ ဓမ္မမေဝ ကတ္တာရံ နိဒ္ဒိသတိ။ (မူလဋီကာ) အမှာ။ ။ ပရမတ္ထကတ္တုသာဓန-အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာတွေ့တိုင်း အထက်ပါမူလဋီကာအညွှန်းအာဘော်ကို ထည့် ဖော်နိုင်သည်။

(ခ) ဝိတက္ကနံ-ဖြင့် ဝိတက္ကော-၌ ဝိ, တက္က-ဓာတ် ...ငင်း၊ ဝိ-၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ...ငင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ ဝိတက္ကနံ ဝိတက္ကော-ဟု ပြု...ငင်း၊ ပရမတ္ထတရား ဟူသည် မိမိသက်ဆိုင်ရာအာရုံစသော အကြောင်းများကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ အလိုသို့ လိုက်၍ ဖြစ်ကြသည် မဟုတ်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေသည်။

♦ တဿ ဝသဝတ္တိဘာဝနိဝါရဏတ္ထံ "ဝိတက္ကနံ ဝါ"တိ ဘာဝနိဒ္ဒေသော။ (မူလဋီကာ) အမှာ။ ။ ပရမတ္ထဘာဝသာဓန-အဖွင့်မှန်လျှင် အထက်ပါ မူလဋီကာ အာဘော်ကို ထည့်၍ ဖော်နိုင်သည်။

(ဂ) ဥဒိဟနံ-ဖြင့် ဝိတက္က-၌ တက္က-ဓာတ်သည် ဒိတ္တိ-စသော အနက်တို့ကို မဟော၊ ဥဒိဟန-အနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။ (ဂဏ္ဌိ ၂-စောင်အလို)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဝိတက္ကနံ-၌ ကြံစည်၏ဟူသည် ဤဝတ္ထုကား ဤသို့သဘောရှိ၏၊ ဤဝတ္ထုကား ဤသို့သဘောရှိ၏ဟု အာရုံကို ကြံခြင်းပင်တည်းဟု ကြံစည်ပုံ အခြင်းအရာကို သိစေသည်။

♦ တယိဒံ ဝိတက္ကနံ"ဤဒိသမိဒ"န္တိ အာရမ္မဏဿ ပရိကပ္ပနန္တိ အာဟာ"ဦဟနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ"တိ။ (သာရတ္ထ၁။၃၅၈။)

(တစ်နည်း) ဝိတက္က-အရ ပဇာနနဝိတက်, ဝိဇာနနဝိတက်တို့ကို မယူရ၊ ဦဟနပိတက်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဤကား ဆင်တဲဂဏ္ဌိ။ ၁။၂၄၁။)

(၇)

(ခ) ဝါ-ကား နယန္တရဇောတကာ၊ ဝိကပ္ပနတ္ထ။

(ဃ) အဘိနိရောပန-၌ အဘိ-ကား အဘိမုခတ္ထ။ နိ-ကား ဓာတွတ္ထာဝိသေသကတ္ထ။

(င) ဟိ-ကား ယုတ္တိဒဠှီကရဏ။ အာရောပေတိ-၌ အာ-ကား ဥဒ္ဓကမ္မတ္ထ။

(စ) ယထာ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ။ ဟိ-ကား တပ္ပါကဋီကရဏတ္ထ။ (ဘာသာဋီ)ကာရဏတ္ထ။ (ပြည်သျှ) ကောစိ-၌ စိ-ကား အသာကလျတ္ထ။ ဝါ-သဒ္ဒါ (၂)ပုဒ်ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။

♦ အတ္ထနှစ်ဖို့၊ တစ်ဖို့ဖို့သာ၊ ယူအပ်ရာ၊ သဒ္ဒါ ဝါ-ဝိကပ်။

သွာယံ-ကား သော အယံ ဝိတက္ကော-ဟုစွဲ။ (ပဏ္ဍိတ္တ)

(၈)

(ဆ) ဝုတ္တော-၌ ဝစ-ဓာတ်အရ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။ တ-ပစ္စည်းအရ ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။ (ထုတ်လေ)

(၉)

အဓိပ္ပါယ်။ ။(က) ဝိတက္ကဓမ္မမှတပါး ကြံတတ်သော တခြားကတ္တားမည်သည် မရှိ၊ ဝိတက္ကဓမ္မသည်ပင် ကတ္တားဖြစ်၏ဟု ညွှန်ပြခြင်းငှာ "ဝိတက္ကေတိ"ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ ဆိုသည်။

(ခ)(ပရမတ္ထတရားဟူသည် မိမိသက်ဆိုင်ရာ အကြောင်းများကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ အလိုသို့ လိုက်၍ ဖြစ်ကြသည်ကား မဟုတ်။ဤသို့)အလိုသို့လိုက်၍ ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကို တားမြစ်ခြင်းငှာ "ဝိတက္ကနံ ဝါ"ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ ဆိုသည်။(မူလဋီကာ၊ သာဓကေ ၆-နံပါတ်ရှု။)

(၁၀)

(ဃ) စိတ္တဿ + အဘိနိရောပနလက္ခဏော-၌-

✔ အဘိနိရောပနလက္ခဏော-အရ ဝိတက်သည်
စိတ္တဿ-အရ သဝိတက္ကစိတ်အား သဟဇာတ-ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ပ, ဝိပါက၊ ဈာန, မဂ္ဂ။(၉)

(င) သော + အာရမ္မဏေ + စိတ္တံ + အာရောပေတိ-၌-

✔ သော, အာရောပေတိ-အရ ဝိတက်သည်
စိတ္တံ-အရ သဝိတက္ကစိတ်အား သဟဇာတ-ပြု။ (၉)

✔ အာရမ္မဏေ-အရ ရူပါရုံစသည်သည်
အာရောပေတိ-အရ ဝိတက်နှင့်တကွ သမ္ပယုတ်စိတ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။

ပြိုင်။ ။ ယထာရဟ (၈)

===============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၄)

(က) အာရမ္မဏေ တေန စိတ္တံ ဝိစရတီတိ ဝိစာရော။
(ခ) ဝိစရဏံ ဝါ ဝိစာရော။
(ဂ) အနုသဉ္စရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
(ဃ) သွာယံ အာရမ္မဏာနုမဇ္ဇနလက္ခဏော။ တတ္ထ သဟဇာတာနုယောဇနရသော၊ စိတ္တဿ အနုပ္ပဗန္ဓပစ္စုပဋ္ဌာနော။
(င) သန္တေပိ စ နေသံ ကတ္ထစိ အဝိယောဂေ ဩဠာရိကဋ္ဌေန, ပုဗ္ဗင်္ဂမဋ္ဌေန စ ဃဏ္ဍာဘိဃာတော ဝိယ အဘိနိရောပနဋ္ဌေန စ စေတသော ပဌမာဘိနိပါတော ဝိတက္ကော၊ သုခုမဋ္ဌေန, အနုမဇ္ဇနသဘာဝဋ္ဌေန စ ဃဏ္ဍာနုရဝေါ ဝိယ အနုပ္ပဗန္ဓော ဝိစာရော။
(စ) ဝိပ္ဖါရဝါ စေတ္ထ ဝိတက္ကော ပဌမုပ္ပတ္တိကာလေ ပရိပ္ဖန္ဒနဘူတော စိတ္တဿ။ သန္တဝုတ္တိဝိစာရော နာတိပရိပ္ဖန္ဒနဘာဝေါ စိတ္တဿ။

ဋ္ဌ။ ၁၅၈။ မူလဋီ။ ၈၈။ ယောဇနာ။ ၁၀၅။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၆။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၂၇၂။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၀၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၃၂။

(၁)

(က) တေန သဘာဝေန–ဖြင့်။ (ပြည်၊ ဘာဋီ)
တေန (ဝိစာရေန)–ဖြင့်။ (ဝါ) ကြောင့်။

♦ တေနာတိ တေန ဝိစာရေန ကရဏဘူတေန, ဟေတုဘူတေန ဝါ ။ (ယောဇနာ။၁၀၅။)

(င) စ–ဆက်။ နေသံ–ထိုဝိတက်, ဝိစာရတို့၏။ ကတ္ထစိ–အချို့ကုန်သော ပဌမဈာန်ပရိတ္တစိတ်တို့၌ (ပြည်သျှ)

ကတ္ထစိ–အချို့သော သဝိတက္ကသဝိစာရစိတ်၌။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

ကတ္ထစိ–ဒွိပဉ္စဝိညာဏ်ကြဉ်သော ၄၄–ပါးသော ကာမာဝစရစိတ်၊ ၁၁–ပါးသော ပဌမဈာန်စိတ်တို့၌။ (ယောဇနာ)

♦ ကတ္ထစီတိ ဒွိပဉ္စဝိညာဏဝိဗ္ဗိတစတုစတ္တာလီသကာမာဝစရစိတ္တေကာဒသပဌမဇ္ဈာနစိတ္တေသု။ (ယောဇနာ။ ၁၀၅။)

(၂)

(ခ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် ဝိစာရ–ပုဒ်၌ ပရိယာယ်အားဖြင့် ရအပ်သော ကရဏသာဓနဝစနတ္ထကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ မုချအားဖြင့် ရအပ်သောဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို ပြလို၍ (ခ)မိန့်။ (ပဥ္စကတက်လွယ်ပြီ၊ ဝိတက်အဖွင့်နှင့်တူ၏။)

(င) ဋ္ဌပနာပဉ္စက

ဆရာ–သည် ရှေးဆိုခဲ့ပြီးဝါကျတို့ဖြင့် ဝိတက္က, ဝိစာရပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထ, လက္ခဏာ, ရသစသည်တို့ကို ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင် ဖွင့်ပြပါသော်လည်း ဝိတက်, ဝိစာရတို့သည် အချို့သော ပဌမဈာန်ပရိတ္တစိတ်တို့၌ မကွေမကွာ(အတူတကွ) ယှဉ်ကြကုန်သည် မဟုတ်ပါလော။ (တစ်နည်း:) မကွေမကွာ ယှဉ်ကြကုန်သည်ဖြစ်၍ ထိုဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ အထူးကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ..ကြောင့် ..မဆိုသင့်။ ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ ထူးခြားပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်သို့ ထူးခြားပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

♦ ကတ္ထစိ စိတ္တုပ္ပါဒေ နေသံ အဝိပ္ပယောဂေ သန္တေ ကော နေသံ ဝိသေသောတိ အာဟ "သန္တေပိစာ" တိ အာဒိ။ (ယောဇနာ။ ၁၀၅။)

http://www.dhammadownload.com

(စ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ အထူးကို တစ်နည်းပြလို၍ "ဝိပ္ပါရဝါ စေတ္တ"စသည်မိန့်။

(ပဥ္စကတက် လွယ်ပြီ။ ပကုဏ္ဏရထုံးစံအတိုင်း။)

(၃)

(ဂ) ဏ္ဍတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ–ထားရခြင်း–

ဝိစရဏံ ဝိစာရော–၏ ဥဗ္ဗကတ္တ, ပဒဝိဂ္ဂဟတ္တ, စကားကျအဓိပ္ပါယ်ကို ပြလို၍ ဏ္ဍတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ–ထားသည်။

(ခ) ဝါကျ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း– (ဝိတက်အဖွင့် နည်းမှီးဖြေ။)

(၄)

(စ) ဝိပ္ပရဏံ ဝိစလနံ ဝိပ္ပါရော။ (ဝိ, ဖရ+ဏ။ တုန်လှုပ်ခြင်း။)

* ဝိပ္ပါရော အဿ အတ္ထီတိ ဝိပ္ပါရဝါ။ (ယောဇနာ)

✔ ဝိပ္ပါရ+ဝန္တု–သည်ဝင်း၊ တုန်လှုပ်ခြင်း၏ + ဝိတက်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေားစပ်–ဝင်း ဗျု–နိ။

✔ ဝိတက်၏ တုန်လှုပ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်

(တစ်နည်း) တုန်လှုပ်ခြင်းရှိသော ဝိတက်၏ ...ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) သမန္တတော + စရဏံ သဉ္စရဏံ။ (သံ, စရ+ယု။)

* အနုဂန္ဓာ + သဉ္စရဏံ အနုသဉ္စရဏံ။

(ဃ) အနုဂန္ဓာ + မဇ္ဇနံ အနုမဇ္ဇနံ။

* အာရမ္မဏေ + အနုမဇ္ဇနံ အာရမ္မဏာနုမဇ္ဇနံ။

* အာရမ္မဏာနုမဇ္ဇနံ + လက္ခဏံ + အဿ ဝိစာရဿာတိ အာရမ္မဏာနုမဇ္ဇနလက္ခဏော။

* သဟ + ဇာယန္တီတိ သဟဇာတာ။ (သဟ+ဇန+တ။)

* အနုဂန္ဓာ + ယောဇနံ အနုယောဇနံ။

* သဟဇာတာနံ + အနုယောဇနံ သဟဇာတာနုယောဇနံ။

* သဟဇာတာနုယောဇနံ + ရသော + အဿ ဝိစာရဿာတိ သဟဇာတာနုယောဇနရသော။

* အနုဂန္ဓာ + ပဗန္ဓနံ အနုပ္ပဗန္ဓနံ။

* အဘိမုခံ + ဥပဋ္ဌာနံ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ။

* အနုပ္ပဗန္ဓနံ + ပစ္စုပဋ္ဌာနံ + အဿာတိ အနုပ္ပဗန္ဓပစ္စုပဋ္ဌာနော။

(င) ယုဇ္ဇနံ ယောဂေါ။ န + ယောဂေါ ဝိယောဂေါ။

* န + ဝိယောဂေါ အဝိပ္ပယောဂေါ။ (တသ္မိံ)

* ဩဠာရိကဿ + ဘာဝေါ ဩဠာရိကတ္တော။ (တေန)

အမှာ။ ။ ဤဆိုခဲ့ပြီး ဝစနတ္ထအားလုံး–မဒူသျှ၊၂။၂၅၁၊၂၅၂–တို့၌ လာသည်။

* ဃဋ္ဋိတဗ္ဗော ပဟာရိတဗ္ဗောတိ ဃဏ္ဋော။ (ဃဋ္ဋ+က)

* အဘိဟနနံ အဘိဃာတော။

* ဃဏ္ဍာဿ + အဘိဃာတော ဃဏ္ဍာဘိဃာတော။ (မင်းခင်းဂဏ္ဍီ။)

* နိပတနံ နိပါတော။ အဘိမုခံ + နိပါတော အဘိနိပါတော။

http://www.dhammadownload.com

* ပဌမံ + အဘိနိပါတော ပဌမာဘိနိပါတော။

* သုစယတီတိ သုစုမံ။ (သုစ+ဥမ(ဝါ)ကုမ) (ဓာတ္ထဒီ)

* သုစယတိ အနုဘာဝတီတိ သုစုမံ။ (သူစိ)

* သုစုမဿ + ဘာဝေါ သုစုမင်္ဂော။ (တေန) (မအူသျှ။)

* အနုဂ္ဂတော + ရဝေါ အနုရဝေါ။ (အစဉ်လျှောက်သော အသံ)

(တစ်နည်း) အနုပစ္ဆာ + ရဝေါ အနုရဝေါ။ (နောက်၌ ဖြစ်သောအသံ)

(တစ်နည်း) အနု ပုနပ္ပုနံ + ပဝတ္တော + ရဝေါ အနုရဝေါ။ (အဖန်တလဲလဲဖြစ်သောအသံ)(မအူသျှ)

* ဃဏ္ဍာသဿ + အနုရဝေါ ဃဏ္ဍာနုရဝေါ။

(စ) သန္တာ + ဝုတ္တိ + ဧတဿ ဝိစာရဿာတိ သန္တဝုတ္တိ။

(၅)

(င) သန္တေ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ဂစ္ဆန္တာဒီ၊ အ–ကာရန္တ။
ကတ္တစိ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဣ–ကာရန္တ။
ဧတေသော–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ မနောဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) တေန ဝိစရတိ–ဖြင့် ဝိစာရော–၌ ဝိ, စရ–ဓာတ် ...ငင်း၊ ဝိ–၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက (တစ်နည်း) ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ...ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဝိစရတိ တေနာတိ ဝိစာရော–ဟု ပြု ...ငင်း၊ ဝိစာရမှတပါး အခြားသုံးသပ်ကြောင်း ကရိုဏ်းမရှိ၊ ဝိစာရသည်ပင် သုံးသပ်ကြောင်း ကရိုဏ်းဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေသည်။

ဝိစရတိ–သုံးသပ်တတ်၏။ (ဝိ–ကား ဓာတွတ္ထဝိသေသက)

(ဝါ) ထိုမှ ဤမှ သွားလာလှည့်လည်တတ်၏။ (ဝိ–ကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက)

အာရမ္မဏတော, စိတ္တံ–ဖြင့် ဘာဝတ္တ–ဖေါ်။

(ခ) ဝိစာရဏံ–ဖြင့် ဝိစာရော–၌ ဝိ, စရ–ဓာတ် ...ငင်း၊ ဝိ–၏ဓာတွတ္ထဝိသေသက (တစ်နည်း) ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ...ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဝိစရဏံ ဝိစာရော–ဟု ပြု ...ငင်း၊ ဝိစာရ (ပရမတ္ထတရား)သည် အလိုသို့ လိုက်၍ဖြစ်သည် မဟုတ်၊ မိမိသက်ဆိုင်ရာ အကြောင်းများကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ် လာ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေသည်။

(ဂ) အနုသဉ္စရဏံ–ဖြင့် ဝိစာရဏံ–၌ ဝိ, စရ–ဓာတ်၏ အနုသဉ္စရဏအနက်ဟော ...ငင်း၊ ဝိ–၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက ...ငင်း သိစေသည်။

(တစ်နည်း) အနုသဉ္စရဏံ–ဖြင့် ဝိစာရဏံ–၌ ထိုမှ ဤမှ လှည့်လည်သွားလာခြင်းဟူသည် အာရုံ၌ အစဉ်မပြတ်သွားလာခြင်းပင်တည်းဟုသိစေသည်။

(၇)

(င) သန္တေဝိ–၌ ပိ–ကား ဂရဟာတ္ထ။ (မအူသျှ၊ ၂။ ၂၅၂။)

♦ လက္ခဏနောက်ပါ၊ ဝိ–သဒ္ဒါရှိ၊ အရုစိ။ (တွင်းကြီး။ ၁၂၁။)

သန္တေဝိ စ–၌ စ–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ, ဥပန္ယာသတ္ထ။

(စ) ဧတ္တ–၌ စ–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ (တစ်နည်း) ဝိသေသတ္ထ။

(င) နေသံ–၌ တ–ကား ဝိတက်, ဝိစာရကိုစွဲ– ပဋ္ဌန္တ။

(စ) တွေ–၌ ဧတ–ကား ဝိတက်, ဝိစာရကိုစွဲ– ပဋ္ဌန္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

(င) ဩဠာရိကမ္ဘေန–၌ ဩဠာရိကအရ ဝိတက်ကိုယူ။

✔ ပုဗ္ဗင်္ဂမဋ္ဌေန–၌ ပုဗ္ဗင်္ဂမအရ ဝိတက်ကိုယူ။

✔ သုခုမဋ္ဌေန–၌ သုခုမအရ ဝိစာရကိုယူ။

(လက္ခဏာဒိစတုက္ကနည်းဖြင့် ကြိယာငါးတန် အသီးသီးထုတ်။)

(၁၀)

အာရမ္မဏေ + တေန + စိတ္တံ + ဝိစရတိ–၌–

✔ အာရမ္မဏေ–အရ အာရုံ ၆–ပါးသည်

စိတ္တံ ဝိစရတိ–အရ ဝိစာရသမ္ပယုတ်စိတ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ယထာရဟ (၈)

✔ တေန–အရ ဝိစာရသည်

စိတ္တံ ဝိစရတိ–အရ ဝိစာရသမ္ပယုတ္တနာမက္ခန္ဓာအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဝိပါက, ဈာန။ (၈)

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၅)

(က) ပိဏယတီတိ ပီတိ၊

(ခ) သာ သမ္ပိယာယနလက္ခဏာ၊ ကာယစိတ္တပီဏနရသာ, ဖရဏရသာ ဝါ၊ ဩဒဂျပစ္စုပဋ္ဌာနာ။

(ဂ) သာ ပနေသာ ခုဒ္ဒိကာပီတိ ခဏိကာပီတိ ဩက္ကန္တိကာပီတိ ဥဗ္ဗေဂါပီတိ ဖရဏာပီတီတိ ပဉ္စဝိဓာ ဟောတိ။

(ဃ) တတ္ထ ခုဒ္ဒိကာပီတိ သရီရေ လောမဟံသမတ္တမေဝ ကာတုံ သက္ကောတိ။ ခဏိကာပီတိ ခဏေ ခဏေ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒသဒိသာ ဟောတိ။ ဩက္ကန္တိကာပီတိ သမုဒ္ဒတီရံ ဝီစိ ဝိယ, ကာယံ ဩက္ကမိတွာ ဩက္ကမိတွာ ဘိဇ္ဇတိ။

ဋ္ဌ။ ၁၅၈။ မူလဋီ။ ၈၈။ ယောဇနာ။ ၁၀၆။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၉။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၅၇။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၀၃။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၃၄။

(၁)

(က) (ယာ ဓမ္မဇာတိ–သည်။ ကာယစိတ္တံ–ကို။) ပိဏယတိ တပ္ပေတိ–နှစ်သက်စေတတ်၏။ (ဝါ) ပိဏယတိ ဝဍ္ဎေတိ–ပွါးစေတတ်၏။ (ပ)

♦ ပိဏယတီတိ တပ္ပေတိ, ဝဍ္ဎေတိ ဝါ။ (မူလဋီကာ)

♦ ပိဏယတီတိ ကာယစိတ္တံ ပိဏယတိ။ (ယောဇနာ)

(ဂ) ပန–လက္ခဏာစသည်မှတပါး ဘေဒကို ဆိုအံ့။ သာ ဧသာ ပီတိ–ထိုဆိုအပ်ပြီးသော လက္ခဏာစသည်နှင့် ပြည့်စုံသော ပီတိသည်။ (ပ)

(ဃ) တတ္ထ–တို့တွင်။ ခုဒ္ဒိကာပီတိ–သည်။ သရီရေ–၌။ လောမဟံမတ္တမေဝ–ကိုသာလျှင်။ ကာတုံ–ငှာ။ သက္ကောတိ–၏။(ပုန–တဖန်။ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ–ခဏိကာပီတိကဲ့သို့ အကြိမ်ကြိမ်မဖြစ်။ (ဇျတိရေကထည့်။)

ခဏိကာပီတိ–သည်။ ခဏေ ခဏေ–၌။ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒသဒိသာ–လျှပ်စစ်ပြက်သည်နှင့် တူသည်ဖြစ်၍။ (ဗဟုလံ–အဖန်များစွာ) ဟောတိ–၏။

http://www.dhammadownload.com

ဩဠာရိကာပီတိ–သည်။ ဝိစိ–လှိုင်းတံပိုးသည်။ သမုဒ္ဒတီရ–သို့။ (ဩဠာရိကော ဩဠာရိကော–သက်၍ သက်၍။ ဘိန္ဒတိ ပိယ–ပျက်၏သို့။) ကာယံ–သို့။ ဩဠာရိကော ဩဠာရိကော–၍။ ဘိန္ဒတိ–၏။

(၂)

(က) ဖြင့် ပီတိ–၏ ဝစနတ္ထကို ပြသည်။

(ခ) ဖြင့် ပီတိ–၏ လက္ခဏာ, ရသ–စသည်ကို ပြသည်။

(ဂ) ဖြင့် ပီတိ–၏ ဘေဒ(ပီတိသရုပ်)ကို ပြသည်။

(ဃ) ဖြင့် ပီတိ–ငါးမျိုးကို အကျယ်ရဲ့ ပြသည်။

(ဂ)သို့ ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ပီတိ၏ လက္ခဏာစသည်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ပီတိသည် အပြားမရှိ၊ အဘေဒသာဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်–ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ..ကြောင့် ပီတိ၏ အပြား(ဘေဒ)(ပီတိသရုပ်)ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(၃)

(ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

ပီတိ၏ ကာယစိတ္တပီဏနရသ(ကိစ္စ)ရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှ တပါး ဖရဏရသ(ကိစ္စ)ရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* ဥဒ္ဒံ အဇတိ ဂစ္ဆတီတိ ဥဒဇ္ဇေါ။ (ဥ,အဇ+ဏ။) (မင်းခင်းဂဏ္ဍိ)
* ဥဒ္ဒံ အဇတိ ဂစ္ဆတီတိ ဥဒဂ္ဂံ။ (ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဍိ)
* ဥဒဂ္ဂဿ + ဘာဝေါ ဩဒဂျံ။
✔ ဥဒဂ္ဂ + ဏျ–သည်ရင်း၊ တက်ကြွသော ကိုယ်စိတ်၏ + အဖြစ်နှင့် ဂုဏော+ဂုဏ် စပ်–ရင်း ဏျ–နိ။
✔ တက်ကြွသော ကိုယ်စိတ်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

အမှာ။ ။ မအူသျှ၊ ၂။၂၅၅–၌ "ဩဒဂျပစ္စုပဋ္ဌာနာ–အလွန်တက်ကြွကုန်သော ကိုယ်စိတ်တို့ရှိသော သူ၏ အဖြစ်လျှင် ရှေးရှုထင်သော အခြင်းအရာရှိ၏ဟု အနက်ပေးပြီး (ဥဒဂ္ဂါနိ + အဿ အတ္ထီတိ ဥဒဂ္ဂေါ၊ ဥဒဂ္ဂဿ + ဘာဝေါ ဩဒဂျံ၊ ဩဒဂျံ + ပစ္စုပဋ္ဌာနံ + ဧတိဿာ ပီတိယာတိ ဩဒဂျပစ္စုပဋ္ဌာနာ။)ဟု ဝစနတ္ထပြသည်။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ပီယတေ ပီယော။ သုဋ္ဌု + ပီယော် သမ္ပိယော။
* သမ္ပိယေန + အယနံ သမ္ပိယာယနံ။
* သမ္ပိယာယနံ + လက္ခဏံ + ဧတိဿာ ပီတိယာတိ သမ္ပိယာယနလက္ခဏာ။
* ကာယစိတ္တာနံ + ပီဏနံ ကာယစိတ္တပီဏနံ။
* ကာယစိတ္တပီဏနံ + ရသော + ဧတိဿာ ပီတိယာတိ ကာယစိတ္တပီဏနရသာ။

http://www.dhammadownload.com

* ဖရိယတေ ဖရဏံ။ (ဖရ+ယု)၊
* ဖရဏံ + ရသော + တေိဿာ ပီတိယာတိ ဖရဏာရသာ။

(ဂ) ခုဒ္ဒတိ အသဟာတိတိ ခုဒ္ဒံ။ (ခုဒ+ဒက်) ခုဒ္ဒမေဝ ခုဒ္ဒိကာ။

* ခုဒ္ဒိကာ စ + သာ + ပီတိ စာတိ ခုဒ္ဒိကာပီတိ။
* ခဏေ ခဏေ + ပဝတ္တာ ခဏိကာ။ (ခဏ-တပုဒ်ချေ။ ဘာသာဋီကာ)
* ခဏိကာ စ + သာ + ပီတိစာတိ ခဏိကာပီတိ။
* ဩက္ကမတိတိ ဩက္ကန္တာ။ ဩက္ကန္တာယေဝ ဩက္ကန္တိကာ။ (ဘာသာဋီကာ)
* ဩက္ကန္တိကာ စ + သာ + ပီတိ စာတိ ဩက္ကန္တိကာပီတိ။
* ဥဒ္ဓံ + ဝေဂေါ + တေိဿာတိ ဥဗ္ဗေဂါ။ (ဘာသာဋီကာ)

(အထက်သို့တက်သော အဟုန်၏ + ပီတိနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

* ဥဗ္ဗေဂါ စ + သာ + ပီတိ စာတိ ဥဗ္ဗေဂါပီတိ။

(ဃ) သရတိ ဂစ္ဆတိတိ သရီရံ။ (တသ္မိ) (သရ+ဤရ။ သွားခြင်း။)

* ဝဇမာနံ လူယတေတိ လောမံ။ (လု+မ။ ဖြတ်ခြင်း။)
* ဟံသနံ ဟံသော။ (ဟံသ+အ။) လောမာနံ + ဟံသော လောမဟံသော။
* ကုဋိလံ အစိရဋ္ဌာယိတတ္တာ ဝိရူပံ ဟုတွာ ဖဝတီတိ ဝိဇ္ဇု။

(ဝိ, ဇု+ကွိ။ လျင်မြန်ခြင်းကြိယာ။) (ဓာန်ဋီ။ ၄၈။)

* သမုဒ္ဒတိ အတ္တနိ သန္တိသိတာနံ မစ္ဆမကရာနံ ပီတိသောမနဿံ ဥန္ဒတိ ပသဝတိ ဇနေတိတိ သမုဒ္ဒေါ။ (ကစ္စည်း။) (သံ, ဥဒ+ဒ။)

(တစ်နည်း:) သမံ + ဥဒကေန လောဏံ ဇ္ဈောတိ သမုဒ္ဒေါ။ (သူစိ)

(ရေနှင့် ညီမျှသောဆား၏ + သမုဒ္ဒရာနှင့် ဌာနီ+ဌာနစပ်။)

* ဖလံ တာယတိတိ တီရံ။ (တာ+ရ။ စောင့်ရှောက်ခြင်း။)
* ဝိမှယံ, ဝိစိတ္တံ ဝါ စိနောတီတိ ဝီစိ။ (ဝိ, စိ+ကွိ။ စီခြင်း။)

(၅)

(က)	ပိဏယတိ–ကား	အာချာတ်၊ အလိင်၊ နောပိကရဏာဂိုဏ်း၊ (ဘူဝါဒိဂိုဏ်း)၊ အ–ကာရန္တ။
(ခ)	ပဋ္ဌပိတာ–ကား	သမာသ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။
(ဂ)	သဏ္ဌောတိ–ကား	အာချာတ်၊ အလိင်၊ တနာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
	ဝိဇ္ဇု–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ပိဏယတိ–ဖြင့် ပီတိ–၌ ပီ–ဓာတ် ..ငှင်း၊ တိ–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓနသက် ..ငှင်း၊ ပိဏယတိတိ ပီတိ–ဟု ပြု ...ငှင်း သိစေ။

(ဃ) ခဏေ ခဏေ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒသဒိသာ ဟောတိ–ဖြင့် ခဏေ ခဏေ ပဝတ္တာ ခဏိကာ၊ ခဏိကာ စ + သာ + ပီတိ စာတိ ခဏိကာပီတိ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ခဏိကာပီတိ–အရ လျှပ်စစ်ပြက်သကဲ့သို့ ခဏခဏဖြစ်သော ပီတိကို ယူရမည်ဟု သိစေ။

ကာယံ ဩက္ကမိတွာ ဩက္ကမိတွာ ဘိဇ္ဇတိ–ဖြင့် ဩက္ကမတိတိ ဩက္ကန္တာ၊ ဩက္ကန္တာယေဝ ဩက္ကန္တိကာ၊ ဩက္ကန္တိကာ စ + သာ + ပီတိ စာတိ ဩက္ကန္တိကာပီတိ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဩက္ကန္တိကာပီတိ–အရ ပီတိကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(ဃ) လောမဟံသမတ္တမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ကြက်သီးမွေးညှင်းထခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ခဏိကာပီတိကဲ့သို့ အကြိမ်ကြိမ်မဖြစ်ခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ခဏိကာပီတိ၏ အခြားသောအခြင်းအရာတို့ကို ပြခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်ခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ၊

♦ ခုဒ္ဒိကာ လဟုံ လောမဟံသနမတ္တံ ကတွာ ဘိဇ္ဇာ န ပုန ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (မူလဋီ)

ဤ၌ မတ္တ–ကား နိဝတ္တာပနာဝဓာရဏတ္ထ။ ဧဝ–ကား သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏတ္ထ။

♦ မတ္တ, ဧဝ၊ နှစ်ပါးပြက၊ မတ္တ–ဖြစ်, ကန့်၊ ဧဝ–သန္နိဋ္ဌာန်။ (တွင်း[...]း။ ၆၈။)

(ဂ) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ (ပြည်သျှ) ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ (ဘာ[...]

(ဃ) တတ္ထ–၌ တ–ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ငါးပါးသော ပီတိ[...]ှံ့ခွဲ ပက္ခန္တ။

(၈)

(ခ) သာ (ဂ) သာ ဧသာ–တို့အရ ပီတိကိုယူ၍–

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ဣဋ္ဌဖြစ်သော ဝတ္ထုအာရုံတို့သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ပဿဒ္ဓိသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ သုခ, သမာဓိစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

အဓိပ္ပါယ်– ပီတိ–၏ သားကား ပဿဒ္ဓိ။
ပဿဒ္ဓိ–၏ သားကား သုခ။
သုခ–၏ သားကား သမာဓိ။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၀။ ၄။ ၁၆၀။)

ပီတိ (၂)ပါးအထူး– ခုဒ္ဒကာပီတိ–ကား ကြက်သီးညှင်းထကာ တစ်ကြိမ်သာဖြစ်သည်။
ခဏိကာပီတိ–ကား အထပ်ထပ်ဖြစ်သည်။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၀၃။)

(၁၀)

(က) (ယာ ဓမ္မဓာတိ + ကာယစိတ္တံ) ပီဏယတိ–၌–

✔ ယာ ဓမ္မဓာတိ–အရ ပီတိသည်–

ပီဏယတိ–အရ ပီတိသမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟ–ပြု။

ပြင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ဗ၊ ဈာန။(၇)

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၆)

(က) သုခယတီတိ သုခံ။

(ခ) ယဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ သုခိတံ ကရောတီတိ အတ္ထော။

(ဂ) သုဋ္ဌု ဝါ ခါဒတိ, ခနတိ စ ကာယစိတ္တာဗာဓန္တိ သုခံ။

(ဃ) သောမနဿဝေဒနာယေတံ နာမံ။

(င) တဿ လက္ခဏာဒီနိ ဝေဒနာပဒေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

http://www.dhammadownload.com

(စ) အပရော နယော–သာတလက္ခဏံ သုခံ၊ သမ္ပယုတ္တာနံ ဥပဗြူဟနရသံ၊ အနုဂ္ဂဟဏပစ္စုပဋ္ဌာနံ။

ဋ္ဌ။ ၁၆၀။ မူလဋီ။ ၈၈။ ယောဇနာ။ ၁၀၆။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၃။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၈၀။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၀၅။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၃၅။

(၁)

(က) ထည့်ပါဠိနှင့် တကွ

ယံ ဓမ္မဇာတံ–သည်။ (ကရဇကာယဋ္ဌ–ကိုရင်း၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ စ–တို့ကိုရင်း၊) သုခယတိ–ချမ်းသာစေတတ်၏။ (တစ်နည်း) (ယံ ဓမ္မဇာတံ–သည်။ ပုဂ္ဂလံ–မိမိဖြစ်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို။) သုခယတိ–စေတတ်၏။ (ပ)

(စ) သုခံ–သည်။ သာတလက္ခဏံ–တံသမ်ဂီပုဂ္ဂလသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို မိမိ၌ သာယာစေတတ်သော တရားလျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိ၏။ (တစ်နည်း) သာယာစေတတ်သည်၏ အဖြစ်လျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိ၏။ (ဘာဝပ္ပဓာန–ကတ္တုသာဓနယူ) (တစ်နည်း) တံသမ်ဂီပုဂ္ဂလသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို မိမိ၌ သာယာစေတတ်သော တရားဟု မှတ်အပ်၏။ သမ္ပယုတ္တာနံ–တို့ကို။ ဥပဗြူဟနရသံ–ပွါးစေခြင်းကိစ္စရှိ၏။ အနုဂ္ဂဟဏပစ္စုပဋ္ဌာနံ–အာရုံကို အဖန်ဖန်ယူခြင်းလျှင် ထင်သောအခြင်းအရာရှိ၏။(ဝါ) သမ္ပယုတ်တရားတို့အား ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်လျှင် ထင်သောအခြင်းအရာရှိ၏။

♦ သာတလက္ခဏန္တိ ဣဋ္ဌသဘာဝတ္တာ တံသမ်ဂီပုဂ္ဂလံ, သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ ဝါ အတ္တနိ သာဒယတီတိ သာတံ ဒ–ကာရဿ တ–ကာရံ ကတွာ။ သာတံ မဓုရန္တိ။ သာတံ လက္ခဏံ ဧတဿာတိ သာတလက္ခဏံ။ ဥပဗြူဟနရသန္တိ အာဒီသု ဥပဗြူဟနံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ သံဝဍ္ဎနံ။ ဒုက္ခံ ဝိယ အဝိဿဇ္ဇေတွာ အဒုက္ခမသုခံ ဝိယ အနဇ္ဈုပေက္ခိတွာ အနုအနု ဂဏှနံ ဥပကာရိတာ ဝါ အနုဂ္ဂဟော။ (သာရတ္ထ၊၁။၃၆၁။)

(၂)

သုခ, တက္ကရိယာယံ–ဟူရကား တံ သုခံ ကရောတီတိ အတ္ထော–ကို မိန့်။

သုခ, ဒုက္ခ–တက္ကရိယာယံ ဆိုသောကြောင့် ယဿုပ္ပဇ္ဇတိ–စသည်ကို မိန့်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။)

(ခ)သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် သုခတီတိ သုခံ–ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ယင်း၌ သုခ–ဓာတ်၏ အနက်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ဤ၌ သုခ–ဓာတ်၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (ဂဏ္ဌိနှစ်စောင်အလို)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ချမ်းသာစေတတ်သောကြောင့် သုခမည်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် သုခယတိ–၌ ချမ်းသာစေတတ်၏ဟူသော စကားရပ်၏ အဓိပ္ပါယ်(အကျယ်)ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) အဓိပ္ပါယ်(အကျယ်)ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (ဤကား ဘာဋီအလို)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် သုခယတီတိ သုခံ–ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် သုခယတိ–၌ စုရာဒိဏယ–ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော ပုဒ်ဖြစ်၏ဟူသောအနက်သည် (တစ်နည်း) သုခယတိ–၌ ဓာတုရူပေ နာမသ္မာ ဏယော စ–သုတ်ဖြင့် ဏယ–ပစ္စည်းသက်၍ ပြီးကောင်းသော ဓာတ်ဖြစ်သင့်၏ ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော ...စသည်တက်။(ဤကား ပြည်သျှအလို။)

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ ဓာတုဟိ ဏေ ဏယ (ပ) ကာရိတာနိ ဟေတွတ္ထေ–သုတ်ဖြင့် ကာရိတ် ဏယ–ပစ္စည်းသက်၍ ပြီးကောင်းသော ဟေတုကတ္တုသာဓနပုဒ်ဖြစ်၏ဟူလို။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ)သို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌကစောဒနာ

ဆရာ–သည် (က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် သုခံ–ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ(အဘိဓာနတ္ထ)ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် သုခံ–ပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထသာရှိ၍ အဘိဓေယျတ္ထမရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ) သုခံ–ပုဒ်၏ အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..အဗျာပိတ ..၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(တစ်နည်း) ဠပနာတူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤ၌ သုခ–အရ ကာယိကသုခ, စေတသိကသုခ (၂)မျိုးလုံးကိုလည်း ယူသင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ) ဤ၌ လိုအပ်သော သုခကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အတိဗျာပိတဒေါသ–တင်။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် သုခံ–ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ, အဘိဓာနတ္ထ, အဘိဓေယျတ္ထကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ သုခ၏ လက္ခဏာစသည်တို့ကို (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ဖွင့်ပြတော်မူလိုသော ဆရာသည် (င)မိန့်။ (ပက္ခန္တရထုံးစံအတိုင်း ပဋ္ဌကတက်လေ)

(စ)သို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် သုခ၏ လက္ခဏာစသည်တို့ကို ဝေဒနာပုဒ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် သာလျှင် သိအပ်ကုန်၏ဟု (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် သုခ၏ လက္ခဏာစသည်တို့သည် ဝေဒနာပုဒ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော လက္ခဏာစသည်တို့သာလျှင် ဖြစ်ကောင်း၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ) သုခ၏ တစ်ခြားဖြစ်သင့်သော လက္ခဏာစသည်တို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) (စ)မိန့်။

(၃)

(ခ) အဏ္ဏော–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

သုခယတိ–၌ သုခ–ဓာတ်၏ ၎တ်လျှိုးနေသော ဓာတွတ္ထ, အဓိပ္ပါယတ္ထကို ပြလို၍ အဏ္ဏော–ထားသည်။

(ဂ) ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

ချမ်းသာစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး ကိုယ်၏ ကျင်နာခြင်း, စိတ်၏ ကျင်နာခြင်းကို ကောင်းစွာလည်း ခဲတတ်, တူးလည်း တူးဖြိုဖျက်စီးတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) သုခံပုဒ်၏ ဟေတုကတ္တုသာခနေ့ဝစနတ္ထမှတပါး သုဒ္ဓကတ္တုသာခနေ့ဝစနတ္ထဟူသော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) သုခ–ဓာတ်+အ–ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော သုခသဒ္ဒါမှတပါး သု, ခါဒ+ကွိ–ပစ္စည်း။ (တစ်နည်း) သု, ခနု–ဓာတ်+ကွိ–ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော သုခသဒ္ဒါတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

စ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

ကိုယ်၏ ကျင်နာခြင်း, စိတ်၏ ကျင်နာခြင်းကို ကောင်းစွာ ခဲစားတတ်သောကြောင့်သာ သုခမည်သည် မဟုတ်သေး၊ တူးလည်း တူးဖြို, ဖျက်ဆီးလည်း ဖျက်ဆီးတတ်သောကြောင့်လည်း သုခမည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်း, သမ္ပိဏ္ဍနအနက်ကို ပြလို၍ (ဂ)၌ စ–သဒ္ဒါထားသည်။

(စ–သဒ္ဒါ သကတ်အနက်အကြောင်းလဲ–ဟုမှတ်။)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) နာမံ–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

ကာယိကသုခ, စေတသိကသုခ ၂–ပါးတွင် ဤ၌ သုခ–အရ သောမနဿဝေဒနာဟူသော စေတသိကသုခကိုသာ ယူရမည်ဟု ဤ၌ လိုအပ်သော အနက်ကို အထင်ရှား, ကေဒေသျှပစာ အားဖြင့် ပြလို၍ နာမံ–သဒ္ဒါထားသည်။

(စ) အပရော နယော–ထားရခြင်း–

သုခ၏ ဝေဒယိတလက္ခဏာ, အနုဘဝနရသ, စေတသိကအဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး သာတလက္ခဏာ, သမ္ပယုတ္တာနံ ဥပဗြူဟနရသ, အနုဂ္ဂဟပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (စ)၌ အပရော နယော–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* မနတီတိ မနော။ သောဘနံ + မနော + အဿာတိ သုမနော။

* သုမနဿ + ဘာဝေါ သောမနဿံ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၆။)

✔ ကောင်းသော စိတ်ရှိသူ၏ + သောမနဿဝေဒနာနှင့် ဋ္ဌာန+ဋ္ဌာနီ၊ နိဿယ+နိဿိတစပ် ..ငင်း၊ သုမန–ပုဒ်+ဏျ–ပစ္စည်းသည်ငင်း ဗျု–နီ။

✔ သောမဿဝေဒနာ–သည် (တစ်နည်း) ကောင်းသော စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) သုခိတံ–ပုဒ်၏ အနက်နှင့် ဝစနတ္ထများ–

သုခိတံ–ချမ်းသာခြင်းရှိသည်ကို။

* သုခံ ဧတဿ အတ္ထီတိ သုခီ။ သုခိယေဝ သုခိတော။

(ဝါ) ချမ်းသာခြင်းသို့ ရောက်သည်ကို။

* အယတိ ပါပုဏာတီတိ ဣတော။ သုခံ + ဣတော သုခိတော–ဟုပြု။

(ဝါ) ချမ်းသာစွာဖြစ်သည်ကို၊ ချမ်းသာသဖြင့် ဖြစ်သည်ကို။

* အယတိ ပဝတ္တတီတိ ဣတော။ သုခံ, သုခေန ဝါ + ဣတော သုခိတော–ဟုပြု။

(ဝါ) ဖြစ်သော ချမ်းသာခြင်းရှိသည်ကို။

* အယနံ ပဝတ္တနံ ဣတံ။ သုခံ + ဣတံ + ဧတဿာတိ သုခိတော–ဟုပြု။

(ဝါ) ချမ်းသာသဖြင့် ဖြစ်ခြင်းရှိသည်ကို။

(ဝါ) ချမ်းသာစွာ ရောက်ခြင်းရှိသည်ကို။

(ဝါ) ရောက်သော ချမ်းသာခြင်းရှိသည်ကို။

(ဝါ) ချမ်းသာသောသူဟူ၍ သိအပ်သည်ကို။

* အယိတဗ္ဗော ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗောတိ ဣတော။ သုခေါတိ + ဣတော သုခိတော။

အမှာ။ ။ ဒုက္ခိတော–စသည်တို့၌လည်း ငင်းနည်းကို မှီး၍ ကြံလေ။

ဤကား–မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၄၃၅–လာ ဝစနတ္ထများတည်း။ ပြည်သျှ–၌ကား သုခိတံ–ဖြစ်သော ချမ်းသာရှိသည်ကို။ (ဝါ) ချမ်းသာခြင်းသို့ ရောက်သည်ကိုဟု ပေးသည်။ ယင်းအလို–

* သုခံ သဉ္ဇာတံ + အဿာတိ သုခိတော။ (သုခ+ဣတ။)

(ဖြစ်သောချမ်းသာ၏ + ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်။)

(တစ်နည်း) သုခနံ သုခံ။ သုခံ + ဣတော သုခိတော–ဟုပြု။

http://www.dhammadownload.com

(စ) တံသမင်္ဂီပုဂ္ဂလံ, သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ ဝါ အတ္တနိ သာဒယတီတိ သာတံ။ (သာဒ+ဏ။)

* သာတံ + လက္ခဏံ + ဧတဿာတိ သာတလက္ခဏံ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၁။)

(သာတလက္ခဏာ၏ + သုခနှင့် လက္ခဏ+လက္ခဏာဝန္တစပ်။)

* ဥပဗြူဟိယတေ ဥပဗြူဟနံ။ (ဥပ,ဗြူဟ+ယု။)တံ + ရသော + ဧတဿာတိ ဥပဗြူဟနရသံ။

* အနု အနု ဂဟဏံ + အနုဂ္ဂဟဏံ။ (အနု, ဂဟ+ယု။ အဖန်အဖန်ယူခြင်း။)

* အနုဂ္ဂဟဏံ + ပစ္စုပဋ္ဌာနံ + ဧတဿာတိ အနုဂ္ဂဟဏပစ္စုပဋ္ဌာနံ။

(၅)

(ခ) သုခိတံ–ကား သမာသ်နာမ်၊ (တစ်နည်း) တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(ဂ) သုဋ္ဌု–ကား အဗျယနိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဥ–ကာရန္တ။

(င) လက္ခဏာဒီနိ–ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) သုခယတိ–ဖြင့် သုခံ–၌ သုခ–ဓာတ်..ဥင်း၊ အ–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ဥင်း၊ သုခယတီတိ သုခံ–ဟု ပြု ...ဥင်း သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် သုခယတိ–၌ သုခ–ဓာတ်သည် တက္ကရိယ(ထိုချမ်းသာခြင်းကြိယာ (ဝါ) ထိုချမ်းသာကို ပြုခြင်း) အနက်ဟော၏ဟု သိစေသည်။ (ဂဏ္ဌိ)

(တစ်နည်း) သုခယတိ–၌ ချမ်းသာစေတတ်၏ဟူသည် သုခဝေဒနာဖြစ်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို ချမ်းသာ အောင် ပြုလုပ်ခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။ (ဘာဋီ)

(တစ်နည်း) သုခယတိ–၌ ဓာတုရူပေ နာမဿာ ဏယော စ–သုတ်ဖြင့် ဏာယ–ပစ္စည်းသက်၍ ပြီးကောင်းသော ဓာတ်ဟု မမှတ်အပ်။ ဓာတုဟိ ဏေ ဏယ–စသော သုတ်ဖြင့် ကာရိတ် ဏယပစ္စည်း သက်၍ ပြီးကောင်းသော ဟေတုကတ္တုသာဓနဟူ၍ မှတ်ရမည်ဟု သိစေသည်။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၄။)

(ဂ) သုဋ္ဌု ခါဒတိ–ဖြင့် သုခံ–၌ သု,ခါဒ–ဓာတ်...ဥင်း၊ ကွိ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ဥင်း၊ သုဋ္ဌု ခါဒတီတိ သုခံ–ဟုပြု ..ဥင်း၊ သု–ဥပသာရ၏ သုဋ္ဌုအနက်ဟော ...ဥင်း သိစေသည်။

သုဋ္ဌု ခနတိ–ဖြင့် သုခံ–၌ သု, ခနု–ဓာတ် ..ဥင်း၊ ကွိ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ဥင်း၊ သုဋ္ဌု ခနတီတိ သုခံ–ဟု ပြု ...ဥင်း၊ သု–ဥပသာရ၏ သုဋ္ဌုအနက်ဟော ..ဥင်း သိစေသည်။

စ–သဒ္ဒါဖြင့် သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထဓောတကအဖြစ်ကို သိစေသည်။

ကာယစိတ္တာဗာဓံ–ဖြင့် ခါဒတိ, ခနတိ–၌ ခါဒ, ခနု–ဓာတ်တို့သည် သကမ္မကဓာတ်တည်းဟု သိစေသည်။ (တစ်နည်း) ခါဒတိ, ခနတိ–တို့၌ ခဲ၏,တူးဖြို၏ဟူသည် ကိုယ်၏ ကျင်နာခြင်း, စိတ်၏ ကျင်နာခြင်းကို ခဲခြင်း, တူးဖြိုခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(ဃ)ဖြင့် သုခ–အရ ကာယိကသုခကို မယူရ၊ သောမနဿဝေဒနာဟု ဆိုအပ်သော စေတသိက သုခကို ယူရမည်ကိုဥင်း၊ သုခ–သဒ္ဒါ၏ ကေဒေသျူပစာသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကိုဥင်း သိစေသည်။

(၇)

(င) ဝုတ္တနယေနေဝ–၌ ဧဝ– ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဝုတ္တနယသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အဝုတ္တနယသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သဒိသနယသည် အနုညာတတ္ထ။

အမှာ။ ။ ကြွင်းသော ဝုတ္တနယမေဝ, ဝုတ္တနယောဝ–စသည်တို့ရှိရာ၌လည်း ဤနည်းအတိုင်း ထုတ်ပါ။

http://www.dhammadownload.com

(ခ) ဥပ္ပဇ္ဇတိ–၌ ဥ–ကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက။
(ဂ) သုဥ္ဉ–ကား သမ္ဘာအနက်, ပဿသအနက်။ (တစ်နည်း) အတိသယအနက်။
ဝါ–ကား အတ္ထန္တရဝိကပ္ပနတ္ထ, နယန္တရဓောတက။
စ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။ (တစ်နည်း) ဝိကပ္ပနတ္ထ။

♦ အတ္ထန္တရဒဿနမှိ၊ စ–သဒ္ဒေါ ယဒိ ဒိဿတိ။
သမုစ္စယေ, ဝိကပ္ပေ သော၊ ဂဟေတဗ္ဗော ဝိဘာဝိနာ။ (သီဋီသစ်၊ ၂။ ၁၄၈။)

(ခ) ယဿ–၌ ယ–ကား ပုဂ္ဂိုလ်ကိုစွဲ ပဋ္ဌန္တ။ တံ–၌ တ–ကား ပဋ္ဌန္တ။ (တစ်နည်း) နိယမဝိသယ။
(ဃ) တေ–ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော သုခကိုစွဲ ပဋ္ဌန္တ။ (တစ်နည်း) နာမံ–ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိ ပသိဒ္ဓ။

(၈)

(က) သုခယတိ (ခ) ကရောတိ (ဂ) ခါဒတိ (ဃ) ခနတိ–တို့အရ သောမနဿဝေဒနာ–ဟုဆိုအပ်သော စေတသိကသုခ–ကိုယူ၍–

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိသည် ဒီပကတ္ထ။
✔ သမာဓိသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ ပီတိ, ပါမောဇ္ဇစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ ယထာဘူတဉာဏ်, နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(င) ဝေဒိတဗ္ဗာနိ–ထားရခြင်း

သုခ၏ လက္ခဏာစသည်တို့ကို ဝေဒနာပုဒ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ သိအပ်ကုန်၏ ဟူသော စကားရပ်သည် သန္နိဋ္ဌာန်အားဖြင့် မှတ်သားအပ်သော စကားမဟုတ်။ သံသယ, အနေကန္တ, ဥပစာရတ္ထအားဖြင့်သာ မှတ်သားရမည်ဟု ပြလို၍ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ–ထားသည်။

(၉)

သုခ–၏ လက္ခဏာဒိစတုက္က–

သုခံ ဝေဒယိတလက္ခဏံ၊ အနုဘဝနရသံ, ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသံ ဝါ။
စေတသိက အဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာနံ။ (ဤကား (င)ဝါကျနှင့်အညီ ဋ္ဌ။၁၆၀–ကို မှီး၍ ထုတ်သည်။
(တစ်နည်း) သာတလက္ခဏံ သုခံ၊ သမ္ပယုတ္တာနံ ဥပဗြူဟနရသံ၊
အနုဂ္ဂဟဏပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၀။)

(၁၀)

(က) ယံ ဓမ္မဇာတံ + ကရဏကာယဋ္ဌ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ စ သုခယတိ–၌–

✔ ယံ ဓမ္မဇာတံ–အရ သောမနဿဝေဒနာသည်–
သုခယတိ–အရ ဝေဒနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာန။ (၈)
✔ သုခယတိ–အရ သောမနဿဝေဒနာသည်
ကရဏကာယံ–အရ ခန္ဓာငါးပါးအား ပကတူပ–ပြု။
(တစ်နည်း) စိတ္တဇရုပ်အား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဣံ, ဈာန။ (၇)
✔ သုခယတိ–အရ သောမနဿဝေဒနာသည်
သမ္ပယုတ္တဓမ္မ–အရ ဝေဒနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ (၈)

================

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၇)

(က) စိတ္တဿေကဂ္ဂတာတိ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂဘာဝေါ၊
(ခ) သမာဓိဿေတံ နာမံ။
(ဂ) လက္ခဏာဒီသု ပနဿ အဋ္ဌကထာယံ တာဝ ဝုတ္တံ–"ပါမောက္ခလက္ခဏော စ သမာဓိ, အဝိက္ခေပလက္ခဏော စ။
(ဃ) ယထာ ဟိ ကူဋာဂါရကဏ္ဏိကာ သေသဒဗ္ဗသမ္ဘာရာနံ အာဗန္ဓနတော ပမုခါ ဟောတိ။ ဧဝမေဝ သဗ္ဗကုသလဓမ္မာနံ သမာဓိစိတ္တေန ဣဇ္ဈနတော သဗ္ဗေသမ္ပိ တေသံ ဓမ္မာနံ သမာဓိပါမောက္ခော ဟောတိ။

ဋ္ဌ။ ၁၆၁။ ယောဇနာ။ ၁၀၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၈။ ဘာသာဋီ။ ၂။၂၈၄။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၀၈။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၃၆။

(၁)

(ဂ) ပန–ထိုမှတပါး။ (ပြည်သျှ) ပဒတ္ထမှတပါး လက္ခဏာချွတ္ထကား။ (ဘာသာဋီ။)
(ဃ) ဟိ (တံ ပါကဋံ ကရောမိ)–အံ့။ (ပြည်သျှ) ဟိ–ရဲ့။ (ဘာဋီနှင့် ဂဏ္ဌိ။)

(၂)

(က)စသည် သုစံ–ပုဒ်၏ အဖွင့်မှတပါး စိတ္တဿေဂ္ဂတာ–ပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုပြ ပက္ခန္တရ။ ထိုတွင်–
(က)ဖြင့် စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ–ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြသည်။
(ခ)ဖြင့် အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။
(ဂ)ဖြင့် လက္ခဏာကို ပြသည်။ (ပက္ခ+ပက္ခန္တရချည်းသာ။ ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ။)

(ဃ) ဥပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် သမာဓိသည် ပါမောက္ခလက္ခဏာရှိ၏၊ အဝိက္ခေပလက္ခဏာလည်း ရှိ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် သမာဓိ၏ ပါမောက္ခလက္ခဏာရှိပုံကို ဥပမာ, ဥပမေယျတို့ဖြင့် မပြဆိုပါက မပေါ်လွင်, မထင်ရှားသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ သမာဓိ၏ ပါမောက္ခလက္ခဏာ ရှိပုံကို ဥပမာ, ဥပမေယျတို့ဖြင့် ထင်စွာပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(တစ်နည်း) သမာဓိ၏ ပါမောက္ခလက္ခဏာရှိပုံအကျယ်ကို ဥပမာ, ဥပမေယျတို့ဖြင့် မပြဆိုပါက မန္ဒဗုဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ်တို့ မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလောစသည်ဖြင့် ဝိတ္ထာရကြံ၍လည်း တက်နိုင်သည်။

(၃)

(ခ) နာမံ–ထားရခြင်း–

စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ–အရ သမာဓိကိုသာ ယူရမည်ဟု ဤ၌ လိုအပ်သော အနက်ကို အထင်ရှဋ်း, ဓေဒဿျပြစာအားဖြင့် ပြလို၍ (ခ)၌ နာမံ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဃ)ဖြင့် သမာဓိ၏ ပါမောက္ခလက္ခဏာရှိပုံကို ဥပမာ, ဥပမေယျတို့ဖြင့် အကျယ်ချဲ့ပြသော ကြောင့် (ဝါ) ထင်ရှားစွာပြသောကြောင့် ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်သည်။

(တစ်နည်း) မန္ဒဗုဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် တဖန်အကျယ်ပြရိုးထုံးစံဖြစ်သောကြောင့် ပုနရုတ္တိကို ပယ်သည်။

(၄)

* ဧကံ + အဂ္ဂံ အာရမ္မဏံ + ဣမဿာတိ ဧကဂ္ဂံ။ (ယောဇနာ)
✔ ဧက+အဂ္ဂ+ဣမ–သည်ရင်း၊ တစ်ခုသော အာရုံ၏ + စိတ်နှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိကာစပ်–ဌင်း ဗျု–နိ။
✔ တစ်ခုသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည်
(တစ်နည်း) တစ်ခုသော အာရုံရှိသောစိတ်၏... ဓာတ်သည် ပ–နိ။

http://www.dhammadownload.com

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) ပမုခဘာဝေ တိဋ္ဌတီတိ ပါမောက္ခော။ ဏော။ (သူစိ)
* ပါမောက္ခော + လက္ခဏံ + ဧတဿာတိ ပါမောက္ခလက္ခဏော။
* ဝိက္ခိပန္တိ ဧတေနာတိ ဝိက္ခေပေါ။ (ဝိ, ခိပ+ဏ။) န + ဝိက္ခေပေါ အဝိက္ခေပေါ။
* အဝိက္ခေပေါ + လက္ခဏံ + ဧတဿာတိ အဝိက္ခေပလက္ခဏော။

(ဃ) ကူဋံ့ ဗဇ္ဇ အဇ္ဈိတိ ကူဋံ။ (အဂါရံ)
* န ဂစ္ဆန္တီတိ အဂါ။ (ထမ္ဘာဒယော) အဂေ + ရာတိ ဂဏှာတီတိ အာဂါရံ။
* ကူဋဉ္စ + တံ + အာဂါရဉ္စာတိ ကူဋာဂါရံ။
* ကေ–သီသေ + နယတီတိ ကဏ္ဏိကာ။ (က, နီ+ဏွု။)
* ကူဋာဂါရဿ + ကဏ္ဏိကာ ကူဋာဂါရကဏ္ဏိကာ။

(၅)

သမာဓိ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရုဍ္ဍာဒီ၊ လုံ–ကာရန္တ။
နာမံ–ကား ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒီ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂဘာဝေါ–ဖြင့် စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ၌ ဧကဂ္ဂတာဝယ် တာ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက် ...ရင်း၊ ဧကဂ္ဂဿ + ဘာဝေါ ဧကဂ္ဂတာဟု ပြု ...ရင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို စိတ္တဿ + ဧကဂ္ဂတာ စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ–ဟု အလုတ္တဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်ပြု ...ရင်း သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ–အရ သမာဓိကို ယူ ...ရင်း၊ စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ–ပုဒ်၏ ဧကဒေသျူ ပစာသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကိုရင်း သိစေသည်။

(၇)

(ခ) သမာဓိ–၌ သံ–ကား သုဋ္ဌုအနက်။
(ဂ) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ တာဝ–ကား ပဌမတ္ထ။ စ(၂)လုံးကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(၈)

စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ–အရ သမာဓိကို ယူ၍–

- ✔ တို ...သည် ဒဿနတ္ထ။
- ✔ ကာယိကသုခ, စေတသိကသုခသည် ဒီပကတ္ထ။
- ✔ ယထာဘူတဉာဏ်သည် ပကာသနတ္ထ။
- ✔ ပါမောဇ္ဇ, ပီတိ, ပဿဒ္ဓိစသည်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
- ✔ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်, မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်စသည်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

စိတ္တဿ + ဧကဂ္ဂဘာဝေါ–၌ –

✔ စိတ္တဿ–အရ သမာဓိသမ္ပယုတ္တစိတ်သည်–
ဧကဂ္ဂဘာဝေါ–အရ သမာဓိအား သဟဇာတ–ပြု။
ဖြင့်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ, ဝိပါက၊ ဓိ, အာဟာရ, လုံ။ (၁၀)
✔ ဧကဂ္ဂဘာဝေါ–အရ သမာဓိသည်–
စိတ္တဿ–အရ သမာဓိသမ္ပယုတ္တစိတ်အား သဟဇာတ–ပြု။
ဖြင့်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ, (ဝိပါက)၊ လုံ, ဈာ, မဂ်။ (၁၀)

================

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဉ်ယျာဉ် (၁၃၈)

(က) သဒ္ဒဟန္တိ ဧတာယ, သယံ ဝါ သဒ္ဒဟတိ, သဒ္ဒဟနမတ္တမေဝ ဝါ ဧသာတိ သဒ္ဓါ၊

(ခ) သာဝ အဿဒ္ဓိယဿ အဘိဘဝနတော အဓိပတိယဋ္ဌေန ဣန္ဒြိယံ။

(ဂ) အဓိမောက္ခလက္ခဏေ ဝါ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတီတိ ဣန္ဒြိယံ၊

(ဃ) သဒ္ဓါဝ ဣန္ဒြိယံ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ။ သာ ပနေသာ သမ္ပသာဒနလက္ခဏာ စ သဒ္ဓါ, သမ္ပက္ခန္ဒန လက္ခဏာ စ။

ဋ္ဌ။ ၁၆၂။ မူလဋီ၊ ၈၈။ ယောဇနာ၊ ၁၀၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၅၁။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၂၈၆။ ကျော်စံဂဏ္ဍိ။ ၃၀၆။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၄၃၇။

(၁)

(က) သဒ္ဒဟန္တိ–၏ ကတ္တားထည့်

ဧတာယ ဓမ္မဇာတိယာ–ဖြင့်။(သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ–တို့သည်။(တစ်နည်း) တံသမင်္ဂိပုဂ္ဂလာ–ထိုသဒ္ဓါနှင့် ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။) သဒ္ဒဟန္တိ–ဘုရားအစရှိသော အာရုံကို ယုံကြည်တတ်ကုန်၏။(ပ)

(ခ) သာဝ–ထိုသဒ္ဓါသည်ပင်လျှင်။ အဿဒ္ဓိယဿ–သဒ္ဓါမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို။ (ဘာသာဋီကာ) အဿဒ္ဓိယဿ–ပသာဒနီယအရာတို့၌ ပသာဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အဿဒ္ဓိယမည်သော အကုသိုလ်ကို။ (ဝါ) မကြည်သင့်သောအရာ၌ ကြည်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော မိစ္ဆာဓိမောက္ခကို။ (ဤကား မင်းခင်းဂဏ္ဍိ) အဘိဘဝနတော–ကြောင့်။ အဓိပတိယဋ္ဌေန–မိမိနှင့်စပ်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အစိုးရသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (ဝါ) မိမိနှင့်စပ်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ အကြီးအမှူး၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဣန္ဒြိယံ–မည်၏။

♦ ပသာဒနီယဋ္ဌာနေသု ပသာဒဿ ပဋိပက္ခဘူတံ အကုသလံ အဿဒ္ဓိယံ အဓိမောက္ခော။(မူလဋီကာ။ ၈၉။)

(ဂ) ဝါ–ကား။ အဓိမောက္ခလက္ခဏေ–ကြည်ညိုယုံကြည်ခြင်းဖြစ်၍ဖြစ်သော ဘုရားအစရှိသော ဝတ္ထုဉ္ဖြဖြစ်သော ဆုံးဖြတ်ခြင်းလက္ခဏာ၌။ အတ္တနော–၏။ (သမ္ဗန်။) ဣန္ဒဋ္ဌံ(ဣန္ဒတ္တံ)–အစိုးရသည်၏ အဖြစ်ကို။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ–တို့ကို။ (ကာရိတ်ကံ) ကာရေတိ–၏။ (ပ)

(င) ပန–ထိုမှတပါး။ (ပြည်သျှ) ပန–ဆက်။ (ဘာဋီ)

(၂)

(က)ဖြင့် သဒ္ဓိန္ဒြိယံ–၌ သဒ္ဓါဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။

(က)၌လည်း အစိတ်, အစိတ် ရှေးနောက်ထောက်ဆ ပက္ခ+ပက္ခန္တရ–ခွဲ။

(ခ)(ဂ)ဖြင့် ဣန္ဒြိယံဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။ ထိုတွင်–

(ဂ)ဖြင့် ဣန္ဒြိယ–မည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကို ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် သဒ္ဓိန္ဒြိယံ–ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်ကိုပြသည်။

(င)ဖြင့် (ဝစနတ္ထမှတပါး) လက္ခဏာကို ပြသည်။ (ပက္ခ+ပက္ခန္တရချည်းသာ။ ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ။)

(၃)

(က) ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

သဒ္ဓါပုဒ်၏ ကရဏသာဓနဝစနတ္ထမှတပါး ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထဟူသော ဝစနတ္ထအကြောင်း တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ငင်း၊ (တစ်နည်း) သဒ္ဓါ၌ အ–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်မှ တပါး ကတ္တုသာဓနအနက်ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ငင်း၊ ယုံကြည်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် သဒ္ဓါမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး ယုံကြည်တတ်သောကြောင့် သဒ္ဓါမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ငင်း သယံ ဝါ သဒ္ဒဟတိ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

[သဒ္ဒဟနမတ္တမေဝ ဝါ ဧသာ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်းကို အထက်ပါအတိုင်းနည်းမှီဖြေ။ (လွယ်ပြီ)]

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

သဒ္ဒါမရှိသူ၏အဖြစ်ကို လွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်းကြောင့် (လွှမ်းမိုးနိုင်သည့်အတွက်) မိမိနှင့် စပ်သော တရားတို့ကို အစိုးရသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဣန္ဒြေမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး ဆုံးဖြတ်ခြင်းလက္ခဏာ၌ မိမိ၏ အစိုးရသည်၏အဖြစ်ကို သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ပြုစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဣန္ဒြေမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တမျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

(တစ်နည်း) ဣန္ဒြိယသဒ္ဒါ၏ အဓိပတိယဋ္ဌဝါစီရဋ္ဌအနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကပုဒ်အဖြစ်မှတပါး နိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကပုဒ်အဖြစ်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

(တစ်နည်း) ဤသတိ အဘိဘဝတီတိ ဣန္ဒြိယံ–ဟူသော ဝစနတ္ထမှတပါး ဣန္ဒန္တိ ကာရေတီတိ ဣန္ဒြိယံ (တစ်နည်း) ဣန္ဒတိ ပရမိဿရိယံ ကရောတီတိ ဣန္ဒြိယံ–ဟူသော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

(တစ်နည်း) ဤသ+ဏျ–ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော ဣန္ဒြိယသဒ္ဒါမှတပါး ဣဒိ–ဓာတ်+ဏျ–ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော ဣန္ဒြိယသဒ္ဒါဟူသော သဒ္ဒါတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

(င)၌ စ–သဒ္ဒါ(၂)ခု ထားရခြင်း

သမ္ပသာဒနလက္ခဏာ စ–၌ စ–ဖြင့် သမ္ပက္ခန္ဒနလက္ခဏာကို ဆည်းသည်။ သမ္ပက္ခန္ဒနလက္ခဏာ စ–၌ စ–ဖြင့် သမ္ပသာဒနလက္ခဏာကို ဆည်းသည်။ ဤသို့ အညမညသမုစ္စည်းအနက်ကို ပြလို၍ စ–သဒ္ဒါ(၂)ခု ထားသည်။

(၄)

* နတ္ထိ + သဒ္ဓါ + ဧတဿာတိ အဿဒ္ဓေါ။ (ပုဂ္ဂလော) အဿဒ္ဓဿ + ဘာဝေါ အဿဒ္ဓိယံ။
✔ အဿဒ္ဓ+ဏျ–သည်ငင်း၊ သဒ္ဓါမရှိသူ၏ + ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်–ငင်း ဏျ–နီ။
✔ သဒ္ဓါမရှိခြင်းဂုဏ်သည် (ဝါ) အဿဒ္ဓိယအကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* အဓိနံ အတ္တနာ အာယတ္တာနံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ + ပတိ အဓိပတိ။
* အဓိပတိနော + ဘာဝေါ အဓိပတိယံ။
* အဓိပတိယမေဝ + အတ္ထော သဘာဝေါ အဓိပတိယဋ္ဌော။ တဿ ဋ္ဌော။(မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၃၈။)

(ဂ) အဓိမုစ္စနံ အဓိမောက္ခော။ (အဓိ, မုစ+ခ။ ဆုံးဖြတ်ခြင်း။)

* အဓိမောက္ခော(ဟုတွာ) + လက္ခဏံ အဓိမောက္ခလက္ခဏံ။ (တသ္မိ)
* ဣန္ဒတိ ပရမိဿရိယံ ကရောတီတိ ဣန္ဒော။ (ဣဒိ+က။ လွန်စွာအစိုးရခြင်းကို ပြုခြင်း)
* ဣန္ဒဿ + ဘာဝေါ ဣန္ဒတ္တံ။

(၅)

(က)	သဒ္ဒဟန္တိ–ကား	အာချာတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဘူဝါဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။
	တောယ–ကား	သဗ္ဗနာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း)၊ အာ–ကာရန္တ။
(ခ)	အဓိပတိယဋ္ဌေန–ကား	သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
	အဓိပတိ–ကား	သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
(ဂ)	ဣန္ဒဋ္ဌံ–ကား	သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
	ဣန္ဒတ္တံ–ဟုရှိလျှင်	ဘာဝတဒ္ဓိတ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(က) သဒ္ဓဟတ္ထိ တောယ–ဖြင့် သဒ္ဓါ၌ သံ, ဓာ–ဓာတ် ...ငင်း၊ အ–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓန အနက်၌ သက် ...ငင်း၊ သဒ္ဓဟတ္ထိ တောယတိ သဒ္ဓါ–ဟုပြု ...ငင်း၊ သံ–ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာဝိသေသက ...ငင်း၊ ဓာ–ဓာတ်၏(ဓာရဏအနက်ကို မဟော) ယုံကြည်ခြင်း သဒ္ဓဟနအနက်ဟော...ငင်း၊ သဒ္ဓါမှတပါး ယုံကြည်ကြောင်း ကရိုဏ်းမရှိ။ (သဒ္ဓါသည်ပင် ယုံကြည်ကြောင်းကရိုဏ်းဖြစ်၏)ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေပါသည်။ (တစ်နည်း) သဒ္ဓဟတ္ထိ တောယ–ဖြင့် ယုံကြည်ခြင်းကြိယာအားဖြင့် ဖြစ်ကုန်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့အား ထိုအဓိမောက္ခလက္ခဏာ၌ အကြီးအကဲ၏အဖြစ်ဖြင့် သဒ္ဓါ၏ ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကို သိစေသည်။ (ဝါ) သဒ္ဓါသည် သမ္ပယုတ်တရားတို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။

◆ သဒ္ဓဟတ္ထိ ဧတာယာတိ သဒ္ဓဟနကိရိယာယ ပဝတ္တမာနာနံ ဓမ္မာနံ တတ္ထ အာဓိပစ္စဘာဝေန သဒ္ဓါယ ပစ္စယတံ ဒဿေတိ။ (မူလဋီ။ ၈၈။)

သယံ သဒ္ဓဟတိ–ဖြင့် သဒ္ဓါ၌ သံ, ဓာ–ဓာတ် ...ငင်း၊ အ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ သဒ္ဓဟတီတိ သဒ္ဓါ–ဟု ပြု ...ငင်း၊ သံ–၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက ...ငင်း၊ ဓာ–ဓာတ်၏ ယုံကြည်ခြင်း သဒ္ဓဟနအနက်ဟော ...ငင်း၊ သဒ္ဓါမှတပါး ယုံကြည်တတ်သော ကတ္တားတစ်ပါးမရှိ သဒ္ဓါစေတသိက်ဟူသော ပရမတ္ထဓမ္မသည်ပင် ယုံကြည်တတ်သော ကတ္တားဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ် ကိုငင်း သိစေ။

သဒ္ဓဟနမတ္တမေဝ ဝါ–ဖြင့် သဒ္ဓါ၌ သံ, ဓာ–ဓာတ် ...ငင်း၊ အ–ပစ္စည်း ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ သဒ္ဓဟနံ သဒ္ဓါ–ဟု ပြု ...ငင်း၊ သံ–၏ ဓာတွတ္ထာဝိသေသက ...ငင်း၊ ဓာ–ဓာတ်၏ ယုံကြည်ခြင်း သဒ္ဓဟနအနက်ဟော ...ငင်း၊ သဒ္ဓါဟူသော (ပရမတ္ထ)တရားသည် အလိုသို့ လိုက်၍ ဖြစ်သည် မဟုတ်၊ မိမိဆိုင်ရာအာရုံစသော အကြောင်းများကြောင့်သာ အလိုအလျောက်ဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေသည်။

အမှာ။ ။သဒ္ဓါ–၏ ကာရဏသာဓ်, ကတ္တုသာဓ်, ဘာဝသာဓ် ဝစနတ္ထအဖွင့်အာဘော် သံဝဏ္ဏနာကို နည်းမှီး၍ သတိဖြေ–တို့ကိုလည်း နည်းတူဖော်လေ။

(ဝါကျဥယျာဉ်။ ၁၃၃–ဝိတက္က–ပုဒ်အဖွင့်၌ ကတ္တုသာဓန, ဘာဝသာဓနအတွက် မူလဋီကာ သာဓကေ ဖော်ပြပြီးဖြစ်သည်။)

မတ္တမေဝ–ဖြင့် (ပရမတ္ထသဘာဝဓမ္မမည်သည် အကြောင်းအားလျော်စွာဖြစ်ခြင်းမျှသာ ဖြစ်သော ကြောင့်) အလုံးစုံသော ပရမတ္ထဓမ္မတို့၌ ဘာဝသာဓနကိုသာ နိပ္ပရိယာယ–မုချအားဖြင့် ရအပ်၏။ ကတ္တုသာဓန, ကရဏသာဓနကိုကား ပရိယာယ–ဥပစာအားဖြင့် ရအပ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

◆ အထဝါ စိန္တနမတ္တံ စိတ္တံ။ ယထာ ပစ္စယံ ဟိ ပဝတ္တိမတ္တမေဝ ယဒိဒံ သဘာဝဓမ္မော နာမ။ ဧဝဉ္စ ကတွာ သဗ္ဗေသမ္ပိ ပရမတ္ထဓမ္မာနံ ဘာဝသာဓနမေဝ နိပ္ပရိယာယတော လဗ္ဘတိ။ ကတ္တုကရဏဝသေန ပန နိဗ္ဗစနံ ပရိယာယကထာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (ဋီကာကျော်။ ၇၄။)

(တစ်နည်း) မတ္တမေဝ–ဖြင့် မတ္တသဒ္ဒါသည် နိဝတ္တာပနဝဓာရဏအနက်ရှိ၍ ယင်းမတ္တသဒ္ဒါဖြင့် ကတ္တား, ကရိုဏ်းတို့ကို နစ်စေ၍ ဧဝသဒ္ဒါဖြင့် မတ္တသဒ္ဒါ၏ နစ်စေအပ်သော အနက်ကိုပင် (မတ္တသဒ္ဒါဖြင့် ပြအပ်သော အနက်ကိုပင်) ထင်ရှားစေအပ်၏၊ ခိုင်မြဲအောင်ပြု၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

◆ မတ္တသဒ္ဒေါ စေတ္ထ အဝဓာရဏတ္ထော၊ တေန ကတ္တုကရဏာဒီနိ နိဝတ္တေတိ။ မတ္တသဒ္ဒေန စေတ္ထ အဝဓာရဏတ္ထေန ကတ္တုကရဏာဒီနိ နိဝတ္တေတိ၊ ဧဝသဒ္ဒေန မတ္တသဒ္ဒဿ တဒေဝတ္ထံ ဝိဘာဝေတိ။ အထ ဝါ မတ္တသဒ္ဒေန ကတ္တုကရဏနိဝတ္တနမေဝ ဒဠှံ ကရောတိ။ (မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၁၂၆။)

http://www.dhammadownload.com

(ခ) သာဝ–ဖြင့် သဒ္ဓိန္ဒြိယံ–၌ ဣန္ဒြိယံအရ သတ္တ, ဇီဝ, ဖသာစသည်တို့ကို မယူရ။ သဒ္ဓါကို ယူ။

အဓိပတိယဋ္ဌေန–ဖြင့် ဣန္ဒြိယသဒ္ဓါသည် အဓိပတိယဋ္ဌဝါစီရှူးအနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ)

အဿဒ္ဓိယဿ အဘိဘဝနတော–ဖြင့် အဓိပတိယဋ္ဌေန၌ မိမိနှင့် စပ်သောတရားတို့ကို အစိုးရ၏ဟူသည် မသဒ္ဓါသော သူ၏အဖြစ်ကို နှိပ်နင်းလွှမ်းမိုးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အစိုးရသည်၏အဖြစ်ကို သိစေသည်။ (ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၂၈၇။)

(တစ်နည်း) အဿဒ္ဓိယဿ အဘိဘဝနတော အဓိပတိယဋ္ဌေန–ဖြင့် ဣန္ဒြိယံပုဒ်၌ (ဣသ–ဓာတ်+ဏျ–ပစ္စည်း။) ဣသ–ဓာတ်၏ အဘိဘဝနအနက်ဟော ...ငင်း၊ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ အဿဒ္ဓိယံ ဣသတိ အဘိဘဝတီတိ ဣန္ဒြိယံ–ဟု ပြု ...ငင်း၊ ဣသိယံ–ဟု ဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဣန္ဒြိယံ–ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငင်း သိစေသည်။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၁၀၆။)

အမှာ။ ။ ဣသို့ ၂–နည်းဖော်ပုံကို အကျယ်သိလိုမူ မဏိသာရမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၂၅၈–မှာရှုလေ။

(ခ) တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် သဒ္ဓါစေတသိက်၏ ဣန္ဒြိယမည်ခြင်း အကြောင်းသကတ်ကို သိစေသည်။

ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတိ–ဖြင့် ဣန္ဒြိယံ၌ (ဣဒိ+ဏျ) ဣဒိ–ဓာတ်၏ ပရမိဿရိယအနက်ကို အတွင်းပြု၍ အတ္တာတိသယနည်းဖြင့် ကရဏာအနက်ဟောသည်ကိုငင်း၊ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဣန္ဒတိ ပရမိဿရိယံ ကရောတီတိ ဣန္ဒြိယံ–ဟု ပြု ...ငင်း၊ (ဒြေဒ ဒဿ–ဟူသော သဒ္ဒနီတိသုတ်ဖြင့်) ဒ–ကို ဒြ–ပြု၊ ဏျ–ပစ္စည်း၌ သုတ်ကြီးဖြင့် ဣ–လာ၍ ဣန္ဒြိယံ–ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငင်း သိစေသည်။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၁၀၇။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၃၈။)

(တစ်နည်း) ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတိ–ဖြင့် ဣန္ဒြိယံ–၌ ဣယ–ပစ္စည်း၏ ကာရေတိတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတီတိ ဣန္ဒြိယံ–ဟု ပြု ...ငင်း၊ ဣန္ဒ–၌ ဒ–၏ အစိတ်အ–ကို ရ–ပြု၍ ဣန္ဒြိယံဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ငင်း သိစေသည်။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၁၀၇။)

အမှာ။ ။ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတိ–နှင့်ပတ်သက်၍ ဘာသာဋီကာဆရာ၏ အယူအဆကို ဘာဋီ၊ ၂။၂၈၈–၌ရှု။)

အဓိမောက္ခလက္ခဏေ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ– သိစေသည်။

(ဂ) တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် သဒ္ဓါစေတသိက်၏ ဣန္ဒြိယမည်ခြင်း၏ အကြောင်းတစ်မျိုးကို သိစေသည်။

(ဃ)ဖြင့် သဒ္ဓိန္ဒြိယံပုဒ်ကို အဝဓာရဏကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြု ...ငင်း၊ သတ္တ, ဇီဝ, ဖဿ–တို့သည်ကား ဣန္ဒြေမမည်၊ သဒ္ဓါသည်သာ ဣန္ဒြေမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေသည်။

(၇)

(က) သဒ္ဒဟနမတ္တမေဝ–၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်–

- ✔ သဒ္ဓါပုဒ်၏ ဘာဝသာဓနသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ကမ္မ, သမ္ပဒါန, အပါဒါန, အဓိကရဏသာဓနတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ကတ္တုသာဓန, ကရဏသာဓနတို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(တစ်နည်း) ယုံကြည်ခြင်း(အမူအရာ)ကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

- ✔ ယုံကြည်ကြောင်း ကရဏဗျာပါရသတ္တိနှင့် ယုံကြည်တတ်သော ကတ္တုဗျာပါရသတ္တိတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ယုံကြည်ခြင်းကြိယာမျှဖြစ်သော သဒ္ဓါသည် အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

အမှာ။ ။ သရဏမတ္တမေဝ ဝါ သောတိ သတိ။ (ဋ္ဌ။၁၆၄)
အလုဗ္ဘနမတ္တမေဝ ဝါ တန္တိ အလောဘော။ (ဋ္ဌ။၁၇၀)
ဝိရမဏမတ္တမေဝ ဝါ တေန္တိ ဝိရတိ။ (ဋ္ဌ။၁၄၆)
လုဗ္ဘနမတ္တမေဝ ဝါ တန္တိ လောဘော။ (ဋ္ဌ။၂၉၁)
မုယှနမတ္တမေဝ ဝါ တန္တိ မောဟော။ (ဋ္ဌ။၂၉၁)
အဘိဇ္ဈာယနမတ္တမေဝ ဝါ သောတိ အဘိဇ္ဈာ။ (ဋ္ဌ။၂၉၁)-စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းမှီ ထုတ်ပါ။

(ခ) သာဝ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ သဒ္ဒါသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ သတ္တမိဝသည်၎င်း၊ လ္လန္တြေမထိုက်သော ဖဿ, သညာစသည်တို့သည်၎င်း နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ လ္လန္တြေထိုက်သော သတိ, ဝီရိယစသော တရားတို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဝါ) သဒ္ဒါ၏ အခြားအမည်ဖြစ်ကောင်းသော မိုလ်စသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(တစ်နည်း) သဒ္ဒါသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သဒ္ဒါမှတပါး လ္လန္တြေထိုက်သော သတိ, ဝီရိယစသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ သဒ္ဒါ၏အခြားအမည်ဖြစ်ကောင်းသော မိုလ်စသောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဃ) သဒ္ဒါဝ လ္လန္တြယံ-၌လည်း နည်းတူထုတ်လေ။

အမှာ။ ။ တဒေဝ (ဝီရိယမေဝ) ကောသဇ္ဇသင်္ခာသ (ပ) လ္လန္တြယံ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၃။)
ဝီရိယမေဝ လ္လန္တြယံ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၃။)
သတိဝေ လ္လန္တြယံ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၄။)
သမာဓိယေဝ လ္လန္တြယံ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၅။)
သာဝ… ပညာဝ လ္လန္တြယံ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၅။) စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းကိုမှီး၍ ထုတ်လေ။

(ခ) အဿဒ္ဓိယဿ-၌ အ-ကား ပဋိသေဓတ္ထ, ဝိရဟတ္ထ, ဝိရုဒ္ဓတ္ထ။
အဘိဘဝနတော-၌ အဘိ-ကား ဓာတွတ္ထဝိသေသက။
အဓိပတိ-၌ အဓိ-ကား အဓိကတ္ထ, အာယတ္တတ္ထ။

(ဂ) အဓိမောက္ခ-၌ အဓိ-ကား နိစ္ဆယတ္ထ။

(င) ပန-ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။
စ(၂)လုံးကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(ခ) သာ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော သဒ္ဒါကိုစွဲ ပဋ္ဌန္တ။

(စ)

အဿဒ္ဓိယဿ-အရ သဒ္ဒါမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍

✔ ထို ….သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။
✔ ကာယိကဒုက္ခ, စေတသိကဒုက္ခဖြစ်ရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ ဗာလူပသေဝန, အသဒ္ဓမ္မဿဝနစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့ ရောက်ရခြင်းစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(တစ်နည်း) အဿဒ္ဓိယ-အရ မကြည်ညိုသင့်သော ပုရာဏကဿပစသည်တို့၌ ကြည်ညိုခြင်း
မိစ္ဆာဓိမောက္ခကို ယူ၍- ထို ….သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ အယောနိသောမနသိကာရသည်၎င်း၊ မကြည်ညိုထိုက်သော ပုရာဏပဿစသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။ (ကျန်ပကာသနတ္ထ-စသည်ထုတ်ပုံ တူ၏။)

http://www.dhammadownload.com

(ခ) သာဝ–အရ သဒ္ဓါကို ယူ၍

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ သဒ္ဓေယျဝတ္ထုသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ နီဝရဏတို့ကို ပယ်ခွါခြင်း, ကိလေသာများ ဆုတ်နစ်သွားခြင်း, စိတ်ကြည်လင်ခြင်း– စသည်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညတာစသော သမ္ပတ္တိစက် (၄)ပါးသည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ စိတ်ကြည်လင်သဖြင့် အလှူပေးခြင်း, သီလဆောက်တည်ခြင်း, ဥပုသ်စောင့်သုံးခြင်း, ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းပွါးများအားထုတ်ခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

♦ ဒါနံ ဒဒတော သီလံ ရက္ခတော ဥပေါသထကမ္မံ ကရောတော ဘာဝနံ အာရဘတော သဒ္ဓါ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ပုရေစာရိကာ ဟောတိ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၃–ထောက်။)

(၉)

အဓိမောက္ခသည်–

၁။ ယုံကြည်သောအားဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်းဟူသော သဒ္ဓါဓိမောက္ခ။

၂။ အဓိမောက္ခစေတသိက်တည်းဟူသော ယေဝါပနကာဓိမောက္ခဟု နှစ်မျိုး။ ထိုတွင်–

အဓိမောက္ခလက္ခဏော–၌ ဤ္ရာဓိပ္ပေတာဓိမောက္ခ–ကား

ယုံကြည်ထိုက်သောဝတ္ထုတို့၌ ယုံကြည်သောအားဖြင့် ဆုံးဖြတ်တတ်သော သဒ္ဓါစေတသိက်ဟူသော သဒ္ဓါဓိမောက္ခပင်တည်း။

♦ ပသာဒဘူတော နိစ္ဆယော ဝတ္ထုဂတော အဓိမောက္ခလက္ခဏံ၊ န ယေဝါပနကာဓိမောက္ခောတိ။(မူလဋီ)

သဒ္ဓေယျဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၃)–၌–သဒ္ဓေယျဝတ္ထု–ဟူသည်–

၁။ ဘုရား ၂။ တရား ၃။ သံဃာ ၄။ ကံ ၅။ ကံ၏အကျိုးတို့တည်း။

♦ ဗုဒ္ဓါဒိဝတ္ထူနိ သဒ္ဓေယျာနိ။ (မူလဋီကာ။ ၈၉။)

♦ ဗုဒ္ဓါဒိဝတ္ထူနီတိ ဧတ္ထ ဣဓလောကပရလောကကမ္မဖလသမ္ဗန္ဓာပိ သင်္ဂဟိတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။(အနုဋီ။၉၆။)

သောတာပတ္တိယင်္ဂပဒဋ္ဌာနာ ဝါ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၃)–၌ သောတာပတ္တိမဂ်အင်္ဂါ ၄–ပါးဟူသည်–

၁။ သပ္ပုရိသူပသေဝနာ ၂။ သဒ္ဓမ္မဿဝန

၃။ ယောနိသောမနသိကာရ ၄။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ–တို့တည်း။

♦ သပ္ပုရိသူပသေဝနသဒ္ဓမ္မဿဝနယောနိသောမနသိကာရဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိယာ သောတာပတ္တိယင်္ဂါနိ။(မူလဋီ။၈၉။)

သာ ဟတ္ထဝိတ္တဗီဇာနိ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၃)–၌ သဒ္ဓါ၏လက်,ဥစ္စာ,မျိုးစေ့နှင့်တူပုံ–

သဒ္ဓါသည်– ကုသိုလ်တရားတို့ကို ယူခြင်း၌ လက်နှင့်တူ၏။

သဗ္ဗသမ္ပတ္တိကို ပြီးစေခြင်း၌ ဥစ္စာနှင့်တူ၏။

အမြိုက်တည်းဟူသော အသီးဖလကို သီးစေခြင်း၌ မျိုးစေ့နှင့်တူ၏။(မူလဋီ။၈၉)

"သဒ္ဓါအစစ်နှင့် သဒ္ဓါအတု"

လောက၌ ဘုရားရတနာ, တရားရတနာ, သံဃာရတနာဟု သရဏ, တာဏ, လေဏ, ပရာယဏ အစစ် ပုညခေတ် ရှိ၏။ ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံ၊ ထိုကံ၏ ကောင်းကျိုး, မကောင်းကျိုး မည်သည် ရှိ၏ဟု ငါးပါး၌ ယုံကြည်ခြင်းသည် သဒ္ဓါတရားအစစ်တည်း။

http://www.dhammadownload.com

ပုရကာကာသပစသော တိတ္ထိ တက္ကတွန်းတိုဋ္ဌိ ကြည်ညိုခြင်းတို့ကား သဒ္ဓါတရား မမည်။ မိစ္ဆာဓိမောက္ခ စေတသိက်သာတည်း။ အမှတ်မဲ့သော သူတို့၏ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းကိုစွဲ၍ ကြည်ညိုခြင်းသည်လည်း သဒ္ဓါတရား(အစစ်)မဟုတ်။ အဓိမောက္ခစေတသိက်သာတည်း။ (ပြည်သျ၊ ၂။ ၅၆။)

(၁၀)

(က) သဒ္ဒဟန္တိ + ဧတာယ–၌

✔ ဧတာယ–အရ သဒ္ဓါစေတသိက်သည်

သဒ္ဒဟန္တိ–အရ သမ္ပယုတ္တဓမ္မအားသဟ–ပြု။ပြိုင်။ ။သဟကြိး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဏွံ။ (၇)

(ခ) အဿဒ္ဓိယဿ + အဘိဘဝနတော–၌–

✔ အဿဒ္ဓိယဿ–အရ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် (တစ်နည်း) မိစ္ဆာဓိမောက္ခသည်–

အဘိဘဝနတော–အရ သဒ္ဓါစေတသိက်အား ပကတူပ–ပြု။

(ဂ) (သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ) + ကာရေတိ–၌–

✔ ကာရေတိ–အရ သဒ္ဓါသည်–

သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ–(ကာရိတ်ကံ)အရ သဒ္ဓါသမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။ပြိုင်။ ။(၇)

အမှာ။ ။ ဤသဒ္ဓိန္ဒြိယံပုဒ်အဖွင့် ဝါကျမျိုး မြောက်များစွာ တွေ့ရဦးမည်။ ဝါကျခွဲ, ဒေါသပယ်, စ, ဝါသဒ္ဒါ ထားရခြင်း, အာဘော်, သံဝဏ္ဏနာ, ဓဝတ္ထဖလတ္ထယထုတ်ပုံ, ကြိယာငါးတန်ထုတ်ပုံစသည်တို့လည်း နည်းမှီ ထုတ်ရံပင်။ သို့ဖြစ်၍ ဤဝါကျကို ကျေပြွန်စွာကျက်မှတ်ထား။

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၉)

(က) ဝီရဿ ဘာဝေါ ဝီရိယံ။ ဝီရာနံ ဝါ ကမ္မံ ဝီရိယံ၊ ဝိဓိနာ ဝါ နယေန ဥပါယေန ဤရယိတဗ္ဗံ ပဝတ္တယိတဗ္ဗန္တိ ဝီရိယံ။

(ခ) တဒေဝ ကောသဇ္ဇဿ အဘိဘဝနတော အဓိပတိယဋ္ဌေန ဣန္ဒြိယံ။

(ဂ) ပဂ္ဂဟဏလက္ခဏေ ဝါ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတီတိ ဣန္ဒြိယံ။

(ဃ) ဝီရိယမေဝ ဣန္ဒြိယံ ဝီရိယိန္ဒြိယံ။ တံ ပနေတံ ဥပတ္ထမ္ဘနလက္ခဏဉ္စ ဝီရိယံ, ပဂ္ဂဟဏလက္ခဏဉ္စ။

ဋ္ဌ။ ၁၆၃။ မူလဋီ။ ၈၉။ ယောဇနာ။ ၁၀၇။ ပြည်သျ၊ ၂။ ၅၆။ ဘာဋီ၊ ၂။၂၉၂။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၀၉။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၄၀။

(၁)

(က) ဝီရဿ–စွမ်းနိုင်သောသူ၏။ (ဝါ) လုံ့လရှိသောသူ၏။ ဘာဝေါ–တည်း။

(ဂ) ဝါ–ကား။ ပဂ္ဂဟဏလက္ခဏေ–သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ချီးပင့်ခြင်း, လျှော်သောအားကို ပေးခြင်းလက္ခဏာ၌။ (ပြည်သျ)

(၂)

(က)ဖြင့် ဝီရိယိန္ဒြိယံ–၌ ဝီရိယ–ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။

ယင်း(က)၌ ပထမပိုင်းဝါကျ–ဖြင့် ဘာဝတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို ပြသည်။

ဒုတိယ ဝါကျ–ဖြင့် ကမ္မတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို ပြသည်။

တတိယဝါကျ–ဖြင့် ကိတ်ဝစနတ္ထ (တစ်နည်း) သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို ပြသည်။ (ပက္ခန္တရချည်းသာ။ ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ။)

http://www.dhammadownload.com

(ခ)စသော ဝါကျများလည်း သန္ဓိတြွယ်–ပုဒ်အဖွင့်နှင့် ဖွင့်ပုံချင်းအတူတူပင် ဖြစ်သည်။ ပက္ခ+ပက္ခန္တရချည်းသာ။

(၃)

ဝီရာနံ ဝါ ကမ္မံ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

ဝီရိယံပုဒ်၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထမှတပါး ကမ္မတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထဟူသော ဝစနတ္ထအကြောင်း တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) ဝီရိယံ–၌ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝအနက်မှတပါး ကမ္မအနက်ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) စွမ်းနိုင်သူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အကြောင်းသကတ် အနက်မှတပါး စွမ်းနိုင်သူတို့၏ အမှုတည်းဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) ဝီရိယံ–ပုဒ်၏ မုချသဒ္ဒါမှတပါး ဖလူပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

ဝိဓိနာ ဝါ နယေန–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

ဝီရိယံ–ပုဒ်၏ တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထမှတပါး ဟေတုကမ္မသာဓနကိတ်ဝစနတ္ထတည်းဟူသော အကြောင်းတစ်မျိုးကို (ဝါ) တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထတည်းဟူသော ဝစနတ္ထအကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) စွမ်းနိုင်သူတို့၏ အမှုတည်းဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တမှတပါး အစီအရင်နည်းလမ်း လျောက်ပတ်သောအကြောင်းဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အကြောင်း သကတ်အနက်တမျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) ဝီရ–ပုဒ်+ဏျ–ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်သဒ္ဒါမှတပါး ဝိ, ပုဗ္ဗ+ဤရ–ဓာတ် +ဏျ–ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော ကိတ်ပုဒ်သဒ္ဒါဟူသော သဒ္ဒါတစ်မျိုးကို (ဝါ) ဝိ, ပုဗ္ဗ+ဤရိယ–ပုဒ်ဖြင့်ပြီးသော သမာသ်ပုဒ်သဒ္ဒါဟူသော သဒ္ဒါတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* (ဝီရိယေနာဓိဂန္တဗ္ဗသ္သ အတ္ထဿ အလာဘတော) ကုစ္ဆိတေနာကာရေန သီဒတီတိ ကုသီတော။ (ကု, သီဒ+တ။ စက်ဆုပ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဆုတ်နစ်ခြင်း။) (နီတိ၊ ဓာတု။ ၉၆။)
* ကုသီယတိ အဗ္ဘောသီယတီတိ ကုသီတော။ (ကုသ+တ။ ဆဲရေးခြင်း။) (ဏွာဒိမောဂ်။ ၈၄။)
* ကုစ္ဆိတံ သီဒတီတိ ကုသီတော။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)
* ကုစ္ဆိတော ဟုတွာ သယတိ ပဝတ္တတိ, ကတ္တဗ္ဗကမ္မေ ဝါ သီဒတိ သံသီဒတီတိ ကုသီတော။ (မဏိမဥ္ဇူ။၂။၂၆၅။)
* ကုသီတဿ + ဘာဝေါ ကောသဇ္ဇံ။
✔ ကုသီတ–ပုဒ်+ဏျ–သည်ငင်းပျင်းရိသူ၏+ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ပျင်းရိခြင်းနှင့် ဂုဏော+ဂုဏ် အကျိုး+အကြောင်းစပ်–ငင်း ဏျ–နိ။
✔ ပျင်းရိသော သူ၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) ပျင်းရိခြင်းသည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဝီရယတီတိ ဝီရော။ (တဿ) (ဝီရ+အ။ အားထုတ်ခြင်း, ရဲရင့်ခြင်း။)

(တစ်နည်း) ဝေတိ ဥတ္တမဘာဝံ ယာတီတိ ဝီရော။ (ဝီ+ရ။)

(တစ်နည်း) ဤရိတဗ္ဗံ ကမ္မံ ဤရေား။ ဝိဂတော + ဤရော (ကမ္မံ) + ယေနာတိ ဝီရော။ (သူစိ) (ကင်းသောတုန်လှုပ်ခြင်း၏ + ရဲရင့်သောသူနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်။)

* ဥပဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ဥပါယော။ (ဥပ, အယ+အ။)(သူစိ)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

ဝိမိနာ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ကြကာရန္တ။(ဝိ, ဓာ+ကြ။)

(၆)

(က) ဝီရဿ ဘာဝေါ–ဖြင့် ဝီရိယံ၌ (ဝီရ+ဏျ)ဏျ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဝီရဿ ဘာဝေါ ဝီရိယံ–ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

ဝီရာနံ ကမ္မံ–ဖြင့် ဝီရိယံ၌ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ကမ္မတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဝီရာနံ ကမ္မံ ဝီရိယံ–ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

ဝိဓိနာ ဤရယိတဗ္ဗံ–ဖြင့် ဝီရိယံ၌ ဝိ, ဤရ–ဓာတ် ...ငင်း၊ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကမ္မသာဓန အနက်၌ သက် .ငင်း၊ ဝိ–၏ ဝိဓိအနက်ဟော–ငင်း၊ ဝိဓိနာ ဤရယိတဗ္ဗန္တိ ဝီရိယံ–ဟု ပြု.ငင်း သိစေ။

(တစ်နည်း) ဝီရိယံ၌ ဝိ–ပုဒ်+ဤရိယ–ပုဒ်၊ ဤရိယံ–၌ ဤရ–ဓာတ် ...ငင်း၊ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကမ္မသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဤရယိတဗ္ဗန္တိ ဤရိယံ–ဟု ပြု ...ငင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို ဝိဓိနာ + ဤရိယံ ဝီရိယံ–ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြု...ငင်း သိစေသည်။

နယေန ဥပါယေန–ဖြင့် ဝိဓိ–အရ နယ, ဥပါယကို ယူ... သိစေသည်။

ပဝတ္တေတဗ္ဗံ–ဖြင့် ဤရယိတဗ္ဗံ၌ ဤရ–ဓာတ်၏ ပဝတ္တနဂတိအနက်ဟော... သိစေသည်။

(ကျန်ဝါကျများ အာဘော် ရှေးသဒ္ဒါဖြေအဖွင့်နှင့် အတူပေါ်။)

(၇)

(ခ) တဒေဝ (ဃ) ဝီရိယမေဝ–တို့၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ–စသည်ကို သဒ္ဒါဖြေအဖွင့်ကို နည်းမှီထုတ်။

(ဂ) ပဂ္ဂဟဏာ–၌ ပ–ကား ဓာတွတ္ထဝိသေသက။

(၈)

✔ ဝီရိယသည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ဝီရိယာရမ္ဘဝတ္ထု ၈–ပါးသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ပျင်းရိခြင်းကို ပယ်ရှားခြင်း, ခပ်သိမ်းသော ကုသိုလ်တရားတို့မှ မဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ လူနတ်နိဗ္ဗာန်သုံးတန်ချမ်းသာရရှိခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။

◆ ဝီရိယပတ္ထမ္ဘိတာ သဗ္ဗေ ကုသလာဓမ္မာ နဟာယန္တိ န ပရိဟာယန္တိ။

◆ သမ္မာ အာရဒ္ဓံ သဗ္ဗာသံ သမ္ပတ္တီနံ မူလံ ဟောတိ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၄။)

(ခ) ကောသဇ္ဇဿ–အရ ပျင်းရိသောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ထုတ်။

(၉)

သံဝေဂပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၁၄၆)–၌– သံဝေဂဝတ္ထု(၈)ပါး

၁။ ဇာတိ ၂။ ဇရာ ၃။ ဗျာဓိ ၄။ မရဏ ၅။ အပါယဘယ(အပါယဒုက္ခ)

၆။ အတီတေဝဋ္ဋမူလဒုက္ခ ၇။ အနာဂတေဝဋ္ဋမူလဒုက္ခ

၈။ ပစ္စုပ္ပန္နေအာဟာရပရိယေသနဒုက္ခတို့တည်း။

ဤရှစ်ဌာနသည် သံဝေဂ၏ အကြောင်းဝတ္ထုတည်း။ ဤရှစ်ဌာနကို အာရုံပြု၍ စဉ်းစားသောအခါ ထိတ်လန့်ကြောင်းဖြစ်သော ဩတ္တပ္ပနှင့်တကွ ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသဟောတ္တပ္ပဉာဏ်ကို "သံဝေဂ" ဟုခေါ်သည်။ ထိုသံဝေဂသည် ဝီရိယဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းတည်း။ ဤပဒဋ္ဌာန်ကို ကုသိုလ်ဝီရိယ–၌သာ ရအပ်၏။ (ဘာသာဋီကာ၊၂။၂၉၅။)

http://www.dhammadownload.com

ဝီရိယာရမ္ဘဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၄)-၌ ဝီရိယာရမ္ဘဝတ္ထု (၈)ပါး
၁။ မဂ္ဂေါ ဂန္တဗ္ဗော ဟောတိ။ ၂။ မဂ္ဂေါ ဂတော။
၃။ ကမ္မံ ကတ္တဗ္ဗံ။ ၄။ ကမ္မံ ကတံ။
၅။ အပ္ပမတ္တကော အာဗာဓော ဥပ္ပန္နော။
၆။ ဂိလာနာ ဝုဋ္ဌိတော ဟောတိ အစိရဝုဋ္ဌိတော ဂေလညာ။
၇။ ဂါမံ ဝါ နိဂမံ ဝါ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော န လဘတိ လူခဿ ဝါ ပဏီတဿ ဝါ **ဘောဇနဿ** ယာဝဒတ္ထံ ပါရိပူရိံ။ (မူလဋီ။ ၈၉။)

(၁၀)

(က) ဝီရဿ + ဘာဝေါ-၌-

✔ ဘာဝေါ-အရ ဝီရိယသည်

ဝီရဿ-အရ ထိုနှင့် ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တနာမက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်အား **သဟဇာတ-ပြု။** ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညံ, သမ္ပ, (ဝိပါက)၊ အဓိ, ဣံ, မဂ္ဂ။ ယထာရဟ(၁၀) (တစ်နည်း) ဝီရဿ-အရ ခန္ဓာပဥ္စကအား ပကတူပ-ပြု။

✔ ဝိဓိနာ နယေန ဥပါယေန-အရ ကြိုတင်စီမံအပ်သော (ပုဗ္ဗပယောဂ-ဟူသော) **သင့်လျော်သော** အကြောင်းသည်-

ဤရဟိတဗ္ဗံ ပဝတ္တေတဗ္ဗံ-အရ ဝီရိယအား ပကတူပ-ပြု။

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၄၀)

(က) သရန္တိ တေန, သယံ ဝါ သရတိ, သရဏမတ္တမေဝ ဝါ ဟောတိ **သတိ။**
(ခ) သာဝ မုဋ္ဌဿစ္စဿ အဘိဘဝနတော အဓိပတိယဋ္ဌေန ဣန္ဒြိယံ၊
(ဂ) ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏေ ဝါ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတီတိ ဣန္ဒြိယံ၊
(ဃ) သတိ စေဝ ဣန္ဒြိယံ သတိန္ဒြိယံ။
(င) သာ ပနေသာ အပိလာပနလက္ခဏာ စ သတိ ဥပဂ္ဂဏှလက္ခဏာ စ။
(စ) ယထာ ဟိ ရညော ဘဏ္ဍာဂါရိကော ဒသဝိဓံ ရတနံ ဂေါပယန္တော သာယံပါတံ ရာဇာနံ ဣဿရိယသမ္ပတ္တိံ သလ္လက္ခာပေတိ သာရေတိ၊ ဧဝမေဝ သတိ ကုသလံ ဓမ္မံ သလ္လက္ခာပေတိ သရာပေတိ။

ဋ္ဌ။ ၁၆၄။ မူလဋီ။ ၈၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၅၉။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၂၅၉။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၁၀။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၄၁။

(၁)

(က) တေန ဓမ္မဇာတိယာ-ဖြင့်။ (စိရကတာဒိအာရမ္မဏံ-ရှည်မြင့်စွာသော ကာလ၌ ပြုအပ်သည်စသော အာရုံကို။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ-တို့သည်။ တံ သမင်္ဂီပုဂ္ဂလာ-တို့သည်။) သရန္တိ-ကုန်၏။ (ပ)

(စ) ဟိ(တံ ပါကဋံ ကရောမိ)-အံ့။

(၂+၃)

သဒ္ဒိန္ဒြေအဖွင့်နှင့် အသွားအလာအတူတူပင်ဖြစ်သည်။

(စ)သည် (င)ဝါကျကို ဥပမာ,ဥပမေယျတို့ဖြင့် ထင်ရှားပြ- တပ္ပါကဋီကရဏ။(ပြည်သျှ၊ ဘာသာဋီ)

(တစ်နည်း) (င)ဝါကျလာ အပိလာပနလက္ခဏာကို ချဲ့လို၍ ယထာ ဟိ-စသည်မိန့်။

(ဝိတ္ထာရ) (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* မုသတီတိ မုဋ္ဌာ။ (မုသ+တ။ မေ့လျော့ခြင်း။) မုသော ဘူ,ဝ၆, သမ္မောသေ။ (ဓာတွတ္ထ။၃၀၀။)

* မုဋ္ဌာ + သတိ + ဧတေသာတိ မုဋ္ဌဿတိ။

(လွတ်သော (မေ့လျော့သော) သတိ၏ + ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

* မုဋ္ဌဿတိနော + ဘာဝေါ မုဋ္ဌဿစ္စံ။ (တဿ)

✔ မုဋ္ဌဿတိ–ပုဒ် + ဏျ–ပစ္စည်းသည်ငင်း၊ သတိလွတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ + သတိလွတ်ခြင်း (ဝါ) အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်–ငင်း ဗျူ–နိ။

✔ သတိလွတ်သူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) သတိလွတ်ခြင်းသည် ပ–န်

“ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်”

(ဂ) * စိရကတာဒိအာရမ္မဏံ ဥပဂန္တွာ + ဌာနံ ဥပဋ္ဌာနံ။ (မူလဋီ။ ၈၉။)

(ရှည်မြင့်စွာသောကာလပတ်လုံး ပြုအပ်သည်စသော အာရုံသို့ ကပ်ခြင်း ဥပဂမနဘောဂုဏ်၏ + တည်ခြင်း ဝိသေသန+ဝိသေသျစပ်)

* ဥပဋ္ဌာနဋ္ဌ + တံ + လက္ခဏဉ္စာတိ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏံ။

* ပိလာပီယတေ ပိလာပနံ။ (ပလု+ဏာပေ+ယု။ ပ–အစိတ် အ–ကို ဣ–ပြု။ ပေါ်လွင်စေခြင်း။)

* န + ပိလာပနံ အပိလာပနံ။ အပိလာပနံ + လက္ခဏံ + ဧတိဿာတိ အပိလာပနလက္ခဏာ

* ဘဒ္ဒိတဗ္ဗန္တိ ဘဏ္ဍံ။ (ဘဒိ+က။) န ဂစ္ဆတီတိ အဂါ။ (န, ဂမု+ကွိ။)

* အဂေ + ရာတိ ဂဏှာတီတိ အဂါရံ။(အိမ်) (ရဿဿ ဒီဃတ္တေ အာဂါရံ။) (အဂ,ရာ+အ)

* ဘဏ္ဍဿ + အာဂါရံ ဘဏ္ဍာဂါရံ။ ဘဏ္ဍာဂါရေ + နိယုတ္တော ဘ.ဏ္ဍာဂါရိကော။

(၅)

သတိ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

ရဓညာ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရာဇာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

သာယံ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

◆ သာယတိ ဒိနံ အဝသာယတီတိ သာယော။ (သာ+ယ) (သုစိ)

(၆)

သရန္တိ ဧတာယ–ဖြင့် သတိ–၌ သရ–ဓာတ် ...ငင်း၊ တိ–ပစ္စည်း ကရဏသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ သရန္တိ ဧတာယာတိ သတိ–ဟု ပြု ...ငင်း၊ သတိမှတပါး အောက်မေ့ကြောင်းကရိုဏ်းမရှိ (သတိသည်ပင် အောက်မေ့ကြောင်း ကရိုဏ်းဖြစ်၏)ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေသည်။

(ဤ၌ ဝါကျများ၌ အာဘော်ကို သန္ဓိဖြေအဖွင့်ကို နည်းမှီ၍ ဖေါ်လေ။)

(၇)

(က) သရဏမတ္တမေဝ (ခ) သာဝ (ဃ) သတိဝေ–တို့၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံကို ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၈)သန္ဓိဖြေအဖွင့်ဝါကျကို နည်းမှီ ထုတ်လေ။

(ဂ) ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏော–၌ ဥပ–ကား ဥပဂမနတ္ထ။

(င) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။

အပိလာပန–၌ အ–ကား ပဋိသေဓနတ္ထ။

ဥပဂ္ဂဏှန–၌ ဥပ–ကား ဓာတွတ္ထဝိသေသက။ (တစ်နည်း) ဥပဂမနတ္ထ။

စ–(၂)လုံးကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(စ) ဟိ–ကား တပ္ပါကဋီကရဏတ္ထ။ ဝိတ္ထာရတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

(ခ) မုဋ္ဌဿစ္စ–အရ သတိလွတ်ကင်းသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ သဒ္ဒိန္ဒြေအဖွင့် အဿဒ္ဓိယဿနှင့် အတူထုတ်။

အမေး။ ။သယံ ဝါ သရတိ–ကို ကိုယ်ပြု၍ ကြိယာ(၅)တန်ထုတ်ပါ။

အဖြေ။ ✔ သရဏလက္ခဏာ, သရဏသဘောသည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ထိရသညာသည် ဖလူပစာရတ္ထ–ဒီပကတ္ထ။

✔ စိရကတစသော အာရုံ၏ မပျောက်ပျက်ခြင်းသည် ပထမကာရဏူပစာရတ္ထ–ပကာသနတ္ထ။

✔ ဒွါရ(၆)ပါးမှ စောင့်ရှောက်ခြင်းသည် ဒုတိယကရဏူပစာရတ္ထ–ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ သီလသမ္ပတ္တိ, အဝိပ္ပဋိသာရ–စသည်သည် တတိယကာရဏူပစာရတ္ထ–အနုဘာဝတ္ထ။

(ဥက္ကာ ၁၃၂၉–ခု အစိုးရပုစ္ဆာနှင့် အဖြေ။)

(၁၀)

(က) သရန္တိ + တောယ–၌–

✔ တောယ–အရ သတိသည်–

သရန္တိ–အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဣန္ဒြိယ, မဂ္ဂ။ (၈)

မှတ်ချက်။ ဝိပါက်၌ ရှိသော သတိဖြစ်အံ့။ ဝိပါက်ထည့်၍ (၉)ပစ္စည်း။

(စ) ကုသလံ ဓမ္မံ + သလ္လက္ခာပေတိ–၌–

✔ သလ္လက္ခာပေတိ–အရ သတိသည်–

ကုသလံ ဓမ္မံ–အရ ယှဉ်ဘက်ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟ–ပြု။ ပြိုင်။ ။(၈)

============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၄၁)

(က) အာရမ္မဏေ·စိတ္တံ သမ္မာ အာဓိယတိ ဌပေတီတိ သမာဓိ။

(ခ) သောဝ ဝိက္ခေပဿ အဘိဘဝနတော အဓိပတိယဋ္ဌေန ဣန္ဒြိယံ၊

(ဂ) အဝိက္ခေပလက္ခဏေ ဝါ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတီတိ ဣန္ဒြိယံ။

(ဃ) သမာဓိယေဝ ဣန္ဒြိယံ သမာဓိန္ဒြိယံ။

(င) လက္ခဏာဒီနိ ပနဿ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

ဋ္ဌ။ ၁၆၅။ မူလဋီ။ ၈၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၆၅။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၂၉၉။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၄၄၂။

(၄)

(ခ) ဝိက္ခိပတီတိ ဝိက္ခေပေါ (တဿ)။

✔ ဝိ, ခိပ+ဏ–သည်ရင်း၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အထူးယူးအပြားပြားပစ်လွှင့်ခြင်းကြိယာသည် ရင်း ဗျု–နိ။

✔ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အထူးထူးအပြားပြားပစ်လွှင့်တတ်သော ဥဒ္ဓစ္စသည် (ဝါ) ...ပစ်လွှင့်ခြင်း ကြိယာသည် ပ–နိ။

◆ ဝိက္ခေပဿ ဥဒ္ဓစ္စဿ။ (မူလဋီ။ ၈၉။)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(က) သမ္မာ–ကား နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။
အာဓိယတိ–ကား အာချာတ်၊ အလိင်၊ ဘူဝါဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။
(အာဓိယတိ–၌ အာ, ဘူဝါဒိ ဓာ–ဓာတ်၊ အ–ပစ္စည်း။ ယ–လာ။ ဓာ–၏အာ–ကို ဣ–ပြု။ ဘာဋီ။၂၉၉။)
ဋ္ဌပေတိ–ကား စုရာဒိ၊ အ–ကာရန္တ၊
ယောဋ္ဌာ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) သမ္မာ အာဓိယတိ–ဖြင့် သမာဓိ၌ သံ, အာ, ဓာ–ဓာတ် ...ငင်း၊ သံ–၏ သမ္မာအနက်ဟော ...ငင်း၊ အာ–၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက ...ငင်း၊ ဣ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း သမ္မာ အာဓိယတီတိ သမာဓိ–ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။
အာရမ္မဏေ စိတ္တံ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ သိစေသည်။
ဋ္ဌပေတိ–ဖြင့် အာဓိယတိ၌ အာ, ဓာ–ဓာတ်သည် ဋ္ဌပနအနက်ဟော... သိစေသည်။

(၇)

(က) သမ္မာ–ကား ပသတ္ထ, သုန္ဒရတ္ထ။
အာဓိယတိ–၌ အာ–ကား ဓာတွတ္ထဝိသေသက။
[(ခ) သော၀ (ဃ) သမာဓိယော၀–တို့၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်မြဲ။]

(င) ဝုတ္တနယေနေ၀–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဝုတ္တနယသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ အဝုတ္တနယသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ သဒိသနယသည် အနုညာတတ္ထ။

(ခ) သော–ကား သမာဓိကို စွဲ– ပတ္တန္တ။
(င) အဿ–၌ တ–ကား သမာဓိကို စွဲ– ပတ္တန္တ။

(၈)

(ခ) ဝိဂ္ဂဟပဿ–အရ ဥဒ္ဒေသကိုယူ (တစ်နည်း) ဥဒ္ဒေသပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ ထုတ်။

(င) ဝေဒိတဗ္ဗာနိ–ထားရခြင်း

သမာဓိ၏ လက္ခဏာစသည်တို့ကို အောက်ဖြစ်သော ဧကဂ္ဂတာပုဒ်အဖွင့်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ နေယျတ္ထ, ဥပစာရတ္ထ, ဝက်တ္ထ, အနေကန္တအားဖြင့် ယူရမည်ဟု ပြလို၍ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ– ထားသည်။

(၉)

(ခ) ဝိဂ္ဂဟပဿ–အရ ဥဒ္ဒေသကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်။

(၁၀)

(ဂ)၌ ✔ ကာရေတိ–အရ သမာဓိသည်–
ပါဠိသေသသမ္ပယုတ္တဓမ္မေ–အရ သမာဓိနှင့်ယှဉ်ဘက် သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟ–ပြု။ ပြီးငင်။ ။ (၉)

=============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၄၂)

(က) ပဇာနာတီတိ ပညာ။
(ခ) ကိံ ပဇာနာတိ? "ဣဒံ ဒုက္ခ"န္တိအာဒိနာ နယေန အရိယသစ္စာနိ။
(ဂ) အဋ္ဌကထာယံ ပန "ပညာပေတီတိ ပညာ"တိ ဝုတ္တံ။
(ဃ) ကိန္တိ ပညာပေတီတိ? "အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ"တိ ပညာပေတိ။
(င) သာဝ အဝိဇ္ဇာယ အဘိဘဝနတော အဓိပတိယဋ္ဌေန ဣန္ဒြိယံ၊
(စ) ဒဿနလက္ခဏေ ဝါ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတီတိ ဣန္ဒြိယံ။
(ဆ) ပညာဝ ဣန္ဒြိယံ ပညိန္ဒြိယံ။
(ဇ) သာ ပနေသာ ဩဘာသနလက္ခဏာ စ ပညာ, ပဇာနနလက္ခဏာ စ။
(ဈ) ယထာ ဟိ စတုဘိတ္တိကေ ဂေဟေ ရတ္တိဘာဂေ ဒီပေ ဇလိတေ အန္ဓကာရော နိရုဇ္ဈတိ၊ အာလောကော ပါတုဘဝတိ၊ ဧဝမေဝ ဩဘာသနလက္ခဏာ ပညာ။ ပညောဘာသသမော ဩဘာသော နာမ နတ္ထိ။ ပညဝတော ဟိ ဧကပလ္လင်္ကေန နိသိန္နဿ ဒသသဟဿိလောကဓာတု ဧကာလောကာ ဟောတိ။

ဋ္ဌ။ ၁၆၅။ မူလဋီ။ ၈၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၆၅။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၀၀။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၁၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၄၂။

(၁)

(ခ) ကိံ-ကို။ ပဇာနာတိ-အပြားအားဖြင့် သိတတ်သနည်း။ ဣဒံ-ဤတဏှာကြဉ်သော တေဘူမကတရားသည်။ (အဘိမွှာနည်း) (ဝါ) ဤဇာတိအစရှိသော တရားသည်။ (သုတ္တန်နည်း) ဒုက္ခံ-တည်း။ ဣတိအာဒိနာ-သော။ နယေန-ဖြင့်။ အရိယာသစ္စာနိ-တို့ကို။ (ပဇာနာတိ-၏။)

(ဂ) ပန-အထူးကို ဆိုအံ့။ အဋ္ဌကထာယံ-မဟာအဋ္ဌကထာ၌။ (ပြည်သျှ)
ပန-ဝါဒန္တရကား။ အဋ္ဌကထာယံ-ရှေးအဋ္ဌကထာ၌။ (ဘာဋီ)

(၂)

(ခ) ဋ္ဌပနာသောဂါဒီပဥ္စက

ဆရာ-သည် (က)ဖြင့် အပြားအားဖြင့် သိတတ်သောကြောင့် ပညာမည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် အပြားအားဖြင့် သိအပ်သော ဉေယျဓမ္မကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ အပြားအားဖြင့် သိအပ်သော ဉေယျဓမ္မကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) ပါပနာဒီပဥ္စက

ဆရာ-သည် (က)ဖြင့် ပဇာနာတီတိ ပညာ-ဟု သုဒ္ဓကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ရှေးမဟာအဋ္ဌကထာ၌လည်း ဆရာနည်းတူ သုဒ္ဓကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပင် ပြုကြ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်..ကား...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ရှေးမဟာအဋ္ဌကထာဝါဒကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏(ပ)စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(င) (စ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)စသော ဝါကျတို့ဖြင့် ပညိန္ဒြိယံ-၌ ပညာဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဣန္ဒြိယံဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြလိုသော ဆရာသည် (င)(စ) မိန့်။ (ပက္ခန္တရ) (ပဥ္စကတက်မခက်။)

http://www.dhammadownload.com

(ဈ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဓ)ဝါကျဖြင့် ထိုပညာသည် ဩဘာသနလက္ခဏာ, ပဇာနနလက္ခဏာရှိ၏ဟု ပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ ပညာ၏ ဩဘာသနလက္ခဏာရှိပုံကို လောကူပမာဖြင့် ထင်စွာပြလိုသော ဆရာသည် (ဈ)မိန့်။ (ပဋ္ဌကတက်လေ)

(၃)

(ဂ) ပန-သဒ္ဒါ ထားရခြင်း-

သကဝါဒမှတပါး မဟာအဋ္ဌကထာအယူဝါဒအထူးကို ပြလို၍ (ဝါ) ဝိသေသတ္ထဇောတက အဖြစ်ကို ပြလို၍ ပန-သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* ဘိန္ဒီယတိ ဒွိဓာကရီယတီတိ ဘိတ္တိ။ (ဘိဒိ+တိ။ ခွဲခြင်း။ နှစ်ဖြာပြုခြင်း။)
* စတဿော + ဘိတ္တိယော စတုဘိတ္တိ။ (ဒိဂု)
* စတုဘိတ္တိ + ဧတဿ + အတ္ထီတိ စတုဘိတ္တိကံ။ (ဂေဟံ)

✔ စတုဘိတ္တိ+က-သည်ငင်း၊ နံရံလေးခု၏+အိမ်နှင့် အစိတ်+အပေါင်းစပ်... ငင်း ဗျ-နိ။

✔ နံရံလေးခုရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်

(တစ်နည်း) နံရံလေးခုရှိသော အိမ်၏ ....ဓာတ်သည် ပ-နိ။

(တစ်နည်း) စတဿော + ဘိတ္တိယော + ဧတဿာတိ စတုဘိတ္တိကံ-ဟုပြု။ (သမာသန္တ-က။) (ဗဟုဗ္ဗီဟိ။ ထုတ်ပုံမထူး။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* အရတိ အဓိဂစ္ဆတိ မဂ္ဂဖလဓမ္မေတိ အရိယော။ (အရ+ဏျ။) (ဓာန်ဋီ)
* သရတိ အာယတိံ ဒုက္ခံ ဟိံသတီတိ သစ္စံ။ (သရ+စ) (ဏွာဒိမောဂ်။ ၃၉)
* အရိယေဟိ + ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗာနိ သစ္စာနိ အရိယသစ္စာနိ။

(အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အမှန်တရား။)

(တစ်နည်း) အရိယာနံ + သစ္စာနိ အရိယသစ္စာနိ။

(အရိယာတို့၏ + အမှန်သစ္စာတရား။) (သာမိ+သံ။ ဝိသေသန+သျှစပ်။)

* အတ္ထော + ကထီယတိ + ဧတာယာတိ အဋ္ဌကထာ။ (တသံ)

(အထ, ကထ+အ။ အနက်ကို ဖွင့်ဆိုခြင်းကြိယာ။)

(ဈ) အန္ဓံ + ကရောတီတိ အန္ဓကာရော။ (အန္ဓ, ကရ+ဏ။)

(ပကတိမျက်စိကို ကန်းသကဲ့သို့ ပြုတတ်သော အမှောင်။) (ဘာဋီ)

* ဩဘာသိယတေ ဒိဗ္ဗတေ ဩဘာသနံ။
* ဩဘာသနံ + လက္ခဏံ + ဧတာယာတိ ဩဘာသနလက္ခဏာ။
* ပညာ + အဿ အတ္ထီတိ ပညဝါ။ (တဿ) (ပညာ+ဝန္တု။)

(၅)

ပဇာနာတိ-ကား	ကိယာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။ (ပ, ဉာ+နာ+တိ။)
ကိံ-ကား	သဗ္ဗနာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ(သဗ္ဗနာမ်)၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။
(တစ်နည်း)	နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(က) ပဓာနာဝတီ-ဖြင့် ပညာ၌ ပ, ည-ဓာတ် ...ရင်း၊ အ-ပစ္စည်း သုဒ္ဓကတ္တုသာခနအနက်၌ သက် ...ရင်း၊ ပ-ဥပသာရ၏ ပကာရအနက်ဟော ...ရင်း၊ ပဓာနာဝတီတိ ပညာ-ဟု ပြု...ငင်း သိစေသည်။

(ဂ) ပညာဇေဝတီ-ဖြင့် ဟေတုကတ္တုသာခနမျှသာ ထူး၏။ (ကျန်ဖော်ပြ။)

(၇)

(ခ) ကိံ-ကား ပုစ္ဆနတ္ထ။

(ဂ) ပညာပေတိ-၌ ပ-ကား ပကာရတ္ထ။

♦ ပညာပေတီတိ ပကာရေဟိ ဓာနာပေတိ။ (မူလဋီကာ။ ၈၉။)

ပန-ကား ဝိသေသတ္ထ။ (ပြည်သျှ) ပက္ခန္တရတ္ထ။ (ဘာဋီ)

(ဈ) ယထာ ဟိ-၌ ဟိ-ကား တပ္ပါကဋီကရဏတ္ထ။ (ဝါ) ဝိတ္ထာရတ္ထ။

ပညဝတော ဟိ-၌ ဟိ-ကား ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဇောတက။

(၈)

✔ ပညာစေတသိက်သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသောအမိုက်မှောင်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

♦ ပညာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရံ ဝိဒ္ဓံသေတိ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၆။)

✔ သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ အရိယသစ္စာတို့ကို ထင်ရှားအောင်ပြုခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

♦ ပါကဋ္ဌာနိ အရိယသစ္စာနိ ကရောန္တိ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၆။)

(၉)

(ဈ)၌ ပညဝတော-အရ ဝိပဿနာပညာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူ။

ဓောလောကာ ဟောတိ-ဟူသော စကားကို ဝိပဿနုပက္ကိလေသ၌ လာသော ဩဘာသကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုသည်။

♦ ဓောလောကာ ဟောတီတိ ဝိပဿနုပက္ကိလေသောဘာသံ သန္ဓာယာဟ။ (မူလဋီ။ ၈၉။)

(၁၀)

(ဂ)၌ အရိယသစ္စာနိ-အရ အရိယသစ္စာဟူသော အာရုံသည်-

ပဓာနာဝတီ-အရ ပညာအား အာရမ္မဏ-ပြု။

ပြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥပ, ပု, အတ္ထိ, အဝိ။ ယထာရဟ(၆)

(တစ်နည်း) အစိပ်အစိပ်ခွဲ ပြိုင်ပုံ

✔ အရိယသစ္စာနိ-အရ နိရောဓ, မဂ္ဂသစ္စာ(၂)ပါးသည်-

ပဓာနာဝတီ-အရ ပညာအား အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

✔ အရိယသစ္စာနိ-အရ သမုဒယသစ္စာသည်-

ပဓာနာဝတီ-အရ ပညာအား အာရမ္မဏ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။

✔ အရိယသစ္စာနိ-အရ ဒုက္ခသစ္စာသည်-

ပဓာနာဝတီ-အရ ပညာအား အာရမ္မဏ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ ယထာရဟ(၆)

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၄၃)

(က) မနတီတိ မနော။
(ခ) ဝိဇာနာတီတိ အတ္ထော။
(ဂ) အဋ္ဌကထာစရိယာ ပနာဟု "နာဠိယာ မိနမာနော ဝိယ, မဟာတုလာယ ဓာရယမာနော ဝိယ စ အာရမ္မဏံ မိနတိ ပဇာနာတီတိ မနော"တိ။
(ဃ) တဒေဝ မနနလက္ခဏေ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတီတိ ဣန္ဒြိယံ။
(င) မနောဝ ဣန္ဒြိယံ မနိန္ဒြိယံ။
(စ) ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တစိတ္တသဒ္ဒေဝေတံ ဝေဝစနံ။

ဋ္ဌ။ ၁၆၆။ မူလဋီ။ ၈၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၆၈။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၀၂။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၄၂။

(၁)

(က) (ယော သဘာဝေါ-သည်။ အာရမ္မဏံ-ကို။) မနတိ-သိတတ်၏။ (ပ)

(ခ) ဝိဇာနာတိ-သညာ, ပညာတို့မှ ထူးသောအားဖြင့် သိတတ်၏။ (ဝါ) ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း, လက်ဦးသိခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် သိတတ်၏။ (ပ)

(ဂ) ပန-အထူးကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) ပန-ဝါဒန္တရကား။ (ဘာသာဋီကာ)

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိပဉ္ဇက

ဆရာ-သည် (က)ဖြင့် သိတတ်သောကြောင့် မနမည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် မနတိ-၌ သိ၏ဟူသည် သညာ, ပညာကဲ့သို့ သဉ္ဇာနနပဋိဝိဇ္ဈန၏ အစွမ်းဖြင့် သိ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်..ကား ....မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် မနတိ၌ သိပုံအခြင်းအရာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုန်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ (ခ)ဖြင့် မနတိ၌ သိ၏ဟူသည် သညာ, ပညာကဲ့သို့ သဉ္ဇာနနပဋိဝိဇ္ဈန၏ အစွမ်းဖြင့် သိသည် မဟုတ်။ အာရုံကို ပိုင်းခြား၍ယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့်သိ၏ဟု ငါပြဆိုပါ၏ဟူလို။

♦ ဝိဇာနာတီတိ ပရိစ္ဆိန္နောပလဒ္ဓိဝသေန ဇာနာတိ၊ န သညာပညာ ဝိယ သဉ္ဇာနနပဋိဝေဇ္ဈန ဝသေန။ (မူလဋီကာ။ ၉၀။)

(ဂ) ပါပနာဒိပဉ္ဇက

ဆရာ-သည် (က)(ခ)ဝါကျတို့ဖြင့် မနတီတိ မနော-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ရှေးမဟာအဋ္ဌကထာဆရာတို့သည်လည်း ဆရာနည်းတူ မန-ဓာတ်+အ-ပစ္စည်းဖြင့်ပင် ဝစနတ္ထပြုကြ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ရှေးမဟာအဋ္ဌကထာဝါဒအထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ)

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ အာရမ္မဏံ မိနတိ ပဇာနာတီတိ မနော-ဟု မိ-ဓာတ်+ယု-ပစ္စည်းဖြင့် ဝစနတ္ထ ပြုကြကုန်၏ဟု ရှေးအဋ္ဌကထာဆရာတို့၏ ဝါဒန္တရကိုလည်း ငါပြဆိုပါ၏ဟူလို။

(စ) ပါပနာဒိပဉ္ဇက

ဆရာ-သည် (င)ဖြင့် မနိန္ဒြိယံ-ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် မနိန္ဒြိယံဟူသော ပုဒ်သည် အောက်၌ ဟောတော်မူအပ်ပြီးသော စိတ္တံဟူသော ပုဒ်နှင့် မတူထူးခြား တစ်မျိုးစီကွဲပြား၏ ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင် ...ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် မနိန္ဒြိယံပုဒ်သည် မည်သည့်ပုဒ်၏

http://www.dhammadownload.com

ဝေဝုစ်ဖြစ်သည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။

(၃)

(ခ)ဖြင့် မနတိ-အရ သညာသိ, ပညာသိကို မယူရ၊ ဝိညာဏ်သိကို ယူရမည်ဟုပြ၊ ...အတိဗျာပိတ-ပယ်။
(တစ်နည်း) ဝစနတ္ထမှတပါး အဓိပ္ပါယတ္ထကိုပြ၊ အဗျာပိတ-ပယ်။
(တစ်နည်း) သင်္ခေပ+ဝိတ္ထာရ ဆန့်ကျင်။ ဝိရောဓိ-ပယ်။

(စ)ဖြင့် ပုနရုတ္တိ, နိရတ္ထက-ပယ်။

(ဂ)၌ ပန-သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

သကဝါဒမှတပါး မဟာအဋ္ဌကထာဝါဒအထူးကို ပြလို၍ (ဝါ) ဝိသေသဇောတကအဖြစ်ကို ပြလို၍ ပန-သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* တုလယတိ သံယာမေ့သု ပတိဋ္ဌာတီတိ တုလာ။ (တလ+အ။ ဥ-ပြု)
(တစ်နည်း) တုလယတိ မိဏာတိ တောယာတိ ဝါ တုလာ။ (တုလ+အ။ ချိန်တွယ်ခြင်း။)
* မဟတီ + တုလာ မဟာတုလာ။ (တာယ)
✔ ကြီးသော ဂုဏ်၏ + ချိန်ခွင်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်- ဗျု-နိ။
✔ ကြီးသော ချိန်ခွင်၏ ...ဓာတ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) အတ္ထော ကထိယတိ တေယာတိ အဋ္ဌကထာ။ (အတ္ထ, ကထ+အ။)
* အဋ္ဌကထံ + ကရောန္တီတိ အဋ္ဌကထာကာရာ။
* သိဿာနံ ဟိတံ အာစရန္တီတိ အာစရိယာ။
* အာဒရေန + စရိတဗ္ဗာ ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗာတိ ဝါ အာစရိယာ။ (အာ, စရ+ယ။)
* အဋ္ဌကထာကာရာ စ + တေ + အာစရိယာ စာတိ အဋ္ဌကထာစရိယာ။
(အဋ္ဌကထာကို ပြုတတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်၏ + ဆရာတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်။)
(စ) ဧကော အတ္ထော ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စတိ အနေနာတိ ဝေဝစနံ။ (ဝိ, ဝစ+ယု။ အဖန်ဖန်ဆိုခြင်း။)

(၅)

(က) မနော-ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံ, နပုံ၊ မနောဂိုဏ်း၊ အ-ကာရန္တ။
♦ စိတ္တံ စေတော မနော နိတ္ထိ။ (ဓာန်။ ၁၅၂။)
(ခ) ဝိဇာနာတိ-ကား ကိယာဒိဂိုဏ်း၊ အာ-ကာရန္တ။ (ဝိ, ဉာ+နာ+တိ။)
(ဂ) အာဟု-ကား ဘူဝါဒိဂိုဏ်း၊ ဦ-ကာရန္တ။ (ဗြူ+အ+အန္တိ။)
နာဠိယာ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ-ကာရန္တ။ (နလ+ဣဏ်။)
(စ) ဟေဋ္ဌာ-ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) မနတိ-ဖြင့် မနော-၌ မန-ဓာတ် ...ငင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ မနတီတိ မနော-ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

(ခ) ဝိဇာနာတိ-ဖြင့် မနတိ-၌ သိ၏ဟူသည် သညာ, ပညာတို့ကဲ့သို့ သဥ္ဇာနနပဋိဝိဇ္ဈန၏ အစွမ်းဖြင့် သိသည် မဟုတ်။ အာရုံကို ပိုင်းခြား၍ ယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့် သိ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။ (မူလဋီကာ သာဓကေ ၂-နံပါတ် အဖြေပြန်ကြည့်။)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဝိဇာနာတိ–ဖြင့် မနတိတိ မနော–အရ သညာသိ, ပညာသိကို မယူရ၊ ဝိညာဏ်သိကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(ဂ) မိနတိ–ဖြင့် မနော–၌ မိ–ဓာတ်၏ အဖြစ်ကို ...ရင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ရင်း၊ မိနတိတိ မနော–ဟု ပြု ...ရင်း သိစေသည်။ အာရမ္မဏံ–ဖြင့် ဘာဝတ္တဖော်။

ပဇာနာတိ–ဖြင့် အာရုံကို ချင့်ချိန်တတ်၏ဟူသည် အာရုံကို အပြားအားဖြင့် သိခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

အမှာ။ ။ ဘာသာဋီကာ၌ "မိနတိ–နှိုင်းချိန်တတ်၏။ နု ဝိဇာနာတိ–မသိတတ်။–ဟု အနက်ပေးပြီးလျှင် မိနာတိ–၏ နောက်၌ ပါဠိအမျိုးမျိုးပျက်နေ၏။ နု ဇာနာတိ–ဟု ရှိသင့်ကြောင်း"မှာထားသည်။ ယင်းအလို– နု ဇာနာတိ–ဖြင့် အာရုံကို နှိုင်းချိန်ရုံသာ နှိုင်းချိန်တတ်၏။ ပညာကဲ့သို့ မသိတတ် ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(၇)

(စ) ဝုတ္တစိတ္တသေယ၀–၌ ဇဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်–

✔ ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

(ဝါ) ဖဿပဥ္စမကာရာသိ၌ စိတ္တသဒ္ဒါဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ဖဿ, ဝေဒနာစသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

(ခ) ဝိဇာနာတိ–၌ ဝိ–ကား ဝိသေသတ္တ, ပရိစ္ဆိန္နတ္တ။

(ဂ) ပန–ကား ဝိသေသတ္တ, ပက္ခန္တရတ္တ။ ဝိယ ၂–ပုဒ်ကား ပဋိဘာဂတ္တ။

(၈)

(ဂ) အာဟု–၌ ဖြု–ဓာတ်အရ–

မဟာအဋ္ဌကထာဆရာတို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍

✔ ထို.... သည် ဒဿနတ္တ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္တ။

✔ နာဠိယာ မိနမာနော ဝိယစသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္တ။

✔ သဒ္ဒမ္ပဿဝနစသည်သည် ဝိဘာဂတ္တ။

✔ သောတုဇနတို့အား သုတမယဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်... အနုဘာဝတ္တ။

အမှာ။ ။ အဋ္ဌကထာစရိယာ, အဋ္ဌကထာစရိယေဟိ, အာစရိယာ, အာစရိယေဟိ–ဟု ကတ္တားထည့်ရသော အာဟု, ဝုတ္တံ, ဘာသိတံ, ကထိတံ–စသော ဒေသနတ္တဝါစကကြိယာတို့၏ အန္တတ္တဓာတ်အရ ထုတ်နိုင်းလျှင် အထက်ပါအတိုင်း အရကောက်၍ ထုတ်လေ။

(၁၀)

အဋ္ဌကထာစရိယာ + အာဟု–၌

✔ အာဟု–ဝယ် ဖြု–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်–

အဋ္ဌကထာစရိယာ–အရ ထိုနှင့် ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဟေ, ဓိ, ဣံ, –မဂ်။ (၁၀)

✔ ဖြု–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်

အဋ္ဌကထာစရိယာ–အရ စိတ္တဇရုပ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟေ, ဓိ, ဣံ, မဂ်။ (၉)

✔ ဖြု–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်

အဋ္ဌကထာစရိယာ–အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော ယှဉ်ဘက်ဉာဏသမ္ပယုတ္တဓမ္မနှင့် စိတ္တဇရုပ်အား သဟဇာတ–ပြု။ ပြင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဟေ, ဓိ, ဣံ, မဂ်။ (၈)

===============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၄၄)

(က) ပီတိသောမနဿသမ္ပယောဂတော သောဘနံ မနော အဿာတိ သုမနော။
(ခ) သုမနဿ ဘာဝေါ သောမနဿံ။
(ဂ) သာတလက္ခဏော ဝေဒနာ ဣဋ္ဌာကာရေတီတိ ဏ္ဍ္ဍိယံ။
(ဃ) သောနဿမေဝ ဣန္ဒြိယံ သောမနဿိန္ဒြိယံ။
(င) ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တဝေဒနာယေဝေတံ ဝေဝစနံ။

ဋ္ဌ၊ ၁၆၆၊ မူလဋီ၊ ၉၀၊ ယောဇနာ၊ ၁၀၈၊ ပြည်သျှ၊ ၂၊ ၆၉၊ ဘာသာဋီ၊ ၂၊ ၃၀၃၊ ကျော်စံဂဏ္ဌိ၊ ၃၂၁၊ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ၊ ၄၄၃၊

(၁)

(က) အဿ ပုဂ္ဂလဿ–အား။ ပီတိသောမနဿသမ္ပယောဂတော–ပီတိဖြင့် မှတ်အပ်သော သောမနဿနှင့်ယှဉ်ခြင်းကြောင့်။ (မူလဋီကာအလို) (ဝါ) ပီတိနှင့် ယှဉ်သော သောမနဿနှင့် သမ္ပယုတ်ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ (ဤကား အနုဋီကာအလို) သောဘဏံ–တင့်တယ်သော။ မနော–သည်။ အတ္ထိ။ ဣတိ(တသ္မာ)–ကြောင့်။ သော ပုဂ္ဂလော–သည်။ သုမနော–မည်၏။ (ပြည်သျှ)

ဘာသာဋီကာ၌ "ပီတိသောမနဿသမ္ပယောဂတော–သာယာနှစ်သက်တတ်သော သောမနဿနှင့်ယှဉ်ခြင်းကြောင့်" ဤသို့ တစ်နည်း အနက်ပေးသည်။

(ဂ) သာတလက္ခဏော–သာယာအပ်သော လက္ခဏာ၌။ (ဝါ) သာယာခြင်းလက္ခဏာ၌။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) သာယာစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာ၌။ (ဘာသာဋီကာ)

(၂+၃)

ဝါကျအားလုံး ရှေးနောက်ထောက်ဆ ပက္ခ, ပက္ခန္တရချည်းသာ။

(၄)

(က) ပီတိ စ + သောမနဿဥ္စ ပီတိသောမနဿံ။
* ပီတိယာ + ဥပလက္ခိတံ ဝါ +. သောမနဿံ ပီတိသောမနဿံ။ (မူလဋီကာ)
(တစ်နည်း) ပီတိယာ + ယုတ္တံ + သောမနဿံ ပီတိသောမနဿံ။ (အနုဋီကာ)
* သမ္ပယုဇ္ဇနံ သမ္ပယောဂေါ။
* ပီတိသောမနဿေန + သမ္ပယောဂေါ ပီတိသောမနဿသမ္ပယောဂေါ။
✔ ပီတိဖြင့် မှတ်အပ်သော သောမနဿ၏
(ဝါ) ပီတိနှင့် ယှဉ်သော သောမနဿ၏ + ယှဉ်ခြင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဈ–နိ။
✔ ပီတိဖြင့် မှတ်အပ်သော သောမနဿနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြိယာသည် ပ–နိ။

(၅)

(က) သောဘနံ–ကား ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
မနော–ကား ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ မနောဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
အဿ–ကား သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ(သဗ္ဗနာမ်)ဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
(ဂ) သာတလက္ခဏော–၌ သာတ–ကား ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) သောဘနံ မနော အဿာတိ–ဖြင့် သောမနဿံ၌ သုမနောဝယ် သု–ဥပသာရပုဒ်၏ သောဘဏအနက်ဟော ...ရင်း၊ သောဘနံ မနော အဿာတိ သုမနော–ဟု ပြု ...ရင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

ပီတိသောမနဿသမ္ပယောဂတော–ဖြင့် သောဘနံ၌ တင့်တယ်၏ဟူသည် ပီတိဖြင့် မှတ်အပ်သော သောမနဿနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့် တင့်တယ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် **သောမနဿံ–**၌ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက် ...ရှင်း၊ သုမနဿ + ဘာဝေါ သောမနဿံ–ဟု ပြု ...ရှင်း သိစေသည်။

(၇)

(င) ဝုတ္တဝေဒနာယေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်–

✔ ဆိုအပ်ပြီးသော ဝေဒနာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ဖဿ, သညာစသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

(၁၀)

(က) သောဘနံ မနော + အဿ–၌–

✔ သောဘနံ **မနော–အရ** တင့်တယ်သော စိတ်သည်–

အဿ–အရ **ကျန်နာမက္ခန္ဓာ** ၃–ပါး, စိတ္တဇရုပ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ **အညာ,** သမ္ပ၊ ဝိပ္ပ၊ အဝိ, **အာဟာရ,** ဣ။ ယထာရဟ (၁၀)

(ခ) သုမနဿ + ဘာဝေါ သောမနဿံ–၌

✔ ဘာဝေါ–အရ **သောမနဿ** ဝေဒနာသည်

သုမနဿ–အရ **သောမနဿဝေဒနာကြည်သော** သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ **အညာ,** သမ္ပ၊ ဣ, ဈာန။ (၈)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၄၅)

(က) ဇီဝန္တိ တေန တံ သမ္ပယုတ္တကာ ဓမ္မာတိ ဇီဝိတံ။

(ခ) အနုပါလနလက္ခဏေ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတီတိ ဣန္ဒြိယံ။

(ဂ) ဇီဝိတမေဝ ဣန္ဒြိယံ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ။

(ဃ) တံ ပဝတ္တသန္တတာဓိပတေယျံ ဟောတိ။

(င) လက္ခဏာဒီဟိ ပန အတ္တနာ အဝိနိဗ္ဘုတ္တာနံ ဓမ္မာနံ အနုပါလနလက္ခဏံ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ။ တေသံ ပဝတ္တနရသံ၊ တေသံယေဝ ဌပနပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ယာပယိတဗ္ဗဓမ္မပဒဋ္ဌာနံ။

(စ) သန္တေပိ စ အနုပါလနလက္ခဏာဒိမှိ ဝိဓာနေ အတ္ထိက္ခဏေယေဝ တံ တေ ဓမ္မေ အနုပါလေတိ၊ ဥဒကံ ဝိယ ဥပ္ပလာဒီနိ။ ယထာသကံပစ္စုပ္ပန္နေပိ စ ဓမ္မေ ပါလေတိ ဓာတီ ဝိယ။ ကုမာရံ သယံ ပဝတ္တိတဓမ္မသမ္ဗန္ဓေနေဝ စ ပဝတ္တတိ နိယာမကော ဝိယ။

(ဆ) န ဘင်္ဂတော ဥဒ္ဓံ ပဝတ္တယတိ အတ္တနော စ ပဝတ္တယိတဗ္ဗာနဉ္စ အဘာဝါ။

(ဇ) န ဘင်္ဂက္ခဏေ ဌပေတိ သယံ ဘိဇ္ဇမာနတ္တာ၊ ခီယမာနော ဝိယ ဝဋ္ဋိသိနေဟော ဒီပသိခံ။

ဋ္ဌ။ ၁၆၇။ မူလဋီ။ ၉၀။ ယောဇနာ။ ၁၀၈။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ဖြဋ။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၀၄။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၁၂။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၄၃။

(၁)

(ဃ) တံ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ–သည်။ ပဝတ္တသန္တတာဓိပတေယျံ–မပြတ်မစဲဖြစ်တတ်သည်ဖြစ်၍ 'ပဝတ္တ'

http://www.dhammadownload.com

ဟုဆိုအပ်သော ဥပါဒိန္နကခန္ဓာအစဉ်၌ အစိုးရသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်၏ အကြီးအကဲသည်။ (ဘာသာဋီကာ)

(စ) စ-ဆက်။ အနုပါလနလက္ခဏာဒီမှိ-အနုပါလနလက္ခဏာ, ပဝတ္တနရသအစရှိသော။ ဝိဇာနေ-အစီအရင်သည်။ သန္တေပိ-ရှိသော်လည်း။ ဥဒကံ-သည်။ ဥပ္ပလာဒီနိ-တို့ကို။ အနုပါလေတိ ဝိယ-သို့။ တထာ-တူ။ အနုပါလေတဗ္ဗာနံ-အစဉ်စောင့်အပ်သော သဟဇာတ်တရားတို့၏။ (သမ္ဗန်) အတ္တိက္ခဏေယေဝ-မိမိရှိစဉ်ခဏ၌ သာလျှင်။ ဇတံ-ဤဇီဝိတိန္ဒြေသည်။ တေ ဓမ္မေ-ထိုရုပ်နာမ်တရားတို့ကို။ အနုပါလေတိ-၏။

♦ အနုပါလေတဗ္ဗာနံ အတ္တိက္ခဏေယေဝ။ (မူလဋီကာ။ ၉၀။)

(၂)

(ဃ)သို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (ဂ)ဖြင့် ဇီဝိတိန္ဒြိယံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဇီဝိတိန္ဒြေက အစိုးရသော တရားတို့ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (တစ်နည်း) ဇီဝိတိန္ဒြေသည် အဘယ်တရား၏ အကြီးအကဲဖြစ်သည်ဟု မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ဇီဝိတိန္ဒြေသည် အဘယ်တရား၏ အကြီးအကဲဖြစ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ ဇီဝိတိန္ဒြေသည် အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်၏ အကြီးအကဲဖြစ်၏ဟူလို။

(င) အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)(ဂ)(ဃ)ဝါကျတို့ဖြင့် ဇီဝိတိန္ဒြိယံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ, အဓိပ္ပါယတ္ထကို ပြဆိုတော် မူပြီး၍ ဤယခုအခါ၌ ယင်းဇီဝိတိန္ဒြေ၏ လက္ခဏာစသည်ကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ဝါ) ရုပ်ဇီဝိတ, နာမ်ဇီဝိတ နှစ်ပါး၏ သမာနလက္ခဏာစသည်ကို ပြဆိုတော်မူလိုသော ဆရာသည် (င)မိန့်။ (ပက္ကန္တရ။ ပဋ္ဌကတက်မြီ)

♦ ရူပါရူပဇီဝိတန္ဒြိယာနံ သမာနလက္ခဏာဒိ ဝတ္တုံ "အတ္တနာ အဝိနိဘုတ္တဓမ္မာန"န္တိ အာဟ။(မူလဋီ)

(စ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (င)ဖြင့် ဇီဝိတိန္ဒြေသည် အနုပါလနလက္ခဏာရှိ၏စသည်ဖြင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ အနုပါလနလက္ခဏာရှိပုံကို ဥပမာ, ဥပမေယျတို့ဖြင့် ထင်ရှားစွာ မသိအပ်, မသိနိုင်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ) ဇီဝိတိန္ဒြေ၏အနုပါလနလက္ခဏာရှိပုံကို ဥပမာ, ဥပမေယျတို့ဖြင့် ထင်စွာပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) (စ)မိန့်။

"ဘာသာဋီကာ အနုသန္ဓေကျမ်းတက်"

(စ)ဝါကျသို့။ ။ ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ အနုပါလနလက္ခဏာကို ထင်စွာပြလို၍ သန္တေပိ စ-အစရှိသည်ကို မိန့်။

[ယင်း(စ)ဝါကျ၌ ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ အနုပါလနလက္ခဏာရှိပုံကို လောကူပမာအသီးသီးဖြင့် ထင်စွာပြသော ဝါကျအစိတ်အစိတ် (၃)ခုပါရှိရာ ရှေးနောက်ထောက်ဆ ပက္ခ+ပက္ကန္တရခွဲ၍ ကျမ်းတက်။]

(ဆ)သို့။ ။ ဇီဝိတိန္ဒြေ၏လက္ခဏာမှတပါး ရသကို (ထင်စွာ) ပြလို၍ န ဘင်္ဂတော ဥဒ္ဓံ-စသည်ကို မိန့်။

(ဇ)သို့။ ။ ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ ရသမှတပါး ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကို (ထင်စွာ)ပြလို၍ န ဘင်္ဂက္ခဏေ-စသည်ကို မိန့်။

(ဤကား ဘာဋီ၊၂။၃၀၅၊၃၀၆-တို့၌ လာသည့် အနုသန္ဓေကျမ်းတက်ပုံ။ ပက္ခ+ပက္ကန္တရချည်းဖြစ်၍ ပဋ္ဌကတက် မခက်။)

"ပြည်နိဿယ အနုသန္ဓေကျမ်းတက်များ"

(စ)သို့ ပါဠ္ဌာနုသန္ဓေ။ ။ ယဒိ တေသံ အနုပါလနာဒိသာဓကံ၊ ဧဝံ ကထံ တေသံ နိရောဓော ဟောတိ။ ဧဝံ ဟိ သဗ္ဗကာလံ ဌာတဗ္ဗန္တိ အာဟ "သန္တေပိ စာ"တိ အာဒိ။ (ပြည်သျှ။ ၇၀။)

http://www.dhammadownload.com

မြန်မာ။ ။ ထိုသဟဇာတ်တရားတို့ကို ဓိဝိတိန္ဒြေသည် အကယ်၍ အနုပါလနစသည်ကို ပြုစေအံ့။ ထိုတရားတို့အား နိရောဓသည် အသို့မူ၍ ဖြစ်အံ့နည်း။ စုဒ်ရှိရကား သန္တေပိ စ-စသည်မိန့်။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၁၃။)

ပါဠိဈာနုသန္ဓေ။ ။ အတ္တနာ အနုပ္ပါဒိတဓမ္မေ ကထံ ပါလေတီတိ အာဟ "ယထာ သက"န္တိ အာဒိ'။ (ပြည်သျှ။ ၇၀။)

မြန်မာ။ ။ မိမိသည် မဖြစ်စေအပ်သော် အသို့လျှင် စောင့်နိုင်အံ့နည်း။ စုဒ်ရှိရကား ယထာသကံ။ (ပ) ပါလေတိ-မိန့် သော်။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၁၃။)

ပါဠိဈာနုသန္ဓေ။ ။ ဇီဝိတာသု ပန ကိံ ပဝတ္တိကာရဏန္တိ အာဟ "သယ"န္တိ အာဒိ'။ (ပြည်သျှ။၇၁။)

မြန်မာ။ ။ မိမိနှင့် အဝိနိဘုတ္တဖြစ်သော တရားတို့ကို ဇီဝိတိန္ဒြေဖြစ်စေသောဟု ဆိုပြီ။ ဇီဝိတိန္ဒြေကိုကား အသူဖြစ်စေသနည်း။ စုဒ်ရှိရကား သယံ-စသည် မိန့်သော်။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၁၄။)

(ဆ)သို့ ပါဠိဈာနုသန္ဓေ။ ။ ယဒိ ဓမ္မာနံ ပဝတ္တိ ဇီဝိတိန္ဒြိယပဋိဗဒ္ဓါ၊ ဘင်္ဂတော ကိံ ပန ပဝတ္တယတီတိ အာဟ "န ဘင်္ဂတော ဥဒ္ဓ"န္တိ။ (ပြည်သျှ။)

(ဓ)သို့ ပါဠိဈာနုသန္ဓေ။ ။ ဘင်္ဂက္ခဏေ ပန ကထန္တိ အာဟ "န ဘင်္ဂက္ခဏေ ဌပေတီ"တိ။ (ပြည်သျှ။ ၇၁။)

အမှာ။ ။အထက်ပါအနုသန္ဓေကျမ်းတက်အသီးသီးကို ကြည့်၍ ပဋ္ဌကအကျယ်တက်လေ။

(၃)

ဝါကျအားလုံး အဗျာပိတ,အပရိပုဏ္ဏ-ပယ်။

(၄)

* ပဝတ္တတီတိ ပဝတ္တံ။ (ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာ)
* ပုဗ္ဗာပရဝသေန သမ္ဗန္ဓာ + တနောတိ ပဝတ္တတီတိ သန္တတိ။ (သံ, တနု+တိ)(ဓိသုဋ္ဌိ၊ဋီ၊၂။၈။)
* ပဝတ္တံ ဧဝ + သန္တတိ ပဝတ္တသန္တတိ။ (ယောဇနာ)

(တစ်နည်း) ပဝတ္တံ စ + တံ + သန္တတိ စာတိ ပဝတ္တသန္တတိ။ (ဘာသာဋီကာ)

* အဓိပတိမေဝ အာဓိပတေယျံ။ (အဓိပတိ+ဏေယျ။ သွတ္ထ။)
* ပဝတ္တသန္တတိယာ + အာဓိပတေယျံ ပဝတ္တသန္တာဓိပတေယျံ။

✔ မပြတ်မစဲဖြစ်သည်ဖြစ်၍ 'ပဝတ္တ'ဟု ဆိုအပ်သော ဥပါဒိန္နကခန္ဓာအစဉ်၏ + အစိုးရသော ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ သံ+သာမိစပ် ဗျူ-နိ။

(တစ်နည်း) အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်၏ + အကြီးအကဲဖြစ်သော ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် သံ+သာမိစပ် ဗျူ-နိ။

✔ ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ ပဝတ္တဟုဆိုအပ်သော ဥပါဒိန္နကခန္ဓာအစဉ်၌ အစိုးရသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်-

(တစ်နည်း)အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်၏အကြီးအကဲ၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(င) ဝိနိဘုဇ္ဇန္တေတိ ဝိနိဘုတ္တာ။ (တစ်နည်း) ဝိနိဘုဉ္ဇိယန္တေတိ ဝိနိဘုတ္တာ။ (ဝိ, နိ, ဘုဇ+တ။)

* န + ဝိနိဘုတ္တာ အဝိနိဘုတ္တာ။

(န-အရ ပဋိသေဓဓောဂုဏ်၏ + မခွဲခြမ်း မဝေဘန်အပ်ကုန်သော တရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

* အနုပါလနဝသေန ယာပယိတဗ္ဗာတိ ယာပယိတဗ္ဗာ။ (ယပ+ဏာယ+တဗ္ဗ။)
* ယာပယိတဗ္ဗာ ဧဝ + ဓမ္မာ ယာပယိတဗ္ဗဓမ္မာ။
* ယာပယိတဗ္ဗဓမ္မာ + ပဒဋ္ဌာနံ + အဿာတိ ယာပယိတဗ္ဗဓမ္မပဒဋ္ဌာနံ။ (ယောဇနာ။ ၁၀၈။)

(ယာပယိတဗ္ဗဓမ္မပဒဋ္ဌာန်၏ + ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် အကြောင်း+အကျိုးစပ်။)

http://www.dhammadownload.com

(စ) ဥန္နတိ ဒြဝံ ကရောတီတိ ဥဒကံ။ (ဥဒိ+ဏျု)
* ကုမာရေ ဓာရေတီတိ ဓာတိ။ (ဓာ+တိ။ ဆောင်ခြင်း။)
* ဥဒကံ ပိဝတီတိ ဥပ္ပလံ။ (ဥ,ပါ+အလ။ သောက်ခြင်း။) (ဏွာဒိမောဂ်)
* နိယစ္ဆတိ ပေါတန္တိ နိယာမကော။ (နိ, ယမု+ဏျု။ လှေသူကြီး။) (ဓာန်ဋီ)

(၅)

(စ) သန္တေ–ကား ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ ဂစ္ဆန္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
အနုပါလနလက္ခဏာဒိမှိ–ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
အတ္ထိ–ကား နိပါတ်ပုဒ်။
ဓာတိ(ဓာတီ)–ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ, ဤ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ဓိဝန္တိ တေန–ဖြင့် ဓိဝိတံ–၌ ဓိဝ–ဓာတ် ...ငင်း၊ တ–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဓိဝန္တိ တေနာတိ ဓိဝိတံ–ဟု ပြု ...ငင်း၊ ဓိဝိတမှတပါး အသက်ရှင်ကြောင်း ကရိဏ်းမရှိ၊ ဓိဝိတသည်ပင် အသက်ရှင်ကြောင်းကရိဏ်းဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေသည်။

(၇)

တေသံယေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–
✔ သဟဇာတရုပ်, နာမ်တရားတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ တကွဖြစ်ဘက်မဟုတ်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(စ) အတ္ထိက္ခဏေယေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–
✔ အနုပါလေတဗ္ဗတရားတို့၏ ထင်ရှားရှိဆဲ ခဏသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ အနုပါလေတဗ္ဗတရားတို့၏ ထင်ရှားရှိဆဲမဟုတ်သော ခဏသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဃ) ပဝတ္တ–၌ ပ–ကား ပဗန္ဓတ္ထ။
အဓိပတေယျ–၌ အဓိ–ကား ဣဿရတ္ထ။
(င) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။
(စ) သန္တေပိ–၌ ပိ–ကား အရုစျတ္ထ, ဂရဟတ္ထ။
စ–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။
ပစ္စယုပ္ပန္နေပိ စ–၌ စ–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ၊ ပက္ခန္တရတ္ထ။
သမ္ပန္နေနဝ စ–၌ စ–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ၊ ပက္ခန္တရတ္ထ။

(၉)

(င) အတ္တနာ သမ္ပယုတ္တာ–ဟု မဆိုဘဲ အတ္တာနံ အဝိနိဘုတ္တာနံ–ဟု ဆိုရခြင်း။

သမ္ပယုတ္တာနံဟု ဆိုလျှင် (ရုပ်ဓမ္မတို့၏ သမ္ပယောဂမဖြစ်ရကား) ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေကို မသိမ်းယူနိုင်။ ဤ၌ ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ, နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေ ၂–ပါးလုံးကို သိမ်းကြုံးယူစေလိုသည့်အတွက် "သမ္ပယုတ္တာနံ"ဟု မဆိုဘဲ "အဝိနိဘုတ္တာနံ"ဟု ဆိုသည်။

♦ သမ္ပယုတ္တာနန္တိ ဟိ ဝုစ္စမာနေ ရူပဓမ္မာနံ သမ္ပယောဂါဘာဝတော ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယဿ သင်္ဂဟော န သိယာ။ အဝိနိဘုတ္တာနန္တိ ပန ဝုတ္တတ္တာ (ပ) တေသံ သဗ္ဗေသံ သင်္ဂဟော ဟောတီတိ။(ပြည်သျှ)

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(င) အတ္ထနာ + အဝိနိဗ္ဘုတ္တာနံ ဓမ္မာနံ–၌–

✔ အတ္ထနာ–အရ ရုပ်ဓိဝိတိန္ဒြေသည်–

အဝိနိဗ္ဘုတ္တာနံ ဓမ္မာနံ–အရ ရုပ်ဓိဝိတိန္ဒြေကြဉ် ကလာပ်တူ ကမ္မဇရုပ်အား ရူပဓိဝိတိန္ဒြိယ–ပြ။ ပြိုင်။ ။ ရူပဓိဝိတိန္ဒြိယ, ရူပဓိဝိတိန္ဒြိယတ္တိ, ရူပဓိဝိတိန္ဒြိယအဝိဂတ။ (၃)

✔ အတ္ထနာ–အရ နာမ်ဓိဝိတိန္ဒြေသည်

အဝိနိဗ္ဘုတ္တာနံ ဓမ္မာနံ–အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြ။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ပ၊ ဣုံ။ (၇)

အမှာ။ ။ ဓိဝန္တိ + တေန–၌လည်း အထက်ဝါအတိုင်း ၂–မျိုးစီခွဲပြိုင်။

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၄၆)

(က) သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒီသု ဒဿနဋ္ဌေန သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ အဘိနိရောပနဋ္ဌေန သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ၊ ပရိဂ္ဂဟဋ္ဌေန သမ္မာဝါယာမော၊ ဥပဋ္ဌာနဋ္ဌေန သမ္မာသတိ၊ အဝိက္ခေပဋ္ဌေန သမ္မာသမာဓီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ခ) ဝစနတ္ထော ပန သမ္မာ ပဿတိ, သမ္မာ ဝါ တာယ ပဿန္တီတိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ သမ္မာ သင်္ကပ္ပေတိ, သမ္မာ ဝါ တေန သင်္ကပ္ပေန္တီတိ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ။ သမ္မာ ဝါယာမေတိ, သမ္မာ ဝါ တေန ဝါယမန္တီတိ သမ္မာဝါယာမော။ သမ္မာ သရတိ, သမ္မာ ဝါ တာယ သရန္တီတိ သမ္မာသတိ။ သမ္မာ သမာဓိယတိ, သမ္မာ ဝါ တေန သမာဓိယန္တီတိ သမ္မာသမာဓိ။

(ဂ) အပိစ ပသတ္ထာ သုန္ဒရာ ဝါ ဒိဋ္ဌိ သမ္မာဒိဋ္ဌီတိ ဣမိနာပိ နယေန တေသံ ဝစနတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဃ) လက္ခဏာဒီနိ ပန ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တာနေဝ။

ဋ္ဌ။ ၁၆၇။ မူလဋီ။ ၉၀။ ယောဇနာ။ ၁၀၈။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၇၂။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၀၆။ ကျော်စံဂဏ္ဍိ။ ၃၁၅။ ဓမ္မဓင်းဂဏ္ဍိ။ ၄၄၄။

(၁)

(က) သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒီသု–ပုဒ်တို့၌။ (အတ္ထော။ ဓဝံ။ ဝေဒိတဗ္ဗော–၏။)(သမ္မာအဝိပရီတ နိယျာနိကဘာဝေန–မဖေါက်မပြန်ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။) ဒဿနဋ္ဌေန–မြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (ပြည်သျှ။) ဒဿနဋ္ဌေန–မြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်။ (ဒဿန–၌ ဘာဝလောပ, ဘာဝပ္ပဓာန။ ဘာသာဋီကာ) သမ္မာဒိဋ္ဌိ–မည်၏။

(၂)

(က)ဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ–စသော ပုဒ်တို့၏ အဓိပ္ပါယတ္ထ, သဘာဝတ္ထကို ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် သဒ္ဒတ္ထ, ဝစနတ္ထကို ပြသည်။

(ခ)ဝါကျတွင် အစိတ်, အစိတ် ပက္ခ+ပက္ခန္တရချည်းဖြစ်သည်။

(ဂ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် သမ္မာသဒ္ဒါသည် အဝိပရီတအနက်ကို ဟော၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိစသည်တို့ကို ကိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် သမ္မာဒိဋ္ဌိစသည်တို့၌ သမ္မာသဒ္ဒါသည် အဝိပရီတအနက်ကိုသာ ဟော၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော ပုဒ်တို့၏ ကိတ်ဝစနတ္ထကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ) သမ္မာဒိဋ္ဌိစသည်တို့၌ သမ္မာသဒ္ဒါ၏ အခြားဖြစ်သင့်သော အနက်နှင့် အခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) (ဂ) မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ)သည် သမ္မာဒိဋ္ဌိစသည်တို့၏ ဝစနတ္ထမှတပါး လက္ခဏာစသည်တို့ကို (အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်)ပြသော ပက္ခန္တရ။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ)

(၃)

(ခ) ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

သမ္မာဒိဋ္ဌိ၌ တိ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်မှတပါး ကရဏသာဓနအနက်ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) မဖောက်မပြန် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သည်အဖြစ်ဖြင့် မြင်တတ်သည်၏ ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး မဖောက်မပြန်ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက် စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် မြင်ကြောင်း၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက် တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။ (ကျန် ဝါ–သဒ္ဒါများလည်း မထူးပြီ)

(ဂ) အပိစ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

သမ္မာဒိဋ္ဌိစသည်တို့၏ ကိတ်ဝစနတ္ထမှတပါး သမာသ်ဝစနတ္ထဟူသော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) သမ္မာဒိဋ္ဌိစသည်တို့၏ ကိတ်ပုဒ်သဒ္ဒါမှတပါး သမာသ်ပုဒ်သဒ္ဒါဟူသော သဒ္ဒါတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ အပိစ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) မဖောက်မပြန်ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် မြင်တတ်, မြင်ကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး ချီးမွမ်းအပ်သော, ကောင်းသော ဒိဋ္ဌိ၏အဖြစ်(စသည်)ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) သမ္မာဒိဋ္ဌိစသည်တို့၌ သမ္မာသဒ္ဒါ၏ အဝိပရီတတ္ထမှတပါး ပသတ္ထ, သုန္ဒရတ္ထဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ အပိစ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဂ) သုန္ဒရာ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

သမ္မာသဒ္ဒါ၏ ပသတ္ထအနက်မှတပါး သုန္ဒရအနက်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–ထားသည်။

(၄)

(ဆ) ပသံသီယိတ္ထာတိ ပသတ္ထာ။

✔ ပ, သံသ+တ–သည်ငင်း၊ ချီးမွမ်းခြင်းကြိယာသည်ငင်း ဗျု–နိ။

✔ ချီးမွမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပဿတီတိ ဒဿနံ။ (ဒိသ+ယု။)

* ဒဿနဿ + အတ္ထော ဒဿနတ္ထော။ (တေန) (အတ္ထ–သဒ္ဒါ ဘာဝဝါစက။ ထ္ထ–ကို ဋ္ဌ–ပြု။)

(မြင်တတ်သည် + အဖြစ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်။)

(တစ်နည်း) ပဿတီတိ ဒဿနံ။ ဒဿနဿ ဘာဝေါ ဒဿနံ။ (ဘာဝလောပ)

(တစ်နည်း) ပဿတီတိ ဒဿနံ။ (ဘာဝပ္ပစာန) ဒဿနမေဝ + အတ္ထော ဒဿနဋ္ဌော။

(မြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်၏ + အနက်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

* အဘိနိရောပေတီတိ အဘိနိရောပနံ။ (အဘိ, နိ, ရုဟ+ဏာပေ+ယု။)

* ပဂ္ဂဏှာတီတိ ပဂ္ဂဟနံ။ (ပ, ဂဟ+ယု။)

* ဝိက္ခိပတီတိ ဝိက္ခေပနံ။ န + ဝိက္ခေပနံ အဝိက္ခေပနံ။

(ဂ) သုဋ္ဌု + ဒရီယတေတိ သုန္ဒရာ။ (ကမ္မသာဓန။ သူစိ)

သုဋ္ဌု + ဒရီယတေ သုန္ဒရာ။ (ဘာဝသာဓ်)(ဓာန်ဋီ) (သု, ဒရ+အ။ ကောင်းစွာ ဖောက်ခွဲခြင်း။)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(က) သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒီသု–ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ ရဋ္ဌာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
သမ္မာဒိဋ္ဌိ–ကား ဣတ္ထိလိင်၊ ရဋ္ဌာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
(ခ) သမ္မာ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။
ပဿတိ–ကား အလိင်၊ ဘူဝါဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။ (ဒိသ+အ+တိ။)
သက်ပ္ပေတိ–ကား စုရာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။ (သံ, ကပ္ပ+ဏေ+တိ။)
ဝါယာမေတိ–ကား ဘူဝါဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။ (ဝိ, အာ, ယမု+အ+တိ။)
သမာဓိယတိ–ကား ဘူဝါဒိ(ဒိဝါဒိ)၊ အ–ကာရန္တ။(သံ, အာ, ဓာ+အ(ယ)+တိ။)

(၆)

(က) ဒဿနဋ္ဌေန–ဖြင့် မဖေါက်မပြန်ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် မြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိမည်၏ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

အဘိနိရောပနဋ္ဌေန–ဖြင့် မဖောက်မပြန်ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အာရုံသို့ ရှေးရှုထင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပမည်၏ဟု သိစေသည်။

(ပဂ္ဂဟနဋ္ဌေန–စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းအတိုင်းဖော်လေ။)

(ခ) သမ္မာ ပဿတိ–ဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ၌ သမ္မာနိပါတ်ပုဒ်၏ အဝိပရီတအနက်ဟော ...ရင်း၊ ဒိဋ္ဌိ၌ ဒိသ–ဓာတ် ...ရင်း၊ တိ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ရင်း၊ သမ္မာ ပဿတီတိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ–ဟု ကတ္တုသာဓနပြု ...ရင်း သိစေသည်။

အမှာ။ ။ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ–၌ သမ္မာ, သံ, ကပ္ပ+အ။

သမ္မာဝါယာမော–၌ သမ္မာ, ဝိ, အာ, ယမ(ယမု)+ဏ။

သမ္မာသတိ–၌ သမ္မာ, သရ+တိ။

သမ္မာသမာဓိ–၌ သမ္မာ, သံ, အာ, ဓာ+ဣ။ မျှသာထုး၏။ ကျန်ဖော်ပြ။

(ဂ) ပသတ္ထာ ဒိဋ္ဌိ–ဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ၌ သမ္မာသဒ္ဒါ ပသတ္ထာအနက်ဟော ...ရင်း၊ သမ္မာ ပသတ္ထာ ဒိဋ္ဌိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ–ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်ပြု ...ရင်း သိစေသည်။

(၇)

(ဃ) ဝုတ္တာနေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ အောက်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော (ပညာဝိတက်စသည်တို့၏) လက္ခဏာစသည်တို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဆိုအပ်ဆဲ, ဆိုအပ်လတ္တံ့သော (သမ္မာဒိဋ္ဌိစသည်တို့၏) အဓိပ္ပါယတ္ထ, ဝစနတ္ထစသည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အောက်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော (ပညာဝိတက်စသည်တို့၏) ဝစနတ္ထစသည်သည် အနုညာတတ္ထ။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ–စသည်တို့၌ သမ္မာ–ကား အဝိပရီတတ္ထ (ဝါ) အဝိပရီတနိယျာနိကတ္ထ။

♦ အဝိပရီတတ္ထော ဟိ သမ္မာသဒ္ဒေါ။ အဝိပရီတနိယျာနိကတ္ထော ဝါ သမ္မာသဒ္ဒေါ။ (အနုဋီကာ။ ၉၇။)

(ဂ) ဣမိနာပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(၈)

(ဃ) ဝုတ္တာနေဝ–၌ အန္တတ္ထအရ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။

ဗာဟျတ္ထအရ ဩဘာသနလက္ခဏာစသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဝေဒိတဗ္ဗော-သဒ္ဒါထားရခြင်း

ပသတ္ထာ, သုန္ဒရာ ဝါ ဒိဋ္ဌိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသော ဝစနတ္ထများကို ကြေ, သန္နိဋ္ဌာန်အားဖြင့် မမှတ်ယူရ၊ အနေကန္တ, သံသယအားဖြင့်သာ မှတ်ယူအပ်၏ဟု သိစေလို၍ ဝေဒိတဗ္ဗော-ထားသည်။

(၉)

(ဃ) ဝါကျနှင့်အညီ- သမ္မာဒိဋ္ဌိအတွက် ပညာ။ သမ္မာသင်္ကပ္ပအတွက် ဝိတက်။
သမ္မာဝါယာမအတွက် ဝီရိယ။ သမ္မာသတိအတွက် သတိ။
သမ္မာသမာဓိအတွက် ဧကဂ္ဂတာ-တို့၏ လက္ခဏာဒိစတုက္ကတို့ ထုတ်လေ။

(၁၀)

တာယ + ပသတ္ထိ-၌-

✔ တာယ-အရ ပညာသည်-
ပသတ္ထိ-အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ-ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဟေ, ဓိ, ဣံ, မဂ်။ (၁၀)

တေန + သင်္ကပ္ပေန-၌-

✔ တေန-အရ ဝိတက်သည်-
သင်္ကပ္ပေန-အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ-ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဈာန, မဂ်။ (၈)

တေန + ဝါယမန္တိ-၌-

✔ တေန-အရ ဝီရိယသည်-
ဝါယမန္တိ-အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ-ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဓိ, ဣံ, မဂ်။ (၉)

တာယ + သရန္တိ-၌-

✔ တာယ-အရ သတိသည်-
သရန္တိ-အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ-ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဣံ, မဂ်။ (၈)

တေန + သမာဓိယန္တိ-၌-

✔ တေန-အရ ဧကဂ္ဂတာသည်-
သမာဓိယန္တိ-အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟ-ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာ, မဂ်။ (၉)

===============

ဝါကျဉယျာဉ် (၁၄၇)

(က) သဒ္ဓါဗလာဒီသုပိ သဒ္ဓါဒီနိ ဝုတ္တတ္ထာနေဝ။
(ခ) အကမ္ပိယဋ္ဌေန ပန ဗလန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
(ဂ) ဝေမေတေသု အဿဒ္ဓိယေ န ကမ္ပတီတိ သဒ္ဓါဗလံ။ ကောသဇ္ဇေ န ကမ္ပတီတိ ဝီရိယဗလံ။ မုဋ္ဌသစ္စေ န ကမ္ပတီတိ သတိဗလံ။ ဥဒ္ဓစ္စေ န ကမ္ပတီတိ သမာဓိဗလံ။ အဝိဇ္ဇာယ န ကမ္ပတီတိ ပညာဗလံ။ အဟိရိကေ န ကမ္ပတီတိ ဟိရိဗလံ။ အနောတ္တပ္ပေ န ကမ္ပတီတိ ဩတ္တပ္ပဗလန္တိ အယံ ဥဘယပဒဝသေန အတ္ထဝဏ္ဏနာ ဟောတိ။

ဋ္ဌ။ ၁၆၇။ မူလဋီ။ ၉၀။ ယောဇနာ။ ၁၀၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၇၃။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၁၀၉။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၁၅။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၄၄။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ခ) ပန–ထိုမှတပါး။ (ပြည်သျှ) အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာမှတပါး ပစ္စက္ခသံဝဏ္ဏနာကား။ (တာဋီ)

(ဂ) စေ–သို့။ တေသု–ဤသဒ္ဒါဗလစသည်တို့တွင်။ အသဒ္ဓိယေ–သဒ္ဒါကင်းသူ၏အဖြစ်တည်းဟူသော အကုသိုလ်ကြောင့်။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) သဒ္ဒါမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းအကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကြောင့် (ဝါ) မိစ္ဆာဓိမောက္ခကြောင့်။ (ဘာသာဋီကာ) နကမ္ပတိ (ပ) ဩဠတ္တပ္ပဗလံ–မည်၏။ ဣတိ (အယံ)–ကား။ ဥဘယပဒဝသေန–သဒ္ဒါဟူသောပုဒ်, ဗလဟူသောပုဒ်စသော ပဒဒွယ၏ အစွမ်းဖြင့်။ (ပ)

(၂)

(ခ)သို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် သဒ္ဒါဗလံစသောပုဒ်တို့၌ သဒ္ဒါစသောပုဒ်တို့သည် ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသည် သာတည်းဟု အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့် ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် သဒ္ဒါဗလံ စသည်တို့၌ သဒ္ဒါစသောပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာသာရှိ၍ ဗလပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာမရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ) ဗလပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)ဝါကျတို့ဖြင့် သဒ္ဒါဗလံစသည်တို့၌ သဒ္ဒါဟူသော အစိတ်ပုဒ်, ဗလဟူသော အစိတ်ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုပြီး၍၊ ဤယံခုအခါ၌ သဒ္ဒါဗလံစသော ပုဒ်နှစ်ပါးအပေါင်း၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ဂ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ, ပဋ္ဌကတက်လွယ်ပြီ။)

အမှာ။ ။ (ဂ)ဝါကျတွင်လည်း ပထမဝါကျဖြင့် သဒ္ဒါဗလံပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကို ပြသည်။

ဒုတိယဝါကျဖြင့် ဝီရိယဗလံပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကို ပြသည်။

ဤသို့စသည်ဖြင့် ရှေးနောက်ထောက်ဆ ပက္ခ+ပက္ခန္တရရှဲ။ ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ။

(၃)

(က) အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာပြ။ ဂန္ထဂရု, ပုနရုတ္တိဒေါသပယ်သည်။

(၄)

* သဒ္ဒဟန္တိ ဧတာယာတိ သဒ္ဒါ။ ဗလတိ န ကမ္ပတီတိ ဗလံ။

* သဒ္ဒါသစိတံ + ဗလံ သဒ္ဒါဗလံ။

✔ သဒ္ဒါ၏ + မိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ် ဗျု–နီ။

✔ သဒ္ဒါမိုလ်တို့၏ တစ်ခုသည် ...ဓာတ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဝုတ္တိတ္ထာတိ ဝုတ္တော။ (ဝစ+တ။) ဝုတ္တော + အတ္ထော + ဧတေသန္တိ ဝုတ္တတ္ထာနိ။

(ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်၏ + သဒ္ဒါစသော ပုဒ်တို့နှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်။)

(ခ) ကမ္ပတီတိ ကမ္ပိယော။ န + ကမ္ပိယော အကမ္ပိယော။

* အကမ္ပိယော စေ + အတ္ထော အကမ္ပိယဋ္ဌော။ (တေန)

(မတုန်လှုပ်တတ်သည်၏ + သဘောနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်။)

(၅)

ကမ္ပတိ–(ကမ္ပ, ကပိ+အ) ဘူဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။ (တစ်နည်း) ဣ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) အကမ္ပိယဋ္ဌေန–ဖြင့် သဒ္ဒါဗလံစသည်တို့၌ ဗလသဒ္ဒါသည် အကမ္ပနဋ္ဌဝါစီရဥ္စိအနိပ္ပန္န ပါဒိပဋိကပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂပဒတ္ထ)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) အကမ္ပိယဋ္ဌေန-ဖြင့် ဗလ်၌ ဗလ-ဓာတ်၏ အကမ္ပနအနက်ဟော ...ငင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဗလတိ န ကမ္ပတီတိ ဗလံ-ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

(ဂ) န ကမ္ပတိ-ဖြင့် သဒ္ဓါဗလံ၌ ဗလဝယ် ဗလ-ဓာတ်၏ အကမ္ပနအနက်ဟော ...ငင်း၊ အ-ပစ္စည်း ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ..ငင်း၊ ဗလတိ န ကမ္ပတီတိ ဗလံ-ဟု ပြု ..ငင်း၊သဒ္ဓါသဒ်ါတံ + ဗလံ သဒ္ဓါဗလံ-ဟု ကမ္မဓာရယ်ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

အဿဒ္ဓိယေ-ဖြင့် န ကမ္ပတိ၌ မတုန်လှုပ်ဟူသည် သဒ္ဓါကင်းသူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကြောင့် မတုန်လှုပ်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(တစ်နည်း) သဒ္ဓါ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ပဋိပက္ခဓမ္မကား အဿဒ္ဓိယပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

အမှာ။ ။ ဥဒ္ဓစ္စေ န ကမ္ပတိ-စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းအတိုင်းပင် ဖေါ်လေ။

♦ အဿဒ္ဓိယ, ကောသဇ္ဇ, ပမာဒ, ဥဒ္ဓစ္စ, အဝိဇ္ဇာ, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပသင်္ခါတေဟိ ပဋိပက္ခဓမ္မေဟိ အကမ္ပိယဋ္ဌေန သမ္ပယုတ္တဓမ္မေသု ထိရဘာဝေနစ သဒ္ဓါဒီနိ သတ္တဗလာနိ။ (ဋီကာကျော်။၂၂၃။)

(၇)

(က) ဝုတ္တတ္တာနေဝ-၌ ဓဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်-

✔ ဆိုအပ်ပြီးသော (သဒ္ဓါအစရှိကုန်သော) ဝုတ္တတ္တပုဒ်တို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ အဝုတ္တတ္တပုဒ်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ဥတ္တာနတ္တပုဒ်တို့သည် အနုညာတတ္တ။

(က)	သဒ္ဓါဗလာဒီသုပိ-၌ ပိ-ကား	သမုစ္စယတ္ထ,သမ္ဘာဝနတ္ထ။
(ခ)	ပန-ကား	ပက္ခန္တရတ္ထ။
(ဂ)	ဓဝံ-ကား	နိဒဿနတ္ထ။

(၈)

(က) ဝုတ္တတ္တနေဝ-၌ ဝစ-ဓာတ်အရ သတိ, ဝီရိယ, ညာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။ တ-ပစ္စည်းအရ သဒ္ဓါ, သတိစသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

(ခ) ဝေဒိတဗ္ဗ-၌ အနက္ခတ္တ-အရ

✔ သတိ, ဝီရိယ, ညာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ သိသဖြင့် ကျင့်ခြင်းစသည်သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ သဒ္ဓမ္မဿဝန, သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ပီတိ, ပါမောဇ္ဇဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်- အနုဘာဝတ္ထ။

(ခ) ဝေဒိတဗ္ဗ ထားရခြင်း-

မတုန်လှုပ်တတ်သော အနက်သဘောကြောင့် ဗိုလ်မည်၏ဟူသော စကားရပ်ကို ကေန်သန္နိဋ္ဌာန်အားဖြင့် မမှတ်ယူရ၊ အနေကန္တ, သံသယအားဖြင့်သာ မှတ်ယူရမည်ဟု သိစေလိုသောကြောင့် ဝေဒိတဗ္ဗ-ထားသည်။

(၉)

(ခ) အဿဒ္ဓိယေ, ကောသဇ္ဇေ, မုဋ္ဌသစ္စေ-တို့အရ အကုသိုလ်ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်။

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

သဒ္ဓါဒီနိ + ဝုတ္တတ္တာနေဝ–၌

✔ သဒ္ဓါဒီနိ–အရ သဒ္ဓါ, ဝီရိယစသော (အတိတ်)ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည်–

ဝစ–ဓာတ်အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။(ပြိုင်=မရှိ)

(တစ်နည်း) သဒ္ဓါဒီနိ–အရ သဒ္ဓါစသော ဓမ္မာရုံသည်–

ဝစ–ဓာတ်အရအား အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

(ခ) ဗလန္တိ + ဝေဒိတဗ္ဗံ–၌

✔ ဗလန္တိ–အရ ဗလဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဒါသည်–

ဝေဒိတဗ္ဗံ–၌ ဝိဒ–ဓာတ်အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။

(တစ်နည်း) ဗလံ–အရ သဒ္ဓါစသော သဘောတရား(အာရုံ)သည်–

ဝိဒ–ဓာတ်အရအား အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

=================

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၄၈)

(က) တတ္ထ ပုရိမာနိ ပဉ္စ ဟေဋ္ဌာ လက္ခဏာဒီဟိ ပကာသိတာနေဝ။

(ခ) ပစ္ဆိမဒွယေ ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ ဟိရိယတီတိ ဟိရီ။

(ဂ) လဇ္ဇာယေတံ အဓိဝစနံ။

(ဃ) တေဟိ ဧဝ ဩတ္တပ္ပတီတိ ဩတ္တပ္ပံ။

(င) ပါပတော ဥဗ္ဗေဂဿေတံ အဓိဝစနံ။

(စ) တေသံ နာနာကရဏဒီပနတ္ထံ "သမုဋ္ဌာနံ, အဓိပတိ, လဇ္ဇာဘယ, လက္ခဏေနစာ"တိ ဣမံ မာတိကံ ဌပေတွာ အယံ ဝိတ္ထာရကထာ ဝုတ္တာ။

(ဆ) အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဟိရီနာမ၊ ဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌာနံ ဩတ္တပ္ပံ နာမ။

ဋ္ဌ။ ၁၆၀။ မူလဋီ။ ၉၀။ ယောဇနာ။ ၁၀၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၇၃။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၀၉။ ကျော်စံဂဏ္ဍိ။ ၃၁၆။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၄၄၄။

(၁)

(က) တတ္ထ–ထိုသဒ္ဓါဗလစသော ခုနစ်ပါးတို့တွင်။

(ခ) ပစ္ဆိမဒွယေ–နောက်ဖြစ်သော ဟိရီဗလ, ဩတ္တပ္ပဗလနှစ်ပါးအပေါင်း၌။ (အတ္တော–ကို။ ဓဝံ။ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပြည်သျှ) (တစ်နည်း) (ဝစနတ္ထလက္ခဏာဒီနိ–တို့ကို။ ဓဝံ။ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဘာသာဋီ)

(ယာ ဓမ္မဇာတိ–သည်။) ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ–တို့ကို။ (ဝါ) တို့ကြောင့်။ ဟိရိယတိ–စက်ဆုပ်တတ်၏။ (ဝါ) ရှက်တတ်၏။ (ပြည်သျှ)

(တစ်နည်း) ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ–တို့ကို။ ဟိရိယတိ–စက်ဆုပ်တတ်၏။ (ဝါ) ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ–တို့မှ။ (ဝါ) တို့ကြောင့်။ ဟိရိယတိ–ရှက်တတ်၏။ (မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၄၄၄။)

(စ) တေသံ–ထိုဆိုအပ်ပြီးသော ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပနှစ်ပါးတို့၏။ နာနာကရဏဒီပနတ္ထံ–အသီးသီးကွဲပြားသည်၏ အဖြစ်ကို ပြတတ်သော အထူးကို ပြခြင်းငှာ။ "လဇ္ဇာဘယလက္ခဏေန–နှင့်။ သမုဋ္ဌာနဉ္စ–ငှင်း။ အဓိပတိ စ–ငှင်း။" ဣတိ–သို့။ မာတိကံ–ကို။ ဌပေတွာ–၍။ အယံ ဝိတ္ထာရကထာ–ကို။ (အဋ္ဌကထာသု–တို့၌။) ဝုတ္တာ–ကုန်ပြီ။ (ပြည်သျှ)

(တစ်နည်း) သမုဋ္ဌာနံ–ငှင်း။ အဓိပတိ–ငှင်း။ လဇ္ဇာ–ငှင်း။ ဘယလက္ခဏေန စ–ငှင်း။" (အာကာရကို ဤသို့သရုပ်ကြားနည်းသော်လည်း သမ္ဗန်နိုင်သည်။) (ကျော်စံဂဏ္ဍိ။ ၃၁၆။)

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ)စသည်သို့ ပါပနာဒိဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် သဒ္ဒါဗလစသော ခုနစ်ပါးတို့တွင် သဒ္ဒါဗလစသောရှေးငါးပါးတို့ကို အောက်၌ လက္ခဏာစသည်တို့ဖြင့် ပြအပ်ကုန်ပြီးသည်သာတည်းဟု (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် သဒ္ဒါဗိုလ်စသော ရှေ့ငါးပါးတို့၏ လက္ခဏာစသည်တို့ကိုသာ သိအပ်၏ ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ) နောက်ဖြစ်သော ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပဗိုလ်နှစ်ပါးတို့၏ ဝစနတ္ထ, အဘိဓေယျတ္ထ, လက္ခဏာစသည်တို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)စသည်မိန့်။

(ခ)စသည်တို့တွင်လည်း

(ခ)ဖြင့် ဟိရီပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြသည်။

(ဂ)ဖြင့် ဟိရီပုဒ်၏ အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် ဩတ္တပ္ပပုဒ်၏ဝစနတ္ထကို ပြသည်။

(င)ဖြင့် ဩတ္တပ္ပပုဒ်၏ အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။

(ရှေးနောက်ထောက်ဆ ပက္ခ+ပက္ခန္တရခွဲ။ ထုံးစံအတိုင်းကျမ်းတက်။)

(စ)သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)(ဂ)(ဃ)(င)တို့ဖြင့် ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပတို့၏ ဝစနတ္ထ, အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထ တို့ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပတို့သည် တစ်ခုသောစိတ်၌ အတူတကွယှဉ်ရကား ထူးခြားမရှိ အတူတူပင်ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်လေ။

(၃)

(က)သည် အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာပြ– ဂန္တဂရု, ပုနရုတ္တိ–ပယ်သည်။

(ခ)(ဂ)(ဃ)(င)တို့ဖြင့် အဗျာပိတ–ပယ်။ (ပက္ခန္တရချည်း)

ထိုတွင် (ဂ)(င)တို့ဖြင့် အတိဗျာပိတကိုပယ်သည်ဟု တစ်နည်းဖြေ။ (အဓိဝစနံ–ကိုထောက်၍သိ။)

(ဂ) အဓိဝစနံ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

ဤဟိရီဗလ၌ ဟိရီအရ ဟိရီသာမည်ကို မယူရ, ကာယဒုစရိုက်စသည်တို့ကို ရှက်ခြင်းသဘော (လဇ္ဇာ)ကိုသာ ယူရမည်ဟု အထင်ရှားဦး, ဧကဒေသျူပစာအားဖြင့် ပြလို၍ (ဂ)၌ အဓိဝစနံ–သဒ္ဒါ ထားသည်။ [(င)ဝါကျ၌ အဓိဝစနံ–ထားရခြင်းလည်း မထူး။ နည်းတူဖြေလေ။]

(၄)

* နိယကဇ္ဈတ္တံ + ဇာတိအာဒိသမုဋ္ဌာနံ + ဇေတိဿာတိ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနာ။ (မူလဋီကာ။ ၉၀။)
(အဇ္ဈတ္တံ + သမုဋ္ဌာနံ + ဇေတိဿာတိ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနာ–ဟုလိုရင်းကွက်၍လည်းပြုနိုင်သည်။)

✔ နိယကဇ္ဈတ္တဖြစ်သော ဇာတိစသော သမုဋ္ဌာန်၏ + ဟိရီနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေားစပ် ဗျ–နိ။

✔ နိယကဇ္ဈတ္တဖြစ်သော ဇာတိစသော သမုဋ္ဌာန်ရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပုရေ + ဇာတာနိ ပုရိမာနိ။ (ပုရ+ဣမ။)

(ရှေးကာလ, ရှေးဋ္ဌာန၏ + သဒ္ဒါဗိုလ်စသော ငါးပါးနှင့် ကာလ+ကာလဝန္တ, ဋ္ဌာန+ဋ္ဌာနီစပ်။)

* ပကာသိတဗ္ဗာနီတိ ပကာသိတာနိ။ (ပ, ကာသု+တ။)

http://www.dhammadownload.com

(ခ) ပဏ္ဏာ + ဓာတ် ပဏ္ဏိမံ။ (ပဏ္ဏာ+ဏ္ကမ။)

(နောက်ကာလ, နောက်ဌာန၏ + ဟိရီ, ဩတပ္ပတို့နှင့် ကာလ+ကာလဝန္တ၊ ဌာန+ဌာနီစပ်။)

* ဒွိန္နံ + သမူဟော ဒွယံ။ (ဒွိ+ဏ။ သမူဟ+သမူဟ။ အဝယဝ+အဝယဝီ၊ အဘေဒ+ဘေဒစပ်။)

* ပဏ္ဏိမံ + ဒွယံ ပဏ္ဏိမဒွယံ။

* ဒုဋ္ဌု + စရိတံ ဒုစ္စရိတံ။ ကာယတော + ပဝတ္တံ + ဒုစ္စရိတံ ကာယဒုစ္စရိတံ။

* ကာယဒုစ္စရိတံ + အာဒိ + ဧတေသန္တိ ကာယဒုစ္စရိတာဒယော။ (တေဟိ)

(ဂ) ဝုစ္စတေတိ ဝစနံ။ အဓိနံ + ဝစနံ အဓိဝစနံ။

(စပ်သောဂုဏ်၏ + ဟိရီ-သဒ္ဒါနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်။)

* ပါပတော လဇ္ဇီယတေ လဇ္ဇာ။ (လဇ္ဇ+အ။ ရှက်ခြင်း။)

(င) ဒုဂ္ဂတိံ ပါပေတီတိ ပါပံ။ (ပ, အပ+အ။ ရောက်ခြင်း။)

* ဥဗ္ဗိဇ္ဇနံ ဥဗ္ဗေဂေါ။ (ဥ, ဝိဇိ+ဏ။ ကြောက်ခြင်း, ထိတ်လန့်ခြင်း။)

(စ) သမုဋ္ဌာတိ ဧတေနာတိ သမုဋ္ဌာနံ။

* အဓိပတိ စ + လဇ္ဇာ စ + ဘယဉ္စ + လက္ခဏဉ္စ အဓိပတိလဇ္ဇာဘယလက္ခဏာ။ (ယောနော)

* ဝိတ္ထာရေတိ တေယာတိ ဝိတ္ထာရာ။ (ဝိ, ထရ+ဏ။)

ဝိတ္ထာရာ စ + သာ + ကထာ စာတိ ဝိတ္ထာရကထာ။

(ဆ) ဗဟိဒ္ဓါ + သမုဋ္ဌာနံ + ဧတဿာတိ ဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌာနံ။ (ဩတ္တပ္ပံ။)

(၅)

(က) ပဋ္ဌ-ကား သဗ္ဗနာမ်၊ အလိင် (ဗလကို ငဲ့လျှင် နပုံလိင်) သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ အကာရန္တ။

(ခ) ဟိရီယတိ-ကား ဒိဝါဒိ + ဤကာရန္တ။ (ဟိရီ+ယ+တိ)

ဟိရီ-ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရုဓာဒိ၊ (တစ်နည်း) နဒါဒိ၊ ဤကာရန္တ။

(ဃ) ဩတ္တပ္ပတိ-ကား ဘူဝါဒိဂိုဏ်း၊ အ-ကာရန္တ။ (အဝ, တပ+အ+တိ။)

(စ) မာတိကံ-ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာကာရန္တ။

(၆)

(ခ) ဟိရီယတိ-ဖြင့် ဟိရီ၌ ဟိရီ-ဓာတ် ...ငင်း၊ ဤ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဟိရီယတီတိ ဟိရီ-ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ-ဖြင့် ဘာဝတ္ထ- ဖော်ပြ။

(ဂ)ဝါကျဖြင့် ဟိရီအရ ရှက်ခြင်း(လဇ္ဇာ)သဘောတရားကို ယူ ...ငင်း၊ ယင်းဟိရီ-သဒ္ဒါ၏ အထင်ရှား ကေဒေသျှုပစာအဖြစ်ကိုငင်း သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ဟိရီသဒ္ဒါသည် လဇ္ဇာ၏ ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေသည်။

♦ လဇ္ဇာ ဟိရီသမာနာထ။ (ဓာန်။ ၁၅၈။)

(ဃ) ဩတ္တပ္ပတိ-ဖြင့် ဩတ္တပ္ပံ၌ အဝ, တပ-ဓာတ် ...ငင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဩတ္တပ္ပတီတိ ဩတ္တပ္ပံဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

တေဟိ ဓဝ-ဖြင့် ဘာဝတ္ထဖော်ပြ။

(င)ဖြင့် ဩတ္တပ္ပ-အရ မကောင်းမှုမှ ကြောက်လန့်ခြင်း (ဝါ) မကောင်းမှုကြောင့် ကြောက်လန့်ခြင်း သဘောတရားကို ယူ...ငင်း၊ ယင်းဩတ္တပ္ပသဒ္ဒါ၏ အထင်ရှား ကေဒေသျှုပစာအဖြစ်ကိုငင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(က) ပကာသိတာနေဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ပြအပ်ကုန်ပြီးသော သဒ္ဒါမိုလ်စသော ရှေးငါးပါးသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မပြအပ်သေး(မပြရသေး)သော ဟီရိ, ဩတ္တပ္ပ (၂)ပါးသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(တစ်နည်း) ပကာသနကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတတ္ထ။

✔ အပကာသနကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဃ) တေဟိ ဓဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ကာယဒုစ္စရိုက်စသည်တို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတတ္ထ။

✔ ကာယသုစရိုက်စသည်တို့သည် (ဝါ) အဘာယိတဗ္ဗဝတ္ထုတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကာယဒုစရိုက်စသည်တို့၏ အနိဋ္ဌဖလဒုက္ခဝိပါကတို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(၈)

(က) ပကာသိတာနေဝ–၌ ပပုဗ္ဗ, ကာသု–ဓာတ်အရ

✔ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည်၎င်း, ရှေးမိုလ်ငါးပါး၏ လက္ခဏာစသည်တို့ကို သိစေလိုသော ဆန္ဒ, မေတ္တာ, ကရုဏာတို့သည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။

✔ ထင်ရှားပြသဖြင့် သောတုဇနတို့ (မိုလ်ငါးပါး၏ လက္ခဏာစသည်ကို)သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ သဒ္ဒမ္ဗဿဝနစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ သောတုဇနတို့အား မိုလ်ငါးပါး၏ လက္ခဏာစသည်ကို သိရသဖြင့် ပီတိ, ပါမောဇ္ဇဖြစ်ရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(က) ပုရိမာနိ ပဉ္စ + ပကာသိတာနေဝ–၌

✔ ပဉ္စ–အရ (ဝါ) တ–ပစ္စည်းအရ သဒ္ဒါမိုလ်စသော ရှေးငါးပါးသည်–

✔ ပ, ကာသု–ဓာတ်အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၄၉)

(က) န လုဗ္ဘန္တိ ဧတေန, သယံ ဝါ န လုဗ္ဘတိ, အလုဗ္ဘနမတ္တမေဝ ဝါ တန္တိ အလောဘော။

(ခ) အဒေါသာမောဟေသုပိ ဧသေဝ နယော။

(ဂ) တေသု အလောဘော အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဂေဓလက္ခဏော, အလဂ္ဂဘာဝလက္ခဏော ဝါ ကမလဒလေ ဇလဗိန္ဒု ဝိယ။

(ဃ) အပရိဂ္ဂဟဏရသော မုတ္တဘိက္ခု ဝိယ။

(င) အနလ္လီနဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနော အသုစိမှိ ပတိတပုရိသော ဝိယ။

ဋ္ဌ။ ၁၇၀။ မူလဋီ။ ၉၁။ အနုဋီ။ ၉၈။ ယောဇနာ။ ၁၀၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၈၁။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၁၆။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၁၈။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၄၇။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ဂ) အလင္ဂလက္ခဏော ဝါ–စသည်ကို ပမာ, ပမေထင်ရှားစေလျက်–

ကမလတလေ(ဒလေ)–ကြာဖက်အပြင်၌။ ဓလဗိန္ဒု–ရေပေါက်သည်။ (နလဂ္ဂတိ) ဝိယ–မငြိကပ်သကဲ့သို့။ (တထာ–တူ။ အလောဘော–သည်။ အာရမ္မဏေ–၌။ စိတ္တဿ–၏) အလဂ္ဂလက္ခဏော–မငြိကပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာရှိ၏။

(ဃ) မုတ္တဘိက္ခု–မငြိကပ်လွတ်လပ်သော ရဟန္တာသည်။ (ဝါ) ကိလေသာတို့မှ လွတ်ပြီးသော ရဟန္တာသည်။ (န ပရိဂ္ဂဏှာတိ) ဝိယ–တစုံတစ်ခုကိုမျှ မသိမ်းပိုက်သကဲ့သို့။ (တထာ–တူ)။ အပရိဂ္ဂဟဏရသော–ငါ၏ ဥစ္စာ, ငါ့ဟာဟူ၍ မသိမ်းပိုက်ခြင်းကိစ္စရှိ၏။

(င) အသုစိမှိ–မစင်တွင်း၌။ ပတိတပုရိသော–သည်။(အနလ္လီနဘာဝေါ–မကပ်ငြိသော အလိုရှိသည်၊ (ဝါ) မငြိကပ်လိုသည်။ ဟောတိ။) ဝိယ–သို့။ (တထာ–တူ။) အနလ္လီနဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနော–မငြိကပ်ခြင်းဟူသော အလိုရှိသောတရားဟု ယောဂီတို့ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်လာ၏။

(၂)

(က)ဖြင့် အလောဘပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို (ပစ္စက္ခသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် အဒေါသ, အမောဟပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထကို (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ပြသည်။

(ဂ)(ဃ)(င)တို့ဖြင့် လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်တို့ကို ပြသည်။

ထိုတွင်– (ဂ)ဖြင့် လက္ခဏာကို ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် ရသကို ပြသည်။

(င)ဖြင့် ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကို ပြသည်။(ပက္ခ+ပက္ခန္တရချည်းဖြစ်သည်။ ထုံးစံအတိုင်းကျမ်းတက်)

(၃)

(ခ) ဧသေဝ နယော–ထားရခြင်း–

"လုံးစုံအတ္ထ၊ တူညီမျှ၊ ဧသေဝ နယော–ကို"ဟူသည်နှင့်အညီ အဒေါသ, အမောဟပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထသည် (က)ဝါကျ၌ ဆိုခဲ့ပြီးသော အလောဘပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့် အလုံးစုံတူသည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (ခ)၌ ဧသေဝ နယော–သဒ္ဒါထားရသည်။

(ခ)၌ ပိ–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

အလောဘောပုဒ်၌သာ ဤနည်းကို သိအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ အဒေါသ, အမောဟပုဒ်တို့၌လည်း ဤနည်းကိုသာလျှင် သိရမည်ဟု သမုစ္စည်းသမ္ပိဏ္ဍနအနက်ကို ပြလို၍ ပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဂ) ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

အလောဘ၏ အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဂေဓလက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သကတ်အနက်မှတပါး အလဂ္ဂဘာဝလက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သကတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (ဂ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါကို ထားသည်။

(ခ) အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာပြ ဂန္ထဂရု, ပုနရုတ္တိ–ပယ်။

(၄)

* အလ္လီယတီတိ အလ္လီနော။ (အာ, လီ+တ။ တ–ကို ဤန–ပြု။)
* န + အလ္လီနော အနလ္လီနော။
* ဘဝတိ စိတ္တေတိ ဘာဝေါ။ (အဓိပ္ပါယော။ ဘူ+ဏ။) (ဓာန်ဋီ။ ၇၆၆။)

http://www.dhammadownload.com

* အနုလ္လီနော + ဘာဝေါ (အဓိပ္ပါယော) + ဧတဿာတိ အနုလ္လီနဘာဝေါ။ (မူလဋီကာ)

✔ မကပ်ငြိသော အလို၏ + အလောဘနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဗျု–နိ။

✔ မကပ်ငြိသော အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်

(ဝါ) အလောဘ၏.... ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) ဂိဇ္ဈန္တံ အဘိကင်္ခန္တံ ဂေဓော။ (ဂိဓု+ဏ။ မက်မောခြင်း။)

* န + ဂေဓော အဂေဓော။

* အဂေဓော + လက္ခဏံ + ဧတဿာတိ အဂေဓလက္ခဏော။

* ကာမီယတီတိ ကမလံ။ (ကမ+အလ။ ဏွာဒိ။)

(တစ်နည်း:) ကံ ဇလံ + အလယတိ ဘူသယတီတိ ကမလံ။ (အလ–ဝိဘူသနေ။ အ။) (ဓာန်ဋီ)

* တလတိ ပတိဋ္ဌာတိ ဧတ္ထ ဝတ္ထုဓာတန္တိ တလံ။ (တလ+အ။)

ဒလ–ဟုရှိလျှင် ဒလတိ ဝိကသတီတိ ဒလံ–ဟုပြု။

* ဇလတိ သန္ဒတီတိ ဇလံ။ (ဇလ+သန္ဒနေ။ အ။) (သူစိ)

* မိန္ဒတိ အဝယဝီ ဘဝတိ, မိန္ဒိယတိ ဝါ အဝယဝီ ကရီယတေတိ ဗိန္ဒု။ ဥဒကဗိန္ဒု။ (မိဒိ+ဥ။) (ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ။ ၂၅၇။)

(င) သုစိဿ + ပဋိပက္ခော အသုစိ။ (သူစိ)

(၅)

(က)	လုဗ္ဘန္တိ–ကား	ဒိဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။ (လုဘ+ယ+အန္တိ)
(ဂ)	ကမလဒလေ(တလေ)–ကား	သမာသ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
	လေဗိန္ဒု–ကား	သမာသ်နာမ်၊ နပုံ၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။
(ဃ)	မုတ္တဘိန္ဒု–ကား	သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။
	အသုစိ–ကား	သမာသ်နာမ်၊ တိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

♦ သဗ္ဗဝေ ဓာသုစိ ပုမေ၊ အမေဇ္ဈေ တီသု ဒိဿတိ။ (ဓာန်ဋီ။ ၁၀၂၄။)

(၆)

(က) န လုဗ္ဘန္တိ ဧတေန–ဖြင့် အလောဘော၌ လောဘဝယ် လုဘ–ဓာတ်...ငှင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက် ...ငှင်း၊ လုဗ္ဘန္တိ ဧတေနာတိ လောဘော–ဟု ပြု ...ငှင်း၊ အ–၏ န–၏ကာရိယ ...ငှင်း၊ ယင်းအ(န)သဒ္ဒါ၏ ပဋိပက္ခ(ဝိရုဒ္ဓ)အနက်ယော ...ငှင်း၊ န + လောဘော အလောဘော–ဟု ကမ္မဓာရယမိဿကတပ္ပုရိသ်... ပြု ....ငှင်း သိစေသည်။ (သယံ ဝါ န လုဗ္ဘတိ–စသည် ဖော်ပြ)

(၇)

(က) အလုဗ္ဘနမတ္တမေဝ–၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ–စသည် ထုတ်ပြ။

(ခ) ဓဿဝ နယော(ဓဿော + ဧဝ + နယော)–၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ အဒေါသ, အမောဟတို့၏ ကရဏသာဓန, ကတ္တုသာဓန, ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထပြုနည်းတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကမ္မသာဓနစသောဝစနတ္ထပြုနည်းတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(က) န–သဒ္ဒါ, အလောဘော–၌ အ–သဒ္ဒါတို့ကား ပဋိပက္ခတ္ထ (ဝိရုဒ္ဓတ္ထ)။

♦ လောဘာဒိပဋိပက္ခာ အလောဘာဒယော။ (ဋ။ ၈၁။)

(ဝါ)သဒ္ဒါတို့ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ, နယန္တရဇောတက။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

န လုဒ္ဓတိ–အရ အလောဘကို ယူ၍–

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။
✔ ပေးကမ်းလှူဒါန်းခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
♦ အလောဘော စေတ္ထ ဒါနဟေတု။ (ဋ္ဌ။၁၇၁။)
✔ သဒ္ဓမ္မသဝနစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ ပိယဝိပ္ပယောဂဒုက္ခမှ ကင်းခြင်း, ပြိတ္တာဘုံသို့ မရောက်ရခြင်း, သုဂတိဘဝကို ရခြင်းမှစ၍ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဋ္ဌ။ ၁၇၁၊ ၁၇၂–တို့နှင့်အညီ ထုတ်သည်။)

အဒေါသာမောဟေသုပိ–၌ အဒေါသအတွက်–

✔ သီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ အပ္ပိယသမ္ပယောဂဒုက္ခမှ ကင်းခြင်း, အထူးအားဖြင့် ငရဲဘုံသို့ မကပ်ရောက်ရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်– အနုဘာဝတ္ထဟုထုတ်။

အမောဟအတွက်–

✔ ဘာဝနာနှင့် ပြည့်စုံခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ ဣစ္ဆိတာလာဘဒုက္ခမှ ကင်းခြင်း, အထူးအားဖြင့် တိရစ္ဆာန်ဘုံ၌ မဖြစ်ရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်– အနုဘာဝတ္ထဟုထုတ်။

(ကျန် ဒီပကတ္ထ, ဝိဘာဝတ္ထတို့မှာ အလောဘအတိုင်းထုတ်။ ဋ္ဌ။ ၁၇၁။ ၁၇၂–အဖွင့်ရှု)

(၉)

(င)ဝါကျ အဓိပ္ပါယ်

မစင်ထဲ၌ ကျနေသော ယောကျ်ားသည် မစင်တွေငြိကပ်နေသော်လည်း စိတ်အားဖြင့် မငြိကပ်ခြင်းကိုသာ အလိုရှိအပ်သကဲ့သို့ အလောဘ၏ သဘောသည်လည်း လောဘနေယျအာရုံတို့နှင့် ရောယှက်နေရသော်လည်း သဘောအားဖြင့် ထိုအာရုံတို့၌ မငြိကပ်လိုသော သဘောရှိသည်ဟူလို။ (အနုဋီကာ။ ၉၈။)

(၁၀)

(ဂ) အာရမ္မဏေ + စိတ္တဿ၌–

✔ အာရမ္မဏေ–အရ ရူပါရုံစသည်သည်–
စိတ္တဿ–အရ (ဌာနာနုရူပအားဖြင့်) ပဌမမဟာကုသိုလ်စိတ်တစ်ခု၊ (တစ်နည်း) မဟာကုသိုလ်စိတ် (၈)ခု၊ (တစ်နည်း) သောဘနစိတ် (၅၉)ခု၊ စေတသိက် (၃၈)အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ ယထာရဟာ (၈) (၁၃၁၇–ခု အစိုးရပုစ္ဆာအဖြေ)

(က) န လုဗ္ဘန္တိ + တေန–၌–

✔ တေန–အရ အလောဘသည်–
န လုဗ္ဘန္တိ–အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဟေတု။ (၇)

============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၅၀)

(က) နာဘိဇ္ဈာယတီတိ အနဘိဇ္ဈာ။

(ခ) ကာယိကစေတသိကသုခံ, ဣဓလောကပရလောကဟိတံ, ဂုဏာနုဘာဝပဋိလဒ္ဓံ ကိတ္တိသဒ္ဒဉ္စ န ဗျာပါဒေတီတိ အဗျာပါဒေါ။

(ဂ) သမ္မာ ပဿတိ, သောဘနာ ဝါ ဒိဋ္ဌီတိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။

(ဃ) အလောဘာဒီနံယေဝ တာနိ နာမာနိ။

(င) ဟေဋ္ဌာ ပနေတေ ဓမ္မာ မူလဝသေန ဂဟိတာ၊ ဣဓ ကမ္မပထဝသေနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဋ္ဌ။ ၁၇၃။ မူလဋီ။ ၉၂။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၉၁။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၂၅။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၂၂။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၅၂။

(၁)

(က)(ယာဓမ္မဇာတိ–သည်။ ပရဘဏ္ဍံ–ကို။) နာဘိဇ္ဈာယတိ–တပ်သောအားဖြင့် ရှေးရှုမကြံတတ်။ (သဒ္ဒတ္ထ) (ဝါ) မမက်မောတတ်။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ) (ပ)

(ခ) (ယော ဒေါသော–သည်။ အတ္တနော စ–၏ငှင်း။ ပရဿ စ–၏ငှင်း။ ကာယိကစေတသိကံ–သော။ သုခဉ္စ–ကိုလည်းကောင်း။ (ပြည်သျှ) ကာယိကစေတသိကသုခံ–မိမိ, သူတစ်ပါးနှစ်ဦးသား၏ ကာယိကသုခ, စေတသိကသုခကိုလည်းကောင်း။ (ဘာသာဋီကာ) ဣဓလောကပရလောကဟိတဉ္စ–ကိုငှင်း။ ဂုဏာနုဘာဝပဋိလဒ္ဓံ–ဂုဏ်ကျေးဇူး၏ အာနုဘော်ဖြင့်ရအပ်သော။ ကိတ္တိသဒ္ဒဉ္စ–ကိုငှင်း။ န ဗျာပါဒေတိ–ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့မရောက်စေတတ်။ (သဒ္ဒတ္ထ) မဖျက်ဆီးတတ်။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ)(ပ)

(င) ပန–ထိုသို့တရားကိုယ်အရတူကြသော်လည်း။ (ပြည်သျှ)

ပန–ထိုသို့အလောဘစသည်တို့၏ အမည်ဖြစ်ပါသော်လည်း။ (ဘာသာဋီကာ)

(၂)

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)(ဂ)ဝါကျတို့ဖြင့် အနဘိဇ္ဈာ, အဗျာပါဒ, သမ္မာဒိဋ္ဌိပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထကိုပြပြီး၍ ဤယခုအခါ၌ အရကောက်, အဘိဓေယျတ္ထကို ပြလို၍ (ဃ)ကို မိန့်။ (ပကွဏ္ဍရထုံးစံအတိုင်း ပဋ္ဌကတက်)

(င)သို့ ဥပနာ့ဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် အနဘိဇ္ဈာ ဟောတိ, အဗျာပါဒေါ ဟောတိ, သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဟောတိဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤသို့ပင် ဟောတော်မူသော်လည်း ထိုအနဘိဇ္ဈာစသည်တို့သည် အောက်၌ ဟောအပ်ပြီးသော အလောဘစသည်တို့နှင့် တရားကိုယ်, အရကောက်တူညီနေကြသည် မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) အနဘိဇ္ဈာစသည် တို့သည် အလောဘစသည်တို့၏ အမည်များပင်ဖြစ်ကြသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့– ကြောင့် အနဘိဇ္ဈာ ဟောတိစသည်ကို ဤနေရာ၌ တဖန်မဟောသင့်။ အနဘိဇ္ဈာစသည်ကို တဖန်ဟောတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် အနဘိဇ္ဈာ စသည်တို့ကို ဤနေရာ၌ တဖန်ထပ်၍ ဟောတော်မူအပ်ပါသနည်း။ ဟုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ အောက်၌ ထိုအလောဘစသည်တို့ကို မူလ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ယူအပ်ကုန်၏။ ဤ၌ ကမ္မပထ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ယူအပ်ကုန်၏။ ထိုကြောင့် (တရားကိုယ်အရတူကြသော်လည်း) အနဘိဇ္ဈာ စသည်ကို ထပ်မံ၍ ဟောတော်မူပါ၏ဟူလို။

အမှာ။ ။ ဤ(င)ဝါကျ ကျမ်းတက်ပုံ, ဒေါသပယ်ပုံစသည်တို့ကို ကျေပွန်စွာလေ့လာထားပါ။ ဋ္ဌ။ ၁၅၇– သတိသမ္ပဇည, သမထ, ဝိပဿနာ, ပဂ္ဂါဟ, အဝိက္ခေပစသော ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်တို့၌လည်း များစွာပင် တွေ့ရဦးမည်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ဃ)ဖြင့် အဗျာပိတ-ပယ်။ (တစ်နည်း) အနဘိဇ္ဈာစသည်တို့သည် အလောဘစသည်တို့၏သာ အမည်ဖြစ်ကြသည်ဟု အဝါအကျပြဆိုသောကြောင့် အဝါဗျာပိတ-ပယ်။

(င)ဖြင့် အနဘိဇ္ဈာစသည်တို့ကို ထပ်မံဟောတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသောကြောင့် ပုနရုတ္တိ, နိရတ္ထကဒေါသ-ပယ်သည်။

(ခ) ကိစ္စသဒ္ဒဋ္ဌ-၌ စ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ကာယိကစေတသိကသုခ, ဣဓလောကပရလောကဟိတဟူသော အနက်တို့မှတပါး ဂုဏာနုဘာဝပဋိလဒ္ဓကိစ္စသဒ္ဒဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ စ-သဒ္ဒါထားသည်။

(ဂ) သောဘနှာ ဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားရခြင်း-

သမ္မာဒိဋ္ဌိ၌ သမ္မာနိပါတ်၏ ဉာယ, အဝိပရီတ, သုန္ဒရအနက်အကြောင်းမှတပါး သောဘနအနက်အကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ-သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) အသင့်အားဖြင့် မြင်တတ်သည်၏အဖြစ် (ပြည်) ကောင်းစွာ, မဖောက်မပြန် မြင်တတ်သည်၏အဖြစ်(ဘာဋီ)ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး တင့်တယ်သော အမြင်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ-သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) သမ္မာ ပဿတီတိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-ဟူသော ကိတ်ဝစနတ္ထမှတပါး သောဘနာ + ဒိဋ္ဌိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-ဟူသော သမာသ်ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ-သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

- ✱ ကိတ္တိယတီတိ ကိတ္တိ။ (ကိတ္တ+ဣ။ ချီးမွမ်းခြင်း။)
- ✱ သဒ္ဒီယတီတိ သဒ္ဒေါ။ သပ္ပတိ ဉစ္စာရီယတီတိ ဝါ သဒ္ဒေါ။
- ✱ ကိတ္တိ ဧဝ + သဒ္ဒေါ ကိတ္တိသဒ္ဒေါ။
- ✔ ချီးမွမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်၏ + အသံနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဗျု-နိ။
- ✔ ချီးမွမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ-နိ။

(တစ်နည်း) ကိတ္တနံ ကိတ္တိ။ (ကိတ္တ+ဣ။ ချီးမွမ်းခြင်း။)

- ✱ သဒ္ဒီယတီတိ သဒ္ဒေါ။ (သဒ္ဒ+အ)
- ✱ ကိတ္တိယာ + ပဝတ္တော + သဒ္ဒေါ ကိတ္တိသဒ္ဒေါ။
- ✔ ချီးမွမ်းခြင်း၏ + ဖြစ်သော (ထင်ရှားကျော်စောသော) အသံနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဗျု-နိ။
- ✔ ....ဂုဏ်သည် ပ-နိ။

အမှာ။ ။ ကိတ္တိသဒ္ဒေါတိ ကိတ္တိ ဧဝ၊ ထုတိဃောသော ဝါ။ ဟူသော ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၈၄-နှင့် သာရတ္ထ၊၁။၂၁၅။ မအူသျ၊၂။၄၅။ ပါရာဂဏ္ဌိသစ်။၃၁၆-တို့နှင့်အညီ ဝစနတ္ထဖြစ်သည်။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) အဘိဇ္ဈာယတီတိ အဘိဇ္ဈာ။ (လောဘ) န + အဘိဇ္ဈာ အနဘိဇ္ဈာ။

(န-အရ ပဋိပက္ခ, ဝိရုဒ္ဓဘောဂုဏ်၏ + အလောဘနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

(ခ) ကာယေ + နိယုတ္တံ ကာယိကံ။ ကာယေ + ဘဝံ ဝါ ကာယိကံ။

- ✱ စေတသိ + နိယုတ္တံ စေတသိကံ။ စေတသိ + ဘဝံ ဝါ စေတသိကံ။
- ✱ ကာယိကဉ္စ+စေတသိကဉ္စ ကာယိကစေတသိကံ။
- ✱ ကာယိကစေတသိကဉ္စ + တံ + သုခဉ္စာတိ ကာယိကစေတသိကသုခံ။
- ♦ ပသာဒကာယသန္နိဿိတာ ကာယိကာ၊ စေတောသန္နိဿိတာ စေတသိကာ။ (မ၊ဋီ။၃။၅၀။)

http://www.dhammadownload.com

* ဂုဏောတိ အတ္တနော ဒဗ္ဗံ ပကာသေတီတိ ဂုဏော။
* ဂုဏသ္သ + အာနုဘာဝေါ ဂုဏာနုဘာဝေါ။
* ပဋိလဘီတဗ္ဗောတိ ပဋိလဒ္ဓေါ။ (ပဋိ, လဘ+တ။)
* ဂုဏာနုဘာဝေန + ပဋိလဒ္ဓေါ ဂုဏာနုဘာဝပဋိလဒ္ဓေါ။
(ဂုဏ်ကျေးဇူးအာနုဘော်၏ + ရအပ်သော ကျော်စောသံနှင့် အကြောင်း+အကျိုးစပ်။)
* မူလတိ ပတိဋ္ဌာတိ ဧတ္ထာတိ မူလံ။
* ပထတိ ယာတိ အနေနာတိ ပထော။
* ကမ္မမေဝ + ပထော ကမ္မပထော။
(အကြောင်းကံ၏ + သုဂတိဒုဂ္ဂတိသို့ ရောက်ကြောင်းကံနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)
♦ ကမ္မပထောသု ကမ္မာနေဝ သုဂတိဒုဂ္ဂတီနံ ပထဘူတတ္တာ ကမ္မပထာနာမ။ (ဒီ၊ဋ၊၃။ ၂၃၁။)
♦ ကမ္မပထေတိ ကမ္မာနိ စ တာနိ ပထာ စ အပါယဂမနာယာတိ ကမ္မပထာ။ (ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၀။)

(၅)

(က)	အနဘိဇ္ဈာ–ကား	သမာသ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။
(ခ)	ကိတ္တိ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
	ကိတ္တိသဒ္ဒ–ကား	သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
	ဟိတ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။(ဟိ+တ။)
	ဗျာပါဒေတိ–ကား	နောဝိကရဏာဂိုဏ်း (ဝါ) ဘူဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။ (ဝိ, အာ, ပဒ+ဏေ+တိ။)

(၆)

(က) နာဘိဇ္ဈာယတိ–ဖြင့် အနဘိဇ္ဈာ၌ (န–ပုဒ်+အဘိဇ္ဈာ–ပုဒ်) အဘိဇ္ဈာ–ဝယ် အဘိ, ဈေ–ဓာတ် ...ဋင်း၊ အ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ဋင်း၊ အဘိဇ္ဈာယတီတိ အဘိဇ္ဈာ–ဟု ပြု ...ဋင်း၊ န + အဘိဇ္ဈာ အနဘိဇ္ဈာ–ဟု ပြု ...ဋင်း သိစေသည်။

(ခ) န ဗျာပါဒေတိ–ဖြင့် အဗျာပါဒေါ၌ (န–ပုဒ်+ဗျာပါဒ–ပုဒ်) ဗျာပါဒေါဝယ် ဝိ, အာ, ပဒ–ဓာတ် ...ဋင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ဋင်း၊ အ–၏ န–၏ ကာရိယ ...ဋင်း၊ န + ဗျာပါဒေါ အဗျာပါဒေါ–ဟု ပြု ...ဋင်း သိစေသည်။

ကာယိက (ပ) ကိတ္တိသဒ္ဒဥ–ဖြင့် ဘာဝတ္တဖော်ပြ။

(ဂ) သမ္မာ ပဿတိ–ဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ၌ သမ္မာ–သဒ္ဒါပုပဒ, ဒိသ–ဓာတ် ...ဋင်း၊ တိ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ဋင်း၊ သမ္မာသဒ္ဒါ၏ ဉာယ, အဝိပရီတ, သုန္ဒရအနက်ဟော ...ဋင်း၊ သမ္မာ + ပဿတီတိ သမ္မာဒဋ္ဌိ–ဟု ပြု ...ဋင်း သိစေသည်။

သောဘနာ ဒိဋ္ဌိ–ဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ၌ သမ္မာသဒ္ဒါ၏ သောဘနအနက်ဟော ...ဋင်း၊ သောဘနာ + ဒိဋ္ဌိ သမ္မာဒဋ္ဌိ–ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်သမာသ်ပြု ...ဋင်း သိစေသည်။

(ဃ)ဖြင့် အနဘိဇ္ဈာအရ အလောဘကို, အဗျာပါဒအရ အဒေါသကို, သမ္မာဒိဋ္ဌိအရ အမောဟကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(၇)

(ဃ) အလောဘာဒီနံ ယေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထသည်–

✔ အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ လောဘ,ဒေါသ,မောဟတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(က). အနဘိဇ္ဈာ-၌ အဘိဇ္ဈာ-ကား အဘိမုခတ္ထ။
(ခ) ကိတ္တိသဒ္ဒ-၌ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ,သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။
ဗျာပါဒေတိ-၌ ဝိ-ကား ဝိကာရတ္ထ။ အာ-ကား ဓာတွတ္ထပိသေသက။
(ဃ) တာနိ-ကား နာမာနိဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓ။
(င) ပန-ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(၉)

(င)ဂဟိတာ-၌ ဂဟ-ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍-
✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။
✔ မူလ၏ အစွမ်းဖြင့် ယူအပ်သော (ဟောအပ်သော) အလောဘော ဟောတိ, အဒေါသော ဟောတိ, အမောဟော ဟောတိ-ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ ပါရမီဉာဏ်, ဝိပဿနာဉာဏ်စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ အလောဘော ဟောတိစသည်ကို မူလ၏ အစွမ်းဖြင့် ယူအပ်၏ (ဟောတော်မူအပ်၏) ဟုသိရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုး.... သည် အနုဘာဝတ္ထ။
(ဂဟိတာ-၏ ကတ္တားကို ဘဂဝတာဟုထည့်။ ဤ၌ ဂဟိတာကား ဝုတ္တာနှင့် တူ၏)

(င) ဝေဒိတဗ္ဗာ-ထားရခြင်း-

အောက်၌ ထိုအလောဘ, အဒေါသ, အမောဟတရားတို့ကို မူလ၏ အစွမ်းဖြင့် ယူအပ်ကုန်၏။ ဤအရာ၌ ကမ္မပထ၏ အစွမ်းဖြင့် ယူအပ်ကုန်၏ဟု ဥပစာရတ္ထ, နေယျတ္ထ, ဝဏ်တ္ထ, အနေကန္တအားဖြင့် သိရ, ယူရမည်ဟု ပြလို၍ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ထားသည်။

(၁၀)

(က) ပရဘဏ္ဍံ (ပါဌသေသကံ) + နာဘိဇ္ဈာယတိ-၌-

✔ ပရဘဏ္ဍံ-အရ သူတပါးဥစ္စာဘဏ္ဍာသည်-
နာဘိဇ္ဈာယတိ-အရ အလောဘအား
(ဝါ) အလောဘပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ-ပြ။
ပြိုင်။ ။ အာ, ပု, အတ္တိ, အဝိ။ (၄)

(ခ) (ယော အဒေါသော) + ကိတ္တိသဒ္ဒံ + န ဗျာပါဒေတိ-၌-

✔ ယော အဒေါသော-အရ အဒေါသသည်-
န ဗျာပါဒေတိ-အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ-ပြ။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ပ၊ ဟေတု။ (၇)
✔ ကိတ္တိသဒ္ဒံ-အရ ကျော်စောသံဟူသော သဒ္ဒါရုံသည်-
န ဗျာပါဒေတိ-အရ အဒေါသအား
(ဝါ) အဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ-ပြ။
ပြိုင်။ ။ အာ, ပု, အတ္တိ, အဝိ။ (၄)

==============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅၁)

(က) ကာယဿ ပဿမ္ဘနံ ကာယပဿဒ္ဓိ။ စိတ္တဿ ပဿမ္ဘနံ စိတ္တပဿဒ္ဓိ။

(ခ) ကာယောတိ စေတ္ထ ဝေဒနာဒယော တယော ခန္ဓာ။

(ဂ) ဥဘောပိ ပနေတာ ကေတော ကတ္တာ ကာယစိတ္တဒရထဝူပသမလက္ခဏာ ကာယစိတ္တပဿဒ္ဓိယော၊ ကာယစိတ္တဒရထနိမ္မဒ္ဒနရသာ၊

(ဃ) ကာယစိတ္တာနံ အပရိပ္ဖန္ဒသီတိဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ကာယစိတ္တပဒဋ္ဌာနာ၊ ကာယစိတ္တာနံ အဝူပသမကရဥဒ္ဓစ္စာဒိကိလေသပဋိပက္ခဘူတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

ဋ္ဌ။ ၁၇၄။ မူလဋီ။ ၉၂။ ယောဇနာ။ ၁၁၀။ ပြည်သျှ၊၂။ ၉၃။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၂၇။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၂၂။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၅၂။

(၁)

(ခ) စ–ဆက်။ ဗ္ဗော–ဤကာယပဿဒ္ဓိဟူသောပုဒ်၌။

(ဂ) ပန–ထိုမှတပါး။(ပြည်သျှ) ပန–ဆက်။ (တစ်နည်း) ပဒတ္တမှတပါး လက္ခဏာချွတ္တကား။ (ဘာဋီ)

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိပဋ္ဌကစောဒနာ

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ကာယပဿဒ္ဓိ၌ ကာယအရ နာမကာယ, ရူပကာယစသည်တို့ကို ယူရမည်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤကာယပဿဒ္ဓိ၌ ကာယ–အရ ယူရမည့်တရားကို တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် အတိဗျာပိတဒေါသ ...၏။ ဤကာယပဿဒ္ဓိ၌ ကာယ–အရ အဘယ်တရားကို ယူရပါမည်နည်း။စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

♦ ကာယသဒ္ဒေါ သမူဟဝစနော၊ သော စေတ္ထ ဝေဒနာဒိက္ခန္ဓတ္တယံ၊ ဝတ္တိစ္ဆာဝသေန ဟိ သဒ္ဒေါ ဝိသိဋ္ဌဝုတ္တိ ဟောတီတိ အာဟ"ကာယောတိ စေတ္ထာ"တိ အာဒိ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၀။)

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)ဝါကျတို့ဖြင့် ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိတို့၏ ဝစနတ္ထကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ လက္ခဏာ, ရသ–စသည်ကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ဂ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ ထုံးစံအတိုင်း ပဋ္ဌကတက်။)

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဂ)ဝါကျဖြင့် ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိတို့၏ လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ပြဆိုပြီး၍၊ ဤယခုအခါ၌ ယင်းကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိ (၂)ပါးတို့၏ မုချတ္ထ, နီတတ္ထ, ဥဇုကတ္ထ, ကေန္တ, သန္နိဋ္ဌာန်ကျအားဖြင့် မှတ်ယူရမည့် အနက်အဓိပ္ပါယ်သဘာဝတ္ထကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ဃ)မိန့်။ (ပဋ္ဌကတက်လွယ်ပြီ။)

♦ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ–ကား သန္နိဋ္ဌာန်၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ–ကား၊ သံသယ၊ သိဒ္ဓံ–ရှိက၊ စကားကျ။ (တိပိဋကနာဂ၊၈၄။)

(၃)

(ခ)ဖြင့် ကာယပဿဒ္ဓိ၌ ကာယအရ ကာယအားလုံးကို မယူရ။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာစသော ခန္ဓာသုံးပါးကို ယူရမည်ဟု အတိအကျပြဆိုလိုက်သဖြင့် အတိဗျာပိတဒေါသ–ပယ်သည်။

(၄)

* ကေကောပေက္ခာယ အပ္ပဒ္ဒေန က–သဒ်ါတာ အဝယဝ် အာယန္တိ ယသ္မိံ ကာယော။ (က, အယ+ဏ။) (ဓာန်ဋီ။၆၃၀။)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ကုစ္ဆိတာနံ + ကေသာဒီနံ + အာယောတိ ကာယော။ (ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်။)

✱ ပဿမ္ဘေတီတိ ပဿမ္ဘနံ။ (ပြည်သျှ-အနက်မှီး။)

(တစ်နည်း) ပဿမ္ဘီယတေ ပဿမ္ဘနံ။ (ပ, သမ္ဘ+ယု။) (ဘာဝ်)

✱ ပဿမ္ဘနံ ပဿဒ္ဓိ။ ကာယဿ + ပဿဒ္ဓိ ကာယပဿဒ္ဓိ။

✔ ဝေဒနာစသော ခန္ဓာသုံးပါးအပေါင်း၏ + ငြိမ်းစေတတ်သော ပဿဒ္ဓိစေတသိက်နှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ် ဗျူ-နိ။

✔ ကာယပဿဒ္ဓိ၏ ....တတ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

✱ ကာယော စ + စိတ္တဥ္စ ကာယစိတ္တာနိ။ ကာယစိတ္တာနံ + ဒရထော ကာယစိတ္တဒရထော။

✱ ကာယစိတ္တဒရထဿ + ဝူပသမော ကာယစိတ္တဒရထဝူပသမော။

✱ သော + လက္ခဏံ + ဧတေသန္တိ ကာယစိတ္တဒရထဝူပသမလက္ခဏာ။ (ယောဇနာ။၁၁၀။)

(ကာယစိတ္တဒရထဝူပသမလက္ခဏာ၏ + ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိစေတသိက်နှင့် လက္ခဏာ+လက္ခဏာဝန္တစပ်။)

(၅)

ပဿဒ္ဓိ-ကား	ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဏ္ဍ-ကာရန္တ။
ဝေဒနာဒယော-ကား	သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဏ္ဍ-ကာရန္တ။
တယော-ကား	သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ ဏ္ဍ-ကာရန္တ။
ဥဘော-ကား	သဗ္ဗနာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ အ-ကာရန္တ။
ကေတော-ကား	နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ ဩ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) ပဿမ္ဘနံ-ဖြင့် ပဿဒ္ဓိ-၌ ပဿမ္ဘ-ဓာတ် (တစ်နည်း) ပ, သမ္ဘ-ဓာတ် ...ငင်း၊ တိ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ပဿမ္ဘနံ ပဿဒ္ဓိ-ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

ကာယဿ ပဿမ္ဘနံ-ဟူသောအပေါင်းဖြင့် ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်ပြုသိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် ကာသပဿဒ္ဓိ၌ ကာယအရ ဝေဒနက္ခန္ဓာစသော စေတသိက်ခန္ဓာ (၃)ပါးအပေါင်းကို ယူ ...ငင်း၊ ကာယသဒ္ဒါ၏ သမူဟအနက်ဟော ...ငင်း၊ (တစ်နည်း) ကာယသဒ္ဒါ၏ သမူဟဝါစကခန္ဓသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ် ....ငင်း သိစေသည်။

♦ ကာယော ခန္ဓော သမုဒယော။ (ဓာန်ဋီ။ ၆၃၀။)

♦ ကာယော တု ဒေဟရာသီသု။ (ဓာန်။ ၁၀၈၄။)

♦ ကာယသဒ္ဒေါ သမူဟဝစနော (ပ) "ကာယောတိ စေတ္တာ"တိ အာဒိ။ (ယောဇနာ)

(၇)

(ခ) စ-ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။

(ဂ) ဥဘောပိ-၌ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

ပန-ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။

(ဃ) အဝူပသမကရဥဒ္ဓစ္စာဒိ-၌ အာဒိ-ကား ပဓာနအနက်။ (တစ်နည်း) ကောဋ္ဌီအနက်။

♦ ဥဒ္ဓစ္စပ္ပဓာနာ ကိလေသာ ဥဒ္ဓစ္စကိလေသာ၊ ဥဒ္ဓစ္စံ ဝါ အာဒိ ကတွာ သဗ္ဗကိလေသေ သင်္ဂဏှာတိ။

http://www.dhammadownload.com

(၉)

(ဂ) ဥဘောပိ စေတာ–အရ ကာယဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိကို ယူ၍

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္တ။

✔ ပီတိသည် ဒီပကတ္တ။

✔ သုခ, သမာဓိသည် ပကာသနတ္တ။

✔ ပါမောဇ္ဇသည် ဝိဘာဝတ္တ။

✔ ယထာဘူတဉာဏ်, နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်အစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်.... အနုဘာဝတ္တ။

အမှာ။ ။ ပဒဋ္ဌာနာဟာရနေတ္တိနည်းဖြင့် ထုတ်ရန် ဆောင်ပုဒ်လင်္ကာများ ပထမတွဲ စာမျက်နှာ (၃၂)၌ ဖော်ပြပြီးဖြစ်သည်။

(ဃ) ဝါကျ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ–၌ ဒိသ–ဓာတ်အရ–

✔ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော (မဟာကုသိုလ်) စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္တ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္တ။

✔ မှတ်သိသည့်အတိုင်း ပို့ရျသင်ကြားခြင်း, ကျင့်ကြံအားထုတ်ခြင်းစသည်တို့သည် ပကာသနတ္တ။

✔ သဒ္ဓမ္မဿဝန, သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္တ။

✔ ပီတိ, ပါမောဇ္ဇဖြစ်ရခြင်းအစ မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် အကျိုး .....သည် အနုဘာဝတ္တ။

"အဓိပ္ပါယ်"

ကာယစိတ္တဒရထ၌ ဒရထဟူသည် ကိုယ်, စိတ်တို့ကို လွန်စွာပူပန်စေတတ်သော ဒုက္ခ, ဒေါမနဿလျှင် အကြောင်းရှိကုန်သော (ဝါ) ဒုက္ခ, ဒေါမနဿတို့၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော ဥဒ္ဓစ္စပြဋ္ဌာန်းသော ကိလေသာတို့ပင် ဖြစ်သည်။ (တစ်နည်း) ဥဒ္ဓစ္စအစရှိကုန်သော ခန္ဓာလေးပါးတို့ပင် ဖြစ်သည်။

♦ ဒရထော သာရမ္ဘော၊ ဒုက္ခဒေါမနဿပစ္စယာနံ ဥဒ္ဓစ္စာဒိကာနံ ကိလေသာနံ, စတုန္နံ ဝါ ခန္ဓာနံ စေတံ အဓိဝစနံ။ (မူလဋီကာ။ ၉၂။)

(ဃ) ဒဋ္ဌဗ္ဗာ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

ဤကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိတို့သည် ကိုယ်, စိတ်တို့၏ မငြိမ်သက်ခြင်း, တုန်လှုပ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော ဥဒ္ဓစ္စပြဋ္ဌာန်းသော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် သန္နိဋ္ဌာန်ကျ, မုချတ္တ, နီတတ္တ, ဥဇုကတ္တ, ဧကန္တအားဖြင့် မှတ်ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် ဒဋ္ဌဗ္ဗာ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၁၀)

(က) ကာယဿ + ပဿမ္ဘနံ–၌–

✔ ကာယဿ–အရ ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရသည်–

ပဿမ္ဘနံ–အရ ကာယပဿဒ္ဓိအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အည,သမ္ပ၊ သဟယဉ်(၇)။ ယထာရဟ (၁၃)

စိတ္တဿ + ပဿမ္ဘနံ–၌–

✔ စိတ္တဿ–အရ စိတ်သည်–

ပဿမ္ဘနံ–အရ စိတ္တပဿဒ္ဓိအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အည,သမ္ပ၊ အဓိ, အာဟာရ, ဣန္ဒြိ။ (၉)

==================

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅၂)

(က) သရတီတိ သတိ။

(ခ) သမ္မာနာတီတိ သမ္မဒေဿ။

(ဂ) သမန္တတော ပကာရေဟိ ဇာနာတီတိ အတ္ထော။

(ဃ) သာတ္ထကသမ္မဇည် သပ္ပါယသမ္မဇည် ဂေါစရသမ္မဇည် အသမ္မောဟသမ္မဇညန္တိ ဣမေသံ စတုန္နံ ပနသ ဝသေန ဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(င) လက္ခဏာဒီနိ စ တေသံ သတိန္ဒြိယပညိန္ဒြိယေသု ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

(စ) ဣတိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တမေဝေတံ ဓမ္မဒွယံ ပုန ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဥပကာရဝသေန ဂဟိတံ။

ဋ္ဌ။ ၁၇၅။ မူလဋီ။ ၉၂။ ယောဇနာ။ ၁၁၁။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၀၀။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၃၀။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၂၃။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၅၃။

(၁)

(က) (ယာ ဓမ္မဇာတိ–သည်။ စိရကတာဒိ အာရမ္မဏံ–ရှည်မြင့်စွာသော ကာလ၌ ပြုအပ်သည် စသော အာရုံကို။ (တစ်နည်း) ဗုဒ္ဓါဒိအာရမ္မဏံ–ကို။) သရတိ–၏။ ဣတိ–ကြောင့်။(သာ ဓမ္မဇာတိ–သည်။) သတိ–မည်၏။

(ခ) (ယံ ဓမ္မဇာတံ–သည်။ အာရမ္မဏံ–ကို။) သမ္မာနာတိ–ထက်ဝန်းကျင်အားဖြင့် အပြားတို့ဖြင့် သိတတ်၏။ (ပ)

(ဃ) ပန–ဝစနတ္ထမှတပါးဘေဒကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) ဆက်။ (ဘာဋီ)

(င)စ–ထိုမှတပါး။ (ပြည်သျှ) ဆက်။ (ဘာဋီ)

(စ)ဝါကျ ထည့်သင့်သော ပါဌ်များထည့်၍ အနက်ပေးပုံ

ဣတိ–သို့။ ဟေဋ္ဌာ–၌။ ဝုတ္တံ–ဟောတော်မူအပ်သော။ ဧတံ ဓမ္မဒွယံ–ဤသတိ, သမ္မဇညတရား နှစ်ပါးကို။ ပုန–ဖန်။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ–၌။ (သဗ္ဗကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနာနုယုတ္တံ–သမထကမ္မဋ္ဌာန်း, စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း, ထိုသမထကမ္မဋ္ဌာန်း, စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၏ အပြားအားဖြင့် အလုံးစုံသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားစေခြင်း၌ ယှဉ်ကုန်သော။ (ဝါ) အားထုတ်ကုန်သော။ သဗ္ဗယောဂီနံ–မုဒိန္ဒြိယ, မဇ္ဈိမိန္ဒြိယ, တိက္ခိန္ဒြိယအဖြစ်အစရှိသော အပြားအားဖြင့် အလုံးစုံသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့အား။သဗ္ဗဒါ–စိတ်၏ တွန့်တိုသောအခါအစရှိသောအားဖြင့် ခပ်သိမ်းသောကာလ၌။ ပါရိပန္ထကပဟရဏတော–တားမြစ်ပိတ်ပင်တတ်သော ဆေးရန်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ ဘာဝနာဝဍ္ဎနတော စ–ဘာဝနာကို ပွါးစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ (ဂဟိတံ ထည့်) ဥပကာရဝသေန–ကျေးဇူးပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့်။ ဂဟိတံ–ယူအပ်၏။ (ပြည်သျှ)

♦ သဗ္ဗကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနာနုယုတ္တာနံ သဗ္ဗယောဂီနံ သဗ္ဗဒါ ဥပကာရဏာ ဣမေ ဒွေ ဓမ္မာ ပါရိပန္ထကပဟရဏတော ဘာဝနာဝဍ္ဎနတော စ။ (မူလဋီ။၉၂။)

(ဂ)သို့ ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် သမ္မဇညပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် သမ္မဇည်၌ (ဝါ) သမ္မာနာတိ၌ သံသည် သမောဓာနစသောအနက်ကို ဟော၏, ပ–သည် ဒဿနစသော အနက်ကို ဟော၏ဟူသောအနက် ရောက်ရာ၏စသည်တက်။ (အတိဗျာပိတဒေါသ–တင်။)

(ဃ)သို့ ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် သမ္မဇည–ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် သမ္မဇညပုဒ်၏ ဝစနတ္ထသာရှိ၍ သမ္မဇညဘေဒမရှိဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် သတိနှင့် သမ္ပဇညတို့၏ ဝစနတ္ထ, ဘေဒကို ပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ သတိ, သမ္ပဇညတို့၏ လက္ခဏာစသည်တို့ကို (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ပြတော်မူလိုသော ဆရာသည် (င)မိန့်။ (ပက္ကန္တရထုံးစံ ပဋ္ဌကတက်။)

(စ)သို့ ဥပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ မြတ်စွာဘုရားသည် သတိ ဟောတိ, သမ္ပဇည် ဟောတိ–ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့... သော်လည်း ဤသတိ, သမ္ပဇညတရားနှစ်ပါးကို အောက်(ဣန္ဒြိယနိဒ္ဒေသ)၌ ဟောတော်မူအပ်ပြီးသည် မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) ဤသတိ, သမ္ပဇညတရားနှစ်ပါးသည် အောက်၌ ဟောတော်မူအပ်ပြီးသော သတိန္ဒြေ, ပညိန္ဒြေတို့နှင့် တရားကိုယ်, အရကောက်တူညီနေကြသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် သတိ ဟောတိ, သမ္ပဇည် ဟောတိ–ဟူသော နှစ်ပါးကို ဤနေရာ၌ တဖန်ထပ်၍ မဟောသင့်။ သတိ, သမ္ပဇညနှစ်ပါးကို ဤနေရာ၌ တဖန်ထပ်၍ ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။အဘယ့်ကြောင့် သတိ, သမ္ပဇညနှစ်ပါးကို ဤနေရာ၌ တဖန်ထပ်၍ ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ ဤသတိ, သမ္ပဇညတရားနှစ်ပါးသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ကျေးဇူးများသောကြောင့် ထပ်၍ ဟောတော်မူပါ၏–ဟူလို။

(၃)

(ဂ)ဖြင့် သမ္ပဇာနာတိ, သမ္ပဇည်၌ သံ–သည် သမန္တအနက်ကို ဟော၏၊ ပ–သည် ပကာရအနက်ကို ဟော၏ဟု အတိအကျဖွင့်ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတ–ပယ်။

(ဓ) ပက္ကန္တရ။ အဗျာပိတ–ပယ်။

(တစ်နည်း) အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာပြ ဝါကျာရမ္ဘ။ ဂန္ထဂရုဒေါသ,ပုနရုတ္တိဒေါသ–ပယ်သည်။

(စ)ဖြင့် ဤသတိ, သမ္ပဇညနှစ်ပါးသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ကျေးဇူးများသောကြောင့် ဤနေရာ၌ တဖန်ထပ်မံ၍ ဟောတော်မူ၏ဟု ပြသောကြောင့် ပုနရုတ္တိ, နိရတ္ထက–ပယ်သည်။

(၄)

(ဃ) ဓမ္မတော ဝမိသာဒ်တေန အတ္ထေန + သဟ ဝတ္တတီတိ သာတ္ထကံ။ အဘိက္ကန္တာဒိ။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂၊၈၂။)

✔ သဟ+အတ္ထ+ယ–ပုဒ်သည်ငှင်း၊ တရားနည်းလမ်းဖြင့် တိုးပွါးခြင်းဟုဆိုအပ်သော အကျိုးနှင့်တကွ ဖြစ်ခြင်း (သဟဝတ္တနဘောဂုဏ်၏) + အဘိက္ကန္တစသည်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်––ငှင်း ဗျု–နိ။

✔ အကျိုးနှင့်တကွဖြစ်ခြင်း သဟဝတ္တနဘောဂုဏ်သည်

(တစ်နည်း) အဘိက္ကန္တစသည်တို့၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နိ။

♦ သာတ္ထကဿ + သမ္ပဇည် သာတ္ထကသမ္ပဇည်။ (သီ၊ဋီ၊သစ်။ ၂။ ၈၂။)

(တိုးပွားခြင်းဟုဆိုအပ်သော အကျိုးတရားနှင့် တကွဖြစ်သော အဘိက္ကန္တစသည်၏ + ကောင်းစွာအပြား အားဖြင့် သိတတ်သောပညာ(သမ္ပဇည)နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* သပ္ပါယဿ (အတ္တနော ပတိရူပဿ) + သမ္ပဇည် သပ္ပါယသမ္ပဇည်။

* အဘိက္ကမာဒီသု ဘိက္ခာစာရဂေါစရေ, အညတ္ထ စ ပဝတ္တေသု အဝိဇဟိတကမ္မဋ္ဌာန– ဂေါစရေ + သမ္ပဇည် ဂေါစရသမ္ပဇည်။

* အဘိက္ကမာဒီသု အသမ္မုယှနသင်္ခါတံ အသမ္မောဟမေဝ + သမ္ပဇည် အသမ္မောဟသမ္ပဇည်။

အမှာ။ ။ ဤသမ္ပဇည (၄)ပါးဝိဂ္ဂဟများမှာ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈၂–၌လာသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၅)

သမ္ဗဓာနာတိ–ကား ကိရိယာဒိဂိုဏ်း၊ အာ–ကာရန္တ။ (သံ, ပ, ဉာ+နာ+တိ။)
ဓမ္မဒ္ဓယံ–ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(ခ) သမ္ဗဓာနာတိ–ဖြင့် သမ္ဗဇည်၌ သံ, ပ, ဉာ–ဓာတ် ...ငင်း၊ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ သမ္ဗဓာနာတိတိ သမ္ဗဇည်–ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

(ဂ) သမန္တတော ပကာရေဟိ–ဖြင့် သမ္ဗဇည်(သမ္ဗဓာနာတိ)၌ သံသည် သမောဓာနစသော အနက်တို့ကို မဟော၊ သမန္တအနက်ကို ဟော ...ငင်း၊ ပ–သည် ဒဿန, တပ္ပရစသော အနက်တို့ကို မဟော၊ ပကာရအနက်ဟော ...ငင်း သိစေသည်။

(ဂ)တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် သမ္ဗဇည်၌ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ သမန္တတော ပကာရေဟိ ဓာနာတိတိ သမ္ဗဇည်–ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

(၇)

(ဂ) အသမ္မောဟ–၌ အ–ကား ဝိရုဒ္ဓတ္ထ။ သံ–ကား ဘုသတ္ထ။
(စ) ပုန–ကား အပဋ္ဌမတ္ထ။
ဥပကာရ–၌ ဥပ–ကား ပုဗ္ဗကမ္မတ္ထ။

(၈)

(စ) ဂဟိတံ၌ ဂဟိတံ၏ ကတ္တားကား ဘဂဝတာ–ဖြစ်သည်။
ထို့ကြောင့် ဤ၌ ဂဟ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍–
ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅၀) အနဘိဇ္ဈာ–အဖွင့် ဂဟိတံနှင့် အတူထုတ်လေ။

(၉)

မူလဋီကာ(၉၂)လာ သမ္ပဇည(၄)ပါး အဓိပ္ပါယ်

၁။ စေတီတော်ကို ရှိခိုးခြင်းစသောအကြောင်းကြောင့် သွားခြင်းစသည်တို့၌ အကျိုးရှိ, မရှိကို သိမ်းပိုက်ကြောင်းဉာဏ်သည် သာတ္ထကသမ္ပဇည။
၂။ အကျိုးရှိလတ်သော် သပ္ပါယရူပါရုံ, အသပ္ပါယရူပါရုံ စသည်ကို သိမ်းပိုက်ကြောင်းဉာဏ်သည် သပ္ပါယသမ္ပဇည။
၃။ ဆွမ်းခံရွာသို့သွားခြင်းအစရှိသည်တို့၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို မစွန့်ကြောင်းဉာဏ်သည် ဂေါစရသမ္ပဇည။
၄။ သွားခြင်းအစရှိသည်တို့ကို ဓာတ်သဘောစသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် (ဝါ) နိဿတ္တနိဇ္ဇီဝစသော အစွမ်းဖြင့် ရှုစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းသည် (ဝါ) စိစစ်ကြောင်းဉာဏ်သည် အသမ္မောဟသမ္ပဇည။

(၁၀)

(ခ) (ယံ ဓမ္မဓာတ်) + သမ္ဗဓာနာတိ–၌–

✔ ယံ ဓမ္မဓာတ်–အရ ပညာသည်–
သမ္ဗဓာနာတိ–အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဓာတ–ပြု။ ပြီး။ ။ (၁၀)

(င) လက္ခဏာဒိနိ + ဝေဒိတဗ္ဗာနိ–၌–

✔ လက္ခဏာဒိနိ–အရ လက္ခဏာစသော အာရုံသည်–
ဝေဒိတဗ္ဗာနိ–၌ ဝိဒ–ဓာတ်အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြီး။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

http://www.dhammadownload.com

(၈) တော် ဓမ္မဒွယံ + ဂဟိတံ-၌-

✔ တော် ဓမ္မဒွယံ-အရ သတိ, သမ္ပဇဉ်(၂)ပါးသည်-

ဂဟိတံ-၌ ဂဟ-ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်အား

(ဝါ) ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။ (ပြိုင်= အာ, ဓိ, ဥ။)

================

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၅၃)

(က) ကာမစ္ဆန္ဒာဒယော ပစ္စနီကဓမ္မေ သမေတီတိ သမထော။

(ခ) အနိစ္စာဒိဝသေန ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ ဓမ္မေ ပဿတီတိ ဝိပဿနာ။

(ဂ) ပညာဝေသော အတ္တတော။

(ဃ) လ္လမေဒသမွိ ဒွိန္နံ လက္ခဏာဒီနိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တာနေဝ။

(င) လ္လစ ပနေတေ ယုဂနဒ္ဓဝသေန ဂဟိတာ။

ဋ္ဌ။ ၁၇၅။ မူလဋီ။ ၉၂။ ယောဇနာ။ ၁၁၁။ ပြည်သျှ၊၂။၁၀၂။ဘာဋီ၊၂။ ၃၃၁။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၂၄။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၅၄။

(၁)

(င) ပန-အထူးကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) ပန-ထိုသို့ပင် အောက်၌ ဟောတော်မူအပ်ပါကုန်သော်လည်း။ (ဘာသာဋီကာ) လ္လစ-ဤနေရာ၌။ ဧတေ-ဤသမထ, ဝိပဿနာတရားနှစ်ပါးတို့ကို။ ယုဂနဒ္ဓဝသေန-လှည်းထမ်းပိုး၌ ကအပ်သော နွားတို့ကဲ့သို့ (အချင်းချင်းအကြောင်းနိမိတ်၏အဖြစ်ဖြင့် တစ်ပါးသည် တစ်ပါးကို မလွန်သောအားဖြင့် အညီအညွတ်တူသော ကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်) ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) အစုံဖွဲ့အပ်သော တရားတို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ (ဘာသာဋီကာ) (ဘဂဝတာ-သည်။) ဂဟိတာ-ယူအပ်ကုန်၏။ (သဒ္ဒတ္ထ) (ဝါ) ဟောအပ်ကုန်၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ)

♦ ယုဂေ နဒ္ဓါ ဝိယာတိ ယုဂနဒ္ဓါ၊ အညမညံ နိမိတ္တဘာဝေန သမံ ပဝတ္တာတိ အတ္ထော။ (မူလဋီကာ။ ၉၂။)

(၂)

(က)ဖြင့် သမထပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် ဝိပဿနာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြသည်။

(ဂ)ဖြင့် ဝိပဿနာ၏ အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် သမထ, ဝိပဿနာ နှစ်ပါး၏ လက္ခဏာစသည်တို့ကို (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ပြသည်။ (ပက္ခ+ပက္ခန္တရချည်းဖြစ်သည်။ ပဋ္ဌကတံက်မစက်။)

(င)သို့ ဥပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ မြတ်စွာဘုရားသည် သမထော ဟောတိ, ဝိပဿနာ ဟောတိ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော်လည်း ဤသမထ, ဝိပဿနာတရားနှစ်ပါးသည် အောက်၌ ဟောတော်မူအပ်ပြီးသော စိတ္တသေဂ္ဂတာ, သမာဓိန္ဒြေ, ပညိန္ဒြေတို့နှင့် တရားကိုယ်, အရကောက်တူညီကြသည် မဟုတ်ပါလော။ (တစ်နည်း) ဤသမထ, ဝိပဿနာနှစ်ပါးနှင့် တရားကိုယ်, အရကောက်တူသော စိတ္တသေဂ္ဂတာ, သမာဓိန္ဒြေ, ပညိန္ဒြေစသည်တို့ကို အောက်၌ ဟောကြားအပ်ပြီးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် သမထော ဟောတိ, ဝိပဿနာ ဟောတိဟူ၍ သမထ, ဝိပဿနာနှစ်ပါးတို့ကို ဤနေရာ၌ တဖန်ထပ်၍ မဟောသင့်။ ယင်းသို့ တဖန်ထပ်၍ ဟောကြားခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အကယ်၍ ဤနေရာ၌ သမထ, ဝိပဿနာတရားနှစ်ပါးတို့ကို တဖန်ထပ်၍ ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းကို မပြဆိုခဲ့သော် ဒေသကဘုရားရှင်အား ပုနရုတ္တိ, နိရတ္ထကဒေါသ ....၏။ အဘယ်ကြောင့် ဤနေရာ၌

http://www.dhammadownload.com

သမထ, ဝိပဿနာ တရားတို့ကို တဖန်ထပ်၍ ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။
အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ သမထ, ဝိပဿနာတရားတို့ကို ယုဂနဒ္ဓ၏ အစွမ်းဖြင့် ယှဉ်လိုသောကြောင့် တဖန်ထပ်၍ ဟောတော်မူပါ၏ဟူလိုသော်။

(၃)

(ဂ) ဝစနတ္ထမှတပါး အရကောက်, အဘိဓေယျတ္ထပြ- ပကဌနရ။ အဗျာပိတ-ပယ်။
(တစ်နည်း) ဝိပဿနာအရ ပညာကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတ-ပယ်။
(ဃ) အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာပြ- ဂန္ထဂရု, ပုနရုတ္တိ-ပယ်။
(င) ပုနရုတ္တိ, နိရတ္ထက-ပယ်။

(၄)

- နယုဉ္ဇန္တိ ဗန္ဓိယန္တီတိ နဒ္ဓါ။ (နဟ+တ။)
- ယုဇ္ဇတိ ဧတ္တ, ဧတေနာတိ ဝါ ယုဂေါ။ (ယုဇ+ဏ+။ လှည်းထမ်းပိုး။)
- ယုဂေ + နဒ္ဓါ ယုဂနဒ္ဓါ။ (နွားရ၏။ (ဝါ) အာဇာနည်မြင်းတို့ရ၏။)

(လှည်းထမ်းပိုးတို့၏ + ဖွဲ့အပ်သောနွားတို့နှင့် (ဝါ) အာဇာနည်မြင်းတို့နှင့် ဌာန+ဌာနီစပ်။)

- ယုဂနဒ္ဓါ ဝိယာတိ ယုဂနဒ္ဓါ။ (မူလဋီ။ ယောဇနာ။)
- ✔ လှည်းထမ်းပိုး၌ ကအပ်သောနွားတို့၏ (ဝါ) အာဇာနည်မြင်းတို့၏ + သမထ, ဝိပဿနာတရားတို့နှင့် သဒိသ+သဒိသီ-စပ် ဖျူ-နိ။
- ✔ သမထ, ဝိပဿနာဟူသော (ယုဂနဒ္ဓ)တရားတို့၏ ....ဇာတ်သည် ပ-နိ။

(တစ်နည်း) သမထ, ဝိပဿနာတရားတို့၏ လှည်းထမ်းပိုး၌ ကအပ်သောနွားတို့နှင့် (ဝါ) အာဇာနည်မြင်းတို့နှင့် တူသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သဒိသဘောဂုဏ်သည် ပ-နိ။
(တစ်နည်း) ယုဂေါ ဟုတွာ နဒ္ဓါ ယုဂနဒ္ဓါ။

- ယုဂနဒ္ဓါ ဝိယာတိ ယုဂနဒ္ဓါ-ဟုပြု။
- ♦ အာဇာနေယျယုဂေါ ယုဂလကော ဟုတွာ အညမညနာတိဝတ္တမာနေန နဒ္ဓါ ဗဒ္ဓါ ဝိယာတိ ယုဂနဒ္ဓါ။ (အနုဋီကာ။ ၁၀၀။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

- နတ္ထိ ဧတေသံ ဤတိ ဥပဒ္ဒဝေါတိ အနီတော။ (မိတ္တော)
- အနီတဿ + ပဋိပက္ခော ပစ္စနီတော။ (တဿ ကော။) (ဓာန်ဋီ။၂၃၈။)
- ပစ္စနီကာ စ + တေ + ဓမ္မာ စာတိ ပစ္စနီကဓမ္မာ။

(ဆန့်ကျင်ဘက်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ပစ္စနီကဘောဂုဏ်၏ + နီဝရဏတရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်။)

(၅)

(က)	ကာမစ္ဆန္ဒာဒယော-ကား	ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ-ကာရန္တ။
	ပစ္စနီကဓမ္မေ-ကား	သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
(ခ)	ဝိဝိဓေဟိ-ကား	ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

- ♦ ဝိဝိဓ္ဓာ ဝိဓာ ယေသန္တိ ဝိဝိဓာ-ဟုပြု။ (ဓာန်ဋီ။၄၆၅။)

အာကာရေဟိ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

- ♦ အာကရိယတိ ဉာယတိ သဘာဝေါ ဧတေနာတိ အာကာရော။ (မဏိမဉ္ဇူ။၂။၅၃၀။)

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(က) သမေတိ-ဖြင့် သမထောဝ်၌ သမု-ဓာတ် ...ငှင်း၊ ထ-ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်သည်၏ အဖြစ်ကိုငှင်း၊ သမေတီတိ သမထော-ဟု ပြု ...ငှင်း သိစေသည်။

ပစ္စနီကဓမ္မေ-ဖြင့် သမေတိ၌ ငြိမ်းစေ၏ဟူသည် ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို ငြိမ်းစေ၏ ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

ကာမစ္ဆန္ဒာဒယော-ဖြင့် ပစ္စနီကဓမ္မေအရ ကာမစ္ဆန္ဒစသည်တို့ကို ယူ ...သိစေသည်။

(ခ) ဝိဝိဓေဟိ ပဿတိ-ဖြင့် ဝိပဿနာ၌ ဝိပုဗ္ဗ, ဒိသ-ဓာတ် ...ငှင်း၊ ယု-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငှင်း၊ ပဿတီတိ ပဿနာ-ဟု ပြု...ငှင်း၊ ဝိ-၏ ဝိဝိဓအနက်ဟော... ငှင်း၊ ဝိနှင့် ပဿနာကို ဝိဝိဓေဟိ ပဿနာ ဝိပဿနာ-ဟု တတိယာ တပ္ပုရိသ် ...ပြု ....ငှင်း သိစေသည်။

အာကာရေဟိ-ဖြင့် ဝိဝိဓ-အရ အခြင်းအရာအာကာရကို ယူ ...သိစေသည်။

အနိစ္စာဒိဝသေန-ဖြင့် ပဿတိ၌ ရှု၏ဟူသည် အနိစ္စစသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် ရှုခြင်းပင် တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငှင်း၊ ဝိဝိဓအာကာရအရ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တကို ယူ ...ငှင်း သိစေသည်။

ဓမ္မေ-ဖြင့် ပဿတိ၌ ရှု၏ဟူသည် ဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်သော တေဘူမကဓမ္မတို့ကို ရှု၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့် ဝိပဿနာအရ ဝိပဿနာပညာကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(၇)

(ဂ) ပညာဝေသာ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

- ✔ ပညာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ သမာဓိ, ဧကဂ္ဂတာစသော တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ဝိပဿနာ၏ အထူးထူးအပြားပြားအခြင်းအရာတို့ဖြင့် တေဘူမကဓမ္မတို့ကို ရှုတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(က) ပစ္စနီက-၌ ပတိ-ကား ပဋိပက္ခတ္ထ, ဝိရုဒ္ဓတ္ထ။

(ဃ) ဣမေသမ္ပိ-၌ ပိ(အပိ)-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊သမ္ဘာဝနတ္ထ။

ယင်းပိ(အပိ)သဒ္ဒါဖြင့် သတိ, သမ္ပဇညနှစ်ပါးတို့၏သာ လက္ခဏာစသည်တို့ကို အောက်၌ ဆိုအပ်ကုန်ပြီးသည် မဟုတ်သေး၊ ဤသမထ, ဝိပဿနာနှစ်ပါးတို့၏လည်း လက္ခဏာစသည်တို့ကို အောက်၌ ဆိုအပ်ကုန်ပြီးသည်သာဟု ပေါင်းဆည်းသည်။

(င) ပန-ကား ဝိသေသတ္ထ။ (တစ်နည်း) သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(ဂ) သော-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီး ဝိပဿနာကို စွဲ- ပဋ္ဌက္က။

(ဃ) ဣမေသံ-၌ ဣမ-ကား ဆိုခဲ့ပြီး သမထ, ဝိပဿနာတို့ကို စွဲ- ပဋ္ဌက္က။

(င) တေ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီး သမထ, ဝိပဿနာတို့ကို စွဲ- ပဋ္ဌက္က။

(၈)

(ဂ) ပညာ-အရ

- ✔ ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာသည် ဒီပကတ္ထ။
- ✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။
- ✔ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်သည် ပကာသနတ္ထ။
- ✔ သပ္ပုရိသူပနိဿယ, သဒ္ဓမ္မဿဝနစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
- ✔ သောတာပတ္တိဖိုလ်ဉာဏ်စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(ခ) ဓမ္မေ + ပဿတိ-၌-

✔ ဓမ္မေ-အရ တေဘူမကဓမ္မအာရုံသည်-

✔ ပဿတိ-အရ ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာအား အာရမ္မဏ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ ယထာရုပ(၈)

(င) ဓတော + ဂဟိတာ-၌-

✔ ဓတော-အရ သမထ, ဝိပဿနာသည်-

✔ ဂဟိတာ-၌ ဂဟာ-ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်အား

(ဝါ) ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅၄)

(က) သဟဓာတဓမ္မေ ပဂ္ဂဏှာတီတိ ပဂ္ဂါဟော။

(ခ) ဥဒ္ဓစ္စသင်္ခါတဿ ဝိက္ခေပဿ ပဋိပက္ခဘာဝတော န ဝိက္ခေပေါတိ အဝိက္ခေပေါ။

(ဂ) ဓတောသမ္ဗိ လက္ခဏာဒီနိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တာနေဝ။

(ဃ) ဣဓ ပနေတံ ဒွယံ ဝီရိယသမာဓိယောဇနတ္ထာယ ဂဟိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဋ္ဌ။ ၁၇၅။ မူလဋီ။ ၉၂။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၀၅။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၃၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၄၅၄။

(၁)

(ဃ) ပန-ထူး။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) ထိုသို့ပင်အောက်၌ ဟောတော်မူအပ်ပြီးဖြစ်ပါကုန်သော်လည်း (ဘာဋီ)။ ဣဓ-ဤအရာ၌။ ဧတံ ဒွယံ-ပဂ္ဂါဟ, အဝိက္ခေပတရားနှစ်ပါးအပေါင်းကို။ ဝီရိယသမာဓိယောဇနတ္ထာယ-ဝီရိယနှင့် သမာဓိကို ယှဉ်စေခြင်းအကျိုးငှာ။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) ဝီရိယနှင့် သမာဓိကို အညီအမျှယှဉ်ခြင်းအကျိုးငှာ။ (မင်းခင်းဂဏ္ဍိ) ဝီရိယနှင့် သမာဓိတို့ကို ယှဉ်စေရပုံကို ပြခြင်းအကျိုးငှာ။ (ဘာဋီ) (ဘဂဝတာ-သည်။) ဂဟိတံ-ထပ်၍ ယူတော်မူအပ်ပြီ။ ဣတိ-သို့။(ပဏ္ဍိတေန။) ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏။ အမှာ။ ။ ဝါကျနှဲပုံ, ကျမ်းတက်ပုံ, ဒေါသပယ်ပုံစသည်တို့မှာ ဆိုခဲ့ပြီး သမထ, ဝိပဿနာအဖွင့်, သတိသမ္ဗောဇ္ဈ အဖွင့်နှင့် အတူတူပင်ဖြစ်သည်။

(၄)

✱ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ + ဟနတိ ဂစ္ဆတီတိ ဥဒ္ဓတော။ (ဟန-ဟိံသာဂတီသု တော။) ဟနသဿ ဓော။ အသရူပဒ္ဓိတ္တံ။ စိတ္တံ။)

✱ ဥဒ္ဓတဿ + ဘာဝေါ ဥဒ္ဓစ္စံ။ (သုစိ) (ဋ္ဌ။ ၂၉၂။)

✔ ဥဒ္ဓတ-ပုဒ်+ဏျ-သည် ...၎င်း၊ ပျံ့လွင့်သောစိတ်၏ + ဥဒ္ဓစ္စစေတသိက်နှင့် အကျိုး + အကြောင်း၊ ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်-- ၎င်း ဗျူ-နိ။

✔ ပျံ့လွင့်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်

(ဝါ) ဥဒ္ဓစ္စစေတသိက်၏ ...ဓာတ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဓာယန္တီတိ ဓာတာ။ (ဓေ+တ)

✱ သဟ + ဓာတာ သဟဓာတာ။ သဟဓာတာ + ဓမ္မာ သဟဓာတဓမ္မာ။

(ခ) ဝိက္ခိပတီတိ ဝိက္ခေပေါ။ (ဝိ, ခိပ+ဏ။ ဥဒ္ဓစ္စရ၏။)

✱ န + ဝိက္ခေပေါ အဝိက္ခေပေါ။ (ပဋိက္ခေပဝိရုဒ္ဓဘောဂုဏ်၏ + သမာဓိနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(က) ပဂ္ဂဏှာတိ–ကား ဂဟာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။ (ပ, ဂဟ+ဏှာ+တိ။)

(ဂ) ဟေဋ္ဌာ–ကား နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဂိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။

(ဂ) ဒွယံ–ကား သမူဟတဒ္ဓိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ(သင်္ချာနာမ်)၊ ဣ–ကာရန္တ။

♦ ဒွိန္နံ သမူဟော ဒွယံ။ "တေသုဝုဒ္ဓိ"တိ အာဒိနာ ဣကာရဿ အယာဒေသော။ (ရူ။ ၂၃၂။)

(၆)

(က) ပဂ္ဂဏှာတိ–ဖြင့် ပဂ္ဂါဟော၌ ပ; ဂဟ–ဓာတ် ...ငှင်း၊ ဏှာ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငှင်း၊ ပဂ္ဂဏှာတီတိ ပဂ္ဂါဟော–ဟု ပြု ...ငှင်း သိစေသည်။

(ခ) န ဝိက္ခေပေါ–ဖြင့် အဝိက္ခေပေါ၌ အ–သည် န–၏ကာရိယ ...ငှင်း၊ န + ဝိက္ခေပေါ အဝိက္ခေပေါ–ဟု ပြု.ငှင်း သိစေ။

ဥဒ္ဓစ္စသင်္ခါတဿ ဝိက္ခေပဿ ပဋိပက္ခဘာဝတော–ဖြင့် န ဝိက္ခေပေါ၏ ဟိတ်အဖြစ်ကိုငှင်း (ဘာဝတ္ထ)၊ န ဝိက္ခေပေါ၌ န–၏ ပဋိပက္ခအနက်ဟော.ငှင်း၊ ဝိက္ခေပအရ ဥဒ္ဓစ္စကို ယူ.ငှင်း သိစေသည်။

(၇)

(က) သဟဇာတဓမ္မေ–၌ သဟ–ကား သမကြိယတ္ထ။

(ခ) ဥဒ္ဓစ္စံ–၌ ဥ–ကား ဥဒ္ဓံအနက်ဟော။
ဝိက္ခေပဿ–၌ ဝိ–ကား ဝိဝိဓတ္ထ၊ ဝိသေသတ္ထ။
ပဋိပက္ခ–၌ ပတိ–ကား ဝိရုဒ္ဓတ္ထ။

(ဂ) ဓတေသမ္ပိ–၌ ပိ–ကား သတိ, သမ္ပဇညကို ပေါင်းဆည်းသော သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(ဃ) ပန–ကား ဝိသေသတ္ထ၊ (တစ်နည်း) သမ္ဘာဝနတ္ထ (အနုဂ္ဂဟတ္ထ။)

(၈)

ပဂ္ဂါဟ–အရ ဝီရိယကို ယူ။ အဝိက္ခေပ–အရ သမာဓိ(ဧကဂ္ဂတာ)ကိုယူ။ (ထုတ်ဖြ)

(ဃ) ဝေဒိတဗ္ဗ–ထားရခြင်း–

ဤနေရာ၌ ဝီရိယနှင့် သမာဓိကို ယှဉ်စေခြင်းအကျိုးငှာ ထိုပဂ္ဂါဟ, အဝိက္ခေပနှစ်ပါးအပေါင်းကို ယူအပ်၏(ထပ်မံဟောတော်မူအပ်၏)ဟု ဥပစာရတ္ထ, နေယျတ္ထ, ဝက်တ္ထ, အနေကန္တအားဖြင့် သိရ, ယူရမည်ဟု ပြလို၍ ဝေဒိတဗ္ဗ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၉)

(ဃ) ဝီရိယသမာဓိယောဇနတ္ထာယ–ဟု ဆိုရခြင်း

အလုံးစုံသော ကုသိုလ်တရားတို့၌ တွန့်တိုခြင်း; ပျံ့လွင့်ခြင်း၏ မဖြစ်ခြင်းသည် အညီအညွတ် ယှဉ်ကုန်သော ဝီရိယ, သမာဓိနှစ်ပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်သတည်းဟု နှလုံးပိုက်၍ "ဝီရိယသမာဓိယောဇနတ္ထာယ ဂဟိတံ"ဟူသော စကားကို အဋ္ဌကထာဆရာ ဆိုတော်မူသည်။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၀၅။)

♦ သဗ္ဗကုသလဓမ္မေသု လီနုဒ္ဓစ္စာဘာဝေါ ဓတေဟိ ဒွိဟိ သမံ ယုဇ္ဇေဟီတိ "ဝီရိယသမာဓိယောဇနတ္ထာယာ" တိ အာဟ။ ယောဂဝဇနတ္ထာယာတိ အတ္ထော။ (မူလဋီ။ ၉၂။)

(တစ်နည်း) အဓိစိတ္တကို အားထုတ်ကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဝီရိယ, သမာဓိတို့ကို အညီအညွတ် ယှဉ်စေအပ်ကုန်၏ဟု ဤသို့သော အထူးကို ပြခြင်းငှာ ရှေး၌ ယူအပ်ကုန်ပြီးသော်လည်း ထိုဝီရိယ, သမာဓိတို့ကို တဖန်ယူအပ်ကုန်၏ဟု ပြလိုရကား "ဝီရိယသမာဓိယောဇနတ္ထာယ ဂဟိတံ" ဟူသော စကားကို အဋ္ဌကထာဆရာ ဆိုတော်မူသတည်း။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၀၆။)

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(က) သဟဇာတဓမ္မေ + ပစ္စယာတိ–၌–

✔ ပစ္စယာတိ–အရ ဝီရိယသည်–

သဟဇာတဓမ္မ–အရ သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ (၉)

မှတ်ချက်။ ။ ဤ၌ ကံနှင့် ကြိယာဖြစ်စေကာမူ အာရုံမျိုး မဟုတ်၊ သဟဇာတမျိုးသာ ဖြစ်သည်။

=====================

ဝါကျဥပုဒ် (၁၅၅)

(က) ဝဏ္ဏာဝတာ စိတ္တင်္ဂဝသေန ပါဠိယံ အာရုဠ္ဟေ ပရောပဏ္ဏာသဓမ္မေ ဒီပေတွာ ယေဝါပနက ဝသေန အပရေပိ နဝ ဓမ္မေ ဓမ္မရာဇာ ဒီပေတိ။

(ခ) တေသု တေသု ဟိ သုတ္တပဒေသု ဆန္ဒော အဓိမောက္ခော မနသိကာရော တတြမဇ္ဈတ္တတာ ကရုဏာ မုဒိတာ ကာယဒုစ္စရိတဝိရတိ ဝစီဒုစ္စရိတဝိရတိ မိစ္ဆာဇီဝဝိရတီတိ ဣမေ နဝ ဓမ္မာ ပညာယန္တိ။

(ဂ) ဣမသ္မိံဥ္စာပိ မဟာစိတ္တေ ကတ္တုကမျတာကုလသဓမ္မစ္ဆန္ဒော အတ္ထိ။

(ဃ) စိတ္တင်္ဂဝသေန ပန ပါဠိယံ န အာရုဠ္ဟော။

(င) သော ဣဓ ယေဝါပနကဝသေန ဂဟိတော။

(စ) ဧဝမေတေသု နဝသု ယေဝါပနကဓမ္မေသု ဆန္ဒောတိ ကတ္တုကမျတာယေတံ အဓိဝစနံ။

ဋ္ဌ။ ၁၇၆။ ယောဇနာ။ ၁၁၁။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၀၇။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၃၃။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၂၄။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။

(၁)

(က) ဝဏ္ဏာဝတာ–ယေဝါပန တသ္မိံ သမယေ အညေပိအစရှိသော ဤမျှသော စကားအစဉ်ဖြင့်။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသော ဖဿောအစ အရူပိနော ဓမ္မာတိုင်အောင် စကားအစဉ်ဖြင့်။ (ဘာဋီ) (ပ) ယေဝါပနကဝသေန–ယေဝါပနဟူသောပုဒ်ဖြင့် ဟောအပ်ကုန်သော တရားတို့၏ အစွမ်းဖြင့်။အပရေပိ–ပရောပဏ္ဏာသဓမ္မတို့မှတပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော။

(၂)

(က)ကား အနုသန္ဓေဝါကျ။ ထိုတွင်–

ဝဏ္ဏာဝတာမှ ဒီပေတွာတိုင်အောင် ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေဝါကျ။

ယေဝါပနကဝသေန (ပ) ဒီပေတိတိုင်အောင် အပရာနုသန္ဓေဝါကျ။

(ခ) ယုတ္တိဒဠှီကရဏဝါကျ။

♦ တေသု တေသု ဟီတိ ဒဠှီကရဏံ။ (ယောဇနာ။ ၁၀၂။)

ယင်းဝါကျကျမ်းတက်လိုလျှင် (က)ကို မြန်မာပြန် ဥပနာထား။ ထိုသို့ ...သော် ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဠှီယမျှသာဖြစ်၍ ဒဠှီကရဏနှင့် ကင်း၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်လေ။

(ဂ)(ဃ)(င)တို့ကား ဝါကျာရမ္ဘတို့သာတည်း။

စတုက္ကနည်းဖြင့် အနက်ပေးလိုလျှင်–

၁။ နနု ဣမသ္မိံပိ မဟာစိတ္တေ ကတ္တုကမျတာ ကုသလစ္ဆန္ဒော အတ္ထိ။

၂။ အထ ကသ္မာ စိတ္တင်္ဂဝသေန ပါဠိယံ န အာရုဠ္ဟော။

၃။ သော ဣဓ ယေဝါပနကဝသေန ဂဟိတော။

၄။ တသ္မာ စိတ္တင်္ဂဝသေန ပါဠိယံ န အာရုဠ္ဟော။ဟု အနက်ပေးရမည်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(က) အပရေပိ–၌ အပိ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

ပရောပဏ္ဏာသမြွေတို့ကိုသာ ဓမ္မရာဇာ(ဘုရားရှင်) ပြတော်မူသည် မဟုတ်သေး၊ ပရောပဏ္ဏာသမြွေမှ တပါးကုန်သော ကိုးပါးသောတရားတို့ကိုလည်း ပြတော်မူ၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလို၍ အပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဂ) ဣမသ္မိဥ္စာပိ–၌ အပိ–ထားရခြင်း–

ထိုထိုသုတ်ပုဒ်တို့၌သာလျှင် ဆန္ဒရှိသည် မဟုတ်၊ ဤမဟာကုသိုလ်စိတ်၌လည်း ကတ္တုကမျတာ ကုသလစ္ဆန္ဒရှိ၏ဟူသော သမုစ္စည်းအနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြလို၍ အပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* ယေဝါပနကာတိ ကာယန္တိ ကထိယန္တီတိ ယေဝါပနကာ။ (ယောဇနာ)

✔ ယေဝါပန–သဒ္ဒူပပဒ, ကာ–ဓာတ်+အ–ပစ္စည်းသည်ရင်း၊ ယေဝါပန–ဟူ၍ ဟောတော်မူခြင်းကြိယာသည်ရင်း ဗျု–နီ။

✔ ဆန္ဒစသော ယေဝါပနကတရားတို့၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* စိတ္တဿ + အင်္ဂ အဝယဝေါ စိတ္တင်္ဂ။ (စိတ်၏ + အစိတ်နှင့် အဝယဝီ+အဝယဝစပ်)

* ဓမ္မဿ + ရာဇာ ဓမ္မရာဇာ။ (သံ+သာမိစပ်)

* ဓမ္မေတာ + ရာဇာ ဓမ္မရာဇာ။ (အကြောင်း+အကျိုးစပ်)

* ဓမ္မေန ရာဇတီတိ ဓမ္မရာဇာ။ (ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်)

* ဓမ္မပါလကော + ရာဇာ ဓမ္မရာဇာ။ (ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်) (ဓာန်ဋီ။ ၃။ သူစိ။)

(၅)

အာရုဠှော–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(စ)ဖြင့် ယေဝါပနဓမ္မ(၉)ပါးတွင် ဆန္ဒအရ ကာမစ္ဆန္ဒစသည်ကို မယူရ၊ ကတ္တုကမျတာဆန္ဒကို ယူသိ။

(၇)

(က)	အပရေပိ–၌ ပိ–ကား	သမုစ္စယတ္ထ,သမ္ဘာဝနတ္ထ။
(ဂ)	စ–ကား	ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ, ဥပန္ယာသတ္ထ။
(ဃ)	ပန–ကား	အရုစျတ္ထ, ဂရဟာတ္ထ။

(၈)

(က) ဒီပေတိ–၌ အတ္ထတ္ထ–အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်တော်ကို ယူ၍–

✔ ထို ....သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခစသော ကိုးပါးသောတရားတော်သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ မဟာကရုဏာဉာဏ်, ပါရမီဉာဏ်, ဝိပဿနာဉာဏ်စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ယေဝါပနက၏အစွမ်းဖြင့် ဆန္ဒစသော ကိုးပါးသော တရားတော်ကို သိရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် ... အနုဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၉)

(စ) ကတ္တုကမျတာယေတံ အဓိဝစနံ–၌ အဓိပ္ပါယ်

တဏှာဆန္ဒ, ဝီရိယဆန္ဒ, ကတ္တုကမျတာဆန္ဒတို့တွင် တဏှာဆန္ဒ, ဝီရိယဆန္ဒတို့ကို နှစ်စေလိုသော ကြောင့် ကတ္တုကမျတာယေတံ အဓိဝစနံ–ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ ဆိုသည်။

ဆန္ဒံ ဆန္ဒော။ အာရမ္မဏေန အတ္ထိကတာ။ ဆန္ဒော ကာမောတိ အာဒီသု ပန တဏှာပိ ဆန္ဒောတိ ဝုစ္စတိ။ ဆန္ဒံ ဇနေတိ ဝါယမတီတိ အာဒီသု ပန ဝီရိယမ္ပိ။ တတော နိဝတ္တနတ္ထံ "ကတ္တုကမျတာယေတံ အဓိဝစန"န္တိ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၂။)

(၁၀)

(က) နဝ ဓမ္မေ + ဓမ္မရာဇာ ဒီပေတိ–၌–

✔ နဝ ဓမ္မေ–အရ ဆန္ဒစသော မနသာဝဝတ္ထုပိတဓမ္မအာရုံသည်–

ဒီပေတိ–၌ အန္တုတ္ထ–အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

(တစ်နည်း) ဒီပေတိ–၌ အန္တုတ္ထအရ ဒေသနာဉာဏ်သည်–

နဝ ဓမ္မေ–အရ ဆန္ဒစသော သဝိညတ္တိကဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟဇာတ–ပြု။ ပြုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟေ, ဓိ, ဣံ, မဂ်။ (၉)

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅၆)

(က) ကိရိယာ ကာရော၊ မနသ္မိံ ကာရော မနသိကာရော။

(ခ) ပုရိမမနတော ဝိသဒိသံ မနံ ကရောတီတိပိ မနသိကာရော။

(ဂ) သွာယံ အာရမ္မဏပဋိပါဒကော ဝီထိပဋိပါဒကော ဇဝနပဋိပါဒကောတိ တိပ္ပကာရော။

(ဃ) တတ္ထ အာရမ္မဏပဋိပါဒကော မနသ္မိံ ကာရောတိ မနသိကာရော။ သော သာရဏ လက္ခဏော၊ သမ္ပယုတ္တာနံ အာရမ္မဏေ သမ္ပယောဇနရသော၊ အာရမ္မဏာဘိမုခဘာဝ ပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓပရိယာပန္နော၊ အာရမ္မဏပဋိပါဒကတ္တေန သမ္ပယုတ္တာနံ သာရထိ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

(င) ဝီထိပဋိပါဒကောတိ ပန ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇနဿေတံ အဓိဝစနံ။

(စ) ဇဝနပဋိပါဒကောတိ မနောဒွါရာဝဇ္ဇနဿ။

(ဆ) န တေ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ။

ဋ္ဌ။ ၁၇၇။ မူလဋီ။ ၉၃။ ယောဇနာ။ ၁၁၂။ ပြည်သျှ၂။၁၁၂။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၂၅။ မင်းခင်ဂဏ္ဌိ။ ၄၅၅။

(၁)

(က) ကိရိယာ–အာရုံကို ပြုခြင်း။ ကာရော–ခြင်း။ မနသ္မိံ–၌။ ကာရော–အာရုံကို ပြုခြင်း။ မနသိကာရော–ခြင်း။

(ခ) ပုရိမမနတော– ရှေးဖြစ်သော ဘဝင်စိတ်မှ။ ဝိသဒိသံ–မတူသော။ မနံ–ဝီထိစိတ်, ဇောစိတ်ကို ။ ကရောတိ။ ဣတိပိ။ မနသိကာရော။

♦ ပုရိမမနတောတိ ဘဝင်္ဂတော၊ ဝိသဒိသံ ဝီထိဇဝနံ မနံ ကရောတိ။ (မူလဋီ။ ၉၃။)

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် မနသိကာရပုဒ်ကို အလုတ္တသတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုစ်၏။ ထိုသို့ ...သော် မနသိကာရပုဒ်၌ သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထတစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် မနသိကာရပုဒ်၏ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...နေချေသော် အဗ္ဗာပိတ ...၏။ မနသိကာရပုဒ်ကို အဘယ်သို့ ဝစနတ္ထပြုသင့်ပါသေးသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ အလုတ္တဒုတိယာတပ္ပုရိသမာသ်ဝစနတ္ထလည်းပြုသင့်ပါသေး၏ဟူလိုသော်။

အမှာ။ ။(က)ဖြင့် အာရမ္မဏပဋိပါဒကမနသိကာရကို အရကောက်ရသော မနသိကာရပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုပြသည်။ (ခ)ဖြင့် ဝီထိပဋိပါဒကမနသိကာရ၊ ဇဝနပဋိပါဒကမနသိကာရတို့ကို အရကောက်ရသော မနသိကာရပုဒ်၏ဝစနတ္ထကို ပြသည်။ ဤသို့အဓိပ္ပါယ်ယူ၍လည်း ကျမ်းတက်နိုင်သည်။(ဘာဋီ။ ၃၃၇။)

(ဂ)သို့ ဠပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)(ခ)ဝါကျတို့ဖြင့် မနသိကာရပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းမနသိကာရသည် အပြားမရှိ၊ အဘေဒသာဖြစ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် မနသိကာရပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုသာ မပြဆိုသင့်။ မနသိကာရ၏ ဘေဒသရုပ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဃ)(င)(စ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဂ)ဖြင့် မနသိကာရသည် (ပ) သုံးပါးအပြားရှိ၏ဟု ပြဆိုတော်မူပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ယင်းမနသိကာရသုံးမျိုးကို အစဉ်အတိုင်းအကျယ်ပြတော်မူလိုသော ဆရာသည် (ဃ)(င)(စ)တို့ကိုမိန့်။

ထို (ဃ)(င)(စ)တို့သည် အချင်းချင်း ပကွ+ပကွန္တရချည်းသာ ဖြစ်ကြသည်။

(ဆ)ကား ဗျတိရေကဝါကျ။

(၃)

(ခ)၌ အပိ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

မနသိကာရပုဒ်၏သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထတည်းဟူသော ဝစနတ္ထအနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) မနသိကာရမည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) ကာရဟူသော နောက်ပုဒ်တစ်စိတ်၏ ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထမှတပါး ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထဟူသော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ အပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(င)၌ အဓိဝစနံ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

ဝီထိပဋိပါဒက(မနသိကာရ)အရ ဝီထိစိတ်ကို စီရင်တတ်, ထင်စေတတ်သော တရားမှန်သမျှကို မယူရ၊ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းကို ယူရမည်ဟု ဤ၌ လိုအပ်သော အနက်ကို အထင်ရှဋ္ဌိကေဒေသျူပစာအားဖြင့် ပြလို၍ (င)၌ အဓိဝစနံ–သဒ္ဒါထားသည်။

(စ)၌ (ပါဠိသေသ) အဓိဝစနံ–ထားရခြင်း–

ဇဝနပဋိပါဒက(မနသိကာရ)အရ ဇောစိတ်ကို စီရင်တတ်, ထင်စေတတ်သော တရားမှန်သမျှကို မယူရ၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းကို ယူရမည်ဟု ဤ၌ လိုအပ်သော အနက်ကို အထင်ရှဋ္ဌိကေဒေသျူပစာအားဖြင့် ပြလို၍ (စ)၌ အဓိဝစနံ–သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* သမာနံ ကတွာ နံ ပဿတီတိ သဒိသော။ (သမာန, ဒိသ+ကွိ။)
* န + သဒိသော ဝိသဒိသော။ (မနော)
✔ ဝိ–အရ ပဋိသေဓဘောဂုဏ်၏ + ဝီထိစိတ်, ဇောစိတ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဗျု–နီ။
✔ (ဝီထိစိတ်, ဇောစိတ်တို့၏ ရှေးဘဝင်စိတ်နှင့်) မတူသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဝိသဒိသဘောဂုဏ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) အာဂန္တွာ ရမန္တိ ဧတ္ထာတိ အာရမ္မဏံ။ ပဋိပါဒယတီတိ ပဋိပါဒကော။ (ပဋိ, ပဒ+ဏော+ဏျ။)
* အာရမ္မဏဿ + ပဋိပါဒကော အာရမ္မဏပဋိပါဒကော။
(အာရုံ၏ + စီရင်တတ်, ထင်စေတတ်သော မနသိကာရစေတသိက်နှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိက၊ အကြောင်း+အကျိုးစပ်။)
* ဝီယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ဧတာယာတိ ဝီထိ။ (ဝီ+ထိက်)(ဇွာဒိမောဂ်။ ၉၁။)
* ဝီထိ ဝိယာတိ ဝီထိ။ ဝီထိယာ + ပဋိပါဒကော ဝီထိပဋိပါဒကော။
(ဝီထိစိတ်၏ + စီရင်တတ်, ထင်စေတတ်သော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်။)
* ဇဝတိ သီဃံ ဂစ္ဆတီတိ ဇဝနံ။(ဇု+ယု။ အဟုန်ဖြင့်သွားခြင်း, အဟုန်ဖြင့် လျှင်စွာဖြစ်ခြင်း။)
* ဇဝနဿ + ပဋိပါဒကော ဇဝနပဋိပါဒကော။
(ဇောစိတ်၏ + စီရင်တတ်, ထင်စေတတ်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်။)
* တယော + ပကာရာ + ဧတဿာတိ တိပ္ပကာရော။
(ဃ) သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ အာရမ္မဏာဘိမုခံ သာရဏံ ဝိသာရဏံ + လက္ခဏံ + အဿာတိ သာရဏလက္ခဏော။ (ယောဇနာ။ ၁၁၂။)
* သာရေတီတိ သာရဏံ။ (သာရိ+ရထိ။ သွားစေခြင်း။)

(၅)

(က) ကိရိယာ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုလ္လိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။ (ကရ+ရိရိယ။)
မနသိ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်, နပုံလိင်၊ မနောဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
♦ စိတ္တံ စေတော မနော နိတ္ထီ။ (ဓာန်။ ၁၅၂။)
(ခ) ပုရိမ–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ပုံ, နပုံ၊ ပုရိသာဒိ၊ စိတ္တာဒိ၊ အကာရန္တ။
ဝိသဒိသံ–ကား သမာသ်နာမ်၊ ပုံ, နပုံ၊ ပုရိသာဒိ၊ စိတ္တာဒိ၊ အကာရန္တ။

(၆)

(က) ကိရိယာ–ဖြင့် ကာရောဌ ကရ–ဓာတ် ...၎င်း၊ ဏာ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်သည် ...၎င်း၊ ကိရိယာ ကာရော–ဟု ပြု ...၎င်း သိစေသည်။

မနသိ ကာရော–ဖြင့် မနသိကာရော၌ မနသိဝယ် ဣ–သည် သိ–ဝိဘတ်၏ ကာရိယကို ...၎င်း၊ သ–၏ အာဂုမ်၏အဖြစ်ကို၎င်း၊ မနသိ + ကာရော မနသိကာရော–ဟု အလုတ္တသတ္တမီ–ပြု သိစေ။

(ဤ ဝစနတ္ထ–ကား မနသိကာရစေတသိက်ကို အရကောက်ရသော အာရမ္မဏပဋိပါဒကမနသိကာရအတွက်သာ ဖြစ်သည်။)

(ခ) မနံ ကရောတိ–ဖြင့် မနသိကာရော၌ မနသိဝယ် သတ္တမီဝိဘတ်၏ ကံအနက်၌ သက် ...၎င်း၊ မန–သဒ္ဒူပပဒ, ကရ–ဓာတ် ...၎င်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...၎င်း၊ မနံ + ကရောတီတိ မနသိကာရော–ဟု ကတ္တုသာဓနကိတန္တအလုတ္တ(ကမ္မတ္ထ)သတ္တမီတပ္ပုရိသ်–ပြု ၎င်း သိစေ။

(ဤ ဝစနတ္ထကား ဝီထိပဋိပါဒကနှင့် အာရမ္မဏပဋိပါဒကမနသိကာရ–အတွက်သာ ဖြစ်သည်။)

http://www.dhammadownload.com

ပုရိမမနတော ဝိသဒိသံ-ဖြင့် မန် ကရောတိ-၌ မန-အရ ရှေးဘဝင်စိတ်နှင့် မတူသော ဝီထိစိတ်, ဇောစိတ်ကို ယူ ...သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့် သရူပတ္ထ ...သိစေသည်။

(ဃ) အာရမ္မဏပဋိပါဒကော မနသို့ ကရောတိ-ဖြင့် မနသို့ ကရောတီတိ မနသိကာရော-ဟု ဝစနတ္ထပြုခိုက် မနသိကာရအရ အာရမ္မဏပဋိပါဒကမနသိကာရကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(င)ဖြင့် ဝီထိပဋိပါဒကမနသိကာရအရ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းကို ယူ ....သိစေသည်။

(စ)ဖြင့် ဇဝနပဋိပါဒကမနသိကာရအရ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းကို ယူ ....သိစေသည်။

(ဆ)ဖြင့် ဤမနသိကာရောပုဒ်၌ ဝီထိပဋိပါဒက, ဇဝနပဋိပါဒကမနသိကာရတို့ကို မယူရ။ (အတ္ထာပန္န, ဗျတိရေကနည်းဖြင့်) အာရမ္မဏပဋိပါဒကမနသိကာရကိုသာယူ (ဝါ) လိုအပ်၏ဟု သိစေ။

(၇)

(ခ) ကရောတီတိပိ-၌ အပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ,သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(ယင်း အပိ-ဖြင့် သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထကြောင့်သာ မနသိကာရမည်သည် မဟုတ်သေး၊ ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း မနသိကာရမည်သေး၏ဟု ပေါင်းဆည်းသည်။)

(၈)

၁။ အာရမ္မဏပဋိပါဒကမနသိကာရအရ မနသိကာရစေတသိက်ကို ယူ၍ရင်း။

၂။ ဝီထိပဋိပါဒကမနသိကာရအရ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းကို ယူ၍ရင်း။

၃။ ဇဝနပဋိပါဒကမနသိကာရအရ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းကို ယူ၍ရင်း လက္ခဏာဒိစတုက္ကနည်း, ဝီထိနည်းတို့ဖြင့် အသီးသီး ကြိယာ(၅)တန်ထုတ်လေ။

(၉)

အဓိပ္ပါယ်။ ။ ဤ၌ မနသိကာရချင်းတူသဖြင့် (တူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်) ဝီထိပဋိပါဒကမနသိကာရ, ဇဝနပဋိပါဒကမနသိကာရတို့ကို ပြသည်။

♦ ဝိသဒိသံ ဝီထိဇဝနံ မနံ ကရောတိ မနသိကာရသာမညေန ဝီထိဇဝနပဋိပါဒကေ ဒဿေတိ။(မူလဋီ)

(ဆ)၌ အတ္ထာပန္န(အတ္ထာပတ္တိ)သိဒ္ဓိ

"ဗျတိ-အနွယ်၊ အနွယ်-ဗျတိ၊ ပြန်လှန်သိ၊ အတ္ထာပတ္တိ-ဟူသည်တည်း" ဟူသည်နှင့် အညီ ဤ၌ မနသိကာရအရ ဝီထိပဋိပါဒကမနသိကာရ, ဇဝနပဋိပါဒကမနသိကာရတို့ကို မယူရ (မလိုအပ်)ဟု ဆိုသဖြင့် အာရမ္မဏပဋိပါဒကမနသိကာရကိုသာ ယူအပ်၏(လိုအပ်၏)ဟု အပြန်အားဖြင့် ဆ၍ သိရသောကြောင့် အတ္ထာပန္န(အတ္ထာပတ္တိ)သိဒ္ဓိရသည်။

"မနသိကာရ, စေတနာ, ဝိတက်အထူး"

ဝိတက်သည် သမ္ပယုတ်တရားကို အာရုံ၌တင်သကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်၏။ စေတနာသည် အာရုံ၌ ဝိတက်တင်အပ်သော တရားတို့ကို မိမိနှင့်တကွ ယှဉ်စေတတ်၏။ စစ်မြေပြင်၌ မိုလ်ပါကို ယှဉ်စေတတ်သော မိုလ်မှူးနှင့် တူ၏။ မနသိကာရသည် ဝိတက်တင်အပ်သော အာရုံ၌ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ရှေးရှုယှဉ်စေတတ်၏။ အာဇာနည်မြင်းတို့ကို ရထား၌ ယှဉ်စေတတ်သော ရထားထိန်းနှင့် တူ၏။ ဤသို့ထူးသည်။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၁၃။)

"သတိနှင့် မနသိကာရ အထူး"

အသမ္မုဿနဓာ၏အစွမ်းဖြင့် ဝိသယသို့ရှေးရှုသည်ကား သတိ။

သံယောဇန၏ အစွမ်းဖြင့် ရှေးရှုသည်ကား မနသိကာရ။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၂၅။)

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(ခ) ပုရိမမနတော + ဝိသဒိသံ မနံ + ကရောတိ–၌–

✔ ပုရိမမနတော–အရ ရှေးဘဝင်စိတ်သည်–
ဝိသဒိသံ မနံ–အရ မတူသော ဝီထိစိတ်, ဇောစိတ်အား ပကတူပ–ပြု။

✔ ကရောတိ–အရ ပဥ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည်–
မနံ–အရ ဒွေပဥ္စဝိညာဏ် (၁၀)အား အနန္တရ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။ (၅)

(တစ်နည်း) ကရောတိ–အရ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည်–
မနံ–အရ ဇောစိတ်အား အနန္တရ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ (၅)

မှတ်ချက်။ ။ ပထမနည်းကား ဝီထိပဋိပါဒကအတွက်။ ဒုတိယနည်းကား ဇဝနပဋိပါဒကအတွက်ဖြစ်သည်။

=============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅၇)

(က) တေသု ဓမ္မေသု မဇ္ဈတ္တတာ တတြမဇ္ဈတ္တတာ။ သာ စိတ္တစေတသိကာနံ သမဝါဟိတလက္ခဏာ၊ ဦနာဓိကနိဝါရဏရသာ, ပက္ခပါတုပစ္ဆေဒနရသာ ဝါ၊ မဇ္ဈတ္တဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ စိတ္တစေတသိကာနံ အဇ္ဈုပေက္ခနဝသေန သမပ္ပဝတ္တာနံ အာဇာနေယျာနံ အဇ္ဈုပေက္ခနသာရထိ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

(ခ) ကရုဏာမုဒိတာ ပြဟ္မဝိဟာရနိဒ္ဒေသေ အာဝိ ဘဝိဿန္တိ။

(ဂ) ကေဝလံ ဟိ တာ အပ္ပနာပ္ပတ္တာ ရူပါဝစရာ၊ ဣဓ ကာမာဝစာရာတိ အယမေဝ ဝိသေသော။

(ဃ) ကာယဒုစ္စရိတတော ဝိရတိ ကာယဒုစ္စရိတဝိရတိ။

(င) သေသပဒဒွယေပိ ဧသေဝ နယော။

(စ) လက္ခဏာဒိတော ပနေတာ တိဿောပိ ကာယဒုစ္စရိတာဒိဝတ္ထူနံ အဝီတိက္ကမလက္ခဏာ။

(ဆ) အမဒ္ဒနလက္ခဏာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ဋ္ဌ။ ၁၇၇။ မူလဋီ။ ၉၃။ ယောဇနာ။ ၁၁၂။ ပြည်သျှ၊ ၂။၁၁၄။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၃၈။ ကျော်ဇံဂတ္ထိ။ ၃၂၅။ မင်းခင်းဂတ္ထိ။ ၄၅၆။

(၁)

(က) တေသု ဓမ္မေသု–ထိုသမ္ပယုတ်ဖြစ်သော စိတ်, စေတသိက်တရားတို့၌။ မဇ္ဈတ္တတာ–အလယ်အကြား၌ တည်သောသဘောရှိသော သူ၏အဖြစ်သည်။ တတြမဇ္ဈတ္တတာ–မည်၏။

♦ တေသု ဓမ္မေသူတိ စိတ္တစေတသိကဓမ္မေသု။ (မူလဋီကာ)

(ဂ) ဟိ–အထူးကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) ဟိ–မှန်၏။ (ဘာသာဋီကာ) ကေဝလံ–သက်သက်။ တာ–ထိုပြဟ္မဝိဟာရ၌ လာသော ကရုဏာ, မုဒိတာတို့သည်။ အပ္ပနာပ္ပတ္တာ–အပ္ပနာသို့ ရောက်ကုန်သည် ဖြစ်၍။ ရူပါဝစရာ–မည်ကုန်၏။ ဣဓ–ဤကာမာဝစရကုသိုလ်အရာ၌။ ကာမာဝစရာ–မည်ကုန်၏။ ဣတိ–သို့။ အယမေဝ–ဤသို့ ထို၌ ကာမာဝစရ, ဤ၌ ရူပါဝစရအဖြစ်သည်သာလျှင်။ ဝိသေသော–ထူး၏။

(၂)

(ဂ)သို့ ပါဝနာဒီပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ကရုဏာ, မုဒိတာတို့သည် ပြဟ္မဝိဟာရနိဒ္ဒေသ၌ ထင်စွာဖြစ်ကုန်လတ္တံ့ဟု (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤကာမာဝစရကုသိုလ်၌ လာသော ကရုဏာ, မုဒိတာတို့သည် ပြဟ္မဝိဟာရနိဒ္ဒေသ၌လာသော ကရုဏာ, မုဒိတာတို့နှင့် ထူးခြားမှုမရှိ

http://www.dhammadownload.com

အတုတူပင်ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ် ....ကား ....မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ....ကြောင့် ဤကာမာဝစရကုသိုလ်၌ လာသော ကရုဏာ, မုဒိတာတို့နှင့် ဗြဟ္မဝိဟာရနိဒ္ဒေသ၌ လာသော ကရုဏာ, မုဒိတာတို့၏ ထူးခြားပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) ....အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(စ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဃ)(င)ဝါကျတို့ဖြင့် ကာယဒုစ္စရိတဝိရတိစသော (၃)ပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထကို ပြပြီး၍ ၊ ယခုအခါ၌ ယင်း(၃)ပုဒ်တို့၏ လက္ခဏာ, ရသစသည်တို့ကို ပြလိုရကား (စ)မိန့်။ (ပက္ကန္တရ။ ပဥ္စကတက်လေ)

(၃)

(ဂ)ဖြင့် ဤ၌ ကရုဏာ, မုဒိတာအရ အလုံးစုံသော ကရုဏာ, မုဒိတာတို့ကို မယူရ၊ အပ္ပနာဈာန်တို့၏ ရှေးအဘို့၌ဖြစ်သော ဥပစာရဈာန်ဟု ဆိုအပ်သော (မဟာကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော) ကရုဏာ, မုဒိတာတို့ကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတ–ပယ်သည်။

(င)ဖြင့် ဂန္ထဂရုဒေါသ, ပုနရုတ္တိ–ပယ်သည်။

(ဆ)ဝိတ္ထာရ။ ဝိရောဓိ, ပုနရုတ္တိ–ပယ်သည်။

(၄)

* မဇ္ဈေ ဌိတော + အတ္တာ သဘာဝေါ + ဧတဿာတိ မဇ္ဈတ္တော၊ ပုဂ္ဂလော။ (မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၃၃၉)

(အလယ်အလတ်အကြား၌ တည်သောသဘော (လျစ်လျူရှုခြင်းသဘော)၏ + ပုဂ္ဂိုလ်ဒြဗ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏော၊ သဘာဝ+သဘာဝဝန္တစပ်။)

* မဇ္ဈတ္တဿ + ဘာဝေါ မဇ္ဈတ္တတာ။

✔ မဇ္ဈတ္တ + တာသည်ငင်း၊ လျစ်လျူရှုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ + လျစ်လျူရှုခြင်းသဘောနှင့် ဂုဏော+ဂုဏ်စပ်–ငင်း ဇျူ–နီ။

✔ လျစ်လျူရှုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နီ။

* တေသု ဓမ္မေသု + မဇ္ဈတ္တတာ တတြမဇ္ဈတ္တတာ။

(စိတ်, စေတသိက်သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ + လျစ်လျူရှုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော (တတြမဇ္ဈတ္တတာ) စေတသိက်နှင့် ဌာန+ဌာနီစပ်။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ကရောတိ ပရဒုက္ခေ သတိ သာဓူနံ ဟဒယကမ္ပနံ ကရောတီတိ ကရုဏာ။

* ကိရိယတိ ဝါ ဒုက္ခိတေသု ဖရဏဝသေန ပသာရိယတီတိ ကရုဏာ။

* မောဒန္တိ တာယ တံ သမင်္ဂီနောတိ မုဒိတာ။

* သယံ ဝါ မောဒတီတိ မုဒိတာ။

* မောဒနံ မုဒိတာ။ (ဋ။ ၂၃၇။)

* ဗြဟ္မာနံ + ဝိဟာရော ဗြဟ္မဝိဟာရော။

(မြတ်ကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ + မေတ္တာစျာန်စသော အပ္ပမညာလေးပါးနှင့် သံ+သာမီစပ်။)

(တစ်နည်း) ဗြဟ္မာနော + ဝိဟာရာ ဗြဟ္မဝိဟာရာ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀၃။)

(မြတ်ကုန်သည်တို့၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်၏ + အပ္ပမညာလေးပါးနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်။)

* ကေဝ္ဂံ စိတ္တံ အာရမ္မဏေ အပ္ပေတီတိ အပ္ပနာ။ (ဋ။ ၁၈၇။) (အပ္ပ+ယု။)

* အပ္ပနံ + ပတ္တာ အပ္ပနာပတ္တာ။ (ကရုဏာ, မုဒိတာရ၏။)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(ခ) အာဝိ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဣ–ကာရန္တ။
(ဂ) အယံ–ကား သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်၊ အ–ကာရန္တ။
(ဃ) ဝိရတိ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တျာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
ဝတ္တုနံ–ကား ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ ရတ္တျာဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) တေသု ဓမ္မေသု မဇ္ဈတ္တတာ–ဖြင့် တတြမဇ္ဈတ္တတာ၌ တတြဝယ် တသဒ္ဒါ၏ ဓမ္မကို စွဲယူ–ရင်း၊ (သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္တ) တြ–ပစ္စည်း၏ အာဓာရသတ္တမီအနက်၌ သက် ...ရင်း၊ (ဝိဘတျတ္တ။ ပစ္စယတ္တ။) တေသု မဇ္ဈတ္တတာ တတြမဇ္ဈတ္တတာ–ဟု အလုတ္တသတ္တမီတပ္ပုရိသ် ပြု ...ရင်း သိစေ။

(ဂ) ကေဝလံ တာ အပ္ပနာပ္ပတ္တာ ရူပါဝစရာ–ဖြင့် ပြဟ္မဝိဟာရနိဒ္ဒေသ၌ လာသော ကရုဏာ, မုဒိတာအရ အပ္ပနာသို့ ရောက်သော ရူပါဝစရစျာန်နှင့် ယှဉ်သော ကရုဏာ, မုဒိတာတို့ကို ယူ– သိစေသည်။

ဣဓ ကာမာဝစရာ–ဖြင့် ဤ၌ ကရုဏာ, မုဒိတာအရ အပ္ပနာစျာန်တို့၏ ရှေးအဘို့၌ဖြစ်သော ဥပစာရစျာန်ဟု ဆိုအပ်သော မဟာကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ကရုဏာ, မုဒိတာတို့ကို ယူ– သိစေသည်။

(ဃ)ဖြင့် ကာယဒုစ္စရိတဝိရတိ–ကို ပဋ္ဌမီတပ္ပုရိသ်ပြု... သိစေသည်။

(၇)

(င) ဓေသံ နယော–၌ ဓေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်–

✔ ကာယဒုစ္စရိတတော ဝိရတိ ကာယဒုစ္စရိတဝိရတိ–ဟူသော (ပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္တ) နည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ တခြားဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော နည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

(ဂ) သေသပဒဒွယေပိ–၌ ပိ–ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္တ။
(စ) တိဿောပိ–၌ ပိ–ကား . အဝယဝသမုစ္စယတ္တ။
(ဆ) အမဒ္ဒနာ–၌ အ–ကား ပဋိပက္ခတ္တ။

♦ အမဒ္ဒန, မဒ္ဒန ပဋိပက္ခဘာဝေါ၀။ (မူလဋီကာ။)

(၈)

အပ္ပနာပ္ပတ္တာ–အရ ကရုဏာ, မုဒိတာကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိနည်းဖြင့် ကြိယာငါးတန်ထုတ်။

(၉)

အဓိပ္ပါယ်။ ။ လျစ်လျူရှုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် မဇ္ဈတ္တ–မည်၏။
ထိုလျစ်လျူရှုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်သည် မဇ္ဈတ္တတာ–မည်၏။
ထိုစေတသိက်သမ္ပယုတ်တရားတို့၌ လျစ်လျူရှုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ဟူသော ဤစေတသိက်သည် တတြမဇ္ဈတ္တတာ–မည်၏။
(အလယ်အကြား၌ တည်သည်ကို “လျစ်လျူရှုသည်”ဟု ဆိုသည်။)

အမေး။ ။ သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်တို့ကို အာရုံမပြုဘဲလျက် အဘယ်ကြောင့် တတြမဇ္ဈတ္တတာ–ဟု ဆိုအပ်သနည်းဟူမူ–

အဖြေ။ ။ ထိုစိတ်စေတသိက်တရားတို့ အညီအမျှဖြစ်ကုန်သည်ရှိသော် (ဝါ) အညီအမျှဖြစ်ကုန်သော ထိုစိတ်စေတသိက်တရားတို့၌ လျစ်လျူရှုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် “တတြမဇ္ဈတ္တတာ” ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ဖြည့်သျှ။)

http://www.dhammadownload.com

♦ အတာဒါရမ္မဏာတ္တေပိ ဟိ တေသု သမပ္ပဝတ္တေသု ဥဒါသိနဘာဝတော တတြမဇ္ဈတ္တတာတိ ဝုစ္စတိ။ (မူလဋီ။ ၉၃။)

(၁၀)

(စ) တော တိဿောပိ + ကာယဒုစ္စရိတာဒိဝတ္ထုနံ + အဝီတိက္ကမလက္ခဏာ—၌

✔ ကာယဒုစ္စရိတာဒိ ဝတ္ထုနံ—အရ (ကာယဒုစရိုက်စသည်တို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော) ပရပါဏ, ပရဓန, ပရဒါရတ္တိစသော ဝတ္ထုတို့သည်

တော တိဿောပိနှင့် အဝီတိက္ကမလက္ခဏာတို့အရ— ပထမမဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝိရတီ (၃)ပါးအား အာရမ္မဏာ—ပြု။

ပြိုင်။ ။ အာ, ပု, အတ္တိ, အဝိဂတ။ ယထာရဟ (၄)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅၈)

(က) ယော တသ္မိံ သမယေ ဖဿောတိ တသ္မိံ သမယေ ယော ဖုသနကဝသေန ဥပ္ပန္နော ဖဿော၊ သော။

(ခ) "ဖဿော"တိ ဣဒံ ဖဿဿ သဘာဝဒီပနတော သဘာဝပဒံ နာမ။

(ဂ) ဖုသနာတိ ဖုသနာကာရော။

(ဃ) သမ္ဖုသနာတိ ဖုသနာကာရောဝ ဥပသဂ္ဂေန ပဒံ ဝဍ္ဎေတွာ ဝုတ္တော။

(င) သမ္ဖုသိတတ္တန္တိ သမ္ဖုသိတဘာဝေါ။

(စ) အယံ ပနေတ္ထ ယောဇနာ— ယော တသ္မိံ သမယေ ဖုသနကဝသေန ဖဿော၊ ယာ တသ္မိံ သမယေ ဖုသနာ၊ ယာ တသ္မိံ သမယေ သမ္ဖုသနာ၊ ယံ တသ္မိံ သမယေ သမ္ဖုသိတတ္တံ။

ဋ္ဌ။ ၁၈၁။ မူလဋီ။ ၉၄။ ယောဇနာ။ ၁၁၃။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၅၂။ ဘာဋီ၊၂။ ၃၄၉။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၂၇။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၅၈။

(၁)

(ဂ) ဖုသနာတိ—ကား။ ဖုသနာကာရော—အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းဟူသော ကိရိယာတည်း။

♦ ဖုသန္တဿ ဟိ စိတ္တဿ ဖုသနကိရိယာ ဖုသနာကာရော။ (မူလဋီ။ ၉၄။)

(ဃ) သမ္ဖုသနာတိ—ကား။ သမ္ဖုသနာကာရောဝ—အာရုံနှင့် ပေါင်းဆုံစုဝေး၍ တွေ့ထိခြင်း ကိရိယာကိုပင်လျှင်။ (သံ—ကား သမာဂမတ္ထ) ဥပသဂ္ဂေန—သံ—ဟူသော ဥပသာရဖြင့်။ (ပ)

♦ သမ္ဖုသနာတိ အာရမ္မဏသမာဂမဖုသနာ။ န ပဋိလာဘသမ္ဖုသနာ။ (မူလဋီ)

(င) သမ္ဖုသိတတ္တန္တိ—ကား။ သမ္ဖုသိတဘာဝေါ—အာရုံကို ပေါင်းဆုံစုဝေး၍ တွေ့ထိသော စိတ်၏အဖြစ်။

♦ သမ္ဖုသိတဿ အာရမ္မဏေန သမာဂတဿ စိတ္တဿ ဘာဝေါ သမ္ဖုသိတတ္တံ။ (မူလဋီ)

(၂)

(ခ)သို့ ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ—သည် (က)ဖြင့် ယော တသ္မိံ သမယေ ဖဿော—ဟူသော ပါဠိတော်ကို "တသ္မိံ သမယေ—၌။ ယော ဖဿော—သည်။ (ဖုသနကဝသေန—ဖြင့်။ ဥပ္ပန္နော—ဖြစ်၏။) သော ဖဿော—သည်။"ဟု ပါဌသေသနှင့်တကွ အနက်ယောဇနာရမည်ဟု ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ထိုဖဿော ဟူသောပုဒ်သည် သဘာဝမှတပါးသော အနက်ဝိသေသကို ပြသောပုဒ်မျိုးဖြစ်ကောင်း၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာ၏။ (ပ) ထိုဖဿောပုဒ်၏ သဘာဝပဒမည်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စသည် တက်။ (ပါဠိတော်ကို ဋ္ဌပနာထားကလည်း မှန်သည်။)

http://www.dhammadownload.com

(ဂ)ဖြင့် ဖုသနာပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် သမ္ဗုသနာပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။

(င)ဖြင့် သမ္ဗုသိတတ္တံပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။ (ပကၡနဂ္ဂရချည်းသာ)

(စ)ဖြင့် ပဒယောဇနာ, ပဒသမ္ဗန္ဓကိုပြသည်။ (ပကၡနဂ္ဂရ+ဝါကျာရမ္ဘ။)

(စ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ ရှေးဆိုခဲ့ပြီးဝါကျတို့ဖြင့် ပဒတ္ထကို ပြပြီး၍ ဤယခုအခါ၌ ပဒယောဇနာကို ပြလိုသော ဆရာသည် (စ)မိန့်။ (ပကၡနဂ္ဂရထုံးစံ ပဋ္ဌကတက်) (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘ။

♦ အယံ ဇေ္တာ၊ တာဝ နောက်မှာ၊ နိပါတ်ပါ၊ ဝါကျာရမ္ဘ–ဖွဲ့။ (ရွှေ)

(၄)

* ဘဝနံ ဘာဝေါ။ သဿ (အတ္တနော) + ဘာဝေါ သဘာဝေါ။

(တစ်နည်း) သန္တော (သံဝိဇ္ဇမာနော) + ဘာဝေါ သဘာဝေါ။ (သုစိ)

* ပဇ္ဇတေ ဉာယတေ အတ္ထော ဧတေနာတိ ပဒံ။ ဒီပေတီတိ ဒီပနံ။

* သဘာဝဿ + ဒီပနံ + ပဒံ သဘာဝပဒံ။ (မဇ္ဈေလောပကမ္မဓာရဆဋ္ဌီ)

✔ သဘောတရား၏ + ပြတတ်သော ပုဒ်နှင့် ဝါစ္စ+ဝါစကစပ် ဖျ–နီ။

✔ ဖဿစသော သဘာဝပုဒ်တို့၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နီ။

ဘာသာဋီကာ–၌ သဘာဝဒီပနံ + ပဒံ သဘာဝပဒံ–ဟု ပြု။ ရှေ့ပုဒ်၌ ဒီပနဟူသော နောက်ပုဒ် အကျေကြသည်။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဖုသီယတေ ဖုသနံ။ ဖုသနမေဝ ဖုသနကံ။ (သွတ္ထ က–ပစ္စည်း)(ဘာသာဋီကာ)

(င) ဖုသတီတိ ဖုသိတံ။ (ဖုသ+တ။) သမာဂမေ + ဖုသိတံ သမ္ဗုသိတံ။

* သမ္ဗုသိတဿ + ဘာဝေါ သမ္ဗုသိတတ္တံ။ (ဘာသာဋီကာ။ ၃၅၁။)

(ပေါင်းဆုံ၍ တွေ့ထိတတ်သောစိတ်၏ + တွေ့ထိတတ်သည်၏အဖြစ်နှင့် (ဝါ) တွေ့ထိခြင်းနှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်)

(၅)

(က) ဖုသနကဝသေန–၌ ဖုသန–ကား ကိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(ဂ) ဖုသနာကာရော–၌ ဖုသနာ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

(၆)

(ခ)၌ သဘာဝဒီပနတော–ဖြင့် သဘာဝပဒံပုဒ်ကို သဘာဝဿ + ဒီပနံ + ပဒံ သဘာဝပဒံ–ဟု ဒီပနအလယ်ပုဒ်ကျေသော ကမ္မဓာရဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြု... သိစေ။

(တစ်နည်း) သဘာဝဒီပနံ + ပဒံ သဘာဝပဒံ–ဟု ပုဗ္ဗပဒေဥတ္တရပဒလောပကမ္မဓာရယ်သမာသ် ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာသာဋီ။ ၃၅၀။)

(ခ)တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် ဖဿဟူသော ပုဒ်သည် ကိစ္စဝိသေသစသည်ကို မရှုမငဲ့မူ၍ ဖဿ၏ သဘောကို ပြတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် သဘာဝပဒမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(ဂ) ဖုသနာကာရော–ဖြင့် ဖုသနာ၌ ဖုသ–ဓာတ် ...ငင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဖုသီယတေ ဖုသနာ–ဟု ပြု ...ငင်း သိစေပါသည်။

♦ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ ကိတ်ပဒကို၊ ယုပစ္စယ၊ အာကာရန်နှင့်၊ ဘာဝသဒ္ဒါ၊ ဖွင့်ပြရာ၊ ကြံပါမုချ၊ ကိတ်ဘာဝ။ (သံဝဏ္ဏနာနိယံ။)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ)ဖြင့် သမ္ပယုတ္တ သံ, ဖုသ–ဓာတ် ...ရင်း၊ သံ–ဥပသာရပုဒ်၏ သမာဂမအနက်ဟော...ရင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက် ...ရင်း၊ ဖုသီယတေ ဖုသနာ။ သမာဂမေ + ဖုသနာ သမ္ပယုတ္တ–ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်ပြု ...ရင်း၊ (တစ်နည်း) သမ္ပယုဿီယတေ သမ္ပယုတ္တ–ဟု ဘာဝသာဓ်ပြု ...ရင်း၊ ဖုသနာပုဒ်ကိုပင် သံ–ဥပသာရပုဒ်ကို ပွားစေ၍ သမ္ပယုတ္တဟု ဟောတော်မူ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုရင်း၊ သမ္ပယုတ္တဟူသည် အာရမ္မဏသမာဂမဖုသနာဖြစ်သည်၊ ပဋိလာဘသမ္ပယုတ္တ–မဟုတ် ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုရင်း သိစေသည်။

♦ သမ္ပယုတ္တတိ အာရမ္မဏသမာဂမဖုသနာ၊ န ပဋိလာဘသမ္ပယုတ္တ။ (မူလဋီကာ။)

(င) သမ္ပယုတ္တဘာဝေါ–ဖြင့် သမ္ပယုတ္တတ္တံ၌ တ္တ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်...ရင်း၊ သမ္ပယုတ္တသ ဘာဝေါ သမ္ပယုတ္တတ္တံ–ဟု ပြု ...ရင်း သိစေသည်။

(စ) ဖြင့် ပဒယောဇနာကို ပြသည်။

(၇)

(ဃ) ဖုသနာကာရော–၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္တ–စသည်

✔ သမ္ပယုတ္တကာရ တွေ့ထိခြင်းကြီးယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ အသမ္ပယုတ္တကာရ မတွေ့ထိခြင်းကြီးယာသည်(ဝါ)ခံစားခြင်းကြီးယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

✔ တွေ့ကိတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္တ။

(ဃ)(င) သမ္ပယုတ္တ, သမ္ပယုတ္တတ္တံ, သမ္ပယုတ္တ–တို့၌ သံ–ကား သမာဂမတ္ထ၊ (သမောဓာနတ္ထ)။ ·ဥပသင်္ကေ–၌ ဥပ–ကား ဥပဂမနတ္ထ။ (ဥပေစ္စ)

♦ ဓာတုတ္တံ ဥဂေစ္စ သဖုဋ္ဌိတိ ဥပသင်္ဂ။ (ဥပ, သဓ+ဏ။)

(က) တသ္မိံ–ကား သမယေဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိ ပသိဒ္ဓဝိသယ။
ယော–ကား ဖဿောဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိ ပသိဒ္ဓဝိသယ။
သော–ကား ရှေ့ဝါကျ ဖဿကိုစွဲ ပဋ္ဌတ္တဝိသယ။
(တစ်နည်း) ရှေးအနိယမ ယော–သဒ္ဒါဖြင့်စွဲသော ဖဿဟူသော အနက်ကို ပြန်စွဲ– နိယမဝိသယ။

(၈)

(ဃ) ဝုတ္တော–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(၉)

အဓိပ္ပါယ်။ ။ သဘာဝမှတပါး အခြားအနက်ထူးကို မပြဘဲ သဘာဝကိုသာ (ဖုသနစသော သဘောမျှကိုသာ) ပြသော ပုဒ်ကို "သဘာဝပဒ"ဟု ခေါ်သည်။

ဖုသနာစသည်တို့ကို သဘာဝကို ပြသည့်အပြင် အာကာရကိုလည်း ပြသေး၏။ ထို့ကြောင့် "သဘာဝပဒ"ဟု မခေါ်ရ။ (ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၅၀။)

(အကျယ်သိလိုလျှင် မူလဋီကာ။ ၉၄။ ဘာသာဋီကာ၊ ၂။ ၃၅၀–တို့၌ ရှုလေ။)

(၁၀)

(ဃ) ဖုသနာကာရော + ဝုတ္တော–၌–

✔ ဖုသနာကာရော–အရ, တ–ပစ္စည်းအရ တွေ့ထိခြင်း အခြင်းအရာကြီးယာဟူသော ဖဿသည်– ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။

ပြီးင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

http://www.dhammadownload.com

သမ္ပယုတ္တံ, သမ္ပယုတ္တဘာဝေါ-တို့၌

✔ သမ္ပယုတ္တ-အရ တွေ့ထိတတ်သော စိတ်သည်-

ဏ္ဍ-အစ္စည်းအရ, ဘာဝ-အရ ဖဿအား သဟဇာတ-ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ အဓိ, အာဟာရ, ဣံ။ (၉)

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅၉)

(က) ယံ တသ္မိံ သမယေတိ ဧတ္ထ ကိဉ္စာပိ "ကတမာ တသ္မိံ သမယေ ဝေဒနာ ဟောတီ"တိ အာရဒ္ဓံ၊ သာတပဒဝသေန ပန"ယ"န္တိ ဝုတ္တံ။

(ခ) တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇန္တိ ဧတ္ထ တဇ္ဇာ ဝုစ္စတိ တဿ သာတသုခဿ အနုစ္ဆဝိကာ သာရုပ္ပါ၊

(ဂ) အနုစ္ဆဝိကတ္တာပိ ဟိ အယံ တဇ္ဇာသဒ္ဒေါ ဟောတိ။ ယထာဟ "တဇ္ဇံ တဿာရုပ္ပံ ကထံ မန္တေတီ"တိ။

(ဃ) တေဟိ ဝါ ရူပါဒီဟိ အာရမ္မဏေဟိ ဇာမဿ စ သုခဿ ပစ္စယေဟိ ဇာတာတိပိ တဇ္ဇာ။ မနောဝိညာဏမေဝ နိဿတ္တဋ္ဌေန ဓာတူတိ မနောဝိညာဏဓာတု။

ဋ္ဌ။ ၁၈၃။ မူလဋီ။ ၉၅။ ယောဇနာ။ ၁၁၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၄၁။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၆၀။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၁။

(၁)

(က) ထည့်ပါဠိနှင့်တကွ အနက်ပေးပုံ

ယသ္မိံ သမယေတိ ဧတ္ထ-၌။ "ကတမာ(ပ) ဟောတီ"တိ-ဟူ၍။ (ဣတ္ထိလိင်္ဂေန-ဖြင့်။ ဘဂဝတာ-သည်။ ပုစ္ဆာဝါရေ-၌။) ကိဉ္စာပိ အာရဒ္ဓံ-ပြီ။ ပန-သော်လည်း။ သာတပဒဝသေန-"သာတံ"ဟူသော နပုံလိင်၏ အစွမ်းဖြင့်။ "ယ"န္တိ-ဟူ၍။ (ဝိဿဇ္ဇနာဝါရေ-၌။ ဘဂဝတာ-သည်။) ဝုတ္တံ-၏။

(ခ) တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇန္တိ ဧတ္ထ-၌။ တဿ သာတသုခဿ-တံသမ်္ပဂီပုဂ္ဂလ, သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို မိမိ၌ သာယာစေတတ်သော ထိုသုခအား။ အနုစ္ဆဝိကာ-သင့်လျော်သော။ သာရုပ္ပါ-လျောက်ပတ်သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို။ တဇ္ဇာ-တဇ္ဇာဟူ၍။ ဝုစ္စတိ-၏။

(၂)

(က) ဋ္ဌပနာပဉ္ဇက

ဆရာ-မြတ်စွာဘုရားသည် ယံ တသ္မိံ သမယေ-ဟူသော (ဓမ္မသင်္ဂဏီ ဝိဿဇ္ဇနာဝါရ) ပါဠိတော်၌ ယံ-ဟု နပုံလိင်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော်လည်း ရှေးပုစ္ဆာဝါရ၌ ကတမာ တသ္မိံ သမယေ ဝေဒနာ ဟောတိ"ဟူ၍ ဣတ္ထိလိင်ဖြင့် ဟောတော်မူခဲ့သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...သောကြောင့် ယံ တသ္မိံ သမယေဟူသော ဝိဿဇ္ဇနာဝါရပါဠိ၌ ယံ-ဟု နပုံလိင်ဖြင့် မဟောတော်မမူသင့်။ ကတမာ ဝေဒနာ-ဟူသော ပုစ္ဆာဝါရပါဠိနှင့် လိင်တူစွာ "ယာ"ဟူ၍ ဣတ္ထိလိင်ဖြင့်သာ ဟောသင့်၏။ အဘယ်၏ အစွမ်းဖြင့် (ဝါ) အဘယ်ကို ငဲ့၍ "ယံ"ဟု နပုံလိင်ဖြင့် ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (က)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ ကတမာ တသ္မိံ သမယေ ဝေဒနာ ဟောတိ-ဟု ပုစ္ဆာဝါရ၌ ဟောခဲ့သော်လည်း ဤဝိဿဇ္ဇနာဝါရ၌ သာတံဟူသော ပုဒ်၏ အစွမ်းဖြင့် (ဝါ) သာတံဟူသော(နပုံလိင်)ပုဒ်ကိုငဲ့၍ "ယံ"ဟု နပုံလိင်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏-ဟူလို။

(က) ဝါကျ၌ အာရဒ္ဓံတိုင်အောင် ရှေးပိုင်းကား စောဒကာဘောဂဝါကျ။

.သာတပဒဝသေနစသော နောက်ဝါကျကား ပရိဟာရဘောဂ, ပရိဟာရဝါကျ။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဥပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဘဿဇံ၌ တဇ္ဇာကို အနုစ္ဆဝိကာဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းသို့ဖွင့်ဆိုသော ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဃ)သို့ ဥပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် တဇ္ဇာသဒ္ဒါသည် အနုစ္ဆဝိကအနက်ရှိ၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဆရာ့စကားသည် သကဝစနမျှသာဖြစ်၍ ပရဝစနဖြစ်သော အာဂုမ်သာကေနှင့် ကင်း၍ မယုံကြည်အပ်, မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ပရဝစနအာဂုမ်သာကေကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(င) ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် (တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဘဿဇံ၌) တဇ္ဇာသဒ္ဒါသည် အနုစ္ဆဝိကတ္တဝါစီရဋ္ဌိအနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကပုဒ်တည်းဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် တဇ္ဇာသဒ္ဒါသည် အနုစ္ဆဝိကတ္တဝါစီရဋ္ဌိအနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကပုဒ်တစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် တဇ္ဇာသဒ္ဒါ၏ တခြားဖြစ်သင့်သော ပုဒ်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏.... စသည် (င)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ (င)ဖြင့် တေဟိ ဇာတာ တဇ္ဇာ–ဟု ပဥ္စမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္တပြုရသော နိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကပုဒ်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသေး၏ဟူလို။

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ခ)ဝါကျဖြင့် တဇ္ဇာ၌ တ–သဒ္ဒါဖြင့် သာတသုခကို စွဲယူသုံးသပ်ရမည်ဟု ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် တဇ္ဇာ၌ တ–သဒ္ဒါသည် သာတသုခကိုသာ စွဲယူသုံးသပ်နိုင်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် တဇ္ဇာ၌ တ–သဒ္ဒါ၏ အခြားစွဲယူနိုင်သော အနက်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏ ....စသည် (င)မိန့်။

♦ န ကေဝလံ နိဒ္ဒိသိယမာနံ သာတမေဝ အဓိကတံ၊ အထ ခေါ ယထာ နိဒ္ဒိဋ္ဌာနိ အာရမ္မဏာနိပိတိ "တေဟိ ဝါ"တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ (မူလဋီကာ။ ၉၅။)

(၃)

(က)ဖြင့် ပုစ္ဆာဝါရ၌ "ကတမာ တသ္မိံ သမယေ ဝေဒနာ ဟောတိ"ဟု ဣတ္ထိလိင်နှင့် ဟောတော်မူခဲ့သော်လည်း ဤဝိဿဇ္ဇနာဝါရ၌ သာတံပုဒ်ကို ငဲ့၍ "ယံ တသ္မိံ သမယေ"ဟု နပုံလိင်ဖြင့် ဟောတော်မူသည်ဟု (မဆန့်ကျင်အောင်) ပြသောကြောင့် ပုဗ္ဗာပရဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်သည်။

(ခ) ပက္ခန္တရ။ (ဂ)ယုတ္တိဒဋ္ဌိ။ (ဃ) အာဂမဒဋ္ဌိ။ (င) ပက္ခန္တရ။

(က) ကိဥ္စာပိ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ပုစ္ဆာဝါရ၌ "ကတမာ တသ္မိံ သမယေ ဝေဒနာ ဟောတိ"ဟု ဣတ္ထိလိင်နှင့် ဟောတော်မူထားပါလျက် ဝိဿဇ္ဇနာဝါရ၌ "ယံ တသ္မိံ သမယေ"ဟု နပုံလိင်ဖြင့် ဟောတော်မူထားသည်ကို မနှစ်သက်သောကြောင့် ကိဥ္စာပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ခ) ဝုစ္စတိ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ထိုသာတသုခအားလျော်စွာဖြစ်သော တရားအပေါင်း၏ "တဇ္ဇာ"ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ထိုသာတသုခအားလျော်စွာဖြစ်သော မနောဝိညာဏဓာတ်၌ တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်ထားရကား "တဇ္ဇာ"သဒ္ဒါ၏ အထင်ရဋ္ဌိကေဒေသျူပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကို ပြလို၍ "ဝုစ္စတိ"သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ယထာဟ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

တဗ္ဗာသဒ္ဒါ အနုစ္ဆဝိကအနက်ဟောၡ်ဟု ဆိုရာ၌ အာဂမဒဋ္ဌိကရဏ, သာဂေ, ဉာပကကို ပြလို၍ "ယထာဟ"သဒ္ဒါထားသည်။

(င) တေဟိ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

တဗ္ဗာသဒ္ဒါ၏ အနုစ္ဆဝိကတ္တဝါစီရဋ္ဌီအနိပ္ပန္နပါဋိပဒိကပုဒ်အဖြစ်မှတပါး (တေဟိ ဓာတာ တဗ္ဗာ–ဟု ဝစနတ္ထပြုရသော) နိပ္ပန္နပါဋိပဒိကပုဒ်အဖြစ်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) တဗ္ဗာအရ သာတသုခအားသင့်လျော်လျှောက်ပတ်သော မနောဝိညာဏဓာတ် ဟူသော အဘိဓေယျတ္ထမှတပါး သုခ၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော ရူပါရုံစသည်တို့ကြောင့်ဖြစ်သော မနောဝိညာဏဓာတ်ဟူသော အဘိဓေယျတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) တဗ္ဗာ၌ တ–သဒ္ဒါဖြင့် ပါဠိတော်ဝယ် ဟောတော်မူအပ်ဆဲဖြစ်သော သာတသုခကို စွဲယူရသည်မှတပါး သမယနိဒ္ဒေသ၌ ဟောတော်မူအပ်ပြီးသော ရူပါရမ္မဏ ဝါ–စသည်ကို စွဲယူရသည် ဟူသော တ–သဒ္ဒါ၏ အစွဲအနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။
(မူလဋီ။ ၉၅။ ဘာသာဋီကာ၊ ၂။ ၃၆၀၊ ၃၆၁။)

(၄)

- ✱ တံ သမ်ဂီပုဂ္ဂလံ, သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ ဝါ အတ္တနိ သာဒယတီတိ သာတံ။ (မူလဋီ။ ၉၅။)
- ✔ သာဒ–ဓာတ်+ဏ–သည်ငင်း၊ သာယာစေခြင်းကြိယာသည်ငင်း ဗျု–နိ။
- ✔ တံ သမ်ဂီပုဂ္ဂလ, သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို မိမိ၌ သာယာစေတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) သုခ၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) အာရဘီယတေတိ အာရဒ္ဓံ။ (အာ, ရဘ+တ။ အားထုတ်ခြင်း။)

- ✱ သာတံ + ဣတိ + ပဒံ သာတပဒံ။ (ဝိသေသန+ဝိသေသျစပ်။)

(ခ) သုဋ္ဌု ခါဒတိ, ခဏတိ ဝါ ဒုက္ခန္တိ သုခံ။ (မူလဋီကာ။ ၉၅။)
(သု, ခါဒ+ကွိ။ ကောင်းစွာ ခဲစားခြင်းကြိယာ။ သု, ခန+ကွိ။ ဆင်းရဲကို လွန်စွာတူးဖြိုခြင်းကြိယာ။)

- ✱ သာတဉ္စ + တံ + သုခဉ္စာတိ သာတသုခံ။

(ဃ) သာရုပ္ပတိ ပတိရူပံ ဘဝတီတိ သာရုပ္ပံ။ (သာရုပ္ပ+အ။)
(တစ်နည်း) သောဘနံ ဝါ အာရောပေတီတိ သာရုပ္ပံ။ (သံ, ရုပ+ဏျ။) (သီဋီသစ်။ ၂။ ၁၁၂–ရှ။)

- ✱ တဿ (ဖလဿ) + သာရုပ္ပံ တဿာရုပ္ပံ။ (တံ ကထံ)
- ✔ တ+သာရုပ္ပ–သည်ငင်း၊ ထိုအကျိုး၏+လျောက်ပတ်သော စကားနှင့် ကိုး+ကြောင်းစပ်ငင်း ဗျု–နိ။
- ✔ ထိုအကျိုးအား လျောက်ပတ်သော စကား၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နိ။

(င) ဓာယတီတိ ဓာတာ။ တေဟိ + ဓာတာ တဗ္ဗာ။
(ရူပါရုံစသည်တို့၏ + ဖြစ်သော မနောဝိညာဏဓာတ်နှင့် အကြောင်း+အကျိုးစပ်။)

(စ) နှ + သတ္တော နိဿတ္တော။ နိဿတ္တော + အတ္တော နိဿတ္တတ္တော။

- ✱ မနတိ ဓာနာတီတိ မနော။ မနော ဧဝ ဝိညာဏံ မနောဝိညာဏံ။
- ✱ နိဿတ္တဘာဝံ ဓာရေတီတိ ဓာတု။ (ဓရ+တု။)
- ✱ မနောဝိညာဏမေဝ + ဓာတု မနောဝိညာဏဓာတု။

(မနောဝိညာဏ်၏ + ဓာတ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်။)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(က) ကတမာ–ကား သဗ္ဗနာမ်၊ ပုလ္လိင်၊ ကညာဒိ(သဗ္ဗနာမ်)ဂိုဏ်း၊ အာ–ကာရန္တ။

(ခ) တသ္မာ–ကား ရှင်ဦးအနိပ္ဖန္နပါဠိပဒိကပုဒ်၊ (တစ်နည်း) သမာသ်နာမ်၊ ကညာဒိ၊အာကာရန္တ။
အနုစ္ဆဝိကာ–ကား သမာသ်နာမ်၊ (တစ်နည်း) တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ပုလ္လိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

♦ ဆဝိယာ အနုရူပံ အနုစ္ဆဝိကံ။ သကတ္ထေ ကော။ (ဓာန်ဋီ။ ၄၆၇။)

သာရုပ္ပါ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုလ္လိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

(ဃ) မန္တေတိ–ကား စုရာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။ (မန္တ+ဏေ+တိ။)

(စ) ဓာတု–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုလ္လိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ ဥ–ကာရန္တ။

(၆)

(ခ) တသ္မာ ဝုစ္စတိ–ဖြင့် တသ္မာသဒ္ဒါ၏ အထင်ရှင်ဦးကေဒေသျှပစာသဒ္ဒါ၏အဖြစ်ကို သိစေသည်။

တဿ သာတသုခဿ–ဖြင့် တသ္မာ၌ တ–သဒ္ဒါဖြင့် (တသ္မာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇံ စေတသိကံ သာတံ စေတသိကံ သုခံ–ဟူ၍) ပါဠိတော်ဝယ် ဟောတော်မူအပ်ဆဲဖြစ်သော သာတသုခကို စွဲယူသုံးသပ်ရမည်ဟု သိစေသည်။

အနုစ္ဆဝိကာ–ဖြင့် တသ္မာသဒ္ဒါသည် အနုစ္ဆဝိကတ္တဝါစီရှင်ဦးအနိပ္ဖပါဠိပဒိကပုဒ်ဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂပဒတ္တ)

သာရုပ္ပါ–ဖြင့် အနုစ္ဆဝိကသဒ္ဒါသည် သာရုပ္ပအနက်ဟော (တစ်နည်း) သာရုပ္ပ၏ ပရိယာယ် .သိစေ။

(ခ)တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် တသ္မာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇံ၌ တသ္မာအရ တံသမ်္ပိယုဂ္ဂလ, သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို မိမိ၌ သာယာစေတတ်သော ထိုသုခအား သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော မနောဝိညာဏ ဓာတ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေ။

(င) တေဟိ ဓာတာ–ဖြင့် တသ္မာကို တေဟိ ဓာတာ တသ္မာ–ဟု ပဥ္စမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ပြု ...ရင်း၊ တသ္မာသဒ္ဒါ၏ နိပ္ဖန္နပါဠိပဒိကပုဒ်၏အဖြစ်ကိုရင်း၊ တဓာတာဟု ဆိုလိုလျက် ဓ–ဒွေးဘော်လာ၊ ဓာတာ၌ တ–ကို ချေ၍ တသ္မာဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို ၎င်း သိစေသည်။

ရူပါဒီဟိ အာရမ္မဏေဟိ ဣမဿ စ သုခဿ ပစ္စယေဟိ–ဖြင့် တသ္မာ၌ တ–သဒ္ဒါဖြင့် သာတသုခ၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော ရူပါရုံစသော အာရုံခြောက်ပါးကို စွဲယူ..။(ဝါ) သမယနိဒ္ဒေသ၌ ဟောတော်မူအပ်ပြီးသော ရူပါရမ္မဏံ သဒ္ဒါရမ္မဏံ စသည်ကို စွဲယူ... သိစေ။ (ဘာသာဋီ၊၂။၃၆၁။)

(စ) မနောဝိညာဏဓမေဝ ဓာတု–ဖြင့် ... ကမ္မဓာရာယ်ပြု. သိစေ။

နိဿတ္တဋ္ဌေန–ဖြင့် ဓာတုသဒ္ဒါ နိဿတ္တအနက်ဟော.... သိစေသည်။(တစ်နည်း) နိဿတ္တဘာဝံ ဓာရေတီတိ ဓာတု–ဟု ပြု၍ ဓာတုအရ နိဿတ္တနိဇ္ဇီဝကို ယူ... သိစေသည်။

(၇)

(စ) မနောဝိညာဏဓမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တ–စသည်

✔ မနောဝိညာဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ သတ္တ, ဇီဝစသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

✔ မနောဝိညာဏ်၏ ဝိဓာနနဘောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္တ။

(ဂ) အနုစ္ဆဝိကတ္တော်ပိ–၌ အပိ–ကား တေဟိ ဝါ–စသည်ဖြင့် ဆိုအပ်လတ္တံ့သော အနက်ကို ငဲ့သော ဝုစ္စမာနာပေက္ခနတ္တ။

♦ အနုစ္ဆဝိကတ္တောပိတိ အပိသဒ္ဒေါ "တေဟိ ဝါ"တိ အာဒိနာ ဝုစ္စမာနတ္တံ အပေက္ခတိ။ (ယောဇနာ)

(ဃ) ယထာဟ–၌ ယထာ–ကား ပုစ္ဆနတ္တ။

http://www.dhammadownload.com

ဓာတာပိ–၌ အပိ–ကား ရှေးအနုစ္ဆဝိကအနက်ကို ပြန်ပေါင်းဆည်းသော ဝုတ္တာပေက္ခသမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

(ခ) တဿ–၌ တ–ကား သာတသုခဿ–ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသော ပဏ္ဏတ္တ။
တေဟိ ဝါ–၌ တ–ကား အာရမ္မဏေဟိ–ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသော ပဏ္ဏတ္တ။

(၉)

(က) အာရဒ္ဓံ–၌ အာ, ရဘာ–ဓာတ်အရ ဝီရိယပုဗ္ဗင်္ဂမဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ။
တ–ပစ္စည်းအရ "ကတမာ တသ္မိံ သယယေ ဝေဒနာ ဟောတိ"ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ။
ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ။
တ–ပစ္စည်းအရ "ယံ"ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

(၁၀)

(ဂ) အာရဒ္ဓံ–၌

✔ အာ, ရဘာ–ဓာတ်အရ ဝီရိယရှေးသွားရှိသော ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်–
တ–ပစ္စည်းအရ "ကတမာ တသ္မိံ သမယေ ဝေဒနာ ဟောတိ"ဟူသော ဒေသနာတော် ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ သဟငယ် ၇။ ယထာရဟ (၁၂)

အမှာ။ ။ ဝုတ္တံ–၌လည်း အာရဒ္ဓံ–နည်းတူ ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်ယူ၍ ပြိုင်။

(ခ) တဿ သာတသုခဿ + အနုစ္ဆဝိကာ သာရုပ္ပါ–၌

✔ အနုစ္ဆဝိကာ သာရုပ္ပါ–အရ (ပဌမမဟာကုသိုလ်စိတ်) မနောဝိညာဏဓာတ်သည်–
တဿ သာတသုခဿ–အရ သုခဝေဒနာအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဝိ, အာဟာရ, ဣံ။ (၉)

(တစ်နည်း) သာတသုခဿ–အရ သုခဝေဒနာသည်–
အနုစ္ဆဝိကာ သာရုပ္ပါ–အရ မနောဝိညာဏဓာတ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာန။ (၈)

(င) တေဟိ ရူပါဒီဟိ အာရမ္မဏေဟိ + ဓာတာ–၌

✔ တေဟိ ရူပါဒီဟိ အာရမ္မဏေဟိ–အရ ရူပါရုံစသည်သည်–
ဓာတာ–အရ မနောဝိညာဏဓာတ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။အာ, ပု, အတ္ထိ, အဝိဂတ။ (၄)

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၆၀)

(က) သမ္ပယုတ္တာ ဓာတံ,
(ခ) သမ္ပယော ဝါ ဓာတန္တိ သမ္ပယုတ္တံ။
(ဂ) စိတ္တနိဿိတတ္တာ စေတသိကံ။
(ဃ) မဓုရဋ္ဌေန သာတံ။
(င) ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ "ယံ တသ္မိံ သမယေ ယထာဝုတ္တေန အတ္ထေန တဗ္ဗာယ မနောဝိညာဏဓာတုယာ သမ္ပယုတ္တံ စေတသိကံ သာတံ။ အယံ တသ္မိံ သမယေ ဝေဒနာ ဟောတီ"တိ။
(ဃ) ဖဝံ သဗ္ဗပဒေဟိ သဒ္ဓိံ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဋ္ဌ။ ၁၈၃။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၄၂။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၆၁။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၁။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ဃ) မဓုရဋ္ဌေန–ချိုမြိန်သော အရသာရှိသော ပျားသကာစသည်နှင့်တူသော သဘောကြောင့်။ သာတံ–မည်၏။

(င) အာကာရပုဒ်များကိုသာ အဋ္ဌကထာအဖွင့်များနှင့် အညီ။

တသ္မိံ သမယေ–ထိုကာမာဝစရမဟာကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်သောအခါ၌။ ယထာဝုတ္တေန–အကြင်အကြင် "တဿ သာတသုခဿ အနုစ္ဆဝိကာ"စသည်ဖြင့် ဆိုအပ်သော။ အတ္ထေန–ကြောင့်။တဇ္ဇာယ–ထိုသာတသုခအားလျော်သော။ (ဝါ) သုခ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထိုရူပါရုံအစရှိသော အာရုံတို့ကြောင့် ဖြစ်သော။ မနောဝိညာဏဓာတုယာ–၏။ သမ္ဘဿဇံ–သမ္ဘဿကြောင့်ဖြစ်သော (ဝါ) သမ္ဘဿ၌ ဖြစ်သော။ စေတသိကံ–စိတ်၌ မှီသော။ ယံ သာတံ–အကြင်တံသမ်ဂီပုဂ္ဂလံ, သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို မိမိ၌ သာယာစေတတ်သော သုခဝေဒနာသည်။ ဥပ္ပန္နံ–၏။ တသ္မိံ သမယေ–၌။ အယံ ဣဒိသာ–ဤသို့ဆိုအပ်ပြီးသော သဘောရှိသော။ (ဝါ) သာယာစေတတ်သော သဘောရှိသော။ ဝေဒနာ–သည်။ ဟောတိ–၏။

(၂)

(က)ဖြင့် သမ္ဘဿဇံပုဒ်ကို ပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။ (ပက္ခန္တရထုံးစံ ကျမ်းတက်)

(င)ဝါကျပိဏ္ဍတ္ထပြ ပိဏ္ဍာရဝါကျ။ (စ)ကား နိဂမနဝါကျ။

♦ ဣဒံ ဝုတ္တံ၊ ဟောတိ ခံက၊ မှန်ရန်ဝါကျ၊ ပိဏ္ဍတ္ထ။

♦ လဒ္ဓဂုဏ်ပြ၊ ဒေါသတဖုံ၊ နိဂုံးတပြာ၊ သရုပ်မှာ၊ လျော်စွာ ခေံ–ပြ။ (ဈေ)

(၃)

(ခ) ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

သမ္ဘဿဇံပုဒ်၏ ပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး သတ္တမီတပ္ပုရိသမာသ်ဝစနတ္ထဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

(င)၌ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ–ထားရခြင်း

"ယံ တသ္မိံ သမယေ တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဘဿဇံ စေတသိကံ သာတံ"ဟူသော ပါဠိတော်တစ်ဝါကျလုံး၏ ပိဏ္ဍတ္ထကို ပြလို၍ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

(၄)

* မဓု အဿ အတ္ထိ, တသ္မိံ ဝါ ဝိဇ္ဇတီတိ မဓုရော။ (မဓု+ရ)

* မဓုရော ဝိယာတိ မဓုရံ။

✔ မဓုရ–ပုဒ်+ဏ–သည်ငဉ်း၊ ချိုမြိန်သောအရသာရှိသော ပျားသကာစသည်၏ + သုခနှင့် ဥပမာန+ဥပမေယျ၊ သဒိသ+သဒိသီစပ်–ငဉ်း ဈူ–နိ။

✔ ချိုမြိန်သော အရသာရှိသော ပျားသကာစသည်နှင့် တူသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သဒိသဘောဂုဏ်သည် (တစ်နည်း) သုခတို့၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* သမ္ဖုသတီတိ သမ္ဘဿော။ (သံ, ဖုသ+ဏျ။) ဇာယတီတိ ဇာတံ။

* သမ္ဘဿတော + ဇာတံ သမ္ဘဿဇံ။ (သမ္ဘဿ၏ + သုခဝေဒနာနှင့် အကြောင်း+အကျိုးစပ်။)

* မဓုရံ + အတ္ထော မဓုရဋ္ဌော။ (ကမ္မဓာရယ်)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

စိတ္တနိဿိတ–ကား သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

စိတ္တနိဿိတတ္တာ –ကား ဘာဝတဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) သမ္ပယုတ္တော ဓာတ်–ဖြင့် သမ္ပယုတ္တဓ်ပုဒ်ကို သမ္ပယုတ္တော ဓာတ် သမ္ပယုတ္တဓ်–ဟု ပဥ္စမီတပ္ပုရိသ်... ပြု ...ငင်း၊ သမ္ပယုတ္တဓာတ–ဟူလိုလျက် တ–ကို ချေ၊ ဓာ–၌ အာ–ကို အ–ရဿပြု၍ သမ္ပယုတ္တဓ–ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငင်း သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် ဖေါ်ပြ။ (သတ္တမီတပ္ပုရိသ်မျှသာ ထုး၏။)

(ဂ) စိတ္တနိဿိတတ္တာ–ဖြင့် စေတသိကံ၌ ဏိက–ပစ္စည်း၏ နိဿိတတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက် ...ငင်း၊ စေတသိ + နိဿိတံ စေတသိကံ–ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

(ဃ) မစုရဏ္ဌေန–ဖြင့် သာတတသဒ္ဒါသည် မစုရဏ္ဌဝါစီရုဋ္ဌီအနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။

(၇)

(င) ယထာဝုတ္တေန–၌ ယထာ–ကား ဝိစ္ဆာတ္ထ။

အယံ တသ္မိံ သမယေ–၌ အယံ–ကား ဝေဒနာဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိ.... ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(၈)

(ဃ) သာတံ–အရ

✔ သုခဝေဒနာသည် ဒဿနတ္ထ။

✔ သဘာဝပရိကပ္ပလက္ခဏာရုံသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ တဏှာသည် ပကာသနတ္ထ။ (ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ)

✔ သောမနဿ(ဂုဏ်)ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ခြင်းသည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ဥပါဒါန်, ဘဝစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

သမ္ပယုတ္တဓ, စေတသိက, သာတ, စိတ္တနိဿိတ–တို့အရ သုခဝေဒနာကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိ–ထုတ်။

(၁၀)

(က) သမ္ပယုတ္တော + ဓာတ်–၌

✔ သမ္ပယုတ္တော–အရ ဖဿသည်–

ဓာတ်–အရ သုခဝေဒနာအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ အာဟာရ။ (၇)

(ဂ) စေတသိကံ–၌ (စေတ + ဏိက)

✔ စေတ–အရ စိတ်သည်–

ဏိက–အရ သုခဝေဒနာအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဓိ, ဟာ, ဣံ။ (၉)

===============

http://www.dhammadownload.com

"အာဘော် သံဝဏ္ဏနာစသည်"

(က) စေတော သမ္ဘုသဓာတိ စိတ္တသမ္ဘုသော ဓာတ်။

(ခ) သာတံ သုခံ ဝေဒယိတန္တိ သာတံ ဝေဒယိတံ၊ န အသာတံ ဝေဒယိတံ၊ သုခံ ဝေဒယိတံ၊ န ဒုက္ခံ ဝေဒယိတံ။

(ဂ) တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဘုသဇာတိ ဟသာ ကုသလသညာယ အနုစ္ဆဝိကာယ မနောဝိညာဏဓာတုယာ သမ္ဘုသမိ ဇာတာ။ သညာတိ သဘာဝနာမံ။ သဥ္ဇာနနာတိ သဥ္ဇာနနာကာရော။ သဥ္ဇာနိတတ္တန္တိ သဥ္ဇာနိတဘာဝေါ။

(ဃ) စေတနာဒိနဒ္ဒေသေပိ ဣမိနာဝ နယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဋ္ဌ။ ၁၈၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၄၃။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၆၂။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၁။

(၆)

(က) စိတ္တသမ္ဘုသော ဓာတ်-ဖြင့် စေတောသမ္ဘုသဓံ၌ စေတောဝယ် ဏ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ စေတေတီတိ စေတော-ဟု ပြု၍ စေတော-အရ စိတ်ကို ယူ...ငင်း၊ (တစ်နည်း) စေတသဒ္ဒါသည် စိတ္တသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်...ငင်း၊ (သမ္ဘုသတီတိ သမ္ဘုသော၊ စေတသိ + နိသီဒတော + သမ္ဘုသော စေတောသမ္ဘုသော။ (တစ်နည်း) စေတသော + သမ္ဘုသော စေတောသမ္ဘုသော။) အပေါင်းပုဒ်ကို စေတောသမ္ဘုသေ + ဓာတ် စေတောသမ္ဘုသဓံ-ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်...ပြု ငင်း၊ စေတောသမ္ဘုသဓာတ်ဟု ဆိုလိုလျက် တ-အက္ခရာကို ချေ၍ စေတောသမ္ဘုသဓံ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ငင်း သိစေသည်။

(ခ) သံဝဏ္ဏနာပါဌ်တို့ဖြင့် သာတံ သုခံ ဝေဒယိတံ-ဟူသော ပါဠိတော်ကို သာတံ ဝေဒယိတံ, သုခံ ဝေဒယိတံ-ဟု အနက်အဓိပ္ပါယ်စပ်ယှဉ်ရမည်ကိုငင်း၊ (သမ္ဗန္ဓ၊ ဘာဝတ္ထ။) ခပ်သိမ်းသော ဝါကျသည် ဝေတ္တရှိမြဲဟူရကား သာတံ ဝေဒယိတံ-၌ ကျေနေသော ဝေ၏ ဝေတ္တကား (ဝါ) နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တကား န အသာတံ ဝေဒယိတံဖြစ်၏။ သုခံ ဝေဒယိတံ-၌ ကျေနေသော ဝေ၏ ဝေတ္တကား (ဝါ) နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တကား န ဒုက္ခံ ဝေဒယိတံဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေသည်။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၁။)

(ဂ) တဿာ ကုသလသညာယ (ပ) သမ္ဘုသမိ ဇာတာ-ဖြင့် တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဘုသဇာ၌ တဇ္ဇာဝယ် တ-သဒ္ဒါ၏ ကုသလသညာကို စွဲယူ ...ငင်း၊ တဇ္ဇာသဒ္ဒါ၏ အနုစ္ဆဝိကတ္တဝါစီ ရုဋ္ဌီအနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုငင်း၊ တဇ္ဇာ + မနောဝိညာဏဓာတု တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတု-ဟု ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္တပြု... ငင်း၊ (သမာနဝိဘတ္တိက၊ ဖွင့်၍ပြ၊ မှတ်ကြ ကမ္မဓာရယာ။) တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတုယာ + သမ္ဘုသံ တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဘုသံ-ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်...ပြု ငင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဘုသမိ + ဇာတာ တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတု သမ္ဘုသဇာ-ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်... ပြု..ငင်း၊ တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဘုသဇာတာ-ဟု ဆိုလိုလျက် တ-အက္ခရာကို ချေ၍ တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဘုသဇာ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည် ကိုငင်း သိစေသည်။

သဘာဝနာမံ-ဖြင့် သညာဟူသော အမည်သည် သဘောအားဖြင့် ရအပ်သော အမည်တည်း (ဝါ) သဘောကိုသာ ပြသော နာမည်တည်းဟု သိစေသည်။

သဥ္ဇာနနာကာရော-ဖြင့် သဥ္ဇာနနာ၌ သံ, ဉာ-ဓာတ်...ငင်း၊ ယု-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ သဥ္ဇာနိယတေ သဥ္ဇာနနာ-ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

သဥ္ဇာနိတဘာဝေါ-ဖြင့် သဥ္ဇာနိတတ္တံ၌ တ္တ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်...ငင်း၊ သဥ္ဇာနိတဿ + ဘာဝေါ သဥ္ဇာနိတတ္တံ-ဟု ပြု...ငင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(ခ) သာတံ ဝေဒယိတံ–၌ ကျေနေသော ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်–

✔ သာတံ ဝေဒယိတံသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ န အသာတံ ဝေဒယိတံသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

✔ သာတသုခဝေဒနာ၏ သဟဇာတ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္တ။

(ဃ) လ္လမိနာဝ နယေန–၌ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်–

✔ ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ဆိုအပ်ပြီးမဟုတ်သော အခြားတပါးသောနည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

✔ သဒိသနယ, အနုရူပနယသည် အနုညာတတ္တ။

သညာ, သဥ္ဇာနနာ, သဥ္ဇာနိတတ္တံ–တို့၌ သံ–ကား သညာကရဏတ္တ။ (မဏိမဥ္ဇူ၊ ၁။ ၃၁၅။)

(င) နိဒ္ဒေသေပိ–၌ နိ–ကား ဝိဘာဇနတ္တ။ အပိ–ကား သမုစ္စယတ္တ, သမ္ဘာဝနတ္တ။

ယင်း အပိ–ဖြင့် သညာနိဒ္ဒေသ၌သာ ဤနည်းဖြင့် သိအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ စေတနာနိဒ္ဒေသ၌လည်း ဤနည်းဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ပြသည်။

(၁၀)

(က) စိတ္တသမ္ဘဿေ + ဓာတံ–၌

✔ စိတ္တသမ္ဘဿေ–အရ (စိတ်၌မှီသော)ဖဿသည်–

ဓာတံ–အရ သုခဝေဒနာအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညသမ္မ၊ အာဟာရ။ (၇)

(ဃ) သဥ္ဇာနိတတ္တံ–၌

✔ တ္တ–ပစ္စည်းအရ သညာစေတသိက်သည်–

သဥ္ဇာနိတ–အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ်စိတ်အား သဟ–ပြု။ (ပြိုင်=သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္မ။ ၆။)

===============

ပါဠိကျဉ်းချုပ် (၁၆၁)

(က) စိတ္တနိဒ္ဒေသေ စိတ္တဝိစိတ္တတာယ စိတ္တံ။

(ခ) အာရမ္မဏံ မိနမာနံ ဇာနာတီတိ မနော။

(ဂ) မာနသန္တိ မနော ဝေ။

(ဃ) "အန္တလိက္ခစရော ပါသော၊ ယွာယံ စရတိ မာနသော"တိ ဟိ ဧတ္ထ ပန သမ္ပယုတ္တကဓမ္မော "မာနသော"တိ ဝုတ္တော။

(င) "ကထံ ဟိ ဘဂဝါ တုယှံ၊ သာဝကော သာသနေ ရတော။ အပ္ပတ္တမာနသော သေက္ခော၊ ကာလံ ကယိရာ ဇနေ သုတာ"တိ။ ဧတ္ထ အရဟတ္တံ "မာနသ"န္တိ ဝုတ္တံ။

(စ) ဣဓ ပန မနောဝ မာနသံ။

(ဆ) ဗျဥ္ဇနဝသေန ဟေတံ ပဒံ ဝမိတံ။

ဌ။ ၁၈၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၅။ ယောဇနာ၊ ၁၁၄။ ပြည်သျှ၊၂။ ၁၄၄။ ဘာဋီ၊၂။ ၃၆၃။ ကျောင်းစံဂဏ္ဌိ၊၃၃၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၂။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ဃ) ပန–အထူးကို ဆိုအံ့။ နိရာဝရဏာတ္တာ–အပိတ်အပင် အဆီးအတားမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (မူလဋီ–ဟိတ်ထည့်) အန္တလိက္ခစရော–ကောင်းကင်၌ ပျံသွားသကဲ့သို့ဖြစ်သော။ မာနသော–စိတ်၌ ဖြစ်သော(ဝါ)စိတ်နှင့် ယှဉ်သော။ သွာယ(သော+အယံ ပါသော)–ထိုရာဂတည်းဟူသော ကျော့ကွင်းသည်။ စရတိ–ကျင်လည်တတ်၏။ ဣတိ ဧတ္ထ–ဤပြယုဂ်၌။ သမ္ပယုတ္တကဓမ္မော–စိတ်နှင့်ယှဉ်သောတရားကို။ "မာနသော"တိ–ဟူ၍။ ဝုတ္တော–၏။ (မနသိ + ဘာဝေါ, ယုတ္တော ဝါ မာနသော–ပြု။)(ပြည်သျှ)

(တစ်နည်း) ဟိ–ချဲ့။ "အန္တလိက္ခစရော (ပ) မာနသော"တိ ဧတ္ထ ပန–ဟူသော ဤပါဠိ၌ ကား။ သမ္ပယုတ္တကဓမ္မော–ကို(ရာဂကို)။ မာနသောတိ။ ဝုတ္တော–အပ်ပြီ။

(မနသိ + ဘဝေါ မာနသော–ဟု ပြု။ စိတ်၌ဖြစ်သော ရာဂကျော့ကွင်း။) (ဘာဋီ)

(၂)

(က)ဖြင့် စိတ္တံပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် မနောပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။

(ဂ)စသည်ဖြင့် မာနသံပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။ (ရှေးနောက်ထောက်ဆ ပက္ခ+ပက္ခန္တရ။)

ထို(ဂ)စသည်တို့တွင်လည်း–

(ဂ)(ဃ)(င)တို့ဖြင့် မာနသသဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို ပြသည်။ ထိုတွင်လည်း–

(ဂ)ဖြင့် မာနသသဒ္ဒါ စိတ်ကို ဟော၏ဟု ပြသည်။

(ဃ) ဖြင့် မာနသသဒ္ဒါ သမ္ပယုတ္တကဓမ္မကို ဟော၏ဟု ပြသည်။

(င)ဖြင့် မာနသသဒ္ဒါ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဟော၏ဟု ပြသည်။

(ရှေး+နောက်ထောက်ဆ ပက္ခ+ပက္ခန္တရခွဲပါ။ ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ။)

မှတ်ချက်။ ။ ဣဓ ပန စသော (စ)ဝါကျကို ထောက်ဆ၍ (ဂ)(ဃ)(င)သုံးဝါကျကို အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျဟု ယူသည်။ အတ္ထုဒ္ဓါရ အချင်းချင်းပက္ခ + ပက္ခန္တရချည်းဖြစ်၍ အထက်ပါအတိုင်း ခွဲသည်။ ပြည်သျှ၌ (ဃ) ပန–ကို ဝိသေသ၊ ဟိ–ကို ပဒါလင်္ကာရ။ ဘာဋီ၌ (ဃ) ဟိ–ကို ဝိတ္ထာရဟု ယူကြသည်။

(စ)ဖြင့် အတ္ထုဒ္ဓါရမှတပါး အတ္ထုဒ္ဓေသကို ပြသည်။ (ပက္ခန္တရ)

(တစ်နည်း:)(စ)ဖြင့် ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ လိုအပ်သော အနက်ဝိသေသကို ပြသည်။ (ဝိသေသဝါကျ။)

♦ အတ္ထုဒ္ဓေသ၊ ဟူလတ်က၊ ဣဓ ပန–ထားမြဲသာ။
ပက္ခန္တရ၊ ဝိသေသ၊ နှစ်ဝ ယူလေပါ။

(စ)သို့ ပါပနာဒီပဋ္ဌကစောဒနာ

ဆရာ–သည် (ဂ)(ဃ)(င)တို့ဖြင့် မာနသသဒ္ဒါသည် စိတ်, သမ္ပယုတ္တကဓမ္မ, အရဟတ္တဖိုလ် အနက်တို့ကို ဟော၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤ စိတ္တနိဒ္ဒေသ(ပါဠိတော်)၌ မာနသ သဒ္ဒါသည်လည်း ယင်းအနက်(၃)ပါးလုံးကိုပင် ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ(ပါဠိတော်)၌ လိုအပ်သော မာနသသဒ္ဒါ၏ အနက် ကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မနေသင့်။ ...နေချေသော် အတိဗျာပိတ ...၏။ ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ (ပါဠိတော်)၌ မာနသသဒ္ဒါသည် မည်သည့်အနက်ကို ဟောပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။

(ဆ)သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီ

ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် "မနော ဧဝ မာနသံ"ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဆရာ့စကား သည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ဓ) အတ္တုဒ္ဒေသပြ။ အတိဗျာပိတ–ပယ်။ (တစ်နည်း) ပက္ခန္တရ။ အဗျာပိတ–ပယ်။

(ဆ) ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။ ဝိရောဓိ, ဩစိတျဟီန–ပယ်။

(င)၌ ဝုတ္တံ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ကထံ ဟိ ဘဂဝါ–စသော ဂါထာ၌ အပ္ပဝုတ္တမာနသော–ဝယ် မာနသသဒ္ဒါသည် (စိတ်, သမ္မယုတ္တကဓမ္မ, အရဟတ္တဖိုလ်တို့တွင်) အရဟတ္တဖိုလ်၌သာ ထင်ရကား မာနသသဒ္ဒါ၏ အထင်ရူဋ္ဌီ ကေဒေသျူပစာသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င)၌ ဝုတ္တံ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

(၄)

* တေသံ တေသံ ဝတ္ထုနံ အန္တရံ နာနတ္တံ ဣက္ခတေ လောကော ဧတ္ထ, အနေနာတိ ဝါ အန္တလိက္ခံ။

✔ အန္တရ–သဒ္ဒူပပဒ, ဣက္ခ–ဓာတ်+အ–သည်ငှ်း၊ ရှုကြည့်ခြင်းကြိယာသည်ငှ်း ဗျု–နိ။

✔ ကောင်းကင်တို့၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နိ။

(တစ်နည်း) ဣက္ခနံ ဒဿနံ ဣက္ခာ။ ဣက္ခာယ + အန္တရံ ကာရဏံ အန္တလိက္ခံ။ (ဓာန်ဋီ။ ၄၆။)

* အန္တလိက္ခေ + စရတီတိ အန္တလိက္ခစရော။ (လဟုကနည်း)

(တစ်နည်း) စရတီတိ စရော။

* အန္တလိက္ခေ + စရော အန္တလိက္ခစရော။ (ဂရုကနည်း) (ကောင်းကင်၌ သွားနိုင်သူ။)

* အန္တလိက္ခစရော ဝိယ အန္တလိက္ခစရော။

✔ အန္တလိက္ခစရ–ပုဒ်+အ–ပစ္စည်းသည်ငှ်း၊ ကောင်းကင်၌ သွားလာနိုင်သူ၏ + ရာဂတည်းဟူသော ကျော့ကွင်းနှင့် သဒိသ+သဒိသီ, ဥပမာန+ဥပမေယျစပ် ...ငှ်း ဗျု–နိ။

✔ ကောင်းကင်၌ သွားလာနိုင်သူနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သဒိသဘောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤကား အန္တလိက္ခစရော အာကာသစရော ဝိယ–ဟူသော (ယောဇနာ။၁၄၄)နှင့် အန္တလိက္ခစရော–ကောင်းကင်၌ ပျံသွားသကဲ့သို့ဖြစ်သောဟု အနက်ပေးသော ပြည်သျှတို့နှင့်အညီ ဥပမာ တဒ္ဓိတ် ကြံသည်။ (ဝိမတိဋီကာ။၂။၉၄)–၌ "အန္တလိက္ခေ စရန္တေ ပဥ္စာဘိညေပိ ဗန္ဓတီတိ အန္တလိက္ခစရော၊ ရာဂပါသော–ဟု ဖွင့်သည်။ ယင်းအလို အန္တလိက္ခေ စရန္တီတိ အန္တလိက္ခစရာ၊ အန္တလိက္ခစရေ (ပဥ္စာဘိညေပိ) ဗန္ဓတီတိ အန္တလိက္ခစရော–ဟု ဗန္ဓတိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်။

✔ အန္တလိက္ခစရ–ပုဒ်+အ–သည်ငှ်း၊ ကောင်းကင်၌ သွားလာနိုင်သော အဘိညာဉ်ရသူတို့၏+ ရာဂတည်းဟူသော ကျော့ကွင်းနှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ နိဿယ+နိဿိတ စပ်–ငှ်း ဗျု–နိ။

✔ ရာဂ(တည်းဟူသောကျော့ကွင်း)တို့၏.....ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဃ) ပသန္တိ ဗန္ဓန္တိ မိဂေ ဧတေနာတိ ပါသော။ (ပသ+ဏ။ ဖွဲ့ချည်ခြင်း။) (ကျော့ကွင်းရ၏။) (ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ။ ၂၂၈။)

(တစ်နည်း) ပါသတိ ဗန္ဓတိ ဧတေနာတိ ပါသော။ (ပါသ+အ။ ဖွဲ့ချည်ခြင်း။) (ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ။၂၃၁။)

* ပါသော ဝိယာတိ ပါသော။ (ပါသ+ဏ။)(ပကတိကျော့ကွင်း၏ + ရာဂနှင့် သဒိသ+သဒိသီစပ်။)

* မနတီတိ မနော၊ မနသိ + ဘဝေါ မာနသော။ (မန+ဏ။ သ–လာ။ စိတ်၌ ဖြစ်သောရာဂ။)

(စိတ်၏ + ရာဂတည်းဟူသော ကျော့ကွင်းနှင့် နိဿယ+နိဿိတစပ်)

(တစ်နည်း) မနေန + ယုတ္တော မာနသော။ (ယောဇနာ)

http://www.dhammadownload.com

(င) * "သေယျော+ဟ+မသ္မိ" တျာဒိနာ မညတီတိ မာနော။ (မန+ဏ)

* မာနံ + သာတိ ဩသာနံ ကရောတီတိ မာနသံ။ (အရဟတ္တဖိုလ်) (ဘာသာဋီကာ)

(မာန-သဒ္ဒူပပဒ, သာ-ဓာတ်+အ။ မာနကို အဆုံးတိုင်အောင် ပြုခြင်းကြိယာ။)

* အပ္ပတ္တံ + မာနသံ ယေနာတိ အပ္ပတ္တမာနသော။

(အပ္ပတ္တ+မာန+ယ။ မရောက်အပ်သေးသော အရဟတ္တဖိုလ်၏ +သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

♦ ဗဟုဗ္ဗီဟိမှာ၊ ကံဟောပါ၊ တတိယာနေစေ။

* အရဟတော+ဘာဝေါ အရဟတ္တံ။ (အရဟန္တ+တ္တ။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏+အရဟတ္တဖိုလ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်)

(၅)

(က) စိတ္တဝိစိတ္တတာယ-ကား ဘာဝတဒ္ဓိတ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။

(ခ) ဇာနာတိ-ကား ကိယာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။ (ဉာ+နာ+တိ။)

(ဂ) မနော-ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်, နပုံလိင်၊ မနောဂိုဏ်း၊ အ-ကာရန္တ။

(င) ကထံ-ကား အဗျယတဒ္ဓိတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။

ကာလံ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။

♦ ကာလယတိ တေသံ တေသံ သတ္တာနံ ဇီဝိတံ ခေပေတိ သမုစ္ဆေဒဝသေန နာသေတီတိ ကာလော။ (မစ္ဆု) (နီတိ၊ဓာတု။ ၃၄၃)

♦ ကလော ဘူစ ခေပဂတီသု။ (ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ)

ကယိရာ-ကား အလိင်၊ တနာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။ (ကရ+ယိရ+ဧယျ)

ဇနေ-ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) စိတ္တဝိစိတ္တတာယ-ဖြင့် စိတ္တသဒ္ဒါသည် ဝိစိတ္တအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (တစ်နည်း) စိတ္တဝိစိတ္တတာယ-ဖြင့် စိတ္တံ၌ စိတ္တ-ဓာတ် ...၄င်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...၄င်း၊ စိတ္တေတိ ဝိစိတ္တေတီတိ စိတ္တံ-ဟု ပြု... ၄င်း သိစေသည်။

(ခ) ဇာနာတိ-ဖြင့် မနော၌ မန-ဓာတ်၏ ဉာဏအနက်ဟော... ၄င်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်... ၄င်း၊ မနတိ ဇာနာတီတိ မနော-ဟု ပြု... ၄င်း သိစေ။

အာရမ္မဏံ မိနမာနံ-ဖြင့် ဇာနာတိ၌ သိ၏ဟူသည် အာရုံကို ချင့်သကဲ့သို့ (ဝါ) အာရုံကို နှိုင်းချင့်လျက်သိသတည်းဟု သိစေသည်။

(တစ်နည်း) မိနမာနံ-ဖြင့် မနော၌ မာ-ဓာတ်၏ အဖြစ်ကို ၎င်း၊ ယု-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက် ...၄င်း၊ မိနာတီတိ မနော-ဟု ပြု... ၄င်း၊ မာ-ဓာတ်၏ ပရိမာဏအနက်ဟော... ၄င်း သိစေသည်။ (မိနာတိ-နှိုင်းချင့်တတ်၏ဟုပေး။)(ဘာသာဋီကာ၊ ၂။ ၃၆၃။)

(ဂ) မနော ဓဝ-ဖြင့် မာနသံ၌ သ-ပစ္စည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ မနော ဓဝ မာနသံ-ဟု ပြု ...၎င်း သိစေပါသည်။

(တစ်နည်း) မနော ဓဝ-ဖြင့် မာနသံ၌ ဏ-ပစ္စည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်...၎င်း၊ မနော ဓဝ မာနသံ-ဟု ပြု... ၎င်း၊ ဝုဒ္ဓိပြု၊ သ-လာ၍ ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း သိစေ။ (ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၆၄။)

(ဃ)ဖြင့် အင်္ဂုလိကျွစရော (ပ) မာနသော၌ မာနသောပုဒ်ကို မနသိ + ဘဝေါ မာနသော။ (တစ်နည်း) မနေန + ယုတ္တော မာနသော-ဟု ဝစနတ္ထပြု... ၄င်း၊ မာနသောအရ သမ္ပယုတ္တဓမ္မဖြစ်သော ရာဂကို ယူရမည်ကိုလည်းကောင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(င)ဖြင့် အပွတ္တမာနသော သေက္ခော–၌ မာနသပုဒ်ကို မာနံ + သာတိ ဩသာနံ ကရောတီတိ မာနသံ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ မာနသအရ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(၇)

(ဂ) (စ) မနော ဓဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သမ္ပယုတ္တခမ္မရာဂနှင့် အရဟတ္တဖိုလ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ စိတ်၏ မာနသမည်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်

(ဝါ) အာရုံကို နှိုင်းချင့်လျက် သိစေတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဃ) ယွာယံ–၌ ယ, ဣမ–တို့ကား ပါသော–ဟု အစွဲတင်းလင်းရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓ။

(၈)

(ဃ) "မာနသောတိ ဝုတ္တော–၌ ဝစ–ခာတ်အရ မာရ်နတ်၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍–

✔ ထို ....သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ မာနသောဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ အသဒ္ဓမ္မဿဝန, ဗာလူပသေဝနစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ မာနသောဟူသော စကားကို ဘုရားရှင်ကြားသိတော်မူခြင်း, ထိုသို့ကြားသိရသဖြင့် "ရူပါသဒ္ဒါဂန္ဓာ ရသာ၊ ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာ စ မနောရမာ။
ဧတ္ထ မေ ဝိဂတော ဆန္ဒော၊ နိဟတော တွမသိအန္တကာ" ဟူသော ဂါထာကို မိန့်တော်မူခြင်းစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

♦ အထ ခေါ မာရော ပါပိမာ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ ဘဂဝန္တံ ဂါထာယ အဇ္ဈဘာသိ–
"အန္တလိက္ခစရော ပါသော၊ ယွာယံ စရတိ မာနသော။
တေန တံ ဗာဓယိဿာမိ၊ န မေ သမဏ မောက္ခသိ"တိ။
ရူပါ သဒ္ဒါ ဂန္ဓာ ရသာ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ စ မနောရမာ။
ဧတ္ထ မေ ဝိဂတော ဆန္ဒော၊ နိဟတော တွမသိ အန္တကာ"တိ။(သံ၊၁။၁၁၃။မာနသသုတ်။)

မှတ်ချက်။ ။ ဤကား အထက်ပါ မူလသံယုတ်ပါဠိတော် မာနသသုတ်လာ မာရ်နတ်လျှောက်ထားခြင်းကို ရည်ရွယ်၍ ထုတ်ပုံတည်း။ ဘုရားရှင်က ရဟန်းတို့အား တဖန်ဟောခြင်းကို ရည်ရွယ်ထုတ်လိုလျှင် ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍ ထုံးစံအတိုင်းထုတ်ရမည်၊ နှစ်မျိုးလုံး မှန်သည်ဟု မှတ်ရမည်။ (င)ဝါကျ မာနသန္တိ ဝုတ္တံ–၌ မူလသံယုတ်ပါဠိတော် ဝေါမိကသုတ္တန်လာ မာရ်နတ်လျှောက်ထားသည်ကို ရည်ရွယ်၍ မာရ်နတ်၏ ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍၎င်း၊ ဘုရားရှင်က ရဟန်းတို့အား တဖန်ဟောကြားခြင်းကို ရည်ရွယ်၍ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍၎င်း၊ (၂)မျိုးစီ ထုတ်နိုင်သည်–ဟု မှတ်။

(ဃ)ဝါကျ မာနသော–အရ သမ္ပယုတ္တခမ္မရာဂကို ယူ၍–

✔ ထို ....သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ အယောနိသောမနသိကာရသည်၎င်း၊ တက်မက်ဖွယ် ဣဋ္ဌာရုံ, လောဘာနီယဝတ္ထုသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။

✔ အကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေခြင်း, စိတ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ အသဒ္ဓမ္မဿဝန, အသပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ပြိတ္တာဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးတရားအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

♦ အနုတ္တရေနေဝါ လောကော၊ လောကော စိတ္တပ္ပကောပနေဝါ။ (ဣတိဝုတ်။၂၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၅၄။)

♦ ဥယာဘုယျေန ဟိ သတ္တာ တဏှာယ ပေတ္တိဝိသယံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ (ဋ္ဌ။ ၁၇၂။)

"(ဃ)ဝါကျ သိဒ္ဓေယျာသိဒ္ဓိ"

ဤ၌ မာနသသဒ္ဒါ၏ သမ္မယုတ္တဓမ္မအနက်ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို "အန္တလိက္ခစရာ ပါသော၊ ယွာယံ စရတိ မာနသော"ဟူသော သံယုတ်ပါဠိတော် အာဂုမ်သာဓကဖြင့် ထောက်ဆ၍ ယုံကြည်စေအပ်၊ ပြီးစေအပ်သောကြောင့် သိဒ္ဓေယျာသိဒ္ဓိ။

"(င)ဝါကျ သိဒ္ဓေယျာသိဒ္ဓိ"

ဤ၌ မာနသသဒ္ဒါ၏ အရဟတ္တဖိုလ်အနက်ဟောသည်၏ အဖြစ်ကို "ကထံ ဟိ ဘဂဝါ တုယှံ (ပ) ကာလံ ကယိရာ ဇနေ သုတာ"ဟူသော သံယုတ်ပါဠိတော် (ဂေါဓိကသုတ်) အာဂုမ်သာဓကဖြင့် ထောက်ဆ၍ ယုံကြည်စေအပ်၊ ပြီးစေအပ်သောကြောင့် သိဒ္ဓေယျာသိဒ္ဓိ။

(၉)

အဘိညာဉ်ရ၍ ကောင်းကင်၌ သွားလာနိုင်သူတို့ကိုသော်မှ နှောင်ဖွဲ့နိုင်သော ရာဂကျော့ကွင်းကို "အန္တလိက္ခစရ-ကောင်းကင်၌ လှည့်နိုင်သည်" ဟု ဆိုလိုသည်။ (ဘာသာဋီကာ၊ ၂။ ၃၅၄။)

♦ အန္တလိက္ခေ စရန္တေ ပဉ္စာဘိညေပိ ဗန္ဓတီတိ အန္တလိက္ခစရော၊ ရာဂပါသော။ (ဝိမတိ၊၂၊ ၉၄။)

(၁၀)

(ခ) အာရမ္မဏံ + မိနမာနံ ဓာနာတိ-၌-

✔ အာရမ္မဏံ-အရ ရူပါရုံစသည်သည်-
မိနမာနံ ဓာနာတိ-အရ အာရမ္မဏိကစိတ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ယထာရဟ(၈)

(ဃ) မာနသောတိ ဝုတ္တော-၌ မာနသော-ဝယ်

✔ သ-ပစ္စည်းအရ သမ္မယုတ္တဓမ္မရာဂဟူသော လောဘစေတသိက်သည်-
မန-ပုဒ်အရ ယှဉ်ဘက် လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ-ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညသ, သမ္ပ၊ ဟေတု။ (၇)

(တစ်နည်း) မန-အရ လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်သည်-
သ-ပစ္စည်းအရ လောဘပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ-ပြု။

(င) မာနသ-၌ (မာနံ + သာတိ ဩသာနံ ကရောတီတိ မာနသံ)

✔ မာန-အရ မာနသည်
သာ-ဓာတ်အရ အရဟတ္တဖိုလ်အား ပကတူပ-ပြု။

================

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၆၂)

(က) ဟဒယန္တိ စိတ္တံ။

(ခ) "စိတ္တံ ဝါ တေ ခိပိဿာမိ၊ ဟဒယံ ဝါ တေ ဖာလေဿာမိ"တိ ဧတ္ထ ဥရော ဟဒယန္တိ ဝုတ္တံ။ "ဟဒယာ ဟဒယံ မညေ အညာယ တစ္ဆတီ"တိ ဧတ္ထ စိတ္တံ။ "ဝက္ကံ ဟဒယ"န္တိ ဧတ္ထ ဟဒယဝတ္ထု။

(ဂ) ဣဓ ပန စိတ္တမေဝ အဗ္ဘန္တရဋ္ဌေန ဟဒယန္တိ ဝုတ္တံ။

ဋ္ဌ။ ၁၈၄။ မူလဋီ။ ၉၅။ ယောဇနာ။ ၁၁၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။၁၄၅။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၆၄။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၂။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၂။

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(က)စသည် မာနသံပုဒ်၏အဖွင့်မှတပါး ဃာဒယ-ပုဒ်၏ အဖွင့်ပြ ပက္ခန္တရ။ ထိုတွင်-

(ခ) သည် ဟဒယပုဒ်၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို ဥဒါဟရဏ်အာဂုမ်သာကေနှင့်တကွပြ။

(ဝါ) အတ္ထုဒ္ဓါရသာမည။

ယင်း(ခ)ဝါကျ၌လည်း-အစိတ်စိတ် ရှေး+နောက်ထောက်ဆ ပက္ခ+ပက္ခန္တရ။(တစ်နည်း) ဝိသေသ။

(ဂ) သည် အတ္ထုဒ္ဓါရမှတပါး အတ္ထုဒ္ဒေသပြ ပက္ခန္တရ။ (တစ်နည်း) ဝိသေသ။

(ဂ)သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌကစောဒနာ

ဆရာ-သည် (ခ)ဖြင့် ဟဒယသဒ္ဒါသည် သာမညအားဖြင့် ဥရ, စိတ္တ, ဟဒယဝတ္ထုအနက်တို့ကို ဟော၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ ဟဒယသဒ္ဒါသည်လည်း ယင်းဆိုခဲ့ပြီး အနက်သုံးမျိုးလုံးကိုပင် ဟော၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်၊ ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ ဟဒယသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အတိဗျာပိတ ...၏။ ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ ဟဒယသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဝါ) ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ အဘယ်အနက်ကို ဟဒယဟူ၍ ဆိုအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(၃)

(ဂ)၌ ဝုတ္တံ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

အပေါင်းဖြစ်သော ဥရ, စိတ္တ, ဟဒယဝတ္ထုတို့၏ "ဟဒယံ"ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော စိတ်၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော စိတ်ကိုပင် ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ ဟဒယံဟု ဆိုအပ်ရကား ဟဒယံသဒ္ဒါ၏ ကေဒေသျူပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဂ)၌ ဝုတ္တံ-သဒ္ဒါ ထားသည်။

(၄)

(က) ဟရတီတိ ဟဒယံ။ (ယောဒနာ)

(တစ်နည်း) ဟရတိ အတ္တနော အာဓာရန္တိ ဟဒယံ။ (ဓာန်ဋီ)

(တစ်နည်း) ဟရတိ အတ္တနော ဝသနာဓာရန္တိ ဟဒယံ။ (သူစိ)

(ဟရ+ယ။ ဆောင်ခြင်းကြိယာ။ စိတ်။ ရ-ကို ဒ-ပြု။)

(ခ) ဟရတီတိ ဟဒယံ။ ဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝတ္ထု။ (ဝသ+ရတ္ထု။)

* ဟဒယဉ္စ + တံ + ဝတ္ထု စာတိ ဟဒယဝတ္ထု။ (သဗြီဟ်ဘာဋီ။ ၄၅၇။)

✔ ဟဒယ၏ + ဝတ္ထုနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဗျု-နိ။

✔ ဟဒယဝတ္ထုတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* သောကေန တာဠီတေ ဥသတိ ဒဟတီတိ ဥရော။ (ဏွာဒိမောဂ်။ ၁၄၆။)

(ဥသ+ရက်။ ပူလောင်ခြင်း။ ရင်ရ၏။)

* ဝကတိ ဩဒနံ အာဒဒါတီတိ ဝက္ကံ။(ဏွာဒိမောဂ်။၁၄။ ဝက+က။ ထမင်းကိုယူခြင်း။ အညို့ရ၏။)

* အဗ္ဗန္တရေ + ဓာတော အဗ္ဗန္တရော။ အဗ္ဗန္တရော + အတ္တော အဗ္ဗန္တရဒ္ဒေသော။ (ဓာတ)

(၅)

(ခ)	နိပိဿာမိ-ကား	ဘူဝါဒိ၊ အ-ကာရန္တ။ (နိပ+အ+ဿာမိ။)
	ဟဒယံ-ကား	ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
	တေ-ကား	သဗ္ဗနာမ်၊ အလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ အ-ကာရန္တ။

http://www.dhammadownload.com

ဖာလေသာမိ–ကား	ဘူဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။ (ဖာလ, ဖလ+အ+သာမိ။)
ဥရော–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ မနောဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
မဉ္စေ–ကား	အာချာတ်၊ အလိင်၊ ဒိဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။(မန+ယ+မိ။)
(တစ်နည်း)	နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ ဧ–ကာရန္တ။
ဟဒယဝတ္ထု–ကား	သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) စိတ္တံ–ဖြင့် ဟဒယသဒ္ဒါသည် စိတ်ဟူသော အနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေ။

(တစ်နည်း) ဟဒယသဒ္ဒါသည် စိတ္တသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေ။

(တစ်နည်း) ဟရတီတိ ဟဒယံ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍၊ ဟဒယ–အရ စိတ်ကို ယူ.. သိစေ။

(ခ)ဖြင့် ဟဒယသဒ္ဒါသည် သာမညအားဖြင့် ဥရ, စိတ္တ, ဟဒယဝတ္ထုအနက်တို့ကို ဟောသည်၏ အဖြစ်ကိုရင်း၊ ယင်းသို့ ဟဒယသဒ္ဒါ၏ ဥရ, စိတ္တ, ဟဒယဝတ္ထုတို့ကို ဟောရာ၌ ဥဒါဟရဏ်, အာဂမ်သာဓက၏အဖြစ်ကိုရင်း သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့် ဟဒယသဒ္ဒါသည် သာမညအားဖြင့် ဥရ, စိတ္တ, ဟဒယဝတ္ထုအနက်တို့ကို ဟောသော်လည်း ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ ဟဒယကား စိတ်ကိုသာ ဟော၏။ (ဝါ)ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ ဟဒယံအရ စိတ်ကိုသာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေသည်။

အဗ္ဘန္တရဋ္ဌေန–ဖြင့် အတွင်း၌ ဖြစ်တတ်သော အနက်ကြောင့် စိတ်ကိုသာ ဟဒယဟူ၍ ဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေသည်။

(၇)

(ဂ) စိတ္တမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

✔ စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ရင်နှင့် ဟဒယဝတ္ထုတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ စိတ်၏ အတွင်း၌ ဖြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်

(တစ်နည်း) စိတ်၏ မနော, မာနသံစသော အခြားအမည်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(ခ) ဝါ–သဒ္ဒါနှစ်ခုကား ဝိကပ္ပနတ္ထ၊ အနိယမတ္ထ။
မဉ္စေ–ကား ဝိယတ္ထ–၌ နိပါတ်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

(ဂ) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ၊ (တစ်နည်း) ဝိသေသတ္ထ။
လ္လစ–ကား ဆိုခဲ့ပြီး စိတ္တနိဒ္ဒေသကိုစွဲ ပက္ခန္တ။

(၈)

(ခ) ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ။
တ–ပစ္စည်းအရ "ဟဒယံ"ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ။ (ထုတ်လေ။)

(၉)

(ခ) ဟဒယာ ဟဒယံ မဉ္စေ–၌ ဟဒယသဒ္ဒါ (၂)ခုအရ စိတ်ကို ယူ၍ထုတ်။
ဝက္ကံ ဟဒယံ–၌ ဟဒယအရ ဟဒယဝတ္ထုကို ယူ၍–
ဟဒယဝတ္ထု–ဒွိန္နံ ဓာတူနံ နိဿယလက္ခဏံ။ တာသံ အာဓာရရသံ။
တာသံ ဉဗ္ဗာဟနပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ စတုမဟာဘူတဝိသယပဒဋ္ဌာနံ–ဟု ထုတ်။ (ဋ္ဌ–မပါ။)

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(ခ) စိတ္တံ + တေ ခိပိဿာမိ–၌

✔ စိတ္တံ–အရ စိတ်သည်–

ခိပိဿာမိ–အရ သူတပါးစိတ်ကို ပျံ့လွင့်စေတတ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာ, မိ, ဥ။ (၃) ယထာရဟ။

(ဂ) ဟဒယန္တိ + ဝုတ္တံ–၌–

✔ ဟဒယန္တိ–အရ ဟဒယဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဒါသည်–

ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။

✔ ဝစ–ဓာတ် အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်–

ဟဒယန္တိ–အရ (ဝါ) တ–ပစ္စည်းအရ "ဟဒယ"ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟ–ပြု။ ပြိုင်။ ။(၉)ပစ္စည်း။

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၆၃)

(က) တမေဝ ပရိသုဒ္ဓဋ္ဌေန ပဏ္ဍရံ၊

(ခ) ဘဝင်္ဂ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

(ဂ) ယထာဟ "ပဘဿရမိဒံ ဘိက္ခဝေ စိတ္တံ၊ တဉ္စ ခေါ အာဂန္တုကေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌ"န္တိ။

(ဃ) တတော နိက္ခန္တတ္တာ ပန အကုသလမ္ပိ ဂင်္ဂါယ နိက္ခန္တာ နဒီ ဂင်္ဂါ ဝိယ, ဂေါဓာဝရိတော နိက္ခန္တာ ဂေါဓာဝရီ ဝိယ စ "ပဏ္ဍရ"န္တွေဝ ဝုတ္တံ။

ဋ္ဌ။ ၁၀၅။ မူလဋီ။ ၉၅။ ယောဇနာ။ ၁၁၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၄၅။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၆၅။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၂။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၂။

(၂)

စိတ္တနိဒ္ဒေသလာ ဟဒယံ–ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြပြီး၍ ပဏ္ဍရံ–ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြလို၍ တမေဝ ပရိသုဒ္ဓဋ္ဌေန–စသော (က)(ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ကို မိန့်။ (ပကန္တရ) ထိုတွင်–

(ခ)ဖြင့် ပဏ္ဍရံ–ပုဒ်၏ အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။

(ခ)သို့ ပါပနာဒိပဥ္စကစောဒနာ

ဆရာ–သည်(က)ဖြင့် စိတ်သည်ပင်လျှင် ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်သော အနက်ကြောင့် "ပဏ္ဍရ"မည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ ပဏ္ဍရံအရ အလုံးစုံသော စိတ်ကိုပင် ယူအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ် ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ ပဏ္ဍရံပုဒ်၏ အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) အတိဗျာပိတ...။ ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ ပဏ္ဍရံအရ အဘယ်တရားကို ယူရပါမည်နည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) ကား အာဂမဒဠှီကရဏ။ (ထုံးစံအတိုင်းကျမ်းတက်)

(ဃ) မုချမှတပါး ဥပစာရကိုပြ ပကန္တရ။(ပြည်) (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘ။ (ဘာသာဋီ)

(ဃ)သို့ ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဘဝင်ကို ရည်ရွယ်၍ ပဏ္ဍရံဟူသော စကားကို ဘုရားရှင် ဟောတော်မူအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဘဝင်စိတ်ကိုသာ "ပဏ္ဍရံ" ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ဟူသော အနက်သည်

http://www.dhammadownload.com

ရောက်ရာ၏။ (ပ) အဘယ်စိတ်ကိုလည်း "ပဏ္ဍာရံ"ဟု ဆိုအပ်ပါသေးသနည်း။ ဇုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။ အဓိပ္ပာယ်ကား= ဘဝင်စိတ်မှ ထွက်လာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) အကုသိုလ်စိတ်တို့သည် ကာရဏာပစာရ အားဖြင့် ပဏ္ဍာရံဟူ၍ ဆိုအပ်ပါသေး၏ဟူလို။ (အကုသလမ္ဗိ–၌ ဝိ–ကို ရှု၍ တက်သည်။)

(၃)

(ခ)၌ ဝုတ္တံ–ထားရခြင်း

အပေါင်းဖြစ်သော စိတ်အားလုံး၏ "ပဏ္ဍာရံ" ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဘဝင်စိတ်၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဘဝင်စိတ်ကို ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ "ပဏ္ဍာရံ"ဟူ၍ ဆိုအပ်ရကား ပဏ္ဍာရံပုဒ်၏ ဧကဒေသူပစာသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ)၌ ဝုတ္တံ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

(ဃ)၌ ဝုတ္တံ–ထားရခြင်း–

အကြောင်းဖြစ်သော ဘဝင်စိတ်၏ "ပဏ္ဍာရံ" ဟူသော အမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော အကုသိုလ်–စိတ်၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ်ကို ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ "ပဏ္ဍာရံ" ဟူ၍ ဆိုအပ်ရကား "ပဏ္ဍာရံ"ပုဒ်၏ ကာရဏူပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (ဃ)၌ ဝုတ္တံ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

(၄)

(ဂ) ပကာရေန + ဘာတိ ဒိဗ္ဗတီတိ ပဘာ။ (ပ, ဘာ+ကွိ။)

* သရတိ နိဿရတီတိ သရာ။ (သရ+အ။)

* ပဘာ + သရာ + ယဿာတိ ပဘဿရံ။ (ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၆၅။)

✔ ပဘာ+သရ+ယ–သည်၄င်း၊ ပြိုးပြိုးပြက်ပြက်ထွက်သောအရောင်၏ + စိတ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏော စပ်....၄င်း ဗျု–နိ။

✔ ပြိုးပြိုးပြက်ပြက်ထွက်သော အရောင်ရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) စိတ်တို့၏....ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပဏ္ဍာတိ ပကာသေတီတိ ပဏ္ဍာရံ။ [ပဏ္ဍာ၊ (တစ်နည်း) ပဒိ+အရ။ ထင်းရှားပြခြင်း။]

(ခ) ဥပပတ္တိသင်္ခါတဿ ဘဝဿ + အင်္ဂံ ကာရဏံ ဘဝင်္ဂံ။ (မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၃၈၄။)

(ဥပပတ္တိဘဝ၏ + ဘဝင်စိတ်နှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်။)

(ဃ) နိက္ခမတီတိ နိက္ခန္တံ။ (နိ, ကမု+တ။ ဘဝင်မှ ထွက်သော အကုသိုလ်စိတ်။)

* နိက္ခန္တဿ + ဘာဝေါ နိက္ခန္တတ္တံ။ (တဿ)

(ဘဝင်မှ ထွက်သောစိတ်၏ + ထွက်ခြင်းကြိယာနှင့် ဂုဏော+ဂုဏ်စပ်။)

* သမုဒ္ဒံ ဂစ္ဆတီတိ ဂင်္ဂါ။ (ဂမု+ဂ။ ခပ်သိမ်းသော အရပ်သို့ စီးသွားခြင်း။)

* အဘိက္ခဏံ နဒတီတိ နဒတီတိ နဒီ။ (နဒ+အ။ ထီ–ဤ။) (အမြဲမပြတ်မြည်ခြင်း။)

(၆)

(က) တမေဝ–ဖြင့် ပဏ္ဍာတိ ပကာသေတီတိ ပဏ္ဍာရံ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ပဏ္ဍာရံအရ စိတ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

ပရိသုဒ္ဓတ္တေန–ဖြင့် စိတ်သည် ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်သော အနက်ကြောင့် ပဏ္ဍာရမည်၏ ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ ပဏ္ဍာရံအရ စိတ်အားလုံးကို မယူရ၊ ဘဝင်စိတ်ကို ယူရမည်ကိုရင်း၊ ပဏ္ဍာရံသဒ္ဒါ၏ ဧကဒေသူပစာသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကိုရင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) တတော နိက္ခန္တတ္တာ အကုသလမ္ပိ ပဏ္ဍရန္တေ ဝုတ္တံ-ဖြင့် အကြောင်းဖြစ်သော ဘဝင်စိတ်၏ "ပဏ္ဍရံ"ဟူသော အမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ်၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ်ကိုလည်း ကာရဏူပစာအားဖြင့် ပဏ္ဍရံဟူ၍သာ ဟောတော်မူအပ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေ။

(တစ်နည်း) ဘဝင်စိတ်မှ ထွက်လာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အကုသိုလ်စိတ်ကိုလည်း ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ပဏ္ဍရံအရ ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(၇)

(က) တမေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ-

- ✔ စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ စိတ်မှတပါးသော တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ စိတ်၏ ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော (ပရိသုဒ္ဓ)ဘောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဃ) "ပဏ္ဍရ"န္တေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

- ✔ ပဏ္ဍရံဟူသော အမည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ တခြားအမည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ပရိသုဒ္ဓဘောဂုဏ်သည်

(တစ်နည်း) တပါးသော ပါပ, အပုညစသော အမည်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဃ) ပန-ကား ပက္ခန္တရဇောတက။ (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘဇောတက။

အကုသလမ္ပိ-၌ ပိ-ကား သမ္ဘာဝနာ။ (ကော ပန ဝါဒေါ ကုသလံ-လုန်။ ဝုတ္တံ-၌စပ်။)

ထို ပိ-ဖြင့် အကုသိုလ်ကိုသော်လည်း "ပဏ္ဍရ"ဟူ၍ (ဝါ) ဖြူစင်၏ဟူ၍ ဆိုနိုင်သေး၏၊ ကုသိုလ်မှုကား အဘယ်ဆိုဖွယ်ရာရှိအံ့နည်း၊ သာ၍ပင် "ပဏ္ဍရ"ဟူ၍ ဆိုအပ်သေး၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ပြသည်။

♦ အကုသလမ္ပိ ပဏ္ဍရန္တိ ဝုတ္တံ၊ ကော ပန ဝါဒေါ ကုသလန္တိ အဓိပ္ပါယော။ (မူလဋီ။၉၅။)

ဝိယ-သဒ္ဒါတို့ကား ဥပမာနဇောတက, ပဋိဘာဂတ္ထ။ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ။

(၈)

(ခ) ဘဝင်္ဂ-၌ ဘဝအရ ဥပပတ္တိဘဝ-ကို ယူ၍-

- ✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။
- ✔ ဘဝင်္ဂပစ္စေဒ (၁၉)ခုသည် ဒီပကတ္ထ။
- ✔ ဓာတ်ဒုက္ခသည် ပကာသနတ္ထ။
- ✔ ဓာရာသည် ဝိဘာဝတ္ထ။
- ✔ မရဏာစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

[ဤကား အကြောင်းတချက်၊ အကျိုးသုံးချက်ထုတ်ပုံတည်း။]

(၁၀)

(ဂ) ဥပက္ကိလေသေဟိ + ဥပက္ကိလိဋ္ဌ-၌

- ✔ ဥပက္ကိလေသေဟိ-အရ ကိလေသာပစ္စည်းတရားသည်-
  ဥပက္ကိလိဋ္ဌ-အရ ဘဝင်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အနုန္တရ-ပြု။

ပြိုင်။ ။ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, အာသေ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။(၆)

(တစ်နည်း) ပကတူပ-ပြု။

http://www.dhammadownload.com

(ခ) ဓာတ် + ဝုတ္တံ–၌–

✔ ဓာတ်–အရ ပဏ္ဍာရံဟူသော နာမပညတ္တိသဒ္ဒါသည်–

ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်အား အာရုံမှုဏာ–ပြု။

✔ ဝစ–ဓာတ်–အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်–

ဓာတ်–အရ (ဝါ)တ–ပစ္စည်းအရ ပဏ္ဍာရံဟူသောဝစီဘောဒသဒ္ဒအား သဟာ–ပြု။(ပြိုင်=ဗုပစ္စည်း)

===============

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၆၄)

(က) မနော မနာယတနန္တိ ဣဓ ပန မနောဂ္ဂဟဏံ မနသောဝ အာယတနဘာဝဒီပနတ္တံ။

(ခ) တေနေတံ ဒီပေတိ "နယိဒံ ဒေဝါယတနံ ဝိယ မနဿ အာယတနတ္တာ မနာယတနံ၊ အထ ခေါ မနော ဧဝ အာယတနံ မနာယတန"န္တိ။

(ဂ) တတ္ထ နိဝါသဋ္ဌာနဋ္ဌေန၊ အာကရဋ္ဌေန၊ သမောသရဏဋ္ဌာနဋ္ဌေန၊ သဉ္ဇာတိဒေသဋ္ဌေန၊ ကာရဏဋ္ဌေန စ အာယတနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

(ဃ) တထာ ဟိ လောကေ "ဣဿရာယတနံ ဝါသုဒေဝါယတန"န္တိ အာဒီသု နိဝါသဋ္ဌာနံ "အာယတန"န္တိ ဝုစ္စတိ။ "သုဝဏ္ဏာယတနံ ရဇတာယတန"န္တိ အာဒီသု အာကရော။ သာသနေ ပန "မနောရမေ အာယတနေ၊ သေဝန္တိ နံ ဝိဟင်္ဂမာ"တိ အာဒီသု သမောသရဏဋ္ဌာနံ။ "ဒက္ခိဏာပထော ဂုန္နံ အာယတန"န္တိ အာဒီသု သဉ္ဇာတိဒေသော။ "တတြ တတြေဝ သက္ခိဘဗ္ဗတံ ပါပုဏာတိ သတိ သတိအာယတနေ"တိ အာဒီသု ကာရဏံ။

(င) ဣဓ ပန သဉ္ဇာတိဒေသဋ္ဌေန သမောသရဏဋ္ဌာနဋ္ဌေန ကာရဏဋ္ဌေနာတိ တိဝိဓပိ ဝဋ္ဋတိ။

ဋ္ဌ။ ၁၈၅။ ယောဇနာ။ ၁၁၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၄၆။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၆၅။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၂။ မင်းခင်း။ ၄၆၂။

(၂)

(က) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် စိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ မနော မနာယတနံ–ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် မနော မနာယတနံ–၌ မနောသဒ္ဒါကို ဟောတော်မူခြင်း၏ အကျိုးမရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် မနောသဒ္ဒါကို ဟောတော်မူခြင်း၏ အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ အဘယ်အကျိုးငှါ မနောသဒ္ဒါကို ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (က)မိန့်။

(ခ)ကား လဒ္ဓဂုဏဝါကျ။

♦ ဒဿေတိ၊ ဒီပေတိ၊ ကျမ်း၌ ရှိက၊ လဒ္ဓဂုဏ။ တေန ဒဿေတိ၊ (ဒီပေတိ)၊ ပါဠိတွေ့ကြုံ၊ လဒ္ဓဂုဏ်။

ယင်း(ခ)ဝါကျ၌ "နယိဒံ (ပ) မနာယတန"န္တိ ကား ဒီပနာကာရ။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။)

ထိုတွင်– နယိဒံ (ပ) အာယတနတ္တာ မနာယတနံ–ကား ဗျတိရေက။

အထ ခေါ (ပ) မနာယတနံ–ကား အနွယ။

(ဂ)ကား အာယတနသဒ္ဒါ ဟောနိုင်သမျှအနက်တို့ကိုပြ– အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ ဝိတ္ထာရ။

(ဃ) ဝိတ္ထာရ။ (တစ်နည်း) တပ္ပါကဋီကရဏ။(တစ်နည်း)အာဂမဒဠှီကရဏ။

♦ အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ ပြသည့်နောက်တွင်၊ ဟိ–ကို မြင်၊ ရှု၊ ထင်၊ ဒဠှီစွဲ။

ယင်း(ဃ)၌ ဝါကျအစိတ်အစိတ်တို့ကား ရှေ့+နောက်ထောက်ဆ ပက္ခ+ပက္ခန္တရ တို့ချည်းသာတည်း။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ)၌ သာသနေ ပန–စသော ဝါကျသို့

ဆရာ–သည် လောကေ"ဣဿရာယတနံ"စသော ရှေ့ဝါကျတို့ဖြင့် လောကကြောင်း ဥဒါဟရဏ်ပုံစံသာဓကကို ပြဆိုတော်မူ၏။ (ပ) သာသနာတော်ကြောင်း ဥဒါဟရဏ်ပုံစံသာဓကကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် သာသနေ ပန–စသည် မိန့်။

♦ ပန–လောကကြောင်းမှတပါး သာသနာကြောင်းကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ။၁၄၇။)

(င)ဝါကျကား အတ္ထုဒ္ဓါရမှ အတ္ထုဒ္ဒေသပြ ပက္ခန္တရ။ (တစ်နည်း) ဝိသေသဝါကျ။

(၃)

(ဃ) တထာ ဟိ–ထားရခြင်း

အာယတနသဒ္ဒါ၏ နိဝါသဋ္ဌာနစသော အနက်(၅)ပါးဟောနိုင်ပုံကို ဥဒါဟရဏ် အာဂမ်သာဓကတို့ဖြင့် ချဲ့ပြလို၍ (ဝါ) ထင်ရှားပြလို၍ (ဝါ) ခိုင်မြဲစေလို၍ (ဃ)၌ တထာ ဟိ–ထားသည်။

(ဃ) နိဝါသဋ္ဌာနံ "အာယန"န္တိ ဝုစ္စတိ–၌ ဝုစ္စတိ–ထားရခြင်း

အပေါင်းဖြစ်သော နိဝါသဋ္ဌာနံစသော (အာယတန)အနက်ငါးမျိုး၏"အာယတန"ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော နိဝါသဋ္ဌာနအနက်၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော နိဝါသဋ္ဌာနအနက်ကို ဤ၌ အာယတနံ–ဟု ဆိုအပ်ရကား အာယတန–သဒ္ဒါ၏ ဧကဒေသူပစာအဖြစ်ကို ပြလို၍ ဝုစ္စတိ–ထားသည်။

(၄)

- ✱ အာယတနဿ + ဘာဝေါ အာယတနဘာဝေါ။ တဿ + ဒီပနံ အာယတနဘာဝဒီပနံ။
- ✱ အာယတနဘာဝဒီပနံ + အတ္ထော + ဧတဿ မနောဂ္ဂဟဏာသာတိ အာယတနဘာဝဒီပနတ္ထော။
- ✱ မနတီတိ မနော။ (မန+အ။သိခြင်း။)
- ✱ အာယတန္တိ ဧတ္ထာတိ အာယတနံ။ မနော ဧဝ + အာယတနံ မနာယတနံ။
- ✔ မန၏ + အာယတနနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဗျု–နိ။
- ✔ မနာယတနတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

- ✱ ဒိဗ္ဗန္တိ ပဉ္စကာမဂုဏေဟိ ကီဠန္တီတိ ဒေဝါ။ (ဒိဝု+ဏ။)
- ✱ အာယတန္တိ နိဝါသန္တိ ဧတ္ထာတိ အာယတနံ။ (အာ, ယတ+ယု။)
- ✱ ဒေဝါနံ + အာယတနံ ဒေဝါယတနံ။ (ဌာနီ+ဌာနစပ်။)

(ဂ) နိဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ နိဝါသော။ နိဝါသော စ + သော + ဌာနဉ္စာတိ နိဝါသဋ္ဌာနံ။

- ✱ နိဝါသဋ္ဌာနံ ဧဝ + အတ္ထော နိဝါသဋ္ဌာနတ္ထော။ (ဧဝေန)
- ✱ အာကိရီယန္တေ ဓာတဝေါ အတြာတိ အာကရော။ (ဘာဋီ။၃၆၆။)

(အာ, ကိရ+အ။ ဓာတ်, သတ္တုတို့၏ရောပြွမ်းအပ်ရာ။ (ရွှေတွင်း, ငွေတွင်းစသောအရပ်)။ (ဘာဋီ)

- ✱ သမောသရန္တိ ဧတ္ထာတိ သမောသရဏံ။ (သံ, အဝ, သရ+ယု။)
- ✱ သမ္ဘာ ဇာယန္တိ ဧတ္ထာတိ သဉ္ဇာတိ။ (သံ, ဇန+တိ။ ကောင်းစွာဖြစ်ခြင်း။)

(၆)

(ခ)နယိဒံ (ပ) မနာယတနံ–ဖြင့် မနော မနာယတနံ၌ မနာယတနံပုဒ်ကို မနဿ + အာယတနံ မနာယတနံ–ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်မပြုရဟု သိစေသည်။

အထ ခေါ မနော ဧဝ အာယတနံ–ဖြင့် ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ)ဖြင့် အာယတနသဒ္ဒါသည် သာမညအားဖြင့် နိဝါသဋ္ဌာနစသော အနက်ငါးမျိုးကိုဟော၏ဟု သိစေ။

(င)ဖြင့် အာယတနသဒ္ဒါသည် သာမညအားဖြင့် နိဝါသဋ္ဌာနစသော အနက်ငါးပါးကို ဟောသော်လည်း ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ (မနာယတနံဝယ်) အာယတနသဒ္ဒါကား သဉ္ဇာတိဒေသ, သမောသရဏဋ္ဌာန, ကာရဏအနက်သုံးပါးကိုသာ ဟော၏။ (တစ်နည်း) အာယတနအရ သဉ္ဇာတိဒေသ, သမောသရဏဋ္ဌာန, ကာရဏဟူသော အနက်သုံးပါးကိုသာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေသည်။

(၇)

(က) မနသော၀–၌ ၀ေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါစသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ စိတ်၏ အာယတနဘာဝဟူသောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

အမှာ။ ။(ခ) အထခေါ် မနော ၀ေ–၌ ၀ေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံကို (က)မနသော၀နှင့် အတူထုတ်။

(ဃ) တတြ တတြေ၀–၌ ၀ေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ထိုထိုအကြောင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ထိုထိုအကျိုးသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ထိုထိုအကြောင်း၏ ကာရဏဘာဝဟူသောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

"နိပါတတ္ထာဒိ"

(က) ပန–ကား ဝါကျာရမ္ဘဇောတက။ (တစ်နည်း) ပက္ခန္တရဇောတက။

(ခ) ဝိယ–ကား ပဋိဘာဂတ္ထ။ အထခေါ်–ကား ဧကန္တတ္ထ။

(ဂ) စ–ကား သမုစ္စယတ္ထ။

(ဃ) သာသနေ ပန–၌ ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။

(င) တိဓာပိ–၌ ပိ–ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ။

(စ) တေန–၌ တ–ကား ရှေ့ဝါကျ မနောဂ္ဂဟဏ်ကို စွဲ ပဏ္ဏတ္တိ။

♦ တေနာတိ တေန မနောဂ္ဂဟဏေန။ (ယောဇနာ။ ၁၁၄။)

နယိဒံ–၌ ဣဒံ–ဝယ် ဣမ–ကား (ရှေးပါဠိတော်လာ) စိတ္တံကိုစွဲ ပဏ္ဏတ္တိ။

♦ ဣဒန္တိ စိတ္တံ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၄။)

(ဂ) တတ္ထ–၌ တ–ကား ရှေးဝါကျ မနာယတနံကိုစွဲ ပဏ္ဏတ္တိ။

♦ တတ္ထာတိ မနာယတနန္တိ ဝစနေ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၄။)

(၈)

(ခ) ဒီပေတိ–၌ ဒီပ–ဓာတ် အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍ ထုတ်လေ။

"(ဃ) ဝါကျ၌ သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ"

အာယတနသဒ္ဒါ၏ နိဝါသဋ္ဌာနစသော အနက်ငါးပါးဟောနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကို (ဃ)ဝါကျလာ ဥဒါဟရဏ်အာဂုမ်သာဓကပါဠိတော်တို့ဖြင့် ပြီးစီးစေအပ်သောကြောင့် (ဃ)၌ သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ–ရသည်။

(၁၀)

(က) မနောဂ္ဂဟဏံ + (ဝုတ္တံ)၌

✔ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်–

မနောဂ္ဂဟဏံ–အရ (တ–ပစ္စည်း)အရ မနောဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟ–ပြု။(ပြိုင်=၉)

http://www.dhammadownload.com

(ခ) တေနေတံ + ဒီပေတိ–၌

✔ တံ–အရ အနက်သဘောဟူသော အာရုံသည်–
ဒီပေတိ–တတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

(ဂ) အာယတနံ + ဝေဒိတဗ္ဗံ–၌

✔ အာယတနံ–အရ အာယတနဟူသော နာမပညတ်အာရုံသည်–
ဝိဒ–ဓာတ်အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။

(ဃ) သေဝန္တိ + နံ ဝိဟာဂ်မာ–၌–

✔ နံ–အရ မဟာဒုမသစ်ပင်ကြီးဟူသော ပစ္စည်းတရားသည်–
သေဝန္တိ–အရ ငှက်တို့၏ ဝီရိယစသည် ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ အာ, ပု, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၆၅)

(က) ဣစ ပန သဥ္ဇာတိဒေသဋ္ဌေန သမောသရဏဋ္ဌာနဋ္ဌေန ကာရဏဋ္ဌေနာတိ တိဝိဓာပိ ဝဋ္ဋတိ။

(ခ) ဖဿာဒယော ဟိ ဓမ္မာ ဧတ္ထ သဥ္ဇာယန္တီတိ သဥ္ဇာတိဒေသဋ္ဌေနပိ ဧတံ အာယတနံ။

(ဂ) ဗဟိဒ္ဓါ ရူပသဒ္ဒဂန္ဓရသဖောဋ္ဌဗ္ဗာ အာရမ္မဏဘာဝေနေတ္ထ သြသရန္တီတိ သမောသရဏ ဋ္ဌာနဋ္ဌေနပိ အာယတနံ။

(ဃ) ဖဿာဒီနံ ပန သဟဇာတာဒိပစ္စယဋ္ဌေန ကာရဏတ္တာ ကာရဏဋ္ဌေနပိ အာယတနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

(င) မနိန္ဒြိယံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။

ဋ္ဌ။ ၁၈၅။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၄၇။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၆၀။ ဆင်တဲဂဏ္ဌိ။ ၄၆၃။

(၁)

(ခ) ဟိ(သစ္စံ)–၏။ (ပြည်သျှ) ဟိ–ချဲ့။ (ဘာဋီ)

(ဃ) ပန–ထိုမှတပါး။

"အာယတနံ–ပုဒ် သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ အနက်ပေးပုံ"

၁။ အာယတနံ–ဖဿအစရှိကုန်သော တရားတို့၏ ကောင်းစွာဖြစ်ရာစိတ်။ (ခ–နှင့်အညီ။)

၂။ အာယတနံ–ဗဟိဒ္ဓရူပါရုံ (ပ) ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့၏ အာရုံ၏အဖြစ်ဖြင့် စုဝေးရာစိတ်။ (ဂ–နှင့်အညီ။)

၃။ အာယတနံ–ဖဿစသော တရားတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သောစိတ်။ (ဃ–နှင့်အညီ။)

(၂)

(ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် (က)ကို ချဲ့– ဝိတ္ထာရ။ (ဘာဋီ) (တစ်နည်း) ယုတ္တိဒဋ္ဌီ။ (ပြည်) ထိုတွင်–

(ခ)ဖြင့် အာယတန သဒ္ဒါ၏ သဥ္ဇာတိဒေသအနက်ဖြစ်ပုံအကျယ်ကို ပြသည်။

(ဂ)ဖြင့် သမောသရဏဋ္ဌာနဖြစ်သင့်ပုံအကျယ်ကို ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် ကာရဏအနက်ဖြစ်သင့်ပုံအကျယ်ကို ပြသည်။ (ရှေး+နောက်ထောက်ဆ ပကွ+ပကွဋ္ဌရ ခွဲ။)

(င)သည် မနာယတနံပုဒ်၏ ပစ္စက္ခသံဝဏ္ဏနာမှတပါး မနိန္ဒြိယပုဒ်၏ အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာပြ ပကွဋ္ဌရ။ (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘ။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ။)

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(က)ဖြင့် အဗျာပိတ–ပယ်။

(ခ)(ဂ)(ဃ)ဝါကျတို့ဖြင့် ဝိရောဓိ, ပုနရုတ္တိ–ပယ်။ (ဝိတ္ထာရကြံနိုက်။)

(တစ်နည်း) ဝိရောဓိ, ဩစိတျဟီန–ပယ်။ (ယုတ္တိဒဋ္ဌိကြံနိုက်။)

(င)ဖြင့် အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏ–ပယ်။ (တစ်နည်း) ဂန္ထဂရုဒေါသ–ပယ်။

(၄)

(င) ဂုဏ္ဌော + အဏ္ဌော + တေသံ မနိန္ဒြိယသာတိ ဂုဏ္ဌဏ္ဌံ။

✔ ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်၏ + မနိန္ဒြိယပုဒ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏော၊ ဝါစ္စ+ဝါစကစပ်– ဗျူ–နိ။

✔ ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်

(ဝါ)မနိန္ဒြေတို့၏ .....ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ဝဏ္ဏဝိကာရံ အာပဇ္ဇမာနံ ရူပယတိ ဟဒယင်္ဂတဘာဝံ ပကာသေတီတိ ရူပံ။
(ရူပ+အ။ ထင်ရှားပြခြင်း။)

* သဒ္ဒီယတီတိ သဒ္ဒေါ။ ဂန္ဓယတိ အတ္တနော ဝတ္ထုံ သူစေတီတိ ဂန္ဓော။ (ဂန္ဓ+အ။)

* ရသန္တိ တံ သတ္တာ အဿာဒေန္တီတိ ရသော။ ဖုသီယတီတိ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ။ (ဖုသ+တဗ္ဗ။)

အမှာ။ ။ ဤဝစနတ္ထအားလုံး ဋီကာကျော်။၁၂၉–၌ လာသည်။

(၅)

(ဂ) ဗဟိဒ္ဓါ–ကား သတ္တမျန္တနိပါတ်၊ အာ–ကာရန္တ။

(၆)

(ခ) ဧတ္ထ သဉ္ဇာယန္တိ–ဖြင့် အာယတနံ၌ (အာ, ယတ+ယု) အာ–ဥပသာရပုဒ်၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက... ၎င်း၊ ယတ–ဓာတ်၏ သဉ္ဇာနနအနက်ဟော... ၎င်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓနအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ အာယတန္တိ သဉ္ဇာယန္တိ ဧတ္ထာတိ အာယတနံ–ဟု ပြု ...၎င်း သိစေသည်။

ဖဿာဒယော ဓမ္မာ–ဖြင့် သဉ္ဇာယန္တိ၏ ကတ္တားအဖြစ်ကို သိစေသည်။

သဉ္ဇာတိဒေသဋ္ဌေန–ဖြင့် မနာယတနံ၌ အာယတနသဒ္ဒါသည် သဉ္ဇာတိဒေသအနက်ဟော၏ဟု သိစေ။

ဧတံ–ဖြင့် မနာယတနံ၌ အာယတနအရ စိတ်ကို ယူ... သိစေသည်။

(ဂ) ဧတ္ထ ဩသရန္တိ–ဖြင့် အာယတနံ၌ အာ–၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက ...၎င်း၊ ယတ–ဓာတ်၏ ဩသရဏအနက်ဟော... ၎င်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓနအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ အာယတန္တိ ဩသရန္တိ ဧတ္ထာတိ အာယတနံ–ဟု ပြု... ၎င်း သိစေသည်။

ဗဟိဒ္ဓါ ရူပသဒ္ဒဂန္ဓရသဖောဋ္ဌဗ္ဗာ–ဖြင့် ဩသရန္တိကြိယာ၏ ကတ္တားအဖြစ်ကို သိစေသည်။

အာရမ္မဏဘာဝေန–ဖြင့် ကတ္တားက ကြိယာအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏ဟု သိစေ။

သမောသရဏဋ္ဌာနဋ္ဌေန–ဖြင့် (နာမလိင်္ဂတ္ထ, သဒ္ဒါဟောအဘိဓေယျတ္ထ) သိစေသည်။

(ဃ) ကာရဏတ္တာ ကာရဏဋ္ဌေန–ဖြင့် အာယတနသဒ္ဒါသည် ကာရဏအနက်ဟော၏ဟု သိစေ။

ဖဿာဒီနံ–ဖြင့် စိတ်သည် ဖဿစသည်တို့၏ အကြောင်း(ပစ္စည်း)တည်းဟု သိစေသည်။

သဟဇာတာဒိပစ္စယဋ္ဌေန–ဖြင့် စိတ်သည် ဖဿစသည်တို့အား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏ဟု သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(င) ဝုတ္တတ္ထမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂမေတဗ္ဗတ္ထသည်

✔ ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသောပုဒ်သည် ဂမေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မဆိုအပ်သေးသော အနက်ရှိသောပုဒ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ခ) သဥ္စာတိဓေသေန္တေနပိ၊ (ဂ) သမောသရဏဌာနေနပိ၊

(ဃ) ကာရဏဌာနေနပိ–တို့၌ ပိ–တို့ကား အညမညသမုစ္စည်း ဖြစ်သည်။

(ခ) ဇော်–ကား ပဏ္ဏတ္တိသယ။

(၈)

(ဃ) ဝေဒိတဗ္ဗ–ထားရခြင်း

(စိတ်သည်) သဟဇာတပစ္စည်း၏အဖြစ်ဖြင့် အကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့် အာယတနမည်၏ဟု ဥပစာရတ္ထ, နေယျတ္ထ, ဝက်တ္ထ, အနေကန္တအားဖြင့် သိရ, ယူမှတ်မည်ဟု ပြလို၍ ဝေဒိတဗ္ဗ–ထားသည်။

(၁၀)

(ခ) စေတ္ထ + ဖဿာဒယော သဥ္စာယန္တိ–၌

✔ စေတ္ထ–အရ စိတ်သည်–

ဖဿာဒယော သဥ္စာယန္တိ–အရ ဖဿစသော သမ္ပယုတ်တရားတို့အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ အဓိ, အာဟာရ, ဣန္ဒ။ (၉)

(ဂ) စေတ္ထ + သြသရန္တိ–၌–

✔ သြသရန္တိ–အရ ရူပါရုံစသော အာရုံ(၅)ပါးသည်–

စေတ္ထ–အရ စိတ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ အာရမ္မဏ, ပုရေ, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

(ဃ) ဝါကျ၌

✔ သဟဇာတဒိပစ္စယဋ္ဌေန (ပ) အာယတနံ–အရ စိတ်သည်–

ဖဿာဒီနံ–အရ ဖဿစသော သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။(၉)ပစ္စည်း။

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၆၆)

(က) ဝိဇာနာတီတိ ဝိညာဏံ။

(ခ) ဝိညာဏမေဝ ခန္ဓော ဝိညာဏက္ခန္ဓော။

(ဂ) တဿ ရာသိအာဒိဝသေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဃ) "မဟာဥဒကက္ခန္ဓောတွေဝ သင်္ချံ ဂစ္ဆတီ"တိ ဧတ္ထ ဟိ ရာသဋ္ဌေန ခန္ဓော ဝုတ္တော။ "သီလက္ခန္ဓော သမာဓိက္ခန္ဓော"တိအာဒီသု ဂုဏဋ္ဌေန။ "အဒ္ဒသာ ခေါ ဘဂဝါ မဟန္တံ ဒါရုက္ခန္ဓ"န္တိ ဧတ္ထ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တဋ္ဌေန။

(င) ဣဓ ပန ရုဠှိတော ခန္ဓော ဝုတ္တော။

(စ) ရာသဋ္ဌေန ဟိ ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ဧကဒေသော ဧကံ ဝိညာဏံ။

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(က) မနိန္ဒြိယပုဒ်၏ အဖွင့်မှတပါး ဝိညာဏပုဒ်၏အဖွင့်ပြ ပကွန္တရ။

(ခ) ဝိညာဏပုဒ်၏ အဖွင့်မှတပါး ဝိညာဏက္ခန္ဓာပုဒ်၏အဖွင့်ပြ ပကွန္တရ။

(ဂ)သို့ ဥပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ခန္ဓသဒ္ဒါ၏ အနက်တို့ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလောစသည်–တက်။

(ဃ)သည် ခန္ဓသဒ္ဒါ၏ ရာသိစသော အနက်တို့၌ ဖြစ်ပုံကို ဥဒါဟရဏ်အာဂုမ်သာဓကတို့ဖြင့် ချဲ့ပြ ဝိတ္ထာရ။ (တစ်နည်း) နိုင်မြဲစေ... အာဂမဒဋ္ဌီကရဏာ။ (တစ်နည်း) ထင်ရှားအောင်ပြ... တပ္ပါကဋီကရဏာ။

(င)သည် အတ္ထုဒ္ဓါရမှ အတ္ထုဒ္ဓေသပြ– ပကွန္တရ။ (တစ်နည်း) ဝိသေသ။

(စ)ကား ယုတ္တိဒဋ္ဌီကရဏာ။ (တစ်နည်း) ကာရဏာ။

(၃)

(င)၌ ဝုတ္တော–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

အတိတ်, အနာဂါတ်, ပစ္စုပ္ပန်စိတ် (၃)မျိုးပေါင်းမိမှ ရာသိအနက်အားဖြင့် ခန္ဓအမည်ရနိုင်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာအမည်ကို ဤပစ္စုပ္ပန်စိတ်တစ်ခု၌ တင်စားထားရကား ကေဒေသျူပစာရဋ္ဌီ အမည်သာ ဖြစ်သည်ဟု ပြလို၍ (င)၌ ဝုတ္တော–သဒ္ဒါ ထားသည်။ (ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၆၉–ကြည့်။)

(၄)

(ဂ) ရသီယတိ အသာဒနဝသေန သမောသရီယတီတိ ရာသိ။ (ဏွာဒိမောဂ်။ ၁၀။)

(ရသ+ဏ္ဏ။ သာယာခြင်း။ သာယာသည်၏အစွမ်းဖြင့် ပေါင်းခြင်း။)

* ရာသိ + အာဒိ + ယေသန္တိ ရာသိအာဒယော။ ဝသန် သမတ္တန် ဝသော။

* ရာသိအာဒီနံ + ဝသော ရာသိအာဒိဝသော။ (တေန)

✔ အစုအစရှိသည်တို့၏ + အစွမ်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဗျု–နိ။

✔ အစုစသည်တို့၏ အစွမ်းဟူသောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

(ဃ) ဒရီယတီတိ ဒါရု။ (ဒရ+ဏု။ ခွဲခြင်း။ ထင်း, သစ်။)

(၅)

(ဂ)	ရာသိ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ လ္လ–ကာရန္တ။
(ဃ)	သန္ဓိ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ လ္လတ္တိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။
	အဒ္ဒသာ–ကား	အာချာတ်၊ အလိင်၊ ဘူဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။ (ဒိသ+အ+အာ။)
	မဟန္တ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ဂစ္ဆန္တာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
	ပဏ္ဏတ္တိ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ လ္လတ္တိလိင်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ လ္လ–ကာရန္တ။

(၆)

(ဂ)ဖြင့် ခန္ဓသဒ္ဒါသည် ရာသိစသော အနက်တို့ကို ဟော၏ဟု သိစေ။

(ဃ) ရာသဋ္ဌေန–ဖြင့် မဟာဥဒကက္ခန္ဓောဝ၌ ခန္ဓသဒ္ဒါသည် ရာသိအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။ ဂုဏဋ္ဌေန–ဖြင့် သီလက္ခန္ဓောစသည်၌ ခန္ဓသဒ္ဒါသည် ဂုဏ်ကျေးဇူးဟူသော အနက်ဟော၏ဟု သိစေ။ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တဋ္ဌေန–ဖြင့် အဒ္ဒသာ ခေါ ဘဂဝါ မဟန္တံ ဒါရုက္ခန္ဓံ၌ ခန္ဓသဒ္ဒါသည် ပညတ်ဟူသော အနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(ခ) ဝိညာဏာမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ စိတ်ဝိညာဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သတ္တ, ဇီဝစသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ခန္ဓာမည်ကောင်းသော ရုပ်, ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရတို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(တစ်နည်း) ဝိညာဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဝိညာဏ်မှတပါးသော တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ စိတ်ဝိညာဏ်၏ ခန္ဓာဟူသောအမည်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဃ) ပဏ္ဍရတ္တံမဇ္ဈေန–၌ မဇ္ဈ–ကား နိဝတ္တာပနဝစာရဏတ္ထတည်း။
ယင်း မဇ္ဈသဒ္ဒါဖြင့် သဒ္ဒပ္ပဝတ္တိနိမိတ်ကို ကန့်သည်။

(က) ဝိစာနာတိ, ဝိညာဏံ–တို့၌ ဝိ–ကား ဝိသေသတ္ထ။

(၈)

(ဂ) ဝေဒိတဗ္ဗော–၌ ဝိဒ–ဓာတ်အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။

(ဃ) ခန္ဓော ဝုတ္တော–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။ (ထုတ်ဖြ)

(၉)

ထင်ထင်ရှားရှားပမာဏရှိသော ကျောက်စသည်တို့၌ ခန္ဓပညတ်၏ မဖြစ်ခြင်းကြောင့်တစ်စုံတစ်ခုသော နိမိတ်ကို မငဲ့မူ၍ ထင်း၌ ခန္ဓပညတ်သည် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် "ပဏ္ဍရတ္တံမဇ္ဈေန" ဟု မိန့်သည်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။)

♦ ဒါရုပ္ပမာဏေသု သီလာဒီသု ခန္ဓပညတ္တိယာ အဘာဝါ ကိဉ္စိ နိမိတ္တံ အနပေက္ခိတွာ ဒါရုမှိ ပဝတ္တာ ခန္ဓပညတ္တီတိ "ပဏ္ဍရတ္တံမဇ္ဈေန"တိ ဝုတ္တံ။ (မူလဋီ။ ၆၅။)

(၁၀)

(ဂ) အတ္တော + ဝေဒိတဗ္ဗော–၌

✔ အတ္တော–အရ အနက်ဟူသော အစု, ပညတ်အာရုံ, သီလ, သမာဓိစသော မှောရုံသည်–
ဝိဒ–အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ (ပြိုင်=အာ, ဓိ, ဥ။)

(ဃ) ခန္ဓော + ဝုတ္တော–၌

✔ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်–
ခန္ဓော–အရ, တ–ပစ္စည်းအရ ဓမ္မဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟာ–ပြု။ (ပြိုင်=၉)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၆၇)

(က) တဏှာမနောဝိညာဏဓာတူတိ တေသံ ဖဿာဒီနံ မှောနံ အနန္တရဝိကာ မနောဝိညာဏဓာတု။

(ခ) လ္လမသ္မိဉ္စ ပဒေ ဧကမေဝ စိတ္တံ မိနနဋ္ဌေန မနော၊ ဝိဇာနနဋ္ဌေန ဝိညာဏံ၊ သဘာဝဋ္ဌေန, နိဿတ္တဋ္ဌေန ဝါ ဓာတူတိ တီဟိ နာမေဟိ ဝုတ္တံ။

(ဂ) လ္လတိ လ္လမသ္မိံ ဖဿပဉ္စမကေ ဖဿော ဟောတိ ယသ္မာ ဖဿော ဧဝ၊ န တဏှာ မနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဘဿဇော။ စိတ္တဉ္စ ယသ္မာ တဏှာမနောဝိညာဏဓာတု ဧဝ၊ တသ္မာ လ္လမသ္မိံ ပဒဒွယေ "တဏှာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဘဿဇာ"တိ ပညတ္တိ န အာရောပိတာ။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ဝိတက္ကပဒါဒီသု ပန လဗ္ဘမာနာပိ ဣဓ ပဋိက္ခိတ္တာ န ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ။

ဋ္ဌ။ ၁၈၆။ မူလဋီ။ ၉၅။ ယောဇနာ။ ၁၁၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၄၈။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၇၀။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၃။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၃။

(၁)

(ခ) ဟိ(သစ္စံ)။ ဣမသ္မိံ ပဒေ–ဤ"တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတု"ဟူသော ပုဒ်၌။

(ဂ) ဣတိ–ဤသို့လျှင်။ ဣမသ္မိံ ဖဿပဉ္စမကေ–၌။ တာဝ–ဝေဒနာစသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ။ (နိဒ္ဒိဋ္ဌော–အပ်သော။) ဖဿော–သည်။ ယသ္မာ–ကြောင့်။ ဖဿော ဇဝ–သာလျှင်မည်၏။ တဗ္ဗာမနော ဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇော–မည်သည်။ န ဟောတိ။ စိတ္တဉ္စ–သည်လည်း။ ယသ္မာ–ကြောင့်။ တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတုဇဝ–မည်သည်သာလျှင်။ (ဟောတိ–၏။ တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿ ဇော–သည်။ န ဟောတိ။)

(ဃ) ပန–ပါး။ ဝိတက္ကပဒါဒီသု–တို့၌။ လဗ္ဘမာနာပိ–သော်လည်း။ ဣဓ–ဤစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌။ ပဋိက္ခိတ္တာ– ပြတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇာတိ–ဟူသော။ ပညတ္တိ–နာမပညတ်ကို။ (ဝါ) သဒ္ဒပညတ်ကို။ ဘဂဝတာ–သည်။) န ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ–ထုတ်တော် မမူအပ်။

(၂)

(ခ)သည် (က)ဝါကျစကားရပ်ကို ယုတ္တိသဘာဝဖြင့် ခိုင်မြဲစေ– ယုတ္တိဒဋ္ဌိ။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ။)

(ဂ)သို့ ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော် ဖဿပဉ္စမကရာသိ၌ ဝေဒနာနိဒ္ဒေသ, သညာနိဒ္ဒေသ, စေတနာနိဒ္ဒေသတို့ဝယ် တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇာဟူသော အမည်နာမပညတ်ကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤဖဿနိဒ္ဒေသ, စိတ္တနိဒ္ဒေသနှစ်ပါး၌လည်း တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇာဟူသော အမည်နာမပညတ်ကို ဟောတော်မူသင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် ဖဿနိဒ္ဒေသ, စိတ္တနိဒ္ဒေသနှစ်ပါး၌ တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇာဟူသော အမည်နာမ ပညတ်ကို မဟောကြားခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ဖဿနိဒ္ဒေသ, စိတ္တနိဒ္ဒေသနှစ်ပါး၌ အဘယ်ကြောင့် တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇာဟူသော အမည်နာမပညတ်ကို ဟောတော်မမူအပ်သနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

ယင်း (ဂ)ဝါကျ၌လည်း:–

၁။ ဖဿော တာဝ ယသ္မာ ဖဿော ဇဝ၊ န တသ္မာ တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇော၊ တသ္မာ ဣမသ္မိံ (ဖဿေ) "တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇာ"တိ ပညတ္တိ န အာရောပိတာ ဖြင့် ဖဿနိဒ္ဒေသ၌ တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇာဟူသော နာမပညတ်ကို ဟောတော် မမူခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသည်။

၂။ စိတ္တဉ္စ ယသ္မာ တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတုဇဝ၊ တသ္မာ ဣမသ္မိံ (စိတ္တေ) " တဗ္ဗာမနော ဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇာ"တိ ပညတ္တိ န အာရောပိတာ–ဖြင့် စိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ တဗ္ဗာမနော ဝိညာဏဓာတုသမ္ဖဿဇာဟူသော နာမပညတ်ကို ဟောတော်မမူခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသည်။ (ပက္ခ+ပက္ခန္တရယူ၍ ကျမ်းတက်လေ။)

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဂ)ဝါကျဖြင့် ဖဿ, စိတ္တ(နိဒ္ဒေသ)နှစ်ပါးအပေါင်း၌ "တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတု သမ္ဖဿဇာ"ဟူသော (အမည်နာမပညတ္တိ)ပုဒ်ကို မဟောခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ဃ)ကို မိန့်။ (ပက္ခန္တရ ထုံးစံအတိုင်း ပဥ္စကတက်လေ။)

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဓာတုသဒ္ဒါ၏ သဘောဟူသော အနက်အကြောင်းမှတပါး သတ္တဝါမဟုတ်ဟူသော အနက်အကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ နိဿတ္တဋ္ဌေန ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

(ဃ) ပဗ္ဗိန္နိယိတ္တာတိ ပဗ္ဗိန္နာ။ (ပ, ဆိဒိ+တ။ တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဗာသဓာတုဟူသောနာမပညတ်ရ၏။)

- ✱ ပဗ္ဗိန္နာဝယ + ဘာဝေါ ပဗ္ဗိန္နတ္တံ။ (တဿ)
- ✔ ပဗ္ဗိန္န–ပုဒ်+တ္တ–သည်ရင်း၊ ဖြတ်အပ်ပြီးသော တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဗာသဓာတုဟူသော နာမပညတ်၏ + ဖြတ်ခြင်းနှင့် ဂုဏ်း+ဂုဏ်စပ်–ရင်း ဗျ–နိ။
- ✔ ဖြတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) ဖြတ်ခြင်းကြိယာသည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်

(ခ) မိနာတီတိ မိနနံ။ အရိယတေ ဉာယတေတိ အတ္ထော။

- ✱ မိနနမေဝ + အတ္ထော မိနနဋ္ဌော။ (တေန)(နှိုင်းချင့်ခြင်း၏ +အနက်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏ်းစပ်။)
- ✱ သဘော + ဘာဝေါ သဘာဝေါ။ သဘာဝေါယေဝ + အတ္ထော သဘာဝဋ္ဌော။ (တေန)
- ✱ ရူပါဒီသု သဇ္ဇတီတိ သတ္တော။ န + သတ္တော နိဿတ္တော။
- ✱ နိဿတ္တောယေဝ + အတ္ထော နိဿတ္တဋ္ဌော။ (တေန)

(ဂ) ပကာရေန ဉာပေတီတိ ပညတ္တိ။ (ပ, ဉာ+တိ။)

- ✱ အာရောပီယတေတီတိ အာရောပိတာ။ (အာ, ရုဟ+ဏေ+တ။တက်ရောက်စေခြင်း။ တင်ခြင်း။)

(ဃ) ဥဒ္ဓရီယတေတိ ဥဒ္ဓဋ္ဌာ။ (ဥ, ဓရ+တ။ ထုတ်ဆောင်ခြင်း။)

- ✱ လဗ္ဘတီတိ လဗ္ဘမာနာ။ (လဘ+မာန။ တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဗာသဓာတုဟူသောပညတ်ရ၏။)

(၆)

(က) အနုစ္ဆဝိကာ မနောဝိညာဏဓာတု–ဖြင့် တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတု၌ တဗ္ဗာသဒ္ဒါသည် အနုစ္ဆိကတ္တဝါစီရဋ္ဌိအနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုရင်း၊ တဗ္ဗာ + မနောဝိညာဏဓာတု တဗ္ဗာမနောဝိညာဏဓာတု–ဟု ကမ္မဓာရယ်... ပြု... ရင်း သိစေသည်။

တေသံ ဖဿာဒီနံ ဓမ္မာနံ–ဖြင့် အနုစ္ဆဝိကာ၌ သင့်လျော်လျှောက်ပတ်ဟူသည် ဖဿစသော တရားတို့အား သင့်လျော်လျှောက်ပတ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေပါသည်။

(တစ်နည်း) တေသံ ဖဿာဒီနံ ဓမ္မာနံ အနုစ္ဆဝိကာ–ဖြင့် တဗ္ဗာ၌ တ–သဒ္ဒါဖြင့် ဖဿစသော တရားတို့ကို ဖွဲ့ယူ... ရင်း၊ တေသံ + အနုစ္ဆဝိကာ တဗ္ဗာ–ဟု စတုတ္ထီတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္ထပြု .ရင်း သိစေသည်။

(ခ) မိနနဋ္ဌေန–ဖြင့် မနော၌ မာ–ဓာတ်... ရင်း၊ ယု–ပစ္စည်း ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်... ရင်း၊ မိနာတီတိ မနော–ဟု ပြု... ရင်း သိစေသည်။

ဝိဇာနနဋ္ဌေန–ဖြင့် ဝိညာဏ်၌ ဝိ, ဉာ–ဓာတ်၏ ဝိဇာနနအနက်ဟော... ရင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်... ရင်း၊ ဝိဇာနာတီတိ ဝိညာဏံ–ဟု ပြု... ရင်း သိစေသည်။

သဘာဝဋ္ဌေန–ဖြင့် ဓာတု၌ (ဓာ+တု) တု–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်... ရင်း၊ သဘာဝံ ဓာရေတီတိ ဓာတု–ဟု ပြု... ရင်း သိစေသည်။

နိဿတ္တဋ္ဌေန–ဖြင့် ဓာတု၌ (ဓာ+တု) တု–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်... ရင်း၊ နိဿတ္တံ + ဓာရေတီတိ ဓာတု–ဟု ပြု...ရင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

ဝါ–ဖြင့် သမုစ္စယတ္ထ, ဝိကပ္ပနတ္ထအဖြစ်ကို သိစေသည်။

(တစ်နည်း) သဘာဝဒွေန, နိဿတ္တဒွေန–ဖြင့် ဓာတုသဒ္ဒါ၏ သဘာဝတ္ထ, **နိဿတ္တဒွ**ဝါစီ ရှင်းအနိပ္ပန္နပါဋိပဒိကပုဒ်အဖြစ်ကို သိစေသည်။

ဣမသ္မိံ ပဒေ ဧကမေဝ စိတ္တံ တီဟိ နာမေဟိ ဝုတ္တံ–ဖြင့် ဤ[တဓ္ဓာမနောဝိညာဏဓာတု]ပုဒ်၌ စိတ်တစ်ခုတည်းကိုပင်လျှင် မနော, ဝိညာဏ, ဓာတုအမည်သုံးမျိုးဖြင့် ဘုရားရှင်ဟောတော်မူ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို **သိစေသည်။ (တစ်နည်း)** ဤတဓ္ဓာမနောဝိညာဏဓာတုပုဒ်၌ မနော, ဝိညာဏ, ဓာတု သုံးပုဒ်အရ **စိတ်တစ်မျိုးတည်းကိုသာ** ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(၇)

(ခ) ဧကမေဝ စိတ္တံ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

- ✔ **စိတ်တစ်မျိုးတည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။**
- ✔ **စေတသိက်, ရုပ်စသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။**
- ✔ **စိတ်တစ်မျိုးတည်း၏** မန, ဝိညာဏ, ဓာတုဟူသော အမည်နာမဘောဂဏ်သည်

(ဝါ) **စိတ်တစ်မျိုးတည်း၏** မိနနဘောဂဏ်, ဝိဇာနနဘောဂဏ်, သဘာဝ, နိဿတ္တဘောဂဏ် တို့သည် **အနုညာတတ္ထ။**

(ဂ) ဗဿော ဧဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

- ✔ **ဖဿ(ဟူသော အမည်နာမပညတ်)သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။**
- ✔ **တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဘဿဇ(ဟူသော အမည်နာမပညတ်)သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။**
- ✔ **(ဖဿ၏)ဖုသနာ, သမ္ဖုသနာ, သမ္ဖုသိတတ္တံ(ဟူသော အမည်နာမပညတ်)တို့သည် အနုညာတတ္ထ။**

တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတု ဧဝ–၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

- ✔ **(စိတ်၏)တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတု(ဟူသော အမည်နာမပညတ်)သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။**
- ✔ **တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတုသမ္ဘဿဇ(ဟူသော အမည်နာမပညတ်)သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။**
- ✔ **(စိတ်၏) မနော, မာနသံ, ဟဒယံ(စသော အမည်နာမပညတ်)တို့သည် အနုညာတတ္ထ။**

(က) **အနုစ္ဆဝိကာ–၌ အနု–ကား** အနုရူပတ္ထ။
(ခ) **ဝိဇာနနဒွေ–၌ ဝိ–ကား** ဝိသေသတ္ထ။ နိဿတ္တဒွေန–၌ နိ–ကား အဘာဝတ္ထ။
(ဂ) **တာဝ–ကား** ပဌမတ္ထ။ စိတ္တဥ–၌ စ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။
(ဃ) **လဒ္ဓမာနာဝိ–၌ ဝိ–ကား** (ထိုင်ရာပုဒ်ကို ကြည့်လျှင် ဂရဟတ္ထဖြစ်သင့်သော်လည်း န ဥဒ္ဓရာ–ဟူသော စပ်ရာပုဒ်ကို ထောက်၍) သမ္ဘာဝနတ္ထ, အနုဂ္ဂဟတ္ထ။
(က) **တေသံ–၌ တ–ကား** ဖဿာဒီနံ မွောနံဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓ။
(ခ) **ဣမသ္မိံ–၌ ဣမ–လည်း** ပဒေဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓ။

(၈)

(ခ) ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ။

(၁၀)

(ခ) တီဟိ နာမေဟိ + ဝုတ္တံ–၌

- ✔ တီဟိ နာမေဟိ–အရ မနော, ဝိညာဏံ, ဓာတုဟူသော အမည်နာမပညတ်သည်– ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။

==============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၆၈)

(က) အာရမ္မဏေ စရဏကဝသေန စာရော။ ကူဒမသာ သဘာဝပဒံ။

(ခ) ဝိစရဏဝသေန ဝိစာရော။ အနုဂန္ဓာ ဝိစရဏဝသေန အနုဝိစာရော၊ ဥပဂန္ဓာ ဝိစရ-ဏဝသေန ဥပဝိစာရောတိ။

(ဂ) ဥပသဂ္ဂဝသေန ဝါ ပဒါနိ ဝဍ္ဎိတာနိ။

(ဃ) အာရမ္မဏေ စိတ္တံ သရံ ဝိယ ဇိယာယ အနုသန္ဓဟိတွာ ဌပနတော စိတ္တဿ အနုသန္ဓာနတာ။

(င) အာရမ္မဏံ အနုပေက္ခမာနော ဝိယ တိဋ္ဌတီတိ အနုပေက္ခနတာ။

(စ) ဝိစရဏဝသေန ဝါ ဥပေက္ခနတာ အနုပေက္ခနတာ။

ဋ္ဌ။ ၁၈၇။ မူလဋီ။ ၈၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၅၄။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၇၅။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၅။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၄။

(၁)

(င) ပဓာ, ပမေ-ထင်ရှားစေလျက်

သရံ-မြားကို။ ဇိယာယ-ညှို့၌။ သန္ဓဟိတွာ-ဖွဲ့၍။ ဌပေတိ ဝိယ-ထားသကဲ့သို့။ စိတ္တံ-ကို။ အာရမ္မဏေ-၌။ အနုသန္ဓဟိတွာ-အဖန်ဖန်ဖွဲ့၍။ ဌပနတော-ထားတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ စိတ္တဿ အနုသန္ဓာနတာ-စိတ်ကို အာရုံ၌ အဖန်ဖန်ဖွဲ့တတ်သည်မည်၏။

(၂)

(ဂ)သို့ ပါဝနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာသည် (ခ)-ဖြင့် ဝိစာရော၌ ဝိ-သည် သမန္တအနက်ဟော၏။ အနုဝိစာရော၌ အနု-သည် အနုဂတအနက်ကို ဟော၏။ ဥပဝိစာရော၌ ဥပ-သည် ဥပဂမနအနက်ကို ဟော၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိစာရော, အနုဝိစာရော, ဥပဝိစာရောပုဒ်တို့၌ ဝိ, အနု, ဥပ-ဥပသာရပုဒ်တို့သည် ဓာတွတ္ထဝိသေသက, သာတ္ထကတစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏-စသည်တက်။

(၃)

(ဂ) ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဝိစာရော, အနုဝိစာရော, ဥပဝိစာရောတို့၌ ဝိ, အနု, ဥပ-ဥပသာရပုဒ်တို့၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက, သာတ္ထကမှတပါး ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက, အနတ္ထက, ပဒပူရဏ, ပဒါလင်္ကာရဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (ဂ)ဝါကျ၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရသည်။

(စ)၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

အာရုံကို အဖန်ဖန်ရှုသကဲ့သို့ တည်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနုပေက္ခနတာမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး အာရုံကို ထက်ဝန်းကျင်လှည့်လည်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် လျစ်လျူရှုတတ်သည် မဟုတ်သောကြောင့် အနုပေက္ခနတာမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ် အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားသည်။ (ဤကား ပြည်နိသျှအလို။)

(တစ်နည်း) အာရုံကို အဖန်ဖန်ကြည့်ရှုသကဲ့သို့ တည်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနုပေက္ခနတာမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး အာရုံ၌ ထက်ဝန်းကျင် လှည့်လည်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ကြည့်ရှုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနုပေက္ခနတာမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ-သဒ္ဒါထားသည်။ (ဤကား ဘာသာဋီကာအလို)

http://www.dhammadownload.com

(၄)

(ခ) သမန္တတော + စရဏံ ဝိစရဏံ။ (မူလဋီ။ ၉၆။)

✔ ဝိ–အရ သမန္တဘောဂုဏ်၏ + လှည့်လည်ခြင်းနှင့် (ဝါ) လှည့်လည်တတ်သော ဝိစာရနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်– ဈူ–နိ။

✔ ထက်ဝန်းကျင်လှည့်လည်ခြင်းကြိယာသည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဃ) သရန္တိ ဟိ သန္တိ အနေနာတိ သရော။ (သရ+အ။ ညှဉ်းဆဲခြင်း။ မြား။)

✱ ဖရတီတိ ဖိယာ။ (ဖရ+အ။ အရွယ်မှ ယုတ်လျော့ခြင်း။)

♦ ဖရ–ဝယောဟာနိမှိ၊ အ။ ဖိယာဒေသော။ (ဓာန်ဋီ။ ၃၈၈။)

✱ အနုသန္ဓဟတီတိ အနုသန္ဓာနော။ (အနု, သံ, ဓာ+ယု။ ဖွဲ့စပ်ခြင်း။)

✱ အနုသန္ဓာနော ဧဝ အနုသန္ဓာနတာ။ (သွတ္ထ)

(ဂ) ဓာတွတ္ထံ ဥပေစ္စ သဇ္ဇန္တီတိ ဥပသဂ္ဂါ။ (ဥပ, သဇ+ဏ။)

(၅)

(က) လူဒ်–ကား နပုံ၊ စိတ္တာဒိ(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း)၊ အ–ကာရန္တ။

အဿ–ကား ပုံ၊ ပုရိသာဒိ(သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း)၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

စရဏကာဝသေန–ဖြင့် စာရော၌ စရ–ဓာတ်၏အဖြစ်ကိုငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်... ငင်း၊ စရဏံ စာရော–ဟု ပြု... ငင်း သိစေပါသည်။

အာရမ္မဏေ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ–သိစေ။

လူဒမဿ သဘာဝပဒံ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထသိစေ။

(ခ) ဝိစရဏာဝသေန–ဖြင့် ဝိစာရော၌ ဝိ, စရ–ဓာတ် ...ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်... ငင်း၊ ဝိစရဏံ ဝိစာရော–ဟု ပြု... ငင်း သိစေ။

(ဝိစရတီတိ ဝိစာရော၊ ဝိစာရန္တိ တေနာတိ ဝိစာရော–ဟုလည်း ပြုနိုင်ပါသည်။)

အနုဂ္ဂန္တာ ဝိစရဏာဝသေန–ဖြင့် အနုဝိစာရော၌ အနု–ရှေး, ဝိ–ရှေး, စရ–ဓာတ်... ငင်း၊ အနုသဒ္ဒါ၏ အနုဂတအနက်ဟော... ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်... ငင်း၊ ဝိစာရဏံ ဝိစာရောဟု ပြု။ အနုဂန္တာ + ဝိစာရော အနုဝိစာရော–ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်... ပြု... ငင်း သိစေ။

ဥပဂန္တာ စရဏာဝသေန–ဖြင့် ဖော်ပြ။

(ဂ)ဖြင့် ဝိစာရ, အနုဝိစာရ, ဥပဝိစာရတို့၌ ဝိ, အနု, ဥပတို့၏ အနက်မရှိ၊ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက အဖြစ်ကို သိစေ။ (ဥပသဂ္ဂလိင်္ဂတ္ထ)

(ဃ) စိတ္တံ အနုသန္ဓဟတိတွာ ဠပနတော–ဖြင့် စိတ္တဿ အနုသန္ဓာနတာ၌ စိတ္တဿဝယ် သ–ဝိဘတ်၏ ကမ္မတ္ထ၌ သက်... ငင်း၊ (ဝိဘတျတ္ထ) အနုသန္ဓာနတာ၌ အနု–ရှေး, သံရှေး, ဓာ–ဓာတ်... ငင်း၊ အနု–ဥပသာရ၏ သန္ဓဟနအနက်ဟော...ငင်း၊ သံ–ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက... ငင်း၊ ဓာ–ဓာတ်၏ ဠပနအနက်ဟော... ငင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ အနုသန္ဓဟတီတိ အနုသန္ဓာနော–ဟု ပြု... ငင်း၊ တာ–ပစ္စည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်... ငင်း၊ အနုသန္ဓာနော ဧဝ အနုသန္ဓာနတာ–ဟု ပြု... ငင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို စိတ္တဿ + အနုသန္ဓာနတာ စိတ္တဿအနုသန္ဓာနတာ–ဟု အလုတ္တကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်ပြု... ငင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) သန္တာတိ ဌပေတီတိ သန္တာနော။ သန္တာနော ဧဝ သန္တာနတ္တာ။ အနုသန္ဓှိတ္တာ + သန္တာနတာ အနုသန္တာနတာ။ စိတ္တဿ + အနုသန္တာနတာ စိတ္တဿအနုသန္တာနတာ–ဟု ...ပြု...။ (ဤသို့ တစ်နည်း ဖော်နိုင်သည်။)

သရုံ ဝိယ ဓိယာယ–ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ခြင်း ဥပမာနအဖြစ်ကို သိစေသည်။

(င) အနုပေက္ခမာနော ဝိယ တိဋ္ဌတိ–ဖြင့် အနုပေက္ခနတာ၌ အနုပေက္ခနဝယ် အနု–ရှေး, ပ–ရှေ့, ဣက္ခ–ဓာတ်... ၎င်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ အနုပေက္ခတီတိ အနုပေက္ခနော–ဟု ပြု... ၎င်း၊ တာ–ပစ္စည်း၏ သွဘ္ဘအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ အနုပေက္ခနောဧဝ အနုပေက္ခနတာ–ဟု ပြု... ၎င်း၊ အဖန်ဖန်ရှု၏ဟူသည် အဖန်ဖန်ရှုသကဲ့သို့တည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ၎င်း သိစေသည်။

(စ) ဝိစရဏဝသေန ဥပေက္ခနတာ–ဖြင့် အနုပေက္ခနတာကို အနု+ဥပေက္ခနတာ–ဟု ပုဒ်ဖြတ်... ၎င်း၊ အနု–၏ ဝိစာရဏအနက်ဟော... ၎င်း၊ အနုပေက္ခတီတိ အနုပေက္ခနော။ အနုပေက္ခနော ဧဝ အနုပေက္ခနတာ–ဟု ပြု... ၎င်း သိစေပါသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ပြည်နိုသျှ၌ "ဝါ–တစ်နည်းကား။ ဝိစရဏဝသေန–ဖြင့်။ ဥပေက္ခနတာ–လျစ်လျူရှုတတ်သည်။ န ဟောတိ–မဟုတ်။ ဣတိ တသ္မာ–ကြောင့်။ အနုပေက္ခနတာ–လျစ်လျူရှုတတ်သည့်မဟုတ်၊ အဖန်ဖန်ရှုတတ်သည်မည်၏။ (တာ–ကား သွဘ္ဘ)ဟု ဆိုသည်။ ယင်းပြည်နိုသျှအလို (စ)ဝါကျ၌ ဝိစရဏ ဝသေန ဝါ န ဥပေက္ခနတာ–ဟု အဋ္ဌကထာပါ၍ ရှိရမည်။
ယင်းအလို= န ဥပေက္ခနတာ–ဖြင့် အနုပေက္ခနတာကို န + ဥပေက္ခနတာ–ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍၎င်း၊ န + ဥပေက္ခနတာ အနုပေက္ခနတာ–ဟု ဓိဿကတပ္ပုရိသ်ပြု ...၎င်း၊ န + ဥပေက္ခနတာ–ဟု ဆိုလိုလျက် န–ကို အန်–ပြု၍ အနုပေက္ခနတာဟုရပ်ပြီး နေသည်ကို၎င်း သိစေသည်။ ဤသို့ အာဘော်ဖော်ရမည်။

(၇)

(ခ) ဝိစရဏ, ဝိစာရော–တို့၌ ဝိ–ကား သမန္တတ္ထ။
ဥပဝိစာရော–၌ ဥပ–ကား ဥပဂမနတ္ထ။

(ဂ) ဥပသဂ္ဂ–၌ ဥပ–ကား ဥပဂမနတ္ထ.

(ဃ) ဝိယ–ကား ပဋိဘာဂတ္ထ, ဥပမာဇောတက။ (တစ်နည်း) ဥပရိက္ခာဇောတက။

(၁၀)

(ဃ) စိတ္တဿ + အနုသန္တာနတာ–၌

✔ အနုသန္တာနတာ–အရ ဝိစာရသည်–
စိတ္တဿ–အရ ဝိစာရသမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ပ၊ ရှာန။ (၇)

(င) အာရမ္မဏံ + အနုပေက္ခမာနော ဝိယ တိဋ္ဌတိ–၌

✔ အာရမ္မဏံ–အရ အာရုံ ၆–ပါးသည်
အနုပေက္ခမာနော ဝိယ တိဋ္ဌတိ–အရ ဝိစာရ–အား အာရမ္မဏ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ ယထာရဟ (၈)

================

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၆၉)

(က) ပမုဒိတဿ ဘာဝေါ ပါမောဇ္ဇံ။

(ခ) အာမောဒနာကာရော အာမောဒနာ။ ပမောဒနာကာရော ပမောဒနာ။

(ဂ) ယထာ ဝါ ဘေသဇ္ဇာနံ ဝါ တေလာနံ ဝါ ဥဏှောဒကသီတောဒကာနံ ဝါ ဧကတော– ကရဏံ "မောဒနာ"တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝမယမ္ပိ ပီတိ ဓမ္မာနံ ဧကတော ကရဏေန မောဒနာ၊

(ဃ) ဥပသဂ္ဂဝသေန ပန မဏ္ဍေတွာ "အာမောဒနာ ပမောဒနာ"တိ ဝုတ္တာ။

(င) ဟာသေတီတိ ဟာသော။ ပဟာသေတီတိ ပဟာသော။

(စ) ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌာကာရာနံမေတံ အဓိဝစနံ။

ဋ္ဌ။ ၁၈၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၅၅။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၇၆။ ကျော်စံကဏ္ဍီ။ ၃၃၅။ မင်းခင်းကဏ္ဍီ။ ၄၆၅။

(၁)

(ဃ) ပန–ထိုသို့ပင် ဧကတောကရဏကြောင့် မောဒနာဟု ဆိုရပါသော်လည်း။ (ဘာသာဋီကာ) ပန–ထိုသို့ မောဒနာဟု ဆိုအပ်သော်လည်း။

(၂)

(ဂ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် အာမောဒနာ, ပမောဒနာတို့၌ မုဒ–ဓာတ်သည် ဝမ်းမြောက် (ရွှင်လန်း)ခြင်း ဟာသအနက်ကို ဟော၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် အာမောဒနာ, ပမောဒနာ တို့၌ မုဒ–ဓာတ်သည် ဝမ်းမြောက်(ရွှင်လန်း)ခြင်း ဟာသအနက်ကိုသာ ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏–စသည်တက်။

(ဃ)သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ပီတိသည် သဟဇာတ်တရားတို့ကို တပေါင်းတည်းပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပီတိကို "မောဒနာ"ဟူ၍ ဆိုအပ်သောဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင် ဧကတောကရဏကြောင့် မောဒနာဟု ဆိုအပ်ပါသော်လည်း ပါဠိတော် ပီတိနိဒ္ဒေသ၌ (မောဒနာဟု မဟောဘဲ) အာမောဒနာ, ပမောဒနာ–ဟူ၍ ဟောတော်မူထားသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ပါဠိတော်၌ "အာမောဒနာ, ပမောဒနာ"ဟူ၍ ဟောရပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် ပါဠိတော်၌ "အာမောဒနာ, ပမောဒနာ"ဟူ၍ ဟောတော်မူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(င)ဖြင့် ဝစနတ္ထအဘိဓာနတ္ထကို ပြသည်။

(စ)ဖြင့် အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။ ပကတ္တနရ။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ။)

(၃)

(ဂ) ယထာ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

အာမောဒနာ, ပမောဒနာတို့၌ မုဒ–ဓာတ်၏ ဝမ်းမြောက်(ရွှင်လန်း)ခြင်းဟူသော ဟာသန အနက်အကြောင်းမှတပါး တပေါင်းတည်းပြုခြင်း(ရောနှောခြင်း)ဟူသော မိဿနအနက် အကြောင်း တစ်ပါးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

အယမ္ပိ–၌ ပိ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဆေး, ဆီ, ရေပူ, ရေအေးတို့ကို ရောနှောခြင်းကိုသာ "မောဒနာ"ဟူ၍ ဆိုအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ ဤပီတိကိုလည်း သဟဇာတ်တရားတို့ကို ရောနှောခြင်းကြောင့် "မောဒနာ"ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ဟူသော သမုစ္စယတ္ထကို ပြလို၍ ပိ (အပိ)သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

(ဂ) တိလတိ သိနေဟတီတိ တိလံ။ (တိလ+အ။ စေးကပ်ခြင်း။)

* တိလာနံ + ဏ္ဍံ တေလံ။ (နီတိ။ ဓာတု။ ၃၄၀။)

✔ တိလ–ပုဒ်+ဏ–သည်ငင်း၊ နှမ်း၏ + ဆီနှင့် အကြောင်း+အကျိုး၊ ပကတိ+ဝိကတိ၊ ဌာန+ဌာနီစပ်–ငင်း ဈူ–နိ။

✔ နှမ်းဆီဖြစ်သည် ပ–နိ။

(တစ်နည်း) တိလတော (တိလေန) + နိဗ္ဗတ္တံ တေလံ–ဟုလည်း ပြုနိုင်သည်။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ဘေသတိ စိကိစ္ဆတီတိ ဘိသဇော။ (ဆေးသမား။) (ဘိသ+ဇ။)

* ဘိသဇဿ + ကမ္မံ ဘေသဇ္ဇံ။ (ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ။ ၂၇၀။)

(တစ်နည်း) ဘိသဇာနံ + ဏ္ဍံ ဘေသဇ္ဇံ။ (ဓာန်ဋီ၊ ၃၃၀။) (ဘိသဇ+ဏျ။)

(ဆေးဆရာတို့၏ + ဆေးနှင့် သာမိ+သံစပ်။)

* ဥသတိ ဒဟတီတိ ဥဏှော။ ဥသ–ဒါဟေ၊ ဏှော။ (သူစိ)

* ဥဏှာဘိတတ္တေဟိ သေဝိယတေတိ သီတံ။ သီ–သေဝါယံ၊ တော။ (သူစိ။)

(စ) ဟံသန် ဟဋ္ဌော။ (ဟံသ+တ။ ရွှင်ခြင်းကြီးယာ။)

(၅)

(က) ပမုဒိတဿ–ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(တစ်နည်း) နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ ပမောဒိတဿ ပုဂ္ဂလဿ, စိတ္တဿ ဝါ ဘာဝေါ ပါမောဇ္ဇံ။ (ဓာန်ဋီ။ ၈၈။)

♦ ပမုဒိတဿ ပုဂ္ဂလဿ, စိတ္တဿ ဝါ ဘာဝေါ ပါမောဇ္ဇံ။ (သူစိ)

♦ ပမုဒိတဘာဝေါ–အထူးထူးအပြားပြား ဝမ်းမြောက်တတ်သော စိတ်၏ အဖြစ်သည်။

(ဝါ) အထူးထူးအပြားပြား ဝမ်းမြောက်သူ၏ အဖြစ်သည်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၅။)

(င) ဟာသေတိ–ကား ဘူဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က)ဖြင့် ပါမောဇ္ဇ၌ ဏျ–ပစ္စည်း၏ သုဒ္ဓတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်...ငင်း၊ ပမောဒနံ ပမောဒေါ၊ ပမောဒေါယေဝ ပါမောဇ္ဇံ–ဟု ပြုရမည်ကိုငင်း သိစေသည်။ (ဘာသာဋီ၂။ ၃၇၆–၅။)

(တစ်နည်း) (က)ဖြင့် ပါမောဇ္ဇ၌ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်...ငင်း၊ ပမုဒိတဿ ဘာဝေါ ပါမောဇ္ဇံ–ဟု ပြု ....ငင်း သိစေ။) (အဋ္ဌသာလိနီ လင်းရောင်ခြည်။)

(မင်းခင်းဂဏ္ဌိ၌ ပမုဒိတဿ ဘာဝေါ ပါမုဇ္ဇံ–ဟု ပြုသည်။)

(ခ) အာမောဒနာကာရော–ဖြင့် အာမောဒနာ၌ အာ, မုဒ–ဓာတ်ငင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်... ငင်း၊ အာမောဒိယတေ အာမောဒနာ–ဟု ပြု.... ငင်း သိစေ။

ပမောဒနာကာရော–ဖြင့် ...ဖော်ပြ။

(ဂ) ကေတော ကရဏံ, ကေတော ကရဏေန–ဖြင့် မောဒနာ–၌ မုဒ–ဓာတ်၏ ရောနှောခြင်း မိဿနအနက်ကို ဟော.... ငင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ မောဒိယတေ မောဒနာ–ဟု ပြု.... ငင်း သိစေ။

အယမ္ပိ ပီတိ–ဖြင့် မောဒနာအရ ပီတိကို ယူ.... သိစေ။

http://www.dhammadownload.com

ယထာ ဝါ (ပ) ဝုစ္စတိ-ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း လောကူပမာအဖြစ်ကို သိစေသည်။

(င) ဟာသေတိ-ဖြင့် ဟာသော၌ ဟသ(ဟံသ)-ဓာတ်... ငင်း၊ ဏာ-ပစ္စည်း ဟေတုကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်... ငင်း၊ ဟာသေတီတိ ဟာသော-ဟု ပြု... ငင်း သိစေ။

ပဟာသေတိ-ဖြင့် ပဟာသော၌ ပ, ဟသ(ဟံသ)+ဏာ...... ဖေါ်မြဲ။

(စ)ဖြင့် ဟာသ, ပဟာသအရ ရွှင်ခြင်း, အပြားအားဖြင့် ရွှင်ခြင်းဟူသော စိတ်အမူအရာ ကြီးယာကို ယူ.... ငင်း၊ ဟာသ, ပဟာသသဒ္ဒါတို့၏ ကေဒေသျူပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကိုငင်း သိစေသည်။

(၇)

(ဂ) ယထာ ဝါ-၌ ယထာ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ, ဥပမာနဇောတက။
ဝါ-ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ, နယန္တရဇောတက။
ဘာသဇွာန် ဝါ-စသည်၌ ဝါ-သဒ္ဒါ(၃)ပုဒ်ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။(တစ်နည်း) အနိယမဝိကပ္ပနတ္ထ။
ဧဝံ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ, ဥပမေယျဇောတက။
အယမ္ပိ-၌ ပိ(အပိ)-ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(ဃ) ပန-ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ, အနုဂ္ဂဟတ္ထ။

(၈)

(က) ပမုဒိတဿ-အရ ပီတိနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ကို ယူ။ ဘာဝေါ-အရ ပီတိကိုယူ။

(ဃ) ဝုတ္တာ-၌ ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ။
တ-ပစ္စည်းအရ အာမောဒနာ, ပမောဒနာဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(၉)

ဟာသပဟာသကာရာန်-၌

✔ ငယ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်းသည် ဟာသ။

✔ ကြီးသော ဝမ်းမြောက်ခြင်းသည် ပဟာသ။ (ကျော်စိဂဏ္ဌိ။ ၃၃၅။)

(၁၀)

(က) ပါမောဇ္ဇ-၌

✔ ဗာဟျတ္ထ-အရ ပီတိသည်-
အန္တတ္ထ-အရ ပီတိသမ္ပယုတ်စိတ်အား သဟဓာတ-ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟာကြီး ၄၊ အညႇ, သမ္ပ၊ ရှာန။ (၇)

==============

ဝါကျဉယျာဉ်(၁၇၀)

(က) ဝိတ္တီတိ ဝိတ္တိ။

(ခ) ခနေသောတ် နာမံ။

(ဂ) အယံ ပန သောမနဿပစ္စယတ္တာ ဝိတ္တိသရိက္ခတာယ ဝိတ္တိ။

(ဃ) ယထာ ဟိ ဓနိနော ဓနံ ပဋိစ္စ သောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ ပီတိမတောပိ ပီတိံ ပဋိစ္စ သောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

(င) တသ္မာ "ဝိတ္တိ"တိ ဝုတ္တာ၊

(စ) တုဋ္ဌိသဘာဝသဏ္ဌိတာယ ပီတိယာ ဧတံ နာမံ။

ဋ္ဌ။ ၁၈၇။ ယောဇနာ။ ၁၁၄။ ပြည်သျှ၊၂။ ၁၅၅။ ဘာဋီ၊၂။ ၃၇၇။ ကျော်စိကဏ္ဌိ။ ၃၃၅။ မင်းခင်းကဏ္ဌိ။ ၄၆၅။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ဂ) ပန–ထိုသို့မှချအားဖြင့် ဉစ္စာကို ဝိတ္တိဟုဆိုအပ်သော်လည်း။ (ပြည်သျှ) ပန–ဆက်။ (ဘာဋီ)

(၂)

(ဂ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က) (ခ)နှစ်ဝါကျဖြင့် ဝိတ္တိပုဒ်ကို ဝိန္ဒတိ သောမနဿံ (ပီတိံ) တောယာတိ ဝိတ္တိ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဝိတ္တိအရ ဉစ္စာကို ယူရမည်ဟု ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤပီတိနိဒ္ဒေသ၌လည်း ဝိတ္တိအရ ဉစ္စာကိုပင် ယူအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား ....မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ....ကြောင့် ဤပီတိနိဒ္ဒေသ၌ ဝိတ္တိအရ အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ....မနေသင့်။ ဤပီတိနိဒ္ဒေသ၌ ဝိတ္တိအရ အဘာယ်တရားကို ယူရပါမည်နည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဃ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဤပီတိကို သောမနဿ၏ အကြောင်းဖြစ်ရကား ဉစ္စာနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် "ဝိတ္တိ"ဟူ၍ ဆိုအပ်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ....သော် ဆရာစကားသည် အကျဉ်းသဒ်ေပ, အပါကဋ္ဌမျှသာဖြစ်၍ ဉပမာဆောင် ထင်ရှားအောင် မပြဆိုပါက မန္ဒဗုဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ်တို့ မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလောစသည်တက်။ (တပ္ပါကဋီကရဏ။ ဝိတ္တာရ။)

(၃)

(ခ)ဖြင့် ဝိတ္တိပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထမှတပါး အဘိဓေယျတ္ထပြ ပကဋ္ဌရ၊ အဗျာပိတ–ပယ်။

(တစ်နည်း:) ဝိန္ဒတိ သောမနဿံ (ပီတိံ) တောယာတိ ဝိတ္တိ–ဟုပြခိုက် ဝိတ္တိအရ ပီတိ သောမနဿကို ရကြောင်း ဝိတ္တိသာမညကို မယူရ၊ ဉစ္စာကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတ–ပယ်။

(ဂ)ဖြင့် ဤပီတိနိဒ္ဒေသ၌ လာသော ဝိတ္တိကို ဉပမာတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြု၍ ဝိတ္တိအရ ပီတိကို ယူရမည်ဟု ပြ– အဗျာပိတ–ပယ်။

(ဃ) တပ္ပါကဋီကရဏ, ဝိတ္ထာရ၊ ဝိရောဓိ–ပယ်။

ယင်း(ဃ)၌ တသ္မာ "ဝိတ္တိ"တိ ဝုတ္တာကား လဒ္ဓဂုဏ၊ နိရတ္ထက–ပယ်။

(င)ဖြင့် ဝိတ္တိပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထ, အဓိပ္ပါယတ္ထမှတပါး အဘိဓေယျတ္ထပြ– ပကဋ္ဌရ။ အဗျာပိတ–ပယ်။ (တစ်နည်း:) ဤပီတိနိဒ္ဒေသ၌ ဝိတ္တိအရ ပီတိကိုသာ ယူရမည်ဟု ပြ– အတိဗျာပိတ–ပယ်။

(ခ) နာမံ–ထားရခြင်း

အပေါင်းဖြစ်သော ဝိတ္တိသာမညပုဒ်၏ ဝိတ္တိအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဉစ္စာ၌ တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်ထားရကား ဝိတ္တိသဒ္ဒါ၏ ကေဒေသျူပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကို ပြလို၍ နာမံ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

[(င)ဝါကျ နာမံ–လည်း နည်းမှီဖြေ။]

(ဃ) ပီတိမတောပိ–၌ ပိ–ထားရခြင်း

ဉစ္စာရှိသူအားသာ ဉစ္စာကို စွဲ၍ သောမနဿဖြစ်ရသည်ကား မဟုတ်သေး၊ ပီတိရှိသူအားလည်း ပီတိကို စွဲ၍ သောမနဿဖြစ်ရသေး၏ဟူသော သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထကို ပြလို၍ ပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

- ဝိန္ဒတိ တောနာတိ ဝိတ္တံ။ (ဘာသာဋီကာ)
- ဝိန္ဒတိ ပီတိံ တောနာတိ ဝိတ္တံ။ ဓနံ။ (ယောဇနာ။ သူစိ။)
- ဝိန္ဒတိ လဘတိ ပီတိံ အနေနာတိ ဝိတ္တံ။
- ဝိန္ဒတိ တုဿတိ အနေနာတိ ဝိတ္တံ။(ဓာတွတ္ထ။၃၆၇။)(ဝိဒ+တ။ နှစ်သက်ခြင်း, ရခြင်း။ ဉစ္စာ။)

http://www.dhammadownload.com

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) "မမ ဣဒ"န္တိ နေဟယိတဗ္ဗံ သဒ္ဒါယိတဗ္ဗန္တိ ဓနံ။ (ဓန+အ။ အသံပြုခြင်း။) (သုစိ)

(ဂ) သုမနဿ ဘာဝေါ သောမနဿံ။ (သုမန+ဏျ။)

* ပဋိစ္စ ဖလံ ဧတသ္မာတိ ပစ္စယော။ (ပတိ, ဣ+အ။ ဏ။)

* သောမနဿဿ + ပစ္စယော သောမနဿပစ္စယော။

(သောမနဿ၏ + အကြောင်းဖြစ်သော ပီတိနှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်။)

* သောမနဿံ ဝိန္ဒတိ ဧတာယာတိ ဝိတ္တိ။ (ဘာသာဋီကာ)

(တစ်နည်း) ဝိန္ဒိယတေ နန္ဒိယတေတိ ဝိတ္တိ။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၅။)

* သမာနမိဝ နံ ဒိဿတီတိ သရိက္ခာ။ (သမာန, ဒိသ+ကွိ။)

(တစ်နည်း) သာ ဝိယ အယံ ပီတိ ဒိဿတီတိ သရိက္ခာ။ ပီတိရ၏။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

* ဝိတ္တိယာ + သရိက္ခာ ဝိတ္တိသရိက္ခာ။ (ဥစ္စာ၏ + ပီတိနှင့် သဒိသ+သဒိသီစပ်။)

* ဝိတ္တိသရိက္ခာယ + ဘာဝေါ ဝိတ္တိသရိက္ခတာ။ (သဒိသဘောဂုဏ်ရ၏။) (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

(ဃ) "မမ ဣဒ"န္တိ ဓနာယိတဗ္ဗံ သဒ္ဒါယိတဗ္ဗန္တိ ဓနံ။ (ဓန+အ။ အသံပြုခြင်း။ ဥစ္စာ။)

* ဓနံ အဿ အတ္ထီတိ ဓနီ။ (တဿ ဓနိနော။) (ဓန+ဤ။ ဥစ္စာရှိသူ။)

* ပီတိ အဿ အတ္ထီတိ ပီတိမာ။ (တဿ)

(ပီတိ+မန္တု။ ပီတိ၏ + ပီတိရှိသူနှင့် ဠာနီ+ဠာန၊ ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်။)

(င) တောသနံ တုဋ္ဌိ။ တုသ+တိ။ (ရူ)

* သန္တော, သံဝိဇ္ဇမာနော ဝါ ဘာဝေါ သဘာဝေါ။ (သုစိ။)

* သဏ္ဌဟတီတိ သဏ္ဌိတာ။ (သံ, ဌာ+တ။)

* တုဋ္ဌိ စ + သာ + သဘာဝေါ စာတိ တုဋ္ဌိသဘာဝေါ။

* တုဋ္ဌိသဘာဝေ + သဏ္ဌိတာ တုဋ္ဌိသဘာဝသဏ္ဌိတာ။ (တာဃ)

(နှစ်သက်ခြင်းသဘော၏ + ကောင်းစွာတည်သော ပီတိနှင့် ဠာန+ဠာနီ၊ သဘာဝ+သဘာဝဝန္တစပ်။)

(၅)

(ဃ) ပီတိမတော–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ဂုဏဝါဒီ၊ ဉ–ကာရန္တ။
ဓနိနော–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရုဋ္ဌာဒီ၊ ဤ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ဝိတ္တံ–ဖြင့် ဝိတ္တိ၌ တိ–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်... ၍င်း၊ ဝိန္ဒတိ ပီတိ (သောမနဿံ) ဧတာယာတိ ဝိတ္တိ–ဟု ပြု... ၍င်း သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ဝိတ္တံ–ဖြင့် ဝိတ္တိသဒ္ဒါသည် နှစ်သက်ကြောင်း ဥစ္စာဓနအနက်ဟော... သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် ဝိန္ဒတိ ပီတိ (သောမနဿံ) ဧတာယာတိ ဝိတ္တိ–ဟု ဝစနတ္ထပြုနိုက် ဝိတ္တိအရ နှစ်သက်ကြောင်း ဥစ္စာဓနကို ယူ... ၍င်း၊ ဝိတ္တိသဒ္ဒါ၏ ကေဒေသျပစာသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကိုငြင်း သိစေသည်။

(ဂ) ဝိတ္တိသရိက္ခတာယ–ဖြင့် ဝိတ္တိ၌ အ–ပစ္စည်း၏ ဥပမာတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်.... ၍င်း၊ ဝိတ္တိ ဝိယာတိ ဝိတ္တိ–ဟု ပြု... ၍င်း သိစေ။

အယံ–ဖြင့် ဝိတ္တိအရ ပီတိကို ယူ... သိစေ။

အယံ သောမနဿပစ္စယတ္တာ–ဖြင့် ဤပီတိသည် သောမနဿ၏ အကြောင်းတည်းဟု သိစေ။

(င)ဖြင့် ဝိတ္တိပုဒ်ကို ဝိတ္တိ ဝိယာတိ ဝိတ္တိ–ဟု ပြု၍ ဝိတ္တိအရ နှစ်သက်ခြင်းသဘော၌ တည်သော ပီတိကို ယူ... ၍င်း၊ ဝိတ္တိသဒ္ဒါ၏ ကေဒေသျပစာသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကိုငြင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(ဂ) ပန–ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထ။ (ပြည့်သျှ။) ဝါကျာရမ္ဘဇောတက။ (ဘာဒိ။)
(ဃ) ဟိ–ကား တပ္ပါဠိကရဏတ္ထ, ဝိတ္ထာရတ္ထ။
ယထာ–ကား ပဋိဘာဂတ္ထ, ဥပမာနဇောတက။

(၈)

(က) ဝိတ္တိ, ဝိတ္တံ (ခ) ဓနံ–တို့အရ ဥစ္စာကို ယူ၍–

✔ ထို.... သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ ဥစ္စာကို ရကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်, ဝီရိယသည် ဒီပကတ္ထ။
✔ ဥစ္စာကို စွဲ၍ ဖြစ်ရသော ဝမ်းမြောက်ခြင်းသောမနဿသည် ပကာသနတ္ထ။
♦ ဓနံ ပဋိစ္စ သောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (ထောက်)
✔ ပုဗ္ဗေစကတပုညတာ, ကလျာဏမိတ္တတာသည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ ချမ်းသာအမျိုးမျိုးခံစားခြင်းစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဂ) အယံ, ဝိတ္တိသရိက္ခ–အရ ပီတိကို ယူ၍ထုတ်။

(ဃ) သောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–အရ

✔ သောမနဿသည် ဒဿနတ္ထ။
✔ ပီတိသည် ဒီပကတ္ထ။
✔ ကိုယ်, စိတ်ရွှင်လန်းခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ ပါမောဇ္ဇသည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ သုခ, သမာဓိ, ယထာဘူတဉာဏ်စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(ဃ) ဓနံ ပဋိစ္စ + သောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–၌

✔ ဓနံ–အရ ဥစ္စာဓနသည်–
သောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–အရ သောမနဿဝေဒနာအား အာရမ္မဏ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥပ, ပုရေ, အတ္ထိ, အဝိ။ (၆)
✔ သောမနဿံ–အရ သောမနဿဝေဒနာသည်–
ဥပ္ပဇ္ဇတိ–အရ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာန။ (၈)

===============

ဝါကျချုပ် (၁၇၁)

(က) ပီတိမာ ပန ပုဂ္ဂလော ကာယစိတ္တာနံ ဥဂ္ဂတတ္တာ အဗ္ဘုဂ္ဂတတ္တာ "ဥဒဂ္ဂေါ"တိ ဝုစ္စတိ။ ဥဒဂ္ဂဿ ဘာဝေါ ဩဒဂျံ။
(ခ) အတ္တနော မနတာ အတ္တမနတာ။
(ဂ) အနဘိရဒ္ဓဿ ဟိ မနော ဒုက္ခပဒဋ္ဌာနတ္တာ အတ္တနော မနော နာမ န ဟောတိ၊ အဘိရဒ္ဓဿ သုခပဒဋ္ဌာနတ္တာ အတ္တနော မနော နာမ ဟောတိ။
(ဃ) ဣတိ အတ္တနော မနတာ အတ္တမနတာ၊ သကမနတာ၊ သကမနဿ ဘာဝေါတိ အတ္ထော။

http://www.dhammadownload.com

(င) သာ ပန ယသ္မာ န အညာဿ ကဿစိ အတ္တနော မနတာ၊ စိတ္တဿေဝ ပနေသော ဘာဝေါ စေတသိကော ဓမ္မော၊ တသ္မာ "အတ္တမနတာ စိတ္တဿာ"တိ ဝုတ္တာ။

ဌ။ ၁၈၇။ မူလဋီ။ ၉၆။ ယောဇနာ။ ၁၁၄။ ပြည်သျှ၊၂။ ၁၅၅။ ဘာဋီ၊၂။ ၃၇၀။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၅။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၅။

(၁)

(ဂ) ဟိ-မှန်၏။ အနဘိရဒ္ဓဿ-မငြိမ်သက်သောကိုယ်, စိတ်ရှိသောသူ၏။ (ဝါ) အမျက်ထွက်သောသူ၏။ (ပြည်သျှ)

♦ အနဘိရဒ္ဓေါ အပသာဒကာယစိတ္တော။ (ဂဏ္ဌိ)

♦ အနဘိရဒ္ဓဿာတိ အနဘိရတဿ ကုဒ္ဓဿ။ (ယောဇနာ)

(တစ်နည်း) ဟိ-ချဲ့။ အနဘိရဒ္ဓဿ-မိမိ, သူတပါးအစီးအပွားကို မပြီးစေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏။ (ဝါ) မနှစ်သက်, မရွှင်ပြသောပုဂ္ဂိုလ်၏။ (ဘာသာဋီကာ)

♦ အဘိရာဓယတီတိ အဘိရဒ္ဓေါ။ န + အဘိရဒ္ဓေါ အနဘိရဒ္ဓေါ။ (ဘာသာဋီကာ။ ၃၇၀။)

(တစ်နည်း) ဟိ (ယသ္မာ)-ကြောင့်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

(င) ပန-ဆက်။ (ပြည်။ ဘာသာဋီ။)

ပန-ပုနရုတ္တိဒေါသကို ပယ်ဦးအံ့။ (ဝါ) အတ္တမနသဒ္ဒါကို ဟောပြီးလျက် စိတ္တဿသဒ္ဒါကို ဟောကျိုးကို ဆိုဦးအံ့။ (ဝါ) ပုဂ္ဂလဒိဋ္ဌိအယူကို ပယ်ဦးအံ့။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

(၂)

(က) ဝိတ္တိပုဒ်၏ အဖွင့်မှတပါး ဩဒဂျပုဒ်၏ အဖွင့်ပြ ပဏ္ဍက္ကရ။

(ခ) အတ္တမနတာပုဒ်၏ အဖွင့်ပြ ပဏ္ဍက္ကရ။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ။)

(ဂ)ဖြင့် (ခ)ကို ဗျတိရေက+အန္ဝယဖြင့် ချဲ့ပြ ဝိတ္ထာရ။(တစ်နည်း) ယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေ- ယုတ္တိဒဋ္ဌိ။

(ဂ)သို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (ခ)ဖြင့် အတ္တမနတာကို ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြရမည်ဟု ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ခပ်သိမ်းသော အနဘိရဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်, အဘိရဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စိတ်သည် အတ္တမနမည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ဝါ) အတ္တမနတာ၌ အတ္တအရ အနဘိရဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်, အဘိရဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်နှစ်မျိုးလုံးကို ယူအပ်၏၊ မနအရဒေါသမူပဋိဃစိတ်, သပ္ပိတိကသောမနဿစိတ် အားလုံးကို ယူအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏စသည်တက်။

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ခ) (ဂ) နှစ်ဝါကျဖြင့် အတ္တမနတာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့် အတ္တမနတာမည်ပုံ အကျယ်ကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းကိုပင် အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုံးအုပ်ပြလိုသော ဆရာသည် (ဃ)ဝါကျမိန့်။

ယင်း(ဃ)ဝါကျ၌လည်း သကမနတာ, သကမနဿ ဘာဝေါတိ အတ္ထော-ကား အတ္တ-ပုဒ်+ဂာ-ပစ္စည်းတို့၏ အနက်ကို ထုတ်ဖော်ချဲ့ပြ ဝိတ္ထာရ။

(င) ဥပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ-မြတ်စွာဘုရားသည် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် ပီတိနိဒ္ဒေသ၌ အတ္တမနတာ စိတ္တဿဟု စိတ္တဿပုဒ်ကို ထည့်၍ ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့...သော်လည်း ပီတိမည်သော စေတသိက်တရားကို အတ္တမနတာဟု ဟောတော်မူလျှင်ပင် လိုအပ်သော အနက်ပြီးစီးရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ပီတိနိဒ္ဒေသ၌ စိတ္တဿဟု ဝိသေသနသမ္ဗန်ကို ထည့်မဟောသင့်။ ယင်းသို့ စိတ္တဿဟု ဝိသေသနသမ္ဗန်

http://www.dhammadownload.com

ထည့်၍ ဟောတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း (ဝါ) အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် (ဝါ) အဘယ်အကျိုးငှာ ပီတိနိဒ္ဒေသ၌ စိတ္တဿဟူသော ဝိသေသနသမ္ဗန်ကို ထည့်၍ ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (၄)မိန့်။

♦ အတ္တမနဿ ပန ပုဂ္ဂလဿ ဘာဝေါ အတ္တမနတာတိ ဝတ္တာ ပုန ပုဂ္ဂလဒိဋ္ဌိနိသေဓနတ္ထံ "စိတ္တဿာ"တိ ဝုတ္တံ။ (မူလဋီ။ ၆၉။)

(၃)

(ဃ) အတ္တော–ထားရခြင်း

"အမိပွါယော၊ အတ္တောရှိက၊ ဝုဋ္ဌတ်ဖော်ပြ၊ စကားကျ"ဟူသည်နှင့်အညီ အတ္တမနတာ၌ အတ္တ–ပုဒ်, တာ–ပစ္စည်း၏ ငုပ်လျှိုးနေသော အနက်ကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင် ဖွင့်ပြလို၍ အတ္တော–ထားသည်။

(၄)

(ခ) ဘဝါဘဝံ ဓာဝန္တော ဓာတိဇရာဗျာဓိမရဏာဒိသောဒံ အနေကဝိဟိတံ သံသာရဒုက္ခံ အတတိ သတတံ ဂစ္ဆတိ ပါပုဏာတိ အဓိဂစ္ဆတီတိ အတ္တာ။ အတ+တ။ (နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၄။)

(တစ်နည်း) သုခဒုက္ခံ အဒတိ ဘက္ခတိ, ဓာတိဇရာမရဏာဒီဟိ ဝါ အဒီယတေ ဘက္ခီယတေတိ အတ္တာ။ (အဒ+တ။) (ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ။ ၄၈)

* မနဿ + ဘာဝေါ မနတာ။ အတ္တနော + မနတာ အတ္တမနတာ။

✔ မိမိဟူသော အတ္တ၏ + စိတ်ဖြစ်ကြောင်းပီတိနှင့် သမ္ဗန်+သမ္ဗန္ဓီစပ် ဗျူ–နိ။

✔ ပီတိတရားတို့၏ တစ်ခုသည် .....ဓာတ်သည် ပ–နိ။ (ဤကား အဌကထာအလိုတည်း။)

(တစ်နည်း) အတ္တနော + မနော + ဧတဿာတိ အတ္တမနော။ (မူလဋီကာ)

* အတ္တမနဿ ပုဂ္ဂလဿ + ဘာဝေါ အတ္တမနတာ။ (ပြည်သျှ။ ၁၅၇)

✔ အတ္တမန+တာ–သည်ငှင်း၊ မိမိစိတ်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏ + ပီတိနှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်–ငင်း ဗျူ–နိ။

✔ မိမိစိတ်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) ပီတိသည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဥဂ္ဂတံ + အဂ္ဂံ + အဿာတိ ဥဒဂ္ဂေါ။ (ဓာနီဋီ။ သုစိ။)

(တစ်နည်း) ဥဒ္ဓံ + အဂ္ဂေါ + ယဿာတိ ဥဒဂ္ဂေါ။ (ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၇၈။)

(အထက်၌ အဦးအဖျား၏ + ပုဂ္ဂိုလ်ဒြဗ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

(တစ်နည်း) ဥဒ္ဓံ + ဂစ္ဆတီတိ ဥဒဂ္ဂေါ–ဟု ပြု။ (မင်းခင်းဂတ္တိ။ ၄၆၅။)

* ဥဒဂ္ဂဿ + ဘာဝေါ ဩဒဂျံ။ (ဥဒဂ္ဂ+ဏျ။)

(အထက်၌ အဖျားရှိသောသူ၏ (ဝါ) တက်ကြွသော ကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏ + ပီတိနှင့် နိဿယ+နိဿိတ၊ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်။)

(ဂ) အဘိရာဓယတီတိ အဘိရဒ္ဓေါ။ (အဘိ, ရာဓ+တ။)

(မိမိသူတစ်ပါး အစီးအပွားကို ပြီးစေတတ်သူ။ (ဝါ) နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သူ။)

* န + အဘိရဒ္ဓေါ အနဘိရဒ္ဓေါ။ (ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၇၈။)

(န–အရ ပဋိသေဓဓာဂုဏ်၏ + အနဘိရဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

* ပဇ္ဇတိ ပဝတ္တတိ ဖလံ ဧတေနာတိ ပဒံ။

* တိဋ္ဌတိ ဧတ္တ ဖလံ တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယာတိ ဌာနံ။

* ပဒဉ္စ + တံ + ဌာနဉ္စာတိ ပဒဋ္ဌာနံ။ ဒုက္ခဿ + ပဒဋ္ဌာနံ ဒုက္ခပဒဋ္ဌာနံ။

* ဒုက္ခပဒဋ္ဌာနဿ + ဘာဝေါ ဒုက္ခပဒဋ္ဌာနတ္တံ။

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(က) ပီတိမာ–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ဂုဏဝါဒီ၊ ဥ–ကာရန္တ။ (တစ်နည်း) အ–ကာရန္တ။

(ခ) အတ္တနော–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရာဇာဒီ။

(ဃ) သကမနတာ–၌ သက–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်။

♦ သသ အတ္တနော အယန္တိ သကော။ ဣဒမတ္ထေ ကော၊ အတ္တဝါစကနိပါတတ္ထော "သဗ္ဗတော တျာ"ဒိနာ ကာဂမော ဝါ။ သော ဧဝ ဝါ တဿာယံ ဝါ သကော။ (သူစိ)

(င) အညဿ–ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒီ၊ အ–ကာရန္တ။

ကဿစိ–ကား နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဣ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ပီတိမာ ပုဂ္ဂလော–ဖြင့် ဩဒဂျ၌ ဥဒဂ္ဂအရ ပီတိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူ... သိစေ။

ဥဂ္ဂတတ္တာ–ဖြင့် ဥဒဂ္ဂေါ၌ ဥဒ–သဒ္ဒူပပဒ၊ ဂမု–ဓာတ်... ၎င်း၊ ကွိ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်... ၎င်း၊ ဥဒ္ဓံ + ဂစ္ဆတီတိ ဥဒဂ္ဂေါ–ဟု ပြု... ၎င်းသိစေ။

ကာယစိတ္တာနံ–ဖြင့် ဥဂ္ဂတတ္တာ၌ တက်ကြွ၏ဟူသည် ကိုယ်, စိတ်တို့ တက်ကြွခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

အဗ္ဘုဂ္ဂတတ္တာ–ဖြင့် တက်ကြွ၏ဟူသည် အလွန်တက်ကြွခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

ဝုစ္စတိ–ဖြင့် ဥဒဂ္ဂသဒ္ဒါ၏ ကေဒေသျူပစာသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကို သိစေ။

(ဂ)ဖြင့် အနဘိရဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် ဒုက္ခ၏ နီးစွာသော အကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့် အတ္တမနမမည်၊ အဘိရဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည်(သာ) သုခ၏ နီးစွာသော အကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့် အတ္တမနမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(တစ်နည်း) (ဂ)ဖြင့် အတ္တမနတာ၌ အတ္တအရ အနဘိရဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်ကို မယူရ၊ အဘိရဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်ကို၎င်း၊ မနအရ ဒေါသမူပဋိဃစိတ်ကို မယူရ၊ သပ္ပီတိကသောမနဿစိတ်ကို ယူ–၎င်း သိစေသည်။

(ဃ) အတ္တနော မနတာ–ဖြင့် ...ဖော်ပြ။

သကမနတာ–ဖြင့် အတ္တမနတာ၌ အတ္တသဒ္ဒါသည် စိတ်ဟူသော အနက်ကို မဟော၊ မိမိဟူသော အနက်ဟော... သိစေသည်။

♦ စိတ္တေ ကာယေ သဘာဝေ စ၊ သော အတ္တာ ပရမတ္တနိ။ (ဓာန်။ ၈၆၁။)

♦ အတ္တမနတာတိ ဧတ္ထ အတ္တသဒ္ဒေန န စိတ္တံ ဝုတ္တံ၊ န ဟိ စိတ္တဿ မနော အတ္ထိတိ။ (မူလဋီ။)

သကမနဿ ဘာဝေါ–ဖြင့် အတ္တမနတာ, သကမနတာတို့၌ တာ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ် အနက်၌ သက်... ၎င်း၊ အတ္တသဒ္ဒါ၏ မိမိဟူသော အနက်ဟော.... ၎င်း သိစေ။

(၇)

(င) စိတ္တဿေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်–

✔ စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါသည် (ဝါ) ပုဂ္ဂလဒိဋ္ဌိ(ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိ၏ဟူသော အယူ)သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

♦ ပုဂ္ဂလဒိဋ္ဌိနိသေဓနတ္ထံ "စိတ္တဿာ"တိ ဝုတ္တံ။ (မူလဋီကာ)

(က) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။

(ဃ) ဣတိ–ကား နိဒဿနတ္ထ။ (တစ်နည်း) ပရိသမာပနတ္ထ, နိဂမနတ္ထ။

(င) သာ ပန–၌ ပန–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ ပနေသော–၌ ပန–ကား အနုယတ္ထ။ (တစ်နည်း) ဇော်သတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

(ဂ) အနုဘိရဒ္ဓသ မနော-၌ မန-အရ

✔ ဒေါသမူစိတ်သည် ဒသနတ္တ။

✔ အာဃာတဝတ္ထု (၉)ပါးသည်ငှင်း, အယောနိသောမနသိကာရသည်ငှင်း ဒီပကတ္တ။

✔ ကာယိကဒုက္ခ, စေတသိကဒုက္ခတို့သည် ပကာသနတ္တ။

✔ အသပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္တ။

✔ ဒေါမနဿ, ဥပါယာသစသည်သည်ငှင်း၊ဒုဂ္ဂတိသို့ လားရခြင်းစသည်ငှင်း အနုဘာဝတ္တ၊

(၉)

(င) စေတသိကော ဓမ္မော-အရ ပီတိစေတသိက်ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်။

အမှာ။ ။ စေတသိကော ဓမ္မောဟု သာမန်ဆိုသော်လည်း ဤ၌ ပီတိနိဒ္ဒေသအရာဌာနဖြစ်သောကြောင့်ငှင်း, သာ ပနဉ် သာ-ဖြင့် အတ္တမနတာကို ခွဲယူရခြင်းတို့ကို ထောက်၍ငှင်း စေတသိက်အားလုံးကို မယူဘဲ ပီတိစေတသိက်ကိုသာ ယူရသည်။

(၁၀)

အတ္တနော + မနတာ-၌

✔ မနတာ-အရ ပီတိသည်-

အတ္တနော-အရ သပ္ပိတိကမဟာကုသိုလ်ပထမစိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟကြိုး ၄၊ အညှ, သမ္ပ ဈာန။ (၇)ပစ္စည်း။

စိတ္တဇရုပ်အား သဟကြိုး ၄၊ ဝိပ္ပ, ဈာန။ (၆)ပစ္စည်း။

နှစ်ပါးစုံအား ကြိုး ၄၊ ဈာန။ (၅)ပစ္စည်း။

(ဂ) အနုဘိရဒ္ဓသ မနော + ဒုက္ခပဒဋ္ဌာနတ္တာ-၌

✔ အနုဘိရဒ္ဓသ မနော-အရ အနုဘိရဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်၏ ဒေါသမူစိတ်သည်-

ဒုက္ခပဒဋ္ဌာနတ္တာ-၌ ဒုက္ခ-အရ ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာအား ဥပနိဿယ-ပြု။(ပြိုင်=မရှိ)

(တစ်နည်း) ဒုက္ခ-အရ မာနသိကဒုက္ခဝေဒနာအား သဟဇာတ-ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြိုး ၄၊ အညှ, သမ္ပ၊ အာဟာရ, ဣံ။ (၉)

============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၇၂)

(က) ဇေဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသေ အစလဘာဝေန အာရမ္မဏေ တိဋ္ဌတီတိ ဋ္ဌိတိ။

(ခ) ပရတော ပဒဒွယံ ဥပသဂ္ဂဝသေန ဝဍ္ဎိတံ။

(ဂ) အပိစ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ အာရမ္မဏမှိ သမ္ပိဏ္ဍေတွာ တိဋ္ဌတီတိ သဏ္ဌိတိ။ အာရမ္မဏံ ဩဂါဟေတွာ အနုပဝိသိတွာ တိဋ္ဌတီတိ အဝဋ္ဌိတိ။

(ဃ) ကုသလပက္ခသ္မိံ စတ္တာရော ဓမ္မာ အာရမ္မဏံ ဩဂါဟန္တိ သဒ္ဓါ သတိ သမာဓိ ပညာတိ။

(င) တေနေဝ သဒ္ဓါ "ဩကပ္ပနာ"တိ ဝုတ္တာ။ သတိ "အပိလာပနတာ"တိ၊ သမာဓိ "အဝဋ္ဌိတိ"တိ၊ ပညာ "ပရိယောဂါဟနာ"တိ။

ဋ။ ၁၈၈။ မူလဋီ။ ၉၆။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၇၉။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ခ) ပရတော–၌။ ပဒဒွယံ–သင်္ခါရိတိ, အဝင်္ခါရိတိဟူသော ပုဒ်နှစ်ပါးအပေါင်းကို။ ဥပသဂ္ဂဝသေန–သံ, အဝဟူသော ဥပသာရတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်။ (ဘဂဝတာ–သည်) ဝဓိတံ–ပွားစေအပ်၏။

(ဂ) ဩဂါဟေတွာ–သက်ဝင်၍။ အနုပဝိသိတွာ–အစဉ်အတိုင်းသက်ဝင်၍။

(ဃ) ဟိ(သစ္စံ)–မှန်။

(င) တေနေဝ–ထိုသို့ လေးပါးသောတရားတို့၏ အာရုံသို့ သက်ဝင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်။ (ပ)

(၂)

(ခ)သို့ ဥပနာဘောဂါဒီ

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ဓမ္မသင်္ဂဏီ ကေဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသ၌ ယာ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တဿ ဌိတိ သဏ္ဌိတိ အဝဋ္ဌိတိ–စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင် ....သော်လည်း သဏ္ဌိတိ, အဝဋ္ဌိတိပုဒ်တို့သည် ဌိတိပုဒ်နှင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် အတူတူပင်ဖြစ်ရကား စိတ္တဿ ဌိတိဟု ဟောတော်မူလျှင် လိုအပ်သောအနက် ပြီးစီးရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) အဘာယ်၏ အစွမ်းဖြင့် (ဝါ) အဘာယ်၏ အစွမ်းကြောင့် သဏ္ဌိတိ, အဝဋ္ဌိတိပုဒ်တို့ကို (တဖန်)ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

အမှာ။ ။ (က)ဖြင့် ဌိတိပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။ (ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် သဏ္ဌိတိ, အဝဋ္ဌိတိပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။ ဤသို့ ပက္ခန္တရယူ၍လည်း ကျမ်းတက်နိုင်သည်။

(ဂ)ပါပနာဒိပဋ္ဌကစောဒနာ

ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် သဏ္ဌိတိ, အဝဋ္ဌိတိပုဒ်နှစ်ပါးအပေါင်းကို သံ, အဝ–ဟူသော ဥပသာရတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် တိုးပွား၍ ဟောတော်မူအပ်ပြီဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် သဏ္ဌိတိ, အဝဋ္ဌိတိတို့၌ သံ, အဝ–ဥပသာရတို့သည် အနက်မရှိ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကတစ်မျိုးသာဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် သဏ္ဌိတိ, အဝဋ္ဌိတိတို့၌ သံ, အဝ–ဥပသာရတို့၏ အနက်ထူးရှိပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ....အဇ္ဈာပိတ–တင်။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဃ) ဥပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ) အာရမ္မဏံ ဩဂါဟေတွာ–စသော ဝါကျဖြင့် အာရုံသို့ သက်ဝင်၍ တည်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် အဝဋ္ဌိကမည်သောဟု ဆို၏။ (ဝါ) အဝဋ္ဌိတိပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့် အဝသဒ္ဒါ ဩဂါဟန (အနုပဝိသန) (ဝါ) အဓောဘာဂအနက်ဟော၏ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌီယမျှသာဖြစ်၍ မယုံကြည်အပ်, မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(င)ဝါကျကား အာဂမဒဋ္ဌိကရဏ (တစ်နည်း) လဒ္ဓဂုဏ်။ (ဃ)ကို ဥပနာထား၍ ကျမ်းတက်။

(၃)

(ဂ) အပိ စ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

သဏ္ဌိတိ, အဝဋ္ဌိတိတို့၌ သံ, အဝ–သဒ္ဒါတို့၏ အနတ္ထက, ပဒပူရဏ, ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကဟူသော အနက်အကြောင်းမှတပါး သံ–သဒ္ဒါ၏ သမောဓာနတ္ထ၊ အဝ–သဒ္ဒါ၏ ဩဂါဟနတ္ထ, (ဝါ) အဓောဘာဂတ္ထဟူသော အနက်အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ဂ)၌ အပိ စ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

(င) တေနေဝ ဝုတ္တော–ထားရခြင်း

အာဂမဒဋ္ဌိကရဏ, သာဓက, ဥပကကို ပြလိုသောကြောင့် (တစ်နည်း) ရအပ်သော အကျိုးလဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (င)၌ တေနေဝ ဝုတ္တော–သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

(ခ) ပဗ္ဗတေ ဉာယတေ အတ္တော ဓာတေနာတိ ပဒံ။ (ပဒ+အ)

* ဒိန္န + သမ္ဗုဟော ဒွယ်။ ပဒါနံ + ဒွယံ ပဒဒွယံ။

✔ သဏ္ဍိတိ, အဝဋ္ဌိတိဟူသော အစိတ်ပုဒ်တို့၏ + နှစ်ခုအပေါင်းနှင့် သမူဟီ+သမူဟ၊ အဝယံဝ+အဝယဝီ၊ အဘေဒ+ဘေဒစပ် ဗျူ–နီ။

✔ ပုဒ်နှစ်ခု အပေါင်းတို့၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) စလတီတိ စလာ။ န + စလာ အစလာ။ ဘဝနံ ဘာဝေါ။

* အစလာယ + ဘာဝေါ အစလဘာဝေါ။ (မတုန်လပ်သည်၏ + အဖြစ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်။)

(၅)

(ဃ) စတ္တာရော–ကား သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ ဥ–ကာရန္တ။

ဩဂါဟန္တိ–ကား(အဝ, ဂါဟူ+အန္တိ။) အလိင်၊ ဘူဝါဒိ၊ ဦ–ကာရန္တ။

(ဂ) အဝဋ္ဌိတိ–ကား (အဝ, ဌာ+တိ။) ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။ (ကေဂ္ဂတာ–ရှု။)

(င) အဝဋ္ဌိတိ–ကား ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။ (သမာဓိ–ရှု။)

(၆)

(က) တိဋ္ဌတိ–ဖြင့် ဋ္ဌိတိ၌ ဌာ၊ တိ–ပစ္စည်း။ တိဋ္ဌတီတိ ဋ္ဌိတိ–ဟု ပြု...သိစေ။

အစလဘာဝေန အာရမ္မဏေ–ဖြင့် ဖော်ပြ။ (ဘာဝတ္ထ)

(ခ)ဖြင့် သဏ္ဌိတိ, အဝဋ္ဌိတိတို့၌ သံ, အဝ–တို့ကား အနတ္ထက, ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက– သိစေ။

(ဂ) သမ္ပိဏ္ဍေတွာ တိဋ္ဌတိ–ဖြင့် သဏ္ဌိတိ၌ သံ, ဌာ–ဓာတ်.ငင်း၊ သံ–သဒ္ဒါ သမောဓာန (သမ္ပိဏ္ဍန) အနက်ဟော..ငင်း၊ တိ–ပစ္စည်း ကတ္တုသာဓန၌ သက်. ငင်း၊ သမ္ပိဏ္ဍေတွာ တိဋ္ဌတီတိ သဏ္ဌိတိ–ဟု ပြု..ငင်း၊(တစ်နည်း) တိဋ္ဌတီတိ ဋ္ဌိတိ၊သမ္ပိဏ္ဍေတွာ+ဋ္ဌိတိ သဏ္ဌိတိ–ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်ပြု– သိစေ။

သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ အာရမ္မဏမှိ–ဖြင့် ဖော်ပြ။ (ဘာဝတ္ထ)

ဩဂါဟေတွာ တိဋ္ဌတိ–ဖြင့် အဝဋ္ဌိတိ၌ အဝ, ဌာ–ဓာတ်... ငင်း၊ တိ–ပစ္စည်း ကတ္တုသာဓနေ အနက်၌ သက်... ငင်း၊ အဝ–ဥပသာရ၏ ဩဂါဟန (ဝါ) အဓောဘာဂအနက်ဟော...ငင်း၊ ဩဂါဟေတွာ တိဋ္ဌတီတိ အဝဋ္ဌိတိ–ဟု ပြု... ငင်း သိစေသည်။ (တစ်နည်း) တိဋ္ဌတီတိ ဋ္ဌိတိ၊ ဩဂါဟေတွာ ဋ္ဌိတိ အဝဋ္ဌိတိ–ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်ပြု... သိစေ။

အာရမ္မဏံ အနုပဝိသိတွာ–ဖြင့် ဩဂါဟေတွာ တိဋ္ဌတိ–၌ သက်ဝင်၍တည်၏ဟူသည် အာရုံသို့ အစဉ်အတိုင်း သက်ဝင်၍ တည်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(၇)

(င) တေနေဝ–၌ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ–စသည်

✔ သဒ္ဓါ, သတိ, သမာဓိ, ပညာ(၄)တို့၏ အာရုံသို့ သက်ဝင်သည်၏အဖြစ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ယင်းတရား လေးပါးတို့၏ အာရုံသို့ မသက်ဝင်တတ်ဟူသော အနက်သည် (ဝါ)ရုပ်တရားတို့၏ အာရုံသို့ မသက်ဝင်တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သဒ္ဓါစသော (၄)ပါးမှ တပါးသော နာမ်တရားတို့၏ အာရုံသို့ သက်ဝင်တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

ဌိတိ, သဏ္ဌိတိ, အဝဋ္ဌိတိ–တို့အရ ဧကဂ္ဂတာဟူသောသမာဓိကိုယူ။ (ဝါကျအမှတ်–၁၃၇–၌ ထုတ်ခဲ့ပြီ)

(၉)

အကုသလပက္ခေ စိတ္တေကဂ္ဂတာ န ဗလဝတီ ဟောတိ(ဋ္ဌ။ ၁၈၈။)

အကုသိုလ်အဖို့၌ ဧကဂ္ဂတာ အားမရှိပါဘဲလျက် အဘယ်ကြောင့် "အဝဋ္ဌိတိ"ဟု ဟောတော်မူပါသနည်း?။

တစ်ခုသော အာရုံရှိသောစိတ်ဖြင့် သတ္တဝါတို့ကို သတ်ခြင်းစသည်ကို ပြုခြင်း၌ ထိုသတ္တဝါကို သတ်ခြင်းစသော အမှုကို ပြီးစေသော အခြင်းအရာဖြင့် သက်ဝင်၍ တည်ကြောင်းမျှ၏ အဖြစ်ကြောင့် "အဝဋ္ဌိတိ"ဟူ၍ ဟောတော်မူပါသည်။

- ♦ န ဗလဝတီ၊ ကသ္မာ အဝဋ္ဌိတိ–ဝုတ္တာတိ? ဧကဂ္ဂစိတ္တေန ပါဏာတိပါတာဒိကရဏေ တထာ အဝဋ္ဌာနမတ္တဘာဝတော။ (မူလဋီကာ။ ၉၆။)

(၁၀)

(ဂ) သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ + တိဋ္ဌတိ–၌

✔ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ–အရ သမာဓိသမ္ပယုတ္တဓမ္မသည်–
တိဋ္ဌတိ–အရ သမာဓိ ဧကဂ္ဂတာအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ပ၊ သဟငယ် ၇။ (၁၃) ယထာရဟ။

✔ တိဋ္ဌတိ–အရ ဧကဂ္ဂတာသည်–
သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ–အရ အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာန, မဂ္ဂ။ (၉)

============

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၇၃)

(က) ဥဒ္ဓစ္စဝိစိကိစ္ဆာဝသေန ပဝတ္တဿ ဝိသာဟာရဿ ပဋိပက္ခတော အဝိသာဟာရော၊

(ခ) ဥဒ္ဓစ္စဝိစိကိစ္ဆာဝသေနေဝ ဂစ္ဆန္တံ စိတ္တံ ဝိက္ခိပတိ နာမ၊

(ဂ) အယံ ပန တထာဝိဓော ဝိက္ခေပေါ န ဟောတီတိ အဝိက္ခေပေါ။

(ဃ) ဥဒ္ဓစ္စဝိစိကိစ္ဆာဝသေနေဝ စ စိတ္တံ ဝိသာဟဋံ နာမ ဟောတိ၊ ဣတော စိတော စ ဟာရိယတိ၊

(င) အယံ ပန ဧဝံ အဝိသာဟဋဿ မာနသဿ ဘာဝေါတိ အဝိသာဟဋမာနသတာ။

ဋ္ဌ။ ၁၈၈။ မူလဋီ။ ၉၆။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၅၉။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၈၁။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၅။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၆။

(၁)

(က) အဝိသာဟာရော–ဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍ ရွေ့ရှားပျံ့လွင့်သည် မဟုတ်။(ဝိ–သဒ္ဒါ ဝိရုဒ္ဓတ္ထ)

(ဝါ) အထူးထူးအပြားပြား ရွေ့ရှားပျံ့လွင့်သည် မဟုတ်။ (ဝိ–သဒ္ဒါ ဝိဝိဓတ္ထ)

(ဝါ) ကြံသကဲ့သို့ ဖရိုဖရဲဖြစ်သည် မဟုတ်။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ)

(တစ်နည်း) အဝိသာဟာရော–ပေါင်းစည်းစုရုံးခြင်းကင်း၍ ကြံသကဲ့သို့ ဖရိုဖရဲဖြစ်သည် မဟုတ်, ပေါင်းစည်းစုရုံး၍ ငြိမ်သက်စွာဖြစ်သောတရား။ (ဝိ–သဒ္ဒါ အဘာဝတ္ထ) (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၅၉။)

- ♦ ဝိရူပံ, ဝိဝိဓံ ဝါ သံဟရဏံ ဝိကိရဏံ ဝိသာဟာရော၊ သံဟရဏံ ဝါ သမ္ပိဏ္ဍနံ၊ တဒဘာဝေါ အဝိသာဟာရော။ (မူလဋီ။ ၉၆။)

http://www.dhammadownload.com

(ခ) ဥဒ္ဓစ္စဝိစိကိစ္ဆာဝသေနေဝ–သာလျှင်။ ဂစ္ဆန္တံ–အာရုံထိုထိုသို့ ပြေးသွားပျံ့လွင့်သော။ စိတ္တံ–သည်။ (သဟဇာတစမ္မေ–တကွဖြစ်ဖက်တရားတို့ကို။) ဝိက္ခိပတိ နာမ–အထူးထူးသော အာရုံသို့ ပြေးသွားပျံ့လွင့်သည်မည်၏။

(၂)

(က)ဖြင့် အဝိသာဟာရ–ပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြသည်။

(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် အဝိက္ခေပ–ပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြသည်။

ထိုတွင်– (ခ) ဖြင့် ဝိက္ခေပ–ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြသည်။

(ဂ) ဖြင့် အဝိက္ခေပ–ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြသည်။

(ဃ) (င)တို့ဖြင့် အဝိသာဋမာနသတာ–ပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြသည်။ (ပက္ခန္တရချည်းသာ) ပြည်နီသျှ္ဘ (ဂ)(င)ဝါကျရှိ ပန–ကို ဝိသေသဇောတက ကြံသည်။ ဘာသာဋီကာ၌ (င) ပန–ကို ဝါကျာရမ္ဘဇောတက–ကြံသည်။

(ဂ) ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် အဝိက္ခေပေ၌ ဝိက္ခေပဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ (အဘိဓာနတ္ထ) နှင့် **အရကောက်၊ အဘိဓေယျတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိက္ခေပဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့် အဘိဓေယျတ္ထကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ... မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့်** အဝိက္ခေပဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့် အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ **....မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။** ....အဗျာပိတ ...၏။ ....ကား အဘာယ်နည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(၄)

(က) **သံဟရဏံ သာဟာရော။** (သံ–၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကိုချေ၊ အစိတ်အ–ကို ဒီဃပြု။)

* **ဝိရူပံ + သာဟာရော ဝိသာဟာရော။**

(တစ်နည်း) ဝိဝိဓံ + သာဟာရော ဝိသာဟာရော။

(တစ်နည်း) သံဟရဏံ သမ္ပိဏ္ဍနံ သံဟာရော။ ဝိဂတော + သံဟာရော ဝိသံဟာရော။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ)

* **န + ဝိသာဟာရော အဝိသာဟာရော။**

✔ **န–အရ ဝိရုဒ္ဓ(ပဋိပက္ခ)ဘောဂုဏ်၏ + ကေဂ္ဂတာ သမာဓိနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်– ဗျု–နိ။**

✔ **ကေဂ္ဂတာ(သမာဓိ)တို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။**

(၅)

(က) **ပဋိပက္ခတော–၌** ပဋိပက္ခ–ကား ကမ္မဓာရယ်သမာသ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ။

♦ **ပဋိ–ဝိရုဒ္ဓေါ + ပက္ခော သဟာယော ပဋိပက္ခော။ (သုစိ)**

ပဋိပက္ခတော–ကား အဗျယတဒ္ဓိတ်(နိပါတ်) အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဩကာရန္တ။

(၆)

(က) **ဝိသာဟာရဿ ပဋိပက္ခတော–ဖြင့် အဝိသာဟာရော၌ န–၏ ကာရိယ အ–၏ ပဋိပက္ခ(ဝိရုဒ္ဓ) အနက်ဟော...** ၎င်း၊ န + ဝိသာဟာရော အဝိသာဟာရော–ဟု ပြု ...၎င်း သိစေ။

ဥဒ္ဓစ္စဝိစိကိစ္ဆာဝသေန ပဝတ္တဿ–ဖြင့် အဝိသာဟာရော၌ ဝိသာဟာရအရ ဥဒ္ဓစ္စဝိစိကိစ္ဆာ၏ **အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော** အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ဝိသာဟာရဿ၌ ဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍ ရွေ့ရှားပျံ့လွင့်ဟူသည် ဥဒ္ဓစ္စဝိစိကိစ္ဆာ၏ **အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော** ဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍ ရွေ့ရှားပျံ့လွင့်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ခ) ဝိက္ခိပတိ–ဖြင့် အဝိက္ခေပေါ်၌ ဝိက္ခေပေါဝယ် ဝိပုဗ္ဗ, ခိပ–ဓာတ် ...ရင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ရင်း၊ ဝိက္ခိပတီတိ ဝိက္ခေပေါ–ဟု ပြု ...ရင်း သိစေသည်။

နာမ–ဖြင့် ဝိက္ခိပတိ, ဝိက္ခေပေါသဒ္ဒါတို့သည် မုချသဒ္ဒါ မဟုတ်၊ ဥပစာသဒ္ဒါတည်းဟု သိစေ။

ဥဒ္ဒစ္စဝိစိကိစ္ဆာဝသေနေဝ ဂစ္ဆန္တံ စိတ္တံ–ဖြင့် အဝိက္ခေပေါ်၌ ဝိက္ခေပအရ ဥဒ္ဒစ္စဝိစိကိစ္ဆာ၏ အစွမ်းဖြင့်ပင် ထိုထိုအာရုံသို့ ပြေးသွားပျံ့လွင့်သော စိတ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(ဂ) ဝိက္ခေပေါ န ဟောတိ–ဖြင့် အဝိက္ခေပေါ်၌ အ–၏ န–နိပါတ်၏ ကာရိယ... ရင်း၊ အ–၏ ဝိရုဒ္ဓအနက်ဟော ...ရင်း၊ န + ဝိက္ခေပေါ အဝိက္ခေပေါ–ဟု ပြု ...ရင်း သိစေသည်။

တထာဝိဓော–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ... သိစေ။

အယံ–ဖြင့် အဝိက္ခေပေါအရ ဧကဂ္ဂတာ သမာဓိကို ယူ... သိစေ။

(ဃ) ဥဒ္ဒစ္စဝိစိကိစ္ဆာဝသေနေဝ စိတ္တံ–ဖြင့် အဝိသာဟဋ္ဌမာနသတာ၌ ဝိသာဟဋ္ဌအရ ဥဒ္ဒစ္စဝိစိကိစ္ဆာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍ ရွေ့ရှားပျံ့လွင့်သော စိတ်ကို ယူ... သိစေ။

ဣတော စိတော စ ဟရီယတိ–ဖြင့် ဝိသာဟဋ္ဌ၌ ဝိ–ရှေး, သံ–ရှေး, အာ–ရှေး, ဟရ–ဓာတ် ...ရင်း၊ တ–ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်...ရင်း၊ ဝိ–ဥပသာရ၏ ဝိဝိဓအနက်ဟော... ရင်း၊ ဝိသံဟရီယတီတိ ဝိသာဟဋံ–ဟု ပြု ...ရင်း သိစေသည်။

အမှာ။ ။ နိဿယများ၌ ဣတော စိတော စ ပသာရီယတိ–ဟူသော မူကွဲပါဠ်ကို အနက်ပေးကြသည်။

(င) အဝိသာဟဋ္ဌဿ မာနသဿ ဘာဝေါ–ဖြင့် အဝိသာဟဋ္ဌမာနသတာ၌ အဝိသာဟဋ္ဌမာနသ ပုဒ်ကို အဝိသာဟဋ္ဌ တံ မာနသဉ္စာတိ အဝိသာဟဋ္ဌမာနသံ–ဟု ပြု ..ရင်း၊ တာ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌ သက်..ရင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို အဝိသာဟဋ္ဌမာနသ + ဘာဝေါ အဝိသာဟဋ္ဌမာနသတာ–ဟု ပြု ...ရင်း သိစေ။

အယံ–ဖြင့် အဝိသာဟဋ္ဌမာနသတာအရ ဧကဂ္ဂတာသမာဓိကို ယူ... သိစေသည်။

(၇)

(စ) ဥဒ္ဒစ္စဝိစိကိစ္ဆာဝသေနေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဥဒ္ဒစ္စဝိစိကိစ္ဆာ၏ အစွမ်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ တပါးသော တရားတို့၏ အစွမ်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဂ) အယံ ပန–၌ ပန–ကား ဝိသေသတ္ထ။ (ပြည်သျှ) (တစ်နည်း) ပက္ခန္တရတ္ထ။

(ဃ) ဥဒ္ဒစ္စဝိစိကိစ္ဆာဝသေနေဝ စ–၌ စ–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။

ဣတော စိတော စ–၌ စ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

(င) ပန–ကား ဝိသေသတ္ထ။ (ပြည်) (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ (ဘာဒ္ဒီ) (တစ်နည်း) ပက္ခန္တရတ္ထ။

အမှာ။ ။ ပန, စ–တို့ကို ပက္ခန္တရတ္ထဟု ခွဲခြင်းမှာ မိမိ၏ အယူဖြစ်သည်။ (၂)နိပါတ်အစွဲ ဝါကျခွဲ ပြန်ကြည်။

ဝေ–ကား နိဒဿနတ္ထ။

(၈)

အဝိသာဟာရော, အဝိက္ခေပေါ, အဝိသာဟဋ္ဌမာနသတာ–တို့အရ ဧကဂ္ဂတာသမာဓိကို ယူ။ ယင်းပုဒ်တို့၌ ဝိသာဟာရ, ဝိက္ခေပ, ဝိသာဟဋ္ဌ–ပုဒ်တို့အရ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(၁၀)

အဝိသာဟဋ္ဌမာနသတာ–၌–

✔ တာ–ပစ္စည်း အရ ဧကဂ္ဂတာသည်–

အဝိသာဟဋ္ဌမာနသ–အရ စိတ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညံ, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာန, မဂ္ဂ။ (၉)

============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၇၄)

(က) သမထောတိ တိဝိဓော သမထော စိတ္တသမထော အဓိကရဏသမထော သဗ္ဗသင်္ခါရ-သမထောတိ။

(ခ) တတ္ထ အဋ္ဌသု **သမာပတ္တီသု** စိတ္တေကဂ္ဂတာ စိတ္တသမထော နာမ။

(ဂ) တဉှိ အာဂမ္မ **စိတ္တစလနံ** စိတ္တဝိပ္ဖန္ဒိတံ သမ္မတိ ဝူပသမ္မတိ၊

(ဃ) တသ္မာ သော **စိတ္တသမထောတိ** ဝုစ္စတိ။

(င) သမ္မုခါဝိနယာဒိ **သတ္တဝိဓော** သမထော အဓိကရဏသမထော နာမ။ တဉှိ အာဂမ္မ တာနိ တာနိ **အဓိကရဏာနိ** သမ္မန္တိ ဝူပသမ္မန္တိ၊ တသ္မာ သော အဓိကရဏသမထောတိ ဝုစ္စတိ။

(စ) ယသ္မာ ပန **သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ** နိဗ္ဗာနံ အာဂမ္မ သမ္မန္တိ ဝူပသမ္မန္တိ၊ တသ္မာ တံ သဗ္ဗသင်္ခါရ-သမထောတိ **ဝုစ္စတိ။**

(ဆ) ဣမသ္မိံ အတ္ထေ **စိတ္တသမထော** အဓိပ္ပေတော။

၄။ ၁၈၀။ ယောဇနာ။ ၁၁၄။ **မြည်သျှ၊** ၂။ ၁၆၀။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၀၃။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၆။

(၁)

(ဂ) ဟိ(သစ္စံ)-မှန်။ တံ-ထိုစိတ္တေကဂ္ဂတာကို။ အာဂမ္မ-စွဲ၍။ (မြည်သျှ)

ဟိ-မှန်၏။ (တစ်နည်း) ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်။ တံ-ထိုသမာဓိသို့။ အာဂမ္မ-ရှေးရှုရောက်၍၊ (ပ) သော-ထိုသမာဓိကို။ စိတ္တသမထောတိ-ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ။ (ဘာသာဋီကာ)

(င) ဟိ-မှန်။ (တစ်နည်း) ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်။ တံ-ထိုသမ္မုခါဝိနည်းစသည်ကို။ (မြည်) တံ-ထိုသမ္မုခါဝိနယစသော သမထသို့။ (ဘာသာဋီ) (ပ) တသ္မာ-ကြောင့်။ သော-ထိုသမ္မုခါဝိနယစသော ထိုသမထကို။ အဓိကရဏသမထောတိ-ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ။

(ဆ) ဣမသ္မိံ အတ္ထေ-စိတ္တေကဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသဟူသော ဤအရာ၌။ (မြည်သျှ)

ဣမသ္မိံ အတ္ထေ-ဤ သမထောဟူသော ပုဒ်၏ အနက်၌။ (ဘာသာဋီကာ)

(၂)

(ခ)စသည်သို့ ဥပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ-သည် (က)ဖြင့် သမထသည် စိတ္တသမထစသည်ဖြင့် သုံးပါးအပြားရှိ၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းသမထသုံးပါးတို့၏ အကျယ်အဓိပ္ပါယ်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော စသည်ဖြင့် ဝိတ္ထာရထုံးစံတက်။

(ဂ)သို့ ဥပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ-သည် (ခ)ဖြင့် (မြန်မာပြန်)-ဆို၏ ။ ထိုသို့ ...သော် ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌီယမျှသာဖြစ်၍ မယုံကြည်အပ်, မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလောစသည်တက်။ (ယုတ္တိဒဋ္ဌီထုံးစံ)

(ဆ) ပါပနာဒိပဋိက္ခေပအာဒိနာ

ဆရာ-သည် ရှေးဆိုခဲ့ပြီးသော ဝါကျတို့ဖြင့် သမထသုံးပါးသရုပ် အဓိပ္ပါယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤစိတ္တေကဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသ၌လည်း သမထောအရ သမထသုံးပါးလုံးကိုပင် လိုအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ) ဤစိတ္တေကဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသ၌ သမထောအရ လိုအပ်သည့် သမထကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ....မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...နေချေသော် အတိဗျာပိတဒေါသ-၏။ ဤစိတ္တေကဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသ၌ သမထောအရ မည်သည့် သမထကို လိုအပ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဆ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ခ)စသည် ဝိတ္ထာရ။ ဝိရောဓိ, ပုနရုတ္တိ–ပယ်။

ထိုတွင်– (ဂ)ယုတ္တိဒဠှိကရဏ။ (တစ်နည်း) ကာရဏ။ ဝိရောဓိ, ဩစိတျပဟီန–ပယ်။

(ဃ) လဒ္ဓဂုဏ။ နိရတ္ထက–ပယ်။

(င) ပက္ခန္တရ။ အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏ–ပယ်။

ယင်း(င)ဝါကျ၌လည်း တဦ–စသည်ကား ယုတ္တိဒဠှိကရဏ။ (တစ်နည်း) ကာရဏ။

တဿာ–စသည်ကား လဒ္ဓဂုဏ။

(စ)သည် အဓိကရဏသမထအကျယ်မှတပါး သဗ္ဗသင်္ခါရသမထအကျယ်ပြ– ပက္ခန္တရ။

(ဆ)သည် ဤစိတ္တေကဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသ၌ သမထောအရ လိုအပ်သည့် သမထကို အထူးထုတ်၍ပြ– ဝိသေသ၊ အတိဗျာပိ–ပယ်။ (တစ်နည်း) အတ္ထုဒ္ဒါရမှတပါးအတ္ထုဒ္ဒေသကိုပြ– ပက္ခန္တရ။ အဗျာပိတ–ပယ်။

(ဆ) အဓိပ္ပာယ်–ထားရခြင်း

သမထသုံးမျိုးဟူသော သာမညမှ ဤစိတ္တေကဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသ၌ လိုအပ်သော စိတ္တသမထဟူသော သမထဝိသေသကို ပြလိုသောကြောင့်ရင်း၊ ဤစိတ္တေကဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသ၌ သမထောအရ သမထသုံးပါးတွင် စိတ္တသမထကိုသာ ယူရမည်ဟု စကားလုယက်၍ ပြဆိုသော အရာဌာနဖြစ်သောကြောင့်ရင်း–ထားသည်။

(၄)

* စိတ္တံ + သမေတိ + ဓေတနာတိ စိတ္တသမထော။

* အဓိကရဏာနိ + သမေန္တိ + ဓေတနာတိ အဓိကရဏသမထော။

* သဗ္ဗသင်္ခါရာ + သမေန္တိ + ဓေတနာတိ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော။ (ယောဇနာ။ ၁၁၄၊ ၁၁၅။)

"အစိတ် + အပေါင်း"

* သမေတိ(သမ္မတိ) ဓေတနာတိ သမထော။ စိတ္တဿ + သမထော စိတ္တသမထော။

✔ စိတ်၏ + ငြိမ်းကြောင်း သမာဓိနှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ် ဗျူ–နိ။

✔ စိတ္တသမထတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

(၅)

(ခ)	သမာပတ္တိသု–ကား	ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
(ဂ)	အာဂမ္မ–ကား (အာ, ဂမု+တွာ)	ကိတ်နာမ်၊ (တစ်နည်း) နိပါတ်၊ အ–ကာရန္တ။
	သမ္မတိ–ကား (သမု+ယ+တိ)	အလိင်၊ ဒိဝါဒိ၊ ဉ–ကာရန္တ။

(၆)

(က)ဖြင့် သမထသည် စိတ္တသမထ, အဓိကရဏသမထ, သဗ္ဗသင်္ခါရသမထဟူ၍ သုံးမျိုးရှိ၏ဟု သိစေသည်၏။ (သရူပတ္ထ)

(ဂ) တံ အာဂမ္မ သမ္မတိ၊ တဿာ–ဖြင့် စိတ္တသမထော၌ သမထောဝယ် သမု–ဓာတ်၏ အဖြစ်ကိုရင်း၊ ယင်းသမု–ဓာတ်၏ ဒိဝါဒိဂဏိကဓာတ်အဖြစ်ကိုရင်း၊ ထ–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓန အနက်၌ သက်.... ရင်း၊ သမ္မတိ(သမေတိ)ဓေတနာတိ သမထော–ဟု ပြ.... ရင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို စိတ္တဿ + သမထော စိတ္တသမထော–ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်... ပြ... ရင်း သိစေသည်။

ဥပသမ္မတိ–ဖြင့် သမ္မတိ, သမထောတို့၌ သမု–ဓာတ်သည် တပေါကရဏအနက်, ခေဒအနက် တို့ကို မဟော၊ ဥပသမအနက်ဟော၏ဟု သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

စိတ္တစလနံ-ဖြင့် ဘာဝတ္တ... ဖော်ပြ။

စိတ္တဝိပ္ဖန္ဒိတံ-ဖြင့် စိတ္တစလနံ၌ စလ-ဓာတ်၏ ဝိပ္ဖန္ဒနအနက်ဟော... ၎င်း၊ ယု-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ စလိယတေ ဝိပ္ဖန္ဒိယတေ စလနံ-ဟု ပြု... ၎င်း သိစေသည်။

(ဃ) သော-ဖြင့် စိတ္တသမထောအရ စိတ္တေကဂ္ဂတာဟု ဆိုအပ်သော သမာဓိကိုယူ- သိစေ၊ ဝုစ္စတိ-ဖြင့် စိတ္တသမထော၏ ဉပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကို သိစေသည်။

အမှာ။ ။ တံ အာဂမ္မ-"ထိုကို စွဲ၍"ဟူရာ၌ "ထို့ကြောင့်"ဟု အဖြောင့်အားဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ထွက်သည်။ သို့ဖြစ်၍ "သမ္မတိ ဧတေနာတိ သမထော"ဟု ကရဏသာဓ်ပြုရသည်။ (ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၈၃။)

(င) တံ အာဂမ္မ တာနိ တာနိ အဓိကရဏာနိ သမ္မန္တိ၊ တသ္မာ-ပါဌ်ဖြင့် အဓိကရဏသမထော၌ သမထော-ဝယ် သမု-ဓာတ်... ၎င်း၊ ယင်းသမု-ဓာတ်၏ ဒိဝါဒိဂဏိကဓာတ် ... ၎င်း၊ ထ-ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ သမ္မန္တိ ဧတေနာတိ သမထော-ဟု ပြု... ၎င်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို အဓိကရဏာနံ + သမထော အဓိကရဏသမထော-ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်... ပြု ...၎င်း သိစေ။

ဝူပသမ္မန္တိ-ဖြင့် ဆိုခဲ့ပြီး ဝူပသမ္မတိနှင့် အတူဖော်။

သော-ဖြင့် အဓိကရဏသမထောအရ သမ္မုခါဝိနယအစရှိသော သမထ(၇)ပါးကိုယူ-သိစေ။

(စ) ဝါကျသံဝဏ္ဏနာပါဌ်ဖြင့် သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော၌ သဗ္ဗသင်္ခါရပုဒ်ကို သဗ္ဗေ + သင်္ခါရာ သဗ္ဗသင်္ခါရာ-ဟု ကမ္မဓာရယ်... ပြု... ၎င်း၊ သမထော၌ သမု-ဓာတ်... ၎င်း၊ ယင်းသမု-ဓာတ်၏ ဒိဝါဒိဂဏိကဓာတ်... ၎င်း၊ ဝူပသမအနက်ဟော... ၎င်း၊ ထ-ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်...၎င်း၊ သမ္မန္တိ ဝူပသမ္မန္တိ ဧတေနာတိ သမထော၊ သဗ္ဗသင်္ခါရာနံ + သမထော သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော-ဟု ပြု... ၎င်း၊ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထအရ နိဗ္ဗာန်ကို ယူ... ၎င်း သိစေသည်။

(ဆ)ဖြင့် ဖော်ပြ။ (သရုပ်ကြားအဘိဓေယျတ္တ, အဓိပ္ပေတတ္တ။)

အမှာ။ ။ ဤ၌ သမ္မန္တိ ဝူပသမ္မန္တိ ဧတ္တောတိ သမထော-ဟု အဓိကရဏသာဓ်လည်း ရနိုင်၏။ ငြိမ်းအေးရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်ဟု ပေး။ (ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၈၄။)

♦ နိဗ္ဗာနဉ္စ ယသ္မာ တံ အာဂမ္မ အာရဗ္ဘ ပဋိစ္စ ရာဂေါ ဝိရဇ္ဇတိ န ဟောတိ။ တသ္မာ ရာဂဝိရာဂေါတိ ဝုစ္စတိ-ဟူသော (ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၃။)ဝါကျနှင့် အတူတူဖြစ်သည်။ (ပါရာဇိကဏ်ဝါကျဉယျာဉ် ဒုတိယတွဲ ဝါကျဉယျာဉ်အမှတ်(၃၁)ကို ရှုပါ။)

(၇)

(ဂ) တဉ္စ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီး စိတ္တေကဂ္ဂတာ, သမာဓိတို့ကိုစွဲ ပက္ကန္တ။

(င) တဉ္စ-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီး သမ္မုခါဝိနည်းစသည်ကိုစွဲ ပက္ကန္တ။

(ဆ) ဣမသ္မိံ အတ္ထေ-၌ ဣမ-ကား ပသိဒ္ဓ။

(၈)

စိတ္တသမထ-အရ စိတ္တေကဂ္ဂတာဟု ဆိုအပ်သော သမာဓိကို ယူ။

သဗ္ဗသင်္ခါရသမထ-အရ နိဗ္ဗာန်ကိုယူ။ (ကြိယာငါးတန်ထုတ်။)

(၉)

(င) သမ္မုခါဝိနယာဒိ-၌ အာဒိ-ဖြင့် သတိဝိနယ, အမူဠှဝိနယ, ပဋိညာတကရဏ, ယေဘုယျသိက, ပါပိယသိက, တိဏဝတ္ထာရကတို့ကို ယူ။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၆။)

(က) သမထော-၌ ဣဓာဓိပ္ပေတသမထ-အရ ဧကဂ္ဂတာကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်။

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(ခ) သမာပတ္တိသု + စိတ္တေကဂ္ဂတာ–၌

✔ စိတ္တေကဂ္ဂတာ–အရ ဧကဂ္ဂတာသည်–

သမာပတ္တိသု–အရ သမာပတ်ရှစ်ပါး သမ္ပယုတ်တရားအား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညႇ, သမ္ပ၊ ဈာန်, ဈာ, မဂ္ဂ။ (၉)

(ဃ) သော + စိတ္တသမထောတိ ဝုစ္စတိ–၌

✔ သော–အရ ဧကဂ္ဂတာသမာဓိသည်–

ဝုစ္စတိ–၌ ခေါ်အရ ဒေသနာဉာဏ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

(စ) တံ + ဝုစ္စတိ–၌–

✔ တံ–အရ နိဗ္ဗာန်–

ဝုစ္စတိ–၌ ခေါ်အရ ဒေသနာဉာဏ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

==========

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၇၅)

(က) ဗုဒ္ဓါဒိဂုဏာနံ သဒ္ဒဟနဝသေန သဒ္ဓါ၊ ဗုဒ္ဓါဒီနိ ဝါ ရတနာနိ သဒ္ဒဟတိ ပတ္တိယာယတီတိ သဒ္ဓါ။

(ခ) သဒ္ဒဟနာတိ သဒ္ဒဟနာကာရော။

(ဂ) ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဂုဏေ ဩဂါဟတိ ဘိန္ဒိတွာ ဝိယ အနုပဝိသတီတိ ဩကပ္ပနာ။

(ဃ) ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဂုဏေသု ဧတာယ သတ္တာ အတိဝိယ ပသီဒန္တိ, သယံ ဝါ အဘိပ္ပသီဒတီတိ အဘိပ္ပသာဒေါ။

(င) ဣန္ဒါနိ ယသ္မာ သဒ္ဒိန္ဒြိယာဒီနံ သမာသပဒါနံ ဝသေန အညသ္မိံ ပရိယာယေ အာရဒ္ဓေ အာဒိပဒံ ဂဟေတွာဝ ပဒဘာဇနံ ကရီယတိ၊ အယံ အဘိဓမ္မေ ဓမ္မတာ၊ တသ္မာ ပုန သဒ္ဓါတိ ဝုတ္တံ။

(စ) ယထာ ဝါ ဣတ္ထိယာ ဣန္ဒြိယံ ဣတ္ထိန္ဒြိယံ၊ န တထာ ဣန္ဒံ။ ဣန္ဒံ ပန သဒ္ဓါဝ ဣန္ဒြိယံ သဒ္ဓိန္ဒြိယန္တိ ဧဝံ သမာနာဓိကရဏဘာဝဉာပနတ္ထမ္ပိ ပုန "သဒ္ဓါ"တိ ဝုတ္တံ။

(ဆ) ဧဝံ သဗ္ဗပဒနိဒ္ဒေသေသု အာဒိပဒဿ ပုန ဝစနေ ပယောဇနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဋ္ဌ။ ၁၈၉။ မူလဋီ။ ၆၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၆၁။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၈၄။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၆။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၆။

(၁)

(က) သဒ္ဒဟတိ–ယုံကြည်တတ်၏။ (သဒ္ဒဟတ္ထ) (ဝါ) စွဲ၍ ဖြစ်တတ်၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ) ပတိယာယတိ– စွဲ၍ ဖြစ်တတ်၏။ (သဒ္ဒတ္ထ) (ဝါ) ယုံကြည်၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ) (ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၅၄။)

အမှာ။ ။ ပြည်သျှ–၌ "သဒ္ဒဟတိ ပတ္တိယာယတိ–ယုံကြည်တတ်၏။"ဟု အနက်ပေးသည်။ ပုဒ်ရင်းမှာ ပတိပုဗ္ဗ, ဣ–ဓာတ် + အ–ပစ္စည်း။ ပတိယာယတိ–ဟု ဣ–ဓာတ်ဖြင့်သာ ပါဠ်မှန်ဖြစ်သင့်၏။ ဟု ဘာသာဋီကာ ဆုံးဖြတ်သည်။

(င) အညသ္မိံ–သော။ ပရိယာယေ–ပရိယာယ်ဝေဝုစ်ကို။ (ဝါ) အကြောင်းကို။ (ပြည်သျှ)

♦ အညသ္မိံ ပရိယာယေတိ အညသ္မိံ ကာရဏေ။ (မူလဋီကာ)

တသ္မာ–ထိုသို့အစပုဒ်ကို ယူ၍ ပဒဘာဇနီကို ပြခြင်း၏ အဘိဓမ္မာ၌ သဘော၏အဖြစ်ကြောင့်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

http://www.dhammadownload.com

(ဓ) သမာနာဓိကရဏဘာဝဉာပနတ္ထမ္ပိ–
တူသော နေရာရှိသည်၏အဖြစ်ကို သိစေခြင်းငှာလည်း (ပြည်သျှ)
တူသော တည်ရာအနက်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို သိစေခြင်းအကျိုးငှာလည်း။(ဘာသာဋီကာ)
တူသော အနက်တည်းဟူသော တည်ရာရှိသည်၏အဖြစ်ကို သိစေခြင်းအကျိုးငှာလည်း။ (မင်းခင်းဂဏ္ဍိ)
ဝုတ္တံ–ဟောတော်မူအပ်၏–ဟု ပစ္စုပ္ပန်ပေး။

♦ ဏ္ဍဒါနိနောက်၊ တိတ်ဟောရောက်၊ ဟောမြောက် ပစ္စုပ္ပန်။ (ရွှေ)

(၂)

(က)ဖြင့် သဒ္ဒါပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။
ယင်း(က)၌– ရှေ့ပိုင်းဝါကျဖြင့် သဒ္ဒါကို ဘာဝသာဓနပြုရမည်ဟု ပြသည်။
ဗုဒ္ဓါဒီနိ ဝါ–စသည်ဖြင့် ကတ္တုသာဓန.... ပြသည်။
(ခ)ဖြင့် သဒ္ဒဟနာပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။
(ဂ)ဖြင့် ဩကပ္ပနာပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။
(ဃ)ဖြင့် အဘိပ္ပသာဒေါပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။
ယင်း(ဃ)၌– ဗုဒ္ဓါဒီနံ (ပ) ပသီဒန္တိ–ဝါကျဖြင့် အဘိပ္ပသာဒေါကို ကရဏသာဓနပြု–ဟု ပြသည်။
သယံ ဝါ အဘိပ္ပသီဒတိ–ဝါကျဖြင့် ကတ္တုသာဓ်..ပြသည်။(ပက္ခ+ပက္ခန္တရချည်းသာ)

(င) ဌပနာဘောဂါဒီ

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် သဒ္ဓိန္ဒြိယနိဒ္ဒေသ၌ အဘိပ္ပသာဒေါ သဒ္ဓါ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ–စသည်ဖြင့် သဒ္ဓါပုဒ်ကို တဖန် ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင်.... သော်လည်း သဒ္ဓါပုဒ်ကို "ယာ တသ္မိံ သမယေ သဒ္ဓါ သဒ္ဒဟနာ" စသည်ဖြင့် ရှေး၌ ဟောတော်မူပြီးဖြစ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ဟောတော်မူပြီး ဖြစ်သောကြောင့် သဒ္ဓါပုဒ်ကို နောက်ထပ်တဖန် မဟောသင့်။ သဒ္ဓါပုဒ်ကို တဖန်ဟောတော်မူရခြင်း အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့်– ထပ်မံ၍ ဟောတော်မူသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။
အမှာ။ ။ ဓောဒနာတက်လိုက ပုနရုတ္တိဒေါသ–တင်၍ တက်။

♦ ယသ္မာ–နောက်၊ တသ္မာ–ရောက်သော်၊ ရှေးနောက်မျှော်၊ အာဘော်အကြောင်းပြသတည်း။

♦ တသ္မာကို၊ ကြောင်းပြဆိုမူ၊ ထိုတသ္မာ၊ နောက်၌သာ၊ လိုရာအရကောက်နှင့်အညီ တသ္မာနောက်ရှိ "ပုန သဒ္ဓါတိ ဝုတ္တံ"ကို လိုရင်းကောက်၍ ဌပနာထားသည်။

(စ) ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် အစပုဒ်ကို ယူ၍ ပုဒ်ကို ဝေဖန်ခြင်းသည် အဘိဓမ္မာ၌ သဘောတံထွာ ထုံးစံဓမ္မတာဖြစ်သောကြောင့် သဒ္ဓါပုဒ်ကို ထပ်မံဟောတော်မူ၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းဆိုခဲ့ပြီးအကြောင်းကြောင့်သာ သဒ္ဓါပုဒ်ကို ထပ်မံ၍ ဟောတော်မူ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏ (ပ) သဒ္ဓါပုဒ်ကို ထပ်မံဟောရခြင်း၏ တခြားဖြစ်သင့်သော အကြောင်းတစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဗျာပိတ–တင်။ စုဒ်ကြောင့် (စ) မိန့်။

(ဆ) ဌပနာဘောဂါဒီ

ဆရာ–သည် (င)(စ)တို့ဖြင့် သဒ္ဓိန္ဒြိယနိဒ္ဒေသ၌ သဒ္ဓါပုဒ်ကို ထပ်မံ၍ ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်း(အကျိုး)ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ....သော် သတိန္ဒြိယနိဒ္ဒေသစသည်တို့၌ အစပုဒ်ကို ထပ်မံဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်း(အကျိုး)ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည် တက်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ဆ)ဖြင့် အလုံးစုံသော ပဒနိဒ္ဒေသတို့၌ အစပုဒ်ကို ထပ်မံ၍ ဟောတော်မူခြင်း၏အကျိုးကို ဤသို့ သိအပ်၏ဟု ညွှန်းသောအားဖြင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဂန္ထဂရုဒေါသ, အဗျာပိတဒေါသ-ပယ်သည်။

♦ အတိဒေသ၊ ညွှန်းဝါကျ၊ ဂန္ထ-အဗျာတင်။

(က)(ဂ)(စ)ဝါကျတို့၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

သဒ္ဒါ၌ အ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်အကြောင်းမှတပါး ကတ္တုသာဓနအနက် အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလိုသောကြောင့် (က)၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားသည်။

အဘိပ္ပသာဒေါ၌ ဏ-ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်အကြောင်းမှတပါး ကတ္တုသာဓနအနက် အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလိုသောကြောင့် (ဂ)၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားသည်။

သဒ္ဒိန္ဒြိယနိဒ္ဒေသ၌ သဒ္ဒါပုဒ်ကို ထပ်မံဟောရာဝယ် အဘိဓမ္မာ၌ သဘောတံတွာ ထုံးစံမွေတာ ဖြစ်၏ဟူသော အကြောင်းမှတပါး သဒ္ဒါနှင့် ဣန္ဒြိယပုဒ်တို့၏ တူသောတည်ရာအနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို သိစေလိုသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလိုသောကြောင့် (စ)၌ ဝါ-ထားသည်။

သမာနာဓိကရဏဘာဝဉာပနတ္ထမ္ပိ-၌ ပိ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

အဘိဓမ္မာ၌ ဓမ္မတာဖြစ်သောကြောင့်သာ သဒ္ဒါပုဒ်ကို ထပ်၍ဟောတော်မူအပ်သည် မဟုတ်သေး။ သဒ္ဒါနှင့် ဣန္ဒြိယပုဒ်တို့၏ တူသောတည်ရာအနက်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို သိစေခြင်းငှာလည်း ထပ်မံ ဟောတော်မူ၏ဟူသော သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထကို ပြလို၍ ပိ-သဒ္ဒါ ထားသည်။

(၄)

* အတ္ထိ သံဝဇ္ဇတီတိ သမာနော။ (အသ+မာန။) (ရူ။ ၃၉၉။)

* အဓိကရီယတိ အာဓာရီယတိ ဧတ္ထာတိ အဓိကရဏံ။ (အဓိ, ကရ+ယု။)

* သမာနော + အဓိကရဏံ အတ္ထော ဧတေသန္တိ သမာနာဓိကရဏာနိ။

(တူသော တည်ရာအနက်ရှိသော များစွာသော ပုဒ်တို့ရ၏။)

* သမာနာဓိကရဏာနံ + ဘာဝေါ သမာနာဓိကရဏတာ။ (မင်းခင်းဂတ္တိ။)

✔ တူသောတည်ရာအနက်ရှိသော ပုဒ်တို့၏ + (တူသောတည်ရာအနက်ရှိသည်၏)အဖြစ်နှင့် ဉာဏေး+ဉာဏ်စပ်.. ဈု-နိ။

✔ တူသောတည်ရာအနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဉာဏ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဂေါစရာဝိယန္တိ အာမန္တာဝိယန္တိ အတ္တနိ ပတိဋ္ဌိတော ပုဂ္ဂလော ဒဠှံ သောတုံ ပူဇိတုဉ္စ ဏ္ဍစ္စန္တေဟိ ဖနေဟီတိ ဉာဏော။ (ဉာဏ+အ။ ခေါ်စေခြင်းကြိယာ။)(နီတိ။ ဓာတု။ ၁၀၄။)

(တစ်နည်း) အတ္တနော ဒဗ္ဗံ ဉာဏေန္တိ ပကာသေန္တီတိ ဉာဏာ။ (ဓာတုပစ္စယဒီပနီ)(ဉာဏ+အ။ ထင်ရှားပြခြင်း)

* ရတိံ + ဇနေန္တီတိ ရတနာနိ။ (ရတိ, ဇန+အ။ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။)

(င) ပရိဗျတ္တ + မတ္တံ အယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ဗုဇ္ဈန္တိ ဧတေနာတိ ပရိယာယော။ (ပရိ, အယ+ဏ။) (တန်ဋီ။ သုတိ။)

(တစ်နည်း) ပရိယာယတီတိ အတ္တနော ဖလံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဝတ္တတီတိ ပရိယာယော။ ကာရဏံ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၄၀။)

* အာရဘီယတေတိ အာရဒ္ဓေါ။ (အာ, ရဘ+တ။ အားထုတ်ခြင်း။)

(ဆ) ပယောဇေတဗ္ဗန္တိ ပယောဇနံ။ (ပ, ယုဇ+ယု။ ယှဉ်စေခြင်း, ဖြစ်စေခြင်း။)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

သယံ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟီတန္တ။

(၆)

(က) သဒ္ဓဟနဝသေန–ဖြင့် သဒ္ဓါ၌ သံ, ဓာ–ဓာတ်... ၎င်း၊ အ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ သဒ္ဓဟနံ သဒ္ဓါဟု ပြု ...၎င်း၊ သံ–ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာဝိသေသအနက်၌ ... ၎င်း၊ ဓာ–ဓာတ်၏ (ဓာရဏအနက်ကို မဟော) ယုံကြည်ခြင်း သဒ္ဓဟနအနက်ဟော... ၎င်း သိစေ။

ဗုဒ္ဓါဒိဂုဏာနံ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ... ဖော်ပြ။

သဒ္ဓဟတိ–ဖြင့် သံ, ဓာ+အ။ ကတ္တုသာဓ်။ ... ဖော်ပြ။

ပတိယာယတိ(ပတ္တိယာယတိ)–ဖြင့် သဒ္ဓဟတိ၌ သံ, ဓာ–ဓာတ်သည် ကောင်းစွာထားခြင်း, ဆောင်ခြင်းစသော အနက်တို့ကို မဟော၊ ယုံကြည်ခြင်း ပတိယာယနအနက်ဟော၏ဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ) (တစ်နည်း) ပတိယာယတိ–ဖြင့် သဒ္ဓဟတိ၌ ယုံကြည်၏ဟူသည် ရွှံ့ဖြစ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

(ခ) သဒ္ဓဟနကာရော–ဖြင့် သဒ္ဓဟနာ၌ သံ, ဓာ, ယု–ပစ္စည်း၊ သဒ္ဓဟီယတေ သဒ္ဓဟနာ–ဟု ပြု.. ၎င်း၊ သဒ္ဓဟနာအရ စိတ်၏ ယုံကြည်ခြင်း အမူအရာကြိယာကို ယူ... ၎င်း သိစေ။

♦ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ ကိတ်ပဒကို၊ ယုပစ္စယ၊ အာကာရနှင့်၊ ဘာဝသဒ္ဒါ၊ ဖွင့်ပြရာ၊ ကြံပါမူချ၊ကိတ်ဘာဝ။

(ဂ) ဩဂါဟတိ–ဖြင့် ဩကပ္ပနာ၌ အဝ, ကပ္ပ–ဓာတ်၏ ဩဂါဟနအနက်ဟော... ၎င်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ ဩကပ္ပတိ ဩဂါဟတီတိ ဩကပ္ပနာ–ဟု ပြု... ၎င်း၊ အဝ–ဓာတ်၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက... ၎င်း သိစေသည်။

ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဂုဏေ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ... ဖော်ပြ။

ဘိန္ဒိတွာ ဝိယ အနုပဝိသတိ–ဖြင့် ဩဂါဟတိ၌ သက်ဝင်၏ဟူသည် (ရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်တော်တွင်းသို့) ခွဲ၍ သက်ဝင်သွားသကဲ့သို့ သက်ဝင်ယုံကြည်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

(ဃ) ဧတယ ့ အတိဝိယ ပသီဒန္တိ–ဖြင့် အဘိပ္ပသာဒေါ၌ အဘိရှေး, ပရှေး, သဒ–ဓာတ်...၎င်း၊ အဘိ–ဥပသာရပုဒ်၏ အဓိကအနက်ဟော... ၎င်း၊ ပ–ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက... ၎င်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓ်အနက်၌ သက်.. ၎င်း၊ အတိဝိယ ပသီဒန္တိ ဧတယာတိ အဘိပ္ပသာဒေါ–ဟု ပြု။ (တစ်နည်း) ပသီဒန္တိ ဧတယာတိ ပသာဒေါ။ အတိဝိယ + ပသာဒေါ အဘိပ္ပသာဒေါ–ဟု ပြု.၎င်း သိစေ။

သတ္တာ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ... ဖော်ပြ။

သယံ အဘိပ္ပသီဒတိ–ဖြင့် အဘိပ္ပသာဒေါ၌ အဘိ, ပ–ရှေး, သဒ–ဓာတ်... ၎င်း၊ ဏ–ပစ္စည်း ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ အဘိပ္ပသီဒတီတိ အဘိပ္ပသာဒေါ–ဟု ပြု... ၎င်း၊ သဒ္ဓါ မှတပါး လွန်စွာကြည်ညိုတတ်သော ကတ္တားတစ်ပါးမရှိ၊ သဒ္ဓါစေတသိက်သည်ပင် လွန်စွာ ကြည်ညိုတတ်သော ကတ္တားဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း သိစေသည်။

(၇)

(င) ဂဟေတဗ္ဗာဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ (အစပုဒ်ကို)ယူခြင်းကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ (အစပုဒ်ကို)မယူခြင်းကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ (အစပုဒ်ကို)ယူတော်မူတတ်သော ဘုရားဒြပ်နှင့် ယူတော်မူတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်း–ဟူသောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

♦ နိဝတ္တေတဗ္ဗ၊ ကြိယာပြ၊ ဒဗ္ဗ, ဂုဏ အနုညာတ ထုတ်ပြ။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဘိန္ဒိတွာ ဝိယ–၌ ဝိယ–ကား ဥပရိက္ချာဓောတက။
အတိဝိယ–၌ ဝိယ–ကား ဝေတ္တ။ (ဝါ) အဝဓာရဏတ္တ။ အတိ–ကား အတိသယတ္တ။

(င) ပုန–ကား အပဋ္ဌမတ္တ။

♦ ဘေဒေ အပဋ္ဌမေ ပုန။ (ဓာန်။ ၁၁၉၉။)

(စ) ယထာ–ကား ပဋိဘာဂတ္တ။ (ဥပမာနဓောတက)
တထာ–ကား ပဋိဘာဂတ္တ။ (ဥပမေယျဓောတက)
ပန–ကား အနွယတ္တ။

(၈)

(က) သဒ္ဒဟတိ (ဂ) ဩဂါဟတိ, အနုပဝိသတိ (ဃ) တောယ, သယံ အဘိပသီဒတိ–တို့အရ–သဒ္ဓါကို ယူ၍ထုတ်။ (ထုတ်ပုံ=ဋ္ဌ။၁၆၂။ သဒ္ဓါအဖွင့် ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၈)ပြန်ကြည့်။)

(င)(စ) ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။

တ–ပစ္စည်းအရ သဒ္ဓါဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ။

(ဆ)ဝေဒိတဗ္ဗံ–၌ ဝိဒ–ဓာတ်အရ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။

(ဆ) ဝေဒိတဗ္ဗ–သဒ္ဓါထားရခြင်း

အလုံးစုံသော ပဒနိဒ္ဒေသတို့၌ အစပုဒ်ကို တစ်ဖန်ဟောရာ၌ အကျိုးကို ဤသို့သိအပ်၏ဟု ဥပစာရတ္တ, အနေကတ္တ, သံသယအားဖြင့်ယူရမည်ဟုပြလို၍ ဝေဒိတဗ္ဗ–သဒ္ဓါထားသည်။

(၉)

(စ)သမာနာဓိကရဏဘာဝ–ဟူသည် နှစ်ခုသောပုဒ်, များစွာသောပုဒ်တို့၏ တစ်ခုသော တည်ရာဟူသော အနက်၌ ဖြစ်ခြင်းတည်း။

♦ သမာနာဓိကရဏဘာဝေါ ဒွိန္နံ ဗဟူနံ ဝါ ပဒါနံ ဧကသ္မိံ အတ္ထေ ပဝတ္တိ။ (မူလဋီ။၉၆။)

(၁၀)

(က) ဗုဒ္ဓါဒိဂုဏာနံ + သဒ္ဒဟနဝသေန–၌

✔ ဗုဒ္ဓါဒိဂုဏာနံ–အရ အရဟတာစသောဂုဏ်တော်, သီလစသောဂုဏ်တော်, ရှုပါရုံစသည်က– သဒ္ဒဟနဝသေန သဒ္ဓါ–အရ သဒ္ဓါအား အာရမ္မဏ–ပြု။

ပြင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ, ပု, အတ္တိ, အဝိ။ (၆)

အမှာ။ ။ (က) ဗုဒ္ဓါဒီနိ ဝါ ရတနာနိ + သဒ္ဒဟတိ။
(ခ) ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဂုဏေ + ဩဂါဟတိ။
(ဂ) ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဂုဏေသု + ပသီဒန္တိ–တို့၌လည်း ဗုဒ္ဓါဒိဂုဏာနံ + သဒ္ဒဟနဝသေန–နှင့် အတူကောက်၍ပြင်။

တောယံ + သတ္တာ အတိဝိယ ပသီဒန္တိ–၌–

✔ တောယ–အရ သဒ္ဓါသည်–
ပသီဒန္တိ–အရ သဒ္ဓါသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟ–ပြု။

ပြင်။ ။ သဟာကြီး ၄၊ အညႇ, သမ္ပ၊ ဣံ။ (၇)

============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၇၆)

(က) ဝီရိယာရမ္ဘောတိ ဝီရိယသင်္ခါတော အာရမ္ဘော။ လ္လမိနာ သေသာရမ္ဘေ ပဋိက္ခိပတိ။

(ခ) အယဉ္ဟိ အာရမ္ဘသဒ္ဒေါ ကမ္မေ အာပတ္တိယံ ကိရိယာယံ ဝီရိယေ ဟိံသာယ ဝိကောပနေတိ အနေကေသု အတ္ထေသု အာဂတော။

(ဂ) "ယံကိဉ္စိ ဒုက္ခံ သမ္ဘောတိ၊ သဗ္ဗံ အာရမ္ဘပစ္စယာ။
အာရမ္ဘာနံ နိရောဓေန၊ နတ္ထိ ဒုက္ခဿ သမ္ဘဝေါ"တိ (ပ) ဝိကောပနံ။

(ဃ) လ္လစ ပန ဝီရိယမေဝ အဓိပ္ပေတံ။

(င) တေနာဟ "ဝီရိယာရမ္ဘောတိ ဝီရိယသင်္ခါတော အာရမ္ဘော"တိ။

(စ) ဝီရိယဉှိ အာရမ္ဘနကဝသေန "အာရမ္ဘော"တိ ဝုစ္စတိ။ လ္လဒမဿ သဘာဝပဒံ။

ဋ္ဌ။ ၁၈၉။ မူလဋီ။ ၉၆။ ယောဇနာ။ ၁၁၅။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၆၃။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၈၇။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၆။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၇။

(၁)

(က) လ္လမိနာ–ဤဝီရိယာရမ္ဘောဟူသောပါဌ်ဖြင့်။ (ပြည်သျှ)
(ဝါ) ဤဝီရိယဟူသော ဝိသေသနဖြင့်။ (ဘာသာဋီကာ)

(ခ) ဟိ(သစ္စံ)။

(ဂ) ဟိ–ရဲ့။ ထင်။ မှန်။

(ဃ) ပန–အတ္ထုဒ္ဓါရသာမညမှတပါး အတ္ထုဒ္ဓေသဝိသေသကို ဆိုအံ့။ (ဝါ) အထူးကို ဆိုအံ့။ လ္လစ–ဤဝီရိယိန္ဒြိယနိဒ္ဒေသ၌။

(င) အာဟ–၏ ကတ္တားကို ပေါရာဏအဋ္ဌကထာစရိယော–ဟုထည့်။

(စ) ဟိ(သစ္စံ)။ လ္လဒံ–ဤဝီရိယာရမ္ဘောဟူသော ပုဒ်သည်။ အဿ–ထိုဝီရိယ၏။ သဘာဝပဒံ–သဘောအားဖြင့်ရသော ပုဒ်တည်း။ (ဝါ) သဘောအားဖြင့်ရသော အမည်တည်း။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) သဘောကို ပြသော ပုဒ်တည်း။ (ဘာသာဋီ)

(၂)

(က)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ စေတသိကောတိ လ္လဒံ ဝီရိယဿ–စသည်ဖြင့် စေတသိကောပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ဝီရိယာရမ္ဘောပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြလို၍ (က)မိန့်။

(ခ) ဥပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဝီရိယာရမ္ဘောကို ကမ္မဓာရယသမာသ်ဝစနတ္တပြု၍ ယင်းဝီရိယာရမ္ဘော ပါဌ်ဖြင့် ကြွင်းသော ကမ္မာရမ္ဘ–စသည်တို့ကို ပယ်၏ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းသို့ဖွင့်ဆိုသော ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမနိုင်ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(ခ)ဖြင့် အာရမ္ဘသဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ အကျဉ်းပြသည်။

(ဂ)ဖြင့် အတ္ထုဒ္ဓါရ အကျယ်ပြ ဝိတ္ထာရ။ (တစ်နည်း) တပ္ပါကဋီ။ (တစ်နည်း) အာဂမဒဋ္ဌိ။

(ဃ)ဖြင့် အတ္ထုဒ္ဓေသ ဝိသေသကို ပြသည်။

အမှာ။ ။ ဤအတ္ထုဒ္ဓါရအကျဉ်း, အကျယ်, အတ္ထုဒ္ဓေသဝိသေသဝါကျမျိုး ကျမ်းတက်ပုံ, ဒေါသပယ်ပုံ, အာဘော်ဖော်ပုံ, သဒ္ဒိရပုံတို့ကို ကုသလသဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရပြ (ဋ္ဌ။၈၀။) ဝါကျဥယျာဉ်အမှတ် (၁၂)၌ ပုံသေနည်းပေးခဲ့ပြီ။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(င)၌ တေနာပဟ–ထားရခြင်း–

"လဒ္ဓဂုဏာ၊ နိဂမနင့်၊ အာဂမဒင္ဓေ၊ ပြလိုပေ၊ တေနေဝါဟထား" ဟူသည်နှင့်အညီ လဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလို၍ (တစ်နည်း) နိဂမနကို ပြလို၍ (တစ်နည်း) အာဂမဒင်္ဂကို ပြလို၍ (င)၌ တေနာပဟ–သဒ္ဒါထားသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ပေါရာဏ အဋ္ဌကထာစရိယကို ရည်၍ "တေနာပဟ"ဟူသတည်း။ မိမိကို ရည်၍ "တေန ဝုတ္တံ" ဟူသတည်း။ (ပြည်သျှ။ ၁၆၄။)

(ဃ) အဓိပ္ပေတံ–ထားရခြင်း–

ကမ္မ, အာပတ္တိ, ကိရိယာ, ဝီရိယ, ဟိံသာ, ဝိကောပန–ဟူသော အနက်သာမညမှ ဤဝီရိယဝိဋ္ဌိယ နိဒ္ဒေသ၌ လိုအပ်သော ဝီရိယဟူသော အနက်ဝိသေသကို ပြလိုသောကြောင့်ရင်း၊ ဤဝီရိယဝိဋ္ဌိယနိဒ္ဒေသ၌ ကမ္မစသည်ကို မယူရ၊ ဝီရိယကိုသာ ယူရမည်ဟု (စောဒကပုဂ္ဂိုလ်နှင့်) စကားလုံယက်၍ ပြဆိုသော အရာဌာနဖြစ်သောကြောင့်ရင်း (ဃ)၌ အဓိပ္ပေတံ–သဒ္ဒါထားသည်။

♦ သာမညမှ၊ အတ္ထဝိသေ၊ တစ်ထွေစကားလု၊ ပြလိုမှု၊ ထားမှု ကထိတံ, အဓိပ္ပေတံ။

(၄)

(ဂ) ဂါထာ–

* အာရဗ္ဘိယတေတိ အာရမ္ဘော။ (အာ, ရဘ–ဓာတ်+အ။ အားထုတ်ခြင်း။)

* ပဋိစ္စ ဖလံ ဧတိ ဧတသ္မာတိ ပစ္စယော။ (ပတိ, ဣ+ဏ။)

* အာရမ္ဘသင်္ခါတော + ပစ္စယော အာရမ္ဘပစ္စယော။ (တသ္မာ)

✔ ကံဟူသော တရား၏ + အကြောင်းတရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေားစပ် ဗျူ–နိ။

✔ ကံဟူသော အကြောင်းတရားတို့၏ ......ဓာတ်သည် ပ–နိ။

(က) အာရဗ္ဘိယတေ အာရမ္ဘော။

* ဝီရိယသင်္ခါတော + အာရမ္ဘော ဝီရိယာရမ္ဘော။ (ဂုဏ်+ဂုဏေားစပ်။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ကရီယတီတိ ကမ္မံ။ (ကရ+ရမ္မ။ ပြုခြင်း။)

* ဟိံသနံ ဟိံသာ။ (ဟိံသ (တစ်နည်း) ဟိံသိ+သ။ ညှဉ်းဆဲခြင်း။)

* ဝိကောပိယတေ ဝိကောပနံ။ (ဝိ, ကုပ+ယု။ ဖျက်ဆီးခြင်း။)

(ဃ) * အဓိပ္ပိယတေ ဣစ္ဆိယတေတိ အဓိပ္ပေတံ။ (အဓိ, အပိ, ဣ+တ။)

(၅)

(ဂ)	ယံကိဉ္စိ–၌ ယံ–ကား	သဗ္ဗနာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
	ကိံ–ကား	သဗ္ဗနာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ နိဂ္ဂဟီတန္တ။
	စိ–ကား	နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဣ–ကာရန္တ။
	ယံကိဉ္စိ–တစ်ပုဒ်လုံးကား	နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဣ–ကာရန္တ။
	သမ္ဘောတိ–ကား	(သံ, ဘူ+အ+တ) ဘူဝါဒိ ၊ ဣ–ကာရန္တ။
	နတ္ထိ–၌ န–ကား	နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အ–ကာရန္တ။
	အတ္ထိ–ကား	(အသ+အ+တိ) ဘူဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(က) ဝီရိယသမ္ဗောဓိတော + အာရဗ္ဘော–ဖြင့် သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ.... သိစေ။

လ္လမိနှာ သေသာရမ္ဘ ပဋိက္ခိပတိ–ဖြင့် ဤဝီရိယာရမ္ဘောဟူသော ပါဠိဖြင့် (ဝါ) ဤဝီရိယဟူသေ ဝိသေသနပုဒ်ဖြင့် အာရမ္ဘသဒ္ဒါ ကမ္မ–စသော အနက်များကို ဟောသော်လည်း ဤ၌ ကမ္မာရမ္ဘစသေ အနက်များကို ပယ်မြစ်၍ ဝီရိယာရမ္ဘကိုသာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် (နာမလိင်္ဂတ္ထ, သဒ္ဒါဟောအဘိဓေယျတ္ထ) ဖော်ပြ။

(ဃ)ဖြင့် (အဓိပ္ပေတတ္ထ)ဖော်ပြ။

♦ ထင်ရန်တစ်ပါး၊ အနက်များထဲ၊ ဖွင့်တုံက၊ အဓိပ္ပေတသာ။ (သမ္ဗန္ဓစိန္တာဂဏ္ဌိ)

(၇)

(ဃ) ဝီရိယမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟော ာဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ ဝီရိယဟူသော အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ"

✔ ကမ္မ, အာပတ္တိ, ကိရိယာ, ဟိံသာ, ဝိကောပနအ‌ နက်တို့ ည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဝါယာမ, ထာမ, ဥဿာဟ–စသော ဝီရိယသဒ္ဒါ၏ပရိယာယ်အနက်များသည် အနုညာတဗ္ဗ (တစ်နည်း) ဝီရိယအနက်ကိုဟောသော အာရမ္ဘသဒ္ဒါသည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) ယံကိဉ္စိ–၌ ယံ–ကား အနိယမတ္ထ။ ကိံ–ကား ပုစ္ဆနတ္ထ, ပုစ္ဆာဝါစက။
စိ–ကား အသာကလျတ္ထ။

ယံကိဉ္စိ–ကား သကလဝါစကတ္ထ။

♦ ကိံ–သဒ္ဒါနောက်၊ စိ–လျှင်ရောက်က၊ အပ္ပဝါစက။
ရှေးမှာတစ်ဖန်၊ ယ–ဝင်ပြန်က၊ သကလဝါစက။
ဝင်လာမဖက်၊ ကိံ–သက်သက်မှာ၊ ပုစ္ဆာဝါစကကေန်တည်း။

(၈)

(ဃ) တေနာဟ–၌ ပြု–တတ်အရ–

"ဝီရိယာရမ္ဘောတိ ဝီရိယသမ္ဗောဓိတော အာရမ္ဘော"ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုတော်မူသော ပေါရာဏအဋ္ဌကထ ဆရာ၏သန္တာန်၌ ဖြစ်သော သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍–

✔ ထို.... သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဝီရိယာရမ္ဘောတိ ဝီရိယသမ္ဗောဓိတော အာရမ္ဘောဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒါသည် ပကာသနတ္ထ

✔ သပ္ပုရိသူပနိဿယ, သဒ္ဓမ္မဿဝနစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ သောတုဇနတို့အား သုတမယဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သေ အကျိုးတရား အဆက်ဆက်တို့သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

(ဃ) အဓိပ္ပေတံ–၌ တ–အရ ဝီရိယ–ကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိထုတ်။

(၁၀)

(စ)ပါဠိ ဝီရိယံ + အာရမ္ဘောတိ ဝုစ္စတိ–၌

✔ ဝီရိယံ–အရ ဝီရိယစေတသိက်သည်–

ဝုစ္စတိ–၌ ဝစ–တတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္ဘဏ–ပြု။(ပြိုင်=အာ, ဓိ,

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ယံကိဉ္စိ ဒုက္ခံ သမ္ဘောတိ၊ သဗ္ဗံ အာရမ္ဘပစ္စယာ-၌-

✔ အာရမ္ဘပစ္စယာ-အရ စေတနာသမ္ပယုတ္တဝီရိယသည်-

ယံကိဉ္စိ ဒုက္ခံ သမ္ဘောတိ-အရ ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ်အား သဟဇာတကမ္မသတ္တိ-ဖြင့်... ပြု။ ဖြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ကမ္မ, အာဟာရ။ (၈)

(ဃ) ဝီရိယမေဝ + အဓိပ္ပေတံ-၌-

✔ ဝီရိယံ-အရ ဝီရိယသည်-

အဓိ, အပိ, ဣ-ဓာတ်အရ ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္ဘဏ-ပြု။(ဖြိုင်=အာ, ဓိ, ဥ)

================

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၇၇)

(က) အဘိမုခံ ဂန္တွာ ဝိယ သရဏတော ပဋိသရဏဝသေန ပဋိဿတိ။

(ခ) ဥပဿဂ္ဂဝသေန ဝါ ဝဓိတမတ္တမေတံ။

(ဂ) သရဏာကာရော သရဏတာ။

(ဃ) ယသ္မာ ပန "သရဏတာ"တိ တိဏ္ဏံ သရဏာနမ္ပိ နာမံ၊ တသ္မာ တံ ပဋိသေဓေတုံ ပုန သတိဂ္ဂဟဏံ ကတံ။

(င) သတိသင်္ခါတာ သရဏတာတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။

(စ) သုတပရိယတ္တဿ ဓာရဏဘာဝတော ဓာရဏတာ။

ဋ္ဌ။ ၁၉၁။ မူလဋီ။ ၉၆။ ပြည်သျှ၊၂။ ၁၆၈။ ဘာသာဋီ၊၂။ ၃၉၁။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၈။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၉။

(၁)

(ခ) ဧတံ-ဤပဋိဿတိဟူသော ပုဒ်သည်။

(ဃ) ပန-ဆက်။ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ "သရဏတာ"တိနာမံ-သည်။ တိဏ္ဏံ-ဘုရားစသောအားဖြင့် သုံးပါးကုန်သော။ သရဏာနမ္ပိ-တို့၏လည်း။ နာမံ-တည်း။ တသ္မာ-ကြောင့်။ တံ-ထိုဘုရားစသော ကိုးကွယ်ရာဟူသော အနက်ကို။ (ဘာသာဋီကာ) (ဝါ) ဗ္ဗာဒိယန္တသရဏကို။ (ပြည်သျှ) ပဋိသေဓေတုံ-ငှာ။ ပုန။ သတိဂ္ဂဟဏံ။ (ဘဂဝတာ)ကတံ-ပြီ။ (တိဏ္ဏန္တိ ဗုဒ္ဓါဒီနံ။ မူလဋီ။ ၉၆။)

(င) ဟိ-မှန်။ ဧတ္ထ-ဤသတိသရဏတာဟူသော ပုဒ်၌။

(၂)

(ခ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (က)ဖြင့် ပဋိဿတိ၌ ပဋိ(ပတိ)သဒ္ဒါသည် အဘိမုခအနက်ဟောဟု ဖွင့်ပြဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ပဋိဿတိ၌ ပဋိ(ပတိ)သဒ္ဒါသည် အဘိမုခတ္ထအနက်တစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏ (တစ်နည်း)ဓာတွတ္ထဝိသေသကတစ်မျိုးသာဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏-စသည်တက်။

(ဃ) ဋ္ဌပနာသောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ-မြတ်စွာဘုရားသည် သတိန္ဒြိယနိဒ္ဒေသ၌ သတိသရဏတာ-စသည်ဖြင့် သတိသဒ္ဒါကို တဖန်ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင် ....သော်လည်း ထိုသတိသဒ္ဒါကို "ယာ တသ္မိံ သမယေ သတိ အနုဿတိ"စသည်ဖြင့် ရှေး၌ဟောတော်မူအပ်ပြီးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ရှေး၌ ဟောတော်မူအပ်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့် သတိသဒ္ဒါကို နောက်ထပ်တဖန် မဟောသင့်။ သတိသဒ္ဒါကို တဖန်ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း(ဝါ)အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် (ဝါ) အဘယ်အကျိုးငှာ သတိသဒ္ဒါကို တဖန်ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ခ) ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ပဋိသယတိ၌ ပဋိ(ပတိ)သဒ္ဒါ၏ အဘိမုခအနက်အကြောင်းမှတပါး အနက်သီးခြားမရှိ၊ အနတ္ထကဖြစ်၏ဟူသော အနက်အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလိုသောကြောင့် (တစ်နည်း) ပဋိ(ပတိ) သဒ္ဒါ၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသကအနက်အကြောင်းမှတပါး ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကဟူသော အနက်အကြောင်း တစ်ပါးကို လဲလိုသောကြောင့် (ခ)၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားသည်။

(ဃ)ဝါကျဖြင့် ပုနရုတ္တိ (တစ်နည်း) နိရတ္ထကဒေါသ-ပယ်သည်။

(၄)

(ဃ) သရန္တိ ဟိံသန္တီတိ သရဏာနိ။ (တောသံ)

✔ သရ+ယု-ငင်း၊ ညှဉ်းဆဲခြင်းကြိယာသည်ငင်း ဗျု-နိ။

✔ ရတနာသုံးပါးတို့၏ ကိုးကွယ်ရာ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ-နိ။

♦ သရဏတ္တတော တာဝ ဟိံသတီတိ သရဏံ။ (ပ) ရတနတ္တယဿေဝေတံ အဓိဝစနံ။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၅။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) သူယိတ္ထာတိ သုတံ။ (သု+တ။ ကြားနာခြင်း။)

* ပရိယာပုဏီယိတ္ထာတိ ပရိယတ္တံ။ (ပရိ, အပ+တ။ ရောက်ခြင်း၊ သင်ယူခြင်း။)

(၅)

(ခ) မတ္တံ-ကား	ကိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
(ဃ) တိဏ္ဏံ-ကား	သင်္ချာနာမ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ သင်္ချာနာမ်ဂိုဏ်း၊ ဣ-ကာရန္တ။
(င) အယံ-ကား	သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(က)ဖြင့် ပဋိသယတိ၌ ပဋိ(ပတိ)သဒ္ဒါ၏ အဘိမုခအနက်ဟော... ငင်း၊ ပဋိ(ပတိ), သရ-ဓာတ်... ငင်း၊ တိ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တု, ကရဏ, ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်... ငင်း၊ အဘိမုခံ သရတီတိ ပဋိသယတိ။ (တစ်နည်း) အဘိမုခံ သရန္တိ ဧတာယာတိ ပဋိသယတိ (တစ်နည်း) အဘိမုခံ သရဏံ ပဋိသယတိ-ဟု... ပြု... ငင်း သိစေသည်။

(တစ်နည်း) သရတီတိ သတိ, သရန္တိ ဧတာယာတိ သတိ, သရဏံ ဝါ သတိ။ အဘိမုခံ + သတိ ပဋိသယတိ-ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်... ပြု... သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် ပဋိသယတိ၌ ပဋိ(ပတိ)သဒ္ဒါ၏ သီးခြားအနက်မရှိ၊ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကတည်းဟု သိစေ။

(ဂ)ဖြင့် သရဏတာ၌ သရဏ-ဝယ် သရ-ဓာတ်... ငင်း၊ ယု-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်..ငင်း၊ သရီယတေတိ သရဏံ-ဟု ပြု... ငင်း၊ သရဏတာ-၌ ဏ-စွည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်..ငင်း၊ သရဏံ ယေဝ သရဏတာ-ဟု ပြု... ငင်း သိစေသည်။

(စ) ဓာရဏဘာဝတော-ဖြင့် ဓာရဏတာ၌ တာ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်... ငင်း၊ ဓာရဏဿ + ဘာဝေါ ဓာရဏတာ-ဟု ပြု... ငင်း သိစေသည်။

သုတပရိယတ္တဿ-ဖြင့် ဓာရဏဘာဝတော၌ ဆောင်၏ဟူသည် နာအပ်, သင်ကြားအပ်ပြီး သော အတတ်ပညာစာပေကျမ်းဂန်ကို ဆောင်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(က) ဝိယ–ကား ဥပရိဣျာဓောတက။

(ခ) ဥပသဂ္ဂ–၌ ဥပ–ကား သညာအနက်ဟော။ (ရှ) (တစ်နည်း) ဥပဂမန(ဥပေစ္စ)အနက်ဟော။

(ဂ) ပန–ကား ဝါကျာရမ္ဘ။

သရဏာနမ္ပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(၈)

(ဂ) သရဏတာ (စ) ဓာရဏတာ–တို့အရ သတိကိုယူ။ (ထုတ်ပုံ ဝါကျဥယျာဉ်(၁၄၀)ပြန်ကြည့်)

(ဃ) ကတံ–၌ ကရ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။

တ–ပစ္စည်းအရ သတိဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။ (ထုတ်ပြ)

(၁၀)

(ဃ) သတိဂ္ဂဟဏံ + ကတံ–၌

✔ ကရ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်–

သတိဂ္ဂဟဏံ, တ–ပစ္စည်းတို့အရ သတိဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟဓာတ–ပြု။ ပြင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟေ, ဓိ, ဏ္ဍ, မဂ်။ (၉)

(စ) သုတပရိယတ္တသ + ဓာရဏဘာဝတော–၌

✔ သုတပရိယတ္တ–အရ နာအပ်, သင်ကြားအပ်ပြီးသော အတတ်ပညာစာပေကျမ်းဂန်–ဟူသော ဓမ္မာရုံပစ္စည်းတရားသည်

ဓာရဏဘာဝတော–အရ သတိပစ္စယုပ္ပန်အား အာရမ္မဏ–ပြု။

============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၇၈)

(က) အနုပဝိသနသဒ်ါတေန ဩဂါဟနဋ္ဌေန အပိလာပနဘာဝေါ အပိလာပနတာ။

(ခ) ယထာ ဟိ လာဗုကဋ္ဌာဟာဒီနိ ဥဒကေ ပ္လဝန္တိ န အနုပဝိသန္တိ၊ န တထာ အာရမ္မဏေ သတိ၊

(ဂ) အာရမ္မဏဉ္စသာ အနုပဝိသတိ၊

(ဃ) တသ္မာ အပိလာပနတာတိ ဝုတ္တာ။

ဋ္ဌ။ ၁၉၁။ မူလဋီ။ ၉၆။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၆၉။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၉၂။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၈။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၉။

(၁)

(ခ) ပဓာ–ပမေ ထင်ရှားစေလျက်

ဟိ(တံ ပါကဋံ့ ကရောမိ)–အံ့။ လာဗုကဋ္ဌာဟာဒီနိ–ဗူးတောင်းစသည်တို့သည်။ ဥဒကေ–၌။ ပ္လဝန္တိ ယထာ–ပေါ်ပေါ်မျောကုန်၏သို့။ န အနုပဝိသန္တိ ယထာ–မနစ်မငုပ်ကုန်၏သို့။ တထာ–တူး။ သတိ–သည်။ အာရမ္မဏေ–၌။ န ပ္လဝတိ–မေ့လွတ်သောအားဖြင့် ပေါ်ပေါ်မျောသည် မဟုတ်။ န န အနုပဝိသတိ–မနစ်မငုပ် စုပ်စုပ်မဝင် မဟုတ်။ (တစ်နည်း) (ပ္လဝတိ–မေ့လွတ်သောအားဖြင့် ပေါ်ပေါ်မျောသည်ကား။) န–မဟုတ်။ (န အနုပဝိသတိ–မနစ်မငုပ် စုပ်စုပ်ဝင်သည်ကား။) န–မဟုတ်။

(ဂ) ဟိ–မှန်။ သော(သတိ)–သည်။

(ဃ) (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တာ။

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် အာရုံကို မပေါ်မမျောမလွတ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် အပိလာပနတာ မည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ထိုစကားရပ်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်သည် အသဒိသူပမာ (လောကူပမာ)နှင့် ကင်း၍ မပေါ်လွင် မထင်ရှားသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ထိုစကားရပ်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ထင်ရှားပေါ်လွင်စေတတ်သော အသဒိသူပမာ(လောကူပမာ)ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ဂ)ဝါကျ န တထာ အာရမ္မဏေ သတိဖြင့် သတိသည် အာရုံ၌ မေ့လွတ်သော အားဖြင့် ပေါလောမျောသည် မဟုတ်၊ မနစ်မငုတ် စုပ်စုပ်ဝင်သည် မဟုတ်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော်လည်း ယင်းသို့ဆိုသော ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ မယုံကြည်အပ်, မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည် တက်။

အမှာ။ ။ ပမာ–ပမေ၊ ဤနှစ်ထွေ၊ ပမေ–ပဓာနသာတည်း–ဟူသည်နှင့်အညီ ဥပမေယျဝါကျကို ဋ္ဌပနာထားသည်။

(၃)

(ခ)သည် တပ္ပါကဋ္ဌိကရဏ။ ဝိရောစိ, ပုနရုတ္တိ–ပယ်။ ယင်း(ခ)၌–

ယထာ.ဟိ–မှ န အနုပဝိသန္တိ–ကား ဥပမာန။ န တထာ အာရမ္မဏေ သတိ–ကား ဥပမေယျ။

(ဂ) ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။ (ဃ) လဒ္ဓဂုဏ။

(၄)

(က) ပိလာပေတီတိ ပိလာပနံ။ (ပ္လု–(ဝါ) ပိလု–ဓာတ်+ဏာပေ+ယု။ ပေါလောမျောစေခြင်း။)

* န + ပိလာပနံ အပိလာပနံ။ အပိလာပနဿ + ဘာဝေါ အပိလာပနတာ။

✔ အပိလာပနံ–ပုဒ်+တာ–သည့်ရင်း၊ အာရုံကို မပေါ်မမျောမလွတ်စေတတ်သော တရား၏ + အာရုံကို မပေါ်မမျောမလွတ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်..ရင်း ဗျု–နိ။

✔ အာရုံကို မပေါ်မမျောမလွတ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* လမ္ဗတီတိ လာဗု၊ လမ္ဗိယတီတိ ဝါ လာဗု။ (လမ္ဗ(လဗိ)+ဥ။ ဆွဲခြင်း။)

* ကဋ္ဌန္တိ ဇွေ့ ဩသဓာဒိ မဒ္ဒန္တီတိ ကဋ္ဌာဟော။(အွာဒိမောဂ်။ ၂၂၃။) (ကဋ္ဌ+ဟ။ အ–လာ။)

* လာဗုယာ + ကဋ္ဌာဟော လာဗုကဋ္ဌာဟော။ (ပါဓိတျာဒိယောဇနာ။ ၄၅၅။)

(တစ်နည်း) လာဗု စ + သာ + ကဋ္ဌာဟော စာတိ လာဗုကဋ္ဌာဟော။

* လာဗုကဋ္ဌာဟော + အာဒိ + ယေသန္တိ လာဗုကဋ္ဌာဟာဒီနိ။

(ဗူးတောင်းဟူသော အစ၏+အခြားသော ပေါ်ပေါ်မျောသောဝတ္ထုတို့နှင့် အာဒိ+အာဒိဝန္တ, ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

(၅)

လာဗု–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုလ္လိင်၊ ရဇ္ဇာဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။

ပ္လဝန္တိ–ကား ပ္လု(ပိလု)အ+န္တိ။ ဘူဝါဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) အပိလာပနဘာဝေါ–ဖြင့် အပိလာပနတာ၌ တာ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက် ...ရင်း၊ အပိလာပနဿ + ဘာဝေါ အပိလာပနတာ–ဟု ပြ...ရင်း သိစေ။

http://www.dhammadownload.com

ဩဠာရိကဘာဝေန-ဖြင့် သတိသည် အာရုံ၌ ပေါ်ပေါ်မျောတတ်, မသက်ဝင်တတ်သော အနက် သဘောကြောင့် အပိလာပနတာမည်သည် မဟုတ်၊ အာရုံ၌ သက်ဝင်တတ်သော အနက်သဘောကြောင့် အပိလာပနာမည်၏ဟု သိစေသည်။

အနုပဝိသနသင်္ခါတေန-ဖြင့် ဩဠာရိကဘာဝေန၌ ဩဠာရိကအရ အာရုံအစဉ်အားဖြင့် သက်ဝင်ခြင်းကိုယူ။ (တစ်နည်း:) ဩဠာရိကဘာဝေန၌ "သက်ဝင်" ဟူသည် အစဉ်မဟုတ်သောအားဖြင့် သက်ဝင်သည်ကား မဟုတ်၊ အစဉ်အားဖြင့် သက်ဝင်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(၇)

(ခ) ယထာ ဟိ-၌ ယထာ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ၊ ဥပမာဇောတက။
တထာ-ကား ပဋိဘာဂတ္ထ၊ ဥပမေယျဇောတက။

(၈)

(က) အပိလာပနတာ-အရ သတိကိုယူ။
(ဃ) ဝုတ္တာ-၌ အန္တတ္ထအရ- ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ။
ဗာဟျတ္ထအရ- အပိလာပနတာဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(၁၀)

(ဂ) အာရမ္မဏာဓာရသော အနုပဝိသတိ-၌-

✔ သော-အရ သတိသည်-
အနုပဝိသတိ-အရ သတိသမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ (၉)

✔ အာရမ္မဏံ-အရ ဆံပင်မွေးညှင်းစသော အာရုံပစ္စည်းတရားသည်-
အနုပဝိသတိ-အရ သတိအား အာရမ္မဏ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာ, ပု, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

===========

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၇၉)

(က) အနိစ္စာဒီနံ ဝိဘာဝနဝသေန ဝေဘဗ္ဗာ။
(ခ) အနိစ္စာဒီနံ စိန္တနကဝသေန စိန္တာ။
(ဂ) ယဿ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ အနိစ္စာဒီနိ စိန္တာပေတီတိပိ စိန္တာ။
(ဃ) အနိစ္စာဒီနိ ဥပပရိက္ခတီတိ ဥပပရိက္ခာ။
(င) ဘူရီတိ ပထဝိယာ နာမံ၊
(စ) အယမ္ပိ သဏှဋ္ဌေန, ဝိတ္ထဋဋ္ဌေန စ ဘူရိ ဝိယာတိ ဘူရိ။
(ဆ) တေန ဝုတ္တံ "ဘူရိ ဝုစ္စတိ ပထဝီ၊ တာယ ပထဝိသမာယ ဝိတ္ထဋာယ ဝိပုလာယ ပညာယ သမန္နာဂတောတိ ဘူရိပညော"တိ။
(ဇ) အပိစ ပညာယ ဇေတံ အဓိဝစနံ ဘူရီတိ၊
(ဈ) ဘူတေ အတ္ထေ ရမတီတိပိ ဘူရိ။

ဋ္ဌ။ ၁၉၁။ မူလဋီ။ ၉၆။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၇၀။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၉၄။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၈။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၇၀။

(၂)

(ခ)ဖြင့် စိန္တာပုဒ်ကို ကတ္တုသာဓန (ပြည်သျှ) ဘာဝသာဓန (ဘာဋီ) ဝစနတ္တပြုရမည်ဟု ပြသည်။
(ဂ)ဖြင့် ဟေတုကတ္တုသာဓနဝစနတ္တပြုရမည်ဟု ပြသည်။ (ပက္ကန္တရကျမ်းတက်)

http://www.dhammadownload.com

(စ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် ဘူရိဟူသော အမည်သည် မြေ၏အမည်တည်းဟု ဆို၏။ ထိုသို့... သော် မြေသည်သာလျှင် ဘူရိမည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ....မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဘူရိမည်သော အခြားတရားတို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏ–တင်။ စုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

အမှာ။ ။ "နောက်သမုစ္စယ၊ အဖြေပြ၊ ဝေ–အာဘော်ဆင်"ဟူသည်နှင့်အညီ အယမ္ပိ–၌ သမုစ္စည်း အပိ–ကိုရှု၍ တက်သည်။

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် ဘူရိအရ မုချဝုတ္တိအားဖြင့် မြေကြီးကို ယူရမည်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ....သော် ဘူရိသဒ္ဒါ၏ မုချဝုတ္တိအားဖြင့် ယူရသော အဘိဓေယျတ္ထသာရှိ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ....မရောက်သင့်။ ထိုသို့ :..ကြောင့် ဘူရိသဒ္ဒါ၏ ဥပစာအားဖြင့် ယူအပ်, ယူသင့်သော အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏–စသည် တက်။

(ဆ)သို့ ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (စ)ဖြင့် ပညာသည်လည်း သိမ်မွေ့သော အနက်ကြောင့်ရင်း, ပျံ့နှံ့ကြီးကျယ်သော အနက်ကြောင့်ရင်း မြေကြီးနှင့်တူရကား ဘူရိမည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ....သော် ဆရာ့စကားသည် ဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ ဒဋ္ဌိအာဂမသာဓကဉာပကနှင့်ကင်း၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည် တက်။

(၃)

(ဂ)ဝါကျ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

အနိစ္စစသည်ကို ကြံတတ်, သိတတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သကတ်အနက်အကြောင်းမှတပါး မိမိဖြစ်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို အနိစ္စစသည်ကို ကြံစေတတ်, သိစေတတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သကတ်အနက် အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလိုသောကြောင့်ရင်း၊ အ–ပစ္စည်း၏ သုဒ္ဓကတ္တုသာဓန(ဘာဝသာဓန) အနက်အကြောင်းမှတပါး ဟေတုကတ္တုသာဓနဟူသော အနက်အကြောင်းတစ်ပါးကို လဲလိုသောကြောင့်ရင်း ထားသည်။

(စ) အယမ္ပိ–၌ ပိ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

မြေကြီးသည်သာ ဘူရိမည်သည် မဟုတ်သေး၊ ပညာသည်လည်း ဘူရိမည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်း, သမ္ဘာဝနအနက်ကို ပြလို၍ ပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဆ) တေန ဝုတ္တံ–ထားရခြင်း

(စ)ဝါကျ စကားရပ်ကို မြဲစေ, ပြီးစေတတ်သော အာဂုမ်သာဓက, ဉာပကဒဋ္ဌိကရဏာကို ပြလို၍ထားသည်။

- ♦ တေနာဟပြ၊ ယထာဟနှင့်၊ တေန ဝုတ္တံ၊ တစ်ဖန် ဝုတ္တဥ္စ၊ တစ်ဝ ဝုတ္တခ္ခေတံ၊ ဝုတ္တမ္ပိ–ရှိ၊ ထုတ်ဘိစုဒ်ရ၊ ဉာပက။ (တွင်းကြီးနိယံ။ ၁၀၃။)
- ♦ (တေန ဝုတ္တံ) တေနေတံ ဝုစ္စတိ၊ ရှိသည်ပါဠ်ပုဒ်၊ ထုတ်၍ ပြသော်၊ လဒ္ဒဂုဏ၊ သာဓက၊ ညီမျှ ကျမ်းဂန်ညီ။ (တောင်တွင်းနိယံ။ ၁၀၁။)

(ဇ)ဝါကျ အပိ စ–ထားရခြင်း

ဥပမာတဒ္ဓိတ်(မုချဝုတ္တိ)အားဖြင့် ပညာသည် ဘူရိမည်၏ဟူသော အနက်အကြောင်းမှတပါး အထင်ရဋ္ဌိ (ဥပစာရုတ္တိ)အားဖြင့် ပညာသည် ဘူရိမည်၏ဟူသော အနက်အကြောင်းတစ်မျိုးကို ပြလို၍ ထားသည်။

(တစ်နည်း) ဘူရိအရ ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထအားဖြင့် ပညာကို ယူရသော နည်းမှတပါး ဝစနတ္ထမဖက် အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျူပစာရအားဖြင့် ပညာကို ယူရသော နည်းတစ်မျိုးကို ပြလို၍ ထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ဈ) ဝိ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္တကြောင့်သာ ဘူရိမည်သည် မဟုတ်သေး၊ ကိတ်ဝစနတ္တကြောင့်လည်း (ဝါ) ကိတန္တသမာသ်ဝစနတ္တကြောင့်လည်း ဘူရိမည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်း, သမ္ပိဏ္ဍနအနက်တစ်မျိုးကို ပြလို၍ (ဈ)၌ ဝိ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

(၄)

(ဆ) ဘူရိပညော– အစိတ် + အပေါင်း

* ဘဝန္တိ ဧတ္ထာတိ ဘူရိ။ (ဘူ+ရိ။ နဒါဒိ–ဤ။) မြေကြီးရ၏။
* ဘူရိ ဝိယာတိ ဘူရိ။ (ပညာရ၏။)
* ဘူရိ စ + သာ + ပညာ စာတိ ဘူရိပညာ။
* ဘူရိပညာ + အဿ + အတ္ထီတိ ဘူရိပညော။ (အဿတ္ထိ)

✔ ဘူရိပညာ–ပုဒ်+အ–သည်ငင်း၊ မြေကြီးနှင့်တူသော ပညာ၏ + ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ် ..ငင်း ဈူ–နိ။

✔ မြေကြီးနှင့်တူသော ပညာရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

(တစ်နည်း) ဘူရိ + ပညာ + ယဿာတိ ဘူရိပညော။ (ဗဟုဗ္ဗီဟိ)

(မြေကြီးနှင့်တူသော ပညာ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဒြဗ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်။)

(တစ်နည်း) ဘူရိ ဝိယ + ပညာ + ယဿာတိ ဘူရိပညော–ဟု ဥပမာပုဗ္ဗပဒ(စတုတ္ထီ,ဆဋ္ဌီ)ဗဟုဗ္ဗိဟိပြု။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(င) သဗ္ဗတ္ထ ပတ္ထရတီတိ ပထဝီ။ (ပ, ထရ+အ။ နဒါဒိ–ဤ။ ပျံ့နှံ့ခြင်း။)

* ပထဝတိ ဧတ္ထာတိ ဝါ ပထဝီ။ (ပ, ထဝ+အ။ နဒါဒိ–ဤ။)

(စ) သီယတိ တနုကရီယတီတိ သဏှာ။ (သာ+ဏှ။ ပါးအောင်ပြုခြင်း။)

* သဏှာယေဝ + အတ္ထော သဏှဋ္ဌော။ (တေန)

(ဆ) ဝိဝိဓေန + တနောတိ ဝိတ္ထာရေတီတိ ဝိတ္ထဋ္ဌာ။ (ဝိတ္ထတာ)(ဝိ, တနု+တ။ အထူးထူး အပြားပြားချဲ့ခြင်းကြိယာ။)

* ဝိသေသေန + ပုလတီတိ ဝိပုလာ။ (ဝိ, ပုလ+အ။)

(၆)

(က) ဝိဘာဝနဝသေန–ဖြင့် ဝေဘဗျာ၌ ဝိ, ဘူ–ဓာတ်..ငင်း၊ ယင်းဘူ–ဓာတ်၏ ဝိဘာဝန အနက်ဟော ...ငင်း၊ ဝိ–၏ ဓာတွတ္ထဗာဓကေ (တစ်နည်း) ဓာတွတ္ထဝိသေသက ...ငင်း၊ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဝိဘာဝနံ ဝေဘဗျာ–ဟု ပြု ..ငင်း သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ဝိဘာဝနဝသေန–ဖြင့် ဝေဘဗျာ၌ (ဝိဘာဝ–ပုဒ်+ဏျ–ပစ္စည်း။) ဝိဘာဝဝယ် ဝိ–ပုဗ္ဗ, ဘူ–ဓာတ် ...ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်... ငင်း၊ ဝိဘာဝေတီတိ ဝိဘာဝေါ–ဟု ပြု ...ငင်း၊ ဝေဘဗျာ၌ ဏျ–ပစ္စည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်...ငင်း၊ ဝိဘာဝေါယေဝ ဝေဘဗျာ–ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

အနိစ္စာဒီနံ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ ဖော်ပြ။

(ခ) ဝိန္ဒနကဝသေန–ဖြင့် စိန္တာ၌ စိန္တ–ဓာတ်... ငင်း၊ အ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန (ပြည်သျှ) ဘာဝသာဓန (ဘာဋ္ဌိ)အနက်၌ သက် ...ငင်း၊ စိန္တေတီတိ စိန္တာ။ စိန္တနံ စိန္တာ–ဟု ပြု...ငင်း သိစေ။

အနိစ္စာဒီနံ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ.... ဖော်ပြ။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) စိန္တာပေတိ-ဖြင့် စိန္တာ၌ စိန္တ-ဓာတ် …ငင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် …ငင်း၊ စိန္တာပေတီတိ စိန္တာ-ဟု ပြု …ငင်း သိစေသည်။

အနိစ္စာဒီနိ-ဖြင့် ဘာဝတ္ထ… ဖော်ပြ။

ယဿ ဝါ ဥပဓာတိ တံ-ဖြင့် ကာရိတ်ကံ အဖြစ်ကို သိစေ။

ဝိ-ဖြင့် ပညာသည် အနိစ္စစသည်တို့ကို ကြံတတ်, သိတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာ စိန္တာမည်သည် မဟုတ်သေး၊ မိမိဖြစ်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို အနိစ္စစသည်ကို ကြံစေတတ်, သိစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်း စိန္တာမည်သေး၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(ဃ) ဥပပရိက္ခတိ-ဖြင့် ဥပပရိက္ခာ၌ ဥပ, ပရိ-ရှေး, ဣက္ခ-ဓာတ် …ငင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် …ငင်း၊ ဥပပရိက္ခတီတိ ဥပပရိက္ခာ-ဟု ပြု …ငင်း သိစေသည်။

(င) ပထဝိယာ နာမံ-ဖြင့် ဘူရိအရ မြေကြီးကို ယူ…။ (တစ်နည်း:) ဘူရိသဒ္ဒါ၏ မြေကြီးဟူသော အနက်ဟော… ငင်း၊ ယင်းဘူရိသဒ္ဒါ၏ အထင်ရှဋ္ဌီကေဒေသျှုပစာသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကိုငင်း သိစေသည်။

(စ) ဘူရိ ဝိယ-ဖြင့် ဘူရိ၌ (ဘူရိ-ပုဒ်+အ-ပစ္စည်း) အ-ပစ္စည်း၏ ဥပမာတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက် …ငင်း၊ ဘူရိ ဝိယာတိ ဘူရိ-ဟု ပြု…ငင်း သိစေသည်။

အယံ-ဖြင့် ပါဠိတော်လာ ဘူရိအရ မြေကို မယူရ၊ မြေကြီးနှင့်တူသော ပညာကိုယူ- သိစေ။

ဝိ-ဖြင့် မြေသည်သာ ဘူရိမည်သည် မဟုတ်သေး၊ ပညာသည်လည်း ဘူရိမည်သေး၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

သဏှဋ္ဌေန, ဝိတ္ထတဋ္ဌေန-ဖြင့် သိမ်မွေ့သောအနက်, ပျံ့နှံ့ကြီးကျယ်သော အနက်ကြောင့် ပညာသည် မြေကြီးနှင့် တူသတည်းဟု သိစေသည်။

စ-ဖြင့် ပညာသည် သိမ်မွေ့သော အနက်ကြောင့်သာ မြေကြီးနှင့်တူသည် မဟုတ်သေး၊ ပျံ့နှံ့ကြီးကျယ်သော အနက်ကြောင့်လည်း မြေကြီးနှင့် တူ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(ဓ)ဖြင့် ဘူရိအရ ပညာကို ယူ…ငင်း၊ ယင်းဘူရိသဒ္ဒါ၏ ကေဒေသျှုပစာ၏ အဖြစ်ကိုငင်း သိစေ။

(ဈ) ဘူတေ ရမတိ-ဖြင့် ဘူရိ၌ ဘူတ-သဒ္ဒူပပဒ, ရမု-ဓာတ် …ငင်း၊ ကွိ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်…ငင်း၊ ဘူတေ ရမတီတိ ဘူရိ-ဟု ကတ္တုသာဓနကိတန္တသတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြု …ငင်း၊ (တစ်နည်း:) ရမတီတိ ရီ။ ဘူတေ + ရီ ဘူရိ-ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်… ပြု… ငင်း၊ ဘူတရိ-ဟု ဆိုလိုလျက် တ-ကို ချေ၍ ဘူရိ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငင်း သိစေသည်။

(တစ်နည်း:) ဘဝတီတိ ဘူ။ ရမတီတိ ရီ။ ဘူယာ + ရီ ဘူရိ-ဟု ပြု …ငင်း သိစေသည်။

အတ္ထေ-ဖြင့် ဘူရိ-၌ ဘူ(ဘူတ)အရ ထင်ရှားဟုတ်မှန်သော အနက်(ပရမတ္ထတရား ၄-ပါး)ကို ယူ …သိစေ။ (ဘာဋီ)

ဝိ-ဖြင့် တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထကြောင့်သာ ဘူရိမည်သည် မဟုတ်သေး၊ ကိတ်ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း (ဝါ) ကိတန္တသမာသ်ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း ဘူရိမည်သေး၏ဟု သိစေသည်။

(၇)

အယမ္ပိ-၌ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

ဝိတ္ထတဋ္ဌေန စ-၌ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ။

ဝိတ္ထတဋ္ဌေနေ-၌ ပိ-ကား ဝိဝိဓတ္ထ။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၇၀။)

ဝိပုလာ-၌ ဝိ-ကား ဝိသေသတ္ထ။

(ဈ) ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ။ သမ္ဘာဝနတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

(စ) ဘူရိ–အရ ပညာကို ယူ။

(ဆ) ဝုတ္တံ–၌ ခါတ်–အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ။

တ–ပစ္စည်းအရ ဘူရိ ဝုစ္စတိ ပထဝီစသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(၉)

(ဆ) ပထဝီသမာယ–အရ ပညာကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်။

(၁၀)

(ဆ) ဘူရိ ဝုစ္စတိ ပထဝီ–၌–

✔ ပထဝီ–အရ သုံးပါး, တစ်ပါး, နှစ်ပါးသော မဟာဘုတ်ပစ္စည်းတရားသည်–

ဝုစ္စတိ(ပုဒ်လုံး)–အရ တစ်ပါး, သုံးပါး, နှစ်ပါးသော မဟာဘုတ်ပစ္စယုပ္ပန်အား သဟ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညူ။ (၅)

(တစ်နည်း) ပထဝီ–အရ မဟာဘုတ် (၄)ပါးသည်–

ဝုစ္စတိ–အရ ဝဏ္ဏ, ဂန္ဓ, ရသ, ဩဇာဟူသော ဥပါဒါရုပ်အား သဟ–ပြု။ (ပြိုင်=ကြီး ၄)

(ဈ) ဘူတေ အတ္တေ + ရမတိ–၌

✔ ဘူတေ–အရ ထင်ရှားရှိသော ပရမတ္ထတရား (၄)ပါးအာရုံပစ္စည်းတရားသည်–

ရမတိ–အရ ပညာပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ–ပြု။ (ပြိုင်=ယထာရဟ (၈)ပစ္စည်း)

(တစ်နည်း) ပကတူပ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၈၀)

(က) အသနိ ဝိယ သိလုစ္စယေ ကိလေသေ မေဓတိ ဟိံသတီတိ မေဓာ၊

(ခ) ခိပ္ပံ ဂဟဏဓာရဏဋ္ဌေန ဝါ မေဓာ၊

(ဂ) ယာယ ဥပ္ပန္နာယ၊ တံ အတ္တဟိတပဋိပတ္တိယံ, သမ္ပယုတ္တာခမ္မေ စ ယာထာဝလက္ခဏပဋိဝေခေ ပရိနေတီတိ ပရိဏာယိကာ။

(ဃ) အနိစ္စာဒိဝသေန ခမ္မေ ဝိပဿတီတိ ဝိပဿနာ။ သမ္မာ ပကာရေဟိ အနိစ္စာဒီနိ ဇာနာတီတိ သမ္ပဇည်။

(င) ဥပ္ပထပဋိပန္နေ သိန္ဓဝေ ဝီထိအာရောပနတ္ထံ ပတောဒေါ ဝိယ ဥပ္ပထေ ဓာဝနကံ ကူဋစိတ္တံ ဝီထိအာရောပနတ္ထံ ဝိဇ္ဈတီတိ ပတောဒေါ ဝိယ ပတောဒေါ။

(စ) ကိလေသစ္ဆေဒနဋ္ဌေန ပညာဝ သတ္ထံ ပညာသတ္ထံ။

ဋ္ဌ။ ၁၉၂။ ပြည်သျ၊ ၂။ ၁၇၂။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၉၅။ ကျော်စံဂဏ္ဍိ။ ၃၃၉။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၄၇၀။

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် မိုးကြိုးသည် ကျောက်တောင်တို့ကို ဖျက်ဆီးသကဲ့သို့ ကိလေသာတို့ကို ညှဥ်းဆဲဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပညာသည် မေဓာမည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းအကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကြောင့်သာ ပညာသည် မေဓာမည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏ စသည်တက်။

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဆရာ-သည် (က)ဖြင့် မေဓာပုဒ်ကို မေဓတိ ဟိံသတီတိ မေဓာ-ဟု ဝစနတ္ထ ပြုရမည်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် မေဓာပုဒ်၌ ယင်းဆိုခဲ့ပြီး ဝစနတ္ထတစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏-စသည် တက်။

(တစ်နည်း) ဆရာ-သည် (က)ဖြင့် မေဓာ၌ မေဓ-ဓာတ်သည် ဟိံသနအနက်ကို ဟော၏ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် မေဓာ၌ မေဓ-ဓာတ်သည် ဟိံသနအနက်တစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏-စသည်တက်။ (၆-နံပါတ် အာဘော်သံဝဏ္ဏနာကို ရှု။)

(၃)

(ခ) ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အကြောင်းသကတ် အနက်မှတပါး လျင်စွာမှတ်နိုင်, ဆောင်နိုင်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့် (ခ)၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားသည်။

(တစ်နည်း) မေဓာ၌ မေဓ-ဓာတ်၏ ညှဉ်းဆဲခြင်း ဟိံသာအနက်မှတပါး လျင်စွာ မှတ်ယူခြင်း ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့် (ခ)၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားသည်။

(တစ်နည်း) မေဓာသဒ္ဒါ၏ ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထမှတပါး ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထ-ဟူသော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ-သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

(က) ဒဠှတ္ထာယ အသီယတေ ခိပိယတေတိ အသနိ။ (ဏွာဒိမောဂ်)

(အသ+အနိ-ပစ္စည်း။ ပစ်ခြင်း။ မိုးကြိုး။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

- သီလာနံ + ဥစ္စယော ဥဗ္ဗေဓော, ထူပေါ ဝါ သီလုစ္စယော။ (သူစိ)
- ဝိယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ တောယာတိ ဝီထိ။ (ဏွာဒိမောဂ်) (ဝီ+ထိက်။ သွားခြင်း)
- ပထတိ ဂစ္ဆတိ ဧတ္ထာတိ ပထော။ (ပထ+အ။) (သူစိ)
- ပထတိ ယာတိ အနေနာတိ ဝါ ပထော။ (ပထ+အ။)

(၅)

(က) အသနိ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣလိင်၊ (ပုံ, ထီ) ရတ္တာဒိ၊ ဏှ-ကာရန္တ။

♦ အသနိ ဣသု ကုလိသံ။ (ဓာန်။ ၂၄။)

ဝိယ-ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အ-ကာရန္တ။

သီလုစ္စယ-ကား သမာနာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

ခိပ္ပံ-ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။

(၆)

မေဓတိ-ဖြင့် မေဓ-ဓာတ် ...ငင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ မေဓတီတိ မေဓာ-ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

ဟိံသတိ-ဖြင့် မေဓတိ၌ မေဓ-ဓာတ်သည် ဟိံသနအနက်ဟော ...သိစေ။

ကိလေသေ-ဖြင့် ဥပမေယျဘက်၌ မေဓတိ-ဖျက်ဆီး၏ဟူသည် ကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း ပင်တည်းဟု သိစေ။

http://www.dhammadownload.com

အသနိ ဝိယ သိလုစ္စယေ-ဖြင့် ဘာဝတ္တ... ဖော်ပြ။

(ခ) မိပ္ပံ ဂဟာဏာစာရဏာဋ္ဌေန-ဖြင့် မေဓာဉ် မေဓ-ဓာတ်သည် လျင်စွာမှတ်ယူနိုင်ခြင်း အနက်ဟော ...ရှင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ရှင်း၊ မေဓတိ ခိပ္ပံ ဂဏှာတီတိ မေဓာ-ဟု ပြု ...ရှင်း သိစေသည်။ (ဘာဋီ။ ၃၅၉-ရှု။)

(တစ်နည်း) ခိပ္ပံ ဂဟဏာစာရဏာဋ္ဌေန-ဖြင့် မေဓာဉ် (မေ-ပုဒ်+ဓာ-ပုဒ်) မေ-ဝယ် မေ-ဓာတ်၏ ဂဟနအနက်ဟော ...ရှင်း၊ ကွိ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ရှင်း၊ မေတိ ခိပ္ပံ ဂဏှာတီတိ မေ-ဟု ပြု ...ရှင်း၊ ဓာ-ဓာတ်၏ ဓာရဏအနက်ဟော ...ရှင်း၊ ကွိ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက် ..ရှင်း၊ ဓာရေတီတိ ဓာ-ဟု ပြု ...ရှင်း၊ မေဓာဟူသော အပေါင်းပုဒ်ကို မေ စ + သာ + ဓာ စာတိ မေဓာ-ဟု ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္တပြု ...ရှင်း သိစေသည်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

♦ မေဓာတုဝသာစေဝ၊ မေ ဓာ ဓာတုဟိ စ ဒွိဓာ။

မေဓာသဒ္ဒသ နိပ္ဖတ္တိ၊ မေဓာဝီ သမုဒီရယေ။ (နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၆၇။)

(ဂ) ပရိနေတိ-ဖြင့် ပရိဏာယိကာ၌ ပရိ၊ နီ-ဓာတ် ...ရှင်း၊ ဏွု-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ရှင်း၊ ပရိနေတီတိ ပရိဏာယိကာ-ဟု ပြု ...ရှင်း၊ နီ-၌ ဒန္တဇ န-ကို မုဒ္ဓဇ ဏ-ပြန်၊ ဤ-ကို ဧ၊ ဧ-ကို အာယ-ပြု၊ ဏွု-ကို အက-ပြု၊ နောက်(က)အက္ခရာကြောင့် အ-ကို က္က-ပြု၊ ထီဇောတက အာ-သက်၍ ပရိဏာယိကာဟု နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုရှင်း သိစေသည်။ (ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၉၅။)

ယဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ အတ္တဟိတပဋိပတ္တိယံ-ဖြင့် ပရိနေတိ၌ ထက်ဝန်းကျင်ဆောင်၏ဟူသည် မိမိ(ပညာ)ဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မိမိအစီးအပွါးကို ကျင့်ခြင်း၌ ဆောင်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

စ-ဖြင့် အတ္တန္တရဝိကပ္ပနတ္ထဇောတကအဖြစ်ကို သိစေ။

သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ ယထာဝလက္ခဏပဋိဝေဓေ-ဖြင့် ပရိနေတိ၌ ထက်ဝန်းကျင်ဆောင်၏ဟူသည် သမ္ပယုတ် တရားတို့ကို မဖောက်မပြန်သော လက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၌ ဆောင်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

(ဃ) ဝါကျ အာဘော်, သံဝဏ္ဏနာ ရှေး၌ ပါခဲ့ပြီး။

(င) ဝါကျ ဝိဇ္ဈတိ-ဖြင့် ပဋောဒေါ၌ ပ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ...ရှင်း၊ တုဒ-ဓာတ်၏ ဝိဇ္ဈန(ဗျထန)အနက်ဟော ...ရှင်း၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ရှင်း ပတုဇ္ဇတိ ဝိဇ္ဈတီတိ ပတောဒေါ-ဟု ပြု ...ရှင်း သိစေသည်။

♦ သူစိ-၌ ပပုဗ္ဗော တုဒ ဗျထနေ၊ ပတုဇ္ဇတေ အနေနာတိ ပတောဒေါ-ဟု ဆိုသည်။

ဥပ္ပထပဋိပန္နေ (ပ) ဝီထိ အာရောပနတ္တံ-ဖြင့် ဘာဝတ္တ.... ဖော်ပြ။

ပတောဒေါ ဝိယ-ဖြင့် ပတောဒေါ၌ ဏ-ပစ္စည်း၏ ဥပမာတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက် ...ရှင်း၊ ပတောဒေါ ဝိယာတိ ပတောဒေါ-ဟု ပြု ...ရှင်း သိစေသည်။

(စ) ပညာဝ သတ္တံ-ဖြင့် သမာသလိင်္ဂပဒတ္တ.... သိစေသည်။

ကိလေသစ္ဆေဒနဋ္ဌေန-ဖြင့် ဘာဝတ္တ... ဖော်ပြ။

(၇)

(စ) ပညာဝ-၌ ဝေ-၏ ဂဟောတဗ္ဗတ္တစသည်

✔ ပညာသည် ဂဟောတဗ္ဗတ္တ။

✔ ဖဿစသည်သည် (တစ်နည်း) ပကတိ ဓား, လှံစသော လက်နက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ပညာ၏ လက်နက်နှင့်တူသည်၏ အဖြစ်သည် (ဝါ) ပညာ၏ ကိလေသစ္ဆေဒနသောဂုဏ် သည် အနုညာတတ္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

မေဓာ–၌ မေဓ–ဓာတ်အရ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲဖျက်ဆီးတတ်သော ပညာကို ယူ၍–

✔ ထို ..သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ သမာဓိသည်၎င်း, ယောနိသောမနသိကာရသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။

✔ အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း, ပညာဉာဏ်အလင်းကို ပြုခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ၊

✔ ပီတိ, ပဿဒ္ဓိ, သုခတို့သည်၎င်း, သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်, ဝိရာဂ, ဝိမုတ္တိ, ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနဉာဏ်စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

(င) ဥပမေယျဘက် ဝိဇ္ဇုတိ–အရ ပညာကို ယူ၍ ထုတ်။

(၁၀)

(ဃ) ဓမ္မေ + ဝိပဿတိ–၌–

✔ ဓမ္မေ–အရ တေဘူမကဓမ္မအာရုံသည်–

ပဿတိ–အရ ဝိပဿနာဉာဏ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ ယထာရုဟ (၈)ပစ္စည်း။

=============

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၈၁)

(က) ရတိကရဏဋ္ဌေန, ပန ရတိဒါယကဋ္ဌေန, ရတိဇနကဋ္ဌေန, စိတ္တီကတဋ္ဌေန, ဒုလ္လဘပါတုဘာဝဋ္ဌေန, အတုလဋ္ဌေန, အနောမသတ္တပရိဘောဂဋ္ဌေန စ ပညာဝ ရတနံ ပညာရတနံ။

(ခ) န ဟေန သတ္တာ မုယှန္တိ, သယံ ဝါ အာရမ္မဏေ န မုယှတီတိ အမောဟော။

(ဂ) ဓမ္မဝိစယပဒံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။

(ဃ) ကသ္မာ ပနေတံ ပုန ဝုတ္တန္တိ? အမောဟဿ မောဟပဋိပက္ခဘာဝဒီပနတ္ထံ။

(င) တေနေတံ ဒီပေတိ "ယွာယံ အမောဟော၊ သော န ကေဝလံ မောဟတော အညော ဓမ္မော၊ မောဟဿ ပန ပဋိပက္ခော ဓမ္မဝိစယသင်္ခါတော အမောဟော နာမ ဣဓ အဓိပ္ပေတော"တိ။

ဋ္ဌ။ ၁၉၂။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၇၄။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၉၈။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၇၁။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၉။

(၁)

(ဃ) ဧတံ–ဤဓမ္မဝိစယဟူသောပုဒ်ကို။

(င) တေန–ထိုဓမ္မဝိစယပုဒ်ဖြင့်။ ဧတံ(အတ္ထဇာတံ)–ဤအနက်သဘောကို။

(၂)

(ဃ) ပါပနာဒိဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဓမ္မဝိစယဟူသော ပုဒ်သည် ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသည်သာ တည်းဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဓမ္မဝိစယပုဒ်ကို တဖန်ထပ်၍ ဟောတော်မမူသင့်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ ၎င်... ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဓမ္မဝိစယပုဒ်ကို တဖန်ထပ်၍ ဟောတော်မူခြင်းအကြောင်းကိုလည်း ဖွဲ့ဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) အဘယ့်ကြောင့် တဖန်ထပ်၍ ဟောတော်မူရပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(တစ်နည်း) ဆရာ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်(ပညိန္ဒြိယနိဒ္ဒေသ)၌ ဓမ္မဝိစယပုဒ်ကို တဖန်ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ တဖန်ဟောတော်မူအပ်သည်ရှိသော် မြတ်စွာဘုရားအား ပုနရုတ္တိဒေါသ ၁င့်ရောက်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ ...စသည်တက်။

http://www.dhammadownload.com

(င) ဥပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် အမောဟ၏ မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အဖြစ်ကို ပြခြင်းအကျိုးငှာ ဓမ္မဝိစယပုဒ်ကို တဖန်ထပ်၍ ဟောတော်မူအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် တဖန်ဟောတော်မူအပ်သော ထိုဓမ္မဝိစယပုဒ်ဖြင့် ပြအပ်သော ဒီပနာကာရကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(တစ်နည်း) ထိုသို့ ..သော် ဓမ္မဝိစယပုဒ်ကို တဖန်ထပ်၍ ဟောတော်မူသဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးလဒ္ဓဂုဏ်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

♦ တေန ဒဿေတိ၊ (တေန ဒီပေတိ)၊ ပါဠိတွေ့ကြံ၊ လဒ္ဓဂုဏ်။

(၃)

(ခ) ပက္ခန္တရ။ (ဂ) ပက္ခန္တရ၊ (တစ်နည်း) အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာပြ ဝါကျာရမ္ဘ။

(ခ) သယံ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

အမောဟော၌ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနေအနက်အကြောင်းမှတပါး ကတ္တုသာဓနေအနက် အကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားသည်။ (တစ်နည်း) အမောဟပုဒ်၏ ကရဏသာဓနေဝစနတ္ထမှတပါး ကတ္တုသာဓနေဝစနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

(င) အဓိပ္ပေတော–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဤပညိန္ဒြိယနိဒ္ဒေသ၌ ပဋိပက္ခမဖက်သက်သက် မောဟမှ တပါးသောတရား (အမောဟသာမည) ကို မယူရ၊ မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဓမ္မဝိစယဟုဆိုအပ်သော အမောဟဟူသော အနက် ဝိသေသကိုသာ လိုအပ်၏ဟု စောဒကပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စကားလုယက်၍ ဆုံးဖြတ်ပြဆိုရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (င)၌ အဓိပ္ပေတော–သဒ္ဒါ ထားသည်။

(၄)

(က) ရတိံ + ကရောတီတိ ရတိကရဏံ။

✔ ရတိ–သုဒ္ဓုပပဒ, ကရ+ယု–သည်ငှင်း၊ မွေ့လျော်ခြင်းကို ပြုခြင်းကြိယာသည်ငှင်း၊ မွေ့လျော်ခြင်း၏ + ပြုတတ်သော ပညာတည်းဟူသော ရတနာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ...ငှင်း ဖျူ–နီ။

✔ မွေ့လျော်ခြင်းကို ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ရတိကရဏဘောဂုဏ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ရတိံ + ဒဒါတီတိ ရတိဒါယကံ။ (ရတိ, ဒါ+ဏွု။ မွေ့လျော်ခြင်းကို ပေးခြင်း။)

* ရတိံ + ဇနေတီတိ ရတိဇနကံ။ (ရတိ, ဇန+ဏွု။)

* အစိတ္တမ္ပိ စိတ္တံ ဝိယ + ဂရုံ ကရီယတီတိ စိတ္တီကတံ။

(စိတ်မဟုတ်သော်လည်း စိတ်ကဲ့သို့ အလေးဂရုပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်–ဟု ပေးသော ဘာဋီ၊ ၂။ ၃၉၈–နှင့် အညီ။)

* ဒုလ္လဘော + ပါတုဘာဝေါ + ယဿာတိ ဒုလ္လဘပါတုဘာဝံ။

* နတ္ထိ + တုလော + ယဿာတိ အတုလံ။

(အတုမရှိခြင်း နတ္ထိဘောဂုဏ်၏ + ရတနာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး စပ်။)

* အနောမာ စ + တေ + သတ္တာ စာတိ အနောမသတ္တာ။

* အနောမသတ္တေဟိ + ပရိဘောဂံ အနောမသတ္တပရိဘောဂံ။

(ဤ၌ကား အနောမသတ္တပရိဘောဂဋ္ဌေန–မယုတ်မာသော သတ္တဝါတို့သည် သုံးဆောင်အပ်သောအနက်ကြောင့်– ဟု ပေးသော ပြည်သျှ–အလို။)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) အနောမသတ္တာနံ + ပရိဘောဂံ အနောမသတ္တပရိဘောဂံ–ဟု ပြု။
(ဤကား အနောမသတ္တပရိဘောဂဋ္ဌေန–မယုတ်ညံ့သော အထက်တန်းသတ္တဝါတို့၏ အသုံးအဆောင်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်–ဟု ပေးသော ဘာဋီ–အလို။)

(ခ) န + မောဃော အမောဃော။
✔ န–+မောဃ–သည်ငင်း၊ န–အရ ပဋိပက္ခဘောဂုဏ်၏ + အမောဃနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏော စပ်ငင်း ဗျု–နိ။
✔ မောဃ၏ + ဆန့်ကျင်ဖက်ပဋိပက္ခဘောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

(ဂ) ဓမ္မေ + ဝိစိနာတီတိ ဓမ္မဝိစယော။ (ဋ္ဌ။ ၁၉၁–ရှ)
(သစ္စာလေးပါးတရား၏ + စိစစ်တတ်သော ပညာနှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိက–စပ်။)
* ဝုတ္တော + အတ္ထော + ယဿာ (ဓမ္မဝိစယပဒဿာ)တိ ဝုတ္တတ္ထံ။

(၅)

(က) ရတိ–ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
အနောမ–ကား သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
မုယုန္တိ–ကား မုဟ(မုဟူ+ယ+အန္တိ) ဒိဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။ (တစ်နည်း) ဦ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ပဉ္စ ရတနံ–ဖြင့် ပညာရတနံပုဒ်ကို အဝဓာရဏကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္တပြု။
ရတိကရဏဋ္ဌေန–ဖြင့် ပညာရတနံ၌ ရတနဝယ် ရတိ–သဒ္ဒူပပဒ, ကရ–ဓာတ်... ငင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ ရတိံ ကရောတီတိ ရတနံ–ဟု ကတ္တုသာဓနကိတန္တ ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္တပြု ...ငင်း၊ ရတိကရဏဟု ဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းအရ တိ–၌ ဣ–ကို အ–ပြု၊ ကရ–ကို ချေ၊ ဏ–ကို န–ပြု၍ ရတနဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငင်း၊ မွေ့လျော်ခြင်းကို ပြုတတ်သော အနက်ကြောင့် ရတနမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေသည်။
ရတိဒါယကဋ္ဌေန–ဖြင့် ရတနံ၌ ရတိသဒ္ဒူပပဒ, ဒါ–ဓာတ် ...ငင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ရတိံ + ဒဒါတီတိ ရတနံ–ဟု ပြု ...ငင်း၊ ရတိဒါနဟု ဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းအရ တိ–၌ ဣ–ကို အ–ပြု၊ ဒါ–ကို ချေ၍ ရတနဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငင်း၊ မွေ့လျော်ခြင်းကို ပေးတတ်သော အနက်ကြောင့် ရတနမည်၏...ငင်း သိစေ။
ရတိဇနကဋ္ဌေန–ဖြင့် ရတနံ၌ ရတိ, ဇန–ဓာတ် ...ငင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ရတိံ + ဇနေတီတိ ရတနံ–ဟု ပြု ...ငင်း၊ ရတိဇနနဟု ဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းအရ တိ–၌ ဣ–ကို အ–ပြု၊ ဇန–ကို ချေ၍၊ ရတနဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို ...ငင်း၊ မွေ့လျော်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော အနက်ကြောင့် ရတနမည်၏ ....ငင်း သိစေ။
စိတ္တီကတဋ္ဌေန–ဖြင့် ရတနသဒ္ဒါ၏ စိတ္တီကတဋ္ဌဝါစီရုဋ္ဌီအနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကပုဒ်အဖြစ်ကိုငင်း၊ အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော အနက်ကြောင့် ရတနမည်၏...ငင်း သိစေ။
အမှာ။ ။ ဒုလ္လဘပါတုဘာဝဋ္ဌေန, အတုလဋ္ဌေန, အနောမသတ္တပရိဘောဂဋ္ဌေန (၃)ပုဒ်ကို စိတ္တီကတဋ္ဌေနနှင့် အတူဖော်။
(ခ) န တေန မုယှန္တိ–ဖြင့် အမောဃော၌ မောဃဝယ် မုဟ–ဓာတ် (တစ်နည်း) မုဟူ–ဓာတ်... ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်... ငင်း၊ မုယှန္တိ သတ္တာ တေနာတိ မောဃော–ဟု ပြု... ငင်း၊ အမောဃောပုဒ်ကို န + မောဃော အမောဃော–ဟု ပြု... ငင်း၊ အ–သဒ္ဒါ၏ န–၏ ကာရိယ... ငင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

သတ္တာ-ဖြင့် မုယှန္တိ၌ တွေဝေကုန်၏ဟူသည် သတ္တဝါတို့ တွေဝေကုန်သတည်းဟု သိစေသည်။ န မုယှန္တိ-ဖြင့် နံ တေန မုယှန္တိ-ကို နည်းမှီပေါ်။ ကဏ္ဍသာရမေ့မှုသာ ထူး၏။

သယံ-ဖြင့် န မုယှတိ၌ မတွေဝေဟူသည် ပုဂ္ဂိုလ်ဒြဗ်က မတွေဝေသည်ကား မဟုတ်၊ အမောဟဟူသော မိမိပရမတ္ထတရားကိုယ်တိုင်က မတွေဝေဟု သိစေသည်။

အာရမ္မဏေ-ဖြင့် ဘာဝတ္ထ... ဖေါ်ပြ။

(၇)

(က) ပန-ကား ပဏ္ဏတ္တိရတ္ထ။ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ။

(ခ) န-ကား ပဋိသေဓနတ္ထ, ပဋိပက္ခတ္ထ, ဝိရုဒ္ဓတ္ထ။

အမောဟ-၌ အ-ကား ပဋိပက္ခတ္ထ, ဝိရုဒ္ဓတ္ထ။

(ဃ) ပန-ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ (တစ်နည်း) ပဏ္ဏတ္တိရတ္ထ။

(င) မောဟဿ ပန-၌ ပန-ကား အန္ဝယတ္ထ။

(က) ပညာဝ-၌ ဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ ပညာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဖဿစသောတရားများသည်

(တစ်နည်း) ရွှေ, ငွေစသော ပကတိရတနာများသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပညာ၏ ရွှေ, ငွေစသော လောကီရတနာနှင့် တူသည်၏အဖြစ်သည်

(ဝါ) ရတိကရဏာစသော ဂုဏ်တော်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) ဝုတ္တတ္ထမေဝ-၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မဆိုအပ်သေးသော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(တစ်နည်း) ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသော ဓမ္မဝိစယပုဒ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဓမ္မဝိစယပုဒ်မှတပါးသောပုဒ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(၈)

(ဂ) ဝုတ္တတ္ထမေဝ-၌ ဝုတ္တတ္ထ-ဝယ် ဝစ-ဓာတ်အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ။

(ဃ) ဝုတ္တံ-၌ ဝစ-ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ။

တ-ပစ္စည်းအရ ဓမ္မဝိစယောဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ။

(င) ဒီပေတိ-၌ ဒီပ-ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ။ (ထုတ်ပြ)

(၁၀)

(ခ) န တေန + သတ္တာ မုယှန္တိ-၌-

✔ တေန-အရ အမောဟ ပညာသည်-

န မုယှန္တိ-အရ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ-ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညႇ, သမ္ပ၊ ဟေ, ဝိ, ဣံ, မဂ်။ (၁၀)

အာရမ္မဏေ + န မုယှတိ-၌-

✔ အာရမ္မဏေ-အရ အာရုံ (၆)ပါး ပစ္စည်းတရားသည်-

န မုယှတိ-အရ အမောဟ ပညာအား အာရမ္မဏ-ပြု။(ပြိုင်=ယထာရဟ (၈)ပစ္စည်း။)

=============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၈၂)

(က) ယော တေသံ အရူပီနံ ဓမ္မာနံ အာယူတိ တေသံ သမ္ပယုတ္တကာနံ အရူပဓမ္မာနံ ယော အာယာပနဋ္ဌေန အာယု။

(ခ) တသ္မိံဉှိ သတိ အရူပဓမ္မာ အယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိ၊ တသ္မာ အာယူတိ ဝုစ္စတိ။

(ဂ) လက္ခဏာဒယော သဘာဝပဒံ။

(ဃ) ယသ္မာ ပနေတေ ဓမ္မာ အာယုသ္မိံယေဝ သတိ တိဋ္ဌန္တိ ယပေန္တိ ယာပေန္တိ ဣရိယန္တိ ဝတ္တန္တိ ပါလယန္တိ၊ တသ္မာ ဋ္ဌိတိတိအာဒီနိ ဝုတ္တာနိ။

ဌ။ ၁၉၃။ မူလဋီ။ ၉၆။ ယောဇနာ။ ၁၁၅။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၇၅။ဘာဋီ၊ ၂။၄၀၀။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၇၁။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၉။

(၁)

(က) အာယာပနဋ္ဌေန–ဖြစ်ကြောင်း, တည်ကြောင်း၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်ကြောင့်။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်။ (ဘာဋီ)

(ခ) ဟိ(သစ္စံ)၏။ (တစ်နည်း) ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။ တသ္မိံ–ထိုအသက်(ဇီဝိတိန္ဒြေ)သည်။ သတိယေဝ–လျှင်။ အရူပဓမ္မာ–တို့သည်။ (ကေကမ္မနိဗ္ဗတ္တမနုဿာဒိသန္တတိအဝိစ္ဆေဒဝသေန–တစ်ခုသော ကံသည် ဖြစ်စေအပ်သော မနုဿအစရှိသော သတ္တဝါ၏ အစဉ်မပြတ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်။) (ထည့်) အယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိ–ကုန်၏။ (ပ)

(ဂ) လက္ခဏံ–ဤအာယုပုဒ်သည်။ အဿ–ထိုဇီဝိတိန္ဒြေ၏။

(ဃ) ပန–ပါး။ (ပြည်သျှ) ပန–ဆက်။ (ဘာဋီ) (ပ) အဝုတ္တာနံ–ကို။ (ထည့်) ပါလယန္တိ–ကုန်၏။

(၂)

(ခ) ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် သမ္ပယုတ်ဖြစ်ကုန်သော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း, တည်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့် အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေသည် အာယုမည်သောဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမနိုင်ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော–စသည် တက်။

(က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် အာယုပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် ဋ္ဌိတိ, ယပနာ, ယာပနာ, (ပ) ပါလနာပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။ (ပကဏ္ဍရ)

(တစ်နည်း) ပါဠိတော်၌ အာယုပုဒ်ကိုသာ ဟောကလိုအပ်သော အနက်ပြီးစီးလျက် ဋ္ဌိတိစသော ပုဒ်တို့ကို ဘာကြောင့် ဟောတော်မူရပြန်သနည်းဟု စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ဆက်– ဝါကျာရမ္ဘ။

(၃)

(ခ) ဝုစ္စတိ–ထားရခြင်း

"သကတ်တစ်ထွေ၊ အဖြေဥပစာ၊ အာသကီ၁၊ ထားရာ ဝုစ္စတိ"ဟူသည်နှင့်အညီ ဤ၌ အာယုမည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်ကို ပြလို၍ ဝုစ္စတိ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

အမှာ။ ။(ဃ) ဝုတ္တာနိ–ထားရခြင်းမှာ ဝုစ္စတိ–နှင့်အတူပင်ဖြစ်သည်။

(၄)

* ဘဝနံ ဘာဝေါ။ သဿ အတ္တနော + ဘာဝေါ သဘာဝေါ။

* သန္တော,သံဝိဇ္ဇမာနော ဝါ+ဘာဝေါ သဘာဝေါ။ သဘာဝဿ + ဒီပကံ + ပဒံ သဘာဝပဒံ။

✔ ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ သဘောသဘာဝ၏ + ပြတတ်သော အာယုပုဒ်နှင့် ဝါစ္စ+ဝါစကစပ် ဗျု–နီ။

✔ သဘောသဘာဝကို ပြတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နီ။

http://www.dhammadownload.com

(၅)

အာယု–ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်, နပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ မနောဂဏာဒိ၊(ရှ)·ဥ–ကာရန္တ။

♦ အာယု–သဒ္ဒေါ ပုံနပုံသကလိင်္ဂေါ ဒဠှဗ္ဗော။ (နီတိ၊ ပဒ၊ ၃၀၈။)

(ခ)(ဂ) သတိ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ဂစ္ဆန္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) အာယာပနဋ္ဌေန–ဖြင့် အာယုဋ္ဌ အယ–ဓာတ်... ၎င်း၊ ဏု–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ အယတိ ဧတေနာတိ အာယု–ဟု ပြု ...၎င်း သိစေသည်။

သမ္ပယုတ္တကာနံ–ဖြင့် အရူပီနံ ဓမ္မာနံအရ ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့်ယှဉ်သော သမ္ပယုတ္တအရူပဓမ္မကိုယူ– သိစေ။

အရူပဓမ္မာနံ–ဖြင့် အရူပီနံ၌ အရူပီဝယ် ဏီ–ပစ္စည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက် ... ၎င်း၊ အရူပံ ဧဝ အရူပီ–ဟု ပြု ...၎င်း၊ အရူပီနံ ဓမ္မာနံ–၌ အရူပီနံကား ဝိသေသန၊ ဓမ္မာနံ–ကား ဝိသေသျအဖြစ်ကို၎င်း (သမ္ဗန္ဓ (ဝါ) ဘာဝတ္ထ) သိစေသည်။

(ခ) အာယန္တိ တသ္မာ အာယူတိ ဝုစ္စတိ–ဖြင့် အာယုဋ္ဌ အယ–ဓာတ်...၎င်း၊ ဏု–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ အယန္တိ ဧတေနာတိ အာယု–ဟု ပြု ...၎င်း သိစေသည်။

တသ္မိံ သတိ အရူပဓမ္မာ–ဖြင့် အယန္တိ၌ ဖြစ်ကုန်၏ဟူသည် အသက်ရှိလတ်သော် (ဝါ) အသက်ရှိသဖြင့်သာလျှင် နာမ်တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏၊ အသက်မရှိလျှင်ကား နာမ်တရားတို့ မဖြစ်ကုန်ဟု သိစေ။

ဂစ္ဆန္တိ–ဖြင့် အယန္တိ၌ အယ–ဓာတ်သည် ဂတိအနက်ဟော၏ဟု သိစေသည်။

ပဝတ္တန္တိ–ဖြင့် ဂတိသည် ပါပုဏနဂတိမဟုတ်၊ ပဝတ္တနဂတိဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ)

(၇)

(ဃ) အာယုသ္မိံယေဝ သတိ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

✔ အသက်ရှိခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အသက်မရှိခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေဒြပ်သည်၎င်း, အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ တည်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်၎င်း အနုညာတတ္ထ။

(၈)

(ခ) ဝုစ္စတိ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။
တ–ပစ္စည်းအရ ဋီကာစသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(ဃ) ဧတေ ဓမ္မာ အာယုသ္မိံယေဝ သတိ တိဋ္ဌန္တိ–၌ အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေရှိသော်သာလျှင် သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော နာမ်တရားတို့ ဖြစ်တည်ကြကုန်၏ဟု အန္ဝယကို ဆိုသဖြင့် အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေ မရှိလျှင် သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော နာမ်တရားတို့ မတည်ကြကုန်ဟူသော ဗျတိရိက်အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိရသောကြောင့် "အတ္ထာပန္နသိဒ္ဓိ" ရသည်။

(၉)

(ခ) တသ္မိံ–၌ တ–အရ ဇီဝိတိန္ဒြေကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်။

အဓိပ္ပါယ်။ ။ ဇီဝိတိန္ဒြေရှိလတ်သော် တစ်ခုသော ကံကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော လူစသော သတ္တဝါတို့သည် အစဉ် မပြတ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့် အာယုမည်၏။ ကုသိုလ်, အကုသိုလ် တရားတို့၌လည်း ဇီဝိတသည် ဣန္ဒြိယပစ္စည်း၏ အဖြစ်ဖြင့် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းသည်သာလျှင် ထိုသမ္ပယုတ်တရားတို့၏ အစဉ်မပြတ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် အာယုမည်၏။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ။ မူလဋီ။)

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(က) ယော + တေသံ အရူပီနံ ဓမ္မာနံ + အာယု-၌-

✔ ယော, အာယု-အရ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်သည်-

တေသံ အရူပီနံ ဓမ္မာနံ-အရ သမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ-ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညႇ, သမ္ပ၊ ဣံ။ (၇)ပစ္စည်း။

အမှာ။ ။ (ခ)ဝါကျ၌လည်း တသ္မိံ သတိ-အရ ဇီဝိတိန္ဒြေယူ။ အရူပဓမ္မာ အယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိ-အရ သမ္ပယုတ်တရားယူ၍ သဟဇာတ-ပြု။ ပြိုင်=(၇)ပစ္စည်း။

♦ ကုသလာကုသလေသု ဟိ ဇီဝိတံ ဣန္ဒြိယပစ္စယဘာဝေန သမ္ပယုတ္တေ ပဝတ္တယမာနမေဝ တာဒိသေ္ဆဒသ ပစ္စယော ဟောတိ။ (မူလဋီ။ ၉၆။)

==============

ဝါကျဉယျာဉ် (၁၈၃)

(က) ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ တေသံ တိဋ္ဌန္တီတိ ဋ္ဌိတိ။

(ခ) ယပေန္တီတိ ယပနာ။ တထာ ယာပနာ။

(ဂ) ဓဝံ ဗုဒ္ဓုန္တ္ကာနံ ပန ဝသေန ပုရိမပဒေ ရဿတ္တံ ကတံ။

(ဃ) တေသံ ဣရိယန္တီတိ ဣရိယနာ။ ဝတ္တန္တီတိ ဝတ္တနာ။ ပါလယန္တီတိ ပါလနာ။

ဋ္ဌ။ ၁၉၃။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၇၆။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၀၁။

(၁)

(က) ပန-ဆက်။ (ပြည်သျှ) ပန-သဒ္ဒတ္ထမှတပါး ဝစနတ္ထကား။ (ဘာဋီ)

ဧတ္ထ-ဤဋ္ဌိတိစသော ပုဒ်တို့၌။

(ဂ) ပန-ထိုသို့ အနက်တူသော်လည်း။ ဓဝံ-ဤသို့ ယပနာ, ယာပနာဟူသော နှစ်ပုဒ်ဖြင့်။

(တစ်နည်း) ပန-ဆက်။ ဓဝံ-ဤသို့ရဿပြုမှုသာ။(ဘာဋီ) (ကတံ-၏ ကတ္တားကို ဘဂဝတာ-ဟု ထည့်။)

(၂)

(က) စသည်သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ ယသ္မာ ပနေတေ ဓမ္မာ-စသည်ဖြင့် ဋ္ဌိတိစသော ပုဒ်များကို ဟောတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းဋ္ဌိတိစသော ပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထကို ပြလိုရကား (က)စသည်မိန့်။

(တစ်နည်း) ဤသို့ ယသ္မာ ပနေတေ ဓမ္မာ-စသည်ဖြင့် ဋ္ဌိတိစသောပုဒ်တို့၏သဒ္ဒတ္ထကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းဋ္ဌိတိစသော ပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထကိုပြလိုရကား (က)စသည်မိန့်။ (ပဋ္ဌကတက်လွယ်ဖြ)

(ဂ)

ဆရာ မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်ဇီဝိတိန္ဒြေနိဒ္ဒေသ၌ ယော တေသံ အရူပီနံ ဓမ္မာနံ အာယု ဋ္ဌိတိ ယပနာ ယာပနာစသည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင် ဟောတော်မူပါသော်လည်း ယပနာ, ယာပနာနှစ်ပုဒ်သည် အနက်ထူးမရှိကြသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) အဘယ်၏အစွမ်းဖြင့်(ဝါ) အဘယ့်ကြောင့် ယပနာ, ယာပနာဟု နှစ်ပုဒ်ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ အနက်ထူးမရှိသော်လည်း ယပနာ, ယာပနာနှစ်ပုဒ်ဖြင့် အနက်ကို သိကုန်သောသူတို့၏အစွမ်းဖြင့် ယပနာဟူသော ရှေးပုဒ်၌ ရဿပြု၍ ဟောတော်မူပါ၏ဟူလို။

(တစ်နည်း) ဆရာ-သည် (ခ)ဖြင့် ယပေန္တီတိ ယပနာ။ တထာ ယာပနာ-ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤယပနာ, ယာပနာနှစ်ပုဒ်သည် အနက်ထူးမရှိရကား တစ်ပုဒ်ကို ဟောက လိုအပ်သော အနက်ပြီးစီးရာသည် မဟုတ်ပါလော- စသည်တက်။ (ဓောဒနာတက်လျှင် ပုနရုတ္တိဒေါသတင်၍တက်။)

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(က)စသည် ပက္ခန္တရ။ (ဘာဠီ) ဝါကျာရမ္ဘ။ (ပြည်ချ) အဗျာပိတပယ်။ ထိုတွင်-

(ခ) ပက္ခန္တရ။ (ဂ) ဝါကျာရမ္ဘ။ ပုနရုတ္တိဒေါသပယ်။

(၄)

* ဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗုဇ္ဈန္တာ။

✔ ဗုဓ+ယ+အန္တ-သည်ငင်း၊ သိခြင်းကြိယာသည်ငင်း ဗျု-နိ။

✔ ဗုဇ္ဈန္တပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ...ဇာတ်သည် ပ-နိ။

(၅)

ဗုဇ္ဈန္တာနံ-ကား ဂစ္ဆန္တာဒိဂိုဏ်း။

ရသတ္တံ-ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

ဣရိယန္တိ-ကား (ဣရိယ+အ+အန္တိ) ဘူဝါဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) တေဟယ တိဋ္ဌန္တိ-ဖြင့် ဋ္ဌိတိဒ္ဓ ဌာ-ဇာတ်... ငင်း၊ တိ-ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်... ငင်း၊ တိဋ္ဌန္တိ တေဟယာတိ ဋ္ဌိတိ-ဟု ပြု... ငင်း သိစေသည်။

(ခ) ယပေန္တိ (တေဟယ)ဖြင့် ...ဖေါ်ပြ။

ယာပေန္တိ (တေဟယ)ဖြင့် ...ဖေါ်ပြ။

အမှာ။ ။ (ဃ)ဝါကျ၌လည်း တေဟယ-ကို အာဒိဒီပကနည်းကြံ၍ တေဟယ ဣရိယန္တီတိ ဣရိယနာ၊ တေဟယ ဝတ္တန္တီတိ ဝတ္တနာ။ တေဟယ ပါလယန္တီတိ ပါလနာ-ဟု ကရဏသာဓနချည်းပြု၍ အာဘော်ဖေါ်ရမည်။

(၇)

(ခ) တထာ-ကား ပဋိဘာဂဂတ္ထ၊ ဥပမေယျဇောတက။

(ဂ) ဓဝံ-ကား နိဒဿနတ္ထ။

ပန-ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ အနုဂ္ဂဟတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(၈)

(ဂ) ဗုဇ္ဈန္တာနံ-၌ အန္တတ္ထအရ ဗုဇ္ဈန္တပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ (ဝါ) ဝေနေယျပုဂ္ဂိုလ်တို့၏သန္တာန်၌ အနက်ကို သိသော ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍-

✔ ထို...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ သိသဖြင့် ကျင့်အပ်သော ကျင့်ဝတ်ပဋိပတ်သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ သစ္စာတို့ကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း ပဋိဝေဓဉာဏ်စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(တစ်နည်း) ဗုဇ္ဈန္တပုဂ္ဂိုလ်(ဝါ) ဝေနေယျပုဂ္ဂိုလ်တို့၏သန္တာန်၌ သစ္စာလေးပါးကိုသိသော မဂ်ဉာဏ်ကို ယူ၍-

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ဂေါတြဘူ, ဝေါဒါန်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပါရမီဉာဏ်, ဝိပဿနာဉာဏ်စသည်သည်(ဝါ)ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ဖလသမာပတ္တိသုခစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(ဂ) ဗုဒ္ဓုဿာဒံ + ဝသေန + (ဘဂဝတော) ကတံ–၌–

✔ ကတံ–ဝယ် ကရ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်–

ဗုဒ္ဓုဿာဒံ–၌ ဗုဓ–ဓာတ်အရ ဗုဒ္ဓေ(ဝေနေယျ)တို့၏ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား ပကတူပ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။

(တစ်နည်း) ဝေနေယျတို့၏ မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်အား ပကတူပ–ပြု။

✔ ဝသေန–အရ ဝေနေယျဖွာသယ(အလိုဆန္ဒ)သည်–

ကတံ–၌ ဓာတ်–အရ ဒေသနာဉာဏ်အား ပကတူပ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။

(ဃ) တောယ + ဣရိယန္တိ–၌–

✔ တောယ–အရ ဗိဝိတိခြွေစေတသိက်သည်–

ဣရိယန္တိ–အရ သမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညႅ, သမ္ပ၊ ဣံ။ (၇)

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၈၄)

(က) ယံ တသ္မိံ သမယေတိ ယေန ဓမ္မေန တသ္မိံ သမယေ၊

(ခ) လိင်္ဂဝိပလ္လာသံ ဝါ ကတွာ "ယော ဓမ္မော တသ္မိံ သမယေ"တိပိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဂ) ဟိရီယိတဗ္ဗေနာတိ ဥပယောဂတ္ထေ ကရဏဝစနံ၊

(ဃ) ဟိရီယိတဗ္ဗယုတ္တကံ ကာယဒုစ္စရိတာဒိဓမ္မံ ဟိရီယတိ ဇိဂုစ္ဆတီတိ အတ္ထော။

(င) ပါပကာနန္တိ လာမကာနံ။ အကုသလာနံ ဓမ္မာနန္တိ အကောသလ္လသမ္ဘူတာနံ ဓမ္မာနံ။

(စ) သမာပတ္တိယာတိ ဣဒမ္ပိ ဥပယောဂတ္ထေ ကရဏဝစနံ၊

(ဆ) တေသံ ဓမ္မာနံ သမာပတ္တိံ ပဋိလာဘံ သမင်္ဂိဘာဝံ ဟိရီယတိ ဇိဂုစ္ဆတီတိ အတ္ထော။

ဋ္ဌ။ ၁၉၃။ မူလဋီကာ။ ၉၆။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၇၆။ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၀၁။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၃၉။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၇၂။

(၁)

ယံ တသ္မိံ သမယေ ဟိရီယတိ ဟိရီယိတဗ္ဗေန(ပါဠိတော်)ကို သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ အနက်ပေးပုံ

တသ္မိံ သမယေ–သောမနဿသဟဂုတ်ဉာဏသမ္ပယုတ်အသင်္ခါရိကဟူသော ပထမမဟာကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌။ ယံ (ယေန ဓမ္မေန)–အကြင်(ဟိရီ)တရားကြောင့်။ [က–နှင့်အညီ] (တစ်နည်း) ယံ (ယော ဓမ္မော)–အကြင်(ဟိရီ)တရားသည်။ [ခ–နှင့်အညီ] ဟိရီယိတဗ္ဗေန–(ဟိရီယိတဗ္ဗံ)–စက်ဆုပ်ခြင်းငှာ လျောက်ပတ်သော ကာယဒုစရိုက်စသော အကုသိုလ်တရားကို။ ဟိရီယတိ–စက်ဆုပ်တတ်၏။ [ဂ+ဃ–တို့နှင့်အညီ] (ဤကား အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ)

(တစ်နည်း) တသ္မိံ သမယေ–၌။ ဟိရီယိတဗ္ဗေန–စက်ဆုပ်ခြင်းငှာ လျောက်ပတ်သော ကာယဒုစရိုက်စသော အကုသိုလ်တရားကြောင့်။ ယံ ဟိရီယတိ–အကြင်စက်ဆုပ်တတ်၏။

(ဤကား မူလဋီကာနည်း)

♦ ယံ ဟိရီယတီတိ ဟိရီယတိ–သဒ္ဒေန ဝုတ္တော ဘာဝေါ ယံ–သဒ္ဒေန ဝုစ္စတီတိ ယန္တိ ဘာဝနပုံသကံ ဝါ ဓတံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဟိရီယိတဗ္ဗေနာတိ စ ဟေတုအတ္ထေ ကရဏဝစနံ ယုဇ္ဇတိ။(မူလဋီကာ။၉၆။)

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ယံ တသ္မိံ သမယေ၌ ယံဝယ် ပထမာဝိဘတ်သည် ကာရကတ္တ၌ ဖြစ်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယံ၌ ပထမာဝိဘတ်သည် ကာရကတ္တ၌သာ ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်... ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ယံ၌ ပထမာဝိဘတ်၏ တခြားဖြစ်သင့်သော ဝိဘတျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ–တင်။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ယံ တသ္မိံ သမယေ–၌ ယံသဒ္ဒါသည် ကရဏတ္တ၌ နိပါတ်ဖြစ်၏ဟု ဖွင့်ဆို၏။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။၄၇၂။) ထိုသို့ ...သော် ယံသည် ကရဏတ္တနိပါတ်တစ်မျိုးသာဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏–စသည် တက်။

(ဃ) ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဟိရိယိတဗ္ဗေန၌ နာ–ဝိဘတ်သည် ဒုတိယာအနက်၌ တတိယာဝိဘတ်တည်းဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဟိရိယိတဗ္ဗေန၌ နာဝိဘတ်၏ အနက်ကိုသာ သိရ၍ တဗ္ဗ–ပစ္စည်း၏ အနက်နှင့် ဟိရိယိတဗ္ဗပုဒ်၏ အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည် တက်။

(တစ်နည်း) ဌပနာ–တူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းနာဝိဘတ်၏ ဒုတိယာအနက်အားလျော်စွာ ဖြစ်သင့်သော အတ္ထယောဇနာကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

အမှာ။ ။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ၌ "ဟိရိယိတဗ္ဗေနဟူသော ပုဒ်သည် ဥပယောဂတ္တ၌ ကရဏဝစနဟူပြီ။ အတ္ထယုတ္တိရှိပါ၏လော။ စုဒ်ကြောင့် ဟိရိယိတဗ္ဗယုတ္တကံစသည်ကို မိန့်ဟု ယုတ္တိဒဋ္ဌိသဘော ကျမ်းတက်ပြသည်။

(စ)ကား ပက္ခန္တရ။ (င)ကို ဌပနာထား၍ ကျမ်းတက်ရမည်။

(တစ်နည်း) ဣဒမ္ပိ–၌ ပိ–ကို ရှု၍ တက်ပုံ–

ဆရာ–သည် (ဂ)ဝါကျဖြင့် ဟိရိယိတဗ္ဗေနပုဒ်သည် ဒုတိယာအနက်၌ တတိယာဝိဘတ်ရှိသော ပုဒ်တည်းဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဟိရိယိတဗ္ဗေနပုဒ်သည်သာ ဒုတိယာအနက်၌ တတိယာဝိဘတ်ရှိသော ပုဒ်ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏–စသည်တက်။

♦ နောက်သမုစ္စယ၊ အဖြေပြ၊ ဧဝ–အာဘောဲဆင်။

♦ စ, ပိ–သဒ္ဒါ၊ ဆည်းလေရာ၊ ကံမှာ ကံချင်း၊ ကတ္တားချင်း။ (ဘုရားကြီး။ဂွ၁။မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။၄၇၂။)

(ဆ)အတ္ထယုတ္တိကို ပြလို၍ "တေသံ ဓမ္မာနံ" စသည်ကိုမိန့်။

(၃)

(ခ) ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ယံ တသ္မိံ သမယေ–၌ ယံဝယ် ပထမာဝိဘတ်၏ ကာရကတ္တအကြောင်းမှတပါး ပစ္စတ္တတ္တ, လိင်္ဂတ္တဟူသော အနက်အကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

(တစ်နည်း) ယံသဒ္ဒါ၏ ကရဏတ္တနိပါတ်ပုဒ်ဖြစ်သည်မှတပါး ပုံလိင်ကို နပုံလိင်ပြန်ထားကာ လိင်္ဂဝိပလ္လာသပုဒ်ဖြစ်သည်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

(ဃ)၌ အထွော–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဟိရိယိတဗ္ဗေန၌ တဗ္ဗ–ပစ္စည်း၏ အနက်နှင့် ဟိရိယိတဗ္ဗပုဒ်၏ အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို ထင်ရှားအောင် ပြလိုသောကြောင့် (တစ်နည်း) ဟိရိယိတဗ္ဗေန၌ နာ–ဝိဘတ်၏ ဒုတိယာအနက်အားလျော်စွာ ဖြစ်သင့်သော အတ္ထယောဇနာကို ထင်ရှားအောင်ပြလို၍ (ဃ)၌ အထွော–သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* လိင်္ဂတိ ဋ္ဌတ္တိပုရိသောတိ ဝိဘာဂံ ဂစ္ဆတီတိ လိင်္ဂံ။ (လိဂိ, ဂမနေ+အ။)

(တစ်နည်း) လီနံ အပါကဋံ + အင်္ဂတိ လိင်္ဂံ။ (ကမ္မဓာရယ်)

(တစ်နည်း) လီနမတ္ထံ ဂမယတိ ဗောဓေတီတိ လိင်္ဂံ။ (ရူ။ ၁၃၇။)

* ဝိပလ္လာသနံ ဝိပလ္လာသော။ (ဝိ, ပရိ, အသု (ဝါ) အသ-ခတ်+ဏ။ ဖောက်ပြန်ခြင်း။)

(တစ်နည်း) ဝိပရီတံ + အသနံ ဝိပလ္လာသော။ လိင်္ဂဿ + ဝိပလ္လာသော လိင်္ဂဝိပလ္လာသော။ (တံ)

✔ လိင်၏ + ဖေါက်ပြန်ခြင်းနှင့် ဝိကာရီ+ဝိကာရစပ် ဗျူ-နီ။

✔ လိင်၏ ဖေါက်ပြန်ခြင်းကြီးယာသည် ပ-နီ။

"ဝစနတ္တမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) ဥပယုဇ္ဇိတဗ္ဗောတိ ဥပယောဂေါ။ (ဥပ, ယုဇ+ဏ။)

* ဥပယောဂေါ + အတ္ထော ဥပယောဂတ္ထော။

* ကရီယတေ အနေနာတိ ကရဏံ။ ဝုစ္စတိ အနေနာတိ ဝစနံ။

* ကရဏေ + ပဝတ္တံ, ဝိဟိတံ ဝါ + ဝစနံ ကရဏဝစနံ။

* ကရဏဝစနံ + အဿ အတ္ထီတိ ကရဏဝစနံ။

♦ တော်မလွဲ၊ ဝိဘတ်စွဲမူ၊ ထင်အောင်ဝိဘတ်မှတ်၍ ပေးမြဲ။

♦ ပုဒ်စွဲရှိက၊ အဿတ္ထိအနက်၊ ထွက်အောင် သမ္မာန်မြဲ။

(တတိယာဝိဘတ်၏ + ဟိရီယိတဗ္ဗေနပုဒ်နှင့် အစိတ်+အပေါင်းစပ်။)

(င) လံမတီတိ လာမကော။ (လမ, နိန္ဒာယံ+ဏွု။)

* ဟီနဘာဝံ လာတိ ဂဏှာတီတိ ဝါ လာမကော။ (လာ-အာဒါနေ၊ မကော။)

(၅)

(က) ယံ-ကား သဗ္ဗနာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(တစ်နည်း) ယံ တသ္မိံ သမယေ-၌ ယံ-ကို ယေန ဓမ္မေန-ဟု ဖွင့်ခြင်းကြောင့် ကရဏတ္ထ၌ နိပါတ်။

(မင်းခေါင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၇၂။) အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အ-ကာရန္တ။

ယေန-ကား သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(ဃ) ဟိရီယတိ-ကား (ဟိရီ+ယ+တိ) အလိင်၊ ဒိဝါဒိ၊ ဤ-ကာရန္တ။

ဓိဂုစ္ဆတိ-ကား (ဂုပ+ဆ+တိ) အလိင်၊ နော၀ိကရဏဂိုဏ်း။

(ဆ) သမာပတ္တိ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ-ကာရန္တ။

သမင်္ဂီ-ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဤ-ကာရန္တ။

♦ သမဥ္စနံ သမင်္ဂေါ။ သမင်္ဂေါ အဿ အတ္ထီတိ သမင်္ဂီ-ဟု ပြု။

(၆)

(က) ယေန ဓမ္မေန-ဖြင့် ယံ တသ္မိံ သမယေ-၌ ယံဝယ် ပဌမာဝိဘတ်၏ ကာရဏတ္ထ၌ သက်... ၎င်း၊ ယသဒ္ဒါဖြင့် ဓမ္မကို စွဲယူသုံးသပ်ရမည်ကို၎င်း သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ယေန ဓမ္မေန-ဖြင့် ယံ တသ္မိံ သမယေ၌ ယံသဒ္ဒါ၏ ကရဏတ္ထ-၌ နိပါတ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကို သိစေသည်။ (မင်းခေါင်းဂဏ္ဌိ၊ ၄၇၂။)

(ခ) ယော ဓမ္မော-ဖြင့် ယံ တသ္မိံ သမယေ-၌ ယံဝယ် ပဌမာဝိဘတ်၏ ပစ္စတ္တတ္ထ, လိင်္ဂတ္ထ၌ သက်... ၎င်း၊ ယသဒ္ဒါဖြင့် ဓမ္မကို စွဲယူ... ၎င်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

လိင်္ဂဝိပလ္လာသံ ဝါ ကတွာ–ဖြင့် ပါဠိတော်၌ ယော တသ္မိံ သမယေ–ဟု ပုလ္လိင်ဖြင့် ဟောအပ်, ဟောသင့်လျက် ပုလ္လိင်ကို နပုလ္လိင်ပြန်၍ လိင်္ဂဝိပလ္လာသအားဖြင့် ယံ တသ္မိံ သမယေ–ဟု ဟောတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေပါသည်။

(ဂ) ဟိရိယိတဗ္ဗေန–၌ ဧန–၏ နာဝိဘတ်၏ ကာရိယ.... ၎င်း၊ ယင်းနာဝိဘတ်၏ ဥပယောဂတ္ထ၌ သက်... ၎င်း သိစေသည်။

(ဃ) ဟိရိယိတဗ္ဗယုတ္တကံ ကာယဒုစ္စရိတာဒိဓမ္မံ–ဖြင့် ဟိရိယိတဗ္ဗေန၌ တဗ္ဗ–ပစ္စည်း၏ ယုတ္တ, အရဟအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ နာ–ဝိဘတ်၏ ဥပယောဂတ္ထ၌ သက်.... ၎င်း၊ (ဝါ) နာ–ဝိဘတ်၏ ဥပယောဂတ္ထအားလျော်စွာ "ဟိရိယိတဗ္ဗေန(ဟိရိယိတဗ္ဗံ)–ကို" ဟု အနက်သမ္ဗန်ရမည်ကို ၎င်း၊ ဟိရိယိတဗ္ဗပုဒ်အရ ကာယဒုစရိုက်အစရှိသော တရားတို့ကို ယူ... ၎င်း သိစေသည်။

ဓိဂုစ္ဆတိ–ဖြင့် ဟိရိယတိ၌ ဟိရီ–ဓာတ်၏ ဓိဂုစ္ဆနအနက်ဟော... သိစေသည်။

(င) လာမကာနံ–ဖြင့် ပါပကာနံ၌ ပါပသဒ္ဒါ လာမကအနက်ဟော.... သိစေသည်။

အကောသလ္လသမ္ဘူတာနံ–ဖြင့် အကုသလာနံ၌ အကုသိုလ်ဟူသည် ဉာဏ်ကြောင့် ကောင်းစွာ မဖြစ်သော (ဝါ) ဉာဏ်မယှဉ်သော တရားများပင်ဖြစ်၏ဟု သိစေသည်။

(စ)ဖြင့် သမာပတ္တိယာ၌ ယာ–သည် နာ–ဝိဘတ်၏ ကာရိယ... ၎င်း၊ ယင်းနာ–ဝိဘတ်၏ ဥပယောဂတ္ထ၌ သက်... ၎င်း သိစေသည်။

(ဆ) တေသံ ဓမ္မာနံ–ဖြင့် ဓမ္မာနံအရ ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကိုပင် ယူ– သိစေ။

သမာပတ္တိ–ဖြင့် သမာပတ္တိယာကို ဥပယောဂတ္ထ(ကမ္မတ္ထ)အနက်သမ္ဗန်ရမည်ဟု သိစေသည်။

ပဋိလာဘ် သမင်္ဂီဘာဝံ–ဖြင့် သမာပတ္တိယာ၌ ရောက်ခြင်းဟူသည် ရခြင်း, ပြည့်စုံခြင်းပင် တည်း (ဝါ) သမာပဇ္ဇနံ သမာပတ္တိ–ဟု ဘာဝသာဓနပြု.... သိစေသည်။ (ဓိဂုစ္ဆတိ–ဓော်ပြ)

(၇)

(ခ) ဠတိပိ–၌ အပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

ယင်းအပိ–သဒ္ဒါဖြင့် ယံ–၌ ယေန ဓမ္မေန–ဟူသော ကာရဏတ္ထကိုသာ သိအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ ယော ဓမ္မော–ဟူသော ပစ္စတ္တတ္ထ, လိင်္ဂတ္ထကိုလည်း သိအပ်သေး၏ဟု ပေါင်းဆည်းသည်။

(စ) ဠဒ္ဓိ–၌ အပိ(ပိ)ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

ယင်းအပိ–သဒ္ဒါဖြင့် ဟိရိယိတဗ္ဗေနပုဒ်သည်သာ ဥပယောဂတ္ထ၌ တတိယာဝိဘတ်ရှိသော ပုဒ်ဖြစ်သည် မဟုတ်သေး၊ သမာပတ္တိယာဟူသော ဤပုဒ်သည်လည်း ဥပယောဂတ္ထ၌ တတိယာဝိဘတ် ရှိသောပုဒ်ဟု ပေါင်းဆည်းသည်။

(၈)

(က) ယံ, ယေန ဓမ္မေန (ခ) ယော ဓမ္မော (ဃ) ဟိရိယတိ, ဓိဂုစ္ဆတိတို့အရ ဟိရီစေတသိက်ကို ယူ၍

- ✔ ထို...သည် ဒဿနတ္ထ။
- ✔ ယောနိသောမနသိကာရသည်၎င်း, အတ္တာဓိပတိဖြစ်ခြင်း၊ အတ္တဂါရဝရှိခြင်းသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။
- ✔ ပါဏာတိပါတစသော မကောင်းမှုအကုသိုလ်ကို မပြုခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
- ✔ သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည်၎င်း၊ ဇာတိ, ဝယ, သူရဘာဝ, ဗာဟုသစ္စတို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်း, ရှုင့်ခြင်းသည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။
- ✔ ကုသိုလ်, အနဝဇ္ဇတရားများ တိုးပွားခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် ... အနုဘာဝတ္ထ။

(၄။ ၁၆၈၊ ၁၆၉–ကို ရှု၍ ထုတ်သည်။)

http://www.dhammadownload.com

(ခ) ဝေဒိတဗ္ဗော–ထားရခြင်း

"ဒဋ္ဌဗ္ဗံ–ကား သန္နိဋ္ဌာနံ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ–ကား သံသယ၊ သိဒ္ဓံရှိက စကားကျ"ဟူသည်နှင့်အညီ ယံ တသ္မိံ သမယေ–ဟူသော ပါဠိ၌ ယော ဓမ္မော တသ္မိံ သမယေ–ဟူသော ပစ္စတ္တတ္တ, လိင်္ဂတ္တအနက်ကို သံသယ, အနေကန္တအားဖြင့် သိရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (ခ)၌ ဝေဒိတဗ္ဗော– ထားသည်။

(၁၀)

(က) ယံ + တသ္မိံ သမယေ–၌–

✔ ယံ–အရ ဟိရိစေတသိက်သည်–

တသ္မိံ သမယေ–၌ တ–အရ ပထမမဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ။ (၆)ပစ္စည်း။

✔ တသ္မိံ သမယေ–၌ တ–အရ ပထမမဟာကုသိုလ်စိတ်သည်–

ယံ–အရ ဟိရိစေတသိက်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ အဓိ, အာဟာရ, ဣန္ဒြိ။ (၉)

(ဃ) ကာယဒုစ္စရိတာဒိဓမ္မံ + ဟိရိယတိ–၌

✔ ကာယဒုစ္စရိတာဒိဓမ္မံ–အရ ကာယဒုစရိုက်အစရှိသောအကုသိုလ်တရားသည်–

ဟိရိယတိ–အရ ဟိရိစေတသိက်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ (တစ်နည်း) ပကတူပ–ပြု။

(င) အကောသလ္လသမ္ဘူတာနံ ဓမ္မာနံ–၌

✔ အကောသလ္လ–အရ မောဟစေတသိက်သည်–

သမ္ဘူတာနံ ဓမ္မာနံ–အရ မောဟကြဉ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဟေတု။ (၇)

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၈၅)

(က) အလုဇ္ဇနကဝသေန အလောဘော၊

(ခ) န လုဇ္ဇတီတိပိ အလောဘော၊

(ဂ) လ္လဒမသာ သဘာဝပဒံ။

(ဃ) အလုဇ္ဇနာတိ အလုဇ္ဇနာကာရော။

(င) လောဘသမင်္ဂီ ပုဂ္ဂလော လုဗ္ဘတော နာမ၊ န လုဗ္ဘတော အလုဗ္ဘတော၊ အလုဗ္ဘိတဿ ဘာဝေါ အလုဗ္ဘိတတ္တံ။

(စ) သာရာဂပဋိပက္ခတော န သာရာဂေါတိ အသာရာဂေါ။

ဌ။ ၁၉၃။ မူလဋီကာ။ ၉၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၇၈။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၀၃။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၄၀။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၇၂။

(၂)

ဘာဝသာဓ်မှတပါး ကတ္တုသာဓ်ကို ပြလိုရကား န လုဇ္ဇတီတိပိ အလောဘော(ခ)ကို မိန့်။(ပြည်သျှ) ဝါကျအားလုံး ပက္ခ+ပက္ခန္တရချည်း။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ)

(၃)

(ခ) ပိ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

အလောဘော၌ လောဘောဝယ် ဏ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်အကြောင်းမှတပါး ကတ္တုသာဓနအနက် အကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ပိ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

(က) လုဗ္ဘိယတေ လုဗ္ဘနံ။ (လုဘ-ဓာတ်+ ဒိဝါဒိ ယ-ပစ္စည်း, ဘောဟော ယု-ပစ္စည်း)

* လုဗ္ဘနမေဝ လုဗ္ဘနကံ။ (သွတ္ထ က-ပစ္စည်း)

* န + လုဗ္ဘနကံ အလုဗ္ဘနကံ။ (ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၀၃။)

✔ ပဋိသေဓဘောဂုဏ်၏ + အလောဘနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဗျု-နိ။

✔ မတပ်မက်ခြင်းကြိယာသည် ပ-နိ။

(တစ်နည်း) လုဗ္ဘိယတေ လုဗ္ဘနံ။ န + လုဗ္ဘနံ အလုဗ္ဘနံ။ အလုဗ္ဘနမေဝ အလုဗ္ဘနကံ။

♦ အလုဗ္ဘနကဝသေနာတိ ဧတ္ထ အလုဗ္ဘနမေဝ အလုဗ္ဘနကန္တိ ဘာဝနိဒ္ဒေသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ (မူလဋီကာ)

(၅)

(က) ဝသ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(ခ) လုဗ္ဘတိ-ကား (လုဘ+ ယ+ တိ) ဒိဝါဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(ဂ) သဘာဝ-ကား သန္တ, ဘူ+ ဏ။

♦ ဘဝနံ ဘာဝေါ။ သန္တော, သံဝိဇ္ဇမာနော + ဘာဝေါ သဘာဝေါ။ (သူစိ)

(၆)

(က) အလုဗ္ဘနကဝသေန-ဖြင့် အလောဘော၌ လောဘောဝယ် လုဘ-ဓာတ်၊ ဏ-ပစ္စည်း ဘာဝသာဓ်အနက်၌ သက်-ငင်း၊ လုဗ္ဘနံ လောဘော၊ န + လောဘော အလောဘော-ဟု ပြု-ငင်း သိစေ။

♦ ပုဒ် ဝသေန၊ ရှိလတ်က၊ ဘာဝ-ဟု ကြလေ။ (တောင်တွင်း။ ၁၇။)

(ခ) န လုဗ္ဘတိ-ဖြင့် ဖော်ပြ။

ဝိ-သဒ္ဒါဖြင့် အလောဘော၌ လောဘောဝယ် ဏ-ပစ္စည်းသည် ဘာဝသာဓနအနက်ကိုသာ ဟောသည် မဟုတ်သေး၊ ကတ္တုသာဓနအနက်ကိုလည်း ဟောသေး၏ဟု သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့် ဤအလောဘောဟူသော ပုဒ်သည် (အလုဗ္ဘနာ, အလုဗ္ဘိတတ္တံစသည်တို့ကဲ့သို့ ပရိယာယ်ပုဒ် မဟုတ်) အလောဘ၏ ပင်ကိုယ်သဘာဝအားဖြင့် ရအပ်သော မူရင်းပုဒ်တည်းဟု သိစေ။

(ဃ) အလုဗ္ဘနာကာရော-ဖြင့် အလုဗ္ဘနာ၌ လုဗ္ဘနာဝယ် လုဘ-ဓာတ်၊ ယု-ပစ္စည်း ဘာဝသာဓ်အနက်၌ သက်...ငင်း၊ လုဗ္ဘိယတေ လုဗ္ဘနာ၊ န + လုဗ္ဘနာ အလုဗ္ဘနာ-ဟု ပြု-ငင်း သိစေ။

(င) လောဘသမင်္ဂိပုဂ္ဂလော လုဗ္ဘိတော နာမ-ဖြင့် အလုဗ္ဘိတတ္တံ၌ လုဗ္ဘိတပုဒ်ကို လုဗ္ဘတီတိ လုဗ္ဘိတော-ဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပြု၍ လုဗ္ဘိတအရ လောဘသမင်္ဂိပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

♦ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ ကိတ်ပဒ၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိနှင့် ဖွင့်၍ပြ၊ ကတ္တုသာဓနကြံစရာ။

♦ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ ကိတ်ပဒ၊ အဿတ္ထိနှင့် ဖွင့်၍ပြ၊ ကတ္တုသာဓနကြံစရာ။

န လုဗ္ဘိတော .....စသည် ဖော်ပြ။ (စ) န သာရဇ္ဇတိ-ဖြင့် ဖော်ပြ။

သာရာဂပဋိပက္ခတော-ဖြင့် အသာရာဂေါ၌ အ-သဒ္ဒါ၏ ပဋိပက္ခ(ဝိရုဒ္ဓ)အနက်ဟော... ငင်း၊ သည်းစွာတပ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၏အဖြစ်ကြောင့် အသာရာဂမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ငင်း သိစေ။

(၇)

(ခ) ဝိ-သဒ္ဒါ ဝါသဒ္ဒတ္ထ, ဝိကပ္ပနတ္ထ။ (တစ်နည်း) သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

♦ ဝါသဒ္ဒတ္ထော ဟောတ္တ ဝိ-သဒ္ဒေါ။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၇၈။)

အသာရာဂေါ-၌ သာရာဂေါကို သံ+ရာဂေါ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်။

သံ-ကား ဘုသတ္ထ။ နိဂ္ဂဟိတ်-ချေ။ သ-၏ အ-ကို ဒီဃပြု။(ဘာဋီ)

http://www.dhammadownload.com

(၈)

(ဃ) အလုဗ္ဘိတတ္တံ–၌ လုဗ္ဘိတအရ လောဘသမ်္ပယုတ္တိလ်၏ လောဘပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍–

✔ ထို...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ သံယောဇဉ်၏ အာရုံဖြစ်သော တရားတို့၌ သာယာသည်၏အစွမ်းဖြင့် ရှုခြင်းသည်ငှင်း၊ အယောနိသောမနသိကာရသည်ငှင်း ဒိပကတ္ထ။

✔ အာရုံ၌ ရှေးရှုကပ်ငြိတွယ်တာခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ အသပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ တွယ်တာတပ်မက်ခြင်းကြောင့် မစွန့်လွှတ်နိုင်ဘဲ မြဲမြံစွာယူခြင်း, ကိုယ်စိတ်ပင်ပန်းခြင်း, အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့ လားရောက်ရခြင်းစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဋ္ဌ။၂၉၁–လာ လက္ခဏာဒိစတုက္ကကို ရှု၍ ထုတ်သည်။)

(ဂ) ဣဒံ, အဿ, သဘာဝပဒံ–အရ အလောဘကို ယူ၍ ထုတ်။

(၁၀)

(င) အလုဗ္ဘိတတ္တံ–၌–

✔ ဗာဟုဗ္ဗတ္ထ တ္တ–ပစ္စည်းအရ အလောဘသည်–

အန္တတ္ထ အလုဗ္ဘိတ–အရ အလောဘသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဟေတု။ (၇)

စိတ္တဇရုပ်အား သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟေတု။ (၆)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၈၆)

(က) ကာယပဿဒ္ဓိနိဒ္ဒေသာဒီသု ယသ္မာ ကာယောတိ တယော ခန္ဓာ အဓိပ္ပေတာ။

(ခ) တသ္မာ ဝေဒနာက္ခန္ဓဿာတိအာဒိ ဝုတ္တံ။

(ဂ) ပဿမ္ဘန္တိ တောယ တေ ဓမ္မာ ဝိဂတဒရထာ ဘဝန္တိ သမဿာသပ္ပတ္တာတိ ပဿဒ္ဓိ။

(ဃ) ဒုတိယပဒံ ဥပသဂ္ဂဝသေန ဝဍ္ဎိတံ။

(င) ပဿမ္ဘနာတိ ပဿမ္ဘနာကာရော။ ဒုတိယပဒံ ဥပသဂ္ဂဝသေန ဝဍ္ဎိတံ။

(စ) ပဿဒ္ဓိသမင်္ဂိတာယ ပဋိပ္ပဿမ္ဘိတဿ ခန္ဓတ္တယဿ ဘာဝေါ ပဋိပ္ပဿမ္ဘိတတ္တံ။

(ဆ) သဗ္ဗပဒေဟိပိ တိဏ္ဏံ ခန္ဓာနံ ကိလေသဒရထပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ ဧဝ ကထိတာ၊ ဒုတိနယေန ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ဒရထပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ ကထိတာ။

ဋ္ဌ။ ၁၉၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၈၀။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၀၅။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၄၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၇၃။

(၁)

(ခ) ဝုတ္တံ–၌ ကတ္တားကို ဘဂဝတာဟု ထည့်။

(၂)

(က) ပါပနာဒိပဋ္ဌကစောဒနာ

ဆရာ မြတ်စွာဘုရားသည် ကတမာ တသ္မိံ သမယေ ကာယပဿဒ္ဓိ ဟောတိ–ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဟောတော်မူသည်ရှိသော် ကာယပဿဒ္ဓိ၌ ကာယအရ ရူပကာယ, နာမကာယနှစ်မျိုးလုံးကို ယူအပ်, လိုအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ... ကြောင့် ကာယပဿဒ္ဓိ၌ ကာယအရ အလိုရှိအပ်သော တရားကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ... အတိဗျာပိတဒေါသ–တင်။ ကာယအရ အဘယ်တရားကို အလိုရှိအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင်း (က)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(က) အဓိပ္ပေတာ–ထားရခြင်း–

ကာယပဿဒ္ဓိ၌ ကာယအရ ရူပကာယကို မယူရ၊ စေတသိက်နာမက္ခန္ဓာ (၃)ပါးဟူသော နာမကာယကို ယူရမည်ဟု စောဒကပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စကားလုယက်၍ ဆုံးဖြတ်ပြဆိုရာဌာနဖြစ်၍ ထားသည်။

(ခ) တသ္မာ–ထားရခြင်း

"ဟိတ်တွင်၍သာ၊ သုံးသပ်ရာ၊ တသ္မာ–အကြောင်းပြ"ဟူသည်နှင့်အညီ ကာယပဿဒ္ဓိ၌ ကာယအရ စေတသိက်ခန္ဓာ (၃)ပါးကို လိုအပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းကာရဏကို ပြလိုသောကြောင့် တသ္မာ–ထားသည်။

(ဆ) ကထိတာ–ထားရခြင်း

စေတသိက်ခန္ဓာ (၃)ပါးတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းဟူသော သာမညအနက်မှ စေတသိက်ခန္ဓာ (၃)ပါးတို့၏ ကိလေသာအပူငြိမ်းအေးခြင်းဟူသော အနက်ဝိသေသကို ယူစေလိုသောကြောင့်၎င်း၊ စေတသိက်ခန္ဓာ (၃)ပါးတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကိုသာ ယူရမည်ဟု စောဒကပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စကားလုယက်၍ ပြောဆိုဆုံးဖြတ်ရာဌာနဖြစ်သောကြောင့်၎င်း ကထိတာ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

(၄)

* တိဏ္ဏံ + သမူဟော တယံ။ ခန္ဓာနံ + တယံ ခန္ဓတ္တယံ။

* အဓိပ္ပါယန္တေ ဉာယန္တီယန္တေတိ အဓိပ္ပေတာ။ (အဓိ, အပိ, ဣ+တ။ အလိုရှိခြင်း။)

(၆)

(က) တယော ခန္ဓာ အဓိပ္ပေတာ–ဖြင့် ကာယပဿဒ္ဓိ၌ ကာယအရ ရူပကာယကို မယူရ၊ စေတသိက်ခန္ဓာ (၃)ပါးဟူသော နာမကာယကို ယူ ...သိစေ။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၈၁။)

(က)(ခ) နှစ်ဝါကျအပေါင်းသံဝဏ္ဏနာဖြင့် ကာယပဿဒ္ဓိ–၌ ကာယ–အရ စေတသိက်ခန္ဓာ (၃)ပါးကို အလိုရှိအပ်သောကြောင့် "ဝေဒနက္ခန္ဓာ"စသည်ကို ဘုရားရှင်ဟောတော်မူ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(ဂ) ပဿမ္ဘန္တိ တေဟာယ–ဖြင့် ပဿဒ္ဓိ၌ ပဿမ္ဘ–ဓာတ် ...၎င်း၊ တိ(ဣ)–ပစ္စည်း၏ ကရဏ သာဓနအနက်၌ သက် ...၎င်း၊ ပဿမ္ဘန္တိ တေဟာယာတိ ပဿဒ္ဓိ–ဟု ပြု ...၎င်း သိစေသည်။

တေ ဓမ္မာ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ... သိစေ။

ဝိဂတဒရထာ ဘဝန္တိ–ဖြင့် ပဿမ္ဘ–ဓာတ်၏ ဝိဂတဒရထအနက်ကို အတွင်းပြု၍ ဘဝန အနက်ဟော၏ဟု သိစေသည်။ (ဓာတွတ္ထ) (တစ်နည်း) ပဿမ္ဘန္တိ–၌ ငြိမ်းအေးခြင်းဟူသည် ကိလေသာပူပန်မှုကင်းခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

သမဿာသပ္ပတ္တာ–ဖြင့် ပူပန်ခြင်းကင်း၍ ဖြစ်ခြင်းဟူသည် သက်သာရာသို့ ရောက်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

(ဃ)ဖြင့် ပဋိပဿဒ္ဓိ၌ ပဋိ(ပတိ)သဒ္ဒါ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက... သိစေ။

(င) ပဿမ္ဘနာကာရော–ဖြင့် ပဿမ္ဘနာ၌ ပဿမ္ဘ–ဓာတ် ...၎င်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ဘာဝ သာဓနအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ ပဿမ္ဘိယတေ ပဿမ္ဘနာ–ဟု ပြု... ၎င်း သိစေသည်။

(စ) ပဋိပဿမ္ဘိတဿ ဘာဝေါ–ဖြင့် ...ဖော်ပြ။

ခန္ဓတ္တယဿ–ဖြင့် ပဋိပဿမ္ဘိတအရ စေတသိက်ခန္ဓာ (၃)ပါးကို ယူ... သိစေ။

ပဿဒ္ဓိသမင်္ဂိတာယ–ဖြင့် ပဋိပဿမ္ဘိတ၌ (ပဋိ (ဝါ) ပတိရှေး, ပဿမ္ဘ–ဓာတ်+တ–ပစ္စည်း) တ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန်၌ သက်–၎င်း၊ ပဋိပဿမ္ဘတီတိ ပဋိပဿမ္ဘိတော–ဟု ပြု–၎င်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(ဆ) ကိလေသဒရထပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဓဝေ–၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ကိလေသာအပူငြိမ်းအေးခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကိလေသာအပူမငြိမ်းအေးခြင်းသည် နိဝတ္တေဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကိလေသာဒရထနိမ္မဒနဘာဝစသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

သမ္ဘပဒေဟိပိ၌ ပိ–ကား အဝယဝသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ, အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ။

ယင်း ပိ–ဖြင့် အလုံးစုံသော ပဿဒ္ဓိ, ပဋိပဿဒ္ဓိစသော ပုဒ်တို့ဖြင့်သာ စေတသိက်ခန္ဓာ (၃)ပါးတို့၏ ကိလေသာအပူငြိမ်းအေးခြင်းကို ဟောတော်မူအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ အစိတ်အစိတ် ဖြစ်သော ပဿဒ္ဓိစသော ပုဒ်တို့ဖြင့်လည်း ကိလေသာအပူငြိမ်းအေးခြင်းကို ဟောတော်မူအပ်သေး၏ဟု ပေါင်းသည်။

(ခ) တသ္မာ–၌ တ–ကား ရှေးဝါကျရှိ အဓိပ္ပေတကြိယာကို ဖွဲ့ ... အနုဘူတပိသယ။

(တစ်နည်း:) နိယမပိသယ။ (ယသ္မာကို ထောက်)

(၈)

(ခ) ဝုတ္တံ (ဆ) ကထိတာ–တို့၌ အန္တတ္ထ(ဓာတ်)အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍ထုတ်။

(၁၀)

(ခ) ဝေဒနက္ခန္ဓသာတိ အာဒိ + ဝုတ္တံ–၌

✔ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်–

ဝေဒနက္ခန္ဓသာတိ အာဒိ–အရ ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟော, ဓိ, ဣံ, မဂ်။ (၉)

(ဂ) ပဿမ္ဘန္တိ + တေသယ + တေ ဓမ္မာ–၌

✔ တေသယ–အရ ကာယပဿဒ္ဓိစေတသိက်သည်–

ပဿမ္ဘန္တိ, တေ ဓမ္မာ–တို့အား ကာယပဿဒ္ဓိကြဉ်စေတသိက်ခန္ဓာ (၃)ပါးအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ။ (၆)

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၈၇)

(က) ကမ္မညတာတိ ကမ္မနိ သာဓုတာ။

(ခ) ကုသလကိရိယာယ ဝိနိယောဂက္ခမတာတိ အတ္ထော။

(ဂ) သေသပဒဒ္ဓယံ ဗျဉ္ဇနဝသေန ဝဍ္ဎိတံ။

(ဃ) ပဒဒ္ဓယေနာပိ ဟိ ပုရိမနယေန တိဏ္ဏံ ခန္ဓာနံ, ပစ္ဆိမနယေန ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ကမ္မနိယာ–ကာရောဝ ကထိတော။

(င) ပဂုဏတာတိ ပဂုဏဘာဝေါ၊ အနာတုရတာ နိဂ္ဂိလာနတာတိ အတ္ထော။

ဋ္ဌ။ ၁၉၅။ မူလဋီ။ ၉၇။ ယောဇနာ။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၈၅။ ဘာသာဋီ၊၂။ ၄၀၈။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၄၇၄။

(၁)

(ဂ) သေသပဒဒ္ဓယံ–ကမ္မညတာပုဒ်မှကြွင်းသော ကမ္မညတ္တံ, ကမ္မညဘာဝေါဟူသော ပုဒ်နှစ်ခုအပေါင်းကို။ ဗျဉ္ဇနဝသေန–တ္တသဒ္ဒါ, ဘာဝသဒ္ဒါတို့၏အစွမ်းဖြင့်။ (ဘဂဝကာ။)ဝဍ္ဎိတံ–ပြီ။

(ဃ)ဟိ–မှန်။ ပဒဒ္ဓယေနာပိ–ဖြင့်လည်း။ ပုရိမနယေန–ဖြင့်။ တိဏ္ဏံ ခန္ဓာနံ–တို့၏။

http://www.dhammadownload.com

(ကမ္မနိယာကာရော–ကောင်းမွန်သော အမှု၌ ခံ့သည်၏အဖြစ်ဟူသော အခြင်းအရာကို။ (ကထိတော။)
ပစ္စိမနယေန–ဖြင့်။ ဝိညာဏက္ခန္ဓသာ–၏။ ကမ္မနိယာကာရော၀– ...ကိုသာ။ ကထိတော–ပြီ။
(ဘာသာဋီကာ။) (ကမ္မနိယာကာရော ကထိတော–ကား အန္တဒီပကနည်း။)

မှတ်ချက်။ ။ ပြည်သျှ–၌ ကမ္မညတာကာရော၀–ဟု မူကွဲရှိသည်။ ကမ္မညတာကာရော၀–အမှု၌ ကောင်းသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အမှုအရာကိရိယာကိုသာလျှင်။ ကထိတော–၏ဟု အနက်ပေးပြသည်။

(၂)

(ခ) သို့ ဥပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ကမ္မနိ သာစု ကမ္မည်၊ ကမ္မညသ ဘာဝေါ ကမ္မညတာ–ဟု ပြုရမည်ကို ပြဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ကမ္မညတာ၌ ကမ္မပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထနှင့် အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို ...ကြောင့် (က)ဖြင့် ...မဆိုသင့်။ ကမ္မညတာ၌ ကမ္မပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထ(ဝစနတ္ထ)နှင့် အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(၃)

(ခ) ဝိတ္ထာရ (ဂ) ပက္ခန္တရ (ဃ) ယုတ္တိဒဠှိကရဏ။ ဝိရောစိ, ဩစိတျဟီန–ပယ်။

(၄)

* အတတိ ဧတ္ထာတိ အာတုရော။ (အတ+ဥရ။ မပြတ်သွားခြင်း။)

(တစ်နည်း) အာတုရတိ သီဃံ ဂစ္ဆတီတိ အာတုရော။ (အာ, တရ+အ။)

* နတ္ထိ + အာတုရော + ယဿာတိ အနာတုရော။

✔ အနာကင်းခြင်းဂုဏ်၏ + စေတသိက်ခန္ဓာ (၃)ပါးအပေါင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ...ငင်း၊ န–ပုဒ်+အာတုရ–ပုဒ်သည်ငင်း ဗျု–နိ။

✔ အနာကင်းသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* သာဓေတီတိ သာဓု။ (သာဓ+ဥ။ ပြီးစေခြင်း။)

* ပကဋ္ဌော + ဂုဏော + ယဿာတိ ပဂုဏော။ (အနာတုရောနှင့်အတူထုတ်။)

* ဂိလာယတီတိ ဂိလာနော။ (ဂိလ, ဟာသက္ခယေ+ယု။)

(တစ်နည်း) ဂိလယတိ ကိလမတီတိ ဂိလာနော။ (ပင်ပန်းခြင်း။)

(၅)

(က) ကမ္မနိ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
သာဓု–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။
ဒွယ်–ကား	တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ကမ္မနိ သာဓုတာ–ဖြင့် ကမ္မညတာ၌ (ကမ္မည–ပုဒ်+တာ–ပစ္စည်း။) ကမ္မည၀ယ် ယ–ပစ္စည်း၏ သာဓုတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်...ငင်း၊ ကမ္မနိ + သာဓု ကမ္မည်–ဟု ပြု ...ငင်း၊ တာ–ပစ္စည်း၏ ဘာ၀တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ကမ္မညသ + ဘာဝေါ ကမ္မညတာ–ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

(ခ) ကုသလကိရိယာယ–ဖြင့် ကမ္မနိ၌ ကမ္မ–အရ (ဝါ) ကမ္မညတာ၌ ကမ္မ–အရ ကုသိုလ်ပြုခြင်းကို ယူ...ငင်း၊ ကမ္မ၌ ရမ္မ–ပစ္စည်း၏ ဘာ၀သာဓန၌ သက်–ငင်း၊ ကရီယတေ ကမ္မံ–ဟု ပြု–ငင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

ဝိနိယောဂကမ္မတာ–ဖြင့်ကောင်းသည်၏အဖြစ်ဟူသည် ယှဉ်ခြင်းငှာ ခံ့သည်၏ အဖြစ်ပင် တည်းဟူသော.... သိစေ။

(င) ပဂုဏဘာဝေါ–ဖြင့် ဖေါ်ပြ။

အနာတုရတာ နိဂ္ဂလာနတာ–ဖြင့် ပရိယာယ်, အဘိဓေယျတ္ထ ... သိစေ။

(၇)

(က) ကမ္မနိယာကာရော–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ကမ္မနိယာကာရသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အကမ္မနိယာကာရသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကမ္မနိယာကာရ၏တည်ရာ နာမက္ခန္ဓာဒြဗ်သည်၎င်း၊ ကုသိုလ်ပြုခြင်းစသော ကောင်းသော အမှု၌ ခံ့သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်(ကမ္မညဘာဝ)သည်၎င်း အနုဘာဝတ္ထ။

(ဃ) ပဒဒွယေနာပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ။ ဟိ–ကား ဒဠှီကရဏတ္ထ။

(င) ပဂုဏတာ–၌ ပ–ကား ပကဋ္ဌတ္ထ။

(၈)

(ဂ) ဝဓိတံ (ဃ) ကထိတောတို့၌ အတ္တတ္ထအရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍ ထုတ်။

(၉)

"အဓိပ္ပါယ်"

ကြေမွသော ရွှေသည် ပုတီး, လက်ကောက်စသည်ပြုခြင်းငှာ မခံ့(မကောင်း)သကဲ့သို့ တဏှာ တည်းဟူသောအစေး၏ အစွမ်းဖြင့် လိမ်းကျံသော အလွန်နူးညံ့သော စိတ်သည် ကုသိုလ်ပြုခြင်းအမှု၌ မခံ့(မကောင်း)။ (ကမ္မညမဖြစ်။)

မီးဖြင့် မချက်အပ်သော ရွှေသည် ပုတီး, လက်ကောက်စသည်ပြုခြင်းငှာ မခံ့(မကောင်း) သကဲ့သို့ မာနစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် လိမ်းကျံသော အလွန်ခက်ထန်ခိုင်မာသော စိတ်သည်လည်း ကုသိုလ်ပြုခြင်းအမှု၌ မခံ့ (မကောင်း)။ (ကမ္မညမဖြစ်။)

လျောက်ပတ်စွာနူးညံ့ခြင်းနှင့် ယှဉ်သော ရွှေသည် ပုတီး, လက်ကောက်စသည်ပြုခြင်းငှာ ခံ့သကဲ့သို့ လျောက်ပတ်စွာနူးညံ့ခြင်းနှင့် ယှဉ်သော စိတ်သည် ကုသိုလ်ပြုခြင်းအမှု၌ ခံ့၏။ (ကမ္မညဖြစ်၏။) (မူလဋီကာ။ ၉၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၈၅။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၇၄။)

(၁၀)

(ဃ) ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ + ကမ္မနိယာကာရော–၌

✔ ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ–အရ ပဌမမဟာကုသိုလ်စိတ်ဟူသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည်– ကမ္မနိယာကာရော–အရ စိတ္တကမ္မညတာ(စေတသိက်)အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြီး၏။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ဗ၊ အဓိ, အာဟာရ, ဣ။ (၉)

===========

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၈၈)

(က) တဿ ကိလေသဝသေန ဓဝံ ဝင်္ကဿ ပုဂ္ဂလဿ ဘာဝေါ ဇိမှတာ ဝင်္ကတာ ကုဋိလ–တာတိ ဝုစ္စတိ။

(ခ) တဿံ ပဋိပက္ခဝသေန အဇိမှတာဒိကာ ဝုတ္တာ။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ခန္ဓာဓိဋ္ဌာနာဝ ဒေသနာ ကတာ။

(ဃ) ခန္ဓာနဉ္စ ဧတာ အဓိမုတ္တာဒိကာ၊ နော ပုဂ္ဂလဿာတိ။

(င) ဓဝံ သဗ္ဗေဟိပိ ဣမေဟိ ပဒေဟိ ပုရိမနယေန တိဏ္ဏံ ခန္ဓာနံ, ပစ္ဆိမနယေန ဝိညာဏက္ခန္ဓဿာတိ အရူပီနံ မွောနံ နိဂ္ဂလေသတာယ ဥဇုတာကာရောဝ ကထိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဋ္ဌ။ ၁၉၅။ ပြည်သျှ။ ၁၉၀။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၁၀၊ ၄၁၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဍီ။ ၄၇၅။

(၁)

(ဂ) (ဃ) ဝါကျပရိဝတ္တနနည်း

ခန္ဓာဓိဋ္ဌာနာဝ–ခန္ဓာသာလျှင်တည်ရာရှိသော။ ဒေသနာ–ကို။ ကတာ–၏။

(ကသ္မာ–ကြောင်း။ ခန္ဓာဓိဋ္ဌာနာဝ–ရှိသော။ ဒေသနာ–ကို။ ကတာ–နည်း။)

ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။ ခန္ဓာနံ–တို့၏။ ဧတာ အဓိမုတ္တာဒိကာ–ဤအဓိမုတ္တတာစသည်တို့သည်။ ဟောန္တိ–ကုန်၏။ ပုဂ္ဂလဿ–၏။ ဧတာ အဓိမုတ္တာဒိကာ–တို့သည်။ နော ဟောန္တိ–ကုန်။

ဣတိ တသ္မာ–ကြောင့်။ (ခန္ဓာဓိဋ္ဌာနာဝ–သော။ ဒေသနာ–ကို။ ကတာ–အပ်၏။)

(င) ဥဇုတာကာရောဝ ကထိတော–ကို အန္တဒီပကနည်းကြံ၍ အနက်ပေး။

ဓဝံ–သို့။ သဗ္ဗေဟိပိ–ကုန်သော။ ဣမေဟိ ပဒေဟိ–ဤကာယုဇုကတာစသော ပုဒ်တို့ဖြင့်။ ပုရိမနယေန။ တိဏ္ဏံ ခန္ဓာနံ–တို့၏။ (ဥဇုတာကာရောဝ–ဖြောင့်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အမူအရာကိရိယာကိုသာလျှင်။ ကထိတော–၏။) ပစ္ဆိမနယေန–ဖြင့်။ ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ–၏။ (ဥဇုတာကာရောဝ။ ကထိတော။) ဣတိ–သို့။ အရူပီနံ။ (ပ) ဝေဒိတဗ္ဗော။

(၂)

(ခ)သို့ ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် အဓိမုတ္တတာစသည်၌ ဓိမုတ္တာ, ဝက်တာ, ကုဋိလတာပုဒ်တို့ကို ဘာဝတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြု၍ ဝက်, ဓိမု, ကုဋိလပုဒ်တို့အရ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်၊ ဝက်တာ, ဓိမုတ္တာ, ကုဋိလတာပုဒ်တို့အရ ကိလေသာကို ယူရမည်ဟု ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဓိမုတ္တာ, ဝက်တာ, ကုဋိလတာဟူသော (အစိတ်)ပုဒ်တို့၏ (ဝစနတ္ထ)အဖွင့်သာရှိ၍ အဓိမုတ္တာ, အဝက်တာ, အကုဋိလတာဟူသော အပေါင်းပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထအဖွင့်မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏စသည်ဖြင့် (ပက္ခန္တရ)တက်လေ။

(တစ်နည်း) ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် အဓိမုတ္တာစသည်ကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် အမည်စသည် ထူးခြားသောကြောင့် ဟောကြား၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ) အဘယ်ကြောင့် အဓိမုတ္တာစသည်ကို ဘုရားရှင် ဟောကြားထားပါသနည်း။ (မဟောကြားသင့်ပဲလျက်, မလိုအပ်ပါဘဲလျက် ထပ်မံဟောကြားခဲ့ပါက ပုနရုတ္တိ–တင်။) စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ ဓိမုတ္တာစသည်ကို ပယ်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် အဓိမုတ္တာစသည်ကို ဟောကြားထား၏ဟု (ပ) ဟူလို။

(ဂ) ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် အဓိမုတ္တာ, အဝက်တာ, အကုဋိလတာဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် အဓိမုတ္တာစသော ဒေသနာသည် ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနဒေသနာဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏–စသည် ...။ (ခန္ဓာဓိဋ္ဌာနာဝ–၌ ဓဝ–၏ နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထကို ရှု။)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဆရာ-သည် (ခ)ဖြင့် ဓိမုတ္တာ-စသည်ကို ပယ်မြစ်ရန် အဓိမုတ္တာစသည်ကို ဟောတော်မူ၏ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် (ဓိမုတ္တာစသည်တို့အရ ကောက်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ကိလေသာဆယ်ပါးကို ယူရသကဲ့သို့) မကောက်သော (ဓိမုတ္တာ၏ ပဋိပက္ခဖြစ်သော) ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ကုသိုလ်တရားတို့သည် အဓိမုတ္တာစသည်မည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏-စသည်... (ပ) စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ အဓိမုတ္တာစသည်သည် ခန္ဓာဓိဋ္ဌာနဒေသနာဖြစ်၍ မကောက်သော နာမက္ခန္ဓာ၏ အဖြစ်ဟူသော ကာယုဇုကတာ, စိတ္တုဇုကတာ စေတသိက်တို့သည်သာ အဓိမုတ္တာ စသည်မည်၏ဟု ငါပြ ...ဟူလို။

(၃)

(ဃ) ကာရဏာ။ (တစ်နည်း) ယုတ္တိဒ္ဒိ။ (င)ကား ၄ဂုဏ်။

♦ ကျိုးတစ်ဆက်မှ၊ ကျိုးဆက်ပြ၊ မှတ်ကြလ ၊။

♦ လဒ္ဓဂုဏ်ပြ၊ ဒေါသတစ်ဖုံ၊ နိဂုံးတဖြာ၊ သရုပ်မှ-၊ လျော ၁ ဇဝ်ပြ။

(က) ဝုစ္စတိ-ထားရခြင်း

ဓိမုတ္တာစသည်တို့အရ အကုသိုလ်အားလုံးကို ယူသင့်သော်လည်း ဤဌ် ကိလေသာ (၁၀)ပါးကိုသာ ယူရမည်ဖြစ်ရကား အထင်ရဋ္ဌိဧကဒေသျူပစာအဖြစ်ကို ပြလို၍ ဝုစ္စတိ-ထားသည်။

(၄)

* ကုသလဓမ္မေ ဖောတီတိ ဓိမ္မော။

✔ ဟာ-ဓာတ်+မ-ပစ္စည်းသည်ရင်း၊ ကုသိုလ်တရားတို့ကို စွန့်ခြင်းကြိယာသည်ရင်း ဗျု-နိ။

✔ ကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်စွန့်သော ကောက်ကျစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဒြဗ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဝံကတီတိ ဝံကော။ (ဝင်္ကော) ဝံက-ကောဋိလ္လေ၊ အ။ (သူစိ)

(ဂ) အဓိဋ္ဌာတိ တွေ့ာတိ အဓိဋ္ဌာနံ။ (အဓိ, ဌာ+ယု။)

* ခန္ဓော + အဓိဋ္ဌာနံ + ဧတိဿာ ဒေသနာယာတိ ခန္ဓာဓိဋ္ဌာနာ။

(ဃ) ပုတိသဒ်ါတံ အာဟာရံ ဂလတိ အဒတီတိ ပုဂ္ဂလော။

* သတ္တာနံ ဝါ အာယုံ ပူရေန္တော ဂစ္ဆတီတိ ပူဂေါ်။

* တံ + လာတိ ဘက္ခတီတိ ပုဂ္ဂလော။ (သူစိ)

(င) အစတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတီတိ ဥဇု။ (အဇ+ဥ။ အ-ကို ဥ-ပြု။)

* အရတိ အကုဋိလဘာဝေန ပဝတ္တတီတိ ဥဇု။ (အရ-ဂမနေ၊ ဇု။) (သူစိ)

* နတ္ထိ + ကိလေသာ + ဧတေသံ အရူပီနံ ဓမ္မာနန္တိ နိက္ကိလေသာ။

* နိက္ကိလေသာနံ + ဘာဝေါ နိက္ကိလေသတာ။

(၅)

ကုဋိလ-ကား ကုဋ+ဣလ။ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ။

♦ ကုဋ-ဆေဒနေ။ ဣလော၊ ကုဋ-ကောဋိလ္လေ ဝါ။ အကုဋိ ကုဋိလတ္တံ အဂမိတိ ကုဋိလံ။ (သူစိ)

မှတ်ချက်။ ။ ဤကုဋိလတာ-၌ ကုဋိလ-ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ-ဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂလဿ-ကို ထောက်။

http://www.dhammadownload.com

ခန္ဓ–ကား ခါဒ+က။ (တစ်နည်း) ခနု+ဓ။ (တစ်နည်း) ခံ–သဒ္ဒူပပဒ, ဓာ+အ။

♦ ခန္ဓဓာတု ဝသာစာပိ၊ ခနုဓာတုဝသေန ဝါ။
ခါဒိတော ဝါပိ ဓာတုမှာ၊ ဓာတော ခံ–ပုဗ္ဗတောပိ ဝါ။
ခန္ဓသဒ္ဒဿ နိပ္ဖတ္တိ၊ သဒ္ဒကွန္ဓဝိဒူ ဝဒေ။ (နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၅၇။)

♦ ဓာတိဇရာဗျာဓိမရဏာဒီဟိ အနေကေဟိ ဒုက္ခေဟိ ခဒ္ဒတိ ခါဒီယတီတိ ခန္ဓော။

♦ တေဟေဝ ဒုက္ခေဟိ ခညတိ အဝဒါရီယတီတိပိ ခန္ဓော။
ခနီယတိ (ခဏီယတိ) ပရိခညတီတိပိ ခန္ဓော။

♦ အတ္တေန ဝါ အတ္တနိယေန ဝါ တုစ္ဆတ္တာ ခံ–သုညကာရံ ဓာရေတီတိ ခန္ဓော။ (သုစိ)

(၆)

(က) တဿ ဝဏ်ဿ ပုဂ္ဂလဿ ဘာဝေါ–ဖြင့် ဓိမုတာ, ဝဏ်တာ, ကုဋ္ဌိလတာတို့၌ တာ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝ–၌ သက်–ဋ္ဌင်း၊ ဓိမုဿ+ဘာဝေါ ဓိမုတာ၊ ဝဏ်ဿ + ဘာဝေါ ဝဏ်တာ၊ ကုဋ္ဌိလဿ + ဘာဝေါ ကုဋ္ဌိလတာ–ဟု ပြု–ဋ္ဌင်း၊ ဓိမု,ဝဏ်,ကုဋ္ဌိလပုဒ်တို့အရ ကောက်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူ–ဋ္ဌင်း သိစေ။

ဓေ–ဖြင့် ဝဏ်ဿ–အရ ဆိုခဲ့ပြီးသော အကောက် (၃)မျိုးကို ယူ ...သိစေ။

ကိလေသဝသေန–ဖြင့် ဓိမုတာ, ဝဏ်တာ, ကုဋ္ဌိလတာတို့အရ (ကောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ဟူသော) ကိလေသာကို ယူ ...သိစေ။

(ခ) တာသံ ပဋိက္ခေပဝသေန–ဖြင့် အဓိမုတာ, အဝဏ်တာ, အကုဋ္ဌိလတာ၌ အ–သဒ္ဒါ၏ ပဋိက္ခေပ(ပဋိပက္ခ)အနက်ဟော ...ဋ္ဌင်း၊ န + ဓိမုတာ အဓိမုတာ–စသည်ဖြင့် ဝစနတ္ထပြု ..ဋ္ဌင်း သိစေသည်။

(၇)

(ဂ) ခန္ဓာဓိဋ္ဌာနာဝ–၌ ဓေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ခန္ဓာဟူသော တည်ရာရှိသော ဒေသနာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော တည်ရာရှိသောဒေသနာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ခန္ဓာဟူသော တည်ရာရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ပ) သဗ္ဗေဟိပိ–၌ ပိ–ကား အဝယဝသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ, အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ။

ဥဇုတာကာရောဝ–၌ ဓေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဥဇုတာကာရ (ဖြောင့်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အမူအရာကြိယာ)သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ အနုဇုတာကာရ (မဖြောင့်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အမူအရာကြိယာ)သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ဖြောင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဒြဗ်သည်ဋ္ဌင်း၊ ဖြောင့်ခြင်းဂုဏ်သည်ဋ္ဌင်း အနုညာတတ္ထ။

(၈)

အဓိမုတာ, အဝဏ်တာ, အကုဋ္ဌိလတာတို့အရ ကာယုဇုကတာ, စိတ္တုဇုကတာ (၂)ပါး အပေါင်းကို ယူ၍–

✔ ထို.... သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ ကာယ, စိတ္တသည် ဒီပကတ္ထ။
✔ ကာယ, စိတ္တစသည်တို့၌ ကောက်ကျစ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော မာယာသာဌေယျ စသော ကိလေသာမရှိခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ ယောနိသောမနသိကာရစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၉)

"အကောက် (၃)ပါးအထူး"

✔ အစမှ အဆုံးတိုင်အောင် ကောက်သည်ကား ဂေါမုတ္တဝင်္က။

✔ အလယ်မှသည် အဆုံးတိုင်အောင် ကောက်သည်ကား စန္ဒလေခါဝင်္က။

✔ အဆုံးတွင်သာ ကောက်သည်ကား နင်္ဂလကောဋိဝင်္က။ (ပြည်သျှ။ ၁၉၀။)

အဇ္ဈတ္တာ–စသည်၌ တာ–အရ ကာယဇုကတာ, စိတ္တုဇုကတာ–တို့ကို ယူ။

(၁၀)

(က) ဝင်္ကသ + ဘာဝေါ- ၌

✔ **ဝင်္ကသ**–အရ ကောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ရ၏။ (သို့ရာတွင်) ဌာနာနစ္စ အားဖြင့် ကိလေသာနှင့် ယှဉ်ဘက် စိတ်, စေတသိက်ကို ယူ။

✔ ဘာဝေါအရ ကိလေသာ (၁၀)ပါးကိုယူ။

✔ **ဝင်္ကသ**–အရ ပစ္စည်းတရားက– ဘာဝေါ–အာ   ဓယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ–ပြု။ ဖြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ သဟငယ် ၇။ (၁၃)

(ခ) အဗ္ဗိမှတာဒီကာ + ဝုတ္တာ–၌–

✔ ဝုတ္တာ–ဝယ် ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်–

တ–ပစ္စည်းအရ, အဗ္ဗိမှတာဒီကာ–အရ အဗ္ဗိမှတာစသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟ–ပြု။ မနသာဝဝတ္တုပိတသဒ္ဒယူလျှင် အာရမ္မဏ–မျိုး။ (ရှေး၌ အကျယ်ရေးခဲ့ပြီ)

============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၈၉)

(က) သဘာဝဋ္ဌေန သုညတဋ္ဌေန နိဿတ္တဋ္ဌေန ဒွေဝ ဓာတုယော ဟောန္တိ၊

(ခ) ပစ္စယသမ္ဘိတေန အာဟာရဋ္ဌေန တယောဝေတ္ထ ဓမ္မာ အာဟာရာ ဟောန္တိ၊

(ဂ) အဝသေသာ နော အာဟာရာ။

(ဃ) ကိံ ပနေတေ အညမညံ ဝါ တံသမ္ပယုတ္တကရူပဿ ဝါ ပစ္စယာ န ဟောန္တီတိ?

(င) နော န ဟောန္တိ၊

(စ) ဣမေ ပန တထာ စ ဟောန္တိ အညထာ စာတိ သမာနေပိ ပစ္စယတ္တေ အတိရေကပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ အာဟာရာတိ ဝုတ္တော။

၄။ ၁၉၆။ မူလဋီကာ။ ၉၈။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၁၄။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၄၅။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၇၆။

(၁)

"(ခ)(ဂ) အနက်"

ပစ္စယသမ္ဘိတေန–အာဟာရပစ္စည်းဟု ဆိုအပ်သော။ (ဝါ) ဥပထမ္ဘနဟု ဆိုအပ်သော။ (နှ **ဟေတုသမ္ဘိတေန**–ဟု လှန်) အာဟာရဋ္ဌေန–ကြောင့်။ **ဧတ္ထ**–ဤငါးဆယ်ကျော်သော တရားတို့တွင်။ တယောဝ–ကုန်သော။ ဓမ္မာ–(ဖဿ, စေတနာ,ဝိညာဉ်ဟူကုန်သော)တရားတို့သည်။ အာဟာရာ–မည်ကုန်သည်။ **ဟောန္တိ**။ အဝသေသာ– သုံးပါးမှကြွင်းကုန်သော ငါးဆယ့်သုံးပါးကုန်သော တရားတို့သည်။ **အာဟာရာ**–မည်ကုန်သည်။ နော ဟောန္တိ။ (ပြည်သျှ။ ၁၉၃။ မူလဋီကာ။ ၉၈။)

(ဃ) **ဧတေ**(အဝသေသဓမ္မာ)–ထိုသုံးပါးမှကြွင်းကုန်သော ငါးဆယ့်သုံးပါးသော တရားတို့သည်။ (ပြည်သျှ) (တစ်နည်း) **ဧတေ**–ဤဖဿ, စေတနာ, ဝိညာဉ်တရားတို့သည်။(ဘာဋီ)(နိသျှ ၂–စောင် အစွဲမတူ)

http://www.dhammadownload.com

(င) နော ဟောန္တိ–ကို "နှစ်ခုပင်ရှိသော၊ ခွဲဝေမရှိ" စသော နိယံများနှင့်အညီ နှစ်နည်း အနက်ပေးလေ။

(စ) ပန–အထူးကို ဆိုဦးအံ့။ (ပြည်သျှ) ပန–ထိုသို့ဖြစ်ကုန်ပါသော်လည်း။ (ဘာဋီ) ဣမေ တယော ဓမ္မာ–တို့သည်။ တထာ စ–(ထိုဝေဒနာ, သညာစသည်ကို ကျေးဇူးပြုတိုင်းသော) သဟဇာတ စသောအခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း။ ဟောန္တိ–ကုန်၏။ အညထာစ– တပါးသောဥပတ္ထမ္ဘနအခြင်းအရာ အားဖြင့်လည်း။ ဟောန္တိ။ ဣတိ–ကြောင့်။ ပစ္စယတ္တေ–သည်။ သမာနေပိ–သော်လည်း။ အတိရေက– ပစ္စယာ–ငါးဆယ့်သုံးပါးထက် လွန်ကဲသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ။ တသ္မာ– ကြောင့်။ (တယောဝ ဓမ္မာ–တို့ကိုသာလျှင်။) အာဟာရာတိ–ဟူ၍။ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တာ–ကုန်ပြီ။

(၂)

တသ္မိံ ခေါ ပန သမယေ စတ္တာရော ခန္ဓာ ဟောန္တိ၊ ဒွါယတနာနိ ဟောန္တိ၊ ဒွေ ဓာတုယော ဟောန္တိ၊ တယော အာဟာရာ ဟောန္တိ၊ အဋ္ဌိန္ဒြိယာနိ ဟောန္တိ၊ ပဉ္စင်္ဂိကံ ဈာနံ ဟောတိ၊ ပဉ္စင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ ဟောတိ (ပ) (ပါဠိတော်။ ၂၆)

(ခ) သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် ဒွေဓာတုယော ဟောန္တိ–ဟူသော ပါဠိတော်ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ တယော အာဟာရာ ဟောန္တိ–ဟူသော ပါဠိတော်ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို ပြလို၍ (ခ)မိန့်။

(ဂ) ဠပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် အာဟာရပစ္စည်းဟု ဆိုအပ်သော (ဝါ) ဥပတ္ထမ္ဘနဟု ဆိုအပ်သော အာဟာရဟူသော အနက်ကြောင့် ဖဿ, စေတနာ, ဝိညာဉ်ဟူသော တရားသုံးပါးတို့သည်သာလျှင် အာဟာရမည်ကုန်၏ဟု ဧဝ–သဒ္ဒါဖြင့် ပြဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် (တယောဝ ဓမ္မာ၌) ဧဝသဒ္ဒါ၏ အဝဓာရဏ ဖလ(ဧဝတ္ထဖလ) (ဝါ) နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

♦ ဘဝင်္ဂစလနမေဝါတိ အဝဓာရဏဖလံ ဒဿေတုံ "နတ္ထိ ဝိထိစိတ္တုပ္ပါဒေါ"တိ ဝုတ္တံ။ (ဋီကာကျော်၊ ၁၄၆။)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် တယော အာဟာရာ ဟောန္တိ–(ဟူသော ပါဠိတော်)ကို တယောဝေတ္တ ဓမ္မာ အာဟာရာ ဟောန္တိ–ဟု ဧဝ–သဒ္ဒါထည့်၍ ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏ဟုလည်း ဌပနာထားနိုင်သည်။

(စ) ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ တရားသုံးပါးတို့ကို အာဟာရဟူ၍ ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော်လည်း ထိုတရားသုံးပါးတို့သည် ကြွင်းသော (၅၃)ပါးသော တရားတို့နှင့် ပစ္စည်းအဖြစ် (ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်)တူကြသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) အဘယ့်ကြောင့် တရားသုံးပါးတို့ကိုသာ "အာဟာရ"ဟူ၍ ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ (စ)ဖြင့် အာဟာရတရားသုံးပါးနှင့် ကြွင်း (၅၃)ပါးသော တရားတို့သည် ပစ္စည်း၏ အဖြစ် (ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်)တူကြပါသော်လည်း သုံးပါးသောတရား တို့သည် ကြွင်း(၅၃)ပါးသော တရားများထက် လွန်ကဲစွာ ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့် တရားသုံးပါးကိုသာ အာဟာရဟူ၍ ဘုရားရှင်ဟောတော်မူပါ၏ဟူလို။

ကိစ္စာပိဝါကျနှင့် ပုံစံတူဖြစ်နေသောကြောင့် ဝါကျာရမ္ဘသာ ကောင်း၏။ ပြည်နိဿယ ဆရာတော်–ကား "(၅၃)ပါးသော တရားများထက် သုံးပါးသော အာဟာရတရားများက အတိရေက ပစ္စယဖြစ်၍ ထူးခြားနေသောကြောင့် ဝိသေသဝါကျဟု ယူသည်။

http://www.dhammadownload.com

ယင်းအလို ဆရာ–သည် (င)ဝါကျဖြင့် သုံးပါးမှကြွင်းကုန်သော ငါးဆယ့်သုံးပါးသော တရားတို့သည် အချင်းချင်းအားရင်း, တံ သမုဋ္ဌာန်ရုပ်အားရင်း ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ထို (၃)ပါးသော အာဟာရတရားတို့၏ ငါးဆယ့်သုံးပါးသော တရားတို့ထက် လွန်ကဲသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်ပုံအထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလောစသည်တက်။

(၃)

(စ) ပန–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ငါးဆယ့်သုံးပါးသော တရားတို့သည်လည်း အချင်းချင်းအားရင်း၊ တံသမုဋ္ဌာန်ရုပ်အားရင်း ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်ပါလျက် အာဟာရဟု မဆိုမူ၍ ဖဿစသော သုံးပါးသောတရားတို့ကိုသာ အာဟာရဟူ၍ ဟောတော်မူထားသည်ကို မနှစ်သက်၍ ပန–သဒ္ဒါထားသည်။

တသ္မာ–ထားရခြင်း

ဤ၌ ဖဿစသော တရားသုံးပါးတို့ကိုသာ အာဟာရဟူ၍ ဟောတော်မူအပ်ကုန်၏ဟု ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြလို၍ တသ္မာ–ထားသည်။

(၄)

* သမုဋ္ဌာပီယတေတိ သမုဋ္ဌာနံ။ (သံ, ဥ, ဌာ+ယု။) (ဟေတုကမ္မသာဓန)

* တေဟိ + သမုဋ္ဌာနံ တံသမုဋ္ဌာနံ။

✔ တ+သမုဋ္ဌာန–သည်ရင်း၊ ငါးဆယ့်သုံးပါးသော တရားတို့၏ + ဖြစ်စေအပ်သော ရုပ်တရားနှင့် ဓနက+ဓည–စပ်ရင်း ဈု–နိ။

✔ ငါးဆယ့်သုံးပါးသော တရားတို့သည် ဖြစ်စေအပ်သော ရုပ်တရား၏ ...ဖာတ်သည် ပ–နိ။

[ဤကား "ဓတေ အဝသေသဓမ္မာ–ထိုသုံးပါးမှကြွင်းသော ငါးဆယ့်သုံးပါးသော တရားတို့သည် (ပ) တံ သမုဋ္ဌာနရူပဿ ဝါ–ထိုတရားတို့သည် ဖြစ်စေအပ်သော ရုပ်အားရင်း" ဟူ၍ အနက်ပေးသော ပြည်သျှ–အလို ဝစနတ္ထတည်း။]

(တစ်နည်း:) သမုဋ္ဌာတီတိ သမုဋ္ဌာနံ။ တေဟိ + သမုဋ္ဌာနံ တံသမုဋ္ဌာနံ။

(ထိုဖဿ, ဝေဒနာ, သညာတရားတို့၏ + ဖြစ်သော ရုပ်တရားနှင့် အကြောင်း+အကျိုးစပ်။)

[ဤကား "ဓတေ–ဤဖဿ, စေတနာ, ဝိညာဏ်တို့သည်။ (ပ) တံသမုဋ္ဌာနရူပဿ ဝါ–ထိုတရားတို့ကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်၏ရင်း"ဟူ၍ အနက်ပေးသော ဘာသာဋီကာ–အလို ဝစနတ္ထတည်း။]

* ရုပ္ပတီတိ ရူပံ။ တံသမုဋ္ဌာနဉ္စ + တံ + ရူပဉ္စာတိ တံသမုဋ္ဌာနရူပံ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ပဋိစ္စ ဖလံ ဧတိ တေသ္မာတိ ပစ္စယော။ (ပတိ, ဧ+ဏ။)

* သန်္ဒီယတေတိ သန်္ဒီတော။ (သံ, ဓါ+တ။)

* ပစ္စယော ဣတိ + သန်္ဒီတော ပစ္စယသန်္ဒီတော။

* အတ္တနော ဖလံ အာဟရန္တီတိ အာဟာရာ။ (သံ၊ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၁။)(အာ, ဟရ+ဏ။ ဆောင်ခြင်း။)

(ဂ) အဝသိဿန္တီတိ အဝသေသာ။ (အဝ, သိသ+ဏ။)

(စ) အတိရေစန္တီတိ အတိရေကာ။ (အတိ, ရိစ+ဏ။)

* အတိရေကာ + ပစ္စယာ အတိရေကပစ္စယာ။ (ဘာသာဋီကာ)

(တစ်နည်း:) အတိရေစတီတိ အတိရေကော။

* အတိရေကေန + ပစ္စယာ အတိရေကပစ္စယာ။ (ပြည်သျှ)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(က) သဘာဝဋ္ဌေန–ကား ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
(သဘာဝေါ ဝေ + အတ္ထော သဘာဝဋ္ဌော–ဟုပြု။)

(ဂ) နေဝ–ကား နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဩ–ကာရန္တ။

(ဃ) အညမည်–ကား (အည+အည။ အလယ်၌ မ–လာ။ မောဂ်နိသျ။၁။၅၆–ကြည့်။)
သမ္ဗန္ဓာမပဒ၊ ပုံလိင်၊ သမ္ဗန္ဓာမ်ဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။ (နိရုတ္တိဒီပနီ။ ၅၁၊ ၁၂၇။)

(၆)

(ခ) ပစ္စယသန္နိဿိတေန–ဖြင့် အာဟာရအရ သဟဇာတစသော ပစ္စည်းကို မယူရ၊ အာဟာရပစ္စည်းကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ပစ္စယသန္နိဿိတေန–ဖြင့် အာဟာရဋ္ဌသည် ဇနကဖြစ်သော ဟေတု၊ ဥပတ္ထမ္ဘကဖြစ်သော ပစ္စယ၊ နှစ်ပါးလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော်လည်း ဥပတ္ထမ္ဘကဖြစ်သော ပစ္စယကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (ပြည်သျ၊ ၂။ ၁၉၃။)

♦ ပစ္စယသန္နိဿိတေနာတိ အာဟာရပစ္စယသန္နိဿိတေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အထ ဝါ "ဟေတုပစ္စယော"တိ ဧတေသု ဒွီသု ဇနကော ဟေတု ဥပတ္ထမ္ဘကော ပစ္စယောတိ ဧဝံ ဝိသေသဝန္တေသု ပစ္စယသန္နိဿိတေန။ (မူလဋီ။ ၉၈။)

အာဟာရဋ္ဌေန–ဖြင့် အာဟာရာ၌ အာ, ဟရ–ဓာတ်... ၎င်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်... ၎င်း၊ အာဟာရန္တီတိ အာဟာရာ–ဟု ပြု... ၎င်း၊ အာဟာရမည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကာတ်အဖြစ်ကို၎င်း သိစေသည်။

♦ ပစ္စယသန္နိဿိတေန–ဥပတ္ထမ္ဘကဟု ဆိုအပ်သော။ အာဟာရဋ္ဌေန–ဆောင်တတ်သော အနက်ကြောင့်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၇၆။)

တယောဝေတ္ထ ဓမ္မာ–ဖြင့် တယော အာဟာရာ ဟောန္တိ–၌ အာဟာရာအရ ဖဿ, စေတနာ, ဝိညာဏ် (၃)ပါးတို့ကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (တစ်နည်း) တယော အာဟာရာ ဟောန္တိ–ကို တယောဝ, အာဟာရာ, ဟောန္တိ–ဟု ဝေတ္ထဖလနည်းဖြင့် အနက်ယောဇနာရမည်ဟု သိစေသည်။

(ဂ) အဝသေသာ နော အာဟာရာ–ဖြင့် တယော ဝေ–၌ ဝေ–သဒ္ဒါ၏ နိဝတ္တာပနဝဓာရဏ အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ ယင်းဝေ–သဒ္ဒါဖြင့် သုံးပါးမှကြွင်းသော ငါးဆယ့်သုံးပါးသော တရားတို့သည် အာဟာရ မမည်ကုန်ဟူသော ဝေတ္ထဖလကို၎င်း သိစေသည်။

(၇)

(ခ) တယောဝ–၌ ဝေ–သဒ္ဒါ၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ ဖဿ, စေတနာ, ဝိညာဏ် (၃)ပါးသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကြွင်းသော (၅၃)ပါးသောတရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဖဿ, စေတနာ, ဝိညာဏ်တို့၏ (၅၃)ပါးသော တရားတို့ထက် အလွန်အကဲ ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (တစ်နည်း) ဖဿ, စေတနာ, ဝိညာဏ်တို့၏ မိမိအကျိုးကို ဆောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဃ) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ၊ (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။
ဝါ–သဒ္ဒါနှစ်ခုကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(စ) ပန–ကား ဝိသေသတ္ထ။ (ပြည်သျ) သမ္ဘာဝနတ္ထ။ (ဘာဋီ)

http://www.dhammadownload.com

(၈)

(စ) ဝုတ္တာ–ပုဒ်အရ ဖဿ, မနောသဉ္စေတနာ, ဝိညာဏ်တို့ကို ယူ၍–

✔ ထို..... သည် ဒဿနတ္တ။

✔ သင်္ဂြာယတန, အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရတို့သည် ဒီပကတ္တ။

✔ မိမိမှကြွင်းသော စိတ်, စေတသိက်တို့ကို ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရားတို့သည်၎င်း၊ ဝေဒနာ, ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်တို့သည်၎င်း ပကာသနတ္တ။

✔ နာမ်ရုပ်, အာသဝတရား, အဝိဇ္ဇာတို့သည် ဝိဘာဝတ္တ။

✔ တဏှာ, နာမ်ရုပ်, သဠာယတနတို့သည် အနုဘာဝတ္တ။ (၂၃–ခု အစိုးရပုစ္ဆာအဖြေ)

အမှာ။ ။ ဖဿ, မနောသဉ္စေတနာ, ဝိညာဏ်အားလျော်စွာ အကြောင်း+အကျိုး ယထာရဟဆက်စပ်ယူ။ ဝုတ္တာ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူထုတ်။

(၉)

တယော–အရ အာဟာရတရားကိုယ်–

✔ စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၌ရှိသော ဖဿစေတသိက်သည် ဖဿာဟာရမည်၏။

✔ စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၌ရှိသော စေတနာသည် မနောသဉ္စေတနာဟာရမည်၏။

✔ စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်သည် ဝိညာဏာဟာရမည်၏။

(စ) "တထာ စ ဟောန္တိ အညထာ စ"

တထာ–ဖြင့် ဓာဒနာဝါကျ၌ပါသော အညမည် တံသမုဋ္ဌာနရူပဿကို ညွှန်း၏။ ထို့ကြောင့် သဟဇာတ, အညမညစသော သဟဇာတမျိုးဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို "တထာ စ ဟောန္တိ"ဟု ဆိုသည်။ ထိုသဟဇာတမျိုးမှတပါးသော အာဟာရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို "အညထာ စ ဟောန္တိ"ဟု ဆိုသည်။ (ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၁၅။)

(၁၀)

(ဃ) ဓတေ + အညမည် ဝါ + တံသမုဋ္ဌာနရူပဿ ဂါ–၌

✔ ဓတေ–အရ သုံးပါးမှကြွင်းသော (၅၃)ပါးပစ္စည်းတရားသည်– အညမည်–အရ အချင်းချင်းအား (ဝါ) ပထမမဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်နာမက္ခန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္ပ။ (၆)

✔ ဓတေ–အရ ငါးဆယ့်သုံးပါးသောပစ္စည်းတရားသည်– တံ သမုဋ္ဌာနရူပဿ–အရ တံသမုဋ္ဌာန်ရုပ်အား (ဝါ) စိတ္တဇရုပ်အား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ။ (၅)

✔ ဓတေ–အရ ငါးဆယ့်သုံးပါးသောပစ္စည်းတရားသည် အညမည် ဝါ, တံသမုဋ္ဌာနရူပဿ ဝါ–အရ အချင်းချင်းအား၎င်း၊ တံသမုဋ္ဌာန်ရုပ်အား၎င်း သဟကြီး ၄ ....ပြု။

အမေး။ ။ နာမ်အာဟာရသုံးပါးကို ပစ္စည်းအဖြစ်ယူခဲ့သော် ဖြစ်သင့်သော ပစ္စယုပ္ပန်တရားကို ဖေါ်ပြလျက် ဆက်သွယ်ကာ ပြိုင်နိုင်သော ပစ္စယသတ္တိများကိုလည်း ဖေါ်ပြပါ။(၁၃၅၈–ခု၊ မနိုးရိမ်ပုစ္ဆာ)

အဖြေ။ ။ (က) ဖဿာဟာရသည် (ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ–အရ) ဝေဒနာအား သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္ပ၊ ဝိပါက, အာဟာရ။ (၈)ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

♦ ဝေဒနာအား၊ ဖဿကား၊ ရှစ်ပါးတပ်ပစ္စည်း။

http://www.dhammadownload.com

(ခ) မနောသဉ္စေတနာဟာရသည် (သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ–အရ) ဝိညာဏ်အား နာနက္ခဏိက ကမ္မ, ပကတူပနိဿယနှစ်မျိုးဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

♦ **သင်္ခါရကား၊ ဝိညာဏ်အား၊ တပ်ငြားနှစ်ပစ္စည်း။**

♦ **ကမ္မတစ်ဆူ၊ ပကတူ၊ မှတ်ယူကျမ်းလာနည်း။**

(ဂ) ၁။ ဝိညာဏာဟာရသည် (ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ–အရ) သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာအား သဟဇာတ ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဝိပါက၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိ။ (၉)ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

♦ **ဝိပါက်ဝိညာဉ်၊ နာမ်အားလျှင်၊ တပ်ချင်ကိုးပစ္စည်း။**

၂။ ဝိညာဏာဟာရသည်ပင် ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် အတူဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုအား သဟဇာတ ၄၊ အညာ, ဝိပ္ပ, ဝိပါက၊ အာဟာရ, ဣန္ဒြိ(အဓိပတိကား ပဋိသန္ဓေအခါ မတတ်နိုင်ပါ)အားဖြင့် (၉)ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

၃။ ဝိညာဏာဟာရသည်ပင် ဟဒယဝတ္ထုကြဉ်သော ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်အား သဟဇာတ ၄၊ ဝိပ္ပ, ဝိပါက၊ အာဟာရ, ဣန္ဒြိ။(၈)ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

♦ **ဝတ္ထုကြွအားသာ၊ နဝဓာ၊ ကြွင်းမှာ ရှစ်ပစ္စည်း။**

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၉၀)

(က) အဓိပတိယဋ္ဌေန ပန အဋ္ဌေဝ ဓမ္မာ ဣန္ဒြိယာနိ ဟောန္တိ၊ န အဝသေသာ။

(ခ) တေန ဝုတ္တံ "အဋ္ဌိန္ဒြိယာနိ ဟောန္တိ"တိ။

(ဂ) ဥပနိဇ္ဈာယနဋ္ဌေန ပဉ္စေဝ ဓမ္မာ ဈာနင်္ဂါနိ ဟောန္တိ။

(ဃ) တေန ဝုတ္တံ "ပဉ္စင်္ဂိကံ ဈာနံ ဟောတိ"တိ။

(င) နိယျာနဋ္ဌေန စ ဟေတုဋ္ဌေန စ ပဉ္စေဝ ဓမ္မာ မဂ္ဂင်္ဂါနိ ဟောန္တိ။

(စ) တေန ဝုတ္တံ "ပဉ္စင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ ဟောတိ"တိ။

(ဆ) ကိဉ္စာပိ ဟိ အဋ္ဌင်္ဂိကော အရိယမဂ္ဂေါ၊ လောကိယစိတ္တေ ပန ဧကက္ခဏေ တိဿော ဝိရတိယော န လဗ္ဘန္တိ၊ တသ္မာ "ပဉ္စင်္ဂိကော"တိ ဝုတ္တော။

၄။ ၁၉၇။ မူလဋီ။ ၉၀။ ယောဇနာ။ ၁၁၅။ ပြည်သျှ၂။ ၁၉၇။ ဘာဋီ၂။ ၄၁၀။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၄၆။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၇၇။

(၁)

(က) အဋ္ဌေဝ ဓမ္မာ–ဇီဝိတ, စိတ်, ဝေဒနာ, သဒ္ဓါ, ဝီရိယ, သတိ, ဧကဂ္ဂတာ, ပညာဟူသော ရှစ်ပါးသော တရားတို့သည်သာလျှင်။ ဣန္ဒြိယာနိ။ ဟောန္တိ။

(င) ပဉ္စေဝ ဓမ္မာ–သမ္မာဒိဋ္ဌိ, သမ္မာသင်္ကပ္ပ, သမ္မာဝါယာမ, သမ္မာသတိ, သမ္မာသမာဓိဟူသော ငါးပါးသော တရားတို့သည်သာလျှင်။ မဂ္ဂင်္ဂါနိ။ ဟောန္တိ။

(ဆ) ဟိ–ဆက်။ (ပြည်သျှ) ဟိ–"ပဉ္စင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ" ဟူသော စကားသည် မှန်၏။ (ဘာဋီ)

(၂)

(က)သို့ အနုသန္ဓေ

ပါဠိတော်၌ "တယော အာဟာရာ"ဟူသော ပါဌ်ကို ဖွင့်ပြပြီး၍ အဋ္ဌိန္ဒြိယာနိစသော ပါဌ်ကို ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် "အဓိပတိယဋ္ဌေန ပန" စသည် မိန့်။ (ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၁၇။)

http://www.dhammadownload.com

(ခ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် ရှစ်ပါးသောတရားတို့သည်သာလျှင် ဣန္ဒြေမည်ကုန်၏ဟု ပြဆိုပြီး၍ ဤယခုအခါ၌ ယင်းစကားရပ်ကိုပင် အာဂုမ်သာဓက, ဉာပကတို့ဖြင့် ခိုင်မြဲစေလိုသော ဆရာသည် (ခ)မိန့်။ (တစ်နည်း) လဒ္ဓဂုဏ်။ (ပဠ္စကတက်လွယ်ပြီ။)

(ဆ)သို့ ဌပနာဘောဂါဒိပဠ္စက

ဆရာ–သည် မြတ်စွာဘုရားသည် "ပဠ္စင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ ဟောတိ"ဟူ၍ ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင် ဟောတော်မူပါသော်လည်း အရိယာမဂ်သည် အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို ...ကြောင့် ..ပဠ္စင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ ဟောတိ–ဟု ဘုရားရှင် မဟောသင့်။ ["အဋ္ဌင်္ဂိကော" (မဂ္ဂေါ ဟောတိ)ဟူ၍ ဟောတော်မူသင့်၏။] "ပဠ္စင်္ဂိကော" (မဂ္ဂေါ ဟောတိ)ဟု ဟောတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် "ပဠ္စင်္ဂိကော"(မဂ္ဂေါ ဟောတိ)ဟူ၍ ဘုရားရှင် ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဆ)မိန့်။

♦ နနု စ အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ၊ ကသ္မာ "ပဠ္စင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ"တိ ဝုတ္တောတိ အာဟ "ကိဠ္စာပိ"တိ အာဒိ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၅။)

(၃)

(ဆ) ဝါကျာရမ္ဘ။ (ပြည်) ဒဋ္ဌီ။(ဘာသာဋီကာ) ယင်း(ဆ)ဝါကျ၌–

ကိဠ္စာပိ အဋ္ဌင်္ဂိကော အရိယမဂ္ဂေါ–ကား သမ္ဘာဝနာ (အနုဂ္ဂဟ)ဝါကျ။

လောကိယစိတ္တေ ပန–စသည်ကား ဂရဟာ (အရုစိတ္တ)ဝါကျ။

(ဆ) ကိဠ္စာပိ–ထားရခြင်း

အရိယာမဂ်သည် အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိပါလျက် "ပဠ္စင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ ဟောတိ"ဟု ဟောတော်မူသော ပါဠိတော်သဒ္ဒါကို မနှစ်သက်၍ ကိဠ္စာပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ခ)(ဃ)(စ) တေန ဝုတ္တံ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဤ၌ လိုအပ်သော အာဂမ, သာဓက, ဉာပက, ဒဋ္ဌိကရဏကို ပြလိုသောကြောင့် (တစ်နည်း) ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြလိုသောကြောင့် တေန ဝုတ္တံ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

(ဆ) အင်္ဂီယတိ ဉာယတိ ဧတေဟီတိ အင်္ဂါနိ။

* အဋ္ဌ + အင်္ဂါနိ အဋ္ဌင်္ဂ။ အဋ္ဌင်္ဂ + အဿ + အတ္ထီတိ အဋ္ဌင်္ဂိကော။

✔ အဋ္ဌင်္ဂ–ပုဒ်+ဏိက–သည်ငဲ၊ ရှစ်ပါးသောအင်္ဂါ၏ အရိယာမဂ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး, အဝယဝ + အဝယဝီစပ်–ငဲ ဗျု–နီ။

✔ အရိယာမဂ်၏ အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) အဓိပါတီတိ အဓိပတိ။ (အဓိ–ရှေး, ပါ+တိ။ အလွန်စောင့်ရှောက်ခြင်း။)

* အဓိပတိနော ဘာဝေါ အဓိပတိယံ။ (အဓိပတိ+ဏျ။)

* အဓိပတိယံ + အတ္ထော အဓိပတိယဋ္ဌော။ (ကမ္မဓာရာယ်။)(အစိုးရသူ၏ အဖြစ်ဟူသော+အနက်။)

(ဂ) ဥပနိဇ္ဈာယတေ ဥပနိဇ္ဈာယနံ။ (ဥပ, ဈေ+ယု။) (ပြည်သျှ)

(ကသိုဏ်းစသော အာရုံကို ကပ်၍ရှုခြင်း, ကြံခြင်း။)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဥပနိဇ္ဈာယနံ။ (ဘာဝသာဓိ) ဥပနိဇ္ဈာယနံ + အတ္ထော ဥပနိဇ္ဈာယနဋ္ဌော။

* ဈာယတိ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဈာနံ။ ဈာနဿ + အင်္ဂါနိ ဈာနင်္ဂါနိ။(အဝယဝီ+အဝယဝစပ်)

(င) နိယျာတိ ဇေတနာတိ နိယျာနံ။ (နိ, ယာ+ယု။ ထွက်မြောက်ခြင်း။)

(တစ်နည်း) နိယျာတီတိ နိယျာနံ။ နိယျာနမေဝ + အတ္ထော နိယျာနဋ္ဌော။

(စ) ပဉ္စ + အင်္ဂါနိ ပဉ္စင်္ဂံ။ ပဉ္စင်္ဂံ + အဿ အတ္ထီတိ ပဉ္စင်္ဂိကော။

(ငါးပါးသော အင်္ဂါ၏ + အရိယာမဂ်နှင့် အဝယဝ+အဝယဝီစပ်။)

(၅)

(က)	အဋ္ဌေဝ-၌ အဋ္ဌ-ကား	သင်္ချာသဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ အ-ကာရန္တ။
(င)	နိယျာနဋ္ဌေန-ကား	သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
(ဆ)	တိဿော-ကား	သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ ဣ-ကာရန္တ။
	ကိဉ္စာပိ-ကား	နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ ဣ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) အဓိပတိယဋ္ဌေန-ဖြင့် ဣန္ဒြိယသဒ္ဒါသည် အစိုးရခြင်းအနက်ဟော အဓိပတိယဋ္ဌဝါစီ ရုဠ္ဌီအနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလိင်္ဂတ္ထ၊ သဒ္ဒါယော အဘိဓေယျတ္ထ။)

အဋ္ဌေဝ ဓမ္မာ-ဖြင့် ဣန္ဒြိယာနိအရ ဇီဝိတ, စိတ်, ဝေဒနာ, သဒ္ဓါ, ဝီရိယ, သတိ, ဧကဂ္ဂတာ, ပညာဟူသော နာမ်ဣန္ဒြေ (၈)ပါးကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

န အဝသေသာ-ဖြင့် အဋ္ဌေဝ ဓမ္မာ၌ ဧဝသဒ္ဒါ၏ နိဝတ္တာပနဝဓာရဏအနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုငင်း၊ ဇီဝိတ, စိတ်, ဝေဒနာစသော နာမ်ဣန္ဒြေ(၈)ပါးမှ ကြွင်းသောတရားတို့သည် ဣန္ဒြိယမမည်ကုန်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေသည်။

(ဂ) ဥပနိဇ္ဈာယနဋ္ဌေန-ဖြင့် ဈာနံ၌ ဈေ-ဓာတ် ...ငင်း၊ ယင်းဈေ-ဓာတ်၏ ဥပနိဇ္ဈာယန အနက်ဟော ...ငင်း၊ ယု-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓ်(ပြည်သျှ) ကတ္တုသာဓ်(ဘာဝသာဓ်)အနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဈာယတေ ဥပနိဇ္ဈာယတေ ဈာနံ (တစ်နည်း) ဈာယတိ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဈာနံ-ဟု ပြု-ငင်း သိစေ။

ပဉ္စေဝ ဓမ္မာ ဈာနင်္ဂါနိ-ဖြင့် ဈာနဿ + အင်္ဂါနိ ဈာနင်္ဂါနိ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍၊ ဈာနင်္ဂါနိအရ ဝိတက်, ဝိစာရစသော ဈာနင်(၅)ပါးကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(င) နိယျာနဋ္ဌေန-ဖြင့် မဂ္ဂင်္ဂါနိ၌ မဂ္ဂသဒ္ဒါသည် ဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်းအနက်ဟော နိယျာနဋ္ဌဝါစီ ရုဠ္ဌီအနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။

ဟေတုဋ္ဌေန-ဖြင့် မဂ္ဂင်္ဂါနိ၌ မဂ္ဂသဒ္ဒါသည် ဟေတု(ဥပါယ)အနက်ဟော၏ဟု သိစေသည်။

♦ မဂ္ဂေါတိ ပဋိပဒါယ စ ပကတိမဂ္ဂဿ စ ဥပါယဿ စ အဓိဝစနံ။ (သုဓိ။ ၄၀၇။)

စ-သဒ္ဒါနှစ်ပုဒ်ဖြင့် အညမညသမုစ္စယတ္ထဇောတကအဖြစ်ကို သိစေ။

(တစ်နည်း) နိယျာနဋ္ဌေန စ ဟေတုဋ္ဌေန စ-ဖြင့် မဂ္ဂင်္ဂါနိ၌ မဂ္ဂသဒ္ဒါသည် နိယျာနအနက်ကို ဟော၏၊ အင်္ဂသဒ္ဒါသည် ဟေတုအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။

အမှာ။ ။ ဤကား ရာသဋ္ဌေန စ သဉ္ဇာနနဋ္ဌေန စ ကောဝ ဓမ္မော သညာက္ခန္ဓော။ (ဋ္ဌ။ ၁၉၈။)၌ ရာသဋ္ဌေန-ဖြင့် သညာက္ခန္ဓော၌ ခန္ဓသဒ္ဒါကို ဖွင့်သည်။ သဉ္ဇာနနဋ္ဌေန-ဖြင့် သညာကို ဖွင့်သည်။ ထို့အတူ ဤ၌လည်း နိယျာနဋ္ဌေန-ဖြင့် မဂ္ဂင်္ဂါနိ၌ မဂ္ဂကို ဖွင့်ပြသည်။ ဟေတုဋ္ဌေန-ဖြင့် အင်္ဂကို ဖွင့်သည်ဟု ယူ၍ အာဘော်ဖော်သည်။ ဤအလို စ-သဒ္ဒါတို့ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထမဟုတ်။ အသီးအသီးယူရသော ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတကသာတည်း။

♦ အင်္ဂေါ ဒေသေ ဝပုမှိ၊ တထာ, ဝယဝ ဟေတုသု။ (ဓာန်။ ၉၅၆။)

http://www.dhammadownload.com

ပဌမ ဓမ္မာ မဂ္ဂင်္ဂါနိ–ဖြင့် မဂ္ဂသ + အင်္ဂါနိ မဂ္ဂင်္ဂါနိ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ မဂ္ဂင်္ဂါနိအရ (ဝိရတီကြဉ်သော) သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော မဂ္ဂင်ငါးပါးကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(၇)

(က) အဋ္ဌမ ဓမ္မာ–၌ ဓ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ ဇီဝိတ, စိတ်, ဝေဒနာ, သဒ္ဓါ, ဝီရိယ, သတိ, ဧကဂ္ဂတာ, ပညာတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကြွင်းသော ဖဿစသော တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဇီဝိတ, စိတ်စသော ရှစ်ပါးသော တရားတို့၏ အစိုးရသည်၏အဖြစ်ဟူသော အဓိပတိယဋ္ဌ ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) ပဌမ ဓမ္မာ–၌ ဓ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ (၅)ပါးသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ထိုမှ ကြွင်းသော ဖဿစသောတရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဈာနင်တို့၏ ကပ်၍ရှုခြင်း ဥပနိဇ္ဈာယနဘောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(င) ပဌမ ဓမ္မာ–၌ ဓ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ သမ္မာဒိဋ္ဌိ, သမ္မာသင်္ကပ္ပ, သမ္မာဝါယာမ, သမ္မာသတိ, သမ္မာသမာဓိတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ(ဝိရတီ ၃–ပါး)သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော ငါးပါးသောတရားတို့၏ ဝဋ်မှ ထွက်မြောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်–ဟူသောဂုဏ်, နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(က) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။

(င) စ–တို့ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(ဆ) ဟိ–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ (ပြည်သူ) ဒဠှီကရဏတ္ထ။ (ဘာသာဋီကာ)

ကိဉ္စာပိ–ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ, အနုဂ္ဂဟတ္ထ။

ပန–ကား ဂရဟတ္ထ, အရုစျတ္ထ။

(ခ)(ဃ)(စ) တေန–တို့၌ တ–တို့ကား အနုဘူတဝိသယ။

(၈)

(ခ)(ဃ)(စ) တေန ဝုတ္တံ (ဆ) ဝုတ္တေတို့၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ။ တ–ပစ္စည်းအရ ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ။ ထုတ်မြဲ။

(ဆ) လောကိယစိတ္တေ–အရ (ဌာနာနုရူပ) ပဌမမဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ယူ။ ထုတ်မြဲ။

(၉)

တိဿော ဝိရတိယော–အရ ဝိရတိ (၃)ပါးကိုယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္ကအသီးသီးထုတ်။

(၁၀)

(ဆ) လောကိယစိတ္တေ + တိဿော ဝိရတိယော န လဗ္ဘန္တိ–၌

✔ တိဿော ဝိရတိယော–အရ ဝိရတိစေတသိက် (၃)ပါးသည်–

လောကိယစိတ္တေ–အရ (ဌာနာနုရူပ) ဝိရတိကြဉ်သော ပထမမဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။ ပြီး၏။ ။ သဟာကြီး ၄၊ အညသမ္မ၊ မဂ္ဂ။ (၇)

=============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဉယျာဉ် (၁၉၁)

(က) ဣဒါနိ ဒုတိယစိတ္တာဒီနိ ဒဿေတုံ "ကတမေ ဓမ္မာ"တိအာဒိ အာရဒ္ဓံ။

(ခ) တေသု သဗ္ဗေသုပိ ပဌမစိတ္တေ ဝုတ္တနယေနေဝ တဿ တဿ မဟာဝါရာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(ဂ) န ကေဝလဉ္စ မဟာဝါရာ ဧဝ၊ ပဌမစိတ္တေ ဝုတ္တသဒိသာနံ သဗ္ဗပဒါနံ အတ္ထောပိ ဝုတ္တ–
နယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဃ) ဣတော ပရမ္ပိ အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနံယေဝ ကရိဿာမ။

(င) ဣမသ္မိံ တာဝ ဒုတိယစိတ္တနိဒ္ဒေသေ "သသင်္ခါရေနာ"တိ ဣဒမေဝ အပုဗ္ဗံ၊

(စ) တဿတ္ထော သဟ သင်္ခါရေနာတိ သသင်္ခါရော၊ တေန သသင်္ခါရေန သပ္ပယောဂေန
သဉပါယေန ပစ္စယဂဏေနာတိ အတ္ထော။

(ဆ) ယေန ဟိ အာရမ္မဏာဒိနာ ပစ္စယဂဏေန ပဌမံ မဟာစိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တေနေဝ သပ္ပ–
ယောဂေန သဉပါယေန ဣဒံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

ဋ္ဌ။ ၁၉၉။ မူလဋီကာ။ ၉၉။ ပြည်သျှ၊၂။ ၂၀၃။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၂၆။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၄၇။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၇၉း

(၁)

(စ)ကို ပါဠိသေသကတ္တား, ကြိယာထည့်အနက်–

တဿ–ထိုသသင်္ခါရေနဟူသောပုဒ်၏။ အတ္ထော–ကို။ (ဓဝံ–သို့။ ဝေဒိတဗ္ဗော–၏။ ယော ပစ္စယဂဏော–အကြင်အာရုံ, ယောနိသောမနသိကာရစသော ပစ္စည်းအပေါင်းသည်။) သင်္ခါရေန–တွန့်တိုဆုတ်နစ်သော စိတ်ကို ထက်သည်၏အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော တန်ဆာအထူးဖြင့် ပြုပြင်တတ်သော။ (ဝါ) ပြုပြင်ကြောင်းဖြစ်သော ပုဗ္ဗပယောဂဉပါယနှင့်။ သဟ–တကွ။ (ဟောတိ–၏။) ဣတိ တသ္မာ–ကြောင့်။ (သော ပစ္စယဂဏော–သည်။) သသင်္ခါရော–မည်၏။

သသင်္ခါရေန–တွန့်တိုဆုတ်နစ်သော စိတ်ကို ထက်သည်၏အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော တန်ဆာအထူးဖြင့် ပြုပြင်တတ်သော။ (ဝါ) ပြုပြင်ကြောင်းဖြစ်သော ပုဗ္ဗပယောဂဉပါယနှင့်တကွဖြစ်သော။ သပ္ပယောဂေန–တွန့်တိုဆုတ်နစ်သော စိတ်ကို စေခြင်း, တိုက်တွန်းခြင်းဟူသော ပယောဂနှင့်တကွ ဖြစ်သော။ သဉပါယေန–ကုသိုလ်ကိုပြုခြင်း, မပြုခြင်းတို့၌ အပြစ်အကျိုးကို ဆင်ခြင်ခြင်း, သူတပါးတို့သည် စေခြင်း, တိုက်တွန်းခြင်း ဤသို့အစရှိသော ကုသိုလ်ပြုခြင်း၏ အကြောင်းဉပါယနှင့် တကွဖြစ်သော။ တေန ပစ္စယဂဏေန–ထိုအာရုံ, ယောနိသောမနသိကာရစသော ပစ္စည်းအပေါင်းနှင့်။ (ဥပ္ပဇ္ဇတိ–၌ စပ်။) ဣတိ အယံ–ကား။ အတ္ထော–တည်း။

♦ သပ္ပယောဂေနာတိ လီနဿ စိတ္တဿ ဥဿာဟနပယောဂသဟိတေန သဉပါယေနာတိ ကုသလဿ ကရဏာကရဏေသု အာဒီနဝါနိသံသပစ္စဝေက္ခဏံ ပရေဟိ ဥဿာဟနဉ္စ ဓမာဒိ ဥပါယသဟိတေန။ (မူလဋီ)

♦ ဥဿာဟနံ ပေသနံ နိယောဇနံ။ (အနုဋီကာ)

(၂)

(က) ဌပနာပဉ္ဇက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ကတမေ ဓမ္မာ–စသည်ကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင်ဟောတော်မူပါ သော်လည်း ယင်းကတမေ ဓမ္မာ–စသည်ကို ရှေး(ပထမာမဟာကုသိုလ်စိတ်၏ ပဒဘာဇနီ)၌လည်း ဟောပြီးဖြစ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ကတမေ ဓမ္မာ–စသည်ကို တဖန်ထပ်၍ မဟောသင့်။ ကတမေ ဓမ္မာ–စသည်ကို (တဖန်ထပ်၍)ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းကို (ဝါ) အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် (ဝါ) အဘယ့်အကျိုးငှာ ကတမေ ဓမ္မာ–စသည်ကို တဖန်ဟောတော် မူပြန်သနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (က)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် အလုံးစုံသော ဒုတိယစိတ်အစရှိသည်တို့၌လည်း ပထမစိတ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်သာလျှင် သုံးပါးသုံးပါးကုန်သော ဝါရကြီးတို့ကို သိအပ်ကုန်၏ဟု (အတိဒေသ သံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် အလုံးစုံသော ဒုတိယစိတ်အစရှိသည်တို့၌ ဝါရကြီးတို့ကိုသာလျှင် သိအပ်ကုန်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ....မရောက်သင့်။ ထိုသို့...ကြောင့် ပထမ(မဟာကုသိုလ်)စိတ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သိအပ်သော အခြားတစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

♦ ကေဝလံပုဒ်၊ န–မြစ်ထုတ်၊ သမုစ္စည်းအဓိပ္ပါယ်။
နောက်သမုစ္စယ၊ အဖြေပြ၊ ဧဝ–အာဘော်ဆင်။

(င) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ဤဒုတိယစိတ္တနိဒ္ဒေသမှ နောက်ဖြစ်သော တတိယစိတ္တနိဒ္ဒေသစသည် တို့၌လည်း အသစ်ဖြစ်သော ပုဒ်အဖွင့်ကိုသာလျှင်ပြု (ဖွင့်ကုန်)အံ့ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ပထမစိတ်နှင့် ဒုတိယစိတ်သည် တစ်မျိုးစီ (မတူ)ဖြစ်ရကား ဤဒုတိယစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ ပုဒ်အားလုံးပင် အသစ်ဖြစ်၏ ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏ ရောက်ရာသည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် (ဃ)ဖြင့် ...မဆိုသင့်။ ဤဒုတိယစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ အဘာယ်ပုဒ်သည်သာလျှင် အသစ်ဖြစ်၏ဟုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဤဒုတိယစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ အသစ်ဖြစ်သောပုဒ်ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

(စ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် ဤဒုတိယာစိတ္တနိဒ္ဒေသ၌ "သသင်္ခါရေန" ဟူသောပုဒ်သည်သာ အသစ်ဖြစ်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထို...သော် ယင်းသသင်္ခါရေနပုဒ်၏ အနက်ကို (ဝါ) ယင်းသသင်္ခါရေန– ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထအဘိဓာနတ္ထနှင့် အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို အကျယ်ဝိတ္ထာရအားဖြင့် မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည်မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(ဆ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (စ)ဝါကျ၌ သသင်္ခါရေနပုဒ်ကို သပ္ပယောဂေန သဥပါယေန ပစ္စယဂဏေန–ဟု ဖွင့်ပြဆို၏။ ထို..သော် ယင်းသို့ဖွင့်ဆိုသော ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍–စသည်တက်။

(၃)

(ခ) သမ္ဗေသုပိ–၌ ပိ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဒုတိယစိတ်, တတိယစိတ်အစရှိသော အစိတ်အစိတ်ကို ပေါင်းဆည်းသော အဝယဝသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ, သမုစ္စယတ္ထကို ပြလို၍ သမ္ဗေသုပိ–၌ ပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဂ) အတ္ထောပိ–၌ ပိ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

ရှေးမဟာဝါရတို့ကို ပေါင်း, ဆည်း, ရှုငဲ့သော သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ, အပေက္ခနတ္ထကို ပြလို၍ (ဂ)အတ္ထောပိ– ၌ ပိ–သဒ္ဒါ ထားရသည်။

(စ) ပစ္စယဂဏောနာတိ အတ္ထော–၌ အတ္ထော–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း–

သသင်္ခါရေနပုဒ်၌ သင်္ခါရဟူသော ပုဒ်တစိတ်အရ ပယောဂဥပါယကို ယူပါဟုရင်း၊ သသင်္ခါရဟူသော သမာသ်ပုဒ်လုံးအရ ပစ္စယဂဏကို ယူပါဟုရင်း၊ ဤသို့ သသင်္ခါရေနပုဒ်၌ ငုပ်လျှိုးနေသော ဂုဠှတ္ထကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင် ပြလိုသောကြောင့် (ဝါ) သသင်္ခါရေနပုဒ်၌ ရသင့်, ဖြစ်သင့်သော စကားကျအဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် (စ) ၌ အတ္ထော–သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

(စ) သစ်ရောတီတိ သစ်ါရော။

(တစ်နည်း) သစ်ရောတိ ဧတေနာတိ သစ်ါရော။ (သံ, ကရ+ ဏ။ ပြုပြင်ခြင်း။)

* သဟ + သစ်ါရေန + ယော ဝတ္တတီတိ သသစ်ါရော။ (တေန)

✔ သဟ–ပုဒ်+သစ်ါရ–ပုဒ်+ယ–ပုဒ်သည်ရင်း၊ ပုဗ္ဗပယောဂဥပါယဟူသော သစ်ါရနှင့်တကွ ဖြစ်ခြင်း သဟာဝတ္တနသောဂုဏ်၏ + အာရုံ, ယောနိသောမနသိကာရစသော ပစ္စည်းအပေါင်း (ပစ္စယဂဏ)နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေားစပ် ...ရင်း ဗျူ–နိ။

✔ အာရုံ, ယောနိသောမနသိကာရစသော ပစ္စည်းအပေါင်း(ပစ္စယဂဏ)၏..ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ပဋိယတေ အာဒိမှိ ဥစ္စာရီယတေတိ ပဌမံ။ (ပဌ+အမ။ အစ၌ ရွတ်ဆိုခြင်း။)

(တစ်နည်း) ပုထတိ အာဒိမှိ ပဝတ္တတီတိ ပဌမံ။ (ပုထ+အမ။ အစ၌ ဖြစ်ခြင်း။)

(ဃ) န + ပုဗ္ဗာနိ အပုဗ္ဗာနိ။ အပုဗ္ဗာနိ + ပဒါနိ အပုဗ္ဗပဒါနိ။

* အပုဗ္ဗပဒါနံ + ဝဏ္ဏနာ အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ။

(ရှေးမဟုတ်သော(အသစ်ဖြစ်သော)ပုဒ်တို့၏ + ဖွင့်ကြောင်းဖွင့်ရာအဋ္ဌကထာနှင့် သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ+သံဝဏ္ဏနာစပ်။)

(စ) ပယုဇ္ဇနံ ပယောဂေါ။ (ပ, ယုဇ+ဏ။ အားထုတ်ခြင်း။)

* သဟ + ပယောဂေန ယော (ပစ္စယဂဏော) ဝတ္တတီတိ သပ္ပယောဂေါ။ (တေန)

(သသစ်ါရေနနှင့် အတူထုတ်။)

* ဥပယတီတိ ဥပါယော။ (ဥပ, ဣ+ဏ။ အကျိုးသို့ကပ်ရောက်ခြင်း။) (ဘာဋီ)

(တစ်နည်း) ဥပါယနံ ပရေဟိ ဥဿာဟနံ ဥပါယော။ (အားထုတ်ခြင်း။)

♦ သဥပါယေနာတိ... ပရေဟိ ဥဿာဟနန္တိ–စသော မူလဋီကာထောက်။

(တစ်နည်း) ဥပဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ဥပါယော။ (ဥပ, အယ+ဏ။ ကပ်ရောက်ခြင်း။) (ဓာတွတ္ထ။ဓာန်ဋီ)

* သဟ + ဥပါယေန + ယော (ပစ္စယဂဏော) ဝတ္တတီတိ သဥပါယော။ (တေန)

(သသစ်ါရေနနှင့် အတူထုတ်။)

* ပဋိစ္စ ဖလံ ဧတိ ဧတသ္မာတိ ပစ္စယော။ ဂဏီယတိ အဝယဝေန သဟာတိ ဂဏော။

* ပစ္စယာဒီနံ + ဂဏော ပစ္စယဂဏော။ (တေန)

(၅)

(ဃ)	ပရံ–ကား	နိပါတ်အဗျယပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။
	အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနံ–ကား	သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။
(ဆ)	ဥပ္ပန္နတိ–ကား	ဒိဝါဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။ (ဥ, ပဒ+ယ+တိ။)

(၆)

(စ) သဟ သစ်ါရေန–ဖြင့် သသစ်ါရပုဒ်ကို သဟ သစ်ါရေန ယော (ပစ္စယဂဏော) ဝတ္တတီတိ သသစ်ါရော–ဟု သဟပုဗ္ဗပဒပထမာဗဟုဗ္ဗီဟိ... ပြု ...ရင်း၊ သ–သဒ္ဒါသည် သန္တ, သမာန–သဒ္ဒါတို့၏ ကာရိယမဟုတ်၊ သဟ–သဒ္ဒါ၏ ကာရိယ ...ရင်း (နိပါတလိင်္ဂပဒ)သိစေသည်။

တေန သစ်ါရေန–ဖြင့် သဟ သစ်ါရေနာတိ သသစ်ါရော–ဟု ပဌမန္တဖြင့် ငါ (အဋ္ဌကထာ) ဆရာ ဖွင့်ပြခဲ့သော်လည်း ပါဠိတော်၌ကား သသစ်ါရေန–ဟု တတိယာဝိဘတ်ဖြင့်အားဖြင့် ဘုရားရှင် ဟောတော်မူသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတ္တိပဒ)

http://www.dhammadownload.com

သပ္ပယောဂေန သဥပါယေန-ဖြင့် သသင်္ခါရေန၌ သင်္ခါရအရ ပယောဂ, ဥပါယကိုယူ သိစေ။ ပစ္စယဂဏေန-ဖြင့် သသင်္ခါရေနတစ်ပုဒ်လုံးအရ ပစ္စယဂဏကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(၇)

(ခ) ဝုတ္တနယေနေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ ဝုတ္တနယသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အဝုတ္တနယသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သဒိသနယသည် အနုညာတတ္ထ။

(ဃ) တေနေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ ထိုအာရုံယောနိသောမနသိကာရစသော ပစ္စည်းကာပေါင်းသ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ထိုမှတပါးသော ပစ္စည်းအပေါင်းသည် နိဝဓေ ဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပယောဂ, ဥပါယသည် အနုညာတတ္ထ။

(င) ဣဓမေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည-

✔ သသင်္ခါရေနဟူသော ပုဒ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကတမေ ဓမ္မာစသော ပုဒ်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သသင်္ခါရေနပုဒ်၏ အနက်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) ကေဝလဥ္စ-၌ စ-ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ (ပြည်သျှ) ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ (ဘာသာဋီ)

(ခ) တေသု-၌ တ-ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ဒုတိယစိတ်စသည်ကို စွဲ- ပက္ကန္တဝိသယ။

(စ) တေန-၌ တ-ကား ပစ္စယဂဏေနဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိ- ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(ဆ) တေနေဝ-၌ တ-ကား ရှေးဝါကျမှ ပစ္စယဂဏေနကိုစွဲ- ပက္ကန္တဝိသယ။

(တစ်နည်း) ယေန ပစ္စယဂဏေန-ဟူသော အနိယမ ယ-သဒ္ဒါစွဲသော အနက်ကိုပင်စွဲ- နိယမဝိသယ။

(၈)

(ဆ) ဣဓ ဥပမ္ဗတိ-၌ ဣဓ-အရ ဒုတိယမဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ယူ၍-

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ပယောဂ, ဥပါယနှင့် တကွဖြစ်သော အာရုံ, ယောနိသောမနသိကာရစသောပစ္စည်း အပေါင်းသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ကာယိကသုခ, စေတသိကသုခသည်

(ဝါ) ကုသလဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ်သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ သဒ္ဓမ္မဿဝန, သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ဘဝသမ္ပတ္တိ, ဘောဂသမ္ပတ္တိစသည်သည်

(ဝါ) အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

အဓိပ္ပါယ်။ ။ သပ္ပယောဂေန, သဥပါယေန-၌

✔ တွန့်တိုဆုတ်နစ်သော စိတ်ကို စေခြင်း, တိုက်တွန်းခြင်းသည် ပယောဂမည်၏။

✔ ကုသိုလ်ကို ပြုခြင်း, မပြုခြင်းတို့၌ အပြစ်, အကျိုးကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ဆရာမိဘစသော သူတပါးတို့က စေခြင်း, တိုက်တွန်းခြင်းသည် ဥပါယမည်၏။ (မူလဋီကာ။ ၉၉။)

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(ဆ) တေနေဝ + ဣဒံ ဥပ္ပန္နတိ–၌

✔ တေနေဝ–အရ အာရုံ, ယောနိသောမနသိကာရစသော ပစ္စည်းအပေါင်းကို ယူ။
ဣဒံ ဥပ္ပန္နတိ–အရ ဒုတိယမဟာကုသိုလ်စိတ်ကိုယူ။ ထိုတွင်–

✔ တေနေဝ–အရ အာရုံ (၆)ပါး ပစ္စည်းသည်–
ဣဒံ ဥပ္ပန္နတိ–အရ ဒုတိယမဟာကုသိုလ်စိတ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ အာရမ္မဏ, ပုရေ, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

✔ တေနေဝ–အရ ယောနိသောမနသိကာရစသော ပစ္စည်းအပေါင်းသည်–
ဣဒံ ဥပ္ပန္နတိ–အရ ဒုတိယမဟာကုသိုလ်စိတ်အား ပကတူပ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၉၂)

(က) ဆန္ဒသတ္တမအန္ဓမာနိ ဒုတိယတတိယစတုတ္ထေသု ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။
(ခ) ကေဝလဉှိ ဣမေသု ဝေဒနာပရိဝတ္တနဉ္စေဝ ပီတိပရိဟာနဉ္စ ဟောတိ။
(ဂ) သေသံ သဒ္ဓိံ ဥပ္ပတ္တိနယေန တာဒိသမေဝ။
(ဃ) ကရုဏာမုဒိတာ ပရိကမ္မကာလေပိ ဟိ ဣမေသံ ဥပ္ပတ္တိ မဟာအဋ္ဌကထာယံ အနုညာတာ ဧဝ။
(င) ဒါနမေဝ ဒါနမယံ၊ ပုညကိရိယာ စ သာ တေသံ တေသံ အာနိသံသာနံ ဝတ္ထု စာတိ ပုညကိရိယဝတ္ထု။

ဋ။ ၂၀၁၊ မူလဋီကာ၊ ၉၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၀၀။ ဘာသာဋီကာ၊ ၂။ ၄၃၂။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၄၀။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၈၁။

(၁)

(ခ) ဟိ–မှန်။ (ပြည်သျှ၊ ဘာဋီ) ဟိ–အထူးကား။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

(ဂ) သေသံ–ကြွင်းသောအစီအရင်ကို။ ဥပ္ပတ္တိနယေန–စိတ်ဖြစ်ပုံနည်းနှင့်။ သဒ္ဓိံ။ တာဒိသမေဝ–ထိုဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစိတ်တို့၌ ဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင်ကဲ့သို့ ရှုအပ်သည်သာလျှင်။ (သဒ္ဒတ္ထ) (ဘာဋီ။ ၄၃၂။)

(တစ်နည်း) ဥပ္ပတ္တိနယေန– ဖြစ်သောနည်းနှင့်။ သဒ္ဓိံ။ သေသံ–ကြွင်းသော စကားရပ်သည်။ တာဒိသမေဝ–ထို ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစိတ်နှင့်တူသည်သာလျှင်။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ) ဟောတိ–၏။ (ဤကား ပြည်သျှ–အနက်။)

(ဃ) ဟိ–မှန်၏။ (ပြည်၊ ဘာဋီ) ဟိ–အထူးတပါးရှိသေး၏။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

(၂)

"တေသံ တာဒိသမေဝ"ဟူသော စကားကို ခိုင်မြဲစေလို၍ "ကရုဏာ (ပ) အနုညာတာ ဧဝ"ဟု မိန့်သည်။ (ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၃၂။)

(ဃ)သို့ ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဝါကျဖြင့် ကြွင်းသောအစီအရင်ကို စိတ်ဖြစ်ပုံနည်းနှင့်တကွ ထိုဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစိတ်တို့၌ ဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင်ကဲ့သို့ ရှုအပ်သည်သာ(ဖြစ်၏)ဟု မိန့်ဆိုတော်မူ၏ ထို ...သော် ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ မခိုင်မြဲရာသည် မယုံကြည်အ... မယုံကြည်နိုင်ရာသည်မဟုတ်ပါလော–စသည်ဖြင့် ယုတ္တိဒဋ္ဌိထုံးစံအကိုင်းကာက်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(က) အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့် ဖွင့်ပြ- ဂန္ထဂရု, ပုနရုတ္တိ, ကေတ္တဒေါသတို့ကို ပယ်သည်။
(တစ်နည်း) ပက္ခန္တရ။ အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏပယ်သည်။
(ခ) ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။ ဝိရောဓိ, ဩဗ်စိတျပဟီနပယ်။
(ဂ) ဂန္ထဂရု, ပုနရုတ္တိ, ကေတ္တ (တစ်နည်း) အဗျာပိတပယ်။

(၄)

(င) ပုနာတိ သောဓေတီတိ ပုည်။ ကတ္တုဗ္ဗာတိ ကိရိယာ။
* ပုည် စ + တံ + ကိရိယာ စာတိ ပုညကရိယာ။ (ပြုထိုက်သော ကောင်းမှု)
* တေ တေ အာနိသံသာ ဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝတ္ထု။
* ပုညကိရိယာ စ + သာ + ဝတ္ထု စာတိ ပုညက်ိရိယာဝတ္ထု။
✔ ပြုထိုက်သော ကောင်းမှု၏ + တည်ရာအကြောင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်- ဗျု-နိ။
✔ ပုညကိရိယာဝတ္ထုတို့၏ ..ဓာတ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ကေဝနံ ပဝတ္တနံ ကေဝလံ။ (ကေဝ+အလ။ ဖြစ်ခြင်း။)
* ပရိဝတ္တီယတေ ပရိဝတ္တနံ။ ဝေဒနာယ + ပရိဝတ္တနံ ဝေဒနာပရိဝတ္တနံ။
* ပရိဟီယတေ ပရိဟာနံ။ ပီတိယာ + ပရိဟာနံ ပီတိပရိဟာနံ။
(ဂ) သီဿတီတိ သေသံ။ (သိသ+ဏ။ ကြွင်းကျန်ခြင်း။) (ဓာတွတ္ထ။ ၄၀၇။)
* တမိဝ နံ ပဿတီတိ တာဒိသံ။
(င) ဒီယတေ ဓေတေနာတိ ဒါနံ။

(၅)

(ဂ) သေသံ-ကား		ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
(ဃ) ဏ္ဍမေသံ-ကား		သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း)၊ အ-ကာရန္တ။
ဥပ္ပတ္တိ-ကား		ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ ဣ-ကာရန္တ။

(၆)

(င) ဒါနမေဝ-ဖြင့် ဒါနမယ်၌ မယ-ပစ္စည်း၏ သွတ္တ၊ ဒါနမေဝ ဒါနမယံ-ဟု ပြ-သိစေ။ **ပုညကိရိယာ စ သာ ဝတ္ထု စာတိ**-ဖြင့် ပုညကိရိယာဝတ္ထုပုဒ်ကို ကမ္မဓာရယ်.. ပြ ...သိစေ။ **တေသံ တေသံ အာနိသံသာနံ**-ဖြင့် ဝတ္ထုသဒ္ဒ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်၏ဟူသည် ထိုထိုအကျိုး အာနိသင်တို့၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(၇)

(ဂ) တာဒိသမေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထသည်-
✔ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစိတ်တို့နှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဒိသဘာဝသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစိတ်တို့နှင့် မတူသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အသဒိသဘာဝသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတတ္ထစိတ်တို့အားလျော်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနုရူပဘာဝသည် အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) အနုညာတာဝေ–၌ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ခွင့်ပြုခြင်းကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ခွင့်မပြုခြင်းကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မဟာအဋ္ဌကထာ၌ ခွင့်ပြုအပ်သော ကရုဏာ, မုဒိတာပရိကံပြုရာကာလ၌ ဆန္ဒ, သတ္တမ, အဋ္ဌမစိတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းသည်ငှး၊ ကရုဏာ, မုဒိတာပရိကံပြုရာကာလ၌ ဆန္ဒ, သတ္တမ, အဋ္ဌမစိတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းကို ခွင့်ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနုညာတဘောဂုဏ်သည်ငှး အနုညာတတ္ထ။

(ခ) ကေဝလဒ္ဓိ–၌ ဟိ–ကား ဒဠှီကရဏတ္ထ။ (ပြည်သျှ။ ဘာဋီ) (တစ်နည်း) ဝိသေသတ္ထ။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ) စ–နှစ်လုံးကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(၉)

(က) ဝေဒိတဗ္ဗာနိ–၌ ဝိဒ–အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။

(ဃ) အနုညာတ–၌ အနု–ရှေး, ဉာ–အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်, ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။

(၉)

(ဃ) မဟာအဋ္ဌကထာယံ အနုညာတတာပါဠိဖြင့် အဘာယ်အနက်ကို ပြသနည်းဟူမူ–

မဟာအဋ္ဌကထာယံ အနုညာတတာ–ပါဠိဖြင့် ကရုဏာ, မုဒိတာတို့၏လည်း ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ယေဝါပနကတရားတို့ဖြင့်လည်း ပဌမမဟာကုသိုလ်စိတ်မှ အထူးမရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြသည်။ (ပြည်သျှ) (တစ်နည်း) အလွန်မတည်ကြည်သေးသော (အပ္ပနာအနီးအပါးသို့ မရောက်သေးသော) ဘာဝနာ ဖြစ်ရာအခါ၌ ကရုဏာ, မုဒိတာတို့၏ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်၌ ဖြစ်ခြင်းကို မဟာအဋ္ဌကထာ၌ ခွင့်ပြုခြင်းဖြင့် ယေဝါပနကတရားတို့အားဖြင့်လည်း အထူးမရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြသည်။ (ဘာဋီ၊၂။ ၆၉၉။)

♦ မဟာအဋ္ဌကထာယံ အနုညာတတာ နာတိသမာဟိတာယ ဘာဝနာယာတိ ယေဝါပနကေဟိပိ နိဗ္ဗိသေသတံ ဒဿေတိ။ (မူလဋီ။ ၉၉။)

(၁၀)

(က) ဆဋ္ဌသတ္တမအဋ္ဌမာနိ + ဝေဒိတဗ္ဗာနိ–၌

✔ ဆဋ္ဌသတ္တမအဋ္ဌမာနိ–အရ ဆဋ္ဌ, သတ္တမ, အဋ္ဌမစိတ်သည်–

ဝေဒိတဗ္ဗာနိ–၌ ဝိဒ–အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြီး။ ။ အာ, မိ, ဥ။ (၃)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၉၃)

(က) ဣဒါနိ ရူပါဝစရကုသလံ ဒဿေတုံ "ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ"တိအာဒိ အာရဒ္ဓံ။

(ခ) တတ္ထ ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတီတိ ရူပံ ဝုစ္စတိ ရူပဘဝေါ။

(ဂ) ဥပပတ္တီတိ နိဗ္ဗတ္တိ ဇာတိ သဉ္ဇာတိ။

(ဃ) မဂ္ဂေါတိ ဥပါယော။

(င) ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ တံ ဥပပတ္တိံ မဂ္ဂတိ ဂဝေသတိ ဇနေတိ နိပ္ဖါဒေတီတိ မဂ္ဂေါ။

(စ) ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ "ယေန မဂ္ဂေန ရူပဘဝေ ဥပပတ္တိ ဟောတိ နိဗ္ဗတ္တိ ဇာတိ သဉ္ဇာတိ၊ တံ မဂ္ဂံ ဘာဝေတီ"တိ။

၄။ ၂၀၇။ မူလဋီ။ ၁၀၀။ ယောဇနာ။ ၁၁၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၂၅။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၄၉။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၅၂။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၈၅။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(က)ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေ, ကတ္တားထည့်၍ အနက်

ဝေ-သို့။ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ အာဒိနာ-ဖြင့်။ ကာမာဝစရကုသလ်-ကို။ ဒဿေတွာ-ပြီး၍။ (ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေ) ဣဒါနိ-၌။ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ အာဒိနာ-ဖြင့်။ (ဒဿေတုံ-၏ ကရိယာ:) ရူပါဝစရကုသလ်-ကို။ ဒဿေတုံ-ငှါ။ (ပ) ဘာဂဝတာ-သည်။ (ကတ္တား) အာရဒ္ဓံ-၏။

♦ အာကာရနှင့်၊ အာဟာ၏ကံ၊ ဤနှစ်တန်၊ အမှန်ဒဿနကရိယာ:ဖြစ်မြဲ။ (ဘုရားကြီး။၁၉၈။)

♦ အာဟ ကံပုဒ်၊ မယုတ်တီတိ၊ ဒဿေတိ၊ ဖြစ်ဘိကရိယာ:ပေ။

နိယံ-၌ အာဟ-ကား ဥပလက္ခဏတည်း။

(ခ) တတ္ထ-အစွဲ အနက်ပေးပုံ။ (ပထမတွဲ ဝါကျဥယျာဉ်အ႑တ်စဉ်(၆၂) ရှု)

(င) ပန-အဘိဓေယျတ္ထမှတပါး ဝစနတ္ထကို ဆိုအံ့။ ဓမ္မ ဤမဂ္ဂေါ႑ာသော ပုဒ်၌။

(၂)

(ခ)သို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (က)ဖြင့် ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-အစရှိသော ပါဠိတော်စကား၏ အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓသမုဒါယတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထို ...သော် ယင်းပါဠိတော်စကားရပ်၏ အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓသမုဒါယတ္ထသာ ရှိ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် အဝယဝတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်၏။ ...အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏတင်။ အဝယဝတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (တစ်နည်း:)(က)ဖြင့် အကျဉ်းသခေ်ပကို ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် အကျယ်ဝိတ္ထာရကို ပြသည်။ (ဤသို့ အဓိပ္ပါယ်ယူ၍လည်း ကျမ်းတက်နိုင်သည်။)

(တစ်နည်း:) ပါပနာဒိပဋ္ဌက လီနတ္ထရစောဒနာတက်ပုံ

ဆရာ-မြတ်စွာဘုရားသည် ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ-ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထို ...သော် ကုန္တာ ပစရန္တိ-စသည်၌ ဌာနီဖြစ်သော ကုန္တ၏အမည်ကို ဌာနဖြစ်သော လှံ၌ တင်စားသောအားဖြင့် ကုန္တဟူသကဲ့သို့ ဌာနီဖြစ်သော ရူပ၏အမည်ကို ဌာနဖြစ်သော ဘဝ၌ တင်စားသောအားဖြင့် ရူပဟူ၍ ဆိုအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင် ...ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ရူပပုဒ်၏ ဤ၌ ဖြစ်သင့်သောအနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ..နေချေသော် ဒေသကဘုရား‌ရှင်အား သဒ္ဒ+အတ္ထဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ ...၏။ ဤ၌ ဖြစ်သင့်သော ရူပပုဒ်၏ အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ) ရူပံ ဝုစ္စတိ ရူပဘာဝေါ-ကို မိန့်။ (ပြည်သျှ-ရှု။)

♦ ဥတ္တရပဒလောပံ ကတွာ ရူပဘဝေါ ရူပန္တိ ဝုတ္တော။ (မူလဋီ၊ ၁၀၀။)

♦ ကိံ ဥပစာရဝသေန ရူပံ ရူပဘဝေါနာမ၊ ဥဒါဟု ဥတ္တရပဒလောပေနာတိ အာဟ "ဥတ္တရပဒလောပ"န္တိ အာဒိ။ (မဏိသာရမဉ္ဇူသာဋီ။)

(တစ်နည်း:) ဋ္ဌပနာတူ၏။ ထို ...သော် ရူပူပပတ္တိယာ၌ ရူပပုဒ်ကို ရုပ္ပတီတိ ရူပံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ရူပအရ ရုပ်ကိုပင် ယူရမည်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ) ဤ၌ ရူပပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော ဝ...နတ္ထနှင့် အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (ခ) ရူပံ ဝုစ္စတိ ရူ...ဘဝေါ-မိန့်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၈၅-ရှု။)

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ခ)ဖြင့် ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ၌ ရူပဟူသော ပုဒ်တစိတ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဥပပတ္တိပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြလို၍ (ဂ)မိန့်။ (ပက္ကန္တရ-ထုံးစံ ပဋ္ဌကတက်)

http://www.dhammadownload.com

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဃ)ဖြင့် မဂ္ဂ ဘာဝေတိ၌ မဂ္ဂပုဒ်၏ အဘိဓေယျတ္ထကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းမဂ္ဂပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြလိုသောဆရာသည် (င)မိန့်။ (ပက္ခန္တရထုံးစံအတိုင်း ပဌကတက်)

(စ) ဌပနာဘောဂါဒီဠက

ဆရာ-သည် (ခ)(ဂ)(ဃ)(င)တို့ဖြင့် ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂ ဘာဝေတိ-ပုဒ်တို့၏ အဝယဝတ္ထ, ဝက်တ္ထကို ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထို ...သော် ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂ ဘာဝေတိ-ဟူသော ပုဒ်တို့၏ (ဝါ) ဝါကျ၏ အဝယဝတ္ထ, ဝက်တ္ထကိုသာ သိရ၍ ဥဇုကတ္ထ, ပိဏ္ဍတ္ထကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂ ဘာဝေတိ-ဟူသော ပုဒ်တို့၏ (ဝါ) ဝါကျ၏ ဥဇုကတ္ထ, ပိဏ္ဍတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။

(၃)

(စ) ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ-ထားရခြင်း

ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂဘာဝေတိ-ဟူသောဝါကျ၏ ဥဇုကတ္ထ, ပိဏ္ဍတ္ထစကားကျဉ်းအဓိပ္ပါယ်ကို ပြလို၍ ထားသည်။

(၄)

ရူပူပပတ္တိ-သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ ဝစနတ္ထ + စတုက္က-

* ရူပ္ပတီတိ ရူပံ။ ဘဝတိ ဧတ္ထာတိ ဘဝေါ။

* ရူပဿ + ဘဝေါ ရူပံ။ (ဥတ္တရပဒလောပသမာသ်)

✔ ရူပ-ပုဒ် + ဘဝ-ပုဒ်သည်ငှင်း၊ ရုပ်၏ + ဖြစ်ရာဘုံဘဝနှင့် ဌာနီ+ဌာနစပ် ...ငှင်း ဗျူ-နီ။

✔ ရူပဘဝတို့၏ ...ဓာတ်သည်(ဝါ) ရူပဘုံသည် ပ-နီ။

* ဥပပဇ္ဇနံ ဥပပတ္တိ။ (ဥ, ပဒ+တိ။ ဖြစ်ခြင်း။)

* ရူပေ(ရူပဘဝေ) + ဥပပတ္တိ ရူပူပပတ္တိ။

✔ ရူပဘုံ၏ + ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းနှင့် ဌာန+ဌာနီစပ် ဗျူ-နီ။

✔ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည် ပ-နီ။

(ဝါ) ရူပဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ်တို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ-နီ။

♦ ဥပပတ္တီတိ နိဗ္ဗတ္တိ ဓာတိ သဉ္ဇာတိ-ဟူသည် ရူပါဝစရဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတည်း။ သရုပ်အားဖြင့် ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ်တည်း။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၈၅။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* အာရဘီယတေတိ အာရဒ္ဓံ။(အာ, ရဘ+တ။ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒရာ၏။)

(ဂ) နိဗ္ဗတ္တနံ နိဗ္ဗတ္တိ။ (နိ, ဝတု+တိ။ ဖြစ်ခြင်း။)

* ဓနနံ ဓာတိ။ သဉ္ဇာနနံ သဉ္ဇာတိ။ (သံ, ဇန+တိ။)

(ဃ) * ဥပဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ဥပါယော။ (ဥပ, အယ+အ။ ကပ်ရောက်ခြင်း။)

(၅)

ဂဝေသတိ-ကား (ဂဝေသ+အ+တိ) ဘူဝါဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(ခ) ရူပံ ဝုစ္စတိ ရူပဘဝေါ-ဖြင့် ရူပူပပတ္တိယာ၌ ရူပပုဒ်ကို ဘဝတိ ဧတ္ထာတိ ဘဝေါ၊ ရူပဿ ဘဝေါ ရူပံ-ဟု ဥတ္တရပဒလောပသမာသ်-ပြု၊ ရူပအရ ရုပ်၏ဖြစ်ရာ ရူပဘုံကိုယူ-သိစေ။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ရူပံ ဝုစ္စတိ ရူပဘဝေါ-ဖြင့် (ကုန္တာ ပစရန္တီစသည်၌ ဌာနီဖြစ်သော ကုန္တ၏အမည်ကို ဌာနဖြစ်သော လှူ၌ တင်စားသောအားဖြင့် ကုန္တဟူသကဲ့သို့.) ရူပူပပတ္တိယာ၌ ဌာနီဖြစ်သော ရူပ၏အမည်ကို ဌာနဖြစ်သော ဘဝ၌ တင်စားသောအားဖြင့် ရူပဟူသည် မဟုတ်၊ (ဤကား ဗျတိရိက်အာဘော်) ဘဝဟူသော ဥတ္တရပဒလောပအားဖြင့် ရူပဟူပါသည်ဟု သိစေသည်။

(ဤကား မူလဋီကာ၊ မဓုသာရတ္ထဒီပနီ၊ ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဌိ၊ ပြည်နီသျှတို့နှင့်အညီ အာဘော်ဖြစ်သည်။)

(ဂ) နိဗ္ဗတ္တိ-ဖြင့် ဥပပတ္တိသဒ္ဒါသည် ဤ၌ ယုတ္တိအနက်ကို မဟော၊ ဖြစ်ခြင်းနိဗ္ဗတ္တန အနက်ဟော၏ဟု သိစေပါသည်။ (ဘာဋီ။ ၄၄၉။)

(တစ်နည်း) နိဗ္ဗတ္တိ-ဖြင့် ဥပပတ္တိ၌ ဥပ-ရှေး, ပဒ-ဓာတ်သည် ဥပဂမနအနက်ကို မဟော၊ ဖြစ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တနအနက်ကို ဟော... ၍င်း၊ ဥပ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက ...၍င်း၊ တိ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်... ၍င်း၊ ဥပပဇ္ဇနံ ဥပပတ္တိ-ဟု ပြု..၍င်း သိစေသည်။

ဓာတိ-ဖြင့် နိဗ္ဗတ္တိအရ ပဝတ္တိအခါ၌ ဖြစ်ခြင်းကို မယူရ၊ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဖြစ်ခြင်းကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဋီ။ ၄၄၉။)

(တစ်နည်း) ဓာတိ-ဖြင့် နိဗ္ဗတ္တိ၌ နိ-ရှေး, ဝတု-ဓာတ်သည် အာဝဋ္ဋန=ချာချာလည်ခြင်း အနက်ကို မဟော၊ ဇနန(ပါတုဘဝန)ဖြစ်ခြင်း(ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း)အနက်ဟော... ၍င်း၊ နိ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက... ၍င်း၊ နိဗ္ဗတ္တနံ (ဇနနံ) နိဗ္ဗတ္တိ-ဟု ဘာဝသာဓနပြု...၍င်း သိစေသည်။

သဥ္ဇာတိ-ဖြင့် ဓာတိအရ (ဓောမ္မိ ဓာတိ-စသည်၌ ကဲ့သို့) တစ်ဘဝလုံး(ဘဝဇာတ်တစ်ခုလုံး)ကို မယူရ၊ ပဋိသန္ဓေနေသောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာဋီ။ ၄၅၁။)

(တစ်နည်း) သဥ္ဇာတိ-ဖြင့် ဓာတိ၌ ဇန-ဓာတ်သည် တခြားအနက်ကို မဟော၊ ဟောမြဲ ပါတုဘဝနအနက်ကိုပင် ဟော၏ဟု သိစေသည်။

(ဃ) ဥပါယော-ဖြင့် ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ-၌ မဂ္ဂသဒ္ဒါသည် အရိယမဂ်ဟူသော အနက်, လမ်းခရီးဟူသော အနက်တို့ကို မဟော၊ အကြောင်းဖြစ်သော ဈာန်ဟူသော အနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေ။ (တစ်နည်း) မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ-၌ မဂ္ဂအရ အကြောင်းဖြစ်သော ဈာန်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(င) မဂ္ဂတိ-ဖြင့် မဂ္ဂေါ၌ မဂ္ဂ-ဓာတ်၊ အ-ပစ္စည်း၊ မဂ္ဂတီတိ မဂ္ဂေါ-ဟု ပြု. သိစေသည်။

ဂဝေသတိ-ဖြင့် မဂ္ဂတိ၌ မဂ္ဂ-ဓာတ်သည် ဂဝေသန=ရှာမှီးခြင်းအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေ။

ဓနေတိ နိပ္ဖါဒေတိ-ဖြင့် ဂဝေသတိ=ရှာမှီး၏ဟူသည် ဖြစ်စေခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

တံ ဥပပတ္တိ-ဖြင့် မဂ္ဂတိ=ရှာမှီး၏ဟူသည် ထိုရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းကို ရှာမှီးခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

(၇)

(ခ) တတ္ထ-ဝယ် တ-သဒ္ဒါကား ရှေး၌ ဆိုခဲ့ပြီး ဒသေတုံ၏ ကရိဏ်း၊ အာရဋ္ဌ၏ကံဖြစ်သော ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-စသောပါဠိကို စွဲ... ပဏ္ဍတ္တိဝိသယ။

(င) ဓတ္ထ-၌ ဧတ္ထ-ကား ရှေး၌ ဆိုခဲ့ပြီး မဂ္ဂပုဒ်ကို စွဲ... ပဏ္ဍတ္တိဝိသယ။

တံ ဥပပတ္တိ-၌ တံ-ကား အစွဲတင်းလင်းပါရှိ... ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(စ) ယေန-၌ ယ-ကား မဂ္ဂေနဟု အစွဲတင်းလင်းပါရှိ... ပသိဒ္ဓဝိသယ။

တံ မဂ္ဂံ-၌ တံ-လည်း မဂ္ဂံဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိ... ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(ခ) ဘာဝေတီတိ (ဂ) ဥပပတ္တီတိ (ဃ) မဂ္ဂေါတိ-တို့၌ ဣတိ-သဒ္ဒါတို့ကား ပဒတ္ထဝိပလ္လာသတ္ထ။

(င) နိပ္ဖါဒေတိ-၌ ဣတိ-ကား ဝစနဟေတုဓောတက။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

(က) အာရဒ္ဓ-၌ အန္တတ္ထ-အရ မြတ်စွာဘုရား၏ ဝီရိယပုဗ္ဗင်္ဂမဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍-

✔ ထို.....သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်, သကလဗုဒ္ဓဂုဏ်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ကတမေ ကုသလာ ဓမ္မာ-အစရှိသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ မဟာကရုဏာဉာဏ်, ပါရမီဉာဏ်, ဝိပဿနာဉာဏ်စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ တရားနာပရိသတ်တို့အား သုတမယဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း (ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း)အစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

"ဒဿေတုံ, ဒဿေန္တော, ဒီပေန္တော, ပကာသေန္တော, အာဟ, အာရဒ္ဓ-တို့၌ အန္တတ္ထအရကောက်ပုံ"

♦ ဒဿေတုံ-အာဟ၊ နှစ်ပါးပြမူ၊ ဆန္ဒရှေးရှု၊ ဉာဏ်ကို ယူ။

♦ ဒဿေန္တ, ဒီပေန္တ, ပကာသေန္တ၊ ကျမ်း၌ပြမူ၊ ကရုဏာရှေးရှု၊ ဉာဏ်ကိုယူ။

♦ ဒဿေတုံ-အာရဒ္ဓ၊ တစ်ဇန်ပြမူ၊ ဝီရိယရှေးရှု၊ ဉာဏ်ကိုယူ။ (တွင်းကြီးနိယံ။၅၅၊၅၆၊ ၅၇။)

အာရဒ္ဓ-၌ ဗာဟျတ္ထအရ ကတမေ ကုသလာ-စသော ဒေသနာဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။ (ထုတ်မြဲ)

ရူပါဝစရကုသလ်အရ ရူပါဝစရကုသိုလ်ကို ယူ၍-

✔ ထို... သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုဟူသော ဥပစာရသမာဓိဇောတို့သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဈာနသမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပဉ္စာနန္တရိယကံမှကင်းခြင်း, တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ခြင်း, သဒ္ဓမ္မဿဝနစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်- အနုဘာဝတ္ထ။

(ခ) ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ-၌-

ရူပူပပတ္တိယာအရ ရူပပဋိသန္ဓေကို ယူ၍-

✔ ထို..... သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ကာမ, ရူပတိဟိတ်စုတိသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဘဝင်စသော စိတ်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ရူပကုသိုလ်ဈာန်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်သော ချမ်းသာအမျိုးမျိုးကို ခံစားရခြင်းစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ-၌ မဂ္ဂအရ စေတနာ, စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို ယူ၍-

✔ ထို.... သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုတို့သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဈာသမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပဉ္စာနန္တရိယကံမှ ကင်းခြင်း, တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနေခြင်းစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ရူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင် ...သည် အနုဘာဝတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ အတ္ထတော စာယံ မဂ္ဂေါ နာမ စေတနာပိ ဟောတိ စေတနာယ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ တဒုဘယမ္ပိ။ (ဋ္ဌ။ ၂၀၇။)ကို ထောက်၍ ဒဿနတ္ထထုတ်သည်။

(၉)

မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ-၌ မဂ္ဂ-အရ စေတနာကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်။

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(က) ရူပါဝစရကုသလံ + ဒသေတုံ–၌

✔ ရူပါဝစရကုသလံ–အရ ရူပါဝစရကုသိုလ်သည်–

ဒသေတုံ–အရ (ဝါ) ဒသေတုံ–၌ ဟေတုကတ္တုရှအရ (ဝါ) ဏေ–ပစ္စည်းအရ ဒေသနာညာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု

ပြိုင်။ ။ အာ, မိ, ဥ။ (၃)ပစ္စည်း။

ဒသေတုံ + အာရဒ္ဓံ–၌–

✔ ဒသေတုံ–အရ ရူပါဝစရကုသိုလ်ကို ဟောပြလိုသော ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်–

အာရဒ္ဓံ–၌ အာ, ရဘ–ဓာတ်အရ ဟောတုန်း, ဟောဆဲခဏာ၌ဖြစ်သော ဝီရိယပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား ပကတူပတစ်မျိုးဖြင့်သာ ကျေးဇူးပြုသည်။

ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ အာဒိ + အာရဒ္ဓံ–၌–

✔ အာရဒ္ဓံ–၌ အာ, ရဘ–ဓာတ်အရ ဝီရိယပြဋ္ဌာန်းသော ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်–

ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ အာဒိ–အရ (ဝါ) အာရဒ္ဓံ–၌ တ–ပစ္စည်းအရ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ–စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟေ, မိ, ဣံ, မဂ်။ (၉)

(တစ်နည်း) ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ အာဒိ–အရ (ဝါ) အာရဒ္ဓံ–၌ တ–ပစ္စည်းအရ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ–စသော ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မာရုံပစ္စည်းတရားသည်–

အာ, ရဘ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ အာ, မိ, ဥ။ (၃)

(ခ) ရူပူပပတ္တိယာ + မဂ္ဂံ + ဘာဝေတိ–၌–

✔ မဂ္ဂံ–အရ ရူပကုသိုလ်စေတနာသည်–

ရူပူပပတ္တိယာ–အရ ရူပဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ်အား နာနက္ခဏိကကမ္မ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ နာနက္ခဏိကကမ္မ, ပကတူပ။ (၂)

(တစ်နည်း) မဂ္ဂံ–အရ စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မသည်–

ရူပူပပတ္တိယာ–အရ ရူပဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ်အား ပကတူပ–ပြု။ပြိုင်။ ။ မရှိ။

မဂ္ဂံ + ဘာဝေတိ–၌–

✔ ဘာဝေတိ–အရ ဈာန်ရအောင်ပွားများဆဲဖြစ်သော (ဈာနဝီထိ၌ ပါသော)ကုသိုလ်, ကြိယာ, ဂေါတြဘု, ဝေါဒါန်သည်–

မဂ္ဂံ–အရ ဈာနကုသိုလ်, ကြိယာစေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မအား အနန္တရ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, အာသေ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။ (၆)

(တစ်နည်း) ဘာဝေ ိ–အရ ဈာနဝီထိမကျမီဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်သည်–

မဂ္ဂံ–အရ ဈာနစေတနာ, ဈာနစေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မအား ပကတူပ–ပြု။

==========

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၉၄)

(က) ကိံ ပနေတေန နိယမတော ရူပဘဝေ ဥပပတ္တိ ဟောတီတိ?

(ခ) န ဟောတိ။

(ဂ) "သမာဓိံ ဘိက္ခဝေ ဘာဝေထ၊ သမာဟိတော ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ ပဿတီ"တိ ဇဝံ ဝုတ္တေန ဟိ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယေန ရူပဘဝါတိက္ကမောပိ ဟောတိ၊

(ဃ) ရူပူပပတ္တိယာ ပန ဣတော အညော မဂ္ဂေါ နာမ နတ္ထိ။

(င) တေန ဝုတ္တံ "ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတီ"တိ။

ဋ္ဌ။ ၂၀၇။ မူလဋီ။ ၁၀၀။ ယောဇနာ။ ၁၁၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၂၅။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၅၀။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၈၅။

(၁)

(က) ဧတေန မဂ္ဂေန–ထိုဈာန်ဟူသော အကြောင်းဖြင့်။

(ဂ) ဟိ(သစ္စံ)မှန်၏။ ဘိက္ခဝေ–တို့။ သမာဓိံ–ကို။ ဘာဝေထ–ပွားစေကြကုန်လော့။ သမာဟိတော–ည်ကြည်သောသူသည်။ (ဝါ) သမာဓိ–ဖြင့် အညီအညွတ်ကောင်းစွာ အာရုံ၌ ထားအပ်သော စိတ်ရှိသော ူသည်။ ယထာဘူတံ။ ပဇာနာတိ–သိ၏။ ပဿတိ–၏။ ဣတိ ဇဝံ–သို့။ ဝုတ္တေန–သော။ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယေန– ပဘဝကို ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးခြင်းအဖို့၌ ဖြစ်သော။ မဂ္ဂေန– ဈာန်ဟုဆိုအပ်သော အကြောင်းဖြင့်။ ပဘဝါတိက္ကမောပိ–ရူပဘဝကို လွန်မြောက်ခြင်းသည်လည်း။ ဟောတိ။ (ပြည်သျှ။ ၂၂၅။)

◆ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယေနာတိ ရူပဘဝဿ နိဗ္ဗိန္ဒနဘာဂေ ပဝတ္တဈာနေန။ (ယောဇနာ။ ၁၁၇။)

(တစ်နည်း) (ကသ္မာ–ကြောင့်။ န ဟောတိ–နည်း။) ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။ (ပ) နိဗ္ဗေဓ ဘာဂိယေန–ရူပဘဝကို ဖောက်ခွဲခြင်းအဖို့၌ဖြစ်သော။ (ဝါ) လောဘ, ဒေါသ, မောဟ အတုံးအခဲကို ဖာက်ခွဲခြင်းအဖို့၌ဖြစ်သော။ (မဂ္ဂေန–ဖြင့်) ရူပဘဝါတိက္ကမောပိ–သည်လည်း။ ဟောတိ–၏။ တသ္မာ–ကြောင့်။ ဧတေန။ နိယမတော။ ရူပဘဝဿ။ ဥပပတ္တိ။ န ဟောတိ။) (ဘာသာဋီအလို)

ခမှာ။ ။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ၌ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယေန–ကိလေသာကို ဖောက်ခွဲခြင်းအဖို့ရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်ဟု အနက်ပေးသည်။

(ဃ) ပန–ထိုသို့နိယမအားဖြင့် ရူပဘုံ၌ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းမဟုတ်သော်လည်း။ (ပြည်သျှ)

(တစ်နည်း) ပန–ထိုသို့ပင် အကြောင်းဖြစ်သော ဈာန်ကြောင့် အမြဲအားဖြင့် ရူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ ခနေရခြင်း မဖြစ်နိုင်သော်လည်း။ (ဘာသာဋီကာ)

(၂)

(ဂ)သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဈာန်ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အမြဲအားဖြင့် ရူပဘုံ၌ မဖြစ်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမခိုင် ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော။ (တစ်နည်း) ဆရာ့စကားသည် သကဝစနမျှသာဖြစ်၍ ပရဝစနနှင့်ကင်း၍ မယုံကြည်အပ်, မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည် ဒဋ္ဌိထုံးစံ အတိုင်းတက်။

(ဃ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဈာန်ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အမြဲအားဖြင့် ရူပဘုံ၌ မဖြစ်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ ဆိုချေသော် (ဝါ) ထိုသို့နိယမအားဖြင့် ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းမဟုတ်လသော် ပါဠိတော်၌ ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ–ဟူ၍ မဟောအပ်, မဟောသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို ...ကြောင့် မဆိုသင့်။ ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ–ဟု ဟောတော်မူရခြင်း၏ သဘာဝ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏ (ပ) (ဃ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(င) တေန ဝုတ္တံ-ထားရခြင်း

ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ဖို့အတွက် ဤဈာန်မှတပါးသော အကြောင်းမရှိဟုဆိုသဖြင့် ရအပ်သေ အကျိုးဂုဏ်ကို ပြလို၍ (င)၌ တေန ဝုတ္တံ-သဒ္ဒါထားသည်။

(ဃ)ဖြင့် ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ-ဟု ဟောတော်မူရခြင်း၏ သဘာဝအကြောင်းင ပြသောကြောင့် အကျိုး+အကြောင်းဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်သည်။

(၄)

* နိဗ္ဗေဓနံ နိဗ္ဗေဓော။ နိဗ္ဗိဇ္ဈနံ ဝါ နိဗ္ဗေဓော။ (နိ, ဝိဓ+ဏ။ ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးခြင်း။)
* ဘဇီယတေ သေဝီယတေတိ ဘာဂေါ။ (ဘဇ+ဏ။)
* နိဗ္ဗေဓော + ဘာဂေါ နိဗ္ဗေဓဘာဂေါ။ နိဗ္ဗေဓဘာဂေ + ပဝတ္တော နိဗ္ဗေဓဘာဂိယော
✔ နိဗ္ဗေဓဘာဂ-ပုဒ်+ဣယ-ပစ္စည်းသည်ငင်း၊ ရူပဘဝကို ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးခြင်းအဖို့၏ ဈာန်ဟု ဆိုအပ်သော အကြောင်းနှင့် ဌာန+ဌာနီ, နိဿယ+နိဿိတစပ်-ငင်း ဗျု-နိ
✔ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယဟုဆိုအပ်သော ဈာန်တရားတို့၏ ....ဇာတ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) အာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမ္မာ အာဓိယတိ ဌပေတီတိ သမာဓိ။ (ဌ။ ၁၆၅။)
* သမ္မာ အာဓိယတိ ဌပီယတီတိ သမာဟိတံ။ (သံ, အာ, ဓာ+တ။)
* သမာဟိတံ အဿ အတ္ထီတိ သမာဟိတော။
✔ သမာဟိတ-ပုဒ်+အ-သည်ငင်း၊ ကောင်းစွာအာရုံ၌ ထားအပ်သော စိတ်၏ + ယင်းစိတ် သူနှင့် ဌာနီ+ဌာနစပ်-ငင်း ဗျု-နိ။
✔ ကောင်းစွာ အာရုံ၌ ထားအပ်သော စိတ်သည် ပ-နိ။

(၅)

(ဂ)	ယထာဘူတံ-ကား	သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
	(ဘူတဿ အနုရူပံ ယထာဘူတံ-ဟုပြု)	
	သမာဓိ-ကား	ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ-ကာရန္တ။
(ဃ)	ဣတော-ကား	နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဩ-ကာရန္တ။
	အညော-ကား	သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း)၊ အ-ကာရန္တ။
	နတ္ထိ-ကား	နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဣ-ကာရန္တ။

(၇)

(က) ပန-ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္ထ။

(ဂ) ဟိ-ကား ဒဠှီကရဏတ္ထ။ (တစ်နည်း) ကာရဏတ္ထ။

ရူပဘဝါတိက္ကမောဝိ-၌ ဝိ-ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ, သမုစ္စယတ္ထ။

ဝိ-သဒ္ဒါဖြင့် "သက်သက် ဤဈာန်ဟုဆိုအပ်သော အကြောင်းဖြင့် ရူပဘုံ(ရူပဘဝ)၌ ဖြစ်ခြင်းသည်သ ဖြစ်သည်မဟုတ်သေး။ စင်စစ်သော်ကား လွန်မြောက်ခြင်းသည်လည်း ဖြစ်သည်" ဟု ပေါင်းသည်။

ယထာဘူတံ-၌ ယထာ-ကား အနုရူပတ္ထ။

(ဃ). ပန-ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

(ဂ) သမာဟိတော ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ–၌ ဖြစ်သင့်သော တရားကား– အရိယမဂ်ဉာဏ်တည်း။

✔ ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဒဿနမ္ဘ။

✔ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယဈာန်, ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည် ဒီပကတ္တ။

✔ မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်ဉာဏ်သည် ပကာသနတ္တ။

✔ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိစသည်သည် ဝိဘာဝတ္တ။

✔ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်, ဖလသမာပတ္တိသုခ, အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်... အနုဘာဝတ္တ။

အမှာ။ ။ သမာဓိံ ဘိက္ခဝေ ဘာဝေထ၊ သမာဟိတော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ၊ ကိဉ္စ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ၊ ရူပဿ သမုဒယဉ္စ အတ္ထင်္ဂမဉ္စ (ပ) ဝိညာဏဿ သမုဒယဉ္စ အတ္ထင်္ဂမဉ္စ–ဟူသော သံယုတ် ပါဠိတော် သမာဓိသုတ် (သံ၊၂။၁၂။)ကို ထောက်၍ ဤနေရာ၌ သစ္စာ (၄)ပါးသိခြင်းကိုပင် ယထာဘူတံ ပဇာနာတိဟု ဆိုထားသည်။ ထို့ကြောင့် ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ–အရ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ယူ၍ ထုတ်သည်။

(၉)

အဓိပ္ပါယ်။ ။ ဈာန်သည် မဂ်မဟုတ်ပါဘဲလျက် ပါဠိတော်၌ "ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ"ဟု ဟောတော်မူအပ်သော မဂ္ဂသဒ္ဒါသည် "ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ဖို့ရန် (ရူပဘုံသို့ ရောက်ဖို့ရန်) ဈာန်မှတပါး အခြားအကြောင်း မဂ္ဂမရှိ"ဟု တားမြစ်ရခြင်းအကျိုးရှိ၏။ (ဘာသာဋီကာ၊ ၂။ ၆၉၂။)

♦ ဈာနသ အမဂ္ဂဘာဝေပိ သတိ မဂ္ဂဝစနံ အညမဂ္ဂဘာဝနိဝါရဏတ္ထံ။ (မူလဋီကာ။ ၁၀၀။)

(ဃ) ဣတော အညော မဂ္ဂေါ နတ္ထိ–ဖြင့် ပြအပ်သော အဓိပ္ပာယ်

ဣတော အညော မဂ္ဂေါ နတ္ထိ–ဟူသော စကားဖြင့် ကာမာဝစရ, အရူပါဝစရဟူသော အခြားဘုံ၌ဖြစ်သော တရားတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော (ထိုတရားမျိုးမဟုတ်သော) အဝိဇ္ဇာ, တဏှာဟူသော အကြောင်းရှိသေးလျှင် ရူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေတတ်သော သဘောသတ္တိရှိသော အကြောင်းတစ်စုံတစ်ရာကြောင့် ရူပဘုံ၌ မဖြစ်စေနိုင်။ အကြောင်းညီသောကြောင့် ရူပဘုံ၌ ဖြစ်စေနိုင်, ရူပဘုံကို လွန်မြောက်စေနိုင်သော ဈာန်အားလုံးနှင့်တူသော အကြောင်းသဘောကို မဂ္ဂသဒ္ဒါဖြင့် ဆိုအပ်သည်ဟူသော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ပြသည်။ (ဘာသာဋီကာ၊ ၂။ ၆၉၃။ မူလဋီကာ။ ၁၀၀။)

(၁၀)

(ဂ) သမာဟိတော + ပဇာနာတိ–၌–

✔ သမာဟိတော–အရ (၁)ပါး, (၃)ပါး, (၂)ပါးသော မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားသည်– ပဇာနာတိ–အရ (၃)ပါး,(၁)ပါး,(၂)ပါးသော မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်အားသဟ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညႈ, သမ္ပ။ (၆)ပစ္စည်း။

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၉၅)

(က) အတ္ထတော စာယံ မဂ္ဂေါ နာမ စေတနာပိ ဟောတိ စေတနာယ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ တဒုဘယမ္ပိ။

(ခ) "နိရယဉ္စာဟံ သာရိပုတ္တ ပဇာနာမိ၊ နိရယဂါမိဉ္စ မဂ္ဂ"န္တိ ဟိ ဧတ္ထ စေတနာ မဂ္ဂေါ နာမ။

(ဂ) "သဒ္ဓါ ဟိရိယံ ကုသလဉ္စ ဒါနံ၊ ဓမ္မာ ဧတေ သပ္ပုရိသာနုယာတာ။
ဧတံ ဟိ မဂ္ဂံ ဒိဝိယံ ဝဒန္တိ၊ ဧတေန ဟိ ဂစ္ဆတိ ဒေဝလောက"န္တိ။ ဧတ္ထ စေတနာ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ မဂ္ဂေါ နာမ။

http://www.dhammadownload.com .

(ဃ) "အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ၊ အယံ ပဋိပဒါ"တိ သခ်ါရုပပဗ္ဗတ္တိသုတ္တာဒီသု စေတနာပိ စေတနာသမ္ပယုတ္တာဓမ္မာပိ မဂ္ဂေါ နာမ။

(င) ဣဓမသ္မိံ ပန ဌာနေ "ဈာန"န္တိ ဝစနတော စေတနာသမ္ပယုတ္တာ အဓိပ္ပေတာ။

(စ) ယသ္မာ ပန ဈာနစေတနာ ပဋိသန္ဓိံ အာကဍ္ဎတိ၊ တသ္မာ စေတနာပိ စေတနာသမ္ပယုတ္တာဓမ္မာပိ ဝဋ္ဋန္တိယေဝ။

(ဆ) ဘာဝေတီတိ ဇနေတိ ဥပ္ပါဒေတိ ဝဍ္ဎေတိ။

ဋ္ဌ။ ၂၀၇။ မူလဋီ။ ၁၀၀။ ယောဇနာ။ ၁၁၇။ ပြည်သျှ၂၂။၂၂၆။ ဘာဋီ၂။ ၄၅၁။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၅၂။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၈၆။

(၁)

(ဂ)ကို ဂါထာအပရဒ္ဓ–၌ ဝါကျပရိဝတ္တနနည်းဖြင့် အနက်–

သဒ္ဒါ စ–သည်၎င်း၊ ဟိရိယဋ္ဌ–ရှက်ခြင်းသည်၎င်း။ ("ဟိရိဓော ဟိရိယံ" သွတ္တဋ္ဌ ဣယ–သက်) (တစ်နည်း) ရှက်ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်သည်၎င်း။ (ဟိရိနော ဘာဝေါ ဟိရိယံ။ ယောဇနာ) ကုသလ–အပြစ်မရှိသော။ (ဝါ) ကောင်းကျိုးကို ပေးခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ (ဝါ) ကုသိုလ်ဟု ဆိုအပ်သော။ ဒါနဥ္စ–ပေးလှူကြောင်း အလောဘသည်၎င်း။ (ဝါ) ပေးလှူကြောင်း ဒါနစေတနာသည်၎င်း။ ဧတေ ဓမ္မာ–ထို...သည်။ သပ္ပုရိသာနုယာတာ–သူတော်ကောင်းသို့ အစဉ်လိုက်တတ်ကုန်၏။ (ဝါ) သူတော်ကောင်းတို့သည် အစဉ်လိုက်အပ်ကုန်၏။ ဟိ(သစ္စံ)–မှန်၏။ တေ–ဤသဒ္ဓါ၊ ဟိရီ၊ ကုသလဒါန ဟူသော တရားအပေါင်းကို။ ဒိဗိယံ–နတ်ပြည်သို့ ရောက်စေတတ်သော။ မဂ္ဂံ–အကြောင်းဟူ၍။ ဝဒန္တိ–ဟောတော်မူကြကုန်၏။ (ကသ္မာ။ ဒိဗိယံ။ မဂ္ဂံ။ ဝဒန္တိ?) ဟိ (ယသ္မာ)–ကြောင့်။ ဧတေန–ဤသဒ္ဓါ၊ ဟိရီ၊ ကုသလဒါနဟူသော တရားအပေါင်းဖြင့်။ (ဇနော–လူအပေါင်းသည်။) ဒေဝလောကံ–သို့။ ဂစ္ဆတိ–ရောက်ရ၏။ (တသ္မာ။ ဒိဗိယံ။ မဂ္ဂံ။ ဝဒန္တိ။) (ဘာဋီ၂။ ၄၅၁။)

♦ ကုသလံ ဒါနန္တိ အလောဘော ဒဏ္ဍမ္ဘော၊ အထဝါ စေတနာ ဒါနံ။ (မူလဋီကာ)

(စ)ကို ထည့်ပေါင်း၍နှင့်တကွ

ပန–ထိုသို့ စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို လိုအပ်၏ဟု ရှေးဆရာတို့ဆိုသော်လည်း။ ယသ္မာ–ကြောင့်။ ဈာနစေတနာ–ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော စေတနာသည်။ ပဋိသန္ဓိံ–ကို။ အကဍ္ဎတိ–၏။ တသ္မာ–ကြောင့်။ စေတနာပိ–သည် ၎င်း။ စေတနာသမ္ပယုတ္တာဓမ္မာပိ–တို့သည်၎င်း။ (မဂ္ဂဘာဝတော–ရှုပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်။ ဈာနဝစနေန–ဈာနသဒ္ဒါဖြင့်။ သင်္ဂဟေတွာ–ပေါင်းယူ၍။ မဂ္ဂေါတိ–ဟူ၍။ ဝတ္တုံ–ငှါ။) ဝဋ္ဋန္တိယေဝ–သင့်ကုန်သည်သာတည်း။ (ပြည်သျှ)

♦ ဝဋ္ဋန္တီတိ မဂ္ဂဘာဝတော ဈာနဝစနေန သင်္ဂဟေတွာ မဂ္ဂေါတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋန္တီတိ အတ္ထော။ (မူလဋီ။၁၀၀။)

(၂)

(က)ဖြင့် မဂ္ဂ၏သရုပ်အတ္တဒ္ဓါရကို အကျဉ်းပြသည်။

(ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် မဂ္ဂ၏ သရုပ်အတ္တဒ္ဓါရကို အာဂုမ်သာဓကပါဠိများနှင့်တကွ အကျယ်ပြသည်။

(ခ) သို့ ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် စေတနာသည်၎င်း၊ စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည်၎င်း၊ တဒုဘယသည်၎င်း မဂ္ဂမည်၏ဟု (မဂ္ဂ၏ သရုပ်အတ္တဒ္ဓါရကို အကျဉ်းအားဖြင့်) ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဆရာ့စကားသည် အကျိုးသခေ်ပဂုဥ္တမျှသာ ဖြစ်ရကား (ဤမည်သော ပါဠိ၌ မဂ္ဂအရ စေတနာကို၊ ဤမည်သော ပါဠိ၌ မဂ္ဂအရ စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မကို၊ ဤမည်သော ပါဠိ၌ မဂ္ဂအရ တဒုဘယကို ယူရမည်ဟု) ခွဲခြားဝေဘန်၍ အကျယ်မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။(ပ)မဂ္ဂသဒ္ဒါ၏ သရုပ်အတ္တဒ္ဓါရကို အကျယ်အားဖြင့်လည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ –ကား အဘယ်ပါနည်း။·စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ)ဝါကျ တတိယပါဒသို့ ဥပနာဘောဂါဒီ

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် (ဂ)ဝါကျ သဒ္ဓါ ဟိရိယံ–စသော ရှေ့ပါဒဖြင့် သဒ္ဓါ, ဟိရီ ကုသလဒါန တရားတို့သည် သပ္ပုရိသာနယာတတရားများဖြစ်ကုန်၏ဟု ပြဆို၏။ ထို ...သော် သတိ, ဝီရိယ, သမာဓိစသော တရားတို့သည်လည်း သပ္ပုရိသာနယာတတရားများဖြစ်ကြကုန်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် –မဆိုသင့်။ ယင်းတရားသုံးပါးကို သပ္ပုရိသာနယာတဟူ၍ ဆိုရာ၌ အသင့်ယုတ္တိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ....ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် ဧတံ ဟိ မဂ္ဂံ–စသည်ကို မိန့်။

(င)သို့ ပါပနာဒိပဉ္စက

ဆရာ–သည် (က)(ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် မဂ္ဂ၏ သရုပ်အတ္ထုဒ္ဓါရကို အကျဉ်းအားဖြင့်၎င်း, အကျယ် အားဖြင့်၎င်း ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထို ....သော် ဤရူပါဝစရကုသိုလ်အရာ၌လည်း မဂ္ဂအရ စေတနာ, စေတနာ သမ္ပယုတ္တဓမ္မ, တဒုဘယသုံးမျိုးလုံးကိုပင် ယူအပ်၏, လိုအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ထိုအနက်သည် မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤရူပါဝစရကုသိုလ်အရာ၌ မဂ္ဂအရ ယူအပ်, လိုအပ်သော တရားကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) အတိဗျာပိတ–တင်။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

♦ အတ္ထုဒ္ဓေသ၊ ဝိသေသ၊ တင်ကြ တိဗျာပင်။

(စ) ပါပနာဒိပဉ္စက

ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် ဤရူပါဝစရကုသိုလ်အရာ၌ ဈာန်ဟု ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မကို မဂ္ဂအရ အလိုရှိအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထို... သော် မဂ္ဂအရ စေတနာ သမ္ပယုတ္တဓမ္မကိုသာ အလိုရှိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ... မရောက်သင့်။ ထိုသို့... ကြောင့် မဂ္ဂအရ ယူသင့်, ယူထိုက်သော တစ်ပါးသော တရားတို့ကိုလည်း အကြောင်းနှင့်တကွ ပြဆိုသင့်သေး၏။(ပ) အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏ–တင်။ စုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။

(၃)

(ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ကား ဝိတ္ထာရ, တပ္ပါကဋ္ဌိ, ဒဋ္ဌိ။ ဝိရောဓိ, ပုနရုတ္တိဒေါသတို့ကို ပယ်သည်။

♦ အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ ပြသည့်နောက်တွင်၊ ဟိကို မြင်၊ ချဲ့, ထင်, ဒဋ္ဌိ–ရွဲ။

ထိုတွင် (ဂ) ပက္ခန္တရ။ (ဃ) ပက္ခန္တရ။ အဗျာပိတ–ပယ်။

(င)ပါကျ၌ အဓိပ္ပေတာ–သဒ္ဓါ ထားရခြင်း

"အဓိပ္ပေတံ၊ နည်းတူကြ၊ လုရန် စကားမှာ" (ဓွေ။ ၃၁၉။)နှင့်အညီ ဆိုခဲ့ပြီး ဝါကျများဖြင့် မဂ္ဂ–အရ စေတနာ, စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ, တဒုဘယ (၃)မျိုးလုံးကို အရကောက်နိုင်သည်ဟု သာမည ဆိုထားသော်လည်း ဤရူပါဝစရကုသိုလ်အရာ၌ (ဈာန်ဟု ဘုရားရှင်ဟောတော်မူသောကြောင့်) မဂ္ဂအရ စေတနာ သမ္ပယုတ္တဓမ္မကိုသာ ယူရမည်ဟု ဝိသေသအားဖြင့် စကားလုံ၍ ပြဆိုသောအရာဖြစ်သောကြောင့် ထားသည်။

(၄)

(ဂ) ဒိဗ္ဗန္တိ ဧတ္ထာတိ ဒိဝေါ။ (ဒိဝု+အ။)

* ဒိဝံ ဂမေတီတိ ဒိဝိယော။ (ယောဇနာ)

✔ ဒိဝ–ပုဒ်+ဣယ–သည်၎င်း၊ နတ်ပြည်၏ + လားစေတတ်, ရောက်စေတတ်သော သဒ္ဓါ, ဟိရီ, ကုသလဒါနတရားတို့နှင့် အကျိုး+အကြောင်း, ဇနက+ဇည, ဌာန+ဌာနီစပ်–၎င်း ဗျု–နိ်။

✔ နတ်ပြည်သို့ လားစေတတ်, ရောက်စေတတ်သော သဒ္ဓါ, ဟိရီ, ကုသလဒါနတရားတို့၏ တစ်ခုသည် ....ဓာတ်သည် ပ–နိ။

http://www.dhammadownload.com

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) အယတော သုခတော နိဂ္ဂတောတိ နိရယော။ (ဋီကာကျော်။ ၁၆၁။)

(နိ+အယ။ ချမ်းသာသုခ၏ + ကင်းသောအရပ် (ငရဲဘုံ)နှင့် အပါဒါန်+အပါဒီစပ်။)

* ဂမေတီတိ ဂါမီ။ ဂစ္ဆတိ ဓာတေနာတိ ဝါ ဂါမီ။

* နိရယံ + ဂါမီ နိရယဂါမိ။ (ငရဲသို့ ရောက်ကြောင်း စေတနာ။)

(ဂ) ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ ဟိရိယတီတိ ဟိရီ။ လဇ္ဇာယေတံ အဓိဝစနံ။ (ဌ။ ၁၆၈။)

* ဟိရီဧဝ ဟိရိယံ။ (သွတ္တ–၌ ဏျယ–ပစ္စည်း။) (ဘာဋီ)

(တစ်နည်း) ဟိရိယတီတိ ဟိရီ။ ဟိရီနော + ဘာဝေါ ဟိရိယံ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၇။)

✔ ဟိရီ+ဏျယ–သည်ရင်း၊ ရှက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ (ဝါ) စိတ်၏ + ဟိရီစေတသိက်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ် စပ်–ရင်း ဈူ–နိ။

✔ ရှက်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

* ဒီယတိ ဓာတေနာတိ ဒါနံ။ (ဒါ+ယု။ ပေးလှူကြောင်း အလောဘ။ (တစ်နည်း) ဒါနစေတနာ–ရ၏။)

♦ ကုသလံ ဒါနန္တိ အလောဘော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အထဝါ စေတနာ ဒါနံ။ (မူလဋီကာ။ ၁၀၀။)

* သောဘနော + ပုရိသော သပ္ပုရိသော။ သပ္ပုရိသံ + အနုယာတာ သပ္ပုရိသာနုယာတာ။

(တစ်နည်း) သောဘနာ + ပုရိသာ သပ္ပုရိသာ။ သပ္ပုရိသေဟိ + အနုယာတာ သပ္ပုရိသာနုယာတာ။

* လောကိယန္တိ ဧတ္ထာတိ လောကော။ ဒေဝါနံ + လောကော ဒေဝလောကော။ (တံ)

(နတ်တို့၏ + ဖြစ်ရာဘုံဌာန(ပြည်)နှင့် ဌာနီ+ဌာနစပ်။)

(၅)

(ဂ) ဓော–ကား သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။

မဂ္ဂ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(စ) ပဋိသန္ဓိ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

(၆)

(ဆ) ဓနေတိ–ဖြင့် ဘာဝေတိ၌ ဘူ–ဓာတ်သည် သတ္တာအနက် (ဓနနအနက်)ကိုဟော–သိစေ။

ဥပ္ပါဒေတိ–ဖြင့် ဓနေတိ၌ ဓန–ဓာတ်သည် သဒ္ဒ အသံပြုခြင်းအနက်ကို မဟော၊ ဖြစ်ခြင်း ဥပ္ပါဒနအနက်ဟောဟု သိစေသည်။

ဝမေတိ–ဖြင့် ဥပ္ပါဒေတိ၌ ဖြစ်စေ၏ဟူသည် ပွားစေခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(၇)

(စ) ဝဋ္ဋန္တိယေဝ–၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ မဂ္ဂေါဟူ၍ ဆိုသင့်ခြင်းကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မဂ္ဂေါဟူ၍ မဆိုသင့်ခြင်းကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မဂ္ဂေါဟူ၍ ဆိုသင့်သော စေတနာ, စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မဒြဗ်တို့သည်ရင်း၊ မဂ္ဂေါဟူ၍ ဆိုသင့်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်ရင်း အနုညာတတ္ထ။

♦ ကြိယာနောက်ပေး၊ ဝဝ–နေ၊ ကန့်လေ ကြိယာချင်း။

♦ နိဝတ္တေတဗ္ဗ၊ ကြိယာပြ၊ ဒဗ္ဗ၊ ဂုဏ၊ အနုညာတထုတ်ပြ။

♦ ဝဋ္ဋန္တီတိ ....,မဂ္ဂေါတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋန္တီတိ အတ္ထော။ (မူလဋီ။ ၁၀၀။)

http://www.dhammadownload.com

(က)၌ စ–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ အပိ–သဒ္ဒါ ၃–ပုဒ်ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။
(ခ)၌ ဟိ–ကား ဝိတ္ထာရတ္ထ, တပ္ပါကဋီကရဏတ္ထ, ဒဠှီကရဏတ္ထ။
(ဂ) ကုသလဥ္စ–၌ စ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။
ဒေဝ လောကဥ္စ–၌ ဣတိ–ကား ပဒတ္ထဝိပလ္လာသတ္ထ။ မဂ္ဂေါ နာမ–၌ နာမ–ကား သညာဝါစက။
(စ) ပန–ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ, ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။
(ဂ) ဂါထာဒုတိယပါဒ–၌ တေ–ကား မှောဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိ– ပသိဒ္ဓဝိသယ။
ဂါထာတတိယပါဒ–၌ တံ–ကား မဂ္ဂဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိ– ပသိဒ္ဓဝိသယ။
ဂါထာစတုတ္ထပါဒ–၌ တေန–ကား ဆိုခဲ့ပြီး မဂ္ဂသဒ္ဒါကိုစွဲ– ပဏ္ဏတ္တိဝိသယ။

(၈)

(ဂ) ဝါကျ ကုသလဥ္စ ဒါန်–အရ အလောဘကို (တစ်နည်း) စေတနာကို ယူ၍–
✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။
✔ အာရက္ခဒုက္ခမှ ကင်းခြင်း, ကာယိကသုခ, စေတသိကသုခစသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ သဒ္ဓမ္မဿဝန, သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ သုဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ရခြင်း, စည်းစိမ်ချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံခြင်းအစ ..အနုပါဒိသေသ
နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် ... အနုဘာဝတ္ထ။

(ခ) ဝါကျ နိရယဂါမိ မဂ္ဂ–အရ အကုသိုလ်စေတနာကို ယူ၍–
✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။
✔ ကာယိကဒုက္ခ, စေတသိကဒုက္ခစသည်သည် ပကာသနတ္ထ။
✔ အသဒ္ဓမ္မဿဝန, ဗာလူပသေဝနစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိဘုံသို့ ကျရောက်ခြင်းစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

(ဂ) ကုသလဥ္စ ဒါန်–အရ အလောဘနှင့် စေတနာတို့၏ လက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်။

(၁၀)

(ဂ)ဂါထာ– တံ မဂ္ဂံ + ဝဒန္တိ–၌

✔ တံ မဂ္ဂံ–အရ သဒ္ဒါ, ဟိရီ, အလောဘ (ဝါ) စေတနာသည်–
ဝဒန္တိ–၌ ဝဒ–ဓာတ်အရ ပညာရှိတို့သန္တာန်၌ ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာ
ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

တေန + ဂစ္ဆတိ–၌–

✔ တေန–အရ သဒ္ဒါ, ဟိရီ, အလောဘသည်–
ဂစ္ဆတိ–၌ ဂမု–ဓာတ်အရ ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ်အား ပကတူပ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။
(တစ်နည်း)တေန–အရ ဈာနစေတနာသည်–
ဂစ္ဆတိ–၌ ဂမု–ဓာတ်အရ ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာကဋတ္တာရုပ်အား နာနက္ခဏိကကမ္မ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ နာနက္ခဏိကကမ္မ, ပကတူပနိဿယ။ (၂)

http://www.dhammadownload.com

(စ) ဈာနစေတနာ + အာကမ္ဗတိ–၌

✔ ဈာနစေတနာ–အရ ဈာနစေတနာသည်–

အာကမ္ဗတိ–အရ ဈာနစေတနာကြည် သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္ပ၊ ကမ္မ။ (၇)

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၉၆)

(က) ဘာဝေတီတိ ဇနေတိ ဥပ္ပါဒေတိ ဝဍ္ဎေတိ။

(ခ) အယံ တာဝ ဣဓ ဘာဝနာယ အတ္ထော။

(ဂ) အညတ္ထ ပန ဥပသဂ္ဂဝသေန သမ္ဘာဝနာ ပရိဘာဝနာ ဝိဘာဝနာတိ ဧဝံ အညထာပိ အတ္ထော ဟောတိ။

(ဃ) တတ္ထ "ဣဓဒါယိ မမ သာဝကာ အဓိသီလေ သမ္ဘာဝေန္တိ 'သီလဝါ သမဏော ဂေါတမော ပရမေန သီလက္ခန္ဓေန (ပ) အန္တရဓာပနာတိ အတ္ထော။

(င) "ပုန စ ပရံ ဥဒါယိ အက္ခာတာ မယာ သာဝကာနံ ပဋိပဒါ၊ ယထာပဋိပန္နာ မေ သာဝကာ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ဘာဝေန္တိ"တိ အယံ ပန ဥပ္ပါဒနဝဍ္ဎနဋ္ဌေန ဘာဝနာ နာမ။

(စ) ဣမသ္မိံ္ပိ ဌာနေ အယမေဝ အဓိပ္ပေတာ။

(ဆ) တေန ဝုတ္တံ "ဘာဝေတီတိ ဇနေတိ ဥပ္ပါဒေတိ ဝဍ္ဎေတီ"တိ။

၆။ ၂၀၇၊၂၀၈။ မူလဋီ။ ၁၀၀။ ယောဇနာ။ ၁၁၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၅၂။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၅၃။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၈၆။

(၁)

(ဃ) တတ္ထ(တာသု သမ္ဘဝနာဒီသု)–တို့တွင်။

(စ) ဣမသ္မိံ္ပိ ဌာနေ–ဤ"ရူပုပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ" ဟူသော အရာ၌လည်း။

မှတ်ချက်နှင့် ကျမ်းတကျ

"အယံ တာဝ ဣဓ ဘာဝနာယ အတ္ထော"ကား စကားပျိုး, စကားရိုး, စကားကိုး သုံးပါးတို့တွင် စကားပျိုးတည်း။ စကားပျိုး ပြီးစေရကား အညတ္ထ ပန–စသည် မိန့်။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၂၇)

အနုသန္ဓေ–အထူးကို ပြလိုရကား"တတ္ထ" စသည်ကို–မိန့်။ (ပြည်သျှ)

(တစ်နည်း) ထိုကို ချဲ့လို၍ "တတ္ထ" စသည်ကို မိန့်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

(၂)

(ဃ)သို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဘာဝေတိဟူသော ပုဒ်၏ ပါဠိရပ်တို့၌ ဥပသာရ၏ အစွမ်းအားဖြင့် သမ္ဘာဝနာ, ပရိဘာဝနာ, ဝိဘာဝနာဟူသော အနက်များလည်း ဖြစ်သင့်သေး၏ဟု သာမညအားဖြင့် ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ဆိုအပ်သည်ရှိသော် ဤမည်သော ပါဠိ၌ ဘာဝေတိဟူသောပုဒ်သည် သမ္ဘာဝနတ္ထကို ဟော၏၊ ဤမည်သော ပါဠိ၌ ဘာဝေတိဟူသော ပုဒ်သည် ပရိဘာဝနတ္ထကို ဟော၏၊ ဤမည်သော ပါဠိ၌ ဘာဝေတိဟူသောပုဒ်သည် ဝိဘာဝနတ္ထကို ဟော၏ဟု ဝိသေသအားဖြင့် မသိအပ်, မသိနိုင်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ် ...ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤမည်သော ပါဠိ၌ ဘာဝေတိဟူသောပုဒ်သည် (ပ) ဝိဘာဝနတ္ထကို ဟော၏ဟု သမ္ဘာဝနတ္ထ, ပရိဘာဝနတ္ထ, ဝိဘာဝနတ္ထတို့၏ အထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...နေချေသော် သာမည + ဝိသေသဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ ဒေါသ.....၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

အမှာ။ ။ ဤကား ဘိန္နဝိသေသယူ၍ ကျမ်းတက်ပုံတည်း။ ဝိတ္ထာရယူ၍လည်း တက်နိုင်သည်။

http://www.dhammadownload.com

(င)သို့ ဌပနာဘောဂါဒီ

ဆရာ–သည် (ဂ)(ဃ) တို့ဖြင့် တပါးသော ပါဠိရုပ်တို့၌ ဥပသာရ၏ အစွမ်းဖြင့် သမ္ဘာဝနာ, ပရိဘာဝနာ, ဝိဘာဝနာဟူသော အနက်တို့ကို ဟော၏ဟူ၍ (အကျဉ်းအားဖြင့်၎င်း, အကျယ်အားဖြင့်၎င်း) ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့...သော် တပါးသော ပါဠိရုပ်တို့၌ ဥပသာရ၏ အစွမ်းဖြင့် ဘာဝေတိ ဟူသော ပုဒ်၏ သမ္ဘာဝနာ, ပရိဘာဝနာ, ဝိဘာဝနာအနက်တို့ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို... ကြောင့် ...ဟော၏ဟူ၍သာ မဆိုသင့်။ 'တစ်ပါးသော ပါဠိရုပ်တို့၌ ဥပသာရကင်းသော ဘာဝေတိ–ပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဘာဝေတိပုဒ်၏ ဥပ္ပါဒန, ဝဍ္ဎနအနက်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင်... သော်လည်း တပါးသော ပါဠိရုပ်တို့၌ ဥပသာရ၏ အစွမ်းဖြင့် ဘာဝေတိပုဒ်၏ သမ္ဘာဝနာ, ပရိဘာဝနာ, ဝိဘာဝနာအနက်တို့ကို တွေ့မြင်အပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ ...ကြောင့် (က)ဖြင့် ဘာဝေတိပုဒ်၏ ဥပ္ပါဒန, ဝဍ္ဎနအနက်ကိုသာ မဆိုသင့်။ ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုရခြင်း၏ ခိုင်လုံသော အကြောင်းကိုလည်း ဥဒါဟရဏ်ဖြင့် ထင်စွာပြဆိုသင့်သေး၏။ တပါးသော ပါဠိရုပ်တို့၌ တွေ့မြင်အပ်သော သမ္ဘာဝနာစသော အနက်ကို စွန့်ပစ်၍ အဘယ့်ကြောင့် ဥပ္ပါဒန, ဝဍ္ဎနအနက်ကိုသာ ဖွင့်ဆိုထားပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် ပုန စ ပရံ–စသော(င) မိန့်။ အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ တပါးသော ပါဠိရုပ်တို့၌ ဥပသာရကင်းသော ဘာဝေတိပုဒ်၏ ဥပ္ပါဒန, ဝဍ္ဎနအနက်ကိုလည်း ငါတွေ့မြင်အပ်သည်ဖြစ်သောကြောင့် ဤနေရာ၌ ဥပ္ပါဒန, ဝဍ္ဎနအနက်ကို ငါဆိုပါ၏–ဟူလို။

♦ အညတ္ထ ဒိဋ္ဌ အတ္ထံ ပရိစ္စဇိတွာ "ဇနေတိ ဝဍ္ဎေတိ"တိ အယမတ္ထော ကသ္မာ ဝုတ္တောတိ နိရုပသဂ္ဂဿ အညတ္ထ ဝေဝစနဿေဝ ဒိဋ္ဌတ္တာတိ ဣမမတ္ထံ ဝိဘာဝေတုံ "ပုန စ ပရံ ဥဒါယိ"တိ သုတ္တမာဟဋံ။ (မူလဋီ။ ၁၀၀)

(စ) ဌပနာဘောဂါဒီ

ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် ပုန စ ပရံ ဥဒါယိ–စသော မၛ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိတော်၌ ဘာဝေတိပုဒ်သည် ဥပ္ပါဒန, ဝဍ္ဎနအနက်၌ ဖြစ်၏ဟု ဆို၏။ ထို...သော် ယင်းပါဠိတော်၌သာ ဘာဝေတိပုဒ်၏ ဥပ္ပါဒန, ဝဍ္ဎနအနက်ကို လိုအပ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ... မဆိုသင့်။ ဤရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ–ဟူသော ပါဠိတော်၌ ဘာဝေတိပုဒ်၏ လိုအပ်သော ဣဋ္ဌာဓိပ္ပေတတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။

အမှာ။ ။ ဣမသ္မိံပိ ဌာနေ–ဟု သမုစ္စယတ္ထ ပိ–ကိုရှု၍ "နောက်သမုစ္စယ၊ အဖြေပြ၊ ဧဝ–အာဘော်ဆင်။"နှင့်အညီ ဧဝ–အာဘော်ဆင်၍ တက်သည်။ အယမေဝ–၌ ဧဝ–ကိုရှု၍ သမုစ္စည်းအာဘော်ထား၍လည်း ကျမ်းတက်နိုင်သည်။

(၃)

(စ)၌ အဓိပ္ပေတာ–ထားရခြင်း–

ဘာဝေတိ–ပုဒ်၏ ဥပ္ပါဒနတ္ထ, ဝဍ္ဎနတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ, ပရိဘာဝနတ္ထ, ဝိဘာဝနတ္ထ ငါးမျိုးတို့တွင် ဤရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ–၌ ဥပ္ပါဒနတ္ထ, ဝဍ္ဎနတ္ထကိုသာ ယူရမည်ဟု သာမညမှ ဝိသေသကို စကားလုအားဖြင့် ပြဆိုသောအရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (စ)၌ အဓိပ္ပေတာ–ထားသည်။

(ဆ)၌ တေန ဝုတ္တံ–ထားရခြင်း–

ဤရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ–ဟူသောအရာ၌ ဥပ္ပါဒန, ဝဍ္ဎနအနက်ရှိသော ဘာဝနာကိုသာ အလိုရှိအပ်၏ဟု ဆိုသဖြင့် ရအပ်သောအကျိုးလဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလို၍ (ဆ)၌ တေန ဝုတ္တံ–ထားသည်။

(တစ်နည်း) (က)စသောဝါကျတို့ဖြင့် ဘာဝေတိပုဒ်၏ အကျယ်ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်တို့ကို မူလတည်ပါဠ်၌ အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုံးအုပ်လိုသောကြောင့် (ဆ)၌ တေန ဝုတ္တံ–ထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* သမ္မတိ သန္တစိတ္တော ဘဝတီတိ သမထော။(သုတ္တ)ကိလေသေ သမေတီတိ သမထော။(ဟောတု)

✔ သမု+ယု–ငြိမ်း၊ ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေခြင်းကြိယာသည်ငြိမ်း ဖျ–နိ။

✔ ရဟန်းတို့၏ တပါးသည် ....ဖြတ်သည် ပ–နိ။

(၅)

ဏှယိ, ပုန,အပရံ–တို့ကား နိပါတ်ပုဒ်။

(၆)

(ဃ) ဩကပ္ပနာ–ဖြင့် သမ္ပာဝနာ၌ သံ, ဘူ–ဓာတ်သည် ထုတိ=ချီးမွမ်းခြင်းအနက်ကို မဟော၊ ဩကပ္ပနာ=ယုံကြည်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။

ဝါသနာ–ဖြင့် ပရိဘာဝနာ၌ ပရိ, ဘူ–ဓာတ်သည် လွှမ်းမိုးခြင်း, ညှဉ်းဆဲခြင်း, ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်းအနက်တို့ကို မဟော၊ ဝါသနာ=ထုံခြင်းအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။

အန္တရဓာပနာ–ဖြင့် ဝိဘာဝနာ၌ ဝိ, ဘူ–ဓာတ်သည် ဝိဘာဝန=ထင်ရှားပြုခြင်းအနက်ကို မဟော၊ ကွယ်ပျောက်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။

(၇)

(ဂ) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ (င) ပန–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။

(ဆ) ဏှမသ္မိံ–၌ ဝိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

(ဆ) အယမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဥပ္ပါဒန, ဝဍ္ဎနအနက်ဖြစ်သော ဘာဝနာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သမ္ပာဝနာ, ပရိဘာဝနာ, ဝိဘာဝနာအနက်ဖြစ်သော ဘာဝနာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(၈)

(င) စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ဘာဝေန္တီ–အရ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးကို ပွားများသောအခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ဘာဝနာမယမဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာဉာဏသမ်–စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။ထိုတွင်–

✔ မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ပါမောဇ္ဇ, ပီတိ, ပဿဒ္ဓိ, သုခ, သမာဓိတို့သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ယထာဘူတဉာဏ်အစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် .... အနုဘာဝတ္ထ။

(တစ်နည်း) မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ နိရာနုသယသန္တာန် အဝိပါကဘာဝ(သတိပဋ္ဌာန်တရား ၄–ပါး)တို့သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရဟုဆိုအပ်သော အရဟတ္တဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပုညဉာဏသမ္ဘာရစသော ဝေးစွာသော အကြောင်းတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ အတ္တဟိတ, ပရဟိတအကျိုးကို ပြီးစေခြင်းအစ အနုပါဒိ–နိဗ္ဗာန်တိုင်– အနုဘာဝတ္ထ။

(ဋီကာကျော် ယောဇနာဂဏ္ဌိပါလာ ဝိပါက်, ကြိယာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းသုံးမျိုးကို ကြည့်၍ ဒီပကတ္ထထုတ်သည်။)

- ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကား ယောနိသောမနသိကာရ။
- အကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကား အယောနိသောမနသိကာရ။
- ဝိပါက်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကား ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံ။
- ကြိယာဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကား နိရာနုသယသန္တာန် အဝိပါကဘာဝ။

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(င) အကုသလာ + မယာ + သာဝကာနံ + ပဋိပဒါ–၌–

✔ ပဋိပဒါ–အရ သတိပဋ္ဌာန် ၄–ပါး ပဋ္ဌည်းတရားသည်–

အကုသလာ–၌ အာ, ခါ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြ။ ပြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

(ဆ) အယမေဝ + အဓိပ္ပေတာ–၌–

✔ အယမေဝ–အရ ဥပ္ပါဒနံ, ဝဓနအနက်ဟုဆိုအပ်သော အတ္ထပညတ်သည်–

အဓိပ္ပေတာ–၌ ဓာတ်–အရ မဟာကု, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြ။

==============

ဝါကျဉယျာဉ် (၁၉၇)

(က) ကသ္မာ ပနေတ္ထ ယထာ ကာမာဝစရကုသလနိဒ္ဒေသေ ဓမ္မပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဒေသနာ ကတာ၊ တထာ အကတွာ ပုဂ္ဂလပုဗ္ဗင်္ဂမာ ကတာတိ?

(ခ) ပဋိပဒါယ သာဓေတဗ္ဗတော။

(ဂ) လ္လာဒိ စတူသု ပဋိပဒါသု အညတရာယ သာဓေတဗ္ဗံ။

(ဃ) န ကာမာဝစရံ ဝိယ ဝိနာ ပဋိပဒါယ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

(င) ပဋိပဒါ စ နာမေသာ ပဋိပန္နကေ သတိ ဟောတီတိ တေမတ္တံ ဒဿေတုံ ပုဂ္ဂလပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဒေသနံ ကရောန္တော "ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ"တိ အာဟ။

ဋ။ ၂၀၈။ ယောဇနာ။ ၁၁၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၂၉။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၅၄။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၄၀၇။

(၁)

(က)(ခ)တို့ကို "လိုက်, လှမ်း, ပြန်, ထည့်၊ ပြင်တုံဘိ၊ ငါးရှိအစပ်မျိုး"နှင့်အညီ အနက်–

(က) ပန–ပရိဟာရပက္ခမှတပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့။ ကာမာဝစရကုသလနိဒ္ဒေသေ–၌။ ဓမ္မပုဗ္ဗင်္ဂမာ–ဓမ္မရှေ့သွားရှိသော။ (ဝါ) ဓမ္မပဓာနရှိသော။ ဒေသနာ–ကို။ ကတာ ယထာ–သို့။ တထာ–တူ။ ဧတ္ထ–ဤရူပါဝစရကုသလနိဒ္ဒေသ၌။ (ဓမ္မပုဗ္ဗင်္ဂမံ–သော။ ဒေသနံ– ကို။) အကတွာ–၍။ ကသ္မာ–ကြောင့်။ ပုဂ္ဂလပုဗ္ဗင်္ဂမာ–ပုဂ္ဂိုလ်ရှေ့သွားရှိသော။ (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်ပဓာနရှိသော။ (ဒေသနာ–ကို။ ဘဂဝတာ–သည်။) ကတာ–နည်း။ ဣတိ–ဤကား အမေးတည်း။

(ခ) ပဋိပဒါယ–ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါဖြင့်။ (ဈာန်မရမီရှေးအဖို့၌ ကျင့်ခြင်းဟူသော ပဋိပတ်ဖြင့်။) သာဓေတဗ္ဗတော–ပြီးစေထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (ကာမာဝစရကုသလနိဒ္ဒေသေ–၌။ ဓမ္မပုဗ္ဗင်္ဂမာ–သော။ ဒေသနာ–ကို။ ကတာ ယထာ–သို့။ တထာ–တူ။ ဧတ္ထ–၌။ ဓမ္မပုဗ္ဗင်္ဂမံ–သော။ ဒေသနံ–ကို။ အကတွာ–၍။ ပုဂ္ဂလပုဗ္ဗင်္ဂမာ–သော။ ဒေသနာ–ကို။ ကတာ–ပြီ။

(ဂ) ဟိ(သစ္စံ)–မှန်၏။ (ပြည်။ဘာဋီ) ဟိ–ချဲ့။ (မင်းခင်းဂဏ္ဍိ) လ္လာဒံ ရူပါဝစရကုသလစိတ္တံ–ကို။ (ပ)

(င) စ–ဆက်။

(၂)

(က) အနုသန္ဓေ

ဤသို့ အထက်ပါဝါကျများဖြင့် ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ–ဟူသောပါဠိတော်တို့၏ သမ္ဗန္ဓ, ပဒတ္ထ, ပဒဝိဂ္ဂဟသံဝဏ္ဏနာများကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ စောဒနာသံဝဏ္ဏနာကို ပြလို၍ ကသ္မာ–စသော (က)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီ

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ပဋိပဒါဖြင့် ပြီးစေအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် (ကာမာဝစရကုသလ် နိဒ္ဒေသ၌ ဓမ္မပုဗ္ဗင်္ဂမဒေသနာကို ပြအပ်သကဲ့သို့ မပြမူ၍) ဤရူပါဝစရကုသလနိဒ္ဒေသ၌ ပုဂ္ဂလပုဗ္ဗင်္ဂမ ဒေသနာကို ပြအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထို...သော် ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။ (ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ...ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဆရာ့စကားသည် သခေ်ပတ္တ, ဂူဠတ္တမျှသာဖြစ်၍ မန္ဒဗုဒ္ဓိတို့ခွဲခြားတေဘန်၍ အကျယ်မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) ပဋိပဒါဖြင့် ပြီးစေအပ်ပုံအကျယ်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။(ဝိတ္ထာရ)

(ဃ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီ

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဤရူပါဝစရစိတ်ကို ပဋိပဒါလေးပါးတွင် တစ်ပါးပါးဖြင့် ပြီးစေအပ်၏– ဟု ဆို၏။ ထို ...သော်လည်း ရူပါဝစရစိတ်နှင့် ကာမာဝစရစိတ်သည် ဝိညာဏဓာတ်ချင်း အတူတူပင် ဖြစ်၍ ကာမာဝစရစိတ်ကဲ့သို့ ပဋိပဒါနှင့်ကင်း၍ ဖြစ်နိုင်ကောင်းသည် မဟုတ်ပါလော။ ("နရှိလျှင်းက၊ န–ကို ပယ်၊ န–မရှိက၊ န–ကို သွင်း၊ ဖြစ်လျှင်း အာဘော်ပေ။" နှင့်အညီ အာဘော်ထားသည်။) ထို ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ကာမာဝစရစိတ်ကဲ့သို့ ပဋိပဒါနှင့်ကင်း၍ ဖြစ်နိုင်, မဖြစ်နိုင်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်သို့ မှတ်ရပါမည်နည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။ (ဗျတိရေကဝါကျ)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ...ဆို၏။ ထို...သော် (ရူပါဝစရစိတ်နှင့် ကာမာဝစရစိတ်သည် ဝိညာဏဓာတ်ချင်းအတူတူဖြစ်ပါလျက် ကာမာဝစရစိတ်တုန်းက ယင်းသို့မဆိုမူ၍ ဤရူပါဝစရစိတ်ကျမှ ပဋိပဒါ(၄)ပါးတွင် တစ်ပါးပါးဖြင့် ပြီးစေအပ်၏ဟု ဆိုသော) ဆရာ့စကားသည် အကြောင်းယုတ္တိနှင့် ကင်း၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။ (ယုတ္တိဒဋ္ဌိ)

(၃)

(ခ)ဖြင့် အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏ–ပယ်သည်။

(တစ်နည်း) "ပုဗ္ဗာ စောဒနာ ဟောတု၊ ဝိသဇ္ဇနာ ပရိဟာရော ဖလံ" ဟူသည်နှင့်အညီ ကာရဏ+ဖလ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်သည်။

(ဃ)ဖြင့် အနွယ+ဗျတိရေက ဆန့်–ဝိရောဓိ၊(တစ်နည်း) ဒဋ္ဌိယ+ဒဋ္ဌိကရဏ ဆန့်–ဝိရောဓိ– ပယ်။

(င)ဖြင့် ဤရူပါဝစရကုသလနိဒ္ဒေသ–၌ ပုဂ္ဂလပုဗ္ဗင်္ဂမဒေသနာကို ပြအပ်၏ဟု ဆိုသဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးလဒ္ဓဂုဏ်ကို ဆက်လက်ပြဆိုထားသောကြောင့် (က)(ခ)၌ တင်သင့်သော နိရုတ္တကဒေါသကို ပယ်သည်။

အမှာ။ ။ (င)ကို ကျမ်းတက်လျှင် (က)(ခ)ကို ဋ္ဌပနာထား၍ တက်ပါ။

(၄)

* ဓာရေတီတိ ဓမ္မော။ ပုဗ္ဗံ, ပုဗ္ဗေ ဝါ ဂစ္ဆတီတိ ပုဗ္ဗင်္ဂမော။ (ပုဗ္ဗ, ဂမု+အ။)

* ဓမ္မော + ပုဗ္ဗင်္ဂမော + ဧတဿာတိ ဓမ္မပုဗ္ဗင်္ဂမာ။

✔ ဓမ္မ+ပုဗ္ဗင်္ဂမ+ဧတ–သည်ငင်း၊ ဓမ္မပဓာန၏ + ဒေသနာတော်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်–ငင်း ဗျု–နိ။

✔ ဓမ္မပဓာန, ဓမ္မရှေ့သွားရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဒေသီယတီ ဧတာယာတိ ဒေသနာ။ (ဒိသီ+ယု။ ဟောခြင်း။)

* ပုံ နိရယံ ဂလတီ ဂစ္ဆတီတိ ပုဂ္ဂလော။ (ပု, ဂလ+အ။)

(တစ်နည်း) ပူတိသဏ္ဍိတံ အာဟာရံ ဂလတီ အဒတီတိ ပုဂ္ဂလော။ (ပူတိ, ဂလ+အ။)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) သတ္တာနံ အာယုံ ပူရေန္တော ဂစ္ဆတီတိ ပူဂေါ။
* ပူဂံ + လာတိ ဘက္ခတီတိ ပုဂ္ဂလော။ (ပူဂ, လာ+အ။) (သူစိ။ ဓာတုပစ္စယဒီပနီ)
* ပုဂ္ဂလော + ပုဗ္ဗင်္ဂမော + ဧတဿာတိ ပုဂ္ဂလပုဗ္ဗင်္ဂမာ။ (ဒေသနာ)
(ခ) ပဋိပဇ္ဇန္တိ ဧတာယာတိ ပဋိပဒါ။
(တစ်နည်း) ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗာတိ ပဋိပဒါ။
✔ ပဋိ, ပဒ+အ ...ရင်း၊ ရခြင်း, ရောက်ခြင်း ...ရင်း ဗျု-နိ။
✔ ပဋိပဒါတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ-နိ။
(င) ပဋိပဇ္ဇတီတိ ပဋိပန္နော။
✔ ပဋိ, ပဒ+တ ...ရင်း၊ အစိတ်ပရမတ္ထသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကျင့်ခြင်းကြိယာသည်ရင်း ဗျု-နိ။
✔ အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကျင့်ခြင်းကြိယာသည် ပ-နိ။

(၅)

(က) အကတ္တာ-ကား သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ (တစ်နည်း) နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ-ကာရန္တ။
(ဂ) အညတရာယ-ကားသဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ အာ-ကာရန္တ။
(င) သတိ-ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ဂစ္ဆန္တာဒိ၊ အံ-ကာရန္တ။
ပုဂ္ဂလပုဗ္ဗင်္ဂမံ-ကား သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။

(၇)

(က) အကတ္တာ-၌ န-ကား ပသဇ္ဇပဋိသေဓတ္ထ။ (န ကတ္တာ အကတ္တာ။ ရူ။ ၃၄၄-သုတ်။)
(ဃ) ဝိယ-ကား ဩပမတ္ထ, ပဋိဘာဂတ္ထ။ ဝိနာ-ကား ဝိပ္ပယောဂတ္ထ။

(၈)

(ဂ) ဣဒံ+သာဓေတဗ္ဗံ-အရ(ဝါ)သာဓေတဗ္ဗံ-၌ဟေတုကမ္မဋ္ဌအရ ရူပကုသိုလ်(ပထမဈာန်)ကိုယူ။
✔ ထို.....သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ ပရိကံ, ဥပ္ပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘူဟူသော ဥပစာရဘာဝနာသည် ဒီပကတ္ထ။
✔ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်, ရူပါဝစရကုသိုလ်ပထမဈာနသမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ ပဋ္ဌာနက္ကရိယကံမှ ကင်းခြင်း, တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနှင့် ပြည့်စုံခြင်း, အဓိကာရ, ဆန္ဒ, သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် ... အနုဘာဝတ္ထ။

အမှာ။ ။ သာဓေတဗ္ဗံ-၌ သာဓ-ဓာတ်အရ ဟေတုကတ္တုဋ္ဌကား ပဋိပဒါလေးပါးတွင် တစ်ပါးပါးတည်း။ တရားကိုယ်မှာ ဈာန်မရမှီ ရှေ့အဖို့၌ ဖြစ်သော ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘူ-ဟူသော ဥပစာရကာမာဝစရဇောများပင်ဖြစ်သည်။

(၉)

"ဓမ္မပုဗ္ဗင်္ဂမာနှင့် ပုဂ္ဂလပုဗ္ဗင်္ဂမာ" အဓိပ္ပါယ်

"ယသ္မိံ သမယေ (ပ) စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ"ဟူရာ၌ စိတ်သည် ပဓာနဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် "ဓမ္မပုဗ္ဗင်္ဂမာ စိတ်တည်းဟူသော ဓမ္မလျှင် ပဓာနရှိသော ဒေသနာ"ဟု ဆိုသည်။

"မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ။ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာရတိ"ဟူသော ဤဒေသနာ၌ကား မဂ္ဂကို ဖြစ်စေတတ်သော, ဈာန်ကို ပြီးစေ၍နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ရသောကြောင့် "ပုဂ္ဂလပုဗ္ဗင်္ဂမာ ပုဂ္ဂိုလ်ပဓာနရှိသော ဒေသနာ"ဟု ဆိုသည်။ (ဘာသာဋီကာ၊ ၂။ ၄၅၄။)

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(ခ) ပဋိပဒါယ+ သာဓေတဗ္ဗတော–၌–

✔ ပဋိပဒါယ–အရ ဈာန်မရမီ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုဟူသော ကာမာဝစရကုသိုလ်ဘာဝနာဓောတို့သည်

ဘာဝေတဗ္ဗ–အရ ပြီးစေအပ်သော ရူပကုသိုလ်ပဌမဈာန်(အပ္ပနာဈာန်)ဓောတို့အား အနန္တရ–ပြ။ ပြိုင်။ ။ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, အာသေဝ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။ (၆)

♦ ယထာရုတန္တိ ခိပ္ပါဘိညာဒန္ဓာဘိညာနုရူပံ။ ခိပ္ပါဘိညဿ ဟိ တိက္ခတ္တုံ ပဝတ္တကာမာဝစရဇဝနာနန္တရံ စတုတ္ထံ အပ္ပနာစိတ္တံ မုပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒန္ဓာဘိညဿ စတုက္ခတ္တုံ ပဝတ္တဇဝနာနန္တရံ ပဉ္စမံ အပ္ပနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (ဋီကာကျော်။ ၁၄၈။)

(ဂ) ဣဒ္ဓံ + သာဓေတဗ္ဗံ–၌ –

✔ ဣဒ္ဓံ–အရ တစ်ပါး, သုံးပါး, နှစ်ပါးသော ရူပကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားသည်–

သာဓေတဗ္ဗ–အရ သုံးပါး, တစ်ပါး, နှစ်ပါးသော ရူပကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာ–အား သဟ–ပြ။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ အဓိ, အာဟာရ, ဣံ။ (၉)

(ဃ) ကာမာဝစရံ + ဥပ္ပဇ္ဇတိ–၌–

✔ ကာမာဝစရံ–အရ တစ်ပါး, သုံးပါး, နှစ်ပါးသော ကာမကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာသည်–

ဥပ္ပဇ္ဇတိ–အရ သုံးပါး, တစ်ပါး, နှစ်ပါးသော ကာမကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာအား သဟ–ပြ။(ပြိုင်=၉)

=============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၉၈)

(က) ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီတိ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စိတွာ ဝိနာ ဟုတွာ အပက္ကမိတွာ။

(ခ) ယော ပနာယမေတ္ထ ဧဝကာရော၊ သော နိယမတ္ထောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဂ) ယသ္မာ စ နိယမတ္ထော၊ တသ္မာ တသ္မိံ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရဏသမယေ အဝိဇ္ဇမာနာနမ္ပိ ကာမာနံ တဿ ပဌမဇ္ဈာနဿ ပဋိပက္ခဘာဝံ, ကာမပရိစ္စာဂေနေဝ စဿ အဓိဂမံ ဒီပေတိ။

(ဃ) ကထံ? "ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီ"တိ ဧဝံ ဟိ နိယမေ ကရိယမာနေ ဣဒံ ပညာယတိ (ပ) ပါရိမတီရသောဝ။

(င) တသ္မာ နိယမံ ကရောတီတိ။

၄။ ၂၀၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၅။ ယောဇနာ။ ၁၁၇။ မြည်သျှ၊ ၂။ ၂၂၉။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၅၅။ မအူသျှ၊ ၂။ ၂၃၇။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၅၄။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၈၇။

(၁)

(ခ) ပန–ဆက်၍ဆိုအံ့။ (မြည်သျှ၊ ဘာဋီ။) ပန–ဝိဝိစ္စသဒ္ဒါ၏ အနက်မှတပါး ဧဝသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို ဆိုဦးအံ့။ (မအူသျှ၊ ၂။ ၂၃၇။)

(ဂ) စ–ဆက်။ ယသ္မာ–ကြောင့်။ (ဧဝကာရော–သည်။) နိယမတ္ထော–၏။ တသ္မာ–ကြောင့်။ (ပ) အဿ(ပဌမဇ္ဈာနဿ)–ကို။ အဓိဂမဥ္စ–ကိုင်း။ (ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီတိ ဣမိနာ–ဖြင့်။ ဘဂဝါ–သည်။) ဒီပေတိ–၏။

(ဃ) ကထံ ဒီပေတိ–ကား။ ဟိ(တံ ပါကဋံ ကရောမိ)–အံ့။ (ဝါ) ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။ (မြည်သျှ။) ဟိ–အဖြေကို ဆိုဦးအံ့။ (ဘာသာဋီကာ။ မအူသျှ။)

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိဥ္ ဝိဝိစ္စပုဒ်၏အနက်နှင့် ကာမေဟိပုဒ်၏ အစပ်သမ္ဗန်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိဝိစ္စေဝဥ္ ဝိဝိစ္စပုဒ်၏ အနက်သာရှိ၍ ဧဝသဒ္ဒါ၏ အနက်မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ... မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဧဝ သဒ္ဒါ၏ အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။(ပ) ဧဝသဒ္ဒါ၏ အနက်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (ဤကား မအူသျှ–အလို ပက္ခန္တရ–ယူ၍ တက်ပုံ တည်း။)

(ဂ)သို့ ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဝိဝိစ္စေဝဥ္ ဧဝသဒ္ဒါသည် နိယမအနက်ရှိ၏ဟု ဆို၏။ ထို ...သော် ယင်း ဧဝသဒ္ဒါ၏ (မှတ်ခြင်းဟူသော) နိယမအနက်ကို အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ယင်းဧဝသဒ္ဒါ၏ နိယမအနက်ဖြစ်ပုံ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ....မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ဧဝသဒ္ဒါ၏ နိယမအနက်ဖြစ်ပုံ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

အမှာ။ ။ ဤကား "ထိုဧဝသဒ္ဒါ၏ မှတ်ခြင်းဟူသော အနက်ကို အကျယ်အားဖြင့် ပြလို၍ ယသ္မာ–အစမိန့်" ဟူသော မအူနိဿယကျမ်းတက်ကို ရှု၍ တက်ပုံတည်း။

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ...ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းနိယမအနက်ရှိသော ဧဝ သဒ္ဒါဖြင့် (သွယ်ဝိုက်၍) ပြအပ်သော ဒီပနတ္ထကို မသိအပ်, မသိနိုင်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ)နိယမအနက်ရှိသော ဧဝသဒ္ဒါဖြင့် (သွယ်ဝိုက်၍) ပြအပ်သော ဒီပနတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

အမှာ။ ။ ဤကား "ဤဆုံးဖြတ်ခြင်းအနက်သည် တိုက်ရိုက်ပြအပ်သော ဒဿနတ္ထ–တည်း။ "ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ– ကာမတို့မှ ကေန်မုချကင်းသောကြောင့်သာ။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ– ပဌမဈာန်ကို ရနိုင်၏။ ကာမတို့မှ မကင်းလျှင် ပဌမဈာန်ကို မရနိုင်"ဟု ဆိုသဖြင့် ကာမတို့သည် ပဌမဈာန်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကြောင်းကိုဒင်း, ကာမတို့ကို ပယ်စွန့်ခြင်းသာ ပဌမဈာန်ရခြင်း၏ နည်းမှန်ဖြစ်ကြောင်းကိုဒင်း ထိုဧဝ–သဒ္ဒါက သွယ်ဝိုက်၍ ပြနိုင်၏။ ထိုသွယ်ဝိုက်၍ ပြအပ်သော အနက်ကား ဒီပနတ္ထတည်း။ ထိုကြောင့် "ယသ္မာ စ (ပ) ဒီပေတိ"ဟု မိန့်သည်–ဟူသော (ဘာသာဋီကာ။ ၁။ ၅၆၅။)ကို မှီး၍ ကျမ်းတက်ပုံတည်း။

(ဃ)သို့ ဥပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ထိုပဌမဈာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍ နေသောအခါဥ် ထင်ရှားမရှိကုန်သော်လည်း ကာမတို့၏ ထိုပဌမဈာန်၏ ပဋိပက္ခ၏ အဖြစ်ကိုဒင်း, ကာမတို့ကို စွန့်ခြင်းဖြင့် ထိုပဌမဈာန်ကို ရခြင်းကိုဒင်း၊ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ–ဟူသော ပါဠ်ဖြင့် (ဝါ) ဝိဝိစ္စေဝဥ္ ဧဝသဒ္ဒါဖြင့် ပြတော်မူ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းဧဝသဒ္ဒါဖြင့် ပြအပ်သောအနက်(ဒီပနတ္ထ)ကို ထင်ရှားစွာ မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဝိဝိစ္စေဝဥ္ ဧဝသဒ္ဒါဖြင့် ပြဆိုအပ်သောအနက် (ဒီပနတ္ထ)ကို ဥပမာဆောင်၍ ထင်ရှားအောင် ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဧဝသဒ္ဒါဖြင့် ပြဆိုအပ်သောအနက် (ဒီပနတ္ထ)ကို ဥပမာဆောင်၍ ထင်ရှားအောင်ပြဆိုသော တပ္ပါကဋီကရဏကား အဘယ်နည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

- တမေဝတ္ထံ ပါကဋံ့တရံ ကာတုံ "ကထ"န္တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ (သာရတ္ထ။ ၁။ ၃၅၅။)
- ဝုတ္တမေဝတ္ထံ ပါကဋံတရံ ကရောန္တော အာဟ "ကထ"န္တိ အာဒိ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၇။)
- ထိုဒီပနတ္ထကိုပင် ဥပမာဆောင်၍ ထင်ရှားအောင်ပြလိုသောကြောင့် "ကထံ"စသည်ကို မိန့်။ (ဘာဋီ၊ ၁။ ၅၆၇။)

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ (ဃ)ဝါကျ၌–ကထံ–ကား ပုစ္ဆာ။ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီတိ–စသည်ကား ဝိဿဇ္ဇနာ။ ယင်းဝိဿဇ္ဇနာ၌လည်း–

✔ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီတိ ဧဝံ (ပ) ပဒီပေါ်ဘာသော ဝိယဖြင့် (ဂ)ဝါကျလာ တသို့ ပဋ္ဌမံ ဈာနံ (ပ) ပဋိပက္ခဘာဝံ, (ဒီပေတိ)ဟူသော စကားကို ရဲ.ပြုသည်။ ထင်ရှားအောင် ဖွင့်ပြသည်။

✔ ဧဝံ ပရိစ္စာဂေနေဝ (ပ) ပါရိမတီရသေဝ–ဖြင့် ကာမပရိစ္စာဂေနေဝ စသော အဓိဂမံ ဒီပေတိကို ရဲ.ပြုသည်။ ထင်ရှားအောင် ဖွင့်ပြသည်။ (ဤသို့ ပက္ခ+ပက္ခန္တရယူ၍ ကျမ်းတက်)

(င)ကား လဒ္ဓဂုဏ်။ (တစ်နည်း) နိဂုမ်းတည်း။

(၃)

(ခ)၌ ဧဝဒိတဗ္ဗော–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဧဝ–သဒ္ဒါသည် (သာမညအားဖြင့်) နိယမ, အဝဓာရဏ, သန္နိဋ္ဌာန, ပဒပူရဏအနက်တို့ကို ဟောနိုင်ငြားသော်လည်း ဤဝိဝိစ္စေဝ၌ ဧဝသဒ္ဒါကား နိမယတ္ထကိုသာ ဟော၏ဟု နေယျတ္ထ, ဝဏ်တ္ထ, သံသယတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ)၌ ဧဝဒိတဗ္ဗော–သဒ္ဒါ ထားသည်။

(ဂ) တသ္မာ–ထားရခြင်း

ဧဝ–သဒ္ဒါ နိယမအနက်ရှိခြင်းကြောင့် ရအပ်သော အကျိုးကို ပြလို၍ (ဂ)၌ တသ္မာ–ထားသည်။

(င)၌ တသ္မာ–ထားရခြင်း

လဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလို၍ (တစ်နည်း) နိဂုမ်းကို ပြလို၍ (င)၌ တသ္မာ–ထားသည်။

(၄)

* နိယမနံ နိယမော။ နိယမိတဗ္ဗောတိ ဝါ နိယမော။ (နိ, ယမု+အ။)
* နိယမော + အတ္ထော + ဧတဿ ဧဝကာရဿာတိ နိယမတ္ထော။

✔ နိယမ+အတ္ထ+ဧတ–သည်ငင်း၊ မှတ်ခြင်းအနက် (ဝါ) မှတ်အပ်သော အနက်၏ ဧဝသဒ္ဒါနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ အကျိုး+အကြောင်း အကြောင်း+အကျိုး စပ်...ငင်း ဗျု–နိ။

✔ မှတ်ခြင်း (ဝါ) မှတ်အပ်သော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ကာမေတီတိ ကာမော။ (ကိလေသာကာမရ၏။)

* ကာမီယတေတိ ကာမော။ (ဝတ္ထုကာမရ၏။)
* ကာမော စ + ကာမော စ ကာမာ။

(ခ) ကရီယတိ ဥစ္စာရီယတီတိ ကာရော။ ဧဝ ဣတိ + ကာရော ဧဝကာရော။

(ဂ) ပဋိဝိရုဒ္ဓါ + ပက္ခာ ပဋိပက္ခာ။

(ဝိရုဒ္ဓသောဂုဏ်၏ + ပက္ခ–အရ ကာမတရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

* ပဋိပက္ခာနံ + ဘာဝေါ ပဋိပက္ခဘာဝေါ။

✔ ပဋိပက္ခကာမတရားတို့၏ + ဝိရုဒ္ဓသောဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်, နိဿယ+နိဿိတ–စပ် ဗျု–နိ။

✔ ဝိရုဒ္ဓသောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

* ပရိစ္စဇနံ ပရိစ္စာဂေါ။ ကာမာနံ + ပရိစ္စာဂေါ ကာမပရိစ္စာဂေါ။
* အဓိဂစ္ဆီယတေ အဓိဂမော။ (အဓိ, ဂမု+အ။ ရခြင်း။)

(ဃ) အန္ဓံ + ကရောတီတိ အန္ဓကာရော။ ပဒီပ္ပတီတိ ပဒီပေါ။ (ပ, ဒိပ+ဏ။)

http://www.dhammadownload.com

* ပဋိပက္ခာ ဟုတွာ ဘူတာ ပဋိပက္ခဘူတာ။
* အဝရီယတီတိ ဩရော။ (အဝ, ရာ+ဏ။ ဆုံးဖြတ်သောအားဖြင့် ယူခြင်း။)
* ဩရေ + ဘဝံ ဩရိမံ။ ဖလံ တာယတီတိ တီရံ။ (တာ+ရ။)
* ဩရိမံ + တီရံ ဩရိမတီရံ။
* တဿ + ပရိစ္စာဂေါ ဩရိမတီရပရိစ္စာဂေါ။
* ပရောယေဝ ပါရော။ ပါရေ + ဘာဝံ ပါရိမံ။
* ပါရိမံ + တီရံ ပါရိမတီရံ။ (ပါ၊ ဘာဋီ။ ၁။ ၅၆၇။)

(၆)

(က) ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စိတွာ-ဖြင့် ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ-၌ ကာမေဟိပုဒ်ကို ဝိဝိစ္စဟူသော နောက်ပုဒ်၌ မစပ်ရ၊ ဝိဝိစ္စေဝဟူသော ရှေးပုဒ်၌သာစပ်၍ အနက်သမ္ဗန်ရမည်ကိုရင်း၊ ဝိဝိစ္စ၌ ဝိ-ပုဗ္ဗ, ဝိစ-ဓာတ်ရင်း၊ တွာ-ပစ္စယန္တ၏ အဖြစ်ကိုရင်း သိစေ။

ဝိနာ ဟုတွာ-ဖြင့် ဝိဝိစ္စ, ဝိဝိစ္စိတွာ၌ ဝိ-ပုဗ္ဗ, ဝိစ-ဓာတ်သည် ပုထက္ကရဏ=အသီးအခြား ပြုခြင်းအနက်ကို မဟော၊ ဝိဝေစန (ဝါ) ဝိနာဘူတ=ကင်းဆိတ်ခြင်းအနက်ဟော ....ရင်း၊ ဝိ-၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကအဖြစ်ကိုရင်း သိစေသည်။ (ပါ၊ ဂဏ္ဌိသစ်၊ ၂။ ၁၅၇။)

(တစ်နည်း) ဝိနာ ဟုတွာ-ဖြင့် ဝိဝိစ္စ၌ ဝိ-ပုဗ္ဗ, ဝိစ-ဓာတ်၏ ဝိဂတ=ကင်းခြင်းအနက်ဟော-ရင်း၊ ဝိ-၏ ဓာတွတ္ထဗာဓက...ရင်း သိစေ။ (ဆင်တဲဂဏ္ဌိ။ ၂၃၅။)

အပက္ကမိတွာ-ဖြင့် ကင်း၏ဟူသည် ပင်ကိုယ်သဘာဝအားဖြင့် ကင်းခြင်းမဟုတ်၊ စွန့်ပယ်သည်၏အစွမ်းဖြင့် ဖဲခွာဆုတ်နစ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် ဝိဝိစ္စေဝ၌ ဧဝသည် အဝဓာရဏစသောအနက်တို့ကို မဟော၊ နိယမအနက်ဟော-သိစေ။

♦ နိယမေစာ-ဝဓာရဏေ၊ သန္နိဋ္ဌာနေ စ ဝုစ္စတေ။
ပဒပူရဏမတ္တေ စ၊ ဧဝ-သဒ္ဒေါ ဝိဘာဝနာ။ (ဂန္ထာဘရဏ။၄၀။)

(၇)

(ဂ) အဝိဇ္ဇမာနာနန္တိ-၌ အဝိ-ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ။ (မအူချ)
စဿ-၌ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘိဏ္ဍနတ္ထ။

(ဃ) ဟိ-ကား တပ္ပါကဋီကရဏတ္ထ, ကာရဏတ္ထ။ (ပြည်ချ) ဝိတ္ထာရတ္ထ။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ)
နူန-ကား နိစ္ဆယတ္ထ, ဓေ႑ဿတ္ထ။
စဿ-၌ စ-ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။

(င) ဣတိ-ကား ပရိသမာပနတ္ထ။ (မအူချ) နိဒဿနတ္ထ။ (ပြည်ချ)

(က) ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်း ဝိဝေစနကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ကာမတို့မှ မကင်းဆိတ်ခြင်း အဝိဝေစနကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဂ) ကာမပရိစ္စာဂေနေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ ကာမတို့ကိုစွန့်ခြင်းကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ကာမတို့ကိုမစွန့်ခြင်းကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဃ) တေသံ ပရိစ္စာဂေနေဝ-၌လည်း ကာမပရိစ္စာဂေနေဝ-အတိုင်း ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

(က) ကာမေဟိ–အရ ဝတ္ထုကာမ, ကိလေသာကာမတို့ကို ယူ၍–

✔ ထို.....သည် ဒုဿနတ္ထ။

✔ အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ သောက, ဘယစသည်သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ဗာလူပသေဝနစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ သံသရာ၌ ကျင်လည်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ခ) ဝေဒိတဗ္ဗော–၌ ဝိဒ–ဓာတ်အရ ဝေသဒ္ဒါနိယမအနက်ရှိ၏ဟူ၍ သိသောပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် (ကြိယာ) စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍–

✔ ထို.....သည် ဒုဿနတ္ထ။

✔ သုတမယဉာဏ်, စိန္တာမယဉာဏ်စသည်သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဝေသဒ္ဒါနိယမအနက်ရှိ၏ဟု သိသဖြင့် (ကာမတို့သည် ပထမဈာန်၏ ပဋိပက္ခတည်း၊ ထိုကာမတို့ကိုစွန့်မှသာ ပထမဈာန်ကိုရ၏ဟုသိရ၍) ကာမတရားတို့ကို စွန့်ခွါဖို့ရန် စီးဖြန်းပွားများသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ (ကာမာဝစရဘာဝနာ)သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ အဓိကာရ, ဆန္ဒ, စတုစက္ကသမ္ပတ္တိစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ပထမဈာန်ကိုရရှိခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်– အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(ခ) သော + ဝေဒိတဗ္ဗော–၌

✔ သော–အရ ဝေသဒ္ဒါတည်းဟူသော အာရုံပစ္စည်းတရားသည်–
ဝေဒိတဗ္ဗော–၌ ဝိဒ–ဓာတ်အရ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ (ပြိုင်=မရှိ)

(ဂ) ပဌမံ ဈာနံ + ဥပသမ္ပဇ္ဇ–၌

✔ ပဌမံ ဈာနံ–အရ ပဌမဈာန်ပစ္စည်းတရားသည်–
ဥပသမ္ပဇ္ဇ–အရ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္ပ၊ ဣံ၊ ဈာန, မဂ္ဂ။ (၉)

==================

ပါဠိကျဉ်းချုပ် (၁၉၉)

(က) တတ္ထ သိယာ "ကသ္မာ ပနေသ ပုဗ္ဗပဒေယေဝ ဝုတ္တော, န ဥတ္တရပဒေ၊ ကိံ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ အဝိဝိစ္စာပိ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရေယျာ"တိ။

(ခ) န ခေါ ပနေတံ ဧဝံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

(ဂ) တံနိဿရဏတော ဟိ ပုဗ္ဗပဒေ ဧသ ဝုတ္တော။

(ဃ) ကာမဓာတုသမတိက္ကမနတော, ဟိ ကာမရာဂပဋိပက္ခတော စ ဣဒံ ဈာနံ ကာမာနမေဝ နိဿရဏံ။

(င) ယထာဟ "ကာမာနမေတံ နိဿရဏံ၊ ယဒိဒံ နေက္ခမ္မ"န္တိ။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(က) တတ္ထ သိယာ–ကို အနိယတ်ဖြည့်၍ ကျနစွာအနက်ပေးပုံ–

(ဝိဝိစ္စေဝကာမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟီတိ– –ဓမ္မေဟိဟူသော။ ယံ ဝစနံ–ကို။ ဘဂဝတာ–သည်။ ဝုတ္တံ–အပ်၏။ (အနိယတ်) တတ္ထ–ထိုဝိဝိစ္စေဝကာမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိဟူသောပါဠိ၌။ (ဌတွာ–ရပ်တန့်၍။ စောဒကဿ–၏။ ဤဒိသီစောဒနာ– သည်။) သိယာ– ဖြစ်ရာ၏။

♦ တ္ထေ (တတ္ထ) သိယာ၊ ရှိတုံပါမူ၊ ကြိယာဝိသေသန၊ သမ္ဗန္ဓဟု၊ ကတ္တုသုံးပါး၊ ထည့်ငြားမလွဲ၊ သမ္ဗန်မြဲ။

(တစ်နည်း) အနိယတ်ရှေးနည်းတူဖြည့်။ တတ္ထ–၌။ ကဿစိ–သူ၏။ ဧဝံ–သို့။ ပရိဝိတက္ကော–သည်။ သိယာ–ရာ၏။ (ဤဝိကပ်၌ သိယာ–ကား အာချာတ်ပုဒ်၊ အသ–ဓာတ်–ဝိဘတ်။)

(တစ်နည်း) အနိယတ်ရှေးနည်းတူဖြည့်။ တတ္ထ–၌။ ဝက္ခမာနာကာရေန–ဆိုလတ္တံ့သောအခြင်းအရာအားဖြင့်။ ကဒါစိ–ရံခါ။ သိယာ(စောဒေယျ)–စောဒနာရာ၏။(ဤဝိကပ်၌ သိယာ–ကား နိပါတ်ပုဒ်။)

♦ သိယာတိ ကဿစိ ဧဝံ ပရိဝိတက္ကော သိယာ၊ ဝက္ခမာနာကာရေန ကဒါစိ စောဒေယျဝါတိ အတ္ထော။ (သာရတ္ထ။ ၂၀၆။)

(ခ) ကို သဗ္ဗနာမ်အစွဲမလွဲစေဘဲ ယောတာလကာရနည်းဖြင့် အနက်–

ဧတံ–ဤရှေးပုဒ်၌သာလျှင် အဝဓာရဏအနက်ရှိသော ဧဝသဒ္ဒါကို ဆိုခြင်းကို။ ဧဝံ–ဤသို့ဆိုရာ ဆိုသော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ (ပဏ္ဍိတေန–သည်။) န ခေါ ပန ဒဋ္ဌဗ္ဗံ–အပ်။ (ကသ္မာ–နည်း။ ကာမေဟိ ဝေါတိ–ဟူ၍။ အဝဓာရဏဿ–၏။ (ဝါ) ကို။ အကတတ္တာ–ကြောင့်တည်း။)

♦ တေန္တိ ပုဗ္ဗပဒေယေဝ အဝဓာရဏဝစနံ။ န ခေါ ပန ဧဝံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ "ကာမေဟိ ဝေါ"တိ အဝဓာရဏဿ အကတတ္တာ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၅။)

(ဃ)ကို ဗျတိရေကထည့်၍အနက်–

ဟိ–ဆက်။ ဟိ(ယုတ္တံ)–သင့်စွ။ (ပ) ဣဒံ ဈာနံ–သည်။ ကာမာနမေဝ–တို့၏သာလျှင်။ (ဝါ) တို့သည်သာလျှင်။ နိဿရဏံ–ဝိသေသအားဖြင့် ကင်းကြောင်း, ပျောက်ကြောင်း, ကင်းရာ, ပျောက်ရာသည်။ ဟောတိ–၏။ (ဗျာပါဒါဒီနံ–တို့၏။ (ဝါ) တို့သည်။ နိဿရဏံ–သည်။ န ဟောတိ။) (ပြည့်သျှ)

♦ ကာမာနမေဝေတံ နိဿရဏံ၊ န ဗျာပါဒါဒီနံ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၅၅။)(ယောဇနာ။ ၁၁၈။)

(င) ယထာဟ–အနက်ပေးပုံ

(ကေန ကာရဏေန–ကြောင့်။ ဣမဿ ဈာနဿ–၏။ ကာမာနမေဝ–တို့၏သာလျှင်။ နိဿရဏဘာဝေါ–ကို။ ဉာယတိ–နည်း။) ယထာ ယေန ကာရဏေန–ကြောင့်။ ကာမာနမေတံ နိဿရဏံ ယဒိဒံ နေက္ခမ္မန္တိ–ဟူ၍။ (ပါထိကဝဂ္ဂေ စ–၌၎င်း။ ဣတိဝုတ္တကေ စ–၌၎င်း။ ဘဂဝါ–သည်။) အာဟ–၏။ (တေန ကာရဏေန–ကြောင့်။ ဣမဿ ဈာနဿ။ ကာမာနမေဝ။ နိဿရဏဘာဝေါ။ ဉာယတိ–အပ်၏။)

(တစ်နည်း:) မယာ–သည်။ ဝုတ္တဿ–ဆိုအပ်သော။ ဝစနဿ–၏။ (ဝါ) ကို။ သာဓကံ–သက်သေဖြစ်သော။ (ဝါ) ပြီးစေတတ်သော။ ယထာ ကိံ ဝစနံ–ကို။ ဘဂဝါ–သည်။ အာဟ–နည်း။ ကာမာနမေတံ နိဿရဏံ ယဒိဒံ နေက္ခမ္မန္တိ–ဟူသော။ ဧတံ ဝစနံ–ကို။ ဘဂဝါ–သည်။ အာဟ–၏။

♦ ယထာဟမှု၊ တွေ့လေမူကား၊ ယထာ + အာဟ၊ နှစ်ပုဒ်ယူမြဲ။

ယေန, ကိံ–စံ၊ ကရိုးထဲ:–ကံ၊ အမှန်ကျေစမြဲ။ (ဘုရားကြီး။ ၆၈၊ ၆၉။)

အမှာ။ ။ ယထာဟ–ရှိသော ဝါကျများကို ဝါကျအပြန်အလှန်အနက်ပေးပါဟု မေးလျှင် ပထမအနက်ပေးနည်းအတိုင်း ဖြေလေ။

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ–ဟူသော ပါဠိတော်စကားနှင့် စပ်၍ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စောဒနာဖြစ်သင့်ပုံကို ပြဆိုပြီး၍ ဤယခုအခါ၌ ထိုစောဒနာ၏ အဖြေပရိဟာရဝိသဇ္ဇနာကို ပြတော်မူလိုသော ဆရာသည် (ခ)မိန့်။ (ပဋ္ဌကတက်လွယ်ပြီ)

(ဂ)သို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် (ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ–ပါဠ်၌) ရှေးဝိဝိစ္စပုဒ်၌သာ ဧဝသဒ္ဒါကို ဆိုခြင်းကို စောဒကဆရာဆိုသည့်အတိုင်း မမှတ်အပ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ဧဝသဒ္ဒါကို ရှေးပုဒ်၌သာ ယောသင့်၍ နောက်ပုဒ်၌ မယောသင့်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ရှေးပုဒ်၌သာ ဧဝသဒ္ဒါကို ယောရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ –အကြောင်း + အကျိုးဆန့်–ဝိရောဓိ–၏။(ပ)စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

♦ ဇဝံ အဋ္ဌုပ္ပဘာဝေ သတိ ကသ္မာ ပုဗ္ဗပဒေယေဝ ဝေကာရော ဝုတ္တောတိ အာဟ "တံ နိဿရဏတော ဟိ"တိ အာဒိ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၈။)

(ဃ)သို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဝါကျ တံ နိဿရဏတော–ဖြင့် ဈာန်သည် ကာမတို့၏ထွက်မြောက်ကြောင်းဟု ဆိုတော်မူ၏။ တိုသို့ ...သော် ဈာန်သည် ကာမတို့ကိုသာ ပယ်ခွာ၍ ဗျာပါဒစသည်တို့ကို မပယ်ခွာဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဈာန်သည် ကာမတို့၏သာ ထွက်မြောက်ကြောင်းဟုဆိုသော ဆရာ့စကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌီကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏–စသည်တက်။

♦ အာဂမ၏၊ ရှေ့နား–ဟိ၊ ယုတ္တိဒဋ္ဌိများသာတည်း။
အာဂမရှေ့၊ ယုတ္တိတွေ့၊ အလေ့ဓမ္မတာ။

♦ ကထံ ပန သမာနေ ဝိက္ခမ္ဘနေ ကာမာနမေဝေတံ နိဿရဏံ၊ န ဗျာပါဒါဒီနန္တိ စောဒနံ ယုတ္တိတော, အာဂမတော စ သာဓေတုံ "ကာမဓာတူ"တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ (သာရတ္ထ။ ၁။ ၃၅၅။)

♦ ကထံ ပန သမာနေ ဝိက္ခမ္ဘနေ ကာမာနမေဝေတံ နိဿရဏံ၊ န ဗျာပါဒါဒီနန္တိ စောဒနံ မနသိကတွာ အာဟ "ကာမဓာတူ"တိ အာဒိ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၈။)

မှတ်ချက်။ ။ မအူသျှင်၌ကား "တံ နိဿရဏတော–ဟူသော ဟိတ်ကို ချဲ့လို၍ ကာမဓာတု–အစရှိသည်ကို မိန့်" ဟုတက်သည်။

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဂ) တံ နိဿရဏတော–ဖြင့် ဈာန်သည် ကာမတို့၏ထွက်မြောက်ကြောင်းတည်းဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကိုပင် အာဂုမ်, ပါဠိဖြင့် မြဲစေ, ပြီးစေလိုရကား (င)မိန့်။

♦ အတ္တနာ ဝုတ္တမတ္ထံ ပါဠိယာ သာဓေန္တော အာဟ "ယထာဟာ"တိ အာဒိ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၈။)

(၃)

(က)၌ တတ္ထ သိယာ–ထားရခြင်း

တတ္ထ သိယာ၊ ပုဒ်ပါဠိလာ၊ စောဒနာစကား။ (အာချာတ်သာမိ။ ၁၀၉။)–နှင့်အညီ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ–ဟူသော ပါဠိတော်နှင့်စပ်၍ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စောဒနာဖြစ်သင့်ပုံကို (ဝါ) စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စောဒနာစကားကို ပရိကပ္ပအားဖြင့် ထုတ်ပြလိုရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (က)၌ တတ္ထ သိယာ–ထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) "ဝွေ့ သိယာ၊ စောဒကာ၊ နှစ်ဖြာသက်၊ ကျိုးအတ္ထ" (ရွှေ။ ၉၇။)နှင့်အညီ "ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ"ဟူသော ပါဠ်၌ ရှေးပုဒ်၌သာ ဧဝသဒ္ဒါကို ဟော၍ နောက်ပုဒ်၌ ဧဝသဒ္ဒါကို မဟောသဖြင့် အကုသိုလ်တရားတို့မှ မကင်းဆိတ်မူ၍လည်း ဈာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍ နေရာသလောဟု ယုံမှားသက်ာရှိသည့်အားလျော်စွာ စောဒနာပုဒ်ကို ထုတ်ပြလိုရာဌာန ဖြစ်သောကြောင့် (က)၌ တထ္တ သိယာ-သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* နိဿရန္တိ နိဂ္ဂစ္ဆန္တိ ဧတေန, ဧတ္ထ ဝါတိ နိဿရဏံ။ (သာရတ္ထ။ မူလဋီကာ။)

✔ နိ, သရ+ယု-သည်ငင်း၊ အစိတ်ပရမတ္ထသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထွက်မြောက်ခြင်းကြိယာသည်ငင်း ဗျု-နိ။

✔ အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထွက်မြောက်ခြင်းကြိယာသည် ပ-နိ။

* တေသံ (ကာမာနံ) + နိဿရဏံ တံနိဿရဏံ။

✔ တ+နိဿရဏ-သည်ငင်း၊ ကာမတို့၏+ပဌမဈာန်နှင့် ပဟာတဗ္ဗ+ပဟာယကစပ်-ငင်း ဗျု-နိ။

✔ ကာမတို့၏(တို့မှ) ထွက်မြောက်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ကာမတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်း, ထွက်မြောက်ရာဖြစ်သော ပဌမဈာန်ဒြပ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပုဗ္ဗေ + ဘဝံ ပုဗ္ဗံ။ ပုဗ္ဗံ + ပဒံ ပုဗ္ဗပဒံ။ (တသ္ဓိ)

* ဥတ္တရေ + ဘဝံ ဥတ္တရံ။ ဥတ္တရံ + ပဒံ ဥတ္တရပဒံ။ (တသ္ဓိ)

(ဃ) ကာမတောယေဝ + ဓာတု ကာမဓာတု။

* အတိက္ကမတိ ဧတ္ထ ဈာနေတိ အတိက္ကမနံ။ အတိက္ကမတိ ဧတ္ထ ဈာနေနာတိ ဝါ အတိက္ကမနံ။

* သုဋ္ဌု + အတိက္ကမနံ သမတိက္ကမနံ။ (တတော)

(ကာမဘဝ၏ + ကောင်းစွာလွန်မြောက်ရာဖြစ်သောအကျင့်နှင့် ပဟာယက+ပဟာတဗ္ဗစပ်။)

* ကာမော 'ဝ + ရာဂေါ ကာမရာဂေါ။

* ကာမရာဂဿ + ပဋိပက္ခံ ကာမရာဂပဋိပက္ခံ။ (တတော)

(င) နိက္ခမတိတိ နိက္ခမံ။ (နိ, ကမု+ဏ။) နိက္ခမံဧဝ နေက္ခမ္မံ။ (နိက္ခမ+ဏျ။)

(တစ်နည်း) နိက္ခမန္တိ နိဂ္ဂစ္ဆန္တိ ဧတ္ထ, ဧတေနာတိ ဝါ နေက္ခမ္မံ။ (နိ, ကမု+ဏျ။)

(ထွက်မြောက်ခြင်း။ နိဿရဏံ-ပုဒ်နှင့် အတူထုတ်။)

(၅)

(က) သိယာ-ကား အာချာတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဘူဝါဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(တစ်နည်း) နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ-ကာရန္တ။(သာရတ္ထ,သာရကော။-နိပါတ် ပြန်ကြည့်။)

(င) ယထာဟ-၌ ယထာ-ကား နိပါတ်ပုဒ်။အာဟ-ကား (ဗြူ+အ) ဘူဝါဒိ၊ ဦ-ကာရန္တ။

ယဒိဒံ-ကား (ယံ+ဣဒံ) သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ(သဗ္ဗနာမ်)ဂိုဏ်း၊ အ-ကာရန္တ။

♦ ယဒိဒံ-သာ၊ ရှိလေရာ၊ သုံးဖြာလိင်နှင့်ရွေး။

♦ ယဒိဒံ-ပုဒ်၊ ထုတ်၍ရှိရာ၊ လိင်, ဝုစ်မှာ၊ သေချာနောက်၌ ရှုမြဲတည်း။(ဘုရားကြီး။၁၂၂။)

(တစ်နည်း) နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။

♦ ယဒိဒန္တိ နိပါတော၊ တဿ ဌာနံ သန္ဓာယ "ယံ ဣဒ"န္တိ။ (ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၅။)

နေက္ခမ္မံ-ကား တဒ္ဓိနာမ်ပုဒ်၊ (တစ်နည်း) ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(ဃ) ကာမာနမေဝ နိဿရဏံ-ဖြင့် (ဂ)ဝါကျ တံနိဿရဏာတော-၌ တ-သဒ္ဒါ၏ ကာမတံရားတို့ကို ဖွဲ့ယူ-ၾငင်း၊ နိဿရဏာပုဒ်ကို နိဿရဏ္ဍိ နိဂ္ဂဏ္ဍိ တောနေ့, တွေ့ ဝါတိ နိဿရဏံ-ဟု ပြု-ၾငင်း၊ ယု-ပစ္စည်း၏ ကရဏာသာဓနေ, အဓိကရဏာသာဓနေအနက်၌ သက် ...ၾငင်း၊ တ-နှင့် နိဿရဏာပုဒ်ကို တေသံ (ကာမာနံ) + နိဿရဏံ တံနိဿရဏံ-ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်ပြု..ၾငင်း၊ တနိဿရဏာဟု ဆိုလိုလျက် နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ တံနိဿရဏံဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုၾငင်း သိစေ။

♦ ကာရဏာ, မိကရဏ၊ နောက်ပုဒ်ပြု၊ ရှေးကပုဒ်နှင့်၊ ဆဋ္ဌီတွဲမြဲ။

♦ ဆဋ္ဌီပြင်က၊ နောက်ပဒ၊ ကရဏ, အဓိကရဏ-ပြု။

ဣဒံ ဈာနံ-ဖြင့် တံနိဿရတော-၌ တံနိဿရဏံ-အရ ဤပထမဈာန်ကိုယူ- သိစေသည်။ ကာမဓာတုသမတိက္ကမနတော-ဖြင့် ဤဈာန်၏ ကာမကို ပိုင်းခြား၍သိခြင်း၏ မရှိခြင်းကို သိစေ။

♦ ကာမဓာတုသမတိက္ကမနတောတိ (ပ) တေန ဣမဿ ဈာနဿ ကာမပရိညာဘာဝမာဟ။(သာရတ္ထ)

ကာမရာဂပဋိပက္ခတော-ဖြင့် မေတ္တာသည် ဗျာပါဒ၏, ကရုဏာသည် ဝိဟိံသာ၏ ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သကဲ့သို့ ဤဈာန်သည် ကာမရာဂ၏ ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၏ဟု သိစေသည်။

♦ ကာမရာဂပဋိပက္ခတောတိ (ပ) တေန ယထာ မေတ္တာ ဗျာပါဒဿ၊ ကရုဏာ ဝိဟိံသာယ၊ ဧဝမိဒံ ဈာနံ ကာမရာဂဿ ဥဇုဝိပစ္စနီကဘူတန္တိ ဒဿေတိ။ (သာရတ္ထ၊၁။၃၅၆။)

(၇)

(က) ပုဗ္ဗပဒေယေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

✔ ရှေးဖြစ်သော ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိပုဒ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ နောက်ဖြစ်သော ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိပုဒ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဃ) ကာမာနမေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ ဝတ္ထုကာမ, ကိလေသကာမတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဗျာပါဒစသောအကုသိုလ်တရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(က) ပန-ကား ဝစနာလင်္ကာရဓောတက။

♦ ပန-သဒ္ဒေါ ဝစနာလင်္ကာရေ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၈။)

(တစ်နည်း:) ပန-ကား ပုစ္ဆာဓောတက။ (ဘာသာဋီကာ)

အဝိဝိစ္စာပိ-၌ အပိ-ကား ဝိဝိစ္စ-ဟူသော အနက်ကို ရှုငဲ့သော အပေက္ခတ္ထ။

♦ အပိ-သဒ္ဒေါ ဝိဝိစ္စာတိ အတ္ထံ အပေက္ခတိ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၈။)

(ဂ) ဟိ-ကား ကာရဏာပုစ္ဆနတ္ထ။ ဝိတ္ထာရတ္ထ။ ကာရဏတ္ထ။

(ဃ) ဟိ-ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ ဒဠှီကရဏတ္ထ။ (ပြည်) ဝိတ္ထာရတ္ထ။ (မအူ)

(၈)

(ဃ) ဝါကျ ဣဒံ ဈာနံ-အရ ရူပကုသိုလ်ပထမဈာန်ကို ယူ၍ထုတ်။ (ဝါကျဥယျာဉ်အမှတ် ၁၉၇။)

"ဣဒံ ဈာနံ ကာမာနမေဝ နိဿရဏံ-၌ အတ္ထာပန္န, အတ္ထာပတ္တိသဒ္ဒိ"

ဤဈာန်သည် ကာမတို့၏သာ နိဿရဏာဖြစ်၏ဟု အနွယကို ဆိုသဖြင့် ဗျာပါဒစသည်တို့၏ နိဿရဏာမဟုတ်ဟု အပြန်အလှန်ဆ၍ သိရသောကြောင့် အတ္ထာပန္နသိဒ္ဓိ, အတ္ထာပတ္တိသိဒ္ဓိရသည်။

♦ ဗျတိ-အနွယ်၊ အနွယ်-ဗျတိ၊ ဆ၍သိ(ပြန်လှန်သိ) သိဒ္ဓိအတ္ထာပတ်။

http://www.dhammadownload.com

(င) ဝါကျ၌ "သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ"

ဤပဌမဈာန်၏ ကာမတို့၏သာ ထွက်မြောက်ကြောင်း, ထွက်မြောက်ရာ၏ အဖြစ်ကို "ကာမာနမေဝ နိဿရဏံ ယဒိဒံ နေက္ခမ္မံ"ဟူသော အာဂုမ်သာဓကပါဠိတော်ဖြင့် မြဲစေအပ်, ပြီးစေအပ်သောကြောင့် (င)ဝါကျ၌ သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိရသည်။

(၁၀)

(ဂ) ဒေသ + ဝုတ္တော–၌

✔ ဒေသ–အရ ဓေဟူသော နာမပညတ်ပစ္စည်းတရားသည်–

ဝုတ္တော–၌ ဝစဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။(ပြိုင်=မရှိ။)

(တစ်နည်း) အာရမ္မဏ, ပုရေ, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

(တစ်နည်း) ဝုတ္တော–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်–

ဒေသ–အရ (ဝါ) ဝုတ္တော–၌ တ–အရ ဓေဟူသော ဝစီဘေဒပရမတ္ထသဒ္ဒအား သဟ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟေ, မိ, ကံ, မဂ်။ (၉)

(ဃ)ကာမာနမေဝ + နိဿရဏံ–၌–

✔ ကာမာနံ–အရ ဝတ္ထုကာမ, ကိလေသာကာမတို့သည်–

နိဿရဏံ–အရ ရူပကုသိုလ်ပဌမဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား ပကတူပ–ပြု။

===============

ဝါကျဥယျာဉ်(၂၀၀)

(က) . ဥတ္တရပဒေပိ ပန ယထာ "ဣဓေဝ ဘိက္ခဝေ သမဏော။ ဣဓ ဒုတိယော သမဏော"တိ ဧတ္ထ ဧဝကာရော အာနေတွာ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗော။

(ခ) န ဟိ သက္ကာ ဣတော အညေဟိပိ နိဝရဏသင်္ခါတေဟိ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ အဝိဝိစ္စ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာရိတုံ။

(ဂ) တသ္မာ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ, ဝိဝိစ္စေဝ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟီတိ ဧဝံ ပဒဒွယေပိ ဒေသ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

(ဃ) ပဒဒွယေပိ စ ကိဉ္စာပိ "ဝိဝိစ္စာ"တိ ဣမိနာ သာဓာရဏဝစနေန တဒင်္ဂဝိဝေကာဒယော ကာယဝိဝေကာဒယော စ သဗ္ဗေပိ ဝိဝေကာ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တထာပိ ကာယဝိဝေကော စိတ္တဝိဝေကော ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကောတိ တယော ဧဝ ဣဓ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

(င) ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟီတိ ကိလေသကာမေဟိ, သဗ္ဗာကုသလေဟိ ဝါ ဝိဝိစ္စာတိ အတ္ထော ယုဇ္ဇတိ။

၄။ ၂၀၉။ သာရတ္ထ၊ ၁၊ ၃၅၆။ ယောဇနာ၊ ၁၁၀။ ပြည်ဆူ၊ ၂။ ၂၃၃။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၅၇။ မဆူသျှ၊ ၁၊ ၂၄၀။ ကျော်စိကဏ္ဍိ၊ ၃၅၅။ မင်းခင်းကဏ္ဍိ၊ ၄၀၉။

(၁)

(က)(ခ)ကို ဝါကျအပြန်အလှန်

(က) ပန–ထိုသို့ရှေးပုဒ်၌သာ ဧဝသဒ္ဒါကို ဟောတော်မူအပ်ပါသော်လည်း။ (ပ) ဝုစ္စတိ ယထာ–သို့။ ဧဝံ–တူ။(ဧဝကာရော–ကို။ အာနေတွာ–၍။) ဝတ္တဗ္ဗော–၏။ (ကသ္မာ–ကြောင့်။ ဝတ္တဗ္ဗော–နည်း။)

(ခ)ဟိ–မှန်။ ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။ ဣတော–ဤကာမစ္ဆန္ဒမှ။ (ပ) ဝိဟာရိတုံ–ငှာ။ န သက္ကာ–ကောင်း။ (တသ္မာ–ကြောင့်။ ဝတ္တဗ္ဗော–၏။)

♦ ဣတောတိ ကာမစ္ဆန္ဒတော။ (သာရတ္ထ)

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) တသ္မာ–ထိုသို့ အတ္ထသမ္ဗန္ဓအားဖြင့် နောက်ပုဒ်သို့လည်း(ဝေ–သဒ္ဒါကို)ဆောင်၍ ဆိုသင့်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ။ပ။ သေ(ဧသော နိယမော)–ဤနိယမအနက်ကို။ ဒဋ္ဌဗ္ဗော–၏။

♦ သေဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ သေ နိယမော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ (သာရတ္ထ။ ၁၊ ၃၅၆။)

(ဃ)ကို အာဒိဝန္တမျှား ပေါ်လွင်စေလျက် ယောတနာလိုက်ရနည်းဖြင့် အနက်ပေး–

(ဃ) စ–ဆက်။ ပဒဒွယေပိ–ဝိဝိစ္စဟူသော ပုဒ်နှစ်ပါးအပေါင်း၌လည်း။ "ဝိဝိစ္စာ"တိ ဣမိနာ သာဓာရဏဝစနေန–ဝိဝိစ္စဟူသော အလုံးစုံသောဝိဝေကတို့အား ဆက်ဆံသော ဤသဒ္ဒါဖြင့်။(ပြည်သျှ) (ဝါ)ဝိဝိစ္စဟူသော ဤအလုံးစုံသော ဝိဝေကတို့နှင့် ဆက်ဆံသော သဒ္ဒါဖြင့်။ (မအူသျှ) တဒင်္ဂဝိဝေကာဒယော စ–တဒင်္ဂ, ဝိက္ခမ္ဘန, သမုစ္ဆေဒ, ပဋိပဿဒ္ဓိ, နိဿရဏဝိဝေကလည်းဖြစ်ကုန်သော။ ကာယဝိဝေကာဒယော စ–ကာယ, စိတ္တ, ဥပဓိဝိဝေကလည်းဖြစ်ကုန်သော။ (ပ) တထာပိ–သော်လည်း။ (သမုစ္ဆေဒဝိဝေကာဒီနံ–တို့၏။ အသမ္ဘဝတော–ခြင်းကြောင့်။) ကာယဝိဝေကော–ငဲ။ (ပ) ဣဓ–ဤ၌ရာနကထာ၌။ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ–ကုန်၏။

♦ တယော ဝေ ဣဓ ဒဋ္ဌဗ္ဗာတိ တယော ဝေ ဣဓ ဈာနကထာယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ သမုစ္ဆေဒဝိဝေကာဒီနံ အသမ္ဘဝတော။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၆။)

(၂)

(က)သို့ ပါဝနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် တံနိဿရဏတော ဟိ ပုဗ္ဗပဒေ သေ ဝုတ္တော–ဝါကျဖြင့် ကာမတို့၏ ထွက်မြောက်ရာ, ထွက်မြောက်ကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့် ဤဧဝသဒ္ဒါကို ရှေ့ပုဒ်၌ ဟောတော်မူသောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထို ...သော် ရှေးပုဒ်၌သာ ဧဝသဒ္ဒါကို ဆိုအပ်, ဆိုသင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ... ကြောင့် (ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ–ဟူသော)နောက်ပုဒ်၌လည်း ဧဝသဒ္ဒါကို ဆောင်၍ ဆိုသင့်သည်၏အဖြစ်ကို ဥပမာသာဓကနှင့်တကွ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...အဗ္ဗာပိတ, အပရိပုဏ္ဏ...၏။...စုဒ်ကြောင့်(က)မိန့်။

♦ ကာမဓာတုတ္တ တမတ္တံ ဒီပေတုံ ပုရိမပဒေယေဝ အဝဓာရဏံ ဂဟိတံ၊ ဥတ္တရပဒေပိ ပန တံ ဂဟေတဗ္ဗမေဝ တထာ အတ္ထသမ္ဘဝတောတိ ဒဿေတုံ "ဥတ္တရပဒေပိ"တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ (သာရတ္ထ။ ၁။ ၃၅၆။)

(ခ)သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ–ဟူသော နောက်ပုဒ်၌လည်း ဧဝသဒ္ဒါကို ဆောင်၍ ဆိုအပ်, ဆိုသင့်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ပင်ဆိုသော်လည်း ပါဠိတော်၌ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ–ဟူသော ရှေ့ပုဒ်၌သာ ဧဝသဒ္ဒါကို ဟောတော်မူထားသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ယင်းသို့ ဆိုရခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ–ဟူသော နောက်ပုဒ်၌လည်း ဧဝသဒ္ဒါကိုဆောင်၍ ဆိုအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ) မိန့်။

♦ ဋ္ဌာနေယေဝ အဝတွာ ကသ္မာ အဋ္ဌာနေပိ အာနေတွာ ဝတ္တဗ္ဗောတိ အာဟ "န ဟိ"တိ အာဒိ။ (ပြည်သျှ။ ပါဠျာနုသန္ဓိ။)

♦ ကသ္မာ ဝတ္တဗ္ဗောတိ အာဟ "န ဟိ"တိ အာဒိ။ (ယောဇနာ)

♦ န, ဟိ တက်ရာ၊ ဟိ–နက်မှာ၊ ဟိတ်ပါ, ဒဋ္ဌီစွဲ။ (ရွှေရေးဆောင်။ ၄၃။)

(ဂ) ပါဝနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ (ပ) ဆိုသင့်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် နောက်ပုဒ်၌လည်း ဧဝသဒ္ဒါကို ဆောင်၍ ဆိုခြင်းကြောင့် တစ်စုံတခုရအပ်သော အကျိုးမရှိ

http://www.dhammadownload.com

(အနန္တကသာဖြစ်၏) ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် နောက်ပုဒ်၌ ဓသဒ္ဒါကို ဆောင်၍ ဆိုရခြင်း၏ အကျိုးလဒ္ဓဂုဏ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...နိရုတ္တကံဒေါသ...။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

♦ ဥတ္တရပဒေပိ အာနေတွာ ဝုစ္စမာနေ ဆော ဂုဏောတိ အာဟ "တသ္မာ"တိ အာဒိ။ (ပြည်သျှ။ ပါဠ္ဌာနုသန္ဓိ)

♦ တသ္မာ–ကို၊ ဟိတ်၏ ဖိုလ်၊ ဖွဲ့ဆိုမြဲထုံးစံ။
ဟိတ်၏ ဖိုလ်မှာ၊ သုံးသပ်ရာ၊ တသ္မာ–ဂုဏ်လဒ္ဓ။

(ဃ) ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ဤဈာနကထာ၌ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ–ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိဝိစ္စဟူ၍ ဝိဝေကအားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသောစကားကို ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် ဝိဝိစ္စအရ ဝိဝေကအားလုံးကို ယူသင့်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့...ကြောင့် ဤဈာနကထာ၌ အလိုရှိအပ်သော ဝိဝေကကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။...အတိဗျာပိတ ...၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ) မိန့်။

♦ ကိံ ပန ဝိဝိစ္စာတိ ဣဒ္ဓေ သဗ္ဗဝိဝေကသာဓာရဏဝစနတော သဗ္ဗေ ဝိဝေကာ သင်္ဂဟေတဗ္ဗာတိ ပုစ္ဆိ သန္ဓာယာဟ "ပဒ္ဒယေပိတာ"တိ အာဒိ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၈။)

(၃)

(က)ဝါကျ ဝတ္တဗ္ဗော–ထားရခြင်း–

ဂဟေတဗ္ဗာ, ဝတ္တဗ္ဗာနှင့်၊ သက္ကာလည်းပြ၊ သာမညသည်၊ ဌာနဝိသေ၊ တည်သင့်ပေလှ၊ အတ္တယုတ္တိ၊ ကြံတွေးရှိ။ (တွင်းကြီး။ ၃၂။)နှင့်အညီ ရှေ့ပုဒ်၌သာ ဓသဒ္ဒါကို သာမညအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော်လည်း နောက်ပုဒ်၌လည်း ဓအနက်ဖြစ်သင့်သောကြောင့် ဤနေရာ၌ နောက်ပုဒ်၌လည်း ဓသဒ္ဒါကို ဆောင်၍ဆိုရမည်ဟု ဝိသေသအရာ၌ အဓိပ္ပါယ်တည်သည်ကို ပြလို၍ ထားသည်။

(ဂ)ဝါကျ တသ္မာ–ထားရခြင်း

ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ–ဟူသော နောက်ပုဒ်၌လည်း ဓသဒ္ဒါကို ဆောင်၍ ဆိုရခြင်း၏ အကျိုးလဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလို၍ (ဂ)၌ တသ္မာ–ထားသည်။

(၄)

* တဿ + အင်္ဂ တဒင်္ဂ။ တဒင်္ဂေန + ဝိဝေကော တဒင်္ဂဝိဝေကော။

* တဒင်္ဂဝိဝေကော + အာဒိ + ဓေတေသံ ဝိဝေကာနန္တိ တဒင်္ဂဝိဝေကာဒယော။

✔ တဒင်္ဂဝိဝေက–ပုဒ်+အာဒိ–ပုဒ်+ဓတ–ပုဒ်သည်ရင်း၊ အစဖြစ်သော တဒင်္ဂဝိဝေက၏+ အလုံးစုံသောဝိဝေကတို့နှင့် အာဒိ+အာဒိဝန္တ၊ ဂုဏ်+ဂုဏော–စပ်...ရင်း ဗျု–နိ။

✔ တဒင်္ဂဝိဝေကအစရှိကုန်သော ဝိဝေကတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) စိတ္တံ နီဝရန္တိ ပရိယောနဒ္ဓန္တီတိ နီဝရဏာ။ (နီ, ဝရ+ယု။)

* နီဝရဏာတိ + သင်္ခါတာ နီဝရဏသင်္ခါတာ။ (တေဟိ)

(ဃ) ဒွိန္နံ + သမူဟော ဒွယံ။ ပဒါနံ + ပဒဒွယံ။ (တသ္မိံ)

* သာဓာရဏံ + ဝစနံ သာဓာရဏဝစနံ။ (ဣမိနာ)

* ကုစ္ဆိတာနံ ကေသာဒီနံ + အာယော ပဝတ္တိဋ္ဌာနန္တိ ကာယော။

* ကာယေန + ဝိဝေကော ကာယဝိဝေကော။ (မအူသျှ၊ ၂။ ၂၆၈။)

* ကာယဝိဝေကော + အာဒိ + ဓေတေသံ ဝိဝေကာဒီနန္တိ ကာယဝိဝေကာဒယော။

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(က) ဥတ္တရပဒေဟိ–၌ ဥတ္တရ–ကား ဘာဝတဒ္ဓိတ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
ဥတ္တရပဒေ–ကား ကမ္မဓာရာယ်သမာသ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
အပိ–ကား ဥပသာရ၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ ဣ–ကာရန္တ။
(ခ) သဏ္ဌာ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။
ဣတော–ကား အဗျယတဒ္ဓိတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ ဩကာရန္တ။
အညေဟိ–ကား သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
ယုဇ္ဇတိ–ကား (ယုဇ+ယ+တိ) ဒိဝါဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

ကိလေသကာမေဟိ–ဖြင့် အကုသလေဟိအရ ကိလေသကာမကိုယူ ...သိစေ။
သဗ္ဗကုသလေဟိ ဝါ–ဖြင့် အကုသလေဟိအရ အလုံးစုံသောအကုသိုလ်တရားကို ယူ...သိစေ။
အပေါင်းသံဝဏ္ဏနာပါဠိ–ဖြင့် ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိကို သဒ္ဒက္ကမရှိတိုင်း အနက်မပေးရ၊ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ ဝိဝိစ္စဟု အတ္ထက္ကမအားလျော်စွာ အနက်သမွန်ရမည်ဟု သိစေသည်။

(၇)

(ဃ) တယော ဓဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည် ထုတ်ပုံ–

✔ ကာယဝိဝေက, စိတ္တဝိဝေက, ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ တဒင်္ဂ, သမုစ္ဆေဒ, ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ, နိဿရဏ, ဥပဓိဝိဝေကတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ကာယ, စိတ္တ, ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကသုံးပါးတို့၏ ကင်းဆိတ်ခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(က) ဥတ္တရပဒေပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။
ပန–ကား အရုစျတ္ထဇောတက။
(ဃ) ပဒဒ္ဓယေပိ–၌ ပိ–ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ, အဝယဝသမ္ဘာဝနတ္ထ။
စ–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ ကိဥ္စာပိ–ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။
တထာပိ–ကား အရုစျတ္ထ, ဂရဟတ္ထ။

(၈)

(ခ) ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ–၌ ဈာနံ–အရ ရူပါဝစရကုသိုလ်ပဌမဈာန်ကိုယူ၍ ထုတ်။

(ဂ)ဝါကျ ဒဋ္ဌဗ္ဗော–ထားရခြင်း

ဝိဝိစ္စ–ဟူသော နောက်ပုဒ်၌လည်း ဓဝ–သဒ္ဒါကို ဆောင်၍ ဆိုသင့်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် “ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ, ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ”ဟူသော နှစ်ပုဒ်လုံး၌လည်း ဤနိယမအနက်ကိုမှတ်ရမည်ဟု သန္နိဋ္ဌာနတ္ထ, မုချတ္ထ, နီတတ္ထအားဖြင့် ပြလို၍ (ဂ)၌ ဒဋ္ဌဗ္ဗော–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဃ)ဝါကျ၌ ဒဋ္ဌဗ္ဗော–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ, ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ–ဟူသော နှစ်ပုဒ်လုံး၌ ပါသော ဝိဝိစ္စ သဒ္ဒါသာမန်ဖြင့် ဝိဝေကအားလုံးကို ယူသင့်သော်လည်း ဤဈာနကထာ၌ သမုစ္ဆေဒဝိဝေကစသော ဝိဝေကငါးပါးတို့၏ မဖြစ်သင့်ခြင်းကြောင့် ကာယဝိဝေက, စိတ္တဝိဝေက, ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကဟူသော ဝိဝေကသုံးပါးတို့ကိုသာ ဤဈာနကထာ၌ ယူရမည်ဟု သန္နိဋ္ဌာနတ္ထ, မုချတ္ထ, နီတတ္ထအားဖြင့် ပြလို၍ (ဃ)၌ ဒဋ္ဌဗ္ဗော–သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၉)

(က) အဓိပ္ပါယ်

ဤဈာနကထာ၌ ကာယ, စိတ္တ, ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကသုံးပါးကိုသာယူ။ အကြောင်းကား—ဤ ဈာနကထာ၌ သမုစ္ဆေဒဝိဝေကစသော ဝိဝေကငါးပါးတို့ မဖြစ်သင့်ခြင်းကြောင့်တည်း။ (သာရတ္ထ၊၁–နံပါတ်၅)

(ခ) အဓိပ္ပါယ်

တရားကိုယ်အားဖြင့် လောဘတစ်ခုတည်းသာဖြစ်သော်လည်း ဖြစ်ပုံအချင်းအရာ အာကာရ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ငင်း, အခိုက်အတန့်အထူးအပြား၏ အစွမ်းအားဖြင့်ငင်း လောဘ၏ ဆန္ဒ, ရာဂအစရှိသော ဘေဒကို သိအပ်၏။ (ဥပမာ=တစ်ကောင်တည်းသော နွားကိုပင် ငယ်စဉ်အခါ၌ ဝစ္ဆ၊ ဆုံးမလောက်သည့် အရွယ်အခါ၌ ဒမ္မ၊ ဝန်ဆောင်နိုင်လောက်အောင်ကြီးပြင်းလာသောအခါ၌ ဗလိဗဒ္ဒ–ဟူ၍ အခိုက်အတန့်ကို စွဲ၍ ခေါ်ဝေါ်သကဲ့သို့တည်း။)

♦ သွာယံ ပဘေဒေါ ဧကဿေဝ လောဟဿ ပဝတ္တိအာကာရဝသေန, အဝတ္ထာဘေဒဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယထာ "ဝစ္ဆော ဒမ္မော ဗလီဗဒ္ဒေါ"တိ။ (သာရတ္ထ၊၁။၃၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၊၁။၁၆၄။)

"ဆန္ဒ, ရာဂ, ဆန္ဒရာဂ အဓိပ္ပါယ်"

✔ တောင့်တသော အခြင်းအရာအားဖြစ်သော အားနည်းသောလောဘသည် အလိုရှိခြင်းတည်း ဟူသော အနက်အားဖြင့် ဆန္ဒမည်၏။

✔ ထိုတက်အားကြီးသော လောဘသည် တပ်ခြင်းဟူသော အနက်အားဖြင့် ရာဂမည်၏။

✔ ထို့ထက်အလွန်အားကြီးသော ထူထဲသောရာဂသည် ဆန္ဒရာဂမည်၏။

♦ ပတ္ထနာကာရေန ပဝတ္တော ဒုဗ္ဗလော လောဘော ဆန္ဒနဋ္ဌေန ဆန္ဒော၊ တတော ဗလဝါ ရဉ္ဇနဋ္ဌေန ရာဂေါ၊ တတောပိ ဗလဝတရော ဗဟလရာဂေါ ဆန္ဒရာဂေါ။(သာရတ္ထ၊၁။ ၃၅၅)

(၁၀)

(ခ) ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ–၌

✔ ကာမေဟိ–အရ ဝတ္ထုကာမ, ကိလေသကာမသည်–
ဝိဝိစ္စေဝ–အရ ပထမဈာန်အား ပကတူပ–ပြု။

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၀၁)

(က) ကိလေသကာမပက္ခေ ပန "ဆန္ဒော"တိ စ "ရာဂေါ"တိ စ ဧဝမာဒီဟိ အနေကဘေဒေါ ကာမစ္ဆန္ဒောယေဝ "ကာမော"တိ အဓိပ္ပေတော။

(ခ) သော စ အကုသလပရိယာပန္နောပိ သမာနော "တတ္ထ ကတမော ကာမစ္ဆန္ဒော ကာမော"တိ အာဒီနာ နယေန ဝိဘင်္ဂေ ဈာနပဋိပက္ခတော ဝိသုံ ဝုတ္တော။

(ဂ) ကိလေသကာမတ္တာ ဝါ ပုရိမပဒေ ဝုတ္တော၊ အကုသလပရိယာပန္နတ္တာ ဒုတိယပဒေ။

(ဃ) အနေကဘေဒတော စဿ "ကာမတော"တိ အဝတွာ "ကာမေဟီ"တိ ဝုတ္တံ။

ဋ္ဌ။၂၀၉။ သာရတ္ထ။ ၃၅၇။ ယောဇနာ။ ၁၁၉။ ပြည်သျှ၊၂။၂၄၅။ ဘာဋီ၊၂။၄၆၁။ မဒ္ဒသျှ၊၂။၂၄၅။ ကျော်စံကျွဲ။ ၃၅၇။ မင်းခင်းကျွဲ။ ၄၉၁။

(၁)

(က)ကို ဗျာတိရိက်ထည့်၍ အနက်–

ပန–ဝတ္ထုကာမတို့၏ အဘိ၌ဆိုအပ်သော နည်းမှတပါး ကိလေသကာမအဘို့၌ ဆိုအပ်သော နည်းကို ဆိုဦးအံ့။ ကိလေသကာမပက္ခ–၌ (ပ) အနေကဘေဒေါ–ကာမာသဝ, ကာမရာဂသံယောဇဉ်

http://www.dhammadownload.com

စသည်, ရူပတဏှာစသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် များသောအပြားရှိသော။ ကာမစ္ဆန္ဒေဝယေဝ–(ကာမသဘာဝေါ ယေဝ ဆန္ဒော) ကာမသဘောရှိသည်သာလျှင်ဖြစ်သော ဆန္ဒကို။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) ကာမသဘောရှိသော ဆန္ဒကိုသာလျှင်။ (မအူသျှ) ကာမေတိ–ဟူ၍။ အဓိပ္ပေတော–၏။ (ကတ္တုကမျတာဆန္ဒော–ကို။ နှ အဓိပ္ပေတော–အပ်။ ကုသလစ္ဆန္ဒောပိ–ကိုလည်း။ နှ အဓိပ္ပေတော–အပ်။)

♦ အနေကဘေဒေါတိ ကာမာသဝကာမရာဂသံယောဇနာဒိဝသေန ရူပတဏှာဒိဝသေန စ အနေကပ္ပဘေဒေါ။ ကာမစ္ဆန္ဒေဝယေဝါတိ ကာမသဘာဝေါယေဝ ဆန္ဒော၊ န ကတ္တုကမျတာ ဆန္ဒော၊ နပိ ကုသလစ္ဆန္ဒောတိ အဓိပ္ပါယော။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၇။)

(ခ) စ–ဆက်။ သော (ကာမစ္ဆန္ဒော)–ကို။ (ပြည်) (တစ်နည်း) သော စ ကာမော–ထိုကိလေသ ကာမကိုကား။ (မအူသျှ) အကုသလပရိယာပန္နော–(ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟီဟူသောပုဒ်၌ ဟောတော်မူအပ် ကုန်သော) အကုသိုလ်၌ အကျုံးဝင်သည်။ သမာနောပိ–သော်လည်း။ (အပိ–သဒ္ဒါ အရုစျတ္ထ၊ အဋ္ဌာန ပယုဂ်။) (ပ) ဝိသုံ–သီးသန့်။ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တော–၏။

♦ အကုသလပရိယာပန္နောပီတိ "ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟီ"တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တအကုသလေသု အန္တောဂဓောပိ။(သာရတ္ထ)

(ဂ) ဟိတ်, သမ္ဗန္ဓ်နှင့် ကတ္တားထည့်–

ဝါ–ကား။ သော(ကာမော)–ကို။ (လိုက်) တဿ ကာမဿ–သည်။ (ဝါ) ၏။ ကိလေသကာမ တ္တာ–ကြောင့်။ ပုရိမပဒေ။ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တော။ (ပ)

(ဃ) စ–ဆက်။ အဿ–ထိုကာမ၏။ အနေကဘေဒတော–ကြောင့်။ ကာမတောတိ–၍။ အဝတွာ–၍။ ကာမေဟီတိ–ဟူ၍။ (ဗဟုဝစနံ–ကို။) ဝုတ္တံ–၏။

(၂)

(ခ) ဥပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ကိလေသကာမအဘို့၌ ကာမစ္ဆန္ဒကိုသာ ကာမဟူ၍ အလိုရှိအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော်လည်း ထိုကာမစ္ဆန္ဒသည် ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ–ဟူသော နောက်ပုဒ်၌ ဟောတော်မူအပ်သော အကုသိုလ်၌ အကျုံးဝင်ပြီးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် (ခ)ဖြင့် ....မဆိုသင့်။ ကာမစ္ဆန္ဒကို တစ်သီးတစ်ခြားဟောရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် ထိုကာမစ္ဆန္ဒကို တစ်သီးတစ်ခြားဟောတော်မူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (မအူသျှ၊၂။၂၄၅။)

♦ လက္ခဏကို၊ ပိ–နှင့် ဆိုမူ၊ ထိုလက္ခဏ၊ စောဒကာ၏၊ ပြင်ရ ဟေတု–အာဘော်တည်း။ (မောင်းထောင်နိယ်)

(ဃ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဝါကျ ကိလေသကာမတ္တာ ဝါ ပုရိမပဒေ ဝုတ္တော–ပါဌ်ဖြင့် ကိလေသကာမ၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမစ္ဆန္ဒကို ရှေးပုဒ်၌ ဘုရားရှင်ဟောတော်မူအပ်သောဟု ဆို၏။(က–ဝါကျကို ဥပနာထားလျှင်လည်း မှန်သည်။) ထိုသို့ ...သော် ကာမစ္ဆန္ဒသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် လောဘစေတသိက်တစ်ခုတည်းသာဖြစ်သောကြောင့် ကာမတောဟု ဧကဝုစ်ဖြင့်သာ ဟောသင့်၍ ကာမေဟီဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် မဟောသင့်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်သော်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ကာမတောဟု ဧကဝုစ်ဖြင့် မဟောမူ၍ ကာမေဟီဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ဟောတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် ကာမတောဟု ဧကဝုစ်ဖြင့် မဟောမူ၍ ကာမေဟီဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ဘုရားရှင်ဟောတော်မူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

♦ ယဒိ ကိလေသကာမော ပုရိမပဒေ ဝုတ္တော၊ တံ ကထံ ဗဟုဝစနန္တိ အာဟ "အနေကဘေဒတော"တိ အာဒိ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၇။)

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(က)ဝါကျ အဓိပ္ပေတော–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ကာမစ္ဆန္ဒ, ကတ္တုကမျတာဆန္ဒ, ကုသလစ္ဆန္ဒတို့တွင် ကိလေသကာမပက္ခ၌ ကာမစ္ဆန္ဒကိုသာ ကာမအရ ယူရမည်ဟု ကာမသာမညမှ ကာမဝိသေသကို စကားလုအားဖြင့်ပြဆိုရာဌာနဖြစ်၍ထားသည်။

(ဂ) ဝါကျ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဈာန်၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့် ကာမစ္ဆန္ဒကို သီးခြင်းဟောတော်မူအပ်၏ဟူသော အကြောင်းအနက်မှတပါး ထိုကာမစ္ဆန္ဒကို ကိလေသကာမ၏အဖြစ်ကြောင့် ရှေးပုဒ်၌ ဟောတော်မူအပ်၏, အကုသိုလ်၌ အကျုံးဝင်သောကြောင့် နောက်ပုဒ်၌ ဟောတော်မူအပ်၏ဟူသော အကြောင်း, အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (ဂ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

(ခ) * ပဋိဝိရုဒ္ဓေါ + ပက္ခော ပဋိပက္ခော။ ဈာနဿ + ပဋိပက္ခော ဈာနပဋိပက္ခော။

✔ ဈာန+ပဋိပက္ခ ...ငင်း၊ ဈာန်၏ + ပဋိပက္ခဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်– ငင်း (တစ်နည်း)

ဈာန်၏ + ဆန့်ကျင်ဘက်ကာမတရားနှင့် ပဟာယက+ပဟာတဗ္ဗစပ်– ငင်း ဗျု–နိ။

✔ ဈာနပဋိပက္ခဘောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

♦ ဈာနပဋိပက္ခောတိ ဈာနဿ ပဋိပက္ခဘာဝတော။ (သာရတ္ထ။ ၃၅၇။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဆန္ဒေတီတိ ဆန္ဒော။ ကာမောယေဝ + ဆန္ဒော ကာမစ္ဆန္ဒော။

* အနေကော + ဘေဒေါ + ယဿ(ကာမစ္ဆန္ဒဿာ)တိ အနေကဘေဒေါ။ (ပါရာဇိကဏ်ယောဇနာ)

(တစ်နည်း) အနေကာ + ဘေဒါ + ဧတဿ ကာမစ္ဆန္ဒဿာတိ အနေကဘေဒေါ။(မဏိ၊ ၂။ ၂၄၅။)

(များစွာသောအပြား၏ + ကာမစ္ဆန္ဒနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

(ဂ) ကိလေသေတီတိ ကိလေသော။ ကာမေတီတိ ကာမော။

* ကိလေသော စ + သော + ကာမော စာတိ ကိလေသကာမော။

* တဿ + ဘာဝေါ ကိလေသကာမတ္တံ။ (တဿ)

* အကုသလေသု + ပရိယာပန္နော အကုသလပရိယာပန္နော။

* တဿ + ဘာဝေါ အကုသလပရိယာပန္နတ္တံ။ (တဿ)

(၅)

(က)	ကာမစ္ဆန္ဒော–၌ ဆန္ဒော–ကား	ပုံလိင်၊ မနောဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
	အဓိပ္ပေတော–ကား	(အဓိ, အပိ, ဣ+တ) ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
	သမာနော– ကား	သမ+ယု။ (တစ်နည်း) အသ+မာန။
	ပရိယာပန္နော–ကား	(ပရိ, အာ+ပဒ+တ။)
	ဝိသုံ –ကား	နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟီတန္တ။

(၆)

(က)ကာမစ္ဆန္ဒောယေဝ "ကာမော"တိ အဓိပ္ပေတော–ဖြင့် ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ–၌ ကာမအရ ကတ္တုကမျတာဆန္ဒ, ကုသလစ္ဆန္ဒတို့ကို မယူရ၊ ကာမစ္ဆန္ဒကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (သာရတ္ထ၊၁။၃၅၇။)

ကိလေသကာမပက္ခေ (ပ) အနေကဘေဒေါ–ဖြင့် ကာမစ္ဆန္ဒသည် ကိလေသကာမပက္ခ၌ (ပ) များသောအပြားရှိ၏ဟု သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(က) ကာမစ္ဆန္ဒော၀ယေ၀–၌ ၀ေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်ထုတ်ပုံ–

✔ ကာမစ္ဆန္ဒသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ကတ္တုကမျတာဆန္ဒ, ကုသလစ္ဆန္ဒတို့သည် နိ၀တ္တေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ကာမစ္ဆန္ဒ၏အလိုရှိတတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္တ။

(တစ်နည်း) ကာမစ္ဆန္ဒ၏ အနေကဘေဒဘောဂုဏ်သည်ငင်း, ဈာနပဋိပက္ခဘောဂုဏ်သည်ငင်း အနုညာတတ္တ။ (သာရတ္ထသာဓက။ ၁–နံပါတ်ရှု။)

(က) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ စ–သဒ္ဒါ (၂)လုံးကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။ ဣတိ–သဒ္ဒါတို့ကား အာကာရတ္ထ၊ ပဒတ္ထဝိပ္ပလ္လာသတ္ထ။

(၈+၉)

(ခ) ၀ုတ္တော (ဂ) ၀ုတ္တော (ဃ)၀ုတ္တံ–တို့၌ ခာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ယူ။ အဓိပ္ပေတော–၌ တ–အရ ကာမစ္ဆန္ဒ၏ တရားကိုယ်ဖြစ်သော လောဘကိုယူ။ (ထုတ်ပြ)

(၁၀)

(က) ကာမစ္ဆန္ဒော၀ယေ၀ အဓိပ္ပေတော–၌–

✔ ကာမစ္ဆန္ဒော–အရ လောဘပစ္စည်းတရားသည်–

အဓိပ္ပေတော–၌ တ–ပစ္စည်းအရ လောဘကြဉ်– လောဘသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညဲ, သမ္ပ၊ ဟေတု။ (၇)

(တစ်နည်း) ကာမစ္ဆန္ဒော–အရ ရှေးရှေးသော လောဘမူဇောပစ္စည်းတရားသည် အဓိပ္ပေတော–၌ တ–အရ နောက်နောက်သော လောဘမူဇောပစ္စယုပ္ပန်အား အနန္တရ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, အာသေ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။ (၆)

=============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၀၂)

(က) အညေသမ္ပိ စ ဓမ္မာနံ အကုသလဘာဝေ ဝိဇ္ဇမာနေ "တတ္ထ ကတမေ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ ကာမစ္ဆန္ဒော"တိ အာဒိနာ နယေန ဝိဘင်္ဂေ ဥပရိဈာနင်္ဂပစ္စနီကပဋိပက္ခဘာ၀ဒဿနတော နီ၀ရဏာနေ၀ ၀ုတ္တာနိ။

(ခ) နီ၀ရဏာနိ ဟိ ဈာနင်္ဂပစ္စနီကာနိ၊ တေသံ ဈာနင်္ဂါနေ၀ ပဋိပက္ခာနိ၊

(ဂ) ဝိဒ္ဓံသကာနိ ဝိဃာတကာနီတိ ၀ုတ္တံ ဟောတိ။

(ဃ) တထာ ဟိ "သမာဓိ ကာမစ္ဆန္ဒဿ ပဋိပက္ခော၊ ပီတိ ဗျာပါဒဿ၊ ဝိတက္ကော ထိနမိဒ္ဓဿ၊ သုခံ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ၊ ဝိစာရော ဝိစိကိစ္ဆာယာ"တိ ပေဋကေ ၀ုတ္တံ။

ဌ။၂၁၀။ မူလဋီ။၁၀၁။ ယောဇနာ။ သာရတ္ထ။၃၅၇။ ပြည်သျှ။၂။၂၃၈။ ဘာဋီ။၂။၄၆၁။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။၃၅၇။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၉၁။

(၁)

(က) စ–ဆက်။ အညေသံ–ကာမစ္ဆန္ဒစသော နီ၀ရဏတို့မှ တပါးကုန်သော။ ဓမ္မာနံ–ဒိဋ္ဌိ, မာန, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပအစရှိကုန်သောတရား, ဖဿစသော တရားတို့၏။ အကုသလဘာဝေ–သည်။ ဝိဇ္ဇမာနေပိ–သော်လည်း။ (ပ) နီ၀ရဏာနေ၀–ဈာနင်၏ ပစ္စနီကဖြစ်သော နီ၀ရဏတို့ကိုသာလျှင်။ (ဘဂ၀တာ။) ၀ုတ္တာနိ–ကုန်၏။ (အညေ–ကုန်သော။ ဓမ္မာ–တို့ကို။ န ၀ုတ္တာ–ကုန်။)

♦ အညေသမ္ပိ စာတိ ဒိဋ္ဌိမာနာဒီနံ ဖဿာဒီနဉ္စ။ (မူလဋီ။ ၁၀၁။)

http://www.dhammadownload.com

(ခ)ကို ဟေတာလင်္ကာရနည်းဖြင့် အနက်-

ဟိ(ယုတ္တံ)-သင့်စွ။ (ပြည်သျှ) ဟိ-ချဲ့။ (မအူသျှ၊ ဘာသာဋီကာ) နီဝရဏာနိ-တို့သည်။ ဈာနင်္ဂပစ္စနီကာနိ-ဈာနင်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကုန်၏။ တေသံ-ထိုဈာနင်တို့၏။ (ပဝတ္တိနိဝါရဏတော-ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်တတ်သည် အဖြစ်ကြောင့်။) တေသံ-ထိုပစ္စနီကဖြစ်သော နီဝရဏတို့၏။ (ဝါ) တို့ကို။ ဈာနင်္ဂါနေဝ-တို့သည်သာလျှင်။ ပဋိပက္ခာနိ-ပဟာယကပဋိပက္ခဖြစ်ကုန်၏။

♦ ဈာနင်္ဂပစ္စနီကာနီတိ ဈာနင်္ဂါနံ ပဝတ္တိနိဝါရဏတော ဈာနင်္ဂပစ္စနီကာနိ။ (သာရတ္ထ၊၁။ ၃၅၇။)

(ဃ) သမာဓိကာမစ္ဆန္ဒဿ ပဋိပက္ခော-ကို ဟေတာလင်္ကာရနည်းဖြင့် အနက်ပေး-

သမာဓိ-သည်။ ကာမစ္ဆန္ဒဿ-၏။ ပဋိပက္ခော-သည်။ ဟောတိ-၏။ (ကသ္မာ-နည်း။) ရာဂပဏိဓိယာ-ရာဂဟူသော ဣစ္ဆဖြစ်သော ရူပါရုံစသည်တို့၌ စိတ်ကိုထားတတ်သော တရား၏။ ဥဇုဝိပစ္စနီကဘာဝတော-ကြောင့်ရင်း။ နာနာရမ္မဏေဟိ-တို့သည်။ ပလောဘိတဿ-ဖြားယောင်းအပ်သည်ဖြစ်၍။ ပရိဗ္ဘမန္တဿ-ထက်ဝန်းကျင်လည်သော။ စိတ္တဿ-၏။ သမာဓာနတော-အညီအညွတ်ကောင်းစွာတည်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်ရင်းတည်း။ (ပြည်သျှ၊၂။၂၃၈၊၂၃၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၈။)

(ဃ) ဝုတ္တံ-၏ ကတ္တားကို မဟာကစ္စာနတ္ထေရေန-ဟုထည့်။

(၂)

(က) ဥပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ-မြတ်စွာဘုရားသည် ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ "တတ္ထ ကတမေ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ ကာမစ္ဆန္ဒော" အစရှိသည်ဖြင့် နီဝရဏတို့ကိုသာ ဟောတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ဟောတော်မူသည်ရှိသော် နီဝရဏတို့မှ တပါးကုန်သော ဒိဋ္ဌိ၊ မာန၊ အဟိရိက၊ အနောတ္တပ္ပအစရှိသော အကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း ထင်ရှားရှိကြကုန်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...ဟောတော်မမူသင့်။ ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ တတ္ထ ကတမေ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ ကာမစ္ဆန္ဒောစသည်ဖြင့် နီဝရဏတို့ကိုသာ ဟောရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် နီဝရဏတို့ကိုသာလျှင် ဝိဘင်း၌ ဟောတော်မူအပ်ပါကုန်သနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (က)မိန့်။ (မအူသျှ၊ ၂။ ၂၄၆ ၅။)

"ဝါကျခွဲ မှတ်ဖွယ်"

(ခ)သည် (က)လာ ဥပရိဈာနင်္ဂ(ပ)တော-ဟူသော ဟိတ်ကို ချဲ့- ဝိတ္ထာရ။ (မအူသျှ။ ဘာသာဋီ။)

(တစ်နည်း) (က)ဝါကျစကားရပ်ကို ယုတ္တိအားဖြင့်နိုင်မြဲစေ.. ယုတ္တိဒဋ္ဌီ။ (ပြည်သျှ)

♦ ဟေတုနောင်မှ၊ ဟိ-နှင့်ပြမူ၊ ချဲ့-မှသင့်မည်၊ ဝိတ္ထာပြီ။

♦ အာဂမ-၏၊ ရှေ့နား ဟိ၊ ယုတ္တိဒဋ္ဌီ များသတည်း။

(ဃ)ကား အာဂမဒဋ္ဌီ။ (က)ဝါကျ ဟိတ်ပါဌ်ကို ဥပနာထား၍ ကျမ်းတက်။ (တစ်နည်း) (ခ)(ဂ) ၂-ဝါကျကို ဥပနာထားကလည်း မှန်သည်။ (ခ)(ဂ)ကား ဝိတ္ထာရ။ ဟိတ်ပါဌ်ကား သခေ်ပ။

(၃)

(ဃ) တထာ ဟိ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်း-

အာဂုမ်သာဓကေ ဉာပက အဖြစ်ကို ပြလို၍ (ဃ)၌ တထာ ဟိ-ထားသည်။

(၄)

✱ ပိဋ္ဌီယတိ သဋ္ဌီယတိ ပရိယာပုဏီယတီတိ ပိဋ္ဌကံ။

✱ ပိဋ္ဌီယတိ ဝါ သဏ္ဌီယတိ တံ တဒတ္ထော ဧတ္တာတိ ပိဋ္ဌကံ။ (ပိဋ္ဌ+ဏွု။)

(သီ-ဋီသစ်၊ ၁။ ၉၆။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၅၃။)

http://www.dhammadownload.com

* ပိဋကာနံ + သံဝဏ္ဏနာ ပေဋကံ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၈။)

✔ ပိဋက–ပုဒ်+ဏ–ပစ္စည်းသည်ရင်း၊ ပိဋကတို့၏ + ပေဋကောပဒေသကျမ်းနှင့် (ဝါ) နေတ္တိကျမ်းနှင့် သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ+သံဝဏ္ဏနာ၊ နိဿယ+နိဿိတစပ်–ရင်း ဗျု–နိ။

✔ ပေဋကဟူသော အမည်သည် (ဝါ) ပေဋကောပဒေသကျမ်းဖြစ်သည် (ဝါ) နေတ္တိကျမ်း ဖြစ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဈာနဿ + အင်္ဂါနိ ဈာနင်္ဂါနိ။

* ဥပရိ + ဝုစ္စမာနာနိ + ဈာနင်္ဂါနိ ဥပရိဈာနင်္ဂါနိ။

* ဥပရိဈာနင်္ဂါနံ + ပစ္စနီကာနိ ဥပရိဈာနင်္ဂပစ္စနီကာနိ။

(အထက်၌ ဟောအပ်လတ္တံ့ကုန်သော ဈာနင်တို့၏ + မိမိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်နီဝရဏတို့နှင့် ပဟာယက+ပဟာတဗ္ဗစပ်။)

* ဥပရိဈာနင်္ဂပစ္စနီကာနံ + ပဋိပက္ခာနိ ဥပရိဈာနင်္ဂပစ္စနီကပဋိပက္ခာနိ။

(နီဝရဏတို့၏ + ဆန့်ကျင်ဘက်ဈာနင်တို့နှင့် ပဟာတဗ္ဗ+ပဟာယကစပ်။)

* တေသံ + ဘာဝေါ ဥပရိဈာနင်္ဂပစ္စနီကပဋိပက္ခဘာဝေါ။

* တဿ + ဒဿနံ ဥပရိဈာနင်္ဂပစ္စနီကပဋိပက္ခဘာဝဒဿနံ။ (တတော)

(၅)

(က) ဝိစ္စမာနေ–ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(ဂ) ဝိဒ္ဓံသကာနိ–ကား (ဝိ, ဓံသု (ဝါ) ဓံသ+ဏွု။)

ဝိဃာတကာနိ–ကား (ဝိ, ဟန+ဏွု။)

(ဃ) ပေဋကေ–ကား သံဝဏ္ဏနာတဒ္ဓိတ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ မဟာကစ္စာနတ္ထေရေန ဒေသိတာ ပိဋကာနံ သံဝဏ္ဏနာ ပေဋကံ၊ တသ္မိံ ပေဋကေ။ (သာရတ္ထ၊၁။၃၅၈။)

(၆)

(ခ) နီဝရဏာနိ ဈာနင်္ဂပစ္စနီကာနိ–ဖြင့် ဥပရိဈာနင်္ဂပစ္စနီကပဋိပက္ခဘာဝဒဿနတော၌ ဥပရိဈာနင်္ဂပစ္စနီကပုဒ်ကို ဥပရိဈာနင်္ဂါနံ + ပစ္စနီကာနိ ဥပရိဈာနင်္ဂပစ္စနီကာနိ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဥပရိဈာနင် ပစ္စနီကအရ ဈာနင်တို့၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကုန်သော နီဝရဏတို့ကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။

တေသံ ပဋိပက္ခာနိ–ဖြင့် ဥပရိဈာနင်္ဂပစ္စနီကပဋိပက္ခပုဒ်ကို ဥပရိဈာနင်္ဂပစ္စနီကာနံ + ပဋိပက္ခာနိ ဥပရိဈာနင်္ဂပစ္စနီကပဋိပက္ခာနိဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်... ပြု ...သိစေသည်။

ဈာနင်္ဂါနေဝ–ဖြင့် ဥပရိဈာနင်္ဂပစ္စနီကပဋိပက္ခာနိအရ ဈာနင်တို့ကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့် ပဋိပက္ခာနိ၌ ဆန့်ကျင်၏ဟူသည် ဈာနင်တို့က ပဟာယက၊ နီဝရဏတို့က ပဟာတဗ္ဗ အဖြစ်ဖြင့် ဆန့်ကျင်သည်၏အဖြစ်ကို သိစေသည်။

(၇)

(က) နီဝရဏာနေဝ ဝုတ္တာနိ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

✔ နီဝရဏတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဒိဋ္ဌိ, မာန, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပစသည်, ဖဿအစရှိသည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ နီဝရဏတရားတို့၏ ကုသိုလ်တရားတို့ကို ပိတ်ပင်, တားမြစ်တတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဈာနင်္ဂနေဝ–၌ ဓေ–သဒ္ဒါ၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထသည်–

✔ ဝိတက်စသော ဈာနင်တို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဖဿစသော ဈာနင်မထိုက်သောတရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဈာနင်တို့၏ အာရုံကို ကပ်၍ရှုတတ်, နီဝရဏတို့ကို ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(က) အဋ္ဌသာလိနီ–၌ ပိ–ကား ဂရဟတ္ထ, အရုစျတ္ထ။ (ပြည်သျှအလို)

(တစ်နည်း) ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ။ ယင်းပိဖြင့် နီဝရဏတို့ကိုပေါင်း။ (မဒ္ဒသျှ။ ၂၄၆။)

(ခ) တေသံ–၌ တ–ကား ဆိုခဲ့ပြီး နီဝရဏတို့ကို စွဲ... ပဏ္ဏတ္တိဝိသယ။

(၈)

ဝုတ္တာနိ–၌ အဋ္ဌကထာအရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ ထုတ်။

(၉)

"သမာဓိ ကာမစ္ဆန္ဒဿ ပဋိပက္ခော"၌ အဓိပ္ပါယ်–

ရာဂဟူသော လှူဖြစ်သော ရူပါရုံစသည်တို့၌ စိတ်ကို ထားတတ်သောတရား၏ ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ အထူးအထူးသော အာရုံတို့သည် ဖြားယောင်းအပ်သည်ဖြစ်၍ ထက်ဝန်းကျင်လည်သော စိတ်၏ အညီအညွတ်ကောင်းစွာတည်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်၎င်း သမာဓိ–သည် ကာမစ္ဆန္ဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်(ပဋိပက္ခ)ဖြစ်သည်။

"ပီတိ ဗျာပါဒဿ"၌–

သူ့စည်းစိမ်၌ ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပါမောဇ္ဇနှင့်တူသည်၏ဖြစ်၍ ဘေးကင်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ပီတိသည် ဗျာပါဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်။

"ဝိတက္ကော ထိနမိဒ္ဓဿ"၌–

အသင့်လမ်းကြောင်းမှန်သောအားဖြင့် ကောင်းစွာကြံသည်၏အစွမ်းဖြင့် ပျံ့သောအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း ကြောင့် (ဝါ) တုန်လှုပ်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိတက်သည် ထိနမိဒ္ဓ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်။

"သုခံ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ"၌–

သုခသည် ငြိမ်သက်ခြင်းသဘော, ချမ်းအေးခြင်းသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မငြိမ်သက်ခြင်း, နောင်တပူပန်ခြင်းသဘောရှိသော ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်။

"ဝိစာရော ဝိစိကိစ္ဆာယ"၌–

ဝိစာရသည် အာရုံ၌ သုံးသပ်သည်၏အစွမ်းဖြင့် ပညာနှင့်အလားတူသော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဝိစိကိစ္ဆာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၈။)

(၁၀)

(ခ) တေသံ + ဈာနင်္ဂနေဝ + ပဋိပက္ခာနိ–၌–

✔ တေသံ–အရ နီဝရဏတရားတို့သည်–

ပဋိပက္ခာနိ–အရ ဈာနင်တရားကိုယ်ငါးပါးပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပ–ပြု။ပြိုင်။ မရှိ။

✔ ဈာနင်္ဂနေဝ–အရ ဈာနင်တရားကိုယ်ငါးပါးပစ္စည်းတရားတို့သည်–

ပဋိပက္ခာနိ–အရ သမ္ပယုတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟာကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ လှံ့,ဈာန, မဂ္ဂ။ (၉)

http://www.dhammadownload.com

နီဝရဏာနိ + ဈာနင်္ဂပစ္စနီကာနိ–၌–

✔ နီဝရဏာနိ–အရ နီဝရဏတရားတို့သည်–

ဈာနင်္ဂပစ္စနီကာနိ–အရ သမ္ပယုတ်နာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညု, သမ္ပ၊ ဟေတု, မဂ္ဂ။ (၈)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၀၃)

(က) ဇွော်ဝတာ စ ပဌမဿ ဈာနဿ ပဟာနင်္ဂ ဒဿေတွာ လ္လာဒါနိ သမ္ပယောဂင်္ဂ ဒဿေတုံ "သဝိတက္ကံ သဝိစာရ"န္တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။

(ခ) တတ္ထ ယောဋ္ဌာ ဝုတ္တာလက္ခဏာဒိဝိဘာဂေန အပ္ပနာသမ္ပယောဂတော ရူပါဝစရာဘာဝပ္ပတ္တေန ဝိတက္ကေန စေဝ ဝိစာရေန စ သဟ ဝတ္တတိ, ရုက္ခော ဝိယ ပုပ္ဖေန စ ဖလေန စာတိ လ္လာဒံ ဈာနံ "သဝိတက္ကံ သဝိစာရ"န္တိ ဝုစ္စတိ။

(ဂ) ဝိဘင်္ဂေ ပန "လ္လမိနာ စ ဝိတက္ကေန, လ္လမိနာ စ ဝိစာရေန ဥပေတော ဟောတိ သမုပေတော"တိ အာဒိနာ နယေန ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာ ဒေသနာ ကတာ၊

(ဃ) အတ္ထော ပန တတြာပိ ဧဝမေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ဋ္ဌ။၂၁၀။မူလဋီ။၁၀၁။ယောဇနာ။၁၁၉။သာရတ္ထ၊၁။၃၅၈။ပြည်သျှ၊၂။၂၄၀။ဘာဋီ။၂။၄၆၃။မအူသျှ၊၂။၂၅၀။ကျော်စံဂဏ္ဌိ။၃၅၈။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။၄၉၂။

(၁)

ဧကပဒဿနည်းဖြင့် ရေးသားထားသော ပနအတွက်လိုအပ်နေသော ပါဌသေသဝါကျထည့်၍ ဥပမာလင်္ကာရ, ဟေတာလင်္ကာရနည်းဖြင့် (ဃ)ဝါကျကိုအနက်ပေးပုံ–

[ဝိဘင်္ဂေ–၌။ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာ–သော။ ဒေသနာ–ကို။ ယဒိပိ ကတာ–အကယ်၍ ပြုတော်မူအပ်၏ရှင့်။ (ဤကား ပါဌသေသ) ပန(တထာပိ)–သော်လည်း။ အတ္ထော–ကို။ (လ္လစ–ဤအဋ္ဌကထာ၌။ လ္လမိနာ စ ဝိတက္ကေနာတိ အာဒိနာ–ဖြင့်။ ဓမ္မဝသေန–ဖြင့်။ ဝုတ္တော ယထာ–သို့။ (ဤကား ဥပမာလင်္ကာရ။) တတြာပိ–ထိုဝိဘင်း၌လည်း။ ဧဝမေဝ–လျှင်။ ဒဋ္ဌဗ္ဗော–၏။ (ကသ္မာ–ဟူမူကား။ ပရမတ္ထတော–အားဖြင့်။ ပုဂ္ဂလဿေဝ–၏သာလျှင်။ အဘာဝတော–ကြောင့်။ (တစ်နည်း) ဈာနသမင်္ဂိနော–ဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်၏။ ဝိတက္ကဝိစာရသမင်္ဂိတာဒဿနေန–ဝိတက်ဝိစာရနှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းဖြင့်။) ဈာနဿေဝ–လျှင်။ သဝိတက္ကသဝိစာရဘာဝဿ–ဝိတက်နှင့်တကွဖြစ်သည်၏အဖြစ်, ဝိစာရနှင့်တကွဖြစ်သည်၏အဖြစ်၏ (ဝါ) ကို။ ဝုတ္တတ္တာ–ကြောင့်တည်း။ (ဤကား ဟေတာလင်္ကာရ) (ပြည်သျှ၊ ၂၄၂။ မူလဋီ၊၁၀၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၆။)

(ဂ) ပန–အထူးကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) ပန–ဆက်။ (ဘာဋီ) ဝိဘင်္ဂေ ပန–၌ကား။ (မအူသျှ)

(၂)

(က) ဋ္ဌပနာဘာဝဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ သဝိတက္ကံ သဝိစာရံအစရှိသော စကားရပ်ကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင် ဟောတော်မူပါသော်လည်း ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသော "ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ, ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ"ဟူသောပါဌ်ဖြင့် ပဌမဈာန်၏ ပဟာနင်္ဂကို ပြပြီးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၌ သဝိတက္ကံ သဝိစာရံ–စသော စကားရပ်ကို ထပ်၍ဟောတော်မမူသင့်။ "သဝိတက္ကံ သဝိစာရံ"စသော စကားကို ဟောတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် (ဝါ) အဘယ်ကို ပြခြင်းငှာ "သဝိတက္ကံ သဝိစာရံ"စသော စကားကို တဖန်ဟောတော်မူပါသနည်း။ ဟုဒ်ကြောင့် (က)မိန့်။ ('စကားနှစ်ရပ်၊ သန္ဓေစပ်က'စသောနိယံနှင့်အညီ တက်ခြင်းဖြစ်သည်။)

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် သဝိတက္ကံ သဝိစာရံပုဒ်၏ အနက်ကို ဝိတက္ကေန စေဝ ဝိစာရေန စ သဟ ဝတ္တတိ–ဟူ၍ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနဒေသနာနည်းဖြင့် ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိဘင်းပါဠိတော်၌လည်း ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနဒေသနာကို ပြုအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ ဤမည်သောနည်းဖြင့် ဤမည်သောဒေသနာကို ပြုအပ်၏ဟု ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...အဇ္ဈာပိတ ...၏။ ဝိဘင်း၌ အဘာယ်နည်းဖြင့် အဘာယ်ဒေသနာကို ပြုအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဃ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနဒေသနာကို ပြုအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနဖြစ်သော ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်နှင့် ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနဖြစ်သော ဝိဘင်းပါဠိတော်တို့ မတူထူးခြား ကွဲပြားဆန့်ကျင်နေသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ထိုဝိဘင်း ပါဠိတော်၌ မဆန့်ကျင်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ မဆန့်ကျင်သော အနက်ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(တစ်နည်း) ဋ္ဌပနာ... တူ၏။ ထိုသို့ ...သော် (ယင်းဝိဘင်းပါဠိတော်၌) အနက်ကိုလည်း ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန် အားဖြင့်ပင် မှတ်အပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော စသည်တက်။ မအူနိဿယကျမ်းတက်။ ။ အနက်ကိုလည်း ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန်အားဖြင့်ပင် မှတ်အပ်သလော။ စုဒ်ကြောင့် အဌ္ဌော ပန–အစမိန့်။

(၃)

(ခ) ဝုစ္စတိ–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

အပေါင်းဖြစ်သော ဝိတက်, ဝိစာရနှင့်တကွဖြစ်သော သမ္ပယုတ္တဓမ္မအားလုံးတို့၏ သဝိတက္က သဝိစာရံ ဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သောပဋ္ဌမဈာန်၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သောပဋ္ဌမဈာန်ကိုပင် သဝိတက္က သဝိစာရံဟု ဆိုထားရကား သဝိတက္ကသဝိစာရံပုဒ်၏ ဧကဒေသူပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကို ပြလို၍ ထားသည်။

♦ ဝုစ္စတိ, ဝုတ္တံ၊ နာမံ–ရှိရာ၊ ဥပစာ၊ ဖြစ္စာ ဉာဏ်ဖြင့်ရှု။

(က) အနုသန္ဓေဝါကျ။

(ခ) အဝယဝတ္တုပြ– ပက္ခန္တရ။ (တစ်နည်း) ဝိတ္ထာရ။

(ဂ) ဝိသေသ။ (ပြည်သျှ) ဝါကျာရမ္ဘ။ (ဘာသာဋီ) ယင်းဖြင့် အတိဗျာပိတ (တစ်နည်း) အဗျာပိတပယ်။

(ဃ)ဖြင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်နှင့် ဝိဘင်းပါဠိတော်တို့ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနဒေသနာအနေဖြင့် ကွဲပြားသော်လည်း အနက်, အဓိပ္ပါယ်ယူနည်းမှာ အတူတူပင်ဟု မဆန့်ကျင်အောင်ပြသောကြောင့် ပုဗ္ဗာပရဝိရောဓိဒေါသကို ပယ်သည်။

(၄)

* ဝိဘဇီယန္တိ ဓမ္မာ ဧတ္ထ, ဧတေနာတိ ဝိဘင်္ဂေါ။ (နိရုတ္တိဒီပနီ။ ၅၄၁။)

✔ ဝိ, ဘဇ္ဇ–ဓာတ် (တစ်နည်း) ဘဇ–ဓာတ် + ဏ–သည်ငင်း၊ ဝေဘန်ခြင်းကြိယာသည်ငင်း ဗျု–နိ။

✔ ဝိဘင်းတို့၏ တခုသည် တခုနှင့်တူသော အခြင်းအရာ အာကာရဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပဟာတဗ္ဗန္တိ ပဟာနံ။ ပဟာနံ + အင်္ဂ ပဟာနင်္ဂ။ (မအူသျှ၊ ၂။ ၂၅၀။)

* ပဟာနဉ္စ + တံ + အင်္ဂဉ္စာတိ ပဟာနင်္ဂ။ (ဘာဋီ)

(တစ်နည်း) ပဟာနဿ + အင်္ဂ အဝယဝံ ပဟာနင်္ဂ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၉။)

http://www.dhammadownload.com

* သမ္ပယောဂေါ + အဂ် သမ္ပယောဂဂ်။ (မအူသျှ)

(ခ) * ရုဟတိ ဓာယတီတိ ရုက္ခော။ (ရုဟ+ခ။ ဖြစ်ခြင်း။)

* ပုပ္ဖတီတိ ပုပ္ဖံ။ (ပုပ္ဖ+အ။ ပွင့်ခြင်း။)

* သဟ + ဝိတက္ကေန + ယံ ဝတ္တတီတိ သဝိတက္ကံ။

(ဝိတက်နှင့်တကွဖြစ်ခြင်း သဟာဝတ္တနဘောဂုဏ်၏ + ပထမဈာန်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

(ဂ) ပုဂ္ဂလော + အဓိဋ္ဌာနံ + ဧတိဿာ ဒေသနာယာတိ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာ။ (မအူသျှ)

(ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသောတည်ရာ၏ + ဒေသနာတော်နှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

(၅)

(က) ဓမ္မေဝတာ–ကား ပရိစ္ဆေဒတ္ထဝါစကနိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။

(တစ်နည်း) တဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ဂုဏာဝါဒိဂိုဏ်း၊ ဥ–ကာရန္တ၊ တတိယာကေဝစနန္တ။

♦ ဧတံ + ပရိမာဏံ +အဿာတိ ဓမ္မာဝဏ္ဏော–ဟု ပြု။ (ရူ။ ၂၃၅။)

(ခ) ဟေဋ္ဌာ–ကား သတ္တမျန္တနိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။

(၆)

(ခ) ဝိတက္ကေန စေဝ ဝိစာရေန စ သဟ ဝတ္တတိ–ဖြင့် "သဝိတက္ကံ သဝိစာရံ"၌ သ–သည် သန္တ, သမာနသဒ္ဒါတို့၏ ကာရိယမဟုတ်၊ သဟာသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ–ဝှင်း၊ ဝိတက္ကေန သဟ ယံ ဝတ္တတီတိ သဝိတက္ကံ၊ ဝိစာရေ သဟ ယံ ဝတ္တတီတိ သဝိစာရံ–ဟု သဟာပုဗ္ဗပဒပထမာဗဟုဗ္ဗိဟိ–ပြု–ဝှင်း သိစေ။

ဣဒံ ဈာနံ–ဖြင့် သဝိတက္ကံ, သဝိစာရံအရ သဝိတက္ကသဝိစာရဈမ္မအားလုံးကို မယူရ၊ ပထမဈာန်ကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

ရုက္ခော ဝိယ ပုပ္ဖေန စ ဖလေန စ–ဖြင့် အပွင့်အသီးသစ်ခက်အစရှိသော အစိတ်တို့မှလွတ်သော သစ်ပင်မရှိသော်လည်း သစ်ပင်ကို "သပုပ္ဖ,သဖလ"ဟူ၍ဆိုအပ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဝိတက်စသော အစိတ်အင်္ဂါမှ လွတ်သော ဈာန်မရှိငြားသော်လည်း ဈာန်ကို "သဝိတက္ကံ သဝိစာရံ"ဟူ၍ ခေါ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေသည်။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁၆။)

ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တလက္ခဏာဒိဝိဘာဂေန ရူပါဝစရဘာဝပတ္တေန–ဖြင့် ဝိတက္ကေန စေဝ ဝိစာရေန စ၌ (ဝါ) သဝိတက္ကသဝိစာရံ၌ ဝိတက္က, ဝိစာရအရ အောက်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော လက္ခဏာစသည်ကို ဝေဘန်ခြင်းရှိသော ရူပါဝစရအဖြစ်သို့ ရောက်သော ဝိတက်, ဝိစာရကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

အပ္ပနာသမ္ပယောဂတော–ဖြင့် ရူပါဝစရဘာဝပ္ပတ္တေန၌ ရူပါဝစရအဖြစ်သို့ ရောက်၏ဟူသည် အပ္ပနာသမာဓိနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့် ရောက်သတည်းဟု သိစေသည်။

(၇)

(ဃ) ဓဝမေဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

✔ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်နှင့် ဝိဘင်းပါဠိတော်တို့ အနက်တူသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဒိသဘော ဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ...အနက်မတူသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဝိသဒိသဘောဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ခ) ဟေဋ္ဌာ–ကား အဓောဘာဂတ္ထ။ စေဝနှင့် စတို့ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

သဟ–ကား တုလျယောဂတ္ထ။ ဝိယ–ကား ပဋိဘာဂတ္ထ, ဩပမ္မတ္ထ။

ဖလေန စာတိ–၌ ဣတိ–ကား ဟေတွတ္ထ။

သဝိတက္ကသဝိစာရန္တိ–၌ ဣတိ–ကား အာကာရတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

(က) ဒသေတုံ, ဝုတ္တံ–တို့၌ ကြိယာငါးတန် ထုတ်မြဲ။

(ဂ) ဒေသနာ ကတာ–တို့၌ ကတာ–ဝယ် ကရ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ။

တ–ပစ္စည်းအရ ဣမိနာ စ ဝိတက္ကေန–စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(ဃ)၌ ဒဠှဗ္ဗော–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဝိတင်းပါဠိတော်၌ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနဒေသနာကို ပြတော်မူအပ်ပါသော်လည်း အနက်ကိုကား ဤအဋ္ဌကထာ အဖွင့်အတိုင်းသာ မှတ်ယူရမည်ဟု သန္နိဋ္ဌာန်ကျ, မုချတ္ထ, နီတတ္ထ, ဧကန္တအားဖြင့် ပြလို၍ ထားသည်။

(က)၌ ပရိကပ္ပသိဒ္ဓိ

"ကြောင်းအားလည်းကြုံ၊ အာရုံအားသိ၊ ပရိကပ္ပ–သိဒ္ဓေယျ"ဟူသော တွင်းကြီးနိယံ။ ၄၉။နှင့်အညီ (က)ဝါကျ ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ရသည်။ ယင်းစိတ္တုပ္ပါဒ်ကြောင့် သဝိတက္ကံ သဝိစာရံ–စသော ဒေသနာတော်ပေါ်ပေါက်လာရခြင်း၊ ယင်းဒေသနာတော်ကို ကြားနာရခြင်း၊ ကြားနာရသဖြင့် သိခြင်း၊ သိသဖြင့် ကျင့်ခြင်း၊ ကျင့်သဖြင့် ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားကို ရခြင်း၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အကြောင်းကို ထောက်၍ အကျိုးတရားများကို သိရသောကြောင့် ပရိကပ္ပသိဒ္ဓိဖြစ်ပါသည်။

အမှာ။ ။ ဒသေတုံ အာရဒ္ဓံ၊ ဒသေတုံ ဝုတ္တံ–စသည်ပါသော အနုသန္ဓေဝါကျများ၌ အထက်ပါအတိုင်း ပရိကပ္ပသိဒ္ဓိဟု ဖြေ။

(၉)

(ခ) အပ္ပနာသမ္ပယောဂတော–၌ အပ္ပနာ–အရ သမာဓိကို ယူ၍ လက္ခဏာဝဇ်စတုက္ကထုတ်။

(၁၀)

ဝိတက္ကေန + သဟ ဝတ္တတိ–၌–

✔ ဝိတက္ကေန–အရ ဝိတက်သည်–

သဟ ဝတ္တတိ–အရ ဝိတက်ကြဉ်– ပဌမဈာန်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္ပ၊ ဈာန, မဂ္ဂ။ (၈)

ဝိစာရေန + သဟ ဝတ္တတိ–၌လည်း နည်းတူ။ ပြိုင်။ ။(၇)ပစ္စည်း။ (မဂ္ဂ–မပါ)

(ဃ) အဇ္ဈော + ဒဠှဗ္ဗော–၌–

✔ အဇ္ဈော–အရ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာန်ဒေသနာဟူသော အနက်သည်–

ဒဠှဗ္ဗော–၌ ဒိသ–ဓာတ်အရ သုတမယဉာဏ်, စိန္တာမယဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်, ကြိယာ ဉာဏသမ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာ, ပု, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

===============

ဝါကျဉယျာဉ် (၂၀၄)

(က) ဝိဝေကဇန္တိ ဧတ္ထ ဝိဝိတ္တိ ဝိဝေကော၊ နီဝရဏဝိဂမောတိ အတ္ထော။

(ခ) ဝိဝိတ္တောတိ ဝါ ဝိဝေကော၊ နီဝရဏဝိဝိတ္တော ဈာနသမ္ပယုတ္တဓမ္မရာသီတိ အတ္ထော။

(ဂ) တသ္မာ ဝိဝေကာ, တသ္မိံ ဝါ ဝိဝေကေ ဇာတန္တိ ဝိဝေကဇံ။

(ဃ) ပီတိသုခန္တိ ဧတ္ထ ပီတိသုခါနိ ဟေဋ္ဌာ ပကာသိတာနေဝ။

(င) တေသု ပန ဝုတ္တပ္ပကာရာယ (ပ) အဓိပ္ပေတာ ပီတီတိ။

ဋ။၂၁၁။ မူလဋီ။၁၀၁။ ယောဇနာ။၂၀။ သာရတ္ထ။၃၆၁။ ပြည်သျှ၊၂။၂၄၃။ ဘာဋီ၊၂။၄၆၄။ မအူသျှ၊၂။၂၅၄။ ကျော်စံကထို။၃၅၈။ မင်းခင်းကထို။ ၄၉၂။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ အနက်ပေးပုံ–

ဝိဝေကဇံ–နီဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။

(ဝါ) နီဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်တတ်သော ဈာန်နှင့်ယှဉ်သောတရားအစု၌ဖြစ်သော။

(ဝါ) နီဝရဏတို့မှ ဈာန်သည် ကင်းစေအပ်, ဆိတ်စေအပ်သော ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော တရားအစု၌ဖြစ်သော။

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဝိဝေကဇံ၌ ဝိဝေကပုဒ်ကို ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထပြု၍ ဝိဝေကအရ နီဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြိယာကို ယူရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိဝေကပုဒ်ကို ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထသာ ပြုရမည်, ဝိဝေကအရ နီဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြိယာကိုသာ ယူရမည်ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်–မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဝိဝေကပုဒ်၏ အခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထနှင့် အခြားရသင့်သော အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် ဝိဝေကဇံ၌ ဝိဝေကဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့် အဘိဓေယျတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိဝေကဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့်အဘိဓေယျတ္ထကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဝိဝေကဇံဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(င) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ပီတိသုခံဟူသောပါဠ်၌ ပီတိ, သုခတို့ကို အောက်ကာမာဝစရကုသလအဖွင့်၌ ထင်ရှားပြအပ်ကုန်ပြီးသည်သာဟု ညွှန်းသောအားဖြင့် ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကိုဆိုရာ၌လည်း ပီတိသုခံဝယ် ပီတိအရ ပီတိ (၅)မျိုးလုံးကိုပင် ယူအပ်, လိုအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤရူပါဝစရကုသိုလ်ကို ဆိုရာ၌ ပီတိအရ ယူအပ်, လိုအပ်သော ပီတိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ –အတိဗျာပိတ–တင်။–စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

(၃)

(ခ)ဝါကျ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဝိဝေကဇံ၌ ဝိဝေကပုဒ်၏ ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထအကြောင်းမှတပါး သုဒ္ဓကတ္တုသာဓန, ဟေတုကမ္မသာဓနဝစနတ္ထအကြောင်းကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့်၎င်း၊ ဝိဝိတ္တအရ နီဝရဏဝိဂမဟူသော အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထအကျိုးမှတပါး နီဝရဏဝိဝိတ္တဈာနသမ္ပယုတ္တဓမ္မရာသိဟူသော အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထအကျိုးကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့်၎င်း (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရသည်။

(ဂ) တသ္မိံ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဝိဝေကဇံပုဒ်၏ ပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထအကြောင်းမှတပါး သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထအကြောင်းကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့် (ဂ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရသည်။

(င) အဓိပ္ပေတာ–ထားရခြင်း

ဤရူပါဝစရကုသိုလ်အရာ၌ ပီတိသုခံဝယ် ပီတိအရ ပီတိ(၅)မျိုးလုံးကို မယူရ၊ (ပဌမဈာန်ဟူသော သဒ္ဒန္တရိက်ကို ထောက်ဆ၍) ဖရဏာပီတိကိုသာ ယူရမည်ဟု ပီတိသာမညမှ ပီတိဝိသေသကို စကားလုအားဖြင့် ပြဆိုသောအရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် အဓိပ္ပေတာ–သဒ္ဒါထားရသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* စိတ္တံ နီဝရန္တိ ပရိယောနဒ္ဓန္တီတိ နီဝရဏာ။ (ဋ္ဌ။ ၉၁။)

✔ နိ, ဝရ+ယု–သည်၎င်း, စိတ်ကို ပိတ်ဖုံးမြှေးကာခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျု–နီ။

✔ နီဝရဏတရားတို့၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နီ။

* ဝိဂမနံ ဝိဂမော။ (ဝိ,ဂမု+အ။) နီဝရဏေဟိ + ဝိဂမော နီဝရဏဝိဂမော။

(နီဝရဏတို့၏ + ကင်းဆိတ်ခြင်းနှင့် အပါဒါန်+အပါဒါနီစပ်။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ဝိဝိစ္စတီတိ ဝိဝိတ္တော။ (တစ်နည်း) ဝိဝေစီယတေတိ ဝိဝိတ္တော။

* နီဝရဏေဟိ + ဝိဝိတ္တော နီဝရဏဝိဝိတ္တော။

(နီဝရဏတို့၏+ကင်းဆိတ်တတ်သော(ဝါ)ကင်းဆိတ်စေအပ်သော ဈာနသမ္ပယုတ္တဓမ္မရာသိနှင့်ပဟာတဗ္ဗ+ပဟာယကစပ်။)

* ရသီယတိ အသာဒဝသေန သမောသရီယတီတိ ရာသိ။ (ရသ+ဏ္ဍဏ်) (ဏွာဒိ။ ၁၀။)

(ဂ) ဝိဝေကာ + ဇာတံ ဝိဝေကဇံ။

(နီဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်း၏ + ပထမဈာန်နှင့် အကြောင်း+အကျိုးစပ်။)

(တစ်နည်း) ဝိဝေကေ + ဇာတံ ဝိဝေကဇံ။

(နီဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်တတ်သော (ဝါ) နီဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်စေအပ်သော ဈာနသမ္ပယုတ္တဓမ္မရာသိ၏ + ပထမဈာန်နှင့် အာဓာရ+အာဓာရီစပ်။)

(ဃ) အပ္ပေတိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ ပါပေတိ အာရမ္မဏန္တိ အပ္ပနာ။ (အပ+ယု။ ရောက်စေခြင်း။)

* ဖရတီတိ ဖရဏာ။ (ဖရ+ယု။) ဖရဏာ + ပီတိ ဖရဏာပီတိ။

* ဝုတ္တော + ပကာရော + ယာယာတိ ဝုတ္တပ္ပကာရာ။ (တာယ)

* ပဥ္စ + ဝိဓာ + ယာယာတိ ပဥ္စဝိဓာ။ (ငါးပါးသောအပြား၏ + ပီတိနှင့် ပကာရ+ပကာရဝန္တစပ်။)

(၅)

(က) ဝိဝိတ္တ–ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
ရာသိ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
အပ္ပနာ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ဝိဝိတ္တိ–ဖြင့် ဝိဝေကော၌ ဝိရှေး, ဝိစ–ဓာတ်... ၎င်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓန အနက်၌ သက်... ၎င်း၊ ဝိဝိတ္တိ ဝိဝေကော–ဟု ပြု... ၎င်း သိစေသည်။

နီဝရဏဝိဂမော–ဖြင့် ဘာဝသာဓနပြုနိုက် ဝိဝေကအရ နီဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြိယာ ကိုယူ (တစ်နည်း)ကင်းဆိတ်ဟူသည် သတ္တဝါမှ ကင်းဆိတ်ခြင်း မဟုတ်၊ နီဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

(ခ) ဝိဝိတ္တော–ဖြင့် ဝိဝေကော၌ ဝိစ–ဓာတ်... ၎င်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ သုဒ္ဓကတ္တုသာဓ်အနက်၌ သက်–၎င်း၊ ဝိဝိတ္တောတိ ဝိဝေကော (သပဒဝိဂ္ဂဟ) ဝိဝိစ္စတီတိ ဝိဝေကော (အသပဒဝိဂ္ဂဟ)ဟု ပြု–၎င်း သိစေ။ (တစ်နည်း) ဝိဝိတ္တော–ဖြင့် ဝိဝေကော၌ ဝိ, ဝိစ–၎င်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကမ္မသာဓ်အနက်၌ သက်–၎င်း၊ ဝိဝိတ္တောတိ ဝိဝေကော (သပဒဝိဂ္ဂဟ) ဝိဝေစီယတေတိ ဝိဝေကော (အသပဒဝိဂ္ဂဟ)ဟု ပြု–၎င်း သိစေ။

နီဝရဏဝိဝိတ္တော ဈာနသမ္ပယုတ္တဓမ္မရာသိ–ဖြင့် သုဒ္ဓကတ္တုသာဓ်, ဟေတုကမ္မသာဓ်ပြုနိုက် ဝိဝေကအရ နီဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်တတ်သော (ဝါ) နီဝရဏတို့မှ ဈာန်သည် ကင်းဆိတ်စေအပ်သော ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော တရားအစုကို ယူ... သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) တသ္မာ ဝိဝေကာ ဇာတံ-ဖြင့် ဝိဝေကပုဒ်ကို ဘာဝသာဓနပြုရိုက် နောက်ပုဒ်နှင့် ဟေတွတ္ထ ပဥ္စမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။

တသ္မိံ ဝိဝေကေ ဇာတံ-ဖြင့် ဝိဝေကပုဒ်ကို သုဒ္ဓကတ္တုသာဓနေ, ဟေတုကမ္မသာဓနပြုရိုက် နောက်ပုဒ်နှင့် သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်... ပြု... သိစေသည်။

♦ ဝိဝေကသဒ္ဒဿ ဘာဝသာဓနတံ သန္ဓာယာဟ "တသ္မာ ဝိဝေကာ"တိ။ ဟေတု အတ္ထေ စေတံ နိဿက္ကဝစနံ (ပ) ဝိဝေကသဒ္ဒဿ ကတ္တုသာဓနတံ, ကမ္မသာဓနတံ ဝါ သန္ဓာယာဟ "တသ္မိံ ဝါ ဝိဝေကေ"တိ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၁။)

(၇)

(ဃ) ပကာသိတာနေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ-

✔ ပကာသိတာနိကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အပကာသိတာနိကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပီတိသုခတို့သည် (ဝါ) အောက်၌ ပြအပ်ပြီးသော ဖဿဝေဒနာစသည်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) တသ္မာ, တသ္မိံ-တို့၌ တ-ကား ပသိဒ္ဓပိသယ။

(င) တေသု-၌ တ-ကား ပီတိသုခကိုစွဲ ပက္ကန္တပိသယ။

(၈)

(င) အဓိပ္ပေတာ၌ တ-ပစ္စည်းအရ အပ္ပနာသမာဓိနှင့်ယှဉ်သော ဖရဏာပီတိကို ယူ၍-

✔ ထိုပီတိသည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ပါဓောဇ္ဈသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ဣဋ္ဌာရုံနှင့် တွေ့ကြုံရခြင်းစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ကာယိကသုခ, စေတသိကသုခ, ခဏိကသမာဓိ, ဥပစာရသမာဓိ, အပ္ပနာသမာဓိတို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်းစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ (ပီတိ၏လက္ခဏာဒိစတုက္ကအတိုင်းလည်းထုတ်နိုင်သည်။)

(၉)

ပီတိသည်- ခုဒ္ဒိကာပီတိ, ခဏိကာပီတိ, ဩက္ကန္တိကာပီတိ, ဥဗ္ဗေဂါပီတိ, ဖရဏာပီတိဟု (၅)မျိုး။ ထိုတွင်- ပီတိသုခံ၌ ဣစ္ဆာဓိပ္ပေတပီတိ-ကား ဖရဏာပီတိဖြစ်သည်။

(ဃ) ပီတိသုခံ-၌ သုခအရ စေတသိကသုခဟူသော သောမနဿဝေဒနာကိုယူ၍ သာ ဝေဒယိတလက္ခဏာ-စသည်ထုတ်။

(၁၀)

(ဂ) တသ္မာ ဝိဝေကာ + ဇာတံ-၌-

✔ ဝိဝေကာ-အရ ကာမာဝစရဘာဝနာ ဥပစာရသမာဓိပစ္စည်းတရားသည်-

ဇာတံ-အရ ပထမဈာန်အား ပကတူပ-ပြု။ (ပြိုင်=မရှိ။)

တသ္မိံ ဝိဝေကေ + ဇာတံ-၌-

✔ ဇာတံ-အရ ပဌမဈာန်ပစ္စည်းတရားသည်-

ဝိဝေကေ-အရ နိဝရဏဝိဝိတ္တဖြစ်သော ဈာနသမ္ပယုတ္တတရားအစုအား သဟဇာတ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာန, မဂ္ဂ။ (၉)

(တစ်နည်း) ဝိဝေကေ-အရ ဈာနသမ္ပယုတ္တဓမ္မအစုသည်-

ဇာတံ-အရ ပဌမဈာန်အား သဟဇာတ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ။ (၆)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ပီတိသုခါနိ + ပဂါယတိ ဟာနေဝ–၌–

✔ ပီတိသုခါနိ–အရ ပီတိ သုခသည်–

ပကာသိတာနေဝ–၌ ပ, ကာသု–ဓာတ်အရ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ် ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရုမ္မဏ–ပြု။ (ပြိုင်=အာ, ဓိ, ဥ။)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၀၅)

(က) အယဥ္စ ပီတိ ဣဒဥ္စ သုခံ အဿ ဈာနဿ, အသ္မိံ ဝါ ဈာနေ အတ္ထီတိ ဣဒံ ဈာနံ "ပီတိသုခ"န္တိ ဝုစ္စတိ။

(ခ) အထ ဝါ ပီတိ စ သုခဥ္စ ပီတိသုခံ ဓမ္မဝိနယာဒယော ဝိယ။ ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခမဿ ဈာနဿ, အသ္မိံ ဝါ ဈာနေ အတ္ထီတိ ဧဝမ္ပိ ဝိဝေကဇံပီတိသုခံ။

(ဂ) ယထေဝ ဟိ ဈာနံ၊ ဧဝံ ပီတိသုခမ္ပေတ္ထ ဝိဝေကဇမေဝ ဟောတိ၊ တဥ္စဿ အတ္ထိ။

(ဃ) တသ္မာ ဧကပဒေနေဝ "ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခ"န္တိ ဝတ္တုံ ယုဇ္ဇတိ။

(င) ဝိဘင်္ဂေ ပန "ဣဒံ သုခံ ဣမာယ ပီတိယာ သဟဂတ"န္တိ အာဒိနာ နယေန ဝုတ္တံ၊

(စ) အတ္ထော ပန တတ္ထာပိ ဧဝမေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ဋီ။၂၁၁။မူလဋီ။၁၀၁။ယောဇနာ။၁၂၀။သာရတ္ထ။၁။၃၆၃။ပြည်သျှ။၂။၂၄၄။ဘာဋီ၊၂။၄၆၅။မအူသျှ။၂။၂၅၇။ကျော်စံဂဏ္ဍိ။၂၅၉။မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။၄၉၃။

(၁)

(က) သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ အနက်ပေးပုံ–

ဝိဝေကဇံ–ဝိဝေကကြောင့်ဖြစ်သော။ (ဝါ) ဝိဝေက၌ဖြစ်သော။ ပီတိသုခံ–ပီတိသုခရှိသော။

(ခ) သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ အနက်ပေးပုံ–

ဝိဝေကဇံပီတိသုခံ–ဝိဝေကကြောင့်ဖြစ်သော ပီတိသုခရှိသော။

မှတ်ချက်။ ။ (က)အလို ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံကား ဒွိပဒတည်း။ (ခ)အလို ဝိဝေကဇံပီတိသုခံကကား ဧကပဒတည်း။

(၂)

(ခ) မအူနိသျကျမ်းတက်ပုံ။ ။ ခွဲ၍ပြပြီး၍ တွဲ၍ပြလို၍ အထ ဝါ–အစမိန့်။

ဘာသာဋီကာကျမ်းတက်ပုံ။ ။ ဝိဝေကဇံကို ဈာန်၏ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် ပထမနည်းပြပြီး၍ ပီတိသုခံ၏ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် ဒုတိယတစ်နည်းပြလိုသောကြောင့် အထ ဝါ–စသည်မိန့်။

(ဂ) ဥပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဝိဝေကကြောင့်ဖြစ်သော ပီတိသုခရှိသောကြောင့် ဈာန်သည် ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံမည်၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ (တစ်နည်း) (ခ)ဖြင့် ဝိဝေကဇံပုဒ်ကို ပီတိသုခံပုဒ်၏ ဝိသေသန အဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းသို့ဖွင့်ဆိုသော ဆရာစကားသည် ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌိကာရဏာနှင့် ကင်း၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(ဃ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)(ဂ)ဝါကျတို့ဖြင့် ဝိဝေကကြောင့်ဖြစ်သော ပီတိသုခရှိသောကြောင့်ဈာန်သည် ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံမည်၏ဟု ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ (တစ်နည်း) ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံပုဒ်ကို ဒွန်အတွင်း ငုပ်သော စတုတ္ထီ, (တစ်နည်း) သတ္တမီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုသဖြင့် တစ်စုံတစ်ခုရအပ်သော အကျိုးမရှိ, နိရတ္ထကသာဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏စသည်ဖြင့် လဒ္ဓဂုဏ်ထုံးစံအတိုင်းတက်။

http://www.dhammadownload.com

(င) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)စသောဝါကျတို့ဖြင့် ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံကို ဒွိပဒ, ဧကပဒနှစ်မျိုးကြံ၍ အသီးအသီးဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ..သော် ဝိဘင်းပါဠိတော်၌လည်း ဆရာဖွင့်ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ပင် ဟောတော်မူထား၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ ဤမည်သောနည်းဖြင့် ဟောတော်မူအပ်၏ဟု ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ..အဗျာပိတ–၏။ ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ အဘယ်နည်းဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

(၃)

(က) ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ပီတိသုခံ အဿ ဈာနဿ အတ္ထီတိ ပီတိသုခံ–ဟူသော ဝစနတ္ထမှတပါး ပီတိသုခံ အသ္မိံ ဈာနေ အတ္ထီတိ ပီတိသုခံ–ဟူသော ဝစနတ္ထအကြောင်းတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ခ) အထ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

“ဝိဝေကဇံ–တစ်ပုဒ်၊ ပီတိသုခံ–တစ်ပုဒ်”ဟူသော နှစ်ပုဒ်ဝါကျသဒ္ဒါမှတပါး ဝိဝေကဇံပီတိသုခံ–ဟူသော တစ်ပုဒ်တည်း သမာသ်သဒ္ဒါအဖြစ်ကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်ငှင်း, ဝိဝေကကြောင့် ဖြစ်သောဈာန်၊ ပီတိသုခရှိသောဈာန်–ဟူသော အနက်မှတပါး ဝိဝေကကြောင့်ဖြစ်သော ပီတိသုခ ရှိသောဈာန်–ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်ငှင်း အထ ဝါ–ထားသည်။

(ခ) အသ္မိံ ဝါ ဈာနေ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ–ပုဒ်၏ ဒွန္ဒဂဗ္ဘစတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ဒွန္ဒဂဗ္ဘသတ္တမီဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(က)၌ ဝုတ္တိ–ထားရခြင်း

ဈာန်ကို ပီတိသုခဟူ၍ဆိုရခြင်း၏အကြောင်းသကတ်(ဝစနတ္ထ)ကို ပြလိုသောကြောင့်ငှင်း၊ အပေါင်းဖြစ်သော ပီတိသုခရှိသော ဖဿစသော သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ပီတိသုခဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ပထမဈာန်၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ပထမဈာန်ကို ဤ၌ ပီတိသုခံဟု ဆိုထားရ ကား ပီတိသုခံပုဒ်၏ ဧကဒေသျူပစာအဖြစ်ကို ပြလိုသောကြောင့်ငှင်း (က)၌ ဝုတ္တိ–ထားသည်။

(၄)

- ✱ ပထဝီကသိဏာဒိအာရမ္မဏံ ဈာယတိ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဈာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၂၁၁။)
- ✔ ဈေ+ယု–သည်ငှင်း၊ အစိတ်ပရမတ္ထသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပထဝီကသိုဏ်းစသော အာရုံကို ကပ်၍ရှုခြင်းကြိယာသည်ငှင်း ဈူ–နိ။
- ✔ အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော ပထဝီကသိုဏ်းစသော အာရုံကို ကပ်၍ ရှုခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ဈာန်တရားတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

“ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်”

(က) ပိဏယတီတိ ပီတိ။ (ပီ+တိ။ နှစ်သက်ခြင်း။)သုခယတီတိ သုခံ။ (သုခ+အ။ ချမ်းသာစေခြင်း။)

✱ ပီတိ စ + သုခဥ္စ ပီတိသုခံ။

✱ ပီတိသုခံ + အဿ ဈာနဿ, အသ္မိံ ဝါ + ဈာနေ အတ္ထီတိ ပီတိသုခံ။ (အဿတ္ထိ)

(ခ) ဝိဝေကာ + ဇာတံ ဝိဝေကဇံ။ ပီတိ စ + သုခဥ္စ ပီတိသုခံ။

✱ ဝိဝေကဇံ + ပီတိသုခံ + အဿ ဈာနဿ, အသ္မိံ ဝါ + ဈာနေ အတ္ထီတိ ဝိဝေကဇံပီတိသုခံ။

(ဝိဝေကကြောင့်ဖြစ်သော ပီတိသုခ၏+ပထမဈာန်နှင့် အစိတ်+အပေါင်းစပ်။)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(ဂ) အတ္တိ–ကား အာချာတ်၊ ဘူဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။ (တစ်နည်း) နိပါတ်။

♦ အတ္ထီတိ ပဒံ အာချာတနိပါတဝသေန ဒုဝိဓန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၅။)

(ဃ) ယုဇ္ဇတိ–ကား (ယုဇ+ယ+တိ) ဒိဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) အယဥ္စ ပီတိ ဣဒဥ္စ သုခံ အဿ ဈာနဿ အတ္ထိ–ဖြင့် ပီတိသုခံပုဒ်ကို ပီတိ စ + သုခဥ္စ ပီတိသုခံ။ ပီတိသုခံ အဿ ဈာနဿ အတ္ထီတိ ပီတိသုခံ–ဟု ဒွန်အတွင်းငုပ်သော အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြု–ရင်း၊ အ–ပစ္စည်း၏ အဿတ္ထိအနက်၌ သက်–ရင်း၊ ပီတိသုခံအရ ပီတိသုခရှိသော ဈာန်ကိုယူ–ရင်း သိစေ။

အယဥ္စ ပီတိ ဣဒဥ္စ သုခံ အသ္မိံ ဝါ ဈာနေ အတ္ထိ–ဖြင့် ပီတိသုခံပုဒ်ကို ပီတိ စ + သုခဥ္စ ပီတိသုခံ။ ပီတိသုခံ + အသ္မိံ ဈာနေ အတ္ထီတိ ပီတိသုခံ–ဟု ဒွန်အတွင်းငုပ်သော အဿတ္ထိပြု–ရင်း (ပ) သိစေ။

ဣဒံ ဈာနံ "ပီတိသုခ"န္တိ ဝုစ္စတိ–ဖြင့် ဒွန်အတွင်းငုပ်သော အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထဖြင့်ပြီးသော ပီတိသုခံဟူသော နိပ္ဖန္နပုဒ်အရ ပီတိသုခနှင့်ယှဉ်သော ဖဿစသော သမ္ပယုတ်တရားများကို ယူသင့်သော်လည်း ဓေဒေသျှုပစာအားဖြင့် ဤပဌမဈာန်ကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(ခ) ပီတိသုခဥ္စ ပီတိသုခံ ဓမ္မဝိနယာဒယော ဝိယ–ဖြင့် ဓမ္မော စ + ဝိနယော စ ဓမ္မဝိနယံ (စက္ခု စ + သောတဥ္စ စက္ခုသောတံ) စသည်ကဲ့သို့ ပီတိ စ + သုခဥ္စ ပီတိသုခံ–ဟု သမာဟာရဒွန်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဌိ။ ၃၅၉။)

ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ အဿ ဈာနဿ, အသ္မိံ ဝါ ဈာနေ အတ္ထိ–ဖြင့် ဝိဝေကဇံပီတိသုခံပုဒ်သည် ရှေးဆိုခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့် အနေကပဒ(ဒွိပဒ)သာဖြစ်သည် မဟုတ်၊ ဧကပဒပုဒ်ဖြစ်သည်ကိုရင်း၊ ယင်းဝိဝေကဇံပီတိသုခံပုဒ်ကို ဝိဝေကဇံ + ပီတိသုခံ အဿ ဈာနဿာတိ ဝိဝေကဇံပီတိသုခံ။ (တစ်နည်း) ဝိဝေကဇံ + ပီတိသုခံ အသ္မိံ ဈာနေတိ ဝိဝေကဇံပီတိသုခံ–ဟု (ဝိဝေကဇံ၌ ပဌမာ သိဝိဘတ်မကျေသော) စတုတ္ထီ, သတ္တမီအလုတ္တဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်ဝစနတ္ထပြု၍ ဝိဝေကဇံအရ ပီတိသုခကို၊ ဝိဝေကဇံပီတိသုခံအရ ပဌမဈာန်ကို ယူရမည်ကိုရင်း သိစေသည်။

(၇)

(ဂ) ဝိဝေကဇမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

- ✔ ဝိဝေကကြောင့်ဖြစ်ခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ဝိဝေကကြောင့်မဖြစ်ခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ပီတိသုခဒြဗ်သည် အနုညာတတ္ထ။

ယထေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

- ✔ ဟောတိ ယထာကား ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ န ဟောတိ ယထာကား နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ဈာန်ဒြဗ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(င) ဧကပဒေနေဝ–၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

- ✔ "ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ"ဟူသော (တစ်ပုဒ်တည်း) ဧကပဒသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ "ဝိဝေကဇံ တစ်ပုဒ်၊ ပီတိသုခံ တစ်ပုဒ်"ဟူသော နာနာပဒသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(စ) ဝေမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

- ✔ ဤအဋ္ဌကထာဖွင့်ဆိုအပ်သည်နှင့်တူသည်၏အဖြစ်ဟူသော သဒိသဘောဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ဤအဋ္ဌကထာဖွင့်ဆိုအပ်သည်နှင့်မတူသည်၏အဖြစ်ဟူသော ဝိသဒိသဘောဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

"ဝိဝေကဇံပီတိသုခံ"ကို ကေပဒ–ကြံလျှင်–

✔ ဝိဝေကဇံ–အရ ပီတိသုခကိုယူ။

✔ ပီတိသုခံ–အရလည်း ပီတိသုခကိုပင်ယူ။

✔ "ဝိဝေကဇံပီတိသုခံ"တစ်ပုဒ်လုံးအရ ပထမဈာန်ကို ယူ။

ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ–ကို နာနာပဒ (ဒွိပဒ) ကြံလျှင်–

✔ ဝိဝေကဇံ–အရ ပထမဈာန်ရသည်။

✔ ပီတိသုခံ–အရလည်း ပထမဈာန်ရသည်။ (ကြိယာ (၅)တန် ထုတ်)

(၉) ဒုဋ္ဌဗ္ဗော–၌ ဒိသ–ဓာတ်အရ အနက်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍–

✔ ထို... သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည်၎င်း၊ သုတမယဉာဏ်, စိန္တာမယဉာဏ်စသည်သည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။

✔ မှတ်သားထားသည့်အတိုင်း ဟောပြောပြသပို့ချခြင်း, ဈာန်ရအောင်ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်အား ထုတ်ခြင်းစသော ကာမာဝစရဘာဝနာသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ အဓိကာရ, ဆန္ဒစသည်သည်၎င်း, သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ပဌမဈာန်ကိုရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်– အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(က) အယဉ္စ ပီတိ ဣဒဉ္စ သုခံ + အဿဈာနဿ, အသ္မိံ ဝါ ဈာနေ အတ္ထိ–၌–

✔ အယဉ္စ ပီတိ ဣဒဉ္စ သုခံ–အရ ပီတိသုခသည်–

အဿဈာနဿ, အသ္မိံဈာနေ–အရ ဆိုင်သော ပထမဈာန်အား သဟဇာတ–ပြု။ ဖြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာန။ (၈)

(ခ) ဝိဝေကဇံပီတိသုခံ–၌–

✔ သမာသ်ပုဒ်–အရ ဝိဇဝေကကြောင့်ဖြစ်သော ပီတိသုခသည် အညပုဒ်–အရ ပထမဈာန်အား သဟဇာတ–ပြု။ ဖြိုင်။ ။ (၈)

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၀၆)

(က) ပဌမံ ဈာနန္တိ ဧတ္ထ ဂဏနာနုပုဗ္ဗတာ ပဌမံ၊

(ခ) ပဌမံ ဥပ္ပန္နန္တိ ပဌမံ၊

(ဂ) ပဌမံ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗန္တိပိ ပဌမံ။

(ဃ) ဣဒံ ပန န ဧကန္တလက္ခဏံ။

(င) စိဏ္ဏဝသီဘာဝေါ ဟိ အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ မတ္ထကံ ပါပေန္တောပိ သမာပဇ္ဇိတုံ သက္ကောတိ၊ မတ္ထကတော ပဋ္ဌာယ အာဒိံ ပါပေန္တောပိ သမာပဇ္ဇိတုံ သက္ကောတိ၊ အန္တရန္တရာ သြက္ကန္တောပိ သက္ကောတိ။

(စ) ဧဝံ ပုဗ္ဗုပ္ပတ္တိယဋ္ဌေန ပန ပဌမံ နာမ ဟောတိ။

ဌ။၂၁၁။မူလဋီ။၁၀၂။သာရတ္ထ၊၁။၃၆၃။ယောဇနာ။၁၂၀။ပြည်သျှ၊၂။၂၄၆။ဘာဋီ၊၂။၄၆၅။မအူသျှ၊၂။၂၅၉။ကျော်စံဂဏ္ဌိ။၃၆၀။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။၄၉၃။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

ပဥ္စမံကို သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီအနက်

ပဥ္စမံ–ဂုဏ်အစဉ်အားဖြင့် ပထမဖြစ်သော။ (က–သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ)

(ဝါ) ရှေးဦးစွာ ရအပ်သော။ (ခ–သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ)

(ဝါ) ရှေးဦးစွာ ဝင်းစားအပ်သော။ (ဂ–သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ) (ဘာသာဋီ။ ၄၆၆။)

(ဃ)(င) ဝါကျအပြန်အလှန်အနက်–

ပန–ဆက်။ ဣဒံ–ဤရှေးဦးစွာဝင်စားရခြင်းဟူသော လက္ခဏာသည်။ ကေန္တလက္ခဏံ–ကေန်လက္ခဏာသည်။န–မဟုတ်။ (ကသ္မာ–ကြောင့်။) (ပ) ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။ စိဏ္ဏဝသီဘာဝေါ–လေ့လာအပ်ပြီးသော ဝသီဘော်ရှိသော။ (ပ) ဩက္ကမန္တောပိ–သက်ရောက်လျက်လည်း။ (သမာပဇ္ဇိတုံ–၄၁) သက္ကောတိ–၏။ (တသ္မာ–ကြောင့်။ ဣဒံ။ ကေန္တလက္ခဏံ။ န ဟောတိ။)(ဘာဋီ၊၂။၄၆၆။)

ပြည်နိုသျှ၌ "ပန–လဒ္ဓဒေါသကို ဆိုအံ့။ ဣဒံ–ဤပဥ္စမံ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗဟူသော စကားသည်။ ကေန္တလက္ခဏံ–စင်စစ်မှုချမှတ်အပ်သည်။ န–မဟုတ်။ ဟိ(သစ္စံ)–မှန်၏"ဟု ပန–ကို လဒ္ဓဒေါသ၊ ဟိ–ကို ဒဠှီကြံ၍ပေးသည်။

(၂)

(က) ဖြင့် ပဥ္စမံ–ကို ဒေသိတတန္တိဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။

(ခ) ဖြင့် ဥပ္ပန္နတန္တိဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။

(ဂ) ဖြင့် သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗတန္တိဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။ (ပက္ခ+ပက္ခန္တရချည်းသာ) အမှာ။ ။ ဘာသာဋီကာ၌ "ပဥ္စမဟူသောအမည်သည်–

(က) ပဥ္စမနည်းအလို ဒေသနာက္ကမအားဖြင့် ရအပ်သောအမည်တည်း။

(ခ) ဒုတိယနည်းအလို ဥပ္ပတ္တိက္ကမအားဖြင့် ရအပ်သောအမည်တည်း။

(ဂ) တတိယနည်းအလို ပဝတ္တိက္ကမအားဖြင့် ရအပ်သောအမည်တည်း။"ဟု ပြဆိုထားသည်။ ဤအဓိပ္ပာယ်ကိုရှု၍လည်း တစ်နည်းကျမ်းတက်နိုင်သည်။

(ဃ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ပဥ္စမံကို သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗတန္တိဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့–သော် ပဥ္စမံကို သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗတန္တိဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆိုရာ၌ တစုံတခုရအပ်သော အပြစ်ဒေါသမရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်၊ ထိုသို့ ...ကြောင့် ပဥ္စမံကို သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗတန္တိ ပြုရမည်ဟု ဆိုရာ၌ ရအပ်သောအပြစ်ဒေါသကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) နိရုတ္တက–တင်။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

♦ လဒ္ဓဒေါသ၊ ဝါကျတ္ထ၊ နိရုတ္တက–တင်။

♦ လဒ္ဓဒေါသ၊ ဝါကျတ္ထ၊ အဗျာပိတ–တင်။

(င) ဠပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ဤပဥ္စမံ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗဟူသော စကားသည် ကေန္တလက္ခဏာမဟုတ်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ပဥ္စမံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထသုံးခုတွင် သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗတန္တိဝစနတ္ထကိုသာ ကေန္တလက္ခဏာ မဟုတ်ဟု ထူးဆန်းစွာဆိုသော ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌီယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမခိုင်ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော–စသည်ဖြင့် ယုတ္တိဒဋ္ဌီထုံးစံအတိုင်းတက်။

(၃)

(င) ယုတ္တိဒဋ္ဌီကရဏ။ (ပြည်သျှ) ကာရဏ။ (ဘာသာဋီ) ဝိရောဓိ, ဩစိတျဟီန–ပယ်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* အစရိယတ္တာတိ စိဏ္ဏော။ ဝသိနော + ဘာဝေါ ဝသီဘာဝေါ။

* စိဏ္ဏော + ဝသီဘာဝေါ + ယဿာတိ စိဏ္ဏဝသီဘာဝေါ။

✔ စိဏ္ဏ+ဝသီဘာဝ+ယ–ပုဒ်သည်ရင်း၊ လေ့လာအပ်သော ဝသီဘော်၏ + သမာပတ်ရှစ်ပါးကို ရသော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ ဌာနီ+ဌာနစပ်–ရင်း ဗျူ–နိ။

✔ လေ့လာအပ်သော ဝသီဘော်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ တစ်ယောက်သည်... ဖာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ဂဏီယတေ သင်္ချာယတေ ဂဏနာ။

* ဂဏနာယ + အနုပုဗ္ဗံ ဂဏနာနုပုဗ္ဗံ။ (ရေတွက်ခြင်း၏+အစဉ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

* ဂဏနာနုပုဗ္ဗမေဝ ဂဏနာနုပုဗ္ဗတာ။ ယ–ကျေ။ (မဒုသျှ၊၂။၂၅၉။)

* လဘနံ လာဘော၊ လာဘော ဧတဿာတိ လာဘီ။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၂။)

* အဋ္ဌသမာပတ္တီနံ + လာဘီ အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ။

(၅)

(ဃ)	အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ–ကား	သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဤ–ကာရန္တ။
	မတ္တကံ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
	ပါပေန္တော–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ဂစ္ဆန္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
	သက္ကောတိ–(သက+ဩ+တိ)	တနာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
	အန္တရန္တရာ–ကား	နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ဂဏနာနုပုဗ္ဗတာ–ဖြင့် ပဌမံ ဗျာနံ၌ ပဌမသဒ္ဒါသည် ပဓာနအနက်ကို မဟော၊ အာဒိအနက်ဟော... ရင်း၊ ဥပ္ပတ္တိက္ကမ, ဒက္ခိဏေယျက္ကမအားဖြင့် ပဌမမည်သည် မဟုတ်၊ ဒေသနာက္ကမ အားဖြင့် ပဌမမည်သည်၏အဖြစ်ကိုရင်း၊ ပဌမံ + ဒေသိတတ္တာ ပဌမံ–ဟုပြု၍ အ–ပစ္စည်း ဒေသိတတဒ္ဓိတ် အနက်၌ သက်...ရင်း သိစေသည်။ (ပါရာ–ဂဏ္ဌိသစ်၊ ၂။ ၁၇၉။ ၁၈ဝ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၃။)

(ခ)ဖြင့် ပဌမံ၌ အ–ပစ္စည်း၏ ဥပ္ပန္နတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်... ရင်း၊ ပဌမံ ဥပ္ပန္နတ္တာ ပဌမံ–ဟု ပြု... ရင်း၊ ဥပ္ပတ္တိက္ကမအားဖြင့် ပဌမမည်သည်၏ အဖြစ်ကိုရင်း သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့် ပဌမံ၌ အ–ပစ္စည်း သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗအနက်၌ သက်၊ ပဌမံ + သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗတ္တာ ပဌမံ–ဟု ပြု၊ ပဝတ္တိက္ကမ(ဝင်စားသောအခါဖြစ်စဉ်)အားဖြင့် ပဌမမည်သည်၏အဖြစ်ကိုရင်း သိစေ။ (ဘာဋီ၊၂။ ၄၆၆–၅၁။)

(၇)

(ဂ) ဝိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

(ဃ) ပန–ကား လဒ္ဓဒေါသတ္ထ။ (ပြည်သျှ) ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ (ဘာဋီ)

(င) ဝိ ၃–ပုဒ်ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(စ) ပန–ကား အန္တယတ္ထ။

(၈)

အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ–၌ အဋ္ဌသမာပတ္တိ–အရ ရူပဈာန် (၄)ပါး, အရူပဈာန် (၄)ပါးကို ယူ၍–

✔ ထို... သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘူဟူသော ဥပစာရဘာဝနာသည် ဒီပကတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

✔ ဈာနသမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပဋ္ဌာနန္တရိယကံမှကင်းခြင်း, တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနှင့်ပြည့်စုံခြင်း အဓိကာရ, ဆန္ဒ, ယောနိသော မနသိကာရ, သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ပြဟ္မာ့ပြည်သို့လားရောက်ရခြင်းအစ, အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

စိတ္တာဝသိဘာဝေါ အင္ဂသမာပတ္တိလာဘီ + ပါပေန္တော, ဩက္ကမန္တော, သမာပဇ္ဇိတုံ သက္ကောတိ–တို့၌–

✔ အင္ဂသမာပတ္တိလာဘီ–အရ သမာပတ် (၈)ပါးရရှိသောသူတို့၌ရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည်– ပါပေန္တော, ဩက္ကမန္တော, သမာပဇ္ဇိတုံ သက္ကောတိတို့အရ ကြွင်း–နာမက္ခန္ဓာ (၃)ပါးတို့အား

သဟကြိုး ၄၊ အညု, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာန။ (၈)

စိတ္တဇရုပ်အား သဟကြိုး ၄၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ ဣံ, ဈာန။ (၇)

မတ္တက + ပါပေန္တော–၌–

✔ မတ္တက–အရ တစ်ပါး, နှစ်ပါး, သုံးပါးသော နေဝသညာနာသညာယတနနာမက္ခန္ဓာသည်– ပါပေန္တော–၌ ပပုဗ္ဗ, အပ–ဓာတ်အရ သုံးပါး, နှစ်ပါး, တစ်ပါးသော နေဝသညာနာသညာ ယတနနာမက္ခန္ဓာအား သဟဇာတ–ပြ။ ပြိုင်။ ။ သဟကြိုး ၄၊ အညု, သမ္ပ။ (၆)

==================

ဝါကျဉယျာဉ် (၂၀၇)

(က) ဈာနန္တိ ဒုဝိဓံ ဈာနံ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနန္တိ။

(ခ) တတ္ထ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ပထဝိကသိဏာဒိအာရမ္မဏံ ဥပနိဇ္ဈာယန္တီတိ "အာရမ္မဏူပ-နိဇ္ဈာန"န္တိ သင်္ချံ ဂတာ။

(ဂ) ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလာနိ ပန လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ နာမ။

(ဃ) တတ္ထ ဝိပဿနာ အနိစ္စာဒိလက္ခဏဿ ဥပနိဇ္ဈာနတော လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ။ ဝိပဿနာယ ကတကိစ္စဿ မဂ္ဂေန ဣဇ္ဈနတော မဂ္ဂေါ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ။ ဖလံ ပန နိရောဓသစ္စံ တထလက္ခဏံ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ နာမ။

(င) တေသု ဣမသ္မိံ အတ္ထေ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံ အဓိပ္ပေတံ၊

(စ) တသ္မာ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနတော, ပစ္စနီကဈာပနတော ဝါ ဈာနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဋ္ဌ။၂၁၁။ မူလဋီ။၁၀၂။ သာရတ္ထ။၁။ ၃၆၃။ ယောဇနာ။၁၂၀။ ပြည်သျ။၂။၂၄၇။ ဘာဋီ။၂။ ၄၆၆။ မအူသျ။၂။၂၆၀။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။၄၉၃။

(၁)

(ဃ) တတ္ထ–ထိုဝိပဿနာ, မဂ်, ဖိုလ်တို့တွင်။(င) တေသု–ထိုနှစ်ပါးသောဈာန်တို့တွင်။

(စ) တသ္မာ–ကြောင့်။ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနတော ဝါ–ကြောင့်၎င်း။ ပစ္စနီကဈာပနတော ဝါ–နီဝရဏစသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို လောင်တတ်, ဖုတ်ကြည်းတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။ (သဒ္ဒတ္ထ) (ဝါ) ဝိက္ခမ္ဘန၏အစွမ်းဖြင့် ခွာ်တတ်, ပယ်တတ်သောကြောင့်၎င်း။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ) ဈာန်–မည်၏။ ဣတိ–သို့။ ဝေဒိတဗ္ဗံ–၏။

(၂)

(ခ)(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ–

ဤသို့ (က)ဖြင့် ဈာန်သည် အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်, လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်အားဖြင့် (၂)ပါးအပြားရှိ၏ဟု ပြဆိုပြီး၍ ဤယခုအခါ၌ ယင်းဈာန်(၂)မျိုးကို အသီးအသီးခွဲ၍ပြလိုသော ဆရာသည် (ခ)(ဂ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ)သို့ ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် သမာပတ် (၈)ပါးတို့သည် ပထဝီကသိုဏ်းစသော အာရုံကို ကပ်၍ ရှုတတ်သောကြောင့် အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်မည်၏ဟု အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်၏ အကျယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်၏ အကျယ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်–ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်၏ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏–စသည်တက်။ (ပက္ခန္တရ)

(ဃ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက–

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဝိပဿနာ, မဂ်, ဖိုလ်တို့သည် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်မည်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် [“ဝိပဿနာသည် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်မည်၏၊ မဂ်သည် မည်သည့် အကြောင်းကြောင့် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်မည်၏၊ ဖိုလ်သည် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန် မည်၏”ဟူ၍] ဝိပဿနာ, မဂ်, ဖိုလ်တို့၏ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်မည်ပုံကို အသီးအသီး နာမလာဘဟိတ်တို့ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိပ်ဖြာ၍ အကျယ်မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ..မဆိုသင့်။ ဝိပဿနာ, မဂ်,ဖိုလ် တို့၏ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်မည်ပုံကို အသီးအသီးနာမလာဘဟိတ်တို့ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိပ်ဖြာ၍ အကျယ်ပြဆို သင့်သေး၏။ (ပ) ခွဲခြမ်းစိပ်ဖြာ၍ ပြဆိုပုံအကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။ (ဝိတ္ထာရ)

မှတ်ချက်။ ။ (ဃ)ဝါကျ၌ ဝါကျအစိတ် (၃)ခုပါရှိရာတွင်–

၁။ ပထမဝါကျဖြင့် ဝိပဿနာ၏ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်မည်ပုံအကျယ်ကို ပြသည်။

၂။ ဒုတိယဝါကျဖြင့် မဂ်၏ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်မည်ပုံအကျယ်ကို ပြသည်။

၃။ တတိယဝါကျဖြင့် ဖိုလ်၏ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်မည်ပုံအကျယ်ကို ပြသည်။ (ပက္ခန္တရချည်းသာ)

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် ဈာန်သည် အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်, လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်ဟု (၂)ပါးရှိပုံကို (သင်္ခေပ+ဝိတ္ထာရအားဖြင့်) ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဤ၌လိုအပ်သောဈာန် (ဝိသေသ) ကို ပြတော်မူလိုသော ဆရာသည် (င)မိန့်။ [အတ္ထုဒ္ဒေသ, ဝိသေသဝါကျထုံးစံအတိုင်း အတိဗျာပိတတင်၍ ပဋ္ဌကတက်]

(စ) လဒ္ဓဂုဏဝါကျ။ (င)ကို ဋ္ဌပနာထား၍ ကျမ်းတက်။

(၃)

(င)၌ အဓိပ္ပေတ–ထားရခြင်း

ဤရူပါဝစရကုသိုလ်အရာ၌ ပဋ္ဌမံ ဈာနံဝယ် ဈာနံအရ “အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်, လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်” ဟူသော ဈာန် (၂)မျိုးလုံးကို မယူရ၊ (ပထဝီကသိုဏ်းဟူသော သဒ္ဒန္တရကို ထောက်ဆ၍) အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်ကိုသာ ယူအပ်, လိုအပ်၏ဟု ဈာန်သာမညမှ ဈာန်ဝိသေသကို စကားလုအားဖြင့် ပြဆိုသော အရာဋ္ဌာနဖြစ်သောကြောင့် (င)ဝါကျ၌ အဓိပ္ပေတ–သဒ္ဒါထားရသည်။

(စ)၌ တဿ–ထားရခြင်း

ဤအရာ၌ ဈာနံအရ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်ကိုသာ ယူအပ်, လိုအပ်၏ဟုဆိုသဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြလို၍ (စ)၌ တဿ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* အာဂန္တွာ ရမန္တိ ဧတ္ထာတိ အာရမ္မဏံ။ ဥပဂန္တွာ + နိဇ္ဈာယတီတိ ဥပနိဇ္ဈာနံ။ (ဥပ, နိ, ဈေ+ယု။)

* အာရမ္မဏံ + ဥပနိဇ္ဈာနံ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံ။ (မအူသျ၊ ၂။ ၂၆၀။)

✔ ပထဝီကသိုဏ်းစသော အာရုံ၏ + ကပ်၍ရှုတတ်သော ဈာန်နှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိကစပ် ....ငှင်း၊ အာရမ္မဏ–ပုဒ် + ဥပနိဇ္ဈာန–ပုဒ်သည်ငှင်း ဗျု–နိ။

✔ ...အာရုံကို ကပ်၍ရှုခြင်းကြိယာသည် ပ–နိ။

http://www.dhammadownload.com

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) လက္ခီယတိ အနေနာတိ လက္ခဏံ။ လက္ခဏံ + ဥပနိဇ္ဈာနံ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ။

* ဒွေ + ဝိဓာ + ဧတဿ ဈာနဿာတိ ဒုဝိဓံ။

* ပထဝီကသိဏံ + အာဒိ + ဧတဿ အာရမ္မဏဿာတိ ပထဝီကသိဏာဒိ။

* ပထဝီကသိဏာဒိ စ + တံ + အာရမ္မဏဉ္စာတိ ပထဝီကသိဏာဒိအာရမ္မဏံ။

(ဂ) ဝိပဿနာ စ + မဂ္ဂေါ စ + ဖလဉ္စ + ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလာနိ။

(ဃ) နိရုဇ္ဈတိ ဧတ္ထ နိဗ္ဗာနေတိ နိရောဓော။ (နိ, ရုဓိ+ဏ။) သတနံ သစ္စံ။ (သာ၊တ+ဏျ။)

* နိရောဓောယေဝ+သစ္စံ နိရောဓသစ္စံ။ (နိဗ္ဗာန်၏+တထလက္ခဏာနှင့် လက္ခဏာဝန္တ+လက္ခဏာစပ်။)

* တထန် တထံ။ (တထ+ဏ။) တထံ + လက္ခဏံ + ဧတဿာတိ တထလက္ခဏံ။

(တထလက္ခဏာ၏ + နိရောဓသစ္စာနှင့် လက္ခဏာ+လက္ခဏာဝန္တစပ်။)

♦ ပန-ပါး။ ဖလံ-သည်။ တထလက္ခဏံ-မဖောက်မပြန်ဟုတ်မှန်သော လက္ခဏာရှိသော။ နိရောဓသစ္စံ-ကို။ (ပ) (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၄၇။)

(၅)

အဋ္ဌသမာပတ္တိယော-ကား		သမာသ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ-ကာရန္တ။
ဥပနိဇ္ဈာယန္တိ-ကား	(ဥပ, နိ, ဈေ+အ+အန္တိ)	ဘူဝါဒိ၊ ဧ-ကာရန္တ။
(တစ်နည်း)	(ဥပ, နိ, ဈာ+ယ+အန္တိ)	ဒိဝါဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။ (ဓာတွတ္ထ။ ၁၄၄။)
သန္နိဗ္ဗာ-ကား	(သံ, ဈာ+ကွိ)	ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။
ဂတာ -ကား	(ဂမု+တ)	ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။

(၆)

(က)ဖြင့် ဈာန်သည်(ပ) (၂)ပါးအပြားရှိ၏ဟု သိစေ။ (သရူပတ္ထ, အဘိဓေယျတ္ထ။)

(ခ) ပထဝီကသိဏာဒိ အာရမ္မဏံ ဥပနိဇ္ဈာယန္တိ-ဖြင့် အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံ၌ အာရမ္မဏအရ ပထဝီကသိုဏ်းစသော အာရုံကို ယူ-ရင်း၊ ဥပနိဇ္ဈာနံ-၌ ဥပ, နိ, ဈေ-ဓာတ်-ရင်း၊ ယင်းဈေ-ဓာတ်၏ ဥပနိဇ္ဈာယနအနက်ဟော-ရင်း၊ ယု-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်-ရင်း၊ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဥပနိဇ္ဈာနံ-ဟု ပြု-ရင်း၊ အာရမ္မဏံ+ဥပနိဇ္ဈာနံ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံ-ဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်ပြု -ရင်း(မအူသျှ၊၂။၂၆၀)။ (တစ်နည်း) အာရမ္မဏံ + ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံ-ဟု ကိတန္တဒု-တပ္ပုရိသ် ပြု-ရင်း သိစေ။

အဋ္ဌသမာပတ္တိယော-ဖြင့် ဥပနိဇ္ဈာယန္တိ၏ ကတ္တားအဖြစ်ကိုရင်း၊ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံအရ သမာပတ် (၈)ပါးကို ယူ... ရင်း သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံပုဒ်ကို လက္ခဏံ + ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ-ဟုပြု၍ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံအရ ဝိပဿနာ, မဂ်, ဖိုလ်တို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေ။ (ဃ-မျှော်၍ ဝစနတ္ထ ဖော်သည်။)

(ဃ) ဝိပဿနာ အနိစ္စာဒိလက္ခဏာသု ဥပနိဇ္ဈာယနတော-ဖြင့် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံအရ ဝိပဿနာကိုယူခိုက် လက္ခဏာအရ အနိစ္စစသော လက္ခဏာကို ယူ... ရင်း (ဝါ) လက္ခဏာအရ အနိစ္စစသော လက္ခဏာကိုယူခိုက် ဥပနိဇ္ဈာနအရ ဝိပဿနာကို ယူ...ရင်း၊ ဥပနိဇ္ဈာနံ၌ ယုပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်... ရင်း၊ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဥပနိဇ္ဈာနံ၊ လက္ခဏံ + ဥပနိဇ္ဈာနံ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ-ဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်...ပြု... ရင်း၊ (မအူသျှ) (တစ်နည်း) လက္ခဏံ + ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ-ဟု ကတ္တုသာဓနကိတန္တဒုတိယာတပ္ပုရိသ်... ပြု ...ရင်း၊ အနိစ္စစသော လက္ခဏာကို ကပ်၍ရှုတတ်သောကြောင့် ဝိပဿနာသည် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်မည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုရင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

ဝိပဿနာယ ကတကိစ္စဿ မဂ္ဂေန ဣဇ္ဈနတော မဂ္ဂေါ-ဖြင့် ဝိပဿနာသည် (ပ) မဂ်သည် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်မည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း၊ အကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာ၏ "လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်" ဟူသော အမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော မဂ်၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သောမဂ်ကို ကာရဏူပစာရအားဖြင့် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်အရ ယူရမည်ကိုငင်း သိစေသည်။ (ပါ၊ဂဏ္ဌိသစ်၊၂။ ၁၈၁။)

ဖလံ နိရောဓသစ္စံ တထလက္ခဏံ ဥပနိဇ္ဈာယတိ-ဖြင့် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်အရ ဖိုလ်ကို ယူခိုက် လက္ခဏာအရ နိရောဓသစ္စာဟူသော တထလက္ခဏာကို ယူ... ငင်း (ဝါ) လက္ခဏာအရ နိရောဓသစ္စာဟူသော ထတလက္ခဏာကို ယူခိုက် ဥပနိဇ္ဈာနအရ ဖိုလ်ကို ယူ... ငင်း၊ ဥပနိဇ္ဈာန်၌ ဥပ, နိ, ဈေ-ဓာတ်-ငင်း၊ ယု-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဥပနိဇ္ဈာန်၊ လက္ခဏံ + ဥပနိဇ္ဈာန် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်-ဟု ပြု...ငင်း၊ (မအူသျှ) (တစ်နည်း) လက္ခဏံ + ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်-ဟု ပြု... ငင်း၊ နိရောဓသစ္စာဟူသော တထလက္ခဏာကို ကပ်၍ ရှုတတ်သောကြောင့် ဖိုလ်သည် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်မည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေသည်။

(င)ဖြင့် ဈာန်သည် အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်, လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်ဟု နှစ်မျိုးရှိသော်လည်း ပထမဈာန် ဥပသမ္ပဇ္ဇဟူသော ပါဠိတော်၌ ဈာန်အရ ဧကဒေသျူပစာအားဖြင့် အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်ကိုသာ ယူ... (ဝါ) လိုအပ်သတည်းဟု သိစေသည်။

(စ) အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနတော-ဖြင့် ဈာန်၌ ဈေ-ဓာတ် ...ငင်း၊ ယင်းဈေ-ဓာတ်၏ ဥပလက္ခဏအနက် ဟော-ငင်း၊ ယု-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန်၌သက်-ငင်း၊အာရမ္မဏံ ဈာယတိ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဈာန်-ဟုပြု-ငင်း၊ ပထဝီကသိုဏ်းစသောအာရုံကို ကပ်၍ရှုတတ်သောကြောင့် ဈာန်မည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေ။

ပစ္စနီကဈာပနတော-ဖြင့် ဈာန်၌ ဈေ-ဓာတ်-ငင်း၊ ယင်းဈေ-ဓာတ်၏ ဒယှနအနက်ဟော-ငင်း၊ ယု-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်-ငင်း၊ ပစ္စနီကဓမ္မေ + ဈာပေတီတိ ဈာန်-ဟု ပြု-ငင်း၊ နီဝရဏစသောဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို လောင်တတ်, ဖုတ်ကြည်းတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် (ဝါ) ဝိက္ခမ္ဘန၏ အစွမ်းဖြင့် ခွန့်တတ်, ပယ်တတ်သောကြောင့် ဈာန်မည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငင်း သိစေ။

♦ ဈေတု ဥဇ္ဈာနဒယှနေ၊ ဉာဏာဒီတ္တိ စိန္တာသု စ။
သဇ္ဈာယောပ-နိဇ္ဈာနေသု၊ ဝေဒီတဗ္ဗော ဝိဘာဝိနာ။ (ကေက္ခရကောသ။)

(၇)

အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်-၌ ဥပနိဇ္ဈာန်-ဝယ် ဥပ-ကား ဥပဂမနတ္ထ။ နိ-ကား ဓာတွတ္တာနုဝတ္တက။

(စ) တသ္မာ-၌ တ-ကား ကာရကနှင့်တကွ ကြိယာကို စွဲ... အနုဘူတဝိသယ။

(၈)

(င) အဓိပ္ပေတံ-၌ အဓိ, အပိ-ရှေး, ဣ-ဓာတ်အရ အာရမ္မဏူနိဇ္ဈာန်ကို သိသောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍

- ✔ ထို... သည် ဒဿနတ္ထ။
- ✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။
- ✔ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်ကို သိသဖြင့် ယင်းဈာန်ကို ရအောင်အားထုတ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
- ✔ အဓိကာရ, ဆန္ဒ, သပ္ပုရိသူပနိဿယ, ပဋ္ဋာနုန္တရိကကံမှ ကင်းခြင်း, တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ခြင်း စသော ရှေးရှေးသောအကြောင်းတရားများသည် ဝိဘာဝတ္ထ။
- ✔ ဈာန်သမာပတ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

တ-ပစ္စည်းအရ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်(သမာပတ်ရှစ်ပါး)ကို ယူ၍ထုတ်။

http://www.dhammadownload.com

(၉)

(ဃ) နိရောဓသစ္စံ တထလက္ခဏံ–အရ နိဗ္ဗာန်ကို ယူ။

အဓိပ္ပါယ်။ ။ နိစ္စစသော ဝိပလ္လာသကို ပယ်သဖြင့် အသမ္မောဟအားဖြင့် အနိစ္စစသောလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သောကြောင့် မဂ်သည် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်မည်၏။ (ဤကား ဋီကာအလိုတည်း) ပျက်စီးခြင်းမရှိသော နိဗ္ဗာန်သည် မဖောက်မပြန်သော အဝိပရီတလက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ တပါးသောအခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ခြင်းတည်းဟူသော အနညထာဘာဝ ကြောင့်၎င်း တထလက္ခဏာရှိ၏။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၉၄။)

♦ နိစ္စာဒိဝိပလ္လာသပ္ပဟာနေန မဂ္ဂေါ အသမ္မောဟတော အနိစ္စလက္ခဏာဒိနိ ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ။ အသမ္မောသဓမ္မံ နိဗ္ဗာနံ အဝိပရီတလက္ခဏတ္တာ, အနညထာဘာဝတော တထလက္ခဏံ။ (မူလဋီကာ။၁၁၂။)

(၁၀)

(ခ) ပထဝီကသိဏာဒိအာရမ္မဏံ + ဥပနိဇ္ဈာယန္တိ–၌

✔ ပထဝီကသိဏ်းအာရမ္မဏံ–အရ ပထဝီကသိုဏ်းစသော အာရုံပစ္စည်းတရားသည်– ဥပနိဇ္ဈာယန္တိ–အရ သမာပတ်ရှစ်ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အာရမ္မဏ–ပြ။ ပြိုင်=(မရှိ)

(ဃ) နိရောဓသစ္စံ + ဥပနိဇ္ဈာယတိ–၌

✔ နိရောဓသစ္စံ–အရ နိဗ္ဗာန်သည်–
ဥပနိဇ္ဈာယတိ–အရ ဖိုလ်အား အာရမ္မဏ–ပြ။ ပြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

=============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၀၈)

(က) ဥပသမ္ပဇ္ဇတိ ဥပဂန္တွာ၊ ပါပုဏိတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

(ခ) ဥပသမ္ပာဒယိတွာ ဝါ၊ နိပ္ဖါဒေတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

(ဂ) ဝိဘင်္ဂေ ပန "ဥပသမ္ပဇ္ဇာတိ ပဌမဿ ဈာနဿ လာဘော ပဋိလာဘော ပတ္တိ သမ္ပတ္တိ ဖုသနာ သစ္ဆိကိရိယာ ဥပသမ္ပဒါ"တိ ဝုတ္တံ။

(ဃ) တဿာပိ ဧဝမေဝတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

(င) ဝိဟရတီတိ တဒနုရူပေန ဣရိယာပထဝိဟာရေန ဣတိဝုတ္တပ္ပကာရဈာနသမင်္ဂီ ဟုတွာ အတ္တဘာဝဿ ဣရိယနံ ဝုတ္တိံ ပါလနံ ယပနံ ယာပနံ စာရံ ဝိဟာရံ အဘိနိပ္ဖါဒေတိ။

(စ) ဝုတ္တဉ္စေတံ ဝိဘင်္ဂေ "ဝိဟရတီတိ ဣရိယတိ ဝတ္တတိ ပါလေတိ ယပေတိ ယာပေတိ စရတိ ဝိဟရတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ ဝိဟရတီ"တိ။

ဋ္ဌ။ ၂၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၄။ ယောဇနာ။ ၁၂၀။ ပြည်သျှ၊၂။ ၂၄၈။ ဘာဋီ၊၂။ ၄၆၇။ မဓုသျှ၊၂။ ၂၆၄၊ ၄၉၄။

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိပဒက–

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဥပသမ္ပဇ္ဇ၌ ဥပ, သံ–ဥပသာရတို့သည် ဥပလဗ္ဘတိစသည်တို့၌ကဲ့သို့ နိရတ္ထက, ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကဖြစ်၏၊ ပဒ–ဓာတ်သည် ဂတိအနက်ကို ဟော၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဥပသမ္ပဇ္ဇ၌ ဥပ, သံ–ဥပသာရတို့သည် နိရတ္ထက, ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကတစ်မျိုးသာဖြစ် သင့်၏၊ ပဒ–ဓာတ်သည် ဂတိအနက်ကိုသာ ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဥပသမ္ပဇ္ဇ၌ ဥပ, သံ–ဥပသာရတို့၏ တစ်ခြားဖြစ်သင့်သော အနက်နှင့် ပဒ–ဓာတ်၏ တစ်ခြားဟောနိုင်သော အနက်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။(ပ) စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

♦ ဥပသမ္ပဇ္ဇာတိ ဧတ္ထ ဥပ-သံသဒ္ဒါ "ဥပလဗ္ဘတိ"တိအာဒီသု ဝိယ နိရတ္ထကာတိ ဒဿေတုံ "ဥပဂန္တွာ"တိ အာဒိ ဝတွာ ပုန တေသံ သာတ္ထကဘာဝံ ဒဿေတုံ "ဥပသမ္ပာဒယိတွာ"တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၄။)

(ဂ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက-

ဆရာ-သည် (က)(ခ)ဝါကျတို့ဖြင့် ဥပသမ္ပဇ္ဇာတိ ဥပဂန္တွာ-စသည်ဖြင့် ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိဘင်းပါဠိတော်၌လည်း ဆရာဖွင့်ဆိုသကဲ့သို့ပင် ဟောတော်မူ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူပုံအထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ-၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

♦ အထူးကို ပြလို၍ "ဝိဘင်္ဂေ ပန"အစ မိန့်။ ပန-အထူးကို ဆိုအံ့။ (မဒ္ဒသျှ၊ ၂၊ ၂၆၄။) ပန-အထူး။ (ပြည်သျှ) ပန-ဆက်။ (ဘာဋီ)

(ဃ) ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (ဂ)ဖြင့် "ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ ပဌမဿ ဈာနဿ (ပ) ဥပသမ္ပဒါ"ဟု ဘုရားရှင် ဟောတော်မူ၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဥပဂန္တွာ-စသည်ဖြင့် ဆရာဖွင့်ဆိုအပ်သော သံဝဏ္ဏနာနှင့် ဝိဘင်းပါဠိတော်စကားရပ်တို့ ကွဲပြားဆန့်ကျင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ..မဆိုသင့်၊ ဥပဂန္တွာ-စသည်ဖြင့် ဆရာဖွင့်ဆိုအပ်သော သံဝဏ္ဏနာနှင့် မဆန့်ကျင်သော ဝိဘင်းပါဠိတော်၏ အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မဆန့်ကျင်သော ဝိဘင်းပါဠိတော်၏ အနက်ကား အဘယ်နည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(၃)

(ခ)၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဥပသမ္ပဇ္ဇ၌ ဥပ, သံ-ဥပသာရတို့၏ နိရတ္ထက, ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကမှတပါး သာတ္ထက, ဓာတွတ္ထ ဝိသေသကအဖြစ်ကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်ငှင်း၊ ပဒ-ဓာတ်၏ ဂတိအနက်မှတပါး ဥပသမ္ပာဒန အနက်ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်ငှင်း (ခ)၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားရသည်။

(တစ်နည်း) ဥပသမ္ပဇ္ဇပုဒ်၏ ဥပဂမန, ပါပုဏနအနက်မှတပါး ဥပသမ္ပာဒယန, သာဓန, နိပ္ဖါဒနဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ခ)၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားရသည်။

(စ) "တေန ဝုစ္စတိ" သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဝိဟရတိကို ဣရိယတိ-စသည်ဖြင့် ပဒဘာဇနီပြုရခြင်း၏ အကျိုးလဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလို၍ (တစ်နည်း) ဝိဟရတီတိ ဣရိယတိ-စသည်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော ဝိတ္ထာရစကားရပ်ကိုပင် အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုမ်းအုပ်ပြလိုသောကြောင့် (စ)၌ တေန ဝုစ္စတိ-သဒ္ဒါထားရသည်။

(၄)

* အဝုစ္စိတ္ထာတိ ဝုတ္တော။ (ဝစ+တ) ဝုတ္တော + ပကာရော ဝုတ္တပ္ပကာရော။
* ဣတိ + ဝုတ္တပ္ပကာရော + အဿ ဈာနဿာတိ ဣတိဝုတ္တပ္ပကာရံ။ (ဤသို့ဆိုအပ်ပြီးသောအပြား၏ + ဈာန်နှင့် ပကာရ+ပကာရဝန္တစပ်)
* ဣတိဝုတ္တပ္ပကာရံ + ဈာနံ ဣတိဝုတ္တပ္ပကာရဈာနံ။
* ဣတိဝုတ္တပ္ပကာရဈာနေန + သမင်္ဂီ ဣတိဝုတ္တပ္ပကာရဈာနသမင်္ဂီ။

✔ ဤသို့ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားရှိသော ဈာန်၏ + မြတ်စွာဘုရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ သံ+သာမိစပ်- ဗျူ-နီ။

✔ ဤသို့ဆိုအပ်ပြီးသော ဈာန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ-နီ။

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(က) ဥပသမ္ပဇ္ဇ, ဥပဂန္တွာ, ပါပုဏိတွာ–တို့ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။

(ဂ) ပတ္တိ, သမ္ပတ္တိ–တို့ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရဥ္ဇာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

သဏ္ဌိကိရိယာ–၌ သဏ္ဌိ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဣ–ကာရန္တ။

♦ ကွဿ ဋ္ဌတ္တံ–အဋ္ဌိ အင်္ဂ၊ သဏ္ဌိ သင်္ဂ–သဟာအင်္ဂနှာ ဝတ္တတိတိ အတ္ထေ နိပါတော၊ ပစ္စက္ခန္တိ အတ္ထော။ (နိရုတ္တိ။ ၃၆။)

(၆)

(က) ဥပဂန္တွာ–ဖြင့် ဥပသမ္ပဇ္ဇ၌ ဥပ, သံ–တို့၏ "ဥပလဗ္ဘတိ"စသည်တို့၌ကဲ့သို့ နိရတ္ထက, ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက–ငှင်း၊ ပဒ–ဓာတ်၏ ဂတိ(ဥပဂမန)အနက်ဟော–ငှင်း၊ ဇ္ဇ–သည် တွာပစ္စည်း၏ ကာရိယ... ငှင်း သိစေသည်။

ပါပုဏိတွာ–ဖြင့် ဥပဂန္တွာ၌ ဂမု–ဓာတ်သည် ဉာဏဂတိ, ပဝတ္တနဂတိအနက်တို့ကို မဟော၊ ပါပုဏနဂတိအနက်ဟော... ငှင်း၊ ဥပ–ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက–ငှင်း သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ပါပုဏိတွာ–ဖြင့် ဥပဂန္တွာ၌ ကပ်တော်မူခြင်းဟူသည် ရောက်တော်မူခြင်းပင် တည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။ (မအူသျှ၊ ၂။ ၂၆၄။)

(ခ) ဥပသမ္ပာဒယိတွာ–ဖြင့် ဥပသမ္ပဇ္ဇ၌ ဥပ, သံ–ဥပသာရတို့၏ သာတ္ထက, ဓာတွတ္ထဝိသေသက–ငှင်း၊ ပဒ–ဓာတ်၏ ဥပသမ္ပာဒနအနက်ဟော–ငှင်း၊ ဇ္ဇ–သည် တွာပစ္စည်း၏ ကာရိယ... ငှင်း၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ၌ ကာရိတ်ပစ္စည်းကျေနေသည်၏အဖြစ်ကိုငှင်း သိစေသည်။

နိပ္ဖါဒေတွာ–ဖြင့် ဥပသမ္ပာဒယိတွာ၌ ဥပ, သံရေး, ပဒ–ဓာတ်သည် နိပ္ဖါဒန, သာဓနအနက် ဟော၏ဟု သိစေသည်။ (တစ်နည်း) ပြည့်စုံစေခြင်းဟူသည် ပြီးစေခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(င)ဝါကျ၌ ဝိဟရတီတိ (ပ) အတ္တဘာဝဿ ဣရိယနံ အဘိနိပ္ဖါဒေတိ–ဖြင့် ဝိဟရတိ= တစ်ခုသော ဣရိယာပုထ်ဖြင့် ကျင်နာသည်ကို တစ်ခုသော ဣရိယာပုထ်ဖြင့် ဖြတ်၍ဆောင်၏ဟူသည် အတ္တဘော၏ အမှုကိစ္စကို ပြီးစေခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

ဝုတ္တိ ပါလနံ ယပနံ ယာပနံ စာရံ ဝိဟာရံ–တို့ဖြင့် ဣရိယနံပုဒ်၏ ဝေဝုစ်ပရိယာယ်အဖြစ်ကို သိစေ။

♦ ဝုတ္တိန္တိ အာဒီနိ တဿေဝ ဝေဝစနာနိ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၄။)

တဒနုရူပေန ဣရိယာပထဝိဟာရေန ဣတိဝုတ္တပ္ပကာရရျာနသမင်္ဂီ ဟုတွာ–ဖြင့် အတ္တဘော၏ အမှုကိစ္စကို ပြီးစေ၏ဟူသည် ထိုဈာန်အားလျော်သော ဣရိယာပထဝိဟာရဖြင့် ဤသို့ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော ဈာန်နှင့်ပြည့်စုံခြင်းရှိသည်ဖြစ်၍ ပြီးစေ၏ဟု သိစေသည်။

(၇)

(ဃ) ဓဝမေဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်နှင့် ဝိဘင်းပါဠိတော်တို့ အနက်တူသည်၏အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော သဒိသဘောဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ယင်းပါဠိတော် (၂)ခုတို့၏ အနက်မတူသည်၏အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော ဝိသဒိသဘောဂုဏ် သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဃ) တဿာပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(၈)

ဝုတ္တေခေတ်–၌ ဝုတ္တံ–ဝယ် အန္တတ္ထ–အရ ဒေသနာဉာဏ်ယူ။

ဗာဟျတ္ထ–အရ ဝိဟရတီတိ–စသော ဝစီဘေဒပရမတ္ထသဒ္ဒယူ။ (ထုတ်မြဲ)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ)၌ ဒုဋ္ဌဗ္ဗော–ထားရခြင်း

ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ ဥပသမ္ပဇ္ဇပုဒ်၏အနက်ကို ဥပသမ္ပဇ္ဇာတိ ပဋ္ဌမဿ ဈာနဿ–စသည်ဖြင့် ဝဏ်ဏနွတ္တိ နေယျတ္တအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုအပ်သော်လည်း ဥပသမ္ပဇ္ဇာတိ ဥပဂန္တွာ–စသည်ဖြင့် ဤအဋ္ဌကထာဖွင့် ဆိုအပ်သည့်အနက်ကိုသာလျှင် မှတ်ယူရမည်ဟု သန္နိဋ္ဌာန်ကျ, မုချတ္တ, နိတတ္တ, ကေဝလတ္တအားဖြင့် ပြလို၍ ထားသည်။

(၁၀)

(ဂ) ပဋ္ဌမဿ ဈာနဿ + လာဘော–၌

✔ ပဋ္ဌမဿ ဈာနဿ–အရ ပထမဈာန်သည်–
လာဘော–အရ ကြွင်းသော သမ္ပယုတ္တနာမက္ခန္ဓာအား သဟဇာတ–ပြ။
ဖြင့်။ ။ သဟာကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဏ္ဍံ, ဈာန, မဂ္ဂ။ (၉)

==================

ဝါကျဥ်းချုပ် (၂၀၉)

(က) ပထဝီကသိဏန္တိ ဧတ္ထ ပထဝီမဏ္ဍလမ္ပိ သကလဋ္ဌေန ပထဝီကသိဏန္တိ ဝုစ္စတိ၊
(ခ) တံ နိဿာယ ပဋိလဒ္ဓံ နိမိတ္တမ္ပိ ပထဝီကသိဏနိမိတ္တေ ပဋိလဒ္ဓဈာနမ္ပိ။
(ဂ) တတ္ထ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ ဈာနံ ပထဝီကသိဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
(ဃ) ပထဝီကသိဏသင်္ခါတံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီတိ အယမေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော။

ဋ္ဌ။ ၂၁၂။ ယောဇနာ။ ၁၂၀။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၄၉။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၆၈။ ကျောဒ်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၆၀။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၆၄။

(၁)

(က) ပထဝီကသိဏန္တိ ဧတ္ထ–၌။ ပထဝီမဏ္ဍလမ္ပိ–ကိုလည်း၊ သကလဋ္ဌေန–အလုံးစုံအကြွင်းမဲ့ကို အာရုံပြုအပ်သော အနက်ကြောင့်။ ပထဝီကသိဏန္တိ–ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ။

(ခ)ကို ပါဌသေသနှင့် တကွအနက်

တံ (ပထဝီကသိဏံ)–ကို။ နိဿာယ–၍။ ပဋိလဒ္ဓံ–သော။ နိမိတ္တမ္ပိ–ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုလည်း။ (ပထဝီကသိဏန္တိ–ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ–၏။) (မဥ္စာ–တို့သည်။ ဥက္ကုဋ္ဌိံ–ကို။ ကရောန္တိ–ကုန်၏။ ဣတိ–သို့။ ဝုစ္စတိ ယထာ–သို့တည်း။) ပထဝီကသိဏနိမိတ္တေ–ပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်၌။ ပဋိလဒ္ဓဈာနမ္ပိ–ကိုလည်း။ (တံသဟစရဏတော–ထိုပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော အာရုံနှင့်တကွဖြစ်ခြင်း ကြောင့်။ ပထဝီကသိဏန္တိ–ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ–၏။) (ကုန္တာ–တို့သည်။ ပစရန္တိ–ကုန်၏။ ဣတိ–သို့။ ဝုစ္စတိ ယထာ–သို့တည်း။) (ပြည်သျှ)

♦ ပဋိလဒ္ဓဈာနမ္ပိ ပထဝီကသိဏန္တိ ဝုစ္စတီတိ သမ္ဗန္ဓော။ (ယောဇနာ)

(ဂ) တတ္ထ–ထိုပထဝီမဏ္ဍလပဋိဘာဂနိမိတ္တဈာနတို့တွင်။ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ–ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ ပထဝီကသိဏံဟူသော ဤအရာ၌။ (ပ)

(ဃ) ဧတ္ထ–ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ ပထဝီကသိဏံဟူသော ဤဝါကျ၌။

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ပထဝီမဏ္ဍလကို "ပထဝီကသိဏ"ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ဟု (ဝါ) ပထဝီမဏ္ဍလ သည် ပထဝီကသိဏမည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ပထဝီမဏ္ဍလသည်သာ "ပထဝီကသိဏ" မည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် ပထဝီကသိဏ မည်သော တစ်ပါးသောတရားကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ)––အဘာယ်ပါနည်း။ စုန်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ)သို့ ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် ပထဝိမဏ္ဍလ, ပဋိဘာဂနိမိတ္တ, ပဋိလဒ္ဓဈာနတို့သည် "ပထဝိကသိဏံ"မည်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ (ဝါ) ပထဝိကသိဏ၏ သရုပ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ပဥ္စမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ ပထဝိကသိဏံ–ဟူသော ဤဈာန်အရာ၌ ပထဝိကသိဏအရ ပထဝိမဏ္ဍလစသောသုံးမျိုးလုံးကိုပင် ယူအပ်, လိုအပ်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့–ကြောင့် မဆိုသင့်။ ဤဈာန်အရာ၌ ပထဝိကသိဏံပုဒ်အရ ယူအပ်, လိုအပ်သော အတ္ထဝိသေသ, အဓိပ္ပေတတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဃ) ကား ဒဠှီကရဏ။ (တစ်နည်း) လဒ္ဓဂုဏ်။ (ဂ)ကို ဌပနာထား၍ ကျမ်းတက်။

(၃)

(က)၌ ဝုစ္စတိ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

အလုံးစုံအကြွင်းမဲ့ကို အာရုံပြုအပ်သောအနက်ကြောင့် ပထဝိမဏ္ဍလကို "ပထဝိကသိဏံ" ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ဟူသော သကတ်အနက်ကို ပြလို၍ ဝုစ္စတိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) ပထဝိကသိဏသဒ္ဒါသည် အလုံးစုံသောမြေကြီးကို ဟောနိုင်ငြားသော်လည်း အထင်ရဠှိကေဒေသျူပစာအားဖြင့် ပရိကံ၏ အာရုံဖြစ်သော ပထဝိမဏ္ဍလကိုသာ ယူအပ်၏ဟု "ပထဝိကသိဏံ"ပုဒ်၏ ကေဒေသျူပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကို ပြလို၍ (က)၌ ဝုစ္စတိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* ပဋိလဗ္ဘတီတိ ပဋိလဒ္ဓံ။ (အသပဒ) ပဋိလဘိတဗ္ဗန္တိ ပဋိလဒ္ဓံ။ (သပဒ)
* ပဋိလဒ္ဓံ + ဈာနံ ပဋိလဒ္ဓဈာနံ။
✔ ပဋိလဒ္ဓ–ပုဒ်+ဈာန–ပုဒ်သည်ရင်း၊ ရအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ပဋိလဒ္ဓဘော ဂုဏ်၏ + ဈာန်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်–ရင်း ဗျူ–နိ။
✔ ရအပ်သော ဈာန်တို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

(တစ်နည်း) ရအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ပဋိလဒ္ဓဘောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ပထန္တိ ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဧတ္ထာတိ ပထဝီ။ (ပထ+အဝ+နဒါဒိ–ဤ။)
* ပထတိ ဂစ္ဆတိ ဧတ္ထာတိ ဝါ ပထဝီ။ (ပထ+အဝ+ ဤ။)
* ပထဝတိ ဂစ္ဆတိ ဧတ္ထာတိ ပထဝီ။ (ပ, ထဝ+အ။ ထီ–ဤ။)

ကသိဏ–ကား ဤ၌ သကလတ္ထဝါစီရုဋ္ဌီအနိမ္မနူပါဋိပဒိကဖြစ်၍ ဝိဂ္ဂဟမပြုကောင်း။ (တစ်နည်း) ကသတီတိ ကသိဏံ–ဟု ပြု။

♦ ကသ–ဂမနေ။ ဏာဓော။ ကသတီတိ ကသိဏံ။ (သုစိ)
* ပထဝီယေဝ + ကသိဏံ ပထဝီကသိဏံ။
✔ မြေကြီးဒြဗ်၏ + သကလဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်– ဗျူ–နိ။
✔ ပထဝိကသိုဏ်းတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။
* မဏ္ဍယတေတိ မဏ္ဍလံ။ (မဍိ+အလ။ တန်ဆာဆင်ခြင်း။)
* မဏ္ဍော ပသန္နော ဟုတွာ လာတိ ဂစ္ဆတီတိ ဝါ မဏ္ဍလံ။ (မဏ္ဍ+လာ+အ။) (သုစိ)
* ပထဝီယေဝ + မဏ္ဍလံ ပထဝိမဏ္ဍလံ။

http://www.dhammadownload.com

(၅)

သကလ–ကား	(သက+အလ)ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
သကလဋ္ဌေန–ကား	သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
နိဿာယ–ကား	(နိ, သိ+တွာ) နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။
နိမိတ္တံ–ကား	(နိ, မာ, မိ+တ) နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) သကလဋ္ဌေန–ဖြင့် ပထဝီကသိဏ်၌ ကသိဏသဒ္ဒါသည် သကလတ္ထဝါစီရုဋ္ဌီအနိပ္ဖန္နပါဠိ ပဒိကပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။ (နာမလင်္ကာရ) (မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၄၇၇။)

ပထဝီမဏ္ဍလမှိ ပထဝီကသိဏန္တိ ဝုစ္စတိ–ဖြင့် ပထဝီယေဝ ကသိဏံ ပထဝီကသိဏံ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ပထဝီကသိဏအရ ပထဝီမဏ္ဍလကိုယူ... သိစေသည်။

(ခ) တံ နိဿာယ ပဋိလဒ္ဓံ နိမိတ္တံမှိ–ဖြင့် ပထဝီကသိဏ်အရ မုချအားဖြင့် ပထဝီမဏ္ဍလကိုသာ ယူအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ ထိုပထဝီကသိုဏ်းဝန်းကို မှီ၍ရအပ်သော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုလည်း ဌာနူပစာ အားဖြင့် ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (သရုပ်ကြား–ဘိ။)

ပထဝီကသိဏနိမိတ္တေ ပဋိလဒ္ဓဈာနမှိ–ဖြင့် ပထဝီကသိဏ်အရ ပထဝီမဏ္ဍလနှင့် ပဋိဘာဂနိမိတ် တို့ကိုသာ ယူအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ ပထဝီကသိုဏ်း, ပဋိဘာဂနိမိတ်၌ ရအပ်သော ဈာန်ကိုလည်း ဌာန်ျပစာရ အားဖြင့် (ဝါ) ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ယူအပ်၏ဟု သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့် ပထဝီကသိဏ်အရ ပထဝီမဏ္ဍလကိုင်း, ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုင်း, ပဋိလဒ္ဓဈာန်ကိုင်း ယူသင့် သော်လည်း ဤအရာ၌ ပထဝီကသိဏအရ ကေဒေသျူပစာအားဖြင့် ဈာန်ကိုသာ ယူအပ်, လိုအပ်၏ဟု သိစေ။

(၇)

(က)	ပထဝီကသိဏမှိ–၌ ဝိ–ကား	သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။
(ခ)	ဝိ–သဒ္ဒါနှစ်ခုကား	အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(၈)

(ဂ) သံဝဏ္ဏနာကို ထောက်၍ ပထဝီကသိဏအရ ဣာဓာဝိပွေတကား ပထမဈာန်တည်း။ (ထုတ်မြဲ)

(ဂ)၌ "ဝေဒိတဗ္ဗံ"ထားရခြင်း

ပထဝီမဏ္ဍလသည် မုချအားဖြင့် ပထဝီကသိဏမည်၏။ ပဋိဘာဂနိမိတ်နှင့် ပဋိလဒ္ဓဈာန် တို့သည် ဉပစာအားဖြင့် ပထဝီကသိဏမည်၏။ ထိုတွင် ပဥ္စမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ ပထဝီကသိဏံ ဟူသော ဤအရာ၌ ပထဝီကသိဏ်အရ ဌာန်ျပစာရတ္ထဖြစ်သော (ဝါ) ကာရဏူပစာရတ္ထဖြစ်သော ပဋိလဒ္ဓဈာန်ကိုသာ ယူရမည်ဟု ဥပစာရတ္ထ, နေယျတ္ထ, ဝဏ်တ္ထ, သံသယတ္ထကို ပြလို၍ ထားသည်။

(၉)

"ဒသသု ပလိဗောဓေသု (ဋ၊ ၂၁၂)၌ ပလိဗောဓ ဆယ်ပါး"

♦ အာဝါသော စ ကုလံ လာဘော၊ ဂဏော ကမ္မဉ္စ ပဉ္စမံ။

အဒ္ဓါနံ ဉာတိ အာဗာဓော၊ ဂန္ထော ဣဒ္ဓီတိ တေ ဒသ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၆။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁။ ယောဇနာ။ ၁၂၀။)

(၁၀)

(ခ) တံ + နိဿာယ–၌–

✔ တံ–အရ ပထဝီကသိုဏ်းဝန်းပစ္စည်းတရားသည်–

နိဿာယ–အရ (နိ, သိ–ဓာတ်အရ) ပဋိဘာဂနိမိတ်အား ပကတူပ–ပြု။ ပြိုင်=(မရှိ)

http://www.dhammadownload.com

ပထဝိကသိဏနိမိတ္တေ + ပဋိလဒ္ဓဈာနမှိ–၌

✔ ပထဝိကသိဏနိမိတ္တေ–အရ ပထဝီကသိုဏ်း ပဋိဘာဂနိမိတ်သည်

ပဋိလဒ္ဓဈာနံ–အရ ပထမဈာန်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။

==============

ဝါကျဥယျာဉ်(၂၁၀)

(က) အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။

(ခ) ဝိတက္ကာရောပနံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဂ) ယထာ စေတ္ထ၊ ဧဝံ ဣတော ပရေသုပိ။

(ဃ) သဗ္ဗကမ္မဋ္ဌာနာနညှိ ဘာဝနာဝိဓာနံ သဗ္ဗံ အဋ္ဌကထာနယေနံ ဂဟေတွာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတံ။

(င) ကိံ တေန တတ္ထ တတ္ထ ပုန ဝုတ္တေနာတိ န နံ ပုန ဝိတ္ထာရယာမ။

ဋ္ဌ။ ၂၁၂။ ယော္ဇနာ။ ၁၂၀။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၅၂။ ဘာသာဋီကာ၊ ၂။ ၄၇၀။

(၁)

(ဂ)ကို "လိုက်, လှမ်း, ပြန်ထည့်၊ ပြင်တုံဘိ၊ ငါးရှိအစပ်မျိုး"ဟူသည်နှင့်အညီ ပမာ+ပမေ ထင်ရှား စေလျက်အနက်

(ဂ) စ–ဆက်။ ဧတ္ထ–ဤပထမဈာန်၌။ (ဝိတက္ကာရောပနံ–ကို။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ–၌။ ဝုတ္တနယေနေဝ–သာလျှင်။ ဝေဒိတဗ္ဗော။) ယထာ–သို့။ ဧဝံ–တူ။ ဣတော–ဤပထမဈာန်မှ။ ပရေသု–ကုန်သော။ (ဒုတိယဈာနာဒီသုပိ–တို့၌လည်း။ ဝိတက္ကာရောပနံ–ကို။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ–၌။ ဝုတ္တနယေနေဝ–လျှင်။ ဝေဒိတဗ္ဗော–၏။)

မှတ်ချက်။ ။ ဤအနက်ပေးနည်းကို "သုံးထပ်ကိန်း"အနက်ယောဇနာနည်းဟု လည်းခေါ်သည်။ (ပြည်သျှ၂။၂၅၂။)

(တစ်နည်း) စ–ဆက်။ ဧတ္ထ–ဤပထဝီကသိဏကမ္မဋ္ဌာန်း၌။ (ဘာဝနာဝိဓာနံ–ကို။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ–၌။ ဝုတ္တနယေဝ–လျှင်။ ဝေဒိတဗ္ဗံ) ယထာ–သို့။ ဧဝံ–တူ။ ဣတော–ဤပထဝီကသိဏကမ္မဋ္ဌာန်းမှ။ ပရေသုပိ–နောက်ဖြစ်သောကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌လည်း။ (ဘာဝနာဝိဓာနံ–ကို။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ–၌။ ဝုတ္တနယေဝ–လျှင်။ ဝေဒိတဗ္ဗံ–၏။) (ဤကား ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၇၀–ပေးပုံတည်း။)

(ဃ) ဟိ(သစ္စံ)။

(င) တတ္ထ တတ္ထ–ထိုထိုအရာ၌။ (ပြည်) ထိုထိုအဋ္ဌကထာ၌။ (ဘာဋီ) ပုန–အထပ်ထပ်။ ဝုတ္တေန–သော။ တေန ဘာဝနာဝိဓာနေန–ဖြင့်။ ကိံ–အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း။ ဣတိ (တသ္မာ)–ထိုသို့ အကျိုး မရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ပုန–အထပ်ထပ်။ နံ ဘာဝနာဝိဓာနံ–ကို။ (မယံ) န ဝိတ္ထာရယာမ–ကုန်အံ့။

(၂)

(ခ)သို့ ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဤဆိုအပ်ပြီးသည်ကား ဤအဋ္ဌကထာ၌ အကျဉ်းသင်္ခေပတည်းဟု ဆို၏။ ထိုသို့–သော် ဤအဋ္ဌကထာ၌ အကျဉ်းသင်္ခေပကိုသာ သိအပ်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်–ကား ...မရောက်သင့်၊ ထိုသို့ ...ကြောင့် အကျယ်ဝိတ္ထာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...နေချေသော် ...အဗျာပိတ–၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့် ငါပြဆို .....ဟူလို။

(ဃ)ဝါကျကား– ဒဠှီကရဏ။ (ဂ)ကို ဥပနာထား၍ ကျမ်းတက်။

http://www.dhammadownload.com

(င) ဠပနာဘောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် အကျယ်ဝိတ္ထာရကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤအဋ္ဌကထာ၌လည်း တဖန်အကျယ်ဖွင့်ဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့–ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဤအဋ္ဌကထာ၌ တဖန်အကျယ်မဖွင့်ဆိုခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

(၃)

(ခ) ဝါကျာရမ္ဘ, အတိဒေသဝါကျ။ အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏ (တစ်နည်း) ဂန္ထဂရု–ပယ်။

♦ အညွန်းဝါကျ၊ ဆိုတုံက၊ ဂန္ထ–အဗျာပင်။

(ဂ) ဝါကျာရမ္ဘ၊ အတိဒေသဝါကျ။ အဗျာပိတ (တစ်နည်း) ဂန္ထဂရု–ပယ်။

(င) အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏ–ပယ်။

(၄)

* အတ္ထော + ကထိယတိ + ဧတာယာတိ အဋ္ဌကထာ။

* အဋ္ဌကထာယံ + အာဂတော + နယော အဋ္ဌကထာနယော။

✔ အဋ္ဌကထာ–ပုဒ်+နယ–ပုဒ်သည်ငင်း၊ ရှေးအဋ္ဌကထာ၏ + လာသောနည်းနှင့် ဠာန+ဠာနီ၊ နိဿယ+နိဿိတစပ်–ငင်း ဗျု–နီ။

✔ အဋ္ဌကထာနယတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နီ။

(၅)

(ဃ) သဗ္ဗကမ္မဋ္ဌာနာနံ–ကား သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
ဘာဝနာဝိဓာနံ–ကား သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
သဗ္ဗံ–ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၇)

(ခ) ဝုတ္တနယေနေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

✔ ဝုတ္တနယသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အဝုတ္တနယသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သဒိသနယသည် အနုညာတတ္ထ။

(င) ပုန–ကား အပဋ္ဌမတ္ထ။ န–ကား ပဋိသေဓတ္ထ။

(၈)

(ခ)၌ ဝေဒိတဗ္ဗော–ထားရခြင်း

အကျယ်ဖြစ်သောနည်းကို ဤအဋ္ဌကထာ၌ တိုက်ရိုက်မှုချ မသိအပ်၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ သိအပ်၏ဟု နေယျတ္ထ, ဝဏ်တ္ထ, သံသယတ္ထကို ပြလို၍ ထားသည်။

(၉)

ပါဠိယာ အာဂတေသု အဋ္ဌတ္တိံသာယ ကမ္မဋ္ဌာနေသု (ဠ။၂၁၂)၌–

အာကာသကသိုဏ်းကို ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသ၌ သွင်း၍, အာလောကကသိုဏ်းကို ဩဒါတကသိုဏ်း၌ သွင်းပြီးလျှင် ဓမ္မသင်္ဂဏီစသော ပါဠိတော်၌ ကမ္မဋ္ဌာန်း (၃၈)ပါးသာ လာသောကြောင့် "အဋ္ဌတ္တိံသာယ"ဟု ဆိုသည်။ (ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၆၉။)

http://www.dhammadownload.com

♦ ကိဥ္စာပိ ပါဠိယံ ပထဝီကသိဏာဒီနိ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာရမ္မဏာနိ အဋ္ဌေဝ ကသိဏာနိ သရူပတော အာဂတာနိ၊ ဩဒါတကသိဏေ ပန အာလောကကသိဏံ, အာကာသကသိဏေ စ (ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသ–ကို ဆိုလိုသည်။) ပရိစ္ဆိန္နာကာသကသိဏံ အန္တောဂဓံ ကတွာ ဒေသနာ ကတာ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ။ သေသကသိဏနိဒ္ဒေသ။)

ခုဒ္ဒကပလိဗောဓုပစ္ဆေဒ(၃။၂၁၂)၌ ခုဒ္ဒကပလိဗောဓ=ပလိဗောဓငယ်ဟူသည်–
ကေသ, နခ, လောမဆေဒါပန, စီဝရရဇန, ပတ္တပစနစသည်တည်း။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၅၁။)

သတ္တအသပ္ပါယပရိဝဇ္ဇန (၃။၂၁၂)၌ အသပ္ပါယ (၇)ပါးဟူသည်–

၁။ အာဝါသအသပ္ပါယ– မိမိနှင့် မလျှောက်ပတ်သော ကျောင်းအိပ်ရာနေရာ။
၂။ ဂေါစရအသပ္ပါယ– ဆင်းရဲငြိုငြင်စွာ သွားရသော ဆွမ်းခံရွာ။
၃။ ဘဿအသပ္ပါယ– (၃၂)ပါးသော တိရစ္ဆာနကထာခေါ်စကား။
၄။ ပုဂ္ဂလအသပ္ပါယ– မမှီဝဲမပေါင်းသင်းအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ (ဒုဿီလ–စသည်)
၅။ ဘောဇနအသပ္ပါယ– လျောက်ပတ်သော ဘောဇဉ်တို့ကို မသုံးဆောင်ရသော အရပ်ဒေသ။
၆။ ဥတုအသပ္ပါယ– မလျောက်ပတ်သော ဥတုရှိသော အရပ်ဒေသ။
၇။ ဣရိယာပထ အသပ္ပါယ– မိမိနှင့်မလျောက်ပတ်သော ဣရိယာပုထ်။

♦ အာဝါသော ဂေါစရော ဘဿံ၊ ပုဂ္ဂလော ဘောဇံ ဥတု။
ဣရိယာပထောတိ သတ္တေတေ၊ အသပ္ပါယေ ဝိဝဇ္ဇယေ။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၁။ ယောဇနာ။ ၁၂၁။)

သတ္တသပ္ပါယသေဝန (၃။ ၂၁၂)၌ သပ္ပါယ(၇)ပါးဟူသည်–

၁။ အာဝါသသပ္ပါယ။ ၂။ ဂေါစရသပ္ပါယ။ ၃။ ဘဿသပ္ပါယ။
၄။ ပုဂ္ဂလသပ္ပါယ။ ၅။ ဘောဇနသပ္ပါယ။ ၆။ ဥတုသပ္ပါယ။
၇။ ဣရိယာပထသပ္ပါယ–တို့တည်း။

♦ အာဝါသော ဂေါစရော ဘဿံ၊ ပုဂ္ဂလော အထ ဘောဇနံ။
ဥတုဣရိယာပထောစေဝ၊ သပ္ပါယော သေဝိတဗ္ဗောတိ။ (မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၅။)

ဒသဝိဓ အပ္ပနာ ကောသလ္လဘာဝ၌ ဒသဝိဓ အပ္ပနာကောသလ္လတို့ကား–

၁။ ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ။ ၂။ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနတာ။ ၃။ နိမိတ္တကုသလတာ။
၄။ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ပဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ တသ္မိံသမယေ စိတ္တဿ ပဂ္ဂဟနာ။ ၅။ နိဂ္ဂဟနာ။
၆။ သမ္ပဟံသနာ။ ၇။ အဇ္ဈုပေက္ခနာ။ ၈။အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ။
၉။ သမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနာ။ ၁၀။ တဒဓိမုတ္တတာတို့တည်း။ (ပြည်သျှ၊၂။၂၅၂။)

(၁၀)

(ဃ) (ပါဠိသေသကဏ္ဍား) မယာ + ဝိတ္ထာရိတံ–၌–

✔ မယာ–အရ ဝေဒနာက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားသည်–
ဝိတ္ထာရိတံ–၌ ဝိ, ထရ–ဓာတ်အရ ကြွင်းနာမက္ခန္ဓာအား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညံ, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာန။ (၈)

==============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၁၁)

(က) တသ္မိံ သမယေတိ တသ္မိံ ပဌမဇ္ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရဏသမယေ။

(ခ) ဖဿော ဟောတိ (ပ) အဝိက္ခေပေါ ဟောတီတိ ဣမေ ကာမာဝစရပဌမကုသလစိတ္တေ ဝုတ္တပ္ပကာရာယ ပဒပဋိပါဋိယာ ဆပဏ္ဏာသဓမ္မာ ဟောန္တိ။

(ဂ) ကေဝလဉှိ တေ ကာမာဝစရာ၊ ဣမေ ဘူမန္တရဝသေန မဟဂ္ဂတာ ရူပါဝစရာတိ အယမေတ္ထ ဝိသေသော။

(ဃ) သေသံ တာဒိသမေဝ။

(င) ယေဝါပနကာ ပနေတ္ထ ဆန္ဒာဒယော စတ္တာရောဝ လဗ္ဘန္တိ။

(စ) ကောဋ္ဌာသဝါရသုညတဝါရာ ပါကတိကာ ဧဝါတိ။

ဋ္ဌ။ ၂၁၃။ မြန်မာ၊ ၂။ ၂၅၃။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၇၁။

(၁)

(ဂ) ဟိ(သစ္စံ)–၏။ (တစ်နည်း) ဟိ–စိုးစဉ်းအနည်းငယ်ဆိုဖွယ်အထူးကား။ (ဘာဋီ) ကေဝလံ–သက်သက်။ တေ–ထိုကာမာဝစရပထမမဟာကုသိုလ်၌ ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော ဖဿစသော (၅၆)ပါးသော တရားတို့သည်။ ကာမာဝစရာ–တို့သည်။ (ဟောန္တိ။) ဣမေ–ဤပထမဈာန်၌ ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော ဖဿစသော (၅၆)ပါးသော တရားတို့သည်။ (ပ) ဣတိ အယံ–ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော မဟဂ္ဂုတ်အဖြစ်သည်ကား။ ဧတ္ထ–ဤပထမဈာန်၌။ (မြန်မာ) (တစ်နည်း) ဧတ္ထ–ဤ(၅၆)ပါးသော တရားတို့၌။ (ဘာဋီ) ဝိသေသော–တည်း။

(င) ပန–အထူးကို ဆိုအံ့။ ဧတ္ထ–ဤပထမဈာန်၌။ (မြန်မာ) (တစ်နည်း) ဤရူပါဝစရကုသိုလ်အဖွင့်၌။ (ဘာဋီ) ဆန္ဒာဒယော–ကုန်သော။ စတ္တာရောဝ–ကုန်သော။ ယေဝါပနကာ–တရားတို့ကို။ လဗ္ဘန္တိ–ကုန်၏။

(၂)

(ဂ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဤရူပါဝစရကုသိုလ်ဈာန်စိတ်၌ ဟောအပ်သော ဖဿစသောတရားတို့သည် ကာမာဝစရပထမမဟာကုသိုလ်စိတ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော (၅၆)ပါးသော တရားတို့ပင်တည်းဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌီယမျှသာဖြစ်၍–စသည် ဒဋ္ဌီထုံးစံတက်။

(တစ်နည်း) ဝိသေသယူ၍တက်ပုံ–

ဋ္ဌပနာတူ၏။ ထိုသို့မိန့်ဆိုသည်ရှိသော် ကာမာဝစရပထမမဟာကုသိုလ်စိတ်၌ ဟောအပ်သော ဖဿစသော တရားတို့နှင့် ဤရူပါဝစရပထမဈာန်စိတ်၌ ဟောအပ်သော ဖဿစသော တရားတို့သည် ထူးခြားမှုမရှိ၊ အတူတူပင်ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ကာမာဝစရပထမမဟာကုသိုလ်စိတ်၌ ဟောအပ်သော ဖဿစသော တရားတို့နှင့် ဤရူပါဝစရကုသိုလ်ပထမဈာန်စိတ်၌ ဟောအပ်သော ဖဿစသော တရားတို့၏ အထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အထူးကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(င) ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ကြွင်းသောစကားသည် ကာမာဝစရပထမမဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့် တူသည်သာတည်းဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ကြွင်းသောစကားရပ်အားလုံးသည်ပင် ကာမာဝစရပထမမဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့်တူ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား– မရောက်သင့်။ ထိုသို့

http://www.dhammadownload.com

...ကြောင့် ဤရူပါဝစရကုသိုလ်ပထမဈာန်၌ ကာမာဝစရပထမမဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့် မတူသော ယေဝါပနက သရုပ်အထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် သာမညဝိသေသ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသ (တစ်နည်း) အတိဗျာပိတ-၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

(စ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (င)ဖြင့် ယေဝါပနကပါဠိ၏ သရုပ်အနက်ကို ပြဆိုပြီး၍ ဤယခုအခါ၌ ကောဋ္ဌာသဝါရ၊ သုညတဝါရပါဠိတော်တို့၏ အနက်ကို (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ဖွင့်ပြလိုသော ဆရာသည် (စ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရထုံးစံအတိုင်း ပဋ္ဌကတက်လေ)

(၃)

(ခ) ပက္ခန္တရ၊ အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏ-ပယ်။

(ဂ) ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ၊ ဝိရောဓိ-ပယ်။ (တစ်နည်း) ဝိသေသဝါကျ၊ အတိဗျာပိတ-ပယ်။

♦ ဓဝ, ကောဝလ်၊ နှစ်တန်ကပ်ရှိ၊ နိပါတ်-ဟိ၊ ယုတ္တိဒဋ္ဌိ-စွဲ။ (ရွှေ။ ၃၉။)

(ဃ) အတိဒေသပြ ပက္ခန္တရ, ဝါကျာရမ္ဘ။ အဗျာပိတ-ပယ်။ (တစ်နည်း) ဂန္တဂရု, ပုနရုတ္တိ-ပယ်။

(င) ဝိသေသဝါကျ။ ဝိရောဓိ-ပယ်။ (တစ်နည်း) အတိဗျာပိတ-ပယ်။

(စ) အတိဒေသပြ-ပက္ခန္တရ, ဝါကျာရမ္ဘ။ အဗျာပိတ-ပယ်။ (တစ်နည်း) ဂန္တဂရု, ပုနရုတ္တိ-ပယ်။

(၄)

* ပထမံ ကရီယတီတိ ပကတိ။

* ပကတိ ဧဝေသံ အတ္ထီတိ ပါကတိကာ။

✔ ပကတိ-ပုဒ်+ဏိက-ပစ္စည်းသည်ငှင်း၊ ပကတိဘောဂဏ်၏ + ကောဋ္ဌာသဝါရ, သုညတဝါရ တို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်-ငှင်း ဗျူ-နိ။

✔ ပကတိဘောဂဏ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ပဋိရူပေန + ပတာနံ ပဋိပါဋိ။ (ပတ-ဂမနေ၊ တဿ ဋော။ ဏ္ဍ။)

* ပဒါနံ + ပဋိပါဋိ ပဒပဋိပါဋိ။ (တဿာ)

(ဃ) တမိဝ နံ ဒိဿတီတိ တာဒိသံ။ (တ,ဒိသ+ကွိ။) (ရူ။ ၃၆၃။)

(င) ယေဝါပနဏ္ဍတိ + ကာယန္တိ ကထိယန္တီတိ ယေဝါပနကာ။ (ယောဇနာ။ ၁၁၁။)
(ဝါကျဥယျာဉ်အမှတ် (၁၅)၌ ထုတ်ခဲ့ပြီ)

(၅)

(ခ)	ပဋိပါဋိယာ-ကား	ကိတ်နာမ်၊ ဏ္ဍတ္တိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဏ္ဍ-ကာရန္တ။
(ဂ)	ဘူမန္တရဝသေန-ကား	သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
(စ)	ကောဋ္ဌာသ-ကား	(ကောဋ္ဌ+သိ+အ) ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
	သုညတ-ကား	(သုန+ယ၊ သွတ္တ-တ-ပစ္စည်း) ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(က)ဖြင့် တသို့ သမယေအရ ပထမဈာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍ နေရာဖြစ်သောအခါကာလသမယကိုယူ-သိစေ။

(ခ)ဖြင့် ရူပါဝစရကုသိုလ်ပထမဈာန်စိတ်၌ ဖဿ (ပ) အဝိက္ခေပတို့သည် ကာမာဝစရပထမ မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ ဟောအပ်ပြီးသော အပြားရှိသောပုဒ်တို့၏ အစဉ်အားဖြင့် ဤ(၅၆)ပါးသော တရားတို့ပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (သရူပတ္ထ, သဒ္ဒါဟောအဘိဓေယျတ္ထ)

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(ဃ) တာဒိသမေဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

✔ သဒိသဘောဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အသဒိသဘောဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အနုရူပဘောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(င) စတ္တာရောဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ (၄)ပါးသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဝိရတိ (၃)ပါး၊ ပေါင်း(၅)ပါးသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(စ) ပါကတိကာဓဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

✔ ပကတိဘောဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဝိကတိဘောဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(၈)

(က) ပဌမဇ္ဈာနံ–အရ ပထမဈာန်ယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(၉)

"(င) ယေဝါပနကာ (ပ) စတ္တာရောဝ လဗ္ဘန္တိ"

ဤရူပါဝစရကုသိုလ်ပထမဈာန် ယေဝါပနကတရား (၉)ပါးတို့တွင် ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ(၄)ပါးတို့သာ ရ၏။ ပထဝီကသိဏဈာန်ခန်းဖြစ်သောကြောင့် ကရုဏာ, မုဒိတာ(၂)ပါး မရ။ မဟဂ္ဂုတ်၌ ဝိရတီမယှဉ်သောကြောင့် ဝိရတိ(၃)ပါးလည်း မရ။ (ဘာဋီ၊၂။၄၇၁။)

(၁၀)

(ခ) ကာမာဝစရပဌမကုသလစိတ္တေ + ဝုတ္တပ္ပကာရာယ–၌–

✔ ကာမာဝစရ(ပ)စိတ္တေ–အရ ကာမာဝစရပထမမဟာကုသိုလ်စိတ်၏ နိဒ္ဒေသသဒ္ဒပဗန္ဓသည်– ဝုတ္တပ္ပကာရာယ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား ပကာတူပ–ပြု။(ပြိုင်=မရှိ)

===============

ဝါကျဥယျာဉ်(၂၁၂)

(က) ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာတိ ဝိတက္ကဿ စ ဝိစာရဿ စာတိ ဣမေသံ ဒွိန္နံ ဝူပသမာ သမတိက္ကမာ။

(ခ) ဒုတိယဇ္ဈာနက္ခဏေ အပါတုဘာဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

(ဂ) တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ဒုတိယဇ္ဈာနေ သဗ္ဗေပိ ပဌမဇ္ဈာနဓမ္မာ န သန္တိ၊ အညေယေဝ ဟိ ပဌမဇ္ဈာနေ ဖဿာဒယော၊ အညေ ဣဓ။ ဩဠာရိကဿ ပန ဩဠာရိကဿ အင်္ဂဿ သမတိက္ကမာ ပဌမဇ္ဈာနတော ပရေသံ ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီနံ အဓိဂမော ဟောတီတိ ဒီပနတ္ထံ "ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

(ဃ) အဇ္ဈတ္တန္တိ ဣဓ နိယကဇ္ဈတ္တံ အဓိပ္ပေတံ။

(င) ဝိဘင်္ဂေ ပန "အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တ"န္တိ ဧတ္တကမေဝ ဝုတ္တံ။

(စ) ယသ္မာ နိယကဇ္ဈတ္တံ အဓိပ္ပေတံ၊ တသ္မာ အတ္တနိ ဇာတံ, အတ္တနော သန္တာနေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ–ကို သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ–

ဝိတက္ကဝိစာရာနံ–တို့၏။ (ဝါ) တို့ကို။ ဝူပသမာ–ငြိမ်းခြင်းကြောင့်။ (ဝါ) လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ (ဝါ) ဒုတိယဈာန်ခဏ၌ မဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ (က, ခ–နှင့်အညီ) (ဝါ) ပယ်ခြင်းကြောင့်။

♦ ဝူပသမာတိ ဝူပသမဟေတု။ ဝူပသမောတိ စေတ္ထ ပဟာနံ အဓိပ္ပေတံ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၄။)

(ဂ) တတ္ထ (တသ္မိံ ဒုတိယဇ္ဈာနနိဒ္ဒေသေ)–၌။ (ယောဇနာ၊ ပြည်သျှ၊ မအူသျှ။) (တစ်နည်း) တတ္ထ (တိဿံ ပါဠိယံ)–ထိုဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာဟူသောပါဠိ၌။ (ဓောဒနာသောဓနာနယော–ကို။ ဓဝံ–ဖြင့်။ ဝေဒိတဗ္ဗော။) (ဘာဠိ) (ပ) ဣတိ (ဣမဿ အတ္ထဿ)–ကို။ ဒီပနတ္ထံ–၄၁။ "ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ"တိ–ဟူ၍။ ဓဝံ–သို့။ ဝုတ္တံ–အပ်၏။ "ဝိတက္ကဝိစာရာနံ တံသဟဂတာနဉ္စ ဝူပသမာ"တိ–ဟူသော စကားကို။ န ဝုတ္တံ–မဟူအပ်။ (ကန့်) ဣတိ–သို့။ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (ပြည်သျှ)

(ဃ) ဣစ–ဤဈာနကထာ၌။ နိယကဇ္ဈတ္တံ–ကို။ အဇ္ဈတ္တန္တိ–ဟူ၍။ အဓိပ္ပေတံ–၏။ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တာဒိ–ကို။ န အဓိပ္ပေတံ–အပ်။ (ကန့်) (ပြည်သျှ)

(င) ပန (ဟိ သစ္စံ)–၏။ (ဝါ) ပန (ယသ္မာ)–ကြောင့်။ ဝိဘင်္ဂေ (ဝိဘင်္ဂပါဠိ)–၌လည်း။ (အဝိ–ကျော) (တစ်နည်း) ဝိဘင်္ဂေ ပန–၌ကား။ (မအူသျှ)

(၂)

(ဂ) ဌပနာဘောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်ဒုတိယဈာနနိဒ္ဒေသ၌ "ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ"ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော်လည်း ဒုတိယဈာန်၌ ဝိတက်, ဝိစာရသာ မရှိသည် မဟုတ်၊ အလုံးစုံသော ပဌမဈာန်တရားတို့လည်း မရှိကြသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့–ကြောင့် "ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ"ဟု ဝိသေသ မဟောသင့်။ (ဝိတက္ကဝိစာရာနံ, တံ သဟဂတာနဉ္စ ဝူပသမာ–ဟု သာမညဟောသင့်၏။) ဝိတက္ကဝိစာရာနံ, တံသဟဂတာနဉ္စ ဝူပသမာဟု သာမည မဟောမူ၍ "ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ"ဟု ဝိသေသဟောတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း (ဝါ) အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် (ဝါ) အဘယ်အကျိုးငှာ "ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ"ဟု ဝိသေသ ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဂ)၌ အညေယေဝ ဟိ ပဌမဇ္ဈာနေ ဖဿာဒယော၊ အညေ ဣဓ–ဝါကျသို့ ပဥ္စကတက်ပုံ

ဆရာ–သည် ဒုတိယဈာနေ သဗ္ဗေပိ ပဌမဇ္ဈာနဓမ္မာ န သန္တိ–ဖြင့် ဒုတိယဈာန်၌ ပဌမဈာန်တရား အားလုံးမရှိကြကုန်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဒုတိယဈာန်၌ ဖဿစသော တရားများလည်း ယှဉ်ကြကုန်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဆရာ့စကားကို မြဲခိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် အညေယေဝ ဟိ–မိန့်။

(င) ဌပနာဘောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ဤဈာနကထာ၌ နိယကဇ္ဈတ္တကို "အဇ္ဈတ္တံ"ဟူ၍ အလိုရှိအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ပါဠိတော်၌ အဇ္ဈတ္တံဟု သာမညဟောတော်မူထားပါလျက် နိယကဇ္ဈတ္တကို လိုအပ်၏ဟု ထူးဆန်းစွာ ဖွင့်ဆိုသော ဆရာ့စကားသည် အာဂုမ်သာဓကဒဋ္ဌိကရဏနှင့် ကင်း၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဆရာ့စကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်, ငြိုးစေတတ်သော အာဂုမ်သာဓက, ဒဋ္ဌိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

♦ တတ္ထ ကာရဏမာဟ "ဝိဘင်ဂေ ပနာ"တိ အာဒိ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၅။)

♦ ပန(ဟိ သစ္စံ)–၏။ (ဝါ) ပန (ယသ္မာ)–ကြောင့်။ ဝိဘင်္ဂေ (ဝိဘင်္ဂပါဠိ)–၌လည်း။ (ပြည်သျှ)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် အဇ္ဈတ္တသာမညဖြင့် နိယကဇ္ဈတ္တဝိသေသကို အလိုရှိအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိဘင်း၌ ဝိသေသအားဖြင့်ပင် ဟောတော်မူအပ်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ –ကြောင့် –မဆိုသင့်။ ဝိဘင်း၌ မည်သို့မည်ပုံ ဟောတော်မူထားသည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိဘင်း၌ ဘယ်ပုံ, ဘယ်နည်း ဟောတော်မူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။
(ဤကား မအ္ဆနီသျ၊၂။၂၆၈–ကျမ်းတက်ကို မှီ၍တက်ပုံတည်း)

(တစ်နည်း) ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ "အဇ္ဈတ္တံ"ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိဘင်း၌လည်း "အဇ္ဈတ္တံ"ဟုပင် ဟောတော်မူ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ဝိဘင်း၌ ဟောတော်မူပုံ အထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဝိဘင်း၌ ဘယ်ပုံ, ဘယ်နည်း ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

- ♦ ဓမ္မသင်္ဂဏီယံ "အဇ္ဈတ္တ"န္တိ ဧတ္တကမေဝ ဝုတ္တံ၊ ဝိဘင်္ဂေ ပန ကိံ။ ဝုတ္တန္တိ အာဟ "ဝိဘင်္ဂေ ပနာ"တိ အာဒိ။ ပန–သဒ္ဒေါ ဝိသေသတ္ထော။ (ယောဇနာ။ ၁၂၁။)

(စ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (င)ဖြင့် အဇ္ဈတ္တံပုဒ်၏ အဓိပ္ပေတတ္ထကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဝစနတ္ထကိုပြလို၍ (စ)မိန့်။

(၃)

(ခ) ဝိတက္ကာရ။ ဝိရောဓိ, ပုနရုတ္တိ–ပယ်။

(ဃ)ဖြင့် ဤဈာနကထာ၌ နိယကဇ္ဈတ္တကိုသာ လိုအပ်၏ဟု ပြ၊ အတိဗျာပိတ–ပယ်။

(ခ) ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ–ထားရခြင်း–

ဝိတက်, ဝိစာရတို့ကို လွန်မြောက်ခြင်းဟူသည် အတ္ထ, သဘာဝအားဖြင့် ဒုတိယဈာန်ခဏ၌ ဝိတက်, ဝိစာရတို့ထင်ရှားမဖြစ်ခြင်းပင်တည်းဟူသော ဥဇုကတ္ထ, ပဒပိဏ္ဍတ္ထကို ပြလို၍ ထားသည်။

(ဂ)၌ ကိဉ္စာပိ–ထားရခြင်း

ဒုတိယဈာန်(ခဏ)၌ အလုံးစုံသော ပထမဈာန်တရားတို့ကို လွန်မြောက်ပြီးဖြစ်ပါလျက် ဝိတက်, ဝိစာရ (၂)ပါးကို လွန်မြောက်သည်ဟု ပြဆိုထားသော "ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ"ဟူသော ပါဠိတော်ဒေသနာစကားကို မနှစ်သက်၍ ကိဉ္စာပိ–သဒ္ဒါ ထားသည်။

(ဃ)၌ အဓိပ္ပေတံ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

အဇ္ဈတ္တအရ အဇ္ဈတ္တ (၄)မျိုးလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော်လည်း ဤဈာနကထာ၌(သမ္ပသာဒနံ စေတောဧကောဒိဘာဝံ) ဟူသော ပါဠိတော်ကို ထောက်၍ အဇ္ဈတ္တအရ အဇ္ဈတ္တ(၄)မျိုးလုံးကို မယူရ၊ နိယကဇ္ဈတ္တကိုသာ ယူအပ်, လိုအပ်၏ဟု အဇ္ဈတ္တသာမညမှ အဇ္ဈတ္တဝိသေသကို စကားလုအားဖြင့် ပြဆိုသောအရာဋ္ဌာနဖြစ်၍ ထားသည်။

(၄)

(ဂ) ပဌမဇ္ဈာနေ + ဥပ္ပန္နာ + ဓမ္မာ ပဌမဇ္ဈာနဓမ္မာ။ (မအ္ဆသျ)

✔ ပထမဈာန်၏ + ဖဿစသော တရားတို့နှင့် ဌာန+ဌာနီ –စပ် ဗျု–နီ။

✔ ပထမဈာန်တရားတို့၏ ...ဖာတ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဝူပသမနံ ဝူပသမော။ (ဝိ, ဥပ, သမု+ဏ။ ငြိမ်းခြင်း။)

* သမတိက္ကမနံ သမတိက္ကမော။ (သံ, အတိ, ကမု + အ။ ကောင်းစွာလွန်မြောက်ခြင်း။)

(ခ) ဒုတိယံ + ဈာနံ ဒုတိယဇ္ဈာနံ။

* ဒုတိယဇ္ဈာနဿ + ခဏော ဒုတိယဇ္ဈာနက္ခဏော။ (တသ္မိံ)

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဖဿော + အာဒိ + ဧတေသံ ဗဟုဗ္ဗီဟိ ဖဿာဒယော။

(ဖဿဟူသော အစ၏(ဝါ)အစဖြစ်သော ဖဿ၏+ပဌမဗျဥ်နသမ္ဗန္ဓဖြစ်သော အာဒိ+အာဒိဝင္က (ဝါ)အစိတ်+အပေါင်းစပ်)

(ဃ) နိဿာယ + ဓာတ် နိယံ။ (နိ, ဇေန+ကွိ)။ နိယံ ဧဝ နိယကံ။ (သွဓ္ဌ)

* နိယကဥ္စ + တံ + အဇ္ဈတ္တဥ္စာတိ နိယကဇ္ဈတ္တံ။ (ပါ၊ဘာဋီ။ ၅၉၅။)

(မိမိသန္တာန်ကို မှီ၍ ဖြစ်ခြင်း နိယကဘောဂဏ်၏ + ဒုတိယဗျာန်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

* အတ္တနိ + ဓာတ် အဇ္ဈတ္တံ။

(တစ်နည်း) အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တံ အဇ္ဈတ္တံ။

(မိမိဟူသော အတ္တဘော၏ + စွဲ၍ဖြစ်သော ဒုတိယဗျာန်နှင့် ဌာန+ဌာနီစပ်)

(၅)

(က) ဒွိန္နံ–ကား သရိုသဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်၊ ဋ္ဌ–ကာရန္တ။

(ဂ) အညေ–ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ (သဗ္ဗနာမ်)ဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
ဖဿာဒယော–ကား သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဋ္ဌ–ကာရန္တ။
ဩဠာရိကဿ–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
အင်္ဂဿ–ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(စ) သန္တာနေ (သံ, တနု+ဏ)နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
အတ္တနိ, အတ္တနော–တို့ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ရာဇာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ဝိတက္ကဿ စ ဝိစာရဿ စ–ဖြင့် ဝိတက္ကဝိစာရပုဒ်ကို ဝိတက္ကော စ + ဝိစာရော စ ဝိတက္ကဝိစာရာ–ဟု ဒွန်... ပြု ...သိစေသည်။

ဋ္ဌတိ ဋ္ဌမေသံ ဒွိန္နံ–ဖြင့် ဝူပသမာကို ငဲ့၍ ဝိတက္ကဝိစာရာနံဟု ဒန္တသောခနည်းဖြင့် ဝိဘတျန္တ စံရမည်ဟု သိစေသည်။

သမတိက္ကမာ–ဖြင့် ဝူပသမာ၌ ငြိမ်းအေးစေခြင်းဟူသည်လည်း ပဟာန်ကို ဤ၌ လိုအပ်၏၊ သန္တိလက္ခဏာရှိသော ငြိမ်သက်ခြင်းကိုကား မလိုအပ်၊ ထိုပဟာန်သည်လည်း ဝိတက်, ဝိစာရတို့ကို လွန်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေပါသည်။ (ပြည်သျ၊ ၂။ ၂၅၃။)

(ခ) ဒုတိယဗျာနက္ခဏေ အပါတုဘာဝါ–ဖြင့် သမတိက္ကမာ–၌ လွန်မြောက်ခြင်းဟူသည် အတ္တအားဖြင့် (ဝါ) သဘာဝအားဖြင့် ဒုတိယဈာန်ခဏာ၌ ဝိတက်, ဝိစာရ–တို့ ထင်ရှားမဖြစ်ခြင်း ပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ပြည်သျ)

♦ ဝူပသမာတိ ဝူပသမဟေတု။ ဝူပသမာတိ စေတ္တ ပဟာနံ အဓိပ္ပေတံ၊ တဥ္စ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ အတိက္ကမော အတ္တတော ဒုတိယဈာနက္ခဏေ အနုပ္ပါဒေါတိ အာဟ "သမတိက္ကမာ"တိအာဒိ။(သာရတ္ထ)

(ဃ)ဖြင့် ဤဈာနကထာ၌ အဇ္ဈတ္တံအရ ဂေါစရဇ္ဈတ္တ, အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ, ဝိသယဇ္ဈတ္တတို့ကို မယူရ၊ နိယကဇ္ဈတ္တကိုသာ ယူရမည် (ဝါ) လိုအပ်သတည်းဟု သိစေသည်။

♦ အဇ္ဈတ္တန္တိ နိယကဇ္ဈတ္တံ အဓိပ္ပေတံ၊ န အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တာဒိတိ ဒဿေန္တော အာဟ "အဇ္ဈတ္တန္တိ နိယကဇ္ဈတ္တံ အဓိပ္ပေတ"န္တိ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၅။)

(စ) အတ္တနိ ဓာတ်–ဖြင့် အဇ္ဈတ္တံပုဒ်ကို အတ္တနိ + ဓာတ် အဇ္ဈတ္တံ–ဟု အဗျယီဘော...ဝစနတ္ထပြု ၎င်း၊ အဓိ–ဥပသာရ၏ ဓာတအနက်ဟော ...၎င်း သိစေသည်။

အတ္တနော သန္တာနေ နိဗ္ဗတ္တံ–ဖြင့် အတ္တနိ ဓာတံ၌ မိမိ၌ ဖြစ်၏ဟူသည် မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ် သတည်း (ဝါ) မိမိ၏ စိတ်အစဉ်၌ ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်အားဖြင့် ဖြစ်သတည်းဟု သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(ဂ) အဉ္စေယေ့ ဟိ–၌ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ပဌမရျာန်ဖဿစသည်တို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဒုတိယရျာန်ဖဿစသည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပဌမရျာန်ဖဿစသည်တို့၏ ဖုသနစသောဂုဏ်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

အဉ္စေ(ဝေ) ဣဓ–၌ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ ဒုတိယရျာန်ဖဿစသည်တို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပဌမရျာန်ဖဿစသည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗ။

✔ ဒုတိယရျာန်ဖဿစသည်တို့၏ ဖုသနစသောဂုဏ်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(က) စ–သဒ္ဒါ (၂)လုံးကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

ဣတိ–ကား နိဒဿနတ္ထ။

(ဂ) ကိဉ္စာပိ–ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

ဩဠာရိကဿ ပန–၌ ပန–ကား ဂရဟတ္ထ, အရုစျတ္ထ။

(တစ်နည်း) ကိဉ္စာပိ–သည် (ဒုဗ္ဗလအာဘော်ဖြစ်သောကြောင့်) ဂရဟတ္ထ, အရုစျတ္ထ။

ပန–ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

အမှာ။ ။ ပထမနည်း–ကား ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၊ ၁။ ၅၉၄–အလိုတည်း။

ဒုတိယနည်း–ကား မန္တလေး ဘုရားကြီးတိုက် အမရပူရဆရာတော်၏ အလိုတည်း။

(င) ဝိဘင်္ဂေ ပန–၌ ပန–ကား ဒဠှီကရဏတ္ထ။ (တစ်နည်း) ကာရဏတ္ထ။

(တစ်နည်း) အပိသဒ္ဒတ္ထ။ (သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ–ဟူလို)(တစ်နည်း) ဝိသေသတ္ထ။

♦ ပန–သဒ္ဒေါ ပိ အပိသဒ္ဒတ္ထော၊ ဝိဘင်္ဂေပီတိ အတ္ထော။ (သာရတ္ထ၊၁။၃၆၆။)

♦ ပန–သဒ္ဒေါ ဝိသေသတ္ထော။ (ယောဇနာ။၁၂၁။)

ဧတ္တကမေဝ–၌ ဝေ–ကား သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏတ္ထ။

(၈+၉)

(ဂ) ဧဝံ ဝုတ္တံ–၌ ဝုတ္တံ–ဝယ် ဝစ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။

တ–ပစ္စည်းအရ ဝိတက္ကဝိစာရဲ ဂုပသမာဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။

ဝေဒိတဗ္ဗံ–၌ ဓာတ်အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။

ဩဠာရိကဿ အင်္ဂဿ–၌ အင်္ဂဿ–အရ ဝိတက်, ဝိစာရကိုယူ။

(င)၌ "သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ"

ဤရျာနကထာ၌ အဓိပ္ပာယ်အရ နိယကဇ္ဈတ္တကိုသာ ယူအပ်, လိုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို "အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ"ဟူသော ဝိဘင်းပါဠိတော် သာဓကဖြင့် ယုံကြည်စေအပ်, ပြီးစေအပ်သောကြောင့် သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိရသည်။

(ဃ)၌ အတ္တာပန္န, အတ္တာပတ္တိသိဒ္ဓိ

ဤရျာနကထာ၌ အဇ္ဈတ္တံ–အရ နိယကဇ္ဈတ္တကိုသာ လိုအပ်၏ဟု အနွယကို ဆိုသဖြင့် ဂေါစရဇ္ဈတ္တ, အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ, ဝိသယဇ္ဈတ္တ (၃)ပါးကို မယူအပ်, မလိုအပ်ဟူသော ဗျတိရိက်ကို ဆဲ၍ သိရသောကြောင့် အတ္တပန္န, အတ္တာပတ္တိသိဒ္ဓိ–ရသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

ဝိတက္ကဝိစာရံ + ဝူပသမာ–၌ –

✔ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ–အရ ပထမဈာန် ဝိတက်, ဝိစာရသည်–

ဝူပသမာ–အရ ဒုတိယဈာန်ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပ–ပြု။

(ဂ) ပဉ္စမဈာနတော + ဒုတိယဈာနာဒီနံ–၌လည်း နည်းတူပင်။

(စ) အဇ္ဈတ္တံ + ဓာတံ–၌–

✔ ဓာတံ–အရ ဒုတိယဈာန်သည်–

အဇ္ဈတ္တံ–အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြီး၏။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာ, မဂ်။ (၉)

(အဇ္ဈတ္တနော သန္တာနေ + နိဗ္ဗတ္တံ–၌လည်း နည်းတူပင်။)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၁၃)

(က) သမ္ပသာဒနန္တိ သမ္ပသာဒနံ ဝုစ္စတိ သဒ္ဓါ။

(ခ) သမ္ပသာဒနယောဂတော ဈာနမ္ပိ သမ္ပသာဒနံ၊ နီလဝဏ္ဏယောဂတော နီလဝတ္ထံ ဝိယ။

(ဂ) ယသ္မာ ဝါ တံ ဈာနံ သမ္ပသာဒနသမန္နာဂတတ္တာ ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘဝူပသမနေန စ စေတော သမ္ပသာဒယတိ၊ တသ္မာပိ "သမ္ပသာဒန"န္တိ ဝုတ္တံ။

(ဃ) ဣမသ္မိဥ္စ အတ္ထဝိကပ္ပေ "သမ္ပသာဒနံ စေတသော"တိ ဧဝံ ပဒသမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။

(င) ပုရိမသ္မိံ ပန အတ္ထဝိကပ္ပေ "စေတသော"တိ ဧတံ ဧကောဒိဘာဝေန သဒ္ဓိံ ယောဇေတဗ္ဗံ။

ဋ္ဌ။၂၁၃။မူလဋီ။၁၀၂။ယောဇနာ။၁၂၁။သာရတ္ထ၊၁။၃၆၆။ပြည်သျှ၊၂။၂၆၀။ဘာဋီ၊၂။၄၇၃။မအူသျှ၊၂။၂၆၈။ကျော်စံဂဏ္ဍိ။၃၆၂။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။၄၉၅။

(၁)

သမ္ပသာဒနံ စေတသော ဧကောဒိဘာဝံ (ပါဠိတော်)ကို သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ

စေတသော–ကို။ သမ္ပသာဒနံ–သမ္ပသာဒနဟုဆိုအပ်သော သဒ္ဓါနှင့် ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်၎င်း, ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ ချောက်ချားခြင်းမှ ငြိမ်းခြင်းကြောင့်၎င်း ကြည်လင်စေတတ်သော။ (ဂ, ဃတို့နှင့်အညီ)

(တစ်နည်း:) သမ္ပသာဒနံ–သဒ္ဓါနှင့်ယှဉ်သော (ဝါ) သဒ္ဓါနှင့်ယှဉ်ခြင်းကြောင့် သမ္ပသာဒန မည်သော။ စေတသော–၏။ ဧကောဒိဘာဝံ–မြတ်သည်ဖြစ်၍ဖြစ်သောသမာဓိကို တိုးပွားစေတတ်သော။ (က,ခ,င–တို့နှင့်အညီ) (ပါ–ဂဏ္ဍိသစ်၂။၁၈၀။)

(ဃ) စ–စာစပ်သမ္ဗန်ထူးဟာန်ကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) စ–ဆက်။ (ဘာဋီ) ဣမသ္မိံ အတ္ထဝိကပ္ပေ–"စေတော သမ္ပသာဒယတိ"ဟူသော ဤဒုတိယအတ္ထဝိကပ်၌။ စေတသော–ကို။ သမ္ပသာဒနံ– ကြည်စေတတ်သော။ ဣတိ(ဧဝံ)–သို့။ (ကမ္မကမ္မီဘာဝေန–ဖြင့်။) ပဒသမ္ဗန္ဓော–ကို။ ဝေဒိတဗ္ဗော–၏။

(င) ပန–ပစ္ဆိမအတ္ထဝိကပ်၌ ပဒသမ္ဗန္ဓမှတပါး ပုရိမအတ္ထဝိကပ်၌ ပဒသမ္ဗန္ဓကို ပြဦးအံ့။ (ပ) သဒ္ဓိံ–တကွ။ (သာမိသံဘာဝေန–ဖြင့်။) ယောဇေတဗ္ဗံ–၏။

(၂)

ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် သဒ္ဓါကို သမ္ပသာဒနဟူ၍ ဆိုအပ်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် သဒ္ဓါသည်သာလျှင် သမ္ပသာဒနမည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင် ..ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် သမ္ပသာဒနမည်သော တစ်ပါးသောတရားကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..အဗ္ဗာဝိတ–တင်။ (ပ) (ခ)မိန့်။ (ပက္ကန္တရ) (ဈာနမ္ပိ–၌ ပိ–ကို ရှု၍ တက်သည်)

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဋီပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် သမ္ပသာဒနဟု ဆိုအပ်သော သဒ္ဓါနှင့်ယှဉ်ခြင်းကြောင့် ဒုတိယဈာန်ကို သမ္ပသာဒနဟူ၍ ဆိုအပ်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းအကြောင်းတစ်မျိုးကြောင့်သာ ဒုတိယဈာန်သည် သမ္ပသာဒနမည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဒုတိယဈာန်၏ သမ္ပသာဒနမည်ခြင်း၏ အကြောင်းတစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။ (တသ္မာဝိ–၌ ဝိ–ကို မျှော်၍ တက်သည်) (ပကြွန္တရ)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဈာန်ကို ဂုဏူပစာရတ္ထအားဖြင့် သမ္ပသာဒနဟူ၍ ဆိုအပ်သောဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဈာန်သည် ဂုဏူပစာရတ္ထအားဖြင့်သာ သမ္ပသာဒနမည်၏ ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဈာန်၏ မုချအားဖြင့် သမ္ပသာဒနအမည်ရပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။ (ဤကား မအူသျှ၂။၂ဖ၈–ကျမ်းတက်ပုံကို မှီး၍ တက်ပုံတည်း)

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)(ဂ)ဝါကျတို့ဖြင့် သမ္ပသာဒနံပုဒ်၏ ပဒတ္ထသံဝဏ္ဏနာကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ပဒသမ္ဗန္ဓကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ဃ)မိန့်။ (မအူသျှ၂။၂၆၉။) (ပဋ္ဌကတက်လေ)

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဃ)ဖြင့် စေတော သမ္ပသာဒယတိ–ဟူသော ဤပစ္ဆိမ(ဒုတိယ)အတ္ထဝိကပ်၌ ပဒသမ္ဗန္ဓကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ သမ္ပသာဒနယောဂတော ဈာနမ္ပိ သမ္ပသာဒနံ–ဟူသော ပုရိမအတ္ထဝိကပ်၌ ပဒသမ္ဗန္ဓကို ပြလိုသော ဆရာသည် (င)မိန့်။ (မအူသျှ၂။၂၆၉။) (ပကြွန္တရထုံးစံ ပဋ္ဌကတက်)

(၃)

(ဂ) ဝါ–သဒ္ဓါထားရခြင်း–

သမ္ပသာဒနဟူ၍ ဆိုအပ်သော သဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့် ဈာန်သည် သမ္ပသာဒနမည်သော ဟူသော အကြောင်းသကာတ်အနက်မှတပါး စိတ်ကို ကြည်လင်စေတတ်သောကြောင့် ဈာန်သည် သမ္ပသာဒနမည်၏ ဟူသော အကြောင်းသကာတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) ဂုဏူပစာရတ္ထအားဖြင့် ဈာန်၏ သမ္ပသာဒနမည်ပုံမှတပါး မုချအားဖြင့် ဈာန်၏ သမ္ပသာဒနအမည်ရပုံကို ပြလို၍ ထားသည်။

(၄)

* နီလတီတိ နီလံ။ (နီလ+အ။)
* ဝသီယတေ အစ္ဆာဒီယတေတိ ဝတ္ထံ။ (ဝသ+ထ။ ဖုံးလွှမ်းခြင်း။) (ရူ။ ၄၁၄။)

(တစ်နည်း) ဟိရောတ္တပ္ပံ ဝုဏောတိ သံဝရတိ ဓောနာတိ ဝတ္ထံ။ (ဝု+ထ။) (ကစ္စည်း။ ၆၆၀။)

* နီလံ + ဝတ္ထံ နီလဝတ္ထံ။
* ✔ နီလ+ဝတ္ထ–ပုဒ်သည်ငင်း၊ အညိဂုဏ်၏ + အဝတ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်–ငင်း ဗျု–နိ။
* ✔ အညိဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) * ယုဇ္ဇတီတိ ယောဂေါ။ (ယုဇ+ဏ။)

* သမ္ပသာဒနေန + ယောဂေါ သမ္ပသာဒနယောဂေါ။ (တတော)
* နီလတီတိ နီလော။
* ဝဏ္ဏီတဗ္ဗော ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ ဝဏ္ဏော။ (ဝဏ္ဏ+အ။) (ဋီကာကျော်။၂ဝ၆။)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဝိရူပတ္တံ ဝါရေတီတိ ဝဏ္ဏော။ နီလာဒိ။ (ဝရ+ဏ။) (ဏွာဒိမောဂ်။ ၆၅။)

* နီလော + ဝဏ္ဏော နီလဝဏ္ဏော။

* နီလဝဏ္ဏေန + ယောဂေါ နီလဝဏ္ဏယောဂေါ။ (တတော)

(ဂ) သမ္ပသာဒနေန + သမန္နာဂတံ သမ္ပသာဒနသမန္နာဂတံ။ (ဈာနံ)

* တဿ + ဘာဝေါ သမ္ပသာဒနသမန္နာဂတတ္တံ။

* ဝိတက္ကဝိစာရာနံ + ခေါဘော ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘော။

* တဿ + ဂူပသမနံ ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘဂူပသမနံ။ (တေန)

* စေတေတီတိ စေတော။ (စိတ-သံစေတနေ။ ဏော။) (သူစိ)

(ဃ) အရီယတိ ဉာယတီတိ အဏ္ဏော။

* ဝိသုံ ဝိသုံ ကပ္ပီယတိ ဝိဓီယတိ ဌပီယတီတိ ဝိကပ္ပေါ။ (မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၁၇၀။)

(တစ်နည်း) ဝိဝိဓံ ကပ္ပီယတိ ဧတေနာတိ ဝိကပ္ပေါ။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၁။)

* အတ္ထဿ + ဝိကပ္ပေါ အတ္ထဝိကပ္ပေါ။ (တသ္မိံ)

* သမ္မဒ္ဒနံ သမ္မဒ္ဒော။ ပဒါနံ + သမ္မဒ္ဒော ပဒသမ္မဒ္ဒော။

(င) ပုရေ + ဓာတော ပုရိမော။ (ပုရ+ဣမ။) (တသ္မိံ)

(၅)

(ဂ) စေတော-ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ မနောဂိုဏ်း၊ အ-ကာရန္တ။

(ဃ) စေတသော-ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ မနောဂိုဏ်း၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(က)ဖြင့် သမ္ပသာဒယတီတိ သမ္ပသာဒနံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍၊ သမ္ပသာဒနအရ မုချအားဖြင့် သဒ္ဓါကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(ခ) ဈာနမ္ပိ သမ္ပသာဒနံ-ဖြင့် သမ္ပသာဒနအရ သဒ္ဓါကိုသာ အရကောက်ရသည် မဟုတ်သေး၊ ဈာန်ကိုလည်း အရကောက်ရမည်ဟု သိစေသည်။

သမ္ပသာဒနယောဂတော-ဖြင့် သမ္ပသာဒနမည်သော သဒ္ဓါနှင့်ယှဉ်ခြင်းကြောင့် ဈာန်သည် ဂုဏူပစာအားဖြင့် သမ္ပသာဒနမည်၏ဟု သိစေသည်။

နီလဝဏ္ဏယောဂတော နီလဝတ္ထံ ဝိယ-ဖြင့် ဈာန်ကို သမ္ပသာဒနဟုဆိုရာ၌ လောကူပမာအဖြစ်ကို သိစေသည်။

(ဂ) သမ္ပသာဒယတိ-ဖြင့် သမ္ပသာဒနံ၌ သံ,ပရေး, သဒ-ဓာတ်... ၎င်း၊ ယု-ပစ္စည်း၏ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...၎င်း၊ သမ္ပသာဒယတီတိ သမ္ပသာဒနံ-ဟု ပြု ... ၎င်း သိစေသည်။

စေတော-ဖြင့် သမ္ပသာဒယတိ၌ ကြည်လင်စေ၏ဟူသည် တစ်စုံတခုသော ဝတ္ထုကို ကြည်လင်စေသည်ကား မဟုတ်၊ စိတ်ကို ကြည်လင်စေ၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။

တံ ဈာနံ-ဖြင့် သမ္ပသာဒနအရ ဒုတိယဈာန်ကို မုချအားဖြင့် ယူရမည်ဟုသိစေသည်။

သမ္ပသာဒနသမန္နာဂတတ္တာ ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘဂူပသမနေန စ-ဖြင့် စိတ်ကို ကြည်လင်စေ၏ဟူသည် ပင်ကိုယ်သဘာဝအားဖြင့် ကြည်လင်စေသည်ကား မဟုတ်၊ ဤအကြောင်းနှစ်ချက်ကြောင့် စိတ်ကို ကြည်လင်စေ၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။

တံသ္မာပိ-ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော သမ္ပသာဒနယောဂတောဟူသော အကြောင်းကြောင့်သာ သမ္ပသာဒနမည်သည် မဟုတ်သေး၊ စေတော သမ္ပသာဒယတီဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း သမ္ပသာဒနမည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(ခ) ဈာနင်္ဂ–၌ ဝိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဗိဏ္ဍနတ္ထ။
ဝိယ–ကား ပဋိဘာဂတ္ထ, ဩပမ္မတ္ထ။

(ဂ) ဝါ–ကား အတ္ထန္တရ ဝိကပ္ပနတ္ထ။ (ပက္ခန္တရတ္ထ)စ–ကား သမုစ္စယတ္ထ။
တသ္မာတိ–၌ တိ–ကား ဝုတ္တာပေက္ခသမ္ဗိဏ္ဍနတ္ထ။

(ဃ) စ–ကား ဝိသေသတ္ထ။ (ပြည်သျှ) ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ (ဘာဋီ) ပက္ခန္တရတ္ထ။ (မအူ)

(၈+၉)

(ဂ) ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။ (ထုတ်ပြ)

(က) သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ သမ္ပသာဒနအရ သဒ္ဓါကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိ–ထုတ်။

(၁၀)

(ဂ) စေတော + သမ္ပသာဒယတိ–၌–

✔ သမ္ပသာဒယတိ–အရ ဒုတိယဈာန်သည်–

စေတော–အရ ဒုတိယဈာန်နှင့် ယှဉ်သောစိတ်အား (ဝါ) စိတ်, စေတသိက်အား သဟ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာန, မဂ္ဂ။ (၉)

(ခ) သမ္ပသာဒနယောဂတော + ဈာနင်္ဂ–၌–

✔ သမ္ပသာဒန–အရ သဒ္ဓါသည်–

ဈာန်–အရ ဒုတိယဈာန်အား သဟ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ပ၊ ဣံ။ (၇)

===========

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၁၄)

(က) ဧကော ဥဒေတီတိ ဧကောဒိ၊

(ခ) ဝိတက္ကဝိစာရေဟိ အနဇ္ဈာရုဠှတ္တာ အဂ္ဂေါ သေဋ္ဌော ဟုတွာ ဥဒေတီတိ အတ္ထော။

(ဂ) သေဋ္ဌောပိ ဟိ လောကေ "ဧကော"တိ ဝုစ္စတိ။

(ဃ) ဝိတက္ကဝိစာရဝိရဟိတော ဝါ ဧကော အသဟာယော ဟုတွာတိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။

(င) အထ ဝါ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ ဥဒါယတီတိ ဥဒိ၊ ဥဋ္ဌာပေတီတိ အတ္ထော။

(စ) သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဧကော စ သော ဥဒိ စာတိ ဧကောဒိ။

(ဆ) သမာဓိဿေတံ အဓိဝစနံ။

(ဇ) ဣတိ ဣမံ ဧကောဒိံ ဘာဝေတိ ဝဍ္ဎေတီတိ ဣဒံ ဒုတိယဇ္ဈာနံ ဧကောဒိဘာဝံ။

(ဈ) သော ပနာယံ ဧကောဒိ ယသ္မာ စေတသော၊ န သတ္တဿ န ဇီဝဿ။ တသ္မာ ဧတံ "စေတသော ဧကောဒိဘာဝ"န္တိ ဝုတ္တံ။

ဋ္ဌ။၂၁၃။ မူလဋီ။၁၀၂။ ယောဇနာ။၁၂၁။ သာရတ္ထ။၃၆၆။ ပြည်သျှ။၂။ ၂၆၁။ ဘာဋီ၊၂။၄၇၃။ မအူသျှ၊၂။၂၆၉။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ၊ ၄၉၆။

(၁)

ဧကောဒိဘာဝံ(ပါဠိတော်)ကို သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ အနက်–

ဧကောဒိဘာဝံ–မြတ်သည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော သမာဓိကို တိုးပွားစေတတ်သော။ (ဝါ) ဝိတက်, ဝိစာရအဖော်မပါသည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော သမာဓိကို တိုးပွားစေတတ်သော။ (ဝါ) မြတ်လည်းမြတ်, သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်း တက်ကြွစေတတ်သော သမာဓိကို တိုးပွါးစေတတ်သော။ (ဒုတိယ ဈာန်။)

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဟိ(သစ္စံ)–မှန်၏။ လောကေ–၌။ (ယာဝ ပရေ ကောဟံ တေ ကရောမီတိ အာဒီသု–တို့၌) သေဋ္ဌေပိ–ကိုလည်း။ ကောတိ–ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ–၏။

(င) အတ္ထော–၏ သမ္ဗန်ကို ဥဒါယတီတိ ပဒဿ–ဟုခံ။

(၂)

(ခ) ဋီပနာသောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ကောဒိကို ကော ဥဒေတီတိ ကောဒိ–ဟု ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤ၌ ကေသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်သင့်သောအနက်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) ထိုသို့ ...သော် ဤ၌ ကေသဒ္ဒါသည် သရုပ်ာစသောအနက်တို့၌လည်း ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သဘောရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် မဆိုသင့်။ ဤ၌ ကေသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်သင့်သောအနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) ဋီပနာသောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ကောဒိ၌ ကေသဒ္ဒါသည် အဂ္ဂသေဋ္ဌအနက်ကို ဟော၏ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ကောဒိ၌ ကေသဒ္ဒါ အဂ္ဂသေဋ္ဌအနက်ကို ဟော၏ဟု ဖွင့်ဆိုသော ဆရာ့စကားသည် လောကသဘာဝယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမခိုင်ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။ မအူသျှကျမ်းတက်။ ။ (ဃ–သို့) ကေသဒ္ဒါ၏ သေဋ္ဌအနက်မှတပါး အသဟာယအနက်ကို ပြလို၍ ဝိတက္ကဝိစာရဝိရဟာတော ဝါ–အစမိန့်။

(င–သို့) ကောဒိ၌ ဥဒိပုဒ်၏ သုဒ္ဓကတ္တုသာဓ်မှတပါး ဟေတုကတ္တုသာဓ်ကို ပြလို၍ အထ ဝါ–အစမိန့်။

(စ–သို့) ကောဒိ၌ ဥဒိဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြပြီး၍၊ ကောဒိဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် သေဋ္ဌေနေ–အစမိန့်။

(ဆ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (စ)ဖြင့် ကောဒိပုဒ်၏ ဝစနတ္ထအဘိဓာနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ... သော် ကောဒိအရ သဒ္ဒါ, ပညာစသည်တို့ကိုလည်း ယူရမည်ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင် ...ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤ၌ ကောဒိအရ ယူအပ်, လိုအပ်သော အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ...အဝိဗျာပိတ ...၏။ ဤ၌ ကောဒိအရ ယူအပ်, လိုအပ်သော အဘိဓေယျတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဆ)မိန့်။

(တစ်နည်း) အဘိဓာနတ္ထမှတပါး အဘိဓေယျတ္ထပြ ပက္ခန္တရယူ၍လည်း ကျမ်းတက်နိုင်သည်။

(ဇ) အနုသန္ဓေ

ဤသို့ ရှေးဆိုခဲ့ပြီးသောဝါကျတို့ဖြင့် ကောဒိဘာဝံ၌ ကောဒိဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ကောဒိဘာဝံဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြလို၍ (ဇ)မိန့်။

(ဈ) ဋီပနာသောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် "သမ္ပသာဒနံ စေတသော ကောဒိဘာဝံ"ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော်လည်း သမ္ပသာဒနံ ကောဒိဘာဝံ–ဟူသော နှစ်ပုဒ်ဖြင့်ပင် လိုအပ်သောအနက် ပြီးကောင်းရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မမှူသင့်။ သမ္ပသာဒနံ ကောဒိဘာဝံ–ဟူ၍သာ မဟောဘဲ စေတသောပုဒ်ကို ဟောရခြင်းအကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် စေတသော ပုဒ်ကို ဟောတော်မူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဈ)မိန့်။ (မအူသျှကျမ်းတက်ကို မှီးသည်)

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ဂ)၌ ဝုစ္စတိ–ထားရခြင်း

အပေါင်းဖြစ်သော သေဋ္ဌ, အသဟာယ, သချာ, အညာ, တုလျတို့၏ ကေဟူသောအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော သေဋ္ဌ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော သေဋ္ဌကို ဤ၌ ကောဟုဆိုထားရကား ယင်းကေ ပုဒ်၏ ကေဒေသျူပစာသဒ္ဒါ၏အဖြစ်ကို ပြလို၍ (ဂ)၌ ဝုစ္စတိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဃ) ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ကောဒိ၌ ကေသဒ္ဒါ၏ သေဋ္ဌအနက်မှတပါး အသဟာယအနက်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

(င) အထ ဝါ–ထားရခြင်း

ကောဒိ၌ ဥဒိပုဒ်၏ သုဒ္ဓကတ္တုသာဓ်ဝစနတ္ထမှတပါး ဟေတုကတ္တု–ကို လဲလှယ် ပြလို၍ထားသည်။

(ဆ)၌ အဓိဝစနံ–ထားရခြင်း

ကောဒိအရ မြတ်သည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော သဒ္ဓါ, ပညာစသည်တို့ကို မယူရ၊ သမာဓိကိုသာ ယူရမည်ဟု ဤ၌လိုအပ်သောအနက်ကို အထင်ရှင်ဦးကေဒေသျူပစာအားဖြင့်ပြလို၍ အဓိဝစနံ–ထားသည်။

♦ အဓိဝစနံ၊ နာမံ–ရှိက၊ များလှနက်တွင်၊ လိုအင်နက်မှီ၊ ထင်ရှင်ဦး၊ စွဲသည်ကေန္တ။

(၄)

(ဃ) သဟ + အယတိ + ကိစ္စေသူတိ သဟာယော။ (သဟ, အယ+ဏ)

* နတ္ထိ + သဟာယော + ဧတဿာတိ အသဟာယော။

✔ န–ပုဒ် + သဟာယ–ပုဒ် + ဧတ–ပုဒ်သည်ရင်း၊ ဝိတက်, ဝိစာရအဖော်မရှိခြင်းအဘာဝဘော ဂုဏ်၏ + သမာဓိနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်–ငင်း ဗျု–နိ။

✔ ဝိတက်, ဝိစာရအဖော်မရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အသဟာယဘောဂုဏ်သည် (ဝါ) သမာဓိတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) အာရုယှတီတိ အာရုဠှော။ (အာ, ရုဟ+တ) အဓိ + အာရုဠှော အဓျာရုဠှော။(မအူသျ)
(တစ်နည်း) အဓျာရုယှတေတိ အဓျာရုဠှော။ (အဓိ,အာ,ရုဟ+တ)

* န + အဓျာရုဠှော အနဓျာရုဠှော။ တဿ + ဘာဝေါ အနဓျာရုဠှတ္တံ။ (တဿ)

(မလွှမ်းမိုး, မနှိပ်စက်အပ်သောသမာဓိ၏ + မလွှမ်းမိုး, မနှိပ်စက်အပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနဓျာရုဠှဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်)

* အဓေတိ သေဋ္ဌဘာဝံ ဂစ္ဆတီတိ အဂ္ဂေါ။

(တစ်နည်း) သေဋ္ဌဘာဝေန အဓေတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတီတိ အဂ္ဂေါ။ (အဓ+အ)

* ပသတ္ထာနံ + ဝိသေသောတိ သေဋ္ဌော။ (ပသတ္ထ+ဣဋ္ဌ။)

(ချီးမွမ်းအပ်သော သဒ္ဓါ, ပညာစသည်တို့၏ + အထူးသဖြင့် ချီးမွမ်းအပ်သော သမာဓိနှင့် သာမည+ဝိသေသစပ်)

(ဃ) ဝိတက္ကဝိစာရေဟိ + ဝိရဟော ဝိတက္ကဝိစာရဝိရဟော။ (တတော)

(င) သမ္ပယုတ္တာ + ဓမ္မာ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ။ (တေ)

(ဈ) ဓိဝန္တိ သတ္တာ ယေနာတိ ဓီဝေါ။ (ဓိဝ+အ။ အသက်ရှင်ခြင်းကြိယာ)

(၅)

(က) ကော–ကား သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
ဥဒေတိ–ကား (ဥ, ဣ+အ+တိ) ဘူဝါဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
ကောဒိ–ကား သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(က)ဖြင့် ကောဒိဋ္ဌ (ကေ+ဥဒိ) ဥဒိဝယ် ဥ–ရှေး, ဣ–ဓာတ်–ငင်း၊ ဏ(ကွိ)ပစ္စည်း၏ သုဒ္ဓကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ ဥ–၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက... ငင်း၊ ဒ–၏ အာဂုမ်၏အဖြစ်ကို ငင်း၊ ဥဒေတီတိ ဥဒိ–ဟုပြု... ငင်း၊ ကေနှင့်ဥဒိကို ကော (ဟုတ္ဝာ) ဥဒိ ကောဒိ–ဟု သမ္ဘာဝနာကမ္မဓာရယ်သမာသ်တွဲစပ်ရမည်ကိုငင်း သိစေသည်။

(ခ) အင်္ဂေါ–ဖြင့် ကောဒိဋ္ဌ ကေသဒ္ဒါသည် သချာစသောအနက်တို့ကို မဟော၊ အင်္ဂ= အမြတ်ဟူသော အနက်ဟော... သိစေသည်။

သေဋ္ဌော–ဖြင့် အင်္ဂသဒ္ဒါသည် ဤဋ္ဌ ကောဋ္ဌာသ, ကောဋ္ဌိစသောအနက်တို့ကို မဟော၊ သေဋ္ဌ အနက်ဟော၏ဟု သိစေသည်။ (တစ်နည်း) အင်္ဂသဒ္ဒါသည် သေဋ္ဌ၏ ပရိယာယ်... သိစေသည်။

ဟုတွာ–ဖြင့် ကော ဥဒေတိ–၌ ကောကို ဟုတွာဟူသော ပါဌသေသထည့်၍ စပ်ရမည်ဟု သိစေ။

ဝိတက္ကဝိစာရေဟိ အနဇ္ဈာရူဠှတ္တာ–ဖြင့် အင်္ဂသေဋ္ဌ=မြတ်၏ဟူသည် နီဝရဏစသော ကိလေသာတို့မှ ကင်းသောကြောင့် မြတ်သည်မဟုတ်၊ ဝိတက်, ဝိစာရတို့သည် မလွှမ်းမိုး, မနှိပ်စက်နိုင်သောကြောင့် မြတ်၏ဟု သိစေသည်။

(ဃ) ကော အသဟာယော ဟုတွာတိပိ–ဖြင့် ကောဒိဋ္ဌ ကေသဒ္ဒါသည် အင်္ဂသေဋ္ဌ အနက်ကိုသာဟောသည် မဟုတ်သေး၊ အသဟာယအနက်ကိုလည်း ဟောသည်–ငင်း၊ ကော (အသဟာယော) ဟုတွာ ဥဒိ ကောဒိ–ဟု သမ္ဘာဝနာကမ္မဓာရယ်ပြု–ငင်း သိစေသည်။

ဝိတက္ကဝိစာရဝိရဟိတော–ဖြင့် အသဟာယော၌ အဖော်မရှိဟူသည် ဝိတက်, ဝိစာရတို့မှ ကင်းခြင်းကြောင့် အဖော်မရှိသည်၏အဖြစ်ကို သိစေ။

(င) ဥဒါယတိ–ဖြင့် ဥဒိ၌ ဥ–ပုဗ္ဗ, ဣ–ဓာတ်–ငင်း၊ ဥ–၏ ဓာတွာနုဝတ္တက.. ငင်း၊ ဏ(ကွိ)–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ ဥဒါယတီတိ ဥဒိ–ဟု ပြု–ငင်း သိစေသည်။

သမ္မယုတ္တဓမ္မေ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ–သိစေသည်။

ဥဋ္ဌာပေတီတိ အတ္ထော–ဖြင့် ဥဒါယတိ၌ ဥ–ရှေး, ဣ–ဓာတ်သည် ဂတိအနက်ဟော သိစေသည်။

(စ) သေဋ္ဌဋ္ဌေန–ဖြင့် ကောဒိဋ္ဌ ကေသဒ္ဒါ သေဋ္ဌအနက်ဟော–သိစေ။

ကော စ သော ဥဒိစာတိ–ဖြင့် (သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ) သိစေသည်။

(ဆ)ဖြင့် ကောဒိအရ သဒ္ဒါ, ပညာစသည်ကို မယူရ၊ သမာဓိကို ယူ–ငင်း၊ ကောဒိသဒ္ဒါ၏ ကေဒေသျူပစာသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကိုငင်း သိစေသည်။

ကောဒိံ ဘာဝေတီ–ဖြင့် ကောဒိဘာဝံ၌ ကောဒိ–သဒ္ဒူပပဒ, ဘူ–ဓာတ်–ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ ကောဒိံ ဘာဝေတီတိ ကောဒိဘာဝံ–ဟု ဟေတုကတ္တုသာဓနကိတန္တဒုတိယာတပ္ပုရိသ်..ပြု–ငင်း သိစေသည်။

ဣတိ ဣမံ–ဖြင့် ကောဒိံ ဘာဝေတိ၌ ကောဒိဟူသည် ဆိုအပ်ပြီးသော ပကာရရှိသော ကောဒိပင်တည်း (ဝါ) ကောဒိအရ ဆိုအပ်ပြီးသော ဝစနတ္ထဖြင့်ပြီးသော ကောဒိကိုယူ... သိစေသည်။

ဝဍ္ဎေတိ–ဖြင့် ဘာဝေတိ၌ ဘူ–ဓာတ်သည် ဝဍ္ဎနအနက်ဟော ...သိစေ။

ဣဒံ ဒုတိယဇ္ဈာနံ–ဖြင့် ကောဒိဘာဝံအရ ဒုတိယဈာန်ကိုယူ ...သိစေသည်။

(၇)

(က)	ဝိ–ကား	သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။	ဟိ–ကား	ဒဠှီကရဏတ္ထ။
(ဃ)	ဝါ–ကား	ပက္ခန္တရတ္ထ (တစ်နည်း) နယန္တရဓောတက, ဝိကပ္ပနတ္ထ။		

ဣတိပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

ကောဒိ–အရ သမာဓိကိုယူ။
ကောဒိဘာဝံ–အရ ဒုတိယဈာန်ကိုယူ။
✔ ထိုဒုတိယဈာန်သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုတို့သည် ဒီပကတ္ထ။
✔ ဒုတိယဈာနသမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ အဓိကာရ, ဆန္ဒ, ယောနိသောမနသိကာရစသည်, ပဋ္ဌာနန္တရိယကံမှ ကင်းခြင်း, တိဟိတ် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ခြင်းစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ ဒုတိယဈာန်ဖြပ္ပဘာဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

(ခ) အဂ္ဂေါ သေဋ္ဌော (ဃ) အသဟာယော–တို့အရ သမာဓိကိုယူ၍ လက္ခဏာဒိ–ထုတ်။

(၁၀)

(င) သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ + ဥဒါယတိ–၌–
✔ ဥဒါယတိ–အရ .ဒုတိယဈာန်သမာဓိသည်–
သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ–အရ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ လုံ, ဈာ, မဂ္ဂ။ (၉)

(ဓ) ကောဒိ + ဘာဝေတိ–၌–
✔ ကောဒိ–အရ သမာဓိသည်–
ဘာဝေတိ–အရ ဒုတိယဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။(၉)
(တစ်နည်း) ဘာဝေတိ–အရ ဒုတိယဈာန်သည်–
ကောဒိ–အရ သမာဓိအား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ လုံ, ဈာန။ (၈)

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၁၅)

(က) နနု စာယံ သဒ္ဓါ ပဌမဇ္ဈာနေပိ အတ္ထိ၊ အယဉ္စ ကောဒိနာမကော သမာဓိ။
(ခ) အထ ကသ္မာ ဣဒမေဝ "သမ္ပသာဒနံ စေတသော ကောဒိဘာဝဉ္စာ"တိ ဝုတ္တန္တိ?။
(ဂ) ဝုစ္စတေ။
(ဃ) အဒုံ ဟိ ပဌမဇ္ဈာနံ ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘေန ဝီစိတရင်္ဂသမာကုလမိဝ ဇလံ န သုပ္ပသန္နံ ဟောတိ၊ တသ္မာ သတိယာပိ သဒ္ဓါယ သမ္ပသာဒနန္တိ န ဝုတ္တံ။
(င) န သုပ္ပသန္နတ္တာ ဧဝ စေတ္ထ သမာဓိပိ န သုဋ္ဌု ပါကဋော။ တသ္မာ ကောဒိဘာဝန္တိပိ န ဝုတ္တံ။
(စ) ဣမသ္မိံ ပန ဈာနေ ဝိတက္ကဝိစာရပလိဗောဓာဘာဝေန လဒ္ဓေါကာသာ ဗလဝတီ သဒ္ဓါ၊ ဗလဝသဒ္ဓါသဟာယပဋိလာဘေနေဝ စ သမာဓိပိ ပါကဋော။ တသ္မာ ဣဒမေဝ ဧဝံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ခ)ကို ဝေ–၏ နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ (ဝါ) ဗျတိရေကဝါကျထည့်၍အနက်

အထ–ထိုသို့ရှိပါလျက်။ ကသ္မာ–ကြောင့်။ ဣဒမေဝ–ဤဒုတိယဈာန်ကိုသာလျှင်။ သမ္ပသာဒနန္တိ စ–ဟူ၍ရင်း။ ဧကောဒိဘာဝန္တိ စ–ဟူ၍ရင်း။ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ–နည်း။ (ပဌမဇ္ဈာနံ–ကို။ သမ္ပသာဒနန္တိ စ။ ဧကောဒိဘာဝန္တိ စ။ န ဝုတ္တံ–နည်း။) ဣတိ(အယံ)–ကား။ စောဒနာ–ခြင်းတည်း။

(ဂ) ဝုစ္စတေ–အနက်ပေးပုံ

["နနု စ (ပ)ဝုတ္တ"န္တိ–ဟူ၍။ (ဝါ) ဟူသော။ ယာ စောဒနာ–ကို။ စောဒကေန–သော။ ပုဂ္ဂလေန–သည်။ ဝုတ္တာ–ပြီ။ တဿာ စောဒနာယ–ကို။ သောဓနာ–သုတ်သင်ခြင်းကို။ မယာ–သည်။] ဝုစ္စတေ–အံ့။(မအူသျှ၊ ၂။ ၂၇၁။) (တစ်နည်း) ဧတ္ထ(ဌာနေ)–ဤသို့စောဒနာရာ၌။ စောဒကဿ–၏။ စောဒနာယ– ၏။ ပရိဟာရော–ကို။ မယာ–သည်။ ဝုစ္စတေ–အံ့။

♦ ဝုစ္စတေ–ပုဒ်၊ အဖြေထုတ်ရာ၊ အာဓာ–လည်းကောင်း၊ တစ်ကြောင်းသမ္ဗန်၊ ကံနှင့်ကတ္တား၊ လေးပါးစွက်၍၊ အနက်သမ္ဗန်မြဲ။ (ဘုရားကြီး။ ၅၇။)

(င)ကို "ဝေ–လည်းဆို၊ စ–လည်းဆို၊ ဖိုးအို ဖျာယက်နည်း"နိယံနှင့်အညီ ထည့်သင့်သော ပါဌ်များထည့်ပြီး ဥပမာလင်္ကာရနည်းဖြင့် အနက်ပေးပုံ

န သုပ္ပသန္နတ္တာဝေ စ–ဆိုအပ်ပြီးသည်သာဖြစ်သော ကောင်းစွာမကြည်လင်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ရင်း။(ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘေနေဝ စ–ဆိုအပ်ပြီးသည်ဖြစ်သော ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ လောက်လက်စေတ်ခြင်း, ချောက်ချားခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်ရင်း၊ ဣန္ဒြိယသမတ္တေ– သဒ္ဓိန္ဒြေ, ပညိန္ဒြေတို့၏ မျှသည်၏ အဖြစ်သည်။ သတိ စ–သော်ရင်း။ ဝီရိယသမတာယ–ဝီရိယ၏ သမာဓိနှင့် မျှသည်၏ အဖြစ်သည်။ သတိယာ စ–သော်ရင်း။) ဧတ္ထ–ဤပဌမဈာန်၌။ သမာဓိပိ– သည်လည်း။ (ဗဟလေ–တလည်းနောက်နစ်ပျစ်၍သော။ ဖလေ–၌။ မစ္ဆော ဝိယ–ကဲ့သို့။) သုဋ္ဌု–စွာ။ ပါကဋော–သည်။ န ဟောတိ။ တသ္မာ–ကြောင့်။ "ဧကောဒိဘာဝ"န္တိပိ–လည်း။ န ဝုတ္တံ–အပ်။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၆။)

(စ) ပန–အထူးကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) ပန–အနွယကား။ (ဘာဋီ)

ပန–ဟောတော်မမူအပ်သည် မှတပါး ဟောတော်မူအပ်သည်ကို ဆိုဦးအံ့။ (မအူသျှ)

(ဃ) ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။ (ပြည်သျှ) ဟိ–ချဲ့။ (ဘာဋီ) ဟိ–မှန်။ (ယောဇနာ)

(၂)

(ခ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် စောဒကာဘောဂကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် စောဒကာဘောဂကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်–ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် စောဒနာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုတဲ့ မနေသင့်။ ...အဗျာပိတ–၏။ စောဒနာကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) ဌပနာပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် အဘာယ့်ကြောင့် ဒုတိယဈာန်ကိုသာလျှင် "သမ္ပသာဒနံ"ဟူ၍ရင်း၊ "စေတသော ဧကောဒိဘာဝံ"ဟူ၍ရင်း ဘုရားရှင်ဟောတော်မူအပ်ပါသနည်းဟူသော စောဒနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းစောဒနာ၏ အဖြေပရိဟာရကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ ...ကြောင့် မဆိုသင့်။ ယင်းစောဒနာ၏ အဖြေပရိဟာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ... ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။ (ဂ)ဆိုသော်လည်း (စ)ဝါကျတိုင်အောင် ဖျော်တက်ရသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ဋ္ဌပနာပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် အဖြေပရိယာရကို ငါဆိုအံ့ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ဖြေဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းအဖြေပရိယာရကို ခွဲခြမ်းစိပ်ဖြာ၍ အကျယ်မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ယင်းအဖြေပရိယာရကို ခွဲခြမ်းစိပ်ဖြာ၍ အကျယ်ကို ပြဆိုသင့်သေး၏။–သိအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။ မှတ်ချက်။ ။ (ဃ)ဆိုသော်လည်း (စ)တိုင်အောင် မျှော်တက်ရသည်။ ဟီ–ငုံထားသောဝိတ္တာရဝါကျ (စ)အထိဖြစ်သည်။

(င)အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဃ)ဖြင့် ပထမဈာန်ကို "သမ္ပသာဒနံ"ဟူ၍ ဟောတော်မမူအပ်သည်၏အဖြစ်ကိုပြပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ပထမဈာန်ကို "ဧကောဒိဘာဝံ" ဟူ၍လည်း ဟောတော်မမူအပ်သည်အဖြစ်ကို ပြလိုရကား (င)မိန့်။ (မအူသျ)

(စ) အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဃ)(င)တို့ဖြင့် ပထမဈာန်ကို သမ္ပသာဒနံဟူ၍၎င်း, ဧကောဒိဘာဝံဟူ၍၎င်း ဟောတော်မမူအပ်သည်၏အဖြစ်ကို (အသီးအသီးအကြောင်းနှင့်တကွ အကျယ်)ပြဆိုပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ဒုတိယဈာန်ကိုသာလျှင် သမ္ပသာဒနံ, စေတသော ဧကောဒိဘာဝံဟူ၍ ဟောတော်မူအပ်သည်၏အဖြစ်ကို (အကြောင်းနှင့်တကွ အကျယ်)ပြတော်မူလိုသော ဆရာ–သည် (စ)မိန့်။

(၃)

(က) နနု စ–ထားရခြင်း

ပထမဈာန်ကို "သမ္ပသာဒနံ, စေတသော ဧကောဒိဘာဝံ" ဟု မဟောဘဲ ဒုတိယဈာန်ကိုသာ လျှင် "သမ္ပသာဒနံ, စေတသောဧကောဒိဘာဝံ"ဟု ဟောတော်မူခြင်းနှင့်စပ်၍ ဖြစ်သင့်သော စောဒကာ ဘောဂနှင့် စောဒနာကို ပြလိုသောကြောင့် (က)၌ နနု စ–သဒ္ဒါထားသည်။

♦ နနုအတက်၊ စ–လည်းစွက်မူ၊ နှစ်ချက်မရှာ၊ စောဒနာလည်းရ၊ အာဘော်လည်းပြ၏။ (ကျော်စံဂဏ္ဍိ။ ၃၆၃။) (ရှင်တိပိဋကနာဂနိယံ။ ၂၇။)

"နနုနှင့် နနု စ–ထူးခြားချက်"

✔ နနုဟုရှိလျှင် စောဒကာဘောဂကို ပြသည်။

✔ နနု စဟုရှိလျှင်ကား စောဒနာဘောဂနှင့် စောဒနာကို ပြသည်။

♦ လက္ခဏာရှစ်၊ နနု–ရှိက၊ ထိုနှစ်ဝ၊ စောဒကအာဘော်သိ။

♦ နနု စ–သာ၊ ရှိလေရာ၊ စုဒ်–ပါ–အာဘော်သိ။ (ရွှေရေးဆောင်။ ၁၀၅၊ ၁၂၅။)

(ဂ) ဝုစ္စတေ–ထားရခြင်း

စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စောဒနာနှင့်စပ်၍ အဖြေပရိယာရကို ပြလိုသောကြောင့် ထားသည်။

(က) စောဒကာဘောဂ။ (ခ) စောဒနာ။ အဗျာပိတ (တစ်နည်း) ဝိရောဓိ–ပယ်။

(ဂ) အဗျာပိတ (တစ်နည်း) ပုစ္ဆာ+ဝိဿဇ္ဇနာ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ–ပယ်။

(င) ပက္ခန္တရ။ (စ) ပက္ခန္တရ။ (တစ်နည်း) ဝိသေသဝါကျ။

(၄)

(ဃ) ဝိမှယံ ဝိစိတ္တံ့ စိနောတီတိ ဝီစိ။ (ဝိ, စိ+ကွိ။ စီခြင်း။) (ဓာန်ဋီ။ သူစိ)

* တရန္တော ဂစ္ဆတီတိ တရင်္ဂေါ။ တီရံ ဝါ ဂစ္ဆတီတိ တရင်္ဂေါ။ (တီရ, ဂမု+ကွိ။ ဗိလာသွားခြင်း။)

* အာကုလတီတိ အာကုလံ။(အာ, ကုလ+အ။) သုဋ္ဌု + အာကုလံ သမာကုလံ။ (သံ+အာကုလ။)

* ဝီစိ စ + တရင်္ဂေါ စ ဝီစိတရင်္ဂါ။

http://www.dhammadownload.com

* ဝိစိတရဂေဟိ + သမာကုလံ ဝိစိတရဂသမာကုလံ။

✔ –ပုဒ်သည်ငှင်း၊တံပိုးငယ်၊တံပိုးကြီးတို့၏+လွန်စွာရောပြွမ်းသောရေနှင့် ဝိသေသန+သျှစပ်–ငှင်း ဗျု–နိ။

✔ တံပိုးငယ်, တံပိုးကြီးတို့ဖြင့် လွန်စွာရောပြွမ်းသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ကောဒီတိ နာမံ + အဿ သမာဓိဿာတိ ကောဒိနာမကော။
(ကောဒိဟူသောအမည်၏ + သမာဓိနှင့် နာမ+နာမိ၊ သညာ+သညီစပ်)

(ဃ) ဝိတက္ကဝိစာရာနံ + ခေါဘော ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘော။ (တေန)
(ဝိတက္ကဝိစာရတို့၏ + လောက်လက်ခတ်ခြင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

* ဓလတိ သန္ဓတိတိ ဓလံ။ (ဓလ+အ။ စီးခြင်း။)

* သုဋ္ဌု + ပသန္နံ သုပ္ပသန္နံ။ (ကောင်းခြင်း သုဋ္ဌုဟောဂုဏ်၏ + ကြည်လင်သောရေနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

(င) ဒဿနံ ကဋ္ဌတီတိ ပါကဋ္ဌော။ (ပ, ကဋ္ဌ+အ။)(သူစိ)

(စ) ပရိသမန္တတော ဗုန္ဓေတီတိ ပလိဗောဓော။(ပရိ,ဗုန္ဓိ+ဏ။နှိပ်စက်တားမြစ်ခြင်း)(ပြည်သျှ၊၂၊၂၅၁။)

* ဝိတက္ကဝိစာရာနံ + ပလိဗောဓော ဝိတက္ကဝိစာရပလိဗောဓော။ (တေန)

* အလင္ကိတိ လဒ္ဓေါ။ အဝကာသန္တိ ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဧတ္ထာတိ ဩကာသော။ (အဝ, ကာသ+တ)

* လဒ္ဓေါ + ဩကာသော + ဧတာယ သဒ္ဓါယာတိ လဒ္ဓေါကာသာ။ (မဒ္ဒူသျှ)
(ရအပ်ပြီးသောအခွင့်၏ + သဒ္ဓါနှင့် သံ+သာမိစပ်)

* ဗလံ + ဧတိဿာ သဒ္ဓါယ အတ္ထီတိ ဗလဝတီ။ (ဗလ+ဝန္တု။ ထီ–ဤ)

* ဗလဝတီ + သဒ္ဓါ ဗလဝသဒ္ဓါ။

* ဗလဝသဒ္ဓါ စ + သာ + သဟာယော စာတိ ဗလဝသဒ္ဓါသဟာယော။

* တဿ + ပဋိလာဘော ဗလဝသဒ္ဓါသဟာယပဋိလာဘော။ (တေန)

(၅)

(ဂ) အဒုံ–ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်၊ ဥ–ကာရန္တ။
ဝိစိ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်, ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

♦ ဦမိ ဝိစိ ပုမိတ္ထိယံ။ (ဓာန်။ ၆၆၂)

(င) သုဋ္ဌု–ကား နိပါတ်။ (တစ်နည်း) ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။

♦ ဌာ–ဂတိနိဝတ္တိယံ။ ဏု။ သု–ပုဗ္ဗော။ ဌာတိ ပဝတ္တတိ သုန္ဒရာကာရေနာတိ သုဋ္ဌု။(သူစိပြမောဂ္ဂလာယနဝုတ္တိ)

(၇)

(ခ) ဣဒမေဝ–ဒွိ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ ဒုတိယစျာန်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပထမစျာန်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

အမှာ။ ။ (င)ဝါကျ ဣဒမေဝဩလည်း နည်းတူထုတ်။

(င) န သုပ္ပသန္နတ္တာ ဝေ–ဒွိ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ န သုပ္ပသန္နတ္တာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သုပ္ပသန္နတ္တာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(တစ်နည်း) ကောင်းစွာမကြည်သည်၏အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သောဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကောင်းစွာကြည်သည်၏အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သောဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(စ) ဗလဝသဒ္ဓါသဟာယပဋိလာဘောနေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ အားရှိသော သဒ္ဓါဟုဆိုအပ်သော အဖော်သဟဲကို ရခြင်းကြောင့်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အားရှိသော သဒ္ဓါဟုဆိုအပ်သော အဖော်သဟဲကို မရခြင်းကြောင့်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(က) နနု စ–ကား ဝိရောစေတ္ဝာ။ (တစ်နည်း) စောဒနတ္ထ။ (ပါ၊ဂဏ္ဌိသစ်၊၂၊၁၈၉။)

♦ နနု စာတိ ဝိရောစေတွေ နိပါတော, စောဒနတ္ထေ ဝါ၊ ဘဝန္တိ စောဒေတီတိ အတ္ထော။ (မဏိမဥ္ဇူ၊၁၊၂၃၁။)

ပဌမဇ္ဈာနေပိ–၌ ပိနှင့် အယဋ္ဌ–၌ စ–တို့ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘိဏ္ဍနတ္ထ။

(ဃ) သတိယာပိ–၌ ပိ–ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(င) စ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘိဏ္ဍနတ္ထ။(ဝိတက္ကဝိစာရဏကွာသောနကို ဆည်းသည်)

(တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ (ဘာဋီ)

ကောဒိဘာဝန္တိပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘိဏ္ဍနတ္ထ။

(၈)

(ခ) ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–အရ ဒေသနာဉာဏ်။ တ–အရ သမ္ပသာဒနံ–စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ။

(၉)

(ဃ)၌ ဥပမာစတုက္ကထုတ်ပုံ–

၁။ လှိုင်းတံပိုးငယ်, တံပိုးကြီးတို့နှင့် ရောပြွမ်း၍ မကြည်လင်သောရေသည် ဥပမာန။

၂။ ဝိတက်, ဝိစာရတို့ဖြင့် လောက်လက်ခတ်ခြင်း, ချောက်ချားခြင်းရှိသော ပထမဈာန်သည် ဥပမေယျ။

၃။ ဣဝသည် ဥပမာဓောတက။

၄။ လှိုင်းတံပိုးငယ်, တံပိုးကြီးတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းခြင်းကြောင့် ရေ၏ မကြည်လင်ခြင်းကဲ့သို့ ဝိတက်, ဝိစာရတို့ဖြင့် ချောက်ချားခြင်းကြောင့် ပထမဈာန်၏ မကြည်လင်ပုံချင်းတူသော သဒိသာကာရဘောဂုဏ်သည် ဥပမာ။

ဝိစိတရင်္ဂနှင့်တူသော ပရမတ္ထတရားကား ဝိတက်, ဝိစာရတည်း။ (လင်္ကာထောဒိထုတ်လေ)

(၁၀)

(က) အယံ သဒ္ဓါ + ပဌမဇ္ဈာနေပိ–၌

✔ အယံ သဒ္ဓါ–အရ သဒ္ဓါစေတသိက်သည်–

ပဌမဇ္ဈာနေ–အရ ပထမဈာန်အား သဟ–ပြု။ ပြိုင်။ ။သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ဗ, ဣံ။ (၇)

အယဋ္ဌ သမာဓိ + (ပဌမဇ္ဈာနေပိ)၌

✔ အယဋ္ဌ သမာဓိ–အရ သမာဓိဧကဂ္ဂတာသည်

ပထမဇ္ဈာနေ–အရ ပထမဈာန်အား သဟဓာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ဗ၊ ဣံ, ဈာန, မဂ္ဂ။ (၉)

(ဃ) သတိယာ + န ဝုတ္တံ–၌

✔ သတိယာ–အရ သဒ္ဓါသည်–

န ဝုတ္တံ–အရ ပထမဈာန်အား သဟဓာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ (၇)

(င) တွေ + န သုဋ္ဌု ပါကဋော ဟောတိ–၌–

✔ တွေ–အရ ဝိတက်, ဝိစာရဟုဆိုအပ်သော ပထမဈာန်သည်–

န သုဋ္ဌု ပါကဋော ဟောတိ–အရ သမာဓိအား သဟဓာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ဗ၊ ဈာန, မဂ္ဂ။ (၈)

================

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဉယျာဉ်(၂၁၆)

(က) အဝိတက္ကံ အဝိစာရန္တိ ဘာဝနာယ ပဟီနတ္တာ ဧတေသံ့, ဧတေသ ဝါ ဝိတက္ကော နတ္ထီတိ အဝိတက္ကံ။

(ခ) ဣမိနာဝ နယေန အဝိစာရံ။

(ဂ) ဝိဘင်္ဂေပိ ဝုတ္တံ "ဣတိ အယဉ္စ ဝိတက္ကော, အယဉ္စ ဝိစာရော သန္တာ ဟောန္တိ သမိတာ ဝူပသန္တာ အတ္ထင်္ဂတာ အဗ္ဘတ္ထင်္ဂတာ အပ္ပိတာ ဗျပ္ပိတာ သောသိတာ ဝိသောသိတာ ဗျန္တီကတာ၊ တေန ဝုစ္စတိ အဝိတက္ကံ အဝိစာရ"န္တိ။

ဋ္ဌ။ ၂၁၄။ မူလဋီ။ ၁၀၂။ ယောဇနာ။ ၁၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၈။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၇၅။ မအူသျှ၊ ၂။ ၂၇၃။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၉၈။

(၁)

(က) ပဟီနတ္တာဟိတ်၏သမ္ဗန်ကို ဝိတက္ကသဿ–၏။ (ဝါ) ကို။ဟုထည့်ပေး။

(ဂ) အာကာရဝါကျ၌ ဟိတ်, သမ္ဗန်ထည့်၍ အနက်ပေး

ဣတိ–သို့။ အယဉ္စ ဝိတက္ကော–သည်၎င်း၊ အယဉ္စ ဝိစာရော–သည်၎င်း။ (ဣမေသံ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ–တို့၏။ (ဝါ) တို့ကို။ ဘာဝနာယ–ဖြင့်။ ပဟီနတ္တာ–ကြောင့်။) သန္တာ။ သမိတာ။ (ပ) (မအူသျှ၊၂။၂၇၄။)

(၂)

(ခ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် အဝိတက္ကံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ အဝိစာရံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ပြတော်မူလိုသော ဆရာသည် (ခ)မိန့်၊ (အတိဒေသပြ–ပက္ခန္တရ)

(ဂ) ဌပနာဘောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် အဝိတက္ကံပုဒ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော ဝစနတ္ထနည်းဖြင့်သာလျှင် အဝိစာရ မည်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းသို့ ဆိုသော ဆရာ့စကားသည် သကဝစနမျှသာဖြစ်၍ ပရဝစန, အာဂုမ်, သာဓကေကင်း၍ မယုံကြည်အပ်, မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) အဝိတက္ကံနှင့် အဝိစာရံသည် ပုဒ်တစ်မျိုးစီဖြစ်၍ ဝစနတ္ထလည်း ကွဲပြားခြားနားသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဆရာ့စကားကို ယုံကြည်စေကြောင်းဖြစ်သော ပရဝစန, အာဂုမ်,သာဓကေကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။ (အာဂမဒဠှီ)

မှတ်ချက်။ ။ (က)(ခ)နှစ်ဝါကျတို့ဖြင့် ဘာဝနာဖြင့် ပယ်အပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝိတက်, ဝိစာရမရှိရကား ဒုတိယဈာန်သည် အဝိတက္က, အဝိစာရမည်၏ဟု ဆို၏။–ဟု ဌပနာထားကလည်း မှန်သည်။ မအူသျှ၌ "ဝိဘင်း၌ကား အထူးအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ပါသလော။ စုဒ်ကြောင့် ဝိဘင်္ဂေပိ–အစမိန့်"ဟု ကျမ်းတက်ပြသည်။

(၃)

(က) ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

အဝိတက္ကံပုဒ်၏ သတ္တမီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး စတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (က)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* ပဟီယိတ္ထာတိ ပဟီနော။ ပဟီနဿ + ဘာဝေါ ပဟီနတ္တံ။ (တဒ္ဓာ)

✔ ပဟီန+တ္တ–သည်၎င်း၊ ပယ်အပ်ပြီးသောဝိတက်၏ + ပယ်အပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ပဟီနဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏောႋဂုဏ်စပ်–၎င်း ဗျု–နိ။

✔ ပယ်အပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ပဟီနဘောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

http://www.dhammadownload.com

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) နီယတိ ဉာယတိ အတ္တော ဧတေနာတိ နယော။ (နီ+ဏ။ သိခြင်း။)

* နတ္ထိ + ဝိစာရော + ဧတသ္မိန္တိ အဝိစာရံ။

(ဝိစာရမရှိခြင်း နတ္ထိဘာဝဂုဏ်၏ + ဒုတိယဈာန်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

(ဂ) သမိံသု နိရုဇ္ဈိံသူတိ သန္တာ။ (သမု+တ။ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။)

* သမိယိံသူတိ သမိတာ။ (သမု+တ။)

* ဝိသေသေန + ဥပသမိံသူတိ ဝူပသန္တာ။ (ဝိ, ဥပ, သမု+တ။)

* အတ္တံ + ဂမိံသူတိ အတ္ထင်္ဂတာ။ (အတ္ထ, ဂမု+တ။)

* အဘိ အတိရေကံ + အတ္ထင်္ဂတာ အဗ္ဘတ္ထင်္ဂတာ။

* အပ္ပိံသူတိ အပ္ပိတာ။ ဝိသေသေန + အပ္ပိတာ ဗျပ္ပိတာ။

* သုသိံသူတိ သောသိတာ။(သုသ+တ။)(တစ်နည်း) သုသံ + ဣတာ သောသိတာ။ (သုသ, ဣ+တ)

* ဝိသေသေန + သောသိတာ ဝိသောသိတာ။

* ကရိယိံသူတိ ကတာ။ ဗျန္တိံ + ကတာ ဗျန္တိကတာ။ (မအူမိုက်သျှလာ ဝစနတ္ထများဖြစ်သည်)

(၅)

သောသိတာ–ကား ကိတ်နာမ်၊ (တစ်နည်း)သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

အတ္ထင်္ဂတာ–ကား ကိတန္တဒုတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

ဗျန္တိကတာ–ကား ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ဧတသ္မိံ ဝိတက္ကော နတ္ထိ–ဖြင့် အဝိတက္ကံ၌ အ–သည် န–၏ ကာရိယ ...ငင်း၊ ယင်း အ–၏ ပဋိသေဓအနက်ကို အဦးမူ၍ ဝိရဟအနက်ဟော–ငင်း၊ နတ္ထိ + ဝိတက္ကော + ဧတသ္မိန္တိ အဝိတက္က–ဟု ပြု–ငင်း သိစေ။ (ဧတသ ဝိတက္ကော နတ္ထိ–ဖော်ပြ)

ဘာဝနာယ ပဟီနတ္တာ–ဖြင့် ဒုတိယဈာန်၌ ဝိတက်မရှိဟူသည် ပင်ကိုယ်သဘောအားဖြင့် မရှိသည်ကား မဟုတ်၊ ဘာဝနာဖြင့် ပယ်အပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မရှိခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

(ခ) ဣမိနာ နယေန–ဖြင့် အဝိစာရံ၌လည်း (အဝိတက္ကနည်းတူ) အ–၏ န–၏ ကာရိယ ...ငင်း၊ ယင်း အ–၏ ဝိရဟအနက်ဟော ...ငင်း၊ နတ္ထိ + ဝိစာရော + ဧတသ္မိန္တိ အဝိစာရံ။ နတ္ထိ + ဝိစာရော + ဧတဿာတိ အဝိစာရံ–ဟု ပြု ...ငင်း (ညွှန်းသောအားဖြင့်)သိစေပါသည်။

(၇)

(ခ) ဣမိနာဝ နယေန–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်–

✔ အဝိတက္ကပုဒ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော သတ္တမီ, စတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထနည်းသည်

(ဝါ) အဝိတက္ကံပုဒ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အခြားတပါးသော ဝစနတ္ထနည်းတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဂ) ဝိဘင်္ဂေပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

စ–သဒ္ဒါ (၂)လုံးကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(၈)

(ဂ) ဝုတ္တံ–၌ တ–ပစ္စည်းအရ "ဣတိ အယမ္ပိ ဝိတက္ကော (ပ) အဝိစာရံ"ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။

http://www.dhammadownload.com

(၉)

ပဟီနတ္တာ–၌ ဘာဝယောဂပုဒ် ပဟီနအရ (က)ဝါကျသံဝဏ္ဏနာအလို ဝိတက်ကိုယူ။
(ခ)ဝါကျသံဝဏ္ဏနာအလို ဝိစာရကိုယူ။

အဓိပ္ပါယ်။ ။ပဝတ္တိဟု ဆိုအပ်သော သန္တာန်၌ မရှိခြင်းဖြင့် ခြောက်သွေ့ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်သော
ဝိတက်, ဝိစာရတို့သည် သောသိတာမည်ကုန်၏။

♦ ပဝတ္တိသင်္ခါတဿ သန္တာနဿ အဘာဝေန သောသံ သုက္ခဘာဝံ ဂတာ။ (သာရတ္ထ၊၁။၃၆၈။)

(၁၀)

(က) တေသံ့ တေဿ + ဝိတက္ကော နတ္ထိ–၌–

✔ ဝိတက္ကော နတ္ထိ–အရ ဝိတက်မရှိခြင်းတည်းဟူသော အဘာဝပညတ်သည်–
တေသံ့, တေဿ–အရ ဒုတိယဈာန်အား ပကတူပ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။

(ဂ) တေန ဝုစ္စတိ + 'အဝိတက္ကံ အဝိစာရ'န္တိ–၌

✔ ဝုစ္စတိ–ဝယ် ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်–
တေ–ဝိဘာတ်နှင့် အဝိတက္ကံ, အဝိစာရံ–အရ အဝိတက္ကံအဝိစာရံဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ သဟငယ် ၇။ ယထာရဟ (၁၂)

✔ တေ–ဝိဘတ်, အဝိတက္ကံ အဝိစာရံ–အရ အဝိတက္ကံ အဝိစာရံဟူသော မနသာဝဝတ္ထပိတသဒ္ဒသည်–
ဝုစ္စတိ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။

=============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၁၇)

(က) ဇ္ဈာဟ "နနု စ 'ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ'တိ ဣမိနာပိ အယမတ္ထော သိဒ္ဓေါ၊ အထ
ကသ္မာ ပုန ဝုတ္တံ 'အဝိတက္ကံ အဝိစာရ'န္တိ"။

(ခ) ဝုစ္စတေ။

(ဂ) ဧဝမေတံ, သိဒ္ဓေါဝါယမတ္ထော။

(ဃ) န ပနေတံ တဒတ္ထဒီပကံ၊

(င) နနု အဝေါစုမှ "ဩဠာရိကဿ ပန ဩဠာရိကဿ အင်္ဂဿ သမတိက္ကမာ ပဌမဇ္ဈာနတော
ပရေသံ ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီနံ သမဓိဂမော ဟောတီတိ ဒီပနတ္ထံ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာတိ
ဧဝံ ဝုတ္တ"န္တိ။

ဋ္ဌ။ ၂၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၈။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၆၈။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၇၆။ မအူသျှ၊ ၂။ ၂၇၄။

(၁)

ဇ္ဈာဟ–ကို ဆရာနည်းကျကျ ပါဌသေသစွက်၍ရင်း, သဗ္ဗနာမ်အစွဲမှန်ကန်စေလျက်ရင်း (က)ကို အနက်
ဇ္ဈေ–ဤအဝိတက္ကံ အဝိစာရံဟူသော ပုဒ်နှစ်ခုအပေါင်း၌။ (တစ်နည်း) ဇ္ဈေ(ဌာနေ)–၌။
ဌတွာ–၍။ စောဒကော–သည်။ စောဒနံ–ကို။ အာဟ။ ကိံ (အာဟ)–နည်း။

♦ ဇ္ဈာဟမှာ၊ ကြိယာဝိသေသန၊ ကတ္တုမျှနှင့်၊ ကမ္မသုံးချက်၊ ထည့်ကာစွက်၊ အနက်သမ္ဗန်မြဲ။(ဘုရားကြီး)
အဓ္ဓော ဘဒြမုခ–ကောင်းသောမျက်နှာရှိသော အို ဆရာ။ ဘဝန္တံ–ကို။ နနု စ စောဒေမိ–အံ့။
ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာတိ ဣမိနာပိ–ဤပါဌ်ဖြင့်လည်း။ အယံ(အတ္ထော)–ဘာဝနာဖြင့်ပယ်ပြီး
သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝိတက်ဝိစာရတို့၏ မရှိခြင်းဟူသော ဤအနက်သည်။ သိဒ္ဓေါ နနု–လော။ (ပ)

♦ အယမတ္ထောတိ ဘာဝနာယ ပဟီနတ္တာ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ အဘာဝသင်္ခါတော အတ္ထော။(သာရတ္ထ၊၁။၃၆၈။)

http://www.dhammadownload.com

(ခ) ဝုစ္စတေ–အနက်ပေးပုံ

(နနု စ (ပ) အဝိစာရနှ္တိ–ဟူ၍ (ဝါ) ဟူသော်။ ယာ စောဒနာ–ကို။ ကေနစိ–သော။ စောဒကေန –သော။ ပုဂ္ဂလေန–သည်။ ဝုတ္တာ–ပြီ။ တဿာ စောဒနာယ–၏။ သောဓနာ–ကို။ မယာ–သည်။) ဝုစ္စတေ– ၏။ (ဝါ)–အံ့။ (မအူသျှ၊ ၂။ ၂၇၅။)

အမှာ။ ။ "ဝုစ္စတေ–ပုဒ်၊ အဖြေထုတ်ရာ"ဟသော ဘုရားကြီးနိယံနှင့်အညီပေးပုံကို ဝါကျဥယျာဉ် (၂၁၅)ကို ပြန်ကြည့်။

(ဂ) ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာတိ ဣမိနာပိ ဝစနေန–ဖြင့်လည်း။ (လိုက်) အယံ အတ္ထော– သည်။ သိဒ္ဓေါဝ–တည်း။

(ဃ) ပန–ထိုသို့ပြီးကောင်းပါသော်လည်း။ တေ–ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ–ဟူသော ဤစကား သည်။ တဒတ္ထဒီပကံ–ထိုဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ အဘာဝမျှဟုဆိုအပ်သော အနက်ကို ပြတတ်သည်။ န ဟောတိ။

♦ တေန္တိ"ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ" တိ ဧတံ ဝစနံ။ (သာရတ္ထ)

♦ တဒတ္ထဒီပကန္တိ တဿ ဝိတက္ကဝိစာရာဘာဝမတ္တသင်္ခါတဿ အတ္ထဿ ဒီပကံ။ (သာရတ္ထ)

(၂)

(ခ)ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် စောဒကာဘောဂနှင့်တကွ စောဒနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် စောဒကာဘောဂနှင့်တကွ စောဒနာကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင် ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ယင်းစောဒနာ၏ အဖြေပရိဟာရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ ...။ ...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ (ခ)ဆိုသော်လည်း ပုနဝတ္တဗ္ဗမေဝါတိတိုင်အောင် မျှော်တက်ရသည်။

(ဂ)ဥပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် အဖြေပရိဟာရကို ငါဆိုအံ့ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ဖြေဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ယင်းအဖြေပရိဟာရကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည် ဝိတ္ထာရတက်။

မှတ်ချက်။ ။ (ဂ)ဆိုသော်လည်း ပုနဝတ္တဗ္ဗမေဝါတိတိုင်အောင် မျှော်တက်သည်။

♦ စောဒကေန ဝုတ္တမတ္တံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ပရိဟာရိတုံ " ဧဝမေတံ သိဒ္ဓေါဝါယမတ္ထော" တိ ဝတွာ "န ပနေတံ တဒတ္ထဒီပက"န္တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၈။)

(ဃ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် စောဒကဆရာဆိုသော စကားသည် စောဒကဆရာဆိုတိုင်း မှန်၏၊ ဘာဝနာဖြင့် ပယ်အပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝိတက်, ဝိစာရမရှိဟူသော အနက်သည် ပြီးသည်သာ တည်းဟု စောဒကဆရာ၏ စကားကို ဝန်ခံတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝန်ခံအပ်သော စကားကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ် ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် အဖြေပရိဟာရ ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ ...။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ (ဃ)ဆိုသော်လည်း ပုနဝတ္တဗ္ဗမေဝါတိတိုင်အောင် မျှော်တက်သည်။

(င) ဥပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ဤဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာဟူသော စကားသည် ထိုဝိတက်, ဝိစာရတို့ ၏အဘာဝမျှဟု ဆိုအပ်သောအနက်ကို ပြတတ်သည် မဟုတ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာပါဠိဖြင့် ပြအပ်သော အနက်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာပါဠိဖြင့် ပြအပ်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး ၏။ ...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(က) ဧတ္တာဟ–ထားရခြင်း

"ပုဒ်ဧတ္တာဟ၊ ထားလတ်က၊ စောဒကစကား" ဟူသည်နှင့်အညီ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စောဒနာ စကားကို (ပရိကပ္ပအားဖြင့်) ပြလိုသော ဌာနဖြစ်သောကြောင့် (က)၌ ဧတ္တာဟ–ထားသည်။

(ခ) ဝုစ္စတေ–ထားရခြင်း

စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စောဒနာနှင့်စပ်၍ အဖြေပရိဟာရကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ)၌ ဝုစ္စတေ–ထားသည်။

♦ ဝုစ္စတေပုဒ်၊ အဖြေထုတ်၊ မယုတ်ဖြေစကား။ (တောင်တွင်း။ ၁၀၅။)

(ခ) ဖြင့် အဗျာပိတ (တစ်နည်း) ပုစ္ဆာ+ဝိဿဇ္ဇနာ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ–ပယ်။

(ဂ) ဖြင့် ပုနရုတ္တိ (တစ်နည်း) ဝိရောဓိ–ပယ်။

(ဃ) ဖြင့် အဗျာပိတ–ပယ်။

(င) ဖြင့် အဗျာပိတ (တစ်နည်း) ဗျတိရေက, အနွယ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ–ပယ်။

(၄)

* အရီယတိ ဉာယတိတိ အတ္ထော။ သောယေဝ + အတ္ထော တဒတ္ထော။

* ဒီပေတီတိ ဒီပကံ။ တဒတ္ထဿ + ဒီပကံ တဒတ္ထဒီပကံ။ (မအုသျှ)

✔ တဒတ္ထ+ဒီပက–သည်ရင်း၊ ထိုဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ အဘာဝမျှဟုဆိုအပ်သောအနက်၏ + ပြတတ်သော ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာဟူသောသဒ္ဒါနှင့် ဝစ္စ+ဝါစကစပ်–ငင်း ဗျု–နီ။

✔ ထို...အနက်ကို ပြတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်

(ဝါ) ထို...အနက်ကို ပြတတ်သောသဒ္ဒါတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) အသိဗ္ဗိတိ သိဒ္ဓေါ။ (သိဓ+တ။ ပြီးစီးခြင်း။)

(င) အင်္ဂီယတိ ဉာယတိ ဧတေန သမုဒါယောတိ အင်္ဂံ။

* အဝုစ္စီတိ ဝုတ္တံ။ (ဝစ+တ။)

(၅)

(ဂ) ဝေမေတ်–၌ ဓမ်–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။

ဓမ်–ကား သမ္ဗန္ဓာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒီ၊ အ–ကာရန္တ။

(င) နနု–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဥ–ကာရန္တ။

အဝေါစုမှ–ကား အာချာတ်၊ အလိင်၊ ဘူဝါဒီ၊ အ–ကာရန္တ။

(၇)

(ဂ) ဝေမေတ်–၌ ဓမ်–ကား သမ္ဗန္ဓနတ္ထ။

(ဃ) ပန–ကား အရုစျတ္ထ။

(င) နနု–ကား ပုစ္ဆနတ္ထ။

(ဂ)သိဒ္ဓေါဝ–၌ ဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ ပြီးစီးခြင်းကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မပြီးစီးခြင်းကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပြီးစီးခြင်းကြိယာ၏ တည်ရာဖြစ်သော ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ အဘာဝမျှသာဟုဆိုအပ်သော အနက်ဖြစ်သည် အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၈+၉)

(က) ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ယူ။
တ–အရ "အဝိတက္ကံ အဝိစာရံ" ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒယူ။

(င) ဩဠာရိကဿ အင်္ဂဿ–အရ ဝိတက်, ဝိစာရကိုယူ။

(၁၀)

(င) ပဌမဇ္ဈာနတော + ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီနံ–၌

✔ ပဌမဇ္ဈာနတော–အရ ပထမဈာန်သည်–
ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီနံ–အရ ဒုတိယဈာန်စသည်တို့အား ပကာတူပ–ပြု။

♦ ပဌမံ ဈာနံ ဒုတိယဿ ဈာနဿ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁၄၅။)

===========

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၁၈)

(က) သမာဓိဇန္တိ ပဌမဇ္ဈာနသမာဓိတော, သမ္ပယုတ္တသမာဓိတော ဝါ ဇာတန္တိ အတ္ထော။

(ခ) တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ပဌမမ္ပိ သမ္ပယုတ္တသမာဓိတော ဇာတံ၊ အထ ခေါ အယမေဝ သမာဓိ "သမာဓီ"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟတိ၊ ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘဝိရဟေန အတိဝိယ အစလတ္တာ, သုပ္ပသန္နတ္တာ စ။ တသ္မာ ဣမဿ ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထံ ဣဒမေဝ"သမာဓိဇ"န္တိ ဝုတ္တံ။

(ဂ) ပီတိသုခန္တိ ဣဒံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဋ္ဌ။ ၂၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၈။ ယောဇနာ။ ၁၂၂။ပြည်သျှ၊ ၂။၂၇၀။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၇၇။ မအူ၊ ၂။ ၂၇၇။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၄၉၉။

(၁)

(ခ)ကို ဓောဒကာဘောဂါဒီစတုက္ကနည်းဖြင့် အနက်ပေးပုံ

၁။ နနု ပဌမမ္ပိ သမ္ပယုတ္တသမာဓိတော ဇာတံ။ (ဓော+ဘော)

၂။ အထ ကသ္မာ ဣဒမေဝ " သမာဓိဇ"န္တိ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ။(ဓောဒနာ)

၃။ နနု ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘဝိရဟေန (ဣမဿေဝ သမာဓိ) အတိဝိယ အစလတ္တာ, သုပ္ပသန္နတ္တာ စ
အယမေဝ" သမာဓီ"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟတိ၊ တသ္မာ ဣမဿ ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထံ ဟောတိ။(ပရိ+ဘော)

၄။ တသ္မာ ဣဒမေဝ "သမာဓိဇ"န္တိ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ။ (ပရိဟာရ)

(က)သံဝဏ္ဏနာနှင့် အညီ သမာဓိဇံ–အနက်

သမာဓိဇံ–ဥပနိဿယပစ္စည်းဖြစ်သော ပဌမာဈာန်သမာဓိကြောင့်ဖြစ်သော။

(ဝါ) သမ္ပယုတ်သမာဓိကြောင့်ဖြစ်သော။

(ခ)ကို တတ္ထ, တသ္မာ–တို့အစွဲနှင့် ဝေတ္ထဖလဝါကျထည့်၍ အနက်

တတ္ထ (တသ္မိံ ဒုတိယဇ္ဈာနာဓိကာရေ)–၌။

(တစ်နည်း) တတ္ထ–ထိုနှစ်ပါးသော ပဌမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့တွင်။(ပြည်သျှ)

(တစ်နည်း) တတ္ထ(တသ္မိံ "သမာဓိဇ"န္တိပဒေ)–၌ (ဝုတ္တံ–၌စပ်။) (မအူသျှ)

(တစ်နည်း) တတ္ထ(ဓောသု ဒွိသု သမာဓိသု)–တို့တွင်။(အယမေဝ သမာဓိ–၌စပ်။)(ပါရာဂူဏ္ဌိသစ်၂။၁၉၄။)

တသ္မာ–ထိုသို့ ဒုတိယဈာန်သမာဓိ၏ သာလျှင် သမာဓိဟူ၍ ဆိုခြင်းငှါ ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။
ဣမဿ (ဈာနဿ)–ဤဒုတိယဈာန်၏။ ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထံ–ငှါ။ ဣဒမေဝ–ဤဒုတိယဈာန်ကိုသာလျှင်။
သမာဓိဇန္တိ–ဟူ၍။ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ–၏။ (ပဌမဇ္ဈာနံ။ သမာဓိဇန္တိ။ ဘဂဝတာ။ န ဝုတ္တံ။) (ဇုတိရိက်ထည့်ပေး)

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဝါကျ သမ္ပယုတ္တသမာဓိတော ဝါ ဓာတ်–ဖြင့် ဤဒုတိယစျာန်သည် သမ္ပယုတ်သမာဓိကြောင့်ဖြစ်သောကြောင့် သမာဓိဇမည်၏ဟု ဆို၏။(ဒုတိယဈာနနိဒ္ဒေသ၌ ဤဒုတိယစျာန်ကို "သမာဓိဇံ" ဟူ၍ ဟောတော်မူ၏ဟုပါဠိတော်ကို ဋ္ဌပနာရှားလည်း မှန်သည်။) ထိုသို့ ...သော် (ဒုတိယစျာန်သည်သာ သမ္ပယုတ်သမာဓိကြောင့်ဖြစ်သည် မဟုတ်သေး၊) ပဌမစျာန်သည်လည်း သမ္ပယုတ်သမာဓိကြောင့်ဖြစ်သည် မဟုတ်လော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် မဆိုသင့်။ (ပဌမဈာနနိဒ္ဒေသ၌ ပထမစျာန်ကို "သမာဓိဇံ"ဟု မဟောမူ၍ ဤဒုတိယဈာနနိဒ္ဒေသ၌) ဤဒုတိယစျာန်ကိုသာ "သမာဓိဇံ"ဟူ၍ ဟောတော်မူရခြင်း၏ အကျိုးကိုလည်း (ဝါ) အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်အကျိုးငှါ(ဝါ) အဘယ်ကြောင့် (ဤဒုတိယဈာနနိဒ္ဒေသ၌) ဤဒုတိယစျာန်ကိုသာ "သမာဓိဇံ"ဟူ၍ ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ ဤဒုတိယစျာန်ကို ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းခြင်းအကျိုးငှါ (ဝါ) ချီးမွမ်းလိုသောကြောင့်–ဟူလို။(မဒူသျှ) အမှာ။ ။ပါပနာဒိပဋ္ဌကတက်လျှင် ဋ္ဌပနာတူ၏။ ထိုသို့–သော် ဤဒုတိယစျာန်သည်သာ သမ္ပယုတ်သမာဓိကြောင့် ဖြစ်၏။ ပဌမစျာန်ကား သမ္ပယုတ်သမာဓိကြောင့် မဖြစ်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏–စသည်ဖြင့် တက်လေ။

(၃)

(က) ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

သမာဓိဇံ၌ သမာဓိအရ ပဌမစျာန်သမာဓိဟူသော အဘိဓေယျတ္ထမှတပါး သမ္ပယုတ်သမာဓိ ဟူသော အဘိဓေယျတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်ငင်း၊ ပဌမစျာန်သမာဓိကြောင့် ဖြစ်သောကြောင့် (ဒုတိယစျာန်သည်)သမာဓိဇမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်မှတပါး သမ္ပယုတ်သမာဓိကြောင့်ဖြစ်သောကြောင့် သမာဓိဇမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်ငင်း ထားသည်။

(ခ)၌ ကိဉ္စာပိ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ပဌမစျာန်သည်လည်း သမ္ပယုတ်သမာဓိကြောင့် ဖြစ်ပါလျက် ပဌမစျာန်ကို "သမာဓိဇံ"ဟု မဟောဘဲ ဒုတိယစျာန်ကိုသာ "သမာဓိဇံ"ဟု ဟောတော်မူထားသည်ကို မနှစ်သက်၍ "ကိဉ္စာပိ" ထားသည်။

(ခ)ဖြင့် ဤဒုတိယစျာန်ကိုသာ "သမာဓိဇံ"ဟူ၍ ဟောတော်မူခြင်း၏အကျိုးကို ပြသောကြောင့် နိရုတ္တကဒေါသကို(တစ်နည်း) အကြောင်းကို ပြသောကြောင့် အကြောင်း+အကျိုးဆန့်– ဝိရောဓိ–ပယ်။

(ဂ)ဖြင့် ပီတိသုခံပုဒ်၏ အဖွင့်ကို (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်)ဖွင့်ပြ–အဗျာပိတ, ဂန္ထဂရု–ပယ်။

(၄)

(ခ) စလနံ စလော။ နတ္ထိ + စလော + ဧတဿ သမာဓိဿာတိ အစလော။

(တုန်လှုပ်မှုမရှိခြင်း အစလဘောဂုဏ်၏ + ဒုတိယစျာန်သမာဓိနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏော–စပ်)

* အစလဿ + ဘာဝေါ အစလတ္တံ။ (တဒ္ဓိ)

✔ အစလ+တ္တ။ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသော သမာဓိ၏ + အစလဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏော+ဂုဏ်စပ်–ဗျု–နိ။

✔ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အစလဘောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* အာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမ္မာ အာဓိယတိ ဌပယတီတိ သမာဓိ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၅။)

* သမာဓိယတီတိ သမာဓိ။ သမာဓိယန္တိ ဧတေနာတိ သမာဓိ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၇။)

* ပဌမဈာနဥ္စ + တံ + သမာဓိ စာတိ ပဌမဈာနသမာဓိ။ (တတော)

http://www.dhammadownload.com

* သမ္ပယုတ္တော + သမာဓိ သမ္ပယုတ္တသမာဓိ။ (တတော)
* ဝတ္တဗ္ဗသ + ဘာဝေါ ဝတ္တဗ္ဗတာ။ (တံ)
* ဝိဘတ္တဝိစာရာနံ + ဓေါဘော ဝိတတ္တဝိစာရက္ခေါဘော။
* ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘတော + ဝိရဟော ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘဝိရဟာတော။ (တေန)
* ပသီဒတီတိ ပသန္နော။ (ပ, သဒ+တ။) (ရူ။ ၃၈၅။)
* သုဋ္ဌု + ပသန္နော သုပ္ပသန္နော။ (သမာဓိ) တဿ + ဘာဝေါ သုပ္ပသန္နတ္တံ။ (တဿာ)

(ကောင်းစွာကြည်လင်သော သမာဓိ၏ + သုပ္ပသန္နဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်-စပ်။)

* ဝဏ္ဏိယတေတိ ဝဏ္ဏော။ (ဝဏ္ဏ+အ။) ဝဏ္ဏဿ + ဘဏနံ ဝဏ္ဏဘဏနံ။ (တဿ)

(ဂ) ဝုတ္တော + နယော + ဣမဿ ပိတိသုခန္တိပဒဿာတိ ဝုတ္တနယံ။

(၅)

(ခ) ဝတ္တဗ္ဗတံ-ကား တန္ဒိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။
အတိဝိယ-ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) ပဌမဇ္ဈာနသမာဓိတော ဓာတ်-ဖြင့် သမာဓိဇံ၌ သမာဓိအရ ပဌမဈာန် သမာဓိကိုယူ ...ငြင်း၊ ဇံ၌ ဇနေ-ဓာတ် ...ငြင်း၊ ကွိ-ပစ္စည်း၏ ကျေနေသည်၏ အဖြစ်ကိုငြင်း၊ သမာဓိတော + ဓာတ် သမာဓိဇံ-ဟု ကတ္တုသာဓနေကီတန္တပဥ္စမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္တပြု ...ငြင်း၊ ပဌမဇ္ဈာနံ ဒုတိယဇ္ဈာနဿ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော-ဟူသော ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်အရ ပဌမဈာန်သမာဓိက ဒုတိယဈာန်သမာဓိအား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်၏ အဖြစ်ကိုငြင်း၊ ဥပနိဿယပစ္စည်းဖြစ်သော ပဌမဈာန် သမာဓိကြောင့် ဖြစ်သောကြောင့် ဒုတိယဈာန်သည် သမာဓိဇမည်သည်၏ အဖြစ်ကိုငြင်း သိစေသည်။

♦ ပဌမဇ္ဈာနံ ဒုတိယဇ္ဈာနဿ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော ဟောတီတိ အာဟ "ပဌမဇ္ဈာနသမာဓိတော"တိ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၈။)

သမ္ပယုတ္တသမာဓိတော ဓာတ်-ဖြင့် သမာဓိဇံ၌ သမာဓိအရ သမ္ပယုတ်သမာဓိကို ယူ ...ငြင်း၊ (ကျန်အာဘော်များ မထူး။)

(၇)

(ခ) အယမေဝ သမာဓိ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်-

- ✔ ဒုတိယဈာန်သမာဓိသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ပဌမဈာန်သမာဓိသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ဒုတိယဈာန်သမာဓိ၏ အစလဘောဂုဏ်, သုပ္ပသန္နဘောဂုဏ်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

ဣဒမေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည် ထုတ်ပုံ

- ✔ ဒုတိယဈာန်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ပဌမဈာန်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ဒုတိယဈာန်၏ သမာဓိဇဟူ၍ ဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) ဝုတ္တနယေနမေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

- ✔ ဝုတ္တနယသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ အဝုတ္တနယသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ သဒိသနယသည် အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ကိဥ္စာပိ–ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။ အထခေါ်–ကား အရုစျတ္ထ, ဂရဟတ္ထ။
ပဌမမ္ပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။
အတိဝိယ–ကား အတိရေကတ္ထ။ (နိပါတ်)
တတ္ထ–၌ တ–ကား ပဏ္ဏတ္တိ။
တသ္မာ–၌ တ–ကား အနုဘူတ။ (အရဟတိ–ကြိယာကိုစွဲ)
အယမေဝ–၌ ဣမ–ကား ပသိဒ္ဓ။ ဣဒမေဝ–၌ ဣမ–ကား ပဏ္ဏတ္တိ။

(၈)

✔ သမာဓိဇံ–အရ ဒုတိယဈာန်ကို ယူ။
ဝုတ္တံ–၌ တ–အရ သမာဓိဇံဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(၉)

ပဌမဇ္ဈာနသမာဓိတော, သမ္ပယုတ္တသမာဓိတော–တို့အရ သမာဓိ(ဧကဂ္ဂတာ)ကိုယူ– ထုတ်။

(၁၀)

(က) ပဌမဇ္ဈာနသမာဓိတော + ဇာတံ–၌

✔ ပဌမဇ္ဈာနသမာဓိတော–အရ ပဌမဈာန်သမာဓိသည်–
ဇာတံ–အရ ဒုတိယဈာန်အား ပကတူပ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။

သမ္ပယုတ္တသမာဓိတော + ဇာတံ–၌

✔ သမ္ပယုတ္တသမာဓိတော–အရ ဒုတိယဈာန်နှင့် ယှဉ်ဘက် သမာဓိသည်–
ဇာတံ–အရ ဒုတိယဈာန်အား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာန, မဂ္ဂ။ (၉)

=============

ဝါကျဉယျာဉ် (၂၁၉)

(က) ဒုတိယန္တိ ဂဏနာနုပုဗ္ဗတာ ဒုတိယံ။
(ခ) ဣဒံ ဒုတိယံ သမာပဇ္ဇတီတိပိ ဒုတိယံ။
(ဂ) တသ္မိံ သမယေ ဖဿော ဟောတီတိအာဒီသု ဈာနပဉ္စကေ ဝိတက္ကဝိစာရပဒါနိ, မဂ္ဂပဉ္စကေ စ သမ္မာသင်္ကပ္ပပဒံ ပရိဟီနံ။
(ဃ) တေသံ ဝသေန သဝိတက္ကသဝိစာရတ္တိကပဒဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော။
(င) ကောဋ္ဌာသဝါရေပိ တိဝင်္ဂိကံ ဈာနံ ဟောတိ၊ စတုရင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ ဟောတီတိ အာဂတံ။
(စ) သေသံ ပဌမဇ္ဈာနသဒိသမေဝါတိ။

ဋ္ဌ။ ၂၁၅။ မြည်သျှ၊ ၂။ ၂၇၀။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၇၂။

(၁)

(ဂ)တသ္မိံ (ပ) အာဒီသု–တို့၌။ ဈာနပဉ္စကေ–၌။ ဝိတက္ကဝိစာရပဒါနိ–တို့သည်။ (ပရိဟီနာနိ–ယုတ်ကုန်၏။) မဂ္ဂပဉ္စကေ–၌။ (ပ)
(ဃ) တေသံ–ထိုယုတ်ကုန်သော ဝိတက်ဝိစာရပုဒ်, သမ္မာသင်္ကပ္ပပုဒ်တို့၏။

(၂)

(က)ဖြင့် ဒုတိယံကို ဒေသိတတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။
(ခ)ဖြင့် ဒုတိယံကို သမာပဇ္ဇတိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။ (ပကတ္တရ)

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် ဒုတိယပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆို၏။ ထိုသို့–သော် တသ္မိံ သမယေ ဖဿော ဟောတိ–စသော ပါဠိရပ်တို့၌ ဈာနပဥ္စက, မဂ္ဂပဥ္စကတို့၌ ယုတ်လျော့သောပုဒ်တို့ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ယုတ်လျော့သောပုဒ်တို့ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဃ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် တသ္မိံ သမယေ (ပ) ယုတ်လျော့ကုန်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် သဝိဘတ္တိကပဒဝိနိစ္ဆယ, အဝိဘတ္တိကပဒဝိနိစ္ဆယကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် မဆိုသင့်။ ဤမည်သောပုဒ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သဝိဘတ္တိကပဒ, အဝိဘတ္တိကပဒဝိနိစ္ဆယကို သိမှတ်အပ်၏ဟု ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘာယ်ပုဒ်တို့၏အစွမ်းဖြင့် သဝိဘတ္တိကပဒဝိနိစ္ဆယ, အဝိဘတ္တိကပဒဝိနိစ္ဆယကို သိမှတ်အပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(င) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ....သိမှတ်အပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ကောဋ္ဌာသဝါရ၌ ဟောတော်မူအပ်သော ပါဠိကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(စ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)စသော ဝါကျတို့ဖြင့် ဒုတိယစသောပုဒ်တို့၏ အနက်ကို ဖွင့်ပြပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ကြွင်းသောပုဒ်တို့၏ အနက်ကို (အတိဒေသနည်းအားဖြင့်) ဖွင့်ပြလိုရကား (စ)မိန့်။ (ပဥ္စကတက်လေ) အမှာ။ ။ ပါပနာဒိတက်လိုလျှင် အဇ္ဈာဝိတ, ဂဏ္ဌိဂရု, ပုနရုတ္တိဒေါသတင်၍တက်။

(၄)

(ဂ) အာရမ္မဏံ ဈာယန္တိ ဥပနိဇ္ဈာယန္တီတိ ဈာနာနိ။

* ပဥ္စကော + ရာသိ ပဥ္စကံ။ (ရူ။ ၂၅၃။ ဒွါဒိတော ကော နေကတ္တေ စ–သုတ်။)

(တစ်နည်း) ပဥ္စန္နံ + သမူဟော ပဥ္စကံ။ ဈာနာနံ + ပဥ္စကံ ဈာနပဥ္စကံ။ (တသ္မိံ)

✔ –ပုဒ်သည်ရင်း၊ ဈာန်တို့၏+ပဥ္စကနှင့် အဝယဝ+အဝယဝီ၊ သမူဟီ+သမူဟာစပ်–ငင်း ဖျ–နိ။

✔ ဈာနပဥ္စကတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ပရိဟာယတီတိ ပရိဟီနံ။ (ပရိ, ဟာ+တ။ ယုတ်လျော့ခြင်း။)

(င) * အင်္ဂီယတေ ဉာယတေ သမုဒါယော ဧတေနာတိ အင်္ဂံ။ တီဏိ + အင်္ဂါနိ တိဝင်္ဂံ။

* တိဝင်္ဂံ + အဿ + အတ္ထီတိ တိဝင်္ဂိကံ။ (သုံးပါးသောအင်္ဂါ၏+ဈာန်နှင့် အဝယဝ+အဝယဝီစပ်)

* စတ္တာရိ + အင်္ဂါနိ စတုရင်္ဂံ။ စတုရင်္ဂံ + အဿ + အတ္ထီတိ စတုရင်္ဂိကော။

(လေးပါးသော အင်္ဂါ၏ + မဂ်နှင့် အဝယဝ+အဝယဝီ–စပ်။)

(တစ်နည်း) စတ္တာရိ + အင်္ဂါနိ + ဧတမဿ မဂ္ဂဿာတိ စတုရင်္ဂိကော–ဟု လည်းပြု။

(၅)

(ဂ) မဂ္ဂပဥ္စကေ–ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(ဃ) တေသံ–ကား သဗ္ဗနာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

ဝသေန–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) (ခ) အာဘောဉ်သံဝဏ္ဏနာ ဋ္ဌ။ ၂၁၀–ပဋ္ဌမံ ဈာနံ–အဖွင့်ဝါကျနှင့်အတူဖော်လေ။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(ဃ) တေသံ–၌ တ–ကား ပဏ္ဏ္တ္တ။ (ပရိဟီနပဒါနံ–ဟု စွဲ။)

(င) ဝိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

(စ) ပဌမဈာနသဒိသမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ ပဌမဈာန်၌ လာသောစကားနှင့် တူသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော သဒိသဘောဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပဌမဈာန်၌ လာသောစကားနှင့် မတူသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဝိသဒိသဘောဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပဌမဈာန်၌လာသော စကားအား သင့်လျော်လျောက်ပတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အနုရူပဘောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(၈)

(ဃ) ဝေဒိတဗ္ဗော–၌ ဝိဒ–ဓာတ်အရ ပညာရှိတို့သန္တာန်၌ဖြစ်သော သဝိဘတ္တိက (ပ) ဝိနိစ္ဆယကို သိသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍–

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ သဝိဘတ္တိကပဒ, အဝိဘတ္တိကပဒဝိနိစ္ဆယကို သိသဖြင့် ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်အားထုတ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာ, သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်အားထုတ်သဖြင့် ရရှိအပ်သော ပါမောဇ္ဇ, ပီတိ, ပဿဒ္ဓိ, သုခ, သမာဓိ စသော အကျိုးတရားအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(ဃ) သဝိဘတ္တိကာဝိဘတ္တိကပဒဝိနိစ္ဆယော + ဝေဒိတဗ္ဗော–၌

✔ သဝိဘတ္တိကာဝိဘတ္တိကပဒဝိနိစ္ဆယ–အရ သဝိဘတ္တိကပဒ, အဝိဘတ္တိကပဒအဆုံးအဖြတ်ဟူသော အာရုံပစ္စည်းတရားသည် (တစ်နည်း) ဓမ္မာရုံပစ္စည်းတရားသည်–
ဝိဒ–ဓာတ်အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ဖြိုင်။ ။ အာ, မိ, ဥ။ (၃) (တစ်နည်း) အာ, ပု, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၂၀)

(က) ဝိတက်ော စ ဝိစာရော်တိ ဝိစာရော နာမ ဝုတ္တပ္ပကာရော ယ ပီတိယာ ဗိဂ္ဂဏ္ဌနံ ဝါ သမတိက္ကမော ဝါ။

(ခ) ဥဘိန္နံ ပန အန္တရာ စသဒ္ဒေါ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော။

(ဂ) သော ဝူပသမံ ဝါ သမ္ပိဏ္ဍေတိ ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမံ ဝါ။

(ဃ) တတ္ထ ယဒါ ဝူပသမမေဝ သမ္ပိဏ္ဍေတိ၊ တဒါ ပီတိယာ ဝိရာဂါ စ, ကိဉ္စ ဘိယျော ဝူပသမာ စာတိ ဧဝံ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(င) လ္လမိဿာ စ ယောဇနာယ ဝိရာဂေါ ဗိဂုစ္ဆနတ္ထော ဟောတိ။

(စ) တသ္မာ ပီတိယာ ဗိဂုစ္ဆနာ စ ဝူပသမာ စာတိ အယမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ဋ္ဌ။ ၂၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၈။ ၃၆၉။ ပြည်သျ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၇၈။ မအူ၊ ၂။ ၂၈၀။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ–အနက်ပေးပုံ–

✔ ဥပသမ–သက်သက်ကိုပေါင်းရာ၌

"ပီတိယာ–ကို။ ဝိရာဂါ စ–စက်ဆုပ်ခြင်းကြောင့်ငှင်း။ ပီတိယာ စ–၏။ ဥပသမာ စ–ပယ်ခွာလွန်မြောက် ငြိမ်းပျောက်ခြင်းကြောင့်ငှင်း။"ဟုပေး။

✔ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဥပသမာ–ကို ပေါင်းရာ၌

"ပီတိယာ–ကို။ ဝိရာဂါ စ–လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်ငှင်း။ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ–တို့၏။ ဥပသမာ စ–ငှင်း။"ဟုပေး။ (ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၁။၆၀၇။)

(ခ) ပန–ပါး။(ပြည်သျှ) ဆက်။ (ဘာဋီ) ဥဘိန္နံ–ပီတိယာ, ဝိရာဂါနှစ်ပုဒ်တို့၏။ အန္တရာ–အလယ်၌။

♦ ဥဘိန္နမန္တရာတိ ပီတိယာ ဝိရာဂါတိ ဣမေသံ ဒွိန္နံ ပဒါနံ အန္တရာ၊ မဇ္ဈေတိ အတ္ထော။ (သာရတ္ထ)

(ဂ) သော(စသဒ္ဒေါ)–သည်။

(ဃ) တတ္ထ–ထိုနှစ်ပါးသော သမ္ပိဏ္ဍနတို့တွင်။

(င) စ–ဆက်။ (ပြည်သျှ) စ–သမ္ပိဏ္ဍနမှတပါး အတ္ထကို ပြဦးအံ့။ (မအူသျှ)

(၂)

(ခ) အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် ပီတိယာ စ ဝိရာဂါ–၌ ပီတိယာပုဒ်၊ ဝိရာဂါပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ အလယ်၌ရှိသော စ–သဒ္ဒါ၏အနက်ကို ဖွင့်ပြလိုရကား (ခ)မိန့်။(ပက္ခန္တရထုံးစံ ပဋ္ဌကတက်)

(ဂ) ဌပနာဆောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆံရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ပီတိယာ, ဝိရာဂါနှစ်ပုဒ်တို့၏ အလယ်၌ စ–သဒ္ဒါသည် သမ္ပိဏ္ဍနအနက်ရှိ၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းသမ္ပိဏ္ဍန၏ သမ္ပိဏ္ဍိတဗ္ဗကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) ယင်းသမ္ပိဏ္ဍနသည် သမ္ပိဏ္ဍိတဗ္ဗနှင့် မကင်းရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ယင်းသမ္ပိဏ္ဍန၏ သမ္ပိဏ္ဍိတဗ္ဗကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(တစ်နည်း) ...ဌပနာတူ၏။ ထိုသို့ဆိုငြားသော်လည်း စ–သဒ္ဒါသည် သမုစ္စယ, သမာဟာရ, အန္ဝာစယစသော အနက်များစွာကို ဟောနိုင်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆို သင့်။ ယင်း စ–သဒ္ဒါ၏ သမ္ပိဏ္ဍနအနက်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို သိရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့် သေး၏။ အကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဝါ) အဘယ့်ကြောင့် စ–သဒ္ဒါ၏ သမ္ပိဏ္ဍနအနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို သိအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။(ဤကား မအူနိဿယအလို ကာရဏာဝါကျယူ၍ တက်ပုံတည်း။)

အမှာ။ ။ ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၁။၁၂၀–၌ သော ဟိ ဥပသမံ ဝါ သမ္ပိဏ္ဍေတိ–ဟု ဝါကျဓောတက ဟိ–နိပါတ်ပါရှိသည်။ ယင်း ဟိ–ကို မအူနိသျှ၌ ဟိ(ယသ္မာ)ဟု ကာရဏာတွက်၍ အနက်ပေးသည်။ ဘာဋီ၌ ဟိ–မှန်။ (တစ်နည်း) ချဲ့–ဟု ဒဋီ, ဝိတ္ထာရကြံ၍ အနက်ပေးသည်။ ရွှေဥမင်နိဿယ၌ ဒဋီကြံသည်။ ဒဋီယူ၍ ကျမ်းတက်ရာ၌– "ထိုသို့–သော် စ–သဒ္ဒါသည် သမုစ္စယ, သမာဟာရ, အန္ဝာစယစသော အနက်များစွာ ဟောနိုင်ပါလျက် ဤ၌ စ–သဒ္ဒါ သမ္ပိဏ္ဍနအနက်ရှိ၏ဟု ဖွင့်ဆိုသော ဆရာစကားသည် လွှပ်ရှားမနိုင်ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော–စသည်ဖြင့် တက်။

(ဃ) ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် ဝိရာဂသဒ္ဒါသည် ဇိဂုစ္ဆနအနက်, သမတိက္ကမနအနက်ကို ဟော၏၊ စ–သဒ္ဒါသည် ပီတိ၏ ဥပသမကိုငှင်း, ဝိတက်ဝိစာရတို့၏ ဥပသမကိုငှင်း ပေါင်း၏ဟု (အကျဉ်းအားဖြင့်) ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ဝိရာဂသဒ္ဒါ၏ နှစ်ပါးကုန်သော အနက်တို့ကိုငှင်း, စ–သဒ္ဒါ၏ နှစ်ပါးကုန်သော

http://www.dhammadownload.com

ပေါင်းခြင်းတို့ကိုရင်း ခွဲခြမ်းစိပ်ဖြာ၍ အကျယ်မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ …ကြောင့် မဆိုသင့်။ ဝိရာဂသဒ္ဒါ၏ (ပ), တို့ကိုရင်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်အားဖြင့် ပြဆိုသင့်သေး၏။ …ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။ (မဓူသျ၊ ၂။ ၂၈၁။)

မှတ်ချက်။ ။ (ဃ)ဆိုသော်လည်း အယမတ္ထော ဒဠှဗ္ဗောတိုင်အောင် မျှော်တက်ရသည်။

(င) ဠပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် စ–သဒ္ဒါသည် ပီတိ၏ ဝူပသမကို ပေါင်းသောအခါ၌ ပီတိယာ ဝိရာဂါ စ, (ကိဠ ဘိယျော) ဝူပသမာ စ–ဟူ၍ ယောဇနာကို သိမှတ်အပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ …သော် ယင်းယောဇနာ၌ ဝိရာဂသဒ္ဒါ၏အနက်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်ဖြင့် တက်။

(စ)ကား လဒ္ဓဂုဏာ။ (တစ်နည်း:) နိဂမန။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ)

(၃)

(က) ဓိဂုစ္ဆနံ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဝိရာဂသဒ္ဒါ၏ သမတိက္ကမနတ္ထမှတပါး ဓိဂုစ္ဆနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားရသည်။

သမတိက္ကမော ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဝိရာဂသဒ္ဒါ၏ ဓိဂုစ္ဆနတ္ထမှတပါး သမတိက္ကမနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားရသည်။

(ဂ) ဝါကျ ဝူပသမံ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမနတ္ထမှတပါး ပီတိဝူပသမနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားရသည်။

ဝိတက္ကဝိစာရ ဝူပသမံ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ပီတိဝူပသမနတ္ထမှတပါး ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားရသည်။

(စ) တသ္မာ–ထားရခြင်း

ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသောယောဇနာ၌ ဝိရာဂသဒ္ဒါသည် ဓိဂုစ္ဆနအနက်ရှိ၏ဟုဆိုသဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြလို၍ (တစ်နည်း:) ယဒါ ဝူပသမမေဝ သမ္ဘိဓ္ဓေဟတိ–စသည်ဖြင့် အကျယ်ဖွင့်အပ်ပြီးသော အနက်ကိုပင် အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုမ်းအုပ်ပြလိုသောကြောင့် တသ္မာ–ထားသည်။ (မဓူသျ)

(၄)

* သမ္ဘိဇ္ဈိယတေ သမ္ဘိဇ္ဈနံ။ (သံ, ဝိဋ္ဌိ+ယု။)

* သမ္ဘိဇ္ဈနံ + အတ္ထော + အဿ စသဒ္ဒဿာတိ သမ္ဘိဇ္ဈနတ္ထော။ (မဓူသျ)

✔ သမ္ဘိဇ္ဈနအတ္ထ+ကမ–သည်ရင်း၊ သမ္ဘိဇ္ဈနအနက်၏+စ–သဒ္ဒါနှင့် ဝဇ္ဇ+ဝါစကစပ်–ရင်း ဗျု–နိ။

✔ သမ္ဘိဇ္ဈနအနက်ရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဝုတ္တော + ပကာရော + ယဿာ ပီတိယာတိ ဝုတ္တပ္ပကာရော။ (တာဃ)

(ဂ) ဝိတက္ကဝိစာရာနံ + ဝူပသမော ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမော။ (တံ)

(င) ဓိဂုစ္ဆိယတေ ဓိဂုစ္ဆနံ။ ဓိဂုစ္ဆနံ + အတ္ထော + အဿ ဝိရာဂဿာတိ ဓိဂုစ္ဆနတ္ထော။ (ဓိဂုစ္ဆနအနက်၏ + ဝိရာဂသဒ္ဒါနှင့် ဝဇ္ဇ+ဝါစကစပ်)

(၅)

(က) နာမ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အ–ကာရန္တ။

(ခ) ဥဘိန္နံ–ကား သဗ္ဗနာမ်၊ နပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ ဥဘ–ပုဒ်ရင်းဖြစ်လျှင် အ–ကာရန္တ။ ဒွိ–ကို ဥဘ–ပြုထားလျှင် ဣ–ကာရန္တ။

http://www.dhammadownload.com

အန္တရာ–ကား သတ္တမျန္တနိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။

(ဃ) **ကိဋ္ဌ–ကား** နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အ–ကာရန္တ။

ဘိယျော–ကား အတိရေကတ္ထဝါစကနိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ ဩ–ကာရန္တ။

♦ **ဘိယျောသော်တိ ဧတ္ထ ဘိယျောသဒ္ဒေါ အတိရေကတ္ထဝါစကော နိပါတော သမာနတ္ထော နိပါတပဒံ။ (နီတိ။ သုတ္တ။ ၁၂၅။)**

(၆)

(က) ဝုတ္တပ္ပကာရာယ ပီတိယာ–ဖြင့် ပီတိယာ စ ဝိရာဂါ–၌ ပီတိအရ ပဌမဈာန်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော ဖရဏာပီတိကို ယူ... သိစေသည်။

ဝိရာဂေါ နာမ ဇိဂုစ္ဆနံ ဝါ သမတိက္ကမော ဝါ–ဖြင့် ဝိရာဂါ၌ (ဝိ, ရဉ္ဇ+ဏ)ဏ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ ဝိရဇ္ဇနံ ဝိရာဂေါ–ဟု ပြု... ၎င်း၊ ဝိရာဂ=တပ်ခြင်းကင်းဟူသည် ငြီးငွေ့ခြင်းကို အဦးပြုသဖြင့် စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်း, ရှုတ်ချခြင်း၊ ထိုပီတိနှင့်စပ်သော ရာဂကို ပယ်ခြင်း ပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။ (မဒုသျ၊ ၂။ ၂၈၀၊ ၂၈၁။)

♦ ဝိရဇ္ဇနံ ဝိရာဂေါ။ တံ ပန ဝိရဇ္ဇနံ နိဗ္ဗိန္ဒနမုခေန ဟီဠနံဝါ တပ္ပဋိဗဒ္ဓရာဂပ္ပဟာနံ ဝါတိ ဒဿေတုံ "တဿာ ပီတိယာ ဇိဂုစ္ဆနံ ဝါ သမတိက္ကမော ဝါ"တိ ဝုတ္တံ။ (သာရတ္ထ၊၁။၃၆၉။)

(တစ်နည်း) ဝိရာဂေါ နာမ ဇိဂုစ္ဆနံ–ဖြင့် ဝိရာဂေါ၌ ဏ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်...၎င်း၊ ဝိရဇ္ဇနံ ဝိရာဂေါ–ဟု ပြု...၎င်း၊ ဝိရာဂ=တပ်ခြင်းကင်းဟူသည် ငြီးငွေ့ခြင်းကို အဦးပြုသဖြင့် စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်း, ရှုတ်ချခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။

ဝိရာဂေါ နာမ သမတိက္ကမော–ဖြင့် ဝိရာဂ=တပ်ခြင်းကင်းဟူသည် ပီတိနှင့်စပ်သော ရာဂကို လွန်မြောက်ခြင်း(ပယ်ခြင်း)ပင်တည်းဟု သိစေသည်။(ဤသို့လည်း ခွဲဖော်နိုင်သည်)

(ခ)ဖြင့် စ–သဒ္ဒါ သမ္ပိဏ္ဍနအနက်ဟော...သိစေသည်။

(၇)

(က)	ဝါ–နှစ်ပုဒ်ကား	ဝိကပ္ပနတ္ထ။ (တစ်နည်း) အညမညသမုစ္စယတ္ထ။
(ဂ)	ဝါ–နှစ်ပုဒ်ကား	ဝိကပ္ပနတ္ထ။ (တစ်နည်း) အညမညသမုစ္စယတ္ထ။
(ဃ)	ကိဋ္ဌ–ကား	ပုစ္ဆနတ္ထ။
	ဘိယျော–ကား	အတိရေကတ္ထ။ (တစ်နည်း) ဗဟုဝါစက။

(ဃ) ဝူပသမမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ပီတိဝူပသမ (ပီတိ၏ ငြိမ်းခြင်း)သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမ (ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ ငြိမ်းခြင်း)သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပီတိဇိဂုစ္ဆန (ပီတိကို စက်ဆုပ်ခြင်း)သည် အနုညာတတ္ထ။

(၈)

(ဓ) ဒဋ္ဌဗ္ဗော–၌ အန္တတ္ထအရ ပညာရှိတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော မဟာကု–ဉာဏသံစိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍–

✔ **ထို ....သည် ဒဿနတ္ထ။**

✔ **ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။**

✔ **ပီတိယာ စ ဝိရာဂါဟူသော ပါဠိတော်ကို မှန်ကန်စွာ ယောဇနာနိုင်ခြင်း, သင်ကြားပို့ချနိုင်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။**

✔ **ပုဗ္ဗေ ကတပုညတာစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။**

http://www.dhammadownload.com

✔ သင်ကြားပို့ချပေးသဖြင့် သောတုဇနတို့ ပီတိယာ စ ဝိရာဂါပါဌ်၏အနက်ကို မှန်ကန်စွာသိ ရခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဃ)၌ ဝေဒိတဗ္ဗော–ထားရခြင်း

ပီတိယာ စ ဝိရာဂါ–ဟူသောပါဠိတော်ကို "ပီတိယာ ဝိရာဂါ စ ကိဥ္စ ဘိယျော ဝူပသမာ စ"ဟု စ–သဒ္ဒါဖြင့် ဆောင်ယူ၍ နေယျတ္ထ, ဝင်္ကတ္ထ, သံသယတ္ထ, အနေကန္တအားဖြင့် ယောဇနာရမည်ဟု သံသယတ္ထကို ပြလို၍ (ဃ)၌ ဝေဒိတဗ္ဗော–သဒ္ဒါထားသည်။

(စ) ဒဋ္ဌဗ္ဗော–ထားရခြင်း

ဤယောဇနာနည်း၌ ဝိရာဂသဒ္ဒါဝယ် မိဂုစ္ဆနအနက်ရှိသောကြောင့် "ပီတိယာ ဇိဂုစ္ဆနာ စ ဝူပသမာ စ"ဟူသော ဤအနက်ကို မုချတ္ထ, နီတတ္ထ, ဥဇုကတ္ထ, ဧကန္တအားဖြင့် မှတ်ယူရမည်ဟု သန္နိဋ္ဌာနတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် (စ) ၌ ဒဋ္ဌဗ္ဗော–သဒ္ဒါထားသည်။

(၁၀)

ပီတိယာ စ + ဝိရာဂါ–၌

✔ ပီတိယာ–အရ ဒုတိယဈာန်နှင့်ယှဉ်သောပီတိသည်–

ဝိရာဂါ–အရ တတိယဈာန်၏ရှေးအဖို့၌ဖြစ်သော ကာမာဝစရပရိကမ္မဘာဝနာအားပကတူပ–ပြ။

(စ) အတ္ထော + ဒဋ္ဌဗ္ဗော–၌–

✔ အတ္ထော–အရ "ပီတိယာ ဇိဂုစ္ဆနာ စ ဝူပသမာ စ"ဟူသောအနက် အတ္ထပညတ်သည်–

ဒဋ္ဌဗ္ဗော–၌ ဒိသ–ဓာတ်အရ ပညာရှိတို့၏သန္တာန်၌ (အနက်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော) မဟာကု, ကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြ။ (ပြိုင်။ ။ မရှိ။)

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၂၁)

(က) ကာမဥ္စေတေ ဝိတက္ကဝိစာရာ ဒုတိယဇ္ဈာနေယေဝ ဝူပသန္တာ၊ ဣမဿ ပန ဈာနဿ မဂ္ဂပရိဒီပနတ္ထံ, ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထဥ္စေတံ ဝုတ္တံ။

(ခ) "ဝိတက္ကဝိစာရာနဉ္စ ဝူပသမာ"တိ ဟိ ဝုတ္တေ ဣဒံ ပညာယတိ "နူန ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမော မဂ္ဂေါ ဣမဿ ဈာနဿာ"တိ။

(ဂ) ယထာ စ တတိယေ အရိယမဂ္ဂေ အပ္ပဟီနာနမ္ပိ သက္ကာယဒိဋ္ဌာဒီနံ "ပဉ္စန္နံ ဩရမ္ဘာဂိယာနံ သံယောဇနာနံ ပဟာနာ"တိ ဧဝံ ပဟာနံ ဝုစ္စမာနံ ဝဏ္ဏဘဏနံ ဟောတိ၊ တဒဓိဂမာယ ဥဿုက္ကာနံ ဥဿာဟဇနကံ၊ ဧဝမေဝ ဣဓ အဝူပသန္တာနမ္ပိ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမော ဝုစ္စမာနော ဝဏ္ဏဘဏနံ ဟောတိ။

(ဃ) တေနာယမတ္ထော ဝုတ္တော "ပီတိယာ စ သမတိက္ကမာ, ဝိတက္ကဝိစာရာနဉ္စ ဝူပသမာ"တိ။

ဋ္ဌ။ ၂၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၉။ ယောဇနာ။ ၁၂၃။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၄၇၉။

(၁)

(က)ကို ဓာတ်ကာသောဂါဒိစတုက္ကနည်းဖြင့် အနက်ပေး

၁။ နနု ဧတေ ဝိတက္ကဝိစာရာ ဒုတိယဇ္ဈာနေယေဝ ဝူပသန္တာ။

၂။ အထ ကသ္မာ (ကိမတ္ထံ) ဧတံ (ဝိတက္ကဝိစာရာနဉ္စ ဝူပသမာတိဝစနံ) (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ။

၃။ ဣမဿ ဈာနဿ မဂ္ဂပရိဒီပနတ္ထံ, ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထဉ္စ။

၄။ ဧတံ (ဝိတက္ကဝိစာရာနဉ္စ ဝူပသမာတိဝစနံ) (မယာ) ဝုတ္တံ။

http://www.dhammadownload.com

မှတ်ချက်။ ။ ဝုတ္တံ၏ ကတ္တားကို မအူသချ၌ မယာ။ ဘာသာဋီ၌ ဘဂဝတာ–ဟု ထည့်သည်။

(ခ) ဟိ(သစ္စံ)–မှန်။ (ပြည်သျှ၊ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ) ဟိ–ချဲ့။ (မအူ။ ဘာသာဋီ။ ယောဇနာ။ ပါရာ–ဂဏ္ဍိသစ်)

(ဂ) စ–မဂ္ဂပရိဒီပနတ္တမှတပါး ဝဏ္ဏဘဏနတ္တကို ဆိုအံ့။

(ဃ) တေန(မဂ္ဂပရိဒီပနဝဏ္ဏဘဏနေန)–ထိုသို့အကြောင်းကို ပြခြင်း, ဂုဏ်ကို ဆိုခြင်းကြောင့်။ (မအူသျှ) တေန–ထိုသို့မဂ္ဂပရိဒီပန, ဝဏ္ဏဘဏနအကျိုးရှိသောကြောင့်။ (ဘာသာဋီကာ)

(၂)

(က) ဌပနာဘောဂါဒိပဥ္ဆက

ဆရာ–သည် ဥဘိန္နမန္တရာ စသခွေါ–စသည်ဖြင့် ပီတိယာ စ ဝိရာဂါ၌ စ–သဒ္ဒါသည် ပီတိဂ္ဂုပသမ ကိုငှင်း, ဝိတက္ကဝိစာရဂ္ဂုပသမကိုငှင်း ပေါင်းဆည်း၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ပင် ...သော်လည်း ဝိတက်, ဝိစာရတို့သည် ဒုတိယဈာန်(ခဏ)၌ပင် ငြိမ်းကုန်ပြီးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ စ–သဒ္ဒါဖြင့် ပေါင်းအပ်သော "ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ"ဟူသော စကားကို ဆိုရခြင်း၏အကြောင်း (အကျိုး)ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဝါ) အဘယ်ကြောင့် (အဘယ်အကျိုးငှာ) စ–သဒ္ဒါဖြင့် ပေါင်းအပ်သော "ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ"ဟူသော စကားကို ဆိုပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (က)မိန့်။

(ခ) ဌပနာဘောဂါဒိပဥ္ဆက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဤဝိတက်, ဝိစာရတို့သည် ဒုတိယဈာန်ခဏ၌ ငြိမ်းကုန်ပြီးသော်လည်း ဤတတိယဈာန်၏ အကြောင်းဥပါယကို ပြခြင်းငှာရင်း၊ ကျေးဇူးကို ချီးမွမ်းခြင်းငှာရင်း (စ–သဒ္ဒါဖြင့် ပေါင်းအပ်သော) ဤဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ–ဟူသော စကားကို ဆိုအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌီယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမခိုင်ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(တစ်နည်း) ဌပနာ တူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤတတိယဈာန်၏ မဂ္ဂပရိဒီပနဖြစ်ပုံ, ဝဏ္ဏဘဏန ဖြစ်ပုံအကျယ်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် မဆိုသင့်။ ဤတတိယ ဈာန်၏ မဂ္ဂပရိဒီပနဖြစ်ပုံ, ဝဏ္ဏဘဏနဖြစ်ပုံ အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ (ခ)ဆိုသော်လည်း (ဂ)တိုင်အောင် မျှော်တက်ရသည်။

(ဂ)ပါပနာဒိပဥ္ဆက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဤတတိယဈာန်၏ မဂ္ဂပရိဒီပနဖြစ်ပုံ အကျယ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤတတိယဈာန်၏ မဂ္ဂပရိဒီပနဖြစ်ပုံ အကျယ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤတတိယဈာန်၏ ဝဏ္ဏဘဏန ဖြစ်ပုံ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏–စသည်တက်။ (ဤကား မအူ, ဘာဋီတို့အလို)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဣမဿ ဈာနဿ မဂ္ဂပရိဒီပနတ္ထံ ဖေတံ ဝုတ္တံ–၏ ယုတ္တိ သဘာဝဒဋ္ဌီကရဏကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဣမဿ ဈာနဿ မဂ္ဂပရိဒီပနတ္ထံ ဖေတံ ဝုတ္တံ –၏ ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌီကရဏကိုသာ သိအပ်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ... မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဣမဿ ဈာနဿ ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထံ ဇေတံ ဝုတ္တံ–ဟူသောစကားရပ်၏ ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌီကရဏ ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏–စသည်တက်။ (ဤကား ပြည်သျှနှင့် မင်းခင်းဂဏ္ဍိအလို)

မှတ်ချက်။ ။ ဤ(ဂ)ဝါကျ၌ ဥပမာန, ဥပမေယျပါသော်လည်း တပ္ပါကဋ္ဌီကရဏမဟုတ်။ ပက္ခန္တရသာ ဖြစ်သည်။

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် တတိယဈာန်၏ မဂ္ဂပရိဒီပန, ဝဏ္ဏဘဏနအကျိုးငှာ စ–သဒ္ဒါဖြင့် ဆည်းအပ်သော "ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝူပသမာ"ဟူသော စကားကို ဆိုအပ်၏ဟု ပြဆိုပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ရအပ်သောအကျိုးဂုဏ်ကို ပြတော်မူလိုသောဆရာသည် (ဃ)မိန့်။ (လဒ္ဓဂုဏ်ထုံးစံအတိုင်း ပဥ္စကတက်လေ)

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(က) ကာမစ္ဆ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဒုတိယဈာန်ခဏ၌ပင် ဝိတက်, ဝိစာရငြိမ်းပြီးဖြစ်ပါလျက် (ဝိတိယာ စ ဝိရာဂါ–ဝယ်) စ–သဒ္ဒါဖြင့် "ဝိတက္ကဝိစာရာနဉ္စ ဝူပသမာ"ကို ပေါင်းဆည်း၏ဟု ဖွင့်ဆိုသော အဋ္ဌကထာစကား(အနက်)ကို မနှစ်သက်၍ ထားသည်။

(ဃ)၌ တေန ဝုတ္တော–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

မဂ္ဂပရိဒီပန, ဝဏ္ဏဘဏနအကျိုးရှိ၏ဟုဆိုသဖြင့် ရအပ်သောအကျိုးဂုဏ်ကို ပြလို၍ ထားသည်။

(၄)

(က) (တံ တံ ကိစ္စံ, ဟိတံ ဝါ နိပ္ဖာဒေတုကာမေဟိ) မဂ္ဂီယတိ ဂဝေသီယတီတိ မဂ္ဂေါ။ ဥပါယော။

* ပရိဒီပိယတေ ပရိဒီပနံ။ မဂ္ဂဿ + ပရိဒီပနံ မဂ္ဂပရိဒီပနံ။ (တဿ မဂ္ဂပရိဒီပနတ္တံ)

✔ –ပုဒ်သည်ရင်း၊ အကြောင်းဥပါယ်၏+ပြခြင်းကြိယာနှင့် ပရိဒီပေတဗ္ဗ+ပရိဒီပနစပ်–ရင်း ဖျူ–နိ။

✔ အကြောင်းဥပါယ်ကို ပြခြင်းကြိယာသည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဝဏ္ဏဿ + ဘဏနံ ဝဏ္ဏဘဏနံ။ (တဿ)

(ခ) ဝိတက္ကဝိစာရာနံ + ဝူပသမော ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမော။

(ဂ) တိဏ္ဏံ + သမူဟော တတိယော။ (တသ္မိ)

* အရိယော + မဂ္ဂေါ အရိယမဂ္ဂေါ။ (တသ္မိ)

* သန္တော + ကာယော သက္ကာယော။ မိစ္ဆာ ပဿတီတိ ဒိဋ္ဌိ။

* သက္ကာယေ + ပဝတ္တာ + ဒိဋ္ဌိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ။

(ထင်ရှားရှိသော ခန္ဓာ(၅)ပါး၏ + ဒိဋ္ဌိနှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိက–စပ်။)

(တစ်နည်း) ကာယေ + ဒိဋ္ဌိ ကာယဒိဋ္ဌိ။ သတီ + ကာယဒိဋ္ဌိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ။ (ဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။)

* သက္ကာယဒိဋ္ဌိ + အာဒိ + ဧတေသံ သံယောဇနာနန္တိ သက္ကာယဒိဋ္ဌာဒီနိ။ (တေသံ)

* ဘဇန္တီတိ ဘာဂိယာနိ။ ဩရံ + ဘာဂိယာနိ ဩရမ္ဘာဂိယာနိ။

(ဩရံ–အရ ကာမဓာတ်,ကာမဘုံ၏+ဆည်းကပ်တတ်ကုန်သောသံယောဇဉ် (၅)ပါးတို့နှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိကစပ်)

(တစ်နည်း) ဩရမ္ဘာဂဿ ဟိတာနိ ဩရမ္ဘာဂိယာနိ။ (ဩရမ္ဘာဂ+ဏိက။)

(ကာမဓာတ်, ကာမဘုံ၏ + အစီးအပွါးဖြစ်သော သံယောဇဉ် (၅)ပါးနှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိက၊ ဌာန+ဌာနီစပ်)

♦ ဩရံ ဝုစ္စတိ ကာမဓာတု၊ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယဘာဝေန တံ ဩရံ ဘဇန္တီတိ ဩရမ္ဘာဂိယာနိ။ အထ ဝါ ဩရမ္ဘာဂေါ ဝုစ္စတိ ကာမဓာတု၊ ဩရမ္ဘာဂဿ ဟိတာနီတိ ဩရမ္ဘာဂိယာနိ။(အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၃၃။)

(တစ်နည်း) ဘဋ္ဌိတဗ္ဗာနိ ပဟာတဗ္ဗာနီတိ ဘာဂိယာနိ။

* ဩရေဟိ + ဘာဂိယာနိ ဩရမ္ဘာဂိယာနိ။

(ဩရံ–အရ အောက်မဂ် (၃)ပါး၏ + သံယောဇဉ် (၅)ပါးတို့နှင့် ပဟာယက+ပဟာတဗ္ဗ–စပ်။)

♦ ဩရေန္တိ လဒ္ဓနာမေဟိ ဝါ တေဟိ မဂ္ဂေဟိ ပဟာတဗ္ဗာနီတိ ဩရမ္ဘာဂိယာနိ။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။)

ဩရမ္ဘာဂိယာနိ–ပုဒ်အနက်

၁။ အောက်ကာမဘုံသို့ ဆည်းကပ်တတ်ကုန်သော။

၂။ ကာမဓာတ်, ကာမဘုံ၏ အစီးအပွါးဖြစ်ကုန်သော။

၃။ အောက်မဂ် (၃)ပါးတို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်, ပယ်အပ်ကုန်သော။

http://www.dhammadownload.com

* အဓိဂမိယတေ အဓိဂမော။ တဿ + အဓိဂမော တဒဓိဂမော။ (တဿ)
(တတိယမဂ်၏ + အဓိဂမကြိယာနှင့် အဓိဂမိတဗ္ဗ+အဓိဂမစပ်။)

* ဥဋ္ဌာနံ သုဋ္ဌု ကာယတီတိ ဥဿုကော။ (ဥ, သု, ကာ+အ။) (ဓာန်ဋီ။ ၇၂၇။)

* ဥဿုကောယေဝ ဥဿုက္ကော။ (အားထုတ်ကုန်သော သူတို့ရဲ၏။)

အမှာ။ ။ ပြည်သျှ၌ ဥဿုက္ကာနံ-အားထုတ်ပေကုန်သော သူတို့၏ဟု အနက်ပေးသည်။ မအူသျှ၌ကား ဥဿုက္ကာနံ-ကြောင့်ကြဖြင်းရှိကုန်သော။ (ပုဂ္ဂလာနံ-တို့၏။)ဟု အနက်ပေးပြီး"ဥဿုက္ကော + ဓတေသံ ပုဂ္ဂလာနံ အတ္ထီတိ ဥဿုက္ကာ။ တေသံ။"ဟုပြသည်။(လုံ့လဝီရိယ၏ + ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

(၅)

(က) ကာမဋ္ဌ-ကား နိပါတ(သမုဒါယ)ပဒ၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အ-ကာရန္တ။
ရူပသဏ္ဌာ-ကား (ဝိ, ဥပ, သမု+တ) ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
(ခ) ဝုတ္တေ-ကား (ဝစ+တ) နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
ပညာယတိ-ကား အလိင်၊ ဘူဝါဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။
(ဂ) တဒဓိဂမာယ-ကား သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(၇)

(က) ဒုတိယဈာနေယေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဒုတိယဈာန်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ တတိယဈာန်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ဒုတိယဈာန်၏ ဝိတက်, ဝိစာရရူပသမဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(က) ကာမဋ္ဌ-ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။ ပန-ကား ဂရဟတ္ထ, အရုစျတ္ထ။
စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။
(ဂ) အပ္ပဟီနာနမ္ပိ, အရူပသဏ္ဌာနမ္ပိ-တို့၌ ပိ-တို့ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ။ (မအူသျှ)

(၈)

(ဂ) ဥဿဟာဓနက်-၌ ဟေတုကတ္တုန္ဒ-အရ "ပဋ္ဌန္တိ ဩရမ္ဘာဂိယာနံ သံယောဇနာနံ ပဟာနံ" ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒဒေသနာတော်ကို ယူ၍-
✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် (ဝါ) ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။
✔ ဒေသနာတော်ကို ကြားနာရခြင်း, အနာဂါမိမဂ်ကို ရအောင်အားထုတ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ မဟာကရုဏာဉာဏ်, ပါရမီ, စာဂ, စရိယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ အနာဂါမိမဂ်ကိုရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

(ဂ) သဏ္ဍာယဒိဋ္ဌိ၏ လက္ခဏာဒိစတုက္ကကို အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၀အတိုင်း ထုတ်လေ။

(၁၀)

မဂ္ဂပရိဒီပနတ္ထံ + ဝုတ္တံ-၌

✔ မဂ္ဂပရိဒီပနတ္ထံ-အရ မြတ်စွာဘုရား၏သန္တာန်၌ ဤတတိယဈာန်၏ အကြောင်းဥပါယကို ပြလိုသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်-
ဝစ-ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသောမဟာကြိ-ဉာဏသံစိတ္တုပ္ပါဒ်အား ပကတူ-ပြု။(ဖြိုင်=မရှိ။)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) မဂ္ဂပဋိပဒါပနုတ္တံ–အရ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏သန္တာန်၌ ဤတတိယဈာန်၏ အကြောင်းဥပါယ်ကို ပြလိုသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။

ဝစ–ခေတ်အရ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။

(စ) မဇ္ဈေါ + ဈာနဿ ဈာနဿ–၌

✔ မဇ္ဈေါ–အရ အကြောင်းဖြစ်သော ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကြိယာသည်–
ဈာနဿ ဈာနဿ–အရ တတိယဈာန်အား ပကတူပ–ပြု။ (ဖြိုင်=မရှိ)

သံယောဇနာနံ + ပဟာနာ–၌

✔ သံယောဇနာန်–အရ ဩရမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်(၅)ပါးသည်–
ပဟာနာ–အရ အနာဂါမိမဂ်အား ပကတူပ–ပြု။ (ဖြိုင်=မရှိ)

==============

ဝါကျဉယျာဉ်(၂၂၂)

(က) ဥပေက္ခကော စ ဝိဟရတီတိ ဧတ္ထ ဥပပတ္တိတော ဣက္ခတီတိ ဥပေက္ခာ။
(ခ) သမံ ပဿတိ, အပက္ခပတိတာ ဟုတွာ ပဿတီတိ အတ္ထော။
(ဂ) တာယ ဝိသဒါယ ဝိပုလာယ ထာမဂတာယ သမန္နာဂတတ္တာ တတိယဇ္ဈာနသမင်္ဂီ "ဥပေက္ခကော"တိ ဝုစ္စတိ။
(ဃ) ဥပေက္ခာ ပန ဒသဝိဓာ ဟောတိ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာ ဗြဟ္မဝိဟာရုပေက္ခာ ဗောဇ္ဈင်္ဂုပေက္ခာ ဝီရိယုပေက္ခာ သင်္ခါရုပေက္ခာ ဝေဒနုပေက္ခာ ဝိပဿနုပေက္ခာ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ ဈာနုပေက္ခာ ပါရိသုဒ္ဓုပေက္ခာတိ။

ဋ္ဌ။၂၁၆။ သာရတ္ထ။၁။ ၃၆၉။ ယောဇနာ။ ၁၂၃။ ပြည်သျှ၊၂။၂၇၂။ ဘာဋီ၊၂။ ၄၈၁။ မအူသျှ၊၂။၂၈၄။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၅၀၀။

(၁)

ဥပေက္ခကော စ ဝိဟရတိ(ပါဠိတော်)ကို သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ အနက်

ဥပေက္ခကော စ–အသင့်အားဖြင့်ရှုသည်ဖြစ်၍လည်း။ (ဝါ) အညီအမျှရှုသည်ဖြစ်၍လည်း။ (ဝါ) သုခ, ဒုက္ခဟူသောအဖို့၌ မကျအောင်ရှုသည်ဖြစ်၍လည်း။

(က)ဥပပတ္တိတော–ကို သဒ္ဒတ္ထ, အဓိပ္ပါယတ္ထထင်စေလျက်

ဥပပတ္တိတော (ယုတ္တိတော)–အသင့်အားဖြင့်။(သဒ္ဒတ္ထ) (ဝါ) ထပ်တူထပ်မျှဆောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် သင့်တင့်လျှောက်ပတ်သောအားဖြင့်။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ) (ပါရာ–ဂဏ္ဌိသစ်၊ ၂။ ၁၉၈။)

♦ ဥပပတ္တိတောတိ သမဝါဟိတဘာဝေန ပတိရူပတော။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၉။)

(ဂ)ကို ဝိသဒါယ, ဝိပုလာယ, ထာမဂတာယ–တို့၌ ဟေတာလင်္ကာရနည်းဖြင့်

ဝိသဒါယ–နီဝရဏဟုဆိုအပ်သော ညစ်ညူးကြောင်း(သံကိလေသ)တို့မှ ကင်းခြင်းကြောင့် သန့်ရှင်းသော။
ဝိပုလာယ–အလွန်အကဲနှင့်တကွ မဟဂ္ဂုတ်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကြောင့်ပြန့်ပြောသော။
ထာမဂတာယ– ပီတိမှကင်းခြင်းကြောင့် အားအစွမ်းသို့ရောက်သော။ (မအူသျှ၊၂။၂၈၄။)

♦ ဝိသဒါယာတိ သံကိလေသဝိဂမေန ပရိဗျတ္တာယ။
ဝိပုလာယာတိ သာတိသယံ မဟဂ္ဂတဘာဝပ္ပတ္တိတော မဟတိယာ။
ထာမဂတာယာတိ ပီတိဝိဂမေန ထိရဘာဝပ္ပတ္တာယ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၉။)

(ဃ) ပန–ဆက်။ (ပြည်သျှ၊ ဘာဋီ) ပန–ဝစနတ္ထမှတပါး ဘေဒကို ပြဦးအံ့။ (မအူသျှ)

http://www.dhammadownload.com

(၂)

မအုနိသယကျမ်းတက်။ ။ (ခ) ဝါကျတွက်ကို ပြလို၍ သမံ ပဿတိ-ကို မိန့်။
သမံ ပဿတိ-ကို ဖွင့်လို၍ အပက္ခ-အစမိန့်။
(ဂ)ဥပေက္ခတီတိ ဥပေက္ခကော-ဟု ပြစေလို၍ တာယ-အစမိန့်။
(ဃ)ဥပေက္ခာ၏ ဝစနတ္ထမှတပါး သောဒကို ပြလို၍ ဥပေက္ခာ ပန-အစ မိန့်။

(ခ) ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ-သည် (က)ဖြင့် ဥပေက္ခကော၌ ဥပေက္ခာပုဒ်ကို ဥပပတ္တိတော ဣက္ခတီတိ ဥပေက္ခာ-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့-သော် ဥပေက္ခာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား-မရောက်သင့်။ ထိုသို့-ကြောင့် ဥပပတ္တိတော ဣက္ခတိ-ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ -အဗျာပိတ, အပရိပုဏ္ဏ (တစ်နည်း) သနေ်ပ+ဝိတ္ထာရ ဆန့်- ဝိရောဓိ-၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)တို့ဖြင့် ဥပေက္ခာဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ, အဓိပ္ပါယတ္ထကို ပြပြီး၍ယခုအခါ၌ ဥပေက္ခကောဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြလိုရကား (ဂ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ ထုံးစံ ပဥ္စကတက်)

(ဃ) ဌပနာဘောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ-သည် (ဂ)ဖြင့် ဥပေက္ခာနှင့် ပြည့်စုံသည်၏အဖြစ်ကြောင့် တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်ကို ဥပေက္ခကဟူ၍ ဆိုအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့-သော်လည်း ဤတတိယဈာန်၌ ဥပေက္ခာဝေဒနာသည်ပင် မရှိသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဥပေက္ခာနှင့်ပြည့်စုံသည်၏အဖြစ်ကြောင့် တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်ကို ဥပေက္ခကဟူ၍ ဆိုနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..အကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

♦ နနု စေတ္ထ ဥပေက္ခာဝေဒနာဝ န သဗ္ဗဝတိ၊ တသ္မာ ကထ-မယံ တတိယဈာနသမင်္ဂီ ဥပေက္ခာယ သမန္နာဂတတ္တာ "ဥပေက္ခကော"တိ ဝုစ္စတီတိ စေ? န ဝေဒလံ ဝေဒနုပေက္ခာဝ ဥပေက္ခာတိ ဝုစ္စတိ၊ အထ ခေါ အညာပိ ဥပေက္ခာ ဝိဇ္ဇန္တီတိ ဒဿေန္တော အာဟ" ဥပေက္ခာ ပန ဒသဝိဓာ ဟောတီ"တိ အာဒိ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၉။)

(တစ်နည်း) ဆရာ-သည် (က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် ဥပေက္ခကပုဒ်၏ အစိတ်+အပေါင်း ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့-သော် ဥပေက္ခကပုဒ်၏ အစိတ်+အပေါင်း ဝစနတ္ထကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) ဥပေက္ခကော၌ ဥပေက္ခာ၏ အပြားဘေဒကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုကြောင့်-မဆိုသင့်။ ဥပေက္ခက၌ ဥပေက္ခာ၏ အပြားဘေဒကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(၃)

(ဂ)၌ ဝုစ္စတိ-ထားရခြင်း

ဥပေက္ခကမည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်ကို ပြလို၍ ဝုစ္စတိ-ထားသည်။

(၄)

* တိဏ္ဏံ + သမူဟော တတိယော။ တတိယံ + သမာပဇ္ဇတီတိပိ တတိယံ။
* ဈာယတိ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဈာနံ။ တတိယံ + ဈာနံ တတိယဈာနံ။
* သမင်္ဂနံ သမင်္ဂီ။ (တစ်နည်း) သမင်္ဂ + အင်္ဂနံ သမင်္ဂီ။

http://www.dhammadownload.com

* သမင်္ဂေါ တေသံ အတ္ထီတိ သမင်္ဂီ။ (မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၀၂။ ပါရာ-ဂဏ္ဌိသစ်၊၁။၃၅၈။)

(သမင်္ဂအရ ကောင်းစွာဖြစ်ခြင်း၏+ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

* တတိယဈာနေန + သမင်္ဂီ တတိယဈာနသမင်္ဂီ။

✔ -ပုဒ်သည်ငှင်း၊ တတိယဈာန်၏+ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျစပ်-ငှင်း ဈူ-နိ။

✔ တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ပက္ခေ + ပတိတာ ပက္ခပတိတာ။ န + ပက္ခပတိတာ အပက္ခပတိတာ။

(န-အရ ပဋိသေဓဘောဂုဏ်၏ + သုခအဖို့၌ မကျသော ဥပေက္ခာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

(ဂ) ဝိသဒတိတိ ဝိသဒါ။ တာယ။ (ဝိ, သဒ+အ။ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ခြင်း)

* ဝိသေသေန + ပုလတီတိ ဝိပုလာ။ (ဝိ, ပုလ+အ။ အထူးသဖြင့် ပြန့်ပြောကြီးမားခြင်း)

* ဌာတိ တေနာတိ ထာမော။ (ဌာ+မ) ဌဿ ထော။ (သူစိ)

* ဂစ္ဆတီတိ ဂတာ။ ထာမံ + ဂတာ ထာမဂတာ။ (တာယ)

* သမန္တတော + အနုပုနပ္ပုနံ + အာဂတောတိ သမန္နာဂတော။ သမင်္ဂီဘူတောတိ အတ္ထော။ (ပါစိတျာဒိယောဇနာ။၄၀။)

* သမန္နာဂတဿ + ဘာဝေါ သမန္နာဂတတ္တံ။ (တသ္မာ)

(ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်၏ + ပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော ဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်။)

(ဃ) ဒသ + ဝိဓာ + အဿာ ဥပေက္ခာယာတိ ဒသဝိဓာ။

(၅)

(ခ) ပဿတိ-ကား (ဒိသ+အ+တိ) ဘူဝါဒိ၊ ကတ္တု-ကာရက။

အပက္ခပတိတာ-ကား သမာသ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။

(ဂ) တတိယဈာနသမင်္ဂီ-ကား သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဤ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) ဥပပတ္တိတော ဣက္ခတိ-ဖြင့် ဥပေက္ခာ၌ ဥပရှေ့, ဣက္ခ-ဓာတ်-ငှင်း၊ ဥပ-၏ ဥပပတ္တိအနက်ဟော၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန-၌ သက်၊ ဥပပတ္တိတော ဣက္ခတီတိ ဥပေက္ခာ-ဟု ပြု- သိစေ။

(ခ)သမံ ပဿတိ-ဖြင့် ဥပပတ္တိတော ဣက္ခတိ၌ အသင့်အားဖြင့် ရှု၏ဟူသည် အညီအမျှရှုခြင်း ပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငှင်း၊ ဣက္ခတိ၌ ဣက္ခ-ဓာတ်သည် အင်္က(အမှတ်ပြုခြင်း) အနက်ကို မဟော၊ ဒဿန(ရှုခြင်း)အနက်ဟော... ငှင်း သိစေသည်။

♦ ဣက္ခေ ဒဿန-င်္ကေသု။ (ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ)

အပက္ခတိတာ ဟုတွာ ပဿတီတိ အတ္ထော-ဖြင့် သမံ ပဿတိ၌ အညီအမျှရှု၏ဟူသည် သုခဒုက္ခဟူသောအဖို့၌ မကျသည်ဖြစ်၍ ရှုခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(ဂ) တာယ သမန္နာဂတတ္တာ(ဥပေက္ခကောတိ ဝုစ္စတိ)ဖြင့် ဥပေက္ခကော၌ ဏွု-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓ်၌ သက်... ငှင်း၊ ဥပေက္ခတီတိ ဥပေက္ခကော-ဟု ပြု...ငှင်း သိစေသည်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ မဒ္ဒသျှ)

(တစ်နည်း) တာယ သမန္နာဂတတ္တာ-ဖြင့် ဥပေက္ခကော၌ က-ပစ္စည်း၏ အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်... ငှင်း၊ ဥပေက္ခာ + အဿ အတ္ထီတိ ဥပေက္ခကော-ဟု ပြု-ငှင်း သိစေသည်။(သံဝဏ္ဏနာနိယအလို)

(တစ်နည်း) တာယ သမန္နာဂတတ္တာ-ဖြင့် ဥပေက္ခကော၌ က-ပစ္စည်း၏ သမန္နာဂတတဒ္ဓိတ် အနက်၌ သက်-ငှင်း၊ ဥပေက္ခာယ သမန္နာဂတော ဥပေက္ခကော-ဟု ပြု-ငှင်း သိစေသည်။(ဆင်တဲဂဏ္ဌိ၊ ၁။၂၅၇။)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) တာယ သမန္နာဂတတ္တာ–ဖြင့် ဥပေက္ခကော၌ ထူ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်… ၎င်း၊ ဥပပတ္တိတော ဣက္ခတီတိ ဥပေက္ခကော–ဟု ပြု… ၎င်း သိစေသည်။(ဆောင်၊၂၄၀၁)

တတိယဈာနသမင်္ဂီ–ဖြင့် သရုပ်ကြားအဘိဓေယျတ္ထ– သိစေသည်။

ဝိသဒါယ ဝိပုလာယ ထာမဂတာယ–ဖြင့် ဥပေက္ခာအရ ဝိသဒ, ဝိပုလ, ထာမဂတဝုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော ဥပေက္ခာကို ယူ… သိစေသည်။ (ယ)ဖြင့် သရူပတ္တဖော်။

(၇)

(ဂ) တာယ(ဥပေက္ခာယ–ဟုစွဲ) ပဏ္ဏတ္တိဝိသယ။

(ဃ) ဣတိ–ကား နိဒဿနတ္ထ။ (တစ်နည်း) ဣဒမတ္ထ။

(၈)

တတိယဈာနသမင်္ဂီ–၌ တတိယဈာန–အရ

✔ တတိယဈာန်သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုတို့သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ တတိယဈာနသမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပဌမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ တတိယဈာန်ဘုံ၌ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

ဥပေက္ခကော၌ ဥပေက္ခာအရ ဈာနုပေက္ခာ (တတြမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်)ကိုယူ။

♦ ဣမာသု ဒသသု ဥပေက္ခာသု ဈာနုပေက္ခာ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ။ (ဋ။ ၂၁၈။)

သာ– မဇ္ဈတ္တလက္ခဏာ၊ အနာဘောဂရသာ၊

အဗျာပါရပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ပီတိဝိရာဂပဒဋ္ဌာနာ။ဟု ထုတ်။ (ဋ။ ၂၁၈။)

✔ ဥပေက္ခာ (၁၀)ပါးတွင် ဆဠင်္ဂုပေက္ခာ, ဗြဟ္မဝိဟာရုပေက္ခာ, ဗောဇ္ဈင်္ဂုပေက္ခာ, တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ, ဈာနုပေက္ခာ, ပါရိသုဒ္ဓုပေက္ခာတို့၏အရ တတြမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်ရ၏။

✔ သင်္ခါရုပေက္ခာ, ဝိပဿနုပေက္ခာအရ ပညာရ၏။

✔ ဝီရိယုပေက္ခာအရ ဝီရိယရ၏။ ✔ ဝေဒနုပေက္ခာအရ ဝေဒနာရ၏။(ဋ။၂၁၇။)

ဆောင်။ ။ ဆ, ဗြ, ဗော, တ၊ ဈာနနှင့် ပ၊ အတ္တ–တတြာ။ (ပြည်သျှ။ ၂၈၀။)

သင်္ခါရ, ဝိပဿန၊ ဤနှစ်ခု၊ ရမှု ပညာသာ။

ဝီရိယ, ဝေဒန၊ ဤနှစ်ခု၊ ရမှု အသီးသာ။

(၁၀)

(ဂ) တာယ + သမန္နာဂတတ္တာ–၌

✔ တာယ–အရ ဈာနုပေက္ခာဟုဆိုအပ်သော တတြမဇ္ဈတ္တတာသည်–

သမန္နာဂတ–အရ တတြမဇ္ဈတ္တတာကြဉ်သော တတိယဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညႇ, သမ္ဘ။ (၆)

တတိယဈာနသမင်္ဂီ + ဝုစ္စတိ–၌

✔ တတိယဈာနသမင်္ဂီ–အရ တတိယဈာန်သမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အာရုံပစ္စည်းတရားသည်– ဝုစ္စတိ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ်၏ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကု, ကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ အာ, အဓိ, ဥပ, ပုရေ, အတ္ထိ, အဝိ။ ယထာရဟ (၆)

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ်(၂၂၃)

(က) ဓေတ္တာဟ" နနု စာယံ အတ္ထတော တတြိမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာဝ ဟောတိ၊ သာ စ ပဌမဒုတိယ-ဇ္ဈာနေသုပိ အတ္ထိ၊ တသ္မာ တတြာပိ 'ဥပေက္ခကော စ ဝိဟရတီ'တိ ဝေမယံ ဝတ္တဗ္ဗာ သိယာ၊ သာ ကသ္မာ န ဝုတ္တာ"တိ။

(ခ) အပရိဗျတ္တကိစ္စတော။

(ဂ) အပရိဗျတ္တဉှိ တဿာ တတ္ထ ကိစ္စံ, ဝိတက္ကာဒီဟိ အဘိဘူတတ္တာ။

(ဃ) ဣဓ ပနာယံ ဝိတက္ကဝိစာရပီတီဟိ အနဘိဘူတတ္တာ ဥက္ခိတ္တသိရာ ဝိယ ဟုတွာ ပရိဗျတ္တကိစ္စာ ဇာတာ၊ တသ္မာ ဝုတ္တာတိ။

ဋ္ဌ။၂၁၈။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၃၇၄။ ယောဇနာ။၁၂၅။ ပြည်သျှ။၂။၂၈၄။ ဘာဋီ။၂။၄၈၈။ မအူသျှ။၂။၂၈၇။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။၅၀၄။

(၁)

(က) ဓေတ္တာဟ–အနက်

ဓေတ္တ–ဠာနေ။ ဠတွာ။ စောဒကော။ အဋ္ဌကထာစရိယံ။ စောဒနံ။ အာဟ။

♦ ဓေတ္တာဟမှာ၊ ကြိယာဝိသေသနံ၊ ကတ္တုဖြုနှင့်၊ ကမ္မသုံးချက်၊ ထည့်ကာစွက်၊ အနက်သမ္မန်မြဲ။(ဘုရားကြီး)

(တစ်နည်း) ဓေတ္တ (ဓေတသ္မိံ တတိယဇ္ဈာနာဓိကာရေ)–၌။ (ယောဇနာ)

(တစ်နည်း) ဓေတ္တ (ဓေတသ္မိံ " ဥပေက္ခကော စ ဝိဟရတီ"တိ ပဒေ)–၌။

(က)(ခ)ကို စတုက္ကနည်းဖြင့် အနက်

၁။ နနု စာယံ အတ္ထတော တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာဝ ဟောတိ၊ သာ စ ပဌမဒုတိယဇ္ဈာနေသုပိ အတ္ထိ၊ တသ္မာ တတြာပိ "ဥပေက္ခကော စ ဝိဟရတီ" တိ ဝေမယံ ဝတ္တဗ္ဗာ သိယာ။ (စောဒကာဘောဂ)

၂။ အထ ကသ္မာ ပဌမဒုတိယဇ္ဈာနေသု သာ န ဝုတ္တာ။ (စောဒနာ)

၃။ (တဿာ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာယ) အပရိဗျတ္တကိစ္စတော။ (ပရိဘော)

၄။ ပဌမဒုတိယဇ္ဈာနေသု သာ န ဝုတ္တာ။ (ပရိဟာရ)

(ဂ) ဟိ–ချဲ့။

(ဃ) ပန–အထူး။ (ပြည်သျှ) ပန–အနွယကား။(ဝါ) အဖို့တပါးကား။(ဘာဋီ)
ပန–ဗျတိ ရေကမှတပါး အနွယကို ပြဦးအံ့။ (မအူသျှ)

(၂)

(ခ) အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် စောဒကာဘောဂနှင့်တကွ စောဒနာကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းစောဒနာ၏ အဖြေပရိဟာရကို ပြတော်မူလိုသော ဆရာသည် (ခ)မိန့်။(ပဋ္ဌကတက်မြဲ။ ဝါကျဥယျာဉ်(၂၁၇) ပြန်ရှု။)

(ဂ) ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ၏ မထင်ရှားသော ကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ပဌမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့၌ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာကို ဘုရားရှင် မဟောအပ်ဟု (အကျဉ်းအားဖြင့်) ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ... သော် တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ၏ မထင်ရှားသောကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်ကို အကျယ် မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ၏ မထင်ရှားသော ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်ကို အကျယ်ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်သို့လျှင် (ပ) အကျယ်သိအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။
အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။(ဂ)ဖြင့် တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ၏ မထင်ရှားသောကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်ကို အကြောင်းနှင့်တကွ အကျယ်ငါပြ–ဟူလို။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)(ဂ)ဝါကျတို့ဖြင့် ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိတို့သည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုပဌမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့၌ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ၏ ကိစ္စမထင်ရှားသောကြောင့် ပဌမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့၌ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာကို ဘုရားရှင်ဟောတော်မမူအပ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ပဌမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့၌ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာကို မဟောခြင်း၏ အကြောင်းကိုသာ (ဝါ) မဟောအပ်သည်၏ အဖြစ်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား... မရောက်သင့်။ ထိုသို့... ကြောင့် ဤတတိယဈာန်၌ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာကို ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ အဗျာပိတ–၏။ အဘယ်ကြောင့် ဤတတိယ ဈာန်၌ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာကို ဟောတော်မူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(၃)

(က) ဧတ္ထာဟ–ထားရခြင်းကို ဝါကျဥယျာဉ် (၂၁၇)ရှု။

(ခ) ဖြင့် အဗျာပိတ၊ (တစ်နည်း) ပုစ္ဆာ+ဝိဿဇ္ဇနာဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ–ပယ်သည်။

(ဃ) အဗျာပိတ၊ (တနည်း) ဗျတိရေက+အန္ဝယဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ–ပယ်သည်။

(၄)

အပရိဗျတ္တကိစ္စတော–မထင်သော ကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။

(ဝါ) ထင်သော ကိစ္စမရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ (မအူသျ)

* ပရိဗျဉ္ဇတီတိ ပရိဗျတ္တံ။ (ပရိ, ဝိ–ရှေး, အဉ္ဇ+တ။)
* ကတ္တုဗ္ဗန္တိ ကိစ္စံ။ န +ပရိဗျတ္တံ အပရိဗျတ္တံ။
* အပရိဗျတ္တံ + ကိစ္စံ + ဧတိဿာတိ အပရိဗျတ္တကိစ္စာ။(တတော)

✔ –ပုဒ်သည်ငင်း၊ မထင်သောကိစ္စ၏+တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ ကိစ္စ+ကိစ္စဝန္တစပ်–ငင်း ဗျု–နိ။

✔ မထင်သော ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

(တစ်နည်း) ပရိဗျတ္တံ + ကိစ္စံ ပရိဗျတ္တကိစ္စံ။

* နတ္ထိ + ပရိဗျတ္တကိစ္စံ + ဧတိဿာတိ အပရိဗျတ္တကိစ္စာ။ (တတော)

✔ –သည်ငင်း၊ ထင်သောကိစ္စမရှိခြင်း နတ္ထိတာဝဂုဏ်၏+တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်–ငင်း ဗျု–နိ။

✔ ထင်သော ကိစ္စမရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) ဝိတက္ကော + အာဒိ + ဧတာသံ ဝိစာရပီတီနန္တိ ဝိတက္ကာဒယော။ (တာဟိ)

* အဘိဘာဝီယတီတိ အဇ္ဈောတ္ထရီယတီတိ အဘိဘူတာ။ တာယ + ဘာဝေါ အဘိဘူတတ္တံ။ (တသ္မာ)

(ဃ) * န + အဘိဘာဝီယတီတိ အနဘိဘူတာ။ တာယ + ဘာဝေါ အနဘိဘူတတ္တံ။ (တသ္မာ)

* ဥက္ခိပီယတေတိ ဥက္ခိတ္တော။ (ဥ, ခိပ+တ။ မြှောက်ချီခြင်း။)·

* ကုသုမာဒီဟိ သေဝီယတေတိ သိရော။ သေဝန္တိ ဧတေနာတိ ဝါ သိရော။ (သိ–သေဝါယံ၊ ရော။)

* ဥက္ခိတ္တော + သိရော + ဣမိဿာ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာယာတိ ဥက္ခိတ္တသိရာ။

* ပရိဗျတ္တံ + ကိစ္စံ + ဣမိဿာ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာယာတိ ပရိဗျတ္တကိစ္စာ။

(မအူသျ၊၂။၂၈၈၊ ၂၈၉။)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(ဃ) အယံ–ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်၊ အ–ကာရန္တ။
ဥက္ကိဋ္ဌသိရာ–၌ ဥက္ကိဋ္ဌ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
သိရ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ မနောဂဏာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(ဂ) အပရိဗျတ္တံ တဿာ ကိစ္စံ–ဖြင့် အပရိဗျတ္တကိစ္စတော၌ အပရိဗျတ္တကိစ္စပုဒ်ကို အပရိဗျတ္တံ + ကိစ္စံ + တဿာတိ အပရိဗျတ္တကိစ္စာ–ဟု စတုတ္ထီ, ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိဝိဂြိုဟ်ပြု ...သိစေ။

တတ္ထ–ဖြင့် မထင်ရှားသော ကိစ္စရှိ၏ဟူသည် တတိယဈာန်၌ မဟုတ်၊ ထိုပဌမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့၌ ဖြစ်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေ။ ဝိတက္ကာဒီဟိ အဘိဘူတတ္တာ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ–ဖော်။

(၇)

(က) တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သင်္ခါရုပေက္ခာစသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဂ) ပဌမဒုတိယာဇ္ဈာနေသုပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။
သာ စ–၌ စ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(၈+၉)

(ဃ) ဝုတ္တာ–၌ အနုတ္တ–အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ။
ဗာဟုဇ္ဇတ္တ–အရ ဥပေက္ခကော စ ဝိဟရတိဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။

(ဂ) ဝိတက္ကာဒီဟိ–၌ အာဒိဝဏ္ဏ–ကား ဝိစာရနှင့် ပီတိ–တည်း။

(၁၀)

(ဂ) ဝိတက္ကာဒီဟိ + အဘိဘူတတ္တာ–၌–

✔ ဝိတက္ကာဒီဟိ–အရ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိတို့သည်–
အဘိဘူတတ္တာ–၌ အဘိဘူတ–အရ (ပဌမ, ဒုတိယဈာန်တို့၌ရှိသော) တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာအား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဈာန, မဂ္ဂ။ (၈)

(ဃ) ဣမစ + အယံ, ဇာတာ–၌–

✔ ဣမစ–အရ တတိယဈာန်သည်–
အယံ, ဇာတာ–အရ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာအား သဟဇာတ–ပြု။

==============

ဝါကျဉယျာဉ်(၂၂၄)

(က) ဣဒါနိ သတော စ သမ္ပဇာနောတိ ဧတ္ထ သရတီတိ သတော။

(ခ) သမ္ပဇာနာတီတိ သမ္ပဇာနော။

(ဂ) ဣတိ ပုဂ္ဂလေန သတိ စ သမ္ပဇညံ့ ဝုတ္တံ။

(ဃ) တတ္ထ သရဏလက္ခဏာ သတိ၊ အသမ္မုဿနရသာ၊ အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ။

(င) အသမ္မောဟလက္ခဏံ သမ္ပဇညံ၊ တီရဏရသံ၊ ပဝိစယပစ္စုပဋ္ဌာနံ။

ဋ။ ၂၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၅။ ယောဇနာ။ ၁၂၅။ ပြည်သျှ၊၂။၂၈၄။ ဘာဋီ၊၂။ ၄၈၈။ မဆုသျှ၊၂။၂၈၉။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၁၀၄။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(က) ဣဒါနိ-၌။ သတော စ သမ္ပဇာနောတိ စတ္တ-၌။ (အတ္တဝဏ္ဏနာ-ကို။ ဝုစ္စတေ-အံ့။)

(ဂ) ဣတိ-သို့။ ပုဂ္ဂလေန- ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန်အားဖြင့်။

♦ ပုဂ္ဂလေနာတိ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနေန။ (သာရတ္ထ)

(ဃ) တတ္ထ-ထိုသတိ, သမ္ပဇဉ်နှစ်ပါးတို့တွင်။

(၂)

(ခ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် သတောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ သမ္ပဇာနောပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ခ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

(ဂ) ပါရာဓိကထာ်ဂဏ္ဌိသစ်၊ ၂။ ၂၀၃-ကျမ်းတက်ပုံ

သတော သမ္ပဇာနောဖြင့် သတိ, ပညာတို့ကို ဟောတော်မူသည် မဟုတ်ပါလော။ အဘယ်ကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် ပုဂ္ဂလေန-စသည်မိန့်။

ယင်းပါရာဓိဂဏ္ဌိသစ်အလို (ဂ) ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌကတက်ပုံ-

ဆရာ-သည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် သရတီတိ သတော၊ သမ္ပဇာနာတီတိ သမ္ပဇာနောဟု (ပုဂ္ဂိုလ်ရအောင်) ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့-သော် သတော, သမ္ပဇာနောဖြင့် သတိ, ပညာကို(ရည်ရွယ်၍) ဘုရားရှင်ဟောတော်မူသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဖွင့်ဆိုသင့်။ ယင်းသို့ ပုဂ္ဂိုလ်ရအောင် ဖွင့်ဆိုနိုင်ခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဝါ) အဘယ့်ကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။(ကာရဏ)

မဏိဒီပ ဆယကျမ်းတက်ပုံ။ ။ သတော သမ္ပဇာနောဟု ဟောတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ ရသင့်၏။ ရှာန်နှင့်စပ်သော သတိ, သမ္ပဇဉ်သည် လွတ်၏ဟု စုဒ်ကြောင့် ပုဂ္ဂလေန-အစမိန့်။

(ဃ+င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် သတော, သမ္ပဇာနောပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထ, အဘိဓေယျတ္ထကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ သတိ, သမ္ပဇဉ်တို့၏ လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်တို့ကို ပြတော်မူလိုရကား (ဃ+င)မိန့်။(ပက္ခန္တရ)

(ဃ)ဖြင့် သတိ၏ လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်တို့ကို ပြသည်။

(င)ဖြင့် သမ္ပဇဉ်၏ လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်တို့ကို ပြသည်။ (ပက္ခန္တရ)

(၃)

(ဂ)၌ ဝုတ္တံ-သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဌာနဖြစ်သော အောက်မေ့တတ်, ကောင်းစွာအပြားအားဖြင့် သိတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ "သတော, သမ္ပဇာနော"အမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော သတိ, သမ္ပဇဉ်တို့၌တင်စား၍ ဌာနီ-သတိ, သမ္ပဇဉ်ကို "သတော သမ္ပဇာနော"ဟုဆိုရကား "သတော သမ္ပဇာနော"ပုဒ်၏ ဌာနူပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကို ပြလို၍ ထားသည်။

(၄)

(ဃ) သမ္မုဿတေ သမ္မုဿနံ။ န + သမ္မုဿနံ အသမ္မုဿနံ။

✱ ရသီယတီတိ ရသော။(ကိစ္စ) အသမ္မုဿနံ + ရသော + ဧတိဿာတိ အသမ္မုဿနရသာ။

✔ -ဟုဒ်သည်ငှင်း၊ အသမ္မုဿနရသ(ကိစ္စ)၏+သတိနှင့် ကိစ္စ+ကိစ္စဝန္တ၊ ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်-ငှင်း ဗျု-နိ။

✔ အသမ္မုဿနရသကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ-နိ။

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) သမ္ပဇာနသ + ပဋိပက္ခ အသမ္ပဇာနံ။

* အသမ္ပဇာနံ + ရသော + ဧတိဿာတိ အသမ္ပဇာနရသာ။

အနက်။ ။ အသမ္ပဇာနရသာ–မမေ့မလျော့ခြင်းကိုဆိုအပ်သော ကိစ္စရှိ၏။

(ဝါ) မေ့လျော့ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ကိစ္စရှိ၏။ (မအူသျ၊၂။၂၉၀။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) သမ္ပဇာနာတီတိ သမ္ပဇာနော။ သမ္ပဇာနသ + ဘာဝေါ သမ္ပဇည်။ (သမ္ပဇာန+ဏျ)

(ထက်ဝန်းကျင်အပြားအားဖြင့် သိတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏+ထက်ဝန်းကျင်အပြားအားဖြင့်သိတတ်သည်၏အဖြစ်နှင့် ဂုဏ+ဂုဏီစပ်)

(ဃ) သရီယတေ သရဏံ။ (သရ+ယု) လက္ခီယတေ အနေနာတိ လက္ခဏံ။ (လက္ခ+ယု)

* သရဏံ + လက္ခဏံ + ဧတိဿာ သတိယာတိ သရဏလက္ခဏာ။

(သရဏလက္ခဏာ၏ + သတိနှင့် လက္ခဏ+လက္ခဏဝန္တစပ်)

* အာရက္ခတီတိ အာရက္ခာ။ ပစ္စုပတိဋ္ဌတီတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနာ။

* အာရက္ခာ + ဟုတွာ + ပစ္စုပဋ္ဌာနာ အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ (သာရတ္ထ– ပထမနည်း)

(စောင့်ရှောက်တတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်၏ + ရှေးရှုထင်တတ်သောသတိနှင့် ဂုဏ+ဂုဏီစပ်)

(တစ်နည်း) အာရက္ခံ + ပစ္စုပဋ္ဌပေတီတိ အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ (သာရတ္ထ–ဒုတိယနည်း)

(တစ်နည်း) အာရက္ခော + ပစ္စုပဋ္ဌာနံ + ဧတိဿာ သတိယာတိ အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ။(မအူ၊၂။၂၉၉။)

(အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာန်၏ + သတိနှင့် ဂုဏ+ဂုဏီစပ်)

* သမ္မုယှနံ သမ္မောဟော။ န + သမ္မောဟော အသမ္မောဟော။

* အသမ္မောဟော + လက္ခဏံ + တဿ သမ္ပဇညဿာတိ အသမ္မောဟလက္ခဏံ။

(တစ်နည်း) သမ္မောဟဿ + ပဋိပက္ခော အသမ္မောဟော။

* အသမ္မောဟော + လက္ခဏံ + တဿ သမ္ပဇညဿာတိ အသမ္မောဟလက္ခဏံ။

* တီရဏံ + ရသော + တဿ သမ္ပဇညဿာတိ တီရဏရသံ။

* ဝိစယနံ ဝိစယော။ ပကာရေန + ဝိစယော ပဝိစယော။

* ပဝိစယော + ပစ္စုပဋ္ဌာနံ + တဿ သမ္ပဇညဿာတိ ပဝိစယပစ္စုပဋ္ဌာနံ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤဆိုခဲ့ပြီး ဝစနတ္ထများမှာ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၅။ မအူသျ၊ ၂။ ၂၉၀–တို့၌ တိုက်ရိုက်လာသည်။

(၆)

(က) သရတိ–ဖြင့် သတော၌ သရ–ဓာတ်၊ တ–ပစ္စည်း။ သရတီတိ သတော–ဟု ပြု–သိစေ။

(ခ) သမ္ပဇာနာတိ–ဖြင့်သမ္ပဇာနော၌ သံ,ပ,ဉာ–ဓာတ်၊ယု–ပစ္စည်း၊ သမ္ပဇာနာတီတိ သမ္ပဇာနော–ဟု ပြု–သိစေ။

(ဂ)ဖြင့် ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန်, ဓမ္မာဓိဋ္ဌာန် (၂)မျိုးတွင် "သတော သမ္ပဇာနော"ကား ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန် ဒေသနာမျိုးပင်တည်းဟုသိစေသည်။

(တစ်နည်း) သတော သမ္ပဇာနောဟု ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန်အားဖြင့် ဟောတော်မူသော်လည်း ပရမတ္ထအားဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်မည်သည် မရှိသောကြောင့် သတိ, သမ္ပဇညတရားကို ယူရမည်ဟုသိစေသည်။

(တစ်နည်း) ဌာနဖြစ်သော အောက်မေ့တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်, ကောင်းစွာအပြားအားဖြင့် သိတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ "သတော သမ္ပဇာနော"အမည်ကို ဌာနီဖြစ်သော သတိ, သမ္ပဇည၌တင်စား၍ ဌာနီ ဖြစ်သော သတိ, သမ္ပဇညကို "သတော သမ္ပဇာနော"ဟုဆိုသောကြောင့် "သတော သမ္ပဇာနော"ပုဒ်၏ ဌာနူပစာသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကို သိစေသည်။

♦ ဝုစ္စတိ, ဝုတ္တံ၊ နာမ်–ရှိရာ၊ ဥပစာ။

(၇)

(ခ) သမ္ဗောဓာနော–၌ သံ–ကား သမန္တတ္ထ။ (တစ်နည်း) သမ္မာအနက်။ ပ–ကား ပကာရတ္ထ။
(ဂ) စ–နှစ်လုံးကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(၈+၉)

(ဂ) ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ယူ။
တ–ပစ္စည်းအရ "သတောဝ သမ္ပဇာနော"ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။
(တစ်နည်း) တ–ပစ္စည်းအရ သတိ, ပညာကိုယူ။
သမ္ပဇည–အရ ပညာကိုယူ။

(၁၀)

(ဂ) သတိ စ သမ္ပဇညဉ္စ + ဝုတ္တံ–၌

✔ သတိ, သမ္ပဇည–အရ သတိ, ပညာသည်–
ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ (ပြိုင်=အာ, ဓိ, ဥ)

============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၂၅)

(က) တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ဣဒံ သတိသမ္ပဇညံ ပုရိမဈာနေသုပိ အတ္ထိ။
(ခ) မုဋ္ဌဿတိဿ ဟိ အသမ္ပဇာနဿ ဥပစာရမတ္တမ္ပိ န သမ္ပဇ္ဇတိ၊ ပဂေဝ အပ္ပနာ၊
(ဂ) ဩဠာရိကတ္တာ ပန တေသံ ဈာနာနံ ဘူမိယံ ဝိယ ပုရိသဿ စိတ္တဿ ဂတိ သုခါ ဟောတိ၊ အဗျတ္တံ တတ္ထ သတိသမ္ပဇညကိစ္စံ။
(ဃ) ဩဠာရိကင်္ဂပ္ပဟာနေန ပန သုခုမတ္တာ ဣမဿ ဈာနဿ ပုရိသဿ ခုရဓာရာယံ ဝိယ သတိသမ္ပဇညကိစ္စပရိဂ္ဂဟိတာ ဧဝ စိတ္တဿ ဂတိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာတိ ဣဓေဝ ဝုတ္တံ။

ဋ၊၂၁၉။ သာရတ္ထ၊၁၊၃၇၅။ ယောဇနာ၊၁၂၅။ ပြည်သျှ၊၂၊၂၈၅။ ဘာဋီ၊၂၊၄၈၉။ မဒူသျှ၊၂၊၂၉၀။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ၊၃၇၀။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ၊၅၀၅။

(၁)

(ဂ)၌ ဩဠာရိကတ္တာ ပန–စသော ရှေ့ပိုင်းကို ဥပမာဗဟိကရဏနည်းဖြင့်၎င်း, အဗျတ္တံ တတ္ထ သတိသမ္ပဇညကိစ္စံ–ဟူသော နောက်ပိုင်းကို ဟေတာလင်္ကာရနည်းဖြင့်၎င်း အနက်ပေး–

ပန(တထာပိ)–သော်လည်း။ တေသံ ဈာနာနံ–တို့၏။ ဩဠာရိကတ္တာ–ကြောင့်။ တတ္ထ (တေသု ဈာနေသု)–ထို ပ,ဒု–ဈာန်တို့၌။ စိတ္တဿ–၏။ ဂတိ–အလားသည်။ သုခါ–သည်။ ဟောတိ–၏။ ကိမိဝ–ကား။ ဘူမိယံ–၌။ ပုရိသဿ–၏။ ဂတိ–သည်။ သုခါ–သည်။ ဟောတိ ဝိယ–သို့တည်း။ (ဤကား ဥပမာဗဟိကာရဏ)

(ဒုက္ကရံ–ခဲယဉ်းသော။ ဣဒံ နာမ–ဤမည်သော အမှုကို။ ကရီယတီတိ–ပြုအပ်၏ဟူ၍။ ဝတ္တဗ္ဗဿ–ဆိုအပ်သောကိစ္စ၏။ အဘာဝတော–မရှိခြင်းကြောင့်။) (ဟေတာလင်္ကာရ) တတ္ထ (တေသု ဈာနေသု)–တို့၌။ သတိသမ္ပဇညကိစ္စံ–သည်။ အဗျတ္တံ–မထင်ရှားသည်။ ဟောတိ–၏။(ပြည်သျှ၊၂၊၂၈၅။)

♦ ဂတိသုခါ ဟောတီတိ တေသု ဈာနေသု ဂတိ သုခါ ဟောတိ၊ အဗျတ္တံ တတ္ထ သတိသမ္ပဇည ကိစ္စန္တိ "ဣဒံ နာမ ဒုက္ကရံ ကရီယတိ"တိ ဝတ္တဗ္ဗဿ အဘာဝတော ဝုတ္တံ။ (သာရတ္ထ၊၁၊၃၇၅။)

(ခ) ဟိ(သစ္စံ)။(ပြည်သျှ) ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။ (မဒူ) ဟိ–မှန်။ ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။(ဘာဋီ)

(ဃ) ပန–အထူး။ (ပြည်သျှ) ပန–ဗျတိရေကမှတပါးအနွယကို ဆိုဦးအံ့။ (မဒူသျှ)
ပန–အနွယကား။ (တစ်နည်း) အဖို့တပါးကား။ (ဘာဋီ)

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(က)စသည်သို့ အနုသန္ဓေ

သတော စ သမ္ပဇာနောကို ဟောတော်မူခြင်း၏အကြောင်းကို ပြလို၍တတ္ထ–အစမိန့်။(မအူ၊၂၊၂၉၀။)

(က)စသည်သို့ ဥပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် မေ့သင်္ဂဏီပါဠိတော် တတိယဈာနနိဒ္ဒေသ၌ သတော သမ္ပဇာနောဟူ၍ ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ဟောတော်မူသည်ရှိသော် ဤသတိ, သမ္ပဇညသည် ရှေးဖြစ်သော ပထမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့၌လည်း ရှိသည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဟောတော်မမူသင့်။ ဤတတိယဈာန နိဒ္ဒေသ၌သာ "သတော သမ္ပဇာနော"ဟူ၍ ဟောတော်မူရခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အကြောင်းကား အဘာယ်ပါနည်း။ (ဝါ) အဘာယ်ကြောင့် ဤတတိယဈာနနိဒ္ဒေသ၌သာ သတော သမ္ပဇာနောဟူ၍ ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် တတ္ထ ကိဉ္စာပိ (ပ) ဣဓေဝ ဝုတ္တံ–ကို မိန့်။

ပါပနာဒိပဋ္ဌကတတ်ပုံ

ဥပနာ–တူ၏။ ထိုသို့–သော် ရှေးဖြစ်သော ပထမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့၌ သတိ, သမ္ပဇည မရှိဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် ဤတတိယဈာန် ၌သာ "သတော သမ္ပဇာနော"ဟု ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။(ပ) ဒေသကဘုရားရှင်အား ပုစ္ဆာပရိဂ္ဂဟော ခါဒေါသ–၏။ –ကား–နည်း။ စုဒ်ကြောင့် တတ္ထ ကိဉ္စာပိ (ပ) ဝုတ္တံ–မိန့်။

(ခ) ဥပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဤသတိ, သမ္ပဇညသည် ရှေးဖြစ်သော ပထမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့၌လည်း ရှိ၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ရှေးဖြစ်သော ပထမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့၌ သတော သမ္ပဇာနောဟူ၍ ဘုရားရှင်မဟောကြားအပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့–ကြောင့် မဆိုသင့်။ဆရာ စကားကို မြဲခိုင် စေတတ်သောယုတ္တိသဘာဝဒဠှီကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။–ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)တို့ဖြင့် ဤသတိ, သမ္ပဇညသည် ရှေးဈာန်တို့၌လည်း ရှိသည်မဟုတ်ပါလောဟု စောဒကာဘောဂကို (ယုတ္တိသဘာဝဒဠှီကရဏနှင့်တကွ) ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ပရိဟာရဘောဂ နှင့် ပရိဟာရကို ပြတော်မူလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် (ဂ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရထုံးစံပဋ္ဌကတတ်)

မှတ်ချက်။ ။ (ဂ)ဆိုသော်လည်း (ဃ)တိုင်အောင် မျှော်၍တတ်ရသည်။

(ဃ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ပထမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့၏ ရုန့်ရင်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုပ, ဒု ဈာန်တို့၌ စိတ်၏ အလားသည် ချမ်းသာ, လွယ်ကူ၏၊ ထိုကြောင့် ထိုပ, ဒုဈာန်တို့၌ သတိ, သမ္ပဇညကိစ္စ မထင်ရှား။ (ထိုသို့ မထင်ရှားသောကြောင့် ထိုပ, ဒုဈာန်တို့၌ ဤသတိ, သမ္ပဇညကို မဟောအပ်)ဟု ဗျတိရေကအနက်ကို ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့–သော် ဗျတိရေကအနက်ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် အန္ဝယဖြစ်သောအနက်ကိုလည်း ပြဆို သင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ...။ (တစ်နည်း) ဗျတိရေက+အန္ဝယဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ–၏။ ... ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(၃)

(က) ကိဉ္စာပိ–ထားရခြင်း

ရှေးပထမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့၌ သတိ, သမ္ပဇညရှိသည်ဖြစ်ပါလျက် သတော သမ္ပဇာနောဟု မဟောဘဲ ဤတတိယဈာန်ကိုသာ "သတော သမ္ပဇာနော"ဟု ဟောတော်မူထားသည့်ကို မနှစ်သက်၍ ထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

(ခ) မုဿတီတိ မုဋ္ဌာ။ (မုသ+တ။ လွတ်ခြင်း။) သရတီတိ သတိ။ (သရ+တိ။)

* မုဋ္ဌာ + သတိ + ဧတေသာတိ မုဋ္ဌဿတီ။ (တဿ)

✔ မုဋ္ဌာ+သတိ+ဧတေ–သည်ရင်း၊ လွတ်သောသတိ၏ + ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်–ရင်း ဗျူ–နိ။

✔ လွတ်သောသတိရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပုရေ + ဓာတာနိ ပုရိမာနိ။ ပုရိမာနိ + ဈာနာနိ ပုရိမဇ္ဈာနာနိ။ (တေသု)

* သတိ စ + သမ္ပဇည္စ သတိသမ္ပဇည်။

(ခ) နတ္ထိ + သမ္ပဇာနံ + ဧတဿ ပုဂ္ဂလဿာတိ အသမ္ပဇာနော။ (တဿ)

* ဥပစာရော စ + သော + ဈာနဉ္စာတိ ဥပစာရဇ္ဈာနံ။

* ဥပစာရဇ္ဈာနမေဝ + မဂ္ဂံ ဥပစာရဇ္ဈာနမဂ္ဂံ။

* အပ္ပေတိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ ပါပေတိ အာရမ္မဏန္တိ အပ္ပနာ။ (အပ+ယု။ ရောက်စေခြင်း။)

(ဂ) * ဥဠာရေ + ဘဝါနိ ဩဠာရိကာနိ။ တေသံ + ဘာဝေါ ဩဠာရိကတ္တံ။ (တဿာ)

(ရုန့်ရင်းသော ပ, ဒုဈာန်တို့၏+ရုန့်ရင်းသည်၏အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သောဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်)

* ဘဝန္တိ ဧတ္ထာတိ ဘူမိ။ (ဘူ+မိ။ ဖြစ်ခြင်း။) (တိဿံ ဘူမိယံ)

* သတိသမ္ပဇညဿ + ကိစ္စံ သတိသမ္ပဇညကိစ္စံ။

(ဃ) ဩဠာရိကံ + အင်္ဂံ ဩဠာရိကင်္ဂံ။ တဿ + ပဟာနံ ဩဠာရိကင်္ဂပဟာနံ။ (တေန)

* သုခယတိ အနုဘဝတီတိ သုခုမံ။ (သုခ+ဥမ။) သုခုမဿ + ဘာဝေါ သုခုမတ္တံ။ (တဿာ)

(သိမ်မွေ့သော တတိယဈာန်၏ + သိမ်မွေ့သည်၏အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သောဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်)

* ခုရတိ ဆိန္ဒတိ အနေနာတိ ခုရော။ (ခုရ+အ။ ဖြတ်ခြင်း။)

* ဝေဂံ ဓာရေတီတိ ဓာရာ။ (ဓရ+ဏ။) ခုရဿ + ဓာရာ ခုရဓာရာ။ (တိဿံ)

(သင်ဓုန်းဓား၏ + အသွားနှင့် အဝယဝီ+အဝယဝစပ်)

* သတိသမ္ပဇညကိစ္စေန + ပရိဂ္ဂဟိတာ သတိသမ္ပဇညကိစ္စပရိဂ္ဂဟိတာ။

(၅)

(ခ)	မုဋ္ဌဿတိဿ–ကား	ပဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
	သမ္ပဇ္ဇတိ–ကား	(သံ+ပဒ+ယ+တိ။) ဒိဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
	ပဂေဝ–ကား	နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အ–ကာရန္တ။
(ဂ)	ဂတိ–ကား	(ဂမု+တိ) ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
(ဃ)	ဓာရာ–ကား	(ဓရ+ဏ) ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

(၇)

(ဃ) သတိသမ္ပဇညကိစ္စပရိဂ္ဂဟိတာဝေ–၌ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ သတိသမ္ပဇညကိစ္စဖြင့် သိမ်းဆည်းအပ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သတိသမ္ပဇညကိစ္စဖြင့် မသိမ်းဆည်းအပ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(က) ကိဋ္ဌာဝိ–ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(ဂ) ပန–ကား အရုစျတ္ထ, ဂရဟတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

ဣ္စဓေဝ–၌ ဓေဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

✔ ဤတတိယဈာန်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပဌမဈာန်, ဒုတိယဈာန်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ တတိယဈာန်၏ သိမ်မွေ့သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဓ)

(ဃ) ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ–

တ–ပစ္စည်းအရ "သတောသမ္ပဇာနော"ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ။ (ထုတ်မြ)

(ဃ) စိတ္တဿ ဂတိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ–၌ လိုအပ်သော ဂတိ–ကား တတိယဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း။

✔ ထိုတတိယဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ဒုတိယဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ စတုတ္ထဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပဌမဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ စတုတ္ထဈာန်ဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဃ) စိတ္တဿ ဂတိ + ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ–၌–

✔ စိတ္တဿ ဂတိ–အရ တတိယဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်–

ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ–၌ ဣသု–ဓာတ်အရ ပညာရှိတို့သန္တာန်၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်, ကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

(က) ပုရိမဇ္ဈာနေသုပိ + အတ္ထိ–၌–

✔ ပုရိမဇ္ဈာနေသု–အရ ပဌမဈာန်, ဒုတိယဈာန်သည်–

အတ္ထိ–အရ သတိ, ပညာအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဏုံ, ဈာန, မဂ္ဂ။ (၉)

===========

ဝါကျဉယျာဉ် (၂၂၆)

(က) ဣဒါနိ သုခဥ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတီတိ ဧတ္ထ ကိဥ္စာပိ တတိယဇ္ဈာနသမင်္ဂိနော သုခပဋိသံဝေဒနာဘောဂေါ နတ္ထိ။

(ခ) ဧဝံ သန္တေပိ ယသ္မာ တဿ နာမကာယေန သမ္ပယုတ္တံ သုခံ။

(ဂ) ယံ ဝါ တံ နာမကာယသမ္ပယုတ္တံ သုခံ၊ တံသမုဋ္ဌာနေနဿ ယသ္မာ အတိပဏီတေန ရူပေန ရူပကာယော ဖုဋ္ဌော၊ ယဿ ဖုဋ္ဌတ္တာ ဈာနာ ဝုဋ္ဌိတောပိ သုခံ ပဋိသံဝေဒေယျ။

(ဃ) တသ္မာ ဧတမတ္ထံ ဒဿေန္တော "သုခဥ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတီ"တိ အာဟ။

ဋ၊၂၁၉။ သာရတ္ထ၊၃၇၅။ ယောဇနာ၊၁၂၅။ မြည်သျှ၊၂၊၂၈၆။ ဘာဋီ၊၂၊၄၉၁။ မဒူသျှ၊၂၊၂၉၃။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ၊၃၇၀။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ၊၅၀၅။

(၁)

(က)(ခ)(ဃ)တို့ကို စတုက္ကနည်း

၁။ နနု တတိယဇ္ဈာနသမင်္ဂိနော သုခပဋိသံဝေဒနာဘောဂေါ နတ္ထိ။

၂။ အထ ကသ္မာ (ပါဠိယံ) "သုခဥ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတီ"တိ အာဟ။

၃။ ဧဝံ သန္တေပိ ယသ္မာ တဿ (တတိယဇ္ဈာနသမင်္ဂိနော) နာမကာယေန သမ္ပယုတ္တံ ယံ သုခံ အတ္ထိ၊ တံ သုခံ တတိယဇ္ဈာနသမင်္ဂီ ပဋိသံဝေဒေယျ၊ တသ္မာ ဧတမတ္ထံ ဒဿေန္တော

၄။ (ပါဠိယံ) "သုခဥ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတီ"တိ အာဟ။

http://www.dhammadownload.com

(က)(ဂ)(ဃ)တို့ကို စတုက္ကနည်း

၁။ နနု တတိယဇ္ဈာနသမင်္ဂိနော သုခပဋိသံဝေဒနာဘောဂေါ နတ္ထိ။
၂။ အထ ကသ္မာ (ပါဠိယံ) "သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတီ"တိ အာဟ။
၃။ ယံ ဝါ တံ နာမကာယ (ပ) တသ္မာ ဧဝမတ္ထံ ဒဿေန္တော။
၄။ (ပါဠိယံ) "သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတီ"တိ အာဟ။

(၂)

(က)စသည်သို့ ပစာနမူလဝါကျစကားကို မွှေ၍ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် "သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတီ" ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် တတိယဇ္ဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်အား သုခကို ခံစားအံ့ဟု နလုံးသွင်းခြင်းမရှိသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့–ကြောင့် –မမှုသင့်။ သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတိ–ဟု ဟောဟော်မူခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့် သေး၏။–ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဝါ) အဘယ်ကြောင့် သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတိ–ဟု ဘုရားရှင် ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (က)စသည်ကို မိန့်။

(ခ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် စောဒကာဘောဂကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ပရိဟာရာဘောဂနှင့် ပရိဟာရကို ပြတော်မူလိုသော ဆရာသည် (ခ)မိန့်။ (ခ)ဆိုသော်လည်း (ဂ)(ဃ)တိုင်အောင် မွှေတက်ရသည်။

(ဂ)သို့ ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် တတိယဇ္ဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဈာန်ဝင်စားခိုက် တတိယဈာန် စိတ်ဟုဆိုအပ်သော နာမကာယဖြင့် စေတသိကသုခကို ခံစား၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ တိုသို့ ...သော် တတိယဇ္ဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဈာန်ဝင်စားသော အခါ၌သာ သုခကို ခံစား၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဈာန်မှထသော အခါ၌ သုခကို ခံစားသည်၏အဖြစ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...အဗျာပိတ ...၏။ အဘယ်သို့လျှင် ဈာန်မှထသော အခါ၌ သုခကို ခံစားပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။ (ပါရာ–ဂဏ္ဌိသစ်)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် စေတသိကသုခကို ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟု ဆိုအပ်သော နာမကာယဖြင့် ခံစားခြင်းဟုဆိုအပ်သော အနက်ကို ပြတော်မူလိုသောကြောင့် "သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတီ"တိဟု ဟောတော်မူသောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းဆိုခဲ့ပြီး အကြောင်းတစ်မျိုးကြောင့်သာ "သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတိ"ဟု ဟောတော်မူ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်–ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် "သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတိ"ဟု ဟောတော်မူခြင်း၏ တခြားအကြောင်းတစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ–၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

အဓိပ္ပာယ်ကား။ ။ ဈာန်မှထသောအခါ၌လည်း ကာယိကသုခကို ကာယဝိညာဉ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟု ဆိုအပ်သော နာမကာယဖြင့် ခံစားခြင်းဟုဆိုအပ်သော အနက်ကို ပြလိုသောကြောင့်လည်း "သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတီ"ဟု ဟောတော်မူပါ၏–ဟူလို။

အမှာ။ ။ ဤကား မအူသျှအနက်ပေးထားသည့်အတိုင်း အဓိပ္ပာယ်ယူ၍ ကျမ်းတက်ပုံတည်း။

(၁)နံပါတ်စတုက္ကနယထုတ်ပုံနှင့်ယှဉ်ကြည့်။

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် တတိယဇ္ဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်၏(အား) သုခကို ခံစားအံ့ဟူသော နလုံးသွင်းမရှိဘဲ သုခကို ခံစားသည်၏အဖြစ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် နလုံးသွင်း မရှိမူ၍သာလျှင် သုခကို ခံစား၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။

http://www.dhammadownload.com

ထိုသို့-ကြောင့် နှလုံးသွင်းနှင့်တကွသုခကို ခံစားသည်၏အဖြစ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ -အဗျာပိတ-၏။ အဘယ်သို့လျှင် တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် နှလုံးသွင်း (အာဘောဂ)နှင့် တကွ သုခကို ခံစားပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။ (ပါရာ-ဂဏ္ဌိသစ်။ ၂။ ၂၀၇-၅။)

♦ ဣဒါနိ သဟာပိ အာဘောဂေန သုခပဋိသံဝေဒနံ ဒဿေတုံ "ယံ ဝါ တ"န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။(ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁၊၁၈၈။)

(၃)

(ခ) စေတသိကာဘောဂမှတပါး ပရိဟာရဘောဂနှင့် ပရိဟာရပြု ပက္ခန္တရ။ အဗျာပိတ-ပယ်။

(ဂ) ပက္ခန္တရ။ (ဃ) ဖလဝါကျ။ ဝိရောဓိ, နိရုတ္တက-ပယ်။

(ဂ) ဝါ-သဒ္ဒါထားရခြင်း

ရျာန်ဝင်စားနိုက် သုခကို ခံစားခြင်းဟူသော အနက်မှတပါး ဈာန်မှထသော အခါ၌ သုခကို ခံစားခြင်းဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။ (ပါရာ-ဂဏ္ဌိသစ်။ မအူသျှ)

(တစ်နည်း) နှလုံးသွင်းမှု(အာဘောဂ)မရှိဘဲ သုခကို ခံစားခြင်းဟူသော အနက်မှတပါး နှလုံးသွင်း (အာဘောဂ)နှင့်တကွ သုခကိုခံစားခြင်းဟူသောအနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီ)

(က)၌ ကိဥ္စာပိ-ထားရခြင်း

တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်အား သုခကို ခံစားအံ့ဟူသော နှလုံးသွင်း(အာဘောဂ) မရှိပါဘဲလျက် "သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတိ"ဟု ဟောတော်မူသော ပါဠိတော်စကားကို မနှစ်သက်၍ ထားသည်။

(၄)

(ဂ) တတော (သုခတော) + သမုဋ္ဌာနံ တံသမုဋ္ဌာနံ။ (တေန) (မအူသျှ)

✔ တ-ပုဒ်+သမုဋ္ဌာန-ပုဒ်သည်ငင်း၊ တ-အရ နာမကာယသမ္ပယုတ္တသုခ၏ + သမုဋ္ဌာနအရ အတိပဏီတစိတ္တဇရုပ်နှင့် အကြောင်း+အကျိုး စပ်-ငင်း ဈူ-နိ။

✔ နာမကာယသမ္ပယုတ္တသုခကြောင့်ဖြစ်သော အတိပဏီတိစိတ္တဇရုပ်တို့၏... ဇာတ်သည်

(ဝါ)နာမကာယသမ္ပယုတ္တသုခကြောင့်ဖြစ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပဋိသံဝေဒိယတေ ပဋိသံဝေဒနာ။ အာဘုဇနံ အာဘောဂေါ။

* သုခဿ + ပဋိသံဝေဒနာ သုခပဋိသံဝေဒနာ။

* သုခပဋိသံဝေဒနာယ + အာဘောဂေါ သုခပဋိသံဝေဒနာဘောဂေါ။

✔ သုခကို ခံစားခြင်း၏ + နှလုံးသွင်းအာဘောဂနှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိကစပ်- ဈူ-နိ။

✔ သုခကို ခံစားခြင်း၌ နှလုံးသွင်းခြင်းကြိယာသည် ပ-နိ။

(ဂ) ပဓာနဘာဝံ + နီတံ ပဏီတံ။ (ပ, နီ+တ။ န-ကို ဏ-ပြု။ သူစိ။)

* အတိဝိယ+ပဏီတံ အတိပဏီတံ။ (တေန)

(အတိသယဘောဂုဏ်၏ + မြတ်သောစိတ္တဇရုပ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်)

* ဖုသတီတိ ဖုဋ္ဌော။ (ဖုသ+တ။) (တစ်နည်း) ဖရတီတိ ဖုဋ္ဌော။ (ဖရ+တ။)

* ဖုဋ္ဌဿ + ဘာဝေါ ဖုဋ္ဌတ္တံ။ (တဒ္ဓိတ)

(တိဇ္ဇပကာယ၏ + နှံ့ခြင်းကြိယာနှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ နိဿယ+နိဿိတစပ်)

* ဝုဋ္ဌာတီတိ ဝုဋ္ဌိတော။ (ဝိ, ဉ, ဌာ+တ။)

(၅)

သန္တေ-ကား (အသ+အန္တ) ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ဂစ္ဆန္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(ခ) နာမကာယေန သမ္ပယုတ္တံ သုခံ-ဖြင့် သုခဥ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတိ၌ ကာယေနအရ ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟုဆိုအပ်သော နာမကာယကိုယူ၊ သုခံအရ သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော စေတသိကသုခကိုယူ-သိစေ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤ(က)ဝါကျ သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိတော်ကို "ကာယေန-ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်းဟူသော နာမကာယဖြင့်။ သုခံ-ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော စေတသိကသုခကို။ ပဋိသံဝေဒေတိ(မုချအားဖြင့်) ခံစား၏။ (ဝါ) ဈာန်ဝင်စားဆဲခဏ၌ ခံစား၏"ဟုပေး။

(ဂ) ယံ ဝါ တံ (ပ) ဈာနာ ဝုဋ္ဌိတောပိ သုခံ-ဖြင့် သုခဥ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတိ-၌ သုခအရ ကာယိကသုခကို ယူ-ရင်း၊ ကာယေနအရ ကာယဝိညာဉ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟုဆိုအပ်သော နာမကာယကို ယူ-ရင်း၊ နာမကာယနှင့် သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော စေတသိကသုခကြောင့်ဖြစ်သော အလွန်မွန်မြတ်သော စိတ္တဇရုပ်ဖြင့် တိဇရူပကာယ၏ ပြန့်နှံ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဈာန်မှထသော်လည်း တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာယိကသုခကို ခံစားရာ၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုရင်း သိစေသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤ(ဂ)ဝါကျ သံဝဏ္ဏနာနှင့် သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိတော်ကို "ကာယေန-ကာယဝိညာဉ်တည်းဟူသော နာမကာယဖြင့်။ သုခံ-(ကာယဝိညာဉ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သုခဝေဒနာ စေတသိက်ဟုဆိုအပ်သော) ကာယိကသုခကို။ ပဋိသံဝေဒေတိ-ဈာန်မှထသောအခါ ခံစား၏"ဟုပေး။

(၇)

(က) ကိဥ္စာပိ-ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။ (ခ) သစေပိ-၌ ပိ-ကား အရရချတ္ထ, ဂရဟတ္ထ။

(ဂ) ယံ ဝါ-၌ ဝါ-ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ ဝုဋ္ဌိတောပိ-၌ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(၈+၉)

(ဃ) အာဟ-၌ အနုတ္တအရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။

(ဂ) ဈာနာ ဝုဋ္ဌိတောပိ သုခံ-၌ သုခအရ သုခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်၌ယှဉ်သော ဝေဒနာကိုယူ။

(၁၀)

သုခံ + ပဋိသံဝေဒေတိ-၌-

✔ သုခံ-အရ တတိယဈာန်နှင့်ယှဉ်သော စေတသိကသုခဝေဒနာသည်-

ပဋိသံဝေဒေတိ-အရ တတိယဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ-ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာန။ (၈) (ဤကား (ခ)နှင့်အညီ ဈာန်ဝင်စားနိုက်)

(တစ်နည်း) သုခံ-အရ သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော စေတသိကသုခဝေဒနာသည်

ပဋိသံဝေဒေတိ-အရ ကာယဝိညာဉ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ-ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဣံ။ (၇) (ဤကား (ဂ)နှင့်အညီ ဈာန်မှထနိုက်ကို ရည်ရွယ်သည်)

=============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၂၇)

(က) ယံ ဒါနိ ယံ တံ အရိယာ အာစိက္ခန္တိ ဥပေက္ခကော သတိမာ သုခဝိဟာရီတိ ဧတ္ထ ယံဈာနဟေတု ယံဈာနကာရဏာ တံ တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂလံ ဗုဒ္ဓါဒယော အရိယာ အာစိက္ခန္တိ ဒေသေန္တိ ပညာပေန္တိ ပဋ္ဌပေန္တိ ဝိဝရန္တိ ဝိဘဇန္တိ ဥတ္တာနီကရောန္တိ ပကာသေန္တိ။

(ခ) ပသံသန္တီတိ အဓိပ္ပါယော။ (ဂ) ကိန္တိ?

(ဃ) ဥပေက္ခကော သတိမာ သုခဝိဟာရီတိ။

(င) တံ တတိယဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီတိ ဧဝမေတ္ထ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ခ)အနက်။ ။ ပသံသန္တိ–ချီးမွမ်းမြှောက်စားကုန်၏။ ဣတိ–သို့။ **အဓိပ္ပါယော**–ဒေသကပုဂ္ဂိုလ်အလိုတော်ကို။ (ဝါ) ဒေသကပုဂ္ဂိုလ်လိုအပ်သော အနက်ကို။ **ဝေဒိတဗ္ဗော–၏**။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၈၇။)
(တစ်နည်း) ပသံသန္တိ–ကုန်၏။ ဣတိ–ကား။ **အဓိပ္ပါယော–အဋ္ဌကထာဆရာ၏**အလိုတည်း။(ဘာဋီ၊၂။၄၉၂။)
(တစ်နည်း) ပသံသန္တိ–ကုန်၏။ ဣတိ(အယံ)–ကား။ **အဓိပ္ပါယော–(အာစိက္ခန္တိ)**အစရှိကုန်သောပုဒ်တို့၏အဓိပ္ပါယ်တည်း။ (မဒ္ဒုသျှ၊ ၂။ ၂၉၅။)

(၂)

(က)စသည်သို့ **အနုသန္ဓေ**

ဤသို့ ဣဒါနိ သုခဥ္စ ကာယေန (ပ) ပဋိသံဝေဒေတီ”တိ **အာဟ**–ဖြင့် သုခဥ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတိ–ဟူသော ပါဠိတော်ပုဒ်တို့၏ အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓ, သမုဒါယတ္ထ, **အဝယဝတ္ထကို** ပြဆိုပြီး၍ ဤယခုအခါ၌ “ယံ တံ အရိယာ **အာစိက္ခန္တိ** (ပ) သုခဝိဟာရီ” ဟူသော ပါဠိတော်ပုဒ်တို့၏ **အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ**ကို ပြလို၍ (က)စသည်မိန့်။

(ခ)ပါပနာဒိပဥှက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် အကြင်ဈာန်ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ထိုတတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်ကို ဘုရားစသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကြားကုန်၏ (ပ) ပြကြကုန်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ (တစ်နည်း) (က)ဖြင့် ဟံ တံ အရိယာ အာစိက္ခန္တိ–စသည်၌ **အာစိက္ခန္တိကို** ဒေသေန္တိ ပညာပေန္တိ–စသည်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် အာစိက္ခန္တိပုဒ်၏ သဒ္ဒတ္ထကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ) အာစိက္ခန္တိပုဒ်၏ အဓိပ္ပါယတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

နိသျှကျမ်းတက်။ ။(ဂ) ပသံသနာဓာရပုစ္ဆာကို ပြလို၍ **ကိန္တိ–ကိုမိန့်**။ (မဒ္ဒုသျှ)
(ဃ) ဝိဿဇ္ဇနာကို ပြလို၍ ဥပေက္ခကော–**အစမိန့်**။ (မဒ္ဒုသျှ)
(င) ယံ–ဟူသော အနိယတ်၏ တံ–ဟူသော နိယတ်ကိုထည့်၍ တံ တတိယံ ဈာနံ–နှင့်ယှဉ်၏ဟု ပြလို၍ တံ–**အစမိန့်**။ (မဒ္ဒုသျှ)

(င) ဥပနာဘောဂါဒိပဥှက

ဆရာ–သည်(က)(ခ)တို့ဖြင့် အကြင်ဈာန်ဟူသောအကြောင်းကြောင့် ထိုတတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်ကို ဘုရားစသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ချီးမွမ်းကုန်၏ဟု (အနိယမကို) ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းအနိယမသည် နိယမနှင့် မကင်းကောင်း, **မကင်းရာသည်** မဟုတ်ပါလော။ (တစ်နည်း) ယင်းအနိယမ၏ နိယမကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် **မဟုတ်ပါလော**။ ထိုသို့–ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ယင်းအနိယမ၏ နိယမကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...**ကထး အဘာယ်ပါနည်း**။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

(၃)

(ခ) ပသံသန္တီတိ အဓိပ္ပါယော–၌ **အဓိပ္ပါယော–ထားရခြင်း**

အာစိက္ခန္တိ–အစ ပကာသေန္တိ–အဆုံးရှိသော ဤအလုံးစုံသည် မနေနိုင် စောင်းတီးစကားစပ်၍သာ ဆိုသည် မဟုတ်၊ ကဲ့ရဲ့သပြီးပြက်နိုပ်နယ်လို၍ ဆိုသည်လည်း မဟုတ်၊ ချီးမွမ်းမြှောက်စားလို၍ဟု ဒေသကပုဂ္ဂိုလ်အလိုတော်ကို (ဝါ) ဒေသကပုဂ္ဂိုလ်လိုအပ်သော အနက်ကို ဖော်ပြလို၍ (ဝါ) ဖော်ပြရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (ခ)၌ အဓိပ္ပါယော–သဒ္ဒါထားသည်။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၈၇။)

(၄)

* **အရန္တိ အဓိဂစ္ဆန္တိ မဂ္ဂဖလမေဝါတိ အရိယာ**။

✔ အရ+ဏျ–သည် ငင်း၊ ရခြင်း, သိခြင်းကြိယာသည်ငင်း ဈ–နိ။
✔ အရိယာတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

http://www.dhammadownload.com

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ဗုဒ္ဓါ + အာဒိ + ယေသံ ဗုဒ္ဓသာဝကာနန္တိ ဗုဒ္ဓါဒယော။ (မအူသျှ)

* သတိ ယဿ အတ္ထိ, တသ္မိံ ဝါ ဝိဇ္ဇတီတိ သတိမာ။

✔ သတိ+မန္တု-ငင်း၊ သတိ၏ + ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏော၊ နိဿိတ+နိဿယစပ်-ငင်း ဗျု-နိ။

✔ သတိရှိသူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) သတိရှိသူတို့၏—ဓာတ်သည် ပ-နိ။

* သုခံ + ဝိဟာရိတုံ သီလံ + ယဿာတိ သုခဝိဟာရီ။ (မအူသျှ)

(တစ်နည်း) သုခံ ဝိဟရတိ သီလေနာတိ သုခဝိဟာရီ။

✔ ချမ်းသာစွာ နေခြင်းကြိယာသည် ဗျု-နိ။

✔ ချမ်းသာစွာနေလေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် ပ-နိ။

* အဓိပီယတိ စိတ္တေတိ အဓိပ္ပါယော။ ပယ-ဂမနေ+ဏော။ (ဓာန်ဋီ)

(တစ်နည်း)အဓိပီယတေတိ ဝါ အဓိပ္ပါယော။ (စိတ်၌ဖြစ်ခြင်းကြိယာ)

(၅)

(က)	တံ-ကား	သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ(သဗ္ဗနာမ်)၊ အ-ကာရန္တ။
	သတိမာ-ကား	တဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ဂုဏဝါဒိ၊ ဥ-ကာရန္တ။
	သုခဝိဟာရီ-ကား	တဿီလတဒ္ဓိတ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဤ-ကာရန္တ။
(င)	တံ-ကား	သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ(သဗ္ဗနာမ်)၊ အ-ကာရန္တ။
	ဥပသမ္ပဒ္ဒ-ကား	နိပါတ်၊အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) ယံ ဈာနဟေတု-ဖြင့် ယံ တံ အရိယာ-၌ ယံ-သဒ္ဒါ၏ ဟိတ်အနက်၌ နိပါတ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုငင်း(နိပါတလိင်္ဂပဒ)၊ ယင်း ယံ-သဒ္ဒါဖြင့် ဈာန်ကို စွဲယူ-ငင်း(နိပါတလိင်္ဂတ္တ) သိစေသည်။

♦ ယန္တိ ဟေတုအတ္ထေ နိပါတော၊ ယသ္မာတိ အတ္ထော။ ဓောနာဟ" ယံ ဈာနဟေတူ"တိ။ (သာရတ္ထ။)

(တစ်နည်း) ယံ ဈာနဟေတု-ဖြင့် ယံ တံ အရိယာ-၌ ယံ-သည် အနိယမဝါစကသဗ္ဗနာမ်ပုဒ် အဖြစ်ကိုငင်း(သဗ္ဗနာမလိင်္ဂပဒ)၊ ယင်း ယံ-သဒ္ဒါဖြင့် ဈာန်ကို စွဲယူ-ငင်း(သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္တ)၊ ယံ-၌ ပထမာဝိဘတ်သည် ဟိတ်အနက်၌ သက်-ငင်း(ဝိဘတျတ္ထ) သိစေသည်။ (မအူသျှ၊ ၂။ ၂၉၄။)

ယံ ဈာနကာရဏာ-ဖြင့် ယံ ဈာနဟေတု၌ ဟေတုသည် ကာရဏအနက်ဟော (ဝါ) ကာရဏ ၏ ပရိယာယ် ...ငင်း၊ ယ-နောင်, ဈာနဟေတု-နောင် ပဌမာဝိဘတ်၏ ပဥ္စမီဟိတ်အနက်၌ သက်-ငင်း သိစေသည်။ (မအူသျှ။ ပါရာ-ဂဏ္ဌိသစ်။)

တံ တတိယဇ္ဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂလံ-ဖြင့် ယံ တံ အရိယာ၌ တံ-ဖြင့် တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်ကို စွဲယူ-သိစေ။

ဗုဒ္ဓါဒယော အရိယာ-ဖြင့် ယံ တံ အရိယာ၌ အရိယာအရ အာစာရအရိယာ, ဒဿနအရိယာ, လိင်္ဂအရိယာတို့ကို မယူရ၊ ဘုရားအစရှိသော ပဋိဝေဓအရိယာတို့ကို ယူ-သိစေသည်။

ဒေသေန္တိ-ဖြင့် အာစိက္ခန္တိ၌ အာ, စိက္ခ-ဓာတ်သည် ဒေသနအနက်ဟော ...ငင်း၊ အာ-ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ...ငင်း သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ဒေသေန္တိ-ဖြင့် အာစိက္ခန္တိ၌ ပြောကြားကုန်၏ဟူသည် ပေါ့ပေါ့စားစားပြောကြား သည်မဟုတ်၊ တတိယဈာနလာဘီကျေးဇူးကို ဒေသနာအစဉ်သို့ တင်၍ ဓမ္မဂရုအားဖြင့် ဟောတော် မူသတည်းဟု သိစေသည်။

အမှာ။ ။ ဒေသေန္တိမှ ပကာသေန္တိတိုင်အောင် အဓိပ္ပါယတ္ထ, ဘာဝတ္ထ ပေါ်ပုံအကျယ်ကို (ပြည်သျှ၊၂။၂၈၆)၌ရှု။

http://www.dhammadownload.com

(ခ) ပသံသတ္ထီတိ အဓိပ္ပါယော-ဖြင့် အာစိက္ခတ္တိအစရှိသော ရှစ်ပုဒ်လုံးသည် ပြောကြားခြင်း အနက်(ကိတ္တနတ္ထ)ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။

♦ အာစိက္ခတ္တီတိ အာဒီနိ ပဒါနိ ကိတ္တနတ္ထာနီတိ အဓိပ္ပါယေနာဟ“ ပသံသတ္တီတိ အဓိပ္ပါယော”တိ။ (သာရတ္ထ)

(တစ်နည်း) ပသံသတ္တီတိ အဓိပ္ပါယော-ဖြင့် ဤအာစိက္ခတ္တိ-စသော အလုံးစုံသည် မနေနိုင် စောင်းတီး စကားစပ်၍သာ ဆိုမိန့်ဆိုရာမဟုတ်၊ ကဲ့ရဲ့သပြီုပြက်နှိပ်နယ်လို၍ ဆိုသည်လည်းမဟုတ်၊ ချီးမွမ်းမြှောက်စားလို၍ ဆိုခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၈၇။)

(ဂ) ကိန္တိ-ဖြင့် ယံ တံ အရိယာ အာစိက္ခန္တိ ဥပေက္ခကော သတိမာ သုခဝိဟာရီတိ (ပါဠိတော်) ၌ ယံ တံ အရိယာ အာစိက္ခန္တိ-နောင် “ကိန္တိ”ဟု (ပသံသနာကာရ ပုစ္ဆာဝါကျ)ထည့်၍ အနက်သမ္ဗန် ရမည်ကိုရင်း၊ ဥပေက္ခကော သတိမာ သုခဝိဟာရီတိ-သည် အာစိက္ခန္တိကြိယာ၏ အာစိက္ခဏာကာရ၊ ပသံသနာကာရ၏အဖြစ်ကိုရင်း သိစေသည်။(မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၀၇။)

♦ ကိန္တိတိ ပသံသနာကာရပုစ္ဆာ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၆။)

(ဃ)ဖြင့် အာစိက္ခန္တိ၌ အာစိက္ခဏာကာရအဖြစ်ကို သိစေသည်။ (ဝါ) အာစိက္ခန္တိ၌ ချီးမွမ်းကုန်၏ ဟူသည် “ဥပေက္ခကော, သတိမာ, သုခဝိဟာရီ”ဟူ၍ ချီးမွမ်းသတည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(တစ်နည်း) (ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် ပါဠိတော်၌ “ဥပေက္ခကော သတိမာ သုခဝိဟာရီ”ပုဒ်တို့ကို အာစိက္ခန္တိ၌ အာစိက္ခဏာကာရ၏ အဖြစ်ဖြင့် စပ်၍ အနက်သမ္ဗန်ရမည်ဟု သိစေသည်။

(င)ဖြင့် ယံ တံ အရိယာ အာစိက္ခန္တိ-၌ ယံဟူသော အနိယတ်၏ နိယတ်ကို တံဟု တတိယဈာန်နှင့် တွဲစပ်၍ အနက်သမ္ဗန်ရမည်ဟု သိစေသည်။

(၉)

အာစိက္ခန္တိ-၌ အာ, စိက္ခ-ဓာတ်အရ ဘုရားစသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏သန္တာန်၌ ချီးမွမ်းပြောကြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍-

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်တို့သည် ဒီပကတ္ထ။
✔ ဥပေက္ခကော သတိမာ သုခဝိဟာရီဟူသောဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် (ဝါ) ဂုဏ်တို့သည် ပကာသနတ္ထ။
✔ ပါရမီဉာဏ် ဝိပဿနာဉာဏ်စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ ထိုသို့ချီးမွမ်းသဖြင့် နောင်လာနောက်သားပုဂ္ဂိုလ်များ တတိယဈာန်ရအောင် အားထုတ် လိုခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

“ယံ + တံ + အရိယာ + အာစိက္ခန္တိ” ၌-

✔ ယံ-အရ တတိယဈာန်သည်-
အာစိက္ခန္တိ-၌ အာ, စိက္ခ-ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်တော်အား (ဝါ)ဒေသနာဉာဏ်ပြဌာန်း သော မဟာကြိယာဉာဏသံ-စိတ္တုပ္ပါဒ်အား ပကတူ-ပြု။ ပြိုင်။ ။မရှိ။
✔ တံ-အရ တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် (ဝါ)တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓပဉ္စကသည် အာစိက္ခန္တိ-၌ အာ, စိက္ခ-ဓာတ်အရ -အား အာရမ္မဏ-ပြု။ (ပြိုင်=အာ, ပုရေ, အတ္ထိ အဝိ။ ၄။)
✔ အရိယာ-အရ အရိယာတို့၏သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ်တော် ည်- အာစိက္ခန္တိ-၌ အာ, စိက္ခ-ဓာတ်အရ ယင်းဒေသနာဉာဏ်တော်နှင့် သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ-ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညု, သမ္ပ၊ ဟေ, ဓိ, ဣ, မဂ္ဂ။ (၁၀)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) အရိယာ–အရ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ၁, ၃, ၂–နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားသည်–
အာစိက္ခန္တိ–၌ အာ, စိက္ခ–အရ ၃, ၁, ၂–နာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ သဟငယ် (၇)။ (ယထာရဟ ၁၃။)
(တစ်နည်း) အရိယာ–အရ မဟာဘုတ်–၄–ပါးသည်
အာစိက္ခန္တိ–၌အာ, စိက္ခ–ဓာတ်အရ ဝစီဝိညတ်အား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး(၄)။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၂၈)

(က) ကသ္မာ ပန တံ တေ ဧဝံ ပသံသန္တိ?
(ခ) ပသံသာရဟတော။
(ဂ) အယဉှိ ယသ္မာ အတိမဓုရသုခေ သုခပါရမိပ္ပတ္တေပိ တတိယဇ္ဈာနေ ဥပေက္ခကော၊ န တတ္ထ သုခါဘိသင်္ဂေန အာကဍ္ဎီယတိ။
(ဃ) ယထာ စ ပီတိ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ ဥပဋ္ဌိတသတိတာယ သတိမာ။
(င) ယသ္မာ စ အရိယကန္တံ အရိယဇနသေဝိတမေဝ အသံကိလိဋ္ဌံ သုခံ နာမကာယေန ပဋိသံဝေဒေတိ၊ တသ္မာ ပသံသာရဟော။
(စ) ဣတိ ပသံသာရဟတော နံ အရိယာ တေ ဧဝံ ပသံသာဟေတုဘူတေ ဂုဏေ ပကာသေန္တော "ဥပေက္ခကော သတိမာ သုခဝိဟာရီ"တိ ဧဝံ ပသံသန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဋ္ဌ။၂၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၇၆။ ယောဇနာ။၁၂၆။ ပြည်သျှ၊၂။၂၈၈။ ဘာဋီ၊၂။၄၉၂။ မဒ္ဒသျှ၊၂။၂၉၆။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။၅၀၇။

(၁)

(က)(ခ)ကို "လိုက်,လှန်း,ပြန်,ထည့်၊ ပြင်တုံဘိ၊ ငါးရှိအစပ်မျိုး"နှင့်အညီ အနက်

(က) ပန–စောဒနာဦးအံ့။ ကသ္မာ–ကြောင့်။ တံ တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂလ–ကို။ တေ (ဗုဒ္ဓါဒယော အရိယာ)–တို့သည်။ ဧဝံ–ဤသို့ "ဥပေက္ခကော သတိမာ သုခဝိဟာရီ"ဟူ၍။ ပသံသန္တိ–ကုန်သနည်း။ ဣတိ(အယံ)–ကား။ စောဒနာ–တည်း။

(ခ)(တဿ တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂလဿ–၏။ (ဝါ) သည်။ တေသံ(အရိယာနံ)–တို့၏။ ဧဝံ–ဤသို့ "ဥပေက္ခကော သတိမာ သုခဝိဟာရီ"ဟူ၍။) ပသံသာရဟတော– ချီးမွမ်းခြင်းငှာထိုက်ပေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ တံ တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂလ–ကို။ တေ (ဗုဒ္ဓါဒယော အရိယာ)–တို့သည်။ ဧဝံ–...ဟူ၍။ ပသံသန္တိ–ကုန်၏။ (မဒ္ဒသျှ၊ ၂။ ၂၉၆။)

(၂)

(ခ)သို့ အနုသန္ဓေ

(က)ဖြင့် အမေးပုစ္ဆာစောဒနာကို ပြပြီး၍ အဖြေဝိဿဇ္ဇနာသောဓနာကိုပြလို၍ (ခ)မိန့်။(ပက္ခန္တ)

(ဂ) ဥပနာသောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ချီးမွမ်းခြင်းငှါထိုက်ပေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုတတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်ကို ဘုရားအစရှိသော အရိယာတို့သည် "ဥပေက္ခကော, သတိမာ, သုခဝိဟာရီ"ဟူ၍ ချီးမွမ်းကြကုန်၏ဟု (အကျဉ်းအားဖြင့်) ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ "ဥပေက္ခကော, သတိမာ, သုခဝိဟာရီ"ဟူ၍ ချီးမွမ်းထိုက်သည်၏အဖြစ်ကို ခွဲခြမ်းစိပ်ဖြာ၍ အကျယ်မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ဤတတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ "ဥပေက္ခကော, သတိမာ, သုခဝိဟာရီ"ဟူ၍ ချီးမွမ်းထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အကျယ်ပြဆိုပုံကား

http://www.dhammadownload.com

အဘာယ်ပါနည်း။ (ဝါ) အဘာယ်သို့လျှင် ဤတတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ "ဥပေက္ခကော, သတိမာ, သုခဝိဟာရီ"ဟူ၍ ချီးမွမ်းထိုက်သည်၏အဖြစ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ သိရပါမည်နည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။ မှတ်ချက်။ ။ (ဂ)ဆိုသော်လည်း (င)တိုင်အောင် ဖျော်တက်ရသည်။

(ဂ)ဖြင့် တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ "ဥပေက္ခကော"ဟု ချီးမွမ်းထိုက်ပုံကို ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ "သတိမာ"ဟူ၍ ချီးမွမ်းထိုက်ပုံကို ပြသည်။

(င)ဖြင့် တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ "သုခဝိဟာရီ"ဟူ၍ ချီးမွမ်းထိုက်ပုံကို ပြသည်။

(ရှေ့နောက်ထောက်ဆ ပက္ခ+ပက္ခန္တရခွဲ၊ ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ)

(စ) နိဂမနဝါကျ။

(၄)

(ဂ) မဓု + ယဿ အတ္ထိ, တသ္မိံ ဝါ ဝိဇ္ဇတီတိ မဓုရံ။(မဓု+ရ။) (ကစ္စည်း။၃၆၇။)

* အတိဝိယ + မဓုရံ အတိမဓုရံ။

* အတိမဓုရံ + သုခံ + ယသ္မိံ တတိယဈာနေတိ အတိမဓုရသုခံ။ (တသ္မိံ)

✔ အတိမဓုရ+သုခ+ယ–သည်ရင်း၊ အလွန်ကောင်းမြတ်သော သုခ၏ + တတိယဈာန်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ ဌာနီ+ဌာန–စပ်–ရင်း ဗျူ–နိ။

✔ အလွန်ကောင်းမြတ်သော သုခရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ပသံသနံ ပသံသာ။ အရဟတီတိ အရဟော။

* ပသံသံ + အရဟော ပသံသာရဟော။

(တစ်နည်း) ပသံသိတုံ + အရဟတီတိ ပသံသာရဟော–ဟုပြု။ (မအူသျှ၊ ၂။ ၂၉၆။)

(ချီးမွမ်းခြင်း၏ + တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

(ဂ) ပရမာနံ + ဘာဝေါ ပါရမီ။ ပရမာနံ ဝါ ကမ္မံ ပါရမီ။ (ပရမ+ဏ။)(မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၇၈။)

(တစ်နည်း)ပရမံ့ယေဝ ပါရမီ။ ပရမ–ပုဒ်၊သွတ္ထ–ဏ–ပစ္စည်း၊ ဝီ–ဤ–ပစ္စည်း။(ပါ–ဘာဋီ၊၁။၆၁၈။)

* သုခဿ + ပါရမီ သုခပါရမီ။ သုခပါရမိံ + ပတ္တံ သုခပါရမိပ္ပတ္တံ။ (တသ္မိံ)

* အဘိအတိရေကံ + သင်္ဂေါ အဘိသင်္ဂေါ။

* သုခသ္မိံ + အဘိသင်္ဂေါ သုခါဘိသင်္ဂေါ။ (တေန)

♦ သုခ၌ + အလွန်ကပ်ငြိခြင်းသည်။ (မအူသျှ)

(တစ်နည်း) အဘိသဇ္ဇတီတိ အဘိသင်္ဂေါ။ သုခသ္မိံ + အဘိသင်္ဂေါ သုခါဘိသင်္ဂေါ။

♦ သုခ၌ + ငြိကပ်တတ်သော တဏှာသည်။ (ဘာဋီ)

(ဃ) ဥပဋ္ဌိတာ + သတိ + အဿ တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂလဿာတိ ဥပဋ္ဌိတသတိ။

* ဥပဋ္ဌိတသတိဿ + ဘာဝေါ ဥပဋ္ဌိတသတိတာ။(တာယ)

(င) ကာမီယတီတိ ကန္တံ။ (ကမု+တ။)

* အရိယေဟိ + ကန္တံ အရိယကန္တံ။ (အရိယာတို့နှစ်သက်အပ်သော သုခ)

* အရိယာ စ + တေ + ဇနာ စာတိ အရိယဇနာ။ တေဟိ + သေဝိတံ အရိယဇနသေဝိတံ။

(စ) ပသံသာယ + ဟေတု ပသံသာဟေတု။

* ပသံသာဟေတု + ဟုတွာ + ဘူတာ ပသံသာဟေတုဘူတာ။ (တေ)

* အတ္တနော ဒဗ္ဗံ ဂုဏေတိ ပကာသေတီတိ ဂုဏော။ (ဂုဏ+အ။)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

ပါဠိရမိ–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ နဒါဒိ၊ ဤ–ကာရန္တ။
ဥပဋ္ဌိတသတိ–ကား သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
ဥပဋ္ဌိတသတိတာယ–ကား ဘာဝတဒ္ဓိတ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

(၆)

(ဃ) ဥပဋ္ဌိတသတိတာယ–ဖြင့် သတိမာဌ် (သတိ+မန္တု) မန္တု–ပစ္စည်း၏ အသယတ္ထိတဒ္ဓိတ် အနက်၌ သက်–ရင်း၊ သတိ အဿ အတ္ထိ, အသို့ ဝါ ဝိဇ္ဇတီတိ သတိမာ–ဟု ပြု–ရင်း သိစေ။

♦ သံဝဏ္ဏောတဗ္ဗ၊ တဒ္ဓိတ၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိနှင့် ဖွင့်၍ပြ၊ အဿတ္ထိ–ဟု ကြံစရာ။(သံဝဏ္ဏနာနိယ။ ၁၁။)

(၇)

(င) အရိယကန္တမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ အရိယာတို့သည် နှစ်သက်အပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ အရိယာတို့သည်မနှစ်သက်အပ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ အရိယာတို့သည် နှစ်သက်အပ်သော တတိယဈာနစေတသိကသုခသည် အနုညာတတ္ထ။

♦ နောက်ပဒမှာ၊ ဧဝပါ၊ မျှစွာရွေးကလှမ်း။

♦ ဧဝ–ဖြင့် အကန္တကို ကန့်သည်။ စ–ဖြင့် ဈာန်သုခကိုဆည်းသည်။ (မအူသျ၊ ၂။ ၂၉၇။)

အရိယဇနသေဝိတမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ အရိယာတို့သည် မှီဝဲအပ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ အရိယာတို့သည် မမှီဝဲအပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ အရိယာတို့သည် မှီဝဲအပ်သော တတိယဈာနစေတသိကသုခသည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) ဟိ–ကား ဝိတ္ထာရတ္ထ။ ဝိ–ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ။
(ဃ) စ–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ (င) စ–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။

(၈+၉)

(စ) ပသံသန္တိ–၌ ဓာတ်–အရကို (၂၂၇)ဝါကျ အာစိက္ခန္တိ–အရနှင့်အတူထုတ်။
သုခါဘိသင်္ဂေန–အရ တဏှာလောဘကိုယူ။ လက္ခဏာဒိထုတ်။ (၄။ ၂၉၁။)

(၁၀)

(ဂ) အယံ + တတိယဈာနေ ဥပေက္ခကော–၌–

✔ အယံ–အရ ဈာနုပေက္ခာဟု ဆိုအပ်သော တတြမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက်သည်–
ဥပေက္ခကော–အရ တတိယဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညသမ္ဘ၊ ဈာန။(၇)

(က) တံ + ပသံသန္တိ–၌–

✔ တံ–အရ တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓာပဥ္စကသည်–
ပသံသန္တိ–၌ ပ, သံသ–ဓာတ်အရ ချီးမွမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော မဟာကု, ကြိယာဉာဏသံ–စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာ, ပု, အတ္ထိ, အဝိ။(၄)

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ်(၂၂၉)

(က) သုခဿ စ ပဟာနာ, ဒုက္ခဿ စ ပဟာနာတိ ကာယိကသုခဿ စ ကာယိကဒုက္ခဿ စ ပဟာနာ။

(ခ) ပုဗ္ဗေဝါတိ တဉ္စ ခေါ ပုဗ္ဗေဝ။

(ဂ) သောမနဿဒေါမနဿာနံ အတ္ထင်္ဂမာတိ စေတသိကသုခဿ စ စေတသိကဒုက္ခဿ စာတိ ဣမေသမ္ပိ ဒွိန္နံ ပုဗ္ဗေဝ အတ္ထင်္ဂမာ၊ ပဟာနာ ဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

(ဃ) ကဒါ ပန နေသံ ပဟာနံ ဟောတိ?

(င) စတုန္နံ ဈာနာနံ ဥပစာရက္ခဏေ။

(စ) သောမနဿံ ဟိ စတုတ္ထဇ္ဈာနဿ ဥပစာရက္ခဏေယေဝ ပဟီယတိ၊ ဒုက္ခဒေါမနဿသုခါနိ ပဌမဒုတိယတတိယဇ္ဈာနာနံ ဥပစာရက္ခဏေသု။

ဋ။ ၂၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၆။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၈၉။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၉၃။ မအူသျှ၊ ၂။ ၂၉၉။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၀၇။

(၁)

သုခဿ စ ပဟာနာ ဒုက္ခဿ စ ပဟာနာ ပုဗ္ဗေဝ သောမနဿဒေါမနဿာနံ အတ္ထင်္ဂမာ-(ပါဠိတော်)ကို သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီအနက်

ပုဗ္ဗေဝ-ရှေးဦးကလျှင်။ သုခဿ စ-ကာယိကသုခကိုလည်း။ ပဟာနာ-ခြင်းကြောင့်။ ဒုက္ခဿ စ-ကာယိကဒုက္ခကိုလည်း။ ပဟာနာ-ကြောင့်။ သောမနဿဒေါမနဿာနံ-စေတသိကသုခ, စေတသိကဒုက္ခတို့၏။ ပုဗ္ဗေဝ-လျှင်။ အတ္ထင်္ဂမာ-ချုပ်ခြင်းကြောင့်။ (ပါဠိတော်နိသျှ။၁၀၂။)

မှတ်ချက်။ ။ ပုဗ္ဗေဝ-ကား မဇ္ဈေဒီပက, ကာကောလောကနည်းရသောပုဒ်တည်း။

(စ)ကို ဥပစာရက္ခဏေယေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဧဝတ္ထဖလထည့်၍ အနက်ပေး

ဟိ-ချဲ့။ သောမနဿံ-စေတသိကသုခကို။ စတုတ္ထဇ္ဈာနဿ-၏။ ဥပစာရက္ခဏေယေဝ-လျှင်။ ပဟီယတိ-၏။ (စတုတ္ထဇ္ဈာနေ-၌။ န ပဟီယတိ-အပ်။)

ဒုက္ခဒေါမနဿသုခါနိ ပဌမဒုတိယတတိယဇ္ဈာနာနံ ဥပစာရက္ခဏေသု-ကို ယထာက္ကမ, ယထာသချာနည်းဖြင့် အနက်ပေး

ဒုက္ခံ-ကာယိကဒုက္ခကို။ ပဌမဇ္ဈာနဿ-၏။ ဥပစာရက္ခဏေ-၌။(ပဟီယတိ-၏။)

ဒေါမနဿံ-စေတသိကဒုက္ခကို။ ဒုတိယဇ္ဈာနဿ-၏။ ဥပစာရက္ခဏေ-၌။(ပဟီယတိ-၏။)

သုခံ-စေတသိကသုခကို။ တတိယဇ္ဈာနဿ-၏။ ဥပစာရက္ခဏေ-၌။(ပဟီယတိ-၏။)

(၂)

(ခ)ဝါကျ န စတုတ္ထဇ္ဈာနက္ခဏေ-သို့ ဥပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (ခ) တဉ္စ ခေါ ပုဗ္ဗေဝ-ဖြင့် သုခဿ စ ပဟာနာ ဒုက္ခဿ စ ပဟာနာ ပုဗ္ဗေဝ သောမနဿဒေါမနဿာနံ အတ္ထင်္ဂမာဟူသော ပါဠိတော်၌ ပုဗ္ဗေဝကို အတ္ထင်္ဂမာဟူသော နောက်ပုဒ်၌သာ စပ်ရမည် မဟုတ်၊ ပဟာနာဟူသော ရှေ့ပုဒ်၌လည်း စပ်၍ အနက်ပေးရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ပုဗ္ဗေဝ၌ ဧဝ၏ ဧဝတ္ထဖလ (ဝါ) နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ပုဗ္ဗေဝ၌ ဧဝ၏ ဧဝတ္ထဖလ (ဝါ) နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် န စတုတ္ထဇ္ဈာနက္ခဏေ-မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ)(င)သို့ မအူသျှ ကျမ်းတက်ပုံ

ပုဗ္ဗေဝဟု သာမညအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုပယ်ရာအခါကို မေးလို၍ ကဒါ ပန-အစမိန့်။ ဝိဿဇ္ဇနာကို ပြလို၍ စတုန္န-အစမိန့်။ (မအူသျှ၊၂။၃၀၀။)

(ဃ)(င) ဥပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် သုခဿ စ ပဟာနာ-စသော ပုဒ်တို့၏ အဘိဓေယျတ္ထနှင့် တကွ အစပ်သမ္ဗန်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ (တစ်နည်း) ဆရာ-မြတ်စွာဘုရားသည် "သုခဿ စ ပဟာနာ ဒုက္ခဿ စ ပဟာနာ ပုဗ္ဗေဝ-စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ပုဗ္ဗေဝဟုသာမညအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ရှေးဖြစ်သော အခါမှန်သမျှကို ယူအပ်၏ဟူသော အနက်သဘော သင့်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ (တစ်နည်း) ဟောတော်မမူသင့်။ ကာလအထူးကို ထင်ရှားသိနိုင်ရန် ပုစ္ဆာ, ဝိဿဇ္ဇနာထုတ်၍ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ကာလအထူးကို ထင်ရှားသိနိုင်ရန် ပုစ္ဆာ, ဝိဿဇ္ဇနာကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)(င)မိန့်။

(စ)ဥပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (င)ဖြင့် သုခ, ဒုက္ခ, သောမနဿ, ဒေါမနဿတို့ကို ဈာန်(၄)ပါးတို့၏ ဥပစာရက္ခဏ၌ ပယ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤမည်သော ဝေဒနာကို ဤမည်သော ဈာန်၏ ဥပစာရက္ခဏ၌ ပယ်အပ်၏ဟူ၍ အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဤမည်သော ဝေဒနာကို ဤမည်သော ဈာန်၏ ဥပစာရက္ခဏ၌ ပယ်အပ်၏ဟူ၍ အကျယ်အားဖြင့် ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။ (ဝိတ္ထာရ)

(၃)

(င)ဖြင့် အဗျာပိတ၊ (တစ်နည်း) ပုစ္ဆာ+ဝိဿဇ္ဇနာ ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ-ပယ်။

(၄)

(က) ကာယေ + နိယုတ္တံ ကာယိကံ။ ကာယိကံ + သုခံ ကာယိကသုခံ။ (တဿ)

✔ သုခဿဟာဂုတ်ကာယဝိညာဏ်၌ ယှဉ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်၏ + သုခဝေဒနာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်- ဗျု-နိ။

✔ သုခဝေဒနာတို့၏... ဓာတ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ကာယိကံ + ဒုက္ခံ ကာယိကဒုက္ခံ။ (တဿ)

(ခ) စတုတ္ထဈာနဿ + ခဏော စတုတ္ထဈာနက္ခဏော။ (တသို့)

(ဂ) စေတသိ + နိယုတ္တံ စေတသိကံ။ (စေတ+ဏ္ဏက။)

(စိတ်၏ + စေတသိကံနှင့် နိဿယ+နိဿိတစပ်)

* စေတသိကံ + သုခံ စေတသိကသုခံ။ စေတသိကံ + ဒုက္ခံ စေတသိကဒုက္ခံ။ (တဿ)

(၅)

(ခ) ပုဗ္ဗေ-ကား — သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(ဂ) အတ္ထင်္ဂမာ-ကား — သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

အတ္ထင်္ဂမာ-၌ အတ္ထ-ကားကိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အကာရန္တ။

♦ အတ္ထသဒ္ဒေါ နိဗ္ဗာနဝစနော နပုံသကလိင်္ဂေါ။ (နီတိ၊ ပဒ။ ၃၃၆။)

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(က)ဖြင့် သုခဿ စ ပဟာနာ ဒုက္ခဿ စ ပဟာနာ၌ သုခအရ ကာယိကသုခကို, ဒုက္ခအရ ကာယိကဒုက္ခကို ယူ... သိစေသည်။

(ခ) တဠ ဓေါ ပုဗ္ဗေဝ–ဖြင့် သုခဿ စ ပဟာနာ–စသော ပါဠိတော်၌ ပုဗ္ဗေဝကို အတ္ထင်္ဂမာ ဟူသော နောက်ပုဒ်၌သာ စပ်အပ်သည် မဟုတ်သေး၊ ပဟာနာဟူသော ရှေးပုဒ်၌လည်း စပ်ရမည်ဟု သိစေ။ (သမ္ဗန္ဓ, ဘာဝတ္ထ)

(တစ်နည်း) သုခဿ စ ပဟာနာ–စသော ပါဠိတော်၌ ပုဗ္ဗေဝပုဒ်သည် အတ္ထင်္ဂမာဟူသော နောက်ပုဒ်ကိုသာ ငဲ့သည် မဟုတ်သေး၊ ပဟာနာဟူသော ရှေးပုဒ်ကိုလည်း ငဲ့၏–ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေ။

န စတုတ္ထဇ္ဈာနက္ခဏေ–ဖြင့် ပုဗ္ဗေဝ၌ ဧဝသဒ္ဒါသည် သန္နိဋ္ဌာနတ္ထကို မဟော၊ အဝဓာရဏတ္ထကို ဟော... ၎င်း၊ ယင်း ဧဝ၏ ဧဝတ္ထဖလကား (ဝါ) နိဝတ္တေဗ္ဗတ္ထကား န စတုတ္ထဇ္ဈာနက္ခဏေပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း သိစေသည်။

♦ နိယမေစာအဝဓာရဏေ၊ သန္နိဋ္ဌာနေ စ ဝုစ္စတေ။

ပဒပူရဏေမတ္တေ စ၊ ဧဝ သဒ္ဒေါ ဝိဘာဝနာ။

(ဂ) စေတသိကသုခဿ စ စေတသိကဒုက္ခဿ စ–ဖြင့် သောမနဿဒေါမနဿာနံ၌ သောမနဿအရ စေတသိကသုခကို, ဒေါမနဿအရ စေတသိကဒုက္ခကို ယူရမည်ကို ၎င်း၊ သောမနဿဥ + ဒေါမနဿဥ သောမနဿဒေါမနဿာနိဟု ဒွန်သမာသ်ဝစနတ္ထပြု–၎င်း သိစေသည်။

ဣတိ ဣမေသမ္ပိ ဒွိန္နံ–ဖြင့် သောမနဿဒေါမနဿဟူသော ဒွန်သည် သမာဟာရဒွန်မဟုတ် အသမာဟာရဒွန်အဖြစ်ကို သိစေသည်။

ပုဗ္ဗေဝ အတ္ထင်္ဂမာ–ဖြင့် ပုဗ္ဗေဝကို ပဟာနာဟူသော ရှေးပုဒ်၌သာ စပ်ရသည်မဟုတ်၊ အတ္ထင်္ဂမာဟူသော နောက်ပုဒ်၌လည်း စပ်ရမည်ဟု သိစေသည်။

ပဟာနာ ဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ ဟောတိ–ဖြင့် အတ္ထင်္ဂမာ၌ (သောမနဿ, ဒေါမနဿတို့၏) ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းဟူသည် (သောမနဿ, ဒေါမနဿတို့ကို) ပယ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(၇)

(ခ) ပုဗ္ဗေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဈာန်လေးပါးတို့၏ ဥစာရက္ခဏသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ စတုတ္ထဈာနက္ခဏသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(စ) စတုတ္ထဈာနဿ ဥပစာရက္ခဏေယေဝ–၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ စတုတ္ထဈာန်၏ ဥစာရက္ခဏသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ စတုတ္ထဈာနက္ခဏသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(က)၌	စ(၂)လုံးသည်	အညမညသမုစ္စယတ္ထ။
(ခ)၌	စ(၂)လုံးသည်	သမုစ္စယတ္ထ, ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။
	ခေါ–ကား	ပဒပူရဏမတ္တ။
(ဂ)	ဣမေသမ္ပိ–၌ ပိ–ကား	အဝယဝသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ, သမုစ္စယတ္ထ။
(ဃ)	ပန–ကား	ပက္ခန္တရတ္ထ၊ (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

စတုတ္ထဈာနသ–အရ

✔ စတုတ္ထဈာန်သည် ဒသနတ္တ။

✔ တတိယဈာန်သည် (ဝါ) ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုတို့သည် ဒီပကတ္တ။

✔ စတုတ္ထဈာနသမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပထမ, ဒုတိယဈာန်စသည်သည် ဝိဘာဝတ္တ။

✔ စတုတ္ထဈာန်ဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္တ။

"(စ) အတ္ထာပန္န, အတ္ထာပတ္တိသိဒ္ဓိ"

(စ) သောမနဿံ စတုတ္ထဈာနဿ ဥပစာရက္ခဏေယေဝ ပဟီယတိ–၌ သောမနဿကို စတုတ္ထဈာန်၏ ဥပစာရက္ခဏ၌သာ ပယ်အပ်၏ဟု အနွယကို ဆိုသဖြင့် စတုတ္ထဈာန်ခဏ၌ မပယ်အပ် ဟူသော ဗျတိရေကအနက်ကို ဆ၍ သိရသောကြောင့် အတ္ထာပန္န, အတ္ထာပတ္တိသိဒ္ဓိ–ရသည်။

(၁၀)

(င) စတုန္နံ ဈာနာနံ + ဥပစာရက္ခဏေ–၌–

✔ ဥပစာရက္ခဏေ–အရ ဥပစာရဈာန်ပစ္စည်းတရားသည်;–

စတုန္နံ ဈာနာနံ–အရ ဈာန်(၄)ပါး ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ပကတူပ–ပြု။

(တစ်နည်း) အနန္တရ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, အာသေ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။ (၆)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၀)

(က) ဧတ္ထာဟ "အထေဝံ တဿ တဿ ဈာနဿုပစာရေ ပဟီနာပိ ဧတာ ဝေဒနာ ဣဓ ကသ္မာ သမာဟဋာ"တိ။

(ခ) သုခဂ္ဂဟဏတ္ထံ။

(ဂ) အပိ စ အဒုက္ခမသုခါယ စေတောဝိမုတ္တိယာ ပစ္စယဒဿနတ္ထဉ္စာပိ ဧတာ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(ဃ) သုခဒုက္ခပ္ပဟာနာဒယော ဟိ တဿာ ပစ္စယာ။

(င) ယထာဟ "စတ္တာရော ခေါ အာဝုသော ပစ္စယာ အဒုက္ခမသုခါယ စေတောဝိမုတ္တိယာ သမာပတ္တိယာ (ပ) သမာပတ္တိယာ"တိ။

ဋ္ဌ။၂၂၁၊၂၂၂။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၈။ ပြည်သျှ၊၂။၂၆၅။ ဘာဋီ၊၂။၄၉၈။ မအုသျှ၊၂။၃၀၉။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၅၁၀။

(၁)

(ဂ) အပိ စ–ထိုမှတပါးလည်း။ (တစ်နည်း) အပရော–သော။ နယော–အပိ စ–ကိုလည်း။ (မယာ။ ဝုစ္စတေ။) အဒုက္ခမသုခါယ–သော။ စေတောဝိမုတ္တိယာ–စိတ်၏ ပဋိပက္ခမှလွတ်ကြောင်းဖြစ်သော စတုတ္ထဈာန်သမာပတ်၏။ ပစ္စယဒဿနတ္ထဉ္စာပိ–ရခြင်း၏ ဥပါယ်ဖြစ်သော ပစ္စည်းကို ပြခြင်းငှာလည်း။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) ရခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြခြင်းအကျိုးငှာလည်း။ (ဘာဋီ) ဧတာ–ဤဝေဒနာတို့ကို။ ဝုတ္တာ–တပေါင်းတည်းဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။ ဣတိ။ ဝေဒိတဗ္ဗာ–ကုန်၏။

♦ အဒုက္ခမသုခါယ စေတော ဝိမုတ္တိယာတိ ဣဒမေဝ စတုတ္ထံ ဈာနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ပစ္စယဒဿနတ္ထန္တိ အဓိဂမဿ ဥပါယဘူတပစ္စယဒဿနတ္ထံ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၈။)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ဟိ–ရဲ့။ သုခဒုက္ခပ္ပဟာနာဒယော–သုခိန္ဒြေ၊ ဒုက္ခိန္ဒြေကို ပယ်တတ်သည် အစရှိကုန်သော ဥပစာရနှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော ပဋ္ဌမဈာန်စသည်တို့သည်။(ပြည်ချ)(တစ်နည်း) ကာယိကသုခကို ပယ်ခြင်း၊ ကာယိကဒုက္ခကို ပယ်ခြင်း၊ သောမနဿဝေဒနာ ဒေါမနဿဝေဒနာတို့၏ ချုပ်ခြင်းတို့သည်။ (မအုချ) တဿာ(စေတောဝိမုတ္တိယာ)–၏။ ပစ္စယော–အကြောင်းတို့တည်း။

(၂)

(ခ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် ထိုထိုဈာန်၏ ဥပစာရ၌ ပယ်အပ်ကုန်ပြီးသော ထိုဝေဒနာတို့ကို (ဤစတုတ္ထဈာန်၌) ပေါင်းတော်မူ၍ "သုခဿ စ ပဟာနာ"စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူရာ၌ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စောဒနာခြင်းကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ အဖြေဝိဿဇ္ဇနာပရိဟာရသောနောက်ကို ပြလို၍ (ခ)မိန့်။ (ပဋ္ဌကတက်မြဲ)

(ဂ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာကို ယူလွယ်စေခြင်းအကျိုးငှါ ဤသုခ၊ ဒုက္ခ၊ သောမနဿ၊ ဒေါမနဿဝေဒနာတို့ကို (ဤစတုတ္ထဈာန်၌) ပေါင်း၍ မြတ်စွာဘုရားဟောတော်မူအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်းတစ်မျိုးကြောင့်သာ ဤသုခ၊ ဒုက္ခ၊ သောမနဿ၊ ဒေါမနဿဝေဒနာတို့ကို ဤစတုတ္ထဈာန်၌ ပေါင်း၍ ဟောတော်မူ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤသုခဝေဒနာတို့ကို ဤစတုတ္ထဈာန်၌ ပေါင်း၍ ဟောတော်မူခြင်း၏ တခြားဖြစ်သင့်သော အကြောင်းတစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဇ္ဈာပိတင်..၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

♦ တုံ့၊ ထွဲ–နှစ်မျိုး၊ အကျိုးမြန်မာ၊ နက်ပေးရာ၊ အကြောင်းသာမှတ်လေ။ (သမ္ဗန္ဓစိန္တာဂဏ္ဌိသစ်။၂၃၈။)

(ဃ) ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် အဒုက္ခမသုခဖြစ်သော စေတောဝိမုတ္တိဟု ဆိုအပ်သော စတုတ္ထဈာန်ကို ရခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြခြင်းအကျိုးငှါ ဤသုခ၊ ဒုက္ခ၊ သောမနဿ၊ ဒေါမနဿဝေဒနာတို့ကို ဤစတုတ္ထဈာန်၌ ပေါင်း၍ ဘုရားဟောတော်မူအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤမည်သော တရားတို့သည် အဒုက္ခမသုခဖြစ်သော စေတောဝိမုတ္တိ၏ အကြောင်းတရားတို့ဖြစ်ကုန်၏၊ ဤမည်သော အကြောင်းတရားကို ပြခြင်းငှါ ဤသုခ၊ ဒုက္ခ၊ သောမနဿ၊ ဒေါမနဿဝေဒနာတို့ကို ဤစတုတ္ထဈာန်၌ ဟောအပ်ကုန်၏ဟု အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(င) ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် သုခိန္ဒြေ၊ ဒုက္ခိန္ဒြေကို ပယ်တတ်သည် အစရှိကုန်သော ဥပစာရနှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော ပဋ္ဌမဈာန်စသည်တို့သည် ထိုအဒုက္ခမသုခဖြစ်သော စေတောဝိမုတ္တိ၏ အကြောင်းဖြစ် ကုန်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ–သော် ဆရာစကားသည် သကာဝစနဒဋ္ဌီယမျှသာဖြစ်၍ မယုံကြည်အပ်၊မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည် ဒဋ္ဌီထုံးစံတက်။

(၃)

(ဂ) အပိ စ–ထားရခြင်း

အဒုက္ခမသုခဝေဒနာကို ယူလွယ်စေခြင်း အကျိုးမှတပါး အဒုက္ခမသုခဖြစ်သော စေတောဝိမုတ္တိဟု ဆိုအပ်သော စတုတ္ထဈာန်သမာပတ်ကို ရခြင်း၏ ဥပါယ်ဖြစ်သောပစ္စည်းကို ပြခြင်းအကျိုး တစ်ပါးကို လဲလှယ်ပြလို၍ အပိ စ–ထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

(က) သင်္ဂဟေတွာ + အာဟရီယန္တေတိ သမာဟဋ္ဌာ။

✔ သံ, အာ, ဟရ–ဓာတ်+တ–ပစ္စည်းသည်ရင်း၊ ပေါင်း၍ ဆောင်ခြင်းကြိယာသည်ရင်း ဗျု–နိ။

✔ ပေါင်း၍ ဆောင်အပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

(ဝါ) ပေါင်း၍ ဆောင်အပ်သော ဝေဒနာတို့၏... ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပဟီယိံသူတိ ပဟီနာ။ (ပ, ဟာ+တ။ ပယ်ခြင်း။)

(ခ) * ဂယှတေ ဂဟဏံ။ သုခေန + ဂဟဏံ သုခဂ္ဂဟဏံ။ (တဿ)

(ဂ) * န + ဒုက္ခာ အဒုက္ခာ၊ န + သုခါ အသုခါ။

* အဒုက္ခာ စ + သာ + အသုခါစာတိ အဒုက္ခမသုခါ။ (မဒွန္ဒသျ)

* စိန္တေတီတိ စေတော။ (စိတိ+ဏ။)(ဓာန်–ဋီ) စေတေတီတိ စေတော။ (သူစိ)

* ဝိမုစ္စတိ ဧတာယာတိ ဝိမုတ္တိ။ (ဝိ, မုစ+တ။ လွတ်ခြင်း။)

* စေတသော + ဝိမုတ္တိ စေတောဝိမုတ္တိ။

(စိတ်၏ + ပဋိပက္ခမှလွတ်ကြောင်းဖြစ်သော စတုတ္ထဈာန်နှင့် (ဝါ) စတုတ္ထဈာန်သမာပတ်နှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်) အမှာ။ ။ သာရတ္ထသာဓကေပါဠိနှင့် အနက်(၁)နံပါတ်ပြန်ကြည့်။

* ပဋိစ္စ ဖလံ ဧတိ, ဧတသ္မာတိ ပစ္စယော။ ပစ္စယာနံ + ဒဿနံ ပစ္စယဒဿနံ။ (တဿ)

(ဃ) သုခဒုက္ခပ္ပဟာနံ + အာဒိ + ဧတေသန္တိ သုခဒုက္ခပ္ပဟာနာဒယော။

(၅)

(ဂ) စေတော–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ မနောဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။

စေတောဝိမုတ္တိယာ–ကား သမာသ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

(၇)

(က) အထေဝံ–၌ အထ–ကား မင်္ဂလတ္ထ။ (အထ–ထိုမှို့–ဟုပေး။) (ပြည်သျ)

အထ–အတ္ထုဒ္ဓါရ ။ ။ အဓိကာရေ မင်္ဂလေစေဝ၊ နိပ္ပန္နေစာ–ဝဓာရဏေ။

အနန္တရေ စ–ပါဒါနေ၊ အထ–သဒ္ဒေါ ပဝတ္တတိ။ (ကစ္စည်း။၂၁၅။)

ဧဝံ–ကား နိဒဿနတ္ထ။ ပဟီနာဝိ–၌ ဝိ–ကား အရုစ္စတ္ထ, ဂရဟတ္ထ။ (မဒွန်သျ။ကျော်စံဂဏ္ဌိ။၃၇၃။)

သမာဟဋ္ဌာ–၌ သံ–ကား သင်္ဂဟတ္ထ, သမောဓာနတ္ထ။ အာ–ကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက။

(ဂ) အပိ စ–ကား အတ္ထန္တရဝိကပ္ပနတ္ထ။

ပစ္စယဒဿနတ္ထဉ္စာပိ–၌ စ,အပိ–တို့ကား ရှေးသုခဂ္ဂဟဏတ္ထကိုပေါင်းဆည်း–ဝုတ္တာပေက္ခသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

(တစ်နည်း) စ–ကား ပဒပူရဏ, ပဒါလင်္ကာရ။ အပိ–ကား ဝုတ္တာပေက္ခသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

(ဃ) ဟိ–ကား ဝိတ္ထာရတ္ထ၊ (တစ်နည်း) ယုတ္တိဒဠှီကရဏတ္ထ။

♦ ဟေတုနောင်မှ၊ ဟိနှင့်ပြမူ၊ ရှဲ့မှုသင့်မည်၊ ဝိတ္ထာပြီ။

♦ အာဂမ၏၊ ရှေးနား–ဟိ၊ ယုတ္တိဒဠှီများသတည်း။

(၈)

(ဂ) အဒုက္ခမသုခါယ စေတောဝိမုတ္တိယာ–အရ စတုတ္ထဈာန်ကို ယူ၍ထုတ်။

♦ အဒုက္ခမသုခါယာ စေတောဝိမုတ္တိယာတိ ဣဒမေဝ စတုတ္ထ ဈာနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၈။)

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဝေဒိတဗ္ဗာ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

အဒုက္ခမသုခဖြစ်သော စေတောဝိမုတ္တိကို ရခြင်း၏အကြောင်းကို ပြခြင်းအကျိုးငှါ ဤသုခ, ဒုက္ခ, သောမနဿ, ဒေါမနဿတို့ကို ဤစတုတ္ထဈာန်၌ ဘုရားရှင်ဟောတော်မူအပ်၏ဟူသော စကားသည် မုချတိုက်ရိုက်ဆိုးဖြတ်အပ်သော သန္နိဋ္ဌာနတ္ထကား မဟုတ်၊ ဆောင်၍ဆိုးဖြတ်အပ်သော သံသယတ္ထသာ ဖြစ်၏ဟု ပြလို၍ ထားသည်။

(၁၀)

(ဂ) သုခဒုက္ခပ္ပဟာနာဒယော + တဿာ + ပစ္စယာ–၌–

✔ သုခဒုက္ခပ္ပဟာနာဒယော, ပစ္စယာ–အရ ဥပစာရဈာန်နှင့် တကွဖြစ်သော ပ, ဒု, တတိယဈာန်တို့သည်–တဿာ–အရ အဒုက္ခမသုခစေတောဝိမုတ္တိဟု ဆိုအပ်သော စတုတ္ထဈာန်အား ပကတူပ–ပြု။

♦ (သုခ)ဒုက္ခပ္ပဟာနာဒယောတိ စ သောပစာရော ပဌမဇ္ဈာနာဒယောဝေတ္ထ အဓိပ္ပေတာ။ (သာရတ္ထ၊၁။၃၇၈။)

=============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၁)

(က) ယထာ ဝါ အညတ္ထ ပဟီနာပိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိအာဒယော တတိယမဂ္ဂဿ ဝဏ္ဏာဘဏနတ္ထံ တတ္ထ ပဟီနာတိ ဝုတ္တာ၊ ဧဝံ ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထမ္ပေတဿ ဈာနဿေတာ ဣမေ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(ခ) ပစ္စယဃာတေန ဝါ ဧတ္ထ ရာဂဒေါသာနံ အတိဒူရဘာဝံ ဒဿေတုမ္ပေတာ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(ဂ) ဧတာသု ဟိ သုခံ သောမနဿဿ ပစ္စယော၊ သောမနဿံ ရာဂဿ၊ ဒုက္ခံ ဒေါမနဿဿ၊ ဒေါမနဿံ ဒေါသဿ။

(ဃ) သုခါဒိဃာတေန စဿ သပ္ပစ္စယာ ရာဂဒေါသာ ဟတာတိ အတိဒူရေ ဟောန္တီတိ။

ဋ္ဌ။၂၂၂။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၃၇၈။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၉၈။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၉၈။ မအူသျှ၊ ၂။ ၃၁၀။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၁၀။

(၁)

(က)အညတ္ထ–တတိယမဂ်မှတပါးကုန်သော အောက်မဂ်တို့၌။ (ပ)တတ္ထ–ထိုတတိယမဂ်၌။(ပ) ဧတဿ ဈာနဿ–ဤစတုတ္ထဈာန်၏။(ပ)ဣမေ–ဤစတုတ္ထဈာန်၌။ (ဧတာ–ထိုဝေဒနာတို့ကို။) ဝုတ္တာ–ကုန်၏။

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဤစတုတ္ထဈာန်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချီးမွမ်းခြင်းငှါ (ဝါ) ချီးမွမ်းလိုသောကြောင့် ဤသုခ, ဒုက္ခ, သောမနဿ, ဒေါမနဿဝေဒနာတို့ကို ဤစတုတ္ထဈာန်၌ ပေါင်း၍ ဘုရားဟောတော်မူအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့–သော် ဤဆိုအပ်ပြီးသောအကြောင်းကြောင့်သာ ဤသုခဝေဒနာ တို့ကို ဤစတုတ္ထဈာန်၌ ပေါင်း၍ ဟောတော်မူ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏–စသည်တက်။ (ပက္ခန္တရ)

(ဂ) ဌပနာဘာဝုဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် အကြောင်းကို ပယ်ခြင်းဖြင့် ဤစတုတ္ထဈာန်၌ ရာဂ, ဒေါသတို့၏ အတိဒူရ၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းအကျိုးငှာ ဤသုခ, ဒုက္ခ, သောမနဿ, ဒေါမနဿဝေဒနာတို့ကို ဤစတုတ္ထဈာန်၌ ပေါင်း၍ ဘုရားရှင်ဟောတော်မူအပ်ကုန်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့သာ–သော် ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌီယမျှသာဖြစ်၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။ (ပြည်သျှအလို ဒဋ္ဌီ)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဋ္ဌပနာတဉ်၏။ ထိုသို့–သော် အကြောင်းကို ပယ်သတ်ခြင်းဖြင့် ရာဂ, ဒေါသတို့၏ အတိဒူရဖြစ်ပုံကို အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။ (ဘာသာဋီ၊မအူ)

(၃)

(ခ) ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

စတုတ္ထဈာန်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချီးမွမ်းခြင်းဟူသော အကျိုးမှတပါး အကြောင်းကို ပယ်သတ် သဖြင့် ရာဂ, ဒေါသတို့၏ အတိဒူရ၏အဖြစ်ကို ပြလိုခြင်းဟူသော အကျိုးတစ်ပါးကို (တစ်နည်း) စတုတ္ထဈာန်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချီးမွမ်းလိုခြင်းဟူသော အကြောင်းမှတပါး အကြောင်းကို ပယ်သတ်သဖြင့် ရာဂ, ဒေါသတို့၏ အတိဒူရ၏အဖြစ်ကို ပြလိုခြင်းဟူသော အကြောင်း တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

(၄)

* ဟာနံ ဃာတော။ ပစ္စယသ္သ + ဃာတော ပစ္စယဃာတော။

(တစ်နည်း) ပစ္စယာနံ + ဃာတော ပစ္စယဃာတော။ (တေန) (မအူသျ၊ ၂။ ၃၁၀။)

✔ –ပုဒ်သည်ငင်း၊ (သုခသောမနဿ, ဒုက္ခဒေါမနဿဟုဆိုအပ်ကုန်သော) အကြောင်းတရားတို့၏+ ပယ်သတ်ခြင်းနှင့် ပဟာတဗ္ဗ+ပဟာယက၊ သာခေတဗ္ဗ+သာခနစပ်–ငင်း ဗျု–နီ။

✔ အကြောင်းတရားတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းကြံ့ယာသည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) တိဏ္ဏံ + ပူရဏော တတိယော။ တတိယော + မဂ္ဂေါ တတိယမဂ္ဂေါ။ (တဿ)

* ဝဏ္ဏသ္သ + ဘဏနံ ဝဏ္ဏဘဏနံ။ (တဿ)

(ခ) ရာဂေါ စ + ဒေါသော စ ရာဂဒေါသာ။ (တေသံ)

* အတိဝိယ + ဒူရာ အတိဒူရာ။ တေသံ + ဘာဝေါ အတိဒူရဘာဝေါ။ (တံ)

(ဂ) * သုန္ဒရံ + မနော သုမနော။ (စိတ္တံ) သုမနဿ + ဘာဝေါ သောမနဿံ။

✔ သုမန+ဏျ–သည်ငင်း၊ ကောင်းသောစိတ်၏ + ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သောမနဿဝေဒနာနှင့် အကျိုး + အကြောင်းစပ်– ဗျု–နီ။

✔ ကောင်းသောစိတ်၏အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော သုန္ဒရဘောဂဏ်သည် (ဝါ) သောမနဿဝေဒနာ၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နီ။

(တစ်နည်း) သုန္ဒရံ + မနော + ဧတဿာတိ သုမနော။ (ပုဂ္ဂလော) တဿ + ဘာဝေါ သောမနဿံ။

✔ သုမန+ဏျ–သည်ငင်း၊ ကောင်းသောစိတ်ရှိသူ၏ + ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သောမနဿ ဝေဒနာနှင့် နိဿယ+နိဿိတ၊ ဋ္ဌာန+ဋ္ဌာနီ၊ ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်–ငင်း ဗျု–နီ။

(တစ်နည်း) သောဘနံ + မနော သုမနော။ သောဘနံ ဝါ + မနော + ဧတဿာတိ သုမနော။

အမှာ။ ။ ဋီကာကျော်(၇၇)၌ သု–ကို သုန္ဒရတ္ထကြံ၍ ဝစနတ္ထပြုသည်။ အဘိဓမ္မာဝတာရဋီကာ(၁။၁၈၀။)၌ သု–ကို သောဘနတ္ထကြံ၍ ဝစနတ္ထပြုသည်။ ဤဝစနတ္ထအားလုံး မဏိမဥ္ဇူ၊၁။၁၅၃–၌လာ၏။

(ဃ) သုခံ + အာဒိ + ဧတေသံ သောမနဿဒုက္ခဒေါမနဿာနန္တိ သုခါဒီနိ။

* သုခါဒီနံ + ဃာတော သုခါဒိဃာတော။ (တေန)

* သဟ + ပစ္စယေဟိ ယေ (ရာဂဒေါသာ) ဝတ္တန္တီတိ သပ္ပစ္စယာ။

(၅)

(က) ပဟီနာ–ကား (ပ, ဟာ+တ) ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(ဃ) သုခါဒိဃာတေန–၌ သုခါဒိ–ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံ၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(က) ပဟီနာပိ–၌ ပိ–ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ, အနုဂ္ဂဟတ္ထ။ (မအူသျ)
ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထမ္ပိ, ဒသေတုမ္ပိ–၌ ပိ–တို့ကား ဝုတ္တာပေက္ခသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ, ဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ။

(ဂ) ဟိ–ကား ဒဠှီကရဏတ္ထ၊ (ပြည်) ပိတ္တာရတ္ထ (မအူ၊ ဘာဋီ)

(ဃ) စ–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။

(၈)

(ခ) ရာဂဒေါသာနံ–၌ ရာဂ–အရ

✔ ရာဂသည် ဒဿနတ္ထ။

✔ သောမနဿသည် ဒီပကတ္ထ။ (သောမနဿံ ရာဂဿ ပစ္စယော။)

✔ ဥပါဒါန်သည် ပကာသနတ္ထ။ (တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ။)

✔ အဝိဇ္ဇာစသော ရှေးရှေးသောအကြောင်းတရားများသည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ဘဝ, ဇာတိစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(ဂ) သုခံ + သောမနဿဿ ပစ္စယော–၌

✔ သုခံ–အရ ကာယိကသုခဝေဒနာသည်–
သောမနဿ–အရ သောမနဿဝေဒနာအား ပကတူပ–ပြု။

သောမနဿံ + ရာဂဿ–၌

✔ သောမနဿံ–အရ သောမနဿဝေဒနာသည်–
ရာဂဿ–အရ ရာဂပစ္စယုပ္ပန်အား သဟဇာတ–ပြု။

ဖြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဂ္ကံ, ဈာန။ (၈)

ဒုက္ခံ + ဒေါမနဿဿ–၌–

✔ ဒုက္ခံ–အရ ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာသည်–
ဒေါမနဿဿ–အရ ဒေါမနဿဝေဒနာအား ပကတူပ–ပြု။

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၂)

(က) အဒုက္ခမသုခန္တိ ဒုက္ခာဘာဝေန အဒုက္ခံ၊ သုခါဘာဝေန အသုခံ။

(ခ) ဧတေနေတ္ထ ဒုက္ခသုခပ္ပဋိပက္ခဘူတံ တတိယဝေဒနံ ဒီပေတိ၊ န ဒုက္ခသုခါဘာဝမတ္တံ။

(ဂ) တတိယဝေဒနာ နာမ အဒုက္ခမသုခါ၊

(ဃ) ဥပေက္ခာတိပိ ဝုစ္စတိ။

(င) သာ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌဝိပရီတာနုဘဝနလက္ခဏာ၊ မဇ္ဈတ္တရသာ၊ အဝိဘူတပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ သုခနိရောဓပဒဋ္ဌာနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဋ္ဌ။၂၂၂။ မူလဋီကာ။၁၀၄။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၇၉။ ပြည်သျ၊၂။၂၉၆။ ဘာဋီ၊၂။၄၆၉။ မအူသျ၊၂။ ၃၁၁။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။၃၇၃။

(၁)

(ခ) ဧတေန (ဒုက္ခသုခပဋိက္ခေပဝစနေန)–ဤဒုက္ခ, သုခအဖြစ်ကို ပယ်သောစကားဖြင့်။ ဧတ္ထ–ဤစတုတ္ထဈာန်၌။

♦ ဧတေနာတိ ဒုက္ခသုခပဋိက္ခေပဝစနေန။ (သာရတ္ထ)

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ) ဥပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဒုက္ခအဖြစ်မရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် အဒုက္ခမည်၏၊ သုခအဖြစ်မရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် အသုခမည်၏ဟု ဖွင့်ပြဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤအဒုက္ခမသုခံဟူသောပါဠ်ဖြင့် ပြအပ်သော အနက်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (တစ်နည်း) ဤအဒုက္ခမသုခံဟူသော ပါဠ်ဖြင့် ဒုက္ခ, သုခအဖြစ်၏ မရှိသည်၏အဖြစ်မျှကိုပင်ပြ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (န ဒုက္ခသုခါဘာဝမတ္တံ၌ န–ကို ရှောင်) ထိုသို့–ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဤအဒုက္ခမသုခံဟူသော ပါဠ်ဖြင့် ပြအပ်သောအနက်(ဒီပနတ္ထ)ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။....ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဝါ) ...ပါဠ်ဖြင့် အဘယ်ကို ပြပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) ပါပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဤအဒုက္ခမသုခံဟူသော ပါဠ်ဖြင့် ဤစတုတ္ထဈာန်၌ ဒုက္ခ, သုခတို့၏ ပဋိပက္ခဖြစ်သော တတိယဝေဒနာကို ပြ၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤ၌ တတိယဝေဒနာဟူသည် (ဣန္ဒြိယဘေဒအားဖြင့် ဝေဒနိန္ဒြေ(၅)ပါးဟောတော်မူထားရကား) သောမနဿဝေဒနာပင် ဖြစ်ကောင်း၏ ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤ၌ တတိယဝေဒနာ၏ ဖြစ်သင့်, ဖြစ်ကောင်းသော သရူပတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုပဲ မနေသင့်။ ...အဗျာပိတ–။ (တစ်နည်း) အတိဗျာပိတ–၏။ ဤ၌ တတိယဝေဒနာ၏ သရူပတ္ထကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဃ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် တတိယဝေဒနာမည်သည် အဒုက္ခမသုခါပင်တည်းဟု ဆို၏။ (တစ်နည်း) တတိယဝေဒနာမည်သည်ကို အဒုက္ခမသုခါဟူ၍ ဆိုအပ်သောဟု ပြဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် တတိယဝေဒနာမည်သည်ကို အဒုက္ခမသုခါဟူ၍သာ ဆိုအပ်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏–စသည်တက်။ (ဥပေက္ခာတိပိ–၌ သမုစ္စယတ္ထပိ–ကိုရှု)

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)စသော ဝါကျတို့ဖြင့် အဒုက္ခမသုခံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ, ဒီပနတ္ထ, သရူပတ္ထတို့ကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ လက္ခဏ, ရသစသည်ကို ပြလိုသော ဆရာသည် (င)မိန့်။ (ပက္ကန္တရ)

(၃)

(ဃ)၌ ဝုတ္တတိ–ထားရခြင်း

အပေါင်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ဥပေက္ခာတို့၏ "ဥပေက္ခာ"ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ် သော အဒုက္ခမသုခ (ဝါ) တတိယဝေဒနာ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော တတိယဝေဒနာကို "ဥပေက္ခာ" ဟု ခေါ်ဆိုအပ်ရကား ဤ၌ "ဥပေက္ခာ"သဒ္ဒါ၏ ဧကဒေသျူပစာအဖြစ်ကို ပြလို၍ (ဃ)၌ ဝုတ္တတိ–ထားသည်။

(၄)

(င) သုခဿ + နိရောဓော သုခနိရောဓော။

* သုခနိရောဓော + ပဒဋ္ဌာနံ + ဧတိဿာတိ သုခနိရောဓပဒဋ္ဌာနာ။ (သာရတ္ထ)

✔ ...ပုဒ်သည်ငင်း၊ သုခနိရောဓပဒဋ္ဌာန်၏ + အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် အကြောင်း + အကျိုးစပ်–ငင်း ဗျူ–နိ။

✔ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ၏ သုခနိရောဓပဒဋ္ဌာန်ရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ)အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

·http://www.dhammadownload.com

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ဒုက္ခသုခါနံ + ပဋိပက္ခာ ဒုက္ခသုခပ္ပဋိပက္ခာ။

* ဒုက္ခသုခပ္ပဋိပက္ခာ + ဟုတွာ + ဘူတာ ဒုက္ခသုခပဋိပက္ခဘူတာ။ (တံ)

(ဒုက္ခသုခပဋိပက္ခဘောဂုဏ်၏ + တတိယဝေဒနာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေားစပ်)

* တိဏ္ဏံ + ပုရဏီ တတိယာ။ တတိယာ + ဝေဒနာ တတိယဝေဒနာ။ (တံ)

* ဒုက္ခသုခါနံ + အဘာဝေါ ဒုက္ခသုခါဘာဝေါ။

* ဒုက္ခသုခါဘာဝေါဧဝ + မတ္တံ ဒုက္ခသုခါဘာဝမတ္တံ။ (တံ)

(င) ဣဋ္ဌဉ္စ + အနိဋ္ဌဉ္စ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌာနိ။ တေဟိ + ဝိပရီတံ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌဝိပရီတံ။

* တဿ + အနုဘဝနံ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌဝိပရီတာနုဘဝနံ။

* တံ + လက္ခဏံ + ဧတိဿာတိ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌဝိပရီတာနုဘဝနလက္ခဏာ။

* မဇ္ဈတ္တံ + ရသော + ဧတိဿာတိ မဇ္ဈတ္တရသာ။

* န + ဝိဘူတံ အဝိဘူတံ။

* အဝိဘူတံ + ပစ္စုပဋ္ဌာနံ + ဧတိဿာတိ အဝိဘူတပစ္စုပဋ္ဌာနာ။

(၅)

(ခ) ဒုက္ခသုခပဋိပက္ခဘူတံ-၌-

ဒုက္ခသုခ-ကား	သမာသ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
ဒုက္ခသုခပ္ပဋိပက္ခာ-ကား	သမာသ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။
ဒုက္ခသုခပ္ပဋိပက္ခဘူတံ-ကား	သမာသ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) ဒုက္ခာဘာဝေန-ဖြင့် အဒုက္ခံ၌ အ-၏ အဘာဝအနက်ဟော...ငင်း၊ နတ္ထိ + ဒုက္ခံ ယတ္ထာတိ အဒုက္ခံ-ဟု သတ္တမီဗဟုဗ္ဗိဟိ...ပြု...ငင်း၊ ဒုက္ခမရှိခြင်းကြောင့် အဒုက္ခမည်သည်၏ အဖြစ်ကိုငင်း သိစေသည်။ (သုခါဘာဝေန-နည်းတူဖော်)

(က) အပေါင်းသံဝဏ္ဏနာ-ဖြင့် အဒုက္ခဉ္စ + တံ + အသုခဉ္စာတိ အဒုက္ခမသုခံ-ဟု ကမ္မဓာရယ်...ပြု... သိစေသည်။ (ပါရာမိကဏ်ဘာသာဋီကာ၊ ၁။ ၆၂၇။)

(တစ်နည်း) ဒုက္ခာဘာဝေန-ဖြင့် အဒုက္ခံ၌ အ-၏ အညအနက်ဟော-ငင်း၊ န + ဒုက္ခံ အဒုက္ခံ-ဟု ဥဘောတပ္ပုရိသ်-ပြု-ငင်း သိစေသည်။(သုခါဘာဝေနနည်းတူဖော်) (ပါရာ-ဂဏ္ဌိသစ်။၂၁၉။ မဒ္ဒသျှ၊၂။၃၁၀။)

အပေါင်းသံဝဏ္ဏနာ-ဖြင့် အဒုက္ခဉ္စ တံ အသုခဉ္စာတိ အဒုက္ခမသုခံ-ဟု ပြု-သိစေသည်။

- ♦ အဒုက္ခမသုခန္တိ ဧတ္ထ န ဒုက္ခန္တိ အဒုက္ခံ၊ ဒုက္ခဝိဒူရံ။ ယသ္မာ တတ္ထ ဒုက္ခံ နတ္ထိ။ တသ္မာ ဝုတ္တံ "ဒုက္ခာဘာဝေနာ"တိ၊ အသုခန္တိ ဧတ္ထာပိ ဧသေဝနယော။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၉။)
- ♦ အ-ကာရော အညတ္ထောတိ ဒဿေတိ။ (မဏိမဉ္ဇူ)

အနက်။ ။ အဒုက္ခမသုခံ-ဒုက္ခလည်းမဟုတ်၊ သုခလည်းမဟုတ်သော (ဝါ) ဒုက္ခမှလည်းတပါး သုခမှလည်း တပါးသော။(အ-အညတ္ထ) (ပါရာမိကဏ်ပါဠိတော်နိဿယ။၂၆။) (ဝါ) ဒုက္ခလည်းမရှိ၊ သုခလည်း မရှိသော။ (အ-အဘာဝတ္ထ) (ဝါ) ဥပေက္ခာဝေဒနာရှိသော။ (ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်နိဿယ)

(တစ်နည်း) (က)ဖြင့် "အဒုက္ခမသုခံ၌ အ-သည် အညအနက်ဟော၊ မ-ကား အာဂမ်၊ န + ဒုက္ခာ အဒုက္ခာ၊ န + သုခါ အသုခါ၊ အဒုက္ခာ စ + သာ + အသုခါစာတိ အဒုက္ခမသုခါ။ (ဝေဒနာ) အဒုက္ခမသုခါ + ဧတဿာတိ အဒုက္ခမသုခံ။ (ဈာနံ)ဟုအဿတ္ထိ-ပြု-သိစေ။ (ဤကား နယမဉ္ဇရီဆရာတော်အလို)

http://www.dhammadownload.com

(၇)

ဥပေက္ခာတိပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။ ဣတိ–ကား အာကာရတ္ထ။

(၈)

အဒုက္ခမသုခံ–အရ စေတသိက်များကို ယူ၍ထုတ်။

♦ အဒုက္ခမသုခံ ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိံ စေတသိက်များ ဥပသမ္ပန္န ဝိဟရတိ ပဌမဝိကာသိဏံ။(ပါဠိတော်။၄၅။)

(၉) အဓိဂတပစ္စုပဋ္ဌာနာ၌ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာဟူသော ဥပေက္ခာ၏ ထင်ပုံအခြင်းအရာကို (ကျောက်ဖျာ၌သွားသော သမင်၏ ခြေရာကဲ့သို့) သုခဒုက္ခတို့ဖြင့် (ဝါ) သုခဒုက္ခတို့၏ ထင်ပုံအခြင်းအရာဖြင့် မှန်းဆ၍ သိအပ်သောကြောင့် အနုမာနသိဒ္ဓိမည်၏။

♦ အဓိဂတပစ္စုပဋ္ဌာနာတိ သုခဒုက္ခာနံ ဝိယ အဝိဘူတာကာရာ ပိဋ္ဌိပါသာဏဂတမိဂပဒေါ ဝိယ တဒနုမာတဗ္ဗာ ဝိဘူတာကာရေပဋ္ဌာနာ။ (မူလဋီ၊ ၁၀၄။)

(၁၀)

(ခ) ဧတေန + တတိယဝေဒနံ + ဒီပေတိ–၌

✔ ဧတေန–အရ အဒုက္ခမသုခံဟူသော သဒ္ဒါသည်–
ဒီပေတိ–အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား ပကတူပ–ပြု။

✔ တတိယဝေဒနံ–အရ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ(ဥပေက္ခာဝေဒနာ)သည်–
ဒီပေတိ–အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြီး၏။ ။ အာ, မိ, ဉ။ (၃)

==============

ပါဌ်ကျဉ်းပါဌ် (၂၃၃)

(က) ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိန္တိ ဥပေက္ခာယ ဇနိတသတိပါရိသုဒ္ဓိံ။

(ခ) ဣမသ္မိံ ဟိ ဈာနေ သုပရိသုဒ္ဓါ သတိ၊ ယာ စ တဿာ သတိယာ ပါရိသုဒ္ဓိ၊ သာ ဥပေက္ခာယ ကတာ၊ န အညေန။ တသ္မာ ဧတံ "ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ"န္တိ ဝုစ္စတိ။

(ဂ) ဝိဘင်္ဂေပိ ဝုတ္တံ "အယံ သတိ ဣမာယ ဥပေက္ခာယ ဝိသဒါ ဟောတိ ပရိသုဒ္ဓါ ပရိယောဒါတာ၊ တေန ဝုစ္စတိ 'ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ'န္တိ"။

(ဃ) ယာယ စ ဥပေက္ခာယ ဧတ္ထ သတိ ပါရိသုဒ္ဓိ ဟောတိ၊ သာ အတ္ထတော တတြမဇ္ဈတ္တတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(င) န ကေဝလဉ္စေတ္ထ တာယ သတိယေဝ ပရိသုဒ္ဓါ၊ အပိစ ခေါ သဗ္ဗေပိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ။

(စ) သတိသီသေန ပန ဒေသနာ ဝုတ္တာ။

ဌ။ ၂၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၈။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၈၇။ ဘာဋီ၊ ၂။ ၄၆၈။ မအူသျှ၊ ၁။ ၃၁၂။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၁၀။

(၁)

(ခ) ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။ (ပြည်သျှ) ဟိ–ချဲ့။ (မအူ) ဟိ–မှန်, ဟိ(ယသ္မာ)။ (ဘာဋီ) ဟိ–ချဲ့။ ဟိ(ယသ္မာ)။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

(၂)

(ခ) ဥပနာသောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဤစေတသိက်များသည် တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာသည် ဖြစ်စေအပ်သော သတိ၏ ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်ခြင်းရှိသောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် တပါးသောဈာန်၌လည်း သတိရှိသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဤစေတသိက်များကို "ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ"ဟုဆိုနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် ဤစေတသိက်များကို "ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ"ဟု ဆိုရပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ပါရာ–ဂဏ္ဌိသစ်တို့အလို)

http://www.dhammadownload.com

(ခ)၌ ယာ စ တသ္မာ သတိယာ–စသောဝါကျသို့

ဆရာ–သည် ဣမသ္မိံ စ ဈာနေ သုပရိသုဒ္ဓါ သတိ–ဖြင့် ဤစတုတ္ထဈာန်၌ သတိသည် အလွန်ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤစတုတ္ထဈာန်ကို "သတိပါရိသုဒ္ဓိ"ဟူသာ ဟောတော်မူသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ "ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ"ဟု (ဥပေက္ခာသဒ္ဒါထည့်၍) ဟောတော်မူရခြင်း၏အကြောင်းကို ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် "ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ"ဟူ၍ ဟောပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် ယာစ တသ္မာ သတိယာ–စသည်မိန့်။(ပါရာ–ဂဏ္ဌိသစ်၂။၂၂၁)

(ဂ) ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဤစတုတ္ထဈာန်၌ သတိသည် အလွန်ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်၏၊ ယင်းသတိ၏ စင်ကြယ်ခြင်းကို ဥပေက္ခာသည် ပြုအပ်၏၊ တပါးသော တရားသည် မပြုအပ်သောကြောင့် ဤဈာန်ကို "ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ"ဟူ၍ ဟောတော်မူအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ဆရာ့စကားသည် သကဝစနဒဗ္ဗိသမ္ဘာသာဖြစ်၍ ပရဝစနအာဂုမ်သာကေနှင့်ကင်း၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(ဃ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ'ဟု ဟောတော်မူ၏။ (တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (က)(ခ)ဝါကျတို့ဖြင့် ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့် "ဤစတုတ္ထဈာန်ကို ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ"ဟု ဟောတော်မူရခြင်း၏အကြောင်းကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ၌ ဥပေက္ခာအရ (ဥပေက္ခာ ၁၀–ပါး၏ တရားကိုယ်များဖြစ်ကြသော) တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ဝီရိယ, ဝေဒနာ, ပညာ (၄)ပါးလုံးကိုပင် ယူအပ်, ယူသင့်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် ဤဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ'၌ ဥပေက္ခာအရ ယူရမည့်သရုပ်တရားကိုယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။(ပ) ဥပေက္ခာတရားကိုယ်(၄)ပါးလုံး၌ပျံ့နှံ့သော အတိဗျာပိတ်... ၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(င) သို့။ ။ ဤဈာန်၌ သတိသည်သာလျှင် ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်သလော။ စုဒ်ကြောင့် န ကေဝလဥ္စေတ္ထ–အစမိန့်။ (မအူသျှ)

(စ) သို့။ ။ အလုံးစုံသောသမ္ပယုတ်တရားတို့သည် ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်ပါကုန်လျက် အဘယ့်ကြောင့် သတိပါရိသုဒ္ဓိဟူ၍ ဟောတော်မူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် သတိသီသေန ပန–အစမိန့်။

(၃)

(ခ)၌ ဝုစ္စတိ–ထားရခြင်း

ဤစတုတ္ထဈာန်ကို "ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ"ဟု ခေါ်ဆိုရခြင်း၏အကြောင်းသကတ်ကိုပြလို၍ ထားသည်။

(ဂ) တေန ဝုစ္စတိ–ထားရခြင်း

အယံ (ပ) ပရိယောဒါတာ–ဟု ဟောရခြင်း၏ အကျိုးလဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလို၍ တေန ဝုစ္စတိ–ထားသည်။

(၄)

* ဥပေက္ခာယ + ဇနိတာ ဥပေက္ခာဇနိတာ။
* ပရိသုဒ္ဓနံ ပါရိသုဒ္ဓိ။ (ပရိ,သုဓ+တိ။ စင်ကြယ်ခြင်း။)(မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)
* သတိယာ + ပါရိသုဒ္ဓိ သတိပါရိသုဒ္ဓိ။
* ဥပေက္ခာဇနိတာ + သတိပါရိသုဒ္ဓိ + ဧတဿာတိ ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ။

(တစ်နည်း) ဥပေက္ခာဇနိတာ + သတိပါရိသုဒ္ဓိ + ဧတသ္မိံန္တိ ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ။

✔ ...ပုဒ်သည်ရင်း၊ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာသည် ဖြစ်စေအပ်သော သတိ၏ ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်ခြင်း၏ + စတုတ္ထဈာန်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်–ရင်း ဗျု–နီ။

http://www.dhammadownload.com

✔ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာသည် ဖြစ်စေအပ်သော သတိ၏ ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) သုဇ္ဈတီတိ သုဒ္ဓါ။ (သုဓ+တီ။) ပရိတော + သုဒ္ဓါ ပရိသုဒ္ဓါ။

* သုဋ္ဌု + ပရိသုဒ္ဓါ သုပရိသုဒ္ဓါ။

(သုဋ္ဌုဘောဂုဏ်၏+ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သော သတိနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

(၅)

(က) ဓနိတသတိပါရိသုဒ္ဓိ-ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ ရုတ္တာဒိ၊ ကု-ကာရန္တ။

(ခ) အညေန-ကား သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ (သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း)၊ အ-ကာရန္တ။

ပါရိသုဒ္ဓိ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ-ကာရန္တ။

(ဃ) အတ္တတော-ကား အဗျာယတဒ္ဓိတ်(နိပါတ်)၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဩ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) သံဝဏ္ဏနာပါဠိဖြင့် ဥပေက္ခာဇနိတာပုဒ်ကို ဥပေက္ခာယ + ဇနိတာ ဥပေက္ခာဇနိတာ-ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်-ပြု-ရင်း၊ သတိပါရိသုဒ္ဓိကို သတိယာ + ပါရိသုဒ္ဓိ သတိပါရိသုဒ္ဓိ-ဟု ဆဋ္ဌီ တပ္ပုရိသ်...ပြု-ရင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို ဥပေက္ခာဇနိတာ + သတိပါရိသုဒ္ဓိ + တေသာတိ ဥပေက္ခာဇနိတသတိပါရိသုဒ္ဓိ-ဟု ပုဗ္ဗပဒေဥတ္တရပဒလောပစတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထပြု-ရင်း၊ ဥပေက္ခာဇနိတသတိပါရိသုဒ္ဓိ-ဟု ဆိုလိုလျက် ဇနိတပုဒ်ကို ချေ၍ ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုရင်း သိစေ။

♦ ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိန္တိ ပုရိမပဒေ ဥတ္တရပဒလောပေနေတံ သမာသပဒန္တိ အာဟ "ဥပေက္ခာယ ဇနိတသတိပါရိသုဒ္ဓိ"န္တိ။ (သာရတ္ထ၊၁။၃၇၉။)

(ခ) သတိယာ ပါရိသုဒ္ဓိ-ဖြင့် ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ၌ သတိပါရိသုဒ္ဓိဟူသောနောက်ပုဒ်ကို သတိယာ + ပါရိသုဒ္ဓိ သတိပါရိသုဒ္ဓိ-ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်-ပြု-သိစေသည်။

တေ-ဖြင့် ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိအရ ဈာန်ကို ယူ... သိစေသည်။

(ခ) တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် ဤစတုတ္ထဈာန်ကို "ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ"ဟု ခေါ်ဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်နာမလာဘဟိတ်ကို သိစေသည်။

(၇)

(ခ) ဟိ-ကား ကာရဏတ္ထ။ (ပြည့်သျှ) ဝိတ္ထာရတ္ထ။ (မအူ) ဒဋ္ဌီကရဏတ္ထ။(ဘာဠီ)

သုပရိသုဒ္ဓါ-၌ သု-ကား သုဋ္ဌုအနက်။ (တစ်နည်း) ဘုသတ္ထ။ ပရိ-ကား သမန္တတ္ထ။

ယာ စ-၌ စ-ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ န အညေန-၌ န-ကား ပဋိသေဓတ္ထ။

(ဂ) ဝိဘင်္ဂေပိ-၌ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(ဃ) ယာယ စ-၌ စ-ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။

(င) စ-ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။

ကေဝလံ-ကား အသမ္ပိသတ္ထ, ဝိယောဂတ္ထ။

အပိစ ခေါ-ကား ဓေါ်သတ္ထ။

သဗ္ဗေပိ-၌ ပိ-ကား အဝယဝသမ္ဘာဝနတ္ထ, သမုစ္စယတ္ထ။

(စ) ပန-ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ, အနုဂ္ဂဟတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(င) သတိယေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ သတိသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကြွင်းသောသမ္ပယုတ်တရားအားလုံးတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သတိ၏ ပရိသုဒ္ဓဘာဝ စင်ကြယ်ခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(၈)

ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ–အရ စတုတ္ထဈာန်ကိုယူ။

(င) ဝုတ္တံ (စ) ဝုတ္တာ–တို့၌ ဝစ–ဓာတ်တို့အရ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(ဃ) ဝေဒိတဗ္ဗာ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ၌ ဥပေက္ခာအရ တတြမဇ္ဈတ္တတာကို ယူရမည်ဟူသော အနက်သည် ပါဠိတော်ဖြင့် တိုက်ရိုက်သိရသော သန္နိဋ္ဌာနတ္ထကား မဟုတ်၊ နေယျတ္ထ, ဝဏ်တ္ထအားဖြင့် သိအပ်သော အနက်မျိုးသာ ဖြစ်သည်ဟူသော သံသယတ္ထကို ပြလို၍ (ဃ)၌ ဝေဒိတဗ္ဗာ–သဒ္ဒါထားရသည်။

(၉)

(ဂ)ဝါကျ ဝိသဒါ, ပရိသုဒ္ဓိ, ပရိယောဒါတာ–တို့အရ သတိကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္က–ထုတ်။

(၁၀)

(က) ဥပေက္ခာယ + ဇနိတသတိပါရိသုဒ္ဓိ–၌

✔ ဥပေက္ခာ–အရ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ (တတြမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်)သည်–

ဇနိတာ–အရ သတိစေတသိက်အား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ။ (၆)

(တစ်နည်း) ဥပေက္ခာ–အရ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာသည်

ဇနိတသတိပါရိသုဒ္ဓိ–အရ စတုတ္ထဈာန်အား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။(၆)ပစ္စည်း။

=============

ဝါကျဥယျာဉ်(၂၃၄)

(က) တ္ဝဒါနိ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ ပဥ္စကနယော အာရဒ္ဓေါ။

(ခ) ကသ္မာတိ စေ?။

(ဂ) ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဝသေန စေဝ ဒေသနာဝိလာသေန စ။

(ဃ) သန္နိသိန္နဒေဝပရိသာယ ကိရ ဧကစ္စာနံ ဒေဝါနံ ဝိတက္ကော ဧဝ သြဠာရိကတော ဥပဋ္ဌာသိ၊ ဝိစာရပီတိသုခစိတ္တေကဂ္ဂတာ သန္တတော။ တေသံ သပ္ပါယဝသေန သတ္ထာ စတုရင်္ဂိကံ အဝိတက္ကံ ဝိစာရမတ္တံ ဒုတိယဇ္ဈာနံ နာမ ဘာဇေသိ။

ဋ္ဌ။ ၂၂၃။ မူလဋီ။ ၁၀၄။ ယောဇနာ။ ၁၂၈။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၂၉၉။ ဘာဋီ၊ ၃။ ၁။ ကျော်စံဂဏ္ဍိ။ ၃၇၄။

(၁)

(က) တ္ဝဒါနိ–စတုက္ကနည်းကို အားထုတ်ပြီးရာ ယခုအခါ၌။ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ–အစရှိသော။ (ဣတိ–ကား အာချတ္ထ) ပဥ္စကနယော–ကို။ (ဘဂဝတာ။) အာရဒ္ဓေါ–၏။

(ခ) ကသ္မာ–ကြောင့်။ (ပဥ္စကနယော။ ဘဂဝတာ။ အာရဒ္ဓေါ–နည်း။) ဣတိ စေ–ဤသို့မေးအံ့။

(ဂ) ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဝသေန စေဝ–အဘိဓမ္မာတရားကို နာယူကြကုန်သော နတ်, ဗြဟ္မာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလိုဆန္ဒအစွမ်းကြောင့်၎င်း။ ဒေသနာဝိလာသေန စ–ဒေသနာတော်ကို တင့်တယ်စမွယ်စေတတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏အစွမ်းကြောင့်၎င်း။ (ဣတိ–သို့။ ဣဟိ ကာရဏေဟိ–တို့ကြောင့်။) (ပဥ္စကနယော။ ဘဂဝတာ။ အာရဒ္ဓေါ။) (ဃ) ကိရ–ချဲ့။

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ–အစရှိသော ပဋ္ဌကနည်းကို အားထုတ်တော်မူအပ်၏ဟု အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓပဋိညာဉ်ကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ယင်းစကားရပ်နှင့်ပတ်သက်၍ ဖြစ်သင့်သော အမေးပုစ္ဆာမရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား –မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် အမေးပုစ္ဆာကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ–၏။ စုဒ်ကြောင့် (ခ) မိန့်။ (ပ႑ကွန္တရ)

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ခ)ဖြင့် အမေးပုစ္ဆာကို ပြပြီး၍ ဤယခုအခါ၌ အဖြေဝိဿဇ္ဇနာကို ပြလို၍ (ဂ)မိန့်။

(ဃ) ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ၏အစွမ်းဖြင့်၎င်း, ဒေသနာဝိလာသအားဖြင့်၎င်း ဤ(၂)ပါးသော အကြောင်းတို့ကြောင့် ပဋ္ဌကနည်းကို ဘုရားရှင်အားထုတ်တော်မူအပ်သောဟု (အကျဉ်းအားဖြင့်) ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ဆရာစကားသည် အကျဉ်းသခေ်ပမျှသာဖြစ်၍ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဖြစ်ပုံ, ဒေသနာဝိလာသဖြစ်ပုံ အကျယ်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့်–မဆိုသင့်။ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဖြစ်ပုံ, ဒေသနာဝိလာသဖြစ်ပုံအကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ (ဃ)ဆိုသော်လည်း အယံ ဒေသနာဝိလာသော နာမ။ (၄၊၂၂၄)တိုင်အောင် မျှော်တက်ရသည်။ သန္နိသိန္နဒေဝတာပရိသာယ ကိရ–မှ အယံ တာဝ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယော–တိုင်အောင် ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ ဖြစ်ပုံ အကျယ်ကိုပြသည်။ ယသ္မာ ပန ဓမ္မာတုယာ–မှ အယံ ဒေသနာဝိလာသော နာမ– တိုင်အောင် ဒေသနာဝိလာသဖြစ်ပုံ အကျယ်ကိုပြသည်။

(၃)

(က) အနုသန္ဓေဝါကျ၊ ပုနရုတ္တိ, အဗျာပိတ။ (တစ်နည်း) နိရတ္ထက–ပယ်။

(ဂ) ဝိဿဇ္ဇနာဝါကျ၊ အဗျာပိတ (တစ်နည်း) ပုစ္ဆာ+ဝိဿဇ္ဇနာဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ–ပယ်။

(ဂ) စေဝ, စ–သဒ္ဒါတို့ ထားရခြင်း–

ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဝသေနစေဝ–၌ စေဝ–ဖြင့် ဒေသနာဝိလာသေနဟူသော အကြောင်းကို ပေါင်းဆည်းသည်။ ဒေသနာဝိလာသေန စ–၌ စ–ဖြင့် ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဝသေနဟူသော အကြောင်းကို ပေါင်းဆည်းသည်။ ဤသို့ အချင်းချင်းပေါင်းဆည်းသော အညမညသမုစ္စယတ္ထ, အညမညသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထကို ပြလို၍ စေဝ, စ–တို့ကို ထားရသည်။

(၄)

* စိတ္တံ အဓိဂန္တွာ + သယတီတိ အဇ္ဈာသယော။ (အဓိ, အာ+သိ+ဏ။)
* အထ ဝါ အာရမ္မဏံ အဓိကိစ္စ သီယတိ ပဝတ္တီယတီတိ အဇ္ဈာသယော။ (သူစိ)
* ပုဂ္ဂလာနံ + အဇ္ဈာသယော ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယော။
* ✔ ...ပုဒ်သည်၎င်း၊ ပုဂ္ဂလ–အရ နတ်, ဗြဟ္မာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ + အလိုဆန္ဒနှင့် သာမိ+သံ၊ ဌာန+ဌာနီ၊ နိဿယ+နိဿိတစပ်–၎င်း ဗျူ–နိ။
* ✔ နတ်, ဗြဟ္မာတို့၏ အလိုအဇ္ဈာသယသည် ပ–နိ။
* ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဿ + ဝသော ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဝသော။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) အာရဘီယတေတိ အာရဒ္ဓေါ။ (အာ, ရဘ+တ။ အားထုတ်ခြင်း။)

(ဂ) ဒေသီယတေတိ ဒေသနာ။ ဒေသီယတိ အတ္ထော ဧတာယာတိ ဝါ ဒေသနာ။ (ဒိသီ+ယု။)

http://www.dhammadownload.com

* ဝိလာသေတီတိ ဝိလာသော။ (ဝိ, လသ+ဏ။)

* ဒေသနာယ + ဝိလာသော ဒေသနာဝိလာသော။ (ယောဇနာ။၇၁။)

(တစ်နည်း) ဒေသနံ + ဝိလာသော ဒေသနာဝိလာသော။ (ဘာဋီ၊၁။၃၄၆။)

(ဒေသနာတော်၏ + တင့်တယ်စမွယ်စေတတ်သောသဗ္ဗညုတဉာဏ်နှင့် ကျိုး+ကြောင်း (တစ်နည်း) အာရုံ+အာရမ္မဏိကစပ်)

(ဃ) သန္နိသီဒိသ္မတိ သန္နိသိန္နာ။ (သံ, နိ, သဒ+တ။)

* ဒိဗ္ဗန္တိ ပဉ္စကာမဂုဏာဒီဟိ ကီဠန္တီတိ ဒေဝါ။ (ဒိဝု+ဏ။)

* ပရိသမန္တတော + သေန္တိ ဧတ္ထာတိ ပရိသာ။ (ပရိ, သိ+အ။)

* ဒေဝါစေဝ + ပရိသာ ဒေဝပရိသာ။ သန္နိသိန္နာ + ပရိသာ သန္နိသိန္နပရိသာ။

(၇)

(ဃ) ဝိတက္ကော စေဝ-၌ စေဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဝိတက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, စိတ္တေကဂ္ဂတာတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

(က) ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ-၌ ဣတိ-ကား အာချတ္တ။

(ခ) ကသ္မာ-ကား ကာရဏာပုစ္ဆနတ္တ။

ဣတိ-ကား နိဒဿနတ္တ။

စေ-ကား သင်္ကာဝဋ္ဋနတ္တ၊ ပရိကပ္ပနတ္တ။

(ဂ) စေဝ, စ-တို့ကား အညမညသမုစ္စယတ္တ။

(ဃ) ကိရ-ကား ဝိတ္ထာရတ္တ။

(၈)

(က) အာရဒ္ဓေါ-၌ အာ,ရဘ-ဓာတ်အရ ဝီရိယပုဗ္ဗင်္ဂမဒေသနာဉာဏ်တော်ကိုယူ။

တ-ပစ္စည်းအရ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(ဂ) ဒေသနာဝိလာသေန-၌ ဒေသနာ-အရ ဒေသနာတော်တည်းဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။

ဒေသနာဝိလာသ-အရ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကိုယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(၉)

ယာယ စ ဓမ္မဓာတုယာ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ ဒေသနာဝိလာသပ္ပတ္တောနာမ ဟောတိ။ (ဌ။၂၂၄)၌ ဓမ္မဓာတုယာ-အရ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကိုယူ။

♦ ဓမ္မေ အနဝသေသေ ဓာရေတိ ယာထာဝတော ဉပဓာရေတီတိ ဓမ္မဓာတု၊ ဓမ္မာနံ ယထာသဘာဝတော အဗုဇ္ဈကသဘာဝေါ။ သဗ္ဗညုတညာဏဿေတံ အဓိဝစနံ။ (သာရတ္ထ၊၁။၃၄၉။)

♦ ယဿာ ပန ဓမ္မဓာတုယာတိ သဗ္ဗညုတညာဏဿ။ (မူလဋီကာ။ ၁၀၄။)

♦ ဓမ္မံ ဓာရေတိ ဓာနာတီတိ ဓမ္မဓာတု။ သဗ္ဗညုတညာဏံ။ (ယောဇနာ။ ၁၂၈။)

(၁၀)

(က) ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ ပဥ္စကနယော + အာရဒ္ဓေါ-၌

✔ အာရဒ္ဓ-ဝယ် အာ, ရဘ-ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်တော်သည်-

တ-ပစ္စည်းအရ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒရုပ်အား သဟဇာတ-ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟေ, မိ, ဣံ, မဂ်။ (၉)

=============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၅)

(က) ယ္ဟဒါနိ ယသ္မာ ဓေတံ ဈာနံ နာမ ပဋိပဒါကမေန သိဇ္ဈတိ၊ တသ္မာ တဿ ပဋိပဒါဘေဒံ ဒဿေတုံ "ပုန ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ"တိအာဒိ အာရဒ္ဓံ။

(ခ) တတ္ထ ဒုက္ခာ ပဋိပဒါ အဿာတိ ဒုက္ခပဋိပဒံ။ ဒန္ဓာ အဘိညာ အဿာတိ ဒန္ဓာဘိညံ။

(ဂ) ယ္ဟတိ"ဒုက္ခပဋိပဒ"န္တိ ဝါ"ဒန္ဓာဘိည"န္တိ ဝါ "ပထဝီကသိဏ"န္တိ ဝါ တီဏိပိ ဈာနဿေဝ နာမာနိ။

(ဃ) ဒုက္ခပဋိပဒံ ခိပ္ပါဘိညန္တိ အာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

ဋ္ဌ။ ၂၂၇။ မူလဋီကာ။ ၁၀၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၁၂။ ဘာဋီ၊ ၃။ ၁၀။ မင်းခင်းဂဏ္ဍီ။ ၅၁၅။

(၁)

(က)ကို ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေထည့်, (ခ) တတ္ထ–ကို ဆရာနည်းကျစွဲယူသုံးသပ်၍ (ဃ)ကို "ဧသေဝ နယော၊ ပုဒ်သဘောမှာ"စသော နိယံများနှင့် အညီအနက်

(က) ဓဝံ "ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတီ"တိအာဒိနာ။ စတုက္ကပဥ္စကနယဒွယဘေဒံ။ သုဒ္ဓိက နဝကံ။ ပကာသေတွာ။ (ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေထည့်။) ယ္ဟဒါနိ။ ယသ္မာ။ (ပ)

(ခ) ဒဿနကြိယာယ။ ကရဏဘူတော။ အာပုဗ္ဗရဘာဓာတုယာ။ ကမ္မဘူတော။ တတ္ထ တသ္မိံ "ပုန ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ"တိ အာဒိ ဝစနေ။ (ပ)

(ဃ) ဧသေဝနယော (ဧသော ဧဝ နယော)–ဤနည်းကိုသာလျှင်။ (ဒဋ္ဌဗ္ဗော–၏။)

(တစ်နည်း:) ဧသေဝ နယော (ဧသော ဧဝ နယော)–ဤနည်းကဲ့သို့သော နည်းကို။ (ဒဋ္ဌဗ္ဗော)

♦ ဧသေဝ နယော၊ ပုဒ်သဘောမှာ၊ ထင်စွာ ဧဝ၊ ဣဝ–နှစ်ချက်၊ စွဲလျက် သမ္ဘန်မြဲ။ (ဘုရားကြီး။၇၁။)

(၂)

(ခ) စသည် အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓမှတပါး အဝယဝတ္ထပြ– ပက္ခန္တရ။ (ဝါ) ဝိတ္ထာရ။

ထိုတွင် (ခ)ဖြင့် ဝစနတ္ထအဘိဓာနတ္ထကိုပြ–(ဂ)ဖြင့် အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။ (ပက္ခန္တရ)

(ဃ)ဖြင့် ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညံပုဒ်၏အဖွင့်မှတပါး ဒုက္ခပဋိပဒံ ခိပ္ပါဘိညံ–စသော ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်) ပြသည်။ ပက္ခန္တရ။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ)

(၃)

(ဃ)၌ ဧသေဝ နယော–ထားရခြင်း

ဒုက္ခပဋိပဒံ ခိပ္ပါဘိညံ–စသော ပုဒ်တို့၌လည်း ဝစနတ္ထပြပုံ, အဘိဓေယျတ္ထကောက်ပုံတို့မှာ ရှေး(ခ)(ဂ)ဝါကျတို့ရှိ ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညံပုဒ်နှင့် အလုံးစုံတူသည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် ထားသည်။

♦ လုံးစုံအတ္ထ၊ တူညီမှု၊ ဧသေဝ နယော–ကို။

♦ တစိတ်မတူ၊ တစိတ်တူ၊ သုံးမူ သေနယော–ကို။

(ဂ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါများ ထားရခြင်း

ဈာန်တည်းဟူသော အဘိဓေယျအနက်တစ်ခုတည်း၌ ဒုက္ခပဋိပဒံဟူသော သဒ္ဒါ, ဒန္ဓာဘိညံဟူသော သဒ္ဒါ, ပထဝီကသိဏံဟူသော သဒ္ဒါများကို အသီးအသီးလဲလှယ်ပြလို၍ (ဂ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါများကို ထားရသည်။

(၄)

* ပဋိပဇ္ဇတိ ဈာနံ ဧတာယာတိ ပဋိပဒါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။)

✔ ပဋိ+ပဒ+အ–သည်ရင်း၊ ရောက်ခြင်းကြိယာသည်ရင်း ဗျု–နိ။

✔ ဈာန်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ပဋိပဒါ (ဈာနဘာဝနာ)သည်

(ဝါ) ပဋိပဒါ (ဈာနဘာဝနာ)တို့၏... ဓာတ်သည် ပ–နိ။

http://www.dhammadownload.com

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* နိပတိ ခယံ ဂစ္ဆတီတိ နိပ္ပံ။ သီဃံ။ (ထွာဒီမောဂ်။ ၁၁၆။) (နိပ+ပ။)

* နိပတိ ပေရတီတိ နိပ္ပံ။ (နိပ+အ။ ပစ်လွှင့်ခြင်း။) (သူနိ)

* ဒန္ဓတီတိ ဒန္ဓာ။ (ဒဓိ+အ။ နှံ့နှေးလေးလံခြင်း။) (နီတိ၊ဓာတု။၁၀၉။)

(တစ်နည်း) ဒမေတဗ္ဗာတိ ဒန္ဓာ။ (ဒမ+ဓ။ ဒမ–ဥပသမေ။) (ထွာဒီမောဂ်–၉၈။)

(၅)

(က) ပဋိပဒါကမေန–ကား သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

သိဇ္ဈတိ–ကား. (သိဓ+ယ+တိ) ဒိဝါဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။

ပဋိပဒါဘေဒ–ကား သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(ခ) ဖြင့် သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ, အဘိဓာနတ္ထ–သိစေ။ (ဖော်ပြ)

(ဂ) ဖြင့် ဒုက္ခပဋိပဒံ, ဒန္ဓာဘိညံ, ပထဝီကသိဏ်ပုဒ်တို့အရ ဈာန်တစ်မျိုးတည်းကိုသာယူ–သိစေ။

(၇)

(ဂ) ဈာနသဒ္ဒေ–၌ ခေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဈာန်တရားသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဈာန်မှတပါး ဝိပဿနာ, မဂ်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဃ) ခေသေ၀ နယော–၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဒုက္ခပဋိပဒံ ခိပ္ပါဘိညံ–စသော ပုဒ်တို့၏ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထသည်၎င်း၊ ၎င်းပုဒ်တို့အရ ဈာန်သည်၎င်း ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ဒွန်, ကမ္မဓာရယ်သမာသ်စသော ဝစနတ္ထတို့သည်၎င်း၊ ဈာန်မှတပါးသော ဈာနဘာဝနာ, အဘိညာဉ် (ပညာ)တို့သည်၎င်း နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အသယတ္တိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထသည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) တီဏိပိ–၌ ပိ–ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ။

(ဃ) အာဒီသုပိ–၌ ပိ–ကား ဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ။

(၈)

ဒုက္ခပဋိပဒံ, ဒန္ဓာဘိညံ–တို့အရ ရူပါဝစရဈာန်ကို ယူ၍–

✔ ထို... သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ (ကာမာဝစရသမာဓိဟုဆိုအပ်သော) ဥပစာရဈာန်သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ရူပါဝစရအဘိညာဉ်သမာပတ်သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ အဓိကာရ, ဆန္ဒစသော အကြောင်းတရားတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ရူပါဝစရဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

(ခ) ဒန္ဓာ+အဘိညာ–၌ အဘိညာ–အရ ပညာကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိ–ထုတ်။(ဋ္ဌ။၁၆၅၊၁၆၆။)

(၁၀)

(က) ပဋိပဒါဘေဒ + ဒသေတုံ–၌–

✔ ပဋိပဒါဘေဒ–အရ ပဋိပဒါအပြားသည် (၆၁) ကာမာဝစရသမာဓိဟု ဆိုအပ်သောဥပစာရ ဘာဝနာသည်–ဒသေတုံ–၌ ဒိသ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။(ပြိုင်=အာ, ဒိ, ဉ)

http://www.dhammadownload.com

(ခ) ဒုက္ခာပဋိပဒါ + အဿ-၌

✔ ဒုက္ခာပဋိပဒါ-အရ (ဆင်းရဲပြင်းပြင်းသောချာန်သို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့်ဟူသော)ကာမာဝစရသမာဓိသည်-အဿ-အရ ရူပကုသိုလ်ဈာန်အား ပကတူပ-ပြု။

♦ ပထမဿ ဈာနဿ ပရိကမ္မံ ပထမဿ ဈာနဿ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ပဋ္ဌာန်၊၁။၁၄၅။)

============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၆)

(က) တတ္ထ ပဌမသမန္နာဟာရတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ တဿ တဿ ဈာနဿ ဥပစာရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ တာဝ ပဝတ္တာ ဈာနဘာဝနာ "ပဋိပဒါ"တိ ဝုစ္စတိ။

(ခ) ဥပစာရတော ပန ပဋ္ဌာယ ယာဝ အပ္ပနာ၊ တာဝ ပဝတ္တာ ပညာ "အဘိညာ"တိ ဝုစ္စတိ။

(ဂ) သာ ပနေသာ ပဋိပဒါ ဧကစ္စဿ ဒုက္ခာ ဟောတိ၊ နီဝရဏာဒိပစ္စနီကဓမ္မသမုဒါစာရဂဟနတာယ ကိစ္ဆာ၊ အသုခသေဝနာတိ အတ္ထော။

(ဃ) ဧကစ္စဿ တဒဘာဝေန သုခါ။

(င) အဘိညာပိ ဧကစ္စဿ ဒန္ဓာ ဟောတိ မန္ဒာ အသီဃပဝတ္တိ၊ ဧကစ္စဿ ခိပ္ပါ အမန္ဒာ သီဃပ္ပဝတ္တိ။

ဋ္ဌ။ ၂၂၇။ မူလဋီ။ ၁၀၄။ ယောဇနာ။ ၁၂၈။ ပြည်သျှ၊၂။ ၃၁၃။ ဘာဋီ၊ ၃။ ၁၁။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၅၇။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။

(၁)

(က) တတ္ထ-ထိုပဋိပဒါစသည်တို့တွင်။ ပဌမသမန္နာဟာရတော-ပြုအပ်ပြီးသော ပုဗ္ဗကိစ္စရှိသော သူ၏ ပထဝီကသိုဏ်းစသည်တို့၌ လက်ဦးစွာ "ပထဝီ ပထဝီ"စသည်ဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းမှ။ ပဋ္ဌာယ-၍။ ယာဝ-လောက်။ တဿ တဿ ဈာနဿ-ထိုထိုပဌမ, ဒုတိယစသော ဈာန်၏။ ဥပစာရံ-နီဝရဏ၏ ငြိမ်းခြင်း၊ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခတို့၌တပ်သော နိကန္တိတို့၏ ငြိမ်းခြင်းကြောင့် မြဲမြံသည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော ကာမာဝစရသမာဓိဟု ဆိုအပ်သော ဥပစာရဈာန်သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-၏။ တာဝ-လောက်။ ပဝတ္တာ-သော။ ဈာနဘာဝနာ-အပ္ပနာဈာန်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဘာဝနာကို (ဝါ) အပ္ပနာဈာန်အလို့ငှါ ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာကို။ "ပဋိပဒါ"တိ-ဈာန်သို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့်ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ။

♦ တဿ တဿ ဈာနဿ ဥပစာရန္တိ နီဝရဏဝိတက္ကဝိစာရနိကန္တိယာဒီနံ ဝူပသမာ ထိရဘူတော ကာမာဝစရသမာဓိ။ (မူလဋီ။၁၀၄။)

♦ တတ္ထာတိ ပဋိပဒါဒီသု။ (ယောဇနာ။၁၂၈။)

♦ ပဌမသမန္နာဟာရတောတိ ကတပုဗ္ဗကိစ္စဿ ပထဝီကသိဏာဒီသု သဗ္ဗပဌမံ ပထဝီတိအာဒိနာ ပဝတ္တမနသိကာရတောတိ အတ္ထော။ (ယောဇနာ။)

(ခ) ပန-ပါး။

(ဂ) ပန-ဆက်။ (ပ) အသုခသေဝနာ-မချမ်းသာသဖြင့် မှီဝဲအပ်, ပွားစေအပ်သည်။ ဟောတိ။

(ဃ) တဒဘာဝေန-ထိုနီဝရဏစသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့၏ ဥပါဒ်ခြင်း မထူ, မထပ်, မများပြားသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ (ပ)

(၂)

(က)စသည်သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ တတ္ထ ဒုက္ခပဋိပဒါ အဿာတိ-အစရှိသည်ဖြင့် ဒုက္ခပဋိပဒံ, ဒန္ဓာဘိညံ-စသော အပေါင်းပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထ, အဘိဓေယျတ္ထတို့ကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ (ထိုဒုက္ခပဋိပဒံစသောပုဒ်တို့၌ ပါဝင်သော) ပဋိပဒါ, အဘိညာဟူသော အစိတ်ပုဒ်တို့၏ အဘိဓေယျတ္ထကို ပြလိုသော ဆရာသည် (က)စသည်မိန့်။(ပကတ္တိရ)

http://www.dhammadownload.com

(က)ဖြင့် ပဋိပဒါပုဒ်၏ အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် အဘိညာပုဒ်၏အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။ ပက္ခန္တရ။(ပဥ္စကတက်)

(ဂ) ဌပနာဘောဂါဒိပဥှက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော်၌ ပဌမဈာန်စသော ထိုထိုဈာန်ကို ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညံ ဒုက္ခပဋိပဒံ ခိပ္ပါဘိညံ–စသည်ဖြင့် လေးပါးစီ လေးပါးစီခွဲ၍ ဟောကြားတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင်–သော်လည်း ပဌမဈာန်စသော ထိုထိုဈာန်တို့သည် ဈာန်အင်္ဂါ(၅)ပါး, (၄)ပါး, (၃)ပါး, (၂)ပါး, (၂)ပါးအဖြစ်ဖြင့် တူကြသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့–ကြောင့် –ဟောကြားတော်မမူသင့်။ ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညံ ဒုက္ခပဋိပဒံ ခိပ္ပါဘိညံ–စသည်ဖြင့် လေးပါးစီ လေးပါးစီခွဲ၍ ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ –ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။ (င)တိုင်အောင်မျှော်တက်သည်။

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဂ)ဖြင့် ဒုက္ခပဋိပဒါဖြစ်ပုံကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ သုခပဋိပဒါဖြစ်ပုံကို ပြလိုရကား (ဃ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

(င) ပါပနာဒိပဥှက

ဆရာ–သည် (ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် ပဋိပဒါ၏ "ဒုက္ခပဋိပဒါ, သုခပဋိပဒါ"ဟူ၍ နှစ်မျိုးကွဲပြားလာပုံကို ပြဆို၏။ထိုသို့–သော် ပဋိပဒါသည်သာ နှစ်မျိုးကွဲပြား၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (အဘိညာပိ၌ ပိကိုရှု)(တစ်နည်း) ပဋိပဒါနှစ်မျိုးကွဲပြားပုံကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ (ပ) ထိုသို့–ကြောင့် အဘိညာ(၂)မျိုးကွဲပြားပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။...အဗျာပိတ–တင်။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(၃)

(က)၌ ဝုစ္စတိ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

အပေါင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာ, မဂ်, ဈာနဘာဝနာတို့၏ "ပဋိပဒါ"ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဈာနဘာဝနာ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဈာနဘာဝနာကို ဤ၌ "ပဋိပဒါ"ဟု ဆိုအပ်ရကား "ပဋိပဒါ"သဒ္ဒါ၏ အထင်ဒဠှိ ကေဒေသျူပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကို ပြလို၍ (က)၌ ဝုစ္စတိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ခ)၌ ဝုစ္စတိ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

အပေါင်းဖြစ်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်စသော တရားတို့၏ "အဘိညာ"ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အပ္ပနာပညာ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော အပ္ပနာပညာကို ဤ၌ "အဘိညာ"ဟု ဆိုအပ်ရကား "အဘိညာ"သဒ္ဒါ၏ အထင့်ရုဠှိ, ကေဒေသျူပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကိုပြလို၍ (ခ)၌ ဝုစ္စတိ–ထားသည်။

(၄)

* အဘိဝိသေသတော ဇာနာတီတိ အဘိညာ။ (ဘာဋီ၊ ၃။ ၁၁။)
✔ အဘိ, ဉာ+အ–သည် ၎င်း, အထူးသဖြင့် သိခြင်းကြီးယာသည်၎င်း ဗျု–နိ။
✔ အဘိညာဏ်တို့၏...ဓာတ်သည် (ဝါ) အပ္ပနာပညာသည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) သမ္မာ + အနု အနု + အာရဟဏ သမန္နာဟာရော။
* ပဌမံ + သမန္နာဟာရော ပဌမသမန္နာဟာရော။
(ပဌမဘောဂဏ်၏ + ပထဝီ ပထဝီ–စသည်ဖြင့် အဖန်ဖန်နှလုံးသွင်းခြင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)
* ဥပသမီပေ + စရတီတိ ဥပစာရံ။ (ဥပ, စရ+ဏ။)
(အပ္ပနာဈာန်၏ + အနီး၌ဖြစ်သော ကာမာဝစရသမာဓိ)
* ဘာဝေတိ ဥပ္ပါဒေတီတိ ဘာဝနာ။ ဈာနဿ + ဘာဝနာ ဈာနဘာဝနာ။
(အပ္ပနာဈာန်၏ + ဖြစ်စေတတ်သော ကာမာဝစရသမာဓိနှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်)

http://www.dhammadownload.com

(ခ) အပ္ပေတိ သမ္မာ ဌပေတီတိ အပ္ပနာ။ (အပ+ယု။)

(ဂ) နတ္ထိ ဧတဿာ ဉတိ ဥပဒ္ဒဝေါတိ အနီတော။ (ဘေးရန်မရှိခြင်း၏+မိတ်ဆွေနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

* အနီတဿ + ပဋိပက္ခော ပစ္စနီတော။ ပစ္စနီတော ဧဝ ပစ္စနီကော။

* ဂဏ္ဌိ + ဟာနတီတိ ဂဟာနံ။ (ဂဏ္ဌိ+ဟာန+အ။) (သုစိ)

(တစ်နည်း) ဂါဟတီတိ ဂဟာနံ။ (ဂါဟု (ဝါ) ဂါဟ+ယု။ မွှေနှောက်ရှုတ်ထွေးခြင်း။)(ဘာဋီ၊၃။၁၂။)

* သုဋ္ဌု + ဥဒ္ဓံ + အာစာရော သမုဒါစာရော။ (ဘာဋီ၊ ၃။ ၁၁။) (လွန်စွာ အထက်၌ဖြစ်ခြင်း။)

* ကိရတိ သုခေတိ ကိစ္ဆာ။ (ကိရ-ဝိက္ခိပနေ။)(သုစိ)

* သေဝိတဗ္ဗာတိ သေဝနာ။ အသုခေန + သေဝနာ အသုခသေဝနာ။

* သေတိ လဟု ဟုတွာ ပဝတ္တတီတိ သီဃံ။ (သိ+ဃ။ပေါ့သည်ဖြစ်၍ဖြစ်ခြင်း။)(ဓာတွာဒိမောဂ်။၃၈။)

* သီဃံ + ပဝတ္တိ + ယဿာတိ သီဃပ္ပဝတ္တိ။ (လျင်သောဖြစ်ခြင်းရှိသော အဘိညာဏ်။)

* န + သီဃပ္ပပတ္တိ အသီဃပ္ပပတ္တိ။

(၅)

သီဃပ္ပဝတ္တိ-ကား သမာသ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ-ကာရန္တ။

အမန္ဒာ-ကား သမာသ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။

(၆)

(က)ဖြင့် ဒုက္ခပဋိပဒံ, သုခပဋိပဒံ-စသောပုဒ်တို့၌ ပဋိပဒါအရ ဝိပဿနာ, မဂ်တို့ကို မယူရ၊ ရှေးဦးစွာ ပထဝီ ပထဝီ-စသည်ဖြင့် နလုံးသွင်းခြင်းမှစ၍ ထိုထိုဈာန်၏ ဥပစာရဈာန်ဖြစ်ပေါ်သည် တိုင်အောင် ဖြစ်သော ဈာနဘာဝနာကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် ဒန္ဓာဘိညံ, ခိပ္ပါဘိညံ-စသော ပုဒ်တို့၌ အဘိညာအရ ဒိဗ္ဗစက္ခုစသော အဘိညာဏ် ကို မယူရ၊ ဥပစာရဈာန်ဖြစ်သည်မှစ၍ အပ္ပနာဈာန်ဖြစ်ပေါ်သည်တိုင်အောင်ဖြစ်သော အပ္ပနာသမာဓိနှင့် ယှဉ်သော ပညာကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(ဂ) ကိစ္ဆာ-ဖြင့် ဒုက္ခပဋိပဒံ၌ ဒုက္ခသဒ္ဒါသည် ဆင်းရဲခြင်းအနက်ဟော ကိစ္ဆာ၏ ပရိယာယ် တည်းဟု သိစေသည်။ ♦ ဒုက္ခံ စ ကသိရံ ကိစ္ဆံ။(ဓာန်။၈၉။)

နီဝရဏာဒိတာယ-ဖြင့် ဘာဝတ္ထ-ဖော်ပြ။

အသုခသေဝနာတိ အတ္ထော-ဖြင့် ဆင်းရဲပြင်ပြင်ခြင်းဟူသည် မချမ်းသာသဖြင့် မှီဝဲရခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

(င) မန္ဒာ-ဖြင့် ဒန္ဓာဘိညံ၌ ဒန္ဓသဒ္ဒါသည် နုံးနှေးခြင်းအနက်ဟော- သိစေသည်။

အသီဃပ္ပဝတ္တိ-ဖြင့် နုံးနှေးဟူသည် လျှင်မြန်စွာဖြစ်မှုမရှိခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

အမန္ဒာ-ဖြင့် ခိပ္ပါဘိညံ၌ ခိပ္ပသဒ္ဒါသည် မနုံးနှေးခြင်း လျင်မြန်ခြင်းအနက်ဟော သိစေသည်။

သီဃပ္ပဝတ္တိ-ဖြင့် မနုံးနှေးဟူသည် လျှင်မြန်စွာဖြစ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(၇)

ယာဝ, တာဝ-တို့ကား ပရိစ္ဆေဒတ္ထ။

(ဃ) တဒဘာဝေန-၌ တ-ကား နီဝရဏာဒိပစ္စနီကဓမ္မသမုဒါစာရဂဟာနကို စွဲယူသည်။

(၈)

(ခ) အဘိညာ-အရ ဥပစာရဈာန်မှစ၍ အပ္ပနာဈာန်ဖြစ်ပေါ်သည်တိုင်အောင်ဖြစ်သော အပ္ပနာ သမာဓိနှင့် ယှဉ်သော ပညာကို ယူ၍

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

✔ ဥပစာရဘာဝနာ ကာမာဝစရသမာဓိသည် ဒီပကတ္တ။
✔ ဈာနသမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္တ။
✔ အဓိကာရဆန္ဒ, စက္ကသမ္ပတ္တိစသည်သည် ဝိဘာဝတ္တ။
✔ ဖြပ္ပဘာဝ်၌ ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္တ။

(က) တဿ တဿ ဈာနဿ ဥပစာရံ–အရ ကာမာဝစရသမာဓိ–ကို ယူ၍
✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္တ။
✔ ပထဝိ ပထဝီ–စသည်ဖြင့် ရှေးဦးစွာစီးဖြန်းခြင်းသည် ဒီပကတ္တ။
✔ ရူပါဝစရဈာန်သည် ပကာသနတ္တ။
✔ အဓိကာရဆန္ဒ, စက္ကသမ္ပတ္တိစသည်သည် ဝိဘာဝတ္တ။
✔ ရူပဘဝ်၌ ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္တ။

(၁၀)

(က) တဿ တဿ ဈာနဿ + ဥပစာရံ + ဥပဓ္ဓတိ–၌
✔ ဥပစာရံ ဥပဓ္ဓတိ–အရ ကာမာဝစရသမာဓိဟုဆိုအပ်သော ဥပစာရဈာန်သည်–
တဿ တဿ ဈာနဿ–အရ ရူပါဝစရပဥ္စမဈာန်အား အနန္တရ–ပြု။
ဖြိုင်။ ။ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, အာသေ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။ (၆)
✔ ဥပစာရံ–အရ ကာမာဝစရသမာဓိသည်–
ဥပဓ္ဓတိ–အရ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက် သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။
ဖြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ပ၊ ဣန္ဒြိ, ဈာန, မဂ္ဂ။ (၉)

(ဃ) တဒဘာဝနာ + သုခါ–၌
✔ တဒဘာဝနာ–အရ နီဝရဏာဒိပစ္စနီကဓမ္မသမုဒါစာရဂဟန၏ မရှိခြင်း, မဖြစ်ခြင်းဟူသော အဘာဝပညတ်သည်–
➤ သုခါ–အရ ပဋိပဒါအား ပကတူပ–ပြု။

=============

ဝါကျဉယျာဉ် (၂၃၇)

(က) ဣဒါနိ ယသ္မာ ဧတံ ဈာနံ ယထာ ပဋိပဒါဘေဒေန၊ ဧဝံ အာရမ္မဏဘေဒေနာပိ စတုဗ္ဗိဓံ ဟောတိ။ တသ္မာဿ တံ ပဘေဒံ ဒဿေတုံ ပုန "ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ"တိ အာဒိ အာရဒ္ဓံ။
(ခ) တတ္ထ ပရိတ္တံ ပရိတ္တာရမ္မဏန္တိ အာဒီသု ယံ အပ္ပဂုဏံ ဟောတိ၊ ဥပရိဈာနဿ ပစ္စယော ဘဝိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဣဒံ ပရိတ္တံ နာမ။
(ဂ) ယံ ပန အဝမိတေ သုပ္ပမတ္တေ ဝါ သရာဝမတ္တေ ဝါ အာရမ္မဏေ ပဝတ္တံ၊ တံ ပရိတ္တံ အာရမ္မဏံ အဿာတိ ပရိတ္တာရမ္မဏံ။
(ဃ) ယံ ပဂုဏံ သုဘာဝိတံ၊ ဥပရိဈာနဿ ပစ္စယော ဘဝိတုံ သက္ကောတိ၊ ဣဒံ အပ္ပမာဏံ နာမ။
(င) ယံ ဝိပုလေ အာရမ္မဏေ ပဝတ္တံ၊ တံ ဝုမိပ္ပမာဏတ္တာ အပ္ပမာဏံ အာရမ္မဏံ အဿာတိ အပ္ပမာဏာရမ္မဏံ။

ဋ္ဌ။ ၂၂၉။ မူလဋီ။ ၁၀၅။ ဖြည်သျှု၂။ ၃၂၁။ ဘာဋီ၊ ၃။ ၁၇။ ကျော်စံဂဏ္ဍိ။ ၃၇၇။ မင်းခင်း။ ၇၁၅။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ခ) ယံ–အကြင်ဈာန်သည်။ အပ္ပဂုဏံ–မလေ့လာအပ်သည်။ (ဝါ) ငါးပါးသော ဝသီဘော်တို့ဖြင့် အလေ့အလာမပြုအပ်သည်။ ဟောတိ–၏။

♦ အပ္ပဂုဏန္တိ ပဉ္စဟိ ဝသိတာဟိ အဝသီကတံ။ (မူလဋီ။ ၁၀၅။)

(၂)

(က)ဖြင့် အနုသန္ဓေသမုဒါယတ္ထပြသည်။

(ခ)စသည်ဖြင့် အဝယဝတ္ထပြသည်။ (ပဋ္ဌာနကျမ်းတက်မြ)

ထိုတွင် (ခ)ဖြင့် ပရိတ္တံပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။

(ဂ)ဖြင့် ပရိတ္တာရမ္မဏံပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် အပ္ပမာဏံပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။

(င)ဖြင့် အပ္ပမာဏာရမ္မဏံပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။ ပက္ခန္တရချည်းဖြစ်သည်။

ကျမ်းတက်။ ။ မလေ့လာကာမျှတည်း ပရိတ္တမည်သလော။ စုဒ်ရှိရကား– ဥပရိဈာနဿ ပစ္စယော ဘဝိတုံ နသက္ကောတိ–မိန့်။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၇၇။ ပြည်သျှ၊၂။၃၂၂။)

(ခ)၌ ဥပရိဈာနဿ ပစ္စယော ဘဝိတုံ န သက္ကောတိ–သို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဝါကျ ယံ အပ္ပဂုဏံ ဟောတိ၊ ဣဒံ ပရိတ္တံ နာမ–ဖြင့် မလေ့လာအပ်သော ဈာန်သည် ပရိတ္တမည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် မလေ့လာအပ်ကာမျှဖြင့် ပရိတ္တမည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် မည်သို့မည်ပုံဖြစ်ပါမှ ပရိတ္တမည်သည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...နေချေသော် အဗျာပိတ–၏။ မည်သို့မည်ပုံ ဖြစ်လျှင် ပရိတ္တမည်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် ဥပရိဈာနဿ ပစ္စယော န သက္ကောတိ–မိန့်။

(ဃ)၌ ဥပရိဈာနဿ ပစ္စယော ဘဝိတုံ သက္ကောတိ–သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက–

ဆရာ–သည် (ဃ)ဝါကျ ယံ ပဂုဏံ သုဘာဝိတံ၊ ဣဒံ အပ္ပမာဏံ နာမ–ဖြင့် လေ့လာအပ်၊ ကောင်းစွာပွါးစေအပ်သော ဈာန်သည် အပ္ပမာဏမည်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့–သော် လေ့လာအပ်၊ ကောင်းစွာပွါးစေအပ်ကာမျှဖြင့် အပ္ပမာဏမည်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) မည်သို့မည်ပုံဖြစ်လျှင် အပ္ပမာဏမည်သည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မည်သို့ မည်ပုံဖြစ်လျှင် အပ္ပမာဏမည်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် ဥပရိဈာနဿ ပစ္စယော ဘဝိတုံ သက္ကောတိ–မိန့်။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၇၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၂၂။)

(၄)

✱ ဝဍ္ဎတီတိ ဝုဒ္ဓိ။ (ဝဍ္ဎ+တိ။) ပမီယတေတိ ပမာဏံ။ (ပ, မာ+ယု။)

✱ ဝုဒ္ဓိ + ပမာဏံ + ဧတဿာတိ ဝုဒ္ဓိပ္ပမာဏံ။(ကြီးပွါးသောပမာဏ၏ + ဈာန်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

✱ ဝုဒ္ဓိပ္ပမာဏဿ + ဘာဝေါ ဝုဒ္ဓိပ္ပမာဏတ္တံ။ (တဒ္ဓိတ)

✔ –သည်ငှင်း၊ ကြီးပွါးသော ပမာဏရှိသောဈာန်၏+ဝုဒ္ဓိပ္ပမာဏဘောဂုဏ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်–ငှင်း ဗျု–နိ။

✔ ကြီးပွါးသော ပမာဏရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဝုဒ္ဓိပ္ပမာဏဘောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

♦ ဗဟုဗ္ဗီဟိ၊ အဿတ္ထိတွင်၊ ဘောတင်စီးလတ်၊ သမာသ်, တဒ္ဓိတ်၊ ပုဒ်ရင်းကိုသာ၊ ရအပ်စွာ၊ အရာမျိုးဝပ်သိမ်း။

♦ ဂြုံဝ်ပေါ်မှာ၊ ဘောစီးလာ၊ ဂုဏ်သာ ထွက်စမြဲ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ပရိသမန္တတော ခီယတီ အဝခဏ္ဍီယတီတိ ပရိတ္တံ။ (ပရိ, ခါ+တ။)

✱ 'ပရိတ္တံ ဝိယာတိ ပရိတ္တံ ။(ပရိတ္တ+ဏ။)(အနည်းငယ်သောဝတ္ထု၏ + ပရိတ္တဈာန်နှင့် သဒိသ+သဒိသီစပ်)

http://www.dhammadownload.com

* ဂုဏီယတိ ပရိစယတီတိ ဂုဏံ။ (မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၃၉၂။)

* ဂုဏံ ဧဝ ပဂုဏံ။ န + ပဂုဏံ အပ္ပဂုဏံ။

(ပဋိသေဝေဘောဂုဏ်၏ + မလေ့လာအပ်သောစျာန်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

(ဂ) သုပန္တိ ဧတ္ထ သုခနိဒ္ဒါယောတိ သုပ္ပံ။ (ဓာတွာဒီမောဂ်။၁၁၆။)(သုပ+ပ။ အိပ်ခြင်း။ ဗန်းစကော။)

* မီယတေ ပမီယတေတိ မတ္တာ။ (မာ+တ။)

* သုပ္ပံ + မတ္တာ + ဧတဿ အာရမ္မဏဿာတိ သုပ္ပမတ္တံ။ (တဒ္ဓိ)

(ဗန်း, စကောအတိုင်းအရှည်၏ + အာရုံနှင့် ပမာဏ+ပမာဏဝန္တုစပ်)

* သရတိ ပဝတ္တတီတိ သရာဝေါ။(ဓာတွာဒီမောဂ်။၂၀၁။)(သရ+အာဝ။ ဖြစ်ခြင်း။ အိုးဖုံးစလောင်း။)

* သရာဝေါ + မတ္တာ + ဧတဿာတိ သရာဝမတ္တံ။ (တဒ္ဓိ)

(အိုးဖုံးစလောင်းပမာဏ၏ + အာရုံနှင့် ပမာဏ+ပမာဏဝန္တုစပ်)

* ဥပရိ + ပဝတ္တံ + ဈာနံ ဥပရိဇ္ဈာနံ။ (တဿ) (မဇ္ဈေလောပီသတ္တမီတပ္ပုရိသ်)

* ဝိသေသေန ပုလတီတိ ဝိပုလံ။ (ဝိ, ပုလ+အ။)

(၅)

သရာဝမတ္တေ-၌ သရာဝ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

မတ္တာ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။

သရာဝမတ္တေ-ကား သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(ခ) ယံ အပ္ပဂုဏံ ဟောတိ၊ ဣဒံ (ပရိတ္တံနာမ)-ဖြင့် ပရိတ္တံ ပရိတ္တာရမ္မဏံ-စသောပါဠိတော်၌ ပရိတ္တံအရ အနည်းငယ်သော ဝတ္ထုကို မယူရ၊ (သဒိသူပစာအားဖြင့်) မလေ့လာအပ်သော စျာန်ကို ယူ-သိစေ။

ဥပရိဇ္ဈာနဿ ပစ္စယော ဘဝိတုံ န သက္ကောတိ-ဖြင့် မလေ့လာအပ်သောစျာန်ဟူသည် အထက်စျာန်၏ အကြောင်းဖြစ်ခြင်းငှာမစွမ်းနိုင်သောစျာန်ပင်တည်း (တစ်နည်း) တစ်သက်လုံးလေ့လာအပ်သော် လည်း အထက်စျာန် ၏အကြောင်းမဖြစ်သော် ပရိတ္တမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေ။(ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ပြည်သျှ)

(ဂ) ယံ ပန အဝမိတေ အာရမ္မဏေ ပဝတ္တံ၊ တံ-ဖြင့် ပရိတ္တာရမ္မဏံအရ မပွားစေအပ်သော အာရုံ၌ ဖြစ်သော စျာန်ကို ယူ ...သိစေသည်။

သုပ္ပမတ္တေ ဝါ သရာဝမတ္တေ ဝါ-ဖြင့် မပွါးစေအပ်သော အာရုံဟူသည် ဗန်းစကောအတိုင်းအရှည် ရှိသော အာရုံ, အိုးဖုံးစလောင်းအတိုင်းအရှည်ရှိသော အာရုံပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(ဃ) ယံ ပဂုဏံ သုဘာဝိတံ၊ ဣဒံ (အပ္ပမာဏံ နာမ)-ဖြင့် အပ္ပမာဏံ အပ္ပမာဏာရမ္မဏံ-စသော ပါဠိတော်၌ အပ္ပမာဏံအရ လေ့လာအပ်, ကောင်းစွာပွါးစေအပ်သောစျာန်ကို ယူ... သိစေသည်။

ဥပရိဇ္ဈာနဿ ပစ္စယော ဘဝိတုံ သက္ကောတိ-ဖြင့် လေ့လာအပ်, ကောင်းစွာပွါးစေအပ်သော စျာန်ဟူသည် အထက်စျာန်၏အကြောင်းဖြစ်ခြင်းငှာစွမ်းနိုင်သော စျာန်ပင်တည်းဟုသိစေသည်။

(တစ်နည်း:) ဥပရိ (ပ) သက္ကောတိ-ဖြင့် ဉာဏုတ္တရဖြစ်သူတို့အား တစ်နေ့ရာတည်း၌ သော်လည်း အထက်စျာန်ကို ဖြစ်စေသည်ရှိသော် ဝသီဘော်ဖြင့် အပ္ပဂုဏနာတိသုဘာဝိတဖြစ်လေလျှင်းမူ လည်း အပ္ပမာဏမည်၏ဟူသောအဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၇၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။၃၂၂။)

(င) ယံ ဝိပုလေ အာရမ္မဏေ ပဝတ္တံ၊ တံ-ဖြင့် ကြီးကျယ်ပြန့်ပြောသော အာရုံ၌ဖြစ်သော စျာန်ကို ယူ-သိစေ။

ဝုဍ္ဎိပ္ပမာဏတ္တာ-ဖြင့် အပ္ပမာဏံဖြင့် အ-၏ ဝုဍ္ဎိအနက်ဟော-ငင်း၊ ကြီးပွါးသော ပမာဏရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အပ္ပမာဏာရမ္မဏမည်သတည်းဟု သိစေ။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(၈) ပန–ကား ပကၡန္တရတ္ထ။ ဝါ–ကား အတ္ထန္တရဝိကပ္ပနတ္ထ။

(၉)

ဥပရိဗျာနုသာ–အရ အထက်အထက်ဈာန်ကို ယူ၍–

✔ ထို…သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ကာမာဝစရသမာဓိ, ဥပစာရဈာန်သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဥပရိဗျာနုသမာပတ္တိသုခသည်ငှင်း၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည်ငှင်း ပကာသနတ္ထ။

✔ အဓိကာရဆန္ဒ, စတုစက္ကသမ္ပတ္တိစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ဖြပ္ပွာဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်း …အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်… အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(ဂ) ပရိတ္တံ အာရမ္မဏံ + အဿ–၌

✔ ပရိတ္တံ အာရမ္မဏံ–အရ ကျဥ်းသော, ငယ်သော ပထဝီကသိုဏ်းအာရုံသည်–
အဿ–အရ ရူပါဝစရဈာန်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ဖြိုင်။ ။ မရှိ။

(ဃ) ဥပရိဗျာနုဿ + ပစ္စယော–၌–

✔ ပစ္စယော–အရ အောက်အောက်ဈာန်တည်းဟူသော အကြောင်းတရားသည်–
ဥပရိဗျာနုဿ–အရ အထက်အထက်ဈာန်တည်းဟူသောအကျိုးတရားအား ပကတူပ–ပြု။

♦ ပဌမဈာနံ ဒုတိယဿ ဈာနဿ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ပ) အာကိဉ္စညာယတနံ နေဝသညာ နာသညာယတနဿ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ပဋ္ဌာန၊ ၁။၁၄၅။)

မှတ်ချက်။ ။ ဥပရိဗျာနုဿ–အရ (အထက်ဈာန်ဟူသည်) ပထမဈာန်မှတပါး ဒုတိယဈာန်မှစ၍ နေဝသညာနာသညာယတန ဈာန်တိုင်အောင်ယူ။

ယံ + ပဂုဏံ သုဝိဘာတ္တံ–၌

✔ ယံ–အရ ဈာန်သည်–
ပဂုဏံ သုဝိဘာတ္တံ–၌ ခေတ်အရ လေ့လာအပ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော သမာဓိ ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ဖြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

(င) အာရမ္မဏေ + ပဝတ္တံ–၌–

✔ အာရမ္မဏေ–အရ ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံသည်–
ပဝတ္တံ–အရ ဈာန်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ဖြိုင်။ ။ မရှိ။

==========

ဝါကျဥယျာဥ် (၂၃၈)

(က) ဣဒါနိ အာရမ္မဏပဋိပဒါမိဿကံ သောဠသက္ခတ္တုကနယံ ဒဿေတုံ ပုန "ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ"တိ အာဒိ အာရဒ္ဓံ။

(ခ) တတ္ထ ပဌမနယေ ဝုတ္တဇ္ဈာနံ ဒုက္ခပဋိပဒတ္တာ ဒန္ဓာဘိညတ္တာ ပရိတ္တတ္တာ ပရိတ္တာရမ္မဏတ္တာတိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဟီနံ။

(ဂ) သောဠသမနယေ ဝုတ္တဇ္ဈာနံ သုခပဋိပဒတ္တာ ခိပ္ပါဘိညတ္တာ အပ္ပမာဏတ္တာ အပ္ပမာဏာရမ္မဏတ္တာတိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ပဏီတံ။

(ဃ) သေသေသု စုဒ္ဒသသု ဧကေန, ဒွီဟိ, တီဟိ စ ကာရဏေဟိ ဟီနပ္ပဏီတတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဋ္ဌ။ ၂၂၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၂၃။ ဘာဋီ၊ ၃။ ၁၈။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၅၁၇။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ဃ) ဟီနပဏီတတာ–၏ သမ္ဘန်ကို "သေသာနံ စုဒ္ဒသဗျာနာနံ"ဟုခံ။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။၅၁၇။)
သေသေသု–ပဋ္ဌမနည်း, သောဠသမနည်းတို့မှ (အပါဒါန်) ကြွင်းကုန်သော။ (ပြည်သျှ)(ဘာဋီ)

(၂)

ဤသို့ (က)ဖြင့် အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓသမုဒါယတ္ထပြပြီး၍ အဝယဝတ္ထပြလိုရကား (ခ)စသည်မိန့်။
ထိုတွင်– (ခ)ဖြင့် ပဋ္ဌမနည်း၌ ဟောတော်မူအပ်သော ဈာန်၏ "ဟီန"ဖြစ်ရခြင်းအကြောင်းကို ပြသည်။
(ဂ)ဖြင့် သောဠသမနည်း၌ ဟောတော်မူအပ်သော ဈာန်၏ "ပဏီတ"ဖြစ်ရခြင်းအကြောင်းကို ပြသည်။
(ဃ)ဖြင့် ကြွင်းသော ဆယ့်လေးနည်းတို့၌ ဟောတော်မူအပ်သော ဈာန်၏ "ဟီန, ပဏီတ"ဖြစ်ရခြင်း၏အကြောင်းကို ပြသည်။ (ပက္ခန္တရ)

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဆရာ–သည် (ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် ပဋ္ဌမနည်း, သောဠသမနည်းတို့၌ ဟောတော်မူအပ်သော ဈာန်၏ "ဟီန, ပဏီတ"ဖြစ်ရခြင်းအကြောင်းကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ကြွင်းသော (၁၄)နည်းတို့၌ ဟောတော်မူအပ်သောဈာန်၏ "ဟီန, ပဏီတ"ဖြစ်ရခြင်းအကြောင်းကို ပြတော်မူလိုရကား (ဃ)မိန့်။

(၄)

✱ ဆ စ + ဒသ စ သောဠသ။ သောဠသန္နံ + ပူရဏော သောဠသမော။
✱ နိယန္တိ ဉာယန္တိ ဧတေနာတိ နယော။ (နီ+ဏ။)
✱ သောဠသမော စ + သော + နယော စာတိ သောဠသမနယော။
✔ –သည်ငင်း၊ (၁၆)ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သောဂုဏ်၏+နည်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်–ငင်း ဗျူ–နိ။
✔ သောဠသမနည်းတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ပဋိပဇ္ဇတိ ဈာနံ ဧတာယာတိ ပဋိပဒါ။ (ပဋိ, ပဒ+အ။)
✱ ဒုက္ခာ + ပဋိပဒါ + အဿ ဈာနဿာတိ ဒုက္ခပဋိပဒံ။ (တဒ္ဓိ)
✱ ဒန္ဓတီတိ ဒန္ဓာ။ (ဒဓိ+အ။) (တစ်နည်း) ဒမေတဗ္ဗာတိ ဒန္ဓာ။ (ဒမ+ဓ။)
✱ အဘိဝိသေသတော ဇာနာတီတိ အဘိညာ။ (အဘိ, ဉာ+အ။)
✱ ဒန္ဓာ+အဘိညာ+အဿ ဈာနဿာတိ ဒန္ဓာဘိညံ။တဿ+ဘာဝေါ ဒန္ဓာဘိညတ္တံ။ (တဒ္ဓိ)
✱ ဟာယတီတိ ဟီနံ။ (ဟာ+တ။ ယုတ်လျော့ခြင်း။)
(ဂ) ပဓာနဘာဝံ + နီတံ ပဏီတံ။
✱ သုခါ + ပဋိပဒါ + အဿ ဈာနဿာတိ သုခပဋိပဒံ။ တဿ + ဘာဝေါ သုခပဋိပဒတ္တံ။ (တဒ္ဓိ)
✱ ခိပ္ပါ + အဘိညာ + အဿ ဈာနဿာတိ ခိပ္ပါဘိညံ။ တဿ + ဘာဝေါ ခိပ္ပါဘိညတ္တံ။ (တဒ္ဓိ)

(၅)

ဒုက္ခပဋိပဒတ္တာ–၌ ဒုက္ခာ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။
ပဋိပဒါ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။
ဒုက္ခပဋိပဒံ–ကား	သမာသ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
ဒုက္ခပဋိပဒတ္တာ–ကား	တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ ဂုဏဒဗ္ဗကြိယာ သဒ္ဒါ၊ သိယုံ သဗ္ဗေ ဝိသေသနာ။
ဝိသေဿာဓိနဘာဝေန၊ ဝိသေဿသမလိင်္ဂိနော။ (ဓာန်။ ၆၉၂။)
♦ အညပဒတ္ထပ္ပဓာနော ဟိ ဗဟုဗ္ဗီဟိ။ (ရူ။၂၀၀။)
♦ ဗဟုဗ္ဗီဟိ စာယံ အဘိဓေယျလိင်္ဂဝစနော။ (ရူ။ ၂၀၀။)

http://www.dhammadownload.com

♦ ဈျတ္တတ္တနုန္တာနံ နိစ္စံ နပုံသကတ္တံ ၊ တာပစ္စယန္တဿ နိစ္စ–မိတ္ထိလိင်္ဂတာ။ (ရူ။ ၂၃၆။)

♦ ဈျ, တ္တနှင့်၊ တ္တနုပေါင်းရှုံး၊ ပစ္စည်းသုံးမှာ၊ နပုံးသာ၊ တာမှာ ဣတ္ထိ၊ ကေန်မြဲသတည်း။(ဘုရားကြီး)

(၆)

(ခ)ဖြင့် ဒုက္ခပဋိပဒတ္တာ–စသော ဟိတ် (၄)ချက်ကြောင့် ပဌမနည်း၌ ဟောတော်မူအပ်သော ဈာန်သည် ဟီန=ယုတ်ညံ့၏ဟု သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့် သုခပဋိပဒတ္တာ–စသော ဟိတ် (၄)ချက်ကြောင့် သောဠသမနည်း၌ ဟောတော်မူအပ် သောဈာန်သည် ပဏီတ=မွန်မြတ်၏ဟု သိစေသည်။

(၇)

(က) ပုန–ကား အပဌမတ္ထ။ (ဃ) စ–ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

(၈)

(ဃ)၌ ဝေဒိတဗ္ဗာ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဒုတိယနယမှ ပဉ္စရသမနယအထိ (၁၄)နယတို့၌ ဟောတော်မူအပ်သော ဈာန်၏ ဟီန, ပဏီတ ဖြစ်ပုံကို တိုက်ရိုက်မပြ။ (ခ)(ဂ)ဝါကျများကို ထောက်ဆ၍, ဆောင်၍သာ သိအပ်ရကား နေယျတ္ထ, ဝင်္ကတ္ထဖြစ်နေသည်။ ယင်းသို့ နေယျတ္ထ, ဝင်္ကတ္ထဖြစ်သဖြင့် သံသယရှိအပ်သော အရာဌာနဖြစ်၏ဟု ပြလို၍ ထားသည်။

"သိဒ္ဓိ"

"အာရုံ ဟေတု၊ အကြောင်းပြုလျက်၊ ကျိုးဆက်အာရမ္မဏိက၊ ဆသိရ၊ အနုမာနခေါ်" ဟူသည် နှင့်အညီ အာရုံအကြောင်းကို ထောက်ဆ၍ အကျိုးအာရမ္မဏိကတရားကို သိရလျှင် "အနုမာနသိဒ္ဓိ" ကျရောက်သည်ဟု မှတ်ရမည်။ ဟိတ်ပုဒ်များကို ထောက်ဆ၍ သာမညအကျိုးမှ ဝိသေသအကျိုးကို သိရလျှင်လည်း "အနုမာနသိဒ္ဓိ" ကျရောက်သည်ဟု မှတ်ရမည်။

(ခ)ဝါကျလာ ဒုက္ခပဋိပဒတ္တာ–စသော ဟိတ် (၄)ချက်ကို ထောက်ဆ၍ ပါဠိတော် ပထမနည်း၌ "ဈာနံ"ဟု သာမညဟောထားသော်လည်း "ဟီနဈာန်သာ" ဖြစ်သည်ဟု အကျိုးဝိသေသကို မှန်းဆ၍ သိရသည်။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော် ပဌမနည်း၌ "အနုမာနသိဒ္ဓိ" ကျရောက်သည်။

(ဂ)ဝါကျလာ သုခပဋိပဒတ္တာ–စသော ဟိတ် (၄)ချက်ကို ထောက်ဆ၍ ပါဠိတော် သောဠသမ နည်း၌ "ဈာနံ"ဟု သာမညဟောထားသော်လည်း "ပဏီတဈာန်သာ" ဖြစ်သည်ဟု အကျိုးဝိသေသကို မှန်းဆ၍ သိရသည်။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော် သောဠသမနည်း၌ "အနုမာနသိဒ္ဓိ" ကျရောက်သည်။

(၉)

ဒေသနာဝိလာသပ္ပတ္တော စေသ ပဘိန္နပဋိသမ္ဘိဒေါ ဒသဗလစတုဝေသာရဇ္ဇဝိသဒဉာဏော။ (ဋ္ဌ။၂၃၀)၌ ပဋိသမ္ဘိဒါ (၄)ပါး သရုပ်ကား–

၁။ ဝိပါက်, ကြိယာ, နိဗ္ဗာန်, ပစ္စယုပ္ပန်, ဘာသိတတ္ထဟုဆိုအပ်သော အကျိုးငါးပါးကို ထွန်းပြတတ်သော သိသောဉာဏ်သည် အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ။

၂။ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, မဂ်လေးတန်, ပစ္စယဓမ္မ, ဘာသိတဟုဆိုအပ်သော အကြောင်း ငါးပါးကို ထွန်းပြတတ်သော သိသောဉာဏ်သည် ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ။

၃။ (မာဂဓ)မူလဘာသာ မှန်, မမှန်တို့ မဖောက်မပြန် ထွန်းပြတတ်သော သိသောဉာဏ်သည် နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ။

၄။ ရှေးဉာဏ်သုံးပါး၏ အာရုံ, ကိစ္စ, လက္ခဏာစသည်ကို ထွန်းပြတတ်သော သိသောဉာဏ် သည် ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ–တို့တည်း။ (ပြည်သျှ၂။၃၂၅။ ဘာဋီ၊၃။၂၀။)

http://www.dhammadownload.com

♦ အတ္ထဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ စ၊ နိရုတ္တိပဋိဘာနကာ။
စတုသစ္စဒပ္ပတ္တာနံ ၊ အဂ္ဂပတ္တံ ဖိနံ နမေ။

ဒသဗလညာဏ်တို့ကား-

၁။ ဌာနာဌာနညာဏ်။
၂။ ဝိပါကညာဏ်။
၃။ ပဋိပဒါညာဏ်။
၄။ အနေကဓာတု နာနာဓာတုလောကညာဏ်။
၅။ သတ္တာနံ နာနာဓိမုတ္တိကညာဏ်။
၆။ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တိညာဏ်။
၇။ ဈာနဝိမောက္ခသမာဓိသမာပတ္တိတို့၏ သံကိလေသဝေါဒါနဝုဋ္ဌာနညာဏ်။
၈။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိညာဏ်။
၉။ ဒိဗ္ဗစက္ခုညာဏ်။
၁၀။ အာသဝက္ခယညာဏ်တို့တည်း။

♦ ဌာနာဌာနေ ဝိပါကေ စ၊ ညာဏ ပဋိပဒါယ စ။
နာနာဓာတုမှိ လောကမှိ၊ သတ္တာနံ အဓိမုတ္တိယာ။ ။
ဈာနာဒီနံ သံကိလေသေ၊ ဝေါဒါနေ စ ပရောပရေ။
ဓုတူပပါတညာဏာနိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုသဝက္ခယံ။

စတုဝေသာရဇ္ဇညာဏ်သရုပ်ကား-

၁။ အန္တရာယိကဓမ္မကို သိသောညာဏ်။
၂။ ဝဋ်ဆင်းရဲမှထွက်မြောက်ကြောင်းတရားကို သိသောညာဏ်။
၃။ သဗ္ဗညုတညာဏ်။
၄။ အာသဝက္ခယညာဏ်တို့တည်း။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၂၆။)

♦ အန္တရာယေ စ နိယျာနေ၊ ဗုဒ္ဓတ္တေ အာသဝက္ခယေ။
ဣမေသု စတုဋ္ဌာနေသု၊ ဗုဒ္ဓေါ ဟောတိ ဝိသာရဒေါ။

(၁၀)

(က) ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ အာဒိ + အာရဒ္ဓံ-ဌ်

✔ ကတမေ ...အာဒိ-အရ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ-စသော အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဒသည်-
အာရဒ္ဓံ-ဌ် ဓာတ်-အရ ဝီရိယပုဗ္ဗင်္ဂမဒေသနာညာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္ဘဏ-ပြု။
ပြိုင်။ ။မရှိ။

(တစ်နည်း) ကတမေ ...အာဒိ-အရ ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မသည်-
အာရဒ္ဓံ-ဌ် ဓာတ်-အရ ဒေသနာညာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္ဘဏ-ပြု။(ပြိုင်=အာ, ဓိ, ဥ။)

(တစ်နည်း) အာရဒ္ဓံ-ဌ် ဓာတ်-အရ ဝီရိယပုဗ္ဗင်္ဂမဒေသနာညာဏ်တော်သည်-
ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ အာဒိ-အရ ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟဇာတ-ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟေ, ဓိ, ဣံ, မဂ်။ (၉)

အမှာ။ ။ အနုသန္ဓေဝါကျရှိ ကံပုဒ်နှင့် + အာရဒ္ဓံ-တွေ့သမျှ ဤနည်းအတိုင်းဖြေ။

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၉)

(က) ဣဒါနိ ယသ္မာ အာပေါကသိဏာဒီသုပိ တေသာနိ ဈာနာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တသ္မာ တေသံ ဒဿနတ္ထံ ပုန "ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ"တိ အာဒိ အာရဒ္ဓံ။

(ခ) တေသု သဗ္ဗော ပါဠိနယော စ အတ္ထဝိဘာဝနာ စ စိတ္တဂဏနာ စ ဝါရသင်္ခေပေါ စ ပထဝီကသိဏေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဂ) ဘာဝနာနယော ပန ကသိဏပရိကမ္မံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ပကာသိတောယေဝ။

(ဃ) မဟာသကုလုဒါယိသုတ္တေ ပန ဒသကသိဏာနိ ဝုတ္တာနိ။

(င) တေသု ဝိညာဏကသိဏံ အာကာသေ ပဝတ္တိတမဟဂ္ဂတဝိညာဏမ္ပိ တတ္ထ ပရိကမ္မံ ကတွာ နိဗ္ဗတ္တာ ဝိညာဏဉ္စာယတနသမာပတ္တိပိ ဟောတီတိ သဗ္ဗပ္ပကာရေန အာရုပ္ပဒေသနမေဝ ဘဇတိ။ တသ္မာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ န ကထိတံ။

ဋ္ဌ။ ၂၃၁။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၂၈။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၂။

(၁)

(က) ဣဒါနိ–ပထဝီကသိဏဈာန်ကို ပြပြီးရာယခုအခါ၌။ (ပ) တေသံ–ထိုအာပေါကသိုဏ်းစသည်တို့ကို။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) ထိုအာပေါကသိုဏ်းစသည်တို့၌ဖြစ်သော ဈာန်တို့ကို။ (ဘာသာဋီ)

(ခ) တေသု–ထိုအာပေါကသိုဏ်းစသည်တို့၌။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) ထိုအာပေါကသိုဏ်းစသည်တို့ ဝယ်ဖြစ်သော ဈာန်တို့၌။ (ဘာသာဋီ)

(ဂ) ပန–ထိုမှတပါး။(ပြည်သျှ) ပန–ဆက်။(ဘာဋီ)(ပ)(မယာ။) ပကာသိတာယေဝ–တည်း။

(ဃ) ပန–အထူး။ (ပြည်သျှ) ပန–ဆက်။ (ဘာသာဋီ)

(၂)

(ခ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် အာပေါကသိုဏ်းစသည်တို့ကို ပြခြင်းအကျိုးငှာ "ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ"စသည်ကို ထပ်မံအားထုတ်တော်မူအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ထိုအာပေါကသိုဏ်း စသည်တို့၌ ပါဠိနယစသည်ကို ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောနည်းမှတပါး အခြားသောနည်းဖြင့်လည်း သိအပ်, သိထိုက်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ (ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော–ရှု၍ထားသည်။) စင် ...ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် အာပေါကသိုဏ်းစသည်တို့၌ ပါဠိနယစသည်တို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့် သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နေချေသော် ...အဗျာပိတ ...၏။ အာပေါကသိုဏ်းစသည်တို့၌ ပါဠိနယ စသည်ကို အဘယ်သို့လျှင် သိအပ်, သိရပါမည်နည်း။ စုဒ်ကြောင့် ... (ခ)မိန့်။

အဓိပ္ပာယ်ကား။ ။ ပထဝီကသိုဏ်း၌ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်သာလျှင် သိအပ်၏–ဟု ဟူလို။

(တစ်နည်း) ဋ္ဌပနာတဟူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ထိုအာပေါကသိုဏ်းစသည်တို့၌ ပါဠိနယစသည်ကို အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ်, မသိနိုင်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ) ...အကျယ်ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် အာပေါကသိုဏ်းစသည်တို့၌ ပါဠိနယစသည်ကို ပထဝီကသိုဏ်း၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင် သိအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဘာဝနာနည်းကိုလည်း ပထဝီကသိုဏ်း၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်ပင် သိအပ်, သိထိုက်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဘာဝနာနည်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ဘာဝနာနည်းကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ပါပနာဒိပဥှာ

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ကသိဏ်းရှစ်ပါးကိုသာ ဟောကြားတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဟောကြားတော်မူသည်ရှိသော် အခြားတပါးသော ပါဠိတော်တို့၌လည်း (ဤဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ကဲ့သို့) ကသိဏ်းရှစ်ပါးကိုသာ ဟောတော်မူ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်–မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်နှင့် မတူထူးခြားကွဲပြားနေသော ပါဠိတော်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (တစ်နည်း) အခြားတပါးသော ပါဠိတော်တို့၌ တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ဟောကြားထားပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ ...၏။ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်နှင့် မတူထူးခြားကွဲပြားနေသော ပါဠိတော်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (တစ်နည်း) အခြားတပါးသောပါဠိတော်တို့၌ တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ဟောကြားထားပုံကား အဘယ်နည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

အဓိပ္ပာယ်ကား။ ။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိတော် မဟာသကုလုဒါယိသုတ်၌ ကသိဏ်း (၁၀)ပါး ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်၏ဟု ငါပြ ...ဟူလို။

(င) ဥပနာဘောဂါဒိပဥှာ

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် (မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိတော်) မဟာသကုလုဒါယိသုတ်၌ ကသိဏ်း(၁၀)ပါးကို ဟောတော်မူသောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းမဟာသကုလုဒါယိသုတ်၌ကဲ့သို့ ဤဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌လည်း ကသိဏ်း(၁၀)ပါး အပြည့်အစုံ ဟောကြားသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ ...ကြောင့် မဆိုသင့်။ ဤဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ကသိဏ်းရှစ်ပါးကိုသာ ဟောတော်မူရခြင်းအကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် ဤဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ကသိဏ်းရှစ်ပါးကိုသာ ဟောကြားထားပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

အဓိပ္ပာယ်ကား။ ။ ဝိညာဏကသိဏ်းနှင့် အာကာသကသိဏ်း (၂)ပါးသည် ဤရူပကုသိုလ်အရာ၌ မလျှော်သောကြောင့် ဤ၌ ရှစ်ပါးသာဟောကြားပါ၏ဟူလို။

(၃)

(င)သည် ဝိညာဏကသိဏ်း, အာကာသကသိဏ်းကို ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ မဟောခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသောကြောင့် ဖလ+ကာရဏဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ–ပယ်သည်။

(၄)

* အတ္တံ ပါတိ ရက္ခတီတိ ပါဠိ။ (ပါ+ဠိ။) (ဏွာဒိမောဂ်။ ၂၂၈။)

(တစ်နည်း) ပကဋ္ဌာနံ ဝစနပ္ပဗန္ဓာနံ + အာဠီတိ ပါဠိ။ (ပရိယတ္တိဓမ္မ) (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၇။)

* နီယန္တိ ဉာယန္တိ ဧတေနာတိ နယော။ ပါဠိယံ + အာဂတော + နယော ပါဠိနယော။

✔ –ပုဒ်သည်ငင်း၊ ပါဠိ၏ + နယနှင့် ဌာန+ဌာနီစပ်–ငင်း ဗျု–နိ။

✔ ပါဠိနည်းတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* န + ကဿတီတိ အာကာသော။ (နီတိ။ဓာတု။ ၁၇၃။) (န, ကသ+ဏ။)

(တစ်နည်း:) န + ကဿတိ ကသိတုံ ဆိန္ဒိတုံ န သက္ကာ, န ဝါ ကဿတိ ဒိဗ္ဗတီတိ အကာသံ၊

* အကာသမေဝ အာကာသံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ–ဋီ၊ ၂။ ၈၈။)

(၅)

(င) အာကာသေ–ကား ကိတ်နာမ်၊(တစ်နည်း:) တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ပုံ,နပုံ၊ ပုရိသာဒိ,စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ အာကာသော နိတ္တိယံ နဘံ။ (ဓာန်။ ၄၅။)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ–ကား သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(င) အာရုပ္ပဒေသနံ–ကား သမာသ်နာမ်၊ ဗ္ဗာတ္တိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

(၆)

(င) အာကာသေ (ပ) ဝိညာဏဓမ္မိ–ဖြင့် ဝိညာဏကသိဏ်အရ ကောင်းကင်ပညတ်၌ဖြစ်စေအပ်သော ကောင်းကင်ပညတ်အာရုံကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော) မဟဂ္ဂုတ်ဝိညာဏ်ကို ယူ .. သိစေ။

တတ္ထ ပရိကမ္မံ (ပ) သမာပတ္တိဝိ–ဖြင့် ဝိညာဏကသိဏ်အရ ပဉ္စမာရုပ္ပဝိညာဏ်၌ ပရိကံပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော ဝိညာဏဉ္စာယတနသမာပတ်ကို ယူ .. သိစေသည်။

(၇)

(ခ) ပထဝီကသိဏေ ဝုတ္တနယေနေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟောတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ပထဝီကသိုဏ်း၌ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းသည် ဂဟောတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပထဝီကသိုဏ်း၌ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းမှတပါးသော နည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဂ) ပကာသိတောယေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟောတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ပြအပ်ပြီးသောနည်းသည် ဂဟောတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ မပြအပ်သောနည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

အဋ္ဌာနပယုဂ်ကြံ၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ–ပုဒ်နောင် ထိုင်၍ ထုတ်လျှင်

✔ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာကျမ်းသည် ဂဟောတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မှတပါးသော ကျမ်းတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(င) အာရုပ္ပဒေသနမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟောတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ အာရုပ္ပဒေသနာသည် ဂဟောတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ရူပါဝစရဒေသနာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(င) ဝိ–နှစ်ပုဒ်ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(၈)

(ဂ) ပကာသိတောယေဝ–၌ ပ, ကာသု–ဓာတ်အရ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏သန္တာန်၌ဖြစ်သော သုတမယဉာဏ်, စိန္တာမယဉာဏ်ပြဓာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍–

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည်ရှင်း၊ ဘာဝနာနယကို မသိကြကုန်သေးသော ဝေနေယျပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အကြောင်းသည်ရှင်း ဒီပကတ္ထ။

✔ ဘာဝနာပွါးနည်းကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ဘာဝနာပွါးနည်းကို သိသဖြင့် ကျင့်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်–အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ–၌ ဝိသုဒ္ဓိ–အရ နိဗ္ဗာန်ကို ယူ။ (လက္ခဏာဒိထုတ်)

(၁၀)

(ခ) ပထဝီကသိဏေ + ဝုတ္တနယေနေဝ–၌

✔ ပထဝီကသိဏေ–အရ ပထဝီကသိဏနိဒ္ဒေသဟူသော သဒ္ဒါအစဉ်သည်–

ဝုတ္တနယေနေဝ–၌ ဝုတ္တ–ဝယ် ဝစ–ဓာတ်အရ မဟာကု, ကြိဉာဏသမ်–စိတ္တုပ္ပါဒ်အား ပကာတူ–ပြု။

http://www.dhammadownload.com

(င) အာကာသေ + ပဝတ္တိတမဟဂ္ဂတဝိညာဏမှိ-၌

✔ အာကာသေ-အရ ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသသည်-

ပဝတ္တိတမဟဂ္ဂတဝိညာဏံ-အရ ပထမာရုပ္ပဝိညာဏ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။(ပြိုင်=မရှိ။)

တတ္ထ + ဝိညာဏဉ္စာယတနသမာပတ္တိပိ-၌

✔ တတ္ထ-အရ ပထမာရုပ္ပဝိညာဏ်သည်-

ဝိညာဏဉ္စာယတနသမာပတ္တိ-အရ ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။ (ပြိုင်=မရှိ။)

===========

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၄၀)

(က) အာကာသကသိဏန္တိ ပန ကသိဏုဂ္ဃါဋိမမာကာသမ္ပိ တံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္တာကမ္မဋ္ဌာနမ္ပိ ဘိတ္တိစ္ဆိဒ္ဒါဒီသု အညတရသ္မိံ ဂယှေတဗ္ဗနိမိတ္တပရိစ္ဆေဒါကာသမ္ပိ တံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပန္နံ စတုက္ကပဉ္စကဇ္ဈာနမ္ပိ ဝုစ္စတိ။

(ခ) တတ္ထ ပုရိမနယော အာရုပ္ပဒေသနံ ဘဇတိ၊ ပစ္ဆိမနယော ရူပါဝစရဒေသနံ။ ကသ္မာ မိဿကတ္တာ ဣမံ ရူပါဝစရဒေသနံ န အာရုဠှံ။

(ဂ) ပရိစ္ဆေဒါကာသေ နိဗ္ဗတ္တဇ္ဈာနံ ပန ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂေါ ဟောတိ၊ တသ္မာ တံ ဂဟေတဗ္ဗံ။

(ဃ) တသ္မိံ ပန စတုက္ကပဉ္စကဇ္ဈာနမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အရူပဇ္ဈာနံ နုပ္ပဇ္ဇတိ။

(င) ကသ္မာ? ကသိဏုဂ္ဃါဋနသ အလာဘတော။

(စ) တဥ္စိ ပုနပ္ပုနံ ဥဂ္ဃါဋိယမာနာနမ္ပိ အာကာသမေဝ ဟောတီတိ န တတ္ထ ကသိဏုဂ္ဃါဋနံ လဗ္ဘတိ။

(ဆ) တသ္မာ တတ္ထုပ္ပန္နံ ဈာနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာယ သံဝတ္တတိ၊ အဘိညာပါဒကံ ဟောတိ၊ ဝိပဿနာပါဒကံ ဟောတိ၊ နိရောဓပါဒကံ န ဟောတိ။

ဋ္ဌ။ ၂၃၁။ ယောဇနာ။ ၁၂၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၂၉။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၃။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၂၀။

(၁)

(က) ပန-ပါး။

(ခ) တတ္ထ-ထိုပုရိမ, ပစ္ဆိမနည်းတို့တွင်။ ပုရိမနယော-"ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသမ္ပိ တံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္တာကမ္မဋ္ဌာနပိ"ဟူသော ရှေးနည်းသည်။ အာရုပ္ပဒေသနံ-သို့။ ဘဇတိ။ ပစ္ဆိမနယော-"ဘိတ္တိစ္ဆိဒ္ဒါဒီသု (ပ) စတုက္ကပဉ္စကဇ္ဈာနမ္ပိ"ဟူသော နောက်နည်းသည်။ ရူပါဝစရဒေသနံ-သို့။ ဘဇတိ။ ကသ္မာ-သို့။ မိဿကတ္တာ-ရူပ, အရူပရောနှောနေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဣမံ-ဤအာကာသကသိုဏ်းကို။ ရူပါဝစရဒေသနံ-သို့။ (ဘဂဝတာ) န အာရုဠှံ-မမူအပ်။

(ဂ) ပန-ထိုသို့ပင် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ရူပါဝစရဒေသနာတော်သို့ မတင်အပ်ပါသော်လည်း။

(ဃ) ပန-ဂရုဟာကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) ဆက်။ (ဘာဋီ) တသ္မိံ-ထိုပရိစ္ဆိန္နာကာသ၌။

(စ)ဟိ(သစ္စံ)-မှန်။ (ဝါ) ချဲ့။ တံ-ထိုပရိစ္ဆေဒါကာသသည်။ (ပ) တတ္ထ-ထိုပရိစ္ဆေဒါကာသ၌။(ပ)

(၂)

(က)(ခ)သို့ ပါပနာဒိပဉ္စက

ဆရာ-သည် တေသု ဝိညာဏကသိဏံ (ပ) န ကထိတံ-ဟူသော (ရှေးဆိုခဲ့ပြီး)ဝါကျတို့ဖြင့် ဤဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ဝိညာဏကသိုဏ်းကို ဟောတော်မမူခြင်း၏အကြောင်းကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ...သော် ဤဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ဝိညာဏကသိုဏ်းကို ဟောတော်မမူခြင်း၏အကြောင်း

http://www.dhammadownload.com

ကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ အာကာသကသိုဏ်းကို ဟောတော်မမူခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...အဗျာပိတ–၏။ အကြောင်းကား အဘာယ်ပါနည်း။ (ဝါ) အဘယ့်ကြောင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ အာကာသကသိုဏ်းကို ဟောတော်မမူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (က)(ခ)မိန့်။ အဓိပ္ပာယ်ကား။ ။ အာကာသကသိုဏ်းဟူသည် ရူပ, အရူပနှစ်မျိုးရောနှောနေသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ယင်းအာကာသ ကသိုဏ်းကို ဤဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ရူပါဝစရဒေသနာသို့ တင်၍ ဘုရားရှင် ဟောတော်မမူ ဟူလို။ (ဘာသာဋီကာ၊ ၃။ ၂၃။ရှု)

(ခ)သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသကိုင်း (ပ) စတုက္ကပဥ္စကစျာန်ကိုင်း "အာကာသ ကသိဏ"ဟူ၍ ဆိုအပ်သောဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် စတုက္ကပဥ္စကစျာန်ဟု ဆိုအပ်လျှင် ရူပါဝစရဒေသနာသို့ တင်အပ်ကောင်းသည် မဟုတ်ပါလော။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။၅၂၀။) ထိုသို့ ...ကြောင့် မဆိုသင့်။ အာကာသကသိုဏ်းကို (ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်) ရူပါဝစရဒေသနာသို့ တင်၍ ဟောတော်မမူခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။၅၂၀။)

(ဂ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ရူပ, အရူပ နှစ်မျိုးရောနှောနေသည်၏အဖြစ်ကြောင့် အာကာသကသိုဏ်း ကို ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် ရူပါဝစရဒေသနာသို့ မတင်အပ် (တင်၍ ဟောတော်မမူအပ်)ဟု ဆို၏။ ထိုသို့– သော် အဋ္ဌကထာနည်းအားဖြင့်လည်း ယင်းအာကာသကသိုဏ်းကို (ဤရူပါဝစရဒေသနာ၌) မယူအပ် ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။(ပ) ထိုသို့–ကြောင့် အဋ္ဌကထာနည်းဖြင့် အာကာသကသိုဏ်းကို (ဤရူပါဝစရဒေသနာ၌) ယူထိုက်ကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။ (ဘာဋီ၊၃၊၂၃။)

(ဃ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်ဝယ် အာကာသကသိုဏ်းကို ရူပါဝစရဒေသနာသို့ မတင်အပ်သော်လည်း အဋ္ဌကထာနည်းအားဖြင့် ယူထိုက်ကြောင်းကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤအဋ္ဌကထာနည်း၌လည်း ထိုအာကာသကသိုဏ်းသည် ရူပ, အရူပ နှစ်မျိုးရောနှောနေ၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဃ)ဖြင့် ပရိစ္ဆေဒါကာသ၌ စတုက္ကပဥ္စကစျာန်သည်သာဖြစ်၏၊ အရူပစျာန်မဖြစ်ဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်း၏အကြောင်းကာရဏကို ပြလိုသော ဆရာသည် (င)မိန့်။ (ကာရဏဝါကျ)

(စ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် ကသိုဏ်းခွါခြင်းကို မရခြင်းကြောင့် ပရိစ္ဆေဒါကာသစတုက္က, ပဥ္စကစျာန် သာဖြစ်၏၊ အရူပစျာန်မဖြစ်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ထိုပရိစ္ဆေဒါကာသကို (ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဘာဝနာဖြင့် အထပ်ထပ်ပယ်ခွါအပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ (တံ ပုနပ္ပုနံ ဥဂ္ဃါဋိယမာနမ္ပိ–ကိုရှု) ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ကသိုဏ်းခွါခြင်းကို မရခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (အာကာသမေဝ ဟောတိတိ–ကိုရှု) ကသိုဏ်းခွါခြင်းကို မရခြင်း၏အကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤကား"ကသိဏုဂ္ဃါဋိမနသာ အလာဘတော–ကို ချဲ့လိုရကား တခို–စသည်ကို မိန့်၊ အကြောင်းချဲ့ရကား ဟိ(ယသ္မာ)–ဟူ၍ပင်အနက်ပေး"ဟူသော မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။၅၂၀နှင့်အညီ ကျမ်းတက်ပုံတည်း။

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဥပနာ, အာဘော်, ဥပနာပဋိက္ခေပတူ၏။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ကသိုဏ်းကို ရှုခြင်းကို မရဟု ထူးဆန်းစွာဆိုသော ဆရာစကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော သဘာဝယုတ္တိဒဠှီကံရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ ဓုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ ပြည်နိဿယ, ဘာဋီတို့အလို ယုတ္တိဒဠှီကြ၍ ကက်ပုံတည်း။

(ဆ) ပါပနာဒိပဉ္စက

ဆရာ–သည် (ဃ)(င)(စ)တို့ဖြင့် ထိုပရိစ္ဆေဒါကာသ၌ စတုက္က, ပဉ္စကဈာန်သာလျှင်ဖြစ်၏၊ အရူပဈာန်မဖြစ်ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ထိုပရိစ္ဆေဒါကာသ၌ အရူပဈာန်မဖြစ်ဟု ဆိုသဖြင့် တစ်စုံတစ်ခုရအပ်သော အကျိုးမရှိ နိရတ္ထကသာဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏–စသည်ဖြင့် လဒ္ဓဂုဏ်ထုံးစံအတိုင်းတက်။ (နိရတ္ထကဒေါသတင်)

(၃)

(ဆ)၌ တသ္မာ–ထားရခြင်း

ပရိစ္ဆေဒါကာသ၌ စတုက္က, ပဉ္စကဈာန်သာဖြစ်၏၊ အရူပဈာန်မဖြစ်ဟု ဆိုသဖြင့် ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြလိုသော အရာဋ္ဌာနဖြစ်သောကြောင့် (ဆ)၌ တသ္မာ–သဒ္ဒါထားရသည်။

(၄)

- ✱ ဥဋ္ဌါဋ္ဌနံ ဥဋ္ဌါဋ္ဌော။ ကသိဏဿ + ဥဋ္ဌါဋ္ဌော ကသိဏုဋ္ဌါဋ္ဌော။
- ✱ ကသိဏုဋ္ဌါဋ္ဌေန + လဒ္ဓံ ကသိဏုဋ္ဌါဋိမံ။
- ✔ ကသိဏုဋ္ဌါဋ္ဌ–ပုဒ်+ဣမ–ပစ္စည်းသည့်ဒင်း၊ ကသိုဏ်းကို ရှုခြင်း၏ + ရအပ်သော ကောင်းကင်ပညတ်နှင့် အကြောင်း+အကျိုးစပ်–ဒင်း ဗျူ–နိ။
- ✔ ကသိုဏ်းကို ရှုခြင်းကြောင့် ရအပ်သည့်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဘိဒီယတိ ဒွိဓာ ကရီယတီတိ ဘိတ္တိ။ (ဘိဒိ, ဒွိဓာကရဏေ၊ တိ)။ (သုစိ)

- ✱ ဆိဒ္ဒတီတိ ဆိဒ္ဒံ။ (ဆိဒိ, ဒွိဓာကရဏေ။ ဒေါ။) (သုစိ)
- ✱ ဘိတ္တိယာ + ဆိဒ္ဒံ ဘိတ္တိဆိဒ္ဒံ။ (နံရံ၏ + အပေါက်နှင့် နိဿယ+နိဿိတစပ်။)

(င) ဥဋ္ဌါဋိယတေ ဥဋ္ဌါဋ္ဌနံ။ ကသိဏဿ + ဥဋ္ဌါဋ္ဌနံ ကသိဏုဋ္ဌါဋ္ဌနံ။ (တဿ)
(ကသိုဏ်းအာရုံ၏ + ရှုသော ကာမာဝစရနှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိကစပ်။)

(ဆ) ဝိဝိစ္စေန အာကာရေန + ပဿတီတိ ဝိပဿနာ။ (ဋ္ဌ။ ၉၅။)

- ✱ ပဇ္ဇတေ အနေနာတိ ပါဒကံ။ (ဈာန်) ဝိပဿနာယ + ပါဒကံ ဝိပဿနာပါဒကံ။
  (ဝိပဿနာ၏ + အခြေခံဖြစ်သောဈာန်နှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်။)
- ✱ အဘိညာနံ + ပါဒကံ အဘိညာပါဒကံ။
- ✱ နိရောဓဿ + သမာပတ္တိယာ + ပါဒကံ နိရောဓပါဒကံ။ (ယောဇနာ။၁၂၉။)

(၅)

(က) စတုက္က,ပဉ္စက–တို့ကား သမ္ဗုဟတဒ္ဓိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
ကသိဏုဋ္ဌါဋိမံ–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ပုံ, နပုံ၊ ပုရိသာဒိ, စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
(အာကာသမ္ဘိ၏ ဝိသေသနဖြစ်၍ အကာသော, နိတ္တိယံ နဘံ–အဘိဓာန်နှင့်အညီ ပုံ, နပုံခွဲရသည်။)

(ခ) အာရုဋ္ဌ–ကား (အာ+ရုဟ+တ) ကိတ်နာမ်၊နပုံ၊စိတ္တာဒိ၊အ–ကာရန္တ။
ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာယ–ကား သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(က)ဖြင့် အာကာသကသိဏ်–အရ ကသိုဏ်းကို ခွါ၍ရအပ်သော ကောင်းကင်ပညတ်ကိုဥင်း၊ ထိုကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော ပဌမာရုပ္ပစန္ဒာကိုဥင်း၊ နံရံပေါက်စသည်တို့တွင် အမှတ်မရှိ တပါးပါး၌ ယူအပ်သော နိမိတ်ဖြစ်သော ပရိစ္ဆေဒါကာသကိုဥင်း၊ ထိုပရိစ္ဆေဒါကာသကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော ရူပါဝစရစတုက္က, ပဥ္စကဈာန်ကိုဥင်း ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(၇)

(ဃ) စတုက္ကပဥ္စကဈာနမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ရူပါဝစရစတုက္က, ပဥ္စကဈာန်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ အရူပဈာန်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

(စ) အာကာသမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ပရိစ္ဆေဒါကာသသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

(က) ဝိ–သဒ္ဒါတို့ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(ဂ) ပန–ကား လက္ခဏာအရစျတ္ထ။

(၈)

(ဆ) တတ္ထုပ္ပန္နံ ဈာနံ–အရ ပရိစ္ဆေဒါကာသကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော ရူပါဝစရစတုက္က, ပဥ္စကဈာန်ကို ယူ၍

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ပရိကမ္မဘာဝနာ, ဥပစာရဘာဝနာတို့သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရစသော အကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ အဓိကာရဆန္ဒ, ယောနိသောမနသိကာရစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ရူပပြဟ္မာဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

(င)(စ)တို့၌ ကသိဏုဂ္ဃါဋနု–အရ ကာမာဝစရဘာဝနာတည်း။

ထိုတွင်– ပဓာနကား သမာဓိတည်း။

(ဆ) ဝိပဿနာပါဒကံ–၌ ဝိပဿနာ–အရ ပညာကို ယူ။

(၁၀)

(ဃ) တသ္မိ + စတုက္ကပဥ္စကဈာနမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–၌

✔ တသ္မိ–အရ ပရိစ္ဆေဒါကာသသည်–

စတုက္ကပဥ္စကဈာနမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–အရ ရူပါဝစရစတုက္ကပဥ္စကဈာန်အား အာရမ္မဏ–ပြ။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။

(ဆ) တတ္ထုပ္ပန္နံ ဈာနံ–၌လည်း

✔ တတ္ထ–အရ ပရိစ္ဆေဒါကာသက

ဥပ္ပန္နံ ဈာနံ–အရ ရူပါဝစရစတုက္က, ပဥ္စကဈာန်အား အာရမ္မဏ–ပြ။

===============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ်(၂၄၁)

(က) ဇဝံ အဋ္ဌသု ကာသိဏေသု ရူပါဝစရကုသလံ နိဒ္ဒိသိတွာ ဣဒါနိ ယသ္မာ သမာနေပိ အာရမ္မဏေ ဘာဝနာယ အသမာနံ ဣမေသု အဋ္ဌသု ကာသိဏေသု အညမ္ပိ အဘိဘာယာတန သင်္ခါတံ ရူပါဝစရကုသလံ ပဝတ္တတိ၊ တသ္မာ တံ ဒဿေတုံ ပုန "ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ"တိအာဒိ အာရဒ္ဓံ။

(ခ) တတ္ထ အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီတိ အလာဘိတာယ ဝါ အနတ္ထိကတာယ ဝါ အဇ္ဈတ္တရူပေ ပရိကမ္မသညာဝိရဟိတော။

(ဂ) ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတီတိ ဗဟိဒ္ဓါ အဋ္ဌသု ကာသိဏေသု ကတပရိကမ္မတာယ ပရိကမ္မ ဝသေန စေဝ အပ္ပနာဝသေန စ တာနိ ဗဟိဒ္ဓါ အဋ္ဌသု ကာသိဏေသု ရူပါနိ ၊ ဿတိ။

(ဃ) ပရိတ္တာနီတိ အဝဍ္ဎိတာနိ။

ဋ္ဌ။ ၂၃၂။ မူလဋီ။ ၁၀၅။ ပြည်သျ၊ ၂။ ၃၇၇။ ဘာဋီ၊ ၃။ ၂၇။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၈၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၂၂။

(၁)

(က) တံ–ထိုအဘိဘာယတနဟု ဆိုအပ်သော ရူပါဝစရကုသိုလ်ကို။ (ပြည်သျ)

(ဂ) ပဿတိ–၏ကရိဏ်းကို "ဈာနစက္ခုနာ"ဟု ထည့်ပေး။

(၂)

(က) "ယသ္မာ (ပ) တသ္မာ"သို့ ဥပနာသောဂါဠ္ဌိပဋ္ဌကထွက်ပုံ

ဆရာ–သည် (က)ဝါကျ တံ ဒဿေတုံ (ပ) အာရဒ္ဓံ–ဖြင့် အဘိဘာယတနရူပါဝစရကုသိုလ်ကို ပြခြင်းအကျိုးငှါ "ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ" စသည်ကို ထပ်မံ အားထုတ်တော်မူအပ်၏ဟု ဆို၏။ထိုသို့ ...သော်လည်း ကသိဏာယတနနှင့် အဘိဘာယတနအတူ မဟုတ်ပါလော။(မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။၅၂၂။) (တစ်နည်း) ကသိဏာယတနရူပါဝစရကုသိုလ်နှင့် အဘိဘာယတနရူပါဝစရကုသိုလ်တို့သည် အာရုံအားဖြင့် တူကြသည် မဟုတ်ပါလော။ (သမာနေပိ အာရမ္မဏေ–ရှု၍ အာဘော်ထားသည်) ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ထိုသို့ အားထုတ်ရာ၌ ဒေသကဘုရားရှင်အလိုကျ အာဘောဂကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် ယသ္မာ (ပ) တသ္မာ–မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ အာရုံတူသော်လည်း ဘာဝနာအားဖြင့် မတူသောကြောင့် အဘိဘာယတနရူပါဝစရကုသိုလ်ကို ပြခြင်းငှါ"ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ" စသည်ကို ထပ်မံအားထုတ်တော်မူ၏– ဟူလိုသို။

(က)ဖြင့် အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓသမုဒါယတ္ထပြသည်။

(ခ)စသည်ဖြင့် အဝယဝတ္ထပြသည်။ (ပဋ္ဌကတက်မြဲ)

(၃)

(ခ) ဝါ–သဒ္ဒါ (၂)ပုဒ်ထားရခြင်း

အနတ္ထိကတာယဟူသော အကြောင်းမှတပါး အလာဘိတာယဟူသော အကြောင်းတစ်မျိုး ကို လဲလှယ်ပြလို၍ အလာဘိတာယ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

အလာဘိတာယဟူသော အကြောင်းမှတပါး အနတ္ထိကတာယဟူသော အကြောင်းတစ်မျိုး ကို လဲလှယ်ပြလို၍ အနတ္ထိကတာယ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) သမုစ္စယတ္ထဇောတက၊ (တစ်နည်း) ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတကအဖြစ်ကို ပြလို၍ ဝါ(၂)ပုဒ် ထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* အဘိဘဝတီတိ အဘိဘု။ (ပရိကမ္မံ, ဉာဏံ ဝါ။) (အဘိ, ဘူ+ကွိ။)

* အာယတန္တိ ဝါယမန္တိ ဧတ္ထာတိ အာယတနံ။ (အာ, ယတ+ယု။ အကြောင်းအာရုံ။)

* အဘိဘု + အာယတနံ + ဧတဿာတိ အဘိဘာယတနံ။

✔ –သည်ငှင်း နှိပ်နင်းလွှမ်းမိုးတတ်သော ပရိကံ, ဉာဏ်တည်းဟူသော အကြောင်း၏+ဈာန်နှင့် အကြောင်း+အကျိုး၊ အာရုံ+အာရမ္မဏိကစပ်–ငှင်း ဗျု–နိ။

✔ အဘိဘာယတနဈာန်တို့၏ ...ဖာတ်သည် ပ–နိ။

(တစ်နည်း) အဘိဘဝိတဗ္ဗန္တိ အဘိဘု။ (အာရမ္မဏံ)

* အဘိဘု + အာယတနံ + ဧတဿာတိ အဘိဘာယတနံ။ (ဈာနံ)

(နှိပ်နင်းအပ်သော အာရုံဟုဆိုအပ်သော တည်ရာ၏ + ဈာန်နှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိက၊ ဌာန+ဌာနီစပ်။)

(တစ်နည်း) အာရမ္မဏံ အဘိဘဝတီတိ အဘိဘု။ (အာရုံကို နှိပ်နင်းတတ်သောဈာန်ရှင်၏)။

* အဘိဘု စ + တံ + အာယတနဉ္စာတိ အဘိဘာယတနံ။ (ဝိသေသနပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ။)

(အဘိဘဝနဂုဏ်, အာယတနဘောဂုဏ်တို့၏+ဈာန်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်)

♦ အဘိဘဝတီတိ အဘိဘု၊ ပရိကမ္မံ, ဉာဏံ ဝါ။ အဘိဘု အာယတနံ ဧတဿာတိ အဘိဘာယတနံ၊ ဈာနံ။ အဘိဘဝိတဗ္ဗံ ဝါ အာရမ္မဏသင်္ခါတံ အာယတနံ ဧတဿာတိ အဘိဘာယတနံ၊ ဈာနံ။ အာရမ္မဏာဘိဘဝနတော အဘိဘု စ တံ အာယတနဉ္စ ယောဂိနော သုခဝိသေသာနံ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော မနာယတနဓမ္မာယတနဘာဝတော စာတိပိ သသမ္ပယုတ္တံ ဈာနံ အဘိဘာယတနံ။ (မူလဋီ။ ၁၀၅။)

(၅)

(က) သမာနေပိ–၌ သမာနေ–ကား ကိတ်နာမ်၊ စိတ္တာဒိ။(အသ+မာန။ အဘိဓေယျ–ကား အာရမ္မဏော။)

အဘိဘာယတနသင်္ခါတံ–၌ အဘိဘု–ကား (အဘိ, ဘူ+ကွိ။) ကိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။

အပ္ပနာဝသေန–၌ အပ္ပနာ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

အပ္ပနာဝသေန–ကား သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(အပ္ပနာယ + ဝသော အပ္ပနာဝသော–ဟုပြု။)

ဗဟိဒ္ဓါ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။

(၆)

(ခ) အဇ္ဈတ္တရူပေ–ဖြင့် အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ၌ အဇ္ဈတ္တံ၀ယ် အံ–သည် သတ္တမီဝိဘတ်၏ ကာရိယအဖြစ်ကိုငှင်း၊ အဇ္ဈတ္တံအရ ဂေါစရဇ္ဈတ္တစသည်ကို မယူရ၊ အဇ္ဈတ္တရုပ်ကိုယူ– ငှင်း သိစေသည်။

ပရိကမ္မသညာဝိရဟိတော–ဖြင့် အရူပသညီ၌ ရူပသညာအရ ပရိကမ္မသညာကို ယူ... ငှင်း၊ န–၏ကာရိယ အ–၏ ဝိရဟအနက်ဟော... ငှင်း၊ ရူပေ + သညာ ရူပသညာ။ ရူပသညာ + အဿ အတ္ထီတိ ရူပသညီ။ န + ရူပသညီ အရူပသညီ–ဟု ဓိဿကတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္ထပြု ...ငှင်း သိစေ။

အလာဘိတာယ ဝါ အနတ္ထိကတာယ ဝါ–ဖြင့် အဇ္ဈတ္တရုပ်၌ ပရိကမ္မသညာကင်း၏ဟူသည် အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော နီလ, ပီတစသော ဝဏ္ဏကသိုဏ်း၌ ဈာန်ကို မရသည်၏အဖြစ်ကြောင့်ငှင်း၊ အဇ္ဈတ္တ ဖြစ်သော ဝဏ္ဏကသိုဏ်း၌ စီးဖြန်းခြင်းငှာ အလိုမရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်ငှင်း ပရိကမ္မသညာကင်း၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၂၂။)

(ဂ) တာနိ ဗဟိဒ္ဓါ အဋ္ဌသု ကသိဏေသု ရူပါနိ–ဖြင့် ဗဟိဒ္ဓါရူပါနိ၌ ဗဟိဒ္ဓါပုဒ်၏ သတ္တမျန္တ နိပါတ်ပုဒ်၏အဖြစ်ကိုငှင်း၊ ဗဟိဒ္ဓါရူပါနိအရ (အာကာသ, ဝိညာဏမှတပါးသော) ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ် (၈)ပါးကို ယူ... ငှင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

ဗဟိဒ္ဓါ အဋ္ဌသု ကသိဏေသု ကတပရိကမ္မတာယ ပရိကမ္မဝသေန စေဝ အပ္ပနာဝသေန စ- ဖြင့် (၈)ပါးသောကသိဏ်းရုပ်တို့ကို ဈာန်စက္ခုဖြင့် ရှု၍ဟူသည် ကသိဏ်း(၈)ပါးတို့၌ ပြုအပ်ပြီးသော ပရိကံရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ပရိကံ၏အစွမ်းဖြင့်၎င်း, အပ္ပနာ၏အစွမ်းဖြင့်၎င်းရှု၍ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။

(ဃ) အဝဏ္ဏိတာနိ-ဖြင့် ပရိတ္တာနိဟူသည် အကျယ်မပွါးစေအပ်ကုန်သော ကသိဏ်းရုပ်တို့ပင်တည်း။ (တစ်နည်း) ပရိတ္တာနိ-အရ အကျယ်မပွါးစေအပ်ကုန်သေးသော ကသိဏ်းရုပ်တို့ကို ယူ... သိစေသည်။

(၇)

(က) သမာနေပိ-၌ ပိ-ကား ဂရဟတ္ထ, အရုစ္စတ္ထ။
အညမ္ပိ-၌ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။
(အည-အရ အဘိဘာယတနရူပကုသိုလ်ကိုယူ။ ပိ-ဖြင့် ကသိဏာယတနရူပကုသိုလ်ကို ဆည်းသည်။)

(ခ) ဝါ-နှစ်ပုဒ်ကား သမုစ္စယတ္ထ, (တစ်နည်း) ဝိကပ္ပနတ္ထ။
စေဝ, စ-တို့ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(ဂ) တာနိ-ကား ရူပါနိဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိသောကြောင့် ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(၈)

(က) အည-အရ ရူပါဝစရကုသိုလ်ကိုယူ။
အာရဒ္ဓံ-၌ အာ, ရဘ-ဓာတ်အရ ဝီရိယပုဗ္ဗင်္ဂမဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ။
တ-ပစ္စည်းအရ ဝစီဘေဒသဒ္ဒကို ယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(၉)

"အဓိပ္ပာယ်"

အဋ္ဌသု ကသိဏေသု ရူပါနိ-၌ ကသိဏ်းရှစ်ပါးနှင့် ရုပ်သည် အရမကွဲပြားသော်လည်း ကွဲပြားသကဲ့သို့ ဆိုသောကြောင့် အဘေဒဘေဒူပစာရတည်း။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၂၃။)

(ခ)၌ အဇ္ဈတ္တံကို အဇ္ဈတ္တရူပေဟု၎င်း၊ အရူပသညီကို ပရိကမ္မသညာဝိရဟိတောဟု၎င်း ဖွင့်သည်။

အဇ္ဈတ္တရုပ်ဟူသည် ခန္ဓာကိုယ်ရှိသော နီလကသိဏ်းပရိကံပြု၍ ရကောင်းသော ဆံပင်, သည်းခြေ, မျက်လုံး၏ ညိုသောအရပ်နှင့် ပီတကသိဏ်း ပရိကံပြု၍ ရကောင်းသော အဆီခဲ, အသားဝါသူ၏ အရေစသည်တည်း။ ဤသို့စသည်ဖြင့် လောဟိတ, ဩဒါတကသိဏ်း ပရိကံပြု၍ ရကောင်းသော မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ်ကို "အဇ္ဈတ္တရူပ"ဟု ဆိုသည်။

အရူပသညီ။ ။ ထိုအဇ္ဈတ္တရုပ်၌ ပရိကံပြု၍ ဈာန်မရဘူးသူ၊ ရဖူးစေကာမူ ယခုအချိန်၌ အဇ္ဈတ္တရုပ်ကို အာရုံပြု၍ ပရိကမ္မဘာဝနာမပြုလိုသူကို "အရူပသညီ-အဇ္ဈတ္တရုပ်၌ ပရိကံသညာမရှိသူ"ဟု ဆိုလိုသည်။ (ဘာဋီ၊ ၃။ ၂၈။)

(၁၀)

(က) ရူပါဝစရကုသလံ + နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗာ-၌

✔ ရူပါဝစရကုသလံ-အရ ပစ္စည်းတရားသည်-
နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗာ-၌ နိ,ဒိသ-ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။ ဖြိုင်။ ။ မရှိ။

(ခ) ဗဟိဒ္ဓါရူပါနိ + ပဿတိ-၌

✔ ဗဟိဒ္ဓါရူပါနိ-အရ ဗဟိဒ္ဓကသိဏ်းရုပ်ပစ္စည်းတရားသည်-
ပဿတိ-အရ ရူပဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။ ဖြိုင်။ ။ မရှိ။

============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၄၂)

(က) တာနိ အဘိဘုယျာတိ ယထာ နာမ သမ္မန္နဂဟဏီ ကော ကဋ္ဌစ္ဆုမတ္တံ ဘတ္တံ လဘိတွာ "ကိံ ဧတ္ထ ဘုဉ္စိတဗ္ဗံ အတ္ထိ"တိ သင်္ကိပိတွာ (ပ) အဘိဘဝိတွာ သမာပဇ္ဇတိ။

(ခ) သဟ နိမိတ္တုပ္ပါဒေနေဝေတ္ထ အပ္ပနံ နိဗ္ဗတ္တေတီတိ အတ္ထော။

(ဂ) "ဇာနာမိ ပဿာမီ"တိ ဣမိနာ ပနဿ ပုဗ္ဗာဘောဂေါ ကထိတော။

(ဃ) အာဂမဋ္ဌကထာသု ပန ဝုတ္တံ "ဣမိနာ ပနဿ အာဘောဂေါ ကထိတော၊ သော စ ခေါ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတဿ၊ န အန္တောသမာပတ္တိယ"န္တိ။

(င) အပ္ပမာဏာနီတိ ဝမိုတပ္ပမာဏာနိ ။

ဋ္ဌ။ ၂၃၃။ မူလဋီ။ ၁၀၅။ ယောဇနာ။ ၁၃၀။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၃၈။ ဘာဋီ၊ ၃။၂၈။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၈၂။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၂၃။

(၁)

တာနိ အဘိဘုယျ ဇာနာမိ ပဿာမိတိ–ကို အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာအလို, သုတ္တန်အဋ္ဌကထာအလို အနက်ပေးပုံ–

တာနိ–ထိုကသိဏ်းရုပ်တို့ကို။ ဇာနာမိ–ငါသိ၏။ ပဿာမိ–ငါမြင်၏။ ဣတိ–သို့။ အဘိဘုယျ–လွှမ်းမိုး၍။ သမာပဇ္ဇတိ–ချာန်ဝင်စား၏။ (ဤကား အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာအလို အနက်ပေးပုံတည်း။)

(တစ်နည်း) တာနိ–တို့ကို။ အဘိဘုယျ–၍။ သမာပဇ္ဇတိ–သမာပတ်ဝင်စား၏။ ဇာနာမိ–၏။ ပဿာမိ–၏။ ဣတိ–သို့။ အာဘောဂေါ–နှလုံးသွင်းခြင်းသည်။ ဟောတိ–၏။ (ဤကား သုတ္တန်အဋ္ဌကထာအလို အနက်ပေးပုံတည်း။)(ဘာဋီ၊၃။၃၀။)

(က) သမ္မန္နဂဟဏီကော–ကို သဒ္ဒတ္ထ, အဓိပ္ပါယတ္ထအနက်ပေးပုံ

သမ္မန္နဂဟဏီကော–ပြည့်စုံသော ဝမ်းရှိသော။ (သဒ္ဒတ္ထ)

(ဝါ) ကောင်းသော ဝမ်းရှိသော။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ)(ဤကား ဂဟဏီသဒ္ဒါ ကုစ္ဆိဝါစက)

(တစ်နည်း) ပြည့်စုံသော ကမ္မဇတေဇောရှိထသော။ (သဒ္ဒတ္ထ)

(ဝါ) ကောင်းသော ကမ္မဇတေဇောရှိသော။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ)

(ဤကား ဂဟဏီသဒ္ဒါ ကမ္မဇတေဇောဓာတုဝါစက) (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။၃၈၂။)

(ခ) ဧတ္ထ–ဤမပွါးစေအပ်သောကသိဏ်း၌။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) ဤပဋိဘာဂနိမိတ်၌။ (ဘာဋီ) (ပ) ဣတိ အယံ–ကား။ အတ္ထော–(အဘိဘဝိတွာ သမာပဇ္ဇတိ–၏) အဓိပ္ပာယ်အနက်တည်း။ (ဘာဋီ၃။ ၂၉။)

(ဂ) ပန–ထိုမှတပါး။ (ပြည်သျှ) ပန–ဆက်။ (ဘာဋီ)

(ဃ) ပန–အထူး။ (ပြည်သျှ) ပန–ဝါဒန္တရကား။ (ဘာဋီ)

(၂)

(ခ) ဥပနာဘောဂါဒိပဉှာ

ဆရာ–သည် (က)တာနိ ရူပါနိ အဘိဘဝိတွာ သမာပဇ္ဇတိ–ဖြင့် တာနိ အဘိဘုယျ၌ တ–သဒ္ဒါဖြင့် ကသိဏ်းရုပ်တို့ကို ဇှဲယူရမည်ကိုင်း၊ အဘိဘုယျ၌ အဘိရှေ့, ဘူ–ဓာတ်၏ အဘိဘဝနအနက်ဟော–ငင်း၊ ယ–သည်-တု ဖွဲ့သည်း၏ ကာရိယအဖြစ်ကိုငင်း၊ ထိုအဘိဘုယျပုဒ်ကို သမာပဇ္ဇတိ၌ စာစပ်ရမည်ကိုငင်း ပြဆို‌ေ ာမှု၏။ ထိုသို့–သော် အဘိဘဝိတွာ သမာပဇ္ဇတိပုဒ်၏ အဓိပ္ပာယတ္ထကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ အဘိဘဝိတွာ သမာပဇ္ဇတိပုဒ်တို့၏ အဓိပ္ပာယတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (ဝိတ္ထာရ)

http://www.dhammadownload.com

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)နှစ်ဝါကျဖြင့် တာနိ အဘိဘုယျပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ဇာနာမိ, ပဿာမိပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို ပြလိုသောဆရာသည် (ဂ)မိန့်။ (ပကွန္တရထုံးစံ ပဋ္ဌကတက်)

(၃)

(ခ)၌ အထွေ—ထားရခြင်း

အဘိဘဝိတ္ထာ သမာပဇ္ဇတိပုဒ်၏ အဓိပ္ပာယတ္ထကိုပြလို၍ အထွေ—သဒ္ဒါထားရသည်။

(၄)

* သမ္မဒ္ဒတီတိ သမ္မန္ဒာ။ (သံ, ပဒ+တ။) (ပြည့်စုံသော ပါစကတောဓောဓောတ်ရ၏။)

* ဂဏှာတီတိ ဂဟဏိ။ (ဂဟ+အဏိ။) (ဣ—ကာရန္တ။)

* သမ္မန္ဒာ + ဂဟဏိ + တေသာတိ သမ္မန္ဒဂဟဏိကော။

✔ —သည်ရင်း၊ ပြည့်စုံသော ဝမ်းမီး၏ + ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ ဌာန+ဌာနီစပ်—ရင်း ဗျူ—နိ။

✔ ပြည့်စုံသော ဝမ်းမီးရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ—နိ။

(တစ်နည်း) သမ္မဒ္ဒတီတိ သမ္မန္ဒော။ ဂဏှာတီတိ ဂဟဏီ။ (ဂဟ+အဏီ။) (ဤ—ကာရန္တ။)

* ဂဟဏီ + တေသ အတ္ထီတိ ဂဟဏိကော။ (ဂဟဏ+ဣက။)

* သမ္မန္ဒော + ဂဟဏိကော သမ္မန္ဒဂဟဏိကော။(သမ္မန္ဒသောဂုဏ်၏ + ဝမ်းမီးရှိသူဖြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

(ပဌမနည်းကား ဘာသာဋီကာ၊၂။၂၈။ ဒုတိယနည်းကား ယောဇနာ။ ၁၃၀။လာ ဝစနတ္ထများတည်း)

♦ ဝိသဒ + ဉာဏ် + အဿာတိ ဝိသဒဉာဏော။

(၅)

ကင္ဆုလ္လ—ကား(ကင္ဆ+ဆု။) ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ—ကာရန္တ။

♦ ပုမေ ကင္ဆုလ္လ ဒဗ္ဗိ—တ္တိ။ (ဓာန်။ ၄၅၈။)

ကင္ဆုလ္လမတ္တ—ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ—ကာရန္တ။

ကေကဗဋ္ဋ—ကား သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ—ကာရန္တ။

♦ အာလောပေါ် ကဗဋ္ဋော ဘဝေ။ (ဓာန်၊၄၆၆။)

♦ ကု—သဒ္ဒေ၊ အလော။ ဋ္ဌတ္တံ။ ကဗိ—ဝဏ္ဏေ ဝါ။ ကေန တောယေန + ဗလမဿာတိ ဝါ ကဗဋ္ဋော။(သူစိ)

(၆)

(က) တာနိ ရူပါနိ—ဖြင့် တာနိ အဘိဘုယျ၌ တာနိဝယ် တ—သဒ္ဒါဖြင့် ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို စွဲယူ—သိစေ။

အဘိဘဝိတ္ထာ—ဖြင့် အဘိဘုယျ၌ အဘိ, ဘူ—ဓာတ်—ရင်း၊ ယင်းအဘိ, ဘူ—ဓာတ်၏ အဘိဘဝနအနက်ဟော—ရင်း၊ ယျ—သည် တွာ—ပစ္စည်း၏ကာရိယ—ရင်း၊ အဘိဘဝတီတိ အဘိဘုယျ—ဟု ပြု—ရင်း သိစေ။

သမာပဇ္ဇတိ—ဖြင့် တာနိ အဘိဘုယျ၌ အဘိဘုယျကိုသမာပဇ္ဇတိ၌စာစပ်ရမည်ဟုသိစေသည်။(သမ္ဗန္ဓ)

ယထာ နာမ (ပ) မမ ဘာရောတိ—ဖြင့် ဥပမာန+ဥပမေယျအဖြစ်ကို သိစေသည်။

(င) ဝဓိတပ္ပမာဏာနိ—ဖြင့် အပ္ပမာဏာနိ၌ အ—သည် ဝုဒ္ဓိအနက်ဟော...ရင်း၊ နတ္ထိ + ပမာဏံ ဧတေသန္တိ အပ္ပမာဏာနိ—ဟု ပြု ...ရင်း သိစေသည်။

(၇)

(က) ကေကဗဋ္ဋမေဝ—၌ ဧဝ—၏ ဂဟောတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ထမင်းတစ်လုပ်တည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ထမင်း နှစ်လုပ်, သုံးလုပ်စသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(ခ) သဟာနိမိတ္တုပ္ပါဒေနေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်သည်မှ ပဋ္ဌမဝီထိကို မလွန်မူ၍ အတူတကွ (ဝါ) အတူတကွဖြစ်သကဲ့သို့ အပ္ပနာဈာန်ကို ဖြစ်စေမှုသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်သည်မှ ပဋ္ဌမဝီထိကိုလွန်၍ အချိန်ကာလကြာမှ အပ္ပနာဈာန်ကို သိစေမှုသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဃ) သော စ–၌ စ–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ (ပြည်သျှ) သမုစ္စယတ္ထ။ (ဘာဋီ)

(၈)

သမ္ပန္နဂဟဏီကော–၌ ဂဟဏီ–အရ တေဇောဓာတ်ကို ယူ။

✔ တေဇောဓာတ်၏ ဥဏှတ္တလက္ခဏာသည် ဒဿနတ္ထ။

✔ သေသဘူတတ္တယပဒဋ္ဌာန်သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ပရိပါစနသမ္ဗတ္တိရသသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပရိပါစနကိစ္စရသသည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ မဒ္ဒဝါနုပ္ပါဒနပစ္စုပဋ္ဌာန်သည် အနုဘာဝတ္ထ။ (ဋ္ဌ။ ၃၆၈။)

(၉)

(ခ) သဟာနိမိတ္တုပ္ပါဒေနေဝေတ္ထ အပ္ပနာ နိဗ္ဗတ္တေတီတိ အတ္တော–၌ အဓိပ္ပာယ်

ပဋိဘာဂနိမိတ်ဖြစ်လျှင်ဖြစ်ခြင်း အပ္ပနာဈာန်ပေါ်အောင် မတတ်နိုင်၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ပေါ်လာ၍ ဥပစာရဈာန်ကို ရပြီးနောက် ဘဝင်များစွာ မခြားရဘဲ အပ္ပနာဈာန်ပေါ်လာသည်ကို (အလွန်မြန်သည့်အတွက်)"သဟာနိမိတ္တုပ္ပါဒေနေဝ အပ္ပနံ နိဗ္ဗတ္တေတီ"ဟု ဆိုပါသည်။

♦ ဥပစာရဇ္ဈာနာဓိဂမနတော ပရံ ကတိပယဘဝင်္ဂစိတ္တာဝသာနေ အပ္ပနံ ပါပုဏန္တော သဟာနိမိတ္တုပ္ပါဒေနေဝေတ္ထ အပ္ပနံ ပါပေတီတိ ဝုတ္တော။ (ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၆၀။ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်)

(တစ်နည်း:) ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်လာ၍ ဥပစာရဈာန်ဖြစ်သည်မှနောက်၌ ငါးဝီထိထက်မလွန်ဘဲ အပ္ပနာဈာန်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို "သဟာနိမိတ္တုပ္ပါဒေနေဝ အပ္ပနံ နိဗ္ဗတ္တေတီ"ဟု ဆိုသည်။

♦ ဥပစာရုပ္ပတ္တိတော ဟိ ပဋ္ဌမဝီထိ အနတိက္ကမိတွာ အပ္ပနံ နိဗ္ဗတ္တေတိ။ (ယောဇနာ။၁၃၀။)

(၁၀)

(က) တာနိ ရူပါနိ + အဘိဘဝိတွာ သမာပဇ္ဇတိ–၌

✔ တာနိ ရူပါနိ–အရ ကသိုဏ်းရုပ်ပစ္စည်းတရားသည်–
အဘိဘဝိတွာ သမာပဇ္ဇတိ–အရ ရူပကုသိုလ်သမာပတ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ (ပြိုင်=မရှိ။)

=============

ဝါကျဉ်ပျော်(၂၄၃)

(က) သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနီတိ ပရိသုဒ္ဓါပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏာနိ။

(ခ) ပရိသုဒ္ဓါနိ ဟိ နီလာဒီနိ သုဝဏ္ဏာနိ, အပရိသုဒ္ဓါနိ စ ဒုဗ္ဗဏ္ဏာနီတိ ဣဓ အဓိပ္ပေတာနိ။

(ဂ) အာဂမဋ္ဌကထာသု ပန "သုဝဏ္ဏာနိ ဝါ ဟောန္တု ဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ ဝါ၊ ပရိတ္တာအပ္ပမာဏဝသေနေဝ ဣမာနိ အဘိဘာယတနာနိ ဒေသိတာနီ"တိ ဝုတ္တံ။

(ဃ) ဣမေသု ပန စတူသု ပရိတ္တံ ဝိတက္ကစရိတဝသေန အာဂတံ၊ အပ္ပမာဏံ မောဟာစရိတဝသေန။ သုဝဏ္ဏံ ဒေါသစရိတဝသေန၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏံ ရာဂစရိတဝသေန။

(င) ဧတေသဉှိ ဧတာနိ သပ္ပါယာနိ။

ဋ္ဌ။ ၂၄၄။ မူလဋီ။ ၁၀၅။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၆၀။ ဘာဋီ၊ ၃။ ၃၂။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၈၃။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။၅၂၄။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ခ) ဟိ(သစ္စ)–မှန်။ ပရိသုဒ္ဓါနိ–ကုန်သော။ နီလာဒီနိ–နီလစသော ကသိုဏ်းတို့ကို။ သုဝဏ္ဏာနိတိ–တို့ဟူ၍။ အပရိသုဒ္ဓါနိ–ကုန်သော။ (နီလာဒီနိ–တို့ကို) ဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိတိ–ဟူ၍။ ဣဓ–ဤအဘိဘာယတနအရာ၌။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၌။ (ဘာဋီ) အဓိပ္ပေတာနိ–ကုန်၏။

(ဂ) ပန–အထူး။ (ပြည်သျှ) ပန–ဝါဒန္တရကား။ (ဘာဋီ)

(ဃ) ပန–အထူး။ (ပြည်သျှ) ပန–ဆက်။ (ဘာဋီ)

(င) ဟိ–မှန်။ တေသံ (ဝိတဏ္ဍစရိတာဒီနံ)–ပုဂ္ဂိုလ်စသည်တို့အား။ တာနိ(ပရိတ္တာရမ္မဏာဒီနိ) သပ္ပါယာနိ–ကုန်၏။

(စ) စ–ဆက်။ တေသံ (ဝိတဏ္ဍစရိတာဒီနံ)–တို့အား။

(၂)

(ခ)သည် သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိကို ပရိသုဒ္ဓါပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏာနိဟု ဖွင့်ဆိုရာ၌ ယုတ္တိသဘာဝအားဖြင့် နိုင်မြဲအောင်ပြ– ယုတ္တိဒဠီကရဏဝါကျ။ (ပဥ္စကတက်မြဲ)

(ဂ) ပါပနာဒီပဥ္စက

ဆရာ–သည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် စင်ကြယ်ကုန်သော နီလစသော ကသိုဏ်းတို့ကို "သုဝဏ္ဏ"တို့ဟူ၍ ၎င်း၊ မစင်ကြယ်ကုန်သော နီလစသော ကသိုဏ်းတို့ကို "ဒုဗ္ဗဏ္ဏ"တို့ဟူ၍၎င်း၊ ဤအဘိဘာယတနအရာ၌ (ဝါ) ဤအဘိဓမ္မာပါဠိတော်၌ အလိုရှိအပ်ကုန်၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထို့ဆို–သော် တပါးသော အာဂမ အဋ္ဌကထာတို့၌လည်း ဤအဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ၌ကဲ့သို့ပင် ဖွင့်ဆိုကြကုန်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား–မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် တပါးသောအာဂမအဋ္ဌကထာတို့၌ ဖွင့်ဆိုပုံ ထူးခြားချက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...အဗျာပိတ–၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဃ) ပါပနာဒီပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် အာဂမအဋ္ဌကထာတို့၌ ဤအဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ၌ကဲ့သို့ သုဝဏ္ဏအဘိဘာယတန, ဒုဗ္ဗဏ္ဏအဘိဘာယတနတို့ကို အသီးသီး မဖွင့်ဆိုဘဲ ပရိတ္တ, အပ္ပမာဏ၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ဖွင့်ဆို၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် အဘိဓမ္မာ၌ သုဝဏ္ဏ, ဒုဗ္ဗဏ္ဏ, ပရိတ္တ, အပ္ပမာဏဟူကုန်သောလေးပါးတို့သည် အထူးမရှိ (အတူတူပင်ဖြစ်၏)ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထို့သို့ ...ကြောင့် သုဝဏ္ဏ, ဒုဗ္ဗဏ္ဏစသော လေးပါးတို့၏ အထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (တစ်နည်း) အဘိဓမ္မာ၌ အဘိဘာဝနဟူသည်နှင့်ညီစွာ ယင်းလေးပါးတို့ကို အသီးသီး ဟောရခြင်းအကျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဌိ။၃၈၃။) မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ နိရုဒ္ဓက, ပုနရုတ္တိဒေါသ–တင်။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(တစ်နည်း:) ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ပရိတ္တ, အပ္ပမာဏစသော လေးပါးသော ကသိုဏ်းအာရုံတို့ကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ပရိတ္တစသော လေးပါးသော ကသိုဏ်းအာရုံတို့သည် အထူးမရှိ အတူတူပင်ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထို့သို့ ...ကြောင့် ပရိတ္တ, အပ္ပမာဏစသော လေးပါးသောကသိုဏ်းအာရုံတို့၏ အထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏–စသည်တက်။

(င)ကား ယုတ္တိဒဠီကာရဏ။ (ဃ)ကို ဥပနာထား၍ ကျမ်းတက်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ခ)၌ အဓိပ္ပေါယ်မှီ–ထားရခြင်း

သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ၌ သုဝဏ္ဏအရ ဣဋ္ဌ, ကန္တ, မနာပဖြစ်သော' အဆင်းကိုင်း၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏအရ အနိဋ္ဌ, အကန္တ, အမနာပဖြစ်သော အဆင်းကိုင်း ယူသင့်ငြားသော်လည်း ဤမြွေသင်္ဂဏီပါဠိတော် ရူပါဝစရဈာနကထာ အဘိဘာယတနအရာ၌ကား သုဝဏ္ဏအရ ပရိသုဒ္ဓနီလကသိုဏ်းစသည်တို့ကိုသာ, ဒုဗ္ဗဏ္ဏအရ အပရိသုဒ္ဓနီလကသိုဏ်းစသည်တို့ကိုသာ ယူအပ် လိုအပ်၏ဟု စကားလုအားဖြင့် ပြဆိုသော အရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (ခ)၌ အဓိပ္ပေါယ်နှီ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* ရာဂေါဝ + စရိတံ + ပကတိ + ဧတဿာတိ ရာဂစရိတော။ ရာဂဗဟုလော ပုဂ္ဂလော။ (ဋီကာကျော်။၂၆၀။)

✔ –သည်ငင်း၊ ရာဂစရိုက်၏ + ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ နိဿိတ+နိဿယ၊ ဌာနီ+ဌာနစပ်–ငင်း ဗျု–နီ။

✔ ရာဂစရိုက်ရှိသူ (ရာဂအကြီးသူ)တို့၏ ...ဓာတ်သည်

(တစ်နည်း) ရာဂစရိုက်ရှိခြင်း, ရာဂအားကြီးခြင်း ရာဂဗဟုလဘောဂုဏ်သည် ပ–နီ။

* ရာဂစရိတဿ + ဝသော ရာဂစရိတဝသော။ (ဇေနု)

မှတ်ချက်။ ။ ဤကား ဝိတက္ကစရိတဝသေန–ဝိတက်စရိုက်ရှိသူ၏ အစွမ်းဖြင့်။ (ပ) ရာဂစရိတဝသေန–ရာဂစရိုက်ရှိသူ၏အစွမ်းဖြင့်–ဟု အနက်ပေးသော ဘာဋီအလို ဗဟုဗ္ဗီဟိပြုသည်။ ပြည်သျှ၌ ဝိဘက္ကစရိတဝသေန–ဝိတက်စရိုက်၏ အစွမ်းဖြင့်။ (ပ) ရာဂစရိတဝသေန–ရာဂစရိုက်၏ အစွမ်းဖြင့်–ဟု အနက်ပေးသည်။ ယင်းပြည်သျှအလို အောက်ပါအတိုင်း ဝစနတ္ထပြုရမည်။

* ရာဂေါဝ + စရိတာ ပကတိ ရာဂစရိတာ။ (ဋီကာကျော်။၂၅၆။)

✔ –သည်ငင်း၊ ရာဂ၏ + စရိုက်သဘောနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်–ငင်း ဗျု–နီ။

✔ ရာဂစရိုက်၏... ဓာတ်သည် ပ–နီ။

* ရာဂစရိတာယ + ဝသော ရာဂစရိတဝသော။ (ဇေနု)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပရိသုဒ္ဓေါ + ဝဏ္ဏော + ယေသန္တိ သုဝဏ္ဏာနိ။

(ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သော အဆင်း၏ + ကသိုဏ်းရုပ်တို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

* အပရိသုဒ္ဓေါ + ဝဏ္ဏော + ယေသန္တိ ဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ။

* သုဝဏ္ဏာနိ စ + ဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ စ သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ။

(ပရိသုဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်တို့၏ + အပရိသုဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်တို့နှင့် အဘိဘဝနကြိယာကို အကြောင်းပြု၍ အချင်းချင်း ငဲ့သကဲ့သို့ဖြစ်သော အညမညပေက္ခသမွန်။)

* ပရိသုဒ္ဓေါ + ဝဏ္ဏော + ယေသန္တိ ပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏာနိ။

* အပရိသုဒ္ဓေါ + ဝဏ္ဏော + ယေသန္တိ အပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏာနိ။

* ပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏာနိ စ + အပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏာနိ စ ပရိသုဒ္ဓါပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏာနိ။

(ခ) ပရိသုဇ္ဈန္တီတိ ပရိသုဒ္ဓါနိ။ (နီလာဒီနိ) န + ပရိသုဒ္ဓါနိ အပရိသုဒ္ဓါနိ။

(င) * သုန္ဒရော စ ပဏီတော စ ဟုတွာ အယန္တိ ပဝတ္တန္တီတိ သပ္ပါယာနိ။ (သံ,ပ,အယ+ဏ။) (မဏိမဥ္ဇူ၊ ၁။ ၂၁၄။)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

ဝိတက္ကစရိတဝသေန-၌ ဝိတက္က-ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
စရိတ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။
ဝိတက္ကစရိတ-ကား ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
(တစ်နည်း)ဝိတက္ကစရိတ-ကား ကမ္မဓာရယ်သမာသ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။
ဝိတက္ကစရိတဝသေန-ကား သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) ပရိသုဒ္ဓါပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏာနိ-ဖြင့် သုဝဏ္ဏာဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိကို ပရိသုဒ္ဓေါ + ဝဏ္ဏော + ယေသန္တိ သုဝဏ္ဏာနိ၊ အပရိသုဒ္ဓေါ + ဝဏ္ဏော + ယေသန္တိ ဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ၊ သုဝဏ္ဏာနိ စ + ဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ စ သုဝဏ္ဏာဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ-ဟုပြု၍ သုဝဏ္ဏာဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိအရ စင်ကြယ်သော အဆင်းရှိကုန်သော ကသိုဏ်းရုပ်, မစင်ကြယ်သော အဆင်းရှိကုန်သော ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် ဤမဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် ရုပါဝစရဈာနကထာ အဘိဘာယတနအရာ၌ သုဝဏ္ဏာဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိဝယ် သုဝဏ္ဏာနိအရ ဣဋ္ဌ,ကန္တ,မနာပဖြစ်သော အဆင်းကို မယူရ၊ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ကုန်သော နီလစသော ကသိုဏ်းတို့ကို ယူရမည်။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိအရ အနိဋ္ဌ, အကန္တ, မနာပဖြစ်သော အဆင်းတို့ကို မယူရ၊ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ကုန်သော နီလစသောကသိုဏ်းတို့ကို ယူရမည်ဟု (ဝါ) အလိုရှိအပ်သတည်းဟု သိစေ။

(၇)

(ဂ) ပရိတ္တအပ္ပမာဏဝသေနေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ပရိတ္တအဘိဘာယတန, အပ္ပမာဏအဘိဘာယတနတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။
✔ သုဝဏ္ဏအဘိဘာယတန, ဒုဗ္ဗဏ္ဏအဘိဘာယတနတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

(ခ) စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။
(ဂ) ဝါ (၂)ပုဒ်ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။

(၈)

(ဂ) ဝုတ္တံ-ဝယ် ဝစ-ဓာတ်အရ အဋ္ဌကထာကျမ်းပြုဆရာတို့၏သန္တာန်၌ ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်, ကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍

✔ ထို...သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ ယောနိသောမနသိကာရ, နိရာနုသယသန္တာနပဋိဗဒ္ဓတို့သည် ဒီပကတ္ထ။
✔ သုဝဏ္ဏဖြစ်စေ, ဒုဗ္ဗဏ္ဏဖြစ်စေ ပရိတ္တ, အပ္ပမာဏတို့၏ အစွမ်းဖြင့်သာ အဘိဘာယတနတို့ကို ဘုရားရှင်ဟောတော်မူ၏ဟု သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ စက္ကသမ္ပတ္တိစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ ဈာန်ရအောင်ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်အားထုတ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်-အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(ခ) ပရိသုဒ္ဓါနိ နီလာဒီနိ + ဣစ္စ အဓိပ္ပေတာနိ-၌

✔ ပရိသုဒ္ဓါနိ နီလာဒီနိ-အရ စင်ကြယ်ကုန်သော နီလစသော ကသိုဏ်းအာရုံသည်-အဓိပ္ပေတာနိ-၌ အဓိ, အပိ-ရှေး, ဣ-ဓာတ်အရ ပညာရှိတို့၏သန္တာန်၌ ဖြစ်သော သုတမယဉာဏ်, စိန္တာမယဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကု, မဟာကြိယာဉာဏသမ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။ ပြိင်။ ။ မရှိ။

===============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၄၄)

(က) ဓဝံ လက္ခဏာဒ္ဓိ ဝိမောက္ခဘာဝပ္ပတ္တံ ရူပါဝစရကုသလံ ဒဿေတုံ အယံ နယော အာရဒ္ဓေါ။
(ခ) တတ္ထ ရူပီတိ အဇ္ဈတ္တံ ကေသာဒီသု ဥပ္ပါဒိတံ ရူပဇ္ဈာနံ ရူပံ၊ တဒဿတ္ထီတိ ရူပီ။
(ဂ) အဇ္ဈတ္တဉ္စိ နီလပရိကမ္မံ ကရောန္တော ကေသေ ဝါ ပိတ္တေ ဝါ အက္ခိတာရကာယ ဝါ ကရောတိ။ (ပ) ဓဝံ ပရိကမ္မံ ကတွာ ဥပ္ပန္နဇ္ဈာနသမင်္ဂီနံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။
(ဃ) ရူပါနိ ပဿတီတိ ဗဟိဒ္ဓါပိ နီလကသိဏာဒိရူပါနိ ဈာနစက္ခုနာ ပဿတိ။
(င) ဣမိနာ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါဝတ္ထုကေသု ကသိဏေသု ဈာနပဋိလာဘော ဒဿိတော။

ဋ္ဌ။ ၂၃၅။ မူလဋီ။ ၁၀၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၄၄။ ဘာဋီ၊ ၃။ ၃၆။

(၁)

(က) ဟိ(သစ္စံ)–မှန်။ ဓဝံ လက္ခဏံ–ဤသို့ ဝိမုစ္စနအဓိမုစ္စနသဘောလက္ခဏာရှိသော။ (ဝါ) ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (ဟေတုမန္တဝိသေသန) ဝိမောက္ခဘာဝပ္ပတ္တံ–သော။ ရူပါဝစရကုသလံ–ကို။ ဒဿေတုံ–ငှါ။ အယံ နယော–ဤဝိမောက္ခနည်းကို။ (ဘဂဝတာ) အာရဒ္ဓေါ–ပြီ။

(ခ) တတ္ထ–ထိုကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာအစရှိသော စကားရပ်၌။ (ဝိနိစ္ဆယော။ ဝေဒိတဗ္ဗော။)

(ဂ) ဟိ(သစ္စံ) (ပြည်သျှ) ချဲ့။ (ဘာဋီ) (ပ) ဓဝံ–ဤရူပီဟူသော ပုဒ်ကို။ ဝုတ္တံ။

(င) ဣမိနာ–ဤ"ရူပါနိ ပဿတိ"ဟူသော ပါဌ်ဖြင့်။

(၂)

(ခ)ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဝိမောက္ခအဖြစ်သို့ရောက်သော ရူပါဝစရကုသိုလ်ကို ပြခြင်းငှါ ဤဝိမောက္ခကထာနည်းကို အားထုတ်တော်မူအပ်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိမောက္ခကထာ၌ အစိတ်အစိတ်ပုဒ်တို့၏အနက်(အဝယဝတ္ထ)ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင် ...ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဝိမောက္ခကထာ၌ အစိတ်အစိတ်ပုဒ်တို့၏အနက်(အဝယဝတ္ထ) ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ ...။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)စသည် မိန့်။

(ဂ) ဥပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ရူပီ ရူပါနိ ပဿတိ–၌ ရူပီပုဒ်ကို ရူပေ + ဈာနံ ရူပံ။ ရူပံ + အဿ အတ္ထီတိ ရူပီ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ရူပီအရ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဆံစသည်တို့၌ ဖြစ်စေအပ်သော ရူပဈာန်ရှိသူကို ယူရမည်ဟု ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိတော်၌ ရူပီဟုသာ ဟောတော်မူထားပါလျက် အဇ္ဈတ္တံ ကေသာဒီသု–စသည်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုသော ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမခိုင်ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော–စသည်ဖြင့် ဒဋ္ဌိထုံးစံတက်လေ။

(တစ်နည်း) ဥပနာတူ၏။ ထိုသို့ ...သော် အဇ္ဈတ္တံ ကေသာဒီသု–စသည်တို့၌ အာဒိ၏ အာဒိဝန်ကိုငှင်း၊ ဝဏ္ဏကသိုဏ်းစီးဖြန်းပုံကိုငှင်း အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ် ပါလော။ ထို ..ကြောင့် –မဆိုသင့်။ ကေသာဒီသု၌ အာဒိ၏ အာဒိဝန်နှင့် ဝဏ္ဏကသိုဏ်းစီးဖြန်းပုံ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ပထမနည်းကား ပြည်သျှအလိုယုတ္တိဒဋ္ဌိ။ ဒုတိယနည်းကား ဘာဋီအလို ဝိတ္ထာရတက်ပုံတည်း)

(တစ်နည်း) ဥပနာတူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ရူပီ ရူပါနိ ပဿတိ–၌ "ရူပီ"ဟူသောပုဒ်ကို ဟောရာဝယ် ဘုရားရှင်၏ သန္ဓာယဘာသိတကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ ...ကြောင့် မဆိုသင့်။ ရူပီပုဒ်ကို ဟောရာ၌ ဘုရားရှင်၏ သန္ဓာယဘာသိတကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘာယ်ကို ရည်ရွယ်၍ ရူပီပုဒ်ကို ဘုရားရှင်ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် (ရူပီ ရူပါနိ ပဿတိဒ္ဒ) ရူပီပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ရူပါနိ ပဿတိပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြလို၍ (ဃ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

(င) ဥပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ရူပါနိ ပဿတိကို ဗဟိဒ္ဓါပိ (ပ) ဈာနစက္ခုနာ ပဿတိဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်းရူပါနိ ပဿတိပါဠ်ဖြင့် ပြအပ်သော ဒဿနတ္ထကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို ...ကြောင့် မဆိုသင့်။ ယင်းရူပါနိ ပဿတိပါဠ်ဖြင့် ပြအပ်သော ဒဿနတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ယင်းရူပါနိ ပဿတိပါဠ်ဖြင့် အဘယ်ကို ပြပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

(၃)

(ခ) အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓမှတပါး အဝယဝတ္ထုပြ ပက္ခန္တရ။(တစ်နည်း) အဝယဝတ္ထု–အကျယ်ပြ ဝိတ္ထာရ။

(၄)

- ကေ မတ္တကေ + သေန္တိ တိဋ္ဌန္တိ ကေသာ။
- ✔ က, သိ+အ–သည်ငှင်း၊ ဦးခေါင်း၌ တည်ခြင်းကြိယာသည်ငှင်း၊ ဦးခေါင်းဒြပ်၏ + ဆံပင်တို့နှင့် နိဿယ+နိဿိတ၊ ဌာန+ဌာနီစပ်–ငှင်း-မျ–နိ။
- ✔ ဆံပင်တို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဓဝံ + လက္ခဏံ + ဧတဿ (ရူပါဝစရကုသလဿာ)တိ ဓဝလက္ခဏံ။

- ဝိမုစ္စတီတိ ဝိမောက္ခော။ (ဝိ, မုစ+တ။) ဝိမောက္ခဿ + ဘာဝေါ ဝိမောက္ခဘာဝေါ။
- တဿ + ပတ္တံ ဝိမောက္ခဘာဝပတ္တံ။

(ခ) ရူပေ + ပဝတ္တံ + ဈာနံ ရူပဇ္ဈာနံ။

(ဂ) အဓိဒဓာတီတိ ဝိတ္တံ။ (အဓိ, ဓာ+တ။) (သုစိ)

- အသတိ ဝိသယေသု ဗျာပီဝိယ ဘဝတီတိ အက္ခိ။ (အသု+ခိ။)

(တစ်နည်း) လက္ခတိ အနေနာတိ အက္ခိ။ (လက္ခ+က္ခ။)(သုစိ)

- တာရယတီတိ တာရာ၊ တာရာ ဧဝ တာရကာ။ (သုစိ)
- မေဒ္ဓတိ သိနေဟတီတိ မေဒေါ။ (မိဒ+ဏ။) ဆာဒယတီတိ ဆဝိ။ (ဆဒ+ရဝိ။)
- မညတေတိ မံသံ။ (မာန+သ။) ဓီဝန္တိ တေဟာတိ ဓီဝါ။ (ဓီဝ+ဟ။)

(တစ်နည်း) ဓီဝန္တိ အနေနာတိ ဓီဝိတံ။ (ဓီဝ+တ။)

- ဓီဝိတံ အဝှါယတီတိ ဓိဝှါ။ (ဓီဝိတ, ဝှေ–ဓာတ်+ယ။) (ကမ္မသာဓနကိတန္တဒုတိယာတပ္ပုရိသ်)
- ရုဟတိ သရီရေ ဗျာပနဝသေနာတိ လောဟိတံ။ (ရုဟ+က္တ။)
- အသတိ ခေပေတိ အဋ္ဌိနန္တိ အဋ္ဌိ။ (အသု+တိ။)

(တစ်နည်း) အာဘုသော တိဋ္ဌတိ ဓတေနာတိ အဋ္ဌိ။ (အာ, ဌာ+က္ထ။)

- ဒါယတိ ဘက္ခံ အနေနာတိ ဒန္တော။ (ဒါ+အန္တ။) နတ္ထိ + ခံ–လျှာမြိုယ် တွေ့ာတိ နခေါ။
- ဥပ္ပန္နံ + ဈာနံ ဥပ္ပန္နဇ္ဈာနံ။
- သမဋ္ဌန် သမင်္ဂေါ။(သံ, အဋ္ဌ+အ။)(တစ်နည်း) သမ္ဗာ + အင်္ဂံ သမင်္ဂေါ။(သံ+အင်္ဂ (ဝါ) အင်္ဂ+အ။)
- သမင်္ဂေါ + အဿ အတ္ထီတိ သမင်္ဂီ။
- ဥပ္ပန္နဇ္ဈာနေန + သမင်္ဂီ ဥပ္ပန္နဇ္ဈာနသမင်္ဂီ။ (ဖြစ်သောဈာန်၏+ပြည့်စုံခြင်းရှိသူနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

အကွိတာရကာယ-၌ အကွိ-ကား ကိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ ရတ္တာဒိ၊ ဏ-ကာရန္တ။

♦ နယန် တွကွိ နေတ္တံ စ။ (အဘိဓာန်၊ ၁၄၉။)

တာရကာ-ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။

ဓိဂါယ-ကား ကိတ်နာမ်၊(တစ်နည်း) ကိတန္တသမာသ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။

(၆)

အဓျတ္တံ ကောသာဒိသု ဥပ္ပါဒိတံ ရူပဗျာနံ-ဖြင့် ရူပီဒ္ဓိ ရူပပုဒ်ကို ရူပေ + ဗျာနံ ရူပံ-ဟု ဥတ္တရပဒလောပသမာသ်ဝစနတ္ထပြု၍ ၎င်းရူပအရ အဓျတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆံစသည်တို့၌ ဖြစ်စေအပ်သော ရူပဗျာန်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

တဒဿတ္ထီတိ ရူပီ-ဖြင့် ရူပီဒ္ဓိ ဤပစ္စည်း၏ အတိသယအနက်ကို ထွန်းပြ၍ အဿတ္ထိအနက်၌ သက်...၎င်း၊ ရူပံ အဿ အတ္ထီတိ ရူပီ-ဟုပြု...၎င်း သိစေသည်။

(ခ)တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် ရူပေ + ဗျာနံ ရူပံ၊ ရူပံ အဿ အတ္ထီတိ ရူပီ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ရူပီအရ အဓျတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆံစသည်တို့၌ ဖြစ်စေအပ်သော ရူပဗျာန်ရှိသူကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(ဃ) ဗဟိဒ္ဓါပိ နီလကသိဏာဒိရူပါနိ-ဖြင့် ရူပါနိ ပဿတိ၌ ရူပါနိအရ အဓျတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ပါးစုံ၌ဖြစ်သော နီလကသိုဏ်းစသော ရုပ်တို့ကိုယူ... ၎င်း၊ ကသိဏရူပါနိဟုဆိုလိုလျက် ကသိဏ ဟူသော ရှေ့ပုဒ်ကိုချေ၍ ရူပါနိဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း သိစေသည်။

ဈာနစက္ခုနာ-ဖြင့် ပဿတိ၏ ကရိုဏ်းကို "ဈာနစက္ခုနာ"ဟုထည့်၍ အနက်ပေးရမည်ဟု သိစေသည်။ (တစ်နည်း) ပဿတိ၌ ရှု၏ဟူသည် ဈာနစက္ခုဖြင့် ရှုသတည်းဟု သိစေသည်။

(၇)

(က)	ဟိ-ကား	ဒဠှီကရဏတ္ထ။	ဝေ-ကား	နိဒဿနတ္ထ။
(ဂ)	ဝါ-သဒ္ဒါတို့ကားဝိကပ္ပနတ္ထ။		ဝေ-ကား	နိဒဿနတ္ထ။
(ဃ)	ဝိ-ကား	ဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။		

(၈)

(က) အာရဒ္ဓေါ-၌ ဓာတ်-အရ ဝီရိယပဗ္ဗဂ်မဒေသနာဉာဏ်တော်ကိုယူ။

(ဂ) ဝုတ္တံ-၌ ဓာတ်-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။

တ-ပစ္စည်းအရ ရူပီဟူသောဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။

(င) ဒဿိတော-၌ ဓာတ်-အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(၁၀)

(ခ) ကေသာဒိသု + ဥပ္ပါဒိတံ-၌

✔ ကေသာဒိသု-အရ ဆံအစရှိသော ဝဏ္ဏကသိုဏ်းပညတ်အာရုံသည်-
ဥပ္ပါဒိတံ-အရ ရူပဗျာန်အား အာရမ္မဏ-ပြု။ ဖြင့်။ ။ မရှိ။

(င) ဣမိနာ + ဒဿိတော-၌-

✔ ဣမိနာ-အရ "ရူပါနိ ပဿတိ"ဟူသော ပညတ္တိဒေသနာပစ္စည်းတရားသည်-
ဒဿိတော-၌ ဓာတ်-အရ ဘုရားရှင်၏ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။
(တစ်နည်း) ပကတူပ-ပြု။

ကသိဏေသု + ဈာနပဋိလာဘော-၌

✔ ကသိဏေသု-အရ ဝဏ္ဏကသိုဏ်းပစ္စည်းတရားသည်-
ဈာနပဋိလာဘော-အရ ရူပဗျာန်အား အာရမ္မဏ (တစ်နည်း) ပကတူပ-ပြု။

============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၄၅)

(က) အဗျတ္တံ့ အရူပသညီတိ အဗျတ္တံ့ န ရူပသညီ။

(ခ) အတ္တနော ကေသာဒီသု အနုပ္ပါဒိတရူပါဝစရဇ္ဈာနောတိ အတ္တော။

(ဂ) ဣမိနာ ဗဟိဒ္ဓါ ပရိကမ္မံ ကတွာ ဗဟိဒ္ဓါဝ ပဋိလဒ္ဓဇ္ဈာနတာ ဒဿိတာ။

(ဃ) "သုဘာ"န္တိ ဣမိနာ သုဝိသုဒ္ဓေသု နီလာဒီသု ဝဏ္ဏကသိဏေသု ဈာနာနိ ဒဿိတာနိ။

(င) တတ္ထ ကိဉ္စာပိ အဗ္ဘန္တရအပ္ပနာယ (ပ) တသ္မာ ဧဝံ ဒေသနာ ကတာ။

ဋ္ဌ။ ၂၃၆။ ယောဇနာ။ ၁၃၀။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၄၇။ ဘာဋီ၊ ၃။ ၃၇။

(၁)

(ဂ) ဣမိနာ–ဤအဗျတ္တံ့ အရူပသညီဟူသော ပါဠ်ဖြင့်။

(င) တတ္ထ–ထိုဝဏ္ဏကသိုဏ်း၌ ဖြစ်သော ဈာန်တို့၌။ (ပြည်သျှ)

(တစ်နည်း) တတ္ထ–ထိုသုဘန္တိ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိအစရှိသော တတိယဝိမောက္ခ၌။ (စောဒနာ သောဓနာဒယော။ ဧဝံ။ ဝေဒိတဗ္ဗော။) (ဘာဋီ၊၃။၃၈။)

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် အဗျတ္တံ့ အရူပသညီ၌ အရူပသညီပုဒ်ကို ရူပေ + သညာ ရူပသညာ၊ ရူပသညာ အဿ အတ္ထီတိ ရူပသညီ၊ န + ရူပသညီ အရူပသညီ–ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဖွင့်ဆိုရ၏။ ထိုသို့ ...သော် ရူပသညီပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ, အဘိဓာနတ္ထကိုသာ သိအပ်၏ဟူဒသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...အဗျာပိတ–၏။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) ဥပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် ရူပေ + သညာ ရူပသညာ၊ ရူပသညာ အဿ အတ္ထီတိ ရူပသညီ၊ န + ရူပသညီ အရူပသညီ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ အဗျတ္တံ့ အရူပသညီ–အရ မိမိ၏ ဆံစသော အဗျတ္တကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ဖြစ်စေအပ်သော ရူပဈာန်မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် အဗျတ္တံ့ အရူပသညီပါဠ်ဖြင့် ပြအပ်သော ဒဿနတ္ထကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော (ပ) အဗျတ္တံ့ အရူပသညီပါဠ်ဖြင့် အဘယ်ကို ပြအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဃ) အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဂ)ဖြင့် အဗျတ္တံ့ အရူပသညီပါဠ်ဖြင့် ပြအပ်သော ဒဿနတ္ထကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ သုဘံဟူသော ပါဠ်ဖြင့် ပြအပ်သော ဒဿနတ္ထကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ဃ)မိန့်။ (ပကာ္ဍရ)

(င) ဥပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် မဇ္ဈိမဂံဏီပါဠိတော် ရူပါဝစရကုသလဈာနကထာ၌ သုဘန္တိ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ–အစရှိသည်ဖြင့် ဒေသနာတော်ကို ပြုတော်မူ၏(ဟောတော်မူ၏)။ ထိုသို့ ...သော်လည်း အပ္ပနာ၏ အတွင်း၌ "သုဘ"ဟူ၍ နှလုံးသွင်းအာဘောဂမရှိသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ ...ကြောင့် ဟောတော်မမူသင့်။ ယင်းသို့ သုဘန္တိ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ–အစရှိသည်ဖြင့် ဒေသနာတော်ကို ပြုရခြင်း၏ (ဝါ) ဟောတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် သုဘန္တိ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ–စသည်ဖြင့် ဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ခ) ပက္ကန္တရ၊ အဗျာပိတာပယ်။ (တစ်နည်း) ဂုဋ္ဌတ်ဖော်ပြ–ဝိတ္ထာရ၊ ဝိရောဓိ, ပုနရုတ္တိ–ပယ်။

(ဂ) အဓျွတ္တံ အရူပသညီပါဠိဖြင့် ပြအပ်သော အဓိပ္ပာယ်ကို ပြ– အဗျာပိတ–ပယ်။

(င) ဝါကျာရမ္ဘ၊ အဗျာပိတ–ပယ်။

(င) ကိဋ္ဌာပိ–ထားရခြင်း

အပ္ပနာ၏ အတွင်း၌ "သုဘ"ဟူ၍ နှလုံးသွင်းအာဘောဂမရှိပါဘဲလျက် ဤဝိမောက္ခကထာ၌ သုဘန္တိ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ–စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူထားသော ပါဠိတော်စကားကို မနှစ်သက်၍ ထားသည်။

(၄)

* ပဋိလဘိတဗ္ဗန္တိ ပဋိလဒ္ဓံ။ (ပဋိ, လဘ+တ။)

* ပဋိလဒ္ဓံ + ဈာနံ + ယေနာတိ ပဋိလဒ္ဓဈာနော။

♦ ဗဟုဗ္ဗီဟိမှာ၊ ကံဟောပါ၊ တတိယာနေစေ။

✔ ပဋိလဒ္ဓ + ဈာန + ယ–သည်ငှင်း၊ ရအပ်သောဈာန်၏ + ပုဂ္ဂိုလ်ဒြဗ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ နိယသိတ+နိယသယ၊ ဌာနီ+ဌာန၊ သံ+သာမိစပ်–ငှင်း ဖျူ–နီ။

✔ ရအပ်သော ဈာန်ရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်

(ဝါ) ရအပ်သော ဈာန်ရှိသူတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နီ။

* ပဋိလဒ္ဓဈာနဿ + ဘာဝေါ ပဋိလဒ္ဓဈာနတာ။

(ရအပ်သောဈာန်ရှိသူ၏ + အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သောဈာန်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်၊ နိဿယ+နိဿိတစပ်)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ဥပ္ပါဒိယတေတိ ဥပ္ပါဒိတံ။

* ဥပ္ပါဒိတံ + ရူပါဝစရဈာနံ + ယေနာတိ ဥပ္ပါဒိတရူပါဝစရဈာနော။

* န + ဥပ္ပါဒိတရူပါဝစရဈာနော အနုပ္ပါဒိတရူပါဝစရဈာနော။

(န–အရ ပဋိသေဓဘောဂုဏ်၏ + အဖြစ်စေအပ်သော ရူပါဝစရဈာန်ရှိသူနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး–စပ်။)

(တစ်နည်း) န + ဥပ္ပါဒိတံ အနုပ္ပါဒိတံ။

* အနုပ္ပါဒိတံ + ရူပါဝစရဈာနံ + ယဿာတိ အနုပ္ပါဒိတရူပါဝစရဈာနော။

အနက်။ ။ အနုပ္ပါဒိတရူပါဝစရဈာနော–ဖြစ်စေအပ်သော ရူပါဝစရဈာန်ရှိသူမဟုတ်သည်။ (ဝါ) မဖြစ်စေအပ်သော ရူပါဝစရဈာန်ရှိသည်။ (ဟုတ္ဝာ ရူပါဒိ ပဿတိ–၌စပ်) (ဘာဋီ၊၃။၃၇။)

(တစ်နည်း) အနုပ္ပါဒိတရူပါဝစရဈာနော–ဖြစ်စေအပ်သော ရူပါဝစရဈာန်မရှိသည်ဖြစ်၍။ (ပြည်သျှ)

(ဃ) သုဋ္ဌု ဝိသေသေန + သုဇ္ဈန္တီတိ သုဝိသုဒ္ဓါ။ (တေသု)

✔ သု, ဝိ, သုဓ + တ–သည်ငှင်း၊ အလွန်အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်းကြိယာသည်ငှင်း ဖျူ–နီ။

✔ သုဝိသုဒ္ဓဘာဝဂုဏ်သည် (ဝါ) အလွန်အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော နီလစသော ဝဏ္ဏကသိုဏ်းတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နီ။

* အပ္ပနာယ + အဋ္ဌော အဋ္ဌောအပ္ပနာ။

(၆)

(က) အဇ္ဈတ္တံ န ရူပသညီ–ဖြင့် အရူပသညီ၌ အ–၏ န–၏ကာရိယ ...ငှင်း၊ အ–၏ ဝိရဟ အနက်ဟော ...ငှင်း၊ ရူပေ + သညာ ရူပသညာ၊ ရူပသညာ + အဿ အတ္ထီတိ ရူပသညီ၊ န ရူပသညီ အရူပသညီ–ဟု ဝစနတ္ထပြု ...ငှင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ခ)ဖြင့် ရူပေ + သညာ ရူပသညာ–ဟု သညာကို ပဓာနပြုသဖြင့် ဆံစသည်တို့၌ ဖြစ်သော ရူပဈာန်ကို "ရူပသညာ"ဟု ဆိုထားသည်ကိုငင်း၊ ရူပသညာ အဿ အတ္ထီတိ ရူပသညီ၊ န ရူပသညီ အရူပသညီဟု ဝစနတ္ထပြု၍ အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီအရ မိမိ၏ ဆံစသော အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်တို့၌ ဖြစ်စေအပ်သော ရူပဈာန်မရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်ကိုငင်း သိစေသည်။ (ပြည်သျှ။ ၃၄၇။)

"အာရမ္မဏေ အဓိမုစ္စနဋ္ဌေန, ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ စ ဝိမုစ္စနဋ္ဌေန ဝိမောက္ခောနာမ။ (ဋ္ဌ၊ ၂၃၆။) အာ+သံ"

အဓိမုစ္စနဋ္ဌေန–ဖြင့် ဝိမောက္ခော၌ ဝိ, မုစ–ဓာတ်... ငင်း၊ ဝိ–၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက ...ငင်း၊ တ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တားအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဝိမုစ္စတီတိ ဝိမောက္ခော–ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

အာရမ္မဏေ–ဖြင့် အဓိမုစ္စနဋ္ဌေန၌ ညွတ်၏ဟူသည် အာရုံ၌ ညွတ်သည်၏အဖြစ်ကို သိစေသည်။

ဝိမုစ္စနဋ္ဌေန–ဖြင့် ဝိမောက္ခော၌ ဝိ, မုစ–ဓာတ်...ငင်း၊ ဝိ–၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက...ငင်း၊ တ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ ဝိမုစ္စတီတိ ဝိမောက္ခော–ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ–ဖြင့် ဝိမုစ္စနဋ္ဌေန၌ လွတ်၏ဟူသည် ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့မှ လွတ်သတည်းဟု သိစေ။

(၇)

(ဂ)ဗဟိဒ္ဓါဝ–၌ ဝေ–၏ ဂယှောတဗ္ဗတ္ထ–စသည်ထုတ်ပုံ–

✔ ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်သည် ဂယှောတဗ္ဗတ္ထ။ ✔ အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(င) ကိဥ္စာပိ–ကား အရုစျတ္ထ, ဂရဟတ္ထ။ ပန–ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(၈)

(ဂ) ဒဿိတာ–၌ ဒိသ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ၍ထုတ်။

(၁၀)

(ဂ) ဣမိနာ + ဒဿိတာ–၌

✔ ဣမိနာ–အရ အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ–ဟူသော ပညတ္တိဒေသနာပစ္စည်းတရားသည်–
ဒဿိတာ–၌ ဓာတ်–အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်အား အာရမ္မဏ(တစ်နည်း) ပကတူ–ပြု။

ဗဟိဒ္ဓါ + ပရိကမ္မံ ကတွာ–၌

✔ ဗဟိဒ္ဓါ–အရ ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်း အာရုံပစ္စည်းတရားသည်–
ပရိကမ္မံ ကတွာ–အရ ပရိကမ္မဘာဝနာစိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။မရှိ။

ကတွာ + ပဋိလဒ္ဓဈာနတာ–၌

✔ ကတွာ–အရ ပရိကမ္မဘာဝနာတည်းဟူသော ကာမာဝစရဘာဝနာသည်–
ပဋိလဒ္ဓဈာနတာ–၌ ပဋိလဒ္ဓ–အရ ရူပါဝစရဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား ပကတူပ–ပြု။

===========

ဝါကျဥယျာဉ်(၂၄၆)

(က) ဣဒါနိ မေတ္တာဒိပြဟ္မဝိဟာရဝသေန ပဝတ္တမာနံ ရူပါဝစရကုသလံ ဒဿေတုံ ပုန "ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ"တိအာဒိ အာရဒ္ဓံ။

(ခ) တတ္ထ မေတ္တာသဟဂတန္တိ မေတ္တာယ သမန္နာဂတံ။

(ဂ) ပရတော ကရုဏာသဟဂတာဒိသုပိ ဧသေဝ နယော။

(ဃ) ယေန ပနေသ ဝိဓာနေန ပဋိပန္နော မေတ္တာဒိသဟဂတာနိ ဈာနာနိ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ၊ တံ မေတ္တာဒီနံ ဘာဝနာဝိဓာနံ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။

ဋ္ဌ၊ ၂၃၆။ ယောဇနာ၊ ၁၃၁။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၄၉။ ဘာဋီ၊ ၃။ ၄၀။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(က) ဣဒါနိ–ဝိမောက္ခဗျာန်ကို ပြတော်မူပြီးရာ ယခုအခါ၌။

(ဃ) ပန–အထူး။ (ပြည်သူ) ဆက်။ (ဘာဋီ)

(၂+၃)

(ခ) အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓမှတပါး အဝယဝတ္ထုပြ– ပက္ခန္တရ (တစ်နည်း) ဝိတ္ထာရ။

(ဂ)ဖြင့် မေတ္တာသဟာဂတပုဒ်၏ အဖွင့်မှတပါး ကရုဏာသဟဂတံ–စသောပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို (ညွှန်းသောအားဖြင့်)ဖွင့်ပြ– ပက္ခန္တရ၊ ဝါကျာရမ္ဘ။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ)

(ဃ)ဖြင့် ဝစနတ္ထမှတပါး ဘာဝနာဝိဓာနကိုပြ– အဗျာပိတ။

(တစ်နည်း) ဘာဝနာဝိဓာနကို အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းပြ ဂန္ထဂရုဒေါသ–ပယ်။

(ဃ) ဥပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် မေတ္တာသဟဂတံ–စသောပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထ၊ အဘိဓာနတ္ထကို ပြဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် မေတ္တာစသည်ပွါးများပုံ အစီအစဉ် ဘာဝနာဝိဓာနကို မသိအပ်၊ မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် –မဆိုသင့်။ မေတ္တာစသည်ပွါးများပုံ အစီအစဉ် ဘာဝနာဝိဓာနကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(၄)

✱ ဝိဟရန္တိ ဧတေဟီတိ ဝိဟာရာ။ ဗြဟ္မာနံ + ဝိဟာရာ ဗြဟ္မဝိဟာရာ။

✔ ဗြဟ္မ+ဝိဟာရ–ပုဒ်သည်ငင်း၊ မြတ်ကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ + နေကြောင်းဖြစ်သော မေတ္တာဈာန်စသော အပ္ပမညာ (၄)ပါးနှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်– ဗျု–နိ။

✔ ဗြဟ္မဝိဟာရတရားတို့၏ ...ဓာတ်သည်

(ဝါ) မြတ်ကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏+ နေကြောင်းဖြစ်သော အပ္ပမညာ(၄)ပါးသည် ပ–နိ။

(တစ်နည်း) ဗြဟ္မာနော + ဝိဟာရာ ဗြဟ္မဝိဟာရာ။ (ကမ္မဓာရယ်သမာသ်)

✔ ...ပုဒ်သည်ငင်း၊ ဗြဟ္မအရ သေဋ္ဌဘောဂုဏ်၏ + နေကြောင်းဖြစ်သော မေတ္တာဈာန်စသော အပ္ပမညာ(၄)ပါးနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်–ငင်း ဗျု–နိ။

✔ ဗြဟ္မဝိဟာရတရားတို့၏ ...ဓာတ်သည်

(ဝါ) မြတ်ကုန်သော အပ္ပမညာ(၄)ပါး (ဗြဟ္မဝိဟာရတရား)သည် ပ–နိ။

♦ ဗြဟ္မာနံ ဝိဟာရာ ဗြဟ္မဝိဟာရာ၊ ဗြဟ္မာနော ဝါ ဝိဟာရာ ဗြဟ္မဝိဟာရာ။ ဟိတူပသံဟာရာဒိဝသေန ပဝတ္တိယာ ဗြဟ္မဘူတာ သေဋ္ဌဘူတာ ဝိဟာရာတိ အတ္ထော။ မေတ္တာဈာနာဒိကာ စတဿော အပ္ပမညာယော။ (သာရတ္ထ၊၁။၂၀၃။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) မေတ္တာ + အာဒိ + ယေသံ ဗြဟ္မဝိဟာရာနန္တိ မေတ္တာဒယော။

(အစဖြစ်သော မေတ္တာ၏ + ဗြဟ္မဝိဟာရတရားတို့နှင့် အာဒိ+အာဒိဝန္တစပ်)

(ဃ) ဘာဝေတဗ္ဗာတိ ဘာဝနာ။ (ဘူ+ယု) ဝိဓီယတိ ကရီယတီတိ ဝိဓာနံ။ (ဝိ, ဓာ+ ယု။)

✱ ဘာဝနာဧဝ + ဝိဓာနံ ဘာဝနာဝိဓာနံ။ ဘာဝနာကမ္မန္တိ အတ္ထော။

(တစ်နည်း) ဘာဝနာ ဝါ ဝိဓီယတိ ကရီယတိ ဥပီယတိ ဒသ္သီယတိ ဝါ ဧတ္ထ, ဧတေနာတိ ဝါ ဘာဝနာဝိဓာနံ။ (မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၅၀၂။)

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(ခ) မေတ္တာယ သမန္နာဂတံ–ဖြင့် မေတ္တာသဟဂတံ၌ သဟဂတသဒ္ဒါသည် အာရမ္မဏစသော အနက်တို့ကို မဟော၊ သမန္နာဂတ(သံသဋ္ဌ)အနက်ဟော...ငင်း၊ မေတ္တာယ + သဟဂတံ မေတ္တာသဟဂတံ–ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်ပြု ... ငင်း သိစေသည်။

သဟဂတ–အတ္ထုဒ္ဒါရ။ ။ အာရမ္မဏေ စ သံသဋ္ဌေ၊ ဝေါကိဏ္ဏေ နိဿယေ တထာ။
တဗ္ဘာဝေ·စာပျ’ဘိဓေယျ–လိင်္ဂေါ သဟဂတော ဘဝေ။ (ဓာန်။ ၈၃၃။)

(၇)

(ဃ) ဝိတက္ကာရိတမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်

✔ ဝိတက္ကာရိတသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အဝိတက္ကာရိတသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဂ) ဧသေဝ နယော–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထနည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ တပါးသော ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထနည်းစသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဂ) ဝိ–ကား ဝုတ္တာပေက္ခသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ, သမုစ္စယတ္ထ။

(၉)

(က) အာရဒ္ဓံ–၌ ဓာတ်–အရ ဝီရိယပုဗ္ဗင်္ဂမဒေသနာဉာဏ်ကို ယူ၍ထုတ်လေ။

(၁၀)

မေတ္တာယ + သမန္နာဂတံ–၌

✔ မေတ္တာယ–အရ အဒေါသစေတသိက်သည်–
သမန္နာဂတံ–အရ သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော စတုက္ကဈာန်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညှ, သမ္ပ, ဟေတု။ (၇)

===========

ဝါကျဥယျာဉ်(၂၄၇)

(က) ဓဝံ တာဝ ပါဠိဝသေနေဝ–
ဖြဟ္မပုတ္တမေန ကထိတေ၊ ဖြဟ္မဝိဟာရေ ဣမေ ဣတိ ဝိဒိတွာ။
ဘိယျော ဓေတေသု အယံ၊ ပကိဏ္ဏကကထာပိ ဝိညေယျာ။

(ခ) တေသု ဟိ မေတ္တာ ဟိ မေတ္တာကရုဏာမုဒိတာဥပေက္ခာသု အတ္ထတော တာဝ မေဇ္ဇတီတိ မေတ္တာ၊

(ဂ) သိနိယှတီတိ အတ္ထော။

(ဃ) မိတ္တေ ဝါ ဘဝါ, မိတ္တဿ ဝါ ဓသာ ပဝတ္တီတိပိ မေတ္တာ။

(င) ပရဒုက္ခေ သတိ သာဓူနံ ဟဒယကမ္ပနံ ကရောတီတိ ကရုဏာ၊ ကိဏာတိ ဝါ ပရဒုက္ခံ ဟိံသတိ ဝိနာသေတီတိ ကရုဏာ။

(စ) မောဒန္တိ တာယ တံသမင်္ဂိနော, သယံ ဝါ မောဒတိ မောဒနမတ္တမေဝ ဝါ တန္တိ မုဒိတာ။

(ဆ) “အဝေရာ ဟောန္တူ”တိ အာဒိဗျာပါဒပ္ပဟာနေန, မဇ္ဈတ္တဘာဝူပဂမနေန စ ဥပေက္ခတီတိ ဥပေက္ခာ။

ဋ။ ၂၃၇။ ယောနော။ ၁၃၁။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၅၀။ ဘာဋီ၊ ၃။ ၄၂။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၈၄။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၂၆။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(က) ဓဝံ–ဤသို့လျှင်။ တာဝ–ပကိဏ္ဏကကထာမှ ရှေးဦးစွာ။ ပါဠိဝသေနေဝ–သာလျှင်။(ဝိဒိတွာ–၌စပ်) ဂါထာအနက်။ ။ ဖြဟ္မဝုတ္တမေန–သုံးပါးသော ဖြဟ္မာတို့ထက် မြတ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်။ (ဝါ) မြတ်သော ဖြဟ္မာဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်။ ကထိတေ–ဝေနေယျတို့အား ဟော ကြားတော်မူအပ်ကုန်သော။ ဣမေ ဖြဟ္မဝိဟာရေ–ဤလေးပါးသော ဖြဟ္မဝိဟာရတို့ကို။ ဣတိ (ဓဝံ ယထာဝုတ္တတ္ထမေန)–ဤသို့ အကြင်အကြင်ဆိုအပ်ပြီးသော ဘာဝနက္ကမ, အတ္ထဝဏ္ဏနက္ကမဖြင့်။ ဝိဒိတွာ (ဓာနိတွာ)–၍။ ဓတေသု–ထိုလေးပါးသော ဖြဟ္မဝိဟာရတို့၌။ ဘိယျော–အလွန်။ အယံ–ဤဆိုလတ့်သော။ ပကိဏ္ဏကကထာပိ–ဖြဟ္မဝိဟာရထိုထို၌ ပျံ့နှံ့သောအနက်ကို ယှဉ်ဖြစ်စေအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပကိဏ္ဏကမည်သော ကထာကိုလည်း။ ဝိညေယျာ–၏။

(ခ) ဟိ–ချဲ့။ ဓတေသု–ဤဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိကုန်သော။ မေတ္တာကရုဏာမုဒိတာဥပေက္ခာသု–တို့၌။ အတ္ထတော–ဝစနတ္ထအားဖြင့်။ တာဝ–လက္ခဏာစသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ။ (ပကိဏ္ဏကကထာ–ကို။ ဝိညေယျာ–၏။ (ပြည်သျှ) (တစ်နည်း) ဝိနိစ္ဆယော။ ဓဝံ ။ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (ဘာသာဋီ)

(ဃ) မိတ္တေ–ချစ်တတ်, အစီးအပွားကို အလိုရှိတတ်သော ခန္ဓပဗန္ဓ၌။ (သဒ္ဒတ္ထ)

(ဝါ) ချစ်အပ်သော ပိယပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အာရုံ၌။ (သဒ္ဒတ္ထ)

(ဝါ) မိတ်ဆွေ, အဆွေခင်ပွန်း၌။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ) ဘဝဂါ–တည်း။

(၂)

(ခ) ဥပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဖြဟ္မဝိဟာရတို့၌ ဤဆိုလတ့်သော ပကိဏ္ဏကကထာကို သိအပ်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဆရာ့စကားသည် အကျဉ်းသင်္ခေပပဋိညာဉ်မျှသာဖြစ်၍ မန္ဒဗုဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ်တို့ အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ အယံ ပကိဏ္ဏကကထာပိ ဝိညေယျာဟူသော သင်္ခေပ, ပဋိညာဉ်စကားရပ်၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရ, ပဋိညာတဗ္ဗ ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အကျယ်ဝိတ္ထာရ, ပဋိညာတဗ္ဗကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဝါ) အဘယ်သို့လျှင် ဖြဟ္မဝိဟာရတို့၌ ပကိဏ္ဏကကထာကိုလည်း သိအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(တစ်နည်း) ဥပနာတူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဓတေသု အယံ ပကိဏ္ဏကကထာပိ ဝိညေယျာနှင့် ပတ်သက်၍ မေတ္တာစသော ဖြဟ္မဝိဟာရ (၄)ပါးတို့၏ ဝစနတ္ထ, လက္ခဏာ, ရသစသည်တို့ကို အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(ဂ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် မေတ္တာကို မေဇ္ဇတီတိ မေတ္တာ–ဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် မေဇ္ဇတိ၌ မိဒ–ဓာတ်သည် မာန်မူခြင်းစသော အနက်တို့ကိုလည်း ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် မေဇ္ဇတိ၌ မိဒ–ဓာတ်၏ ဤနေရာ၌ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။...သော် အတိဗျာပိတာ–၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

♦ မိဒ–ဘွ,ဒိ,စု သိနေဟေ၊ ဘူ–ဂဗ္ဗဒေနျဝမေဓာသု ဝတ္တတိ။ (ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ။၂၉၀။)

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် မေတ္တာပုဒ်ကို ကတ္တုသာဓန(ကိတ်)ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ဘာဝတဒ္ဓိတ်, ဣဒံတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထလည်း ပြုနိုင်သေး၏ဟု ပြလိုသော ဆရာသည် (ဃ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ဂ)၌ အတ္ထော–ထားရခြင်း

မေဒ္ဒတိ၌ မိဒ–ဓာတ်၏ ငုတ်လျှိုးနေသော ဂုဏ်တ္ထကို ဖော်ပြရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် ထားသည်။

(ဃ) မိတ္တေ ဝါ ဘဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ချစ်တတ်သောကြောင့် မေတ္တာမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး ချစ်တတ်, အစီးအပွါးကို အလိုရှိတတ်သော ဓန္ဒပဗန္ဓ၌ ဖြစ်သောကြောင့် မေတ္တာမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ် အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ မိတ္တေ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) မေဒ္ဒတိဟူသော ကတ္တုသာဓနကိတ်ဝစနတ္ထမှတပါး မိတ္တေ + ဘဝါ–ဟူသော ဘာဝတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ မိတ္တေ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) မေတ္တာပုဒ်၏ ကိတ်ပုဒ်သဒ္ဒါမှတပါး တဒ္ဓိတ်ပုဒ်သဒ္ဒါအဖြစ်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

အမှာ။ ။ မိတ္တသ ဝါ–စသော နောက်ဝါကျများ၌လည်း ဝါ–သဒ္ဒါထားရပုံကို အာဘော်သံဝဏ္ဏနာ–ရှု၍သိလေ။

(၄)

* ဗြဟာတိ ဝုဒ္ဓိံ ဂစ္ဆတီတိ ဗြဟ္မာ။ (ဗြဟ+မ။) ဗြဟ္မာနံ + ဥတ္တမော ဗြဟ္မုတ္တမော။

✔ –သည်ငှင်း၊ (သမ္မုတိဗြဟ္မာ, ဥပပတ္တိဗြဟ္မာ, ဝိသုဒ္ဓိဗြဟ္မာဟူသော) သုံးပါးသော ဗြဟ္မာတို့၏ + ဘုရားတည်းဟူသော လွန်ကဲသော ဗြဟ္မာနှင့် ဟီန+ဥက္ကဋ္ဌသအဖြစ်ဖြင့်စပ်–ငှင်း ဗျူ–နိ။

✔ သုံးပါးသော ဗြဟ္မာတို့ထက် မြတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) သုံးပါးသောဗြဟ္မာ တို့ထက် လွန်မြတ်ခြင်းကြီးသာသည် (ဝါ) ဘုရားတည်းဟူသော ဥတ္တမဗြဟ္မာဒြဗ်သည် ပ–နိ။

(တစ်နည်း) ဗြဟ္မာ စ + သော + ဥတ္တမော စာတိ ဗြဟ္မုတ္တမော။

✔ –သည်ငှင်း၊ ဗြဟ္မာအဖြစ်တည်းဟူသော ဗြူဟိတဂုဏ်၏ + မြတ်စွာဘုရားနှင့် ဂုဏ်+ ဂုဏောစပ်–ငှင်း၊ (တစ်နည်း) ဥတ္တမဂုဏ်၏ + မြတ်စွာဘုရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်–ငှင်း ဗျူ–နိ။

✔ ဗြူဟိတဂုဏ်, ဥတ္တမဂုဏ်တို့သည် ပ–နိ။

(ဝါ) ဗြူဟိတ, ဥတ္တမဂုဏ်နှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော မြတ်စွာဘုရားဒြဗ်သည် ပ–နိ။

မှတ်ချက်။ ။ ပြည်နိဿယ၊ ၂။ ၃၅၀၊ ၃၅၁–ညသ်ကောက်နည်းကို မှီး၍ ထုတ်သည်။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဃ) မေဒ္ဒတီတိ မိတ္တော။ (ပြည်သျှ) မိဒ္ဒတီတိ မိတ္တော။ (ဘာသာဋီ) (မိဒ+တ။ ချစ်ခြင်း။) (အရကား ဟိတစ္ဆာသယဖြစ်သော ခန္ဓပဗန္ဓတည်း)

(တစ်နည်း:) မိဒိတဗ္ဗော သိနေဟေတဗ္ဗောတိ မိတ္တော။ (အာရုံဖြစ်သော ပိယပုဂ္ဂိုလ်။)

* မိတ္တေ + ဘဝါ မေတ္တာ။ (မိတ္တ+ဏ။)

(င) * သကတ္တပရတ္ထံ သာဓေတီတိ သာဓု၊ သာဓု–သံသိဒ္ဓိမှိ၊ ဥ။ (သူစိ)

(က) * သရူပဝစနတ္တာဒီသစ်္ဂါတေန ပကာရေန + ကိရတီတိ ပကိဏ္ဏာ။ (ပ, ကိရ+တ။ ရောပြွမ်းခြင်း။)

* ပကိဏ္ဏာဝေ ပကိဏ္ဏကာ။ (ပကိဏ္ဏ+က။)

* ပကိဏ္ဏကာ စ + သာ + ကထာ စာတိ ပကိဏ္ဏကကထာ။ (ရောပြွမ်းသော (ဝါ) ကျယ်ပြန့်သော+စကား)

(၅)

(ခ) မေဒ္ဒတိ–ကား (မိဒ+ယ+တိ) ဒိဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(ဂ) သိနိယှတိ–ကား (သိနိဟူ+ယ+တိ) ဒိဝါဒိ၊ ဦ–ကာရန္တ။

(တစ်နည်း:) (သိနိဟ+ယ+တိ) ဒိဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(ခ) မေဒ္ဒတိ–ဖြင့် မေတ္တာ၌ မိဒ–ဓာတ်၊ တ–ပစ္စည်း၊ မေဒ္ဒတီတိ မေတ္တာ–ဟု ပြု– သိစေ။

(ဂ) ဖြင့် မေဒ္ဒတိ၌ မိဒ–ဓာတ်သည် သိနေဟာအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေ။

(ဃ) မိတ္တေ ဘဝါ–ဖြင့် မေတ္တာ၌ ဏ–ပစ္စည်း၏ ဘဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက် ...ရင်း၊ မိတ္တေ + ဘဝါ မေတ္တာ–ဟု ပြု... ရင်း သိစေသည်။

မိတ္တဿ ဧသာ–ဖြင့် မေတ္တာ၌ ဏ–ပစ္စည်း၏ ဣဒံတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်–ရင်း၊ မိတ္တဿ + ဧသာ မေတ္တာ–ဟု ပြု... ရင်း သိစေသည်။

ပဝတ္တိ–ဖြင့် ဧသာ၌ ဧတသဗ္ဗနာမ်ပုဒ်သည် ဖြစ်ခြင်းအနက်ကို စွဲ... သိစေသည်။

(င) ကရောတိ–ဖြင့် ကရုဏာ၌ ကရ–ဓာတ်၊ ဥဏာ–ပစ္စည်း၊ ကရောတီတိ ကရုဏာ–ဟု ပြု သိစေ။

ပရဒုက္ခေ (ပ) ကမ္ပနံ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ– သိစေသည်။

ကိဏာတိ–ဖြင့် ကရုဏာ၌ ကီ–ဓာတ်၊ ဥဏာ–ပစ္စည်း၊ ကိဏာတီတိ ကရုဏာ–ဟုပြု–သိစေ။

ဟိံသတိ–ဖြင့် ကိဏာတိ၌ ကီ–ဓာတ်သည် ဟိံသနတ္ထဟော... သိစေသည်။

ဝိနာသေတိ–ဖြင့် ညှဉ်းဆဲ၏ဟူသည် ဖျောက်ဖျက်ပယ်ရှားခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

ပရဒုက္ခံ–ဖြင့် ညှဉ်းဆဲဖျက်ဆီး၏ဟူသည် သတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်းဆဲဖျက်ဆီးခြင်း မဟုတ်၊ သူတပါးဆင်းရဲကို ညှဉ်းဆဲဖျက်ဆီးခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

ကိရီယတိ–ဖြင့် ကရုဏာ၌ ကိရ–ဓာတ်... ရင်း၊ ဥဏာ–ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်... ရင်း၊ ကိရီယတီတိ ကရုဏာ–ဟု ပြု... ရင်း သိစေသည်။

အမှာ။ ။ ပြည်နိသျှ၌ "ကိရီယတိ ပသာရီယတိ–ပြန့်တတ်၏။ (ဝါ) ကမ္မဋ္ဌာနိကေန–သည်။ ကိရီယတိ ပသာရီယတိ–ပြန့်အပ်၏ (ဝါ) ပြန့်စေအပ်၏ဟု သုဒ္ဓကတ္တုသာဓ်, သုဒ္ဓကမ္မသာဓ်, ဟေတုကမ္မသာဓ်ကြံ၍အနက်ပေးထားသည်။

ပသာရီယတိ–ဖြင့် ကိရီယတိ၌ ကိရဓာတ်သည် ပသာရဏအနက်ဟော၏ဟု သိစေသည်။

ဒုက္ခိတေသု ဖရဏဝသေန–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ သိစေသည်။

(စ) မောဒန္တိ တာယ–ဖြင့် မုဒိတာ၌ မုဒ–ဓာတ်၊ တ–ပစ္စည်း၊ မောဒန္တိ တာယာတိ မုဒိတာ–ဟုပြု–သိစေ။

တံ သမင်္ဂိနော–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ–သိစေ။

မောဒတိ–ဖြင့် မုဒိတာ၌ မုဒ–ဓာတ်၊ တ–ပစ္စည်း၊ မောဒတီတိ မုဒိတာ–ဟု ပြု–သိစေ။

သယံ–ဖြင့် မုဒိတာမှတပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါသည် ဝမ်းမြောက်တတ်သည် မဟုတ်၊ မိမိဟု ဆိုအပ်သော မုဒိတာမျှသည်ပင် ဝမ်းမြောက်တတ်၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။

မောဒနမတ္တမေဝ တံ–ဖြင့် မုဒိတာ၌ မုဒ–ဓာတ်...ရင်း၊ တ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်–ရင်း၊ မောဒနံ မုဒိတာ–ဟု ပြု–ရင်း၊ ပရမတ္ထမှုမည်သည် မိမိတို့၏ သက်ဆိုင်ရာအာရုံစသော အကြောင်းများကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏၊ အလိုသို့ လိုက်၍ ဖြစ်ကြသည် မဟုတ်ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုရင်း သိစေ။

(ဆ) ဥပေက္ခတိ–ဖြင့် ဥပေက္ခာ၌ ဥပ–ရှေး, ဣက္ခ–ဓာတ်...ရင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်... ရင်း၊ ဥပေက္ခတီတိ ဥပေက္ခာ–ဟု ပြု... ရင်း သိစေ။

"အဝေရာ ဟောန္တု" (ပ) ဂမနေန စ–ဖြင့် ဥပေက္ခာ–၌ လျစ်လျူရှုပုံအခြင်းအရာအာကာရကို သိစေ။

(၇)

(က) ပါဠိဝသေနေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

- ✔ ပါဠိတော်၏အစွမ်းဟူသော ဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ အဋ္ဌကထာ၏အစွမ်းဟူသော ဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(စ) မောဒနမတ္တမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဘာဝသာဓနသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ကမ္မ, သမ္ပဒါန, အပါဒါန, အဓိကရဏသာဓနတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ကတ္တု, ကရဏသာဓနတို့သည် အနုညာတတ္တ။

(က) ဓဝံ–ကား နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗတ္တ။ တာဝ–ကား ပဌမတ္တ။

(ဃ) ဝိ–ကား သမုစ္စယတ္တ။

(၈)

(က) ကထိတေ–၌ ကထ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်တော်ကိုယူ။

တ–ပစ္စည်းအရ ဖြဟ္မဝိဟာရကထာဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။

(၉)

အမေး။ ။ပရမတ္ထမွသည် ဘာဝသာဓ်သာ ဖြစ်သင့်လျက် (ခ)ဝါကျ၌ မေဇ္ဇတီတိ မေတ္တာဟုကတ္တုသာဓ် ပြုနိုင်ခြင်း၏အကြောင်း။

အဖြေ။ ။ သဘာဝဓမ္မတို့၏ အကြောင်းအားလျော်စွာ ထိုထိုမိမိကိစ္စတို့၌ ဓမ္မတို့၏ အတ္တပဓာန ကြိယာနိပ္ဖာဒကအဖြစ်ကိုတင်သဖြင့် ကတ္တားအဖြစ်၏ဖြစ်သင့်ရကား မေဇ္ဇတီတိ မေတ္တာဟု ကတ္တုသာဓ်ပြုရပါသည်။

ယင်းသို့ ပရိယာယ်အားဖြင့်သာရလျက် ကတ္တုသာဓ်ပြုခြင်းသည် ဓမ္မမှလွတ်သော ပုဂ္ဂိုလ် စသော ကတ္တားမရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းအကျိုးရှိ၏။ (ပြည်ချ၊၂။ ၃၅၁၊၃၅၂။)

♦ မေဇ္ဇတီတိ ဓမ္မတော အညဿ ကတ္တုနိဝတ္တနတ္ထံ ဓမ္မမေဝ ကတ္တာရံ ကတွာ နိဒ္ဒိသတိ။(ဝိသုဒ္ဓိမဟာဋီ)

(၁၀)

(က) ဖြဟ္မုတ္တမေန + ကထိတေ–၌–

✔ ဖြဟ္မုတ္တမေန–အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်သည်–

ကထိတေ–၌ ကထ–ဓာတ်အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟာ–ပြု။(ပြိုင်= ၁၀)

(ဃ) မိတ္တေ + ဘဝါ–၌–

✔ မိတ္တေ–အရ ချစ်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ + မေတ္တာနှင့် ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကြိယာ နာမက္ခန္ဓာ (၄)ပါးသည်–

ဘဝါ–အရ မေတ္တာ (အဒေါသ)အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္ပ၊ သဟာယယ် ၇။ (၁၃)ပစ္စည်း။

✔ မိတ္တေ–အရ ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ (၄)ပါးဖြစ်အံ့။ ဝိပါကထည့်၍ (၁၄)ပစ္စည်း။

(တစ်နည်း) မိတ္တေ–အရ ချစ်အပ်သော ပိယပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အာရုံသည်–

ဘဝါ–အရ မေတ္တာ (အဒေါသ)အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။

(င) ဒုက္ခိတေသု + ပသာရိယတိ–၌–

✔ ဒုက္ခိတေသု–အရ ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်သည်–

ပသာရိယတိ–အရ ကရုဏာအား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။မရှိ။

(စ) မောဒန္တိ + တာယ–၌–

✔ တာယ–အရ မုဒိတာသည်–

မောဒန္တိ–အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟာ–ပြု။ (ပြိုင်=သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္ပ။)

မောဒန္တိ–အရ စိတ္တဇရုပ်အား သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ။ (၅)

============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၄၈)

(က) စတုန္နမ္ပိ ပနေတေသံ ပြဟ္မဝိဟာရာနံ ဝိပဿနာသုခဌ္ဌေ ဘဝသမ္ပတ္တိ စ သာဓာရဏပ္ပယောဇနံ။

(ခ) ဗျာပါဒါဒိပဋိဃာတော အာဝေဏိကံ။

(ဂ) ဗျာပါဒပဋိဃာတပ္ပယောဇနာ ဟေတ္ထ မေတ္တာ၊ ဝိဟိံသာအရတိရာဂပဋိဃာတပ္ပယောဇနာ ဣတရာ။

(ဃ) ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ–

"နိဿရဏဥ္ဟေတံ (ပ) ဥပေက္ခာစေတောဝိမုတ္တိ"တိ။

ဋ္ဌ။ ၂၃၈။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၅၈။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၄၇။

(၁)

(က) ပန–လက္ခဏာချွတ္တမှတပါး ပယောဇနတ္တကား။ (ဘာသာဋီ)

(ခ) ဗျာပါဒါဒိပဋိဃာတော–ဗျာပါဒစသည်ကို ဖျောက်ခြင်းသည်။ (ဝါ) ဗျာပါဒအစရှိသည်တို့၏ ပျောက်ခြင်း, ကွာခြင်းသည်။ အာဝေဏိကံ–အသီးအသီးမကွေမကွာဖြစ်သော မဆက်ဆံသော အကျိုးမည်၏။ (ပြည်သျှ) အာဝေဏိကံ–မိမိနှင့် မကင်းမှုဉ်ဖြစ်သောအကျိုးတည်း။ (ဝါ) အသီးအခြားဖြစ်သောအကျိုးတည်း။ (ဘာသာဋီ)

(ဂ) ဟိ–ချဲ့။ ဧတ္တ–ဤလေးပါးသော ပြဟ္မဝိဟာရတို့တွင်။ မေတ္တာ–သည်။ ဗျာပါဒပဋိဃာတပ္ပယောဇနာ–ဗျာပါဒကိုဖျောက်ခြင်းအကျိုးရှိ၏။ (ဝါ) ဗျာပါဒပျောက်ခြင်း, ကွာခြင်းအကျိုးရှိ၏။ ဣတရာ–မေတ္တာမှတပါးသော သုံးပါးသော ပြဟ္မဝိဟာရတို့သည်။ (ပ)

(၂)

(က) စသည်သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ လက္ခဏာဒိတော ပနေတ္ထ (ဋ္ဌ။ ၂၃၇) အစရှိသဖြင့် မေတ္တာစသော ပြဟ္မဝိဟာရ (၄)ပါး၏ လက္ခဏာ, ရသစသော ပကိဏ္ဏကကထာကို ပြပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ အကျိုးပယောဇဉ်တည်းဟူသော ပကိဏ္ဏကကထာကို ပြလိုသော ဆရာသည် (က)စသည်မိန့်။ (ပဋ္ဌကတက်လေ)

(ဂ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဗျာပါဒစသည်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းသည် ပြဟ္မဝိဟာရတရား (၄)ပါး၏ အာဝေဏိက (အသီးအသီးမကွေမကွာဖြစ်သော မဆက်မဆံသော) အကျိုးမည်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤမည်သော ပြဟ္မဝိဟာရတရားသည် ဤမည်သောတရားကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း အကျိုးရှိ၏စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ ...ကြောင့် မဆိုသင့်။ ဤမည်သော ပြဟ္မဝိဟာရတရားသည် (ပ) ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုစ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(၃)

(က) ပက္ခန္တရ။ (ခ) ပက္ခန္တရ။

(ဂ) ဝိတ္ထာရ။ ဝိရောဓိ, ပုနရုတ္တိ–ပယ်။ (တစ်နည်း) ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏာ။ ဝိရောဓိ, ဩစိတျဟီန–ပယ်။

(ဃ) အာဂမဒဋ္ဌိကာရဏာ။

♦ ဝုတ္တဥ္ဟေတ၊ (ဝုတ္တဥ္ဟေတ) အာဂမ၊ ယူရ–ဒဋ္ဌိရင်း။
အာဂမ၏၊ ရှေ့နား–ဟိ၊ ယုတ္တိဒဋ္ဌိ–များသတည်း။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

(ခ) န + ဝိနာ အဝိနာ။ အဝိနာ ပဝတ္တတီတိ အာဝေဏိကံ။ (အဝိနာ+ဏိက) (ဘာသာဋီ၊၃၊၄၈၊)

✔ –သည်၄င်း၊ အဝိနာဘာဝဂုဏ်၏ + အကျိုးတရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်–၄င်း ဖျူ–နိ။

✔ အဝိနာဘာဝဂုဏ်သည် (တစ်နည်း) အာဝေဏိကအကျိုးတရားတို့၏ …ဓာတ်သည် ပ–နိ။

(တစ်နည်း) အဝ္ဝနာ ဝိနာ ပဝတ္တတီတိ ဝေဏိကံ။ န+ ဝေဏိကံ အာဝေဏိကံ။ (ပြည်သျှ။ ၃၅၉။)

✔–သည်၄င်း၊ န–အရ ပဋိသေဓဘောဂုဏ်၏+အာဝေဏိကအကျိုးနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်–၄င်း ဖျူ–နိ။

✔ အာဝေဏိကအကျိုးတရားတို့၏ …ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) သဟ + အာစာရဏေန + ယံ ဝတ္တတီတိ သာစာရဏံ။ (ဓာန်ဋီ။ ၇၁၈။)

(တစ်နည်း) သမံ အာစာရီယန္တိ တသ္မိန္တိ ဝါ သာစာရဏံ။ (သမ–သဒ္ဒူပပဒ, အာပုဗ္ဗော။ စာ–စရဏေ။ ယု။ သမသဒ္ဒဿ သာဒေသော။) (သူစိ)

* ပယောဇေတဗ္ဗန္တိ ပယောဇနံ။ (ယံ ဖလံ၊ ဟေတုနာ၊ ပယောဇေတဗ္ဗံ ပဝတ္တေတဗ္ဗံ၊ ဣတိတသ္မာ၊ တံ ဖလံ၊ ပယောဇနံ။) ပ–ပုဗ္ဗော ယုဇ ပဝတ္တိယံ။ ယု။ (သူစိ)

* သာစာရဏံ + ပယောဇနံ သာစာရဏပ္ပယောဇနံ။ (ကမ္မဓာရယ)

(ဂ) ပဋိဟနနံ ပဋိဃာတော။ ဗျာပါဒဿ + ပဋိဃာတော ဗျာပါဒပဋိဃာတော။

* သော + ပယောဇနံ + ဧတိဿာ မေတ္တာယာတိ ဗျာပါဒပဋိဃာတပ္ပယောဇနာ။

(ဃ) နိဿရတိ အပဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ နိဿရဏံ။(နိ, သရ+ယု။)(မေတ္တာစသော စေတောဝိမုတ္တိရဏ်။)

(၅)

ဗျာပါဒပဋိဃာတပ္ပယောဇနာ–၌ ဗျာပါဒ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

ပဋိဃာတ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

ပယောဇနံ–ကား ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၇)

(က) စတုန္နမ္ပိ–၌ ပိ–ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ။

ယင်း ပိ–သဒ္ဒါဖြင့် မေတ္တာ၏သာ မဟုတ်၊ ကြွင်းသုံးပါးတို့၏လည်း သာစာရဏအကျိုးဖြစ်သည် (ပ) ဥပေက္ခာ၏သာ မဟုတ်၊ ကြွင်းသုံးပါး၏လည်း သာစာရဏအကျိုးဖြစ်သည်ဟု အစိတ် အစိတ်ကို ပေါင်းဆည်းသည်။

စေဝ, စ–တို့ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(ဃ) စ–ကား ဒဠှီကရဏတ္ထ။

(၈)

(ဃ) ဝုတ္တမ္ပိ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။

တ–ပစ္စည်းအရ နိဿရဏဒွေတံ–စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(၉)

အဓိပ္ပာယ်။ ။ (က)ဝါကျ၌ "ပြဟ္မဝိဟာရ (၄)ပါးတွင် တပါးပါးကို ပွားများအားထုတ်လျှင် ဝိပဿနာ သုခကိုလည်း ရနိုင်၏။ သုဂတိဘဝဟူသော ဘဝသမ္ပတ္တိကိုလည်း ရနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းအကျိုး (၂)မျိုးကို သာစာရဏပ္ပယောဇန"ဟု ဆိုသည်။

http://www.dhammadownload.com

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ၌ "ဝိပဿနာသုခဿေဝ ဘဝသမ္ပတ္တိ စာတိ ဧတ္ထ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရော စာတိ ဝတ္တဗ္ဗံ"ဟု သာစာရဏအကျိုးကို ပြရာ၌ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ=ယခုဘဝ၌ ချမ်းသာစွာ နေရခြင်းဟူသော အကျိုးကိုလည်း ပြဆိုထိုက်၏ဟု ဆိုသည်။ ဤကား (၄)ပါးလုံးနှင့်ဆိုင်သော အကျိုးတည်း။ [သုခံ သုပတီစသော အကျိုးများလည်း သာစာရဏအကျိုးပင်တည်း။ သို့သော် ရှေး၌ပြပြီးဖြစ်သောကြောင့် ထပ်မံ၍ မပြတော့ပေ။] (ဘာသာဋီ)

♦ ဝိပဿနာသုခဿေဝ ဘဝသမ္ပတ္တိ စာတိ ဧတ္ထ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရော စာတိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ တမ္ပိ ဟိ နေသံ သာစာရဏမပ္ပယောဇနံ။ တထာ သုခံ သုပတီအာဒယော ကောဒသာနိသံသာ။ တေန ပန ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တာ ဝေါတိ ဣဓ န ဂဟိတာ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဟာဋီ)

(၁၀)

(ဃ) ဝုတ္တမ္ပိ + စေတံ-၌-

✔ စေတံ-အရ နိဿရဏဥဒ္ဓေတံ-စသော အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဒါသည်-
ဝုတ္တံ-၌ ဝစ-ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။

(တစ်နည်း) ဝုတ္တံ-၌ ဝစ-ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်-
စေတံ-အရ နိဿရဏဥဒ္ဓေတံ-စသော ဝစီဘေဒပရမတ္ထသဒ္ဒအား သဟဓာတ-ပြု။

ပြီး၏။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ ဟေ, မိ, ဏ္ဍံ, မဂ်။ (၉)

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၄၉)

(က) ဧတ္ထ သိယာ "ကသ္မာ ပနေတာ မေတ္တာ ကရုဏာ မုဒိတာ ဥပေက္ခာ 'ဗြဟ္မဝိဟာရာ'တိ ဝုစ္စန္တိ၊ ကသ္မာ စ စတဿောဝ၊ ကော စ ဧတာသံ ကမော၊ ဝိဘင်္ဂေ စ ကသ္မာ 'အပ္ပမညာ'တိ ဝုတ္တာ"တိ။

(ခ) ဝုစ္စတေ။

(ဂ) သေဋ္ဌဋ္ဌေန, တာဝ နိဒ္ဒေါသဘာဝေန စေတ္ထ ဗြဟ္မဝိဟာရတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(ဃ) သတ္တေသု သမ္မာပဋိပတ္တိဘာဝေန ဟိ သေဋ္ဌာ ဧတေ ဝိဟာရာ။

(င) ယထာ စ ဗြဟ္မာနော နိဒ္ဒေါသစိတ္တာ ဝိဟရန္တိ၊ ဧဝံ ဧတေဟိ သမ္ပယုတ္တာ ဗြဟ္မသမာဝ ဟုတ္ဝာ ဝိဟရန္တိ။

(စ) ဣတိ သေဋ္ဌဋ္ဌေန နိဒ္ဒေါသဘာဝေန စ "ဗြဟ္မဝိဟာရာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။

ဋ္ဌ။ ၂၄၀။ မူလဋီ။ ၁၀၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၇၆။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၅၇။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၃၄။

(၁)

(က) ဧတ္ထ-ဤဗြဟ္မဝိဟာရကထာ၌။

အမှာ။ ။ (က)ကို ဧတ္ထ သိယာ-စသော နိယံ (ခ)ကို ဝုစ္စတေပုဒ်၊ အဖြေထုတ်ရာ-စသော နိယံနှင့်အညီအနက်ပေး။

(ဂ) တာဝ-ကသ္မာ စ စတဿောဝ-စသော အမေး၏ အဖြေမှ ရှေးဦးစွာ။ ဧတ္ထ (ဧတေသု မေတ္တာဒီသု)-တို့၌။

(ဃ) ဟိ (ကသ္မာ)-ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ (ပြည်သျှ) ဟိ-ချဲ့။ (ဘာသာဋီ)

(၂)

(ခ)စသည်သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် ဗြဟ္မဝိဟာရကထာနှင့် ပတ်သက်၍ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စောဒနာကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ထိုစောဒနာ၏ သောဓနာ, ပရိဟာရဝိဿဇ္ဇနာကို ပြလိုသောဆရာသည် (ခ)စသည်ကို မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ခ)ဖြင့် အဖြေကို ဆိုဦးအံ့ဟု ပဋိညာဉ်ကို ပြဆိုပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ယင်း၏ ပဋိညာဉ်ကို (ဝါ) ပဋိညာဉ်အားလျော်စွာ ဖြေဆိုပုံအခြင်းအရာအကျယ်ဝိတ္ထာရကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ဂ)မိန့်။

(ဃ)(င)နှစ်ဝါကျဖြင့် (ဂ)ကို ချဲ့ပြ- ဝိတ္ထာရ။

♦ ဟေတုနှောင်မှု၊ ဟိနှင့်ပြမှု၊ ချဲ့မှတ်သညီ၊ ဝိတ္ထာပြီ။

ထိုတွင် (ဃ)ဖြင့် သေဋ္ဌဓေနုဟူသော ဟိတ်ပုဒ်၏ အကျယ်ကို ပြသည်။

(င)ဖြင့် နိဒ္ဒေါသဘာဝေန... အကျယ်ကို ပြသည်။ (ပကၠန္တရ)

(စ)ကား နိဂမနဝါကျတည်း။ (ကျမ်းတက်မခက်)

(၃)

(င) ယထာ စ–၌ စ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

သေဋ္ဌဓေနုဟူသော အနက်အကြောင်းမှတပါး နိဒ္ဒေါသဘာဝေနဟူသော အနက်အကြောင်း တပါးကိုလဲလှယ်ပြလို၍ (င)၌ စ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* ပမိယတေ အနေနာတိ ပမာဏံ။ (ပ, မာ+ယု။)

* နတ္ထိ + ပမာဏံ + ဧတေသန္တိ အပ္ပမာဏော။ (ဂေါစရော)

* အပ္ပမာဏေ ပဝတ္တန္တီတိ အပ္ပမညာ။ (ဋ္ဌ။၂၄၁။)

✔ အပ္ပမာဏ–ပုဒ်+ဏျ–သည်ငှင်း၊ အတိုင်းအရှည်မရှိသော သတ္တဝါပညတ်အာရုံ၏ + မေတ္တာ စသော အပ္ပမညာတရား (၄)ပါးနှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိကစပ်–ငင်း ဗျု–နီ။

✔ အပ္ပမညာတရား (၄)ပါးတို့၏... ဓာတ်သည် ပ–နီ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤကား– ယသ္မာ ပန သဗ္ဗာပေတာ အပ္ပမာဏေ ဂေါစရေ ပဝတ္တန္တိ၊ တသ္မာ "အပ္ပမညာ"တိ ဝုစ္စန္တိ ဟူသော အဋ္ဌကထာ။၂၄၁–နှင့်အညီ အဓိပ်+အပေါင်းဝစနတ္ထဖြစ်သည်။

(တစ်နည်း:) နတ္ထိ + ဧတာသံ + ဂဟေတဗ္ဗံ ပမာဏန္တိ အပ္ပမာဏာ။ (ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၂၀။)

(ယူအပ်သော အတိုင်းအရှည်မရှိခြင်း အဘာဝဘောဂုဏ်၏ + အပ္ပမညာ (၄)ပါးနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်)

* အပ္ပမာဏာ ဧဝ + အပ္ပမညာ။ (သွတ္တ။ အပ္ပမာဏ+ဏျ။) (ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၂၀။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) နတ္ထိ + ဒေါသော + ဧတေသံ ဗြဟ္မဝိဟာရာနန္တိ နိဒ္ဒေါသာ။

* နိဒ္ဒေါသာနံ + ဘာဝေါ နိဒ္ဒေါသဘာဝေါ။ (ဇေန)

(င) ဧတေဟိ ဧတေဟိ ဈာနာဒီဟိ ဂုဏဝိသေသေဟိ ဗြူဟိတော ပရိဝုဍ္ဍိတောတိ ဗြဟ္မာနော။

(ဋီကာကျော်။၁၆၃။) (ဗြူဟ+မ။ တိုးပွါးခြင်း။) (ဥပပတ္တိဗြဟ္မာတို့ရှ၏)

* နတ္ထိ + ဒေါသော + ဧတေသာန္တိ နိဒ္ဒေါသံ။ (စိတ္တံ)

* နိဒ္ဒေါသံ + စိတ္တံ + ဧတေသံ ဗြဟ္မာနန္တိ နိဒ္ဒေါသစိတ္တာ။

(နိဒ္ဒေါသစိတ်၏ + ဥပပတ္တိဗြဟ္မာတို့နှင့် နိဿိတ+နိဿယစပ်)

မှတ်ချက်။ ။ ဤကား– နိဒ္ဒေါသစိတ္တာ–ဒေါသမရှိသောစိတ်ရှိကုန်သည်–ဟု အနက်ပေးသော ဘာသာဋီ နှင့်အညီဝစနတ္ထပြသည်။

(တစ်နည်း:) ဒေါသေဟိ + ဝိရဟိတံ နိဒ္ဒေါသံ။ (စိတ္တံ) နိဒ္ဒေါသံ + စိတ္တံ + ဧတေသန္တိ နိဒ္ဒေါသစိတ္တာ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤကား– နိဒ္ဒေါသစိတ္တာ–နိဝရဏစသော အပြစ်ကင်းသော စိတ်ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍–ဟု အနက်ပေးသော ပြည်နိဿယနှင့်အညီ ဝစနတ္ထပြသည်။

(၅)

(ဃ) သေဋ္ဌာ–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
(င) ဖြဟ္မာနော–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံ ၊ ရာဇာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
ယောဂိနော–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရဋ္ဌာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

(၆)

(ဂ) သေဋ္ဌဋ္ဌေန–ဖြင့် ဗြဟ္မဝိဟာရ၌ ဗြဟ္မသဒ္ဒါ၏ သေဋ္ဌအနက်ဟော... ၎င်း၊ မြတ်သောအနက် သဘောကြောင့် (မေတ္တာစသော ၄–ပါးသည်) ဗြဟ္မဝိဟာရမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို၎င်း သိစေ။

နိဒ္ဒေါသဘာဝေန စ–ဖြင့် ဒေါသအပြစ်မရှိကုန်သည်တို့၏အဖြစ်ကြောင့် ဗြဟ္မဝိဟာရမည်၏ဟု သိစေ။

(ဃ)ဖြင့် ဗြဟ္မဝိဟာရော၌ ဗြဟ္မသဒ္ဒါ၏ သေဋ္ဌအနက်ဟော... ၎င်း၊ ဝိဟာရန္တိ ဧတေဟီတိ ဝိဟာရာ၊ ဗြဟ္မာနော + ဝိဟာရာ ဗြဟ္မဝိဟာရာ–ဟု ကမ္မဓာရယ်... ၎င်း၊ မြတ်၏ဟူသည် (မိမိအတွက် စီးပွါးချမ်းသာလိုလားမှုစသည်မဟုတ်ဘဲ) သတ္တဝါတို့၌ စီးပွါးချမ်းသာကို လိုလားမှုစသော သမ္မာပဋိပတ် ဖြစ်သောကြောင့် မြတ်၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို၎င်း သိစေသည်။ (ဘာသာဋီ၊၃။၅၇။)

♦ ဗြဟ္မာနော + ဝိဟာရာ ဗြဟ္မဝိဟာရာ။ (ကမ္မဓာရယ်)

(မြတ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဗြဟ္မ(သေဋ္ဌ)ဘောဂုဏ်၏+နေကြောင်းဖြစ်သော ဗြဟ္မဝိဟာရ ၄–ပါးနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်)

(င) ဧတေဟိ သမ္မယုတ္တာ ယောဂိနော ဗြဟ္မသမာဝ ဟုတွာ ဝိဟရန္တိ–ဖြင့် ဗြဟ္မဝိဟာရာ၌ ဗြဟ္မကို ဗြဟ္မာနော ဝိယာတိ ဗြဟ္မာနော–ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်–ပြု၍ ဗြဟ္မအရ မေတ္တာစသောတရား (၄)ပါးနှင့်ယှဉ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယူ–၎င်း၊ ဝိဟရန္တီတိ ဝိဟာရာ။ (တစ်နည်း) ဝိဟရန္တိ ဧတေဟီတိ ဝိဟာရာ။ ဗြဟ္မာနော + ဟုတွာ + ဝိဟာရာ ဗြဟ္မဝိဟာရာ။ (တစ်နည်း) ဗြဟ္မာနံ + ဝိဟာရာ ဗြဟ္မဝိဟာရာ–ဟု ပြု–၎င်း သိစေ။

♦ ဗြဟ္မာနံ + ဝိဟာရာ ဗြဟ္မဝိဟာရာ။

(ဗြဟ္မအရ ဥပပတ္တိဗြဟ္မာတို့နှင့်တူကုန်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏+မေတ္တာစသော ဗြဟ္မဝိဟာရတရား(၄)ပါးနှင့် နိဿယ+နိဿိတစပ်)

ယထာ (ပ) ဧဝံ–ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း ဥပမာနအဖြစ်ကို သိစေသည်။

(၇)

(က) စတသော၀–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ လေးပါးတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ လေးပါးထက်အပိုအလွန်သည်၎င်း၊ လေးပါးအောက်အယုတ်သည်၎င်း နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ လေးပါးအတိုင်းအရှည်ရှိသော ဗြဟ္မာဝိဟာရတရားဒြပ်သည် အနုညာတတ္ထ။

♦ စတ္တာရောတိ ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ၊ တေန တေသံ ဦနာဓိကဘာဝံ နိဝါရေတိ။ (ဋ္ဌ။၃၃၆။)

(င) ဗြဟ္မသမာ၀–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဗြဟ္မာတို့နှင့် တူသည်၏အဖြစ်ဟူသော သဒိသဘောဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ဗြဟ္မာတို့နှင့် မတူသည်၏အဖြစ်ဟူသော ဝိသဒိသဘောဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ဗြဟ္မာနှင့် တူသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့ဒြပ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(က) ပန–ကား ပက္ခန္တရ။ စ–သဒ္ဒါ (၃)ပုဒ်ကား ပက္ခန္တရ။ (တစ်နည်း) သမုစ္စယတ္ထ။
(ဂ) တာ၀–ကား ပဋ္ဌမတ္ထ။ စေတ္ထ–၌ စ–ကား သမုစ္စယတ္ထ။
(ဃ) ဟိ–ကား ဝိတ္ထာရတ္ထ။ (ဘာသာဋီ) ကာရဏာပဒ္ဓနတ္ထ။ (ပြည်သျှ)
(င) ယထာ စ–၌ စ–ကား ပက္ခန္တရ။ ယထာ–ကား ပဋိဘာဂတ္ထ။
(စ) ဣတိ–ကား နိဂမနတ္ထ၊ နိဒဿနတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

ပြဟ္မဝိဟာရ–အရ မေတ္တာစသော (၄)ပါးသော တရားတို့ကို ယူ၍–

✔ ထို ...သည် နိဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဝိပဿနာသုခ, ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ, ဗျာပါဒါဒိပဋိယာတာပယောဇနစသော အကျိုးတရားတို့သည် ပကာသနတ္ထ။ (ဋ။၂၃၈–၅)

✔ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ဘဝသမ္ပတ္တိသည်ဇင်း၊ ရျာန်, မဂ်, ဖိုလ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်– အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

(ဃ) သမ္မာပဋိပတ္တိဘာဝေန သေဋ္ဌာ စေတေ ဝိဟာရာ–၌–အဓိပ္ပာယ်

တပါးသောကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် သမ္မာပဋိပတ္တိဖြစ်ကြကုန်သော်လည်း အတ္တဟိတပဋိပတ္တိမျှတို့သာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ မေတ္တာစသော (၄)ပါးကုန်သော ဤကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည်သာ "သဗ္ဗေ သတ္တာ သုခိတာ ဟောန္တု"စသည်ဖြင့် ပရဟိတပဋိပတ္တိဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် သတ္တဝါတို့၌ သမ္မာပဋိပတ္တိဘာဝကြောင့် ဤဝိဟာရ (၄–ပါး)တို့သည်သာ သေဋ္ဌဖြစ်ကုန်၏ဟူလို။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၇၇။)

(င)ဝါကျ ပြဟ္မာနော–အရ ဥပပတ္တိပြဟ္မာနှင့် ဘုရားလောင်း ဗုဒ္ဓကိုရပြဟ္မာတို့ကိုယူ။ (ပြည်သျှ)

(၁၀)

(ဃ) သတ္တေသု + သမ္မာ ပဋိပတ္တိဘာဝေန + သေဋ္ဌာ စေတေ ဝိဟာရာ–၌–

✔ သတ္တေသု–အရ သတ္တဝါပညတ်အာရုံသည်–

သမ္မာပဋိပတ္တိ, စေတေ ဝိဟာရာ–အရ ပြဟ္မဝိဟာရတရား (၄)ပါးအား အာရမ္မဏ–ပြ။(ဖြိုင်=မရှိ)

✔ သမ္မာပဋိပတ္တိဘာဝေန–အရ သမ္မာပဋိပတ္တိတရား (မေတ္တာစသော ၄–ပါး)သည်–

စေတေ ဝိဟာရာ–အရ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက် သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြ။

ဖြိုင်။ ။သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဟေတု။ ယထာရဟ (၇)

==============

ဝါကျဥယျာဉ်(၂၅၀)

(က) ယသ္မာ ပန သဗ္ဗာပေတာ အပ္ပမာဏေ ဂေါစရေ ပဝတ္တန္တိ၊ တသ္မာ "အပ္ပမညာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။

(ခ) အပ္ပမာဏာ ဟိ သတ္တာ တေသံ ဂေါစရဘူတာ၊

(ဂ) ဧကသတ္တဿာပိ စ ဧတ္တကေ ပဒေသေ မေတ္တာဒယော ဘာဝေတဗ္ဗာတိ ဧဝံ ပမာဏံ အဂ္ဂဟေတွာ သကလဖရဏဝသေနေဝ ပဝတ္တာတိ။

(ဃ) တေန ဝုတ္တံ– "ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂါဒိဝသာ စတုဿော၊ ဟိတာဒိအာကာရဝသာ ပနာသံ။

ကမော ပဝတ္တန္တိ စ အပ္ပမာဏေ၊ တာ ဂေါစရေ ယေန တဒပ္ပမညာ"တိ။

ဋ။ ၂၄၁။ မူလဋီ။ ၁၀၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၈၃။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၆၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၅၃၅။

(၁)

(က) ပန–ပါး။ ယသ္မာ–ကြောင့်။ သဗ္ဗာပိ–ကုန်သော။ တော–ထိုမေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာတို့သည်။

(ခ) ဟိ–ရှေ့စကားကို ထင်ရှားသိသာ ပြဆိုပါအံ့။ (ပြည်သျှ) ဟိ–ချဲ့။ (ဘာသာဋီကာ) ဟိ–မှန်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဍိ)

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) စ–နောက်ဝါကျကို ဆိုအံ့။ (ဥပန္ယာသ) ကေသတ္တသာပိ (ကေသပိ သတ္တသ)– တစ်ယောက်တည်းပင်ဖြစ်သော သတ္တဝါ၏။ (ဝါ) သတ္တဝါတစ်ယောက်တည်းဖြစ်မှုလည်း။ (ဝေါဟာရတ္တ) ဇတ္တကေ ပဒေသေ–ဤမျှလောက်သောကိုယ်, အရပ်အစိတ်၌။ မေတ္တာဒယော–တို့ကို။ ဘာဝေတဗ္ဗာ–ကုန်၏။ ဣတိ ဓဝံ–သို့။ ပမာဏံ–ကို။ အဂ္ဂဟေတွာ–၍။ သကလဖရဏဝသေနေဝ–အလုံးစုံသောကိုယ်, အရပ်ကို နှံ့စေသည်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင်။ ပဝတ္တာ–ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ–ကြောင့်။ (ကေသတ္တာ ရမ္မဏာဗ္ဗိ–တစ်ဦးတည်းသော သတ္တဝါအာရုံရှိသည်ပင် ဖြစ်ကုန်သော်လည်း။) တေသံ–ထိုမေတ္တာစသည် တို့၏။ အပ္ပမာဏဂေါစရတာ–ကို။ ဝုတ္တာ–ဆိုပိုင်၏။ (ဤသို့ လဒ္ဓဂုဏ်အညွှန်းဆက်၍ ပြက်ပြက်သိသာ ယောဇနာ။) (ပြည်သျှ။၃၈၄။)

(၂)

(က)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂါဒိအစ, ကမောတိုင်အောင်ကို အကျယ်ပြပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ပဝတ္တန္တိ အစ, တဒပ္ပမညာတိုင်အောင်ကို အကျယ်ပြလို၍ ယသ္မာ ပန–စသည်မိန့်။ (ဘာသာဋီ၊၃။၆၁။)

(ခ) ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် အလုံးစုံကုန်သော မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာတို့သည် အပ္ပမာဏအာရုံ၌ ဖြစ်တတ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် "အပ္ပမညာ"တို့ဟူ၍ ဆိုအပ်ကုန်၏ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် အပ္ပမာဏကသိုဏ်းစသော အာရုံဟူသမျှတို့၌ ဖြစ်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုတရားတို့ကို အပ္ပမညာဟု ဆိုအပ်ကုန်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤမည်သော အပ္ပမာဏအာရုံသည် ထိုမေတ္တာစသော တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်၏ဟု သိသာထင်ရှားအောင် အကျယ်ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...သခေ်ပ+ ဝိတ္ထာရဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ–၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(တစ်နည်း) ဠပနာတူ၏။ ထိုသို့ ...သော် အပ္ပမာဏကသိုဏ်းစသည်သည် အပ္ပမာဏဂေါစရ ဖြစ်ကောင်း၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် ဤ၌ အပ္ပမာဏဂေါစရအရကို ထင်ရှားစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ဝိရောဓိ–၏။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ပမာဏမရှိကုန်သော သတ္တဝါတို့သည် မေတ္တာစသော (၄)ပါးတို့၏ အာရုံ ဖြစ်ကုန်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် သတ္တဝါအများသာ အပ္ပမာဏဂေါစရဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် တစ်ဦးတည်းသော သတ္တဝါ၌ အပ္ပမာဏ ဖြစ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...အဗျာပိတ–၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ တောသု ဟိ ယသ္မာ–အစရှိသော ရှေးဆိုခဲ့ပြီးသော ဝါကျတို့ဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂါဒိဝသာ– စသောဂါထာကို ချဲ့ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုံးအုပ်ပြလိုသော ဆရာသည် (ဝါ) ရအပ်သော အကျိုးလဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ဃ)မိန့်။ (နိဂမန (ဝါ) လဒ္ဓဂုဏ)

(၃)

(ဃ) တေန ဝုတ္တံ–ထားရခြင်း–

တောသု ဟိ ယသ္မာ–စသည်ဖြင့် အကျဉ်းပြအပ်ပြီးသော စကားရပ်တို့ကို အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုံးအုပ်ပြလိုသောကြောင့် (တစ်နည်း) ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြလို၍ တေန ဝုတ္တံ–ထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* ဂါဝေါ စရန္တိ ဧတ္ထာတိ ဂေါစရော။ (ဂေါ, စရ+ဏ။) ဂေါစရော ဝိယာတိ ဂေါစရော။

✔ ဂေါစရ–ပုဒ်+ဏ–သည့်ရင်း၊ နွားစားကျက်၏ + အာရုံတို့နှင့် သဒိသ+သဒိသီစပ်–ရင်း ဗျု–နိ။

✔ နွားစားကျက်နှင့် တူသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော သဒိသဘောဂုဏ်သည်

(တစ်နည်း) အာရုံတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

(က) ပမီယတေ အနေနာတိ ပမာဏံ။ နတ္ထိ + ပမာဏံ + ဧတဿာတိ အပ္ပမာဏော။ (ဂေါစရော)

(ပမာဏမရှိခြင်း အဘာဝဘောဂုဏ်၏+သတ္တဝါပညတ်ဟူသောအာရုံနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

(ခ) နတ္ထိ + ပမာဏံ + ဧတေသန္တိ အပ္ပမာဏာ။ (သတ္တဝါ)

(ဂ) ဓတိ + ပရိမာဏံ + အဿာတိ ဧတ္တကော။ (ပဒေသော)

(တေ–အရ ဤမျှအတိုင်းအရှည်ပမာဏ၏+အရပ်ဒေသနှင့် ပမာဏ+ပမာဏဝန္တစပ်)

(၅)

ဧတ္တကေ–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က)ဖြင့် အပ္ပမညာ၌ (အပ္ပမာဏ+ဏျ) အပ္ပမာဏဟူသော အန္တတ္ထအရ အတိုင်းအရှည်မရှိသော သတ္တဝါပညတ်အာရုံကို ယူ... ရင်း၊ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ပဝတ္တန္တိတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်–ရင်း၊ အပ္ပမာဏေ ပဝတ္တန္တိတိ အပ္ပမညာ–ဟု ပြု...ရင်း၊ အတိုင်းအရှည်ပမာဏမရှိသော သတ္တဝါပညတ်အာရုံ၌ ဖြစ်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် အလုံးစုံသော မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာတို့သည် အပ္ပမညာ မည်၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုရင်း သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် အပ္ပမာဏေ ဂေါစရေ၌ အပ္ပမာဏဂေါစရအရ မေတ္တာစသောတရား (၄)ပါးတို့၏ အာရုံဖြစ်သော အတိုင်းအရှည်ပမာဏမရှိသော သတ္တဝါပညတ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(၇)

(ဂ) သကလဖရဏဝသေနေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်ထုတ်ပုံ

✔ သကလဖရဏဝသသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ဧကဒေသဖရဏဝသသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

(က) သဗ္ဗာဝဓိ–၌ ဝိ–ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္တ။

(ဂ) စ–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္တ။ ဥပန္ယာသတ္တ။

ဧကသတ္တဿာပိ–၌ ပိ–ကား ဂရဟာဇောတက။

[အများသတ္တဝါ၌ ပမာဏကို မယူပုံမှာ ဆိုဘွယ်ရာမရှိဟု သမ္ဘာဝနာကိုဆည်း။] (ဘာသာဋီ။ ၆၃။)

(၈)

(ဃ) တေနဝုတ္တံ–၌ ဝုတ္တံ–ဝယ် ဝစ–ဓာတ်အရ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏သန္တာန်၌ဖြစ်သော သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍–

✔ ထို... သည် ဒဿနတ္တ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္တ။

✔ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂါဒိဝသာ စတသော–အစရှိသော ဝိဿဇ္ဇနာဂါထာစကားသည် ပကာသနတ္တ။

✔ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိသည် ဝိဘာဝတ္တ။

✔ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂါဒိဝသာ စတသော–စသော ဝိဿဇ္ဇနာကို သိရသဖြင့် ပြဿဝိဟာရကို ကျင့်ကြံ ပွါးများလိုခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၉)

"သဗ္ဗဝါတစ်ဦးတည်းပင်ဖြစ်သော်လည်း အပ္ပမာဏဂေါစရ-ဟု ဆိုရခြင်း"

တစ်ယောက်သော သတ္တဝါ၏လည်း ပဋိဘာဂနိမိတ်မဟုတ်သောကြောင့် ပရိစ္ဆေဒကို ယူခြင်းမရှိ။ သမ္မုတိသစ္စာအားဖြင့်ဖြစ်သော သတ္တဝါဟုယူခြင်းသည် ပိုင်းခြားအပ်သော ရုပ်စသည်ကို ယူခြင်းလည်း မဟုတ်ခဲ့။ ထို့ကြောင့် အပ္ပနာသို့ ရောက်သဖြင့် အပရာမာသ=မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်သည် မဟုတ်သော သတ္တဝါဟုယူခြင်း၊ ဦးထိပ်ဖြစ်ကုန်သော မေတ္တာစသည်တို့၏ တစ်ဦးတည်းသော သတ္တဝါ အာရုံရှိသည် ဖြစ်ကုန်လျှင်လည်း အပ္ပမာဏဂေါစရကို ဆိုပိုင်၏ဟူလိုသော်။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၈၄။)

♦ ကေဿာပိ သတ္တဿ (ပ) အပ္ပမာဏဂေါစရတာ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (မူလဋီ။၁၀၇။)

(ဂ) ဖေဝံ ပမာဏံ အဂ္ဂဟေတွာ-၌ အဓိပ္ပာယ်-

ဥဒ္ဓုမာတက-စသည်တို့၌ အတိရေကဥဒ္ဓုမာတက-စသောအဖြစ်သို့ရောက်သော သရီရပဒေသ၌ နိမိတ်ကို ယူသကဲ့သို့ ထို့အတူ ညှိမျှသောသရီရပဒေသ၌ မေတ္တာစသည်ကို ပွါးစေအပ်၏ဟု ပမာဏမယူဟူလိုသော်။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၈၅။)

(၁၀)

(က) သဗ္ဗာပေတာ + အပ္ပမာဏေ ဂေါစရေ ပဝတ္တန္တိ-၌-

✔ အပ္ပမာဏေ ဂေါစရေ-အရ ပမာဏမရှိသော သတ္တဝါပညတ်အာရုံသည်-

သဗ္ဗပေတာ ပဝတ္တန္တိ-အရ အပ္ပမညာတရား (၄)ပါးအား အာရမ္မဏ-ပြု။ ဖြိုင်။ ။ မရှိ။

==================

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၅၁)

(က) ဣဒါနိ ရာဂစရိတသတ္တာနံ ကေန္ဒဟိတံ နာနာရမ္မဏေသု ဧကေကဗျာနဝသေနေဝ ပဝတ္တမာနံ ရူပါဝစရကုသလံ ဒဿေတုံ ပုန "ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ"တိအာဒိ အာရဒ္ဓံ။

(ခ) တတ္ထ ဥဒ္ဓုမာတကသညာသဟဂတန္တိအာဒီသု ဘဿ္တာ ဝိယ ဝါယုနာ ဥဒ္ဓံ ဓီဝိတပရိယာ-ဒါနာ ယထာနုက္ကမံ သမုဂ္ဂတေန သူနဘာဝေန ဓုမာတတ္တာ ဥဒ္ဓုမာတံ။

(ဂ) ဥဒ္ဓုမာတမေဝ ဥဒ္ဓုမာတကံ။

(ဃ) ပဋိက္ကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဥဒ္ဓုမာတန္တိ ဥဒ္ဓုမာတကံ၊

(င) တထာရူပဿ ဆဝသရီရဿေတံ အဓိဝစနံ။

(စ) ဝိနီလံ ဝုစ္စတိ ဝိပရိဘိန္နနီလဝဏ္ဏံ၊ ဝိနီလမေဝ ဝိနီလကံ။

ဋ္ဌ။ ၂၄၂။ မူလဋီ။ ၁၀၇။ ယောဇနာ။ ၁၃၃။ ပြည်သျှ။ ၂။ ၃၈၇။ ဘာသာဋီ။ ၃။ ၆၃။ ကျော်စံဂဏ္ဍိ။ ၃၈၇။

(၁)

(က) ဣဒါနိ-ဗြဟ္မဝိဟာရကထာကို ပြပြီးရာယခုအခါ၌။

(ခ) ဝါယုနာ-လေဖြင့်။ (ဓုမာတာ-ဖူးဖူးယောင်သော။) ဘဿ္တာဝိယ-သားရေအိတ်ကဲ့သို့။

(၂)

(က)ဖြင့် အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓသမုဒါယတ္ထကို ပြသည်။

(ခ)စသည်ဖြင့် အဝယဝတ္ထပြသည်။ (ပဠကတက်မြဲ)

ထိုတွင် (ခ)ဖြင့် ဥဒ္ဓုမာတဟူသောအစိတ်ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြသည်။

'(ဂ)ဖြင့် ဥဒ္ဓုမာတကဟူသောအပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြသည်။ (ပကွန္တရ)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဥဒ္ဒုမြာတကာ်၌ က–ပစ္စည်းသည် သွတ္တအနက်၌ ဖြစ်၏ဟုဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဥဒ္ဒုမြာတကာ်၌ က–ပစ္စည်းသည် သွတ္တအနက်၌သာ ဖြစ်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင် ...ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဥဒ္ဒုမြာတကာ်၌ က–ပစ္စည်း၏ အခြားဖြစ်သင့်သော အနက်တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...အဇ္ဈာပိတ ...၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(တစ်နည်း) (ဂ)ဖြင့် ဥဒ္ဒုမြာတကပုဒ်ကို သွတ္တတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။
(ဃ)ဖြင့် ဥဒ္ဒုမြာတကပုဒ်ကို ကုစ္ဆိတတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။(ပက္ခန္တရ)
ဤသို့အဓိပ္ပာယ်ယူ၍လည်း ကျမ်းတက်နိုင်သည်။ (ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဌိ။ ၃၈၈။)

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် ဥဒ္ဒုမြာတကပုဒ်၏ ဝစနတ္ထအဘိဓာနတ္ထကို ပြဆိုပြီး၍ ယခု အခါ၌ အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို ပြလိုသောဆရာသည် (င)မိန့်။ (ဝါ) ဤ၌ အလိုရှိအပ်သော ဥဒ္ဒုမြာတကပုဒ်၏ အဘိဓေယျတ္ထကို ပြလိုသောဆရာသည် (င)မိန့်။

အမှာ။ ။ အဇ္ဈာပိတ (တစ်နည်း) အတိဇ္ဈာပိတဒေါသတင်၍ ပါပနာဒီပဋ္ဌကတက်လေ။

(၃)

(ဃ) ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဥဒ္ဒုမြာတကာ်၌ က–ပစ္စည်း၏ သွတ္တအနက်မှတပါး ကုစ္ဆိတအနက်ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) ဥဒ္ဒုမြာတကပုဒ်၏ သွတ္တတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထမှတပါး ကုစ္ဆိတတဒ္ဓိတ်ဟူသော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (ဃ)ဝါကျ၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရသည်။

(၄)

* ဆဝတိ တိန္တတိ အဝဿဝတိ လောဟိတာသဝပုဗ္ဗာဒီဟိတိ ဆဝေါ။ (ဆဝ+အ။ သွေး, ပြည်–စသည်တို့ဖြင့်ယိုစီးခြင်း။)

* သရတိ ဂစ္ဆတီတိ သရီရံ။ (သရ+ဤရ။) ဆဝဿ + သရီရံ ဆဝသရီရံ။

✔ ဆဝ+သရီရ–သည်ငင်း၊ သူသေကောင်၏ + ခန္ဓာကိုယ်နှင့် အဘေဒ+ဘေဒစပ်–ငင်း ဗျူ–နိ။

✔ သူသေကောင်တို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ဘသတိ ဒိဗ္ဗတိ အဂ္ဂိ ယာယာတိ ဘသ္တာ။ (ဘသ+တ။ ထီ–အာ။ ထွန်းတောက်ပခြင်း။)

(တစ်နည်း) ဘသတိ ဘသ္မိ ကရောတိ ဧတာယာတိ ဘသ္တာ။

* ဝါတိ ဂစ္ဆတီတိ ဝါယု။ (ဝါ+ယု။ သွားခြင်း။) (ထွာဒိမောဂ်။ ၁။)

* ဗီဝန္တိ ဧတေန သမ္ဘယုတ္တဓမ္မာတိ ဗီဝိတံ။ (ဗီဝ+တ။)

* ဗီဝိတဿ + ပရိယာဒါနံ ဗီဝိတပရိယာဒါနံ။ (တသ္မာ)

(အသက်၏ + ကုန်ရာကာလနှင့် ကာလဝန္တ+ကာလစပ်)

* ယော ယော + အနုက္ကမော ယထာနုက္ကမံ။ (အဇ္ဈာယီဘော)

(ဃ) ပဋိကူလတိ အာဝရတီတိ ပဋိကူလံ။(ပဋိကူလ+အ။)တဿ + ဘာဝေါ ပဋိကူလတ္တံ။ (တသ္မာ)

* ကုစ္ဆာ + သဥ္ဍာတာ + အဿာတိ ကုစ္ဆိတံ။ (ကုစ္ဆ+ဣတ။)

(င) တထာ + ရူပံ + ယဿာတိ တထာရူပံ။ (ဆဝသရီရံ)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(ခ) ဘဿာ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။
ဝါယုနာ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။
ဥဒ္ဓံ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။
သမုဂ္ဃာတေန–ကား (သံ, ဥ, ဂမု+တ) ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
ဓုမာတတ္တာ–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(ခ) ဥဒ္ဓံ ဓုမာတတ္တာ–ဖြင့် ဥဒ္ဓုမာတကဋ္ဌ ဥဒ္ဓုမာတဝယ် ဥ–၏ ဥဒ္ဓံအနက်ဟော–ဒင်း၊ ဥဒ္ဓံ + ဓုမာတံ (သူနံ ဆဝသရီရံ) ဥဒ္ဓုမာတံ–ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်ပြု–ဒင်း သိစေသည်။ (ကျော်စံဂတ္ထိ။၃၈၇။)

သမုဂ္ဃာတေန–ဖြင့် ဓုမာတသဒ္ဒါသည် သမုဂ္ဃာတ=ဖူးယောင်ကြွတက်ခြင်းအနက်ဟော–သိစေ။ (ကျော်စံဂတ္ထိ)

ကြွင်းပါဌ်တို့ဖြင့် ဘာဝတ္ထ–ဖော်လေ။

(ဂ)ဖြင့် ဥဒ္ဓုမာတကံ၌ က–ပစ္စည်း၏ သွတ္ထ–၌ သက်၊ ဥဒ္ဓုမာတမေဝ ဥဒ္ဓုမာတကံ–ဟု ပြု–သိစေ။

(ဃ) ကုစ္ဆိတံ ဥဒ္ဓုမာတံ–ဖြင့် ဥဒ္ဓုမာတကံ၌ က–ပစ္စည်း၏ကုစ္ဆိတတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်...ဒင်း၊ ကုစ္ဆိတံ + ဥဒ္ဓုမာတံ ဥဒ္ဓုမာတကံ–ဟု ပြု–ဒင်း သိစေသည်။

ပဋိကူလတ္တာ–ဖြင့် ဥဒ္ဓုမာတကံ၌ က–ပစ္စည်း ကုစ္ဆိတအနက်ဟောသည်ကား သူသေကောင်၏ စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်သာဟု သိစေသည်။

(င)ဖြင့် ဥဒ္ဓုမာတကအရ သူသေကောင်ကို ယူ–ဒင်း၊ ဥဒ္ဓုမာတကသဒ္ဒါ၏ ကေဒေသျူပစာသဒ္ဒါ၏အဖြစ်ကိုဒင်း သိစေသည်။

(စ)ဝိပရိဘိန္နနီလဝဏ္ဏံ–ဖြင့် ဝိနီလကံ၌ ဝိနီလဝယ် ဝိ–၏ ဝိပရိဘိန္နအနက်ဟော... ဒင်း၊ နီလ–သဒ္ဒါ၏ ညိုသောအဆင်းဟူသော ဂုဏ်ကိုဟော–ဒင်း၊ ဝိပရိဘိန္နံ + နီလံ + ယဿာတိ ဝိနီလံ –ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိပြု–ဒင်း၊ ဝိနီလအရ အဖြူ,အနီတို့နှင့်ရောသော များသောအားဖြင့် ညိုညိုမြဲမြဲ အဆင်းရှိသော အလောင်းကောင်ကို (ဝါ) ရေးအဆင်းမှ ဖောက်ပြန်ပျက်စီး၍ ညိုမြဲသော အဆင်းရှိသော အလောင်းကောင်ကိုယူ–ဒင်း သိစေသည်။

(၇)

(က) ကောကဗ္ဗာနဝသေနေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ တစ်ခုတစ်ခုသောစျာန်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ အထူးထူးသောစျာန်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဂ) ဥဒ္ဓုမာတမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ သကတ္ထ(သွတ္ထ)သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ သကတ္ထ, ကုစ္ဆိတတ္ထမှတပါးသော အနက်မှ, ခုဒ္ဒကစသောအနက်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ကုစ္ဆိတတ္ထသည် အနုညာတတ္ထ။

(စ) ဝိနီလမေဝ–၌လည်း ဥဒ္ဓုမာတကမေဝနှင့်အတူ ထုတ်လေ။

(၈+၁၀)

(က) အာရဒ္ဓံ–၌ ဓာတ်–အရ ဝီရိယပဗ္ဗဂ်မဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။

တ–ပစ္စည်းအရ ကတမေဗ္ဗော ကုသလာ–စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒရုပ်ကိုယူ။ (ထုတ်ပြ)

===============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ်(၂၅၂)

(က) တတ္ထ ဥဒ္ဒုမာတကနိမိတ္တေ အပ္ပနာဝသေန ဥပ္ပန္နာ သညာ ဥဒ္ဒုမာတကသညာ၊ တာယ ဥဒ္ဒုမာတကသညာယ သမ္ပယောဂဋ္ဌေန သဟဂတံ ဥဒ္ဒုမာတကသညာသဟဂတံ။

(ခ) ဝိနီလကသညာသဟဂတာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

(ဂ) ယံ ပနေတ္ထ ဘာဝနာဝိဓာနံ ဝတ္တဗ္ဗံ ဘဝေယျ၊ တံ သဗ္ဗာကာရေန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တမေဝ။

(ဃ) အဝသေသံ ပါဠိဝဏ္ဏနာ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(င) ကေဝလဉှိ ဣဓ စတုတ္ထဇ္ဈာနဝသေန ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရေ ဝိယ ပဥ္စမဇ္ဈာနဝသေန ဧကေကသ္မိံ ပဏ္ဍရသတိ ဧကကာ ဟောန္တိ။

ဋ။ ၂၄၃။ မူလဋီ။ ၁၀၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၃၉၁။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၆၇။

(၁)

(က) တတ္ထ–ထိုဥဒ္ဒုမာတကသညာစသော စကားရပ်၌။ (ဝိနိစ္ဆယော။ ဝေဒိတဗ္ဗော။)

(ဂ) ပန–အထူးကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) ပန–ဆက်။ (ဘာသာဋီ) ဧတ္ထ(အသုဘာဓိကာရေ)–၌။(ပ)

(င) ဟိ–စိုးစဉ်းအနည်းငယ်ဆိုဘွယ်အထူးကား။ ကေဝလံ–ဒုတိယဈာန်စသည်တို့နှင့် မရောမ ယှက်သက်သက်။ ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရေ–၌။ စတုတ္ထဇ္ဈာနဝသေန–ဖြင့်။ (ပဏ္ဍရသတိ–သော။ ဧကကာ–တို့သည်။ ဟောန္တိ) ဝိယ–သို့။ ဣဓ(အသုဘေ)–၌။ ပဥ္စမဇ္ဈာနဝသေန–ဖြင့်။ ဧကေသ္မိံ–တစ်ခုတစ်ခုသော အသုဘ၌။ ပဏ္ဍရသတိ။ ဧကကာ။ ဟောန္တိ။

(၂)

(က)စသည်သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ အထက်ဆိုခဲ့ပြီးဝါကျတို့ဖြင့် ဥဒ္ဒုမာတကသညာသဟဂတံ–စသော ပါဠိတော်များ၌ ဥဒ္ဒုမာတက, ဝိနီလကစသော အစိတ်အစိတ်ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို ပြပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ အပေါင်းပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို ပြလို၍ တတ္ထ ဥဒ္ဒုမာတကနိမိတ္တေ–စသည်မိန့်။

(က)ဖြင့် ဥဒ္ဒုမာတကသညာသဟဂတံပုဒ်၏ ပစ္စက္ခသံဝဏ္ဏနာပြသည်။

(ခ)ဖြင့် ဝိနီလကသညာ သဟဂတံ–စသောပုဒ်တို့ကို အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်ဖွင့်ပြသည်။ (ပဋ္ဌကတက်မြဲ)

(ဂ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဝိနီလကသညာသဟဂတံ–စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းအတိုင်းပင်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် တစ်စုံတစ်ခုထူးခြားမှုမရှိ၊ အလုံးစုံတူညီ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်... ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့... ကြောင့် တစ်စုံတစ်ခုထူးခြားချက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့် သေး၏။ ...အတိဗျာပိတ–၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဃ) ဠပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဤအသုဘအရာ၌ ဆိုသင့်, ဆိုထိုက်သော ဘာဝနာအစီအရင်ကို အလုံးစုံသောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသည်သာတည်းဟု ညွှန်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့... သော် ဥဒ္ဒုမာကတသညာသဟဂတံ–စသော ပါဠိအဖွင့်မှ ကြွင်းသောပါဠိတို့၏ အဖွင့်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဥဒ္ဒုမာတကသညာသဟဂတံ–စသော ပါဠိအဖွင့်မှ ကြွင်းသောပါဠိတို့၏ အဖွင့်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ကြွင်းသော ပါဠိတို့၏ အဖွင့်ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဝါ) ကြွင်းသောပါဠိတို့၏အဖွင့်ကို အဘယ်နည်းဖြင့် သိအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(င) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ကြွင်းသောပါဠိတို့၏အဖွင့်ကို အောက်၌ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်သာ လျှင်သိအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ကြွင်းသောပါဠိတို့၏ အဖွင့်သည် အောက်ကာသိဏကထာစသည် တို့၌ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းနှင့် အထူးမရှိ၊ အလုံးစုံတူညီ၏ဟူသောအနက်သည် သင့်ရောက်ရာ၏။ စင်... ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းနှင့် မတူကွဲပြားထူးခြားသောပါဠိ အဖွင့်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်၏။ ...အဗျာပိတ–၏။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

(၃)

(ခ)၌ ဧဝေံ နယော–ထားရခြင်း

"လုံးစုံအတ္ထ၊ တူညီမှု၊ ဧသေဝ နယော"ကိုဟူသည်နှင့်အညီ ဝိနီလသညာသဟဂတံ–စသော ပုဒ်တို့၌ ဝစနတ္ထပြနည်းမှာ ရှေးဆိုခဲ့ပြီး ဥဒ္ဓုမာတကသညာသဟဂတံပုဒ်နှင့် အလုံးစုံတူညီနေသည်ဟု ပြလို၍ (ခ)၌ ဧသေဝ နယော–ထားရသည်။

(၄)

* ဝိသုဇ္ဈတီတိ ဝိသုဒ္ဓိ။ ဝိသုဇ္ဈတိ ဧတ္ထာတိ ဝါ ဝိသုဒ္ဓိ။

* မဂ္ဂတိ ဂဝေသတိ အဓိဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ မဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိယာ + မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ။

✔ ဝိသုဒ္ဓိ+မဂ္ဂ–သည်ငှင်း၊ ဝိသုဒ္ဓိ–အရ နိဗ္ဗာန်၏ ရကြောင်း, သိကြောင်းဖြစ်သောမဂ်နှင့် (ဝါ) ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာနှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်–ငှင်း ဗျု–နိ။

✔ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာသည် (ဝါ) နိဗ္ဗာန်ကို ရကြောင်း, သိကြောင်းဖြစ်သော မဂ်တို့၏ ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) ဘာဝေတဗ္ဗာတိ ဘာဝနာ။ (ဘူ+ယု။) ဝိဓီယတိ ကရီယတီတိ ဝိဓာနံ။ (ဝိ, ဓာ+ယု။)

* ဘာဝနာယဧဝံ + ဝိဓာနံ ဘာဝနာဝိဓာနံ။ (မဏိမဥ္ဇူ ၂။ ၅၀၂။)

✔ ...ပုဒ်သည်ငှင်း၊ ဘာဝနာ၏ + အစီအရင်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်–ငှင်း ဗျု–နိ။

✔ ဘာဝနာအစီအရင်တို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

(တစ်နည်း:) ဝိဓီယတိ ကရီယတိ ဌပီယတိ ဒဿီယတိ ဧတ္ထ, ဧတေနာတိ ဝိဓာနံ။

* ဘာဝနာယ + ဝိဓာနံ ဘာဝနာဝိဓာနံ။ (မဏိမဥ္ဇူ ၂။ ၅၀၂။)

(ဘာဝနာ၏ + စီရင်ရာစီရင်ကြောင်းဖြစ်သော ပရိက်စသည်နှင့် (ဝါ) အစီအရင်နှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်။)

(ဃ) အဝသိဿတီတိ အဝသေသာ။ (အဝ, သိသ+ဏ။)

* ပါဠိယာ + ဝဏ္ဏနာ ပါဠိဝဏ္ဏနာ။

(၅)

(ခ) ဝိနီလကသညာသဟဂတံ–၌–

ဝိနီလ–ကား ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်၊ နပုံလိင်၊ ဝိတ္ထာဒ်၊ အ–ကာရန္တ။

ဝိနီလက–ကား သွတ္ထတဒ္ဓိတ်၊ နပုံလိင်၊ ဝိတ္ထာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

ဝိနီလကသညာ–ကား သမာသ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

ဝိနီလကသညာသဟဂတံ–ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ ဝိတ္ထာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(င) ကေဝလံ–ကား ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ ဝိတ္ထာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ ကေဝတိ ပဝတ္တတီတိ ကေဝလံ။ (ကေဝလ+အလ။)(ဓာတွာဒိ။ ၁၈၂။)

(တစ်နည်း:) နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(က) ဥဒ္ဓုမာတကနိမိတ္တေ ဥပ္ပန္နာ သညာ-ဖြင့် ဥဒ္ဓုမာတကသညာသဟဂတံ၌ ဥဒ္ဓုမာတက ပုဒ်ဝယ် နိမိတ္တဟူသော နောက်ပုဒ်ကျေနေသည်၏အဖြစ်ကိုရင်း၊ ဥဒ္ဓုမာတကအရ အပ္ပနာ၏ အာရုံဖြစ်သော ဥဒ္ဓုမာတကနိမိတ်ကို ယူ... ရင်း၊ ဥဒ္ဓုမာတကနိမိတ္တေ + ဥပ္ပန္နာ + သညာ ဥဒ္ဓုမာတက သညာ-ဟု ဥပ္ပန္နအလယ်ပုဒ်ကျေသော မဇ္ဈေလောပသတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြု-ရင်း သိစေသည်။

အပ္ပနာဝသေန-ဖြင့် ဥဒ္ဓုမာတကနိမိတ်၌ဖြစ်သော သညာဟူသည် ပရိကံ၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ် သော သညာမဟုတ်၊ အပ္ပနာ၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော သညာပင်တည်းဟု သိစေသည်။

တာယ ဥဒ္ဓုမာတကသညာယ သဟဂတံ-ဖြင့် ဥဒ္ဓုမာတကသညာသဟဂတပုဒ်ကို တတိယာ တပ္ပုရိသ်... ပြု... သိစေသည်။

သမ္ပယောဂဋ္ဌေန-ဖြင့် ဥဒ္ဓုမာတကသညာသဟဂတံ၌ သဟဂတသဒ္ဒါသည် သမ္ပယောဂ, သံသဋ္ဌအနက်ဟော... သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ဥဒ္ဓုမာတကသညာနှင့် တကွဖြစ်၏ဟူသည် ဥဒ္ဓုမာတကသညာနှင့် သမ္ပယုတ် အားဖြင့် တကွဖြစ်သတည်းဟု သိစေသည်။

(၇)

(င) ဟိ-ကား ဝိသေသတ္ထ။

(ခ) ဧသေဝ နယော-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဝိနီလကသညာပုဒ်၏ မဇ္ဈေလောပသတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထနှင့် ဝိနီလကသညာသဟဂတံ ဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထနည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ယင်းပုဒ်တို့၏ ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထနည်းစသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(၈)

(ဂ) ဝုတ္တမေဝ-၌ ဝစ-ဓာတ်အရ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏သန္တာန်ဖြစ်သော သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍-

✔ ထို... သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဘာဝနာဝိဓာန=ဘာဝနာအစီအရင်ကို သိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ဘာဝနာဝိဓာနကို သိသဖြင့် ကျင့်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်- အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(က) ဥဒ္ဓုမာတကနိမိတ္တေ + ဥပ္ပန္နသညာ-၌

✔ ဥဒ္ဓုမာတကနိမိတ္တေ-အရ ဥဒ္ဓုမာတကနိမိတ်ဟူသော အာရုံသည်-
ဥပ္ပန္နသညာ-အရ သညာအား အာရမ္မဏ-ပြု။ ဖြိုင်။ ။ မရှိ။

ဥဒ္ဓုမာတကသညာယ + သဟဂတံ-၌-

✔ ဥဒ္ဓုမာတကသညာယ-အရ ဥဒ္ဓုမာတကနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သညာစေတသိက်သည်-
သဟဂတံ-အရ သညာကြဉ်သော ပဋ္ဌမဈာန်သမ္ပယုတ်တရားအား သဟဇာတ-ပြု။
ဖြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ။ (၆)

============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၅၃)

(က) ဓေတသု ဟိ ယတ္ထ ကတ္ထစိ အဓိဂတဇ္ဈာနေသု သုဝိက္ခမ္ဘိတရာဂတ္တာ ဝီတရာဂေါ ဝိယ နိစ္စလော လုပ္ပစာရော ဟောတိ။

(ခ) ဓေဝံ သန္တေပိ ယွာယံ အသုဘာဘောဒေါ ဝုတ္တော၊ သော သရီရသဘာဝပ္ပတ္တိဝသေန စ ရာဂစံရိတဘောဒဝသေန စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဂ) ဆဝသရီရဥ္ပိ ပဋိက္ကူလဘာဝံ အာပဇ္ဇမာနံ, ဥဒ္ဓုမာတကသဘာဝပတ္တံ ဝါ သိယာ, ဝိနီလကာဒီနံ ဝါ အညတရသဘာဝပ္ပတ္တံ။

(ဃ) ဣတိ ယာဒိသံ ယာဒိသံ သက္ကာ ဟောတိ လဒ္ဓုံ တာဒိသေ တာဒိသေ ဥဒ္ဓုမာတကပဋိက္ကူလံ ဝိနီလကပဋိက္ကူလန္တိ ဓဝံ နိမိတ္တံ ဂဏှိတဗ္ဗမေဝါတိ သရီရသဘာဝပ္ပတ္တိဝသေန ဒသဓာ အသုဘပ္ပဘောဒေါ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဋ္ဌ။ ၂၄၃။ ဖြည်သျ၊ ၂။ ၃၇၃။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၆၉။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၉၀။

(၁)

(က) ဟိ–ချဲ့။ ဓေတသု–ထိုဆယ်ထွေသော အသုဘာတို့တွင်။

(ဂ) ဟိ(ယုတ္တံ)–၏။ (ဖြည်သျ) ဟိ–ချဲ့။ (တစ်နည်း) ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။ (ဘာသာဋီ) ဟိ–ချဲ့။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။)

(၂)

(ခ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ပါဠိတော် (အသုဘကထာ)၌ အသုဘအထူးအပြားကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ထိုဆယ်ပါးသော အသုဘတို့တွင် အမှတ်မရှိ တစ်ခုခုသော အသုဘ၌ ဈာန်ရသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရာဂကို ကောင်းစွာခွါပြီးသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ရာဂကင်းပြီးသော ရဟန္တာကဲ့သို့ လျှပ်ပေါ်လော်လည်မှုကင်းသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဟောအပ်, မဟောသင့်။ အသုဘ အထူးအပြားကို ဟောရခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဝါ) အဘယ်ကြောင့် အသုဘအထူးအပြားကို ဟောပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ယွာယံ အသုဘာဘောဒေါ သရီရသဘာဝပ္ပတ္တိဝသေန ဝုတ္တော–ဖြင့် ထို အသုဘအထူးအပြားကို သူသေကောင်၏သဘောသို့ ရောက်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ဟောအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထို... သော် ဆရာစကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(တွစ်နည်း) ဝိတ္ထာရတက်လေဦး။

(၃)

(ဂ) ဝါ–သဒ္ဒါလဲလှယ်ပုံ

ဥဒ္ဓုမာတကသဘာဝသို့ ရောက်သော သူသေကောင်ဟူသော အနက်မှတပါး ဝိနီလကစသည် တို့၏ သဘောသို့ ရောက်သော သူသေကောင်ဟူသော အနက်ကို အချင်းချင်းလဲလှယ်သည်။

(ခ)ဖြင့် ပါဠိတော်၌ ဝခင်သင့်သော ပုနရုတ္တိ, နိရတ္ထက–ပယ်သည်။

(ဃ)ဖြင့် (ဂ)၌ တင်သင့်သော နိရတ္ထက–ပယ်သည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* ပုနပ္ပုနံ ဝိသယေ လုပ္ပတိ အာကဍ္ဎီယတီတိ လောလုပေါ။ တဏှာသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒေါ၊ တံ သမင်္ဂီပုဂ္ဂလော ဝါ။

* လုပ္ပတီတိ လုပေါ။ (တပ်မက်မောသူ) အတိဝိယ, ပုနပ္ပုနံ ဝါ လုပေါ လောလုပေါ။ (အလွန်တပ်မက်မောသူ)

* လောလုပဿ + ဘာဝေါ လောလုပ္ပံ။ တဏှာ။ (မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။၄၁၁။)

✔ လောလုပ+ဏျ–သည်ငင်း၊ အလွန်မက်မောသူ၏ + ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ တဏှာပြဋ္ဌာန်းသော အကျင့်နှင့် အကျိုး+အကြောင်း၊ ဂုဏ်+ဂုဏေားစပ်–ငင်း ဏျ–နိ။

✔ အလွန်တပ်မက်သောသူ၏အဖြစ် (ဝါ)လှုပ်ပေါ်လော်လည်သူ၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

* စရဏံ စာရော။ လောလုပ္ပမေဝ + စာရော လောလုပ္ပစာရော။

* နတ္ထိ + လောလုပ္ပစာရော + ယဿာတိ နိလ္လောလုပ္ပစာရော။

✔ –သည်ငင်း၊ လောလုပ္ပစာရမရှိခြင်း၏ + ပဋ္ဌမဏျာန်ရရှိသောပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေားစပ်–ငင်း ဏျ–နိ။

✔ လောလုပ္ပစာရမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ...ဓာတ်သည်

(ဝါ) လောလုပ္ပစာရမရှိခြင်း နိလ္လောလုပ္ပစာရဘောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) အဓိဂတံ + ဈာနံ + ယေနာတိ အဓိဂတဈာနော။

* ဝိက္ခမ္ဘိယိတ္ထာတိ ဝိက္ခမ္ဘိတော။ သုဋ္ဌု + ဝိက္ခမ္ဘိတော သုဝိက္ခမ္ဘိတော။

* ရဉ္ဇတီတိ ရာဂေါ။ သုဝိက္ခမ္ဘိတော + ရာဂေါ + ယေနာတိ သုဝိက္ခမ္ဘိတရာဂေါ။

* တဿ + ဘာဝေါ သုဝိက္ခမ္ဘိတရာဂတ္တံ။ (တဒ္ဓိတ)

* ဝီတော + ရာဂေါ + ယဿာတိ ဝီတရာဂေါ။ (အရဟာ)

(၅)

(ဂ) အာပဇ္ဇနံ–ကား ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
သိယာ–ကား အာချာတ်၊ အလိင်၊ ဘူဝါဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
ဝိနီလကာဒီနံ–ကား သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

(၆)

ဝိဿန္ဒမာနံ ပုဗ္ဗံ–(ဠ။ ၂၄၂)ဖြင့် ဝိပုဗ္ဗကံ၌ ဝိပုဗ္ဗဝယ် ဝိ–၏ ဝိဿန္ဒအနက်ဟော..ငင်း၊ ဝိဿန္ဒမာနံ + ပုဗ္ဗံ + ယဿာတိ ဝိပုဗ္ဗံ–ဟု စတုတ္ထီ, ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိ–ပြု... ငင်း သိစေသည်။

ပရိဘိန္နဋ္ဌာနေသု–ဖြင့် ဝိပုဗ္ဗ၌ သွေးပြည်ယိုစီး၏ဟူသည် ကျိုး, စွန်စသည်တို့ ထိုးဆွဆိတ်နှုတ်သဖြင့် စုတ်ပြတ်သောအရာတို့၌ ယိုစီး၏ဟု သိစေသည်။

(၇)

(ဃ) ဂဏှိတဗ္ဗမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တ–စသည်ထုတ်ပုံ–

✔ နိမိတ်အာရုံကို ယူအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ နိမိတ်အာရုံကို မယူအပ်ဟူသော အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

(ခ) စ(၂)လုံးကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။ (ဂ) ဝါ (၂)ပုဒ်ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။

(ဃ) ဣတိ–ကား ဟေတွတ္ထ။

(၈)

(ခ) ဝုတ္တော (ဃ) ဝုတ္တော–တို့၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ၍ ထုတ်လေ။

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(ဃ) နိမိတ္တံ ဂဏှိတဗ္ဗမေဝ–၌–

✔ နိမိတ္တံ–အရ ပရိကမ္မနိမိတ်ပညတ် (ဘာဋီ) (တစ်နည်း) ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ပညတ်အာရုံသည်(ပြည်)–ဂဏှိတဗ္ဗံ–၌ ဂဟ–ဓာတ်အရ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ဉာဏ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။မရှိ။

================

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၅၄)

(က) ဣဒါနိ အရူပါဝစရကုသလံ ဒဿေတုံ ပုန "ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ"တိအာဒိ အာရဒ္ဓံ။

(ခ) တတ္ထ အရူပူပပတ္တိယာတိ အရူပဘဝေ ဝါ အရူပံ။

(ဂ) အရူပေ ဥပပတ္တိ အရူပူပပတ္တိ၊ တဿာ အရူပူပပတ္တိယာ။

(ဃ) မဂ္ဂံ ဘာဝေတီတိ ဥပါယံ ဟေတုံ ကာရဏံ ဥပ္ပါဒေတိ ဝဍ္ဎေတိ။

(င) သဗ္ဗသောတိ သဗ္ဗာကာရေန၊

(စ) သဗ္ဗာသံ ဝါ အနဝသေသာနန္တိ အတ္ထော။

ဋ္ဌ၊၂၄၅၊ မူလဋီ၊၁၀၈၊ ပြည်သျှ၊၂၄၀၀၊ ဘာဋီ၊၃၊၇၆၊ ကျော်စံဂဏ္ဌိ၊ ၃၉၁၊ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ၊ ၅၄၃၊

(၂)

(က)ဖြင့် အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓသမုဒါယတ္ထကိုပြသည်။ (ခ)စသည်ဖြင့် အဝယဝတ္ထကို ပြသည်။

ထိုတွင်– (ခ)ဖြင့် အရူပူပပတ္တိယာ၌ အရူပဟူသောအစိတ်ပုဒ်၏အဖွင့်ကို ပြသည်။

(ဂ)ဖြင့် အရူပူပပတ္တိယာဟူသောအပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် မဂ္ဂံ ဘာဝေတိပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။

(င)(စ)တို့ဖြင့် သဗ္ဗသောပုဒ်၏အဖွင့်ကို ပြသည်။ (ပက္ခ+ပက္ခန္တရချည်းသာ)

(ဂ)၌ တဿ အရူပူပပတ္တိယာ–သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် အရူပေ + ဥပပတ္တိ အရူပူပပတ္တိ–ဟု ပထမာဝိဘတျန္တ(ပဒါဝဓိကန္တ)အားဖြင့် ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ပါဠိတော်၌လည်း ဆရာဖွင့်ဆိုသကဲ့သို့ပင် ပဌမာဝိဘတျန္တဖြင့် ဟောတော်မူ၏–ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့–ကြောင့် ...မဖွင့်ဆိုသင့်။ ပါဠိတော်၌ ရှိရင်းစွဲ ဝိဘတျန္တကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ဝိဘတျန္တကား အဘာယ်ပါနည်း။ (ဝါ) ပါဠိတော်၌ မည်သည့် ဝိဘတျန္တဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် တဿာ အရူပူပပတ္တိယာ–ကို မိန့်။

(စ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် သဗ္ဗသောပုဒ်၏ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကိုဋ္ဌင်း၊ သဗ္ဗသဒ္ဒါ အာကာရ အနက်ဟောသည်ကိုဋ္ဌင်း၊ သော–သည် နာဝိဘတ်၏ ကာရိယအဖြစ်ကိုဋ္ဌင်း ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် သဗ္ဗသောသည် သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်တစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် သဗ္ဗသောပုဒ်၏ တစ်ခြားဖြစ်သင့်သော ပုဒ်အမည် တစ်မျိုးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ ..၏။ သဗ္ဗသောပုဒ်၏ တစ်ခြားဖြစ်သင့်သော ပုဒ်အမည်တစ်မျိုးကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။ (ဝါ–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ)

(၃)

(စ) ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

သဗ္ဗသောပုဒ်၏ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်အဖြစ်မှတပါး နိပါတ်ပုဒ်၏အဖြစ်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) သဗ္ဗသဒ္ဒါ၏ အာကာရအနက်မှတပါး အနဝသေသအနက်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ (စ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

အတ္ထော–သဒ္ဒါထားရခြင်း

သဗ္ဗသော၌ သဗ္ဗသည် သာဝသေသသဗ္ဗမဟုတ်၊ အနဝသေသသဗ္ဗဖြစ်၍ အကြွင်းမရှိ အလုံးစုံ ဟူသော(အနဝသေသ)အနက်ကို ဟော၏ဟု ဝုဋ္ဌတ္တကို ဖော်ထုတ်ပြရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် ထားသည်။

(၄)

* အဝသိဿတီတိ အဝသေသော။ (အဝ, သိသ+ဏ။)

* နတ္ထိ + အဝသေသော + ဧတေသန္တိ အနဝသေသာ။ (တာသံ)

✔ –သည်ငှင်း၊ အကြွင်းမရှိခြင်း၏ + ရူပသညာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေားစပ်– ဗျူ–နိ။

✔ အကြွင်းမရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အနဝသေသဘောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ရုပ္ပတီတိ ရူပံ။ န + ရူပံ အရူပံ။ (နာမ်တရားရ၏။)

(တစ်နည်း) နတ္ထိ + ရူပံ + ဧတဿာတိ အရူပေါ။ (ပြဟ္မာရ၏။)

* ဘဝတိ ဧတ္ထာတိ ဘဝေါ။ (ဘုံဌာနရ၏။) အရူပဿ + ဘဝေါ အရူပဘဝေါ။

(နာမ်တရား၏ (ဝါ) အရူပပြဟ္မာ၏ + ဘုံဘဝနှင့် ဌာနီ+ဌာနစပ်)

(ဃ) ဥပဂန္တာ ဧတိ အယတိ ဧတေနာတိ ဥပါယော။ (ဥပ, ဣ+ဏ။) (ကပ်၍ဖြစ်ခြင်း။)

* ဥပဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ဥပါယော။ (ဓာန်ဋီ)

* ဟိနောတိ ပတိဋ္ဌာတိ ဖလံ ဧတ္ထာတိ ဟေတု။ ဟိနောတိ ပဝတ္တတိ ဖလံ ဧတေနာတိ ဝါ ဟေတု။

* ကရောတိ အတ္တနော ဖလန္တိ ကာရဏံ။ (ကရ+ယု။)

(၅)

သဗ္ဗသော–ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။ (တစ်နည်း) နိပါတ်၊ ဩ–ကာရန္တ။

(၆)

(ခ) အရူပဘဝေါ–ဖြင့် အရူပူပပတ္တိယာ၌ အရူပပုဒ်ကို အရူပဿ + ဘဝေါ အရူပံ–ဟု ဥတ္တရပဒလောပဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်–ပြု ...ငှင်း၊ အရူပအရ အရူပဘုံ–ကို ယူ ...ငှင်း သိစေသည်။

(ဂ) အရူပေ ဥပပတ္တိ–ဖြင့် (သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ, အဘိဓာနတ္ထ) သိစေသည်။

တဿာ အရူပူပပတ္တိယာ–ဖြင့် ပါဠိတော်၌ အရူပူပပတ္တိယာဟု ဆဋ္ဌီဝိဘတ်ဖြင့်နှင့်ရှိ၏ဟု သိစေ။

(ဃ) ဥပါယံ–ဖြင့် မဂ္ဂ ဘာဝေတိ၌ မဂ္ဂသဒ္ဒါသည် ဥပါယအနက်ကို ဟော၏ (တစ်နည်း)မဂ္ဂ အရ ပကတိလမ်းခရီးကို မယူရ၊ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သောအရူပဈာန်ကို ယူ–သိစေ။

ဟေတုံ–ဖြင့် ဥပါယသဒ္ဒါသည် ဝိသေသနစသောအနက်ကို မဟော၊ ဟေတုအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေ။

ကာရဏံ–ဖြင့် ဟေတုသဒ္ဒါသည် အကြောင်းကာရဏအနက်ဟော၏ဟု သိစေသည်။ (တစ်နည်း) ဟေတုသည် ကာရဏ၏ ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေသည်။

ဥပ္ပါဒေတိ–ဖြင့် ဘာဝေတိ၌ ဘူ–ဓာတ်သည် ပဝတ္တိစသော အနက်တို့ကို မဟော၊ ဥပ္ပါဒန (သတ္တာယံ)အနက်ဟော... သိစေသည်။

ဝဍ္ဎေတိ–ဖြင့် ဘာဝေတိ ဥပ္ပါဒေတိ၌ ဖြစ်စေ၏ဟူသည် ပွါးစေခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ဝါ)ဘာဝေတိ၌ ဘူ–ဓာတ်သည် ဝဍ္ဎနအနက်ဟော၏ဟု သိစေသည်။

(င) သဗ္ဗာကာရေန–ဖြင့် သဗ္ဗသော၌ သဗ္ဗသဒ္ဒါ၏ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၏အဖြစ်ကိုငှင်း၊ ယင်းသဗ္ဗသဒ္ဒါ၏ အာကာရအနက်ဟော ...ငှင်း၊ (ဝါ) သဗ္ဗသဒ္ဒါ အခြင်းအရာ အာကာရကိုစွဲယူ–ငှင်း၊ သော–သည် နာ–ဝိဘတ်၏ ကာရိယ ...ငှင်း သိစေသည်။

(စ) သဗ္ဗာသံ-ဖြင့် သဗ္ဗသောပုဒ်၏ နိပါတ်ပုဒ်၏အဖြစ်ကိုင်၊ နံဝိဘတ်ကျေနေသည်ကိုင်း သိစေ။

အနဝသေသာနဲ့ အတ္ထော-ဖြင့် သဗ္ဗသော(သဗ္ဗာသံ)၌ သဗ္ဗသဒ္ဒါသည် သာဝသေသသဗ္ဗမဟုတ်၊ အနဝသေသသဗ္ဗဖြစ်၍ အနဝသေသ=အကြွင်းမရှိ အလုံးစုံဟူသော အနက်ဟော၏ဟု သိစေသည်။

(၈)

(က) အရူပါဝစရကုသလံ-အရ အရူပါဝစရကုသိုလ်ကိုယူ၍-

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ဂေါ်တြဘု ဒီပကတ္ထ။

✔ အရူပါဝစရသမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ-၌ မဂ္ဂံ-အရ အရူပကုသိုလ်ဈာန်ကိုယူ၍-

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ဥပစာရဘာဝနာ, ကာမာဝစရသမာဓိသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ အရူပါဝစရသမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ခြင်း, ပဉ္စာနန္တရိယကံမှ ကင်းခြင်းစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

(င) သဗ္ဗာကာရေန-၏ သရုပ်အရကောက်

ရုပ်ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဒုတ်, လှံကန်စွဲကိုင်ခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းကို မြင်ခြင်းအစရှိသော အလုံးစုံသော ရုပ်တရား, ပထဝီကသိုဏ်းအစရှိသော ရူပနိမိတ်တို့၌၎င်း၊ ထိုရူပ, ရူပနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသောဈာန်တို့၌၎င်း၊ အပြစ်ကိုမြင်ခြင်းဟူသောအခြင်းအရာသည် သဗ္ဗာကာရေန၏သရုပ် အဘိဓေယျတ္ထ ဖြစ်ပါသည်။

(တစ်နည်း) ရူပ, ရူပနိမိတ်, တဒါရမ္မဏဈာန်တို့၌ တပ်ခြင်းကို ပယ်ခြင်း, ဆင်ခြင်ခြင်း, ဝင်စားခြင်းငှာ အလိုမရှိအပ်သည်၏အဖြစ်အစရှိသောအခြင်းအရာသည် သဗ္ဗာကာရေန၏ သရုပ်အရကောက် ဖြစ်ပါသည်။

♦ သဗ္ဗာကာရေနာတိ ဇဝံ ရူပနိမိတ္တံ ဒဏ္ဍာဒါနသဏ္ဍဝဒဿနာကာရေန၊ ရူပါဒီသု နိကန္တိပ္ပဟာန အနာဝဇ္ဇိတုကာမတာဒီနာ ဝါ။ (မူလဋီ။ ၁၀၈။)

(၁၀)

အရူပူပပတ္တိယာ + မဂ္ဂံ + ဘာဝေတိ-၌

✔ မဂ္ဂံ-အရ အရူပကုသိုလ် ဈာနစေတနာသည်-

အရူပူပပတ္တိယာ-အရ အရူပဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာအား နာနာက္ခဏိကကမ္မ-ပြု။

ပြီးငြ။ ။ နာနာက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပ။ (၂)

(တစ်နည်း) မဂ္ဂံ-အရ(ဥာနာနုရူပ) အာကာသနဉ္စာယတနကုသိုလ်ဈာနစေတနာသည်-

အရူပူပပတ္တိယာ-အရ အာကာသနဉ္စာယတနဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာအား နာနာက္ခဏိကကမ္မ-ပြု။

ပြီးငြ။ ။ နာနာက္ခဏိကကမ္မ၊ ပကတူပ။ (၂)

==============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၅၅)

(က) ရူပသညာနန္တိ သညာသီသေန ဝုတ္တရူပါဝစရဈာနာနဉ္စေဝ တဒါရမ္မဏာနဉ္စ။

(ခ) ရူပါဝစရဈာနမ္ပိ ဟိ "ရူပ"န္တိ ဝုစ္စတိ "ရူပီ ရူပါနိ ပဿတီ"တိ အာဒီသု၊ တဿ အာရမ္မဏမ္ပိ "ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနီ"တိ အာဒီသု။

(ဂ) တသ္မာ ဣဓ "ရူပေ သညာ ရူပသညာ"တိ ဧဝံ သညာသီသေန ဝုတ္တရူပါဝစရဈာနဿေတံ အဓိဝစနံ။

(ဃ) ရူပံ သညာ အဿာတိ ရူပသညံ။

(င) ရူပမဿ နာမန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

(စ) ဧဝံ ပထဝီကသိဏာဒိဘေဒဿ တဒါရမ္မဏဿ စေတံ အဓိဝစနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဋ္ဌ။ ၂၄၅။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၀၁။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၇၇။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၅၄၃။

(၁)

(ခ) ဟိ–ချဲ့။ (တစ်နည်း) ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။

(ဂ) တသ္မာ–ထိုသို့ ဥတ္တရပဒလောပ, ပုရိမပဒလောပအားဖြင့် ယထာက္ကမရူပဈာန်ကသိဏ်း ရုပ်တို့၌ ရူပဝေါဟာရထင်သောကြောင့်။ (ပြည်သျှ)

တသ္မာ–ထိုသို့ ရူပဈာန်၏ ရူပဟုခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏အဖြစ်, ထိုရူပဈာန်၏ အာရုံ၏လည်း ရူပဟုခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ (ဘာသာဋီကာ)

ဣဓ–ဤရူပသညာနံဟူသော ပါဌ်၌။ (ပ) ဧတံ–ဤရူပသညာနံဟူသော သဒ္ဒါသည်။

(၂)

(ခ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ရူပသညာနံ၌ ရူပပုဒ်ကို ရူပဿ + ဈာနံ ရူပံ–ဟု ဥတ္တရပဒလောပ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြု၍ ရူပအရ ရူပါဝစရဈာန်ကိုငင်း၊ ကသိဏံ + ရူပံ ရူပံ–ဟု ပုဗ္ဗပဒလောပကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြု၍ ရူပအရ ထိုရူပဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိဏ်းရုပ်ကိုငင်း ယူရမည်ဟု ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် မည်သည့်ပါဠိရပ်၌ ရူပသဒ္ဒါသည် ရူပါဝစရဈာန်ကို ဟော၏၊ မည်သည့် ပါဠိရပ်၌ ရူပသဒ္ဒါသည် ကသိဏ်းရုပ်ကို ဟော၏ဟု အကျယ်အားဖြင့် မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ မည်သည့်ပါဠိရပ်၌ (ပ) အကျယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ရူပသညာနံကို သညာသီသေန ဝုတ္တရူပါဝစရဈာနာနဉ္စေဝ တဒါရမ္မဏာနဉ္စ–ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ပါဠိတော်၌ ရူပသညာနံဟုသာ ဟောတော်မူထားသည် မဟုတ်ပါလော။ (အနွယ) ရူပဈာနသညာနံ, ကသိဏရူပသညာနံ–ဟု မဟောအပ်သည် မဟုတ်ပါလော။ (ဗျတိရေက) ထို့ကြောင့် ...မဖွင့်ဆိုသင့်။ ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကာရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ခ) တဿ အာရမ္မဏမ္ပိ–စသည်သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ ရူပါဝစရဈာနမ္ပိ (ပ) ပဿတီတိ အာဒီသု–ဝါကျဖြင့် ရူပသဒ္ဒါ၏ ရူပါဝစရဈာန်ဟူသော အနက်ဟောနိုင်ပုံကို အကျယ်သာဓကပါဠိတို့ဖြင့် အကျယ်ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ရူပသဒ္ဒါ၏ ကသိဏ်းရုပ်ဟူသော အနက်ဟောနိုင်ပုံကို အာဂုမ်သာဓကပါဠိတို့ဖြင့် အကျယ်ပြလိုသောဆရာသည် တဿ အာရမ္မဏမ္ပိ–စသည်ကို မိန့်။ (ပကွန္တရထုံးစံပဉ္စကတက်)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဝါကျဖြင့် ရူပသညာနံ့၌ ရူပပုဒ်ကို ဈာနဟူသော နောက်ပုဒ်အကျေကြံနိုက် ရူပေ + သညာ ရူပသညာ–ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဆို၏။ (တစ်ဝါကျလုံး ဋ္ဌပနာထားလိုပါက– သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြု၍ ရူပသညာနံ–တစ်ပုဒ်လုံးအရ သညာကို ပဓာနပြုသဖြင့် ဟောအပ်သော ရူပါဝစရဈာန်ကို ယူရမည်ဟု ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏ဟု ထားပါ။)ထိုသို့ ...သော် ရူပပုဒ်ကို ကသိဏဟူသော ရှေးပုဒ်အကျေကြံနိုက်၌လည်း ရူပသညာပုဒ်ကို သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထပင် ပြုအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ကသိဏဟူသော ရှေးပုဒ်အကျေကြံနိုက် ရူပသညာပုဒ်ကို မည်သို့ ဝစနတ္ထပြုသင့်သည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့် သေး၏။ ...အဗျာပိတ–၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

(င) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ရူပပုဒ်ကို ကသိဏဟူသော ရှေးပုဒ်အကျေကြံနိုက် ရူပသညာကို ရူပံ + သညာ + အဿာတိ ရူပသညံ–ဟု စတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ယင်း ဝစနတ္ထ၌ သညာသဒ္ဒါသည် သညာစေတသိက်ဟူသော အနက်ကိုပင်ဟော၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ယင်းဝစနတ္ထ၌ သညာသဒ္ဒါ မည်သည့်အနက်ကို ဟော၏ဟု ပြဆိုသင့်သေး၏။ –သညာသဒ္ဒါ မည်သည့်အနက်ကို ဟောပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

(၄)

* အာဂန္တွာ + ရမန္တိ ဧတ္ထာတိ အာရမ္မဏံ။
* တဿ (ဈာနဿ) + အာရမ္မဏာနိ တဒါရမ္မဏာနိ။ (တေသံ)

✔ –သည်ငင်း၊ ရူပဈာန်၏ + အာရုံဖြစ်သောကသိုဏ်းရုပ်တို့နှင့် အာရမ္မဏိက+အာရုံစပ်–ငင်း ဈူ–နီ။

✔ ရူပဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်းရုပ်တို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) နီလာဒိဘေဒံ အာရမ္မဏံ သဥ္ဇာနာတီတိ သညာ။ (သံ, ဉာ+အ။)

* သယန္တိ ဧတ္ထ ဉီကာဒယောတိ သီသံ။ (သီ+သ) သီသံ ဝိယာတိ သီသံ။
* သညာဧဝ + သီသံ သညာသီသံ။(သညာ၏ + အဦးပဓာနတရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်)

(ခ) ရူပဿ + ဈာနံ ရူပံ။ (ဈာန–နောက်ပုဒ်ကျေ)

* ရူပံ အဿ အတ္ထီတိ ရူပီ။ (ရူပ+ဤ။)(ရူပဈာန်၏ + ဈာနလာဘီပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်)

(၅)

(ခ) ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ–၌ ဗဟိဒ္ဓါ–ကား သတ္တမျန္တနိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။

ရူပါနိ–ကား ကသိဏရှေ့ပုဒ်ကျေသော ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ပုဒ်၊ နပုံ၊ ဇိတ္တာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

♦ ကသိဏံ + ရူပံ ရူပံ–ဟုပြု။

(စ) ပထဝီကသိဏာဒိဘေဒဿ–၌

ပထဝီ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ နဒါဒိ၊ ဤ–ကာရန္တ။
ကသိဏ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
အာဒိ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
ပထဝီကသိဏာဒိ–ကား	သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
ပထဝီကသိဏာဒိဘေဒဿ–ကား	သမာသ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(က) ရူပါဝစရဇ္ဈာနနဉ္စ-ဖြင့် ရူပသညာနံ၌ ရူပပုဒ်ကို ရူပသ + ဈာနံ ရူပံ-ဟု ဥတ္တရပဒလောပဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္တပြု-ငင်း၊ ရူပဈာနံဟုဆိုလိုလျက် ဈာနပုဒ်ကို ချေ၍ ရူပဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငင်း၊ ရူပအရ ရူပဈာန်ကို ယူရမည်ကိုငင်း သိစေသည်။

♦ ရူပဇ္ဈာနမ္ပိ ရူပန္တိ ဝုစ္စတိ ဥတ္တရပဒလောပေန။ ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတီတိ အာဒီသု ယထာ ရူပဘဝေါ ရူပံ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီ)

တဒါရမ္မဏဥ္စ-ဖြင့် ရူပသညာနံ၌ ရူပပုဒ်ကို ကသိဏံ + ရူပံ ရူပံ-ဟု ပုဗ္ဗပဒလောပကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္တပြု-ငင်း၊ ကသိဏရူပံဟုဆိုလိုလျက် ရှေးကသိဏပုဒ်ကို ချေ၍ ရူပဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငင်း၊ ရူပအရ ရူပဈာန်၏အာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်းရုပ်ကို ယူရမည်ကိုငင်း သိစေသည်။

♦ အာရမ္မဏမ္ပိ ကသိဏရူပံ ရူပန္တိ ဝုစ္စတိ ပုရိမပဒလောပေန။ ယထာ ဒေဝဒတ္တောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီ)

(က) တစ်ဝါကျလုံးသံဝဏ္ဏနာပါဌ်ဖြင့် ရူပသညာနံပုဒ်ကို ရူပသညာ စ + ရူပသညာ စ ရူပသညာ-ဟု သရူပေကသေသတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္တပြု၍ ရူပသညာနံအရ သညာကို အဦးပဓာနပြု၍ ဟောအပ်သော ရူပါဝစရဈာန်နှင့် ထိုဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကိုယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(ဃ)ဝါကျ ရူပေ သညာ-ဖြင့် ရူပသညာနံ၌ ရူပကို ဈာနပဟူသော နောက်ပုဒ်အကျေကြံနိုက် ရူပေ + သညာ ရူပသညာ-ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်... ပြု... သိစေသည်။

ဣတိ ဇဝံ သညာသီသေန (ပ) အဓိဝစနံ-ဖြင့် ရူပသညာကို သတ္တမီတပ္ပုရိသ်ကြံနိုက် ရူပသညာအရ သညာကို အဦးပဓာနပြု၍ဟောအပ်သော ရူပါဝစရဈာန်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(ဃ)ဖြင့် ရူပသညာနံ၌ ရူပကို ကသိဏပဟူသော ရှေးပုဒ်အကျေကြံနိုက် ရူပံ + သညာ + အဿာတိ ရူပသည်-ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိ-ပြု... သိစေသည်။

(င)ဖြင့် ရူပသည်ကို စတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိဝစနတ္တပြုနိုက် ယင်း၌ သညာသဒ္ဒါသည် သညာစေတသိက်ဟူသော အနက်ကို မဟော၊ အမည်နာမကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။

(စ)ဖြင့် ရူပသညာကို စတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိဝစနတ္တပြုနိုက် ရူပသညာအရ ပထဝီကသိုဏ်းစသည် အပြားရှိသော ရူပဈာန်၏အာရုံကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

တဒါရမ္မဏဿ စ-၌ စ-သဒ္ဒါဖြင့် ရူပသညာနံအရ သညာကို အဦးပဓာနပြု၍ဟောအပ်သော ရူပဈာန်ကိုသာ ယူရသည် မဟုတ်သေး၊ ထိုရူပဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်းရုပ်ကိုလည်း ယူရမည်ကိုငင်း၊ ရူပသညာ စ + ရူပသညာ စ ရူပသညာ-ဟု ဧကသေသတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္တပြုရမည်ကို ငင်း သိစေ။

(၇)

(က) ဧဝံ, စ-တို့ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

(ခ) ရူပါဝစရဇ္ဈာနမ္ပိ, အာရမ္မဏမ္ပိ-တို့၌ ပိ(၂)ပုဒ်ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(စ) တဒါရမ္မဏဿ စ-၌ စ-ကား ဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ၊ ဝုတ္တသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

(၈)

(ခ) ရူပီ-၌ ရူပ-ဟူသော အဇ္ဈတ္တအရ ရူပဈာန်ကို ယူ၍-

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ဥပစာရဘာဝနာ, ကာမာဝစရသမာဓိသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ရူပဇ္ဈာနသမာပတ္တိသုခသည်(ဝါ) ကိလေသာတို့ကို ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်ဖြင့် ပယ်ခွါနိုင်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ခြင်း, ပဉ္စာနန္တရိယကံမှကင်းခြင်းစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ရူပဘုံ၌ဖြစ်ရခြင်း ...နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် အနုဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(ခ) ရူပီ ရူပါနိ + ပဿတိ-၌-

✔ ရူပါနိ-အရ ကသိုဏ်းရုပ် ပစ္စည်းတရားသည်-
ပဿတိ-အရ ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။ ဖြိုင်။ ။ မရှိ။

♦ ရူပါနိ ပဿတီတိ ကသိဏရူပါနိ ဈာနစက္ခုနာ ပဿတီတိ အတ္ထော။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ)

တဿ + အာရမ္မဏမ္ပိ-၌-

✔ အာရမ္မဏ-အရ ကသိုဏ်းရုပ်အာရုံယူ-
တဿ-အရ ရူပါဝစရဈာန်ယူ- အာရမ္မဏ-ပြု။ ဖြိုင်။ ။ မရှိ။

(ဂ) ရူပေ + သညာ-၌-

✔ ရူပေ-အရ သညာကြိုသော ရူပဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်-
သညာ-အရ ထိုဈာန်နှင့်ယှဉ်သော သညာစေတသိက်အား သဟဇာတ-ပြု။
ဖြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အည, ဝိ, သမ္ပ၊ သဟငယ် (၇)။ ယထာရဟ (၁၄)
(တစ်နည်း) သညာ-အရ ပစ္စည်းတရားသည်- ရူပေ-အရ ပစ္စယုပ္ပန်အား သဟ-ပြု။
ဖြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္ပ။ (၆)

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၅၆)

(က) သမတိက္ကမာတိ ဝိရာဂါ, နိရောဓာ စ။

(ခ) ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ- ဧတာသံ ကုသလဝိပါကကိရိယာဝသေန ပဥ္စဒသန္နံ ဈာနသင်္ခါတာနံ ရူပသညာနံ, ဧတေသဉ္စ ပထဝီကသိဏာဒိဝသေန အဋ္ဌန္နံ အာရမ္မဏသင်္ခါတာနံ ရူပသညာနံ သဗ္ဗာကာရေန, အနဝသေသာနံ ဝါ ဝိရာဂါ စ နိရောဓာ စ ဝိရာဂဟေတု စေဝ နိရောဓဟေတု စ အာကာသာနဉ္စာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။

(ဂ) န ဟိ သက္ကာ သဗ္ဗသော အနတိက္ကန္တရူပသညေန ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာရိတုန္တိ။

ဋ္ဌ။ ၂၄၆။ မူလဋီ။ ၁၀၈။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၀၂။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၇၈။

(၁)

(က) သမတိက္ကမတိ-ကား။ ဝိရာဂါ (မိဂ္ဂဏ္ဍနတော)-စက်ဆုပ်ခြင်းကြောင့်။ စ-တစ်နည်းကား။ နိရောဓာ(တပ္ပဋိဗဒ္ဓဆန္ဒရာဂဝိက္ခမ္ဘနနိရောဓနတော)-ထိုရူပသညာ၌တပ်သော ဆန္ဒရာဂကို ခွာသဖြင့် ချုပ်ခြင်းကြောင့်။ (ပြည်သျှ)

(ခ)၌ သဗ္ဗာကာရေန, အနဝသေသာနံ ဝါ ဝိရာဂါ စ နိရောဓာ စ-ကို (၂)နည်းယောဇနာပုံ-

(၁) သဗ္ဗာကာရေန-ဖြင့်။ ဝိရာဂါ စ-ငှင်း၊ နိရောဓာ စ-ငှင်း၊ ဝါ-တစ်နည်းကား။ အနဝသေသာနံ-ကုန်သော။ ရူပသညာနံ-တို့ကို။ (ဝါ) တို့၏။ ဝိရာဂါ စ-ငှင်း။ နိရောဓာ စ-ငှင်း။

(၂) သဗ္ဗာကာရေန-ဖြင့်။ ဝိရာဂါ စ-ငှင်း၊ ဝါ-တစ်နည်းကား။ အနဝသေသာနံ-ကုန်သော။ ရူပသညာနံ-တို့၏။ နိရောဓာ စ-ငှင်း။

မှတ်ချက်။ ။ "သဗ္ဗာကာရေန ဝိရာဂါ။ အနဝသေသာနံ နိရောဓာတိ ဧဝံ ဝါ ဧတ္ထ ယောဇနာ"ဟူသော ဋီကာနှင့်အညီ ယထာက္ကမ-စပ်ဟပ်ပေးသည်။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၀၃။)

(ဂ) ဟိ-ဗျတိရိက်ကား။ (ပြည်သျှ) ဟိ-မှန်။ သဗ္ဗသော-အားဖြင့်။ အနတိက္ကန္တရူပသညေန-မလွန်အပ်သေးသော ရူပသညာရှိသူသည်။ ဧတံ-ဤအာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်ကို။ (ပ)

http://www.dhammadownload.com

(၂)

ဝိရာဂဖြစ်ပုံကို ထင်ရှားစွာပြလို၍ ကိ ဝုတ္တံ ဟောတိ-တက်သည်။ (ဘာသာဋီ)

(ခ) ဌပနာဘောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ-သည် (က)ဖြင့် သမတိက္ကမာကို ဝိရာဂါ, နိရောဓာ စ-ဟုဖွင့်ပြ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝိရာဂ, နိရောဓဖြစ်ပုံအကျယ်ကို ထင်ရှားစွာ မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို...ကြောင့် ...မဖွင့်ဆိုသင့်။ ဝိရာဂ, နိရောဓဖြစ်ပုံအကျယ်ကိုလည်း ထင်ရှားစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အကျယ်ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ) ဌပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ-သည် (ခ)ဖြင့် ရူပသညာတို့ကို စက်ဆုပ်ခြင်း, ရူပသညာတို့၏ချုပ်ခြင်းကြောင့် အာကာ သာနဥ္စာယတနဈာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍နေ၏ဟုဆို၏။ --ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပ ဒဋ္ဌီယမျှသာဖြစ်၍ မနိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော-စသည်တက်။ (နု, ဟိ-တက်ရာ၊ ဟိ-နက်မှာ၊ ဟိတ်-ပါ ဒဋ္ဌီစွဲ)

(၃)

(ခ) ဝါ-သဒ္ဒါထားရခြင်း

သဗ္ဗာကာရေနဟူသော အနက်မှတပါး အနဝသေသာနံဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ် ပြလို၍ (တစ်နည်း) ရူပသညာနံ သဗ္ဗာကာရေန ဝိရာဂါ-ဟူသော ယောဇနာမှတပါး အနဝသေသာနံ ရူပသညာနံ နိရောဓာ-ဟူသော ယောဇနာကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားသည်။

(၄)

* အတိက္ကမိတဗ္ဗောတိ အတိက္ကန္တာ။ (အတိ, ကမု+တ။) န + အတိက္ကန္တာ အနတိက္ကန္တာ။

* အနတိက္ကန္တာ + ရူပသညာ + ယေနာတိ အနတိက္ကန္တရူပသညာ။ (တေန)

✔ -သည်ငှင်း၊ မလွန်အပ်သေးသော ရူပသညာ၏ + ပုဂ္ဂိုလ်ဒြပ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်-ငှင်း ဗျု-နိ။

✔ မလွန်အပ်သေးသော ရူပသညာရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်

(ဝါ) မလွန်အပ်သေးသော ရူပသညာရှိသူတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ-နိ။

(၅)

(ခ) ဈာနသင်္ခါတာနံ ရူပသညာနံ-ဌ ရူပသညာနံ-ကား (ရူပဟူသော ရှေးပုဒ်ဝယ် ဈာနဟူသော နောက်ပုဒ်အကျေ ကြေရသောကြောင့်) ရူပေ + သညာ ရူပသညာ-ဟု ပြု။ သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။

အာရမ္မဏသင်္ခါတာနံ ရူပသညာနံ-ဌ ရူပသညာနံ-ကား (ရူပဟူသော ရှေးပုဒ်တစ်စိတ်ဝယ် ကသိဏဟူသော ရှေးပုဒ်အကျေ ကြေရသောကြောင့်) ရူပံ + သညာ + အဿာတိ ရူပသညံ-ဟု ပြု။ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) ဝိရာဂါ-ဖြင့် သမတိက္ကမာဌ လွန်မြောက်ခြင်းဟူသည် စက်ဆုပ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

♦ ဝိရာဂါတိ ဇိဂုစ္ဆနာ။ (မူလဋီ။ ၁၀၈။)

နိရောဓာ-ဖြင့် သမတိက္ကမာဌ လွန်မြောက်ခြင်းဟူသည် ထိုရူပသညာဌ တပ်သော ဆန္ဒရာဂ ကို ပယ်ခွာသဖြင့် ချုပ်ခြင်းပင်တည်းဟုသိစေသည်။

(ခ) တောသံ ကုသလဝိပါကကိရိယဝသေန ဈာနသင်္ခါတာနံ-ဖြင့် ရူပသညာနံအရ သညာကို အဦးပဓာနပြု၍ ကုသိုလ်ဝိပါက်ကြိယာ၏အစွမ်းအားဖြင့် (၁၅)ပါးသော ... ရူပဈာန်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

ဓေတသဋ္ဌ ပထဝီကသိဏာဒိဝသေန အဋ္ဌန္နံ အာရမ္မဏသင်္ခါတာနံ-ဖြင့် ရူပသညာနံအရ ပထဝီကသိုဏ်းစသော (၈)ပါးသော ကသိုဏ်းရုပ်အာရုံကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

ဝိရာဂဟေတု, နိရောဓဟေတု-ဖြင့် ဝိရာဂါ, နိရောဓာတို့၌ အာ-သည် သွာဝိဘတ်၏ ကာရိယ-ဇင်း၊ ယင်း သွာဝိဘတ်၏ ဟိတ်(ကာရဏ)အနက်၌ သက်-ဇင်း သိစေသည်။

(၇)

(က) စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

(ခ) ဓေတသဋ္ဌ-၌ စ-ကား သမုစ္စယတ္ထ။

ဝိရာဂါ စ, နိရောဓာ စ-၌ စ(၂)-လုံးကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

ဝိရာဂဟေတု စေဝ, နိရောဓဟေတု စ-၌ စေဝ, စ-တို့ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(၈+၉)

(ခ)၌ ကိရိယ-အရ ရူပကြိယာကို ယူ၍

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ဂေါတြဘု, ဝေါဒါန်အာရုံရှိသော ဥပစာရဘာဝနာ, ကာမာဝစရသမာဓိသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်, ကြိယာသမာပတ္တိဝီထိသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ပရိကမ္မဘာဝနာ, အဓိကာရဆန္ဒစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ခ) ဝိပါကအရ ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ်ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒီထုတ်။

(၁၀) ●

(ခ) ဈာနသင်္ခါတာနံ + ရူပသညာနံ-၌

✔ ဈာနသင်္ခါတာနံ-အရ (၁)ပါး, (၂)ပါး, (၃)ပါးသော ရူပစိတ်နာမက္ခန္ဓာသည်-ရူပသညာနံ-အရ (၃)ပါး, (၂)ပါး, (၁)ပါးသော ရူပစိတ်နာမက္ခန္ဓာအား သဟဇာတ-ပြု။

============

ပါဠိကျူးယျာဉ် (၂၅၇)

(က) ပဋိဃသညာနံ အတ္ထင်္ဂမာတိ စက္ခာဒီနံ ဝတ္ထူနံ, ရူပါဒီနံ အာရမ္မဏာနဉ္စ ပဋိဃာတေန သမုပ္ပန္နာ သညာ ပဋိဃသညာ၊

(ခ) ရူပသညာဒီနံ ဇေတံ အဓိဝစနံ။

(ဂ) ယထာဟ "တတ္ထ ကတမာ ပဋိဃသညာ? ရူပသညာ သဒ္ဒသညာ ဂန္ဓသညာ ရသသညာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသညာ၊ ဣမာ ဝုစ္စန္တိ ပဋိဃသညာယော"တိ။

(ဃ) တာသံ ကုသလဝိပါကာနံ ပဉ္စန္နံ, အကုသလဝိပါကာနံ ပဉ္စန္နန္တိ သဗ္ဗသော ဒသန္နမ္ပိ ပဋိဃသညာနံ အတ္ထင်္ဂမာ ပဟာနာ အသမုပ္ပါဒါ၊

(င) အပ္ပဝတ္တိံ ကတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၄။ ၂၄၆။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၀၅။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၈၀။

(၂)

(က)ဖြင့် ပဋိဃသညာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထအဘိဓာနတ္ထကို ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် ပဋိဃသညာပုဒ်၏ အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။ (ပကာ္ဘ ရ)

(ဂ) အာမဂဒဋီကာရဏ။ (ထုံးစံအတိုင်း ပဋ္ဌကတက်လေ)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် ပဋိဃသညာနံ အတ္ထင်္ဂမာ–၌ ပဋိဃသညာနံပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထ, အဘိဓေယျတ္ထကို ပြပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ (ယင်း ပဋိဃသညာနံပုဒ်၏ သမ္ဗန္ဓနှင့်) အတ္ထင်္ဂမာပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ဃ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရထုံးစံ ပဋ္ဌကတက်)

(င) အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဃ)ဖြင့် ပဋိဃသညာနံ အတ္ထင်္ဂမာ–၌ အတ္ထင်္ဂမာကို ပဟာနာ အသမုပ္ပါဒါဟုဖွင့်ပြပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ယင်း၏ ဥဇုကတ္ထကိုပြလိုသော ဆရာသည် (င)မိန့်။ (ဝိတ္ထာရ)

(၃)

(င)၌ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ–ထားရခြင်း–

ဤ၌ အသမုပ္ပါဒါဟူသည် အနက်သဘောအားဖြင့် အပ္ပဝတ္တိ ကတွာ–ပင်တည်းဟု အသမုပ္ပါဒါပုဒ်၏ ပဒပိဏ္ဍတ္ထ, ဥဇုကတ္ထကို ပြလိုရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (ဃ)၌ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ–ထားသည်။

(၄)

* ရသန္တိ တံ သတ္တာ အဿာဒေန္တီတိ ရသော။ (အဝုတ္တကမ္မသာဓန)
* ရသီယတိ အဿာဒီယတီတိ ရသော။ (ဝုတ္တကမ္မသာဓန) (ရသ+အ။ သာယာခြင်း။)
* ရသေ + သညာ ရသသညာ။

✔–ပုဒ်သည်ငှငး၊ ရသာရုံ၏ + သညာနှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိကစပ်–ငှငး ဗျု–နိ။

✔ ရသသညာတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) စက္ခတိ ရူပံ ဝိဘာဝေတီတိ စက္ခု။ (စက္ခ+ဥ။)
* စက္ခု + အာဒိ + ဧတေသံ ဝတ္ထူနန္တိ စက္ခာဒီနိ။ (ဧတေသံ စက္ခာဒီနံ)
* ဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝတ္ထူနိ။ (ဝသ+ရတ္ထု။)
* ဝဏ္ဏဝိကာရံ အာပဇ္ဇမာနံ ရူပယတိ ဟဒယင်္ဂတဘာဝံ ပကာသေတီတိ ရူပံ။
* ပဋိဟညတေ ပဋိဃော။ (ပဋိ, ဟန+ရ။)

(ဂ) ဂန္ဓေတိ (ဂန္ဓယတိ) အတ္တနော ဝတ္ထုံ သူစေတီတိ ဂန္ဓော။ (ဂန္ဓ+အ။)
* ဖုသီယတီတိ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ။ (ဖုသ+တဗ္ဗ။) ဖောဋ္ဌဗ္ဗေ + သညာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသညာ။

(၅)

(ဂ) ကတမာ–ကား ပုစ္ဆာသဗ္ဗနာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

(င) အပ္ပဝတ္တိ–ကား သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ပဋိဃာတေန သမုပ္ပန္နာ သညာ–ဖြင့် ပဋိဃသညာ၌ ပဋိဃဝယ် ပဋိ–ရှေး, ဟန–ဓာတ်–ငှငး၊ ရ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်... ငှငး၊ ပဋိဟညတေ, ပဋိဟနနံ ပဋိဃော–ဟု ပြု–ငှငး၊ ပဋိဃသညာဟူသော အပေါင်းပုဒ်ကို ပဋိဃေန + သမုပ္ပန္နာ + သညာ ပဋိဃသညာ–ဟု သမုပ္ပန္နအလယ်ပုဒ်ကျေသော တတိယာတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္ထပြု–ငှငး သိစေသည်။

စက္ခာဒီနံ ဝတ္ထူနံ, ရူပါဒီနံ အာရမ္မဏာနဥ္စ–ဖြင့် ပဋိဃာတေနဥ္စ အချင်းချင်းထိပါးခြင်းဟူသည် စက္ခုစသော ဝတ္ထုတို့၏ငှငး၊ ရူပါရုံစသော အာရုံတို့၏ငှငး၊ အချင်းချင်းထိပါးခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

(ခ)ဖြင့် ပဋိဃသညာအရ ရူပသညာစသည်တို့ကို ယူ–ငှငး၊ ယင်းပဋိဃသညာနံပုဒ်၏ ဧကဒေသျူပစာသဒ္ဒါ၏အဖြစ်ကိုငှငး သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) တာသံ ကုသလစိပါကာနံ (ပ) ဒသန္နမ္ပိ-ဖြင့် ပဋိဃသညာ၏ သမုပ္ပတ္တိ၊ အဘိဓေယျတ္တာ-သိစေ။

ပဟာနာ-ဖြင့် အတ္တဂ်မဟူသည် ပဋိဃသညာတို့ကို ပယ်ခွါခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

အသမုပ္ပါဒါ-ဖြင့် ပဟာနာ၌ ပဋိဃသညာတို့ကို ပယ်ခွါ၏ဟူသည် ပဋိဃသညာတို့ကို တစ်ဖန် မဖြစ်စေခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

အပ္ပဝတ္တိံ ကတွာ-ဖြင့် အသမုပ္ပါဒါ၌ တစ်ဖန်မဖြစ်စေခြင်းဟူသည် တစ်ဖန်ဖြစ်ခြင်းမရှိအောင် ပြုခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(၈+၉)

(ဃ) ကုသလဝိပါကာနံ-အရ ကုသလဝိပါက် ပဋ္ဌဝိညာဏ်ကို ယူ၍-

✔ ထို ....သည် ဒဿနတ္တ။

✔ ကြိယာမနောဓာတ် မနောဒွါရဝဇ္ဇန်း၏ ချုပ်ခြင်း, ကင်းခြင်းသည် ဒီပကတ္တ။

(လွှာကား လက္ခဏာဒိနည်းဖြင့် ပဒဋ္ဌာန်ကို ဒီပကတ္တထုတ်သည်)

(တစ်နည်း) ပဋ္ဌဝတ္ထုနှင့် ပဋ္ဌာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်းသည် ဒီပကတ္တ။

(စက္ခုံ စ ပဋိစ္စ ရူပေ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခုဝိညာဏံ၊ တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော၊ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ-စသည်ကို မှီး၍ထုတ်သည်)

✔ သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းသည် ပကာသနတ္တ။ (ဝိထိစိတ်အစဉ်ကိုကြည့်ထုပ်သည်)

✔ ဖဿသည် ပကာသနတ္တ။ (တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော-ကိုမှီး၍ထုတ်သည်)

✔ အတိတ်ကုသိုလ်ကံသည် ဝိဘာဝတ္တ။

✔ သန္တီရဏစသည်သည် (ဝါ) ဝေဒနာစသည်သည် အနုဘာဝတ္တ။

အကုသလဝိပါကာနံ-၌ အကုသလ-အရ အကုသိုလ်၏ လက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်။

(၁၀)

(က) စက္ခာဒီနံ ဝတ္ထူနံ + ပဋိဃေန သမုပ္ပန္နာ သညာ-၌-

✔ စက္ခာဒီနံ ဝတ္ထူနံ-အရ မန္ဒာယုက, အမန္ဒာယုက, မဇ္ဈိမာယုကသုံးပါးတို့တွင် မဇ္ဈိမာယုက ဖြစ်၍ အတီတဘဝင်နှင့် ဥပါဒ်ပြိုင်သော စက္ခုဝတ္ထု (ပ) ကာယဝတ္ထုပစ္စည်းတရားသည်- ပဋိဃေန သမုပ္ပန္နာ သညာ-အရ ဒွိပဋ္ဌဝိညာဏ် (၁၀)နှင့်ယှဉ်သော သညာစေတသိက်အား ဝတ္ထုပုရေဇာတ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ ပုရေဇာတ, နိဿယ, ဣန္ဒြိ, ဝိပ္ပ, အတ္ထိ, အဝိ။ (၆)

ရူပါဒီနံ အာရမ္မဏာနံ + ပဋိဃာတေန သမုပ္ပန္နာ သညာ-၌-

✔ ရူပါဒီနံ အာရမ္မဏာနံ-အရ ရူပါရုံစသော အာရုံ (၅)ပါးသည်- ပဋိဃာတေန သမုပ္ပန္နာ သညာ-အရ ဒွိပဋ္ဌဝိညာဏ် (၁၀)နှင့်ယှဉ်သော သညာအား အာရမ္မဏ--ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာရမ္မဏ, ပုရေ, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၅၈)

(က) ကာမဓာတော ပဋ္ဌမဇ္ဈာနိမ္ပိ သမာပန္နဿာပိ န သန္တိ။

(ခ) န ဟိ တသ္မိံ သမယေ ပဋ္ဌဒွါရဝသေန စိတ္တံ ပဝတ္တတိ။

(ဂ) ဧဝံ သန္တေပိ အညတ္ထ ပဟီနာနံ သုခဒုက္ခာနံ စတုတ္ထဇ္ဈာနေ ဝိယ, သက္ကာယဒိဋ္ဌာဒီနံ တတိယမဂ္ဂေ ဝိယ စ ဣမသ္မိံ ဈာနေ ဥဿာဟဇနနတ္ထံ ဣမဿ ဈာနဿ ပသံသာဝသေန ဧတာသံ ဧတ္ထ ဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

(ဃ) အထ ဝါ ကိဉ္စာပိ တာ ရူပါဝစရံ သမာပန္နဿ န သန္တိ၊ အထ ခေါ န ပဟီနတ္တာ န သန္တိ။

http://www.dhammadownload.com

(င) န ဟိ ရူပဝိရာဂါယ ရူပါဝစရဘာဝနာ သံဝတ္တတိ။
(စ) ရူပါယတ္တော စ တောသံ ပဝတ္တိ။
(ဆ) အယံ ပန ဘာဝနာ ရူပဝိရာဂါယ သံဝတ္တတိ။
(ဇ) တသ္မာ တာ ဧတ္ထ ပဟီနာတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။
၄။ ၂၄၆။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၀၅။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၈၁။

(၁)

(က) စ–ဆက်။ တော–ထိုပဋိဃသညာတို့သည်။ (ပြည်) တော–ဤပဉ္စဝိညာဏသညာတို့သည်။(ဘာဋီ)
(ခ) ဟိ–မှန်။ တသ္မိံ သမယေ–ထိုပဉ္စမဈာန်စသည်တို့ကို ဝင်စားနေသော အခါ၌။
(ဂ) ဓေ၀။ သန္တေပိ။ အညတ္ထ–စတုတ္ထဈာန်မှတပါးသော ဈာန်တို့၌။ ပဟီနာနံ–သော်လည်း။ (ဗိ–ကျေ) သုခဒုက္ခာနံ–တို့ကို။စတုတ္ထဈာနေ–၌။ဝစနံ၀ိယစ–ငှင်း။ အညတ္ထ–အနာဂါမိမဂ်မှ တပါးသော မဂ်တို့၌။ ပဟီနာနံ–လည်း။(လိုက်) သက္ကာယဒိဋ္ဌာဒီနံ။ (ပ) တောသံ (ပဋိဃသညာနံ)–တို့ကို။ ဧတ္ထ–ဤပဉ္စမအရူပကထာ၌။ (အတ္တဂ်မဝသေန–ချုပ်ခြင်းသို့ရောက်သည်၏အစွမ်းဖြင့်။) ဝစနံ–ခြင်းကို။ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
(ဆ) ပန–အထူးကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) ပန–ဗျတိရိက်ကား။ (ဘာသာဋီ)

(၂)

(က) (ခ) (ဂ) ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ဤပဌမအရူပဈာန်၌ "ပဋိဃသညာနံ အတ္တဂ်မာ"ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော်လည်း ပဋိဃသညာတို့သည် ပဉ္စမဈာန်စသည်တို့ကို ဝင်စားနေသူအားလည်း မရှိကုန်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့...ကြောင့်–မမူသင့်။ ဤပဌမအရူပဈာန်၌ "ပဋိဃသညာနံ အတ္တဂ်မာ"ဟု ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ (ဝါ) အဘယ့်ကြောင့် ...ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (က)စသည်မိန့်။

ကိဥ္စာပိ စတုတ္ထထုတ်ပုံ–

၁။ နနု တော ပဉ္စမဈာနာဒီနိ သမာပန္နဿာပိ န သန္တိ။ (စော+ဘော)
၂။ အထ ကသ္မာ တောသံ ဧတ္ထ ဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (စောဒနာ)
၃။ နနု ဥဿာဟဇနနတ္တံ ဣမဿ ဈာနဿ ပသံသာဝသေန (ဟောတိ)။ (ပရိ+ဘော)
၄။ တသ္မာ တောသံ ဧတ္ထ ဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (ပရိဟာရ)

(ခ)သည် (က)ကို ယုတ္တိအားဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ယုတ္တိဒဠှီကရဏ။ (ပဉ္စက–တက်မြဲ)

(ဃ) စသည်သို့ ပါပနာဒိပဉ္စက

ဆရာ–သည် (က) (ခ) (ဂ)တို့ဖြင့် (ပထမဈာန်စသည်တို့ကို ဝင်စားနေသူအား ပဋိဃသညာတို့ မရှိကြကုန်သော်လည်း) ဤအရူပဈာန်ကို ချီးမွမ်းလိုသောကြောင့် ဤပဉ္စမအရူပဈာန်၌ "ပဋိဃသညာနံ အတ္တဂ်မာ"ကို ဟောတော်မူအပ်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အကြောင်းတစ်မျိုးကြောင့်သာ ဤပထမအရူပဈာန်၌ "ပဋိဃသညာနံ အတ္တဂ်မာ"ကို ဟောတော်မူ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏–စသည်တက်။ (ပက္ခန္တရ)

(ဆ) ပါပနာဒိပဉ္စက

ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် ရူပါဝစရဘာဝနာသည် ရူပဝိရာဂအကျိုးငှာ မဖြစ်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် အရူပဘာဝနာသည်လည်း ရူပါဝစရဘာဝနာနှင့် တူ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ကြောင့် အရူပဘာဝနာ၏ ရူပါဝစရဘာဝနာမှ ထူးခြားပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ...။ စုဒ်ကြောင့် (ဆ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ဃ) အထ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ချီးမွမ်းတော်မူလိုသောကြောင့် ပဋိဃသညာ အတ္ထင်္ဂမကို ဟောတော်မူရသည်ဟူသောနည်းမှ တပါး မဟောလျှင် မဖြစ်လောက်အောင် ဟောသင့်သော အကြောင်းရှိနေသောကြောင့် ဟောတော်မူရ သည်ဟူသော နည်းတစ်မျိုးကို ပြလို၍ (ဃ)၌ အထ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။ (ဘာဋီ၊၃။၈၂။)

(၄)

* သမာပဇ္ဇတီတိ သမာပန္နော။ (တဿ)

✔ သံ, အာ, ပဒ+တ–သည်ရှင်း၊ ဝင်စားခြင်းကြိယာသည်ရှင်း ဓျု–နိ။

✔ ရှာန်ဝင်စားသူတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) ပဟီယ်သူတိ ပဟီနာနိ။ (သုခဒုက္ခာနိ) (တေသံ)

(ဃ) ပဟီယ်သူတိ ပဟီနာ။ (ပဋိဃသညာ) ပဟီနာနံ + ဘာဝေါ ပဟီနတ္တံ။ (တသ္မာ)

(င) ရုပ္ပတီတိ ရူပံ။ (ရုပ+အ) ဝိရဇ္ဇနံ ဝိရာဂေါ။ (ဝိ, ရန္ဇ+ဏ)

* ရူပဿ + ဝိရာဂေါ ရူပဝိရာဂေါ။ (ရုပ်ကို + စက်ဆုပ်ခြင်း။)

(စ) ရူပေန + အာယတ္တာ ရူပါယတ္တာ။ ရူပသ္မိံ ဝါ + အာယတ္တာ ရူပါယတ္တာ။ (ပဝတ္တိ)

(၅)

(ဃ) ပဟီနတ္တာ–၌ ပဟီန–ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဏတ္တိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

(၇)

(က) စ–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ ကာမံ–ကား ဂရဟတ္ထ, အရုစျတ္ထ။

(ခ) ဟိ–ကား ယုတ္တိဒဠှီကရဏတ္ထ, ကာရဏတ္ထ။ (နှ ဟိ–တက်ရာ၊ ဟိ–နက်မှာ၊ ဟိတ်ပါ, ဒဠှီစွဲ)

(ဂ) ဧဝံ သန္တေပိ–၌ ပိ–ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။ စ–ကား သမုစ္စယတ္ထ။

(ဃ) ကိဥ္စာပိ–ကား ဂရဟတ္ထ, အရုစျတ္ထ။ အထ ခေါ–ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ, အနုဂ္ဂဟတ္ထ။

(င) ဟိ–ကား ဒဠှီကရဏတ္ထ၊ ကရဏတ္ထ။ (နှ ဟိ–တက်ရာ၊ ဟိ–နက်မှာ၊ ဟိတ်ပါ, ဒဠှီစွဲ)

(စ) စ–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။

(၈+၉)

(ဆ) အယံ ဘာဝနာ–အရ အရူပဘာဝနာ (အရူပဈာန်)ကို ယူ၍–

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ရူပဝိရာဂဘာဝနာသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ရုပ်ကိုပယ်ခြင်း; စက်ဆုပ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ အဓိကာရ, ဆန္ဒမှစ၍ ရူပဈာန်တိုင်အောင် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ဂ) ဣမဿ ဈာနဿ–အရ အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်(ဈာန်)ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်။

(၁၀)

(ခ) တသ္မိံ သမယေ + နပဝတ္တတိ–၌–

✔ တသ္မိံ သမယေ–အရ (၁)ပါး, (၂)ပါး, (၃)ပါးသော ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်နာမက္ခန္ဓာသည်– န ပဝတ္တတိ–အရ (၃)ပါး,(၂)ပါး,(၁)ပါးသော ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်နာမက္ခန္ဓာအား သဟာ–ပြု။(ဖြင်–၆)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ရူပါဝစရံ + သမာပန္နဿ-၌

✔ ရူပါဝစရံ-အရ ရှေးရှေးသော ရူပဈာန်သည်-
သမာပန္နဿ-အရ နောက်နောက်သော ရူပဈာန်အား အနန္တရပြု။

ဖြင့်။ ။ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, အာသေ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။ (၆)

=============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၅၉)

(က) နာနတ္တသညာနံ အမနသိကာရာတိ နာနတ္တေ ဂေါစရေ ပဝတ္တာနံ သညာနံ။

(ခ) နာနတ္တာနံ ဝါ သညာနံ။

(ဂ) ယသ္မာ ဟိ တော "တတ္ထ ကတမာ နာနတ္တသညာ? အသမာပန္နဿ မနောဓာတုသမင်္ဂိဿ ဝါ မနောဝိညာဏဓာတုသမင်္ဂိဿ ဝါ သညာ သဉ္ဇာနနာ သဉ္ဇာနိတတ္တံ၊ ဣမာ ဝုစ္စန္တိ နာနတ္တသညာယော"တိ ဧဝံ ဝိဘင်္ဂေ (ပ) သဘာဝေ ဂေါစရေ ပဝတ္တန္တိ။

(ဃ) ယသ္မာ စေတာ အဋ္ဌ ကာမာဝစရကုသလသညာ, ဒွါဒသ အကုသလသညာ, ဧကာဒသ ကာမာဝစရကုသလဝိပါကသညာ, ဒွေ အကုသလဝိပါကသညာ, ဧကာဒသ ကာမာဝစရ ကိရိယသညာတိ ဧဝံ စတုစတ္တာလီသမ္ပိ သညာ နာနတ္တာ နာနာသဘာဝါ အညမည် အသဒိသာ။

(င) တသ္မာ "နာနတ္တသညာ"တိ ဝုတ္တာ။

(စ) တာသံ သဗ္ဗသော နာနတ္တသညာနံ (ပ) တသ္မာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ဋ္ဌ။ ၂၄၇။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၀၈။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၈၃။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၄၆။

(၁)

(ဂ) ဟိ-ထိုစကားကို ထင်ရှားပြအံ့။(ပြည်) ဟိ-ချဲ့။ (ဘာဋီ) (ပ) ဣမာ-ဤဈာန်၌။ (ပြည်) ဣမာ-ဤနာနတ္တသညာနံဟူသော ပါဌ်၌။ (ဘာသာဋီ)

(ဃ) စ-ပါး။ (နာနတ္တေ ဂေါစရေ ပဝတ္တာနံ သညာနံ-၏ အကျယ်မှ တပါး နာနတ္တာနံ ဝါ သညာနံ-၏အကျယ်ကား။)

(၂)

(က)ဖြင့် နာနာတ္တသညာပုဒ်ကို မဇ္ဈေလောပသတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။

(ခ)ဖြင့်- ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။ (ပက္ခန္တရ)

(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် (က)(ခ)ဝါကျတို့ကို ချဲ့ပြသည်။ (ဝိတ္ထာရ)

ထိုတွင်- (ဂ)သည် (က)၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရ ဖြစ်သည်။

(ဃ)သည် (ခ)၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရ ဖြစ်သည်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၄၆။)

(င)ကား နိဂမန (တစ်နည်း) လဒ္ဓဂုဏ်။

(စ)ဖြင့် အမနသိကာရာပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။

ထိုတွင်- ယသ္မာ တာ-စသည်ကား ပဒဝိဂ္ဂဟတ္ထပြ ဝိတ္ထာရ။

(၃)

(ခ)၌ ဝါ-သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

နာနာတ္တသညာပုဒ်၏ မဇ္ဈေလောပသတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ကမ္မဓာရယ် သမာသ်ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ-သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) အထူးထူးသောသဘောရှိသော အာရုံ၌ဖြစ်သောသညာဖြစ်သောကြောင့် နာနတ္တ သညာမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး အထူးထူးသောသဘောရှိသော (ဝါ) အချင်းချင်းသဘောမတူသော သညာဖြစ်သောကြောင့် နာနတ္တသညာမည်၏ဟူသော အကြောင်း သကတ်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ-သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

(က)အလို နာနာ + အတ္တာ သဘာဝေါ + ဧတေသာတိ နာနတ္တော။ (ဂေါစရော) (တဒ္ဓိ)

✔ နာနာ+အတ္တ+ဧတ-သည်ငုံး၊ အထူးထူးသော သဘော၏ + အာရုံနှင့် သဘာဝ+သဘာဝဝန္တ၊ ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်-ငုံး ဈူ-နိ။

✔ အထူးထူးသော သဘောရှိသော အာရုံတို့၏ …ဓာတ်သည် ပ-နိ။

(ခ)အလို နာနာ + အတ္တာ သဘာဝေါ + ဧတာသန္တိ နာနတ္တာ။ (သညာ)(တာသံ)

✔-သည်ငုံး၊ အထူးထူးသော သဘော၏+သညာတို့နှင့် သဘာဝ+သဘာဝဝန္တ ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်-ငုံး ဈူ-နိ။

✔ အထူးထူးသော သဘောရှိကုန်သော သညာတို့၏ ..ဓာတ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဂါဝေါ + စရန္တိ ဧတ္ထာတိ ဂေါစရော။ (နွားစားကျက်) ဂေါစရော ဝိယာတိ ဂေါစရော။ (အာရုံ)

(၆)

(က) နာနတ္တေ ဂေါစရေ ပဝတ္တာနံ သညာနံ-ဖြင့် နာနတ္တသညာနံ၌ နာနတ္တပုဒ်ကို နာနာ + အတ္တာ သဘာဝေါ + ဧတေသာတိ နာနတ္တော၊ (တဒ္ဓိ)ဟု ဝစနတ္ထပြ၍၊ နာနတ္တအရ အထူးထူးသော သဘောရှိသောအာရုံကို ယူရမည်ကိုငုံး၊ နာနတ္တနှင့် သညာပုဒ်ကို နာနတ္တေ + ပဝတ္တာ + သညာ နာနတ္တသညာ-ဟု ပဝတ္တအလယ်ပုဒ်ကျေသော မဇ္ဈေလောပသတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထ-ငုံး သိစေ။

(ခ) နာနတ္တာနံ သညာနံ-ဖြင့် နာနတ္တသညာနံ၌ နာနတ္တပုဒ်ကို နာနာ + အတ္တာ + သဘာဝေါ ဧတာသန္တိ နာနတ္တာ-ဟု ဝစနတ္ထပြ၍၊ နာနတ္တအရ အထူးထူးသော သဘောရှိကုန်သော သညာတို့ကို ယူ-ငုံး၊ နာနတ္တနှင့် သညာပုဒ်ကို နာနတ္တာ + သညာ နာနတ္တသညာ-ဟု ဝိသေသနပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြ -ငုံး သိစေ။

(ဂ) ဣစ္စ အဓိပ္ပေတာ အသမာပန္နဿ မနောဓာတုမနောဝိညာဏဓာတုသင်္ဂဟိတာ-ဖြင့် ဤနာနတ္တသညာနံဟူသော ပါဠိ၌ သညာအရ ဈာန်သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ မနောဓာတ်, မနောဝိညာဏဓာတ်တို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်ကုန်သော သညာတို့ကို ယူအပ်, လိုအပ်၏ဟု သိစေသည်။

ရူပသဒ္ဒါဒိဘေဒေ-ဖြင့် နာနတ္တသညာနံ၌ နာနတ္တအရ (ဝါ) နာနတ္တဂေါစရအရ ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ စသော အာရုံတို့ကို ယူ…သိစေသည်။

နာနာသဘာဝေ ဂေါစရေ-ဖြင့် နာနတ္တ၌ အတ္တသဒ္ဒါသည် သဘာဝအနက်ဟော-သိစေ။

သညာ နာနတ္တေ ပဝတ္တန္တိ-ဖြင့် နာနတ္တသညာကို နာနတ္တေ + ပဝတ္တာ + သညာ နာနတ္တသညာ-ဟု ပဝတ္တအလယ်ပုဒ်ကျေသော မဇ္ဈေလောပေသတ္တမီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထ…ပြ …သိစေသည်။

(ဃ) ဧတာ အဋ္ဌကထာ (ပ) စတုစတ္တာလီသဝိဓ-ဖြင့် နာနတ္တသညာအရ အထူးထူးသော သဘောရှိသော (၄၄)ပါးသော ကာမာဝစရသညာတို့ကို ယူ-သိစေသည်။

သညာ နာနတ္တာ-ဖြင့် နာနတ္တသညာကို ကမ္မဓာရယ်…ပြ … သိစေသည်။

နာနာသဘာဝေါ-ဖြင့် နာနတ္တာ၌ အတ္တသဒ္ဒါ သဘာဝအနက်ဟော…သိစေသည်။

အညမညံ အသဒိသာ-ဖြင့် နာနတ္တာ၌ အထူးထူးသော သဘောရှိကုန်၏ဟူသည် အချင်းချင်း မတူခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(ဓ) အနဝဇ္ဇနာ အသမန္နာဟာရာ အပစ္စဝေက္ခဏာ–တို့ဖြင့် ဘာဝေတ္ဗ–ဖော်။

ယသ္မာ တသ္မာ–ဖြင့် အမနသိကာရာ၌ အာသည် သ္မာဝိဘတ်၏ ကာရိယ–ငင်း၊ ယင်းသ္မာဝိဘတ်၏ ဟိတ်အနက်၌ သက်…ငင်း သိစေသည်။

(၇)

(ဃ) စ–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ စတုစတ္တာလီသမ္ပိ–၌ ပိ–ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ။

(၈)

(ဂ) ဝိဘဇိတ္វာ ဝုတ္တာ–၌ ဝုတ္တာ–ဝယ် ဝစ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။

တ–ပစ္စည်းအရ တတ္ထ ကတမာ နာနတ္တသညာ–စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။ (ထုတ်ပြ)

(၉)

အဓိပ္ပါယ်။ ။ နာနတ္တသညာသည် သမာပတ်ဝင်စားခိုက်၌ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် (ဂ)၌ "အသမာပန္နဿ" ဟု ဆိုသည်။ (ဘာဋီ၊၃။၈၄။)

(၁၀)

(က)၌ ပဝတ္တာနံ သညာနံ–အရ မနောဓာတ်နှင့်ယှဉ်သော သညာကို ပစ္စုပ္ပန်ယူလျှင်၊ နာနတ္တဂေါစရေ–အရ ပစ္စုပ္ပန်ပဉ္စာရုံကို ယူရမည်။ ထို့ကြောင့်–

✔ နာနတ္တေ ဂေါစရေ–အရ ပစ္စုပ္ပန်ပဉ္စာရုံပစ္စည်းတရားသည်–
ပဝတ္တာနံ သညာနံ–အရ မနောဓာတ် (၃)ခုနှင့် ယှဉ်သော သညာအား အာရမ္မဏ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ အာ, ပု, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

(ခ) နာနတ္တာနံ + သညာနံ–၌

✔ နာနတ္တာနံ–အရ ဝေဒနာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဏက္ခန္ဓာတို့သည်–
သညာနံ–အရ သညာက္ခန္ဓာအား သဟဇာတ–ပြု။(ပြိုင်–၆)

(တစ်နည်း) နာနတ္တာနံ–အရ ရှေးရှေးသော စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သညာသည်–
သညာနံ–အရ နောက်နောက်သော စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သညာအား အနန္တရ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, အာသေ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။ (၆)

===============

ဝါကျဉယျာဉ် (၂၆၀)

(က) အာကာသာနဉ္စာယတနသညာသဟဂတန္တိ ဧတ္ထ နာဿ အန္တောတိ အနန္တံ၊
(ခ) အာကာသံ အနန္တံ အာကာသာနန္တံ။
(ဂ) အာကာသာနန္တမေဝ အာကာသာနဉ္စံ။
(ဃ) တံ အာကာသာနဉ္စံ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာယတနမဿ သသမ္ပယုတ္တဓမ္မဿ ဈာနဿ ဒေဝါနံ ဒေဝါယတနမိဝါတိ အာကာသနဉ္စာယတနံ။
(င) ဣတိ အာကာသာနဉ္စံ စ တံ အာယတနဉ္စာတိပိ အာကာသာနဉ္စာယတနံ။
(စ) ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသဿေတံ အဓိဝစနံ။
(ဆ) တသ္မိံ အာကာသာနဉ္စာယတနေ အပ္ပနာပ္ပတ္တာယ သညာယ သဟဂတံ အာကာသာနဉ္စာယတနသညာသဟဂတံ။

၄။ ၂၄၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၁၃။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၈၉။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၄၈။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၉၄။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ဃ)ကို ပမာ, ပမေ ထင်ရှားစေလျက် အနက်–

ဒေဝါနံ–တို့၏။ အာယတနံ–တည်ရာသည်။ (ထည့်) ဒေဝါယတနံ ဣဝ–ဒေဝါယတနမည်သကဲ့သို့။ တထာ–တူ။ သသမ္ဘယုတ္တဓမ္မဿ–...တကွဖြစ်သော။ အဿ ဈာနဿ–ဤပထမာရုပ္ပဈာန်၏။ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန–တည်ရာဟူသော အနက်ကြောင့်။ တံ အာကာသာနဉ္စ–ထိုဥပါဒ်အပိုင်းအခြား, ဘင်အပိုင်းအခြား မထင်သော ကောင်းကင်သည်ပင်လျှင်။ (ဝေ–ကျေ) အာယတနံ–တည်ရာအာရုံသည်။ ဟောတိ။ ဣတိ (ဣမိနာ ဝစနတ္တေန)–ဤဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထကြောင့်။ အာကာသာနဉ္စာယတနံ–မည်၏။ (ပြည်သျှ)

(၂)

(ဃ)ဖြင့် အာကာသာနဉ္စာယတနပုဒ်ကို ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။

(င) ဖြင့် အာကာသာနဉ္စာယတနပုဒ်ကို ကမ္မဓာရယ်–ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။

(စ)သည် အာကာသာနဉ္စာယတနပုဒ်၏ ဝစနတ္ထအဘိဓာနတ္ထမှတပါး အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထကိုပြသည်။

(ဆ)သည်အစိတ်ပုဒ်တို့၏အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာမှတပါးအပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာပြကိုပြသည်။

(က–မှ ဆ–တိုင်အောင် ဝါကျအားလုံး ပက္ခ+ပက္ခန္တရချည်းသာ။ ထုံးစံအတိုင်း ပဋ္ဌကတက်)

အမှာ။ ။ ဘာသာဋီကာ၌ကား– ဣတိ အာကာသာနဉ္စ–စသော (င)ဝါကျသည် (ဃ)ဝါကျမှ နည်းတစ်မျိုးကို ပြခြင်းမဟုတ်၊ (ဃ)ဝါကျ၌ ပြခဲ့ပြီးသော ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ကိုပင် ပို၍ထင်ရှားအောင် ပြဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့် (င)ဝါကျ၌ အာယတနဋ္ဌာတိပိ–ဟု ပိ–သဒ္ဒါနှင့် မရှိသင့်ကြောင်း၊အာယတနဋ္ဌာတိ–ဟုသာ ရှိသင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်သည်။

(၃)

(င) အာယနဋ္ဌာတိပိ–၌ အပိ–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

အာကာသာနဉ္စာယတနပုဒ်၏ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလို၍ (င)၌ အပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထကြောင့်သာ အာကာသာနဉ္စာယတနမည်သည် မဟုတ်သေး၊ ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း အာကာသာနဉ္စာယတနမည်သေး၏ဟူသော သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထကို ပြလို၍ (င)၌ အပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(စ)ဖြင့် ဝစနတ္ထမှတပါး အဘိဓေယျတ္ထပြ... အဗျာပိတ–ပယ်။

(တစ်နည်း) အာကာသာနဉ္စာယတနံဟု သာမညဆိုထားသော်လည်း ဤ၌ ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသကိုသာ ယူရမည်ဟု ဝိသေသအားဖြင့် ဖွင့်ပြထားသောကြောင့် အတိဗျာပိတ–ပယ်။

(၄)

(ဓ) ကသတိ ပဝတ္တတီတိ ကသိဏံ။ (ကသ+ဣဏ။ ဖြစ်ခြင်း။)

* ကသိဏံ + ဥဂ္ဃါဋီယတိ + ဓာတေနာတိ ကသိဏုဂ္ဃါဋ္ဋော။ (ကသိဏ, ဥ, ဃဋ+ဏ။)

* ကသိဏုဂ္ဃါဋ္ဋောယေဝ ကသိဏုဂ္ဃါဋိမံ။

ဤဝစနတ္ထအရ– ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသဿ–ကသိုဏ်းကိုးပါးကို ခွါကြောင်း ကောင်းကင်၏ဟု အနက်ပေး။ (ပြည်သျှ)

(တစ်နည်း) ဥဂ္ဃါဋီယတိ ဓာတေနာတိ ဥဂ္ဃါဋ္ဋော။ (ဥ,ဃဋ+ဏ။ ခွာခြင်း။)

* ကသိဏဿ + ဥဂ္ဃါဋ္ဋော ကသိဏုဂ္ဃါဋ္ဋော။ ကသိဏုဂ္ဃါဋ္ဋေန + လဒ္ဓံ ကသိဏုဂ္ဃါဋိမံ။

ဤဝစနတ္ထအရ– ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသဿ–ကသိုဏ်းကိုးပါးကို ခွါခြင်းဖြင့် (ဝါ) ကြောင့် ရအပ်သော ကောင်းကင်၏–ဟု အနက်ပေး။ (ပြည်သျှ၊၂။ ၄၁၄။)

http://www.dhammadownload.com

✔ ကသိဏုဂ္ဃါဋိမ—ပုဒ်+ ပ္လဲ—ပစ္စည်းသည့်ရင်း၊ ကသိုဏ်းကိုးပါးကို ခွါခြင်း၏ + ရအပ်သော ကောင်းကင်ပညတ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီး၊ အကြောင်း+အကျိုးစပ်—ရင်း ဈူ—နီ။

✔ ကသိုဏ်းကိုးပါးကို ခွါခြင်းဖြင့် ရအပ်သော ကောင်းကင်ပညတ်တို့၏…ဓာတ်သည် ပ—နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဃ) အဓိတိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ အဓိဋ္ဌာနံ။ (အဓိ, ဌာ+ယု။) အဓိဋ္ဌာနံ ဧဝ + အတ္ထော အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌော။ (တစ်နည်း) အဓိဋ္ဌာနဿ ဝါ + အတ္ထော ဘာဝေါ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌော။ (တေန) (မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၂၆၂။)

*** ဒိဗ္ဗန္တိ ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ ကီဠန္တီတိ ဒေဝါ။ အာယတန္တိ ဧတ္ထာတိ အာယတနံ။**

*** ဒေဝါနံ + အာယတနံ ဒေဝါယတနံ။** (နတ်တို့၏+တည်ရာ(နတ်စင်,နတ်ကွန်းစသည်)နှင့်ဌာနီ+ဌာနစပ်)

(၆)

(က)ဖြင့် အနန္တံပုဒ်ကို စတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိ…ဝစနတ္ထပြု…ရင်း၊ န+အန္တ—ဟု ဆိုလိုလျက် န—ကို အန်—ပြု၍ အနန္တဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုရင်း သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် အာကာသာနန္တပုဒ်ကို ဝိသေသနုတ္တရပဒကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြု …သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့်အာကာသာနဉ္စ—၌ ဏျ—ပစ္စည်း၏ သွတ္တာ—၌ သက်—ရင်း၊ အာကာသာနန္တမေဝ အာကာသာနဉ္စံ—ဟု ပြု…ရင်း၊ အာကာသာနန္တျ—ဟု ဆိုလိုလျက် တျ—ကို စ—ပြု၊ န—ကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြု၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဉ—ပြု၍ အာကာသာနဉ္စ—ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုရင်း သိစေသည်။

(ဃ) တံ အာကာသာနဉ္စံ အာယတနမဿ—ဖြင့် အာကာသာနဉ္စာယတနပုဒ်ကို အာကာသာနဉ္စံ + အာယတနံ + အဿာတိ အာကာသာနဉ္စာယတနံ—ဟု ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထပြု …သိစေသည်။

သသမ္ပယုတ္တဓမ္မဿ ဈာနဿ—ဖြင့် အဿ၌ ဣမသဒ္ဒါသည် သမ္ပယုတ်တရားနှင့် တကွဖြစ်သော ဈာန်ကို ဖွဲ့ယူသုံးသပ်သတည်းဟု သိစေသည်။

အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန—ဖြင့် အာကာသာနဉ္စာယတနံ၌ အာယတနသဒ္ဒါသည် သဉ္ဇာတိဒေသစသော အနက်တို့ကို မဟော၊ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌ=တည်ရာဟူသော အနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။

ဒေဝါနံ ဒေဝါယတနမိဝ—ဖြင့် အာယတနသဒ္ဒါ အဓိဋ္ဌာနအနက်ကို ဟောရာ၌ နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း ဥပမာနအဖြစ်ကို သိစေသည်။

(င) ဣတိ—ဖြင့် အာကာသာနဉ္စာယတနံ—၌ အာယတနသဒ္ဒါသည် အဓိဋ္ဌာနအနက်ကို ဟော—သိစေ။ အာကာသာနဉ္စံ စ တံ အာယတနဉ္စ—ဖြင့် ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို သိစေသည်။

(စ) ဖြင့် သရုပ်ကြားအဘိဓေယျတ္ထ— သိစေသည်။

(ဆ) ဖြင့် အာကာသာနဉ္စာယတနသညာသဟဂတံ—၌ သညာအရ အပ္ပနာသို့ရောက်သော သညာကိုယူ—ရင်း၊ အာကာသာနဉ္စာယတနေ + သညာ အာကာသာနဉ္စာယတနသညာ၊ အာကာသာနဉ္စာယတနာယ + သဟဂတံ အာကာသာနဉ္စာယတနသညာသဟဂတံ—ဟု (တတိယာတပ္ပုရိသ်) ပြု—ရင်း သိစေ။

(၇)

(ဂ) အာကာသာနန္တမေဝ—၌ ဧဝ—၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ—

✔ ဥပါဒ်အပိုင်းအခြား, ဘင်အပိုင်းအခြား မထင်ရှားသော ကောင်းကင်ပညတ်သည်

(ဝါ)ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပရိစ္ဆေဒါကာသသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကောင်းကင်ပညတ်၏ ဥပါဒ်, ဘင်အပိုင်းအခြား မထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) အာကာသာနဉ္စ၌ ဏျ-ပစ္စည်း၏ သုတ္တတဒ္ဓိတ်အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။
✔ ဏျ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

(၈+၉)

(ဃ) အဿ ရျာနဿ-အရ အာကာသာနဉ္စာယတနရျာန်ကို ယူ၍-
✔ ထို...သည် ဒဿနတ္တ။
✔ ရူပသညာစသည်တို့ကို လွန်မြောက်ခြင်း, ပဋိဃသညာတို့၏ ချုပ်ခြင်း, နာနတ္တသညာတို့ကို နှလုံးမသွင်းခြင်းသည် (ဝါ) ဥပစာရဘာဝနာ, ကာမာဝစရသမာဓိသည် ဒီပကတ္တ။
✔ အာကာသာနဉ္စာယတနရျာနသမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္တ။
✔ အဓိကာရဆန္ဒ, တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ခြင်းစသည်သည် ဝိဘာဝတ္တ။
✔ အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္တ။

သဿမ္ပယုတ္တမ္မေဿ-အရ ဤရျာန်၌ရသောရျာန်အင်္ဂါ ဥပေက္ခာဆေဒနာနှင့် ဧကဂ္ဂတာတို့ဖြစ်သည်။

(၁၀)

(ဃ) တံ အာကာသာနဉ္စ အာယတနံ + အဿ ရျာနဿ-၌-
✔ တံ အာကာသာနဉ္စ အာယတနံ-အရ ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသပညတ်အာရုံသည်-
အဿ ရျာနဿ-အရ ပဌမာရုပ္ပရျာန်အား (ပြည်သျှ)
(ဝါ) ဥပေက္ခာဧကဂ္ဂတာ-ဟူသော ဤရျာန်အား (ဘာသာဋီ) အာရမ္မဏ-ပြု။(ပြိုင်=မရှိ။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၆၁)

(က) အဝသေသော ပါဠိအတ္ထော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။
(ခ) ရူပါဝစရစတုတ္ထဇ္ဈာနနိကန္တိပရိယာဒါနဒုက္ခတာယ စေတ္ထ ဒုက္ခာ ပဋိပဒါ၊ ပရိယာဒိန္နနိကန္တိကဿ အပ္ပနာပရိဝါသဒန္ဓတာယ ဒန္ဓာဘိညာ ဟောတိ။
(ဂ) ဝိပရိယာယေန သုခါ ပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
(ဃ) ပရိတ္တကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသေ ပန ပဝတ္တံ ရျာနံ ပရိတ္တာရမ္မဏံ၊
(င) ဝိပုလကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသေ ပဝတ္တံ အပ္ပမာဏာရမ္မဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဋ္ဌ။ ၂၄၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၁၅။ ဘာသာဋီကာ၊ ၃။ ၉၂။

(၁)

(က) အဝသေသော-ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသောပါဠိမှ ကြွင်းသော။ ပါဠိအတ္ထော-ကို။ ဟေဋ္ဌာ-အောက်ပဌမရျာန်စသည်၌။ (ပ)
(ခ) စ-အထူးကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) စ-ဆက်။ (ဘာဋီ) ဧတ္ထ-ဤအာကာသာနဉ္စာယတနရျာန်၌။
(ဃ) ပန-ပဋိပဒါအဘိညာမှတပါး အာရုံကို ဆိုအံ့။ (ပကၠန္တရ)

(၂)

(ခ)စသည် ပါပနာဒီပဌက

ဆရာ-သည် (က)ဖြင့် ကြွင်းသောပါဠိ၏ အနက်ကို အောက်ပဌမရျာန်စသည်၌ ဆိုခဲ့ပြီးနည်းအတိုင်းသိအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤအာကာသာနဉ္စာယတနရျာန်၌ ဒုက္ခပဋိပဒါစသည်ဖြစ်ပုံ, ပရိတ္တာရမ္မဏစသည်ဖြစ်ပုံ အလုံးစုံတူညီ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်-ကား -မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ..ကြောင့် ဤအာကာသာနဉ္စာယတနရျာန်၌ အောက်ပဌမရျာန်စသည်နှင့် မတူကွဲပြားထူးခြားသော ဒုက္ခပဋိပဒါစသည်ဖြစ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အတိဗျာပိ-တင်။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)စသည်မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ)သို့ ဥပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် ဤအာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်၌ ပဋိပဒါဖြစ်ပုံ, အဘိညာဖြစ်ပုံကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤအာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်၌ ပဋိပဒါဖြစ်ပုံ, အဘိညာဖြစ်ပုံကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (ပ) ပရိတ္တာရမ္မဏစသည်ဖြစ်ပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် '(ဃ)မိန့်။ (ဃ)ဆိုသော်လည်း (င)တိုင်အောင် မျှော်တက်ရသည်။

(၃)

(ခ)သည် ပဋိပဒါစသည်ဖြစ်ပုံထူးခြားချက်ကို ပြ– ဝိသေသဝါကျ။ အတိဗျာပိ–ပယ်။ (ပြည်သျှ)

(တစ်နည်း)ကြွင်းသောပါဠိအနက်ကို အောက်၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးနည်းအတိုင်း သိအပ်၏ဟု ညွှန်းပြသော (က)ဝါကျဖြင့် စကားပြတ်ပြီးနောက် ပဋိပဒါစသည်ဖြစ်ပုံကို ဆက်ပြ–ဝါကျာရမ္ဘ။ အဗျာပိတ–ပယ်။ (ဘာသာဋီ)

(၄)

* ပရိသမန္တတော အာဒီယတိတ္တာတိ ပရိယာဒိန္နာ။ (ပရိ, အာ, ဒါ+တ။ ထိ–အာ။)
* နိကာမေတီတိ နိကန္တိ။ (နိ, ကမု+တိ။ လိုချင်ခြင်း, တပ်ခြင်းတဏှာ။)
* ပရိယာဒိန္နာ + နိကန္တိ + ယဿာတိ ပရိယာဒိန္နနိကန္တိကော။ (တဿ)

✔ –သည်ငှင်း၊ ထက်ဝန်းကျင်ယူအပ်ပြီးသော နိကန္တိ၏+ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေားစပ်–ငှင်း ဗျ–နိ။

✔ ထက်ဝန်းကျင်ယူအပ်ပြီးသော နိကန္တိရှိသူတို့၏ ...ဇာတ်သည်

(ဝါ) ထက်ဝန်းကျင်ယူအပ်ပြီးသော နိကန္တိရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

* ဝုတ္တော + နယော + တေဿ ပါဠိအတ္တဿာတိ ဝုတ္တနယော။ (တေန)

(၅)

(က) ပါဠိ–ကား		ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
နိကန္တိ–ကား		ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

(၆)

(ခ)ဖြင့် ဤအာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်၌ ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန်၌ တပ်ခြင်းကို ကုန်စေခြင်း၏ ဆင်းရဲသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဒုက္ခပဋိပဒါမည်သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့် ကုန်စေအပ်ပြီးသော နိကန္တိရှိသူအား အပ္ပနာဖြစ်ခြင်း၏ နှေးသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဒန္ဓာဘိညာမည်သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေသည်။

(ဃ)ဖြင့် ဒုက္ခပဋိပဒါ၏ ပြောင်းပြန်အားဖြင့် သုခပဋိပဒါ၏ အဖြစ်ကိုငှင်း၊ ဒန္ဓာဘိညာ၏ ပြောင်းပြန်အားဖြင့် ခိပ္ပါဘိညာ၏ အဖြစ်ကိုငှင်း သိစေသည်။

(င)ဖြင့် ပရိတ္တဖြစ်သော ကသိုဏ်းကို ခွါကြောင်းဖြစ်သော ကောင်းကင်ပညတ်၌ အာရုံပြု၍ ဖြစ်သောစျာန်သည် ပရိတ္တာရမ္မဏမည်၏ဟု သိစေသည်။

(စ)ဖြင့် ဝိပုလဖြစ်သော ကသိုဏ်းကို ခွါကြောင်းဖြစ်သော ကောင်းကင်ပညတ်၌ အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော စျာန်သည် အပ္ပမာဏာရမ္မဏမည်၏ဟု သိစေသည်။

(၇)

(က) ဝုတ္တနယေနေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဝုတ္တနယသည်· ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အဝုတ္တနယသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သဒိသနယသည် အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၈+၉)

ပဋိပဒါ–အရ "အနန္တော အာကာသော"စသည်ဖြင့် စီးဖြန်းသည်မှစ၍ ဥပစာရဘာဝနာပေါ်လာ သည့်တိုင်အောင် ကြားကာလ၌ဖြစ်သော ပရိကမ္မဘာဝနာ ကာမာဝစရသမာဓိများကို ယူ၍–

✔ ထို...သည် ဒုက္ခပဋိပဒတ္ထ။

✔ ကောင်းကင်ပညတ်အာရုံသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဥပစာရဘာဝနာ, အာဒိကမ္မိက အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်သည်

✔ စတုစတ္တသမ္ပတ္တိ, တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ခြင်းစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ္တိသုခ, အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံသို့ ရောက်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

နိကန္တိ–အရ လောဘကို ယူ၍ လက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်။

(၁၀)

(င) ပရိတ္တကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသေ + ပဝတ္တံ ဈာနံ–၌

✔ ပရိတ္တ–မာကာသေ–အရ ပရိတ္တဖြစ်သောကသိုဏ်းကို ခွါကြောင်းဖြစ်သောကောင်းကင်ပညတ်သည်– ပဝတ္တံ ဈာနံ–အရ အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်အား အာရမ္မဏ–ပြု။(ပြိုင်=မရှိ)

==========

ဝါကျဥယျာဉ်(၂၆၂)

(က) ဝိညာဏဉ္စာယတနသညာသဟဂတန္တိ ဧတ္ထ ပန "အနန္တ"န္တိ မနသိကာတဗ္ဗဝသေန နာဿ အန္တောတိ အနန္တံ။

(ခ) အနန္တမေဝ အာနဉ္စံ။

(ဂ) ဝိညာဏံ အာနဉ္စံ "ဝိညာဏာနဉ္စ"န္တိ အဝတ္ဝာ "ဝိညာဏဉ္စ"န္တိ ဝုတ္တံ။

(ဃ) အယဉှေတ္ထ ရုဠှီသဒ္ဒေါ ။

(င) တဒေဝ ဝိညာဏဉ္စံ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ဣမာယ သညာယ အာယတနန္တိ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ။

(စ) တသ္မိံ ဝိညာဏဉ္စာယတနေ ပဝတ္တာယ သညာယ သဟဂတန္တိ ဝိညာဏဉ္စာယတနသညာသဟဂတံ။

(ဆ) အာကာသေ ပဝတ္တဝိညာဏာရမ္မဏဿ ဈာနဿေတံ အဓိဝစနံ။

ဋ္ဌ။ ၂၅၀။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၁၇။ ဘာသာဋီကာ၊ ၃။ ၉၄။

(၁)

(ဃ) ဟိ–မှန်။ ဧတ္ထ–ဤဝိညာဏဉ္စဟူသောပုဒ်၏ အတ္ထ၌။ (ပြည်) ဧတ္ထ–ဤဝိညာဏဉ္စာယတနသညာသဟဂတံဟူသောပါဠိ၌။(ဘာသာဋီ) အယံ–ဤဝိညာဏဉ္စဟူသောသဒ္ဒါသည်။ ရုဠှီသဒ္ဒေါ–အထင်ရုဠှီသဒ္ဒါတည်း၊၊

(၂)

(ဃ) ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဝိညာဏံ အာနဉ္စံ ဝိညာဏဉ္စံ–ဟု ဝစနတ္ထပြ၍၊ "ဝိညာဏာနဉ္စံ"ဟု မဆိုမူ၍၊ "ဝိညာဏဉ္စံ"ဟု ဆိုအပ်သောဟု ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ပင်–သော်လည်း ဝိညာဏပုဒ်နှင့် အာနဉ္စပုဒ်တို့ သမာသ်တွဲစပ်ထားသည်ဖြစ်၍ "ဝိညာဏာနဉ္စ"ဟူ၍သာ ရှိသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ (တစ်နည်း) ထိုသို့သာ ...သော် ဝိညာဏံ + အာနဉ္စံ–ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့် ဝိညာဏဉ္စံဟူသော နိပ္ဖန္နပုဒ်သည် သဒ္ဒါအားဖြင့် ဆန့်ကျင်နေသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဖွင့်ဆိုသင့်။ ဆရာ့စကားကို မြဲခိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ... (ဃ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(က) (ခ) (ဂ) တို့နှင့် (င)(စ)တို့ကား ရှေးနောက်ထောက်ဆ ပဏ္ဏ + ပဏ္ဏတ္တိရချည်းသာ။

(ဆ) ဝစနတ္ထမှတပါး အရေကောက်အဘိဓေယျတ္ထပြ ပဏ္ဏတ္တိရ။ အဇ္ဈာပိတ–ပယ်။

(တစ်နည်း) ဝိညာဏဥ္စာယတနသည်ညာသဟဂတ်အရ ဈာန်သာမည, အဘိညာဉ်သာမညကို မယူရ၊ ကောင်းကင်၌ ဖြစ်သော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်လျှင်အာရုံရှိသောဈာန်ကို ယူရမည်ဟု ပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတ–ပယ်။

(၄)

* ကာရဏံ အနပေက္ခိတွာ ဣစ္ဆာမတ္တေန ရုဟိယတိ ဝေါဟရီယတိ သညီဒဗ္ဗေဝါ ဥပစာရိယတီတိ ရုဠှီ။ (မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၄၆၀။)

(တစ်နည်း) ဒဗ္ဗံ ရုဟတိ အနုဂစ္ဆတီတိ ရုဠှီ။ (သဒ္ဒါကြီးပုဒ်စစ်ကျယ်။၄၅၄။)

* သပ္ပတိ သောတဝိညာဏာရမ္မဏဘာဝံ ဂစ္ဆတီတိ သဒ္ဒေါ။

* ရုဠှီ စ + သာ + သဒ္ဒေါ စာတိ ရုဠှီသဒ္ဒေါ။

✔ –သည်ငှင်း၊ တက်ရောက်တတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်၏+သဒ္ဒါနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောဒစပ်–ငှင်း ဗျု–နိ။

✔ ရုဠှီသဒ္ဒါတို့၏... စာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) အမတိ ဂစ္ဆတီတိ အန္တော။ (အမ+တ။ ရောက်ခြင်း။)

(ဆ) ပဝတ္တံ + ဝိညာဏံ ပဝတ္တဝိညာဏံ။ တံ + အာရမ္မဏံ + ဧတဿာတိ ပဝတ္တဝိညာဏာရမ္မဏံ။

(ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟူသော အာရုံ၏ + ဝိညာဏဥ္စာယတန ဈာန်စိတ်နှင့် အာရုံ + အာရမ္မဏိကစပ်)

(၅)

ရုဠှီ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ နဒါဒီ၊ ဤ–ကာရန္တ။ (ရုဟ+တိ။ (တစ်နည်း) ရုဟ+တ+ဤ။)

(၆)

(က) နာဿ အန္တော–ဖြင့် နတ္ထိ + အန္တော + အဿာတိ အနန္တံ–ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိ–ပြု–ငှင်း၊ န+အန္တ–ဟု ဆိုလိုလျက် န–ကို အန်–ပြု၍ အနန္တံဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငှင်း သိစေသည်။

အနန္တန္တိ မနသိကာတဗ္ဗဝသေန–ဖြင့် ...ဘာဝတ္ထ သိစေသည်။

(ခ) အနန္တမေဝ–ဖြင့် အာနဉ္စံ၌ (အနန္တ–ပုဒ်+ဏျ–ပစ္စည်း) ဏျ–ပစ္စည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်–ငှင်း၊ အနန္တမေဝ အာနဉ္စံ–ဟု ပြု–ငှင်း၊ အာနန္တျ–ဟု ဆိုလိုလျက် တျ–ကို စ–ပြု၊ န–ကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြု၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဉ–ပြု၍ အာနဉ္စံ–ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငှင်း သိစေသည်။

(ဂ) ဝိညာဏံ အာနဉ္စံ–ဖြင့် ဝိညာဏဉ္စံပုဒ်ကို ဝိညာဏံ + အာနဉ္စံ ဝိညာဏဉ္စံ–ဟု ဝိသေသန ပရနိပါတကမ္မဓာရယ်–ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေသည်။

"ဝိညာဏာနဉ္စ"န္တိ အဝတွာ "ဝိညာဏဥ္စ"န္တိ ဝုတ္တံ–ဖြင့် "ဝိညာဏာနဉ္စ"ဟု ဆိုသင့်သော်လည်း ယင်းသို့ မဆိုမူ၍၊ ရုဠှီသဒ္ဒါအားဖြင့် "ဝိညာဏဥ္စ"ဟု ဆိုထားသည်၏ အဖြစ်ကို သိစေသည်။

(င) ဝိညာဏဥ္စံ အာယတနံ–ဖြင့် ဝိညာဏဥ္စာယတနပုဒ်ကို ကမ္မဓာရယ်...ပြု ...သိစေ။

အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန–ဖြင့် ဝိညာဏဥ္စာယတန၌ အာယတနသဒ္ဒါသည် အဓိဋ္ဌာန=တည်ရာဟူသော အနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။

ဈာနဿ–ဖြင့် အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန၌ တည်ရာဟူသည် ဒုတိယာရုပ္ပဈာန၏ တည်ရာပင် တည်းဟု သိစေသည်။

တဒေဝ–ဖြင့် ဝိညာဏဥ္စာယတန၌ ဝိညာဏဥ္စအရ ထိုအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ကိုပင် (ဝါ) ထို အနန္တဟု နှလုံးသွင်းအပ်သော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ကိုပင် ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(စ)ဖြင့် ဝိညာဏဥ္စာယတနေ + ပဝတ္တာ + သညာ ဝိညာဏဥ္စာယတနသညာ။ ဝိညာဏဥ္စာယတနသညာယ + သဟဂတံ ဝိညာဏဥ္စာယတနသညာသဟဂတံ–ဟု ပြု– သိစေသည်။

(ဆ)ဖြင့် –သရုပ်ကြား အဘိဓေယျတ္ထ– သိစေသည်။

(၇)

(ခ) အနန္တမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

✔ အပိုင်းအခြားမရှိသော ပထမာရုပ္ပဝိညာဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပထမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏ အပိုင်းအခြားမရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(တစ်နည်း) အာနဉ္စံ–၌ ဏျ–ပစ္စည်း၏ သုဒ္ဓတ္ထတဒ္ဓိတ်အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(င) တဒေဝ ဝိညာဏဉ္စံ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ထိုအပိုင်းအခြားမရှိသော ပထမာရုပ္ပဝိညာဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပညတ်ကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(၈)

(ဂ) ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်တော် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ။

(ဆ) ဈာနဿ–အရ ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်ကို ယူ၍ထုတ်။

(၉)

(က) အနန္တန္တိ မနသိကာတဗ္ဗဝသေန–၌ အဓိပ္ပါယ်

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်က "ဝိညာဏ် အနန္တံ, ဝိညာဏ် အနန္တံ"ဟု နှလုံးသွင်းထိုက်သည်ကို "အနန္တန္တိ မနသိကာတဗ္ဗဝသေန"ဟု ဆိုသည်။ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ "အနန္တ"ဟု နှလုံးသွင်းခြင်းကို နှလုံးသွင်းအပ်သော ဝိညာဏအပေါ်၌ တင်စား၍ ပထမာရုပ္ပဝိညာဏ်ကိုလည်း "အနန္တ"ဟု ခေါ်ရသည်။(ဘာသာဋီ၊၃။၉၄။)

(၁၀)

(စ) ဝိညာဏဥ္စာယတနေ + ပဝတ္တာယ သညာယ–၌–

✔ ဝိညာဏဥ္စာယတနေ–အရ ပထမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟူသော တည်ရာအာရုံပစ္စည်းတရားသည်– ပဝတ္တာယ သညာယ–အရ ဒုတိယာရုပ္ပဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သောသညာအား အာရမ္မဏ–ပြု။(ဖြိုင်=မရှိ)

==========

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၆၃)

(က) အာကိဉ္စညာယတနသညာသဟဂတန္တိ ဧတ္ထ ပန နာဿ ကိဉ္စနန္တိ အကိဉ္စနံ၊

(ခ) အန္တမသော ဘင်္ဂမတ္တမ္ပိ အဿ အဝသိဋ္ဌံ နတ္ထီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

(ဂ) အကိဉ္စနဿ ဘာဝေါ အာကိဉ္စညံ၊

(ဃ) အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏာပဂမဿေတံ အဓိဝစနံ။

(င) တံ အာကိဉ္စညံ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ဈာနဿ သညာယ အာယတနန္တိ အာကိဉ္စညာယတနံ။

(စ) တသ္မိံ အာကိဉ္စညာယတနေ ပဝတ္တာယ သညာယ သဟဂတန္တိ အာကိဉ္စညာယတနသညာသဟဂတံ။

(ဆ) အာကာသေ ပဝတ္တိတဝိညာဏာပဂမာရမ္မဏဿ ဈာနဿေတံ အဓိဝစနံ။

ဋ္ဌ။ ၂၅၁။ မြည်သျှ၊ ၂။ ၄၁၈။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၉၆။

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ) ဌပနာသောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှ အကြွင်းမရှိသောကြောင့် ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်သည် အကိဥ္စနမည်သော့ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဆရာစကားသည် ဝဏ်တ္တမျှသာဖြစ်၍ ဥဇုကတ္တအဓိပ္ပါယ်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှ အကြွင်းမရှိပုံ ဥဇုကတ္တအဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ –ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(၃)

(ခ)၌ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ–ထားရခြင်း

ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်အား စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှ အကြွင်းမရှိဟူသည် အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့် ဘင်အနိုက်အတန့်၌သော်မျှလည်း အကြွင်းမရှိဟု အကိဥ္စနံပုဒ်၏ ဥဇုကတ္တ, ပိဏ္ဍတ္တအဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (ခ)၌ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ–ထားသည်။

(၄)

(ခ) အန္တေ + ဓာတော အန္တိမော။ (တေန အန္တမသော)

✔ အန္တ–ပုဒ်+ဣမ–သည်ငင်း၊ အဆုံး၏ + ဖြစ်သောအဖို့နှင့် (ဝါ) ဘင်ခဏနှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ နိဿယ+နိဿိတစပ်–ငင်း ဗျု–နီ။

✔ အဆုံးဖြစ်သော အဖို့သည် (ဝါ) ဘင်ခဏသည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ဘဥ္ဇနံ ဘင်္ဂေါ။ (ဘဉ္ဇ+ဏ။ ဖျက်ဆီးခြင်း။)

* အဝသိဿတီတိ အဝသိဋ္ဌံ။ (အဝ, သိသ+တ။ ကြွင်းကျန်ခြင်း။)

(၅)

အန္တမသော–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ အန္တ+ဣမ။ သော–ကား နာ–ဝိဘတ်၏ ကာရိယတည်း။ (ကစ္စာယနနာမဟာဋီကာ၊ ၁။၃၂၅။)

(၆)

(က)(ဂ) (စ)တို့ကား ဝစနတ္ထအဘိဓာနတ္ထပြ။ (ဖော်မြ)

(ဃ) (ဆ)တို့ကား အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထပြ။ (ဖော်မြ)

(၇)

(ခ) ဘင်္ဂမတ္တမ္ပိ–၌ ပိ–ကား ဂရဟတ္ထ။

ယင်း ပိ–သဒ္ဒါဖြင့် ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏ ဘင်အနိုက်အတန့်မျှ(၌)ပင် ဖြစ်သော်လည်း အကြွင်း မရှိဟု ဆိုသဖြင့် ဥပါဒ်အနိုက်အတန့်, ဋ္ဌီအနိုက်အတန့်၌ကား ဆိုဖွယ်ရာမရှိ၊ သာ၍ပင် အကြွင်းမရှိ တော့သည်သာဟု သမ္ဘာဝနာ–မူသည်။

ဘင်္ဂမတ္တမ္ပိ–၌ မတ္တ–ကား ဝိသေသနိဝတ္တိအနက်ဟောတည်း။

✔ ယင်း မတ္တ–သဒ္ဒါ၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ–ကား ဘင်ခဏတည်း။

နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ–ကား ဥပါဒ်ခဏ, ဋ္ဌီခဏတည်း။

အနညာတတ္ထ–ကား ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်တည်း။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

အာကိဉ္စညာယတနသညာသဟဂတံ–အရ အာကိဉ္စညာယတနစျာန်ကို ယူ၍–

- ✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။
- ✔ ဥပစာရဘာဝနာ, ကာမာဝစရသမာဓိသည်၎င်း၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်နှင့် အာရုံကို လွန်မြောက်ခြင်းသည်၎င်း ဒီပကတ္ထ။
- ✔ အာကိဉ္စညာယတနစျာနသမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္ထ။
- ✔ အဓိကာရဆန္ဒစသည်သည်၎င်း၊ အောက်အောက်စျာန်တို့သည်၎င်း၊ ပရိကမ္မဘာဝနာသည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။
- ✔ အာကိဉ္စညာယတနဘုံသို့ ရောက်ရခြင်း, အထက်ထက်စျာန်ကို ရခြင်းစသော အကျိုးတရား အဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

"အဓိပ္ပါယ်"

သဘာဝဓမ္မ၏ ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်ဟု အခိုက်အတန့်သုံးမျိုးရှိရာဝယ် "အနည်းငယ်ကျန်သေး၏" ဟု ဆိုလျှင်၊ နောက်ဆုံးဘင်အခိုက်သာ ဖြစ်စရာရှိ၏။ ထို့ကြောင့် "ဘင်္ဂမတ္တမ္ပိ အဝသိဋ္ဌံ နတ္ထိ"ဟု ဆိုသည်။ (ဘာသာဋီ)

♦ သဘာဝဓမ္မဿ အပ္ပါဝသေသတာနာမ ဘင်္ဂေါဧဝ သိယာတိ အာဟ "ဘင်္ဂမတ္တမ္ပိ အဝသိဋ္ဌံ နတ္ထီ"တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ၊၁။၄၀၃။)

(၁၀)

(စ) အာကိဉ္စညာယတနေ + ပဝတ္တာယ သညာယ–၌

- ✔ အာကိဉ္စညာယတနေ–အရ ပထမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်းတည်းဟူသော နတ္ထိဘာဝပညတ်သည်–
- ✔ ပဝတ္တာယ သညာယ–အရ အာကိဉ္စညာယတနစျာန်နှင့် ယှဉ်သောသညာကား အာရမ္မဏ–ပြု၏(ပြိုင်=မရှိ)

=========

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၆၄)

(က) ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ ဩဠာရိကာယ သညာယ အဘာဝတော, သုခုမာယ စ ဘာဝတော နေဝဿ သသမ္ပယုတ္တဓမ္မဿ ဈာနဿ သညာ နာသညာတိ နေဝသညာနာသညံ၊ နေဝသညာနာသညဉ္စ တံ မနာယတနဓမ္မာယတနပရိယာပန္နတ္တာ အာယတနဉ္စာတိ နေဝသညာနာသညာယတနံ။

(ခ) အထ ဝါ ယာယမေတ္ထ သညာ၊ သာ ပဋုသညာကိစ္စံ ကာတုံ အသမတ္ထတာယ နေဝသညာ၊ သင်္ခါရာဝသေသသုခုမဘာဝေန ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ နာသညာတိ နေဝသညာနာသညာ၊ နေဝသညာနာသညာ စ သာ သေသဓမ္မာနံ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာယတနဉ္စာတိ နေဝသညာနာသညာယတနံ။

ဋ္ဌ။ ၂၅၂။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၂၆။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၀၁။ ကျော်စံဂဏ္ဍိ။ ၃၆၉။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၅၅။

(၁)

(က) ပန–အဓိပ္ပေတတ္ထမှတပါး ဝစနတ္ထကား။ ဧတ္ထ(နေဝသညာနာသညာဝစနေ)–၌။ ဝစနတ္ထော–ကို။ (ဧဝံ။ ဝေဒိတဗ္ဗော။) ဟောဋ္ဌိမချောနေသူ ဝိယ–သို့ ။ (ထည့်) ဩဠာရိကာယ–သော။ (ပ)

(ခ) အထ ဝါ–ကား။ ဧတ္ထ စတုတ္ထာရုပ္ပေ–၌။

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ)သို့ ပါဠိပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် နေဝ + သညာ နေဝသညာ၊ န + အသညာ နာသညာ၊ နေဝသညာ + နာသညာ + ယဿ ဈာနဿာတိ နေဝသညာနာသညံ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ နေဝသညာနာသညံအရ စတုတ္ထာရုပ္ပဈာန်ကို ယူရမည်၊ အပေါင်းပုဒ်ကို နေဝသညာနာသညဉ္စ + တံ + အာယတနဉ္စာတိ နေဝသညာနာသညာယတနံ–ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် နေဝသညာနာသညာယတနံပုဒ်၌ ဤဆိုခဲ့ပြီး အစိတ်အပေါင်းဝစနတ္ထသာ ဖြစ်သင့်၏၊ နေဝသညာနာသညံအရ ဈာန်ကိုသာ ယူအပ်, ယူသင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်မှတပါး တခြားဖြစ်သင့်သော ဝစနတ္ထနှင့် အရကောက်, အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ –အဗျာပိတ–၏။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (ဤကား ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဌိ။ ဘာသာဋီကာအလို ကျမ်းတက်ပုံတည်း)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် နေဝါဿ သညာတိ နေဝသညံ၊ နာဿ သညာတိ အသညံ၊ န + အသညံ နာသညံ၊ နေဝသညဉ္စ + တံ + နာသညဉ္စာတိ နေဝသညာနာသညံ၊ နေဝသညာနာသညဉ္စ + တံ + အာယတနဉ္စာတိ နေဝသညာနာသညာယတနံ–ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် နေဝသညာနာသညာယတနံ၌ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီး အစိတ်+ အပေါင်း ဝစနတ္ထသာ ဖြစ်သင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏–စသည်တက်။ (ဤကား မင်းခင်းဂဏ္ဌိနှင့် ပြည်နိသျတို့အလို ကျမ်းတက်ပုံတည်း)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် နေဝသညာနာသညာယတနံ၌ နေဝသညာဝယ် နေဝကား အဘာဝတ္ထဝါစက၊ နာသညာဝယ် န–ကား အညတ္ထဝါစက၊ အာယတနသဒ္ဒါကား မနာယတန ဓမ္မာယတနဝါစကတည်းဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့...သော် နေဝသညာနာသညာယတနံ၌ နေဝ, န, အ, အာယတနသဒ္ဒါတို့သည် ဆိုခဲ့ပြီး အနက်တို့ကိုသာ ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏စသည်ဖြင့် တက်။

(၃)

(ခ)ဝါကျ အထ ဝါ–သဒ္ဒါထားရပုံကို ကျမ်းတက်နှင့် အာဘော်သံဝဏ္ဏနာတို့ကို ရှု၍ဖြေ။

(၄)

(ခ) ပဋ္ဌတိ တိက္ခဘာဝံ ဂစ္ဆတီတိ ပဋ္ဌု။ (ပဋ္ဌ+ဥ။)(သုစိ)

* ပဋ္ဌု + သညာ ပဋ္ဌုသညာ။ (ကမ္မဓာရယ်) ပဋ္ဌုသညာယ + ကိစ္စံ ပဋ္ဌုသညာကိစ္စံ။

✔ ...ပုဒ်သည်ရင်း၊ ထင်ရှားသောသညာ၏ + ကိစ္စနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်–ငင်း ဗျု–နိ။

✔ ထင်ရှားသောသညာကိစ္စတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဝုစ္စတိ အနေနာတိ ဝစနံ။ အရီယတိ ဉာယတီတိ အတ္ထော။

* ဝစနဿ + အတ္ထော ဝစနတ္ထော။

* ဥဋ္ဌာရေ + နိယုတ္တာ ဩဠာရိကာ။ (သညာ)

* သုခယတီတိ သုခုမာ။ (သုခ+ဥမ။ ချမ်းသာခြင်းကို ပြုခြင်း။)

* သဟ + သမ္ပယုတ္တဓမ္မေန + ယံ ဝတ္တတီတိ သသမ္ပယုတ္တဓမ္မံ။ (ဈာန်)

(သမ္ပယုတ်တရားနှင့် တကွဖြစ်ခြင်း သဟာဝတ္တနသောဂုဏ်၏ + စတုတ္ထာရုပ္ပဈာန်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။)

(တစ်နည်း) သံပိဏ္ဍိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ အဿ ဈာနဿ, အသို့ ဝါ ဈာနေတိ သသမ္ပယုတ္တဓမ္မံ။ (ဈာန်)

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(က) ဩဠာရိကာယ သညာယ အဘာဝတော–ဖြင့် နေဝသညာ၌ နေဝသဒ္ဒါ၏ အဘာဝ အနက်ဟော–ငင်း၊ သညာအရ ဩဠာရိကသညာကိုယူ–ငင်း၊ နေဝ + သညာ နေဝသညာ–ဟု မိဿကတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္တပြု–ငင်း၊ ရုန်းရင်းသောသညာမရှိခြင်းကြောင့် နေဝသညာမည်သည်၏အဖြစ်ကိုငင်း သိစေ။

သုခုမာယ စ (သညာယ) ဘာဝတော–ဖြင့် နာသညာ၌ (န–ပုဒ် + အသည–ပုဒ်၊) န–သဒ္ဒါ အညအနက်ဟော...ငင်း၊ အသညာ၌ အ–၏ ပဋိသေဓအနက်ဟော...ငင်း၊ န + အသညာ နာသညာ–ဟု မိဿကတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္တပြု–ငင်း၊ နာသညာ၌ သညာအရ သိမ်မွေ့သောသညာကို ယူ–ငင်း၊ သိမ်မွေ့သော သညာရှိခြင်းကြောင့် နာသညာမည်သည်၏ အဖြစ်ကိုငင်း သိစေသည်။

နေဝဿ သသမ္ပယုတ္တဓမ္မဿ ဈာနဿ သညာ နာသညန္တိ–ဖြင့် နေဝသညာ + နာသညာ + အဿ ဈာနဿာတိ နေဝသညာနာသည်–ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္တပြု၍ နေဝသညာနာသည်–အရ သမ္ပယုတ်တရားနှင့် တကွဖြစ်သော စတုတ္ထာရုပ္ပဈာန်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဤကား ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဌိနှင့် ဘာသာဋီကာတို့အလို အာဘော်သံဝဏ္ဏနာတည်း)

(တစ်နည်း) (က) နေဝဿ သသမ္ပယုတ္တဓမ္မဿ ဈာနဿ သညာ နာသညန္တိ–ဖြင့် နေဝသညာနာသညာယတနံ၌ နေဝသည်ပုဒ်ကို နေဝ + အဿ + သညာတိ နေဝသည်–ဟု စတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိ–ပြု၍ နေဝသည်အရ ဈာန်ကိုယူ–ငင်း၊ နာသည်ပုဒ်ကို န + အဿ + သညာတိ အသည်၊ န + အသည် နာသည်–ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိအတွင်းငုတ်သော မိဿကတပ္ပုရိသ် ဝစနတ္တပြု၍ နာသည်အရ ဈာန်ကို ယူ–ငင်း၊ နေဝသညာနာသည်ပုဒ်ကို နေဝသည္ဉ + တံ + နာသည္ဉာတိ နေဝသညာနာသည်–ဟု ကမ္မဓာရယ်–ပြု၍ နေဝသညာနာသည်အရလည်း သမ္ပယုတ်တရားနှင့်တကွဖြစ်သော ဈာန်ကိုပင် ယူ–ငင်း သိစေ။

ဩဠာရိကာယ သညာယ အဘာဝတော–ဖြင့် နေဝသညာ၌ နေဝသဒ္ဒါ၏ အဘာဝအနက်ဟော...ငင်း၊ သညာအရ ဩဠာရိကသညာကို ယူ...ငင်း၊ ရုန်းရင်းသော သညာမရှိခြင်းကြောင့် နေဝသညာမည်သည်၏ အဖြစ်ကိုငင်း သိစေသည်။

သုခုမာယ စ (သညာယ) အဘာဝတော–ဖြင့် နာသည်၌ (န–ပုဒ်+အသည–ပုဒ်) န၏ အညအနက်ဟော...ငင်း၊ အ–၏ အဘာဝအနက်ဟော...ငင်း၊ သိမ်မွေ့သောသညာမရှိသည် မဟုတ်သောကြောင့် (သိမ်မွေ့သောသညာရှိခြင်းကြောင့်) နာသည်မည်သည်၏ အဖြစ်ကိုငင်း သိစေသည်။ (ဤဒုတိယနည်းကား မင်းစင်ဂဏ္ဌိနှင့် ပြည်နိသျတို့အလိုတည်း)

နေဝသညာနာသည္ဉ တံ အာယတနဥ္စာတိ–ဖြင့် ဖော်မြီ။

မနာယတနဓမ္မာယတနပရိယာပန္နတ္တာ–ဖြင့် နေဝသညာနာသညာယတနံ၌ အာယတနသဒ္ဒါ၏ မနာယတနဓမ္မာယတနအနက်ဟော... ငင်း၊ မနာယတနဓမ္မာယတန၌ အကျုံးဝင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဈာန်သည် အာယတနမည်သည်၏ အဖြစ်ကိုငင်း သိစေသည်။

(ခ) ယာယ မေတ္တ သညာ၊ သာ ပဋုသညာ ကိစ္စံ ကာတုံ အသမတ္ထတာယ နေဝသညာ–ဖြင့် နေဝသညာနာသညာယတနံ၌ နေဝသညာကို နေဝ+သညာ နေဝသညာ–ဟု မိဿကတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္တပြု၍ နေဝသညာအရ စတုတ္ထာရုပ္ပဈာန်၌ရှိသော သညာကို ယူရမည်ကိုငင်း၊ ထင်ရှားသော သညာကိစ္စကို ပြုခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် နေဝသညာ[illegible]ည်သည်၏ အဖြစ်ကိုငင်း၊ နေဝသညာ၌ နေဝသဒ္ဒါ၏ အညအနက်ဟော... (ပြည်သျ၊ ဘာဋီ) (တစ်နည်း) အဘာဝအနက်ဟော... (ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဌိ)ငင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

ယာယ မေတ္တ သညာ၊ သာ သဇ်ဳာရာဝသေသသုခုမဘာဝေန ဝိဒ္ဓမာနတ္တာ နာသညာ–ဖြင့် နေဝသညာနာသညာယတနံ၌ နာသညာပုဒ်ကို န + သညာ အသညာ၊ န + အသညာ နာသညာ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ နာသညာအရ စတုတ္ထာရုပ္ပဈာန်၌ရှိသော သညာကို ယူရမည်ကိုင်း၊ နာသညာ၌ န–သဒ္ဒါ၏ အညအနက်ဟော… (ပြည်သျှ၊ ဘာဋီ) (တစ်နည်း) အဘာဝအနက်ဟော.. (ကျော်အောင်စံထား ဂဏ္ဌိ)ငင်း၊ ရှန်းရင်းသောသင်္ခါရတို့မှကြွင်းကျန်သော သိမ်မွေ့သောသင်္ခါရ၏ အဖြစ်ဖြင့် ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် နာသညာမည်သည်၏ အဖြစ်ကိုင်း သိစေသည်။

ယာယ မေတ္တ သညာ (ပ) နာသညာတိ နေဝသညာနာသညာ–ဟူသော အပေါင်းသံဝဏ္ဏနာဖြင့် နေဝသညာ စ + သာ + နာသညာ စာတိ နေဝသညာနာသညာ–ဟု ကမ္မဓာရယ်ပြု၍ နေဝသညာ နာသညာအရ စတုတ္ထာရုပ္ပဈာန်၌ရှိသော သညာကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

နေဝသညာနာသညာ စ သာ အာယတနဉ္စာတိ–ဖြင့် သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ–သိစေသည်။

သေသဓမ္မာနံ အဓိဋ္ဌာနတ္တာ–ဖြင့် နေဝသညာနာသညာယတနံ၌ အာယတနသဒ္ဒါ အဓိဋ္ဌာန အနက်ဟော…ငင်း၊ စတုတ္ထာရုပ္ပဈာန်၌ရှိသော သညာသည် ကြွင်းသော ဖဿစသောတရားတို့၏ (နိဿယစသော ပစ္စည်း၏အဖြစ်ဖြင့်) တည်ရာဟူသော အနက်ကြောင့် အာယတနမည်သည်၏ အဖြစ်ကိုင်း သိစေသည်။

(၇)

(က)အလို နေဝသညာ၌ နေဝ–ကား အဘာဝတ္ထ။ နာသညာ (န + အသညာ)၌ န–ကား အညတ္ထ။
(ခ)အလို နေဝ–သည်ငင်း, န–သည်ငင်း, အ–သည်ငင်း အဘာဝတ္ထချည်းတည်း။ (ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၃၆၉။)
(တစ်နည်း) (က) အလို နေဝသညာ–၌ နေဝ(န)–ကား အဘာဝတ္ထ။ နာသညာ၌ န–ကား အညတ္ထ။ အ–ကား ပဋိသေဓတ္ထ။
(ခ)အလို နေဝ, န–တို့ကား အညတ္ထချည်းတည်း။(ဘာသာဋီ၊၃။၁၀၂။)
(တစ်နည်း) (က) အလို နေဝသညာ၌ နေဝ–ကား အဘာဝတ္ထ။ နာသညာ–၌ န–ကား အညတ္ထ။ အ–ကား အဘာဝတ္ထ။
(ခ) အလို နေဝ, န, အ–တို့ကား အညတ္ထ–နှင်နှင်တည်း။(ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၂၇၊ ၄၂၈။)

♦ နေဝသညာတိဧတ္ထ န–ကာရော အဘာဝတ္ထော၊ နာသညန္တိဧတ္ထ န–ကာရော အညတ္ထော၊အ–ကာရော အဘာဝတ္ထော။
♦ ဒုတိယေ အတ္ထဝိကပ္ပေ နေဝသညာတိဧတ္ထ န–ကာရော အညတ္ထော၊ တထာ နာသညာတိ ဧတ္ထ န–ကာရော, အ–ကာရော စ အညတ္ထော ဓဝါတိ။ (မိသုဋီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀၆။)

(၈)

(က) ဈာနဿ–အရ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ကို ယူ၍–

- ✔ ထို…သည် ဒဿနတ္ထ။
- ✔ ဥပစာရဘာဝနာ, ကာမာဝစရသမာဓိသည်ငင်း၊ အာကိဉ္စညာယတနဈာန်နှင့် အာရုံကို လွှန်မြောက်ခြင်းသည်ငင်း ဒီပကတ္ထ။
- ✔ နေဝသညာနာသညာယတနဈာနသမာပတ္တိသုခသည် ပကာသနတ္ထ။
- ✔ အဓိကာရဆန္ဒ–စသည်သည်ငင်း၊ အောက်အောက်ဈာန်တို့သည်ငင်း ဝိဘာဝတ္ထ။
- ✔ နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(က) ဝစနတ္ထော (ဓဝံ + ဝေဒိတဗ္ဗော)၌

- ✔ ဝစနတ္ထော–အရ (ဝါ) တဗ္ဗ–ပစ္စည်းအရ နေဝသညာနာသညာယတန၏ ဝစနတ္ထသည်–ဝိဒ–ဓာတ်အရ ပညာရှိတို့သန္တာန်၌ ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။

http://www.dhammadownload.com

သသမ္ဘယုတ္တစမ္ဘသ + ဈာနသ–၌

✔ သသမ္ဘယုတ္တစမ္ဘသ–အရ ဥပေက္ခာ, ကေဂ္ဂတာကြဲသော နေဝသညာနာသညာယတနစိတ္တုပ္ပါဒ်သည်–ဈာနသ–အရ ဥပေက္ခာ, ကေဂ္ဂတာဟူသော နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်အား သဟာ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ဘ၊ ဟော, ဓိ, ဣံ, မဂ်။(ဝိပါက်ဖြစ်အံ့– ဝိပါကထည့်၍ (၁၃)ပြိုင်)

(ဈာနသ–အရကို ပဓွည်း၊ သသမ္ဘယုတ္တစမ္ဘသ–အရကို ပဓွယုဗ္ဗန်ယူလျှင် သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ဘ၊ ဣံ, ဈာ, မဂ္ဂ။ (၉)ပြိုင်)

သေသစမ္ဘာနံ + အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန–၌

✔ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန–အရ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်စိတ်၌ ယှဉ်သော သညာသည်–သေသစမ္ဘာနံ–အရ ဖဿစသော ကြွင်းသောသမ္ဘယုတ္တစမ္ဘအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ဘ။ (၆) (ဝိပါက်ဖြစ်အံ့– ဝိပါကထည့်၍ (၇)ပြိုင်)

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၆၅)

(က) အရူပသမာပတ္တိယော ဟိ–

အာရမ္မဏာတိက္ကမတော၊ စတဿောပိ ဘဝန္တိမာ။

အင်္ဂါတိက္ကမမေတာသံ၊ န ဣစ္ဆန္တိ ဝိဘာဝိနော။

(ခ) တောသု ဟိ ရူပနိမိတ္တာတိက္ကမတော ပဌမာ, အာကာသာတိက္ကမတော ဒုတိယာ, (ပ) စတဿောပိ ဘဝန္တိမာ အရူပသမာပတ္တိယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(ဂ) အင်္ဂါတိက္ကမံ ပန တောသံ န ဣစ္ဆန္တိ ပဏ္ဍိတာ။

(ဃ) န ဟိ ရူပါဝစရသမာပတ္တီသု ဝိယ တောသု အင်္ဂါတိက္ကမော အတ္ထိ။

(င) သဗ္ဗာသုပိ ဟိ တောသု ဥပေက္ခာ, စိတ္တေကဂ္ဂတာတိ ဒွေ ဧဝ ဈာနင်္ဂါနိ ဟောန္တိ။

ဋ္ဌ။ ၂၅၄။ မူလဋီ။ ၁၀၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၃၄။ ဘာသာဋီ။ ၁၀၈။

(၁)

(က) ဟိ–ချဲ့။ (ခ) ဟိ–ချဲ့။ တောသု–ဤအရူပသမာပတ်တို့တွင်။

(ဂ) ပန–ဗျတိရိက်ကိုဆိုအံ့။ (ပြည်) ပန–ကား။ (ဘာဋီ) တောသံ–ဤအရူပသမာပတ်တို့၏။

(ဃ) ဟိ–မှန်။ (တစ်နည်း) ကသ္မာ။ တောသံ။ အင်္ဂါတိက္ကမံ။ န ဣစ္ဆန္တိ။ ဟိ(ယသ္မာ)ကြောင့်။ (ဘာသာဋီ) ရူပါဝစရသမာပတ္တီသု–တို့၌။ (အင်္ဂါတိက္ကမော–အောက်အောက်ဈာန်အင်္ဂါကို လွန်မြောက်ခြင်းသည်။ အတ္ထိ ဝိယ–သို့။ (တထာ–တူ။) တောသု–ဤအရူပသမာပတ်တို့၌။ အင်္ဂါတိက္ကမော–အောက်အောက်ဈာန်အင်္ဂါကို လွန်မြောက်ခြင်းသည်။ န အတ္ထိ။ (တသ္မာ၊ တောသံ။ အင်္ဂါတိက္ကမံ။ န ဣစ္ဆန္တိ။)

(င) ဟိ (ကသ္မာ)ကား။ (ပြည်သျှ) ဟိ–မှန်။ (ဘာသာဋီ) သဗ္ဗာသုပိ–ကုန်သော။ တောသု–ဤအာရုပ္ပသမာပတ်တို့၌။ (ပ)

(၂)

(ခ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဉ္စက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် အာရုံကို လွန်သောအားဖြင့် ဤအရူပသမာပတ်လေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကြကုန်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် မည်သည့်သမာပတ်သည် မည်သည့်အာရုံကို လွန်၏ဟု ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အကျယ်အားဖြင့် ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ခ)ဖြင့် အာရမ္မဏာတိက္ကမတော စတဿောပိ ဘဝန္တိမာ–ဟူသော ဂါထာပုဗ္ဗမ၏ အဖွင့်ကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဂါထာအပရမ၏အဖွင့်ကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ဂ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် အရူပသမာပတ်တို့၏ အင်္ဂါကိုလွန်မြောက်ခြင်းကို ပညာရှိတို့ အလိုမရှိကြကုန်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့–သော် အရူပသမာပတ်သည် ရူပသမာပတ်ကဲ့သို့ မဟဂ္ဂုတ်အဖြစ်ဖြင့် တူသည် မဟုတ်ပါလော။(ပ)ဆရာ့စကားကိုနိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိဒဋ္ဌိ–ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။––(ဃ)မိန့်။

(င) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ရူပါဝစရသမာပတ်တို့၌ (ပ) မရှိဟု ဆို၏။ ထိုသို့–သော် ရူပသမာပတ်နှင့် အရူပသမာပတ်သည် မဟဂ္ဂုတ်အဖြစ်ဖြင့် မတူထူးခြား ကွဲပြား၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား–မရောက်သင့်။ ထိုသို့...ကြောင့် မဟဂ္ဂုတ်အဖြစ်ဖြင့်တူသည်ဖြစ်ပါလျက် ရူပါဝစရသမာပတ်တို့၌ကဲ့သို့ အရူပသမာပတ်တို့၌ အင်္ဂါတိက္ကမမရှိခြင်းအကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...သော် ဖလ+ကာရဏာဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိ–၏။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

(၄)

* အတ္ထေ ဝိဘာဝေန္တိ ပကာသေန္တိ သီလေနာတိ ဝိဘာဝိနော။

✔ ဝိ, ဘူ+ဏီ–သည်ရင်း၊ အကျိုးစီးပွားတို့ကို အလေ့အားဖြင့် ထင်ရှားပြခြင်းကြိယာသည်ရင်း ဖျ–နိ။

✔ ပညာရှိတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

(၅)

အရူပသမာပတ္တိယော–ကား	သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
ဝိဘာဝိနော–ကား	ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဤ–ကာရန္တ။

(၆)

(ဂ) အင်္ဂါတိက္ကမံ ဝေတာသံ–ဖြင့် အင်္ဂါတိက္ကမမေတာသံကို အင်္ဂါတိက္ကမံ + ဧတာသံ–ဟု ပုဒ်ဖြတ်သိစေ။ ပဏ္ဍိတာ–ဖြင့် ဝိဘာဝိနောသည် ပဏ္ဍိတပုဒ်၏ ဝေဝုစ်ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေသည်။

(၇)

(င) ဒွေ ဧဝ ဈာနင်္ဂါနိ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဥပေက္ခာ, စိတ္တေကဂ္ဂတာတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဥပေက္ခာ, စိတ္တေကဂ္ဂတာထက် အလွန်, အယုတ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ခ) အာကာသေ ပဝတ္တိတဝိညာဏာတိက္ကမတော (ဧဝ) တတိယာ–၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ အာကာသေ ပဝတ္တိတဝိညာဏာတိက္ကမသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဒုတိယာရုပ္ပဝိညာဏာတိက္ကမသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၃၄။)

(က) စတဿောပိ (င) သဗ္ဗာသုပိ–တို့၌ ပိ–ကား အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ။

(၉)

(ခ) အာကာသေ ပဝတ္တိတဝိညာဏာတိက္ကမတော တတိယာ–၌–

"အာကာသေ ပဝတ္တိတဝိညာဏ"ဟူသည် ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြုသော ပထမာရုပ္ပဝိညာဏ်ပင်တည်း။ (ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၀၉။)

(၁၀)

(ခ) ရူပနိမိတ္တာတိက္ကမတော ပဉ္စမာ–၌–

✔ ရူပနိမိတ္တာတိက္ကမတော–အရ (ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော) ကသိုဏ်းရုပ်ဟု ဆိုအပ်သော ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံသည်–

ပဉ္စမာ–အရ အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ်အား ပကတူပ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။

===========

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၆၆)

(က) ဣဒါနိ ယသ္မာ သဗ္ဗာနိပေတာနိ တေဘူမကကုသလာနိ ဟီနာဒိနာ ပဘေဒေန ဝတ္တန္တိ၊ တသ္မာ တေသံ တံ ပဘေဒံ ဒဿေတုံ ပုန "ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ"တိအာဒိ အာရဒ္ဓံ။

(ခ) တတ္ထ ဟီနန္တိ လာမကံ၊

(ဂ) တံ အာယူဟနဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။

(ဃ) ဟီနုတ္တမာနံ မဇ္ဈေ ဘဝံ မဇ္ဈိမံ။ ပဓာနဘာဝံ နီတံ ပဏီတံ၊ ဥတ္တမန္တိ အတ္ထော။

(င) တာနိပိ အာယူဟနဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

(စ) ယဿ ဟိ အာယူဟနက္ခဏေ ဆန္ဒော ဝါ ဟီနော ဟောတိ ဝီရိယံ ဝါ စိတ္တံ ဝါ ဝီမံသာ ဝါ၊ တံ ဟီနံ နာမ။ ယဿ တေ ဓမ္မာ မဇ္ဈိမာ စေဝ ပဏီတာ စ၊ တံ မဇ္ဈိမဉ္စေဝ ပဏီတဉ္စ။

(ဆ) ယံ ပန ကတ္တုကာမတာသင်္ခါတံ ဆန္ဒံ ဓုရံ ဆန္ဒံ ဇေဋ္ဌကံ ဆန္ဒံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ကတွာ အာယူဟိတံ၊ တံ ဆန္ဒာဓိပတိတော အာဂတတ္တာ ဆန္ဒာဓိပတေယျံ နာမ။

ဋ္ဌ။ ၂၅၇။ ပြည်သျှ၊ ၂၊ ၄၄၀။ ဘာသာဋီကာ၊ ၃။ ၁၁၆။

(၂)

(ဂ) ဌပနာသောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာသည် (ခ)ဖြင့် ဟီနံကို လာမကံဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့-သော် ပင်ကိုယ်ပကတိ သဘောအားဖြင့်ပင် ဟီနမည်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့်-မဆိုသင့်၊ ဟီနဟူ၍ သိရခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်၏အစွမ်းဖြင့် ကုသိုလ်ကို ဟီနဟူ၍ သိအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(င) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် ဟီနကုသိုလ်ကို အာယူဟန၏အစွမ်းဖြင့် သိအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့-သော် ဟီနကုသိုလ်ကိုသာ အာယူဟန၏အစွမ်းဖြင့် သိအပ်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်-ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့-ကြောင့် အာယူဟန၏အစွမ်းဖြင့်သိအပ်သော အခြားတပါးသော ကုသိုလ် တို့ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။...အဇ္ဈာပိတ-၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။ (တာနိပိ-၌ ပိ-ကို ရှု)

(စ) ဌပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာသည် (ဂ)(င)တို့ဖြင့် ဟီန, မဇ္ဈိမ, ပဏီတကုသိုလ်တို့ကို အာယူဟန၏အစွမ်းဖြင့် သိအပ်ကုန်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့-သော် ဆရာ့စကားသည် အကျဉ်းသခေ်ပမျှသာဖြစ်၍ တေဘူမက ကုသိုလ်တို့၏ ဟီန, မဇ္ဈိမ, ပဏီတဖြစ်ပုံ(မည်ပုံ)အကျယ်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော -စသည်တက်။ (စ-ဝါကျ၌ ဟိ-ကား ဝိတ္ထာရဇောတက)

(၃)

(ဃ) ပက္ခန္တရ။ ယင်း (ဃ)၌ ဥတ္တမန္တိ အတ္ထော-ကား ဝိတ္ထာရ။

(ဆ)ကား ဟီန, မဇ္ဈိမ, ပဏီတအဖွင့်မှတပါး ဆန္ဒာဓိပတေယျပုဒ်အဖွင့်ပြ- (တစ်နည်း) တေဘူမကကုသိုလ်၏ ဟီန, မဇ္ဈိမ, ပဏီတမည်ပုံမှတပါး ဆန္ဒာဓိပတေယျမည်ပုံပြ ပက္ခန္တရ၊ အဇ္ဈာပိတ-ပယ်။

(စ)၌ ဝါ-သဒ္ဒါလဲ့လှယ်ပုံ

(စ) ဝါ-သဒ္ဒါတို့ဖြင့် တေဘူမကကုသိုလ်၏ ဟီနအမည်ရခြင်း၏ ဆန္ဒယုတ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းမှ ဝီရိယ, စိတ္တ, ဝီမံသယုတ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကို (ပ) ဝီမံသယုတ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းမှ ဆန္ဒ, ဝီရိယ, စိတ္တမည်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကို လဲလှယ်ပါသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* တိသော + ဘူမိယော တိဘူမံ။ တိဘူမေ + ဘဝံ တေဘူမကံ။
* တေဘူမကဉ္စ + တံ + ကုသလဉ္စာတိ တေဘူမကကုသလံ။ (တာနိ)

(၅)

(ဆ) အာဂတတ္တာ–၌ အာဂတ–ကား ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
ဓေဒ္ဒုက်–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(ခ) လာမက်–ဖြင့် ဟီနသည် လာမကတ္တဝါစီရုဠ္ဟီအနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။ (တစ်နည်း) ဟီနသည် လာမကပရိယာယ် ...သိစေသည်။

(ဃ) မဇ္ဈေ ဘဝံ–ဖြင့် မဇ္ဈိမံ၌ ဣမ–ပစ္စည်း ဘာဝတဒ္ဓိတ်သက်၊ မဇ္ဈေ ဘဝံ မဇ္ဈိမံ–ဟု ပြု–သိစေ။ ဟီနုတ္တမာနံ–ဖြင့် မဇ္ဈေ၌ အလယ်ဟူသည် ယုတ်သောဈာန်၊ မြတ်သောဈာန်တို့၏ အလယ်ပင်တည်း –သိစေ။

ပဓာနဘာဝံ နီတံ–ဖြင့် ပဏီတံ၌ ပ–၏ ပဓာနဘောဂုဏ်ကို ဟော–ရှင်း၊ပဓာနဘာဝံ + နီတံ ပဏီတံ–ဟုဒုတိယာတပ္ပုရိသ်–ပြု–ရှင်း၊ ပနီတံ–ဟုဆိုလိုလျက် န–ကို ဏ–ပြု၍ ပဏီတံဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုရှင်း သိစေ။

ဥတ္တမန္တိ အတ္ထော–ဖြင့် ပဏီတဟူသည် မြတ်သောတရားတည်းဟု သိစေ။ (ဝါ) ပဏီတ သည် အမြတ်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေ။ (တစ်နည်း) ပဏီတသည် ဥတ္တမ၏ ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေ။

(ဆ) ဆန္ဒာဓိပတိတော အာဂတတ္တာ–ဖြင့် ဆန္ဒာဓိပတေယျ၌ ဏေယျ–ပစ္စည်း၏ အာဂတ တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်–ရှင်း၊ ဆန္ဒာဓိပတိတော အာဂတံ ဆန္ဒာဓိပတေယျံ–ဟု ပြု–ရှင်း သိစေသည်။

ယံ ကတ္တုကမျတာသင်္ခါတံ (ပ) တံ–ဖြင့် ဆန္ဒာဓိပတေယျ၌ ဆန္ဒအရ ကတ္တုကမျတာဆန္ဒကို ယူ–ရှင်း၊ ဆန္ဒတိပတေယျအရ ဆန္ဒကို အကြီးအဦးပြု၍ အားထုတ်အပ်သောဈာန်ကို ယူ–ရှင်း သိစေသည်။

ဓုရံ, ဓေဇ္ဇုက်, ပုဗ္ဗင်္ဂမံ–တို့ကား ပရိယာယ်တည်း။ (ဘာဋီ၊ ၃။ ၁၁၇။)

(၇)

(င) အာယူဟနဝသေနေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ–စသည် ထုတ်ပုံ–

✔ အာယူဟနဝသသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ပကတိသဘာဝသသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(က) သဗ္ဗာနိပိ–၌ ပိ–ကား အဝယဝတ္ထ, သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။ (င)တာနိပိ–၌ ပိ–ကား ဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ။

(၈)

မဟာပကာရဏေ ဟီနတ္တိကေ ဝိဘတ္တာ–၌ (ဠ။၂၅၇။) ဝိဘတ္တာ–ဝယ် တ–ပစ္စည်းအရ (၂၀)သော မဟာနယ–တို့ကိုယူ၍–

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ ဝေဘာန်တတ်သော ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် ဒီပကတ္ထ။
✔ မဟာနယကို နတ်ပြဟ္မာတို့ ကြားသိရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ ပါရမီ, စာဂ, စရိယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ မဟာနယကို သိရသဖြင့် ကျင့်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်– အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(ဆ) ယံ (ကုသလံ) + အာယူဟိတံ–၌–

✔ ယံ(ကုသလံ)–အရ ၁,၂,၃–ပါးသောတေဘူမကကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာသည်
အာယူဟိတံ–အရ ၃,၂,၁–ပါးသော (ပ) အား သဟဇာတ–ပြု။

==============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၆၇)

(က) ဧဝံ ဘဝတ္တယသမ္ပတ္တိနိဗ္ဗတ္တကံ ကုသလံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ သဗ္ဗဘဝသမတိက္ကမနာယ လောကုတ္တရကုသလံ ဒဿေတုံ ပုန "ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ"တိ အာဒိ အာရဒ္ဓံ။

(ခ) တတ္ထ လောကုတ္တရန္တိ ကေနဋ္ဌေန လောကုတ္တရံ?။

(ဂ) လောကံ တရတီတိ လောကုတ္တရံ။

(ဃ) လောကံ ဥတ္တရတီတိ လောကုတ္တရံ။

(င) လောကံ သမတိက္ကမ္မ အဘိဘုယျ တိဋ္ဌတီတိ လောကုတ္တရံ။

(စ) ဈာနံ ဘာဝေတီတိ ဧကစိတ္တက္ခဏိကံ အပ္ပနာဈာနံ ဘာဝေတိ ဇနေတိ ဝဍ္ဎေတိ။

ဋ္ဌ။ ၂၅၈။ မူလဋီ။ ၁၁၁။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၅၁။ ဘာဋီ၊ ၃။ ၁၂၅။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၅၇။

(၁)

(ဂ) လောကံ–ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟုဆိုအပ်သော သင်္ခါရလောကကို။

(င) သမတိက္ကမ္မ–လွန်၍ (ဝါ)ထွက်၍။ အဘိဘုယျ–နှိပ်စက်၍ (ဝါ) လောကဉ်မယှဉ်သည်ဖြစ်၍။

♦ သမတိက္ကမ္မာတိ ဟိ နိဿရိတွာ။ အဘိဘုယျာတိ ဝိသံယုတ္တံ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ (မူလဋီကာ)

(စ) ဈာနံ ဘာဝေတီတိ–ကား။ ဧကစိတ္တက္ခဏိကံ–ရှိသော။ အပ္ပနာဈာနံ–ကို။ (ဓမ္မာနံ–တို့၏။ အညမညံ–ချင်း။ အနတိဝတ္တနာဒိသာဓိကာယ–မလွန်ခြင်းစသည်ကို ပြီးစေတတ်သော။ ပညာယ–ဖြင့်။) ဘာဝေတိ ဇနေတိ ဝဍ္ဎေတိ။ (ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၅၁။ မူလဋီ။ ၁၁၁။)

(၂+၃)

(ခ) စသည် အဝယဝတ္ထပြ– ပက္ခန္တရ (တစ်နည်း) ဝိတ္ထာရ။ (ပဉ္စကတက်မြဲ)

ထိုတွင်– (ခ)ဖြင့် အမေးပုစ္ဆာသံခေပကို ပြသည်။(ဂ)စသည်ဖြင့် ဝိဿဇ္ဇနာ ဝိတ္ထာရကို ပြသည်။

ထိုတွင်–(ဂ)(ဃ)(င)(စ)တို့ကား ပက္ခ+ပက္ခန္တရ–တို့ချည်းသာတည်း။

(၄)

(က) တိဏ္ဏံ သမူဟော တယံ။ (တိ+ဏ) ဘဝါနံ + တယံ ဘဝတ္တယံ။

* သမ္ပဇ္ဇနံ သမ္ပတ္တိ။ (သံ, ပဒ+တိ) နိဗ္ဗတ္တေတီတိ နိဗ္ဗတ္တကံ။ (နိ, ဝတ္တ+ဏွု)

* ဘဝတ္တယဿ + သမ္ပတ္တိ ဘဝတ္တယသမ္ပတ္တိ။

(တစ်နည်း) ဘဝတ္တယေ + ပဝတ္တာ + သမ္ပတ္တိ ဘဝတ္တယသမ္ပတ္တိ။

* ဘဝတ္တယသမ္ပတ္တိယာ + နိဗ္ဗတ္တကံ ဘဝတ္တယသမ္ပတ္တိနိဗ္ဗတ္တကံ။

✔ –သည်ရင်း၊ ဘဝတ္တယသမ္ပတ္တိ၏ + ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ်နှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်–ဌင်း ဗျု–နိ။

✔ တေဘူမကကုသိုလ်တို့၏ –ဓာတ်သည် (ဝါ) တေဘူမကကုသိုလ်တို့၏ ဘဝတ္တယသမ္ပတ္တိကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

အနက်။ ။ ဘဝတ္တယသမ္ပတ္တိနိဗ္ဗတ္တကံ–ဘဝသုံးပါး၏ ပြည့်စုံခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (ဝါ) ဘဝသုံးပါး၌ ဖြစ်သော စည်းစိမ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (ပြည်သျှ၊၂။၄၅၁။)

(ဝါ) ဘဝသုံးပါးအပေါင်း၌ သမ္ပတ္တိကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (ဘာသာဋီ၊၃။၁၂၅။)

ယင်းဘာသာဋီအလို– ဘဝတ္တယေ + သမ္ပတ္တိ ဘဝတ္တယသမ္ပတ္တိ။

ဘဝတ္တယသမ္ပတ္တိယာ + နိဗ္ဗတ္တကံ ဘဝတ္တယသမ္ပတ္တိနိဗ္ဗတ္တကံ–ဟု ပြု။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(စ) အပ္ပေတီတိ အပ္ပနာ။ ဈာယတိ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဈာနံ။

* အပ္ပနာ စ + သာ + ဈာနဉ္စာတိ အပ္ပနာဈာနံ။ (အပ္ပနာ၏ + ဈာန်နှင့် ဝိသေသန+သျှစပ်)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(င) သမတိက္ကမ္မ (သံ, အတိ, ကမု+တွာ)ကား ကိတ်,အဗျယ၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အ–ကာရန္တ။
အဘိဘုယျ (အဘိ, ဘူ+တွာ)ကား ကိတ်,အဗျယ၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(ဂ) လောကံ တရတိ–ဖြင့် လောကုတ္တရံ၌ လောက–သဒ္ဒါပုပဒ, ဥ–ရှေး, တရ–ဓာတ်–ငင်း၊ ဥ–၏ ဓာတွတ္တာနုဝတ္တက–ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ လောကံ တရတီတိ လောကုတ္တရံ–ဟု ကိတန္တဒုတိယာတပ္ပုရိသ်–ပြု...ငင်း၊ (တစ်နည်း) ဥတ္တရတီတိ ဥတ္တရံ၊ လောကံ + ဥတ္တရံ လောကုတ္တရံ–ဟု ပြု...ငင်း၊ လောကုတ္တရံအရ မဂ်ကို ယူရမည်ကိုငင်း၊ (ဝါ) လောကုတ္တရာဟူသည် လောကကို လွန်မြောက်ကြောင်းအကျင့်ဖြစ်သော မဂ်ပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုငင်း သိစေသည်။

♦ လောကံ တရတီတိ ဧတေန လောကသမတိက္ကမပဋိပတ္တိ မာဂ။ (မူလဋီ။ ၁၁၁။)

(ဃ) လောကံ ဥတ္တရတိ–ဖြင့် လောကုတ္တရံ၌ လောက–သဒ္ဒါပုပဒ, ဥ–ရှေး, တရ–ဓာတ်–ငင်း၊ ဥ–ဥပသာရ၏ ဓာတွတ္တဝိသေသက–ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ လောကံ ဥတ္တရတီတိ လောကုတ္တရံ–ဟု ပြု...ငင်း၊ (တစ်နည်း) ဥတ္တရတီတိ ဥတ္တရံ၊ လောကံ + ဥတ္တရံ လောကုတ္တရံ–ဟု ပြု...ငင်း၊ လောကုတ္တရံအရ ဖိုလ်ကို ယူ...ငင်း၊ (ဝါ) လောကုတ္တရာဟူသည် လောက၏ အဆုံးသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဖိုလ်တရားပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုငင်း သိစေသည်။

♦ ဥတ္တရတီတိ ဧတေန လောကသမတိက္ကမနံ ဖလေ ပတိဋ္ဌာနံ ဖလံ။ (မူလဋီ။ ၁၁၁။)

(င) လောကံ သမတိက္ကမ္မ အဘိဘုယျ တိဋ္ဌတိ–ဖြင့် လောကုတ္တရံ၌ လောက, ဥ–ရှေး, တရ–ဓာတ်–ငင်း၊ ဥ–၏ ဓာတွတ္တဝိသေသက–ငင်း၊ (တစ်နည်း) ဥ–၏ သမတိက္ကမန, အဘိဘဝန အနက်ဟော...ငင်း၊ တရ–ဓာတ်၏ ပတိဋ္ဌာနအနက်ဟော...ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ လောကံ သမတိက္ကမ္မ အဘိဘုယျ တိဋ္ဌတီတိ လောကုတ္တရံ–ဟု ကိတန္တဒုတိယာတပ္ပုရိသ်–ပြု–ငင်း၊ (တစ်နည်း) ဥတ္တရတီတိ ဥတ္တရံ၊ လောကံ + ဥတ္တရံ လောကုတ္တရံ–ဟု ပြု–ငင်း၊ လောကုတ္တရံအရ နိဗ္ဗာန်ကို ယူ...ငင်း၊ (ဝါ) လောကုတ္တရာဟူသည် နိဗ္ဗာန်ပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုငင်း သိစေသည်။

♦ သမတိက္ကမ္မာတိအာဒိနာ နိဗ္ဗာနံ။ (မူလဋီ။ ၁၁၁။)

(စ) အပ္ပနာဈာနံ–ဖြင့် ဈာနံ ဘာဝေတိ၌ ဈာန်အရ ဥပစာရဈာန်ကို မယူရ၊ အပ္ပနာဈာန်ကို ယူ–သိစေ။

ဧကစိတ္တက္ခဏိကံ–ဖြင့် မဂ်စိတ်သည် နှစ်ကြိမ်, သုံးကြိမ်စသည် မဖြစ်၊ စိတ္တက္ခဏတစ်ကြိမ်သာ ဖြစ်သည်ဟု သိစေ။

ဇနေတိ–ဖြင့် ဘာဝေတိ၌ ဘူ–ဓာတ်သည် ဇနနအနက်ဟော ...သိစေသည်။

ဝဍ္ဎေတိ–ဖြင့်ဘာဝေတိ၌ ဘူ–ဓာတ်သည် ဝဍ္ဎနအနက်ဟော ...သိစေသည်။

(၈)

(က) အာရဒ္ဓံ–၌ အာ, ရဘ–ဓာတ်အရ ဝီရိယပုဗ္ဗင်္ဂမဒေသနာဉာဏ်တော်ကို ယူ၍ထုတ်။

(၉)

(ဂ) ဝါကျ လောကုတ္တရံအရ မဂ်လေးပါးရ၏။

(ဃ) ဝါကျ လောကုတ္တရံအရ ဖိုလ်လေးပါးရ၏။

(င) ဝါကျ လောကုတ္တရံအရ နိဗ္ဗာန်ရ၏။

(တစ်နည်း) လောကုတ္တရာကုသိုလ်ကို ပြရာ၌ မဂ်ကို လိုအပ်သောကြောင့် သုံးဝိကပ်လုံး၌ မဂ်ရ၏။

♦ တိဝိဓောပိ စတ္တော့ဝို့ ချ်ါဒီသု ကောကာသို့ ယောဓေတဗ္ဗော။ မဂ္ဂေယေဝ ဝါ ဣဓ တသာ အဓိပ္ပေတတ္တာ။(မူလဋီ)

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(က) ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိအာဒိ + အာရဒ္ဓံ–၌

✔ အာ,ရဘ–ဓာတ်အရ ဝီရိယပုဗ္ဗင်္ဂမဒေသနာဉာဏ်သည်–
ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ အာဒိ–အရ, တ–ပစ္စည်းအရ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ–
စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ (၉)ပစ္စည်း။

(တစ်နည်း) တ–ပစ္စည်းအရ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ–စသော ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မာရုံပစ္စည်းတရားသည် –
အာ,ရဘ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ (ပြိုင်=အာ, ဓိ, ဥ။၃)

(ခ) အပ္ပနာဈာနံ + ဘာဝေတိ–၌

✔ ဘာဝေတိ–အရ ကာမာဝစရကုသိုလ်, ကြိယာသည်–
အပ္ပနာဈာနံ–အရ လောကုတ္တရာအပ္ပနာဈာန်အား အနန္တရ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, အာသေ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။ (၆)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၆၈)

(က) လောကတော နိယျတိ, ဝဋ္ဋတော နိယျာတီတိ နိယျာနိကံ၊

(ခ) နိယျာတိ ဝါ ဧတေနာတိ နိယျာနိကံ။

(ဂ) တံသမင်္ဂီ ဟိ ပုဂ္ဂလော ဒုက္ခံ ပရိဇာနန္တော နိယျာတိ၊ သမုဒယံ ပဇဟန္တော နိယျာတိ၊ နိရောဓံ သစ္ဆိကရောန္တော နိယျာတိ၊ မဂ္ဂံ ဘာဝေန္တော နိယျာတိ။

(ဃ) ယထာ စ ပန တေဘူမကကုသလံ ဝဋ္ဋသ္မိံ စုတိပဋိသန္ဓိယော အာစိနာတိ ဝဍ္ဎေတီတိ အာယစဂါမိ နာမ ဟောတိ၊ န တထာ ဣဒံ။

(င) ဣဒံ ပန ယထာ အပစိနန္တံ ဝိဒ္ဓံသေန္တံ ဂစ္ဆတီတိ အပစယဂါမိ။

ဋ္ဌ။ ၂၅၉။ မူလဋီ။ ၁၁၁။ ပြည်သျှ၊ ၂ ။ ၄၅၂။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၂၆။

(၁)

(က) ယံ ဈာနံ–အကြင်လောကုတ္တရာဈာန်သည်။ လောကတော–တေဘူမကဝဋ်ဒုက္ခဟူသော လောကမှ။ (ပ)

(ခ) ဧတေန–ဤလောကုတ္တရာဈာန်ဖြင့် (ဝါ) ကြောင့်။ တံသမင်္ဂီပုဂ္ဂလော–သည်။ လောကတော–မှ။ နိယျာတိ။ (ပ)

(ဂ) ဟိ–ရဲ့ (ဝါ) မှန်။

(ဃ) ပန–နိယျာနိကံ၏အဖွင့်မှတပါး အပစယဂါမိ၏ အဖွင့်ကို ဆိုအံ့။ (စ–ကား အနက်မရှိ)

(င) ပန–အထူးကို ဆိုအံ့။ (ပြည်သျှ) ပန–အဟုတ်ကား။ (ဘာသာဋီ)

(၂)

(က)ဖြင့် နိယျာနိကံပုဒ်ကို ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် ကရဏသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။ (ပက္ခန္တရ)

(ဂ)ဖြင့် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ပုံ အကျယ်ကို ပြသည်။ (ဝိတ္ထာရ)

(တစ်နည်း) (က) (ခ)ကို ယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေသည်။ (ဘာသာဋီ)

(ဃ) အပစယဂါမိပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။ (ပက္ခန္တရ)

(င) တေဘူမကကုသိုလ်ထက် လောကုတ္တရာကုသိုလ်၏ ထူးခြားပုံကို ပြ– ဝိသေသ။ (ပြည်သျှ)
(တစ်နည်း) အနွယ။ (ဘာသာဋီ)

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် တေဘူမကဝဋ်ဆင်းရဲဟူသော လောကမှ ထွက်မြောက်တတ်, ထွက်မြောက် ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် နိယျာနိကမည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့–သော် တေဘူမက ဝဋ်ဆင်းရဲဟူသော လောကမှ ထွက်မြောက်ပုံအခြင်းအရာအကျယ်ဝိတ္ထာရကို မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(င) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် တေဘူမကကုသိုလ်သည် ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ စုတိပဋိသန္ဓေတို့ကို စီတတ်, ပွားစေတတ်သောကြောင့် အာစယဂါမိမည်၏၊ လောကုတ္တရာကုသိုလ်သည်ကား ထိုသို့ မစီတတ်, မပွားစေတတ်သောကြောင့် အာစယဂါမိ မမည်ဟု ဆို၏။ ထိုသို့–သော် တေဘူမကကုသိုလ်နှင့် လောကုတ္တရာကုသိုလ်တို့သည် ကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် အတူတူပင်ဖြစ်ကြသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို–ကြောင့် ...မဆိုသင့်၊ တေဘူမကကုသိုလ်ထက် လောကုတ္တရာကုသိုလ်၏ ထူးခြားပုံကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

(၃)

(ခ) ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

နိယျာနိကံ၌ အနိယ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်မှတပါး ကရဏသာဓနအနက်ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (တစ်နည်း) နိယျာနိကံပုဒ်၏ ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထမှတပါး ကရဏသာဓနဝစနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

(က) ဝဋ္ဋတိ စေတ္ထ ကမ္မံ, တဗ္ဗိပါကော စာတိ ဝဋ္ဋံ။ (ယောဇနာ။၇၃။)

✔ ဝဋ္ဋ–ဓာတ်+အ–သည်ငှင်း၊ အကြောင်းကံ, အကျိုးဝိပါက်တို့၏ လည်၍ ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသည်ငှင်း ဗျု–နိ။

✔ တေဘူမကဝဋ်တရားတို့၏....ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) လုဇ္ဇတိ ပလုဇ္ဇတီတိ လောကော။ (လုဇ+ဏ။ ပျက်ခြင်းကြိယာ။)

(ဂ) သမဋ္ဌနံ သမဂေါ်။ သမဂေါ် + အဿ + အတ္ထီတိ သမ်ဂီ။ (သမဂ်+ဏီ။)

* တေန (ဈာနေန) + သမ်ဂီ တံသမ်ဂီ။

(လောကုတ္တရာဈာန်၏ + ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သံ+သာမိ၊ ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

* သမုဒေတိ စေတသ္မာ ဒုက္ခန္တိ သမုဒယော။ (သံ, ဥ, ဣ+ဏ။) (ဋီက–ဝကျော်။ ၂၃၁။)

* နိရုဇ္ဈတိ စေတ္ထာတိ နိရောဓော။ (နိ, ရုဓ+ဏ။)

* ပရိသမန္တတော ကရီယတေတိ ပါကာရော။ (ပ, ကရ+ဏ။)

* မုဒံ ဂိရတီတိ မုဂ္ဂရော။ မုဋ္ဌတီတိ မုဂ္ဂရော။ (မုစ+အရ။) မဟန္တော + မုဂ္ဂရော မဟာမုဂ္ဂရော။

(၅)

ပစ္စယ–ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

ဝေကလ္လ–ကား တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ ဝိကလဿ + ဘာဝေါ ဝေကလ္လံ။ (ဝိကလ+ဏျ။) (ရူ။၂၃၇။)

(၆)

(က) နိယျာတိ–ဖြင့် နိယျာနိကံ၌ နိ, ယာ–ဓာတ်...ငှင်း၊ အနိယ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနေ အနက်၌ သက်...ငှင်း၊ နိယျာတီတိ နိယျာနိကံ–ဟု ပြု...ငှင်း၊ နိယျာနီယံဟု ဆိုလိုလျက် နီ–၌ ဉ–ကို ရဿပြု၊ ယ–ကို က–ပြု၍ နိယျာနိကံ–ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငှင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

♦ "နိယျာတီတိ နိယျာနိယ"န္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဤကာရဿ စ ရဿတ္တံ, ယ-ကာရဿ စ က-ကာရံ ကတွာ "နိယျာနိက"န္တိ ဝုတ္တံ။ (မူလဋီ။ ၁၁၁။)

လောကတော-ဖြင့် ...ဘာဝတ္တ သိစေသည်။

ဝဋ္ဋတော-ဖြင့် လောကမှ ထွက်မြောက်၏ဟူသည် တေဘူမကဝဋ်ဆင်းရဲဟု ဆိုအပ်သော လောကမှ ထွက်မြောက်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။(တစ်နည်း) လောကတော၌ လောကအရ သတ္တလောက, ဩကာသလောကတို့ကို မယူရ၊ တေဘူမကဝဋ်ဆင်းရဲဟု ဆိုအပ်သော သင်္ခါရလောကကို ယူ-သိစေ။

(ခ) ဖြင့် နိယျာနိကံ၌ နိ, ယာ-ဓာတ်....ငင်း၊ အနီယ-ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ နိယျာတိ ဧတေနာတိ နိယျာနိကံ-ဟု ပြု...ငင်း၊ နိယျာနိယံ-ဟု ဆိုလိုလျက် နီ-၌ ဤ-ကို ရဿ-ပြု၊ ယ-ကို က-ပြု၍ နိယျာနိကံ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငင်း သိစေသည်။ (ပြည်သျှ)

(တစ်နည်း) နိယျာတိ ဧတေနာတိ နိယျာနံ၊ နိယျာနမေဝ နိယျာနိကံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍၊ ဏိက-ပစ္စည်းနှောင်းသော်လည်း ဝုဒ္ဓိအပြု မပြုသောကြောင့် "နေယျာနိကံ"ဟု မဖြစ်ဟူသောအဓိပ္ပါယ်ကို သိစေ။

♦ နိယျာတိ ဧတေနာတိ နိယျာနံ၊ နိယျာနမေဝ နိယျာနိကံ ဝေနယိကော ဝိယ။ ဧတ္ထ "နေယျာနိက"န္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဣ-ကာရဿ ဧ-ကာရတ္တံ အကတွာ ဝုတ္တံ။ (မူလဋီ။ ၁၁၁။)

(၇)

(ဃ) ပန-ကား ပက္ခန္တရ။ စ-ကား ပဒါလင်္ကာရ, ပဒပူရဏမတ္တ။

(၈)

နိယျာနိကံ, အပစယဂါမိ-အရ လောကုတ္တရာကုသိုလ်ချာန်ကို ယူ၍-

✔ ထို...သည် ဒဿနတ္တ။
✔ ဂေါတြဘု, ဝေါဒါန်သည် ဒီပကတ္တ။
✔ မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်တို့သည် ပကာသနတ္တ။
✔ ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံတိုင်အောင်သော ရှေးရှေးသော ပါရမီပုညဉာဏသမ္ဘာရစသည်သည် ဝိဘာဝတ္တ။
✔ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်, ဖလသမာပတ္တိသုခမှစ၍ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် အနုဘာဝတ္တ။

(၉)

(ဂ) ဒုက္ခံ-အရ ဒုက္ခသစ္စာကိုယူ။ သမုဒယံ-အရ သမုဒယသစ္စာကိုယူ။
နိရောဓံ-အရ နိရောဓသစ္စာကိုယူ။ မဂ္ဂံ-အရ မဂ္ဂသစ္စာကိုယူ။

(၁၀)

(ခ) နိယျာတိ + ဧတေန-၌

✔ ဧတေန-အရ လောကုတ္တရာဈာန်ပစ္စည်းတရားသည်-
နိယျာတိ-အရ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဓာတ-ပြု။

ပြင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညု, သမ္ပ၊ ဏုံ, ရှာ, မဂ္ဂ။ (၉)

(ဂ) ဒုက္ခံ + ပရိဇာနန္တော-၌

✔ ဒုက္ခံ-အရ လောဘကြည်သော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် (၂၈)ပါးသည်-
ပရိဇာနန္တော-အရ လောကုတ္တရာချာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား ပကတူပ-ပြု။

သမုဒယံ + ပဇဟန္တော-၌

✔ သမုဒယံ-အရ သမုဒယသစ္စာ (လောဘ)သည်-
ပဇဟန္တော-အရ လောကုတ္တရာချာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား ပကတူပ-ပြု။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) နိရောဓ + သင်္ခါရက္ခန္ဓာ–၌

✔ နိရောဓ–အရ နိရောဓသစ္စာ (နိဗ္ဗာန်)သည်–

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ–အရ လောကုတ္တရာဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြ။ (ပြိုင်=အာ,ဓိ,ဥ)

မဂ္ဂ + ဘာဝေက္ခန္ဓာ–၌–

✔ မဂ္ဂ–အရ မဂ္ဂင်တရားကိုယ်ရှစ်ပါးသည်–

ဘာဝက္ခန္ဓာ–အရ မဂ္ဂင်တရာကိုယ်ရှစ်ပါးကြဉ်သော မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြ။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဟေ, ဓိ, ဣံ, ဈာ, မဂ်။ (၁၁)

==================

ဝါကျဉယျာဉ် (၂၆၉)

(က) ဒိဋ္ဌိဂတာနံ ပဟာနာယာတိ ဧတ္ထ ဒိဋ္ဌိယော ဧဝ ဒိဋ္ဌိဂတာနံ "ဂူထဂတံ မုတ္တဂတ"န္တိအာဒီနိ ဝိယ။

(ခ) ဒွါသဋ္ဌိယာ ဝါ ဒိဋ္ဌီနံ အန္တောဂဓတ္တာ ဒိဋ္ဌိသု ဂတာနိတိပိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ။

(ဂ) ဒိဋ္ဌိယာ ဝါ ဂတံ ဧတေသန္တိပိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ၊

(ဃ) ဒိဋ္ဌိသဒိသဂမနာနိ ဒိဋ္ဌိသဒိသပ္ပဝတ္တာနီတိ အတ္ထော။

(င) ကာနိ ပန တာနီတိ? သသမ္ပယုတ္တာနိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာသီလဗ္ဗတပရာမာသအပါယဂမနီယရာဂဒေါသမောဟာကုသလာနိ။

(စ) တာနိ ဟိ ယာဝ ပဌမမဂ္ဂဘာဝနာ၊ တာဝ ပဝတ္တိသဗ္ဘာဝတော ဒိဋ္ဌိသဒိသဂမနာနီတိ ဝုစ္စန္တိ။

(ဆ) ဣတိ ဒိဋ္ဌိယော စ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ စ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ၊

(ဇ) တေသံ ဒိဋ္ဌိဂတာနံ။

ဋ္ဌ။ ၂၅၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၅၃။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၂၇။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၅၈။

(၁)

(က) ဒိဋ္ဌိဂတာနံ ပဟာနာယာတိ ဧတ္ထ–၌။ ဂူထဂတံ–ကျင်ကြီး။ မုတ္တဂတံ–ကျင်ငယ်။ဣတိ အာဒီနိ ဝိယ–...ပုဒ်တို့ကဲ့သို့။ ဒိဋ္ဌိယော ဧဝ–တို့သည်ပင်လျှင်။ (ဂတသဒ္ဒဿ–၏။ တဗ္ဘာဝဝုတ္တိတ္တာ–တဗ္ဘော–အနက်၌ ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။) ဒိဋ္ဌိဂတာနိ–တို့မည်၏။

(ဂ) ဧတေသံ–ထိုဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်အပါယဂမနိယဖြစ်သော အကုသိုလ်တို့အား။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ) (ဝါ) ထိုဝိစိကိစ္ဆာစသော တရားတို့၏။(ပြည်သျှ) (ဝါ) ဤအကုသိုလ်တို့၏။(ဘာသာဋီ) ဒိဋ္ဌိယာ–၏။ ဂတံ ဝိယ–ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့။ ဂတံ–ဖြစ်ခြင်းသည်။ အတ္ထိ။ (ပ)

(စ) ဟိ–မှန်၏။ [ထိုအကုသိုလ်တရားတို့ကို 'ဒိဋ္ဌိသဒိသဂမန'ဟူ၍ ဆိုခြင်းသည် မှန်၏။] (ပြည်၊ ဘာသာဋီ) ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

ဒိဋ္ဌိဂတာနံ–ကို သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ အနက်ပေးပုံ–

ဒိဋ္ဌိဂတာနံ–မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့ကို။ (က–နှင့်အညီ)

(ဝါ) ၆၂–ပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့၌ အတွင်းဝင်သော ဒိဋ္ဌိတို့ကို။ (ခ–နှင့်အညီ)

(ဝါ) ဒိဋ္ဌိ, ဒိဋ္ဌိနှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို။ (ဂ, ဃ–တို့နှင့်အညီ)

(၂)

(က)ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတာနိပုဒ်ကို တဗ္ဘာဝဝုတ္တိကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။

(ဂ)ဖြင့် ဉပမာပုဗ္ဗပဒစတုတ္ထီ, ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိ–ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုပြသည်။ (ပက္ကန္တရချဉ်းသာ)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ)သို့ ဥပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတာနိပုဒ်ကို စတုတ္ထီ, ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ဒိဋ္ဌိဂတာနိပုဒ်၏ သဒ္ဒတ္ထအကျယ်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည် ဝိတ္ထာရတက်။

(တစ်နည်း) ဥပနာတူ၏။ ထိုသို့–သော် ယင်းဝစနတ္ထ၌ ဂတံ–ဝယ် ဂမု–ဓာတ်သည် မည်သည့်အနက်ကို ဟော၏၊ တ–ပစ္စည်းသည် မည်သည့်သာဓနအနက်၌ သက်၏၊ ဂတံကို မည်သို့ ဝစနတ္ထပြုရမည်စသည်ဖြင့် သဒ္ဒတ္ထအကျယ်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(င) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတာနိကို ဂမန် ဂတံ၊ ဒိဋ္ဌိယာ ဂတံ ဝိယ ဂတံ စေတသိက်ဒိဋ္ဌိဂတာနိ–ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ဒိဋ္ဌိဂတာနိပုဒ်၏ ဝစနတ္ထအဘိဓာနတ္ထကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ)ယင်းဒိဋ္ဌိဂတာနိပုဒ်၏ အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏–စသည်တက်။ (ပက္ခန္တရ)

ဤ (င)ဝါကျ၌ ကာနိ ပန တာနီတိ–ကား ပုစ္ဆာဝါကျ။ (တစ်နည်း) သခေ်ပဝါကျ။
သသမ္ပယုတ္တာနိ–စသည်ကား ဝိဿဇ္ဇနာဝါကျ (တစ်နည်း) ဝိတ္ထာရဝါကျ။

(စ) ဥပနာဘောဂါဒီ

ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် ဒိဋ္ဌိ, ဒိဋ္ဌိနှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိသောတရားတို့ဟူသည် သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော (ပ) အကုသိုလ်တရားတို့ပင်တည်းဟု ဖွင့်ပြဆို၏။ ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုသော ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိယမျှသာဖြစ်၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(၃)

(ခ) ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဒိဋ္ဌိဂတာနိပုဒ်၏ တဗ္ဘာဝဝုတ္တိကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (တစ်နည်း) ဒိဋ္ဌိဂတာနိ၌ ဂတပုဒ်၏ တဗ္ဘောအနက်မှတပါး အဗ္ဘောဂတအနက်ကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဂ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ဒိဋ္ဌိဂတာနိပုဒ်၏ တဗ္ဘာဝဝုတ္တိကမ္မဓာရယ်သမာသ်, သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ဥပမာပုဗ္ဗပဒစတုတ္ထီ, ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ဂ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

(က) ပဋိကူလတ္တာ ဂေါပီယတီတိ ဂူထော။ (ဂုပ+ထ။ စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ကျင်ကြီး။)
- * ဂူထော ဧဝ ဂူထဂတံ။
- ✔ ဂူထ+ဂတ–ပုဒ်သည်ငင်း၊ စောင့်ရှောက်အပ်, လုံခြုံစေအပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်၏ + ကျင်ကြီးနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်–ငင်း ဈူ–နီ။
- ✔ ကျင်ကြီးတို့၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) မိဟတိ သိဉ္စတီတိ မုတ္တံ။ (မိဟ–သေစနေ၊ တ။ ကျင်ငယ်။) မုတ္တံ ဧဝ မုတ္တဂတံ။
(ခ) အဗ္ဘော + ဩဂါဓတီတိ အဗ္ဘောဂဓာနိ။ (ဂါဓ–ပတိဋ္ဌာယံ။ အ။) (သုစိ)
(အဗ္ဘော–သဒ္ဒူပပဒ, အဝ, ဂါဓ–ဓာတ်+အ–ပစ္စည်း။) (ကိတန္တသတ္တမီတပ္ပုရိသ်)
- * အဗ္ဘောဂတာနံ + ဘာဝေါ အဗ္ဘောဂစ္ဆံ။ (တဒ္ဓိ)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ဒိဋ္ဌိယာ + သဒိသံ ဒိဋ္ဌိသဒိသံ။ ဂမိယတေ ပဝတ္တီယတေ ဂမနံ။ (ဖြစ်ခြင်း)

* ဒိဋ္ဌိသဒိသံ + ဂမနံ + ဧတေသန္တိ ဒိဋ္ဌိသဒိသဂမနာနိ။

(ဒိဋ္ဌိနှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း၏ + အကုသိုလ်တရားတို့နှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေးစပ်)

* ဒိဋ္ဌိသဒိသံ + ပဝတ္တံ + ဧတေသန္တိ ဒိဋ္ဌိသဒိသပ္ပဝတ္တာနိ။

(၅)

(က) ဂူထ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံ, နပုံ၊ ပုရိသာဒိ, စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ ဝါ ပုမေ ဂူထကရီသ–ဝစ္စာနိ စ မလံ ဆကံ။ (ဓာန်။ ၂၇၄။)

(၆)

(က) ဒိဋ္ဌိယော ဝေ–ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတာနိ၌ ဂတသဒ္ဒါ၏ (အနက်မရှိ) တဗ္ဘောအနက်၌ ဖြစ်သည်ကို ငင်း၊ ဒိဋ္ဌိယော ဝေ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ–ဟု ပြု–ငင်း သိစေ။ (ဂူထဂတ်–စသည်ဖြင့် ဘာဝတ္ထ–ဖော်)

(ခ) ဒိဋ္ဌိသု ဂတာနိ–ဖြင့် သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ–သိစေသည်။

ဒွါသဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌီနံ အန္တောဂဓတ္တာ–ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတာနိ၌ ဒိဋ္ဌိအရ (၆၂)ပါးသော ဒိဋ္ဌိတို့ကိုယူ–ငင်း၊ ဂတသဒ္ဒါ၏ အန္တောဂဓအနက်ဟော–ငင်း သိစေသည်။

အပိ–ဖြင့် တဗ္ဘာဝဝုတ္တိကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထကြောင့်သာ ဒိဋ္ဌိဂတမည်သည် မဟုတ်သေး၊ သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း ဒိဋ္ဌိဂတမည်၏ဟူသော သမုစ္စည်းအဓိပ္ပာယ်ကို သိစေ။

(ဂ)ဖြင့် သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ–သိစေသည်။

အပိ–ဖြင့် တဗ္ဘာဝဝုတ္တိကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထ, သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထတို့ကြောင့်သာ ဒိဋ္ဌိဂတမည်သည် မဟုတ်သေး၊ ဥပမာပုဗ္ဗပဒစတုတ္ထီ, ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း ဒိဋ္ဌိဂတမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။

(ဃ) ဒိဋ္ဌိသဒိသဂမနာနိ–ဖြင့် (ဂ)ဝါကျ၌ ဥပမာဇောတက ဝိယ(ဣဝ)သဒ္ဒါကျေနေသည်၏ အဖြစ်ကိုငင်း(နိဿယအလို)၊ (တစ်နည်း) ဒိဋ္ဌိယာဝကို ဒိဋ္ဌိယာ + ဣဝ–ဟု ပဒစ္ဆေဒပြု၍ ဣဝ–သဒ္ဒါ၏ သဒိသအနက်ဟော–ငင်း၊ (ယောဇနာအလို) ဂတံ၌ တ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ ဂမနံ ဂတံ–ဟု ပြု–ငင်း သိစေသည်။

ဒိဋ္ဌိသဒိသပ္ပဝတ္တာနိ–ဖြင့် ဒိဋ္ဌိသဒိသဂမနာနိ၌ ဂမနသဒ္ဒါသည် (ဝါ) ဂမု–ဓာတ်သည် ဉာဏဂတိအနက်ကို မဟော၊ ပဝတ္တနဂတိအနက်ဟော၏ဟု သိစေသည်။

(င)ဖြင့် ဒိဋ္ဌိသဒိသဂမနာနိအရ (ဝါ) ဒိဋ္ဌိဂတာနိအရ သသမ္ပယုတ္တ (ပ) အကုသိုလ်တို့ကိုယူ –သိစေ။

(ဆ) ဒိဋ္ဌိယော စ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ စ–ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတာနိကို သရူပေကသေသတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည် ...ဟု သိစေသည်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၅၈။)

မှတ်ချက်။ ။ ဘာသာဋီကာ၌ကား "ဣတိဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော ဝိဂ္ဂဟသုံးမျိုးလုံးကို ညွှန်းသည်။ "ဒိဋ္ဌိယော စ" သည် ပထမဝိဂ္ဂဟအတွက်တည်း၊ "ဒိဋ္ဌိဂတာနိ စ"ကား ဒုတိယဝိဂ္ဂဟအတွက်တည်း၊ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ စ–အရ၌ ဒိဋ္ဌိလည်းပါဝင်သောကြောင့် "ဒိဋ္ဌိယော စ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ စ"ကို ရှေးကဖွင့်ပြီးကို ပြန်၍ ညွှန်းသော စကားသာဖြစ်သည်ဟုမှတ်ပါ။ ကေသိသ်ပြုဟု မမှတ်လင့်။"ဟု မှာထားသည်။

(ဇ) တေသံ ဒိဋ္ဌိဂတာနံ–ကား ဝါကျာဝဓိကန္တပြသည်။ (ဖော်မြ)

(၇)

(က) ဒိဋ္ဌိယော ဝေ–၌ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

✔ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟူသောအနက်သည် (ဝါ) ဂတသဒ္ဒါ၏ တဗ္ဘောဟူသော အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သမ္မာဒိဋ္ဌိဟူသောအနက်သည် (ဝါ) ဂတသဒ္ဒါ၏ ပါပုဏနဂတိ, ဉာဏဂတိအနက်တို့သည် နိ–တ္ထ။

✔ ဂတသဒ္ဒါ၏ အန္တောဂဓအနက်, ပဝတ္တနဂတိအနက်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(င) ပန–ကား ပုစ္ဆနတ္ထ။ (ဝါ) ပက္ခန္တရတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၈+၉)

ဒိဋ္ဌိဂတာနံ ပဟာနာယ–၌ ပဟာနာယဝယ် ပ–ပုဗ္ဗ, ဟာ–စာတ်အရ သောတာပတ္တိမဂ်ကိုယူ။

(က) ဒိဋ္ဌိယော–အရ ဒိဋ္ဌိကို ယူ။

(က) ဥပမာနဝါကျ–၌ သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ။

ဒိဋ္ဌိဂတာနိ၌ ဂတသဒ္ဒါ၏ တဗ္ဘောအနက်၌ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကို "ဂူထဂတံ မုတ္တဂတံ"အစရှိသော အာဂုမ်သာဓကပေါဠိတော်ဖြင့် ပြီးစေအပ်သောကြောင့် သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ–ဖြစ်သည်။

(၁၀)

(ဂ) ဒိဋ္ဌိယာ ဂတံ + စေတောသန္တိ–၌

✔ ဒိဋ္ဌိယာ ဂတံ–အရ ဒိဋ္ဌိစေတသိက်သည်–

စေတော်–အရ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ဖြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ, မဂ္ဂ။ (၇)

(တစ်နည်း) ဒိဋ္ဌိယာ ဂတံ–အရ ဒိဋ္ဌိစေတသိက်သည်–

စေတော်–အရ ဒိဋ္ဌိနှင့်တူသော ဝိစိကိစ္ဆာစသော ကြွင်းသောအကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား ပကတူ–ပြု။

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၇၀)

(က) ပဟာနာယာတိ သမုစ္ဆေဒဝသေနေဝ ပဇဟနတ္ထာယ။ ပဌမာယာတိ ဂဏနဝသေနပိ ပဌမုပ္ပတ္တိဝသေနပိ ပဌမာယ။

(ခ) ဘူမိယာတိ "အနန္တရဟိတာယ ဘူမိယာ"တိ အာဒီသု တာဝ အယံ မဟာပထဝီ "ဘူမိ"တိ ဝုစ္စတိ။ "သုခဘူမိယံ ကာမာဝစရေ"တိ အာဒီသု စိတ္တုပ္ပါဒေါ။

(ဂ) ဣဓ ပန သာမညဖလံ အဓိပ္ပေတံ။

(ဃ) တဉှိ သမ္ပယုတ္တာနံ နိဿယဘာဝတော တေ ဓမ္မာ ဘဝန္တိ ဧတ္ထာတိ ဘူမိ။

(င) ယသ္မာ ဝါ သမာနေပိ လောကုတ္တရဘာဝေ သယမ္ပိ ဘဝတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ, န နိဗ္ဗာနံ ဝိယ အပါတုဘာဝံ၊ တသ္မာပိ "ဘူမိ"တိ ဝုစ္စတိ၊

(စ) တဿာ ပဌမာယ ဘူမိယာ။

ဋ္ဌ။ ၂၅၉။ မူလဋီ။ ၁၁၁။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၅၄။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၂၉။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၅၈။

(၁)

(ဂ) ပန–ကား။ (တစ်နည်း) ပန–အတ္ထုဒ္ဓါရသာမညမှတပါး အတ္ထုဒ္ဒေသဝိသေသကို ဆိုဦးအံ့။ ဣဓ–ဤပဌမာယ ဘူမိယာဟူသောပါဌ်၌။ သာမညဖလံ–သာမညဖိုလ်ကို။ (ဝါ) သမဏ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ မဂ်၏အကျိုးဖြစ်သော သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို။ အဓိပ္ပေတံ–၏ ။

(ဃ) ဟိ(သစ္စံ)။ တံ(သာမညဖလံ)–သည်။

"ဘူမိယာ–ကို သဒ္ဒတ္ထပေးပုံ"

ဘူမိယာ–သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ မှီရာအားဖြင့်ဖြစ်ရာ သောတာပတ္တိဖိုလ်တည်းဟူသော ဘုံသို့။ (ဤကား ရှေးဝိကပ်အလို)

(ဝါ) နိဗ္ဗာန်ကဲ့သို့ ထင်ရှားမဖြစ် မဟုတ်၊ ထင်ရှားဖြစ်စေတတ်သော သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့။ (ဤကား နောက်ဝိကပ်အလို) (ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၃၀။)

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ဂ) ပါပနာဒီပဒ္ဓက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဘူမိသဒ္ဒါသည် မြေကြီး, စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော အနက်တို့ကို ဟော၏ဟုဆို၏။ ထိုသို့–သော် ဤဘူမိယာဟူသော ပါဠ်၌ ဘူမိသဒ္ဒါသည်လည်း မြေကြီး, စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော အနက်တို့ကို ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား –မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤဘူမိယာ ဟူသောပုဒ်၌ (ဘူမိသဒ္ဒါ၏)လိုအပ်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။(ပ) စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဃ)ကား (ဂ)ဝါကျစကားရပ်ကို ယုတ္တိသဘာဝအားဖြင့် ခိုင်မြဲအောင်ပြုသောကြောင့် ယုတ္တိဒဋ္ဌီကာရဏ။

(င)ကား ဘူမိပုဒ်၏ အဓိကရဏသာဓနဝစနတ္ထမှတပါး ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထကိုပြ ပက္ခန္တရ။

(စ)ကား ဒဏ္ဍသောဓနေ, ဝါကျာဝဓိကန္တပြ။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ)

(၃)

(ဂ)၌ အဓိပ္ပေတံ–ထားရခြင်း

ဘူမိ–သဒ္ဒါ၏ မြေကြီး, စိတ္တုပ္ပါဒ်, သာမညဖိုလ်ဟူသော အနက်သာမညမှ သာမညဖိုလ် (သောတာပတ္တိဖိုလ်)ဟူသော အနက်ဝိသေသကို ယူရမည်ဟု ဤ၌လိုအပ်သော အနက်ထူးကို လုယက်၍ ပြလိုရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် (ဂ)၌ အဓိပ္ပေတံ–သဒ္ဒါထားသည်။

(င)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဘူမိသဒ္ဒါ၏ အဓိကရဏသာဓနဝစနတ္ထမှတပါး ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထကိုလဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

တသ္မာတိ–၌ ဝိ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဘဝန္တိ ဧတ္ထ–ဟူသော အဓိကရဏသာဓ်ဝစနတ္ထကြောင့်သာ ဘူမိမည်သည် မဟုတ်၊ ဘဝတီတိ ဘူမိ–ဟူသော ကတ္တုသာဓ်ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း ဘူမိမည်သေး၏ဟု ပြလို၍ တသ္မာတိ–၌ ဝိ–ထားသည်။

(၄)

(ခ) အန္တရေ ဓီယတိ ထပီယတီတိ အန္တရဟိတံ။ (အတ္တရဏ်) (အန္တရ, ဓာ+တ။)

* နတ္ထိ + အန္တရဟိတံ + ယဿာတိ အနန္တရဟိတာ။ (ဘာဿာဒွိ)

(တစ်နည်း:) နတ္ထိ + အန္တရဟိတံ + ဧတိဿံ ဘူမိယန္တိ အနန္တရဟိတာ–ဟု သတ္တမိတပ္ပုရိသ်ပြု။

✔ န+အန္တရဟိတံ+ယ–သည်ရင်း၊ အကြား၌ထားအပ်သော အခင်းမရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အဘာဝဘောဂုဏ်၏ + မြေကြီးနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်–ရင်း ဗျု–နိ။

✔ အကြား၌ထားအပ်သော အခင်းမရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော အဘာဝဘောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က). သမုစ္ဆိန္ဒန္တံ သမုစ္ဆေဒေါ။ (သံ,ဥ,ဆိဒိ+ဏ။) တဿ + ဝသော သမုစ္ဆေဒဝသော။ (တေန)

(ခ) သုခယတီတိ သုခံ။ သုခနံ ဝါ သုခံ။ ဘဝန္တိ ဧတ္ထာတိ ဘူမိ။ (ဘူ+မိ)

* သုခဿ + ဘူမိ သုခဘူမိ။ (သုခဝေဒနာ၏ + ဖြစ်ရာဖြစ်သော ကာမာဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ဌာနီ+ဌာနစပ်)

(ဂ) ကိလေသေ သမေတီတိ သမဏော။သမဏဿ+ဘာဝေါ သာမညံ။(သမဏ+ဏျ။ သောတာပတ္တိမဂ်)

* သာမညဿ (မဂ္ဂဿ) + ဖလံ သာမညဖလံ။

(သမဏ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သောတာပတ္တိမဂ်၏+သောတာပတ္တိဖိုလ်နှင့် အကြောင်း+အကျိုးစပ်)

(င) ဥတ္တိဏ္ဏန္တိ ဥတ္တရံ။ ဥတ္တရိယတီတိ ဥတ္တရံ။ (ဥ, တရ+ဏ။)

* လောကံ + ဥတ္တရံ လောကုတ္တရံ။ တဿ + ဘာဝေါ လောကုတ္တရဘာဝေါ။ (တဿ)

♦ လောကုတ္တရဘာဝေတိ လောကံ ဥတ္တိဏ္ဏဘာဝေ။ (မူလဋီ။၁၁၁။)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(ခ) မဟာပထဝီ–ကား သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ နဒါဒီ၊ ဤ–ကာရန္တ။
ဘူမိ–ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒီ၊ ဣ–ကာရန္တ။
(င) သယံ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။
သမာနေ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ သမ–ဝေလမ္ဗေ၊ ယု။အတ္တိတိ ဝါ သမာနော။ အသ–ဘာဝေ၊ မာနော။ အ–ကာရလောပေါ။ (သူစိ)

(၆)

(က) ပဗေဟနတ္ထာယ–ဖြင့် ပဟာနာယဿ ပ, ဟာ–ဓာတ်၏ ပဗေဟနအနက်ဟော–ငှင်း၊ အာယ–သည် စတုတ္ထီ သ–ဝိဘတ်၏ ကာရိယ–ငှင်း၊ ယင်းသ–ဝိဘတ်၏ တာဒတ္ထသမ္ပဒါန်အနက်၌ သက်–ငှင်း သိစေ။ အာယ–ပြုရာ ၄–ဠာန။ ။ တဒတ္ထေ စ တုမတ္ထေ စ၊ နိဂတျတ္ထာန–ကမ္မနိ။
ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသေ စာ–ယာဒေသော စတုစာ ဘဝေ။

♦ တဒတ်, တုမတ်၊ နိ–ဂတျတ်ကံ၊ ဝိဘတ်ပြန်၊ သက်ရန်–ဤလေးခု။

♦ စတုတ္ထေက၊ ဝစန၊ သ–ကို အာယ–ပြု။

သမုစ္ဆေဒဝသေနေဝ–ဖြင့် ပဟာနာယဿ ဒိဋ္ဌိဂတတို့ကို ပယ်ဟူသည် တဒင်္ဂပဟာန်, ဝိက္ခမ္ဘန ပဟာန်တို့ဖြင့် ပယ်သည်မဟုတ်၊ သမုစ္ဆေဒပဟာန်ဖြင့်သာ ပယ်သတည်းဟု သိစေ။(တစ်နည်း) ပဟာနာယဿ ပဟာန်အရ တဒင်္ဂပဟာန်, ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်တို့ကို မယူရ၊ သမုစ္ဆေဒပဟာန်ကိုသာယူ–သိစေ။

ဂဏနဝသေန–ဖြင့် ပဌမာယဿ ဏာ–ပစ္စည်း၏ ဒေသိတတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်–ငှင်း၊ ပဌမံ + ဒေသိတာ ပဌမာ–ဟုပြု–ငှင်း၊ ဒေသနာက္ကမအားဖြင့် ပဌမမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုငှင်း သိစေ။

ပဌမုပ္ပတ္တိဝသေန–ဖြင့် ပဌမာယဿ ဏာ–ပစ္စည်း၏ ဥပ္ပတ္တိတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်–ငှင်း၊ ပဌမံ + ဥပ္ပတ္တိ ပဌမာ–ဟု ပြု–ငှင်း၊ ဥပ္ပတ္တိက္ကမအားဖြင့် ပဌမမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုငှင်း သိစေ။

(ခ) အနန္တရဟိတာယ (ပ) ဘူမိတိ ဝုစ္စတိ–ဖြင့် အနန္တရဟိတာယ ဘူမိယာ–စသော ပါဠိရပ်တို့၌ ဘူမိသဒ္ဒါသည် မြေကြီးဟူသော အနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။

သုခဘူမိယံ (ပ) စိတ္တုပ္ပါဒေါ–ဖြင့် ဘူမိသဒ္ဒါသည် သုခဘူမိယံ ကာမာဝစရေ–စသော ပါဠိရပ်တို့၌ ဘူမိသဒ္ဒါသည် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသောအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့် ဤပဌမာယ ဘူမိယာ–ဟူသော ပါဠိရပ်၌ကား ဘူမိသဒ္ဒါသည် သာမညဖိုလ် (သောတာပတ္တိဖိုလ်)ဟူသော အနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ဤပဌမာယ ဘူမိယာ၌ ဘူမိအရ မြေကြီး, စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသောအနက်တို့ကို မယူအပ်၊ သာမညဖိုလ်(သောတာပတ္တိဖိုလ်)ဟူသော အနက်ကိုသာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေသည်။

(ဃ) ဘဝန္တိ ဧတ္ထာတိ–ဖြင့် အဓိကရဏသာဓ်.... ဖော်ပြ။

တေ ဓမ္မာ–ဖြင့် ဘဝန္တိ၏ ကတ္တားအဖြစ်ကို သိစေသည်။

တံ–ဖြင့် ဘူမိယာ၌ ဘူမိအရ သာမညဖိုလ်(သောတာပတ္တိဖိုလ်)ကို ယူ–သိစေသည်။

သမ္ပယုတ္တာနံ နိဿယဘာဝတော–ဖြင့် သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ မှီရာ, တည်ရာဖြစ်သောကြောင့် သာမညဖိုလ်(သောတာပတ္တိဖိုလ်)သည် ဘူမိမည်၏ဟု သိစေသည်။

(င) သယံ ဘဝတိ–ဖြင့် ကတ္တုသာဓ်... ဖော်ပြ။

ယသ္မာ သမာနေပိ လောကုတ္တရဘာဝေ သယံ ဘဝတိ၊ တသ္မာ–ဖြင့် ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်တို့သည် လောကကို လွန်မြောက်သည်၏အဖြစ်တူကြသော်လည်း ဖိုလ်ကိုသာ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် "ဘူမိ"ဟု ဆိုအပ်သည်၏အဖြစ်ကို သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

ဥပ္ပန္နတိ–ဖြင့် ဘဝတိ၌ ဘူ–ဓာတ်သည် ဥပ္ပန္နအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။

န နိဗ္ဗာနံ ဝိယ အပါတုဘာဝံ–ဖြင့် ယင်းဖိုလ်သည် နိဗ္ဗာန်ကဲ့သို့ အပါတုဘာဝမဟုတ်၊ ပါတုဘာဝဖြစ်၏ဟု သိစေသည်။

(စ)ဖြင့် သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိတော်၌ ပဌမာယ ဘူမိယာဟု ဆဋ္ဌီဝိဘတ်သမ္ဗန္ဓရှိသည်၏အဖြစ်ကို သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ပဌမာယ ဘူမိယာ–၌ ယာ–သည် ဆဋ္ဌီ သ–ဝိဘတ်၏ ကာရိယတည်းဟု သိစေ။

(၇)

(က) သမုစ္ဆေဒဝသေနေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ–စသည်ထုတ်ပုံ

✔ သမုစ္ဆေဒပဟာန်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ တဒင်္ဂပဟာန်, ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သမုစ္ဆေဒပဟာန်၏ သမ္ပယုတ်နှင့်တကွ အပါယဂမနီယအကုသိုလ်တို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်နိုင်ခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(က) ဝိ–သဒ္ဒါ(၂)ခုကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(ဂ) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ ဝိသေသတ္ထ။

(င) ဝါ–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ သမာနေပိ–၌ ပိ–ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ။

သယမ္ပိ,တသ္သာပိ–တို့၌ ပိ–တို့ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

ဝိယ–ကား ဩပမ္မတ္ထ၊ ပဋိဘာဂတ္ထ။

(၈)

(ဂ) သာမညဖလံ–၌ သာမည–အရ သောတာပတ္တိမဂ်။ ဖလ–အရ သောတာပတ္တိဖိုလ်ကိုယူ။

(င) လောကုတ္တရဘာဝေ–အရ ဖိုလ်နှင့်နိဗ္ဗာန်ကိုယူ။

♦ လောကုတ္တရဘာဝေတိ လောကံ ဥတ္တိဏ္ဏဘာဝေ။ တေန ဖလနိဗ္ဗာနာနိ သင်္ဂဏှာတိ။(မူလဋီ။ ၁၁၁။)

(၁၀)

(ခ) အယံ မဟာပထဝီ + ဘူမိတိ ဝုစ္စတိ–၌

✔ အယံ မဟာပထဝီ–အရ မြေကြီးသည်–

ဝုစ္စတိ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်ပြဓာန်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။

ပြိုင်။ ။အာ, ပုရေ, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

သုခ+ဘူမိယံ–၌

✔ သုခ–အရ သုခဝေဒနာသည်–

ဘူမိယံ–အရ တံသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။သဟကြီး–၄၊ အညာ, သမ္ပ,(ဝိပါက) ဈာန်, ဈာ။ (၉)

(ဂ) သာမည+ဖလံ–၌

✔ သာမည–အရ သောတာပတ္တိမဂ်သည်–

ဖလံ–အရ မဂ္ဂါနန္တရသောတာပတ္တိဖိုလ်အား အနန္တရ–ပြု။

ပြိုင်။ ။အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, အာသေ, နတ္ထိ၊ ဝိဂတ။ (၆)

(ဃ) တေဘူမကေ ဘဝတ္တိ + ဓမ္မေ–၌

✔ ဓမ္မေ–အရ သာမညဖိုလ် (သောတာပတ္တိဖိုလ်)သည်–

တေဘူမကေ ဘဝတ္တိ–အရ တံသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး–၄၊ အညာ, သမ္ပ, ဝိပါက, အဓိ, အာဟာရ, ဈာန်။ (၁၀)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဧတ္ထ-အရ သမ္မာဒိဋ္ဌိစသောဖိုလ်အင်္ဂါ ၈-ပါးပစ္စည်းတရားသည်-
တေဓမ္မာ ဘဝန္တိ-အရ ဖဿ, ဝေဒနာစသော သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ-ပြု။
ပြီးငြ်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ, ဝိပါက၊ ဟေ, ဓိ, ဣံ, ဈာ, မဂ်။ (၁၂)

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၇၁)

(က) ပဏ္ဍိယာတိ သောတာပတ္တိဖလသခ်ိဳတဿ ပဋ္ဌမဿ သာမညဖလဿ ပဋ္ဋတ္တာယ ပဋိလာဘတ္တာယာတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိဝိစ္စာတိ သမုစ္ဆေဒဝိဝေကဝသေန ဝိဝိစ္စိတွာ ဝိနာ ဟုတွာ။

(ခ) ဣဒါနိ ကိဉ္စာပိ လောကိယဈ္ဈာနမ္ပိ န ဝိနာ ပဋိပဒါယ ဣဇ္ဈတိ (ပ) "ဒုက္ခံ ပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိည"န္တိ အာဒိမာဟ။

(ဂ) တတ္ထ ယော အာဒိတောဝ ကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘေန္တော ဒုက္ခေန သသင်္ခါရေ သပ္ပယောဂေန ကိလမန္တော ဝိက္ခမ္ဘေတိ၊ တဿ ဒုက္ခာ ပဋိပဒါ ဟောတိ။

(ဃ) ယော ပန ဝိက္ခမ္ဘိတကိလေသော ဝိပဿနာပရိဝါသံ ဝသန္တော စိရေန မဂ္ဂပါတုဘာဝံ ပါပုဏာတိ။ တဿ ဒန္ဓာဘိညာ ဟောတိ။

(င) ဣတိ ယော ကောစိ ဝါရော ဒုက္ခပဋိပဒဒန္ဓာဘိညော နာမ ကတော။

ဋ။ ၂၅၉။ မူလဋီ။ ၁၁၁။ ယောဇနာ။ ၁၃၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၅၆။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၃၀။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၅၉။

(၁)

(ခ) ဣဒါနိ-"ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ"ဟု ဟောတော်မူပြီးရာ ယခုအခါ၌။ ။ပ။ ဈာန-ဤလောကုတ္တရာဈာန်အရာ၌။ (ပ)

(ဂ) ဒသေန္တော အာဟ-ပြသည်ပုဒ်နောက်၊ တတ္ထရောက်က-စသည်နှင့်အညီ-
(ဒေသနကိရိယာယ-၏။ ကရဏဘူတော။ ဖြူဇဲတုယာ။ ကမ္မဘူတော-သော။) တတ္ထ(တသို့ ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိည"န္တိ အာဒိဝစနေ)-၌။ (ဝိနိစ္ဆယော။ ဓဝံ။ ဝေဒိတဗ္ဗော။)

(င)ကို ယော ကောစိ-၏ နိဒ္ဒါရဏ-ထည့်၍ငြင်း၊ နာမကတော-ကို သမာသ်+ဝါကျ
နှစ်မျိုးကြံ၍ငြင်း အနက်ပေးပုံ-

ဣတိ-သို့။ "သကိံ ဒွိက္ခတ္တုံ တိက္ခတ္တုံ စတုက္ခတ္တု"န္တိ ဧဝမာဒိသု-ကုန်သော။ ဝိက္ခမ္ဘနဝါရေသု-တို့တွင်။ (ထည့်) ယော ကောစိ-အမှတ်မရှိတပါးပါးသော။ ဝါရော-သည်။ ဒုက္ခပဋိပဒဒန္ဓာဘိညော-ဒုက္ခပဋိပဒဒန္ဓာဘိညဟူ၍။ (ဣတိ-ကျေ) နာမကတော-အဋ္ဌကထာဆရာတို့ပြုအပ်သော အမည်ရှိသည်။ ဟောတိ-၏။ (ဤ၌ နာမကတောကား သမာသ်)

(တစ်နည်း) ဝါရော-ကို။ ဒုက္ခပဋိပဒဒန္ဓာဘိညော နာမ-ဒုက္ခပဋိပဒဒန္ဓာဘိညမည်၏ဟူ၍။ အာစရိယေဟိ-တို့သည်။ (ထည့်) ကတော-ပြုအပ်၏။ (ဤ၌ နာမကတော-ကား ဝါကျ) (ပြည်သျှ။ ၄၅၉။)

- ယော ကောစိ ဝါရောတိ သကိံ ဒွိက္ခတ္တုံ တိက္ခတ္တုံ စတုက္ခတ္တုံ အနေကက္ခတ္တုန္တိ ဧဝမာဒိသု ဝိက္ခမ္ဘနဝါရေသု ယော ကောစိ။ (မူလဋီ။ ၁၁၁။)

- နာမံ အာစရိယေဟိ ကတံ ယဿ ဝါရဿ သော နာမကတော။ အထဝါ ယော ကောစိ ဝါရော ဒုက္ခပဋိပဒဒန္ဓာဘိညောနာမ အာစရိယေဟိ ကတော။ (ယောဇနာ။ ၁၃၉။)

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ) ဋ္ဌပနာပဋ္ဌက

ဆရာ မြတ်စွာဘုရားသည် "ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညံ"စသည်ကို ဟောတော်မူ၏။ (ဝါ) လောကုတ္တရာစျာန်အရာ၌ "ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညံ"စသော ပဋိပဒါနှင့်တကွ သုဒ္ဓိကနယကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ -မူသည်ရှိသော် လောကီစျာန်သော်မှလည်း ပဋိပဒါနှင့်ကင်း၍ မပြီးသည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ...ဟောတော်မမူသင့်။ ဤလောကုတ္တရာစျာန်၌လည်း သုဒ္ဓိကနယကို ပြတော်မူသင့်သေး၏။ (ထိုသို့ပြတော်မူသင့်ပါလျက် မပြဘဲ) အဘယ့်ကြောင့် ဤလောကုတ္တရာစျာန်၌ "ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညံ-စသည်ကို ဟောတော်မူပါသနည်း။ (ဝါ) ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညံ-စသော ပဋိပဒါနှင့်တကွ သုဒ္ဓိကနယကို ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ခ) ကိဉ္စာပိ စတုက္ကထုတ်ပုံ

၁။ နနု လောကိယဈာနမ္ပိ န ဝိနာ ပဋိပဒါယ ဣဇ္ဈတိ။ (စော+ဘော)

၂။ အထ ကသ္မာ "ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညံ"န္တိ အာဒိမာဟ။ (စောဒနာ)

၃။ ဣဓ သုဒ္ဓိကနယံ (ပ) ဒေသေတုကာမော ဟောတိ။ (ပရိ+ဘော)

၄။ တသ္မာ "ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညံ"န္တိ အာဒိ မာဟ။ (ပရိဟာရ)

(ခ)ဖြင့် အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓသမုဒါယတ္ထကို ပြသည်။

(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် အဝယဝတ္ထကို ပြသည်။ (ပဋ္ဌကတက်မြ)

ထိုတွင် (ဂ)ဖြင့် ဒုက္ခပဋိပဒံပုဒ်၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် ဒန္ဓာဘိညံပုဒ်၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကို ပြသည်။ (ပက္ခန္တရ၊ ပဋ္ဌကတက်မြ)

(င) ကား နိဂမနဝါကျ။ ထိုကိုထောက်၍ (ဂ)(ဃ)တို့ကား နိဂမနိယဝါကျ။

(၃)

(ခ)၌ ကိဉ္စာပိ-ထားရခြင်း

လောကီစျာန်သော်မှလည်း ပဋိပဒါနှင့်ကင်း၍ မပြီး,မပြည့်စုံနိုင်သည်ဖြစ်ပါလျက် ဤလောကုတ္တရာစျာန်၌ ပဋိပဒါနှင့်တကွတွဲ၍ဟောတော်မူသော "ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညံ"စသည်ကို မနှစ်သက်၍ ထားသည်။

(၄)

* နာမံ အာစရိယေဟိ ကတံ + ယဿ ဝါရဿ သော နာမကတော။ (ယောဇနာ။ ၁၃၉။)

✔ နာမ+ကတ+ယ-သည်ငင်း၊ ဆရာတို့သည် ပြုအပ်သော အမည်၏ + ဝါရနှင့် နာမ+နာမီ၊ သညာ+သညီစပ်-ငင်း ဗျု-နိ။

✔ အဋ္ဌကထာဆရာတို့ ပြုအပ်သောအမည်ရှိသောဝါရတို့၏ ...ဖာတ်သည်(တစ်နည်း) အဋ္ဌကထာဆရာတို့ ပြုအပ်သောအမည်ရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပဋ္ဌမံ ဒေသိတန္တိ ပဋ္ဌမံ။(တစ်နည်း) ပဋ္ဌမံ+ဥပ္ပန္နန္တိ (ဥပ္ပန္နံ) ပဋ္ဌမံ။ (သာမညဖလ) (တဿ)

(ခ) ပဋိပဇ္ဇတိ ဧတာယာတိ ပဋိပဒါ။ (ပဋိ,ပဒ+အ+အာ။)

မှတ်ချက်။ ။ ကိဉ္စာပိဝါကျ၌ လောကိယဈာနမ္ပိကို ထောက်၍ ပဋိပဒါယအရ သမထဘာဝနာကိုယူ။ ဓဝံ သန္တေပိ-ဝါကျ၌ လောကုတ္တရဈာနံကို ထောက်၍ ပဋိပဒါယအရ ဝိပဿနာကိုယူ။

* ဒေသေတုံ + ကာမေတီတိ ဒေသေတုကာမော။ (ကိတန္တစတုတ္ထီတပ္ပုရိသ်)

(ဒေသေတုံ, ကမု+ဏ။ မြတ်စွာဘုရားရ၏။)

http://www.dhammadownload.com

* ဒေသေတုကာမဿ + ဘာဝေါ ဒေသေတုကာမတာ။ (တာယ)

(ဟောကြားခြင်းငှာအလိုရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်)

(ဂ) ဝိက္ခမ္ဘေတီတိ ဝိက္ခမ္ဘေန္တော။ (ဝိ, ခဒိ (ဝါ) ခမ္ဘု+ဏေ+အန္တ။ ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွါခြင်း။)

* ကိလမတီတိ ကိလမန္တော။ (ကိလမု+အန္တ။)

(ဃ) ဝိက္ခမ္ဘိယန္တေတိ ဝိက္ခမ္ဘိတာ။ ကိလေသေန္တီတိ ကိလေသာ။

* ဝိက္ခမ္ဘိတာ + ကိလေသာ + ယေနာတိ ဝိက္ခမ္ဘိတကိလေသော။ (ယောဇနာ။၁၃၉)

(ပယ်ခွါအပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့၏။ (ဝါ) ကိလေသာမရှိခြင်း၏ + ပုဂ္ဂိုလ်ဒြဗ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

* ပရိဝသနံ ပရိဝါသော။ (ပရိ, ဝသ+ဏ။)

* ဝိပဿနာယ + ပရိဝါသော ဝိပဿနာပရိဝါသော။ (တံ)

* မဂ္ဂဿ + ပါတုဘာဝေါ မဂ္ဂပါတုဘာဝေါ။ (တံ)

(၅)

(ခ) လ္လုဇ္ဇတိ–ကား	(လ္လဇ–ဓာတ်+ဒိဝါဒိ–ယ+တိ။)
သန္တေ–ကား	(အသ+အန္တ) ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ဝစ္ဆန္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
သုဒ္ဓိကနယံ–ကား	သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
ပဟာယ–ကား	ကိတ် အဗျယနိပါတ်။
ဂရုံ–ကား	(ဂရ+ဥ)ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။

♦ ဂရတိ သိဋ္ဌတိ သိသေသု သိနေဟန္တိ ဂရု။ (ဆရာ)

မှတ်ချက်။ ။ ဂရုံ ကတွာ–၌ ဂရု–ကား ဘာဝပ္ပဓာနိတည်း။ (ဌာနာနုရူပ) ဂရုံ–အလေးအမြတ်ကို။ ကတွာ–ပြု၍။ဟုလေး။

(၆)

(က) ပတ္တတ္ထာယ–ဖြင့် ပတ္တိယာ၌ ပတ္တိသဒ္ဒါ၏ ရောက်ခြင်းအနက်ဟော–ငင်း၊ (တစ်နည်း) ပတ္တိ၌ တိ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ ပဇ္ဇနံ ပတ္တိ–ဟု ပြု...ငင်း၊ ယာ–သည် သ–ဝိဘတ်၏ ကာရိယ–ငင်း၊ ယင်းသ–ဝိဘတ်၏ တဒတ္ထသမ္ပဒါန်အနက်၌ သက် ...ငင်း သိစေသည်။

ပဋိလာဘတ္ထာယ–ဖြင့် ရောက်ခြင်းဟူသည် ရခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ–ဖြင့် ပဌမ,သာမညဖလတို့အရ သောတာပတ္တိဖိုလ်ကိုယူ–သိစေ။

သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ (ပ) အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော–ဟူသော တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် "ပဌမာယ ဘူမိယာ ပတ္တိယာ"ကို "ပဌမာယ–သော။ ဘူမိယာ–သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့။ (ဝါ) ကို။ ပတ္တိယာ–ရောက်ခြင်း အကျိုးငှာ။ (သဒ္ဒတ္ထ) (ဝါ) ရခြင်းအကျိုးငှာ။ (အဓိပ္ပာယတ္ထ) ဤသို့ အနက်သမ္ဗန်ရမည်ဟု သိစေ။

ဝိဝိစ္စေဝ–ဖြင့် ဝိဝိစ္စ၌ ဝိ, ဝိစ–ဓာတ်၏–ငင်း၊ စ္စ–သည် တွာ–ပစ္စည်း၏ ကာရိယ...ငင်း သိစေ။

ဝိနာ ဟုတွာ–ဖြင့် ဝိဝိစ္စ၌ ဝိ,ဝိစ–ဓာတ်၏ ဝိဝေစနအနက်ဟော–ငင်း၊ ဝိ–၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက –ငင်း သိစေသည်။ (ဤကား ပါ–ဂဏ္ဌိသစ်။ ၁၅၇–အလိုတည်း)

(တစ်နည်း) ဝိနာ ဟုတွာ–ဖြင့် ဝိ, ဝိစ–ဓာတ်၏ ဝိဝေစနအနက်ဟော–ငင်း၊ ဝိ–၏ ဓာတွတ္ထဗာဓက–ငင်း သိစေသည်။ (ဆင်တဲဂဏ္ဌိ။၂၃၅။)

သမုစ္ဆေဒဝိဝေကဝသေန–ဖြင့် ဝိဝိစ္စိတွာ၌ ကင်းဆိတ်၍ဟူသည် သမုစ္ဆေဒဝိဝေက၏အစွမ်းဖြင့် ကင်းဆိတ်၍ဟု သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(တစ်နည်း) သမုစ္ဆေဒဝိဝေကဝသေန–ဖြင့် ဝိဝိစ္စ၌ ဝိစ–ဓာတ်အရ တဒင်္ဂဝိဝေက,ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေက ကို မယူရ၊ သမုစ္ဆေဒဝိဝေကကို ယူရမည်ဟု သိစေ။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ)ဖြင့် အစမှသာလျှင် ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွါသည်ရှိသော် ဆင်းရဲသဖြင့် သခ်ါရနှင့်တကွသော ပယောဂနှင့်တကွသော အကြောင်းအပေါင်းဖြင့်(ကိလေသာတို့ကို ခွာဖို့ရန် ကမ္မဋ္ဌာန်းနှလုံးသွင်းခြင်းဟူသောအကြောင်းအပေါင်းဖြင့်ဟူလို)ပင်ပန်းသည်ဖြစ်၍ ပယ်ခွာသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဆင်းရဲသောအကျင့်သည် ဒုက္ခပဋိပဒါမည်၏ဟု သိစေသည်။

(ဃ)ဖြင့် ဝိပဿနာဖြင့်နေခြင်းကို နေသည်ရှိသော် ကြာမြင့်စွာသောကာလ၌ မဂ်၏ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသို့ ရောက်သော ခွါအပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏ နှေးသော အသိဉာဏ်သည် ဒန္ဓာဘိညမည်၏ဟု သိစေသည်။

(၇)

(ခ) သဒ္ဒါယေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ–စသည်ထုတ်ပုံ

✔ ပဋိပဒါနှင့်တကွဖြစ်ခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပဋိပဒါနှင့်ကင်းခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပဋိပဒါနှင့်တကွသာလျှင် ဟောတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) အာဒိတောဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ–စသည်ထုတ်ပုံ

✔ အစသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မဇ္ဈေ, ပရိယောသာနသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အစ၌ ပယ်ခွာသောပုဂ္ဂိုလ်ဒြဗ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ခ) ကိစ္စာဝိ–ကား ဂရဟာဇောတက။ (ဝါ) အရုစျတ္ထဇောတကတည်း။
ဝဲသန္တေပိ–၌ ပိ–ကား သမ္ဘာဝနာဇောတကတည်း။
လောကိယဈာနမ္ပိ–၌ ပိ–ကား လောကုတ္တရာဈာန်ကို ငဲ့သော အပေက္ခနတ္ထ။
♦ လောကိယဈာနမ္ပီတိ အပိသဒ္ဒေါ လောကုတ္တရံ အပေက္ခတိ။ (ယောဇနာ)

(တစ်နည်း) လောကီယဈာနမ္ပိ၌ ပိ–ကား ဂရဟာဇောတက။ ယင်း ပိဖြင့် လောကုတ္တရာဈာန်ကို သမ္ဘာဝနာပြုသောအားဖြင့် ဆည်းသည်။ (ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၃၁။)

(၈)

(ဃ) မဂ္ဂပါတုဘာဝံ ပါပုဏာတိ–၌–

✔ မဂ်၏ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းသည် (ဝါ) (သောတာပတ္တိ)မဂ်သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘူဟူသော ဥပစာရဘာဝနာ ကာမာဝစရသမာဓိသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ (သောတာပတ္တိ)ဖိုလ်သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော ပါရမီဉာဏ်, ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်အစ… နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(ခ) ဒေသေတုကာမတာယအရ– မြတ်စွာဘုရား၏ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ၍

✔ ထို …သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ မဟာကရုဏာတော်သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညံ စသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော ပါရမီဉာဏ်,ဝိပဿနာဉာဏ်,မဂ်ဉာဏ်,ဖိုလ်ဉာဏ်တို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ဝေနေယျတို့အား သုတမယဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းအစ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်တိုင်– အနုဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(ခ) ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညန္တိ အာဒိ + မာဟာ–၌

✔ အာဟာ–၌ ဖြူ–စာတ်အရ ကရဏာပုဗ္ဗဂ်မဒေသနာဉာဏ်ယူ၊

ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္ဓာဘိညန္တိ အာဒိ–အရ ဝစီဘေဒသဒ္ဒယူ။ (တစ်နည်း) မနသာဝဝတ္ထာပိတာသဒ္ဒယူ။

============'

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၇၂)

(က) တတ္ထ အနညာတညဿာမီတိန္ဒြိယန္တိ "အနမတဂ္ဂေ သံသာရဝဋ္ဋေ အနညာတံ အမတံ ပဒံ, စတုသစ္စဓမ္မမေဝ ဝါ ဇာနိဿာမီ"တိ ပဋိပန္နဿ ဣမိနာ ပုဗ္ဗာဘောဂေန ဥပ္ပန္နံ ဣန္ဒြိယံ။

(ခ) လက္ခဏာဒီနိ ပနဿ ဟေဋ္ဌာ ပညိန္ဒြိယေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

(ဂ) သုန္ဒရာ, ပသတ္ထာ ဝါ ဝါစာ သမ္မာဝါစာ။

(ဃ) ဝစီဒုစ္စရိတသမုဂ္ဃါဋိကာယ မိစ္ဆာဝါစာဝိရတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။

ဌ။ ၂၆၁။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၆၂။ ဘာဋီ၊ ၃။ ၁၃၅။ ယောဇနာ။ ၁။

(၁)

(က) တတ္ထ ဖဿော ဟောတီတိအာဒီသု–တို့တွင်။ (ပြည်သျှ၊ ယောဇနာ။ ၁၃၉။)

(တစ်နည်း) တတ္ထ–ထိုအဓိကပုဒ်တို့တွင်။ (ဘာသာဋီ)

သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ။ ။ အနညာတညဿာမီတိန္ဒြိယံ–မသိအပ်သော အစရှိသော သံသရာဝဋ်၌ မသိအပ်ဘူးသော သေခြင်းကင်းသော နိဗ္ဗာန်ကို။ (ဝါ) သစ္စာလေးပါးတရားကိုပင်လျှင် သိအံ့ဟူ၍ နလုံးသွင်း၍ ဖြစ်သော ဣန္ဒြေသည်။ (ဟောတိ–၌ စပ်)

(၂)

(က)ဖြင့် အနညာတညဿာမီတိန္ဒြိယံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ, အဘိဓာနတ္ထ,အဘိဓေယျတ္ထပြသည်။

(ခ)ဖြင့်အနညာတညဿာမီတိန္ဒြိယံပုဒ်၏ လက္ခဏာ, ရသစသည်ကို(အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့်)ပြသည်။

(ဂ)ဖြင့် သမ္မာဝါစာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ, အဘိဓာနတ္ထကို ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် သမ္မာဝါစာပုဒ်၏ အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ)

(၃)

(က)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

အနညာတံအရ နိဗ္ဗာန်ဟူသော အဘိဓေယျတ္ထမှတပါး သစ္စာလေးပါးဟူသော အဘိဓေယျတ္ထကို ပြလို၍ (က)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရသည်။

(ဃ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

သမ္မာဝါစာ–၌ သမ္မာ–ပုဒ်၏ သုန္ဒရ–အနက်မှတပါး ပသတ္ထ–ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (ဃ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရသည်။

(ဃ) အဓိဝစနံ–ထားရခြင်း

အကျိုးဖြစ်သော ကောင်းသောစကားသံ(သဒ္ဒရုပ်)၏ သမ္မာဝါစာဟူသော အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော မိစ္ဆာဝါစာဝိရတိ၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော မိစ္ဆာဝါစာဝိရတိကို ဤ၌ သမ္မာဝါစာအရ ယူရသောကြောင့် သမ္မာဝါစာပုဒ်၏ ဖလူပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကို ပြလို၍ အဓိဝစနံ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဧ–နံပါတ်အတွက် အနုမာနသိဒ္ဓိ–လည်းရသည်)

♦ အကျိုးထောက်ဆ၊ ကြောင်းသိရ၊ ဖလာနုမာနာ။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* အာဇာနီယိတ္ထာတိ အညာတံ။ (အာ, ဉာ+တ)
* န + အညာတံ အနညာတံ။ (ပဋိသေဓောဂုဏ်၏ + နိဗ္ဗာန်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်)
* န + အညာတော အနညာတော။ (စတုသစ္စဓမ္မရ၏)
(ပဋိသေဓောဂုဏ်၏ + သစ္စာ ၄-ပါးနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်)
* ဉာဿတိ ပရမိဿရိယံ ကရောတီတိ ဣန္ဒြိယံ။
* အနညာတညဿာမီတိ + ဥပ္ပန္နံ + ဣန္ဒြိယံ အနညာတညဿာမီတိန္ဒြိယံ။
✔ -သည်ငှင်း၊ မသိအပ်သောအစရှိသော သံသရာဝဋ်၌ မသိအပ်ဘူးသော နိဗ္ဗာန်၏ (ဝါ)
သစ္စာတရားလေးပါး၏+ ဖြစ်သောဣန္ဒြေနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီ၊ အကြောင်း+အကျိုးစပ်-ငှင်း ဗျု-နိ။
✔ မသိအပ်သော (ပ) ဣန္ဒြေ (အနညာတညဿာမီတိန္ဒြေ)၏ .....ဓာတ်သည် ပ-နိ။
(တစ်နည်း) အနညာတညဿာမီတိ + ပဋိပန္နဿ + ဣန္ဒြိယံ အနညာတညဿာမီတိန္ဒြိယံ-ဟုပြု။

"ဝဇနတ္တမှတ်ဖွယ်"

အမှာ။ ။ အနုမတဂ္ဂ-ပုဒ် အစိတ်+အပေါင်း ဝဇနတ္တ-ဝါကျဥယျာဉ် ပထမတွဲ စာမျက်နှာ-၄၇-ကြည့်။

* သံပုနပ္ပုနံ သရန္တိ ပဝတ္တန္တိ ခန္ဓာဒယော ဧတ္ထာတိ သံသာရော။ (သံ, သရ+ဏ။)
* ဝတ္တတိ ဧတ္ထ ကမ္မံ, တဗ္ဗိပါကော စာတိ ဝဋ္ဋံ။ (ဝတ္တ+အ။) (ဋီကာကျော်)
* သံသာရော ဧဝ + ဝဋ္ဋံ သံသာရဝဋ္ဋံ။
* နတ္ထိ + မတံ + ဧတ္ထာတိ အမတံ။ (နိဗ္ဗာန်) အရိယေဟိ ပဋိတဗ္ဗံ ဂန္တဗ္ဗန္တိ ပဒံ။ (နိဗ္ဗာန်)
* စတ္တာရိ + သစ္စာနိ စတုသစ္စံ။ စတုသစ္စမေဝ + ဓမ္မော စတုသစ္စဓမ္မော။
* ပဋိပဇ္ဇတီတိ ပဋိပန္နော။ (ပဋိ, ပဒ+တ) (တဿ)
* အာဘုဇနံ အာဘောဂေါ။ (အာ, ဘုဇ+ဏ)ပုဗ္ဗေ + အာဘောဂေါ ပုဗ္ဗာဘောဂေါ။

(ခ) လက္ခဏံ + အာဒိ + ယေသန္တိ လက္ခဏာဒီနိ။
(လက္ခဏာဟူသောအစ၏+ရသ,ပစ္စုပဋ္ဌာန်,ပဒဋ္ဌာန်တို့နှင့် အာဒိ+အာဒိဝန္တစပ်)

(ဂ) သုန္ဒု + ဒရီယတေတိ သုန္ဒရံ။ (ဒရ, အာဒါရကော၊ အ။) (အရိအသေပြုခြင်း)

* ပသံသီယိတ္ထာတိ ပသတ္ထော။ (ပ,သံသ+တ) ဝဓိတဗ္ဗာတိ ဝါစာ။ (ဝစ+ဏ)
* သမုဋ္ဌါပေတီတိ သမုဋ္ဌာပိကာ။ (သံ, ဥ, ဃဌ+ဏွု)
* ဝစီဒုစ္စရိတဿ + သမုဋ္ဌာပိကာ ဝစီဒုစ္စရိတသမုဋ္ဌာပိကာ။ (တာဃ)

(၅)

(က) ဓာနိဿာမိ-ကား (ဉာ+ကိယာဒိ-နာ+ဿာမိ။)

(ဃ) ဝစီ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ နဒါဒိ၊ ဤ-ကာရန္တ။
ဒုစ္စရိတ-ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
သမုဋ္ဌာပိကာ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။

♦ ဣတ္ထိလိင်တွင်၊ အက-မြင်၊ အ-လျှင် ဣ-ဖြစ်မြဲ။

(၆)

(က) အနညာတံ ဓာနိဿာမီတိ ဥပ္ပန္နံ ဣန္ဒြိယံ-ဖြင့် အနညာတညဿာမီတိန္ဒြိယံပုဒ်ကို အနညာတညဿာမီတိ + ဥပ္ပန္နံ + ဣန္ဒြိယံ အနညာတညဿာမီတိန္ဒြိယံ-ဟု ဥပ္ပန္နအလယ်ပုဒ်ကျေသော မဇ္ဈေလောပကမ္မဓာရယ်-ပြု-ငှင်း၊ ဉဿာမိ၌ ဉာ-ဓာတ်၏ ကိယာဒိဂဏိကဓာတ်၏အဖြစ်ကိုငှင်း သိစေ။

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) အနညာတံ + ဉဿာမိတိ + ဥပ္ပန္န +ဣန္ဒြိယံ အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယံ-ဟု ပြု။ (ဘာသာဋီ၊၃။၁၃၅။)

(တစ်နည်း) အနညာတံ ဓာနိဿာမိတိ ပဋိပန္နဿ ဣန္ဒြိယံ-ဖြင့် အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယံ ကား အနညာတံ + ဉဿာမိ + ဣတိ + ဣန္ဒြိယံ-တည်း။ ထိုတွင် တံ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဉ-ပြု၍ သန္ဓိစပ်ထားသည်ကိုရင်း၊ ဉဿာမိကား ဉာ-ဓာတ်နောင် နာ-ပစ္စည်းသက်၊ ယင်းနာ-ပစ္စည်းကို ချေ၍ ပုဒ်ရင်းအတိုင်း ပြီးသည်ကိုရင်း၊ အနညာတညဿာမိတိ + ပဋိပန္နဿ +ဣန္ဒြိယံ အနညာတညဿာမိ တိန္ဒြိယံ-ဟု ပဋိပန္နအလယ်ပုဒ်ကျေသော ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်-ပြု-ရင်း သိစေသည်။ (ဤကား ဘုရားကြီးတိုက်၊ အမရပူရဆရာတော်အလို တည်း)

အမတံ ပဒံ, စတုသစ္စဓမ္မမေဝ ဝါ-ဖြင့် အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယံ၌ အနညတအရ နိဗ္ဗာန်ကို (တစ်နည်း) သစ္စာ(၄)ပါးတရားကိုယူ-သိစေသည်။

အနမတဂ္ဂေ သံသာရဝဋ္ဋေ-ဖြင့် အနညာတံ၌ မသိဘူးသော နိဗ္ဗာန် (ဝါ) သစ္စာ(၄)ပါးတရား-ဟူသည် အနမတဂ္ဂသံသရာဝဋ်၌ မသိဘူးသော တရားတို့ပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(ဂ) သုန္ဒရာ ဝါစာ-ဖြင့် သမ္မာဝါစာ၌ သမ္မာနိပါတ်ပုဒ်၏ သုန္ဒရအနက်ဟော-ရင်း၊ သုန္ဒရာ + ဝါစာ သမ္မာဝါစာ-ဟု ကမ္မဓာရယ်-ပြု-ရင်း သိစေသည်။

ပသတ္ထာ ဝါစာ-ဖြင့် သမ္မာနိပါတ်၏ ပသတ္ထအနက်ဟော-ရင်း၊ ပသတ္ထာ + ဝါစာ သမ္မာဝါစာ-ဟု ပြု-ရင်း သိစေသည်။

(ဃ)ဖြင့် သမ္မာဝါစာအရ အကျိုးဖြစ်သော ကောင်းသောစကားကို မယူရ၊ ထို၏ အကြောင်းဖြစ် သော ဝစီဒုစရိုက်ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ခွာသော မိစ္ဆာဝါစာဝိရတီကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(၇)

(က) စတုသစ္စဓမ္မမေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ-စသည်ထုတ်ပုံ

- ✔ စတုသစ္စဓမ္မသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ သစ္စဝိနိမုတ္တဓမ္မသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ စတုသစ္စဓမ္မတို့၏ မဖောက်မပြန်မှန်ကန်ခြင်းဂုဏ်သည် (ဝါ) စတုသစ္စဓမ္မတို့၏ အနမတဂ္ဂ သံသရာဝဋ်၌ မသိအပ်, မသိဘူးသည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် အနညာတတ္ထ။

မှတ်ချက်။ ။ ဘာသာဋီကာ၌ "စတုသစ္စဓမ္မမေဝ-သစ္စာတရားလေးပါးကိုပင်"ဟု အနက်ပေးပြီး သိရိုးသိစဉ်ဖြစ်၍ သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏ ဧဝ-ဖြင့် ဆိုသည်ဟု မှာထားသည်။ ယင်းအလို နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ-စသည်မယူရ။

(၈)

အနညာတံ-အရ နိဗ္ဗာန်ယူ၍-

- ✔ ထို...သည် ဒဿနတ္ထ။
- ✔ မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်သည် ဒီပကတ္ထ။
- ✔ သေခြင်းကင်းခြင်းအကျိုးသည် (ဝါ) သင်္ခါရဒုက္ခငြိမ်းခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
- ✔ ပါရမီဉာဏ်, ဝိပဿနာဉာဏ်စသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။
- ✔ ဘဝသစ်မဖြစ်ခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(က) အမတံ ပဒံ + ဓာနိဿာမိ-၌

- ✔ အမတံ ပဒံ-အရ နိဗ္ဗာန်သည်-

ဓာနိဿာမိ-၌ ဉာ-ဓာတ်အရ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်အား အာရမ္မဏ-ပြု။(ပြိုင်=အာ,ဒိ,ဥ။)

===============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ်(၂၇၃)

(က) အပိစ ဟေဋ္ဌာ ဝိရတိ ဝိရတိတ္တယေ ဝုတ္တဝသေနပေတ္ထ လက္ခဏာဒီနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

(ခ) ဣတိ ဣမေသံ တိဏ္ဏံ ဓမ္မာနံ ဝသေန ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တံ မဂ္ဂပဉ္စကံ ဣဓ မဂ္ဂဋ္ဌကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊

(ဂ) ယေဝါပနကေသု စ ဣမေသံ အဘာဝေါ၊ တထာ ကရုဏာမုဒိတာနံ။

(ဃ) ဣမေဟိ တယော ဓမ္မာ ဣဓ ပါဠိယံ အာဂတတ္တာဝ ယေဝါပနေကေသု န ဂဟိတာ။

(င) ကရုဏာ မုဒိတာ ပန သတ္တာရမ္မဏာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏာတိ တာပေတ္ထ န ဂဟိတာ။

(စ) အယံ တာဝ ဥဒ္ဒေသဝါရေ ဝိသေသတ္ထော။

(ဆ) မဂ္ဂင်္ဂ မဂ္ဂပရိယာပန္နန္တိ ဧတ္ထ တာဝ မဂ္ဂဿ အင်္ဂန္တိ မဂ္ဂင်္ဂ၊ မဂ္ဂကောဋ္ဌာသောတိ အတ္ထော။

(ဇ) ယထာ ပန အရညေ ပရိယာပန္နံ အရညပရိယာပန္နံ နာမ ဟောတိ၊ ဧဝံ မဂ္ဂေ ပရိယာပန္နန္တိ မဂ္ဂပရိယာပန္နံ၊ မဂ္ဂသန္နိဿိတန္တိ အတ္ထော။

ဌ။ ၂၆၁။ မူလဋီ။ ၁၁၂။ ယောဇနာ။ ၁၃၉။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၆၅။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၃၇။

(၁)

(ဂ) ယေဝါပနကေသု စ–တို့၌လည်း။ (ဘာသာဋီကာ၌ "စ–ဆက်"ဟု ဝါကျာရမ္ဘကြသည်။) ဣမေသံ–ဤသမ္မာဝါစာစသော တရားတို့၏။ အဘာဝေါ–မရှိခြင်းကို။ ဝေဒိတဗ္ဗော–၏။ တထာ–တူ။ ကရုဏာမုဒိတာနံ–တို့၏။ (အဘာဝေါ။ ဝေဒိတဗ္ဗော။)

(ဃ) ဟိ–မှန်။ (ပြည်သျှ) ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ)

(င) ပန–ပါး။ (ပြည်သျှ) ဣတိ–ကြောင့်။ တာဟိ–ထိုကရုဏာမုဒိတာတို့ကိုလည်း။ ဧတ္ထ–ဤလောကုတ္တရာစိတ်၌။ န ဂဟိတာ။

(စ) တာဝ–နိဒ္ဒေသမှ ရှေးဦးစွာ။ (ဆ) ပန–ပါး။

(ဇ) ပန–ပါး။ (မဂ္ဂင်္ဂမှတပါး မဂ္ဂပရိယာပန္နကို ဆိုအံ့။)

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိပဉ္စက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် အောက်ဖြစ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ်မျှနိဒ္ဒေသဝါရ၌ ဝိရတီသုံးပါး အပေါင်း၌ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့် လက္ခဏာ, ရသစသည်တို့ကို သိအပ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ကာမာဝစရကုသိုလ်မျှနိဒ္ဒေသဝါရနှင့် ဤလောကုတ္တရာကုသလနိဒ္ဒေသသည် အလုံးစုံတူ၏ ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။စင်–ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် ကာမာဝစရကုသလမျှနိဒ္ဒေသမှ ဤလောကုတ္တရ ကုသလနိဒ္ဒေသ၏ အထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..အတိဗျာပိတ ...၏။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(ဇ)အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဆ)ဖြင့် မဂ္ဂင်္ဂပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌(ဇ) ဖြင့် မဂ္ဂပရိယာပန္နပုဒ်၏အဖွင့် ကို ပြလိုသောဆရာသည် (ဇ)မိန့်။(ပက္ကန္တရ) (ဇ) ဝါကျ၌ မဂ္ဂသန္နိဿိတန္တိ အတ္ထော–ကား ဝိဂ္ဂဟရ။

(၃)

(က)၌ အပိ စ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ရှေး၌ သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝတို့၏ လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်အနက်တို့ကို စွန့်၍ ထိုအနက်မှ မတူကွဲပြား ခြားနားသော အောက်ဓမ္မနိဒ္ဒေသဝါရ၌ ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်အနက်တို့ကို လဲလှယ်ပြလို၍ (က)၌ အပိ စ–သဒ္ဒါထားသည်။

♦ အပိ စ, အပရော၊ တက်သောဝါကျ၊ ရှေးဝါကျမှ၊ ထူးထအနက်၊ ဆိုလျက်တက်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* မဂ္ဂေ + ပရိယာပန္နံ မဂ္ဂပရိယာပန္နံ။

✔ –သည့်ရင်း၊ အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ်၏+ဝိတက်နှင့် အဆောဒ+ဆောဒ,သမ္မာပ+သမ္မာဟိစပ်–ငင်း ဗျူ–နိ။

* မဂ္ဂေ + သန္နိသိတံ မဂ္ဂသန္နိသိတံ။ (အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ်၏ + ဝိတက်နှင့် နိဿယ+နိသိတစပ်)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) ယေဝါပနကဝသေန + ဒေသိတာ ယေဝါပနကာ။ (တေသု)

(င) နိဗ္ဗာနံ +အာရမ္မဏံ + ဣမေသံ ဓမ္မာနန္တိ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏာ။ (လောကုတ္တရာတရားတို့ရ၏။)

* သတ္တော + အာရမ္မဏံ + ဧတာသံ ကရုဏာမုဒိတာနန္တိ သတ္တာရမ္မဏာ။

(၅)

(က)	ဝိရတိတ္တယေ–၌ ဝိရတိ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
	တယံ–ကား	တဒ္ဓိတ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
	ဝိရတိတ္တယေ–ကား	သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
(ဂ)	ယေဝါပနကေသု–ကား	ဒေသိတတဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(ဆ) မဂ္ဂဿ အင်္ဂ–ဖြင့် မဂ္ဂင်္ဂကို ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်–ပြု သိစေ။

မဂ္ဂကောဋ္ဌာသော–ဖြင့် မဂ္ဂင်္ဂ၌ အင်္ဂသဒ္ဒါသည် အင်္ဂတိုင်း, ခန္ဓာကိုယ်, အကြောင်းဟူသော အနက်တို့ကို မဟော၊ အဝယဝ (ဝါ) ကောဋ္ဌာသအနက်ဟော ...သိစေသည်။

♦ အင်္ဂေါ ဒေသေ ဝပုမှိ၊ ဒေဟာဝယဝ ဟေတူသု။ (ဓာန်။၉၅၆။)

(ဇ) မဂ္ဂေ ပရိယာပန္န–ဖြင့် သတ္တမီတပ္ပုရိသ်ပြု–သိစေသည်။

မဂ္ဂသန္နိသိတံ–ဖြင့် အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ်၌ အကျုံးဝင်သော တရားဟူသည် အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ်၌မှီသော (ဝါ) အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ်ကို မှီသောတရားပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(၇)

(က) ဝုတ္တဝသေနပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(ခ) ဣတိ–ကား နိဒဿနတ္ထ။

(ဂ) စ–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ (ဘာသာဋီ) (တစ်နည်း) သမုစ္စယတ္ထ။ (ပြည်သျှ)

(ဃ) ပါဠိယံ အာဂတ္တာဝ–၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ–စသည်ထုတ်ပုံ

✔ ပါဠိတော်၌ လာသည်၏ အဖြစ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပါဠိတော်၌ မလာသည်၏ အဖြစ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(၈)

(င) ဣမေ ဓမ္မာ နိဗ္ဗာနရမ္မဏာ–အရ လောကုတ္တရာကုသိုလ်ဓမ္မကိုယူ၍–

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ဝိပဿနာသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဖိုလ်သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ စတုစက္ကသမ္ပတ္တိ, ယောနိသောမနသိကာရစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်, အဘိညာဏ်သမာပတ်စသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၉)

သတ္တာရမ္မဏာ–အရ ကရုဏာ, မုဒိတာကို ယူ၍ထုတ်။

မဂ္ဂပရိယာပန္န၊ မဂ္ဂသန္နိဿိတန္တိ အတ္ထော–၌ အဓိပ္ပါယ်–

ဝိတက်သည် သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်တည်း။ ထိုဝိတက်သည် အပေါင်းဖြစ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး၌ အကျုံးဝင်(ပါဝင်)သောကြောင့် မဂ္ဂပရိယာပန္နမည်၏။ အစိတ်တရားသည် အပေါင်းမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို မှီရသောကြောင့် မဂ္ဂသန္နိဿိတလည်း ဖြစ်သည်။ (ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၃၇။)

♦ မဂ္ဂသန္နိဿိတန္တိ ပရမတ္ထမဂ္ဂသဘာဝတ္တာ မဂ္ဂါဝယဝဘာဝေန သမုဒါယသန္နိဿိတန္တိ အတ္ထော။(မူလဋီ။၁၂။)

ဝိရတီ၏ မင်္ဂဖြစ်သောကြောင့် မင်္ဂ၏အစိတ်၏အဖြစ်ဖြင့် အပေါင်းဖြစ်သော မင်္ဂ၌ မှီသည်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၆၃။)

(၁၀)

(က) ဝိရတိတ္တယေ + ဝုတ္တဝသေန–၌

✔ ဝိရတိတ္တယေ–အရ ဝိရတိ (၃)ပါးကို ဖွင့်သော သံဝဏ္ဏနာအစဉ်ကိုယူ။ ဝစ–ဓာတ်အရ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ သုတမယဉာဏ်, စိန္တာမယဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ်ကိုယူ။ ပကတူပ–မျိုးစပ်။

(ခ) မဂ္ဂေ + ပရိယာပန္န–၌

✔ ပရိယာပန္န–အရ ဝိတက်သည်–

မဂ္ဂေ–အရ ဝိတက်ကြဉ် မဂ္ဂင် (၇)ပါးနှင့် သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့အား သဟဓာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဈာန, မဂ္ဂ။ (၈)

==============

ဝါကျဥယျာဥ် (၂၇၄)

(က) ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါတိ ဧတ္ထ ပီတိ ဧဝ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါတိ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။

(ခ) တတ္ထ ဗောဓိယာ, ဗောဓိဿ ဝါ အင်္ဂေါတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။

(ဂ) ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ– ယာ အယံ ဓမ္မသာမဂ္ဂီ ယာယ လောကုတ္တရမဂ္ဂက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇ–မာနာယ (ပ) အရိယသာဝကော ဗုဇ္ဈတီတိ ကတွာ "ဗောဓိ" ဝုစ္စတိ။

(ဃ) ဗုဇ္ဈတီတိ ကိလေသသန္တာနနိဒ္ဒါယ ဥဋ္ဌဟတိ၊ စတ္တာရိ ဝါ အရိယသစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ၊ နိဗ္ဗာနမေဝ ဝါ သစ္ဆိကရောတိ။

(င) တဿာ ဓမ္မသာမဂ္ဂီသင်္ခါတာယ ဗောဓိယာ အင်္ဂေါတိပိ ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ, ဈာနင်္ဂမဂ္ဂင်္ဂါဒီနိ ဝိယ။

(စ) ယော ပနေသ ယထာဝုတ္တပ္ပကာရာယ ဧတာယ ဓမ္မသာမဂ္ဂိယာ ဗုဇ္ဈတီတိ ကတွာ အရိယသာဝကော "ဗောဓိ"တိ ဝုစ္စတိ၊ တဿ ဗောဓိဿ အင်္ဂေါတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ, သေနင်္ဂရထင်္ဂါဒယော ဝိယ။

(ဆ) တေနာဟု အဋ္ဌကထာစရိယာ "ဗုဇ္ဈနကဿ ပုဂ္ဂလဿ အင်္ဂါတိ ဝါ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ"တိ။

ဋ္ဌ။ ၂၆၂။ မူလဋီ။ ၁၁၂။ ပြည်သျ၊ ၂။ ၄၆၆။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၃၈။ ကျော်စံဂဏ္ဌိ။ ၄၀၄။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၆၃။

(၁)

(ခ) ဗောဓိယာ, ဗောဓိဿ ဝါ အင်္ဂေါ–ကို သံဝဏ္ဏနာနှင့် အညီအနက်ပေးပုံ

ဗောဓိယာ–ကိလေသာတည်းဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးကြောင်းဖြစ်သော ဓမ္မသာမဂ္ဂီ၏။

(ဝါ) သစ္စာလေးပါးတို့ကို သိကြောင်းဖြစ်သော ဓမ္မသာမဂ္ဂီ၏။

(ဝါ) နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုကြောင်းဖြစ်သော ဓမ္မသာမဂ္ဂီ၏။ အင်္ဂေါ–အစိတ်တည်း။

[ဤကား (ဂ) (ဃ) (င)တို့နှင့် အညီ]

http://www.dhammadownload.com

ဝါ–တစ်နည်းကား။ **ဗောဓိဿ**–(မဂ္ဂသာမဂ္ဂီဖြင့်) ကိလေသာအစဉ်**ဟူသော** အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးတတ်သော အရိယာသာဝက၏။

(ဝါ) သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော အရိယာသာဝက၏။

(ဝါ) နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုတတ်သော အရိယာသာဝက၏။ **အင်္ဂါ–အစိတ်အကြောင်းတည်း**။

[ဤကား (ဃ)(စ)တို့နှင့်အညီ]

(ဂ) ဗုဇ္ဈတိ–ကို (ဃ)သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ အနက်ပေး

ဗုဇ္ဈတိ–ကိလေသာအစဉ်ဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးတတ်၏။

(ဝါ) သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို ထိုးထွင်းခြင်း၍ သိတတ်၏။

(ဝါ) နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသောအားဖြင့် သိတတ်၏။

(၂)

(ခ)သို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် **ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂပုဒ်ကို အဝဓာရဏကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝဏ္ဏနာပြု** ရမည်ဟု အပေါင်းဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဗောဇ္ဈင်္ဂဟူသော **အစိတ်ပုဒ်၏** ဝဏ္ဏနာ မရှိဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။ **(ပက္ခန္တရ)**

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ခ)ဖြင့် ဗောဇ္ဈင်္ဂပုဒ်ကို **ဗောဓိယာ** + အင်္ဂ ဗောဇ္ဈင်္ဂ၊ ဗောဓိဿ + **အင်္ဂ ဗောဇ္ဈင်္ဂ**–ဟု ဝဏ္ဏနာပြုရမည်ဟု ဖွင့်ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းတို့၏ ဝါကျပိဏ္ဍတ္ထအကျယ်ကို ပြလိုသောဆရာသည် (ဂ)မိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ (ဂ)ဆိုသော်လည်း (စ)တိုင်အောင် မျှော်တက်ရသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ ဃာဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ–ရှိသော ဝါကျများတွင်–

၁။ ယာ အယံ မဂ္ဂသာမဂ္ဂီ–စသော (ဂ)ဝါကျဖြင့် (ခ)ဝါကျရှိ ဗောဓိယာ အင်္ဂ–၌ ဗောဓိယာ–ဝယ် ဗောဓိ–ကို ဖွင့်သည်။

၂။ (ဃ)ဝါကျဖြင့် (ဂ)ဝါကျရှိ ဗုဇ္ဈတိ–ကြိယာကို ဖွင့်သည်။

၃။ (င)ဖြင့် ဆိုခဲ့ပြီးစကားရပ်ကို အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုံးအုပ်ပြသည်။ ထိုတွင်–ဈာနင်္ဂါမဂ္ဂင်္ဂါဒီနိ ဝိယ–ဖြင့် ဥပမာဖြင့် ခိုင်မြဲစေသည်။

(စ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဂ) (ဃ) (င)ဝါကျတို့ဖြင့် ဗောဓိယာ အင်္ဂ၏ အဓိပ္ပါယတ္ထကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ **ဗောဓိဿ အင်္ဂ၏** အဓိပ္ပါယတ္ထကို ပြလိုသော ဆရာသည် (စ)မိန့်။ **(မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၆၄။)**

ရှင်းလင်းချက်။ ။ ယင်း(စ)ဝါကျ၌ ပထမဝါကျဖြင့် ဗောဓိကို ဖွင့်သည်။

ဒုတိယဝါကျဖြင့် ဗောဓိနှင့် အင်္ဂကို သမာသ်တွဲပြသည်။

တတိယဝါကျဖြင့် ဥပမာဖြင့် ခိုင်မြဲစေသည်။

(ဆ)ဝါကျဖြင့် အဋ္ဌကထာဆရာ၏ အဆိုအမိန့်အကိုးသာဓကကို ပြသည်။ **(အာဂမဒဋ္ဌိ)**

(၃)

(ခ) ဗောဓိဿ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဗောဓိယာ + အင်္ဂ ဗောဇ္ဈင်္ဂ–ဟူသော ဝဏ္ဏနာမှတပါး ဗောဓိဿ + အင်္ဂ ဗောဇ္ဈင်္ဂ–ဟူသော ဝဏ္ဏနာတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) ဗောဇ္ဈင်္ဂ၌ ဗောဓိအရ မဂ္ဂသာမဂ္ဂီဟူသော အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထမှတပါး အရိယာသာဝကဟူသော အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) ဗောဇ္ဈင်္ဂ၌ ဗောဓိပုဒ်၏ ကရဏသာဓနဝဏ္ဏနာမှတပါး ကတ္တုသာဓနဝဏ္ဏနာတစ်မျိုးဟူသော ဝဏ္ဏနာတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) စတ္တာရိ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဗုဒ္ဓုတိ၌ (ဝါ) ဗောဓိ၌ ဗုဓဓာတ်၏ ဓာဂရဏဏ္ထမှတပါး ညဏဏ္ထဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) ကိလေသာအစဉ်ဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးကြောင်း, ထကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ဗောဓိမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်မှတပါး သစ္စာလေးပါးတို့ကို သိကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ဗောဓိမည်၏ ဟူသော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကိုလဲလှယ်ပြလို၍ စတ္တာရိ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

နိဗ္ဗာနမေဝ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဗုဓ–ဓာတ်၏ ဓာဂရဏဏ္ထ, ညဏဏ္ထမှတပါး သစ္စိကရဏဏ္ထ(ဝိကာသနတ္ထ)ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) ကိလေသာအစဉ်ဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ဗောဓိမည်၏၊ သစ္စာ(၄)ပါးတို့ကို သိကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ဗောဓိမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်မှတပါး နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ဗောဓိမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ နိဗ္ဗာနမေဝ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေန္တီတိ ဓမ္မာ။ သမင္ဂါနံ + ဘာဝေါ သာမင္ဂီ။ (သမင္ဂ+ဏ+ဤ)
* ဓမ္မာနံ + သာမင္ဂီ ဓမ္မသာမင္ဂီ။
✔ ...ပုဒ်သည်ငင်း၊ သတိ, ဓမ္မဝိစယ (ပ) ဥပေက္ခာဟုဆိုအပ်သောတရားတို့၏+ ညီညွတ်ကုန်သည်၏အဖြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်–ငင်း ဗျူ–နိ။
✔ သတိ, ဓမ္မဝိစယ (ပ) တရားတို့၏ ညီညွတ်ကုန်သည်တို့၏အဖြစ်ဟူသောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပသတ္ထော + ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။ (သံ+ဗောဇ္ဈင်္ဂ)(ပသတ္ထဂုဏ်+ဗောဇ္ဈင်တရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်)

(တစ်နည်း) သုန္ဒရော + ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။(သုန္ဒရဂုဏ်၏+ဗောဇ္ဈင်တရားတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်)

(ဃ) ကိလိဿတီတိ ကိလေသော။ သမ္မာ + တနောတီတိ သန္တာနော။ (သံ,တနု+ဏ။)

* ကိလေသောယေဝ + သန္တာနော ကိလေသသန္တာနော။

(တစ်နည်း:) ကိလေသာနံ + သန္တာနော ကိလေသသန္တာနော။

* နိဒ္ဒနံ နိဒ္ဒါ။ သောယေဝ + နိဒ္ဒါ ကိလေသသန္တာနနိဒ္ဒါ။ (တာယ)

(စ) သေတိ ဗန္ဓတီတိ သေနာ။ (သိ+န။ ထီ–အာ။) သေနာယ + အင်္ဂံ သေနင်္ဂံ။

* ရမတေ ကီဠတေ အနေနာတိ ရထော။ (ရမု၊ ကီဠာယံ၊ ထော။)

(တစ်နည်း:) ရဟီယတီတိ ဥပ္ပါဒီယတီတိ ရထော။ (ရဟ၊ ဥပါဒါနေ ဝါ၊ ထော။)(သူစိ)

* ရထဿ + အင်္ဂံ ရထင်္ဂံ။

(၅)

(ခ)	ဗောဓိယာ–ကား	ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
	ဗောဓိဿ–ကား	ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။
	သစ္ဆိကရောတိ	(သစ္ဆိ+ကရ+ဩ+တိ) တနာဒိဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။
	ဓမ္မသာမင္ဂိယာ–ကား	သမာသ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ နဒါဒိ၊ ဤ–ကာရန္တ။
	သေနင်္ဂ–၌ သေနာ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

(၆)

(က)ဖြင့် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ–ကို အဝဓာရဏကမ္မဓာရယ်–ပြု ...သိစေ။

http://www.dhammadownload.com

(ခ)ဗောဓိယာ အင်္ဂေါ-ဖြင့် ဗောဇ္ဈင်္ဂေါကို ဗောဓိ+အင်္ဂေါ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်-ရင်း၊ ဗောဓိယာ + အင်္ဂေါ ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ-ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်-ပြု-ရင်း၊ ဗောဓိအင်္ဂ-ဟု ဆိုလိုလျက် ဓ္-ကို ယ-ပြု၊ ဈ-ကို ဇ္ဈ-ပြု၊ အသဒိသဒွေဘော်လာ၍ ဗောဇ္ဈင်္ဂ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်၏အဖြစ်ကိုရင်း သိစေသည်။

ဗောဓိသ္သ အင်္ဂေါ-ဖြင့် နည်းတူဖော်။

(ဂ) ယာယ ဗုဇ္ဈတီတိ-ဖြင့် ဗောဓိ၌ ဗုဓ-ဓာတ်၊ ဣ-ပစ္စည်း၊ ဗုဇ္ဈတိ ဧတာယာတိ ဗောဓိ-ဟု-ပြု-သိစေ။

ဓမ္မသာမဂ္ဂိယာ-ဖြင့် ယာယ၏ အစွဲကို ပြသည်။ (သဗ္ဗ+ဏ္ဍ)

အရိယသာဝကော-ဖြင့် ဗုဇ္ဈတိ၏ ကတ္တားကို သိစေသည်။

ယာ အယံ ဓမ္မသာမဂ္ဂီ-ဖြင့် ဗောဓိအရ --သိစေသည်။

သတိဓမ္မဝိစယ (ပ) သင်္ခါတာယ-ဖြင့် ဓမ္မသာမဂ္ဂိယာအရ ...သိစေ။

ဥပဒ္ဒဝါနံ ပဋိပက္ခဘူတာယ-ဖြင့် သတိစသော ဓမ္မသာမဂ္ဂီသည် ဥပဒ္ဒဝတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သတည်းဟု သိစေသည်။

အနေကေဟိ-ဖြင့် ဥပဒ္ဒဝတို့သည် တစ်ပါးမက များသတည်းဟု သိစေသည်။

လီနုဒ္ဓစ္စ (ပ) နိဝေသာဒီနံ-ဖြင့် ဓမ္မသာမဂ္ဂီ၏ (ဝါ) ဗောဓိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဥပဒ္ဒဝတို့ကား လီန ဥဒ္ဓစ္စ (ပ) အဘိနိဝေသ-စသည်တို့တည်းဟုသိစေ။ (သရုပ်ကြား-ဘိ)

(ဃ) ဥဋ္ဌဟတိ-ဖြင့် ဗုဇ္ဈတိ၌ (ဝါ) ဗောဓိ၌ ဗုဓ-ဓာတ်သည် ဇာဂရဏအနက်ဟော...သိစေ။

ကိလေသသန္တာနနိဒ္ဒါယ-ဖြင့် ...ဘာဝတ္ထ-ဖော်။

ပဋိဗုဇ္ဈတိ-ဖြင့် ဗုဇ္ဈတိ၌ ဗုဓ-ဓာတ်သည် ဉာဏအနက်ဟော... သိစေ။

စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ-ဖြင့် ...ဘာဝတ္ထ-ဖော်။

သစ္ဆိကရောတိ-ဖြင့် ဗုဇ္ဈတိ၌ ဗုဓ-ဓာတ်သည် ဝိကသနအနက်ဟော... သိစေသည်။

နိဗ္ဗာနံ-ဖြင့် ...ဘာဝတ္ထ-ဖော်။

ဝေ-ဖြင့် အရိယသာဝကသည် နိဗ္ဗာန်ဟူသော နိရောဓသစ္စာကို မုချ မျက်မှောက်သိသည်၊ ကျန်သုံးပါးကို အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့်သိသတည်းဟု သိစေသည်

(င) ဗောဓိယာ အင်္ဂေါ-ဖြင့် ဖော်မြဲ။

ဓမ္မသာမဂ္ဂီသင်္ခါတာယ-ဖြင့် ဗောဓိအရ ...သိစေ။

တဿာ-ဖြင့် ဗောဓိယာ၌ ယာ-သည် သ-ဝိဘတ်၏ ကာရိယတည်းဟု သိစေသည်။

ဈာနင်္ဂမဂ္ဂင်္ဂါဒီနိ ဝိယ-ဖြင့် ဈာန်နှင့် ဈာနင်၊ မဂ်နှင့် မဂ္ဂင်တို့သည် အပေါင်း + အစိတ်ဖြစ်ကုန် သကဲ့သို့ ဗောဓိနှင့် ဗောဇ္ဈင်သည်လည်း အပေါင်း+အစိတ်ဖြစ်သတည်းဟု သိစေသည်။

♦ ဈာနင်္ဂမဂ္ဂင်္ဂါဒယော ဝိယာတိ ဧတေန ဗောဓိဗောဇ္ဈင်္ဂသဒ္ဒါနံ သမုဒါယာဝယဝဝိသယတံ ဒဿေတိ။ (ဗောဇ္ဈင်္ဂသုတ်ဋီကာ)

(စ) ယော သေ ဗုဇ္ဈတီတိ-ဖြင့် ဗောဓိ၌ ဗုဓ-ဓာတ်၊ ဣ-ပစ္စည်း၊ ဗုဇ္ဈတီတိ ဗောဓိ-ဟု ပြု သိစေ။

အရိယသာဝကော-ဖြင့် ဗောဓိအရ... သိစေ။

ဧတာယ ဓမ္မသာမဂ္ဂိယာ-ဖြင့် သိဟူသည် သတိ, ဓမ္မဝိစယစသော ဓမ္မသာမဂ္ဂီဖြင့် သိသတည်းဟု သိစေ။

ယထာဝုတ္တပ္ပကာရာယ-ဖြင့် ဓမ္မသာမဂ္ဂီ-ဟူသည် အကြင်ကြင်ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော ဓမ္မသာမဂ္ဂီပင်တည်းဟု သိစေသည်။

သေနင်္ဂရထင်္ဂါဒယော ဝိယ-ဖြင့်(စစ်သည်၏ အင်္ဂါမှတပါး စစ်တပ်ဟူသည် မရှိ၊ ရထား၏ လှည်းဘီး-စသော အင်္ဂါမှတပါး ရထားမည်သည် မရှိသကဲ့သို့ ဓမ္မသာမဂ္ဂီဟူသော အင်္ဂါမှတပါး ဗောဓိဟူသော အရိယသာဝကမရှိဟု) ပုဂ္ဂလပညတ်အားဖြင့် အဝိဇ္ဇမာနပညတ်အဖြစ်ကို ပြပါသည်။(သိစေသည်။)

♦ သေနင်္ဂရထင်္ဂါဒယော ဝိယာတိ ဧတေန ပုဂ္ဂလပညတ္တိယာ အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိဘာဝံ ဒဿေတိ။ (မူလဋီ)

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(က) ပီတိဓဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တ–စသည်ထုတ်ပုံ–

✔ ပီတိသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ဖဿစသော ဗောဇ္ဈင်မထိုက်သောတရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

✔ သတိစသော ဗောဇ္ဈင်ထိုက်သောတရားတို့သည် အနုညာတတ္တ။

(ဃ) နိဗ္ဗာနမဓဝ–၌ ဓဝ–သဒ္ဒါ၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တ–စသည်ထုတ်ပုံ–

✔ နိဗ္ဗာန်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ဒုက္ခ, သမုဒယ, မဂ္ဂသုံးပါးသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

✔ နိဗ္ဗာန်၏ သန္တိလက္ခဏာ(သဘော)သည် အနုညာတတ္တ။

(ဂ) ယာ အယံ–ကား ဓမ္မသာမဂ္ဂီဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိ ပသိဒ္ဓဝိသယ။

ယာယ–ကား ဓမ္မသာမဂ္ဂီယာဟု အစွဲ–ပါရှိ ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(၈)

(ဃ) ဥဋ္ဌဟတိ, ပဋိဝိဇ္ဈတိ, သစ္ဆိကရောတိ–တို့၌ အန္တတ္တစတ်အရ အရိယာမဂ် (၄)ပါးကို ယူ။

(၉)

(က) လီနုဒ္ဓစ္စပတိဋ္ဌာနာယူဟန–၌ အဓိပ္ပာယ်–

✔ "လီန"ဟူသည် တွန့်ဆုတ်တွန့်ဆုတ်ဖြစ်တတ်သော ကောသဇ္ဇပြဓာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း။

✔ "ဥဒ္ဓစ္စ"ဟူသည် ပျံ့လွင့်တတ်သောသဘောတည်း။

✔ "ပတိဋ္ဌာန"ဟူသည် ဤဘဝ၌ရင်း, သံသရာ၌ရင်း ကိလေသာ၏အစွမ်းဖြင့် တန့်ရပ်နေခြင်း (တစ်နည်း) တဏှာ၏ အစွမ်းဖြင့် တန့်ရပ်နေခြင်းတည်း။

✔ "အာယူဟန"ဟူသည် သံသရာ၌ ရပ်တည်နိုင်ဘို့ရန် နောက်နောက်ဘဝအတွက် ပြုစီမံတတ်သော ပုညာ, ပုည, အာနဉ္ဇာဘိသင်္ခါရတို့၏အစွမ်းဖြင့် အားထုတ်ခြင်း။(တစ်နည်း) ဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းဖြင့် အားထုတ်ခြင်းတည်း။ (မူလဋီ။၁၁၂။အနုဋီ။၁၂၀။ဘာဋီ။၃။ ၁၃၈။)

အဓိပ္ပာယ်။ ။ ဓမ္မဝိစယ, ဝီရိယ, ပီတိပြဓာန်းသော ဓမ္မသာမဂ္ဂီ (ဗောဇ္ဈင်တရား ၇–ပါး)သည် လီန, ပရိယုဋ္ဌာန, ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂ, ဥစ္ဆေဒ, အဘိနိဝေသတို့၏ ပဋိပက္ခတည်း။

ပဿဒ္ဓိ, သမာဓိ, ဥပေက္ခာပြဓာန်းသော ဓမ္မသာမဂ္ဂီ (ဗောဇ္ဈင် ၇–ပါး)သည် ဥဒ္ဓစ္စ, အာယူဟန အတ္တကိလမထာနုယောဂ, သဿတ, အဘိနိဝေသတို့၏ ပဋိပက္ခတည်း။

သတိကား လီနစသော, ဥဒ္ဓစ္စစသော နှစ်ဖက်လုံးတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်။(ဘာဋီ။၃။ ၁၃၉။ ဗောဇ္ဈင်္ဂသံယုတ်ဋီကာ။)

စတ္တာရိ ဝါ အရိယသစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ–၌ သစ္စာ ၄–ပါးကိုသိရာဝယ်

✔ အာရုံပြုသောအားဖြင့် နိရောဓသစ္စာ (နိဗ္ဗာန်)ကို သိ၏။

✔ ကျန်သုံးပါးကိုကား အသမ္မောဟပဋိဝေဓ (မတွေဝေသော စိတ်ထည့်၍ ရှင်းလင်းပြီးဖြစ်နေသော) အားဖြင့်သာ သိ၏။ ထို့ကြောင့် မုချသိ–ကိုပြလို၍ နိဗ္ဗာနမဓဝ ဝါ–ဟု တစ်ထပ်တည်းပြသည်။

ဓဝ–ဖြင့် ကြွင်း သစ္စာ (၃)ပါးကို ကန့်။ (ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၃၉။)

(၁၀)

(ဃ) နိဗ္ဗာနမဓဝ + သစ္ဆိကရောတိ–၌

✔ နိဗ္ဗာနံ–အရ နိဗ္ဗာန်သည်–

သစ္ဆိကရောတိ–အရ မဂ်ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြင်။ ။ အာ, မိ, ဥ။ (၃)

==============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ်(၂၇၅)

(က) အပိ စ "ဖောဇ္ဈင်္ဂါတိ ကေနဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ? ဗောဓာယ သံဝတ္တန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ ဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ အနုဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ ပဋိဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ သမ္ဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ" တိ ဣမိနာ ပဋိသမ္ဘိဒါနယေနပိ ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌော ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ခ) ပသတ္ထော, သုန္ဒရော ဝါ ဗောဇ္ဈင်္ဂေါတိ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။

(ဂ) ဧဝံ ပီတိ ဧဝ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါတိ။

(ဃ) စိတ္တေကဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသာဒီသုပိ ဣမိနာဝ နယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဋ္ဌ။ ၂၆၂။ မူလဋီ။ ၁၁၃။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၄၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၆၅။

(၁)

(က) အာကာရအတွင်းရှိ ပရိယာယဝါကျကို ကျနစွာ အနက်ပေး

ဗောဓာယ–ကိလေသာအစဉ်ဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးခြင်းငှာ။ (ဝါ) သစ္စာလေးပါးတရားကို သိခြင်းငှာ။ (ဝါ) နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ။ သံဝတ္တန္တိ–ကုန်၏။ ဣတိ (ဣမိနာ အတ္ထေန)–ကြောင့်။ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ–မည်ကုန်၏။ ဗုဇ္ဈန္တိ–ကိလေသာအစဉ်ဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးတတ်ကုန်၏။(ပ) အနုဗုဇ္ဈန္တိ–ဝိပဿနာစသော အကြောင်း, ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗဖြစ်သော သစ္စာတို့အားလျော်စွာ သိတတ်ကုန်၏။(ပြည်သျှ) အနုဗုဇ္ဈန္တိ–ဝိပဿနာအစရှိသော အကြောင်းတို့အားလျော်စွာ သိတတ်ကုန်၏။ (ဝါ) သိထိုက်သော သစ္စာလေးပါးတရားတို့အား လျော်စွာသိတတ်ကုန်၏။ (ဘာသာဋီ) ပဋိဗုဇ္ဈန္တိ–ပစ္စက္ခ၏အဖြစ်ကြောင့် ရှေးရှုတူရူတိုက်ရိုက်သိတတ်ကုန်၏။ (ပ)သမ္ဗုဇ္ဈန္တိ–မဖောက်မပြန် သိတတ်ကုန်၏။ ဣတိ။ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။

♦ ဝိပဿနာဒီနံ ကာရဏာနံ, ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗာနဉ္စ သစ္စာနံ အနုရူပံ ပစ္စက္ခဘာဝေန ပဋိမုခံ အဝိပရီတတာယ သမ္မာ စ ဗုဇ္ဈန္တီတိ ဧဝ–မတ္ထဝိသေသဒီပကေဟိ ဥပသဂ္ဂေဟိ "အနုဗုဇ္ဈန္တီ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဗောဓိသဒ္ဒေါ ဟိ သဗ္ဗဝိသေသယုတ္တံ ဗုဇ္ဈနံ သာမညေန သင်္ဂဏှာတိ။ (မူလဋီ။ ၁၁၃။)

(ဃ) အတ္ထော–ဗောဇ္ဈင်္ဂသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို။ ဝေဒိတဗ္ဗော–၏။

(၂)

(က)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ တတ္ထ ဗောဓိယာ, ဗောဓိဿ ဝါ အင်္ဂေါ–စသော ဝါကျဖြင့် အဋ္ဌကထာနည်းဖြင့် ဗောဇ္ဈင်္ဂပုဒ်၏ အနက်ကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ပဋိသမ္ဘိဒါ၌ လာသောနည်းဖြင့်လည်း ဗောဇ္ဈင်္ဂပုဒ်၏ အနက်ကို ပြခြင်းငှာ အပိ စ–စသော (က)မိန့်။ (ပဋိသမ္ဘိဒါနယေနပိ၌ သမုစ္စယတ္ထ ပိကို ရှု၍ ပဋ္ဌကတက်)

(ဃ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါပုဒ်၏ ဗျုပ္ပတ္တိကို ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ ပုဒ်၏ ဗျုပ္ပတ္တိကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်–ကား–မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် စိတ္တေကဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသစသည်တို့၌ ဗောဇ္ဈင်္ဂပုဒ်၏အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ ..တင်။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(၃)

(က) ပဋိသမ္ဘိဒါနယေနာပိ–၌ ပိ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဗောဓိယာ, ဗောဓိဿ ဝါ အင်္ဂေါ–ဟူသော အဋ္ဌကထာနည်းဖြင့်သာ ဗောဇ္ဈင်္ဂသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို သိအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ ပဋိသမ္ဘိဒါနည်းဖြင့်လည်း ဗောဇ္ဈင်္ဂသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို သိအပ်၏ဟူသော သမုစ္စည်း, သမ္ပိဏ္ဍနအနက်ကို ပြလို၍ ပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ခ) သုန္ဒရော ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

သမ္မောဇ္ဈင်္ဂါ၌ သံ–၏ ပသတ္ထအနက်မှ သုန္ဒရအနက်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

(ဃ) ကား အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာပြ ဂန္ထဂရုဒေါသပယ်။ (တစ်နည်း) ပက္ခန္တရ။ အဗျာပိတပယ်။

(၄)

"ဗောဓာယ သံဝတ္တန္တိ–နှင့် အညီ ဗောဇ္ဈင်္ဂ–ကို အစိတ်+အပေါင်း ဝစနတ္ထ"

* ဗုဇ္ဈန် ဗောဓိ။ အင်္ဂန္တိ သံဝတ္တန္တိ ဧတေဟီတိ အင်္ဂါ။

* ဗောဓိယာ + အင်္ဂါ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။

✔ ...ပုဒ်သည်ငှင်း၊ သစ္စာလေးပါကို သိခြင်း၏ + အကြောင်းဖြစ်သော သတိ, ဓမ္မဝိစယ စသည်တို့နှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်–ငှင်း ဈူ–နိ။

✔ သတိ, ဓမ္မဝိစယ–စသော ဗောဇ္ဈင်တရားတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* နီယတိ ဉာယတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂတ္တော ဧတေနာတိ နယော။

* ပဋိသန္ဓိဒါယံ + အာဂတော + နယော ပဋိသန္ဓိဒါနယော။ (ဧတေန)

* ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ + အတ္တော ဗောဇ္ဈင်္ဂတ္တော။

(၆)

(က) ဗောဓာယ သံဝတ္တန္တိ–ဖြင့် ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၌ (ဗောဓိ+အင်္ဂ) ဗောဓိပုဒ်ကို ဗုဇ္ဈန် ဗောဓိ–ဟု ပြု–ငှင်း၊ ဏ္ဍ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်...ငှင်း၊ အင်္ဂပုဒ်ကို အင်္ဂန္တိ သံဝတ္တန္တိ ဧတေဟီတိ အင်္ဂါ–ဟု ကရဏသာဓ်ဝစနတ္ထပြု–ငှင်း၊ အ–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်–ငှင်း၊ အင်္ဂသဒ္ဒါ၏ ကာရဏအနက်ဟော...ငှင်း၊ ဗောဓိနှင့် အင်္ဂပုဒ်ကို ဗောဓိယာ + အင်္ဂါ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ–ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်–ပြု–ငှင်း သိစေ။

♦ အင်္ဂသဒ္ဒေါ ကာရဏတ္တော်ပိ ဟောတီတိ စတုသစ္စဗောဓာယ သံဝတ္တန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ (မူလဋီ။ ၁၁၃။)

မှတ်ချက်။ ။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၆၅–၌ "ဗောဓာယ သံဝတ္တန္တိ–ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြ၊ အင်္ဂန္တိ သံဝတ္တန္တိ ဧတေဟီတိ အင်္ဂါ။ ဗောဓာယ အင်္ဂါ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ–ဟု ပြုစေလိုသည်။"ဟု ဆိုသည်။

ဘာသာဋီကာ၊ ၃။ ၁၄၁–၌ "ဗောဓာယ သံဝတ္တန္တိ–သိခြင်းအကျိုးငှာဖြစ်ကြသော တရားများ" ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ဤနည်း၌ အင်္ဂသဒ္ဒါသည် ကာရဏအနက်ဟောတည်း။ (ဗုဇ္ဈတီတိ ဗောဓိ–သစ္စာလေးပါးကို သိတတ်သောမဂ်။ ဗောဓိယာ + အင်္ဂေါ ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ–ဟု ပြု။"ဟုဆိုသည်။

ဗုဇ္ဈန္တီတိ–ဖြင့် ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၌ ဗောဓိပုဒ်ကို ဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဓိယော–ဟု ပြု..ငှင်း၊ ဏ္ဍ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ငှင်း၊ ဗောဓိနှင့် အင်္ဂပုဒ်ကို ဗောဓိယော ဧဝ + အင်္ဂါ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ–ဟု ကမ္မဓာရယ်–ပြု –ငှင်း သိစေ။ (မူလဋီ။ ၁၁၃။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၄၁။)

မှတ်ချက်။ ။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၆၅–၌ "ဗုဇ္ဈန္တီတိ–ဖြင့် ဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဓိယော။ ဗောဓိယော ဧဝ အင်္ဂါနိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနိ–ဟု ပြုစေလို၏။ အင်္ဂါ–သဒ္ဒါ တတ္တော။"ဟု ဆိုသည်။

အနုဗုဇ္ဈန္တီတိ–ဖြင့် ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၌ ဗောဓိပုဒ်ကို အနုဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဓိယော–ဟု ပြု...ငှင်း၊ ဏ္ဍ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ငှင်း၊ ဗုဓ–ဓာတ်သည် သက်သက်သောသိခြင်းကြိယာသာမညကို မဟော၊ အနု, ဗုဓ–ဓာတ်ကဲ့သို့ လျှော်စွာသိခြင်းဟူသော အနက်ဝိသေသကို ဟောသည်ကိုငှင်း၊ (တစ်နည်း) ဗောဓိသဒ္ဒါသည် သာမညသဒ္ဒါဖြစ်သော်လည်း ဝိပဿနာစသော အကြောင်း, ဗုဒ္ဓိတဗ္ဗဖြစ်သောသစ္စာတို့အား လျှော်စွာသိ၏ဟူသော အနက်ဝိသေသကို ဟောသည်ကိုငှင်း၊ ဗောဓိနှင့် အင်္ဂကို ဗောဓိယာ ဧဝ + အင်္ဂါ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ–ဟု ကမ္မဓာရယ်ပြု–ငှင်း သိစေသည်။(မူလဋီကာ သာဓက– (၁)နံပါတ် အဖြေ၌ ရေးခဲ့ပြီ။)

http://www.dhammadownload.com

ပဋိဃုဗ္ဗန္တီတိ, သမ္ဗုဗ္ဗန္တီတိ–တို့ဖြင့် အနုဗုဗ္ဗန္တိကို နည်းမှီဖော်လေ။

(ခ) ပသတ္တော ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ–ဖြင့် သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ၌ သံ–၏ ပသတ္ထအနက်ဟော–ငင်း၊ ပသတ္တော + ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ–ဟု ပြု...ငင်း သိစေ။

သုန္ဒရော ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ–ဖြင့် ပသတ္တော + ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ–ကို နည်းမှီး၍ဖော်။

(၇)

(ဃ) ဣမိနာဝ နယေန–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

✔ သမာဓိဓဝ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါဟူသော နည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သမာဓိသ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ–စသော သမာသ်နည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

စိတ္တေကဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသာဒီသုပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(၈)

ဗောဓာယ–၌ ဗုဓ–ဓာတ်အရ သစ္စာလေးပါးကို သိသော အရိယာမဂ်ကုသိုလ်ကို ယူ၍ ထုတ်။

♦ စတုသစ္စဗောဓာယ သံဝတ္တန္တိ။ (မူလဋီ။၁၁၃။)

(၁၀)

ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ–၌

✔ ပီတိ–အရ ပီတိသည်–

သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ–အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္ပ၊ ဈာန။ (၇)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၇၆)

(က) တေသံ ဓမ္မာနန္တိ ယေ တသ္မိံ သမယေ ပဋိဝေဓံ ဂစ္ဆန္တိ စတုသစ္စဓမ္မာ၊ တေသံ ဓမ္မာနံ။

(ခ) အနညာတာနန္တိ ကိဉ္စာပိ ပဌမမဂ္ဂေန တေ ဓမ္မာ ဉာတာ နာမ ဟောန္တိ၊

(ဂ) ယထာ ပန ပကတိယာ အနာဂတပုဗ္ဗံ ဝိဟာရံ အာဂန္တွာ (ပ) တသ္မာ အနညာတာနန္တိ ဝုတ္တံ။

(ဃ) အဒိဋ္ဌာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

ဋ္ဌ။ ၂၆၂။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၇၀။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၄၂။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၆၅။

(၁)

(ဂ)၌ "ယထာ စ ပကတိယာ အပိဋ္ဌန္နပုဗ္ဗံ မာလံ ပိဋ္ဌန္ဓိတွာ၊ အနိဝတ္ထပုဗ္ဗံ ဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ –ကို အဋ္ဌကထာအာဘော်ကျအောင် ထည့်သင့်သော ပါဠ်များ ပြည့်စုံစွာ ထည့်၍ အနက်ပေးပုံ–

စ–သည်သာမကသေး။ ပကတိယာ–အားဖြင့်။ အပိဋ္ဌန္နပုဗ္ဗံ–မပန်ဆင်အပ်ဘူးသော။ မာလံ–ကို။ ပိဋ္ဌန္ဓိတွာ–ပန်ဆင်၍။ (ပကတိယာ။ အပိဋ္ဌန္နဘာဝံ–မပန်ဆင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကို။ ဉပါဒါယ–၍။ အဟံ။ အပိဋ္ဌန္နပုဗ္ဗံ။ မာလံ–ကို။ ပိဋ္ဌန္ဓိတော–ပန်ဆင်ရသည်။ အမှိ–၏။ ဣတိ–သို့။ ဝဒတိ ယထာ–ကဲ့သို့ငင်း။)

(ပကတိယာ–ဖြင့်။) အနိဝတ္ထပုဗ္ဗံ–မဝတ်အပ်ဘူးသော။ ဝတ္ထံ–ကို။ နိဝါသေတွာ–ဝတ်ရ၍။ (ပကတိယာ။ အနိဝတ္ထဘာဝံ–မဝတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကို။ ဉပါဒါယ–၍။ အဟံ။ အနိဝတ္ထပုဗ္ဗံ။ ဝတ္ထံ–ကို။ နိဝတ္ထော–ဝတ်ရသည်။ အမှိ။ ဣတိ။ ဝဒတိ ယထာ–ကဲ့သို့ငင်း။ (ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၄၃။)

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ခ)ဖြင့် အနညာတာနံပုဒ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖြစ်သင့်သော စောဒကာဘောဂကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ စောဒနာ, ပရိဟာရဘောဂ, ပရိဟာရကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ဂ)မိန့်။ (ပဋ္ဌကတက်)

(ခ) (ဂ) ကိဋ္ဌာပိ စတုက္ကထုတ်ပုံ–

၁။ နနု ပဌမဂ္ဂေန တေ ဓမ္မာ ဟောန္တိ။ (စောဒကာဘောဂ)

၂။ အထ ကသ္မာ "အနညာတာန"န္တိ ဝုတ္တံ။ (စောဒနာ)

၃။ နနု ပကတိယာ ဣမိနာ ပုဂ္ဂလေန ဣမေ ဓမ္မာ န ဉာတပုဗ္ဗာ။ (ပရိ+ဘောဂ)

၄။ တသ္မာ "အနညာတာန"န္တိ ဝုတ္တံ။ (ပရိဟာရ)

ရှင်းလင်းချက်။ ။(ဂ)ဝါကျ ယထာ ပန (ပ) ဘုတ္တောမှီတိ ဝဒတိ–တိုင်အောင်ဝါကျတို့ကား ဥပမာနဝါကျ။ ဓဝမိဓာပိ (ပ) ဝုတ္တံ–တိုင်အောင် ဥပမေယျဝါကျ။ ဤ (ဂ)ဝါကျ၌ ဥပမာန (၄)ဝါကျပါရှိရာတွင်– အလယ်ဖြစ်သော ဥပမာန(၂)ဝါကျကို အဋ္ဌကထာအာဘော်ကျအောင် အောက်ပါအတိုင်း ဖြည့်စွက်၍ ရေးသားရမည်။ (အနက်ပေးပုံ (၁)နံပါတ်ပြန်ကြည့်။)

✔ ယထာ စ ပကတိယာ အပိဠန္ဓပုဗ္ဗံ မာလံ ပိဠန္ဓိတွာ (ပကတိယာ အပိဠန္ဓဘာဝံ ဥပါဒါယ "အပိဠန္ဓပုဗ္ဗံ မာလံ ပိဠန္ဓိတောမှီ"တိ ဝဒတိ။)

✔ ယထာ စ (ပကတိယာ) အနိဝတ္ထပုဗ္ဗံ ဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ (ပကတိယာ အနိဝတ္ထဘာဝံ ဥပါဒါယ "အနိဝတ္ထပုဗ္ဗံ ဝတ္ထံ နိဝတ္ထောမှီ"တိ ဝဒတိ။

ဥပမေယျဝါကျ၌လည်း–

✔ ယသ္မာ (ပ) န ဉာတပုဗ္ဗာ–ကား အနိယမ။ တသ္မာ (ပ) ဝုတ္တံ–ကား နိယမဝါကျ။

ထိုတွင်– အနညာတာနန္တိ ဝုတ္တံ–ကား ဖလ။ ယသ္မာ (ပ) တသ္မာ–ကား ကာရဏဝါကျ။

(၃)

(ခ)၌ ကိဋ္ဌာပိ–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် သစ္စာလေးပါးတို့ကို သိအပ်ပြီးသည် မည်ပါလျက် "အနညာတာနံ"ဟု ဟောတော်မူသော ပါဠိတော်စကားကို မနှစ်သက်၍ ကိဋ္ဌာပိ–ထားသည်။

(ဃ)ဖြင့် အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာပြ။ ဂန္တဂရုဒေါသ–ပယ်။ (တစ်နည်း) အဗျာပိတ–ပယ်။

(၄)

* ဉာယိ သူတိ ဉာတာ။ (သစ္စာလေးပါး) ဉာတာဓဝ အညာတာ။ (တဗ္ဗာဝဝုတ္တိကမ္မဓာရယ်)

(တစ်နည်း) အာဓာနိယိ သူတိ အညာတာ။ (အာ, ဉ+တ။ အာ–ကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက။)

* န + အညာတာ အနညာတာ။(တေသံ)

✔ –ပုဒ်သည်ငင်း၊ အညာဘောဂုဏ်၏ (ဝါ) ပဋိသေဓဘောဂုဏ်၏ + မသိအပ်သော သစ္စာလေးပါးတရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်–ငင်း ဗျု–နိ။

✔ (သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့်) မသိအပ်ကုန်သည်တို့၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* နိဗ္ဗာနတ္တိကေဟိ မဂ္ဂီယတိ ဂဝေသီယတီတိ မဂ္ဂေါ။

* နိဗ္ဗာနံ မဂ္ဂတိ ဂဝေသတီတိ မဂ္ဂေါ။ (မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)

* ပဌမော စ + သော + မဂ္ဂေါ စာတိ ပဌမမဂ္ဂေါ။ (ရှေးဦးစွာဖြစ်ခြင်းဂုဏ်၏+သောတာပတ္တိမဂ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်)

* ပုဗ္ဗေ + အနာဂတော အနာဂတပုဗ္ဗော။(ရှေးကာလ၏+မရောက်ဖူးသောကျောင်းနှင့်ကာလ+ကာလဝန္တစပ်)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(က) ပဋ္ဌိဝေမံ–ကား ကိတ်နာမ်၊ (ဘာဝပ္ပမာနပုဒ်–ဟုလည်း ခွဲနိုင်သည်။) ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ယေ တသ္မိံသမယေ (ပ) စတုသစ္စမ္ဗော–ဖြင့် တေသံ ဓမ္မာနံ၌ ဓမ္မသဒ္ဒါသည် သဘာဝ, ပရိယတ္တိစသော အနက်တို့ကို မဟော၊ သစ္စာလေးပါးဟူသော အနက်ကို ဟောသည်ကိုရင်း (ဓမ္မော သဘာဝေ ပရိယတ္တိပညာ–ညာယေသု သစ္စပကတီသု ပုညေ။ ဓာန်။ ၇၈၄။) တေသံ ဓမ္မာနံအရ ပညတ္တိဓမ္မကို မယူရ၊ ပဋ္ဌမမဂ်ဖြစ်ရာအခါ၌ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းသို့ရောက်သော သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကိုယူ–ရင်း သိစေ။

(ဂ) လ္လမိနော ပုဂ္ဂလေန ဉာတပုဗ္ဗာ–ဖြင့် အနညာတာနံ၌ (န + အညာတာနံ) အညာတာနံ–ဝယ် အာ–ရှေး + ဉာ–ဓာတ်...ရင်း၊ တ–ပစ္စည်း၏ အတိတ်ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်...ရင်း၊ ဉာယိံသူတိ ဉာတာ–ဟု ပြု...ရင်း၊ အာ–၏ တဗ္ဗောအနက်ဟော–ရင်း၊ ဉာတာ + ဓဝ အညာတာ–ဟု တပ္ပုရိသတ္တိကမ္မဓာရယ် –ပြု–ရင်း၊ (တစ်နည်း:) အာ, ဉာ–ဓာတ်–ရင်း၊ တ–ပစ္စည်း၏ အတိတ်ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက် – ရင်း၊ အာဓာနိယိံသူတိ အညာတာ–ဟု ပြု–ရင်း သိစေသည်။

န ဉာတပုဗ္ဗာ–ဖြင့် အနညာတာနံကို န + အညာတာ အနညာတာ။ (တေသံ)ဟု နနိပါတ ပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်...ပြု ...ရင်း၊ အန်–သည် န–၏ ကာရိယ...ရင်း သိစေသည်။

လ္လမေ ဓမ္မာ–ဖြင့် အနညာတာနံအရ တေသံ ဓမ္မာနံ၌ ဆိုအပ်ပြီးသော သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကိုယူ–သိစေ။

သဋ္ဌိကိရိယာယာတိ ပစ္စက္ခကရဏတ္တံ။ (ဋ္ဌ။ ၂၆၃။)၌ ပစ္စက္ခကရဏတ္တံ–ဖြင့် သဋ္ဌိကိရိယာယ၌ သဋ္ဌိနိပါတ်၏ ပစ္စက္ခအနက်ဟော...ရင်း၊ ကိရိယာ၌ ကရ–ဓာတ်...ရင်း၊ ရိရိယ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်...ရင်း၊ ကရဏံ ကိရိယာ–ဟု ပြု...ရင်း၊ အာယ–သည် စတုတ္ထီ သ–ဝိဘတ်၏ ကာရိယ...ရင်း၊ ယင်း သ–ဝိဘတ်သည် တဒတ္ထသမ္ပဒါန်အနက်၌ သက်...ရင်း သိစေသည်။

(၇)

(ခ) ကိဋ္ဌာဝဝိ–ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထ၊ သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(ဂ) ပန–ကား အရုစျတ္ထ၊ ဂရဟတ္ထ။ ဋ္ဌိတောဝိ–၌ ဝိ–ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။
ယထာ စ–၌ စ–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ ဓဝမိဓာဝိ–၌ ဝိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

(ဃ) ဝိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

သဒ္ဒဝနယော–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗစသည်ထုတ်ပုံ

- ✔ လ္လမိနော ပုဂ္ဂလေန လ္လမေ ဓမ္မာ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ–စသောနည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ တပါးသောနည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(၁၀)

(ခ) ပဋ္ဌမမဂ္ဂေန + ဉာတာ–၌

- ✔ ဉာတာ–အရ နိရောဓသစ္စာ (နိဗ္ဗာန်)သည်–
  ပဋ္ဌမမဂ္ဂေန–အရ သောတာပတ္တိမဂ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာ, မိ, ဥ။ (၃)
- ✔ ဉာတာ–အရ သမုဒယသစ္စာ (လောဘ)သည်–
  ပဋ္ဌမဂ္ဂေန–အရ သောတာပတ္တိမဂ်အား ပကတူပ–ပြု။
- ✔ ဉာတာ–အရ ဒုက္ခသစ္စာတွင်ပါဝင်သော ဂေါတဘုကိစ္စတပ်သည့် မဟာကုသိုလ်သည်–
  ပဋ္ဌမမဂ္ဂေန–အရ သောတာပတ္တိမဂ်အား အနန္တရ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, အာသေ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။ (၆)

http://www.dhammadownload.com

ရှင်းလင်းချက်။ ။ န, ဒ, မ, ပ, ဥ, န, ဂေါ, မဂ်, ဖိုလ်, ဖိုလ်, ဘွင်, ဘွင်။
အထက်ပါဝိထိ၌ မဂ်၏ ရှေးကကပ်၍ဖြစ်သော ဂေါတြဘု(မဟာကုသိုလ်သည်) ဒုက္ခသစ္စာ ဖြစ်သည်။ ပဌမမဂ်တွင် ပါဝင်သောမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကား မဂ္ဂသစ္စာဖြစ်သည်။ ဤသို့ ရှေးနောက် ကပ်နေသည့်အတွက် ဒုက္ခသစ္စာတွင်ပါဝင်သော ဂေါတြဘုက ပဌမမဂ်အား အနန္တရသတ္တိ ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

✔ ဉာတာ–အရ ဂေါတြဘုကိစ္စတပ်သော မဟာကုသိုလ်မှတပါး ကျန်သော ဒုက္ခသစ္စာ တရားသည်–
ပဌမမဂ္ဂေန–အရ သောတာပတ္တိမဂ်အား ပကတူပ–ပြု။

✔ ဉာတာ–အရ မဂ္ဂသစ္စာ (မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)သည်–
ပဌမမဂ္ဂေန–အရ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက် သောတာပတ္တိမဂ် (စိတ္တုပ္ပါဒ်)အား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညႇ, သမ္ပ၊ ဟေ, ဓိ, ဣ္ဍ်, ဈာ, မဂ်။ (၁၁)

(ဂ) ဠိတော + ပုဂ္ဂလော–၌

✔ ဠိတော–အရ ၁–ပါး၊ ၂–ပါး၊ ၃–ပါးသော နာမက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားသည်–
ပုဂ္ဂလော–အရ ၃–ပါး၊၁–ပါး၊၂–ပါးသော နာမက္ခန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားအား သဟဇာတ–ပြု။
အမှာ။ ။ ဘဝင်–စသော ဝိပါက်ဖြစ်နိုက် ဝိပါကထည့်၍ (၇)ပစ္စည်း ပြိုင်။

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၇၇)

(က) စတုဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟီတိ အာဒိသု ဝစီတိ ဝစီဝိညတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
(ခ) တိဏ္ဏံ ဒေါသာနံ ယေန ကေနစိ ဒုဋ္ဌာနိ စရိတာနီတိ ဒုစ္စရိတာနိ။
(ဂ) ဝစီတော ပဝတ္တာနိ ဒုစ္စရိတာနိ ဝစီဒုစ္စရိတာနိ၊
(ဃ) ဝစိယာ ဝါ နိပ္ဖါဒိတာနိ ဒုစ္စရိတာနိ ဝစီဒုစ္စရိတာနိ၊
(င) တေဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ။

ဋ။ ၂၆၃။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၇၅။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၄၄။

(၁)

(ခ) တိဏ္ဏံ–ကုန်သော။ ဒေါသာနံ–ရာဂ, ဒေါသ, မောဟဟူသော အပြစ်ဒေါသတို့တွင်။
♦ တိဏ္ဏန္တိ ရာဂါဒီနံ။ (မူလဋီ။ ၁၁၃။)

(င) တေဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟီ–ထိုဝစီဒုစ္စရိတ်တို့မှ။ (ဝါ) ဝစီဝိညတ်ကြောင့်ဖြစ်သော (ဝစီဝိညတ် သည့်ဖြစ်စေအပ်သော) ရာဂစသော အပြစ်တို့တွင် တစ်ပါးပါးသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော အကျင့်တို့မှ။

(၂)

(က)ဖြင့် ဝစီဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။
(ခ)ဖြင့် ဒုစ္စရိတဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။
(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် ဝစီဒုစ္စရိတဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ပြသည်။
ထိုတွင်–(ဂ)ဖြင့် ဝစီဒုစ္စရိတာနိကို ပဝတ္တအလယ်ပုဒ်ကျေသောပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။
(ဃ)ဖြင့် နိပ္ဖါဒိတအလယ်ပုဒ်ကျေသောတတိယာတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုပြသည်။
(ဝါကျအားလုံး ပကၡ္တရချည်းသာ၊ ပဥ္စကတက် လွယ်ပြီ)

(င)သို့ ပါပနာဒိပဉ္စက

ဆရာ–သည် (ဂ) (ဃ)တို့ဖြင့် ဝစီဒုစ္စရိတာနိပုဒ်ကို (ဝစီတော+ပဝတ္တာနိ ဒုစ္စရိတာနိ ဝစီဒုစ္စရိတာနိ–ဟူ၍၎င်း၊ ဝစိယာ + နိပ္ဖါဒိတာနိ ဒုစ္စရိတာနိ ဝစီဒုစ္စရိတာနိ–ဟူ၍၎င်း) ပဒါဝဓိကန္တပဥ္စမန္တအားဖြင့် ဖွင့်ပြဆို တော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ပါဠိတော်၌လည်း ဆရာဖွင့်ဆိုသကဲ့သို့ပင် ပဥ္စမန္တအားဖြင့် ဟောတော်မူ၏ ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏–စသည်တက်။ (သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ+သံဝဏ္ဏနာ ဆန့်ကျင်သောအတိဗျာပိတ–တင်)

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ဃ) ဝစီယာ ဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဝစီဒုစ္စရိတာနိပုဒ်၏ ပဝတ္တအလယ်ပုဒ်ကျေသော မဇ္ဈေလောပီပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှ တပါး နိပ္ဖါဒိတအလယ်ပုဒ်ကျေသော မဇ္ဈေလောပီတတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထဟူသော အကြောင်း သကတ်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် ဝစီယာ ဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

✱ ဝုစ္စတေတိ ဝစီ။ (ဝစ+အ။ ထိ-ဤ။ စကားသံရ၏။)

✱ ဝိညာပေတီတိ ဝိညတ္တိ။ ဝိညာယတိ တောယာတိ ဝါ ဝိညတ္တိ။ (ဝိ, ဉာ+ တိ။)

✱ ဝစီယာ + ဝိညတ္တိ ဝစီဝိညတ္တိ။

✔ -သည်ငှင်း၊ စကားသံ၏+သိစေတတ်သော အမူအရာဝိညတ်နှင့် ကျိုး+ကြောင်းစပ်-ငှင်း ဖျ-နိ။

✔ ဝစီဝိညတ်တို့၏ ...ဓာတ်သည် (ဝါ) ဝစီဝိညတ်ဟူသော အမည်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ဒုဿန္တိ တေဟီတိ ဒေါသာ။ (တေသံ) (ဒုသ+ဏ)

♦ ဒေါသော အာဒီနဝေါ ဘဝေ။ (ဓာန်။ ၇၆၆။)

✱ ဒုဿိယန္တေတိ ဒုဋ္ဌာနိ။ (ဒုသ+တ။ ဖျက်စီးခြင်း။)

(တစ်နည်း) ဒူသိယန္တေတိ ဒုဋ္ဌာနိ။ (ဒူသ+တ။ ဖျက်စီးခြင်း။)

✱ စရိတဗ္ဗာနီတိ စရိတာနိ။ (စရ+တ။ ကျင့်ခြင်း။)

(၅)

(က) ဝစီ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ နဒါဒိ၊ ဤ-ကာရန္တ။

ဝစီဝိညတ္တိ-ကား သမာသ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ-ကာရန္တ။

(ခ) တိဏ္ဏံ-ကား သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ ဣ-ကာရန္တ။

ကေနစိ-ကား နိပါတ်ပုဒ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ ဣ-ကာရန္တ။

(တစ်နည်း) ကေန-ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။

စိ-ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ ဣ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) ဝစီဝိညတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ဖြင့် ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ၌ ဝစီအရ စကားသံကို မယူရ၊ ဖလူပစာရ အားဖြင့် ဝစီဝိညတ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(ခ) ဒုဋ္ဌာနိ စရိတာနိ-ဖြင့် ဒုစ္စရိတာနိကို ဒု+စရိတာနိ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်-ငှင်း၊ ဒု-၏ ဒုဋ္ဌအနက်ဟော ...ငှင်း၊ ဒု-နှင့် စရိတာနိကို ဒုဋ္ဌာနိ + စရိတာနိ ဒုစ္စရိတာနိ-ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်... ပြ-ငှင်း သိစေ။

တိဏ္ဏံ ဒေါသာနံ ယေန ကေနစိ-ဖြင့် ဒုဋ္ဌာနိ-၌ ဖျက်ဆီးအပ်၏ဟူသည် ရာဂ,ဒေါသ,မောဟ တို့တွင် အမှတ်မရှိတပါးပါးသည် ဖျက်ဆီးအပ်၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုငှင်း၊ ဒုဋ္ဌာနိ၌ တ-ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်...ငှင်း၊ ဒူသိယန္တေတိ ဒုဋ္ဌာနိ-ဟု ပြ...ငှင်း သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့် ဝစီဒုစ္စရိတာနိကို ပဝတ္တအလယ်ပုဒ်ကျေသော မဇ္ဈေလောပီပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္ထပြ- သိစေ။

(ဃ)ဖြင့် နိပ္ဖါဒိတအလယ်ပုဒ်ကျေသောမဇ္ဈေလောပီတတိယာတပ္ပုရိသ် ဝစနတ္ထပြ- သိစေ။

(င)ဖြင့် ဝစီဒုစ္စရိတာနိဟု ပဌမန္တအားဖြင့် ငါဖွင့်ဆိုခဲ့သော်လည်း သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိတော်၌ ကား ပဌမန္တအားဖြင့်ဘုရားရှင်ဟောတော်မူထား၏ဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတ္တိပဒ)

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(ခ) ကေနစိ–၌ စိ–ကား အသာကလျတ္ထ။ ♦ အသာကလျေ တု စန စိ။ (ဓာန်။ ၁၁၄၅။)

(ဂ) ဝစီတော–၌ တော–ပစ္စည်း၏အနက်ကား ဟေတုအနက်။ (တစ်နည်း) အဝဓိအနက်။

♦ ဝစီတော– ဝစီဝိညတ်မှ။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) ကြောင့်။ (ဘာဋီ)

တော–ပစ္စည်း၏အတ္ထုဒ္ဓါရ ။ ။ လိင်္ဂတ္တေ ကတ္တုကမ္မေသု၊ ဟေတွတ္တေ ဝဓိသာမိသု။

ဝိသေသနေ စ ဘုမ္မတ္တေ၊ နိဒ္ဒါရဏေ စ တော ဘဝေ။

(၈)

ဝစီဘေဒကရစိတ္တသမုဋ္ဌာနပထဝီဓာတုယာ အက္ခရုပ္ပတ္တိဋ္ဌာနဃဋ္ဋနပစ္စယဘူတော ဧကော ဝိကာရော ဝစီဝိညတ္တိ။ ဟူသော ဋီကာကျော် ၂၀၁–နှင့်အညီ

(က) ဝစီဝိညတ္တိ (ဂ) ဝစီတော (ဃ) ဝစီယာ–တို့အရ စိတ္တဇပထဝီဓာတ်၏အခြင်းအရာအထူး ဟုဆိုအပ်သော ဝစီဝိညတ်ကို ယူ၍–

✔ ထို–သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ စိတ္တဇပထဝီဓာတ်သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဤသူသည် ဤအမှုကိုပြုစေလို၏ဟုသိစေသော သတ္တိသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ စိတ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ အလိုရှိအပ်သော အကျိုး၏ပြည့်စုံခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

တိဏ္ဏံ ဒေါသာနံ–အရ လောဘ,ဒေါသ,မောဟတို့ကိုယူ၍ လက္ခဏာဒိထုတ်လေ။

(က)၌ ဝေဒိတဗ္ဗာ–ထားရခြင်း

ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ၌ ဝစီအရ (မုချဖြစ်သောစကားသံကို မယူရ) ဖလူပစာရတ္တ,နေယျတ္ထ,ဝက်တ္ထ, အနေကန္တအားဖြင့် ဝစီဝိညတ်ကို ယူရမည်ဟု ပြလိုသောကြောင့် (က)၌ ဝေဒိတဗ္ဗာ–ထားသည်။

(၁၀)

(က) ဝစီဝိညတ္တိ + ဝေဒိတဗ္ဗာ–၌

✔ ဝစီဝိညတ္တိ–အရ (ဝါ) တဗ္ဗ–ပစ္စည်းအရ ဝစီဝိညတ်သည်–

ဝိဒ–ဓာတ်အရ ဉာဏ်ပြဓာန်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။မရှိ။

(ခ) ယေန ကေနစိ + ဒုဋ္ဌာနိ စရိတာနိ–၌–

✔ ယေန ကေနစိ–အရ လောဘ,ဒေါသ,မောဟ–တို့တွင် တစ်ပါးပါးသည်–

ဒုဋ္ဌာနိ စရိတာနိ–အရ ဝစီဒုစရိုက်အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညႇ, သမ္ပ၊ ဟေတု။ ယထာရဟ (၇)

(ဂ) ဝစီတော + ပဝတ္တာနိ ဒုစ္စရိတာနိ–၌

✔ ဝစီတော–အရ ဝစီဝိညတ်သည်–

ဒုစ္စရိတာနိ–အရ ဝစီဒုစရိုက်တရားများအား ပကတူပ–ပြု။ (ဤကား သုတ္တန်နည်း)

(တစ်နည်း) ဒုစ္စရိတာနိ–အရ ဝစီဒုစရိုက်အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်–

ဝစီတော–အရ ဝစီဝိညတ်စိတ္တဇရုပ်အား (ဝစီဝိညတ်တွင်ပါဝင်သော စိတ္တဇကလာပ်စည်းများကို ဆိုလိုသည်) သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟေ, ဓိ, ကံ, အာ, ဣံ, ဈာ, မဂ်။ (၁၂)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဒုစ္စရိတာနိ–အရ ဝစီဒုစရိုက်အကုသိုလ်စေတနာသည်–
ဝစီတော–အရ ဝစီဝိညတ်စိတ္တဇရုပ်အား သဟဇာတ–ပြု။
ပြီးင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ကံ, အာဟာရ။ (၇)

အမှာ။ ။ ဤ၌ ပထမနည်း ပကတူပ–ပြိုင်ခြင်းမှာ သုတ္တန်နည်းဖြစ်သည်။
ဒုတိယ,တတိယနည်းပြိုင်ခြင်းကား အဘိဓမ္မာနည်းဖြစ်သည်။

ကြိယာနိမတ္တမေကန္တံ၊ ကြိယတ္ထံ ကာရကီရိတံ–ဟူသော ဘေဒစိန္တာအရ ကာရကဟူသည်–
၁။ ကြိယာ၏အကြောင်းဖြစ်ရမည်။
၂။ စင်စစ် ကြိယာဟူသော အကျိုးရှိရမည်။ ဤအင်္ဂါ (၂)ချက်ညီရသည်။ဤဘေဒစိန္တာ အတိုင်းဆိုပါက ကာရကသည် အကြောင်းပစ္စည်းတရား၊ ကြိယာသည် အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားဟု မှတ်ရမည်။ ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်းပြိုင်ရာ၌ အချို့နေရာဝယ် ကြိယာသည် အကြောင်းပစ္စည်းတရား၊ ကာရက သည် အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားဖြစ်နေသည်ကို သတိပြုမှတ်သားရမည်။

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၇၈)

(က) အရကာ ရမတီတိ အာရတိ။ ဝိနာ တေဟိ ရမတီတိ ဝိရတိ။ တတော တတော ပဋိနိဝတ္တာ၀ ဟုတွာ တေဟိ ဝိနာ ရမတီတိ ပဋိဝိရတိ။
(ခ) ဥပသဂ္ဂ၀သေန ဝါ ပဒံ ဝဍ္ဎိတံ။
(ဂ) သဗ္ဗမိဒံ ဩရမဏဘာ၀သောဝါမိဝစနံ။
(ဃ) ဝေရံ မဏာတိ ဝိနာသေတီတိ ဝေရမဏီ။
(င) ဣဒမ္ပိ ဩရမဏသောဝ ဝေဝစနံ။

ဋ္ဌ။ ၂၆၃။ မြည်သျှ၊ ၂။ ၄၇၁။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၄၅။

(၂)

(က)ဖြင့် အာရတိ, ဝိရတိ, ပဋိဝိရတိတို့၌ အာ, ဝိ, ပဋိဥပသာရတို့၏သာတ္ထကအဖြစ်ကို ပြသည်။
(ခ)ဖြင့် —တို့၌ အာ, ဝိ, ပဋိဥပသာရတို့၏ အနတ္ထက, ပဒါလင်္ကာရ, ပဒပူရဏမတ္တအဖြစ်ကို ပြသည်။
(တစ်နည်း) (က)ဖြင့် အာ, ဝိ, ပဋိဥပသာရတို့၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကအဖြစ်ကို ပြသည်။

(ဤသို့ အဓိပ္ပါယ်ယူ၍ ပက္ခန္တရထုံးစံအတိုင်း ပဥ္စကတက်လေ)

(ဂ)သို့ ဥပနာဘောဂါဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (က)ဝါကျဖြင့် အာရတိကို အာရကာ ရမတီတိ အာရတိဟူ၍၎င်း၊ ဝိရတိကို ဝိနာ + တေဟိ + ရမတီတိ ဝိရတိ–ဟူ၍၎င်း၊ ပဋိဝိရတိကို ပဋိနိဝတ္တာ၀ ဟုတွာ တေဟိ ဝိနာ ရမတီတိ ပဋိဝိရတိ–ဟူ၍၎င်း ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ...သော် အာရတိ, ဝိရတိ, ပဋိဝိရတိတို့၏ အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထလည်း မတူထူးခြားကွဲပြား၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ (တစ်နည်း) အာရတိ, ဝိရတိ, ပဋိဝိရတိ–တို့၏ ဝစနတ္ထအဘိဓာနတ္ထသာ ရှိ၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဤ၌ အာရတိ, ဝိရတိ, ပဋိဝိရတိတို့၏ အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဃ)ဖြင့် ဝေရမဏီပုဒ်၏ ဝစနတ္ထအဘိဓာနတ္ထကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းဝေရမဏီပုဒ် ၏ ပရိယာယ်အဘိဓေယျတ္ထကို (ဝါ) အရကောက် အဘိဓေယျတ္ထကို ပြလိုသော ဆရာသည် (င)မိန့်။(ပဥ္စကတက်မြဲ)

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ခ) ဥပသဂ္ဂဝသေန ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

အာရတိ, ဝိရတိ, ပဋိဝိရတိတို့၌ အာ–၏ အရကာအနက်, ဝိ–၏ ဝိနာအနက်, ပဋိ–၏ ပဋိနိဝတ္တနအနက်မှတပါး အနတ္ထက,ပဒါလင်္ကာရ,ပဒပူရဏမတ္တဟူသောအနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ထားသည်။

(တစ်နည်း) အာ, ဝိ, ပဋိဥပသာရတို့၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသကအဖြစ်မှတပါး ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကအဖြစ်ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* ဓာတွတ္ထံ ဥပေစ္စ သဇ္ဇန္တီတိ ဥပသဂ္ဂါ။
✔ ဥပ–ရှေး,သဇ–ဓာတ်+ဏ–သည်ငင်း၊ ထွန်းပြခြင်းကြိယာသည်ငင်း ဗျု–နိ။
✔ အာ, ဝိ, ပဋိ–ဥပသာရပုဒ်တို့သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) ဩရမိယတေ ဩရမဏံ။ (အဝ, ရမု+ယု။ ဝစီဒုစရိုက်တို့မှ ကြဉ်ခြင်း။)

* ဩရမဏံ + ဘာဝေါ ဩရမဏဘာဝေါ။

(ဝစီဒုစရိုက်တို့မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၏ + အနက်ဒြဗ်နှင့် (ဝါ) ကြိယာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

အနက်။ ။ ဩရမဏဘာဝသော–ဝစီဒုစရိုက်တို့မှ ကြဉ်ခြင်းဟူသော အနက်၏သာလျှင်။ (ပြည်သျှ)
(ဝါ) ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကြိယာကိုသာလျှင်။ (ဘာသာဋီ)

(ဃ) ဝိရူပေန အရတိ ဂစ္ဆတီတိ ဝေရံ။ (ဝိ, အရ+အ။ ဝစီဒုစရိုက်တည်းဟူသော ရန်ရ၏။)

(၅)

(က) အာရကာ–ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။

(ဃ) ဝေရမဏီ–ကား (ဝေရ,မဏ+အ။ထီ–ဤ။) နဒါဒိ၊ ဤ–ကာရန္တ။(ပါဠိပဒ–ဝိဋ္ဌကတ်ကျမ်းညွှန်းအပိုင်း၂။)
ဝေရမဏိ–ဟုရှိလျှင် (ဝေရ, မဏ+ဣ။) ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ–ဟု ခွဲ။

(၆)

(က) အာရကာ ရမတိ–ဖြင့် အာရတိ၌ အာ, ရမု–ဓာတ်–ငင်း၊ အာ–၏ အာရကာအနက်ဟော–ငင်း၊ တိ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ အာရကာ + ရမတီတိ အာရတိ–ဟု ပြု–ငင်း သိစေ။

ဝိနာ ရမတိ–ဖြင့် ဝိရတိ၌ ဝိ,ရမု–ဓာတ်–ငင်း၊ ဝိ–၏ ဝိနာ(ဝိယောဂ)အနက်ဟော–ငင်း၊ တိ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓ်–သက်–ငင်း၊ ဝိနာ + ရမတီတိ ဝိရတိ (တစ်နည်း) ဝိရမတီတိ ဝိရတိ–ဟု ပြု–ငင်း သိစေ။

တေဟိ–ဖြင့် ရှောင်ကြဉ်၏ဟူသည် ဝစီဒုစရိုက်တို့မှ ရှောင်ကြဉ်သတည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေ။

ပဋိနိဝတ္တာဝ ဟုတွာ ဝိနာ ရမတိ–ဖြင့် ပဋိဝိရတိ၌ ပဋိ, ဝိ–ရှေး, ရမု–ဓာတ်...ငင်း၊ ပဋိ၏ ပဋိနိဝတ္တနအနက်ဟော–ငင်း၊ ဝိ–၏ ဝိနာ(ဝိယောဂ)အနက်ဟော–ငင်း၊ တိ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ ပဋိနိဝတ္တာ ဟုတွာ ဝိနာ ရမတီတိ ပဋိဝိရတိ–ဟု ပြု–ငင်း သိစေသည်။

တတော တတော, တေဟိ–တို့ဖြင့် ဘာဝတ္ထ–ဖော်မြ။

(ခ)ဖြင့် အာရတိ, ဝိရတိ, ပဋိဝိရတိတို့၌ အာ, ဝိ, ပဋိ–တို့၏ အနတ္ထက,ပဒပူရဏမတ္တအဖြစ်ကို သိစေ။

(ဂ)ဖြင့် အာရတိ, ဝိရတိ, ပဋိဝိရတိတို့အရ ဩရမဏဘာဝ=ရှောင်ကြဉ်ခြင်းအနက်ကို (ပြည်သျှ) ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကြိယာကို (ဘာသာဋီ) ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(တစ်နည်း) အာရတိ, ဝိရတိ, ပဋိဝိရတိသဒ္ဒါတို့သည် ရှောင်ကြဉ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေ။

(တစ်နည်း) အာရတိ, ဝိရတိ, ပဋိဝိရတိတို့သည် ရှောင်ကြဉ်ခြင်းအနက်ဟောဩရမဏသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်–သိစေ။

♦ ထိယံ ဝေရမဏီ စေဝ၊ ဝိရတျာရတိ စာပျထ။ (ဓာန်။၁၆၀။)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ဝေရံ မဏာတိ-ဖြင့် ဝေရမဏီ၌ ဝေရ-သဒ္ဒူပပဒ, မဏာ-ဓာတ်...ငင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန-သက်-ငင်း၊ဝေရံ+ မဏာတိတိ ဝေရမဏီ-ဟု -ကိတန္တဒုတိယာတပ္ပုရိသ်-ငင်း သိစေ။
အမှာ။ ။ ဘာသာဋီ၌ ဝေရံ-တစ်ပုဒ်၊ မဏီ-တစ်ပုဒ်၊ မဏီ-၌ မဏ-ဓာတ် + ဣ-ပစ္စည်း။ (ပ) မဏာတိတိ မဏီ၊ ဝေရံ + မဏီ ဝေရမဏီ-ဟု ပြုသည်။

ဝိနာသေတိ-ဖြင့်မဏာတိ၌ မဏာ-ဓာတ်သည် ဝိနာသန(ဟိံသန)=ညှဉ်းဆဲဖျက်ဆီးခြင်း အနက်ဟော-သိစေ။ ♦ မဏော စာဂ-ဟိံသာသု ဓေ။ (ဓာတွတ္ထ။ ၂၈၂။)

(င)ဖြင့် ဝေရမဏီသဒ္ဒါသည် ဝစီဒုစရိုက်တို့မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း အနက်ဟော-(တစ်နည်း) ဩရမဏာသဒ္ဒါ၏ ဝေဝုစ်ပရိယာယ်- (တစ်နည်း) ဝေရမဏီအရ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကိုယူ-သိစေသည်။

(၇)

(က) ပဋိနိဝတ္တာဝ-၌ ဓဝ-၏ ဂဟောတဗ္ဗတ္ထစသည် ထုတ်ပုံ

✔ ထိုထိုဝစီဒုစရိုက်တို့မှ ဆုတ်နစ်ခြင်းသည် ဂဟောတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ထိုထို ဝစီဒုစရိုက်တို့မှ မဆုတ်နစ်ခြင်း (ဝါ) လွန်ကြူးခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဂ) ဩရမဏာဘာဝသေဝ-၌ ဓဝ-၏ ဂဟောတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဝစီဒုစရိုက်တို့မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းအနက်သည် ဂဟောတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဝစီဒုစရိုက်တို့မှ မရှောင်ကြဉ်ခြင်း (ဝါ) လွန်ကြူးခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းအနက်ကိုဟောသော အာရတိ, ဝိရတိ, ပဋိဝိရတိသဒ္ဒါတို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(င) ဣဒမ္ပိ-၌ ပိ-ကား ဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(၈)

(က) တတော တတော-အရ ဝစီဒုစရိုက် (၄)ပါး အကုသိုလ်တရားကို ယူ၍-

✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ သီလဝိပတ္တိ, ကာယိကဒုက္ခ, စေတသိကဒုက္ခစသည်သည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ဗာလူပသေဝနစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့ လားရောက်ရခြင်းစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(က) ဝေရံ + မဏာတိ ဝိနာသေတိ-၌

✔ ဝေရံ-အရ ဝစီဒုစရိုက်အကုသိုလ်သည်-

မဏာတိ-အရ (ဤနေရာ၌) သောတာပတ္တိမဂ်၌ ယှဉ်သော သမ္မာဝါစာအား ပကတူပ-ပြု။

==============

ဝါကျဉယျာဉ် (၂၇၉)

(က) ဝေလာအနတိက္ကမောတိ ဧတ္ထ "တာယ ဝေလာယာ"တိအာဒီသု တာဝ ကာလော "ဝေလာ"တိ အာဂတော။ "ဥရုဝေလာယံ ဝိဟရတီ"တိ ဧတ္ထ ရာသိ၊ "ဋ္ဌိတဓမ္မော ဝေလံ နာတိဝတ္တတီ"တိ ဧတ္ထ သီမာ။

(ခ) ဣဓာပိ သီမာဝ။

(ဂ) အနတိက္ကမနိယဋ္ဌေန ဟိ စတ္တာရိ ဝစီသုစရိတာနိ ဝေလာတိ အဓိပ္ပေတာနိ။

(ဃ) ဣတိ ယာယ စေတနာယ စတ္တာရိ ဝစီဒုစ္စရိတာနိ ဘာသမာနော ဝေလံ အတိက္ကမတိ နာမ၊ အယံ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဂာ တံ ဝေလံ အတိက္ကမိတုံ န ဒေတီတိ "ဝေလာအနတိက္ကမော"တိ ဝုတ္တာ။

ဋ္ဌ။ ၂၆၃။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၇၃။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၄၇။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ခ) ဣစာပိ–ဤဝေလာအနတိက္ကမောဟူသော ပုဒ်၌လည်း။ သီမာဝ–အပိုင်းအခြားသည်သာလျှင်။ (ဝေလာ–မည်၏။)

(ဂ) ဟိ(သစ္စံ)–မှန်၏။

(ဃ) .. အယံ (လောကုတ္တရမဂ္ဂဝိရတိ)–သည်။ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ–၍။(တဿာ စေတနာယ–အား။) တံ ဝေလံ–ထိုဝစီသုစရိုက်ဟုဆိုအပ်သော အပိုင်းအခြားကို။ (ပ)

(၂)

(က)ကား အတ္ထုဒ္ဓါရသာမည။ (ခ)ကား အတ္ထုဒ္ဒေသဝိသေသ။

(ခ)သို့ ပါပနာပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဝေလာသဒ္ဒါသည် ကာလ, ရာသိ, သီမာအနက်သုံးမျိုးကို ဟော၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤဝေလာအနတိက္ကမောဟူသောပါဠ်၌လည်း ဝေလာသဒ္ဒါသည် ကာလ, ရာသိ, သီမာအနက်သုံးမျိုးလုံးကို ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့...ကြောင့် ဤဝေလာအနတိက္ကမောဟူသောပါဠ်၌ ဝေလာသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ..အတိဗျာပိတာ–တင်။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (သီမာဝ–^ ဓဝ–ကို ငဲ့၍ တက်ပုံတည်း)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (က)ဝါကျ ဋ္ဌိတာဓမ္မော ဝေလံ နာတိ^ ... ဒတ္တ သီမာ–ဖြင့် ဋ္ဌိတာဓမ္မော ဝေလံ နာတိဝတ္တတိ–ဟူသောပါဠ်၌ ဝေလာသဒ္ဒါသည် သီမာအန ... ၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ယင်း ဋ္ဌိတာဓမ္မော ဝေလံ နာတိဝတ္တတိ–ဟူသော ပါဠိရပ်၌သာလျှင် ဝေလာသဒ္ဒါသည် သီမာအနက်ကို ဟော၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏–စသည်တက်။ (ဣစာပိ–၌ သမုစ္စည်းပိ–ကို ငဲ့၍ တက်ပုံတည်း)

♦ ပုဒ် ဝေတ္တ၊ အဖြေပြ၊ သမုစ္စယ–အာဘော်ထားမြဲ။
နောက်သမုစ္စယ၊ အဖြေပြ၊ ဓဝ–အာဘော်ထားမြဲတည်း။

(ဂ) ဥပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဤဝေလာအနတိက္ကမောဟူသောပါဠ်၌ ဝေလာသဒ္ဒါသည် သီမာအနက်၌သာ ဖြစ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝေလာသဒ္ဒါ၏ အနက်သုံးမျိုးရှိပါလျက် ဤနေရာ၌ သီမာအနက်၌သာ ဖြစ်၏ဟု ထူးဆန်းစွာဆိုသော ဆရာ့စကားသည် လှုပ်ရှားမခိုင်ယိုင်သည် မဟုတ်ပါလော–စသည်။ (ယုတ္တိဒဋ္ဌိ)

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့(က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် ဝေလာအနတိက္ကမော၌ ဝေလာဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဝေလာအနတိက္ကမောဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြလိုရကား (ဃ)မိန့်။

(၃)

(ဂ) ၌ အဓိပ္ပေတာနိ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဝေလာသဒ္ဒါ၏ ကာလ, ရာသိ, သီမာဟူသော အနက်သာမညမှ အတ္ထယုတ္တိရှိသည် အားလျော်စွာ ဤ၌ သီမာဟူသော ဝစီဒုစရိုက်လေးပါးဟုဆိုအပ်သောအနက်ဝိသေသကို ယူစေလိုသောကြောင့်ရင်း၊ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စကားလုယက်၍ ဆုံးဖြတ်ပြဆိုရာဌာနဖြစ်သောကြောင့်ရင်း –ထားသည်။

(၄)

(က) တာယ ဝေလာယ–၌ ဝေလာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ–

* ဝိနာသံ + လာတီတိ ဝေလာ။

✔ ဝိနာသ–သဒ္ဒူပပဒ, လာ–ဓာတ်+ကွိ–သည်ရင်း၊ ပျက်စီးခြင်းကို ယူခြင်းကြိယာသည်ရင်း ဖျ–နိ။

✔ အချိန်အခါကာလသည် ပ–နိ။

http://www.dhammadownload.com

ဥရုဝေလာယ။ ။ အရတိ မဟန္တဘာဝံ ဂစ္ဆတီတိ ဥရု။ (မဟာ။ အရ+ကု။) (ဇွာဒိမောဂ်။ ၆။)

* ဝိဂစ္ဆန္တိ + ဣရာ + ယဿံ + သာ ဝေလာ။ (မြစ်ကမ်း) (ဗဟုဗ္ဗီဟိ)

* ဥရု (မဟတီ) + ဝေလာ ဥရုဝေလာ။ (ကြီးစွာသောမြစ်ကမ်း)

* ဥရုဝေလာ ဝိယာတိ ဥရုဝေလာ။ (ကြီးစွာသော မြစ်ကမ်းနှင့်တူသော သဲအစု)

ဝေလံ နာတိဝတ္တတိ-၌ ဝေလံ။ ။ ဝိဂစ္ဆန္တိ + ဣရာ + ယဿံ + သာ ဝေလာ။ (တံ) (ဝိ,ဣရ+ယ)

(ရေပြတ်ခဲခြင်း၏+အပိုင်းအခြားဟူသော ကမ်းနှင့် ဌာနီ + ဌာနစပ်)

ဝေလာအနတိက္ကမော။ ။ ဝိဂစ္ဆန္တိ + ဣရာ + ယဿံ + သာ ဝေလာ။ (ပကတိကမ်းရေ၏)

* ဝေလာ ဝိယာတိ ဝေလာ။ (ပကတိကမ်း၏+ ဝစီသုစရိုက်နှင့် သဒိသ + သဒိသိစပ်)

* အတိက္ကမတီတိ အတိက္ကမော။ န + အတိက္ကမော အနတိက္ကမော။

* ဝေလံ + အနတိက္ကမော ဝေလာနတိက္ကမော။

(သုစရိုက်ဟူသော ကမ်း၏ + မလွန်တတ်သောတရားနှင့် ကမ္မ + ကမ္မိစပ်)

* ဠိတော + ဓမ္မော + ဧတ္ထာတိ ဠိတဓမ္မော။ (မဟာသမုဒ္ဒေါ)

(ရပ်တည်ခြင်းသဘော၏ + မဟာသမုဒ္ဒရာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ သဘာဝ+သဘာဝဝန္တစပ်)

(၅)

(က) ရာသိ-ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ-ကာရန္တ။

♦ ရသီယတိ အဿာဒံနဝသေန သမောသရီယတီတိ ရာသိ။ ရသ-အဿာဒနေ၊ ဣဏ်။ (သုစိ)

အတိဝတ္တတိ-ကား အတိ+ဝတု (ဝတ္တု) + အ+တိ။ ဘူဝါဒိ၊ ဥ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) တာယ (ပ) ကာလော-ဖြင့် တာယ ဝေလာယ-စသော ပါဠိရပ်၌ ဝေလာသဒ္ဒါသည် ကာလအနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။ (ကျန်အာဘော်လွယ်ပြီ)

(ခ)ဖြင့် ဝေလာသဒ္ဒါသည် သာမညအားဖြင့် ကာလ, ရာသိ, သီမာအနက်တို့ကို ဟောသော်လည်း ဤဝေလာအနတိက္ကမောပါဠ်၌ ဝေလာသဒ္ဒါကား သီမာအနက်ကိုသာ ဟော၏။ (ဝါ) သီမာအနက်ကိုသာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေသည်။

(ဃ) အယံ ဥပ္ပဓ္မိတွာ တံ ဝေလံ အတိက္ကမိတုံ န ဒေတိ-ဖြင့် ဝေလာအနတိက္ကမောကို အတိက္ကမတီတိ အတိက္ကမော၊ န + အတိက္ကမော အနတိက္ကမော၊ ဝေလံ + အနတိက္ကမော ဝေလာအနတိက္ကမော-ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကိုငင်း၊ ဝေလာအနတိက္ကမောအရ လောကုတ္တရာမဂ္ဂဝိရတီကို ယူ...ရငင်း သိစေသည်။ (တစ်နည်း) အတိက္ကမနံ အတိက္ကမော၊ န + အတိက္ကမော အနတိက္ကမော၊ ဝေလံ + အနတိက္ကမော ဝေလာအနတိက္ကမော-ဟုပြု...ရင်း၊ ဝေလာအနတိက္ကမောအရ လောကုတ္တရာ မဂ္ဂဝိရတီ-ကို ယူ...ရင်း သိစေသည်။

အမှာ။ ။ ဤ(ဃ)သံဝဏ္ဏနာအရ-"ယော ဝေလာအနတိက္ကမော-အကြင်ဝစီသုစရိုက်တည်းဟူသော ကမ်းအပိုင်းအခြားကို မလွန်တတ်သော သဘောတရားသည်။ (ဝါ)အကြင်ဝစီဒုစရိုက်တည်းဟူသော ကမ်းအပိုင်းအခြားကို လွန်ခြင်းကို မပေးတတ်သောတရားသည်"ဟု ပါဠိတော်ကို အနက်ပေးရမည်။

(၇)

(ခ) ဣစာပိ-၌ ဝိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

ယင်း ဝိ-သဒ္ဒါဖြင့် ဌိတဓမ္မော ဝေလံ နာတိဝတ္တတိ-ဟူသော ပါဠိရပ်၌သာ ဝေလာသဒ္ဒါ သီမာအနက်ကို ဟောသည် မဟုတ်သေး၊ ဝေလာအနတိက္ကမောဟူသော ဤမြေ့သ်ဂီပါဠိရပ်၌လည်း ဝေလာသဒ္ဒါ သီမာအနက်ကို ဟော၏ဟု ပေါင်းဆည်းသည်။

http://www.dhammadownload.com

သီမာဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟောတဗ္ဗတ္တစသည်ထုတ်ပုံ

✔ သီမာအနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ကာလ, ရာသီအနက်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

(၈)

(ဂ) အဓိပ္ပေတာနိ–၌ (အဓိ, အပိ, ဣ+တ) ဗဟုဗ္ဗီ တ–ပစ္စည်းအရ

✔ ဝစီသုစရိုက် (၄)ပါးသည် ဒဿနတ္တ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္တ။

✔ ကာယိကသုခ, စေတသိကသုခစသည်သည် ပကာသနတ္တ။

✔ သဒ္ဓမ္မဿဝန, သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္တ။

✔ ဘဝသမ္ပတ္တိ, ဘောဂသမ္ပတ္တိစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္တ။

(ခ) ဣစ္ဆာပိ သီမာဝ–၌ အတ္ထာပန္န, အတ္ထာပတ္တိသိဒ္ဓိ

ဤ ဝေလာအနတိက္ကမောပါဌ်၌ ဝေလာသဒ္ဒါ သီမာအနက်ကိုသာ ဟော၏ဟု အနွယကို ဆိုသဖြင့် ကာလ, ရာသီအနက်တို့ကို မဟောဟူသော ဗျတိရိက်အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဆ၍သိရသောကြောင့် အတ္ထာပန္န, အတ္ထာပတ္တိသိဒ္ဓိရသည်။

(၉)

(ဂ) ဝါကျ၌ အဓိပ္ပါယ်ယူပုံ

ပကတိကမ်းသည် ရေမလွှမ်းမိုးအပ်, မလွှမ်းမိုးနိုင်သောကြောင့် ဝေလာမည်၏။ ဝစီသုစရိုက်များသည်လည်း ဒုစရိုက်တို့က မလွှမ်းမိုးအပ်, မလွှမ်းမိုးနိုင်သောကြောင့် ကမ်းနှင့်တူရကား ဝေလာမည်၏ဟူလို။

♦ ဝေလာ ဝိယာတိ ဝေလာ။ (တစ်နည်း) သဒိသူပစာ။ (ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၄၇။)

(၁၀)

(ဂ) ဝစီသုစရိတာနိ + အဓိပ္ပေတာနိ–၌

✔ ဝစီသုစရိတာနိ–အရ ဝစီသုစရိုက် (၄)ပါး (အာရုံ)ပစ္စည်းတရားသည်–

✔ အဓိ, အပိ, ဣ–ဓာတ်အရ ပညာရှိတို့သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ ယထာရဟ– အာ, ဓိ, ဥ။ (၃)

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၈၀)

(က) ဝေလာယတီတိ ဝါ ဝေလာ။

(ခ) စလယ်တိ ဝိဒ္ဓံသေတီတိ အတ္တော။

(ဂ) ကိံ ဝေလာယတိ? စတုဗ္ဗိဓံ ဝစီဒုစ္စရိတံ။

(ဃ) ဣတိ ဝေလာယနတော ဝေလာ။

(င) ပုရိသဿ ပန ဟိတသုခံ အနတိက္ကမိတွာ ဝတ္တတီတိ အနတိက္ကမော။

(စ) ဓဝမေတ္တ ပဒဒွယဝသေနာပိ အတ္တော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဋ္ဌ။ ၂၆၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၇၄။ ဘာသာဋီကာ၊ ၃။ ၁၄၇။

(၁)

(က) ဝေလာယတိ–လှုပ်ရှားစေတတ်,ဖျက်ဆီးတတ်၏။(ဘာသာဋီ) ဖျက်ဆီးတတ်၏။(ပြည်သျှ)

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(က)စသည်သို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် ဣတဓာပိ သီမာ၀ (ပ) "ဝေလာအနတိက္ကမော"တိ ဝုတ္တာ–ဟူသော(ရှေးဆိုအပ်ခဲ့ပြီး) ဝါကျတို့ဖြင့် ဝေလာအနတိက္ကမော၌ ဝေလာသဒ္ဒါသည် သီမာအနက်ကို ဟော၏၊ ဝေလာအနတိက္ကမောကို ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့...သော် ဝေလာအနတိက္ကမောပုဒ်ကို ကေပဒ, သမာသ်ပုဒ်အနေဖြင့်သာ အနက်ကို သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ပဒဒွယ(ဝါကျ)အနေအားဖြင့်လည်း အနက်ကို ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ...၏။ ...စုဒ်ကြောင့် (က)စသည်မိန့်။

(ခ)ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဝေလာယတီတိ ဝေလာ–ဟု ကတ္တုသာဓ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ဤ၌ ဝေလ–ဓာတ်သည် ဂတိအနက်၌လည်း ဖြစ်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့...ကြောင့် ဤ၌ ဝေလဓာတ်၏ဖြစ်သင့်သောအနက်ကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အတိဗျာပိတ..၏။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ ဤ၌ ဝေလ–ဓာတ်သည် ဤ၌ စလနအနက်၌ ဖြစ်၏ဟူလို။

(တစ်နည်း) ဤ၌ ဝေလ–ဓာတ်၏ ၎တ်နေသည့် ဓာတွတ္ထကို ဖော်ပြသည်ဖြစ်သောကြောင့် ဝိတ္ထာရယူ၍ သခေ်ပ+ဝိတ္ထာရဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓိဒေါသတင်၍ ကျမ်းတက်နိုင်သည်။

♦ ဝေလော ဘူ ဂတိ စာလေ၊ ဓု–ကာလဗ္ဗေ။ (ဓာတွတ္ထသံဂဟ။ ၃၇၅။)

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် ဝေလာယတီတိ ဝေလာ–ဟုဝစနတ္ထပြု၊ ဝေလ–ဓာတ်သည် စလန အနက်ကို ဟော၏၊ ဝစီဒုစရိုက် (၄)ပါးကို တုန်လှုပ်စေတတ်, ဖျက်စီးတတ်သောကြောင့် ဝေလာမည်၏ဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းဆိုခဲ့ပြီးစကားရပ်ကို အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုံးအုပ်ပြလိုသော ဆရာသည် (ဃ)မိန့်။

(င)ကား ဝေလာပုဒ်၏ အဖွင့်မှတပါး အနတိက္ကမောပုဒ်၏ အဖွင့်ပြ– ပက္ခန္တရ။

(စ) ဥပနာသောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)(ခ)(ဂ)(ဃ)(င)တို့ဖြင့် ဝေလာပုဒ်, အနတိက္ကမောပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ အတ္ထဝိနိစ္ဆယကို ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် ဝေလာအနတိက္ကမောဟူသော ပါဠိတော်ပါဌ်ကို ကေပဒ တစ်ပုဒ်တည်း၏ အစွမ်းဖြင့်သာ (ဝါ) သမာသ်ပုဒ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာ အနက်ကို သိအပ်၏ဟူသော အဖြစ်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ ...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ယင်း ဝေလာအနတိက္ကမော ဟူသောပါဠိတော်ပါဌ်ကို မည်သို့အနက်ပေးသင့်သည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မည်သို့ အနက်ပေး သင့်ပါသေးသနည်း။ (ဝါ) အနက်ကို သိအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ ဝေလာအနတိက္ကမောကို ဝေလာ–တစ်ပုဒ်၊အနတိက္ကမော–တစ်ပုဒ်၊ ဤသို့ ပဒဒွယ (ဝါကျ) ၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်း အနက်ကို သိအပ်ပါသေး၏–ဟူလိုသော်။

(၃)

(က)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဝေလာအနတိက္ကမော၌ ဝေလာသဒ္ဒါ၏ သီမာအနက်မှတပါး စလနအနက်ကိုလဲလှယ်ပြ လိုသောကြောင့်ရှင်း၊ ဝေလာ အနတိက္ကမော–၏ ကေပဒသမာသ်ပုဒ်မှတစ်ပါး ဒွိပဒဝါကျသဒ္ဒါအဖြစ်ကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်ရှင်း (က)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* စတ္တာရော + ဝိဓာ + ယဿ ဝဓိဒုစ္စရိတဿာတိ စတုဗ္ဗိဓံ။
* စတဿော + ဝိဓာ + ယဿ ဝဓိဒုစ္စရိတဿာတိ စတုဗ္ဗိဓံ။

✔ စတု + ဝိဓ–သည်ငှင်း၊ (၄)ပါးကုန်သော အပြားတို့၏ + ဝဓိဒုစရိုက်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏော, ပကာရ + ပကာရဝန္တစပ် ဖျူ–နိ။

✔ ဝဓိဒုစရိုက်လေးပါးတို့၏..... ဓာတ်သည် ပ–နိ။

(၅)

စတုဗ္ဗိဓံ–၌ စတု–ကား သချာသဗ္ဗနာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်, ပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၊ ဉ–ကာရန္တ။

ဝိဓ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်, ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ, ကညာဒိ၊ အ (ဝါ) အာ–ကာရန္တ။

♦ အထော မာနေ ပကာရေ စ၊ ကောဋ္ဌာသေ စ ဝိဓော ဒွိသု။ (ဓာန်ဋီ။ ၈၄၆။)

(၆)

(က) ဝေလာယတိ–ဖြင့် ဝေလာ၌ ဝေလ–ဓာတ်...ငှင်း၊ အ–ပစ္စည်း ကတ္တုသာဓန (တစ်နည်း) ဟေတုကတ္တုသာဓန...သက် ...ငှင်း၊ ဝေလာယတီတိ ဝေလာ–ဟု –ပြု–ငှင်း သိစေ။

(ခ) စလယတိ–ဖြင့် ဝေလာယတိ၌ ဝေလ–ဓာတ်သည် ဂတိအနက်ကိုမဟော၊ စလနအနက်ဟော–သိစေ။

ဝိဒ္ဓံသေတိ–ဖြင့် စလယတိ၌ လှုပ်ရှားစေတတ်၏ဟူသည် သမုစ္ဆေဒပဟာန်အားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ဖျက်ဆီးခြင်းပင်တည်း– (တစ်နည်း) ဝေလာယတိ၌ ဝေလ–ဓာတ်သည် ဝိဒ္ဓံသနအနက်ဟော–သိစေ။

(ဂ) အနတိက္ကမိတ္ဗာ–ဖြင့် အနတိက္ကမော၌ န, အတိ–ရှေ့, ကမု–ဓာတ်–ငှင်း၊ အ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန–၌သက်–ငှင်း၊ အတိက္ကမတီတိ အတိက္ကမော၊ န + အတိက္ကမော အနတိက္ကမော–ဟု ပြု–ငှင်း သိစေ။

(ဃ) တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် သတ္တဝါ၏ အစီးအပွားကို မလွန်မူ၍ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် အနတိက္ကမ မည်သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေသည်။

(၇)

(င) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။

(စ) ပဒဒွယဝသေနာပိ–၌ ပိ–ကားသမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

ယင်း ပိ–သဒ္ဒါဖြင့် ဝေလာအနတိက္ကမောဟူသော ပါဠိတော်ကို ကေပဒတစ်ပုဒ်တည်း၏ အစွမ်းဖြင့်သာ (ဝါ) သမာသ်ပုဒ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာ အနက်ကို သိအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ ပဒဒွယ(ဝါကျ) ၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်း အနက်ကို သိအပ်၏ဟု ပေါင်းဆည်းသည်။

ပါဠိတော်အနက်ပေးပုံ ။ ။ ဝေလာ–ဝဓိဒုစရိုက်တို့ကို လှုပ်ရှားစေတတ် ဖျက်ဆီးတတ်သောသဘော တရားသည်။ အနတိက္ကမော–ဟိတသုခကို မလွန်တတ်သော သဘော တရားသည်–ဟု သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ (၂)ပုဒ်ခွဲပေး။

(၈)

(က) ဝေလာယတိ–အရ သမ္မာဝါစာဝိရတီကိုယူ၍..

✔ ထို...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ မဂ်စိတ်သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဝဓိဒုစရိုက်တို့ကို သမုစ္ဆေဒပဟာန်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ဖျက်ဆီးခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ဉပစာရဘာဝနာ, ကာမာဝစရသမာဓိဓောတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်စသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(စ) အတ္တော + ဝေဒိတဗ္ဗော–၌

✔ အတ္တော–အရ ဝေလာ, အနတိက္ကမောပုဒ်တို့၏ အနက်ဟု ဆိုအပ်သော အတ္တပညတ်သည်–ဝေဒိတဗ္ဗော–၌ ဝိဓ–ဓာတ်အရ ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော ကုသိုလ်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏာ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၈၁)

(က) သေတုံ ဟာနတီတိ သေတုဃာတော၊

(ခ) စတုန္နံ ဝစီဒုစ္စရိတာနံ ပဒဃာတော၊ ပစ္စယဃာတောတိ အတ္တော။

(ဂ) ပစ္စယော ဟိ ဣဓ "သေတူ"တိ အဓိပ္ပေတော။

(ဃ) တတြာယံ ဝစနတ္တော– ရာဂါဒိကော စတုန္နံ ဝစီဒုစ္စရိတာနံ ပစ္စယော ဝဋ္ဋသ္မိံ ပုဂ္ဂလံ သိနောတိ ဗန္ဓတီတိ သေတု၊

(င) သေတုဿ ဃာတော သေတုဃာတော၊

(စ) ဝစီဒုစ္စရိတပစ္စယသမုဂ္ဃါဋကာယ ဝိရတိယာ ဇေတံ အဓိဝစနံ။

(ဆ) အယံ ပန သမ္ပတ္တဝိရတိသမာဒါနဝိရတိ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာစိတ္တေသု လဗ္ဘတိ။

(ဇ) အညေနေဝ ဟိ စိတ္တေန မုသာဝါဒါ ဝိရမတိ၊ အညေန ပေသုညာဒီဟိ။ ၊

(ဈ) လောကုတ္တရမဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဧကစိတ္တသ္မိံယေဝ လဗ္ဘတိ။

(ည) စတုဗ္ဗိဓာယ ဟိ ဝစီဒုစ္စရိတစေတနာယ ပဒပစ္ဆေဒံ ကုရုမာနာ မဂ္ဂင် ပူရယမာနာ ဧကာဝ ဝိရတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

ဌ။ ၂၆၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၇၄။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၄၈။

(၁)

(ဂ) ဟိ(သစ္စံ)–မှန်၏။

(ဆ) ပန–ပါး။ (ပြည်) ဆက်။ (ဘာသာဋီကာ)

(ဇ) အည–အပါဒါန်ခံ၍အနက်

ဟိ–မှန်။ အညေနေဝ–ပေသုညစသည်ကို ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်မှတပါးသာလျှင်ဖြစ်သော။ စိတ္တေန။ မုသာဝါဒါ။ ဝိရမတိ–၏။ အညေန (ဧဝ)–မုသာဝါဒမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်မှတပါးသာလျှင်ဖြစ်သော။ (စိတ္တေန–ဖြင့်။) ပေသုညာဒီဟိ– ...အစရှိသော ဒုစရိုက်တို့မှ။ (ဝိရမတိ။)

(ဈ) ပန–အထူးကား။ (ပြည်သျှ) ပန–ပါး။ (ဘာသာဋီ)

(ည) ဟိ–မှန်။

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိပဥ္စက–

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် သေတုဃာတောပုဒ်၏ ဝစနတ္တကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော်ယင်း သေတုဃာတော၌ သေတုသဒ္ဒါသည် တံတား, ကန်သင်း, ကန်ပေါင်စသော အနက်တို့ကိုလည်း ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင် ...ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ဤသေတုဃာတောပါဌ်၌ သေတုသဒ္ဒါ၏ ဖြစ်သင့်သော အနက်ထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အတိဗျာပိတ ...၏။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (ခ)ဖြင့် သေတုဃာတောကို ပဒဃာတော, ပစ္စယဃာတောဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် သေတုသဒ္ဒါသည် တံတား, ကန်သင်း, ကန်ပေါင်စသော အနက်များစွာဟောနိုင်ပါလျက် ဤ၌ ပဒဃာတော, ပစ္စယဃာတောဟု ဖွင့်ဆိုသော ဆရာ့စကားသည် လွှပ်ရှားမနိုင်ယိုင်သည်မဟုတ်ပါလော-စသည်ဖြင့် ယုတ္တိဒဋ္ဌိထုံးစံတက်။

(စ)ကား အဘိဓာနတ္ထမှတပါး အဘိဓေယျတ္ထပြ- ပကၡန္တရ။ (ပဋ္ဌကတက်ဖြ)

(ဆ)သို့ အနုသန္ဓေ-

ဤသို့ (စ)ဖြင့် သေတုဃာတပုဒ်၏ အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို ပြဆိုတော်မူပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ယင်းသေတုဃာတအမည်ရသော သမ္မာဝါစာဝိရတီ၏ လောကီ, လောကုတ္တရာစိတ်၌ယှဉ်ပုံ (ရအပ်ပုံ)ကို ပြလိုသောဆရာသည် (ဆ)စသည်မိန့်။ (ပကၡန္တရထုံးစံ ပဋ္ဌကတက်လေ)

(ဇ)ကား (ဆ)ဝါကျစကားရပ်ကို ယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေသည်။ (ယုတ္တိဒဋ္ဌိ၊ ပဋ္ဌကတက်ဖြ)

(ဈ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဆ)(ဇ)တို့ဖြင့် လောကီကုသိုလ်၌ သမ္မာဝါစာဝိရတီယှဉ်ပုံ (ရအပ်ပုံ)ကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ လောကုတ္တရာစိတ်၌ သမ္မာဝါစာဝိရတီယှဉ်ပုံ (ရအပ်ပုံ)ကို ပြလိုရကား (ဈ)မိန့်။ (ပကၡန္တရ)

(ည)ကား (ဈ)ဝါကျစကားရပ်ကို ယုတ္တိဖြင့် ခိုင်မြဲစေ... တ္တိဒဋ္ဌိ။

(၃)

(ဂ) အဓိပ္ပေတာ-သဒ္ဒါထားရခြင်း

သေတုသဒ္ဒါ၏ တံတား, ကန်ပေါင်, ကန်သင်း, အကြောင်းဟူသော အနက်သာမညမှ အတ္ထယုတ္တိရှိသည်အားလျော်စွာ ဤ၌ အကြောင်းဟူသော အနက်ဝိသေသကို ယူစေလိုသောကြောင့်ဇင်း၊ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စကားလုယက်၍ ဆုံးဖြတ်ပြဆိုရာဌာနဖြစ်သောကြောင့်ဇင်း အဓိပ္ပေတာ-ထားသည်။

(စ)၌ အဓိဝစနံ-သဒ္ဒါထားရခြင်း

အပေါင်းဖြစ်သော မဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်း, သမ္မာဝါစာဝိရတီတို့၏ သေတုဃာတအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော သမ္မာဝါစာဝိရတီ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော သမ္မာဝါစာဝိရတီကိုသာ ဤ၌ သေတုဃာတဟူ၍ ဆိုအပ်ရကား သေတုဃာတပုဒ်၏ ကေဒေသျူပစာရဋ္ဌိသဒ္ဒါ၏အဖြစ်ကိုပြလို၍ ထားသည်။

(၄)

* သေတုဿ + ဃာတော သေတုဃာတော။

✔ ...ပုဒ်သည်ဇင်း၊ ဝစီဒုစရိုက်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရာဂစသည်၏ + ပယ်သတ်ဖျက်ဆီးတတ်သော သမ္မာဝါစာဝိရတီနှင့် ပဟာတဗ္ဗ+ပဟာယကစပ်-ဇင်း ဗျူ-နီ။

✔ အကြောင်းဖြစ်သော ရာဂစသည်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) အကြောင်းဖြစ်သော ရာဂစသည်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သည်အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ-နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ပဇ္ဇတိ နိပ္ဖဇ္ဇတိ ဖလံ ဧတေနာတိ ပဒံ။ (ပဒ+အ။ ပြီးစီးခြင်း။)

* ဟနတီတိ ဃာတော။ ပဒဿ + ဃာတော ပဒဃာတော။

(ဃ) ဝဏ္ဏတိ ဧတ္ထ ကမ္မံ, တဗ္ဗိပါကော စာတိ ဝဏ္ဏံ။ (ဋီကာကျော်)

(ဓ) * ပိယဉ္စ + သုညံ စ ပိယသုညံ။ ပိယသုညံ ကရောတိ ဧတာယာတိ ပိသုဏာ။

(တစ်နည်း) ပိသတီတိ ပိသုဏာ။ (ပိသ+ဥဏ။ ကြိတ်ချေခြင်းကြိယာ။)(သီးဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၈။အဘိ၊ဌ၁။ ၁၄၂။)

* ပိသုဏာ ဝေ ပေသုညံ။ (ပိသုဏာ+ဏျ။)

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(က) သေတုံ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရုတ္တာဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။

(ဃ) သိနောတိ–ကား (သိ+ဏာ+တိ။) သွာဒိ + ဏု–ကာရန္တ။

(၆)

(က) သေတုံ ဟာနတိ–ဖြင့် သေတုဃာတော၌ သေတု,ဟာန–ဓာတ်+ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန–သက်–ငင်း၊ သေတုံ + ဟာနတီတိ သေတုဃာတော–ဟုကတ္တုသာဓနကိတန္တဒုတိယာတပ္ပုရိသ်–ပြု–ငင်း၊ (တစ်နည်း) ဟာနတီတိ ဃာတော၊ သေတုံ + ဃာတော သေတုဃာတော–ဟု ပြု–ငင်း သိစေ။

(ခ) ပဒဃာတော–ဖြင့် သေတုဃာတော၌ သေတုသဒ္ဒါသည် တံတား, ကန်ပေါင်, ကန်သင်း ဟူသော အနက်တို့ကို မဟော၊ ပဒ=အကြောင်းဟူသော အနက်ဟော... သိစေသည်။

ပစ္စယဃာတော–ဖြင့် ပဒဃာတော၌ ပဒသဒ္ဒါသည် ဌာန, ပရိတ္တာဏ, နိဗ္ဗာနစသော အနက်တို့ကို မဟော၊ ပစ္စယ=အကြောင်းဟူသော အနက်ကို ဟော၏ဟု သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ပဒဃာတော, ပစ္စယဃာတော–ဖြင့် သေတုဃာတ၌ သေတုသဒ္ဒါသည် အကြောင်းဟော–ပဒ, ပစ္စယသဒ္ဒါတို့၏ ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေ။

♦ နိမိတ္တံ ကာရဏံ ဌာနံ၊ ပဒံ ဗီဇံ နိဗန္ဓနံ။
နိဒါနံ ပဘဝေါ ဟေတု၊ သမ္ဘဝေါ သေတု ပစ္စယော။ (ဓာန်။ ၉၁။)

♦ ပဒံ ဌာနေ ပရိတ္တာဏေ၊ နိဗ္ဗာနမှိ စ ကာရဏေ။ (ဓာန်။ ၈၁၉။)

စတုန္နံ ဝစီဒုစ္စရိတာနံ–ဖြင့် အကြောင်းဟူသည် ဝစီဒုစရိုက် (၄)ပါးတို့၏ အကြောင်းတည်းဟု သိစေ။

(ဂ)ဖြင့် ဤသေတုဃာတောပုဒ်၌ သေတုအရ အကြောင်း(ပစ္စယ)ကို လိုအပ်သတည်းဟု သိစေ။

(ဃ) သိနောတိ–ဖြင့် သေတုဝယ် သိ–ဓာတ်–ငင်း၊ တု–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်... ငင်း၊ သိနောတီတိ သေတု–ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

ဗန္ဓတိ–ဖြင့် သိနောတိ, သေတုတို့၌ သိ–ဓာတ်သည် ဗန္ဓနအနက်ဟော..သိစေသည်။

ဝဋ္ဋသ္မိံ ပုဂ္ဂလံ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ–ဖော်ပြ။

ရာဂါဒိကော စတုန္နံ ဝစီဒုစ္စရိတာနံ ပစ္စယော–ဖြင့် သေတုဃာတော၌ သေတုအရ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ပုဂ္ဂိုလ်ကို နှောင်ဖွဲ့တတ်သော) ဝစီဒုစ္စရိုက်(၄)ပါးတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရာဂစသည်ကိုယူ– သိစေ။

(င)ဖြင့် သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ–သိစေသည်။

(စ)သံဝဏ္ဏနာပါဠ်ဖြင့် အနတ္တသံဟိတေ သေတုဃာတော တထာဂတာနံ (ဝိ၊၁။၇။)၌ကဲ့သို့ ဤ၌ သေတုဃာတအရ အနတ္တသံဟိတစကားကို မင်ဖြင့်အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ခြင်းကြိယာကို မယူရ၊ ဝစီဒုစရိုက်၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရာဂစသည်ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ခွါတတ်သော သမ္မာဝါစာဝိရတီကို ယူ–သိစေ။

♦ အနတ္ထသံဟိတေ သေတုဃာတော တထာဂတာနံ။ သေတု ဝုစ္စတိ မဂ္ဂေါ၊ မဂ္ဂေနေဝ တာဒိသဿ ဝစနဿ ဃာတော၊ သမုစ္ဆေဒေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။)

(၇)

(ဓ) အညေနေဝ ဟိ စိတ္တေန–၌ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ မုသာဝါဒမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပေသုညစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မုသာဝါဒမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဂုဏ်သည်

(ဝါ) မုသာဝါဒရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္မာယုတ္တဓမ္မသည် အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

အညေန (စ၀) ပေသုညာဒီဟိ–၌ စ၀–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ပေသုညစသည်တို့မှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မုသာဝါဒမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပေသုညစသည်တို့မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဂုဏ်သည် (ဝါ) ပေသုညစသည်တို့မှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္ပယုတ္တဓမ္မသည် အနုညာတတ္ထ။

(ဈ) ကေစိတ္တသ္မိံယေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ကေစိတ္တက္ခဏသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ နာနာစိတ္တက္ခဏသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ည) ဧကာဝ ဝိရတိ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ သမ္မာဝါစာဝိရတိသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကျန်ဝိရတိ (၂)ပါးသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သမ္မာဝါစာဝိရတီ၏ ဝစီဒုစရိုက်ကို ပယ်သတ်နိုင်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ)ဝစီဒုစရိုက်တို့ကို ပယ်သတ်နိုင်သော စေတနာသည် အနုညာတတ္ထ။

(၈)

သေတုဃာတော–၌ သေတု–အရ

✔ ရာဂစသောအကြောင်းတရားများသည် ဒဿနတ္ထ။

✔ အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဝစီဒုစရိုက် (၄)ပါးသည်ရင်း၊ ကာယိကဒုက္ခ, စေတသိကဒုက္ခသည်ရင်း ပကာသနတ္ထ။

✔ အသပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိလားရောက်ရခြင်းစသောအကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုညာတတ္ထ။

သေတုဃာတအရ သမ္မာဝါစာဝိရတီယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(ဆ) ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာစိတ္တေသု–အရ ဝစီဒုစရိုက် (၄)ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်သောအခါ၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်စိတ်ကို ယူ၍–

✔ ထို...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ကာယိကသုခ, စေတသိကသုခသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ သုဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ရခြင်း, ဘဝသံသရာ၌ အာခံတွင်းမှ မွေးခြင်းစသော အကျိုးအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(က) သေတုံ + ဟနတိ–၌–

✔ သေတုံ–အရ ရာဂစသောအကြောင်းတရားသည်–

ဟနတိ–အရ ထိုရာဂစသည်ကို ပယ်သတ်ဖျက်ဆီးတတ်သော လောကုတ္တရာမဂ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္မာဝါစာဝိရတီအား ပကတူပ–ပြု။

(ခ) စတုန္နံ ဝစီဒုစ္စရိတာနံ + ပဒဃာတော ပစ္စယဃာတော–၌–

✔ ပဒ, ပစ္စယ–အရ ရာဂစသောအကြောင်းပစ္စည်းတရားသည်–

စတုန္နံ ဝစီဒုစ္စရိတာနံ–အရ ဝစီဒုစရိုက် (၄)ပါးစေတနာအား ပကတူပ–ပြု။

(တစ်နည်း) သဟဓာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သိမ္မ၊ ဟေတု။ (၇)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ရာဂါဒိကော ပစ္စယော + သိနေ့ာတိ ဗန္ဓတိ–၌

✔ ရာဂါဒိကော. ပစ္စယော–အရ ရာဂစသောအကြောင်းတရားသည် (ရာဂ, ဒေါသ,မောဟသည်)
သိနေ့ာတိ ဗန္ဓတိ–အရ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။ (ပြိုင်=၇)

ပုဂ္ဂလံ + သိနေ့ာတိ ဗန္ဓတိ–၌

✔ ပုဂ္ဂလံ–အရ ခန္ဓာပဥ္စကအာရုံပစ္စည်းတရားသည်–
သိနေ့ာတိ ဗန္ဓတိ–အရ လော,ဒေါ,မော–တို့အား အာရမ္မဏ–ပြု။
ပြိုင်။ ။အာ, ဓိ, ဥပ, ပုရေ, အတ္ထိ, အဝိ။ (၆)

(ဆ) နာနာစိတ္တေသု + လဗ္ဘတိ–၌–

✔ လဗ္ဘတိ–အရ သမ္မာဝါစာဝိရတီသည်–
နာနာစိတ္တေသု–အရ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက် မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ မဂ္ဂ။ (၇)

✔ နာနာစိတ္တေသု–အရ (သမ္မာဝါစာဝိရတီနှင့်ယှဉ်သော) မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်–
လဗ္ဘတိ–အရ သမ္မာဝါစာဝိရတီအား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ သဟငယ် ၇။ (၁၃)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၈၂)

(က) ကာယဒုစ္စရိတေဟီတိ ကာယတော ပဝတ္တေဟိ, ကာယေန ဝါ နိပ္ဖါဒိတေဟိ ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ဒုစ္စရိတေဟိ။

(ခ) သေသံ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

(ဂ) အယမ္ပိ သမ္မာကမ္မန္တသင်္ခါတာ ဝိရတိ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာစိတ္တေသု လဗ္ဘတိ။

(ဃ) အညေနေဝ ဟိ စိတ္တေန ပါဏာတိပါတာ ဝိရမတိ၊ အညေန အဒိန္နာဒါနမိစ္ဆာစာရေဟိ။

(င) လောကုတ္တရမဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဧကစိတ္တသ္မိံယေဝ လဗ္ဘတိ။

(စ) တိဝိဓာယ ဟိ ကာယဒုစ္စရိတစေတနာယ ပဒပစ္ဆေဒံ ကုရုမာနာ မဂ္ဂင်္ဂံ ပူရယမာနာ ဧကာဝ ဝိရတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

ဋ္ဌ။ ၂၆၄။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၇၅။ ဘာသာဋီ၊ ၃ ။ ၁၄၉။

(၁)

(ဃ) ဟိ–မှန်။ အညေနေဝ–အဒိန္နာဒါန, မိစ္ဆာစာရတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်မှ တပါးသာလျှင်ဖြစ်သော။ စိတ္တေန။ ပါဏာတိပါတာ။ ဝိရမတိ။ အညေန (ဧဝ)–ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်မှ တပါးသာလျှင်ဖြစ်သော။ (စိတ္တေန။) အဒိန္နာဒါနမိစ္ဆာစာရေဟိ။ (ဝိရမတိ။) (ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၄၉။)

(င) ပန–အထူး။ (ပြည်သျှ) ပန–ကား။ (ဘာသာဋီ)

(စ) ဟိ–မှန်။

(၂)

(ခ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် ကာယဒုစ္စရိတေဟိပုဒ်၏ ပစ္စက္ခသံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ အာရတိ, ဝိရတိစသော(ကြွင်းသော)ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို (အတိဒေသ=ညွှန်းသောအားဖြင့်)ဖွင့်ပြလိုသော ဆရာသည် (ခ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)(ခ)တို့ဖြင့် (သမ္မာကမ္မန္တနိဒ္ဒေသ၌လာသော) ကာယဒုစ္စရိတေဟိပုဒ်ကို ပစ္စက္ခသံဝဏ္ဏနာအားဖြင့်၎င်း၊ အာရတိ, ဝိရတိစသောပုဒ်တို့ကို အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာအားဖြင့်၎င်း ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ...သော် ယင်းကာယဒုစ္စရိတေဟိစသော ပုဒ်တို့၏ ပဒတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုသာ သိရ၍ သမ္မာကမ္မန္တဝိရတိ၏ လောကီ, လောကုတ္တရာကုသိုလ်စိတ်၌ ယှဉ်ပုံ(ရအပ်ပုံ)ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

မှတ်ချက်။ ။ (ဂ)ဆိုသော်လည်း (ဃ) (င) (စ)တို့ကိုပါ ဖျော်တက်ရသည်။

(ဃ)ကား (ဂ)ကို ယုတ္တိအားဖြင့် ခိုင်မြဲစေသည်။ (ယုတ္တိဒဠှီထုံးစံတက်မြဲ)

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဂ) (ဃ)ဖြင့် မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ သမ္မာကမ္မန္တဝိရတီယှဉ်ပုံ (ရအပ်ပုံ)ကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ လောကုတ္တရာကုသိုလ်စိတ်၌ သမ္မာကမ္မန္တဝိရတီယှဉ်ပုံ (ရအပ်ပုံ)ကို ပြလိုရကား (င)မိန့်။

(ပကၡန္တရထုံးစံပဋ္ဌကတက်မြဲ။ ပြည်နိသျှ၌ကား ပနကို ဝိသေသဇောတကကြံသည်)

(စ)ကား (င)ကို ယုတ္တိအားဖြင့် ခိုင်မြဲစေသည်။

(၃)

(က) ကာယေန ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ကာယဒုစ္စရိတာဟိပုဒ်၏ ပဝတ္တအလယ်ပုဒ်ကျေသော မဇ္ဈေလောပီပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထမှတပါး နိပ္ဖါဒိတအလယ်ပုဒ်ကျေသော မဇ္ဈေလောပီတတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထ အကြောင်းကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (က)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* ပဏန္တိ ဗီဝန္တိ သတ္တာ ဧတေနာတိ ပါဏော။ (ပ, အဏ+ဏ။) ဇီဝိတိန္ဒြေရ၏။
* ပါဏော + အဿ အတ္ထီတိ ပါဏော။ (ပါဏ–ပုဒ်+ဏ။ သတ္တဝါခြဒ်ရ၏။)
* ပါဏဿ + အတိပါတော ပါဏာတိပါတော။
✔ ...ပုဒ်သည်၎င်း၊ သတ္တဝါ၏ + လျင်စွာချခြင်းနှင့် (ဝါ) လျင်စွာချကြောင်း စေတနာနှင့် အာရုံ + အာရမ္မဏိကစပ်..၎င်း ဗျူ–နိ။
✔ သတ္တဝါကို လျင်စွာချခြင်းကြိယာသည် ပ–နိ။

(က) အယန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဧတ္တာတိ အာယော။ (ဣ+ဏ) ကုစ္ဆိတာနံ + အာယော ကာယော။ (ကု+အာယ) (စက်ဆုတ်အပ်ကုန်သော ဆံစသည်တို့၏ + ကိုယ်ခြဒ်နှင့် ဌာနီ+ဌာနစပ်)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* နီယတိ ဉာယတိ အတ္ထော ဧတေနာတိ နယော။
* ပုရေ + စာတော ပုရိမော။ ပုရိမော စ + သော + နယော စာတိ ပုရိမနယော။ (တေန)
* မိစ္ဆာ (လာမကော) + စာရော မိစ္ဆာစာရော။ (တေဟိ) (မိစ္ဆာ–ကား နိပါတ်)

(၅)

(က) သေသံ–ကား (သိသ+ဏ) ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အာ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ကာယတော ပဝတ္တေဟိ ဒုစ္စရိတေဟိ–ဖြင့် ကာယဒုစ္စရိတေဟိကို ကာယတော+ပဝတ္တာနိ + ဒုစ္စရိတာနိ ကာယဒုစ္စရိတာနိ။ (တေဟိ)ဟု ပြ...သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

ကာယေန နိပ္ပါဒိတေဟိ ဒုစ္စရိတေဟိ-ဖြင့် ကာယဒုစ္စရိတေဟိကို ကာယေန နိပ္ပါဒိတာနိ ဒုစ္စရိတာနိ ကာယဒုစ္စရိတာနိ။ (တေဟိ)ဟု ပြု... သိစေသည်။

ပါဏာတိပါတာဒီဟိ-ဖြင့် ကာယဒုစ္စရိတေဟိအရ ပါဏာတိပါတအစရှိသော ဒုစရိုက်တို့ကို ယူ-သိစေ။

(၇)

(ခ) ပုရိမနယေနေဝ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ-

✔ ရှေး၌ ဆိုအပ်ပြီးသော အာရကာ ရမတီတိ အာရတိ-စသော နည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ရှေး၌ မဆိုအပ်သောနည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အာရကာ ရမတိ-စသောရှေး၌ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်း၏ သိလွယ်ခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ခ) အညေနေဝ ဟိ စိတ္တေန-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ-

✔ ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အဒိန္နာဒါန, မိစ္ဆာစာရတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္ပယုတ္တဓမ္မသည် အနုညာတတ္ထ။

အညေန (ဝေ) အဒိန္နာဒါနာမိစ္ဆာစာရေဟိ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ အဒိန္နာဒါနမိစ္ဆာစာရတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း စိတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အဒိန္နာဒါန, မိစ္ဆာစာရတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းဂုဏ်သည် (ဝါ) အဒိန္နာဒါန, မိစ္ဆာစာရတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းစိတ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္ပယုတ္တဓမ္မသည် အနုညာတတ္ထ။

ဧကသ္မိံ ယေဝ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဧကစိတ္တက္ခဏသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ နာနာစိတ္တက္ခဏသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

ဧကာဝ ဝိရတိ-၌ ဝေ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ-စသည်ထုတ်ပုံ

✔ သမ္မာကမ္မန္တဝိရတိသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သမ္မာဝါစာ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော ဝိရတီ(၂)ပါးသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သမ္မာကမ္မန္တဝိရတိ၏ သုံးပါးအပြားရှိသော ကာယဒုစရိုက်စေတနာ၏ အကြောင်းကို ဖြတ်ခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) အယမ္ပိ-၌ ပိ-ကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ဘာဝနတ္ထ။

ယင်း ပိ-သဒ္ဒါဖြင့် သမ္မာဝါစာဝိရတီကိုသာ မဂ်၏ရှေးအဖို့၌ အထူးထူးသော စိတ်တို့၌ ရအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ ဤသမ္မာကမ္မန္တဝိရတီကိုလည်း မဂ်၏ရှေးအဖို့၌ အထူးထူးသော စိတ်တို့၌ ရအပ်၏ဟု ပေါင်းဆည်းသည်။

(၈)

(က) ကာယဒုစ္စရိတေဟိ-၌ ကာယ-အရ ကာယဝိညတ်ကိုယူ၍

(ဤ၌ ကာယဝိညတ်ဟူသည် အဘိက္ကမာဒိဓနကစိတ္တသမုဋ္ဌာနဝါယောဓာတုယာ(ပ)ဝိကာရော ကာယဝိညတ္တိ။ (ဋီကာကျော်။၂၀၀။)နှင့်အညီ ရှေးသို့တက်ခြင်းစသည်ကို ဖြစ်စေတတ်သော စိတ္တဇဝါယောဓာတ်၏ အမူအယာအထူးကို ဆိုသည်)

✔ ထိုကာယဝိညတ်သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ စိတ္တဇဝါယောဓာတ်သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဤသူသည် ဤအမှုကို သိစေလို၏ဟု သိစေသောသတ္တိသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ စိတ်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ အလိုရှိအပ်သော အကျိုး၏ ပြီးပြည့်စုံခြင်းသည် အနုဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(က) ကာယတော + ဒုစ္စရိတေဟိ–၌

✔ ကာယတော–အရ ကာယဝိညတ်သည်–

ဒုစ္စရိတေဟိ–အရ ပါဏာတိပါတစသောကာယဒုစရိုက်(၃)ပါးအား (သုတ္တန်နည်း)ပကတူပ–ပြု။

✔ ဒုစ္စရိတေဟိ–အရ ပါဏာတိပါတစသော ကာယဒုစရိုက် (၃)ပါးသည်–

ကာယတော–အရ ကာယဝိညတ်အား သဟ–ပြု။(ပြိုင်=သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ကမ္မ,ဟာ။ ၇)

မှတ်ချက်။ ။ "ကိဉ္စာပိ ဟိ တံ တံ ကမ္မသဟာဂတစိတ္တုပ္ပါဒေနေဝ သာ ဝိညတ္တိ ဇနီယတိ"ဟူသော ဋီကာကျော်။ ၁၇၂။နှင့်"နနု စ သာ ဝိညတ္တိ ကမ္မသ စတုဝီသတိယာ ပစ္စယေသု ကေနစိ ပစ္စယေန ပစ္စယော န ဟောတိ (ပ) လဗ္ဘတေဝါတိ စောဒနံ သန္ဓာယ "ကိဉ္စာပိ"တိ အာဒိမာဟ"ဟူသော မဏိမဉ္ဇူ၊၂။ ၃၆–တို့အရ ကာယဝိညတ်သည် ကာယဒုစရိုက်အား, ဝစီဝိညတ်သည် ဝစီဒုစရိုက်အား ပဋ္ဌာန်း (၂၄)ပစ္စည်းတွင် မည်သည့်ပစ္စည်းနှင့်မျှ ကျေးဇူးမပြုဟုမှတ်ရမည်။(ဤကားအဘိဓမ္မာနည်း စစ်စစ်တည်း) သို့ရာတွင်–အဘိဓမ္မာနည်းအရ ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းမရှိသော်လည်း"အမေးရှိက အဖြေရှိရမည်" ဟူသော ပရိဘာသာအရ သုတ္တန်နည်း ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ဟု ဖြေရမည်။

(ဂ)နာနာစိတ္တေသု + လဗ္ဘတိ–၌

✔ လဗ္ဘတိ–အရ သမ္မာကမ္မန္တဝိရတီသည်–

နာနာစိတ္တေသု–အရ ယှဉ်ဘက်မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟ–ပြု။(ပြိုင်=ကြီး၄၊ အည,သမ္ပ၊မဂ္ဂ။ ၇)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၈၃)

(က) သမ္မာအာဇီဝနိဒ္ဒေသေ အကိရိယာတိအာဒီသု ယာယ (ပ) ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(ခ) အာဇီဝေါ စ နာမေသ ပါဠိယေဝ္ဝတ္တော နတ္ထိ၊ ဝါစာကမ္မန္တေသု ဂဟိတေသု ဂဟိတောဝ ဟောတိ တပ္ပက္ခိကတ္တာ၊

(ဂ) ဓုဝပဋိသေဝနဝသေန ပနာယံ တတော နီဟရိတွာ ဒဿိတောတိ။

(ဃ) ဧဝံ သန္တေ သမ္မာအာဇီဝေါ သကိစ္စကော န ဟောတိ၊ အဋ္ဌ မဂ္ဂင်္ဂါနိ န ပရိပူရေန္တိ။ တသ္မာ သမ္မာအာဇီဝေါ သကိစ္စကော ကာတဗ္ဗော၊ အဋ္ဌ မဂ္ဂင်္ဂါနိ ပရိပူရေတဗ္ဗာနီတိ။ ဋ္ဌ။ ၂၆၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၃။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၄၇၅။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၁၅၀။

(၁)

(ခ)ကို ပါဠိယေဝ္ဝတ္တော–၏ အပါဒါန်နှင့် တပ္ပက္ခိကတ္တာ–၏ သမ္ဗန်ထည့်၍အနက်

စ–ဆက်။ ဧသ(ဧသော အာဇီဝေါနာမ)–သည်။ ပါဠိယေဝ္ဝတ္တော–သမ္မာဝါစာ,သမ္မာကမ္မန္တတို့မှ အသီးအခြား။ နတ္ထိ။ ဝါစာကမ္မန္တေသု–တို့ကို။ ဂဟိတေသု–သော်။ ဂဟိတောဝ။ဟောတိ။(ကသ္မာ) (အာဇီဝဿ–၏။) တပ္ပက္ခိကတ္တာ–ထိုသမ္မာဝါစာ,သမ္မာကမ္မန္တတို့၏အဖို့၌ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

(ဂ)ကို ဓုဝပဋိသေဝန–၏ ကံထည့်၍အနက်

ပန–ဆက်။ (ပြည်သျှ) ပန–ထိုသို့ပင်ပါဝင်သော်လည်း။ (ဘာသာဋီ) ပန–ယင်းသို့ သမ္မာအာဇီဝ၏ သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တအဖို့ရှိလျှင်းမူလည်း။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ) (ပါဏာတိပါတာဒိနိပ္ဖါဒိတ–ပစ္စယာနံ–ပါဏာတိပါတစသည်တို့ဖြင့်ဖြစ်စေအပ်သော အစား, အဝတ်, ဆွမ်း, သင်္ကန်း–စသော ပစ္စည်းတို့ကို) ဓုဝပဋိသေဝန–အမြဲမှီဝဲခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်။ အယံ(အာဇီဝေါ)–ကို။ တတော–ထိုသမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တတို့မှ။ နီဟရိတွာ–၍။ (ဘဂဝတာ) ဒဿိတော–ပြီ။ ဣတိ–သို့မှတ်အပ်၏။

♦ ပါဏာတိပါတာဒိနိပ္ဖာဒိတပစ္စယာနံ နိစ္စသေဝနံ ဓုဝသေဝနံ။

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် ကတမော တသ္မိံ သမယေ သမ္မာအာဇီဝေါ ဟောတိ–အစရှိသည် ဖြင့်ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ဤသမ္မာအာဇီဝဝိရတီသည် သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တတို့မှ တသီးတခြားပင် ဖြစ်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်–မရောက်သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် ဤသမ္မာအာဇီဝ၏ သမ္မာဝါစာ,သမ္မာကမ္မန္တတို့မှတသီးတခြားမရှိပုံကို အကြောင်းနှင့်တကွ ပြဆိုသင့်သေး၏–စသည်တက်။

(ဂ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် သမ္မာအာဇီဝသည် သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တတို့၏အဖို့၌ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တတို့ကို ယူအပ်သည်ရှိသော် သမ္မာအာဇီဝကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်၏ ဟု ဆို၏။ ယင်းသို့ဖြစ်သည်ရှိသော် ပါဠိတော်၌ ကတမော တသ္မိံသမယေ သမ္မာအာဇီဝေါ ဟောတိ– အစရှိသည်ဖြင့် သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တတို့မှ သီးခြားထုတ်ဆောင်၍ ဟောတော်မမူသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ သမ္မာအာဇီဝကို သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တတို့မှ သီးခြားထုတ် ဆောင်၍ ဟောတော်မူရခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်၏အစွမ်းဖြင့် သမ္မာအာဇီဝကို သမ္မာဝါစာ, သမ္မကမ္မန္တတို့မှ သီးခြားထုတ်ဆောင်၍ ဘုရားရှင် ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

(ဃ) သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဂ)ဖြင့် သမ္မာအာဇီဝကို သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တတို့မှ သီးခြားထုတ်ဆောင်၍ ဟောတော် မူရပုံကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းစကားရပ်နှင့်ပတ်သက်၍ ဖြစ်သင့်သော စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားရပ်ကို ပြလိုသောဆရာသည် (ဃ)မိန့်။

(၄)

* တေသံ + ပက္ခော တပ္ပက္ခော။ (သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တတို့၏+အဖို့)
* တပ္ပက္ခေ + ဘဝေါ တပ္ပက္ခိကော။
* ✔ တပ္ပက္ခ–ပုဒ်+ဣက–သည်ငှး၊ ထိုသမ္မာဝါစာ,သမ္မာကမ္မန္တအဖို့၏ + ဖြစ်သောသမ္မာအာဇီဝ နှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ နိဿယ+နိဿိတ–စပ်– ငှးဗျူ–နီ။
* ✔ သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တအဖို့၌ဖြစ်သော သမ္မာအာဇီဝတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နီ။
* တပ္ပက္ခိကဿ + ဘာဝေါ တပ္ပက္ခိကတ္တံ။ (တဒ္ဓါ)

"ဝစနတ္တမှတ်ဖွယ်"

(က) အာဇီဝန္တံ အာဇီဝေါ။ (အာ, ဇီဝ+အ)

* မိစ္ဆာ + အာဇီဝေါ မိစ္ဆာဇီဝေါ။ (ယုတ်မာသော+အသက်မွေးခြင်း။)
* အာဇီဝတီတိ အာဇီဝမာနော။ (အာ, ဇီဝ+မာန။ အသက်မွေးသူ။)

(ဃ) သဿ (အတ္တနော) + ကိစ္စံ + ယဿာတိ သကိစ္စကော။ (သ+ကိစ္စ+ယ+သမာသန္တ က–ပစ္စည်း) (မိမိကိစ္စ၏ + သမ္မာအာဇီဝနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏော၊ ကိစ္စ+ကိစ္စဝန္တစပ်)

♦ သကိစ္စကောတိ ဝိသုံ အတ္တနော ကိစ္စဝါ။ (မူလဋီ။ ၁၁၃)

(၅)

မိစ္ဆာ–ကား	နိပါတ်(အဗျယ)၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ အာ–ကာရန္တ။
မိစ္ဆာဇီဝံ–ကား	သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(က) ယာယ ကရောတိ-ဖြင့် အကိရိယာ၌ ကိရိယာဝယ် ကရ-ဓာတ်-ငင်း၊ ရိရိယ-ပစ္စည်း၏ ကရဏအနက်၌သက်ငင်း၊ ကရောတိ ယာယာတိ ကိရိယာ-ဟုပြု ...ငင်း သိစေသည်။

စေတနာယ-ဖြင့် ယာယ၌ ယ-သည် စေတနာကိုစွဲ... သိစေသည်။

အယံ ဥပ္ပန္နိတ္တာ ကိရိယံ ကာတုံ န ဒေတိ-ဖြင့် အကိရိယာ၌ အ-သည် နံ-၏ ကာရိယ-ငင်း၊ န + ကိရိယာ အကိရိယာ-ဟု ပြု-ငင်း၊ အကိရိယာအရ လောကုတ္တရာမဂ္ဂဝိရတီကိုယူ-ငင်း သိစေ။

(၈)

(ဂ)ဒဿိတော-၌ ဒိသ-ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်တော်ကို ယူ၍-ထုတ်။

(၉)

(ဃ) န ဟောတိ-ပါဠိဖြင့် သမ္မာဝါစာ,သမ္မာကမ္မန္တတို့မှတပါးသောအနက်သဘော၏အဖြစ်ကို ပယ်သည်။

(၁၀)

သမ္မာ အာဇီဝေါ + ကာတဗ္ဗော-တို့၌

✔ သမ္မာအာဇီဝေါ-အရ သမ္မာအာဇီဝပစ္စည်းတရားသည်-

ကာတဗ္ဗော-အရ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟ-ပြု။(ပြိုင်=သဟကြီး ၄၊ အညႉ,သမ္ပ၊ မဂ္ဂ။၇)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၈၄)

(က) အညိန္ဒြိယန္တိ အာဇာနနကံ ဣန္ဒြိယံ၊

(ခ) ပဌမမဂ္ဂေန ဉာတမရိယာဒံ အနတိက္ကမိတွာ တေသံယေဝ တေန မဂ္ဂေန ဉာတာနံ စတုသစ္စဓမ္မာနံ ဇာနနကံ ဣန္ဒြိယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

(ဂ) နိဒ္ဒေသဝါရေပိဿ ဣမိနာဝ နယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

(ဃ) ကောဋ္ဌာသဝါရေပိ ဣမိနာဝ သဒ္ဒိံ နဝိန္ဒြိယာနိ ဟောန္တိ။

(င) သေသံ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဋ္ဌ။ ၂၈၂။ မူလဋီ။ ၁၁၈။ ပြည်သျှ၊ ၂။ ၅၄၄။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၀၄။

(၂)

(ခ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (က)ဖြင့် အညိန္ဒြိယံ၌ အညာဝယ် အာ-ပုဗ္ဗ, ဉာ-ဓာတ်...ငင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်-ငင်း၊ အာဇာနာတီတိ အညာ-ဟု ပြု-ငင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို အညာစ + ဣန္ဒြိယံ အညိန္ဒြိယံ-ဟု အဝဓာရဏကမ္မဓာရယ်..ပြု...ငင်း ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့-သော် ယင်းအညိန္ဒြိယံပုဒ်၏ ပဒပိဏ္ဍတ္ထအကျယ်ဝိတ္ထာရမရှိဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏-စသည်တက်။ (ဝိတ္ထာရ)

(ဂ) ကား အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာပြ ဝါကျာရမ္ဘ။

(ဃ) ကား ဝါကျာရမ္ဘ။ (င)အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာပြ ဝါကျာရမ္ဘ။

(၄)

(က) အာဇာနာတီတိ အာဇာနနကံ။

✔ အာ, ဉာ-ဓာတ်+ဏျု-သည်ငင်း၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည် သိအပ်ပြီးသော သစ္စာလေးပါးတရားအပိုင်းအခြားကို မလွန်မူ၍ သိခြင်းကြိယာသည်ငင်း ဏျု-နီ။

✔ သောတာပတ္တိမဂ်သည် သိအပ်ပြီးသော သစ္စာလေးပါးတရားအပိုင်းအခြားကို မလွန်မူ၍ သိတတ်သော သကဒါဂါမိမဂ်သည် ပ-နီ။

http://www.dhammadownload.com

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* အာဇာနာတီတိ အညာ။ (အာ, ဉာ+အ။ ထိ-အာ။) (သကဒါဂါမိမဂ်ရဟ်)
* အညာစေ + ဣန္ဒြိယံ အညိန္ဒြိယံ။

(ခ) ဉာယန္တီတိ ဉာတာ။ (ဉာ+တ။ သောတာပတ္တိမဂ်သည်သိအပ်ပြီးသောသစ္စာလေးပါးရဟ်။)

* ပရိတ္တိဋ္ဌိတွာ အာဒိယတေတိ မရိယာဒါ။ ပရိ-အာပုဗ္ဗ ဒါ-ဒါနေ။ ပဿ ဗော။ ယ-ကာရာဂမော။(သူစိ)
* ဉာတာစေ + မရိယာဒါ ဉာတမရိယာဒါ။ (တံ)
* စတ္တာရိ + သစ္စာနိ စတုသစ္စံ။ စတုသစ္စံ စေဝ + ဓမ္မာ စတုသစ္စဓမ္မာ။

(၆)

(က) အာဇာနနကံ ဣန္ဒြိယံ-ဖြင့် အညိန္ဒြိယံ-၌ (အညာ-ပုဒ်+ဣန္ဒြိယံ-ပုဒ်) အညာ၌ အာ-ပုဗ္ဗ, ဉာ-ဓာတ်-ငင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...ငင်း၊ အာဇာနာတီတိ အညာ-ဟု ပြု..ငင်း၊ အာ-၏ မရိယာဒအနက်...ငင်း၊ အာညာ-ဟုဆိုလိုလျက် အာ-ကို ရဿပြုလျက် အညာ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို အညာစေ + ဣန္ဒြိယံ အညိန္ဒြိယံ-ဟု ကမ္မဓာရယ်ပြု-ငင်း သိစေ။

♦ အာကာရဿ ရဿတ္တံ ကတွာ အညိန္ဒြိယံ ဝုတ္တံ၊ အာကာရော စ ဓမ္မမရိယာဒတ္ထော။ (မူလဋီ။၁၁၈။)

(ခ) ပဌမမဂ္ဂေန ဉာတမရိယာဒံ အနတိက္ကမိတွာ-ဖြင့် အညိန္ဒြိယံ၌ အညာဝယ် အာ-ဥပသာရ၏ အဘိဝိဓိစသော အနက်တို့ကို မဟော၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည် သိအပ်ပြီးသော အပိုင်းအခြားကို မလွန်ခြင်း=မရိယာဒအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေသည်။ (ဥပ+ထ္ထ)

ဇာနနကံ-ဖြင့် အညာ၌ ဉာ-ဓာတ်...ငင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ ဇာနာတီတိ ညာ-ဟု ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

တေသံယေဝ စတုသစ္စဓမ္မာနံ-ဖြင့် ဇာနနကံ၌ သိ၏ဟူသည် သစ္စာ(၄)ပါးကို သိသတည်းဟု သိစေ။

တေန မဂ္ဂေန ဉာတာနံ-ဖြင့် သကဒါဂါမိမဂ်သည် သိအပ်သော သစ္စာ(၄)ပါးဟူသည် သောတာပတ္တိမဂ်သည်သိအပ်ပြီးသော သစ္စာ(၄)ပါးပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(ခ)တစ်ဝါကျလုံးဖြင့် အညာစေ ဣန္ဒြိယံ အညိန္ဒြိယံ-ပြု၍ အညိန္ဒြိယံအရ သောတာပတ္တိမဂ်သည် သိအပ်ပြီးသောသစ္စာ(၄)ပါးတရားအပိုင်းအခြားကို မလွန်မူ၍ ထိုသောတာပတ္တိ မဂ်သည် သိအပ်ပြီးသော သစ္စာ(၄)ပါးတရားတို့ကိုပင် သိတတ်သော ဣန္ဒြေ (သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်)ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(၇)

(ခ) တေသံယေဝ-၌ တ-ကား စတုသစ္စဓမ္မာနံဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိ- ပသိဒ္ဓဝိသယ။

တေနမဂ္ဂေန-၌ တ-လည်း မဂ္ဂေနဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါရှိ- ပသိဒ္ဓဝိသယ။

တေသံယေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

- ✔ သောတာပတ္တိမဂ်သည် သိအပ်ပြီးသော သစ္စာ(၄)ပါးတရားသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ သောတာပတ္တိမဂ်သည် မသိအပ်သော ပညတ္တိဓမ္မသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ သကဒါဂါမိမဂ်၏ သောတာပတ္တိမဂ်သည် သိအပ်ပြီးသောသစ္စာ(၄)ပါးကို သိခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) ဣမိနာဝ နယေန-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

- ✔ အညိန္ဒြိယဣ္ဍ် အာဇာနနကံ ဣန္ဒြိယံ-စသော ဤ၌ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ဤ၌ မဆိုအပ်သောနည်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ဤ၌ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့် နိဒ္ဒေသဝါရ၌အနက်ကို သိရခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ)ဝါကျ နိဒ္ဒေသဝါရေပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ။

ယင်း ပိ–ဖြင့် ဤ(လောကုတ္တရာ)ဒုတိယမဂ်၌သာလျှင် ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် အညီဖြိယ်–ပုဒ်၏အနက်ကို သိအပ်သည်မဟုတ်သေး၊ နိဒ္ဒေသဝါရ၌လည်း ဤ၌ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့် အညီဖြိယ်ပုဒ်၏အနက်ကို သိအပ်၏ဟု ပေါင်းဆည်းသည်။

(ဃ) ကောဋ္ဌာသဝါရေပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ။

ယင်း ပိ–သဒ္ဒါဖြင့် ဤ(လောကုတ္တရာ)ဒုတိယမဂ်၌သာလျှင် ဤအညီဖြိယ်ပုဒ်နှင့်တကွ ကိုးပါးသော ဣန္ဒြေတို့ ဖြစ်ကုန်သည် မဟုတ်သေး၊ ကောဋ္ဌာသဝါရ၌လည်း ဤအညီဖြိယ်ပုဒ်နှင့်တကွ ကိုးပါးသော ဣန္ဒြေတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏ဟု ပေါင်းဆည်းသည်။

(၈+၉)

(ခ) ဉာတာနံ–၌ ဉာ–ဓာတ်အရ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကို ယူ၍ထုတ်။

(ခ) ဉာတပရိယာဒံ–အရ သစ္စာ(၄)ပါးကိုယူ၍ အသီးသီးလက္ခဏာဒိစတုက္ကထုတ်။

(၁၀)

(ခ) ပဌမမဂ္ဂေန + ဉာတမရိယာဒံ–၌

✔ ပဌမမဂ္ဂေန–အရ သောတာပတ္တိမဂ်ကို ယူ။ ဉာတ–အရ သစ္စာ(၄)ပါးကို ယူ၍–ပစ္စည်း+ပစ္စယုပ္ပန်ကျေးဇူးပြုပုံအကျယ်ကို ဝါကျဥယျာဉ် (၂၇၆)၌ ရေးခဲ့ပြီ။

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၈၅)

(က) ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တန္တိ ဧတ္ထ ဒိဋ္ဌိ ဧဝ ဒိဋ္ဌိဂတံ "ဂူထဂတံ မုတ္တဂတံ"န္တိ အာဒီနိ ဝိယ၊

(ခ) ဂန္တဗ္ဗာဘာဝတော ဝါ ဒိဋ္ဌိယာ ၊ ဂတမတ္တမေဝေတန္တိပိ ဒိဋ္ဌိဂတံ။

(ဂ) တေန သမ္ပယုတ္တံ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တံ။

(ဃ) တတ္ထ အသဒ္ဓမ္မသဝနံ အကလျာဏမိတ္တတာ အရိယာနံ အဒဿနကာမတာဒီနိ (ပ) မိစ္ဆာဒဿနဿ ဥပ္ပတ္တိ ဓေဒိတဗ္ဗာ။

ဋ္ဌ။ ၂၈၉၊ ၂၉၀။ မူလဋီ။ ၁၁၉။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၂။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၂၄။

(၁)

(က)ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတပုဒ်ကို တဗ္ဘာဝဝုတ္တိကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။ (ပဏ္ဍိတ္တရထုံးစံ ကျမ်းတက်)

(တစ်နည်း) (က)ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတ၌ ဂတသဒ္ဒါ အနက်မရှိ–တဗ္ဘောတည်းဟု ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတ၌ ဂတသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း (ဝါ) ယူခြင်းအနက်ဟောဟုပြသည်။ ဤသို့ အဓိပ္ပါယ်ယူ၍လည်း ကျမ်းတက်နိုင်သည်။

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က) (ခ) (ဂ)တို့ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတ, ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တပုဒ်တို့၏ဝစနတ္ထကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြစ်ကြောင်းတရားတို့ကို ပြတော်မူလိုသော ဆရာသည် (ဃ)မိန့်။

(၃)

(ခ) ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဒိဋ္ဌိဂတပုဒ်၏ တဗ္ဘာဝဝုတ္တိကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်ရင်း၊ ဒိဋ္ဌိဂတ၌ ဂတသဒ္ဒါ၏ တဗ္ဘောအနက်မှတပါး ဖြစ်ခြင်း (ဝါ) ယူခြင်းအနက်ကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်ရင်း (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

(ဃ) ရာဂါဒယော သမေတီတိ သန္တော။ (အန္တော၊ တပ္ပစ္စယော ဝါ။) (သူစိ)

* ရာဂါဒယော သမေန္တီတိ သန္တာ။ (ဌာနာနုရူပ) န + သန္တာ အသန္တာ။ (သူတော်မဟုတ် သူယုတ်မာတို့)

* အ'သတ် (အသပ္ပုရိသာနံ) + ဓမ္မော အသဒ္ဓမ္မော။ (သူစိ) (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆၊၂၂၁။)

* အသဒ္ဓမ္မသ + သဝနံ အသဒ္ဓမ္မသဝနံ။

✔ –သည်ငှင်း၊ မသူတော်တရားတို့၏ + ကြားနာရခြင်းနှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိကစပ်–ငှင်း ဖျ–နိ။

✔ မသူတော်တို့တရားကို ကြားနာရခြင်းကြိယာသည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပဋိကူလတ္တာ ဂေါပီယတီတိ ဂူထော။ (ဂုပ+ထက်) (လုံခြုံခြင်း, စောင့်ရှောက်ခြင်း) (ဓာတွာဒီ။ ၈၈။)

* မိဟတိ သိဉ္စတီတိ မုတ္တံ။ (မိဟ+တက်။ သွန်းလောင်းခြင်း။) (ဓာတွာဒီ။ ၈၄။)

(ခ) ဂမီယတိ ဖုဿီယတီတိ ဂန္ဓဗ္ဗော။ (ဂမု+တဗ္ဗ။)

(၆)

(က) ဒိဋ္ဌိ ဧဝ ဒိဋ္ဌိဂတံ–ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တံ၌ ဒိဋ္ဌိဂတပုဒ်ကို ဒိဋ္ဌိ ဧဝ ဒိဋ္ဌိဂတံ–ဟု တဗ္ဘာဝဝုတ္တိကမ္မဓာရယ်–ပြု..ငှင်း၊ ဂတသဒ္ဒါ၏ အနက်မရှိ တဗ္ဗောဓ၏အဖြစ်ကိုငှင်း သိစေသည်။

ဂူထဂတံ မုတ္တဂတန္တိ အာဒီနိ ဝိယ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထဖော်ပြ။

(ခ) ဒိဋ္ဌိယာ ဂတမတ္တံ–ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတံ၌ ဂတသဒ္ဒါ၏ဖြစ်ခြင်း (ဝါ) ယူခြင်းအနက်ဟော ...ငှင်း၊ ဒိဋ္ဌိယာ + ဂတံ ဒိဋ္ဌိဂတံ–ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်–ပြု–ငှင်း သိစေသည်။

ဂန္တဗ္ဗာဘာဝတော–ဖြင့် သိအပ်သော သဘောမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဤတရားသဘောသည် ဒိဋ္ဌိဂတမည်သတည်းဟု သိစေသည်။

♦ ဂန္တဗ္ဗာဘာဝတောတိ ဖုဿိတဗ္ဗာဘာဝတော။ ဒိဋ္ဌိယာ ဂတမတ္တန္တိ ဒိဋ္ဌိယာ ဂတိမတ္တံ ဂဟဏမတ္တံ။ (မူလဋီကာ။၁၁၉။)

(ဂ)ဖြင့် ....သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ...ဖော်ပြ။

(၇)

(က) ဒိဋ္ဌိဧဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဒိဋ္ဌိသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဝိစိကိစ္ဆာစသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဒိဋ္ဌိ၏ မှားမှားယွင်းယွင်းယူတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်

(ဝါ) အကျိုးမဲ့ကို ဆောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(တစ်နည်း) ဂတသဒ္ဒါ၏ တဗ္ဗောအနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဂတသဒ္ဒါ၏ ဉာဏဂတိ=သိခြင်းအနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဂတသဒ္ဒါ၏ ပဝတ္တနဂတိ=ဖြစ်ခြင်းအနက်သည် အနုညာတတ္ထ။

(ခ) မတ္တ–သဒ္ဒါဖြင့် သိစရာအာရုံမရှိဟု ကန့်သည်, မြစ်သည်။

ဧဝ–သဒ္ဒါဖြင့် ထိုသို့မရှိသည်ကို ခိုင်မြဲစေသည်။ (ဘာသာဋီ၊၃။၂၂၄။)

♦ မတ္တ–ဧဝ၊ နှစ်ပါးပြကာ၊ မတ္တမြစ်ကန်၊ ဧဝ–သန္နိဋ္ဌာန်။ (တွင်းကြီး။ ၆၈။)

(ခ) ဝိ–ကား ဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ၊ ဝုတ္တာသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

(ဂ) တေန၊ (ဃ) တတ္ထ–တို့၌ တ–ကား ပက္ကန္တဝိသယ။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

(ခ) ဝါကျ၌ သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိ–ရသည်။

အကြောင်းကား။ ။ ဂူထဂတံ မုတ္တဂတံ–စသည်တို့၌ ဂတသဒ္ဒါ တဗ္ဘောအနက်၌ ဖြစ်သည်ကို မြင်ရသဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတံ၌ ဂတသဒ္ဒါသည်လည်း တဗ္ဘောအနက်၌ ဖြစ်သည်ကို သိရသောကြောင့်တည်း။

(၉)

အမေး။ ။ (ဃ)ဝါကျ၌ ဒိဋ္ဌိဖြစ်ခြင်းအကြောင်းတရားတို့တွင် အရိယာနံ အဒဿနကာမတာဒီနိ၌ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် အယောနိသောမနသိကာရကို မယူမူ၍ အဘယ်ကြောင့် သီးခြားဆိုရပါနည်း။

အဖြေ။ ။ အယောနိသောမနသိကာရသည် အကုသိုလ်ဖြစ်ဖို့ရန် အလွန်နီးကပ်သော အကြောင်းဖြစ်သော ကြောင့်ငှင်း၊ အကုသိုလ်ဖြစ်ဖို့ရန် ကေန်အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်ငှင်း အယောနိသော မနသိကာရကို သီးခြားအကြောင်းတပါးအဖြစ် ပြဆိုရပါသည်။

♦ အာသန္နကာရဏတ္တာ အယောနိသောမနသိကာရဿ ဝိသုံ ဂဟဏံ ဧကန္တကာရဏတ္တာ စ။ (မူလဋီ)

အကျယ်ဖြေပုံ။ ။ အယောနိသောမနသိကာရဟူသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် ဇောဝီထိတွင် ပါဝင်သော အာဝဇ္ဇန်းတည်း။ ထိုအာဝဇ္ဇန်းက မသင့်မတော်နှလုံးသွင်းမှု (အယောနိသောမနသိကာရ) ပြုလိုက်မှ အကုသိုလ်ဇောဖြစ်ရသည်။ ဤသို့လျှင် အယောနိသောမနသိကာရဟူသည် အသဒ္ဓမ္မစသည် တို့ကဲ့သို့ ဝေးသော အကြောင်းမဟုတ်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်ဖို့ရန် အလွန်နီးကပ်သော အကြောင်းဖြစ်သော ကြောင့် သီးခြားအကြောင်းအဖြစ်ဖြင့် ဆိုရပါသည်။

ထို့အပြင် အသဒ္ဓမ္မသဝန–စသော ရှေးအကြောင်းများသည် အကုသိုလ်ဖြစ်ဖို့ရန် ကေန် မဟုတ်ကြ၊ အသဒ္ဓမ္မကို နာရ, အကလျာဏမိတ္တနှင့် ပေါင်းသင်းရသော်လည်း စဉ်းစားဉာဏ်ရှိသူတို့မှာ ကုသိုလ်ဖြစ်နိုင်သေး၏။ ဇောဝီထိတစ်ခုအကြိမ်ရောက်မှ အယောနိသောမနသိကာရဖြစ်လျှင်ကား ကေန်အကုသိုလ်သာ ဖြစ်ရတော့သည်။ ဤသို့ အကုသိုလ်ဖြစ်ဖို့ရန် ကေန်အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် လည်း အယောနိသောမနသိကာရကို သီးခြားအကြောင်းတစ်ပါးအဖြစ်ဖြင့် ဆိုပါသည်။

(ဘာသာဋီ၊၃။ ၂၂၅။ မူလဋီ။၁၁၉။ အနုဋီ။၁၂၆။)

(၁၀)

(ဂ) တေန + သမ္ပယုတ္တံ–၌ –

✔ တေန–အရ ဒိဋ္ဌိ၏ ဘသိက်သည်–

သမ္ပယုတ္တံ–အရ (ဌာနာနုရူပဖြစ်သော) ပထမလောဘမူစိတ်အား (ဝါ) သောမနဿ သဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်အသင်္ခါရိကစိတ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ဖြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဟေတု။ (၇)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၈၆)

(က) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌီတိ· အယာထာဝဒိဋ္ဌိ၊

(ခ) ဝိရုဇ္ဈိတွာ ဂဟဏတော ဝါ ဝိတထာ ဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊

(ဂ) အနတ္ထာဝဟတ္တာ ပဏ္ဍိတေဟိ ဓိဂုစ္ဆိတာ ဒိဋ္ဌိတိပိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။

(ဃ) မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပါဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

(င) အပိ စ မိစ္ဆာ ပဿန္တိ တာယ, သယံ ဝါ မိစ္ဆာ ပဿတိ, မိစ္ဆာဒဿနမေဝ ဝါ ဧသာတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ခ) ဂဟာဏာတောနှင့် (ဂ) အနတ္တာဝဟတ္တာ–၏ သမ္ဗန်ကို ဒိဋ္ဌိယာ–ဟု ထည့်ပေး။

(၂)

(က)ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၌ မိစ္ဆာသဒ္ဒါ အယာထာဝအနက်ကို ဟော၏ဟု ပြသည်။

(ခ) ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၌ မိစ္ဆာသဒ္ဒါ ဝိတထအနက်ကို ဟော၏ဟု ပြသည်။

(ဂ) ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၌ မိစ္ဆာသဒ္ဒါ ဖိဂုစ္ဆနအနက်ကို ဟော၏ဟု ပြသည်။(ပကရဏ္ဍရထုံးစံကျမ်းတက်)

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဒ်၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပစသောပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာကို (အတိဒေသ=ညွှန်းသောအားဖြင့်)ပြလိုရကား(ဃ)မိန့်။ (ပဋ္ဌကတက်မြဲ)

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဒ်ကို ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဒ်ကို ကရဏသာဓနေ, ကတ္တုသာဓနေ, ဘာဝသာဓနေဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြလိုသောဆရာသည် (ဝါ) ကိတန္တတတိယာတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြလိုသောဆရာသည် (င)မိန့်။ (ပဋ္ဌကတက်မြဲ)

(၃)

ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၌ မိစ္ဆာသဒ္ဒါ၏ အယာထာဝအနက်မှတပါး ဝိတထအနက်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

မိစ္ဆာသဒ္ဒါ၏ ဝိတထအနက်မှတပါး ဖိဂုစ္ဆနအနက်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ (ဂ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဂ) ပိ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

မိစ္ဆာ (အယာထာဝါ) ဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာ (ဝိတထာ) ဒိဋ္ဌိ–ဟူသော ဝစနတ္ထတို့ကြောင့်သာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ မည်သည် မဟုတ်သေး၊ (မိစ္ဆာ) ဖိဂုစ္ဆိတာ ဒိဋ္ဌိ–ဟူသော ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမည်၏ဟူသော သမုစ္စည်းသမ္ပိဏ္ဍနအနက်ကို ပြလို၍ (ဂ)၌ ပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဃ) ဧသေဝ နယော–ထားရခြင်း

မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပစသော ပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထ, အဓိပ္ပါယတ္ထတို့မှာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဒ်နှင့် အလုံးစုံတူ၏ဟု ပြလိုသောကြောင့် (ဃ)၌ ဧသေဝ နယော–သဒ္ဒါထားသည်။

(င) အပိ စ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဒ်၏ သမာသ်ပုဒ်သဒ္ဒါမှတပါး ကိတ်ပုဒ်သဒ္ဒါကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်၎င်း၊ ကမ္မဓာရယ်ဝစနတ္ထမှတပါး ကရဏ, ကတ္တု, ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်၎င်း (တစ်နည်း) ကိတန္တတတိယာတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္ထကို လဲလှယ် ပြလိုသောကြောင့်၎င်း (င)၌ အပိ စ–ထားသည်။

(င) ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဒ်၏ ကရဏသာဓနေဝစနတ္ထမှတပါး ကတ္တုသာဓနေဝစနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် သယံ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဒ်၏ ကတ္တုသာဓနေဝစနတ္ထမှတပါး ဘာဝသာဓနေဝစနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် မိစ္ဆာဒဿနမတ္တမေဝ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* အာဝဟတီတိ အာဝဟာ။ အနတ္ထံ + အာဝဟာ အနတ္ထာဝဟာ။ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိရ၏)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) အနတ္တံ + အာဝဟတီတိ အနတ္တာဝဟာ။ (အနတ္တ, အာ, ဝဟ + ဏ။ ထိ+အာ။)

* အနတ္တာဝဟာယ + ဘာဝေါ အနတ္တာဝဟတ္တံ။ (တဒ္ဓိ)

✔ -သည်၎င်း၊ အကျိုးမဲ့ကို ဆောင်တတ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏+အနတ္တာဝဟာသောဂုဏ်နှင့်ဂုဏေး+ဂုဏ်စပ်-၎င်း ဗျု-နီ။

✔ အကျိုးမဲ့ကို ဆောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အနတ္တာဝဟာသောဂုဏ်သည် ပ-နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) အဝတိ ဂစ္ဆတီတိ အဝေါ။ အဝဿ + အနုရူပံ ယာထာဝံ။ (ယထာဝ+ဏ)

* ယာထာဝတော + ဒိဋ္ဌိ ယာထာဝဒိဋ္ဌိ။ (မှန်ကန်သောအားဖြင့် + သိမြင်တတ်သောဉာဏ်)

* န + ယာထာဝဒိဋ္ဌိ အယာထာဝဒိဋ္ဌိ။ (ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၂၈။)

✔ န-အရ ပဋိဘာဝဇဘောဂုဏ်၏ + မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေးစပ်- ဗျု-နီ။

✔ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ (အယာထာဝဒိဋ္ဌိ)တို့၏ .....ဓာတ်သည် ပ-နီ။

(တစ်နည်း) န + ယာထာဝံ အယာထာဝံ။ အယာထာဝတော + ဒိဋ္ဌိ အယာထာဝဒိဋ္ဌိ။(ဘာဋီ၊၃။၂၂၉။)

(မမှန်သောအားဖြင့် + သိတတ်သောသူ)

(ခ) ဂဏှာတီတိ ဂဟဏံ။ (ကတ္တုသာဓန။ ဘာဝပစ္စာနဲ,ဘာဝလောပကြံ။)

(တစ်နည်း) ဂယှတေ ဂဟဏံ-ဟု ဘာဝသာဓနပြု။

* နတ္ထိ + တထံ သစ္စံ + ဣမိဿာ ဒိဋ္ဌိယာတိ ဝိတထာ။ (ဝိ,တထ+ဣမ။ ထိ+အာ။)

(မှန်ကန်မှုမရှိခြင်း=နတ္ထိဘောဂုဏ်၏ + မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေးစပ်)

(ဂ) ပဏ္ဍာ ဗုဒ္ဓိ + သဉ္ဇာတာ + ဧတေသန္တိ ပဏ္ဍိတာ။ (တေဟိ)(ပဏ္ဍာ+ဣတ။)

* ဓိဂုစ္ဆိတဗ္ဗာတိ ဓိဂုစ္ဆိတာ။ (ဂုပ+တ။ ထိ-အာ။)

(၅)

ဂဟဏတော-ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမှတ်၊ ဩကာရန္တ။

ဝိတထာ-ကား ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) အယာထာဝဒိဋ္ဌိ-ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၌ မိစ္ဆာနိပါတ်ပုဒ်သည် အယာထာဝအနက်ဟော-၎င်း၊ မိစ္ဆာ (အယာထာ ဝါ)ဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်ပြု-၎င်း သိစေသည်။

(ခ) ဝိတထာ ဒိဋ္ဌိ-ဖြင့် မိစ္ဆာပုဒ်၏ ဝိတထအနက်ဟော-၊ မိစ္ဆာ (ဝိတထာ)ဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-ဟု ပြု-သိစေ။

အနတ္တာဝဟတ္တာ, ပဏ္ဍိတေဟိ-ဖြင့် ဘာဝတ္ထ-သိစေ။

(င)ဝါကျ အာဘော်သံဝဏ္ဏနာ-ဖော်မြ။

(၇)

(ဃ) ဧသေဝ နယော-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ-စသည်တို့၌ မိစ္ဆာပုဒ်၏ အယာထာဝ, ဝိတထ, ဓိဂုစ္ဆနဟူသော အနက်တို့သည်၎င်း၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ-စသည်တို့၏ ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထတို့သည်၎င်း, ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မိစ္ဆာပုဒ်၏ ဆိုခဲ့ပြီး အနက်သုံးမျိုးမှ တပါးသောအနက်တို့သည်၎င်း၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ-စသည်တို့၏ကမ္မဓာရယ်သမာသ်မှတပါးသော ဝစနတ္ထတို့သည်၎င်း နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါစသောပုဒ်တို့၏ ကရဏ,ကတ္တု,ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထတို့သည် အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ)(ဃ)တို့၌ ဝိ-သဒ္ဒါကား သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။
(င) မိစ္ဆာဒဿနမတ္တမေဝ-၌ မတ္တ-ကား နိဝတ္တာပနာဝဓာရဏတ္ထ။
ဧဝ-ကား သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏတ္ထ။

- ✔ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဒ်၏ ဘာဝသာဓနေသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဒ်၏ ကမ္မ, သမ္ပဒါန, အဓိကရဏသာဓနေတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဒ်၏ ကတ္တု, ကရဏသာဓနေတို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(၈)

(င) တာယ, သော-တို့အရ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုယူ၍-

- ✔ ထို ...သည် ဒဿနတ္ထ။
- ✔ အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။
- ✔ သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကသည်ငှင်း၊ ပညာရှိတို့စက်ဆုပ်ခံရခြင်းသည်ငှင်း ပကာသနတ္ထ။
- ✔ အဿဒ္ဓမ္မဿဝန, အကလျာဏမိတ္တတာ, အရိယာနံ အဒဿနကာမတာ-စသည်တို့သည် (ဋ္ဌ။၂၉၀) ဝိဘာဝတ္ထ။
- ✔ ဒုဂ္ဂတိတံ့တာဝသို့ ရောက်ရခြင်း၊ သံသရာသစ်ငုတ်သဖွယ် ကမ္ဘာပြောင်း၍ ငရဲခံရခြင်းစသည်သည် အနု-တ္ထ။

(ဂ) မိဂ္ဂစ္ဆိတာ၌ ဂုပ-ဓာတ်အရ ပညာရှိတို့၏သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပပြဓာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ယူ၍ထုတ်။

(၉)

♦ အရိယာနံ အဒဿနကာမတာဒီတိ အာဒိသဒ္ဒေန သဒ္ဓမ္မဿ အသောတုကာမတာဒိ သင်္ဂဏှာတိ။ (ယောဇနာ။ ၁၄၇။)

(၁၀)

(ဂ) ပဏ္ဍိတေဟိ + ဓိဂ္ဂစ္ဆိတာ-၌

- ✔ ပဏ္ဍိတေဟိ-အရ ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပပြဓာန်းသောကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်-
  ဓိဂ္ဂစ္ဆိတာ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအား ပကတူပ-ပြု။
- ✔ ဓိဂ္ဂစ္ဆိတာ-၌ တ-ပစ္စည်းအရ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည်-
  ပဏ္ဍိတေဟိ-အရ -အား အာရမ္မဏ-ပြု။ ပြိုင်။ ။ မရှိ။

(င) မိစ္ဆာ + ပဿန္တိ + တာယ-၌

- ✔ တာယ-အရ ဒိဋ္ဌိစေတသိက်သည်-
  ပဿန္တိ-အရ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟ-ပြု။(ပြိုင်=သဟကြီး ၄၊ အညႇ, ဉာမ္မ၊ မဂ္ဂ။ ၇)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၈၇)

(က) အဟိရီကဗလံ အနောတ္တပ္ပဗလန္တိ ဧတ္ထ ဗလတ္တော နိဒ္ဒေသဝါရေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။
(ခ) ဣတရေသု ပန န ဟိရီယတီတိ အဟိရီကော၊
(ဂ) အဟိရီကဿ ဘာဝေါ အဟိရီကံ။
(ဃ) န ဩတ္တပ္ပံ အနောတ္တပ္ပံ။
(င) တေသု အဟိရီကံ ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ အဇိဂုစ္ဆနလက္ခဏံ, အလဇ္ဇာလက္ခဏံ ဝါ။
အနောတ္တပ္ပံ တေဟေဝ အသာရဇ္ဇနလက္ခဏံ, အနုတ္တာသနလက္ခဏံ ဝါ။

ဋ္ဌ။ ၂၉၁။ ပြည်သျ၊ ၃။ ၆။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၃၀။ ယောဇနာ။ ၁၄၇။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ခ) ပန-ပါး။ ဣတရေသု-ဗလပုဒ်မှတပါးကုန်သောအဟိရိက,အနောတ္တပ္ပပုဒ်တို့၌။(ဝစနတ္ထော။ ဗဝံ။ ဝေဒိတဗ္ဗော။)(ယော ပုဂ္ဂလော-သည်။(တစ်နည်း) ယော ဓမ္မသမူဟော-သည်။)န ဟိရိယတိ-မရှက်တတ်။ဣတိ-ကြောင့်။(သော ပုဂ္ဂလော။(တစ်နည်း) သော ဓမ္မသမူဟော-သည်။) အဟိရိကော-မည်၏။

♦ န ဟိရိယတိ န လဇ္ဇတီတိ အဟိရိကောတိ ပုဂ္ဂလော, ဓမ္မသမူဟော ဝါ။ (ယောဇနာ။ ၁၄၇။)

(၂)

(ခ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် (အဟိရိကဗလ အနောတ္တပ္ပဗလပုဒ်တို့၌ ဗလပုဒ်၏အနက်သည် နိဒ္ဒေသဝါရ၌ ထင်ရှားစွာဖြစ်လတ္တံ့ဟု)ဗလပုဒ်၏အနက်ကို အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့် ပြဆိုတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ၌ အဟိရိကံ အနောတ္တပ္ပံပုဒ်တို့၏အနက်ကို (ဝစနတ္ထကို) ပြလိုသောဆရာသည် (ခ) စသည်မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် အဟိရိကံ, အနောတ္တပ္ပံပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းအဟိရိကံ, အနောတ္တပ္ပံ-တို့၏လက္ခဏာကို ပြလိုသော ဆရာသည် (င)မိန့်။ (ပဋ္ဌကတက်လွယ်ပြီ)

(၃)

(က) အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့် ဖွင့်ပြ ဂန္ထဂရု-ပယ်။

ကျန်ဝါကျအားလုံး ပက္ခန္တရချည်း။ အဗျာပိတ-ပယ်။

(င)၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားရခြင်း

✔ အဟိရိက-၏ အဇိဂုစ္ဆနလက္ခဏာအနက်မှတပါး အလဇ္ဇာလက္ခဏာအနက်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ အလဇ္ဇာလက္ခဏံ ဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားသည်။ (အနုတ္တာသနလက္ခဏံ ဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဒါလည်း နည်းတူပင်)

(၄)

⁕ ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ ဟိရိယတီတိ ဟိရီ။ (ဟိရီ+ကွိ။ (တစ်နည်း) ဤ။)

⁕ ဟိရီဧဝ ဟိရိကော။ (ဟိရီ-ပုဒ်+သွတ္ထ-က။)

(တစ်နည်း) ဟိရိယတီတိ ဟိရိကော။ (ဟိရီ+ဏျ) န + ဟိရိကော အဟိရိကော။

✔-သည်ငှင်း၊ န-အရ ပဋိပက္ခသောဂုဏ်၏ + မရှက်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ ဂုဏီးစပ်-ဗျု-နီ။

✔ မရှက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏... ဓာတ်သည် (ဝါ) ကာယဒုစရိုက်စသည်တို့မှ မရှက်ခြင်း ကြိယာသည် ပ-နီ။

⁕ အဟိရိကဿ + ဘာဝေါ အဟိရိကံ။ (အဟိရိက+ဏျ။)

(မရှက်တ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏+ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အဟိရိကစေတသိက်နှင့် ဂုဏီး+ဂုဏ်စပ်)

⁕ ဩတ္တပ္ပတီတိ ဩတ္တပ္ပံ။ န + ဩတ္တပ္ပံ အနောတ္တပ္ပံ။

(န-အရ ပဋိပက္ခဘောဂုဏ်၏+အနောတ္တပ္ပစေတသိက်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီးစပ်)

♦ န ဩတ္တပ္ပန္တိ ဩတ္တပ္ပဿ ပဋိပက္ခဘူတံ ဓမ္မ-မာဟ။ (ယောဇနာ။ ၁၄၇။)

(၅)

(က) အာဝိ-ကား နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ ဣ-ကာရန္တ။

(ခ) ဟိရိယတိ-ကား (ဟိရီ+ယ+တိ) ဒိဝါဒိ၊ ဤ-ကာရန္တ။

♦ ဟိရီ ဒီ လဇ္ဇနေ။ (ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ။၄၂၇။)

အမှာ။ ။ ပါဠိပဒပိဋကကျမ်းညွှန်း။ အဝဂ်။ အပိုင်း (၄)၌- ဟိရိယတိ (ကြ) (ဟိရီ+အ+တိ။ ဤကို ဣယ-ပြု။)ဟု ရှိသည်။ ယင်းအလို ဟိရိယတိ-ကား ဘူဝါဒိ-ဖြစ်သည်။

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(ခ) န ဟိရိယတီတိ–ဖြင့် အဟိရိကော၌ ဟိရီပုဒ်ကို ဟိရိယတီတိ ဟိရီ–ဟုဝစနတ္ထပြု၍၊ ကွိ–ပစ္စည်း (တစ်နည်း) ဤ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ ဟိရိကောပုဒ်ကို ဟိရီဝ ဟိရိကော–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ က–ပစ္စည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်–ငင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို န + ဟိရိကော အဟိရိကော–ဟု မိဿကတပ္ပုရိသ်–ပြု–ငင်း အ–၏ န–နိပါတ်၏ ကာရိယအဖြစ်ကိုငင်း သိစေ။

(တစ်နည်း) န ဟိရိယတီတိ–ဖြင့် အဟိရိကော၌ ဟိရိကောပုဒ်ကို ဟိရိယတီတိ ဟိရိကော–ဟု ကတ္တုသာဓ်ပြု၍၊ ဏွု–ပစ္စည်း၏ ယင်းကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို န + ဟိရိကော အဟိရိကော–ဟု ပြု ...ငင်း၊ အ–၏ န–နိပါတ်၏ ကာရိယငင်း သိစေသည်။

(ဂ) အဟိရိကဿ ဘာဝေါ–ဖြင့် အဟိရိကံ၌ (အဟိရိက+ဏျ) ဏျ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ် အနက်၌ သက်...ငင်း၊ အဟိရိကဿ + ဘာဝေါ အဟိရိကံ–ဟု ပြု..ငင်း၊ အဟိရိက္ကံ–ဟုဆိုလိုလျက် က–တစ်လုံးကိုချေ၍ အဟိရိကံ–ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငင်း သိစေသည်။

♦ "အဟိရိက္ကံ"န္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ကေဿ ကကာရဿ လောပံ ကတွာ "အဟိရိက"န္တိ ဝုတ္တံ။(ယောဇနာ။၁၄၇။)

(၇)

အဟိရိကမေဝ ဗလံ–၌ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ အဟိရိကစေတသိက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သတ္တ, ဇီဝ, အတ္တသည်ငင်း၊ အဟိရိကမှတပါးသော မိုလ်မထိုက်သော ဖဿ–စသည် တို့သည်ငင်း နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အဟိရိက၏ ကာယဒုစရိုက်စသည်တို့မှ မရှက်ခြင်းလက္ခဏာသည် (ဝါ) ကာယဒုစရိုက်–စသည်တို့မှ မရှက်တတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(၈) တေဟေဝ–၌ တ–ဖြင့် ဆိုခဲ့ပြီး ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ–ကိုစွဲယူ ပက္ကန္တဝိသယ။

တေဟေဝ–၌ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ကာယဒုစ္စရိုက်စသည်တို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကာယသုစရိုက်စသည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(၉)

ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ–အရ ပါဏာတိပါတစသော ကာယဒုစ္စရိုက်အကုသိုလ်တရားများကိုယူ။

(၁၀)

(ဂ) အဟိရိကဿ + ဘာဝေါ–၌

✔ ဘာဝေါ–အရ အဟိရိကစေတသိက်သည်–

အဟိရိကဿ–အရ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ။ (၆)

အဟိရိကဿ–အရ စိတ္တဇရုပ်အား သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ။ (၅)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၈၈)

(က) လုဇ္ဇန္တီ တေန, သယံ ဝါ လုဇ္ဇတိ, လုဇ္ဇနမတ္တမေဝ ဝါ တန္တိ လောဘော။

(ခ) မုယှန္တိ တေန, သယံ ဝါ မုယှတိ, မုယှနမတ္တမေဝ ဝါ တန္တိ မောဟော။

(ဂ) တေသု လောဘော အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏလက္ခဏော (ပ) ဂဍ္ဍတီတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ဋ္ဌ။၂၉၁။ ပြည်ဿျ၊ ၃။ ၈။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၃၀။ ယောဇနာ။ ၁၄၈။

http://www.dhammadownload.com

(၂+၃)

ဝါကျအားလုံး ရှေး+နောက်ထောက်ဆ ပက္ခ+ပက္ခန္တရချည်း။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ)

(ဂ) ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း–

လောဘ၏ ကရဏသာဓနဝစနတ္ထမှတပါး ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထဟူသောအကြောင်းသကတ် တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ သယံ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) လောဘော၌ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကာရဏသာဓနအနက်အကြောင်းမှတပါး ကတ္တု သာဓနအနက်အကြောင်းတပါးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။ (နောက်ပုဒ် ဝါ–သဒ္ဒါများထားပုံ–လွယ်ပြီ)

(၄)

* မက္ခတိ စလတီတိ မက္ခေဒ္ဓော။ (မက္ခ+အဋ္ဌ–ပစ္စည်း။ တုန်လှုပ်ခြင်း။)(ဓာတ္ဝါဒီမောက်။ ၅၃။)

* အာလိမ္ပတိ ဧတေနာတိ အာလေပေါ။ မက္ခဋ္ဌော+အာလေပေါ မက္ခဋ္ဌာလေပေါ။ (ယောဇနာ)

✔ ...ပုဒ်သည်ဂုဏ်း၊ မျောက်၏ + လိမ်းကျံကြောင်းသစ်စေးနှင့် ဌာန+ဌာနီစပ်–ဂုဏ်း ဗျု–နီ။

✔ မျောက်နေ့စေးတို့၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* အဿာဒီယတေ အဿာဒေါ။ ဒဿီယတေ ဒဿနံ။ တေန + ဒဿနံ အဿာဒဒဿနံ။

* ပဒါနံ + ဌာနံ ပဒဋ္ဌာနံ။ (အကြောင်းတို့၏+အကြောင်း)

* ပဒဋ္ဌ + တံ + ဌာနဋ္ဌာတိ ဝါ ပဒဋ္ဌာနံ။ (သူစိ)

* အဿာဒဒဿနံ + ပဒဋ္ဌာနံ + ဧတဿာတိ အဿာဒဒဿနပဒဋ္ဌာနော။
(သာယာသည်၏အစွမ်းဖြင့် ရှုခြင်းလျှင်နီးစွာသောအကြောင်း၏+လောဘနှင့်အကြောင်း+အကျိုးစပ်)

* တေလဿ + အဥ္ဇနံ တေလဥ္ဇနံ။ (ဆီ၏ + စွန်းခြင်း)

* တေလဥ္ဇနဿ + ရာဂေါ တေလဥ္ဇနရာဂေါ။ (ဘာသာဋီ၊၃။၂၃။)(ဆီစွန်းခြင်း၏+တပ်စွဲခြင်း)

* အဘိက္ခဏံ နဒတီတိ နဒီ။ (နဒ+အ+ထီ–ဤ။)

* တဏှာဓဝ + နဒီ တဏှာနဒီ။ တဏှာနဒိယာ + ဘာဝေါ တဏှာနဒီဘာဝေါ။

(၅)

(ဂ) တတ္တကပါလေ–၌ တတ္တ–ကား (တပ+တ) ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
ကပါလ–ကား (ကပ္ပ+အာလ) ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
တတ္တကပါလ–ကား ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ တပတီတိ တတ္တံ။ ကပ္ပန္တိ ဓိဝိကံ ဧတေနာတိ ကပါလံ။ (ဓာတ္ဝါဒီမောက်။၁၈၆။)

♦ တတ္တံ ကပါလံ တတ္တကပါလံ။ (တသ္မိ)

ခိတ္တမံသပေသိ–၌ ခိတ္တ–ကား (ခိပ+တ) ကိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
မံသ–ကား မန+သ။ (မညတေတိ မံသံ။ ဓာတ္ဝါဒီမောက်။၂၁၃။)
(က+ခ) အာဘော် သံဝဏ္ဏနာ ဖော်ပြ။

(၇)

လုဒ္ဓနမတ္တမေဝ, မုယှနမတ္တမေဝ–တို့၌ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပြ။

(ဂ) တေသု–၌ တ–ကား ရှေးဝါကျ၌ဆိုခဲ့ပြီး လောဘ, မောဟတို့ကို စွဲသောကြောင့် ပက္ခန္တ။

အပါယမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ အပါယ် (၄)ပါးသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သုဂတိဘဝသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အပါယ် (၄)ပါး၏ကောင်းမှုကုသိုလ်မှကင်းခြင်းဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

♦ ပုညသမ္မတာ အယာ + ယေဘုယျေန အပဂတောတိ အပါယော။(ပဋ္ဌမိအဗျာယီဘော)(ဋီကာကျော်။၁၆၀။)

http://www.dhammadownload.com

(၈+၉)

(က) တေန, သယံ, တံ–တို့အရ လောဘကို ယူ။

(ခ) တေန, သယံ, တံ–တို့အရ မောဟကို ယူ။

(၁၀)

(က) လုဒ္ဓန္တိ+တေန–၌

✔ တေန–အရ လောဘသည်–

လုဒ္ဓန္တိ–အရ လောဘကြောင့် လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြီး၏။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညု, သမ္ပ၊ ဟေတု။ (၇)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၈၉)

(က) အဘိဇ္ဈာယန္တိ တာယ,

(ခ) သယံ ဝါ အဘိဇ္ဈာယတိ,

(ဂ) အဘိဇ္ဈာယနမတ္တမေဝ ဝါ ဧသာတိ အဘိဇ္ဈာ။

(ဃ) သာ ပရသမ္ပတ္တီနံ သကကရဏဣစ္ဆာလက္ခဏာ၊ တေနာကာရေန ဧေနဘာဝရသာ၊ ပရသမ္ပတ္တိအဘိမုခဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ပရသမ္ပတ္တီသု အဘိရတိပဒဋ္ဌာနာ။

(င) ပရသမ္ပတ္တိအဘိမုခါဝေ ဟိ သာ ဥပဋ္ဌဟတိ။ တာသု စ အဘိရတိယာ သတိ ပဝတ္တတိ။

(စ) ပရသမ္ပတ္တီသု စေတသော ဟတ္ထပ္ပသာရော ဝိယာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

ဋ္ဌ။ ၂၉၁။ မူလဋီ။ ၁၁၉။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၁၀။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၃၂။

(၁)

(စ)ဝါကျ အနက်ထုး

(သာ–အဘိဇ္ဈာ–ကို။) ပရသမ္ပတ္တီသု–တို့၌။ စေတသော–၏။ ဟတ္ထပ္ပသာရော ဝိယာတိ–ဥစ္စာထုပ်ကို ယူအံ့ဟု ဆန့်တန်းစမ်းသပ်သော ခိုးသူလက်နှင့်တူ၏–ဟူ၍။ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ–၏။ (ပြည်သျှ) (တစ်နည်း) (သာ–ထိုအဘိဇ္ဈာသည်။) ပရသမ္ပတ္တီသု–တို့၌။ စေတသော–၏။ ဟတ္ထပ္ပသာရော ဝိယ–လက်လှမ်းခြင်းနှင့်တူ၏။ ဣတိ။ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ–၏။[ဝိယ–ကား ဥပရိက္ခာစကားတည်း။"လက်မလှမ်းတတ်သော်လည်း လက်လှမ်းသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်ဟူလို)(ဘာဋီ၊၃။ ၂၃၂၊၃၄။)]

(၂+၃)

(က)(ခ)(ဂ)(ဃ)ရှေးနောက်ထောက်ဆ ပက္ခ+ပက္ခန္တရ–ဟု ခွဲ။

(င)သည် (ဃ)ကို ယုတ္တိအားဖြင့် ခိုင်မြဲအောင်ပြုသောကြောင့် ယုတ္တိဒဠှီကရဏ။

(င)တွင်လည်း–၁။ ပရသမ္ပတ္တိအဘိမုခါ ဝေ ဟိ သာ ဥပဋ္ဌဟတိ–ဝါကျဖြင့် ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကို ခိုင်မြဲစေသည်။

၂။ တာသု စ အဘိရတိယာ သတိ ပဝတ္တတိ–ဝါကျဖြင့် ပဒဋ္ဌာန်ကို ခိုင်မြဲစေသည်။ (ပက္ခန္တရ)

(စ)သည် (င)ဝါကျလာ ပရသမ္ပတ္တိအဘိမုခါ ဝေ သာ ဥပဋ္ဌဟတိ–ကို ဥပမာဖြင့် ထင်ရှားအောင် ပြသောကြောင့် တပ္ပါကဋီကရဏဝါကျ။

(င)သို့ ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် အဘိဇ္ဈာ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကို ပရသမ္ပတ္တိအဘိမုခပစ္စုပဋ္ဌာနာ–ဟူ၍၎င်း၊ အဘိဇ္ဈာ၏ ပဒဋ္ဌာန်ကို ပရသမ္ပတ္တီသု အဘိရတိပဒဋ္ဌာနာ–ဟူ၍၎င်း ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ ...သော် ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဠီမျှသာဖြစ်၍ မခိုင်မြဲရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

http://www.dhammadownload.com

(င)ဝါကျ၌ တာသု စ အဘိရတိယာ သတိ ပဝတ္တတိ–ဝါကျသို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (င)ဝါကျ၌ ပရသမ္ပတ္တိအဘိမုခါ ဧဝ သာ ဥပဋ္ဌဟတိ–ဟူသော (ပထမ)ဝါကျဖြင့် ပရသမ္ပတ္တိအဘိမုခပစ္စုပဋ္ဌာန်၏ အသင့်ယုတ္တိကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့...သော် ပရသမ္ပတ္တိအဘိမုခပစ္စုပဋ္ဌာန်၏ အသင့်ယုတ္တိကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သဘောသင့်ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် ပရသမ္ပတ္တိသု အဘိရတိပဒဋ္ဌာန်၏ အသင့်ယုတ္တိကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ ...စုဒ်ကြောင့် တာသု စ အဘိရတိယာ သတိ ပဝတ္တတိ–ကို မိန့်။

(စ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (င)ဝါကျ ပရသမ္ပတ္တိအဘိမုခါ ဧဝ သာ ဥပဋ္ဌဟတိ–ဝါကျဖြင့် ထိုအဘိဇ္ဈာသည် သူတစ်ပါးစည်းစိမ်သို့ ရှေးရှုသည်ဖြစ်၍သာလျှင် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်လာတတ်၏ဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ သူတစ်ပါးစည်းစိမ်သို့ ရှေးရှုပုံကို ဥပမာဖြင့် ထင်စွာပြလိုသော ဆရာသည် (စ)မိန့်။

(၄)

* ဟရန္တိ အနေနာတိ ဟတ္ထော။ (ဟရ+ထ)(တစ်နည်း) ဟသန္တိ အနေနာတိ ဟတ္ထော။ (ဟသ+ထ)

* ပသာရတီတိ ပသာရော။ (ပ+သရ+ဏ။ ဆန့်တန်းစမ်းသပ်ခြင်း။)

* ပသာရော + ဟတ္ထော ဟတ္ထပ္ပသာရော။

(တစ်နည်း) ပသာရော စ + သော + ဟတ္ထော စာတိ ဟတ္ထပ္ပသာရော။ (ဝိသေသနပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်)

✔ ...ပုဒ်သည်ရင်း၊ (ဥစ္စာထုပ်ကို ယူအံ့ဟူ၍) ဆန့်တန်းစမ်းသပ်ခြင်းပသာရဘောဂုဏ်၏+ (ခိုးသူ)လက်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေားစပ်–ငင်း ဗျု–နီ။

✔ ခိုးသူလက်၏ + ဥစ္စာထုပ်ကို ယူအံ့ဟူ၍ ဆန့်တန်းစမ်းသပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ပသာရ–ဘောဂုဏ်သည် ပ–နီ။ (ဤကား ပြည်နီသျှအနက်ကိုရှု၍ ပြသော၀စနတ္ထတည်း)

(တစ်နည်း) ပသာရဏံ ပသာရော။ ဟတ္ထဿ + ပသာရော ဟတ္ထပ္ပသာရော–ဟုပြု။

(ဤကား ဘာသာဋီကာအနက်ပေးပုံကိုရှု၍ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်ပြုသည်)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* အဘိရမနံ အဘိရတိ။ (အဘိ, ရမု+တိ။)

* အဘိရတိ + ပဒဋ္ဌာနံ + ဧတိဿာတိ အဘိရတိပဒဋ္ဌာနာ။ (အဘိဇ္ဈာရ၏)

* ပရဿ + သမ္ပတ္တိ ပရသမ္ပတ္တိ။ပရသမ္ပတ္တိ + အဘိမုခါ ပရသမ္ပတ္တိအဘိမုခါ။ (အဘိဇ္ဈာရ၏)

(၅)

ပရသမ္ပတ္တီသု–ကား — သမာသ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

စေတသော–ကား — ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ မနောဂိုဏ်း၊ အ–ကာရန္တ။

♦ စေတေတီတိ စေတော။ စိတ–သံစေတနေ။ ဏော။ (စိတ္တေ) (သူစိ)

(က+ခ+ဂ– အာ+သံ ဖော်မြို)

(၇)

(င) ပရသမ္ပတ္တိအဘိမုခါ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ သူတစ်ပါးစည်းစိမ်သို့ ရှေးရှုခြင်းသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မိမိစည်းစိမ်သို့ ရှေးရှုခြင်းသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သူတစ်ပါးစည်းစိမ်၏ နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်အန–တ္ထ။

အဘိဇ္ဈာ–၌ အဘိ–ကား အဘိမုခတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(င) ဟိ–ကား ဒဠှီကရဏတ္ထ။
တာသု စ –၌ စ–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ (ပြည်သျှ) ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ (ဘာသာဋီ)
တာသု–၌ တ–ကား ဆိုခဲ့ပြီး ပရသမ္ပတ္တိကိုစွဲ ပက္ကန္တဝိသယ။

(၈)

(စ) ဒဠှဗ္ဗာ–၌ ဗာဟုလ္လအရ အဘိဇ္ဈာကို ယူ၍

✔ ထို…သည် ဒဿနတ္ထ။
✔ အယောနိသောမနသိကာရသည် (ဝါ) ပရသမ္ပတ္တိအဘိရတိသည် ဒီပကတ္ထ။
✔ ကာယိကဒုက္ခ, စေတသိကဒုက္ခဖြစ်ရခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။
✔ ဗာလ္လူပသေဝနစသည်သည်၎င်း, သူတစ်ပါးစည်းစိမ်ဥစ္စာသည်၎င်း ဝိဘာဝတ္ထ။
✔ ဒုဂ္ဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ရခြင်းစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၉)

✔လောဘဟူသမျှ အဘိဇ္ဈာအမည်ရသော်လည်း ဤနေရာ၌ ကမ္မပထမြောက်သော အဘိဇ္ဈာ၏ လက္ခဏာစသည်ကိုပြလိုသောကြောင့်"သာပရသမ္ပတ္တီနံ"စသည်ဖြင့်အဋ္ဌကထာဆရာဆိုပါသည်။(ဘာသာဋီ၊၃၊၂၃၂၊)

♦ သဗ္ဗဿ လောဘဿ အဘိဇ္ဈာဘာဝေ သတိပိ ဝိသေသယုတ္တာယ အဘိဇ္ဈာယ ကမ္မပထပ္ပတ္တာယ လက္ခဏာဒိံ ဒဿေတုံ "သာ ပရသမ္ပတ္တီန"န္တိ အာဒိ မာဟ။ (မူလဋီ။ ၁၁၉။)

✔ အဘိဇ္ဈာမဖြစ်မီ ရှေးသွားဖြစ်သောတဏှာဖြင့် မွေ့လျော်ခြင်းကို "အဘိရတိ"ဟုခေါ်သည်။(ဘာသာဋီ၊၃၊၂၃၂၊)

♦ အတ္တနော ပရိဏာမနသ ပုရေစာရိကာ တဏှာဘိရတိ အဘိရတိ။ (မူလဋီ။ ၁၁၉။)

(၁၀)

(င) ပရသမ္ပတ္တိအဘိမုခါ + ဥပဠှဟတိ–၌

✔ ပရသမ္ပတ္တိအဘိမုခါ–အရ အဘိဇ္ဈာသည်–
ဥပဠှဟတိ–အရ အဘိဇ္ဈာ(လောဘ)ကြည် လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။
ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညု, သမ္ပ၊ ဟေတု။ (၇)

တာသု + ပဝတ္တတိ–၌

✔ တာသု–အရ သူတစ်ပါးစည်းစိမ်ဘဏ္ဍာသည်–
ပဝတ္တတိ–အရ အဘိဇ္ဈာအား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ အာ, ဓိ, ဥ, ပု, အတ္ထိ, အဝိ။

==============

ဝါကျဥယျာဥ် (၂၉၀)

(က) အညေသု ကိစ္စေသု ဝိက္ခေပသမနတော သမထော။ အကုသလပ္ပဝတ္တိယံ စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတီတိ ပဂ္ဂါဟော။ န ဝိက္ခပတီတိ အဝိက္ခေပေါ။
(ခ) ဣမသ္မိံ စိတ္တေ သဒ္ဓါသတိပညာ ဆ ယုဂဠကာနီတိ ဣမေ ဓမ္မာ န ဂဟိတာ။
(ဂ) ကသ္မာ? အဿဒ္ဓိယစိတ္တေ ပသာဒေါ နာမ နတ္ထိ။ တသ္မာ တာဝ သဒ္ဓါ န ဂဟိတာ။
(ဃ) ကိံ ပန ဒိဋ္ဌိဂတိကာ အတ္တနော အတ္တနော သတ္ထာရာနံ န သဒ္ဒဟန္တီတိ? ။
(င) သဒ္ဒဟန္တိ။
(စ) သာ ပန သဒ္ဓါ နာမ န ဟောတိ။
(ဆ) ဝစနသမ္ပဋိစ္ဆနမတ္တမေဝေတံ။
(ဇ) အတ္ထတော အနုပပရိက္ခာ ဝါ ဟောတိ ဒိဋ္ဌိ ဝါ။

ဌ။ ၂၉၁။ မူလဋီ။ ၁၂၀။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၁၁။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၃၃။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၅၆၉။

(၂+၃)

(ဂ) ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဤပဋ္ဌမအကုသိုလ်စိတ်၌ သဒ္ဓါ, သတိ, ပညာ, ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိ –စသော (၉)ပါးသော တရားတို့ကို ပါဠိတော်၌ မယူအပ်ကုန်ဟု ဆိုအပ်၏။ ထိုသို့–သော် ယင်းသို့ မယူရခြင်း၏အကြောင်းကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့ ...ကြောင့် မဆိုသင့်။ ယင်းတရားကိုးပါးတို့ကို ပါဠိတော်၌ မယူရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် ...မယူအပ်ပါကုန်သနည်း။ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် ထိုအမေးကို ကိုယ်တိုင်မေး၍ ဖြေကြားတော်မူလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် (ဂ)မိန့်။

(စ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့သည် မိမိမိမိတို့၏ ဆရာစသည်တို့ကို (ဝါ) ဆရာစသည် တို့၏ စကားကို ယုံကြည်ကြကုန်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့–သော် ယင်းသို့ ယုံကြည်ခြင်းသည် သဒ္ဓါမည်၏ ဟူသော အနက်သဘောသည် ရောက်ရာ၏။ စင်စစ်ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် ယင်းသို့ ယုံကြည်ခြင်းသည် သရုပ်တရားကိုယ်အနက်အားဖြင့် မည်သည့်တရားဖြစ်သည်ဟု ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...မပြဆိုဘဲ မနေသင့်။ ...အဗျာပိတ...၏။ ယင်းသို့ ယုံကြည်ခြင်းသည် သရုပ်တရားကိုယ်အားဖြင့် မည်သည်တရားဖြစ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (စ)မိန့်။(စ)ဆိုသော်လည်း (ဆ) (ဇ)တို့ကိုပါ မျှော်တက်ရသည်။ (စ)(ဆ)(ဇ)ဝါကျတို့တွင်–(ဆ)သည် အနွယ။ ထိုကို ထောက်၍ (စ)သည် ဗျတိရေက။

(ဇ)သည် (ဆ)ဝါကျစကားရပ်၌ စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ဆက် ...ဝါကျာရမ္ဘ။

(၄)

* ဒိဋ္ဌိဇေ ဒိဋ္ဌိဂတံ။ ဒိဋ္ဌိဂတံ + ဧတေသံ + အတ္ထီတိ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ။ (ဒိဋ္ဌိဂတ+ဣက)

✔–သည် ိး၊ မိစ္ဆာအယူ၏ + ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ ဌာနီ+ဌာနစပ်–ဧင်း ဗျ–နီ။

✔ မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) နတ္ထိ + သဒ္ဓါ + ယဿာတိ အဿဒ္ဓေါ။ အဿဒ္ဓဿ + ဘာဝေါ အဿဒ္ဓိယံ။

* အဿဒ္ဓိယဋ္ဌ + တံ + စိတ္တုဋ္ဌာတိ အဿဒ္ဓိယစိတ္တံ။(တသ္မိံ)

(သဒ္ဓါမရှိသူ၏ + ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်)

(ဇ) ဥပပရိက္ခတီတိ ဥပပရိက္ခာ။ (ဥပ, ပရိ+ဣက္ခ+အ။ထီ–အာ။)

* န+ ဥပပရိက္ခာ အနုပပရိက္ခာ။(ပဋိပက္ခဘောဂုဏ်၏+မစူးစမ်းမဆင်ခြင်တတ်သောမောဟနှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

(၅)

ယုဂဋ္ဌ–ကား (ယုဇ+အလ)ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊(တစ်နည်း) သမာသ်နာမ်ပုဒ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ ယုဇ–ယောဂေ၊ အလ–ပစ္စယော၊ ဋ္ဌတ္တံ။ ယုဂေ အလင္တိ ဝါ ယုဂဋ္ဌံ။ (သူစိ)

ယုဂဋ္ဌက–၌ က–ကား သွတ္ထ–တည်း။

(၆)

(က) ဝိကပ္ပေပသမနတော–ဖြင့် သမထော၌ သမု–ဓာတ်...ဧင်း၊ ထ–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တု သာဓနအနက်၌ သက်...ဧင်း၊ သမေတီတိ သမထော–ဟု ပြု–ဧင်း၊ ငြိမ်းစေတတ်၏ဟူသည် ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေသည်ကား မဟုတ်၊ ပျံ့လွင့်ခြင်းကို ငြိမ်းစေသတည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေ။

အညေသု ကိစ္စေသု–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ–သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

ပဂ္ဂဏှာတိ-ဖြင့် ပဂ္ဂါဟော၌ ပ, ဂဟ-ဓာတ်၊ ဏှာ-ပစ္စည်း၊ ပဂ္ဂဏှာတီတိ ပဂ္ဂဟော-ဟု ပြု-သိစေ။

အကုသလပ္ပဝတ္တိယံ စိတ္တံ-ဖြင့် ဘာဝတ္ထ..သိစေသည်။

န ဝိက္ခိပတိ-ဖြင့် အဝိက္ခေပေါ၌ ဝိက္ခေပဝယ် ဝိ, ခိပ-ဓာတ်၊ ဏ-ပစ္စည်း၊ ဝိက္ခိပတီတိ ဝိက္ခေပေါ-ဟု ပြု၊ အ-သည် န-၏ကာရိယ-၊ န + ဝိက္ခေပေါ အဝိက္ခေပေါ-ဟု ပြု- သိစေသည်။

(၇)

(စ) သာ ပန-၌ ပန-ကား လက္ခဏာအရရျတ္တ။ သာ-၌ တ-ကား အနုဘူတဝိသယ။

(ဓ) ဝါ(၂)ပုဒ်ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။ (အတ္ထနှစ်ဖို့၊ တစ်ဖို့ဖို့သာ၊ ယူအပ်ရာ၊ သဒ္ဒါ ဝါ-ဝိကပ်)

(၈+၉)

(ခ) ဂဟိတာ-၌ ဂဟ-ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်ဒေသနာဉာဏ်တော်ကိုယူ။

(င) သဒ္ဒဟန္တိ-အရ မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၏ မောဟ (ဝါ) ဒိဋ္ဌိကိုယူ။

(ဓ) အတ္တတော အနုပပရိက္ခာ ဝါ ဟောတိ ဒိဋ္ဌိ ဝါ-၌ အဓိပ္ပါယ်-

(ဓ) အနုပပရိက္ခာ၌ န + ဥပပရိက္ခာ အနုပပရိက္ခာ။

စူးစူးစမ်းစမ်း, စဉ်းစဉ်းစားစားရှုတတ်သော ဉာဏ်ကို "ဥပပရိက္ခာ"ဟု ခေါ်သည်။ ထိုဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မောဟကို "အနုပပရိက္ခာ"ဟု ခေါ်သည်။ မဟုတ်မမှန်သောအရာကို ယုံကြည်ခြင်း ဟူသည်မှာ စဉ်းစားတတ်သော ဉာဏ်မရှိသူ (လုံးလုံးစဉ်းစားလေ့မရှိသူ)တို့၌ ဖြစ်လေ့ရှိသော ဤမောဟ ပင်တည်း။ ဤသို့ မောဟကို ပဓာနအားဖြင့် ကောက်ယူခြင်းမှာ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ်အတွက်ဖြစ်သည်။ (ဘာသာဋီ)

♦ အနုပပရိက္ခာ မောဟော။ (မူလဋီကာ။ ၁၂၀။)

♦ အနုပပရိက္ခာ မောဟော။ သော စေတ္ထ ဒိဋ္ဌိရဟိတော ဝေဒိတဗ္ဗော။ (အနုဋီကာ။ ၁၂၆။)

"ဒိဋ္ဌိ ဝါ-၌ အဓိပ္ပါယ်"

ဒိဋ္ဌိပြဋ္ဌာန်းသော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်တို့ဖြင့် ယုံကြည်ရာ၌ကား တရားကိုယ်မှာ ဒိဋ္ဌိတည်း။ မိစ္ဆာဝါဒကိစ္စဟူသမျှ၌ ဒိဋ္ဌိစေတသိက်ကပဓာနအားဖြင့် စီမံတတ်သောကြောင့် မောဟကိုလည်း ဒိဋ္ဌိနောက်လိုက် အပဓာနအဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်ပြီးဖြစ်တော့၏။ (ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၃၄။)

♦ ဒိဋ္ဌိသဟိတဿ ပန ဒိဋ္ဌိယာ အနုဝိဓာယကတ္တာ တဂ္ဂဟဏေနေဝ ဂဟဏံ။ (အနုဋီ။ ၁၂၆။)

(၁၀)

သတ္တာရာနံ (ဝစနံ) + သဒ္ဒဟန္တိ-၌

✔ သတ္ထာရာနံ (ဝစနံ)-အရ ဆရာတို့၏ စကားအာရုံပစ္စည်းတရားသည်-

သဒ္ဒဟန္တိ-အရ မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၏..မောဟ (ဝါ) ဒိဋ္ဌိအား အာရမ္မဏ-ပြု။(ပြိုင်=အာ,ပု,တ္တိ,ဝိ။ ၄)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၉၁)

(က) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနိဒ္ဒေသေ အာယာထာဝဒဿနဋ္ဌေန မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။

(ခ) ဒိဋ္ဌိသု ဂတံ ဣဒံ ဒဿနံ, ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိအန္တောဂတတ္တာတိ ဒိဋ္ဌိဂတံ။

(ဂ) ဟေဋ္ဌာဝိဿ အတ္ထော ဝုတ္တောယေဝ။

(ဃ) ဒိဋ္ဌိယေဝ ဒုရတိက္ကမနဋ္ဌေန ဒိဋ္ဌိဂဟနံ, တိဏဂဟနဝနဂဟနပဗ္ဗတဂဟနာနိ ဝိယ။

(င) ဒိဋ္ဌိယေဝ သာသင်္ကသပ္ပဋိဘယဋ္ဌေန ဒိဋ္ဌိကန္တာရော, စောရကန္တာရ ဝါဠကန္တာရ မရုကန္တာရ နိရုဒကကန္တာရ ဒုဗ္ဘိက္ခကန္တာရာ ဝိယ။

(စ) သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန, ဝိလောမနဋ္ဌေန စ ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိကံ။

(ဆ) မိစ္ဆာဒဿနဉှိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ သမ္မာဒဿနံ ဝိနိဝိဇ္ဈတိ စေဝ ဝိလောမေတိ စ။

ဋ္ဌ။ ၂၉၄။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၂၁။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၄၁။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ခ)ကို ဟေတုပိဋ္ဌိနည်းဖြင့် သမ္ပန်ထည့်ကာ အနက်ပေး။

ဣဓ ဒဿနံ–ဤမိစ္ဆာအယူသည်။ ဒိဋ္ဌိသု–(၆၂)ပါးသော မိစ္ဆာအယူတို့၌။ ဂတံ (အန္တောဂတံ)–တည်း။ (ကသ္မာ။ဣဓ ဒဿနံ။ ဒိဋ္ဌိသု။ ဂတံ(အန္တောဂတံ)–နည်း။) ဣမဿ ဒဿနဿ–၏။(သမ္ပန်) ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိ အန္တောဂတတ္တာ–ကြောင့်။ (ဣဓ ဒဿနံ။ ဒိဋ္ဌိသု။ ဂတံ အန္တောဂတံ–၏။ ဣတိ–ကြောင့်။ ဒိဋ္ဌိဂတံ–မည်၏။

(ဂ) ဝုတ္တော–၏ ကတ္တားကို မယာ အဋ္ဌကထာစရိယေန–ဟု ထည့်။

(စ) ဟိ–မှန်။ (ပြည်သျှ) ဟိ–မှန်။ (တစ်နည်း) ချဲ့။ (ဘာသာဋီ)

(၂)

(ဂ) ဠပနာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတံပုဒ်ကို ဒိဋ္ဌိသု+ဂတံ–စသည်ဖြင့် ဖွင့်ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ဒိဋ္ဌိဂတံပုဒ်၏ အနက်ကို ဤအကုသလနိဒ္ဒေသ၌သာလျှင် ဖွင့်ဆိုအပ်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ သည်မဟုတ်ပါလော။ (ပ) အဘာယ်၌ ဖွင့်ပြအပ်ပါသေးသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။ (ဟေဋ္ဌာပိ–ကိုရှ)

(ဆ) ဠပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (စ)ဝါကျဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ဖောက်ထွင်းတတ်သောကြောင့်ငင်း, သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့်ငင်း (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည်) ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိကမည်၏ဟုဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့–သော် (သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် ပဟာယက, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည် ပဟာတဗ္ဗတရားမျှသာဖြစ်ပါလျက်) သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန –စသည်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုအပ်သော ဆရာစကားသည် လျှပ်ရှားမခိုင်ယိုင်သည်မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။(ယုတ္တိဒီ)

(၃)

(စ)၌ စ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌကြောင့်သာ ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိကမည်သည် မဟုတ်သေး၊ ဝိလောမနဋ္ဌကြောင့်လည်း ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိကမည်သေး၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကို ပေါင်းဆည်းပြလို၍ ထားသည်။

(ဆ) ၌ စေဝ, စ–သဒ္ဒါတို့ထားရခြင်း

သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ဖောက်ထွင်းတတ်သောကြောင့်သာ ဒိဋ္ဌိသူကာယိကမည်သည် မဟုတ်သေး၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့်လည်း ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိကမည်သေး၏ဟူ၍ငင်း၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့်သာ ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိကမည်သည် မဟုတ်သေး၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ဖောက်ထွင်း တတ်သောကြောင့်လည်း ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိကမည်သေး၏ဟူ၍ငင်း ဤသို့ အချင်းချင်း ပေါင်းဆည်းပြလို သောကြောင့် (ဆ)၌ စေဝ, စ–သဒ္ဒါတို့ကို ထားသည်။ (အညမညသမုစ္စယတ္ထ၊ အညမညသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ)

(၄)

* စောရေတီတိ စောရော။ ကံ ဥဒကံ တာရေန္တိ ဧတ္ထာတိ ကန္တာရော။ (က, တရ+ဏ။)
* ကေန တရေန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝါ ကန္တာရော။ (က, တရ+ဏ။ ခရီးခဲ။)
* စောရေဟိ + အဓိဋ္ဌိတော + ကန္တာရော စောရကန္တာရော။
* ✔ ..သည်ငင်း၊ ခိုးသူတို့၏ + စိုးအုပ်တည်နေရာ ခရီးခဲနှင့် ဌာနီ+ ဌာနစပ်–ငင်း ဗျူ–နီ။
* ✔ စောရကန္တာရတို့၏ ....ဓာတ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ယ) ဂဏ္ဍန္တိ ဧတ္ထ မနုဿာ မယူရာဒယော သတ္တာ စ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရာဒီနိ အတ္တနော နိဝါသံ ဝါတိ ဂဟနံ။ (ဂဟ+ယု။) (သူစိ)

* ဂဟနံ ဝိယ ဂဟနံ။ ဒိဋ္ဌိယေဝ + ဂဟနံ ဒိဋ္ဌိဂဟနံ။

http://www.dhammadownload.com

* အတိက္ကမတီတိ အတိက္ကမနံ။ (အတိ, ကမု+ယု။)
* ဒုက္ခေန + အတိက္ကမနံ ဒုရတိက္ကမနံ။ ဒုရတိက္ကမနံ ဧဝ + အတ္ထော ဒုရတိက္ကမနဋ္ဌော။
* တိဏီယတေ တိဏာဘက္ခေဟိ ဂေါဏာဒီဟိ အဒီယတေ ခါဒိယတေတိ တိဏံ။
* တေဓေတိ ဓောနာတီတိ တိဏံ။ တိဏံ ဧဝ + ဂဟဏံ တိဏာဂဟနံ။
* ပဗ္ဗံ အဿ အတ္ထီတိ ပဗ္ဗတော။ (ပဗ္ဗ–ပုဒ် + တ–ပစ္စည်း)

(တစ်နည်း) ပဗ္ဗတီတိ ပဗ္ဗတော။(ပဗ္ဗ, ပူရဏေ၊ တော။)

* ဝနန္တိ တံ ဘဇန္တိ မယူရကောကိလာဒယော သတ္တာတိ ဝနံ။ (အဝုတ္တကမ္မသာဓန)
* ဝနီယတေ ဘဇီယတေတိ ဝနံ။ (ဝုတ္တကမ္မသာဓန)
* ဝနတိ သဒ္ဒံ ကရောတီတိ ဝနံ။ ဝနံ ဧဝ + ဂဟနံ ဝနဂဟနံ။

(င) အာသဏ်တိ အာသဏ်ာ။ (အာ, သဏ်၊ သဏ်ာယံ၊ အ–ပစ္စယော။)

* သဟ + အာသဏ်ာယ + ယာ ဝတ္တတီတိ သာသဏ်ာ။ (ဒိဋ္ဌိရှ၏)
* သဟ + ပဋိဘယေန + ယာ ဝတ္တတီတိ သပ္ပဋိဘယာ။ (ဒိဋ္ဌိရှ၏)
* သာသဏ်ာ စ + သာ + သပ္ပဋိဘယာစာတိ သာသဏ်သပ္ပဋိဘယာ။
* သာသဏ်သပ္ပဋိဘယာ ဧဝ + အတ္ထော သာသဏ်သပ္ပဋိဘယဋ္ဌော။
* သီဟာဒိဝါဠေဟိ + အဓိဋ္ဌိတော + ကန္တာရော ဝါဠကန္တာရော။
* မရန္တိ သတ္တာ ဓေတေနာတိ မရု။ (ဝါဠိကာ။ မရု–ပါဏာစာဂေ။ ဥ။)
* မရုနံ + ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနေဿ + ကန္တာရော မရုကန္တာရော။
* နတ္ထိ + ဥဒကံ + ဧတ္ထာတိ နိရုဒကော။ နိရုဒကော စ + သော + ကန္တာရော စာတိ နိရုဒကကန္တာရော။
* နတ္ထိ + ဘိက္ခာ + ဧတ္ထာတိ ဒုဗ္ဘိက္ခော။ ဒုဗ္ဘိက္ခော စ + သော + ကန္တာရော စာတိ ဒုဗ္ဘိက္ခကန္တာရော။

(၆)

(က) အယာထာဝဒဿနဋ္ဌေန–ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၌ မိစ္ဆာနိပါတ်၏ အယာထာဝအနက်ဟော... ၎င်း၊ ဒိဋ္ဌိ၌ ဒိသ–ဓာတ်... ၎င်း၊ တိ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်... ၎င်း၊ မိစ္ဆာ ပဿတီတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ–ဟု ပြု... ၎င်း၊ (တစ်နည်း) ပဿတီတိ ဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာ + ဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ–ဟု ပြု..၎င်း သိစေသည်။

(ခ) ဒိဋ္ဌိသု + ဂတံ–ဖြင့် သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ– သိစေသည်။

ဣဒံ ဒဿနံ–ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတံအရ မိစ္ဆာအယူ, မိစ္ဆာအဖြစ်ကို ယူ–သိစေသည်။

ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိအန္တောဂတတ္တာ–ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတံ၌ ဒိဋ္ဌိအရ ၆၂–ပါးသော မိစ္ဆာအယူကို ယူ...၎င်း၊ ဂတသဒ္ဒါ၏ အန္တောဂတအနက်၌ ဟော...၎င်း၊ တ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက် ...၎င်း၊ ဂစ္ဆတိ အန္တော ပဝိဋ္ဌတီတိ ဂတံ–ဟု..ပြု–၎င်း၊ ဒိဋ္ဌိဂတမည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကတ်ကိုင်း သိစေ။

(ဃ) ဒိဋ္ဌိယေဝ–ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂဟနံကို ဒိဋ္ဌိယေဝ+ဂဟနံ ဒိဋ္ဌိဂဟနံ–ဟု အဝဓာရဏကမ္မဓာရယ်–ပြုသိစေ။

ဒုရတိက္ကမနဋ္ဌေန–ဖြင့် လွန်မြောက်နိုင်ခဲသော အနက်သဘောကြောင့် ဒိဋ္ဌိသည်ပင်လျှင် ဒိဋ္ဌိဂဟနမည်သတည်းဟု သိစေသည်။

တိဏဂဟန (ပ) ဝိယ–ဖြင့် တိဏဂဟနံ၌ ဂဟန–ဝယ် ဏ–ပစ္စည်း၏ ဥပမာတဒ္ဓိတ်အနက်၌ ...သက်၎င်း၊ ဂဟနံ ဝိယာတိ ဂဟနံ–ဟု ...ပြု ...၎င်း၊ ဒိဋ္ဌိဂဟနဟူသည် မြက်, တော, သစ်ပင်, ချုံနွယ်, တောတောင်ကဲ့သို့ လွန်မြောက်နိုင်ခဲသည်၏ အဖြစ်ကိုင်း သိစေသည်။

(င) ဒိဋ္ဌိယေဝ ဒိဋ္ဌိကန္တာရော–ကို ဒိဋ္ဌိယေဝ ဒိဋ္ဌိဂဟနံနှင့် အတူဖော်။

သာသဏ်သပ္ပဋိဘယဋ္ဌေန–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ..သိစေသည်။

(စ) သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန ဝိလောမနဋ္ဌေန–ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိကံ၌ ဒိဋ္ဌိအရ သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ယူ–၎င်း၊ ဝိသူကာယိကံ၌ ဝိသူကဝယ် ဝိ–၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက–၎င်း၊ သူစ–ဓာတ်၏ ဝိနိဝိဇ္ဈနအနက်,

http://www.dhammadownload.com

ဝိလောမနအနက်ယော–ငင်း၊ အ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ ဝိသူစတိ (ဝိနိဝိဇ္ဈတိ ဝိလောမေတီတိ ဝိသူကံ–ဟု ပြု–ငင်း၊ အာယိက–ပစ္စည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်...ငင်း၊ ဝိသူကံ ဧဝ ဝိသူကာယိကံ–ဟု ပြု...ငင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို ဒိဋ္ဌိယာ + ဝိသူကာယိကံ ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိကံ–ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်–ပြု–ငင်း သိစေ။

စ–သဒ္ဒါဖြင့် ဝိသူကာယိကဉ္စ + ဝိသူကာယိကဉ္စ ဝိသူကာယိကံ–ဟု ဝစနတ္ထုပြု၍ ကေသေသ, သာမညနိဒ္ဒေသနည်းဖြင့် တစ်ခုအကြွင်းပြုထားသည်၏ အဖြစ်ကို သိစေသည်။

အမှာ။ ။ ဘာသာဋီကာ၌ "ဝိသူစနံ ဝိသူကံ၊ ဝိသူကေန+အယနံ ဝိသူကာယော၊ ဝိသူကာယော+ယဿာတိ ဝိသူကာယိကံ"ဟု ပြုသည်။

အနက်။ ။ "ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိကံ–သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ဖောက်ထွင်းတတ်သော မိစ္ဆာအယူ။

(ဝါ) သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူ"ဟု ပေး။

(ဆ) သမ္မာဒဿနံ–ဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ၌ ဒိဋ္ဌိဝယ် ဒိသ–ဓာတ်...ငင်း၊ တိ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်....ငင်း၊ ဒဿနံ ဒိဋ္ဌိ–ဟု ပြု...ငင်း သိစေသည်။

ဝိနိဝိဇ္ဈတိ–ဖြင့် ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန၌ ဝိနိဝိဇ္ဈနပုဒ်ကို ဝိနိဝိဇ္ဈတီတိ ဝိနိဝိဇ္ဈနံ–ဟု ပြု၍ ယု–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...သိစေသည်။

မိစ္ဆာဒဿနံ–ဖြင့် ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိကံပုဒ်လုံးအရ မိစ္ဆာအယူကို ယူ...သိစေသည်။

(၇)

(ဃ) (င) ဒိဋ္ဌိယေဝ–၌ ဧဝ–၏ နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထကား သတ္တ, ဇီဝ–စသည်တည်း။

(က) အယာထာဝ–၌ အ–ကား ပဋိပက္ခတ္ထ, ဝိရုဒ္ဓတ္ထ။

(ဃ) ဒုရတိက္ကမနဋ္ဌေန–၌ ဒု–ကား ကိစ္ဆတ္ထ။

(၈)

ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိကံ–၌ ဒိဋ္ဌိ–အရ သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ယူ၍–

✔ ထို...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ မိစ္ဆာဉာဏ်ပျောက်ကင်းခြင်းအကျိုးသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ သပ္ပုရိသူပနိဿယစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ သုဂတိဘုံဘဝ၌ ဖြစ်ရခြင်းစသည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(ဂ) မယာ အဋ္ဌကထာစရိယေန + ဝုတ္တော–၌

✔ ဝစ–အရ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ အတ္တကောသလ္လဉာဏ်(ဝါ) သံဝဏ္ဏနာကောသလ္လဉာဏ်သည်–မယာ အဋ္ဌကထာစရိယေန–အရ ထို..နှင့်ယှဉ်ဘက်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဟေ, မိ, ဏ္ဍံ, မဂ်။ (၁၀)

==============

ဝါကျဉယျာဉ် (၂၈၂)

(က) ကဒါစိ သဿတဿ, ကဒါစိ ဥစ္ဆေဒဿ ဂဟဏတော ဒိဋ္ဌိယာ ဝိရူပံ ဖန္ဒိတန္တိ ဒိဋ္ဌိဝိပ္ဖန္ဒိတံ။

(ခ) ဒိဋ္ဌိဂတိကော ဟိ ဧကသ္မိံ ပတိဋ္ဌာတုံ န သက္ကောတိ၊ ကဒါစိ သဿတံ အနုပတတိ၊ ကဒါစိ ဥစ္ဆေဒံ။

(ဂ) ဒိဋ္ဌိယေဝ ဗန္ဓနဋ္ဌေန သံယောဇနန္တိ ဒိဋ္ဌိသံယောဇနံ။ သုသုမာရာဒယော ဝိယ ပုရိသံ, အာရမ္မဏံ ဒဠှံ ဂဏှာတီတိ ဂါဟော။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ပတိဋ္ဌဟာနတော ပတိဋ္ဌာဟော။

(င) အယဉှိ ဖလဝပ္ပဝတ္တိဘာဝေန ပတိဋ္ဌဟိတွာ ဂဏှာတိ။

(စ) နိစ္စာဒိဝသေန အဘိနိဝိသတီတိ အဘိနိဝေသော။ ဓမ္မသဘာဝံ အတိက္ကမိတွာ နိစ္စာဒိဝသေန ပရတော အာမသတီတိ ပရာမာသော။

(ဆ) အနတ္ထာဝဟတ္တာ ကုစ္ဆိတော မဂ္ဂေါ, ကုစ္ဆိတာနံ ဝါ အပါယာနံ မဂ္ဂေါတိ ကုမ္မဂ္ဂေါ။

ဋ။ ၂၉၅။ မူလဋီ။ ၁၂၀။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၂၂။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၄၂။

(၂)

(ခ) ဋ္ဌပနာသောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ရှိခါသသသတအယူကို, ရှိခါဥစ္ဆေဒအယူကို ယူခြင်းကြောင့် အယူ၏ ဖောက်ပြန်သော တုန်လှုပ်ခြင်းသည် ဒိဋ္ဌိဝိပ္ဖန္ဒိတမည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့–သော် ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌိသမ္ဘူသာဖြစ်၍ မယုံကြည်အပ်, မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။(ဟိ–ကား ဒဋ္ဌီ)

(င) ဟိ–ကား ယုတ္တိဒဋ္ဌီကရဏ။ (ဃ) ဋ္ဌပနာထား၍ ကျမ်းတက်လေ။

(၃)

(ဆ) ကုစ္ဆိတာနံ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ကုမ္မဂ္ဂပုဒ်၏ ကုနိပါတပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ဆ)ကုစ္ဆိတာနံ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* သသတိ ဟိ သတီတိ သုသု။ (သသ+ဥ။ သ–၏ အ–ကို ဥ–ပြု။)

* မာရေတီတိ မာရော။ (မရ+ဏ။)

* သုသု စ + မာရော သုသုမာရော။

✔ –သည်ငင်း၊ ညှဥ်းဆဲတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်၏ + သတ်တတ်သော မိကျောင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်–ငင်း ဗျု–နိ။

✔ မိကျောင်းတို့၏ တကောင်သည် ....ဓာတ်သည် ပ–နိ။

* သုသုမာရော + အာဒိ + ယေသန္တိ သုသုမာရာဒယော။
(မိကျောင်းဟူသော အစ၏ + ကျန်သတ္တဝါတို့နှင့် အာဒိ + အာဒိဝန္တစပ်)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) သမ္ဗဒါ သရတီတိ သဿတော။ (သရ + တ၊ ရ–ကို သ–ပြု။) (သိဋ္ဌိသစ်)

* ဥစ္ဆိဇ္ဇတီတိ ဥစ္ဆေဒေါ။ (ဥ, ဆိဒိ+ဏ။)

* ဝိရူပွတီတိ ဝိရူပံ။ (ဝိ, ရူပ+အ။) ဖန္ဒိယတေ ဖန္ဒိတံ။ (ဖဒိ + တ။)

* ဝိရူပံ + ဖန္ဒိတံ ဝိပ္ဖန္ဒိတံ။ ဒိဋ္ဌိယာ + ဝိပ္ဖန္ဒိတံ ဒိဋ္ဌိဝိပ္ဖန္ဒိတံ။

✔ ဒိဋ္ဌိ၏ + တုန်လှုပ်ခြင်းကြိယာနှင့် အဘာဒ + ဘေဒစပ်– ဗျု–နိ။

✔ ဒိဋ္ဌိ၏ + တုန်လှုပ်ခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) တုန်လှုပ်တတ်သော ဒိဋ္ဌိစေတသိက်ဒြဗ်သည် ပ–နိ။

(ခ) ဒိဋ္ဌိစေဝ ဒိဋ္ဌိဂတံ။ ဒိဋ္ဌိဂတံ + အဿ အတ္ထီတိ ဒိဋ္ဌိဂတိကော။ (ဒိဋ္ဌိဂတ+ ဏိက)

(ဃ) ပတိဋ္ဌဟတီတိ ပတိဋ္ဌဟနော။ (ပတိ,ဌာ+ယု။ ဟ–အာဂုမ်။)

(ဆ) * အနတ္ထံ + အာဝဟတီတိ အနတ္ထာဝဟာ။

* အနတ္ထာဝဟာယ + ဘာဝေါ အတ္ထာဝဟတ္တံ။ (တဒ္ဓိ)

http://www.dhammadownload.com

(၆)

(က) ဒိဋ္ဌိယာ ဝိရူပံ ဖန္ဒိတံ-ဖြင့် ဒိဋ္ဌိပ္ဖန္ဒိတံကို ဒိဋ္ဌိ + ဝိ + ဖန္ဒိတ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်-ဥင်း၊ ဝိ-ဥပသာရ၏ ဝိရူပတ္ထ-ဟော...ဥင်း၊ ဝိ-နှင့် ဖန္ဒိတပုဒ်ကို ဝိရူပံ + ဖန္ဒိတံ ဝိပ္ဖန္ဒိတံ-ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်-ပြု-ဥင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို ဒိဋ္ဌိယာ + ဝိပ္ဖန္ဒိတံ ဒိဋ္ဌိဝိပ္ဖန္ဒိတံ-ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်-ပြု-ဥင်း ၊ ဒိဋ္ဌိဝိပ္ဖန္ဒိတဟူသည် ဒိဋ္ဌိ၏ ဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍ တုန်လှုပ်ခြင်းကြိယာမျှကိုရသည်မဟုတ်၊ ဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍ တုန်လှုပ်သော ဒိဋ္ဌိကိုပင်လျှင် အဘေဒူပစာရအားဖြင့် ဒိဋ္ဌိဝိပ္ဖန္ဒိတဟူ၍ ဆိုအပ်သည်၏အဖြစ်ကိုဥင်း သိစေ။ (ပြည်သျှ)

♦ ဒိဋ္ဌိယာ ဝိရူပံ ဖန္ဒိတန္တိ တထာ တထာ သဿတာဒိဝသေန ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိဧဝ ဝုစ္စတိ။(မူလဋီ။၁၂၀။) အနက်။ ။ ဒိဋ္ဌိဝိပ္ဖန္ဒိတံ-ဒိဋ္ဌိ၏ ဖောက်ပြန်သော တုန်လှုပ်ခြင်း။ (သဒ္ဒတ္ထ)

(ဝါ) ဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍ တုန်လှုပ်သော ဒိဋ္ဌိ။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ၊ ဥပစာရတ္ထ)

ကဒါစိ သဿတဿ (ပ) ဂဟဏတော-ဖြင့် ရံခါသဿတအယူကို၊ ရံခါဥစ္ဆေဒအယူကို ယူခြင်းကြောင့် မိစ္ဆာအယူ၏ တုန်လှုပ်သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေသည်။

(ဂ) ဒိဋ္ဌိယေဝ ဗန္ဓနဋ္ဌေန သံယောဇနံ-ဖြင့် ဒိဋ္ဌိသံယောဇနံ၌ သံယောဇနံဝယ်သံ-၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက...ဥင်း၊ ယုဇ-ဓာတ်၏ ဗန္ဓနအနက်ဟော-ဥင်း၊ ယု-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌သက်-ဥင်း၊ သံယောဇေတိ ဗန္ဓတီတိ သံယောဇနံ-ဟု ပြု-ဥင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို ဒိဋ္ဌိယေဝ + သံယောဇနံ ဒိဋ္ဌိသံယောဇနံ-ဟု အဝဓာရဏာကမ္မဓာရယ်-ပြု- ဥင်း သိစေ။ အာရမ္မဏံ ဒဠှံ-ဖြင့် ဘာဝတ္ထ...ဖော်။

သုသုမာရာဒယောဝိယ ပုရိသံ-ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိက အာရုံကို မြဲမြံစွာ ဖမ်းယူ၏ဟူသည် မိကျောင်း စသည်တို့က ယောကျ်ားကို (သတ္တဝါကို) ဖမ်းယူကုန်သကဲ့သို့ပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေ။

(ဃ) ပတိဋ္ဌဟနတော-ဖြင့် ပတိဋ္ဌာဟော၌ ပတိ-ရှေး၊ ဌာ-ဓာတ်...ဥင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ဥင်း၊ ပတိဋ္ဌဟတီတိ ပတိဋ္ဌာဟော-ဟု ပြု...ဥင်း သိစေသည်။

(စ) အဘိနိဝိသတိ-ဖြင့် အဘိနိဝေသော၌ အဘိ-ရှေး၊ နိ-ရှေး၊ ဝိသ-ဓာတ်-ဥင်း၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်-ဥင်း၊ အဘိနိဝိသတီတိ အဘိနိဝေသော-ဟု ပြု-ဥင်း သိစေသည်။

နိစ္စာဒိဝသေန-ဖြင့် ...ဘာဝတ္ထ သိစေသည်။

ပရတော အာမသတိ-ဖြင့် ပရာမာသော၌ ပရ + အာမာသော-ဟု ပုဒ်ဖြတ်-ဥင်း၊ အာမာသော-၌ အာ,မသ-ဓာတ်-ဥင်း၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌သက်-ဥင်း၊ အာမသတီတိ အာမာသော-ဟု ပြု-ဥင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို ပရတော +အာမာသော ပရာမာသော-ဟုပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်-ပြု-ဥင်း သိစေ။

ဓမ္မသဘာဝံ အတိက္ကမိတွာ နိစ္စာဒိဝသေန-ဖြင့် ဘာဝတ္ထ သိစေသည်။

(ဆ) ကုစ္ဆိတာနံ မဂ္ဂေါ-ဖြင့် ကုမ္မဂ္ဂေါ၌ ကု-၏ ကုစ္ဆိတအနက်ဟော..ဥင်း၊ ကုစ္ဆိတာနံ + မဂ္ဂေါ ကုမ္မဂ္ဂေါ-ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်...ပြု-ဥင်း သိစေသည်။

အပါယာနံ-ဖြင့် ကုမ္မဂ္ဂေါ၌ ကု-အရ (ဝါ) ကုစ္ဆိတာနံ-အရ အပါယ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေ။

(၈+၉)

(ဂ) ဂဏှာတိ, ဂါဟော-တို့အရ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကို ယူ၍ထုတ်။

(၁၀)

(ခ) ဒိဋ္ဌိဂတိကော-၌ (ဒိဋ္ဌိဂတ + ဣက)

✔ အဋ္ဌကထာ-အရ ဒိဋ္ဌိစေတသိက်သည်-

ဗာဟိရတ္ထ-အရ (မိစ္ဆာအယူရှိသူ၏) ဒိဋ္ဌိဂတာသမ္ပယုတ္တာဓမ္မအား သဟကြီး ၄၊ အည,သမ္ဘ၊ မဂ္ဂ။ (၇)

(တစ်နည်း) စိတ္တဇရုပ်အား သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ မဂ္ဂ။ (၆)

(တစ်နည်း) (မိစ္ဆာအယူရှိသူ၏) ဒိဋ္ဌိဂတာသမ္ပယုတ္တာဓမ္မ, စိတ္တဇရုပ်အား သဟကြီး ၄၊ မဂ္ဂ။ (၅)

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) အာရမ္မဏံ + ဒဠှ ဂဏှာတိ–၌

✔ အာရမ္မဏံ–အရ အာရုံ (၆)ပါး ပစ္စည်းတရားသည်–

ဂဏှာတိ–အရ ဒိဋ္ဌိအား(ဝါ)ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။(ဖြိုင်=ယထာရုပ။ ၈)

(ဆ) ကုစ္ဆိတာနံ အပါယာနံ + မဂ္ဂေါ–၌

✔ မဂ္ဂေါ–အရ ဒိဋ္ဌိစေတသိက်သည်–

ကုစ္ဆိတာနံ အပါယာနံ–တို့အရ အပါယ်ပဋိသန္ဓေစိတ္တုပ္ပါဒ်, ကမ္မဇရုပ်တို့အား ပကတူ–ပြု။ (ဖြိုင်=မရှိ)

(တစ်နည်း:) မဂ္ဂေါ–အရ ဒိဋ္ဌိနှင့်ယှဉ်သော စေတနာသည်–

ကုစ္ဆိတာနံ အပါယာနံ–အရ အပါယ်ပဋိသန္ဓေစိတ္တုပ္ပါဒ်, ကမ္မဇရုပ်တို့အား နာနက္ခဏိကကမ္မ, ပကတူပ (၂)ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

==============

ဝါကျဉယျာဉ် (၂၉၃)

(က) အယာထာဝပထတော မိစ္ဆာပထော။

(ခ) ယထာ ဟိ ဒိသာမူဠှေန "အယံ အသုကဂါမဿ နာမ ပထော"တိ ဂဟိတောပိ တံ ဂါမံ န သမ္ပာပေတိ။ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိဂတိကေန "သုဂတိပထော"တိ ဂဟိတာပိ ဒိဋ္ဌိ သုဂတိံ န ပါပေတီတိ အယာထာဝပထတော မိစ္ဆာပထော။

(ဂ) မိစ္ဆာသဘာဝတော မိစ္ဆတ္တံ။

(ဃ) တတ္ထေဝ ပရိဗ္ဘမနတော တရန္တိ ဧတ္ထ ဗာလာတိ တိတ္ထံ။

(င) တိတ္ထဉ္စ တံ အနတ္ထာနဉ္စ အာယတနန္တိ တိတ္ထာယတနံ။

(စ) တိတ္ထိယာနံ ဝါ သဉ္ဇာတိဒေသဋ္ဌေန နိဝါသဋ္ဌာနဋ္ဌေန စ အာယတနန္တိ တိတ္ထာယတနံ။

(ဆ) ဝိပရိယေသဘူတော ဂါဟော, ပရိယေသတော ဝါ ဂါဟောတိ ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟော၊

(ဇ) ဝိပလ္လတ္ထဂါဟောတိ အတ္ထော။

ဋ္ဌ။ ၂၉၅။ မူလဋီ။ ၁၂၀။ မြည်သျှ၊ ၃။ ၂၂။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၄၂။

(၂)

(ခ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့(က)ဖြင့် မမှန်သော လမ်းခရီးဖြစ်သောကြောင့် ဒိဋ္ဌိသည် မိစ္ဆာပထမည်၏ဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဒိဋ္ဌိ၏ မိစ္ဆာပထဖြစ်ပုံကို (ဝါ) မမှန်သော လမ်းခရီးဖြစ်ပုံကို လောကူပမာအားဖြင့် ထင်ရှားစွာပြလိုသော ဆရာသည် (ခ)မိန့်။ (ဟိ–ကား တပ္ပါကဋီကရဏတ္ထ)

(စ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဃ)(င)တို့ဖြင့် တိတ္ထာယနံပုဒ်ကို ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစန်္ဆပြုရမည်ဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္တပြုရမည်ဟု ပြလိုသော ဆရာသည် (စ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

(၃)

(စ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

တိတ္ထာယနံပုဒ်၏ ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်၎င်း၊ အာယတနသဒ္ဒါ၏ တည်ရာဟူသော အနက်မှတပါး သဉ္ဇာတိဒေသ, နိဝါသဋ္ဌာနအနက်ကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်၎င်း (စ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ဆ) ဝိပရိယေသတော ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟောပုဒ်၏ ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထ တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* ဒိသတိ စန္ဒဝတ္တနာဒိဝသေန "အယံ ပုရိမာ, အယံ ပစ္ဆိမာ"တိ အာဒိနာ နာနာပ္ပကာရတော ပညာယတီတိ ဒိသာ။ (ဒိသ, ပေက္ခနေ၊ အ။) (သုစိ)

* မုယှတီတိ မူဠှော။ (မုဟ+ဋ္ဌ (ဝါ) ဟ) ဒိသာယ + မူဠှော ဒိသာမူဠှော။

✔–သည်ရင်း၊ အရပ်မျက်နှာ၏ + တွေဝေသော သူနှင့် ဌာန+ဌာနီ၊ အာရုံ+အာရမ္မဏိကစပ်–ရင်း ဗျု–နိ။

✔ အရပ်မျက်နှာ၌ တွေဝေသောသူတို့၏...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပထတိ ဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ပထော။ (သွားရာခရီး။ ပထ+အ။)

(ခ) တရန္တိ ဧတ္ထာတိ တိတ္ထံ။ (တရ+ထ။ဆိပ်ကမ်း) တိတ္ထံ ဝိယာတိ တိတ္ထံ။ (မိစ္ဆာအယူ)

* တိတ္ထံ+ဧတေသံ အတ္ထီတိ တိတ္ထိယာ။ (တေသံ)(တိတ္ထ+ဣယ(ဝါ)ဣက။မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့ရ၏)

(ဃ) ဖလတိ အနတိ အသာသိတပဿာသိတမတ္တေန ဓိဝတိ န ပညာဓိဝိတေနာတိ ဗာလော။(ဗလ+ဏ)

(တစ်နည်း) ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကသင်္ခါတေ ဒွေ အတ္ထေ လာတိ ဂဏှာတီတိ ဗာလော။ (ဒွိ,လာ+အ။)

(တစ်နည်း) အတ္တတ္ထပရတ္ထသင်္ခါတေ ဒွေ အတ္ထေ လုနာတိ ဆိန္ဒတီတိ ဗာလော။ (ဒွိ,လု+အ။)

(ဆ) ဝိပရိယယတီတိ ဝိပလ္လတ္ထော။ (ဝိ,ပရိ,အသ+ထ။)

* ဝိပလ္လတ္ထော + ဂါဟော ဝိပလ္လတ္ထဂါဟော။ (ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန်ဖြစ်သောအယူ)

(၆)

(က) အယာထာဝပထတော–ဖြင့် မိစ္ဆာပထော၌ မိစ္ဆာနိပါတ်ပုဒ်၏ အယာထာဝအနက်ဟော–ရင်း၊ မိစ္ဆာ အယာထာဝေါ + ပထော မိစ္ဆာပထော–ဟု ကမ္မဓာရယ်ပြု–ရင်း၊ မမှန်သော လမ်းခရီး ဖြစ်သောကြောင့် ဒိဋ္ဌိ၏ မိစ္ဆာပထမည်သည်၏အဖြစ်ကိုရင်း သိစေသည်။

(ဂ) မိစ္ဆာသဘာဝတော–ဖြင့် မိစ္ဆတ္တံ၌ (မိစ္ဆာ+အတ္တ–ပုဒ်) အတ္တသဒ္ဒါ၏ သဘာဝအနက်ဟော–ရင်း၊ မိစ္ဆာ + အတ္တာ (သဘာဝေါ) + ဧတဿာတိ မိစ္ဆတ္တံ–ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိ–ပြု–ရင်း သိစေသည်။

(တစ်နည်း) မိစ္ဆာသဘာဝတော–ဖြင့် မိစ္ဆတ္တံ၌ မိစ္ဆာသဒ္ဒါ၏ မိစ္ဆာသဘာဝအနက်ဟော–ရင်း၊ တ္တ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်–ရင်း၊ မိစ္ဆာ + ဘာဝေါ မိစ္ဆတ္တံ–ဟု ပြု–ရင်း သိစေသည်။ အနက်။ ။ မိစ္ဆာသဘာဝတော–မမှန်သောသဘောရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။

(ဝါ) မမှန်သဘော၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (ပြည်သျှ)

♦ စိတ္တေ ကာယေ သဘာဝေ စ၊ သော အတ္တာ ပရမတ္တနိ။ (ဓာန်။၈၆၁။)

(ဃ) တရန္တိ ဧတ္ထ–ဖြင့် တိတ္ထာယတန်၌ တိတ္ထဝယ် တရ–ဓာတ်–ရင်း၊ ထ–ပစ္စည်း(ဝါ) ထက်–ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏ–သက်–ရင်း၊ တရန္တိ ဧတ္ထာတိ တိတ္ထံ–ဟု ပြု...ရင်း တရထ–ဟု ဆိုလိုလျက် တ–၏ အစိတ် အ–ကို ဣ–ပြု၊ အသဒိသဒွေဘော် တ–လာ၍ တိတ္ထ–ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုရင်း သိစေ။

တတ္ထေဝ ပရိဗ္ဗမနတော–ဖြင့် တရန္တိ၌ တရ–ဓာတ်၏ ပရိဗ္ဗမနအနက်ဟော–သိစေသည်။

ဗာလာ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထဖော်။

(တစ်နည်း) တရန္တိ ဧတ္ထ–ဖြင့် တိတ္ထံ၌ တရ–ဓာတ်...ရင်း၊ ထ–ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓ်–၌ သက်–ရင်း၊ တရန္တိ ဧတ္ထာတိ တိတ္ထံ–ဟု–ပြု–ရင်း၊ တိတ္ထံ ဝိယာတိ တိတ္ထံ–ဟု ပြု၍ ဏ–ပစ္စည်း၏ ဥပမာ တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်–ရင်း သိစေ။ ♦ တရန္တီတိ တိတ္ထေ ဝိယ ဝိလဝန္တိ။ (မူလဋီ)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ)ဝါကျ ပြည်သျှ အနက်ပေးပုံ

တိဏ္ဌေ–ရေဆိပ်၌။ သတ္တာ–တို့သည်။ တရန္တိ ဝိယ–ပေါ်ကုန်၏သို့။ (ဝါ) ကူးကုန်၏သို့။ (ထည့်) တဏ္ဌေဝ–ထိုအယူ၌သာလျှင်။ ပရိဗ္ဘမနတော–တလည်လည်ဖြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဗာလာ–တို့သည်။ ဧတ္ထ–ဤအယူ၌။ တရန္တိ–တလည်လည်ပေါ်တတ်ကုန်၏။ (ဝါ) တလည်လည် ကူးတတ်ကုန်၏။ ဣတိ တသ္မာ–ကြောင့်။ တိတ္ထံ–မည်၏။

(င) တိတ္ထဉ္စ တံ အာယတနဉ္စ–ဖြင့် သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထ။ အနုဏ္ဏာနဉ္စ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ..ဖော်ပြ။

(စ) တိတ္ထိယာနံ အာယတနံ–ဖြင့် တိတ္ထာယတနံကို ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်ပြု...ရင်း၊ တိတ္ထိအာယတနဟု ဆိုလိုလျက် ဣနင့်ယ–ကို ချေ၍ တိတ္ထာယတန–ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုရင်း သိစေသည်။

သဉ္ဇာတိဒေသဋ္ဌေန–ဖြင့် တိတ္ထာယတနံ၌ အာယတနသဒ္ဒါသည် သဉ္ဇာတိဒေသအနက်ဟော–သိစေ။

နိဝါသဋ္ဌာနဋ္ဌေန–ဖြင့် အာယတနသဒ္ဒါသည် နိဝါသဋ္ဌာနအနက်ဟော ...သိစေသည်။

(ဆ) ဝိပရိယေသဘူတော ဂါဟော–ဖြင့် ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟောကို ကမ္မဓာရယ်ပြု...ရင်း၊ ဝိပရိယေသဂါဟော–ဟုဆိုလိုလျက် ဂ–ဒွေဘော်လာ၍ ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟော–ဟုရုပ်ပြီးနေသည်ကိုရင်း သိစေ။

ဝိပရိယေသတော ဂါဟော–ဖြင့် ပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်ပြု...ရင်း၊ ကြွင်းတူ၏။

(၇)

(ခ) ဂဟိတောပိ, ပဟိတာပိ–တို့၌ ပိ (၂)ပုဒ်ကား ဂရဟတ္ထ, အရုစျတ္ထ။

(ဃ) တဏ္ဌေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ မိစ္ဆာအယူသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သမ္မာအယူသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မိစ္ဆာအယူ၏ မမှန်သောသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်သည် အနုညာတတ္ထ။

(၈+၉)

(ခ) ဂဟိတာ–အရ (ဝါ) တ–ပစ္စည်းအရ ဒိဋ္ဌိစေတသိက်ကို ယူ၍ထုတ်။

(၁၀)

(ခ) ဒိဋ္ဌိ + သုဂတိ–၌

✔ သုဂတိ–အရ သုဂတိဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ, ကဋတ္တာရုပ်ပစ္စည်းတရားသည်–
ဒိဋ္ဌိ–အရ ဒိဋ္ဌိစေတသိက်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ ယထာရဟ (၈)ပစ္စည်း။

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၈၄)

(က) လုဗ္ဘတီတိ လောဘော။ လုဗ္ဘနာတိ လုဗ္ဘနာကာရော၊

(ခ) လောဘာသမ္ပယုတ္တစိတ္တံ, ပုဂ္ဂလော ဝါ လုဗ္ဘိတော၊

(ဂ) လုဗ္ဘိတဿ ဘာဝေါ လုဗ္ဘိတတ္တံ။

(ဃ) သာရဇ္ဇတီတိ သာရာဂေါ။ သာရဇ္ဇနာကာရော သာရဇ္ဇနာ။ သာရဇ္ဇိတဿ ဘာဝေါ သာရဇ္ဇိတတ္တံ။ အဘိဇ္ဈာယနဋ္ဌေန အဘိဇ္ဈာ။

(င) ပုန လောဘဝစနေ ကာရဏံ ဝုတ္တမေဝ။

(စ) အကုသလဉ္စ တံ မူလဉ္စ, အကုသလာနံ ဝါ မူလန္တိ အကုသလမူလံ။

ဋ္ဌ။ ၂၈၅။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၂၅။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၄၅။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ခ)ဖြင့် လုဗ္ဘိတတ္တံ၌ လုဗ္ဘိတဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ လုဗ္ဘိတတ္တံဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထအဘိဓာနတ္ထကို ပြလိုရကား (ဂ)မိန့်။ (ဝက္ကနွှရ)

(၃)

(ခ) စသည် ပက္ခ + ပက္ခန္တရ ချည်းတည်း။(င) အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာပြ- ဂန္ထဂရု-ပယ်။

(ခ) ပုဂ္ဂလော ဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားရခြင်း

လုဗ္ဘိတောအရ လောဘသမ္ပယုတ်စိတ်ဟူသော အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထမှတပါး (လောဘကြီးသူ) ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ -ထားသည်။

(စ) အကုသလာနံ ဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားရခြင်း

အကုသလမူလ်ပုဒ်၏ ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထဟူသော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ အကုသလာနံ ဝါ-၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

(ခ) လုဗ္ဘတီတိ လုဗ္ဘိတော။

✔ လုဘ+တ-သည်ငှင်း၊ လိုချင်တပ်မက်ခြင်းကြိယာသည်ငှင်း ဖျု-နိ။

✔ လောဘသမ္ပယုတ်စိတ်တို့၏-ဓာတ်သည်(ဝါ) လိုချင်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏-ဓာတ်သည် ပ-နိ။

(၅)

(က)	လုဗ္ဘနာ-ကား (လုဘ+ယု)	ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ၊ အာ-ကာရန္တ။
(ဃ)	သာရဇ္ဇတိ-ကား (သံ, ရန္ဇ+ယ+တိ)	ဒိဝါဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) လုဗ္ဘတိ-ဖြင့် လောဘော၌ လုဘ-ဓာတ်၊ ဏ-ပစ္စည်း၊ လုဗ္ဘတီတိ လောဘော-ဟု ပြု သိစေ။

လုဗ္ဘနာကာရော-ဖြင့် လုဗ္ဘနာ၌ လုဘ-ဓာတ်၊ ယု-ပစ္စည်း၊ လုဗ္ဘီယတေ လုဗ္ဘနံ-ဟု ပြု-သိစေ။

♦ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ ကိတ်ပဒတို၊ ယု-ပစ္စယ၊ အာကာရနှင့်၊ ဘာဝ-သဒ္ဒါ၊ ဖွင့်ပြရာ၊ ကြံဝါမုချ၊ ကိတ်ဘာဝ။

(ခ)ဖြင့် လုဗ္ဘိတတ္တံ၌ လုဗ္ဘိတအရ လောဘသမ္ပယုတ်စိတ်ကို (ဝါ) လိုချင်တတ်မက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူ-သိစေ။ (ဂ)လုဗ္ဘိတဿ ဘာဝေါ-ဖြင့် ဖော်ပြ။

(ဃ) သာရဇ္ဇတိ-ဖြင့် သာရာဂေါ၌ သံ, ရန္ဇ-ဓာတ်-ငှင်း၊ ဏ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်-ငှင်း၊ သာရဇ္ဇတီတိ သာရာဂေါ-ဟုပြု-ငှင်း၊ သံရာဂေါဟု ဆိုလိုလျက် သ-ထက် နိဂ္ဂဟိတ်ကို ချေ၊ အ-ကို အာ-ပြု၍ သာရာဂေါဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငှင်း သိစေ။ (ကြွင်းအာဘော်များ လွယ်ပြီ)

(၇)

သာရဇ္ဇတိ, သာရာဂေါ, သာရဇ္ဇနာ, သာရဇ္ဇိတဿ, သာရဇ္ဇိတတ္တံတို့၌ သံ-ကား ဘုသတ္ထ။

(စ)ဝါကျ၌ စ (၂)လုံးကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(၈)

(ခ) လောဘသမ္ပယုတ္တစိတ္တံအရ လောဘသမ္ပယုတ်စိတ်ကို ယူ၍-

✔ ထို...သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ဗာလူပသေဝနစသည်သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့ ရောက်ရခြင်းစသည် အနုဘာဝတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(ဂ) လုဒ္ဓိတဿ + ဘာဝေါ–၌

✔ ဘာဝေါ–အရ လောဘသည်–

လုဒ္ဓိတဿ–အရ လောဘသမ္ပယုတ်စိတ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညႇ, သမ္ပ၊ ဟေတု။ (၇)

(တစ်နည်း) လုဒ္ဓိတဿ–အရ လောဘသမ္ပယုတ်စိတ်သည်–

ဘာဝေါ–အရ လောဘအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညႇ, သမ္ပ၊ အဓိ, အာဟာရ, ဣန္ဒြိ။(၉)

==============

ပါဠိကျဥ်ယှာဉ် (၂၉၅)

(က) ဉာဏာဒဿနပဋိပက္ခတော အညာဏံ အဒဿနံ။ အဘိမုခေါ ဟုတွာ ဓမ္မေန န သမေတိ န သမာဂစ္ဆတီတိ အနဘိသမယော။

(ခ) အနုရူပတော ဓမ္မေ ဗုဇ္ဈတီတိ အနုဗောဓော၊ တပ္ပဋိပက္ခတာယ အနနုဗောဓော။

(ဃ) အနိစ္စာဒီဟိ သဒ္ဓိံ ယောဇေတွာ န ဗုဇ္ဈတီတိ အသမ္ဗောဓော၊

(င) အသန္တံ အသမဉ္စ ဗုဇ္ဈတီတိပိ အသမ္ဗောဓော။ စတုသစ္စဓမ္မံ နပ္ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ အပ္ပဋိဝေဓော။ ရူပါဒီသု ဧကဓမ္မမ္ပိ အနိစ္စာဒိသာမညတော န သင်္ဂဏှာတီတိ အသံဂါဟနာ။

(စ) တမေဝ ဓမ္မံ န ပရိယောဂါဟတီတိ အပရိယောဂါဟနာ။ န သမံ ပေက္ခတီတိ အသမပေက္ခနာ။ ဓမ္မာနံ သဘာဝံ ပတိ န အပေက္ခတီတိ အပစ္စဝေက္ခနာ။

ဋ္ဌ။ ၂၉၆။ မူလဋီ။ ၁၂၀။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၂၆။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၄၅။

(၁)

(ဃ)ကို ပါဠိသေသနှင့်တကွ ဟောတာလက်ာရနည်းဖြင့် ကျနစွာ အနက်ပေး

သဘာဝပဋိစ္ဆာဒနဝသေန–ဟုတ်မှန်သော သဘောကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်။ ပကတိအတ္တာဒိ–အသန္တဂဟဏဿ–သတ္တ, ရဇ, တမဟုဆိုအပ်သော ပကတိအတ္တအစရှိသော ထင်ရှားမရှိသည်ကို ယူခြင်း၏။ နိဿယတ္တာ–မိုရာအကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်။ (ဟိတ်) အသန္တံ–ထင်ရှားမရှိသော ပကတိအတ္တစသည်ကို။ ဗုဇ္ဈတိ–သိတတ်၏။ စ–တစ်နည်းကား။ သညာဒိဝိပရိယေသဿ–သညာဝိပလ္လာသ, စိတ္တဝိပလ္လာသ, ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသဟု ဆိုအပ်သော။ အနိစ္စာဒီနံ–တို့ကို။ နိစ္စာဒိဝိသမဂ္ဂဟဏဿ–နိစ္စစသော မညီညွတ်သည်ကို ယူခြင်း၏။ (ဝါ) ယူကြောင်းဖြစ်သောတရား၏။ နိဿယတ္တာ–ကြောင့်။ (ဟိတ်) အသမံ–မညီညွတ်သော နိစ္စစသည်ကို။ ဗုဇ္ဈတိ–၏။ ဣတိပိ–ကြောင့်လည်း။ အသမ္ဗောဓော–မည်၏။ (ပြည်သျှ၊ ၃။ ၂၆။)

♦ သဘာဝပဋိစ္ဆာဒနဝသေန ပကတိအတ္တာဒိအသန္တဂဟဏဿ, အနိစ္စာဒီနံ နိစ္စာဒိဝိသမဂဟဏဿ စ သညာဒိဝိပရိယေသဿ နိဿယတ္တာ "အသန္တံ, အသမဉ္စ ဗုဇ္ဈတီ"တိ ဝုတ္တံ။ (မူလဋီ။ ၁၀၂။)

(၂)

(ဃ)သို့ ပါပနာဒိပဥ္စက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် အသမ္ဗောဓောပုဒ်ကို ဗုဇ္ဈတီတိ ဗောဓော၊ သဒ္ဓိံ + ဗောဓော သမ္ဗောဓော၊ န + သမ္ဗောဓော အသမ္ဗောဓော–ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ–သော် အသမ္ဗောဓော ပုဒ်ကို ဤဆိုခဲ့ပြီးဝစနတ္ထတစ်မျိုးသာ ပြုသင့်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏–စသည်တက်။

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် အနိစ္စစသည်တို့နှင့်တကွ ယှဉ်စပ်၍ သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို မသိတတ်သောကြောင့် အသမ္မောဓမည်၏ဟုဆို၏။ထိုသို့–သော် ဤဆိုခဲ့ပြီးအကြောင်း သကတ်တစ်မျိုးကြောင့်သာ အသမ္မောဓမည်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏–စသည်တက်။(ဗုဇ္ဈတီတိပိ–၌အပိ–ကိုရှု)

(၃)

(ဃ) ဗုဇ္ဈတီတိပိ–၌ အပိ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

အနိစ္စာဒီဟိ သဒ္ဓိံ ယောဇေတွာ န ဗုဇ္ဈတိ–ဟူသော အကြောင်းသကတ်, ဝစနတ္ထကြောင့်သာ အသမ္မောဓမည်သည် မဟုတ်သေး၊ အသင်္ကံ့ အသမဋ္ဌ ဗုဇ္ဈတိဟူသော အကြောင်းသကတ် ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း အသမ္မောဓမည်၏ဟူသော သမုစ္စည်းအဓိပ္ပါယ်ကို ပြလို၍ ဗုဇ္ဈတီတိပိ–၌ အပိ–ထားသည်။

(၄+၅)

* ဓာနာတီတိ ဉာဏံ။ န + ဉာဏံ အဉာဏံ။

✔ ...သည်ငင်း၊ န–အရ ပဋိပက္ခဘောဂုဏ်၏+မောဟနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်...ငင်း ဖျူ–နိ။

✔ ဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောပဋိပက္ခဘောဂုဏ်သည်(ဝါ)မောဟတို့၏–ဓာတ်သည် ပ–နိ။

♦ တဿ(အနုဗောဓဿ) ပဋိပက္ခော တပ္ပဋိပက္ခော။ (မောဟော)

♦ တပ္ပဋိပက္ခဿ + ဘာဝေါ တပ္ပဋိပက္ခတာ။ (တာယ)

တပ္ပဋိပက္ခတာယ–၌ တ–ကား သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ(သဗ္ဗနာမ်)၊ အ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ဉာဏဒဿနပဋိပက္ခတော–ကို ဉာဏပဋိပက္ခတော, ဒဿနပဋိပက္ခတောဟု ပုဒ်ခွဲ။

ဉာဏပဋိပက္ခတော–ဖြင့် အညာဏံ၌ အ–၏ ပဋိပက္ခ (ဝါ) ဝိရုဒ္ဓအနက်ဟော....ငင်း၊ အ–၏ န–နိပါတ်၏ ကာရိယ....ငင်း၊ န + ဉာဏံ အညာဏံ–ဟု နနိပါတပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်ပြု ...ငင်း သိစေသည်။

ဒဿနပဋိပက္ခတော–ဖြင့် အဒဿနံကို ဖွင့်သည်။ (ဇော်မြဲ)

အဘိမုခေါ ဟုတွာ န သမေတီ–ဖြင့် အနဘိသမယော၌ (န+အဘိသမယော) အဘိသမယော၀ယ် အဘိ, သံ–ရှေ့, ဣ–ဓာတ်–ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ သမေတီတိ သမယော–ဟု ပြု–ငင်း၊ အဘိနှင့် သမယကို အဘိမုခေါ ဟုတွာ သမယော အဘိသမယော–ဟု သမ္ဘာဝနာကမ္မဓာရယ်...ပြု...ငင်း၊ အဘိ–၏ အဘိမုခအနက်ဟော–ငင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို န + အဘိသမယော အနဘိသမယော–ဟု ပြု–ငင်း၊ အန်–သည် န–နိပါတ်၏ ကာရိယ–ငင်း သိစေ။

သမာဂစ္ဆတီ–ဖြင့်သမေတိ၌သံ–၏ဓာတွတ္ထာဝိသေသ–ငင်း၊ ဣ–ဓာတ်၏ ဉာဏအနက်ဟော–ငင်း သိစေ။

(ခ) အနုရူပတော ဗုဇ္ဈတိ–ဖြင့် အနနုဗောဓော၌ အနုဗောဓ၀ယ် အနု, ဗုဓ–ဓာတ်–ငင်း၊ အနု–၏ အနုရူပအနက်ဟော –ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ ဗုဇ္ဈတီတိ ဗောဓော၊ အနုရူပတော + ဗောဓော အနုဗောဓော–ဟု ပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်...ပြုငင်း၊(တစ်နည်း) အနုရူပတော ဗုဇ္ဈတီတိ အနုဗောဓော–ဟု ကတ္တုသာဓနကိတန္တပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်–ပြု–ငင်း သိစေသည်။

တပ္ပဋိပက္ခတာယ–ဖြင့် အနနုဗောဓော–၌ (န + အနုဗောဓော) အန်–သည် န–၏ ကာရိယ–ငင်း၊ န–၏ ပဋိပက္ခ(ဝိရုဒ္ဓ)အနက်ဟော–ငင်း၊ န+အနုဗောဓော အနနုဗောဓော–ဟု ပြု–ငင်း သိစေ။

(ဂ) သဒ္ဓိံ န ဗုဇ္ဈတိ–ဖြင့်အသမ္ဗောဓော၌ သမ္ဗောဓော၀ယ် သံ, ဗုဓ–ဓာတ်–ငင်း၊ သံ–၏ (တကွ)ဟူသော အနက်ဟော–ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓ်–၌ သက်–ငင်း၊ ဗုဇ္ဈတီတိ ဗောဓော–ဟု–ပြု–ငင်း၊ သဒ္ဓိံ + ဗောဓော သမ္ဗောဓော–ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်–ပြု...ငင်း၊ အသမ္ဗောဓော၌ အ–သည် န–၏ ကာရိယ–ငင်း၊ န–၏ ပဋိသေဓအနက်ဟော–ငင်း၊ န + သမ္ဗောဓော အသမ္ဗောဓော–ဟု ပြု–ငင်း သိစေ။

♦ သံ သမောဓာန သခေ်ပ–သမန္တတ္တ သမိဒ္ဓိသုံ။

သမ္မာ ဘုသသဟပ္ပတ္တာ–ဘိမုခတ္တေသု သင်္ဂတော။ (ဓာန်။၁၁၇၀။)

http://www.dhammadownload.com

♦ သမ္ဘာသမေသု သံ–သဒ္ဒေါ။ (ပ) သဟာတ္ထေ ပဘာဝတ္ထေ စ။ (နီတိ၊သုတ္တ။ ၃၆၆။) အဗ္ဗာ။ ။ ဘာသာဋီကာ၊၃။၂၄၆–၌"သံ–ကို ယောဓေတွာဟု ဖွင့်၍'ဗုဇ္ဈတီတိ ဗောဓော၊ ယောဓေတွာ ဗောဓော သမ္ဘောဓော၊ (သံ–သဒ္ဒါ သံယုဇ္ဇနအနက်ဟော) န+သမ္ဘောဓော အသမ္ဘောဓော"ဟုပြုရမည်ဟု ဆိုသည်။

(ဃ) အသန္တံ ဗုဇ္ဈတိ–ဖြင့် အသမ္ဘောဓော၌ အသံ–သဒ္ဒါ၏ အသန္တအနက်ဟော ...ငင်း၊ ဗောဓော၌ ဗုဓ–ဓာတ် ...ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်....ငင်း၊ ဗုဇ္ဈတီတိ ဗောဓော–ဟု ပြု...ငင်း၊ အသန္တံ + ဗောဓော အသမ္ဘောဓော–ဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်...ပြုငင်း သိစေသည်။

အသမံ ဗုဇ္ဈတိ–ဖြင့် အသမ္ဘောဓော၌ အသံ–သဒ္ဒါ၏ အသမအနက်ဟော...ငင်း၊ ဗောဓော၌ ဗုဓ–ဓာတ်...ငင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ ဗုဇ္ဈတီတိ ဗောဓော–ဟု ပြု..ငင်း၊ အသမံ + ဗောဓော အသမ္ဘောဓော–ဟု ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်...ပြု–ငင်း သိစေသည်။

အသမဥ္စ–၌ စ–သဒ္ဒါဖြင့် အသမ္ဘောဓော၌ အသံသဒ္ဒါသည် အသန္တအနက်ကိုသာ ဟောသည် မဟုတ်သေး၊ အသမအနက်ကိုလည်း ဟောသေး၏ဟူသော သမုစ္စည်းအဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(င) နပ္ပဋိဝိဇ္ဈတိ–ဖြင့် အပ္ပဋိဝေဓော၌ ပဋိဝေဓောဝယ် ပဋိ၊ ဝိဒ–ဓာတ်၊ ဏ–ပစ္စည်း၊ ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ ပဋိဝေဓော–ဟု ပြု၊ အ–၏ န–နိပါတ်၏ ကာရိယ၊ န + ပဋိဝေဓော အပ္ပဋိဝေဓော–ဟု ပြု–သိစေ။

စတုသစ္စဓမ္မံ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထဖော်ပြ။

(စ) န သင်္ဂဏှာတိ–ဖြင့် အသံဂါဟနာကို သင်္ဂဏှာတီတိ သံဂါဟနာ၊ န + သံဂါဟနာ အသံဂါဟနာ–ဟု ပြု–သိစေ။ (အကျယ်ဖော်ပြ) (န ပရိယောဂါဟတိ–ဖြင့် ဖော်ပြ)

န သမံ ပေက္ခတိ–ဖြင့် အသမပေက္ခနာ၌ ပေက္ခနာဝယ် ပ, ဣက္ခ–ဓာတ်၊ ယု–ပစ္စည်း၊ ပေက္ခတီတိ ပေက္ခနာ၊ သမံ + ပေက္ခနာ သမပေက္ခနာ၊ န + သမပေက္ခနာ အသမပေက္ခနာ–ဟု ပြု– သိစေ။

ပတိ န အပေက္ခတိ–ဖြင့်ပတိ အပေက္ခတီတိ ပစ္စဝေက္ခနာ၊ န + ပစ္စဝေက္ခနာ အပစ္စဝေက္ခနာ–ဟု ပြု–သိစေ။

(၇)

(စ) တမေဝ ဓမ္မံ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ရုပ်စသော တရားသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပညတ်တရားသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(တစ်နည်း) စတုသစ္စဓမ္မသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။ သစ္စဝိမုတ္တဓမ္မသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

♦ တမေဝ ဓမ္မံ–ထိုရုပ်စသည်သာလျှင်ဖြစ်သော ဓမ္မသို့။ (ပြည်သျှ။၂၈။)

♦ တမေဝ ဓမ္မံ–ထိုသစ္စာ (၄)ပါးတရားသို့ပင်။ (ဘာသာဋီ။၂၄၇။)

(ဃ) အသမဥ္စ–၌ စ–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ (ပြည်သျှ) (တစ်နည်း) သမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ။

(၈+၉)

(က) အဒဿနံ–၌ ဒဿနံအရ ဉာဏ်ကို ယူ၍ အဒဿနံ–အရ မောဟကို ယူ။

(ဃ) အသန္တံ အသမဥ္စ–၌

✔ အသန္တဟူသည် ထင်ရှားမရှိသော ပကတိ, အတ္တ, သတ္တ, ပုဂ္ဂလစသည်တို့တည်း။

✔ အသမဟူသည် သညာ, စိတ္တ, ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသတည်း။ (ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၄၆။)

(၁၀)

(က) ဉာဏဒဿန + ပဋိပက္ခတော–၌

✔ ဉာဏဒဿန–အရ ပညာသည်–
ပဋိပက္ခ–အရ မောဟအား ပကတူပ–ပြု။

✔ ဉာဏဒဿနပဋိပက္ခတော–အရ မောဟသည်–
ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။ ပြီး။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဟေတု။ (၇)

==============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၉၆)

(က) ကုသလာကုသလကမ္မေသု ဝိပရီတဝုတ္တိယာ သဘာဝဂ္ဂဟဏာဘာဝေန ဝါ ကေမ္ပိ ကမ္မံ တေသု ပစ္စက္ခံ နတ္ထိ။

(ခ) သယံ ဝါ ကဿစိ ကမ္မဿ ပစ္စက္ခကရဏံ နာမ န ဟောတီတိ အပစ္စက္ခကမ္မံ။

(ဂ) ယံ တေသံ အနုပ္ပဗ္ဗမာနေ စိတ္တသန္တာနံ မေဓ္ဓုံ ဘဝေယျ သုစိ ဝေါဒါနံ၊ တံ ဒုဋ္ဌံ မေဓ္ဓုံ ကရိမိနာတိ ဒုမ္မဓ္ဓံ။ (ဒုမ္မေဓ္ဓုံ။)

ဋ္ဌ။ ၂၉၆။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၂၈။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၄၇။

(၁)

အပ္ပစ္စက္ခကမ္မံ–ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တို့တွင် မျက်မှောက်ပြုအပ်သော တစ်စုံတစ်ခုသော ကံမျှ မရှိသော မောဟ။ (ဤကား က=နှင့်အညီ)

(ဝါ) တစ်စုံတစ်ခုသောကံကိုမျှ မျက်မှောက်မပြုနိုင်သော မောဟ။ (ခ=နှင့်အညီ) (ပြည်သျှ)

(၂+၃)

ဝါကျအားလုံး ပက္ခ + ပက္ခန္တရချည်း၊ ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ။

(ခ) သယံ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

အပ္ပစ္စက္ခကမ္မံပုဒ်၏ ကတ္တုတ္ထဆဋ္ဌီ(ဝါ)စတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဝစနတ္ထအကြောင်း သကတ်မှ တပါး နနိပါတပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထအကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကိုလဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

(၄)

✱ မဓ္ဓတိ သုဇ္ဈတီတိ မဓ္ဓံ။ (မဓ္ဓ+အ။ စင်ကြယ်ခြင်း) ဒုဋ္ဌံ + မဓ္ဓံ + ကရိမိနာတိ ဒုမ္မဓ္ဓံ။

✔ ဒု, မဓ္ဓ+ကြမ–သည်ရင်း၊ ဖြူစင်သော စိတ်အစဉ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း၏ + မောဟနှင့် ဂုဏ် +ဂုဏေးစပ်–ရင်း ဈူ–နီ။

✔ ဖြူစင်သော စိတ်အစဉ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်–

(ဝါ) မောဟတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နီ။

အမှာ။ ။ လက်ရှိဆဋ္ဌမူ၌ ဒုဋ္ဌံ မေဓ္ဓုံ ကရိမိနာတိ ဒုမ္မေဓ္ဓုံ–ဟုရှိသည်။ မဓ္ဓံ, ဒုမ္မဓ္ဓံ–ဟုသာရှိသင့်ကြောင်း ပြည်သျှ, ဘာသာဋီ–တို့၌ ဆုံးဖြတ်ထားသည်။

✱ ဝိပရီတေန + ဝုတ္တိ ဝိပရီတဝုတ္တိ။ (တဿာ)

(၅)

(က) ဝိပရီတ–ကား(ဝိ, ပရိ,ဣ+တ။)

(ဂ) သုစိ–ကား (သုစ+ဣ။) ဣတ္ထိလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

♦ သုစ–သောစနေ၊ ဣ။ သူစေတိ သုန္ဓရတန္တိ သုစိ။

ဝေါဒါန–ကား (ဝိ,အဝ, ဒါ+ယု။) နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

ဒုဋ္ဌ–ကား (ဒုသ+တ။) နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။(ဒူသီယတေတိ ဒုဋ္ဌံ–ဟု ပြု)

(၆)

(က) ကမ္မံ တေသု ပစ္စက္ခံ နတ္ထိ–ဖြင့် အပ္ပစ္စက္ခကမ္မံ–၌ ပစ္စက္ခကမ္မ–ပုဒ်ကို ပစ္စက္ခံ + ကမ္မံ ပစ္စက္ခကမ္မံ–ဟု ကမ္မဓာရယ်ပြု–ရင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို နတ္ထိ + ပစ္စက္ခကမ္မံ တေသာတိ အပ္ပစ္စက္ခကမ္မံ–ဟု ကတ္တုတ္ထဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗီဟိ (ဝါ) စတုတ္ထီဗဟုဗ္ဗီဟိ–ပြု...ရင်း၊ အ–၏ အဘာဝ အနက်ဟော....ရင်း၊ ယင်း အ–၏ န–နိပါတ်၏ ကာရိယ....ရင်း သိစေ။ (ကျန်ပါဠိတို့ဖြင့် ဘာဝတ္ထဖော်)

http://www.dhammadownload.com

(ခ) ကမ္မဿ ပစ္စက္ခကရဏံ နာမ န ဟောတိ–ဖြင့် အပ္ပစ္စက္ခကရဏံ၌ ပစ္စက္ခပုဒ်ကို ပစ္စက္ခဿ + ကရဏံ ပစ္စက္ခံ–ဟု ဥတ္တရပဒလောပကမ္မဋ္ဌဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်...ပြု–ငင်း၊ ပစ္စက္ခကမ္မပုဒ်ကို ကမ္မဿ + ပစ္စက္ခံ ပစ္စက္ခကမ္မံ–ဟု ဝိသေသနပရနိပါတကမ္မတ္တဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်–ပြု–ငင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို န + ပစ္စက္ခကမ္မံ အပစ္စက္ခကမ္မံ–ဟု ပြု–ငင်း၊ အ–သည် နနိပါတ်၏ ကာရိယ–ငင်း သိစေသည်။

အမှာ။ ။ ဘာသာဋီကာ၌ "သယံနှင့် ပစ္စက္ခကရဏံ–သည် အရတူသော ပကတိဝိကတိဟု ခေါ်ကြသော (သာမညဝိသေသ)ကတ္တားတည်း။ ထို့ကြောင့် နတ္ထိ–ဟု မထားဘဲ " န ဟောတိ "ဟု ထားသည်။ ပစ္စက္ခဖြင့်လည်း ပစ္စက္ခကရဏတိုင်အောင် အဓိပ္ပါယ်ယူပါ။ ဝိပြုဟ်ကိုကား "နတ္ထိ ပစ္စက္ခကမ္မံ ယဿ "ဟုပင် ပြုရ၏။ "ကံကို မျက်မှောက်မပြုနိုင် "ဟူသည်နှင့် "မျက်မှောက်ပြုအပ်သော ကံမရှိ" ဟုဆိုခြင်းမှာ သဘောတူပင်ဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။ ယင်းဘာသာဋီကာအလို(ခ)ဖြင့်လည်း ဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသ်ဝစနတ္ထကိုပင် ပြသည်ဟု အာဘော်ဖော်လေ။

ကဿစိ–ဖြင့် ကမ္မဿအရ အနည်းငယ်သော ကံကို ယူ..သိစေ။

သယံ–ဖြင့် အပစ္စက္ခကမ္မံအရ မောဟကို ယူ ...သိစေသည်။

(ဂ) ဒုဋ္ဌံ မဇ္ဈံ ဣမိနာ–ဖြင့် ဒုမ္မဇ္ဈံ–၌ ဒု–ဥပသာရ၏ဖျက်ဆီးခြင်း= ဒုဋ္ဌအနက်ဟော...ငင်း၊ ဒုမ္မဇ္ဈ–ပုဒ်ကို ဒုဋ္ဌံ + မဇ္ဈံ + ဣမိနာတိ ဒုမ္မဇ္ဈံ–ဟု တတိယာဗဟုဗ္ဗိဟိ–ပြု...ငင်း၊ ဒုမဇ္ဈံ–ဟု ဆိုလိုလျက် သဒ္ဒိသဒ္ဒေဘော် မ–လာ၍ ဒုမ္မဇ္ဈံ–ဟု ရပ်ပြီးနေသည်ငင်း သိစေသည်။

သုစိ–ဖြင့် ဒုမ္မဇ္ဈံ၌ မဇ္ဈသဒ္ဒါသည် စင်ကြယ်ဖြူစင်ခြင်းအနက်ဟော သုစိသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်–သိစေ။

ဝေါဒါနံ့–ဖြင့် သုစိသဒ္ဒါသည် ဝေါဒါနသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်တည်းဟု သိစေသည်။

(တစ်နည်း) သုစိဝေါဒါနံ–ဖြင့် မဇ္ဈသဒ္ဒါသည် စင်ကြယ်ဖြူစင်ခြင်းအနက်ကို ဟော–သိစေ။

ပါဠဝိနိစ္ဆယ။ ။ (ဂ)ဝါကျ၌ မဇ္ဈံ/မေဇ္ဈံ–ဟူ၍ငင်း, ဒုမ္မဇ္ဈံ/ဒုမ္မေဇ္ဈံ–ဟူ၍ငင်း (၂)မျိုးစီရှိကြရာ ဘာသာဋီကာ (၂၄၇)နှင့် ပြည်သျှ (၂၈)တို့၌ မ–လည်း အ–ကာရန္တ၊ ဓ–လည်း တတိယက္ခရာ သဒ္ဒိသဒ္ဒေဘော်နှင့် မဇ္ဈံ, ဒုမ္မဇ္ဈံ–ဟုသာ ရှိသင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ကြသည်၊ အနက်ပေးကြသည်။ သို့ရာတွင် လက်ရှိဆဋ္ဌမူအဋ္ဌကထာ၌ မေဇ္ဈံ, ဒုမ္မေဇ္ဈံ–ဟု ပါဌ်ရှိနေသည်။

"မေဇ္ဈံ ပူတံ ပဝိတ္တောဝထ "ဟူသော အဘိဓာန် (၆၉၈)ကို ထောက်လျှင် မေဇ္ဈသဒ္ဒါ ဖြူစင်ခြင်း အနက်ဟောပုဒ်၏ အဖြစ်ထင်ရှားသည်။ သို့ဖြစ်၍ မေဇ္ဈသဒ္ဒါဖြူစင်ခြင်းအနက်ဟောကြောင်း "သုစိ ဝေါဒါနံ "ဟု ဖွင့်သည်ဟု ယူရမည်။ အဘိဓာန်ဋီကာ၌လည်း "မေဓ–ဟိံသာ သင်္ဂမေသု။ မေဓိယတေ သင်္ဂမိယတေ မေဇ္ဈံ၊ ဓဿ၊ ဈဿ ဈော။ အသရူပဒ္ဒိတ္တံ "ဟု ဖွင့်ပြထားသည်။ ထို့ကြောင့် မေ–၌ ဧ–သရ၊ ဇ္ဈ–ဟု အသဒိသဒ္ဒေဘော်နှင့်ရှိသော မေဇ္ဈံပါဌ်လည်း သင့်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ရမည်။

(၇)

(က) ဧကမ္ပိ–၌ ပိ–ကား ဂရဟာဇောတက, အရဈတ္ထဇောတက။

ယင်းပိ–သဒ္ဒါဖြင့် "မောဟပြုအပ်သောကံသည် တစ်ခုမျှပင်မရှိ၊ ကံများစွာကား အဘယ်မှာ ဆိုဖွယ်ရာ ရှိပါအံ့နည်း "ဟု ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ပြသည်။

သဘာဝဂ္ဂဟဏာဘာဝေန ဝါ–၌ ဝါ–ကား ဝိကပ္ပနတ္ထတည်း။

(၈+၉)

(ခ) သယံ–အရ မောဟကို ယူ၍ထုတ်။

(၁၀)

(ဂ) ဒုဋ္ဌံ + ဣမိနာ–၌

✔ ဣမိနာ–အရ မောဟသည်–

ဒုဋ္ဌံ–၌ ဒုသ–ဓာတ်အရ သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟာ–ပြု။(ဗြိုင်=သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္ပ၊ ဟောတု။ ၇)

===============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၉၇)

(က) စိတ္တံ ပရိယုဋ္ဌာတိ အဘိဘဝတီတိ ပရိယုဋ္ဌာနံ။

(ခ) ဟိတဂ္ဂဟဏာဘာဝေန ဟိတာဘိမုခံ ဂန္တုံ န သက္ကောတိ, အညဒတ္ထု လင်္ဂတိယေဝါတိ လင်္ဂီ။

(ဂ) ခဉ္ဇတီတိ အတ္ထော။

(ဃ) ဒုရုဃ္ဃါဋနဋ္ဌေန ဝါ လင်္ဂီ။

(င) ယထာ ဟိ မဟာပလိဃသင်္ခါတာ လင်္ဂီ ဒုရုဃ္ဃါဋာ ဟောတိ။ ဧဝမယမ္ပိ လင်္ဂီ ဝိယာတိ လင်္ဂီ။

ဋ္ဌ။၂၉၆။ ယောဇနာ။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၂၉။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၄၈။

(၁)

(ဂ) အတ္ထော–၏ သမ္ဗန်ကို "လင်္ဂီတိ ပဒဿ"ဟု ခံ။

(င) ဟိ(သစ္စံ)–မှန်။ (ပြည်သျှ) ဟိ–ချဲ့။ (ဘာသာဋီ)

(၂)

(ခ)၌ ဟိတ (ပ) န သက္ကောတိ–ကား ဗျတိရေက။ အညဒတ္ထု လင်္ဂတိယေဝ–ကား အန္ဝယ။

(ဂ)သို့ ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် လင်္ဂီပုဒ်ကို လင်္ဂတီတိ လင်္ဂီဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထိုသို့...သော် ယင်းလင်္ဂတိ၌ လဂိ–ဓာတ်သည် ခဉ္ဇန, ဂတိအနက် (၂)မျိုးလုံးကို ဟော၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့...ကြောင့် ယင်းလင်္ဂတိ၌ လဂိ–ဓာတ်၏ ဖြစ်သင့်သော (ဝါ) လဂိ–ဓာတ်အရ ယူအပ်, ယူသင့်သော အနက်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အတိဗျာပိတ...၏။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။ ♦ လဂိ–ခဉ္ဇန,ဂတီသု။ (ဓာတွတ္ထ။၃၃၀။)

(ဃ) (င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် လင်္ဂီပုဒ်ကို ကတ္တုသာဓနကိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြလိုသောဆရာသည် (ဃ)(င)မိန့်။ (ပက္ခန္တရထုံးစံ ပဋ္ဌကတက်)

ယင်း (ဃ) (င)တို့တွင်လည်း (င)သည် (ဃ)ကို ယုတ္တိအားဖြင့် ခိုင်မြဲအောင်ပြု–ယုတ္တိဒဠ္ဍီ။ (တစ်နည်း:) မောဟ၏ တံခါးကျည်နှင့်တူပုံကို ချဲ့ပြ– ဝိတ္ထာရ။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ)

(၃)

(ဃ)ဒုရုဃ္ဃါဋနဋ္ဌေန ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

လင်္ဂီသဒ္ဒါ၏ ကတ္တုသာဓနကိတ်ဝစနတ္ထမှတပါး ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း:) လင်္ဂီသဒ္ဒါ၏ မုချသဒ္ဒါအဖြစ်မှ ဥပစာသဒ္ဒါအဖြစ်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

(၄)

* ဥဃ္ဃါဋီယတေတိ ဥဃ္ဃါဋော။ (ဥ, ဃဋ+ဏ။ ဖွင့်လှစ်ခြင်း, နှုတ်ခြင်း။)

* ဒုက္ခေန + ဥဃ္ဃါဋော ဒုရုဃ္ဃါဋော။ (လင်္ဂီ)

✔ ...ပုဒ်သည်ရင်း၊ ခဲယဉ်းခြင်းဒုက္ခဘော်ဂုဏ်၏ + ဖွင့်အပ်, နှုတ်ခွါအပ်သော တံခါးကျည် (မင်းတုတ်)နှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေားစပ်...ရင်း ဗျူ–နိ။

✔ ခဲယဉ်းသဖြင့် ဖွင့်နိုင်ခဲ, နှုတ်နိုင်ခဲသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် (ဝါ) တံခါးကျည်တို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ဟိနောတိ ဝဍ္ဍတီတိ ဟိတံ။ (ဟိ+တ။ အစီးအပွား။) (ဓာတွတ္ထ။ ၄၂၆။)

* ဟိတဿ + ဂဟဏံ ဟိတဂ္ဂဟဏံ။ တဿ + အဘာဝေါ ဟိတဂ္ဂဟဏာဘာဝေါ။ (တေန)

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) ဥဋ္ဌါဋ္ဋိယတေတိ ဥဋ္ဌါဋ္ဋနာ။ (ဥ, ဃဋ္ဋ+ယု။ ဖွင့်လှစ်ခြင်း။ နှုတ်ခွါခြင်း။)

* ဒုက္ခေန + ဥဋ္ဌါဋ္ဋနာ ဒုရုဋ္ဌါဋ္ဋနာ။ ဒုရုဋ္ဌါဋ္ဋနာ ဧဝ + အတ္ထော ဒုရုဋ္ဌါဋ္ဋနတ္ထော။ (တေန)

(င) ပရိ ပုနပ္ပုနံ ဂမနာဂမနဝသေန ဟန္တီတိ ပလိဃော။ (ပရိ, ဟန+ဏ။ (ဝါ) ရ။)

* မဟန္တော + ပလိဃော မဟာပလိဃော။ သန်ါယတေ ကထိယတေတိ သန်ါတာ။

* မဟာပလိဃော + ဣတိ + သန်ါတာ မဟာပလိဃသန်ါတာ။ (လဂ်ဂိ)

(၅)

(ခ) အညဒတ္ထု–ကား ဧကံသတ္ထနိပါတ်။ (အညဒတ္ထု ..ဣစ္စေတေ ဧကံသတ္ထေ။ ရူ။ ၁၃၄။)

(တစ်နည်း) ဧကန္တတ္ထနိပါတ်။ (အညဒတ္ထု ဧကန္တေ။ ယောဇနာ။ ၁၄၉။)

သက္ကောတိ–ကား (သက + ဩ+တိ။) တနာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

(ဂ) ခဉ္စတီ–ကား (ခဇိ+အ+တိ) ဘူဝါဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) ပရိယုဋ္ဌာတိ–ဖြင့် ပရိယုဋ္ဌာနံ၌ ပရိ,ဥ,ဌာ–ဓာတ်၊ ယု။ ပရိယုဋ္ဌာတီတိ ပရိယုဋ္ဌာနံ–ဟုပြု–သိစေ။

အဘိဘဝတိ–ဖြင့် ပရိယုဋ္ဌာတိ၌ ပရိ, ဥ–ဥပသာရတို့၏ ဓာတွတ္ထဝိသေသက...ဌင်း၊ ဌာ–ဓာတ်၏ အဘိဘဝနအနက်ဟော–ငင်း သိစေ။ စိတ္တံ–ဖြင့် ဘာဝတ္တ–ဖော်ပြ။

(ခ) လဂ်တိ–ဖြင့် လဂ်ဂိ၌ လဂိ–ဓာတ်...ငင်း၊ အ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ လဂ်တီတိ လဂ်ဂိ–ဟု ပြု...ငင်း သိစေသည်။ (ကြွင်း ဘာဝတ္ထဖော်)

(ဂ)ဖြင့် လဂ်တိ၌ လဂိ–ဓာတ်သည် ဤ၌ ဂတျတ္ထကို မဟော၊ ခဉ္စနတ္ထကို ဟော၏ဟု သိစေ။

(ဃ) ဒုရုဋ္ဌါဋ္ဋနတ္ထေန–ဖြင့် လဂ်ဂိပုဒ်ကို လဂ်ဂိယတေ ဒုက္ခေန ဥဋ္ဌါဋ္ဋိယတေတိ လဂ်ဂိ–ဟု–ပြု၍၊ အ–ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်–သိစေ။ (တစ်နည်း) ဒုရုဋ္ဌါဋ္ဋနတ္ထေန–ဖြင့် လဂ်ဂိသဒ္ဒါသည် ဒုရုဋ္ဌါဋ္ဋတ္ထဝါစီရုဠီအနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။

(င) လဂ်ဂိ ဝိယ–ဖြင့် လဂ်ဂိ၌ ဤ–ပစ္စည်း၏ ဥပမာတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်–ငင်း၊ လဂ်ဂိ ဝိယာတိ လဂ်ဂိ–ဟုပြု–ငင်း သိစေ။ (တစ်နည်း) လဂ်ဂိသဒ္ဒါသည် သဒိသူပစာသဒ္ဒါတည်းဟု သိစေ။

အယံ–ဖြင့် ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုထားသော လဂ်ဂိအရ ဤမောဟကိုပင် ယူရမည်ဟု သိစေ။

အယမ္ပိ–၌ ပိ–သဒ္ဒါဖြင့် ဤတံခါးကျည်သည်သာလျှင် လဂ်ဂိမည်သည် မဟုတ်သေး၊ ဤမောဟသည်လည်း တံခါးကျည်နှင့်တူသောကြောင့် လဂ်ဂိမည်၏ဟူသော (သမုစ္စည်း) အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

မဟာပလိဃသန်ါတာ–ဖြင့် လဂ်ဂိအရ သာမန်တံခါးကျည်ကို မယူရ၊ ကြီးစွာသော တံခါးကျည်ကို ယူ–သိစေ။

♦ (ခ) (ဂ)တို့အလို လဂ်တိ ခဉ္စတီတိ လဂ်ဂိ။ လဂိ+အ။ နဒါဒိ–ဤ။ ခွင်ခြင်း, ကျော်သွားခြင်း။ မောဟ–ရ၏။

♦ (ဃ)အလို လဂ်ဂိယတေ ဒုက္ခေန ဥဋ္ဌါဋ္ဋိယတေတိ လဂ်ဂိ–ဟု ပြု။ လဂိ+အ။ နဒါဒိ–ဤ။ ဖွင့်လှစ်ခြင်း, နှုတ်ခွါခြင်း။ တံခါးကျည် ရ၏။ (မုချတ္ထ)

♦ (င) အလို လဂ်ဂိဝိယာတိ လဂ်ဂိ–ဟု ပြု။ လဂ်ဂိ–ပုဒ်+ ဤ–ပစ္စည်း။ မောဟ–ရ၏။ (တံခါးကျည်၏ + မောဟနှင့် သဒိသ+သဒိသီစပ်)

(၇)

(ခ) လဂ်တိယောဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

✔ ကျော်သွားခြင်း, ခွင်ခြင်း, ချော်ခြင်းကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မကျော်သွားခြင်း, မခွင်ခြင်း, မချော်ခြင်းကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကျော်သွားတတ်, ခွင်တတ်, ချော်တတ်သော မောဟသည်ငင်း၊ မောဟ၏ အနုသယ, ပရိယုဋ္ဌာန–စသော ဘောဂဏ်တို့သည်ငင်း အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၉)

(က) ပရိယုဋ္ဌာတိ (ခ) န သဏ္ဌာတိ, လင်္ဃတိ (ဂ) ခဠတိ (င) အဟံ-ပုဒ်တို့အရ မောဟကို ယူ။

(၁၀)

(ဏ) စိတ္တံ + ပရိယုဋ္ဌာတိ-၌-

✔ ပရိယုဋ္ဌာတိ-အရ မောဟသည်-

စိတ္တံ-အရ မောဟသံမ္ပယုတ်စိတ်အား (ဝါ) စိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟ-ပြု။ (ဗြိုင်=၇)

===============

ဝါကျဉယျာဉ်(၂၉၈)

(က) ယေဝါပနကေသု ပနေတ္ထ ထိနမိဒ္ဓံ အဓိကံ။

(ခ) တတ္ထ ထိနနတာ ထိနံ။ မိဒ္ဓနတာ မိဒ္ဓံ။

(ဂ) အနုဿာဟသံဟနနတာ အသတ္တိဝိဃာတော စာတိ အတ္ထော။

(ဃ) ထိနဉ္စ မိဒ္ဓဉ္စ ထိနမိဒ္ဓံ။

(င) တတ္ထ ထိနံ အနုဿာဟလက္ခဏံ (ပ) အယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနန္တိ။

ဋ္ဌ။ ၂၉၇။ မူလဋီ။ ၁၂၀။ ယောဇနာ။ ၁၄၉။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၃၁။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၅၀။

(၁)

(က) ဝန-ပါး။ (ပြည်သျှ) ဆက်။ (ဘာသာဋီ) ဧတ္ထ-ဤဒုတိယအကုသိုလ်စိတ်၌။ (ပ) ယေဝါပနကေသု-တို့တွင်။ ထိနမိဒ္ဓံ-သည်။ အဓိကံ-ပဌမအကုသိုလ်စိတ်ထက် ပိုလွန်၏။

(၂+၃)

(ခ) စသည်ကား ဝိဂ္ဂဟရ။ ထိုတွင်-(ဂ)သည် (ခ)ကို ချဲ့ပြ ဝိဂ္ဂဟရ။

ယင်း(ဂ)ဝါကျ၌- အနုဿာဟသံဟနနတာ-ဖြင့် ထိနနတာကို ဖွင့်သည်။

အသတ္တိဝိဃာတော စ-ဖြင့် မိဒ္ဓနတာကို ဖွင့်သည်ဟု ယထာက္ကမယူ။

♦ ဣတိ အဟံ-ကား။ အတ္ထော-ယထာက္ကမဖြစ်သော အနက်တည်း။ (ပြည်သျှ၊ ၃။ ၃၂။)

(ဃ)သည် အစိတ်ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်မှတပါး အပေါင်းပုဒ်၏ အဖွင့်ပြ ပက္ခန္တရ။

(င)ကား လက္ခဏ, ရသစသည်ပြ ပက္ခန္တရ (တစ်နည်း) ဝိဂ္ဂဟရ။

ယင်း (င)ဝါကျ၌လည်း အစိတ်, အစိတ် ပက္ခန္တရချည်းတည်း။ (ကျမ်းတတ်လွယ်ပြီ)

(၃)

(င) ဝါ-သဒ္ဒါထားရခြင်း

မိဒ္ဓ၏ လီနဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန်ဟူသော အနက်မှတပါး ပစလာယိကာနိဒ္ဒါပစ္စုပဋ္ဌာန်ဟူသော အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ-သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* အက္ခိဒလာဒီနံ ပစလဘာဝံ ကရောတီတိ ပစလာယိကာ။ (ဋ္ဌ။၄၁၀။)

* အက္ခိဒလာနံ ပစလဘာဝေန + အယနံ ပဝတ္တနံ ပစလာယိကာ။

(ဝ-ပုဗ္ဗော, စလ-ကမ္ပနေ။ ဣ-ဂတိယံ၊ ဏွု။ အကော။ အဿ ဣ။) (ယောဇနာ။၁၅၀။)

* အယနံ ပဝတ္တနံ အာယိကာ။ (ဣ+ဏွု)

* ပစလေန + အာယိကာ ပစလာယိကာ။ (တတိယာတပ္ပုရိသ်)

* နိဒ္ဒါယတေ နိဒ္ဒါ။ (နိ-ပုဗ္ဗော ဒါ, သုပနေ။ အ-ပ္ပစ္စယော။)

http://www.dhammadownload.com

* ပစလာယိကာ + နိဒ္ဒါ ပစလာယိကာနိဒ္ဒါ။

* တံ + ပစ္စုပဋ္ဌာပေတီတိ ပစလာယိကာနိဒ္ဒါပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ (ယောဇနာ။ ၁၅၀။)

(တစ်နည်း) ပစ္စုပဋ္ဌာပေတီတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ (ပတိ, ဥပ–ရှေး+ဌာ+ယု။)

* ပစလာယိကာနိဒ္ဒ + ပစ္စုပဋ္ဌာနံ ပစာလာယိကာနိဒ္ဒါပစ္စုပဋ္ဌာနံ။

✔ ...ပုဒ်၁ည်ငင်း၊ မျက်လွှာတလှုပ်လှုပ်မှိတ်တုပ်မှိတ်တုပ်အိပ်မွေ့ခြင်း၏ + ဖြစ်စေတတ်သော မိဒ္ဓစေတသိက်နှင့် အကျိုး + အကြောင်းစပ်–ငင်း ဈ–နိ။

✔ မိဒ္ဓတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

(ဝါ) မျက်လွှာတလှုပ်လှုပ် မှိတ်တုပ်မှိတ်တုပ် အိပ်မွေ့ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

အမှာ။ ။ ဘာသာဋီကာ၌– ပစာလာယိကာနိဒ္ဒါပစ္စုပဋ္ဌာနံ–မျက်တောင်တလှုပ်လှုပ်ရှိအောင်အိပ်ငိုက်ခြင်းအကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏–ဟုအနက်ပေးပြီး "စလနံ စလော၊ ပကာရေန+စလော ပစလော။ ပစလေန + အယနံ ပစလာယော။ ပစလာယော + ယဿ အတ္ထီတိ ပစလာယိကာ။ (နိဒ္ဒါ)ဟု ဝစနတ္ထပြုပြသည်။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) အနုဿာဟနာ၀သီဒနဘာဝေန ထိယနံ သံဟနနံ ထိနနံ။ (ထိန–စေတသိက်)

* ထိနနံ + အဿ + အတ္ထီတိ ထိနနံ။ (စိတ်ရ၏)

* ထိနနဿ + ဘာဝေါ ထိနနတာ။ (ထိနစေတသိက်)

အမှာ။ ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ။၁၂၈–ကို ထောက်၍ ဝစနတ္ထပြုသည်။

(ဂ) * နတ္ထိ + ဥဿာဟသံဟနနံ + အဿာတိ အနုဿာဟသံဟနနံ။

* တဿ + ဘာဝေါ အနုဿာဟသံနနတာ။ (ယောဇနာ။ ၁၄၉။)

(၅)

ထိန–ကား ထိ–ဓာတ် + တ။ တ–ကို န–ပြု။ (ထီ–သင်္ဃာတေ။ ထီယတီတိ ထိနံ။ နိရုတ္တိ။၅၀၀။)

(တစ်နည်း) ဌာ–ဓာတ် + ယု။ (ပါဠိတျာဒိယောဇနာ။ ၈၇။)

(တစ်နည်း) ထိန + အ။ ထိနနံ ထိနံ–ဟု ပြု။ (ဘာသာဋီ။၂၅၀။)

ဝိနောဒန–ကား ဝိ, နုဒ–ဓာတ် + ယု။

သံသီဒန–ကား သံ, သီဒ + ယု။ လီန–ကား လီန + အ။

(၆)

(ခ) ထိနနတာ–ဖြင့် ထိနံ၌ ထိ–ဓာတ်–ငင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ ထိယနံ ထိနံ–ဟု ပြု–ငင်း(တစ်နည်း) ထိန–ဓာတ်+အ–ပစ္စည်း။ ထိနနံ + ထိနံ–ဟု ပြု–ငင်းသိစေ (ဘာသာဋီ)

မိဒ္ဓနတာ–ဖြင့် မိဒ္ဓံ၌ မိဟ (တစ်နည်း) မိဓ–ဓာတ်–ငင်း၊ တ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်...ငင်း၊ မိဒ္ဓနံ မိဒ္ဓံ–ဟု ပြု–ငင်း သိစေသည်။

(ဂ) အနုဿာဟသံဟနနတာ–ဖြင့် ထိနသဒ္ဒါသည် အားထုတ်ခြင်းကင်းသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် တွန့်သည်၏ အဖြစ်ဟူသောအနက်ကို ဟောသတည်းဟု သိစေ။ (တစ်နည်း) ဘာဝတ္ထအနေဖြင့် ဖော်နိုင်သည်။

(၇)

(င) ဥဘယမ္ပိ–၌ ပိ–ကား အယဝယသမုစ္စယတ္ထ။

(၁၀)

(ခ) ထိနနတာ–၌

✔ တာ–ပစ္စည်းအရ ထိနစေတသိက်သည်–

ထိနန–အရ သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟ–ပြု။(ဖြိုင်=သဟာကြီး ၄၊ အညႇ, သမ္ပ။ ၆။)

==========

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဉယျာဉ် (၂၉၉)

(က) နဝမံ ဆသု အာရမ္မဏေသု ဒေါမနဿိတဿ ပဋိဃံ ဥပ္ပါဒယတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

(ခ) တဿ သမယဝဝတ္ထာနဝါရေ တာဝ ဒုဋ္ဌု မနော, ဟီနဝေဒနတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ မနောတိ 'ဒုမ္မနော၊ ဒုမ္မနဿ ဘာဝေါ ဒေါမနဿံ၊ တေန သဟဂတန္တိ ဒေါမနဿသဟဂတံ။

(ဂ) အသမ္ပိယာယနဘာဝေန အာရမ္မဏသ္မိံ ပဋိဟညတီတိ ပဋိဃံ၊ တေန သမ္ပယုတ္တံ ပဋိဃသမ္ပယုတ္တံ။

ဋ္ဌ။ ၂၉၈။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၃၅။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၅၄။

(၁)

(ခ) တဿ–ထိုနဝမအကုသိုလ်စိတ်၏။ တာဝ–ဓမ္မုဒ္ဒေသဝါရမှ ရှေးဦးစွာ။ (နိဒ္ဒေ သမယဝဝတ္ထာနဝါရေ–၌။ (ပိန္ဒတ္ထယောဇနာ။ ဓဝံ။ ဓေဒိတဗ္ဗော။ (တစ်နည်း) ဝစနတ္ထော။ ဓဝံ။ ဓေဒိတဗ္ဗော။)

(၂)

(ခ)သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် နဝမအကုသိုလ်စိတ်သည် အာရုံ(၆)ပါးတို့၌ ဖြစ်သော ဒေါမနဿရှိသည် ဖြစ်၍ ဒေါသကို ဖြစ်စေသောသူအား ဖြစ်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ...သော် ထိုနဝမအကုသိုလ်စိတ်၏ သမယဝဝတ္ထာနဝါရ၌ ဒေါမနဿသဟဂတံ, ပဋိဃသမ္ပယုတ္တံပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထ, ပိန္ဒတ္ထကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(၃)

(ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဒုမ္မနော၌ ဒု–၏ ဒုဋ္ဌုအနက်မှတပါး ကုစ္ဆိတအနက်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* ဟာယတီတိ ဟီနာ။ (ဟာ–ပရိဟာနိယံ။ ဟာယတိ။)(နီတိဓာတု။ ၂၄၀။)

* ဟီနာ + ဝေဒနာ + ယဿာတိ ဟီနဝေဒနော။ (ဒုမ္မနော)

✔ –၎င်း၊ ယုတ်ညံ့သောဝေဒနာ၏ + စက်ဆုပ်အပ်သော စိတ်နှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေးစပ်..၎င်း ဗျူ–နီ။

✔ ယုတ်ညံ့သော ဝေဒနာရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည်

(ဝါ) အကုသိုလ်နဝမစိတ်၏ (ဒေါသမူစိတ်၏) ...ဓာတ်သည် ပ–နီ။

* ဟီနဝေဒနဿ + ဘာဝေါ ဟီနဝေဒနတ္တံ။ (တဿွာ)

(၆)

(ခ) ဒုဋ္ဌု မနော–ဖြင့် ဒုမ္မနော၌ ဒု–၏ ဒုဋ္ဌုအနက်ဟော–၎င်း၊ ဒုဋ္ဌု + မနော ဒုမ္မနော–ဟုပါဒိပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရယ်–ပြု–၎င်း၊ ဒုမနော–ဟူလိုလျက်မ–အာဂုမ်လာ၍ ဒုမ္မနော–ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း သိစေ။

ကုစ္ဆိတံ မနော–ဖြင့် ဒုမ္မနော၌ ဒု–ဥပသာရ၏ ကုစ္ဆိတအနက်ဟော...၎င်း၊ ကုစ္ဆိတ + မနော ဒုမ္မနော–ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒ–၎င်း၊ (ပ) သိစေ။ ဟီနဝေဒနတ္တာ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထဖော်။

ဒုမ္မနဿ ဘာဝေါ, တေန သဟဂတံ–ဖြင့် ဖော်ပြ။

(ဂ) ပဋိဟညတီ–ဖြင့် ပဋိဃံ၌ ပဋိ–ရှေး,ဟန–ဓာတ်...၎င်း၊ ရ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...၎င်း၊ ပဋိဟညတီတိ ပဋိဃံ–ဟု–ပြု–၎င်း သိစေ။

အသမ္ပိယာယနဘာဝေန အာရမ္မဏသ္မိံ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထပြ– သိစေသည်။

တေန သမ္ပယုတ္တံ–ဖြင့် သမာသလိင်္ဂပဒတ္ထသိစေ။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(ခ) တဿ, တေန (ဂ) တေန–တို့၌ တ–တို့ကား ပဋ္ဌန္တဝိသယ။ တာဝ–ကား ပဌမတ္ထ။

(၈+၉)

ဒေါမနဿသဟဂတံ–၌ ဒုမ္မန–အရ ဒေါသစိတ်ကိုယူ။

ဒေါမနဿံ–အရ ဒေါမနဿဝေဒနာကိုယူ။

ဒေါမနဿသဟဂတံ–အရ ဒေါသစိတ်ကိုယူ။

(၁၀)

(ခ) တေန + သဟဂတံ–၌

✔ တေန–အရ ဒေါမနဿဝေဒနာသည်–

သဟဂတ–အရ ဒေါသမူစိတ်အား သဟ–ပြု။ (ဖြိုင်=သဟကြီး ၄၊ အညု, သမ္ပ၊ ဋ္ဌကာ။ ၇။)

===============

ဝါကျဥယျာဉ်(၃၀၀)

(က) ဒုဿန္တိ တေန, သယံ ဝါ ဒုဿတိ, ဒုဿနမတ္တမေဝ ဝါ ဧတန္တိ ဒေါသော။

(ခ) သော စဏ္ဍိက္ကလက္ခဏော, ပဟဋ္ဌာသီဝိသော ဝိယ၊ ဝိသပ္ပနရသော, ဝိသနိပါတော ဝိယ၊ အတ္တနော နိဿယဒဟနရသော ဝါ, ဒါဝဂ္ဂိ ဝိယ၊ ဒုဿနပစ္စုပဋ္ဌာနော, လဒ္ဓေါကာသော ဝိယ သပတ္တော၊ အာဃာတဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနော၊ ဝိသသံသဋ္ဌပူတိယုတ္တံ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

(ဂ) ဗျာပဇ္ဇတိ တေန စိတ္တံ ပူတိဘာဝံ ဥပဂစ္ဆတိ, ဗျာပါဒယတိ ဝါ ဝိနယာစာရရူပသမ္ပတ္တိ ဟိတသုခါဒီနီတိ ဗျာပါဒေါ။

(ဃ) အတ္ထတော ပနေသ ဒေါသောယေဝ။

ဋ္ဌ။ ၂၉၉။ မူလဋီ။ ၁၂၁။ ယောဇနာ။ ၁၅၁။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၃၆။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၅၆။

(၂)

(က)ဖြင့် ဒေါသ၏ ဝစနတ္ထကို ပြသည်။ ယင်း (က)၌ အစိတ်အစိတ် ပက္ခ + ပက္ခန္တရ ခွဲမြ။

(ခ)ဖြင့် ဒေါသ၏ လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ပြသည်။

(ဂ)ဖြင့် ဗျာပါဒ၏ ဝစနတ္ထကို ပြသည်။

ယင်း (ဂ)၌ ဗျာပဇ္ဇတိ တေန–စသော ရှေ့ဝါကျဖြင့် ကရဏသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။

ဗျာပါဒယတိ ဝါ–စသည်ဖြင့် ဟေတုကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထ ပြသည်။ (ဝက်ဝ္ဂန္တရဗျည်းသာ)

(၃)

(ဂ) ဗျာပါဒယတိ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဗျာပါဒ၏ ကရဏသာဓနဝစနတ္ထမှတပါး ဟေတုကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

(၄)

* ဝိရူပံ + သပ္ပနံ ဝိသပ္ပနံ။ ဝိသပ္ပနံ + ရသော + အဿာတိ ဝိသပ္ပနရသော။ (ယောဇနာ)

✔ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ပျံ့နှံ့ခြင်းကိစ္စ၏ (ဝါ) ကိုယ်၏ တုန်လှုပ်ခြင်းဟူသော သမ္ပတ္တိရသ၏ + ဒေါသနှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေးစပ်– ဗျူ–နိ။

✔ ဒေါသတို့၏ ...ဓာတ်သည်–

(ဝါ) ဒေါသ၏ ဝိသပ္ပနရသရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် ဝ–နိ။

http://www.dhammadownload.com

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(၁) အာသုံ + ဝိသံ + အဿာတိ အာသီဝိသော။ (ဥဿ + ဤ)

* ပဟဋ္ဌော စ + သော + အာသီဝိသော စာတိ ပဟဋ္ဌာသီဝိသော။ (ယောဇနာ)

* နိပတနံ နိပါတော။ (နိ, ပတ+ဏ)

* ဝိသဿ + နိပါတော ဝိသနိပါတော။ (ယောဇနာ) (မြွားဆိပ်, မြွေဆိပ်၏ + ကျခြင်း။)

* နိဿယဿ (ဟဒယဝတ္ထုနော) + ဒဟနံ နိဿယဒဟနံ။

* တံ + ရသော + တေဿာတိ နိဿယဒဟနရသော။

(၅)

(၁) ဝိသနိပါတော–၌ ဝိသ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံ/နပုံ၊ ပုရိသာဒိ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ ဝိသံ–တွ–နိတ္တိ ဂရဠ္ဍ။ (ဓာန်။ ၆၅၅။)

♦ သောဏိတပထဂတံ ဝိသတိ ဒေဟမိတိ ဝိသံ။ ဝိသ, ပဝေသနေ၊ အ။(သူစိ)

ဒါဝဂ္ဂိ–ကား (ဒါဝ+ အဂ္ဂိ။ ဒု+အဂ္ဂိ။) သမာသ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

(၆)

(က) အာဘော်, သံဝဏ္ဏနာဖော်မြ။

(ဂ) ဗျာပဇ္ဇတိ တေန–ဖြင့် ဗျာပါဒေ၌ ဝိ,အာ,ပဒ–ဓာတ်၊ဏ–ပစ္စည်း။ ကရဏသာဓ်ပြု– သိစေ။

ပူတိဘာဝံ ဥပဂစ္ဆတိ–ဖြင့် ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သည်ဟူသည် ပုပ်သည်၏အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက် ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ဗျာပဇ္ဇတိ၌ ဝိ,အာ,ပဒ–ဓာတ်သည် ဥပဂမနအနက်ဟော–ဟု သိစေ။

စိတ္တံ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထပြသည်။ ဗျာပါဒယတိ–ဖြင့် ဟေတုကတ္တုသာဓ်ပြသည်။

ကြွင်းပါဌ်တို့ဖြင့် ဘာဝတ္ထပြသည်။(အကျယ်ဖော်မြ)

(ဃ)ဖြင့် ဗျာပါဒအရ ဒေါသကို ယူ...သိစေသည်။

(၇)

(ဃ) ဒေါသောယေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဒေါသသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဒေါသမှတပါး လောဘ, မောဟစသည်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဒေါသသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(၈)

(၁) သော + ဒုဋ္ဌဗ္ဗော (ဂ) တေန–တို့အရ ဒေါသကို ယူ၍ထုတ်။

(၉)

(၁) ဝိသသံသဋ္ဌပူတိမုတ္တံ ဝိယ ဒုဋ္ဌဗ္ဗော–၌ အဓိပ္ပါယ်

✔ ကျင်ငယ်ရည်သည် သူချည်းသက်သက်ဖြစ်လျှင် ဆေးဘက်ဝင်သေးသော်လည်း အဆိပ်နှင့် ရောနေသောအခါ ဥပယောဂ (တစ်စုံတစ်ရာဝတ္ထု၌ ထည့်စပ်သုံးစွဲ၍) မဖြစ်တော့။

✔ အကျိုးပေးလျှင်လည်း ထိုအဆိပ်ရောသော ကျင်ငယ်သည် မကောင်းကျိုးကိုသာ ပေးစရာ ရှိ၏။ ထို့အတူ ဒေါသသည်လည်း ဥပယောဂ, ဖလနှစ်မျိုး၌ပင် အနိဋ္ဌဖြစ်သောကြောင့် ဝိသသံသဋ္ဌပူတိမုတ္တနှင့် တူသည်။ (ဘာသာဋီ။၂၅၇။)

♦ ဒေါသော ဥပယောဂဖလေသု အနိဋ္ဌတ္တာ ဝိသသံသဋ္ဌပူတိမုတ္တံ ဝိယ ဒုဋ္ဌဗ္ဗော။ (မူလဋီ။၁၂၂။)

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(က) ဒုဿန္တိ + တေန–၌

✔ တေန–အရ ဒေါသသည်–

ဒုဿန္တိ–အရ သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ–ပြု။

ဖြင့်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညႇ, သမ္ပ၊ ဟေတု။ (၇)

(ဂ) ဗျာပါဒယတိ + ဝိနယာစာရရုပသမ္ပတ္တိဟိတသုခါဒီနိ–၌

✔ ဝိနယာစာရရုပသမ္ပတ္တိဟိတသုခါဒီနိ–အရ ဝိနည်းအကျင့်အဆင်း၏ ပြည့်စုံခြင်းစီးပွား ချမ်းသာစသော အာရုံပစ္စည်းတရားသည်–

ဗျာပါဒယတိ–အရ ဒေါသအား အာရမ္မဏ–ပြု။ ဖြင့်။ ။ အာ, ပုရေ, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

==============

ဝါကျဥယျာဉ်(၃၀၁)

(က) ဝိရုဇ္ဈတီတိ ဝိရောဓော။ ပုနပ္ပုနံ ဝိရုဇ္ဈတီတိ ပဋိဝိရောဓော။

(ခ) ဝိရုဒ္ဓါကာရပဋိဝိရုဒ္ဓါကာရဝသေန ဝါ ဉာဒံ ဝုတ္တံ။

(ဂ) စဏ္ဍိက္ကော ဝုစ္စတိ စဏ္ဍော ထဒ္ဓပုဂ္ဂလော၊ တဿ ဘာဝေါ စဏ္ဍိက္ကံ။

(ဃ) န ဧတေန သုရောပိတံ ဝစနံ ဟောတိ၊ ဒုရုတ္တံ အပရိပုဏ္ဏမေဝ ဟောတီတိ အသုရောပေါ။

(င) ကုဒ္ဓကာလေ ဟိ ပရိပုဏ္ဏဝစနံ နာမ နတ္ထိ၊ သစေပိ ကဿစိ ဟောတိ၊ တံ အပ္ပမာဏံ။

ဋ္ဌ။ ၂၉၉။ မူလဋီ။ ၁၂၂။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၄၂။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၆၁။

(၁)

(ခ) ဝါ–တစ်နည်း။ ဉာဒံ–ဤဝိရောဓော, ပဋိဝိရောဓောဟူသော (၂)ပုဒ်အပေါင်းကို။ ဝိရုဒ္ဓါကာရပဋိဝိရုဒ္ဓါကာရဝသေန–ဆန့်ကျင်သောပုဂ္ဂိုလ်(စိတ်)၏ အခြင်းအရာ, အဖန်ဖန်ဆန့်ကျင်သော ပုဂ္ဂိုလ် (စိတ်)၏အခြင်းအရာ၏အစွမ်းဖြင့်။ ဝုတ္တံ–ပြီ။ (ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၆၁။)

(၂)

(ခ) ပါပနာဒီပဋ္ဋက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဝိရောဓော, ပဋိဝိရောဓောပုဒ်တို့ကို ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ –သော် ဝိရောဓော, ပဋိဝိရောဓောပုဒ်တို့ကို ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထသာ ပြုအပ်, ပြုနိုင်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ (ပ) မည်သို့ ဝစနတ္ထပြုနိုင်ပါသေးသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ အဓိပ္ပါယ်ကား ။ ။ ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထလည်း ပြုအပ်, ပြုနိုင်ပါသေး၏–ဟု ...ဟူလိုသော်။

♦ ဝိရုဒ္ဓါကာရောတိ ဝိရုဒ္ဓဿ ပုဂ္ဂလဿ, စိတ္တဿ ဝါ အာကာရော ဝိရုဒ္ဓဘာဝေါ။ တေန ဝိရုဇ္ဈနံ ဝိရောဓောတိ ဒဿေတိ။ (မူလဋီ။ ၁၂၂။)

(င) ဥပနာဘောဂါဒီပဋ္ဋက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် ဒေါသကြောင့် ကောင်းစွာဖြစ်စေအပ်သော စကားမဖြစ်၊ မကောင်းသဖြင့် ဆိုအပ်သောစကား, မပြည့်စုံသောစကားသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဒေါသသည် အသုရောပမည်၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့...သော်လည်း တစ်ချို့ပုဂ္ဂိုလ်မှာ စကားအပြောကျွမ်းကျင်သောကြောင့် ဒေါသထွက်စေကာမူ စကားကို ပြည့်စုံအောင် ပြောနိုင်သည်မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ဆရာ့စကားကို ခိုင်မြဲစေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...ကား အဘာယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။ (ဟိ–ကား ဒဠှီကရဏဇောတက) (ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၃၆၂။)

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဝိရောဓော, ပဋိဝိရောဓောပုဒ်တို့၏ ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထမှတပါး ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလို၍ (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* ရောပိယတေတိ ရောပံ။ (ဝစနံ)ရုဟ(စနေ)+ဏာပေ။ ဝုဒ္ဓိပြု၊ဟ–နှင့်အာ–ကို ချေ။ ရောပ–ဟု ဖြစ်သည်။
* သမ္မာ + ရောပံ သုရောပံ။
* နတ္ထိ + သုရောပံ + ဧယနာတိ အသုရောပေါ။ (ဘာသာဋီ။ ၂၆၁။)

✔ ...ပုဒ်သည်၎င်း၊ ကောင်းစွာ (ပြည့်စုံစွာ) ဖြစ်စေအပ်သော စကားမရှိသည်၏ အဖြစ်တည်း ဟူသော အဘာဝဘောဂုဏ်၏ + ဒေါသနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်–၎င်း ဗျူ–နီ။

✔ ကောင်းစွာ(ပြည့်စုံစွာ) ဖြစ်စေအပ်သော စကားမရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အဘာဝ ဘောဂုဏ်သည် (ဝါ) ဒေါသတို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နီ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) စဏ္ဍာတိ ကုပ္ပတီတိ စဏ္ဍော။ (စဒိ+က။အမျက်ထွက်တတ်သူ။)

* စဏ္ဍောယေဝ စဏ္ဍိက္ကော။ (စဏ္ဍ+က္က–ပစ္စည်း– သွတ္ထ။)
* ထမ္ဘတီတိ ထဒ္ဓေါ။ (ထဘိ+တ) ထဒ္ဓေါ + ပုဂ္ဂလော ထဒ္ဓပုဂ္ဂလော။

(၅)

(က) ပုနပ္ပုနံ–ကား နိပါတ်၊ အလိုင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။

ဝိရုဇ္ဈတိ–ကား (ဝိ,ရုဓိ (ဝါ) ရုဓ+ယ+တိ။) ဒိဝါဒိ၊ က္က–ကာရန္တ။ (ဝါ) အ–ကာရန္တ။

(ဃ) သုရောပိတံ–ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ ရောပိယတေတိ ရောပိတံ။ သမ္မာ + ရောပိတံ သုရောပိတံ–ဟု ပြု။

(၆)

(က) ဝိရုဇ္ဈတိ–ဖြင့် ဝိရောဓော၌ ဝိ, ရုဓ–ဓာတ်+ဏ–ပစ္စည်း၊ ဝိရုဇ္ဈတီတိ ဝိရောဓော–ဟု ပြု–သိစေ။ ပုနပ္ပုနံ ဝိရုဇ္ဈတိ–ဖြင့် ပဋိဝိရောဓော၌ ပဋိ၏ ပုနပ္ပုနံအနက်ဟော...၎င်း၊(ကြွင်းတူ၏)။

(ခ) ဝိရုဒ္ဓါကာရ–ဖြင့် ဝိရောဓော၌ ဝိ, ရုဓ–ဓာတ်–၎င်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်–၎င်း၊ ဝိရုဇ္ဈနံ ဝိရောဓော–ဟု ပြု–၎င်း သိစေ။ ပဋိဝိရုဒ္ဓါကာရ–ဖြင့် ...နည်းတူဖော်။

(ဂ) ဝုစ္စတိ စဏ္ဍော တဒ္ဓပုဂ္ဂလော–ဖြင့် စဏ္ဍိက္ကောပုဒ်ကို စဏ္ဍာတိ ကုပ္ပတီတိ စဏ္ဍော၊ စဏ္ဍောယေဝ စဏ္ဍိက္ကော–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ က္က–ပစ္စည်း၏ သွတ္ထတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်...၎င်း၊ စဏ္ဍိက္ကောအရ (ဧကဒေသသျှုပစာအားဖြင့်) ကြမ်းတမ်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူ...၎င်း သိစေသည်။

တဿ ဘာဝေါ–ဖြင့် စဏ္ဍိက + ဏျ။ ဖော်ပြ။

(ဃ) န ဧတေန သုရောပိတံ ဝစနံ ဟောတိ–ဖြင့် အသုရောပေါ၌ (န + သုရောပ) သုရောပဝယ် သု–ရှေး, ရုဟ–ဓာတ် ...၎င်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်...၎င်း၊ ရောပိယတေတိ ရောပံ–ဟု–ပြု–၎င်း၊ သုနှင့် ရောပ–ကို သမ္မာ+ရောပံ သုရောပံ–ဟု ပြု–၎င်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို နတ္ထိ + သုရောပ + ဧယနာတိ အသုရောပေါ–ဟု ပြု...၎င်း သိစေသည်။

ဒုရုတ္တံ အပရိပုဏ္ဏမေဝ ဟောတိ–ဖြင့် ကောင်းစွာဖြစ်စေအပ်သော စကားမဖြစ်ဟူသည် မကောင်းသဖြင့်ဆိုအပ်သော မပြည့်စုံသော စကားဖြစ်လာခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

ဒုရုတ္တံ အပရိပုဏ္ဏမေဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ–

✔ ဒုရုတ္တ အပရိပုဏ္ဏဝစနသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သုဝုတ္တ ပရိပုဏ္ဏဝစနသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(၈) သစေပိ–၌ သစေ–ကား ပရိကပ္ပတ္ထ။ အပိ–ကား အရုစျတ္ထ, ဂရဟတ္ထ။

(၈+၉)

(က) ဝိရောစေ (ဂ) စဏ္ဍိတ္တံ (ဃ) အသုရောပေါ–တို့အရ ဒေါသကိုယူ။ (ထုတ်ပြ)

(ဃ) န ဓောန (ပ) ဝစနံ ဟောတိ–၌ ဝစနံသဒ္ဒါကို နိဒဿနမျှသာဟု မှတ်ရမည်။ အကြောင်းကား–ဒေါသဖြစ်သောအခါ စကားသာမက မည်သည့်အမှုကိစ္စကိုမျှ ပြည့်စုံစွာမဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့်တည်း။

♦ ဝစနန္တိ တော် နိဒဿနမတ္တံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သဗ္ဗမေဝ ဟိ ကိစ္စံ ဓောန ကရိယမာနံ သုရောပိတံ သုဖနိတံ န ဟောတီတိ။ (မူလဋီ)

(င) တံ အပ္ပမာဏံ–ဟု ဆိုရခြင်း၏ သန္ဓာယ ဘာသိတ–ကား

ဒေါသ၏ ထိုပြည့်စုံသောစကားကို ဖြစ်စေခြင်းသဘော၏ မရှိခြင်းမှတပါးသော တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းကြောင့် (ဒေါသကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ခြင်း, စကားပြောကောင်းဖို့ရန် အလေ့အလာရှိခြင်းစသော အကြောင်းကြောင့်) စကားပြည့်စုံခြင်းဖြစ်ရာ၏ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ရည်ရွယ်၍ "တံ အပ္ပမာဏံ"ဟူသော စကားကို (အဋ္ဌကထာဆရာ) ဆိုအပ်၏။

♦ တံ အပ္ပမာဏန္တိ ကောသေယ တထာပဝတ္တနသဘာဝါဘာဝါ အညေန ကေနစိ ကာရဏေန ပရိပုဏ္ဏတာ သိယာတိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ (မူလဋီ။ ၁၂၂။)

(၁၀)

(ခ) ဠဒ္ဒံ + ဝုတ္တံ–၌

✔ ဠဒ္ဒံ–အရ ဝိရောစေ, ပဋိဝိရောစေဟူသော ဒေသေတဗ္ဗမွှာရုံပစ္စည်းတရားသည်–ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။(ပြိုင်=အာ, ဓိ, ဥ။ ၃။)

(တစ်နည်း) ဝစ–ဓာတ်အရ ဒေသနာဉာဏ်သည်–

ဠဒ္ဒံ–အရ, တ–ပစ္စည်းအရ ဝိရောစေ, ပဋိဝိရောစေဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟေ, ခိ, ဏ္ဍံ, မဂ်။ (၉)

(ဂ) ဓောန + န သုရောပိတံ ဝစနံ ဟောတိ–၌

✔ ဓောန–အရ ဒေါသသည်–

န သုရောပိကံ ဝစနံ ဟောတိ–အရ မပြည့်စုံသောစကားဟုဆိုအပ်သော ဝစီဘေဒသဒ္ဒအား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟေတု။ (၆)

===============

ဝါကျဥယျာဉ်(၃၀၂)

(က) ကောဒသမံ ဆသု အာရမ္မဏေသု ဓေဒနာဝသေန မဇ္ဈတ္တာသ ကာဠပဝတ္တိကာလေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

(ခ) တဿ သမယဝဝတ္ထာနေ ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ္တန္တိ ပဒံ အပုဗ္ဗံ။

(ဂ) တဿတ္ထော ဝိစိကိစ္ဆာယ သမ္ပယုတ္တန္တိ ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ္တံ။

(ဃ) ဓမ္မုဒ္ဒေသေ ဝိစိကိစ္ဆာ ဟောတီတိ ပဒမေဝ ဝိသေသော။

(င) တတ္ထ ဝိဂတာ စိကိစ္ဆာတိ ဝိစိကိစ္ဆာ။

(စ) သဘာဝံ ဝါ ဝိစိနန္တော တောယ ကိစ္ဆတိ ကိလမတီတိ ဝိစိကိစ္ဆာ။

ဋ္ဌ။ ၃၀၀။ မူလဋီ။ ၁၂၂။ ပြည်သျှ။ ၃။ ၄၅။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၆၄။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၆ဝ၆။

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ) ဥပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ကောဓသမအကုသိုလ်စိတ်သည် အာရုံ (၆)ပါးတို့၌ ဝေဒနာ၏ အစွမ်းဖြင့် လျစ်လျူသဘောရှိသောသူအား ယုံမှားခြင်းဖြစ်ရာအခါ၌ ဖြစ်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့...သော် ထိုကောဓသမ အကုသိုလ်စိတ်၏ (ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၏) သမယဝဝတ္ထာနဝါရ၌ ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ္တံဟူသောပုဒ်သည် ရှေး၌ ဟောအပ်ပြီးသောပုဒ်ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။ (အပုဗ္ဗ၌ န–ကို ရှောင်၍ အာဘော်ထား)

(တစ်နည်း:) ထိုသို့–သော် ထိုကောဓသမအကုသိုလ်စိတ်၏ သမယဝဝတ္ထာနဝါရ၌ ဟောတော်မူ အပ်သောပုဒ်အားလုံးပင် အပုဗ္ဗ=အသစ်ဖြစ်၏ဟူသော အနက်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။ (အစိတ်နှင့် ဖြေ၊ အပေါင်းဝေ၊ တင်လေ အာဘောဂ။)

(ဂ) အနုသန္ဓေ

ဤသို့(ခ)ဖြင့် ကောဓသမအကုသိုလ်စိတ်၏ (ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၏) သမယဝဝတ္ထာနဝါရ၌ ဝိစိကိစ္ဆာ သမ္ပယုတ္တံဟူသော ပုဒ်သည် အသစ်ဖြစ်၏ဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ္တံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြလိုသော ဆရာသည် (ဂ)မိန့်။

(ဃ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် ကောဓသမအကုသိုလ်စိတ်၏ သမယဝဝတ္ထာနဝါရ၌ အသစ်ဖြစ်သော ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ္တံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့သာ–သော် ဓမ္မုဒ္ဒေသဝါရ၌ ဟောတော်မူ အပ်သော ပုဒ်အားလုံးပင် ဝိသေသပုဒ်ထူးဖြစ်၏ဟူသောအနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်–ကား မရောက် သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် ဓမ္မုဒ္ဒေသဝါရ၌ ဝိသေသဖြစ်သောပုဒ်ကိုလည်း တိကျစွာ ပြဆိုသင့်သေး၏။ (ပ) အတိဗျာပိတ...တင်။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။ (ပဒမေဝ ဝိသေသော–၌ ဝေ–ကို ရှုတက်)

(တစ်နည်း:) (ခ)(ဂ)ဖြင့် သမယဝဝတ္ထာနဝါရ၌ အသစ်ဖြစ်သောပုဒ်နှင့် ယင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပြသည်။

(ဃ)(င)(စ)တို့ဖြင့် ဓမ္မုဒ္ဒေသဝါရ၌ ပုဒ်ထူးနှင့် ယင်းပုဒ်၏ဝစနတ္ထကို ပြသည်။

(ဤသို့ အစိပ္ပါယ်ယူ၍လည်း ပက္ခန္တရထုံးစံအတိုင်း အဗျာပိတတင်၍ ကျမ်းတက်နိုင်သည်)

(င)(စ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဃ)ဖြင့် ဓမ္မုဒ္ဒေသဝါရ၌ ဝိစိကိစ္ဆာ ဟောတိ–ဟူသောပုဒ်သည်သာလျှင် ထူး၏ဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းဝိစိကိစ္ဆာဟူသော ပုဒ်ထူး၏ ဝစနတ္ထကို ပြလိုသော ဆရာသည် (င)(စ)မိန့်။

(စ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (င)ဖြင့် ဝိစိကိစ္ဆာပုဒ်ကို ပဋ္ဌမိအဗျယီဘာေသမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် (ဝါ)ပထမာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြလိုရကား(စ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

(၃)

(စ) ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဝိစိကိစ္ဆာပုဒ်၏ ပဋ္ဌမိအဗျယီဘာေသမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် (ဝါ) ပထမာ တပ္ပုရိသ် သမာသ်ဝစနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (စ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄+၅)

(င) စိကိစ္ဆနံ စိကိစ္ဆာ။ စိကိစ္ဆတိ တေနာတိ ဝါ စိကိစ္ဆာ။

* စိကိစ္ဆတီတိ ဝါ စိကိစ္ဆာ။ (ကိတ + ဆ။ ထိ–အာ။ ကုစားခြင်း။ ဉာဏ်ပညာ။)

http://www.dhammadownload.com

* ဝိဂစ္ဆတီတိ ဝိဂတာ။ (ဝိ, ဂမု +တ။ ထိ–အာ။ ကင်းခြင်း။ ဝိစိကိစ္ဆာ။)

* ဝိဂတာ + စိကိစ္ဆာ ဝိစိကိစ္ဆာ။

✔–သည်ငှင်း၊ ဉာဏ်တည်းဟူသော ကုစားခြင်း၏ (ဝါ) ကုစားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဉာဏ်၏ (ဝါ) ကုစားတတ်သောဉာဏ်၏+ ကင်းသော ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် အပါဒါန်+အပါဒီစပ်–ငှင်း ဗျု–နိ။

✔ ဉာဏ်ဟည်းဟူသော ကုစားခြင်းမှ ကင်းသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် ပ–နိ။

အနက်။ ။ စိကိစ္ဆာ–ဉာဏ်တည်းဟူသော ကုစားခြင်းမှ။ (ဝါ) ကုစားကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်မှ။ (ဝါ) ကုစားတတ်သော ဉာဏ်မှ။ ဝိဂတာ–ကင်းသည်တည်း။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၆၀၆။)

(ခ) ကိစ္ဆတိ ကိလမတိ ဧတာယာတိ ကိစ္ဆာ။ ဝိစိနာတီတိ ဝိစိနန္တော။ (ဝိ, စိ+နာ+အန္တ။)

* ဝိစိနန္တဿ + ကိစ္ဆာ ဝိစိကိစ္ဆာ။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၆၀၆။)

✔ ဝိစိနန္တ–ပုဒ်+ ကိစ္ဆာ–ပုဒ်သည်ငှင်း၊ သဘောကို စူးစမ်းဆင်ခြင်သူ၏ + ပင်ပန်းကြောင်းဖြစ်သော ပိစိကစ္ဆာနှင့် ဝိသေသန + ဝိသေသျစပ်–ငှင်း ဗျု–နိ။

✔ သဘောကို စူးစမ်းဆင်ခြင်သူ၏ ပင်ပန်းကြောင်းဖြစ်သော ဝိစိကိစ္ဆာသည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) မဇ္ဈေ + ဋ္ဌိတော + အတ္တာ သဘာဝေါ + ဧတဿာတိ မဇ္ဈတ္တော။ (တဿ)

♦ ကခ်နံ ကခ်ါ။ (ကခိ + အ။ ထိ–အာ။ ယုံမှားခြင်း။)

ပဝတ္တံတိ ဧတ္တာတိ ပဝတ္တိ။ ကခ်ါယ + ပဝတ္တိ ကခ်ါပဝတ္တိ။

ကခ်ါပဝတ္တိ စ + သာ + ကာလော စာတိ ကခ်ါပဝတ္တိကာလော။ (တသ္မိ)

အနက်။ ။ ကခ်ါပဝတ္တိကာလေ–ယုံမှားခြင်း၏ ဖြစ်ရာအခါ၌။ (ဘာသာဋီ)

(၆)

(င) ဝိဂတာ စိကိစ္ဆာ–ဖြင့် ဝိစိကိစ္ဆာ၌ ဝိ–၏ ဝိဂတအနက်ဟော...ငှင်း၊ ဝိဂတာ + စိကိစ္ဆာတိ ဝိစိကိစ္ဆာ–ဟု ပဉ္စမီအဗျယီဘော...ပြု–ငှင်း သိစေသည်။

(ခ) ဝိစိနန္တော ဧတာယ ကိစ္ဆတိ–ဖြင့် ဝိစိကိစ္ဆာ၌ (ဝိစိနန္တ+ကိစ္ဆာ)ကိစ္ဆာ–ဝယ် ကိတ–ဓာတ်–ငှင်း၊ ဆ–ပစ္စည်း၏ ကရဏသာဓနအနက်၌ သက်–ငှင်း၊ ကိစ္ဆတိ ဧတာယာတိ ကိစ္ဆာ–ဟု ပြု–ငှင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို ဝိစိနန္တဿ + ကိစ္ဆာ ဝိစိကိစ္ဆာ–ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်...ပြု–ငှင်း၊ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၆၀၆။)(တစ်နည်း) ဝိစိနန္တော + ကိစ္ဆာ ဝိစိကိစ္ဆာ–ဟု ပထမာတပ္ပုရိသ်–ပြု–ငှင်း (ယောဇနာ။ ၁၅၂။) ဝိစိနန္တကိစ္ဆာ–ဟုဆိုလိုလျက် ဝဏ္ဏလောပနိရုတ္တိနည်းဖြင့် နန္တသဒ္ဒါကို ချေ၍ ဝိစိကိစ္ဆာဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငှင်း သိစေသည်။

♦ သဘာဝံ ဝါ (ပ) ကိစ္ဆာတိ ကရဏသာဓနပဌမာတပ္ပုရိသော။ (ယောဇနာ။ ၁၅၂။)

ကိလမတိ–ဖြင့် ကိစ္ဆတိ၌ ကိတ–ဓာတ်သည် ကိလမနအနက်ဟော–သိစေ။

သဘာဝံ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထပြ– သိစေ။

(၇)

(ဃ) ပဒမေ၀–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဝိစိကိစ္ဆာ ဟောတိ–ဟူသော ပုဒ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဖဿော ဟောတိ, ဝေဒနာ ဟောတိ–စသည်တို့ကား နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(၈)

(င)၌ စိကိစ္ဆာ–အရ ဉာဏ်ကိုယူ။ ဝိဂတာ–အရ ဝိစိကိစ္ဆာကိုယူ။

(ခ)၌ ဧတာယ–အရ ဝိစိကိစ္ဆာကိုယူ။ ကိစ္ဆတိ–အရ ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ္တဓမ္မကိုယူ။ (ထုတ်မြဲ)

http://www.dhammadownload.com

(၉)

ဝိဂတာ စိကိစ္ဆာပဟူသော စကားကို (ဝိစိကိစ္ဆာ၏) ကုစားခြင်းငှာခဲယဉ်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဆိုအပ်၏။ ဝိစိကိစ္ဆာ၏ ခပ်သိမ်းသောအခြင်းအရာအားဖြင့် ကုစားကောင်းသည် မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဆိုအပ်သည် မဟုတ်–ဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို (ဝိဂတာ စိကိစ္ဆာပါဠိဖြင့်) ပြသည်။

♦ ဝိဂတာ စိကိစ္ဆာတိ စိကိစ္ဆိတုံ ဒုက္ကရတာယ ဝုတ္တံ။ န သဗ္ဗထာ စိကိစ္ဆာဘာဝါ ဝိစိကိစ္ဆာယာတိ တဒတ္ထံ ဒဿေတိ။ (မူလဋီ။ ၁၂၂။)

(၁၀)

(စ) တောယ + ကိစ္ဆတိ–၌

✔ တောယ–အရ ဝိစိကိစ္ဆာသည်–

ကိစ္ဆတိ–အရ တံသမ္ပယုတ္တခန္ဓာအား သဟ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အည, သမ္ပ။ (၆)

==============

ဝါကျဉယျာဉ် (၃၀၃)

(က) ကင်္ခါယ အာယနာတိ ကင်္ခါယနာ။

(ခ) ပုရိမကင်္ခါ ဟိ ဥတ္တရကင်္ခံ အာနေတိ နာမ။

(ဂ) အာကာရဝသေန ဝါ ဧတံ ဝုတ္တံ။

(ဃ) ကင်္ခါသမင်္ဂီစိတ္တံ ကင်္ခါယ အာယိတတ္တာ ကင်္ခါယိတံ နာမ။

(င) တဿ ဘာဝေါ ကင်္ခါယိတ္တံ။ (စ) ဝိမတီတိ န မတိ။

ဋ္ဌ။ ၃၀၁။ ပြည်သျှ၊ ၃၊ ၄၇။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၆၅။

(၁)

သံဝဏ္ဏနာနှင့် အညီအနက်

ကင်္ခါယနာ–နောက်ဖြစ်သော ယုံမှားခြင်းကို ဆောင်တတ်, ဖြစ်စေတတ်သော ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်။

ကင်္ခါယိတတ္တံ–ယုံမှားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်တတ်သောစိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်။ (သဒ္ဒတ္ထ) (ဝါ) ယုံမှားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ)

(၂)

(ခ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် နောက်နောက်ဖြစ်သော ယုံမှားမှုကို ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ဝိစိကိစ္ဆာသည် ကင်္ခါယနာမည်သောဟု ဆို၏။ ထိုသို့–သော် ဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒဋ္ဌီယမျှသာဖြစ်၍ မယုံကြည်အပ်, မယုံကြည်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။ (ဟိ–ကား ဒဠှီဓောတက)

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က) (ခ)တို့ဖြင့် ကင်္ခါယနာပုဒ်ကို ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ ကင်္ခီယတေ ကင်္ခါယနာ–ဟု ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည့်ဟု ပြလိုရကား(ဂ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ) မှတ်ချက်။ ။ အာကာရဝသေနဖြင့် ဘာဝသာဓနကို ပြသည်။

(၃)

(ဂ) ဝါ–သဒ္ဒါ ထားရခြင်း

ကင်္ခါယနာပုဒ်၏ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ဘာဝသာဓနဝစနတ္ထကို လဲလှယ်ပြလို၍ (တစ်နည်း) ကင်္ခါယနာပုဒ်၏ သမာသ်နာမ်ပုဒ်သဒ္ဒါမှတစ်ပါး ကိတ်နာမ်ပုဒ်သဒ္ဒါအဖြစ်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄+၅)

(က)နှင့်အညီ။ ။ ကမ်နံ ကမ္မါ။ (ဥတ္တရကမ္မါရ၏)

* အာယတီတိ အာယနာ။ (ဣ, ဓ, အယ+ယု။ ကာရိတ်ကျေ။)

* ကမ္မါယ + အယနာ ကမ္မါယနာ။

✔ –ပုဒ်ရင်း၊ နောက်နောက်ယုံမှားခြင်း၏ + ရှေ့ရှေ့ယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်နှင့် အကျိုး + အကြောင်း၊ ဧည+ဓနကစပ်–ရင်း ဈူ–နိ။

✔ နောက်နောက်ယုံမှားခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော ရှေးရှေးယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်ဒြဗ်သည် ပ–နိ။

(ခ)နှင့်အညီ။ ။ ကင်္ခီယတေ ကမ္မါယနာ–ဟု ပြု။ (ဘာဝသာဓန) (ကခိ+ယု။ ယ–အာဂုမ်)

✔ ကခိ–ဓာတ်+ယု–သည်ရင်း၊ ယုံမှားခြင်းကြိယာသည်ရင်း ဈူ–နိ။

✔ ယုံမှားမှုဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်ဒြဗ်သည် ပ–နိ။

ဘာသာဋီအလို။ ။ ကမ္မါယနာ–ပုဒ်၌ ပထမနည်းအလို "ကမ္မါ+အာယနာ"ဟုခွဲ။ အာယနာ၌ အယ–ဓာတ် +ကာရိတ် ကျေ၊ ယု–ပစ္စည်း။ အာယတီတိ အာယနာ။ ကမ္မါယ–နောက်နောက် ယုံမှားခြင်းကို၊ အာယနာ–ဖြစ်စေတတ်သော ရှေးရှေးယုံမှားခြင်းတည်း။ ကမ္မါယနာ–ခြင်း။ဟုပြု။ နောက်နည်းအလို "ကမ္မါ+အယနာ"ဟုခွဲ။ အယနာ–၌ ကာရိတ်မပါ။"ကမ္မါယ–၏။ အယနာ–ဖြစ်ခြင်းတည်း။ ကမ္မါယနာ–ခြင်း" ဟု ပြု။ (ဘာသာဋီ၊၃၊၂၆၅။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ပုရေ + ဘဝါ ပုရိမာ။ ပုရိမာ စ + သာ + ကမ္မါစာတိ ပုရိမကမ္မါ။

* ဥတ္တရာ စ + သာ + ကမ္မါစာတိ ဥတ္တရာကမ္မါ။ (တံ)

(ဃ) ကမ္မါယ + သမင်္ဂီ ကမ္မါသမင်္ဂီ။ ကမ္မါသမင်္ဂီ စ + သာ + စိတ္တုပ္ပါဒေါတိ ကမ္မါသမင်္ဂီစိတ္တံ။

(၆)

(က)ဖြင့် ကမ္မါယနာကို ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်–ပြု–သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် ပုရိမကမ္မါဖြင့် ကမ္မါယနာ၌ အာယနအရ ပုရိမကမ္မါကိုယူ–သိစေသည်။

ဥတ္တရကမ်–ဖြင့် (က)ကမ္မါယ၌ ဆဋ္ဌီဝိဘတ်၏ ကမ္မတ္ထ၌ သက်–ရင်း၊ ကမ္မါအရ ဥတ္တရကမ္မါကို ယူ–ရင်း သိစေ။

အာယတိ–ဖြင့် (က)အာယနာ၌ အယ–ဓာတ်–ရင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓန အနက်၌ သက်–ရင်း၊ အာယတီတိ အာယနာ–ဟု ပြု–ရင်း သိစေသည်။

အာယတိ နာမ–၌ နာမ–ဖြင့် အပေါင်းဖြစ်သော စိတ်, စေတသိက်တို့၏ ကမ္မါယနာဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော (ဝိစိကိစ္ဆာ)စေတသိက်၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စေတသိက် ကိုသာ ကေဒေသျူပစာအားဖြင့် ကမ္မါယနာ၏အရ ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(ဂ) အာကာရဝသေန–ဖြင့် ကမ္မါယနာ၌ ယုပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်–ရင်း၊ ကင်္ခီယတေ ကမ္မါယနာ–ဟု ပြု–ရင်း သိစေသည်။

(ဃ) ကမ္မါသမင်္ဂီစိတ္တံ–ဖြင့် ကမ္မါယိတအရ ယုံမှားမှုနှင့်ပြည့်စုံသောစိတ်ကိုယူ–သိစေသည်။

ကမ္မါယ အာယိတတ္တာ–ဖြင့် ကမ္မါယိတံ၌ အာယိတဝယ် အယ–ဓာတ်...ရင်း၊ တ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်–ရင်း၊ အယတိ ပဝတ္တတီတိ အာယိတံ–ဟု ပြု–ရင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို ကမ္မါယ + အာယိတံ ကမ္မါယိတံ–ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်ပြု–ရင်း သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ကမ္မါယ အာယိတတ္တာ–ဖြင့် ကမ္မါယိတံ၌ အာယိတဝယ် အယ–ဓာတ်–ရင်း၊ တ–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌သက်–ရင်း၊ အယိတဗ္ဗံ ပဝတ္တေတဗ္ဗန္တိ အာယိတံ–ဟု ပြု...ရင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို ကမ္မါယ + အာယိတံ ကမ္မါယိတံ–ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်–ပြု–ရင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ)အနက်။ ။ ကင်္ခါယ–ခြင်းနှင့်။ သမင်္ဂီစိတ္တံ–သည်။ ကင်္ခါယိတတ္တာ–ယုံမှားသောအခြင်းအရာဖြင့် ဖြစ်တတ်သည်အဖြစ်ကြောင့်။ ကင်္ခါယိတံ နာမ–မည်၏။ (ပြည်သျှ) (တစ်နည်း) ကင်္ခါသမင်္ဂီ စိတ္တံ–သည်။ ကင်္ခါယ–ခြင်းသည်။ အာယိတတ္တာ–ဖြစ်စေအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ကင်္ခါယိတံ နာမ–မည်၏။ (ဘာသာဋီ၊၃။၂၆၆။)

ကင်္ခါယိတံ နာမ–၌ နာမဖြင့် အပေါင်းဖြစ်သော စိတ်, စေတသိက်တို့၏ ကင်္ခါယိတဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ကင်္ခါသမင်္ဂီစိတ်၌တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော ကင်္ခါသမင်္ဂီစိတ်ကို ကေဒေ သျှူပစာအားဖြင့် ကင်္ခါယိတဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ထားသည်၏အဖြစ်ကို သိစေ။(င) တဿ ဘာဝေါ–ဖြင့် ဖေါ်ပြ။

(စ) န မတိ–ဖြင့် ဝိမတိ၌ ဝိ–၏ ပဋိသေဓအနက်ဟော–ရင်း၊ န+မတိ ဝိမတိ–ဟု ပြု–ရင်း သိစေ။

(၇)

(ဂ) တေ–ဤကင်္ခါယနာဟူသောပုဒ်ကို။ (ပဏ္ဏဝိဿယ)

(င) တဿ (ကင်္ခါယိတဿ)–ထိုယုံမှားသောအခြင်းအရာဖြင့်ဖြစ်တတ်သောစိတ်၏။ (ပြည်)

(ဝါ) ထိုယုံမှားခြင်းသည် ဖြစ်စေအပ်သောစိတ်၏။ (ဘာသာဋီ)

(၈)

ကင်္ခါယနာ–အရ ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်ယူ၍–

✔ ထို–သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ အယောနိသောမနသိကာရသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ သမာဓိစသောကုသိုလ်မွေတို့၏ပျက်စီးခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ ဝိပတ္တိစက် (၄)ပါးသည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ နောက်နောက်သောယုံမှားမှုဖြစ်ခြင်းအစ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိ၌ ဖြစ်ရခြင်းတိုင်အောင် မကောင်း သောအကျိုးတရားအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

(၁၀)

(က) ကင်္ခါယ+အာယနာ–၌

✔ အာယနာ–အရ ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တုပ္ပါဒ်သည်–

ကင်္ခါယ–အရ နောက်နောက်ဖြစ်သော ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တုပ္ပါဒ်အား အနန္တရ–ပြု။

ပြိုင်။ ။အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, အာသေ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။ (၆)

===========

ဝါကျဥယျာဉ်(၃၀၄)

(က) နိဿယဝသေန အာရမ္မဏေ ပဝတ္တိတုံ အသမတ္ထတာယ ထမ္ဘိတတ္တံ။

(ခ) စိတ္တဿ ထဒ္ဓဘာဝေါတိ အတ္ထော။

(ဂ) ဝိစိကိစ္ဆာ ဟိ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ စိတ္တံ ထမ္ဘံ ကရောတိ။

(ဃ) ယသ္မာ ပနေသာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော အာရမ္မဏံ ဂဟေတွာ မနံ ဝိလိခန္တီ ဝိယ၊ တသ္မာ မနော ဝိလေခေါတိ ဝုတ္တာ။

ဋ္ဌ။ ၃၀၁။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၄၉။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၆၇။

(၁)

သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ ထမ္ဘိတတ္တံ စိတ္တဿ မနောဝိလေခေါ (ပါဠိတော်)ကို အနက်ပေး

စိတ္တဿ–ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ်စိတ်၏။ ထမ္ဘိတတ္တံ–ခက်ထန်နိုင်မာသည်၏အဖြစ် (ဝါ)ခက်ထန် နိုင်မာခြင်း။မနောဝိလေခေါ–စိတ်ကိုရေးခြစ်တတ်သကဲ့သို့ဖြစ်တတ်သော ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်တရားတည်း။

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ) ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် အာရုံ၌ဖြစ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထမ္ဘိတတ္တမည်သောဟုဆို၏။ ထိုသို့–သော် ထမ္ဘိတတ္တံ စိတ္တသ မနောဝိလေခေါ–ဟူသော ပါဠိတော်၌ စိတ္တဿပုဒ်၏အစပ်သမ္ဗန်ကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည်မဟုတ်ပါလော။ (ဝါ) စိတ္တဿကို ပါဠိရှိသည့်အတိုင်း မနောဝိလေခေါပုဒ်၌ပင် စပ်အပ်၏ဟူသော အနက်သဘောသင့်ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့်–မဆိုသင့်။ စိတ္တဿပုဒ်၏ အစပ်သမ္ဗန်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ စိတ္တဿကို မည်သည့်ပုဒ်၌ စပ်ရပါမည်နည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။

(တစ်နည်း) ဌပနာတူ၏။ ထိုသို့–သော် ထမ္ဘိတတ္တံပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည်မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

(ဂ) ဌပနာဘောဂါဒီ

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ထမ္ဘိတတ္တံ စိတ္တဿ မနောဝိလေခေါ (ပါဠိတော်)၌ စိတ္တဿကို ထမ္ဘိတတ္တံပုဒ်၌စပ်၍ သမ္ဗန်ရမည်ဟု ဖွင့်ပြဆို၏။ ထိုသို့–သော် ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုသောဆရာ့စကားသည် ယုတ္တိကင်းပဒ္ဓိယမ္ဘသာဖြစ်၍ မယုံကြည်အပ်, မယုံကြည်နိုင်ရာသည်မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။(ဟိ–ကား ဒဠှီကရဏတ္တ)

(ဃ)သည် မနောဝိလေခေါပုဒ်၏ အဖွင့်ပြ– ပက္ကန္တရ(ပြည်) ဘာသာဋီ၌ ပန–ကို ဝါကျာရမ္ဘဇောတကကြသည်။

(၃)

(ဃ)၌ ဝိယ–သဒ္ဒါထည့်ကာ ရေးသားရခြင်း

"နိဿတ္တ–ကို၊ သတ္တိရှိလာ၊ ကျမ်း၌ပါ၊ ဝါစာသိလိင်္ဂ၊ ဥပရိက်"ဟူသည်နှင့်အညီ ဝိစိကိစ္ဆာသည် စိတ်ကို မရေးခြစ်တတ်သော်လည်း (ဝါ) ရေးခြစ်တတ်သော သတ္တိမရှိငြားသော်လည်း ရေးခြစ်တတ်သကဲ့သို့ (ဝါ) သတ္တိမရှိသောတရားကို သတ္တိရှိသကဲ့သို့ ဝါစာသိလိင်္ဂအကျိုးငှာ တင်စားထားသော ဥပရိက္ခာအဖြစ်ကို သိစေလိုသောကြောင့် ဝိယ–သဒ္ဒါထည့်ကာ ရေးသားရသည်။

(၄+၅)

* မနတိ ဇာနာတီတိ မနော။ ဝိလိခတီတိ ဝိလေခေါ။ (ဝိ, လိခ+ဏ)
* မနံ + ဝိလေခေါ မနောဝိလေခေါ။

✔ –ပုဒ်သည်ငင်း၊ စိတ်၏+မရေးခြစ်တတ်သော်လည်း ရေးခြစ်သကဲ့သို့ဖြစ်တတ်သော ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်နှင့် သမ္ဗယောဂ+သမ္ဗယောဂဝန္တစပ်–ငင်း ဈူ+နိ။

✔ စိတ်ကို ရေးခြစ်တတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သော ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်ဒြဗ်သည် ပ+နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* နိစ္ဆယနံ နိစ္ဆာယနံ နိစ္ဆယော။ (နိ, စယ+အ)

♦ သမတ္ထေတီတိ သမတ္ထံ။ န+သမတ္ထံ အသမတ္ထံ။ တဿ + ဘာဝေါ အသမတ္ထတာ။ (တာယ) အမှာ။ ။ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်ကို ရငြားသော်လည်း ထမ္ဘိတ–ကို ရှုကာ နပုံလိင်ချခဲ့သည်။

ထမ္ဘိတ–ကိုလည်း စိတ္တဿ–ကိုရှုကာ နပုံလိင် နိပ္ဖန္နချရမည်။

♦ ထမ္ဘတီတိ ထမ္ဘိတံ။ ဟုပြု။ ထမ္ဘ–ကား (ထဘိ+တ) ထမ္ဘတီတိ ထမ္ဘံ။

(၆)

(ခ) စိတ္တဿ ထမ္ဘဘာဝေါ–ဖြင့် ထမ္ဘိတတ္တံ စိတ္တဿ မနောဝိလေခေါ (ပါဠိတော်)၌ စိတ္တဿပုဒ်ကို မနောဝိလေခေါ၌ မစပ်ရ၊ ထမ္ဘိတတ္တံပုဒ်၌ စပ်၍အနက်သမ္ဗန်ရမည်ကိုငင်း၊ ထမ္ဘိတတ္တံ၌ တ္တ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်–ငင်း၊ ထမ္ဘိတဿ ဘာဝေါ ထမ္ဘိတတ္တံ–ဟု ပြု–ငင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(က) နိဿယ–၌ နိ–ကား အဝဓာရဏတ္ထ။ (တစ်နည်း) ဘုသတ္ထ။

♦ အဝဓာရဏော နိဿယော။ (ရှ။၁၂၇။)

♦ နိ–ဘုသံ, ဆေဒနံ ဝါ နိဿယော။ (ဓာန်ဋီ။၁၅၉)

(၈+၉+၁၀)

ထန္တိတတ္တံ–အရ ဝိစိကိစ္ဆာကို ယူ။

(ခ) စိတ္တဿ + ထဒ္ဓဘာဝေါ–၌

✔ ထဒ္ဓဘာဝေါ–အရ ဝိစိကိစ္ဆာသည်–

စိတ္တဿ–အရ တံသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး၄၊ အညသမ္မ။ (၆)

ဝါကျဥယျာဉ် (၃၀၅)

(က) စေတော ဝိကိဉ္စပတီတိ စေတသောဝိက္ခေပေါ။

(ခ) ဘန္တတ္တံ စိတ္တဿာတိ စိတ္တဿ ဘန္တဘာဝေါ, ဘန္တယာနဘန္တဂေါဏာဒီနိ ဝိယ။

(ဂ) ဣမိနာ ကောရမ္မဏာသ္မိံယေဝ ဝိပ္ဖန္ဒနံ ကထိတံ။

(ဃ) ဥဒ္ဓစ္စဉှိ ဧကာရမ္မဏေ ဝိပ္ဖန္ဒတိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ နာနာရမ္မဏေ။

(င) သေသံ သမ္ဗဝါရေသု ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဋ္ဌ။ ၃၀၁။ မူလဋီ။ ၁၂၂။ ယောဇနာ။ ၁၅၂။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၅၀။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၂၆၈။

(၁)

(ဂ) ဣမိနာ–ဤဘန္တတ္တံ စိတ္တဿဟူသောပါဌ်ဖြင့်။

(ဃ) ဟိ–မှန်။ (ပြည်၊ ဘာသာဋီ) ဟိ–အထူးကား။(ဘာသာဋီ)

(၂)

(ဂ) ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ခ)ဖြင့် ဘန္တတ္တံ စိတ္တဿဟူသည် စိတ်၏တုန်လှုပ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟုဖွင့်ပြဆို၏။ ထိုသို့–သော် ယင်းဘန္တတ္တံ စိတ္တဿဟူသောပါဌ်ဖြင့် နာနာရမ္မဏ=အထူးထူးအမျိုးမျိုးသော အာရုံ၌ တုန်လှုပ်မှုကိုပင် ဟောအပ်၏ဟူသော အနက်သဘောသင့်ရောက်ရာ၏။ စင်–ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် ယင်းဘန္တတ္တံ စိတ္တဿဟူသောပါဌ်ဖြင့် မည်သည့်အာရုံ၌ တုန်လှုပ်ခြင်းကို ဟောတော်မူအပ်၏ဟု တိကျစွာပြဆိုသင့်သေး၏။–– အတိဗျာပိတ–၏။ ယင်း ဘန္တတ္တံ စိတ္တဿ ဟူသောပါဌ်ဖြင့် အဘယ်အာရုံ၌ တုန်လှုပ်ခြင်းကို ဟောတော်မူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဂ)မိန့်။

မှတ်ချက်။ ။ ဧကာရမ္မဏသ္မိံယေဝ–ကို ရှု၍ အနုလောမပါပနာထုတ်သည်။

(ဃ) ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် ဘန္တတ္တံ စိတ္တဿဟူသောပါဌ်ဖြင့် (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၏) တစ်ခုသော အာရုံ၌သာလျှင် တုန်လှုပ်ခြင်းကို ဟောတော်မူအပ်၏ဟုဆို၏။ ထိုသို့ပင် ဆိုသော်လည်း ပါဠိတော်၌ ဘန္တတ္တံ စိတ္တဿဟု သာမညသာ ဟောတော်မူသည်မဟုတ်ပါလော။ ထို့–ကြောင့်–မဆိုသင့်။ ဆရာစကားကို မြဲခိုင်စေတတ်သော ယုတ္တိသဘာဝဒဋ္ဌိကရဏကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။–ကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ဂ)၌ ကထိတံ-ထားရခြင်း

ပါဠိတော်၌ ဘဏ္ဍတ္တံ စိတ္တဿပဟု သာမညဟောတော်မူရာ၌ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ သာမညအားဖြင့် တစ်ခုသောအာရုံ၌ တုန်လှုပ်ခြင်း, အထူးထူးသော အာရုံ၌တုန်လှုပ်ခြင်းဟု အာဘော်နှစ်မျိုးဖြစ်နိုင်သော်လည်း ပရိဟာရ (ကျမ်းဆရာ)ဘက်က ဥဒ္ဒစ္စသဟဂုတ်စိတ်၏ တစ်ခုသောအာရုံ၌သာလျှင် တုန်လှုပ်ခြင်းကို ဟောတော်မူအပ်၏ဟု ဆွဲငင်လုယက်၍ ပြလိုသောအရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် ထားသည်။

(၄)

* ဘမတီတိ ဘန္တံ။ (ဘမု+တ။တုန်လှုပ်ခြင်း။)

* ယာတိ အနေနာတိ ယာနံ။ (ယာ+ယု) ဘန္တံ + ယာနံ ဘန္တယာနံ။

✔ -ပုဒ်သည်ရင်း၊ တုန်လှုပ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်သည်၏ + ယာဉ်ဒြပ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏီစပ်-ရင်း ဗျု-နိ။

✔ တုန်လှုပ်သောယာဉ်တို့၏...ဂုဏ်သည် (ဝါ) ယာဉ်၏တုန်လှုပ်တတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် ပ-နိ။

* ဥဒ္ဒံ ဥဒ္ဒံ ဟနတိ ဂစ္ဆတီတိ ဥဒ္ဓတော။ (ဥ+ဟန+တ။ စိတ်ရှ၏။)

* ဥဒ္ဓတဿ + ဘာဝေါ ဥဒ္ဓစ္စံ။ (ဥဒ္ဓတ+ဏျ)(ပျံ့လွင့်သောစိတ်၏ + ဥဒ္ဓစ္စစေတသိက်နှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်)

(၅)

(ခ) ဘန္တဘာဝေါ-၌ ဘန္တ-ကား	ကိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။	
ဘန္တယာန-၌ ဘန္တ-လည်း	ကိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။	
ဘန္တဂေါဏ-၌ ဘန္တ-ကား	ကိတ်နာမ်၊ ပုလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။	

(၆)

(က) စေတော-ဖြင့် စေတသော၌ သ-ဝိဘတ်သည် ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီအနက်၌သက်၏ဟုသိစေ။

ဝိက္ခိပတိ-ဖြင့် ဝိက္ခေပေါ၌ ဝိ,ခိပ-ဓာတ်၊ ဏ-ပစ္စည်း၊ ဝိက္ခိပတီတိ ဝိက္ခေပေါ-ဟုပြု- သိစေ။

စေတော ဝိက္ခိပတိ-ဟူသော အပေါင်းသံဝဏ္ဏနာပါဌ်ဖြင့် စေတသောဝိက္ခေပေါပုဒ်ကို စေတသော + ဝိက္ခေပေါ စေတသောဝိက္ခေပေါ-ဟု အလုတ္တဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် (တစ်နည်း) စေတသော + ဝိက္ခိပတီတိ စေတသောဝိက္ခေပေါ-ဟု ကိတန္တအလုတ္တဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု သိစေ။

♦ စေတသော ဝိက္ခေပေါတိ အလုတ္တသမာသော။ (ယောဇနာ။၁၅၂။)

(ခ) စိတ္တဿ ဘန္တဘာဝေါ-ဖြင့် ဘန္တတ္တံ စိတ္တဿကို သမ္ဗန္ဓမအားဖြင့် အနက်မသမ္ဗန်ရ၊ စိတ္တဿ ဘန္တတ္တံ-ဟု အတ္ထက္ကမအားဖြင့် အနက်သမ္ဗန်ရမည်ကိုရင်း၊ ဘန္တတ္တံ၌ တ္တ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်-ရင်း၊ ဘန္တဿ+ဘာဝေါ ဘန္တတ္တံ-ဟု ပြု-ရင်း သိစေသည်။

(၇)

(ဂ) ဧကာရမ္မဏသ္မိံ ယေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဧကာရမ္မဏ=တစ်ခုတည်းသောအာရုံသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ နာနာရမ္မဏ=အထူးထူး အမျိုးမျိုးသောအာရုံသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(င) ဝုတ္တနယေနေဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဝုတ္တနယသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အဝုတ္တနယသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သဒိသနယသည် (ဝါ) ဆိုအပ်ပြီးသောနည်း၏ဂုဏ်သည် အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(၈)

(ဂ) ကထိတံ–၌ ကထ–ဓာတ်အရ မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာဉာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူ။
တ–ပစ္စည်းအရ ဘဏ္ဍတ္ထံ စိတ္တသဿ–ဟူသော ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။ (ထုတ်ဖြ)

(၉)

(ဃ) ဥဒ္ဒစ္စံ ကောရမ္မဏေ ဝိပ္ပန္ခတိ–၌ အဓိပ္ပာယ်

ဥဒ္ဒစ္စသည် မိမိယူအပ်သောအာရုံ၏ အခြင်းအရာ၌သာ တည်၍ တုန်လှုပ်၏။ "မှားသည်ဖြစ်စေ, မှန်သည်ဖြစ်စေ, ထိုအခြင်းအရာကိုသာ မငြိမ်းမသက် တုန်လှုပ်လျက် ယူသည်"ဟူလို။

♦ ဥဒ္ဒစ္စံ အတ္တနော ဂဟိတာကာရေ ဝေ ဌတွာ ဘမတိတိ ကောရမ္မဏသ္မိံ ယေဝ ဝိပ္ပန္ခန် ဟောတိ။(မူလဋီ)

(ဃ) ဝိစိကိစ္ဆာ နာနာရမ္မဏေ (ဌ)၌ အဓိပ္ပာယ်

ဝိစိကိစ္ဆာသည် ရူပါရုံစသည်တို့တွင် တစ်ပါးပါးသောအာရုံ၌သာ ဖြစ်ငြားသော်လည်း "ဤသို့ ဖြစ်လေသလော, ဤသည်ပင်လော"ဟု ဖြစ်သည်ရှိသော် "ဤသို့ မဟုတ်လေသလော, တစ်ပါး တစ်ခြားလေလော"ဟု တစ်ပါးသော ယူအပ်သော အခြင်းအရာကို ရှုငဲ့နေသောကြောင့် ဝိစိကိစ္ဆာသည် အမျိုးမျိုးသောအာရုံ၌ တုန်လှုပ်တတ်သည်ဟု အဋ္ဌကထာဆရာဆိုသည်။

♦ ဝိစိကိစ္ဆာ ဝန ယဒိပိ ရူပါဒိသု (ပ) နာနာရမ္မဏေ စလနံ ဟောတိ။ (မူလဋီ။၁၂၂။)

(၁၀)

✔ ဘဏ္ဍတ္ထံ–၌ တ္ထ–ပစ္စည်း (ဗာဟုဏ္ဍ)အရ ဥဒ္ဒစ္စစေတသိက်သည်–
ဘဏ္ဍ (အန္တတ္ထ)အရ တံသမ္ပယုတ္တမေ္မစိတ္တုပ္ပါဒ်အား သဟာ–ပြု။ ပြိုင်။သဟကြီး ၄၊ အညသမ္ဗ။ (၆)

✔ ဘဏ္ဍတ္ထံ–အရ ဥဒ္ဒစ္စစေတသိက်ယူ။
စိတ္တသဿ–အရ တံသမ္ပယုတ္တမေ္မစိတ္တုပ္ပါဒ်ယူ။ (အတူတူဝင်)

(ဃ) ကောရမ္မဏေ + ဝိပ္ပန္ခတိ–၌

✔ ကောရမ္မဏေ–အရ တစ်ခုသောအာရုံပစ္စည်းတရားသည်–
ဝိပ္ပန္ခတိ–အရ ဥဒ္ဒစ္စစေတသိက်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ပြိုင်။ ။အာ, ပုရေ၊ အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

==============

ဝါကျဉယျာဉ် (၃၀၆)

(က) တတ္ထ ကတတ္တာတိ ကတကာရဏာ။
(ခ) ဥပစိတတ္တာတိ အာစိတတ္တာ ဝမိတကာရဏာ။
(ဂ) စက္ခုဝိညာဏန္တိ ကာရဏဘူတဿ စက္ခုဿ ဝိညာဏံ။
(ဃ) စက္ခုတော ဝါ ပဝတ္တံ, စက္ခုသ္မိံ ဝါ နိဿိတံ ဝိညာဏန္တိ စက္ခုဝိညာဏံ။
(င) ပရတော သောတဝိညာဏာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

ဌ၊၃၀၃။ မူလဋီ၊၁၂၄။ ပြည်သျှ၊ ၃၊ ၅၅။ ဘာသာဋီ၊၃၊၂၇၃။

(၁)

(ခ)ကို ဥပစိတာကာရ–ပါဠ်များနှင် ပကတိ, ဝိကတိကတ္တားများထည့်၍အနက်ပေး–

ဥပစိတတ္တာတိ–ကား။ (ယထာ–အကြင်အခြင်းအရာဖြင့်။ အညဿ–တစ်ပါးသောကံ၏။ ဝိပါကံ–အကျိုးကို။ ပဋိဗာဟိတွာ–တားမြစ်၍။ အတ္တနော–၏။ ဝိပါကာဘိမုခံ–အကျိုးပေးခြင်းအားရှေး ရှုပြုအပ်သော အခွင့်ရှိသည်။ ဟောတိ–၏။ တထာ–ထိုအခြင်းအရာဖြင့်။) အာစိတတ္တာ ဝမိတကာရဏာ– ပွါးစေအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသောအကြောင်းကြောင့်။ (စက္ခုဝိညာဏံ–သည်။ (ပကတိ) ဥပ္ပန္နံ–သည် (ဝိကတိ) ဟောတိ။)

♦ ဥပစိတတ္တာတိ ယထာ အညဿ ဝိပါကံ ပဋိဗာဟိတွာ အတ္တနော ဝိပါကာဘိမုခံ ဟောတိတထာ ဝမိတတ္တာ၊ (မူလဋီ)

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဂ)ဖြင့် စက္ခုဝိညာဏ်ပုဒ်ကို ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းစက္ခုဝိညာဏ်ပုဒ်၏ ပဝတ္တအလယ်ပုဒ်ကျေသော ပဥ္စမီတပ္ပုရိသ်, နိသိတအလယ်ပုဒ်ကျေသော သတ္တမီဝါ(?)တပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထကို ပြလိုသောဆရာသည် (ဃ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဂ)(ဃ)ဝါကျတို့ဖြင့် စက္ခုဝိညာဏ်ပုဒ်၏ဝစနတ္ထကို ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ သောတဝိညာဏ် စသောပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထကို (ညွှန်းသောအားဖြင့်) ပြတော်မူလိုသော ဆရာသည် (င)မိန့်။ (ပဒ္ဓကတက်မြ)

(၃)

(ဃ)၌ ဝါ-သဒ္ဒါထားရခြင်း ကျမ်းတက်နှင့်အာဘောဒ်သံဝဏ္ဏနာကို ရှု၍-ဖြေ။ (လွယ်ပြီ)

(၄)

စက္ခုတိ ဝိညာဏာမိဋ္ဌိတံ ဟုတွာ သမဝိသမံ အာစိက္ခန္တံဝိယ ဟောတီတိ စက္ခု။

✔ စက္ခု+ဥ-သည်ရင်း၊ ဝိညာဏ်၏တည်ရာဖြစ်၍ ညီညွတ်, မညီညွတ်သည်ကို ပြောကြားသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသည်လည်းကောင်း ဗျု-နိ။

✔ စက္ခုပသာဒဖြစ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ကရီယိတ္ထာတိ ကတံ။ (ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံရ၏)
* ကတဿ + ဘာဝေါ ကတတ္တံ။ (တဒ္ဓိတ်)(ပြုအပ်ပြီးသောကံ၏+ပြုပြီးခြင်းကြိယာနှင့် သာရူ+သာကေစပ်)
* ဥပစိယိတ္ထာတိ ဥပစိတံ။ (ဥပ,စိ+တ)

(၅)

(င)	သောတဝိညာဏ-ကား	သမာသ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
	အာဒိသု-ကား	ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ-ကာရန္တ။
	ဝိ-ကား	နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ ဣ-ကာရန္တ။
	သော-ကား	သဗ္ဗနာမ်၊ ပုံလိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း(ပုရိသာဒိ)၊ အ-ကာရန္တ။
	ဝေ (တစ်နည်း)၊ ဧဝ-ကား	နိပါတ်။
	နယော-ကား	ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) ကတကာရဏာ-ဖြင့် ကတတ္တာ၌ တ္တ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်-ရင်း၊ ကတဿ + ဘာဝေါ ကတတ္တံ-ဟု ပြု-ရင်း၊ ကတတ္တာ၌ အာ-သည် သွာ-ဝိဘတ်၏ ကာရိယ-ရင်း၊ ယင်းသွာဝိဘတ်၏ ကာရဏအနက်၌ သက်-ရင်း သိစေသည်။

(ခ) အာစိတတ္တာ-ဖြင့် ဥပစိတတ္တာ၌ ဥပစိတ-ဝယ် ဥပ,စိ-ဓာတ်-ရင်း၊ ယင်း စိ-ဓာတ်၏ အာစယ=စီခြင်းအနက်ဟော-ရင်း၊ တ-ပစ္စည်း၏ အတိတ်ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်-ရင်း၊ ဥပစီယိတ္ထာတိ ဥပစိတံ-ဟု ပြု-ရင်း သိစေသည်။

ဝမ်ိတကာရဏာ-ဖြင့် ဥပစိတတ္တာ အာစိတတ္တာ၌ စီခြင်းဟူသည် အထပ်ထပ်တိုးပွါးစေခြင်း ပင်တည်း၊ အခြားကံ၏ အကျိုးပေးခွင့်ကို တားမြစ်၍ မိမိသည်သာ အကျိုးပေးခွင့်ရလောက်အောင်ကံကို အထပ်ထပ်တိုးပွား စေခြင်းပင်တည်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေ။ (ဘာသာဋီ။၁၇၄။)(မူလဋီ သာဓက ၁-နံပါတ်-၅)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ဝမိုတကာရဏာ–ဖြင့် ဥပစိတတ္တာ၌ တ္တ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်–ရင်း၊ ဥပစိတဿ + ဘာဝေါ ဥပစိတတ္တံ–ဟု ပြု–ရင်း၊ ဥပစိတတ္တာ၌ အာ–သည် သ္မာဝိဘတ်၏ ကာရိယ–ရင်း၊ ယင်း သ္မာ–ဝိဘတ်၏ ကာရဏအနက်၌ သက်–ရင်း သိစေ။ (ဂ) စက္ခုဿ ဝိညာဏံ–ဖြင့် ဖော်ပြ။

ကာရဏဘူတဿ–ဖြင့် စက္ခုဝိညာဏ်၌ စက္ခုအရ စက္ခုဝိညာဏ်၏အကြောင်းဖြစ်သော စက္ခုပသာဒကို ယူ–သိစေ။

(ဃ) စက္ခုတော ပဝတ္တံ (ဝိညာဏံ)–ဖြင့် စက္ခုဝိညာဏ်ကို ပဝတ္တအလယ်ပုဒ်ကျေသော ပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်–ပြု–သိစေ။

စက္ခုသ္မိံ နိဿိတံ ဝိညာဏံ–ဖြင့် နိဿိတအလယ်ပုဒ်ကျေသော သတ္တမီတပ္ပုရိသ်–ပြု–သိစေ။

(၇)

(င) ဧသေဝနယော–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ စက္ခုဝိညာဏ်ပုဒ်၌ ဆိုခဲ့ပြီးသော ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်, ပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်, သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထနည်းတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ တပါးသော ဝစနတ္ထနည်းတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(င) သောတဝိညာဏာဒီသုပိ–၌ ပိ–ကား သမုစ္စယတ္ထ။

ယင်း ပိ–သဒ္ဒါဖြင့် စက္ခုဝိညာဏ်ပုဒ်၌သာ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်, ပဉ္စမီတပ္ပုရိသ်, သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ် ဝစနတ္ထနည်းကို မှတ်အပ်သည်မဟုတ်သေး၊ သောတဝိညာဏ်စသောပုဒ်တို့၌လည်း ဤဆိုခဲ့ပြီး ဝစနတ္ထနည်းတို့ကို မှတ်အပ်၏ဟု ဆည်းသည်။

(၈)

စက္ခုဝိညာဏံ–အရ စက္ခုဝိညာဏ်ကိုယူ။ ၁။ ဝီထိနည်း ၂။ လက္ခဏာဒိနည်း–တို့ဖြင့် ကြိယာ ငါးတန်ထုတ်။

(၉)

"အဓိပ္ပါယ်"

✔ စက္ခုဝိညာဏ်ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း၌ စက္ခုပသာဒ, ရူပါရုံ, အာလောက, မနသိကာရဟု ၄–ပါးရှိ၏။ ထိုတွင် ရူပါရုံသည် စက္ခုဝိညာဏ်သာမက သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းစသော စက္ခုဒွါရဝီထိ, တဒနုဝတ္တိက မနောဒွါရဝီထိများ၏ အကြောင်းလည်းဖြစ်၏။ စက္ခုပသာဒကား စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်(၁)ပါးနှင့်သာ ဆက်ဆံ၏။ ထို့ကြောင့် အခြားတရားတို့နှင့်မဆက်ဆံသော စက္ခုပသာဒဟူသောအကြောင်းဖြင့်သာ နာမည်တပ်လို၍ "စက္ခုဝိညာဏံ"ဟု မိန့်တော်မူသည်။ (သောတဝိညာဏံစသည် နည်းတူ) (ဘာသာဋီ။၂၇၄။)

♦ ရူပါဒီနံ ပစ္စယာနံ အညဝိညာဏသာဓာရဏတ္တာ အသာဓာရဏေန ဝတ္ထုနာ စက္ခုဝိညာဏံ သောဝိညာဏန္တိ နာမံ ဥဒ္ဓဋံ။ (မူလဋီ။၁၂၄။)

(တစ်နည်း) စက္ခုပသာဒက အခြားအကြောင်းတို့ထက် သာလွန်ထူးကဲသောအကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်လည်း "စက္ခုဝိညာဏံ"ဟု စက္ခုသဒ္ဒါဖြင့် အထူးပြု၍ နာမည်တပ် ဟောတော်မူသည်။ (ဘာသာဋီ)

♦ စက္ခာဒီနံ တိက္ခမန္ဒဘာဝေ ဝိညာဏာနံ တိက္ခမန္ဒဘာဝေါ ဝိသေသပစ္စယတ္တာ စ။ (မူလဋီ။၁၂၄)

သာလွန်ခြင်း၏အကြောင်းမှာ–စက္ခုပသာဒကအားသေးလျှင် စက္ခုဝိညာဏ်၏ အသိအမြင်အားသေးခြင်း, စက္ခုပသာဒ အားကောင်းလျှင် စက္ခုဝိညာဏ်၏ အသိအမြင်လည်း အားကောင်းခြင်းပင်တည်း။ (ဘာသာဋီ။၂၇၅။)

♦ ဝိသေသပစ္စယတ္တာတိ အဓိကပစ္စယတ္တာ။ (အနုဋီကာ)

စက္ခုသန္နိဿိတရူပဝိဇာနနလက္ခဏံ စက္ခုဝိညာဏံ။ (ဋ္ဌ။၃၀၃)၌

✔ စက္ခုသန္နိဿိတသဒ္ဒါဖြင့် ရူပါရုံကိုသိသော (စက္ခုဒွါရိကဝီထိ၌ ပါသော) သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းစသော ဝိညာဏ်များကို ကန့်သည်။

http://www.dhammadownload.com

ရူပဝိဓာနနယသဒ္ဒါဖြင့် စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်အတူဖြစ်၍ ရူပါရုံကိုပင် သိကြသော ဖဿစသောတရားများကိုကန့်သည်။

♦ တတ္ထ စက္ခုသန္နိဿိတဝစနေန ရူပါရမ္မဏံ အညဝိညာဏံ ပဋိက္ခိပတိ။
ရူပဝိဓာနနယဝစနေန စက္ခုနိဿယေ ဖဿာဒယော နိဝတ္တေတိ။ (မူလဋီ၊ ၁၂၄။)

(၁၀)

စက္ခုဝိညာဏံ–၌

✔ စက္ခု–အရ စက္ခုပသာဒရုပ်သည်–
ဝိညာဏ–အရ စက္ခုဝိညာဏ်အား ပုရေဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။နိဿယ, ပုရေဇာတ, ဣန္ဒြိ, ဝိပ္ပ, အတ္ထိ, အဝိ။ (၆)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၃၀၇)

(က) အညာတာဝိန္ဒြိယန္တိ အညာတာဝိနော စတူသု သစ္စေသု နိဋ္ဌိတဉာဏကိစ္စဿ ဣန္ဒြိယံ။

(ခ) အညာတာဝိနံ ဝါ စတူသု သစ္စေသု နိဋ္ဌိတကိစ္စာနံ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဉတွာ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဋ္ဌိတာနံ ဓမ္မာနံ အဗ္ဘန္တရေ ဣန္ဒဋ္ဌသာဓနေန ဣန္ဒြိယံ။

(ဂ) နိဒ္ဒေသဝါရေပိဿ အညာတာဝိနန္တိ အာဇာနိတွာ ဋ္ဌိတာနံ။ ဓမ္မာနန္တိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ အဗ္ဘန္တရေ။ အညာတိ အာဇာနနာ။

(ဃ) ပညာ ပဇာနနာတိ အာဒီနိ ဝုတ္တတ္ထာနေဝ။

(င) မဂ္ဂင် မဂ္ဂပရိယာပန္နန္တိ ဖလမဂ္ဂဿ အင်္ဂံ, ဖလမဂ္ဂေ စ ပရိယာပန္နန္တိ အတ္ထော။

ဌ။ ၃၃၀။ မူလဋီ။ ၁၃၆။ ယောဇနာ။ ၁၆၂။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၁၃၈။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၃၄၅။

(၂)

(ခ)ပါဝနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် အညတာဝိန္ဒြိယံ၌ အညတာဝီအရ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်၊ အညတာဝိန္ဒြိယံပုဒ်ကို အညတာဝိနော + ဣန္ဒြိယံ အညာတာဝိန္ဒြိယံ–ဟု သာမျတ္တဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် အညတာဝိန္ဒြိယံ၌ အညတာဝီအရ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာယူရအပ်၏၊ အညတာဝိန္ဒြိယံပုဒ်ကို သာမျတ္တဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထတစ်မျိုးသာပြုသင့်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏–စသည်ဖြင့် ပက္ခန္တရထုံးစံအတိုင်းတက်။

(၃)

(ခ) အညာတာဝိနံ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

အညာတာဝိန္ဒြိယံ၌ အညတာဝီအရ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အဘိဓေယျတ္ထမှတပါး သမ္ပယုတ္တဓမ္မဟူသော အဘိဓေယျတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်ရင်း၊ အညာတာဝိန္ဒြိယံပုဒ်၏ သာမျတ္တဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး နိဒ္ဓါရဏတ္ထဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထဟူသော ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့်ရင်း ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။ (ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၃၄၅–၅)

(၄)

✱ နိဋ္ဌာသီတိ နိဋ္ဌိတံ။ (နိ,ဌာ+တ)(နိရုတ္တိ။၄၈၀။)

(တစ်နည်း) နိဋ္ဌံ + ဣတံ ဂတံ ပတ္တံ နိဋ္ဌိတံ–ဟုပြု။

✱ ဉဏဿ + ကိစ္စံ ဉဏကိစ္စံ။

http://www.dhammadownload.com

* နိဋ္ဌိတံ + ဉာဏကိစ္စံ + ယဿာတိ နိဋ္ဌိတဉာဏကိစ္စော။ (ယောဇနာ။၁၆၂။)

✔ –ပုဒ်သည်ငင်း၊ ပြီးပြီးသော ဉာဏ်ကိစ္စ၏+ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ သံ+သာမိ၊ ကိစ္စ+ကိစ္စဝန္တစပ်–ငင်း ဗျု–နိ။

✔ ရဟန္တပုဂ္ဂိုလ်တို့၏–ဓာတ်သည် (ဝါ) ပြီးပြီးသော ဉာဏ်ကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော နိဋ္ဌိတဉာဏကိစ္စဘောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) စတ္တာရိ သစ္စာနိ အာဇာနိဋ္ဌာတိ အညတာဝီ။(တဿ အညာတာဝိနော)(မဏိမဉ္ဇူ၊၂၊၂၆၀။) (အာ,ဉာ+ကာဝီ။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ရ၏)

(ခ) စတ္တာရိ သစ္စာနိ အာဇာနိံသူတိ အညတာဝိနော။ (တေသံ အညာတာဝိနံ)(သမ္ပယုတ္တဓမ္မရ၏)

* နိဋ္ဌိတံ + ကိစ္စံ + ယေသံ ဓမ္မာနန္တိ နိဋ္ဌိတကိစ္စာ။ (တေသံ)

(ဂ) ဖလေ + ပဝတ္တော + မဂ္ဂေါ ဖလမဂ္ဂေါ။ (တဿ)

♦ ဖလမဂ္ဂဿာတိ ဖလေ ပဝတ္တမဂ္ဂဿ။ (ယောဇနာ။၁၆၂။)

(၅)

(က) အညာတာဝိနော–ကား ကိတ်နာမ်ပုဒ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဤ–ကာရန္တ။

(ဂ) အဇ္ဈတ္တရေ–ကား (အဘိ, အတိ, အရ) ကိတ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ အတိ–ဗန္ဓနေ၊ အရော၊ ဓာတွတ္တာနုဝတ္တကော အဘိ၊ အဇ္ဈတ္တရံ။ (ဓာန်ဋီ။၇၇၁။)

(၆)

(က) အညာတာဝိနော ဣန္ဒြိယံ–ဖြင့် အညတာဝိန္ဒြိယံကို ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်–ပြု–သိစေ။

စတူသု သစ္စေသု နိဋ္ဌိတဉာဏကိစ္စဿ–ဖြင့် အညတာဝိန္ဒြိယ၌ အညတာဝီအရ သစ္စာလေးပါးတို့၌ ပြီးပြီးသော ဉာဏ်ကိစ္စရှိသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

(ခ) အညတာဝီနံ ဣန္ဒြိယံ–ဖြင့် အညတာဝိန္ဒြိယံကို ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်ပြု–သိစေသည်။

စတူသု သစ္စေသု နိဋ္ဌိတကိစ္စာနံ–ဖြင့် အညတာဝိန္ဒြိယ၌ အညတာဝီအရ သစ္စာလေးပါးတို့၌ ပြီးပြီးသော ကိစ္စရှိကုန်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ယူရမည်ဟုသိစေသည်။

စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဉတွာ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဋ္ဌိတာနံ ဓမ္မာနံ–ဖြင့် သစ္စာ (၄)ပါးတို့၌ ပြီးပြီးသောကိစ္စရှိကုန်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့ဟူသည် သစ္စာလေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိပြီး၍ တည်ကုန်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့ပင်တည်းဟု သိစေသည်။

အဇ္ဈတ္တရေ–ဖြင့် အညတာဝီနံ၌ ဆဋ္ဌီဝိဘတ်သည် နိဒ္ဓါရဏအနက်၌သက်၏ဟုသိစေ။ (ဘာသာဋီ) (တစ်နည်း) အညတာဝီနံပုဒ်ကို အဇ္ဈတ္တရေဟူသော ပါဌသေသ၌ စပ်ရမည်ဟု သိစေ။

ဣန္ဒဋ္ဌသာဓနေန–ဖြင့် ဣန္ဒြိယံ၌ ဣယ–ပစ္စည်း၏ သာဓေတိတဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်–ငင်း၊ ဣန္ဒံ + သာဓေတီတိ ဣန္ဒြိယံ–ဟု ပြု–ငင်း သိစေသည်။

(ဂ) အာဇာနိတွာ–ဖြင့် အညတာဝီနံ၌ အာ–ရှေး,ဉာ–ဓာတ်–ငင်း၊ အာ–ဥပသာရ၏ မရိယာဒအနက်ဟော–ငင်း၊ ဉာ–ဓာတ်၏ သိခြင်း=ဇာနနအနက်ဟော–ငင်း၊ တာဝီ–ပစ္စည်း၏ အတိတ်ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ အာဇာနိံသူတိ အညတာဝိနော (တေသံ)ဟု ပြု–ငင်း သိစေ။

ဋ္ဌိတာနံ–ဖြင့် အညတာဝီနံပုဒ်သည် ဝိသေသနပုဒ်တည်းဟု သိစေသည်။

သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ–ဖြင့် ဓမ္မာနံအရ သမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကိုယူ–သိစေသည်။

အဇ္ဈတ္တရေ–ဖြင့် အညတာဝီနံကို အဇ္ဈတ္တရေဟူသော ပါဌသေသ၌ စာစပ်ရမည်ဟုသိစေ။

http://www.dhammadownload.com

အာဇာနနာ-ဖြင့် အညာ၌ အာ, ဉာ-ဓာတ်-ငင်း၊ အာ-၏ မရိယာဒအနက်ဟော-ငင်း၊ ဉာ-ဓာတ်၏ သိခြင်း=ဇာနနအနက်ဟော-ငင်း၊ အ-ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌သက်-ငင်း၊ အာဇာနနာ အညာ-ဟုပြု-ငင်း၊(ပြည်သျှ)(တစ်နည်း) ကတ္တုသာဓနအနက်၌သက်-ငင်း၊ အာဇာနာတီတိ အညာ-ဟု-ပြု-ငင်း(ဘာသာဋီ)သိစေ။

အမှာ။ ။အညာပုဒ်ကို "ပဌမမဂ္ဂေန ဉာတမရိယာဒံ အနတိက္ကမိတွာ ဇာနာတီတိ အညာ"ဟု ဝစနတ္ထ (အကျယ်) ပြုရမည်။ အာ, ဉာ+အ။ ထိ-အာပစ္စည်းဖြင့် အညာ-ပြုပြီးသည်။

◆ အညာတု အရဟတ္တဥ္။ (ဓာန်၊၄၃၆။)

(င) ဖလမဂ္ဂဿ အင်္ဂ-၌ မဂ္ဂအရ ဖိုလ်၌ဖြစ်သော မင်္ဂကို (ဝါ) ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တွင်ပါဝင်သော အပေါင်းဖြစ်သောသမ္မာဒိဋ္ဌိစသည်ကိုယူ-ငင်း၊ မဂ္ဂင်္ဂပုဒ်ကို မဂ္ဂဿ + အင်္ဂ မဂ္ဂင်္ဂ-ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်-ပြု-ငင်း သိစေ။ ◆ ဖလမဂ္ဂဿာတိ ဖလေ ပဝတ္တမဂ္ဂဿ။ (ယောဇနာ)

ဖလေမဂ္ဂေ စ ပရိယာပန္နံ-ဖြင့် မဂ္ဂပရိယာပန္န၌ မဂ္ဂအရ ဖိုလ်၌ဖြစ်သောမင်္ဂကို (ဝါ) ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တွင်ပါဝင်သော အပေါင်းဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိစသည်ကို ယူ-ငင်း၊ (ဘာသာဋီ) မဂ္ဂပရိယာပန္နပုဒ်ကို မဂ္ဂေ + ပရိယာပန္နံ မဂ္ဂပရိယာပန္နံ-ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်-ပြု-ငင်း သိစေသည်။

(၇)

(ဃ) ဝုတ္တတ္တာနေဝ-၌ ဇဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ-စသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ရှိသော ပညာ, ပဇာနနာ-စသောပုဒ်တို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်မရှိသော ပုဒ်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(က) နိဋ္ဌိတ-၌ နိ-ကား ဓာတွတ္ထဝိသေသက။

(ခ) ဝါ-ကား နယန္တရဇောတက။ အဇ္ဈတ္တရေ-၌ အဘိ-ကား ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက။

(ဂ) အဿ (အညာတာဝိန္ဒြိယဿ ပဒဿ)-၏။ (ယောဇနာ။ပြည်သျှ)

(၈+၉)

(က) အညတာဝိနော-အရ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ရ၏။ နိဋ္ဌိတဉာဏကိစ္စံ-အရ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ရ၏။

(ခ) အညတာဝီနံ-အရ သမ္ပယုတ္တဓမ္မရ၏။ အညာတာဝိန္ဒြိယံ-အရ အရဟတ္တဖိုလ်ရ၏။

(င) မဂ္ဂင်္ဂ-၌ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တွင်ပါဝင်သော အပေါင်းဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိစသည်ကို "မဂ္ဂ"ဟု ဆို၍ ထိုမဂ္ဂ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော ပညာစသည်ကို "မဂ္ဂင်္ဂ"ဟုဆိုသည်။ (ဘာသာဋီ၊၃။၃၄၆။)

(၁၀)

(ခ) အညာတာဝီနံ + ဣန္ဒြိယံ-၌

✔ ဣန္ဒြိယံ-အရ အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်သည်-

အညတာဝီနံ-အရ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ-ပြု။

ပြိုင်။ ။သဟကြီး-၄၊ အညႆ သမ္ပ၊ ဟေ, ဓိ, ဣံ, မင်္ဂ။ (၁၀)

=============

ဝါကျဥယျာဉ်(၃၀၈)

(က) တတ္ထ ကိရိယာတိ ကရဏမတ္တံ။

(ခ) သဗ္ဗေသုယေဝ ဟိ ကိရိယစိတ္တေသု ယံ ဇဝနဘာဝံ အပ္ပတ္တံ၊ တံ ဝါတပုပ္ဖံ ဝိယ,

(ဂ) ယံ ဇဝနဘာဝပ္ပတ္တံ၊ တံ ဆိန္နမူလကရုက္ခပုပ္ဖံ ဝိယ အဖလံ ဟောတိ။

(ဃ) တံတံကိစ္စသာဓနဝသေန ပဝတ္တတ္တာ ပန ကရဏမတ္တမေဝ ဟောတိ။ တသ္မာ "ကိရိယာ"တိ ဝုတ္တံ။ ဋ္ဌ။ ၃၃၁။ မူလဋီ။ ၁၃၇။ ယောဇနာ။ ၁၆၂။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၁၄၃။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၃၄၉။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ခ) ဟိ(သစ္စံ)-မှန်။ သဗ္ဗေသုယေဝ-ကုန်သော။ ကိရိယစိတ္တေသု-တို့တွင်။ ယံ ကိရိယစိတ္တံ-သည်။ (ဖြည်) ယံ-အကြင်အာဝဇ္ဇန်းဒွေးသည်။ (ဘာသာဋီ) ဇဝနဘာဝံ-သို့။ အပ္ပတ္တံ-မရောက်။ တံ ကိရိယစိတ္တံ-သည်။ (ဖြည်သျှ) တံ-ထိုအာဝဇ္ဇန်းဒွေးသည်။ (ဘာသာဋီ) ဝါတပုပ္ဖံ ဝိယ (မောဃပုပ္ဖံ ဝိယ) သီးကင်းမပါအချည်းနှီးသာဖြစ်သော ပန်းကဲ့သို့။ အဖလံ-အကျိုးမရှိသည်။ ဟောတိ။

(ဃ) ဝန-ထိုသို့ပင်အကျိုးမရှိပါသော်လည်း။

(၂)

(ခ)(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် ကိရိယာဟူသည် ထိုထိုကိစ္စကို ပြုခြင်း, ပြီးစေခြင်းမျှသာတည်းဟု ဖွင့်ဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းစကားရပ်ကို ခိုင်မြဲစေလိုသောဆရာသည် (ခ)(ဂ)မိန့်။ (ယုတ္တိဒဋ္ဌီ)

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ခ)ဖြင့် ဇောမထိုက်သော (အာဝဇ္ဇန်းဒွေးဟူသော) ကြိယာစိတ်၏ အကျိုးမရှိပုံ, အဖလဖြစ်ပုံကိုပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဇောထိုက်သော ကြိယာစိတ်(အဋ္ဌာရသ)၏ အကျိုးမရှိပုံ, အဖလဖြစ်ပုံကို ပြလိုသောဆရာသည် (ဂ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

(ဃ) ဋ္ဌပနာသောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ-သည် (ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် ကြိယာစိတ်ဟူသည် အကျိုးမရှိ အဖလဟူ၍ ဥပမာနှင့်တကွပြဆို၏။ ထိုသို့ ကြိယာစိတ်ဟူသမျှ အကျိုးမရှိ အဖလဖြစ်ခဲ့သော် "ကိရိယာ"ဟူ၍ပင် မဟောကြားထိုက်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို-ကြောင့်-မဆိုသင့်။ "ကိရိယာ"ဟူ၍ ဟောတော်မူရခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် "ကိရိယာ"ဟူ၍ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(၄)

- ✱ အဆိဒ္ဓိတ္ထာတိ ဆိန္နံ။ (ဆိဒိ+တ)
- ✱ မူလတိ ပတိဋ္ဌာတိ ရုဟတိ ရုက္ခော ဧတေနာတိ မူလံ။ (သူစိ)
- ✱ ဆိန္နံ + မူလံ + ယဿာတိ ဆိန္နမူလကော။ (ရုက္ခော)
- ✱ ရုဟတီတိ ရုက္ခော။ (ရုဟ+ခ) ဆိန္နမူလကောဝေ + ရုက္ခော ဆိန္နမူလကရုက္ခော။

✔ -ပုဒ်သည်ငင်း၊ ပြတ်ပြီးသော အမြစ်ရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်၏ သစ်ပင်ဒြဗ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်- ဗျု-နိ။

✔ သစ်ပင်ဒြဗ်၏ ပြတ်ပြီးသောအမြစ်ရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည်

(ဝါ) သစ်ပင်ဒြဗ်သည် ပ-နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

- ✱ ပုပ္ဖတီတိ ပုပ္ဖံ။ ဆိန္နမူလကရုက္ခဿ + ပုပ္ဖံ ဆိန္နမူလကရုက္ခပုပ္ဖံ။

(ခ) ဗဝတီတိ ဗဝနံ၊ (ဗု-ဒီဃပ္ပဝတ္တိယံ၊ ယုပစ္စယော)

- ✱ ဗဝနဿ + ဘာဝေါ ဗဝနဘာဝေါ။ (အဘေဒ+ဘေဒစပ်)
- ✱ ပဇ္ဇတိ ပါပုဏာတီတိ ပတ္တံ။ (ပဒ+တ။ ရောက်ခြင်း)
- ✱ န + ပတ္တံ အပ္ပတ္တံ။ (အာဝဇ္ဇန်းဒွေဟူသော ကြိယာစိတ်ရ၏)
- ✱ ဝါယတိ ဂစ္ဆတီတိ ဂါတော။ ဝါယတိ ဝါ ပုပ္ဖာဒီနံ ဂန္ဓော ယေနာတိ ဝါတော။ (ဝါ+တ)
- ✱ ဝါတော မေဃော + ပုပ္ဖံ ဝါတပုပ္ဖံ။

http://www.dhammadownload.com

(ဂ) ဓဝနဘာဝံ + ပတ္တံ ဓဝနဘာဝပ္ပတ္တံ။

* ဖလတိ နိပ္ဖဇ္ဇတီတိ ဖလံ။ နတ္ထိ + ဖလံ + ဧတဿာတိ အဖလံ။ (ကြိယာစိတ်ရ၏)

(ခ) ဥပမာနဘာက်၌ နတ္ထိ + ဖလံ + ဧတဿ ဝါတပုပ္ဖဿာတိ အဖလံ။ (ဝါတပုပ္ဖရ၏) ဟုပြု။

(ဂ) ဥပမာနဘာက်၌ နတ္ထိ + ဖလံ + ဧတဿ ဆိန္နမူလကရုက္ခပုပ္ဖဿာတိ အဖလံ–ဟုပြု။

(၅)

တံတံကိစ္စသာဓနဝသေန–၌ တံတံ–ကား ဝိစ္ဆာသဗ္ဗနာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တဒွာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

တံတံကိစ္စ–ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တဒွာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

တံတံကိစ္စသာဓန–ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံ၊ စိတ္တဒွာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။

♦ သာဓေတီတိ သာဓနံ။ (သာဓ+ယု) တံတံကိစ္စဿ + သာဓနံ တံတံကိစ္စသာဓနံ–ဟု ပြု။

(၆)

(က) ကရဏမတ္တံ–ဖြင့် ကိရိယာ၌ ကရ–ဓာတ်–ငင်း၊ ရိရိယ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ ကရဏံ ကိရိယာ–ဟု ပြု–ငင်း၊ ကိရိယာဟူသည် ထိုထိုကိစ္စကို ပြုခြင်း ပြီးစေခြင်းမျှသာ ဖြစ်၏၊ အကျိုးကား မပေးဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုငင်း သိစေသည်။

♦ မတ္တသဒ္ဒေန ဖလဒါနံ နိဝတ္တေတိ။ (ယောဇနာ။၁၆၂။)

(၇)

(ခ) သဗ္ဗေသု ယေဝ–၌ ဓဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်ထုတ်ပုံ

✔ အလုံးစုံဟူသော သဗ္ဗ(သကလ)ဘောဂုဏ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သော ဧကဒေသဘောဂုဏ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

✔ သဗ္ဗ (သကလ) ဘောဂုဏ်၏ တည်ရာဖြစ်သောကြိယာစိတ်သည် အနုညာတတ္တ။

(ဃ) ပန–ကား ဝါကျာရမ္ဘတ္တ။

ကရဏမတ္တမေဝ–၌ မတ္တ–ကား အဝဓာရဏတ္တ။ ဓဝ–ကား သန္နိဋ္ဌာနတ္တ။

(ခ) သဗ္ဗေသု–၌ သဗ္ဗ–ကား ကြိယာစိတ္တေသု–ဟု အစွဲတိုက်ရိုက်ပါ–ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(ဃ) တသ္မာ–ကား ဟောတိကြိယာ–ကိုစွဲ အနဘူတဝိသယ။

(၈)

(ဂ) ယံ ဓဝနဘာဝပ္ပတ္တံ၊ တံ–အရ ကြိယာဇောအဋ္ဌာရသကိုယူ၍

✔ ထို...သည် ဒဿနတ္တ။

✔ နိရာနုသယသန္တာနပဋိဗဒ္ဓသည် ဒီပကတ္တ။

✔ အမြစ်ပြတ်ပြီးသော သစ်ပင်၏ပန်းကဲ့သို့ အကျိုးမရှိဖြစ်ရခြင်းသည်ငင်း၊ ထိုထိုကိစ္စကို ပြီးစေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်ခြင်းသည်ငင်း ပကာသနတ္တ။

✔ အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်စသော ရှေးရှေးဖြစ်သောတရားတို့သည် ဝိဘာဝတ္တ။

✔ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရစသော အကျိုးတရားအဆက်ဆက်သည် အနုဘာဝတ္တ။

(၉)

(ခ)(ဂ)တို့၌ ဇောမထိုက်သောကြိယာနှင့် ဇောထိုက်သောကြိယာတို့ကို ဝါတပုပ္ဖ, ဆိန္နမူလက ပုပ္ဖဟူသော ဥပမာတို့ဖြင့် ခွဲခြားဖွင့်ပြရခြင်း

✔ အဝိဇ္ဇာတဏှာဟူသော ဝဋ်မြစ်မပြတ်သေးသော သေက္ခပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အားဖြစ်သော အာဝဇ္ဇန်းဒွေးကို အချင်းခပ်သိမ်းအကျိုးကို မဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် ဝါတပုပ္ဖဟူသော ဥပမာဖြင့် ရေးသားဖွင့်ပြသည်။

http://www.dhammadownload.com

✔ အဝိဇ္ဇာ, တဏှာဟူသော ဝဋ်မြစ်ပြတ်ပြီးသော ရဟန္တာသန္တာန်၌ဖြစ်သော ကြိယာဇော အဋ္ဌာရသကို ဝဋ်မြစ်ပြတ်သော်သာလျှင် အကျိုးကို မဖြစ်စေနိုင်၊ (ဝဋ်မြစ် မပြတ်သေးသူ၏သန္တာန်၌ ဖြစ်ခဲ့ပါက အကျိုးပေးဦးမည်, အကျိုးကို ဖြစ်စေဦးမည်သာ)သောကြောင့် ဆိန္နမူလကရုက္ခပုပ္ဖဟူသော ဥပမာဖြင့် ရေးသားဖွင့်ပြသည်။

♦ ဝါတပုပ္ဖန္တိ မောဃပုပ္ဖံ။ တံ အဇ္ဈိန္နေပိ ရုက္ခေ န ဖလတိ၊ ဆိန္နရုက္ခပုပ္ဖံ ပန အစ္ဆိန္နေ ဖလေယျ။ ဧဝံ အစ္ဆိန္နဘဝမူလဿပိ ပဝတ္တမာနံ ယံ န ဖလတိ။ တံ ဝါတပုပ္ဖသဒိသံ။ လူတရဿေဝ ပန ပဝတ္တမာနံ ဆိန္နရုက္ခပုပ္ဖသဒိသံ။ တဒိ အစ္ဆိန္နေ ဘဝမူလေ ဖလေယျာတိ။ (မူလဋီ။၁၃၇။)

(၁၀)

(ခ) ယံ + ဓဝနဘာဝံ အပ္ပတ္တံ-၌

✔ ယံ–အရ အာဝဇ္ဇန်းဒွေး ကြိယာစိတ်သည်–

ဓဝနဘာဝံ အပ္ပတ္တံ–အရ တံသမ္ပယုတ္တမ္ဗေအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ သဟကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ အဓိ, အဟာရ, လုံ။ (၉)

(ဂ) ယံ + ဓဝနဘာဝပ္ပတ္တံ–၌

✔ ယံ–အရ ကြိယာဇောစိတ် အဋ္ဌာရသသည်–

ဓဝနဘာဝပ္ပတ္တံ–အရ တံသမ္ပယုတ္တမ္ဗေအား သဟဇာတ–ပြု။ ပြိုင်– ၉။

(တစ်နည်း) ယံ–အရ ရှေးရှေးသောကြိယာဇောသည်–

ဓဝနဘာဝပ္ပတ္တံ–အရ နောက်နောက်သောကြိယာဇောအား အနန္တရ–ပြု။

ပြိုင်။ ။အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, အာသေ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။ (၆)

============

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၀၉)

(က) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရန္တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ လူမသိ့ယော အတ္တဘာဝေ သုခဝိဟာရမတ္တံ။

(ခ) တတ္ထ ခီဏာသဝဿ ပုထုဇ္ဇနကာလေ နိဗ္ဗတ္တိတာ သမာပတ္တိ ယာဝ န နံ သမာပဇ္ဇတိ။ တာဝ ကုသလာဝ။ သမာပန္နကာလေ ကိရိယာ ဟောတိ။

(ဂ) ခီဏာသဝကာလေ ပနဿ နိဗ္ဗတ္တိတာ သမာပတ္တိ ကိရိယာဝ ဟောတိ။

(ဃ) သေသံ သဗ္ဗံ တံသဒိသတ္တာ ကုသလနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ။

ဋ္ဌ။ ၃၃၄။ မူလဋီ။ ၁၃၈။ အနုဋီ။ ၁၄၅။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၁၅၂။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၃၅၆။

(၁)

(ခ) တတ္ထ(တာသု သမာပတ္တိသု)တို့တွင်။ (ပြည်သျှ) (တစ်နည်း) တတ္ထ–ထိုစျာန်တို့တွင်။ (ဘာသာဋီ) နံ (သမာပတ္တိံ)–ကို။

(ဂ) ပန–ထိုသို့ မဟုတ်။ (ပြည်သျှ) ပန–ဆက်။ (ဘာသာဋီ)

(၂+၃)

(ခ)(ဂ)သို့ ဋ္ဌပနာဘောဂါဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် မျက်မြင်ပစ္စက္ခဖြစ်သော ဤအတ္တဘော၌ ချမ်းသာစွာနေကြောင်းမျှဖြစ်သောစျာန်သည် ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရမည်၏ဟုဆို၏။ ထိုသို့–သော် ယင်းဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရအမည်ရသော စျာန်၏ ကုသိုလ်, ကြိယာဖြစ်ပုံကို ဘဝ, ကာလအားလျော်စွာ ခွဲခြမ်းစိပ်ဖြာ၍ မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့–ကြောင့် –မဆိုသင့်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရမည်သောစျာန်၏ ကုသိုလ်, ကြိယာဖြစ်ပုံကို

http://www.dhammadownload.com

ကာလအားလျော်စွာ ခွဲခြမ်းစိပ်ဖြာ၍ ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်သို့လျှင် ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရမည်သောဈာန်၏ ကုသိုလ်, ကြိယာဖြစ်ပုံကို ဘဝ, ကာလအားလျော်စွာ သိရပါမည်နည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)(ဂ) မိန့်။

(ခ) ဖြင့် ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရဈာန်၏ ပုထုဇဉ်ဖြစ်ရာအခါ၌ ကုသိုလ်, ကြိယာဖြစ်ပုံကို ပြသည်။

(ဂ) ဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်ရာအခါ၌ ကြိယာဖြစ်ပုံကိုပြသည်။ (ပကရဏ္ဍရထုံးစံကျမ်းတက်)

(ဃ)အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာပြ။ ဂန္တဂရုဒေါသ-ပယ်။

(၄)

* အာဟိတော အဟံမာနော ဧတ္ထာတိ အတ္တာ။ (အာ, ဓာ+တ။)

(ငါဟူသော မာန်မာနကို တင်သွင်းထားအပ်ရာ ဖြစ်သောကိုယ်)

* ဘဝတိ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဘာဝေါ။ အတ္တာဓဝ + ဘာဝေါ အတ္တဘာဝေါ။

✔ -ပုဒ်သည်ငင်း၊ ငါဟူသော မာန်မာနကို တင်သွင်းထားအပ်ရာဖြစ်သောဂုဏ်၏ + အတ္တဘော နှင့် (ဝါ) ခန္ဓာ(၅)ပါးနှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေးစပ်-ငင်း ဗျူ-နီ။

✔ ငါဟူသော မာန်မာနကို တင်သွင်းထားရာဖြစ်သော အတ္တဘောတို့၏ --ဖတ်သည်- (ဝါ) ခန္ဓာ(၅)ပါးသည် ပ-နီ။

(တစ်နည်း) အတ္တာတိ (ဂဟေတဗ္ဗာကာရေန) + ဘာဝေါ အတ္တဘာဝေါ-ဟုပြု။

✔ -ပုဒ်သည်ငင်း၊ အတ္တာ၏ + ယူထိုက်လောက်သောအခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ကိုယ်နှင့် (ဝါ) ခန္ဓာ(၅)ပါးနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်-ငင်း ဗျူ-နီ။

✔ အတ္တာဟူ၍ယူထိုက်လောက်သောအခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ကိုယ်သည် (ဝါ) ခန္ဓပဉ္စကသည် ပ-နီ။

♦ အာဟိတော အဟံမာနော ဧတ္ထာတိ အတ္တာ၊ သော ဓဝ ဘဝတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ, န ပရပရိကပ္ပိတော ဝိယ နိစ္စောတိ အတ္တဘာဝေါ။ အတ္တာတိ ဝါ ဒိဋ္ဌိဂတိကေဟိ ဂဟေတဗ္ဗာကာရေန ဘဝတိ ပဝတ္တတီတိ အတ္တဘာဝေါ။ (အနုဋီ။၁၄၅။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ပဿိတဗ္ဗောတိ ဒိဋ္ဌော။ (ဒိသ+တ) ဒိဋ္ဌော + ဓမ္မော ဒိဋ္ဌဓမ္မော။

* ဝိဟရတိ ဧတေနာတိ ဝိဟာရော။ (ဈာန်) သုခ + ဝိဟာရ သုခဝိဟာရ။

* သုခဝိဟာရဓဝ + မတ္တံ သုခဝိဟာရမတ္တံ။

(ဃ) တေန + သဒိသံ တံသဒိသံ။ တံသဒိသဿ + ဘာဝေါ တံသဒိသတ္တံ။ (တဒ္ဓိတ)

(၆)

(က) ဒိဋ္ဌဓမ္မေ သုခဝိဟာရမတ္တံ-ဖြင့် ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရကို ဒိဋ္ဌဓမ္မေ + သုခဝိဟာရ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခ ဝိဟာရ-ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်-ပြု-သိစေသည်။

လူမသ္မိံ ယေဝ အတ္တဘာဝေ-ဖြင့် ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ၌ ဒိဋ္ဌဓမ္မအရ မျက်မြင်ပစ္စက္ခဖြစ်သော ဤအတ္တဘောကို (ဝါ) ခန္ဓာပဉ္စကကို ယူရမည်ဟုသိစေသည်။

♦ အတ္တဘာဝေါတိ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဝုစ္စန္တိ။ (မူလဋီ။၁၃၈)

(၇)

သုခဝိဟာရမတ္တံ၌ မတ္တသဒ္ဒါဖြင့် နောက်ဘဝအကျိုးမရှိကြောင်းကို ကန့်သည်၊ နှစ်စေသည်။ (ဘာဋီ)

(ဂ) ကိရိယာဘာဝ ဟောတိ-၌ ဓဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တသည်ထုတ်ပုံ

✔ ကြိယာသမာပတ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ကုသိုလ်သမာသ်ပတ်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကမ္မဝိပါကတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

♦ ယသ္မိံ သမယေ ရူပါဝစရံ (အရူပါဝစရံ) ဈာနံ ဘာဝေတိ ကိရိယံ နေဝ ကုသလံ နာကုသလံ န စ ကမ္မဝိပါကံ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရံ။ (ပါဠိတော်။၁၄၂၊၁၄၃။)

(ဂ) ပန–ကား ဝါကျာရမ္ဘဇောတက။

(ဃ) ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ–၌ ဣတိ–ကား ပရိသမာပနတ္ထ။

(င) ယာဝ, တာဝ–တို့ကား ပရိစ္ဆေဒတ္ထ။

(၈+၉)

(ဃ) တံ သဒိသတ္တာ၌ တံ–အရ ရူပါဝစရကုသိုလ်ကို (တစ်နည်း) အရူပါဝစရကုသိုလ်ကိုယူ။

♦ တံသဒိသတ္တာတိ တေန ကုသလေန သဒိသဘာဝတော။ (ယောဇနာ။၁၆၄။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရံ–အရ ရူပါဝစရကြိယာဈာန်စိတ်ကိုယူ။

(တစ်နည်း) အရူပါဝစရကြိယာဈာန်ကိုယူ။

(၁၀)

(ခ) နိဗ္ဗတ္တိတာ သမာပတ္တိ + ကုသလာဝ–၌

✔ နိဗ္ဗတ္တိတာ သမာပတ္တိ–အရ ရူပါဝစရကုသိုလ်ဈာန်သည်–

ကုသလာဝ–အရ ကြွင်းသော ရူပါဝစရကုသိုလ်သမ္ပယုတ္တနာမက္ခန္ဓာအား သဟာဓာတ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ သဟာကြီး ၄၊ အညာ, သမ္ပ၊ ဣံ, ဈာန, မဂ္ဂ။ (၉)

===============

ဝါကျဥယျာဉ် (၃၁၀)

(က) မဟာပရိဟာရတောတိ မဟန္တေဟိ ပစ္စယေဟိ ပရိဟာရိတဗ္ဗတော။

(ခ) တောနိ ဟိ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဥပနေတဗ္ဗတ္တာ မဟန္တေဟိ ယာသစ္ဆာဒနာဒီဟိ ဘူတာနိ ပဝတ္တာနီတိ မဟာဘူတာနိ။

(ဂ) မဟာပရိဟာရာနိ ဝါ ဘူတာနီတိ မဟာဘူတာနိ။

(ဃ) မဟာဝိကာရတောတိ ဘူတာနံ မဟာဝိကာရတော။

ဋ္ဌ။ ၃၃၈။ မူလဋီ။ ၁၄၀။ ယောဇနာ။ ၁၆၇။ ပြည်သျှ၊၃။ ၁၆၄။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၃၆၇။ ခင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၆၅၃။

(၁)

(ခ) ဟိ–ချဲ့။ တောနိ(ရူပါနိ)–ဤပထဝီစသောရုပ်တို့သည်။

(၂)

(က) စသည်သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ မဟာဘူတသာမညတောဟူသော ဟိတ်ကို ချဲ့ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ မဟာပရိဟာရတော–ဟူသော ဟိတ်ကိုချဲ့ပြလိုသောဆရာ (က)စသည်မိန့်။

(ခ)ဖြင့် (က)ကိုချဲ့ ဝိတ္ထာရ။

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)ဝါကျတို့ဖြင့် မဟာဘူတာနိကို တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ (မဟာဟူသောရှေ့ပုဒ်၌ ပရိဟာရနောက်ပုဒ်ကျေသော) ပုဗ္ဗပဒေဥတ္တရပဒလောပ ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြလိုသောဆရာသည် (ဂ)မိန့်။ (ပက္ခန္တရ)

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ဂ) ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

မဟာဘူတာနိပုဒ်၏ တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ပုဗ္ဗပဒေဥတ္တရလောပကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထကိုလဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* မဟန္တော + ပိကာရော + ယေသန္တိ မဟာပိကာရာနိ။ (ယောဒနော)

✔ –သည့်ရင်း၊ ကြီးစွာသော ဖောက်ပြန်ခြင်း၏+ပထဝီစသောရုပ်တို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်–ရင်း ဗျူ–နိ။

✔ ပထဝီစသောရုပ်တို့၏ –ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) မဟန္တိ ပစုရဘာဝံ ဂစ္ဆန္တီတိ မဟန္တာ။ (မဟ+အန္တ။ ပစုရအနက်ဟော)

* ပဋိစ္စ ဖလံ ဧတိ ဧတေဟီတိ ပစ္စယော။ (ပတိ, ဣ(ဝါ)ဧ(ဝါ)အယ+ဏ)

* ပရိဟရိယန္တေတိ ပရိဟရိတဗ္ဗာနိ။ (တဗ္ဗော)

(ခ) ဒိဗ္ဗန္တိ ကီဠန္တိ ဧတ္ထာတိ ဒိဝသော။ ဒိဝု–ကီဠနေ၊ သော။

* ဃသိတဗ္ဗော အသိတဗ္ဗောတိ ဃာသော။ အာဟာရော။ (ဃသ+ဏ)

* အာဘုသော + ဆာဒေတိ ပရိဒဟတိ ဧတေနာတိ အစ္ဆာဒနံ။ နိဝါသနံ။(အာ,ဆဒ+ယု) (သီ၊ဋီ၊သစ်။၂။၅၅။)

* ဃာသော စ + အစ္ဆာဒနဉ္စ ဃာသစ္ဆာဒနံ။

* ဃာသစ္ဆာဒနံ + အာဒိ + ဧတေသန္တိ ဃာသစ္ဆာဒနာဒယော။ (တေဟိ)

(၆)

(က)ဖြင့် မဟာပရိဟာရတော၌ မဟာသည် မဟန္တသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ–ရင်း၊ မဟန္တအရ ပစ္စယ–အကြောင်းတို့ကိုယူ–ရင်း၊ ပရိဟာရတော၌ ပရိ, ဟရ–ဓာတ်–ရင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်–ရင်း၊ ပရိဟရိတဗ္ဗာနီတိ ပရိဟာရာနိ–ဟု ပြု–ရင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို မဟန္တေဟိ + ပရိဟာရာနိ မဟာပရိဟာရာနိ–ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြု–ရင်း သိစေသည်။

(ခ) မဟန္တေဟိ ဃာသစ္ဆာဒနာဒီဟိ ဘူတာနိ–ဖြင့် မဟာဘူတာ၌ မဟာသဒ္ဒါသည် မဟန္တသဒ္ဒါ၏ကာရိယ–ရင်း၊ မဟန္တေဟိအရ (မဟာအရ) အစား, အဝတ်အစရှိသော များစွာသောပစ္စည်းဝတ္ထုတို့ကို ယူ–ရင်း၊ မဟန္တေဟိ + ဘူတာနိ မဟာဘူတာနိ–ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်–ပြု–ရင်း သိစေသည်။

ပဝတ္တာနိ–ဖြင့် ဘူတာနိ၌ ဘူ–ဓာတ်သည် ပဝတ္တန(ဥပါဒန)အနက်ဟော–ရင်း၊ တ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်–ရင်း၊ ဘဝန္တိ ပဝတ္တန္တီတိ ဘူတာနိ–ဟု ပြု–ရင်း၊ ဤ၌ ဘူတသဒ္ဒါသည် သစ်ပင်စသည်ကိုမဟော၊ ဖြစ်ခြင်း (ပဝတ္တန)ကို အကြောင်းပဝတ္တနိမိတ်ပြု၍ မဟာဘုတ်ကို ဟော–ရင်း သိစေ။

ဘူတ–အတ္ထုဒ္ဒါရ။ ။ ရုက္ခာဒေါ ဝိဇ္ဇမာနေ စာ–ရဟန္တေ ခန္ဓပဉ္စကေ။

ဘူတော–သတ္တမဟာဘူတာ–မနုဿေသု န နာရိယံ။ (ဓာန်။၇၈၈။)

ဧတာနိ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဥပနေတဗ္ဗတ္တာ–ဖြင့် နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း ကပ်၍ဆောင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပထဝီစသောရုပ်တို့သည် မဟာဘုတ်မည်၏ဟုသိစေသည်။

(ဂ) မဟာပရိဟာရာနိ ဘူတာနိ–ဖြင့် မဟာဘူတာနိကို မဟာပရိဟာရာနိ + ဘူတာနိ မဟာဘူတာနိ–ဟု ပြု–ရင်း၊ မဟာပရိဟာရာဘူတာနိ–ဟု ဆိုလိုလျက် ပရိဟာရပုဒ်ကိုချေ၍ မဟာဘူတာနိ–ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုရင်း သိစေသည်။ ဝါ–ဖြင့် နယန္တရဝိကပ်ပြ–သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

http://www.dhammadownload.com

♦ မဟာပရိဟာရတောတိ ဧတ္ထ ဝစနတ္ထံ ဝဒန္တော အာဟ "မဟန္တေဟိ ဘူတာနိ, မဟာပရိဟာရာနိ ဝါ ဘူတာနိ"တိ။ တတ္ထ ပဋ္ဌမတ္ထေ ပုရိမပဒေ ဥတ္တရပဒဿ ပရိဟာရသဒ္ဒဿ လောပံ ကတွာ "မဟာဘူတာနိ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ (မူလဋီ၊၃၄၀။)

(၇)

မဟာဘူတာနိ–၌ မဟာ–ကား ပဓာနတ္ထ။ ဥပနေတဗ္ဗတ္တာ–၌ ဥပ–ကား ဥပဂမနတ္ထ။

(၈)

မဟာဘူတာနိ–အရ မဟာဘုတ် (၄)ပါး ရုပ်တရားများကိုယူ၍–

✔ ထို–သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ယာသဏ္ဌာနစသည်သည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဥပါဒါရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ပကာသနတ္ထ။ [စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယရူပံ–ကိုထောက်]

✔ ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတို့သည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ သဟဇာတ်တရားတို့ကို ခံလင့်သောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်ခြင်းစသည်သည် အနုဘာဝတ္ထ။

==============

ဝါကျဥယျာဉ်(၃၁၁)

(က) မဟန္တဘူတတ္တာ စာတိ တောနိ ဟိ မဟန္တာနိ မဟတာ ဝါယာမေန ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗတ္တာ ဘူတာနိ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာတိ မဟန္တဘူတတ္တာ စ မဟာဘူတာနိ။

(ခ) ဧဝံ မဟန္တပါတုဘာဝါဒီဟိ ကာရဏေဟိ မဟာဘူတာနိ။

(ဂ) စတုန္နဥ္စ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ရူပန္တိ ဥပယောဂတ္ထေ သာမိဝစနံ။

(ဃ) စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ ဥပါဒါယ နိဿာယ အမုဉ္စိတွာ ပဝတ္တရူပန္တိ အတ္ထော။

ဋ္ဌ။ ၃၃၉။ မူလဋီ။ ၁၄၁။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၁၆၇။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၃၇၁။

(၂)

(က)သို့ အနုသန္ဓေ

မဟာဝိကာရတောဟူသောအကြောင်း(ဟိတ်)၏ အကျယ်ကို ပြပြီး၍ "မဟန္တဘူတတ္တာ စ"ဟူသော အကြောင်း(ဟိတ်)၏ အကျယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် "မဟန္တဘူတတ္တာ"စသည် ကိုမိန့်။ (ဘာဋီ)

(ခ)သို့ အနုသန္ဓေ

အကြောင်း (ဟိတ်)အားလုံး၏ နိဂုံးကိုပြလို၍ "ဧဝ"စသည်ကိုမိန့်။ (ဘာသာဋီ၊၃၊ ၃၇၂။)

♦ ဧဝန္တိ အာဒိ နိဂမနံ။ (ယောဇနာ၊၁၆၈။)

(ဂ)ကို ပါပနာဒီပဋ္ဌကလီနန္တရစောဒနာ

ဆရာ–မြတ်စွာဘုရားသည် စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယရူပံ–ဟုဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ယင်းပါဠိတော်ဝါကျ၌ စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ၌ နံ–သည် စတုတ္ထီဝိဘတ်ဖြစ်၍ သမ္ပဒါန်, သမ္ပန် အနက်တို့၌ ဖြစ်၏ဟူသော အနက်သဘောသင့်ရောက်ရာ၏။ စင်–ကား–မရောက်သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ၌ ဖြစ်သင့်သော ဝိဘတ္တိ, ဝိဘတျတ္ထကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အတိဗျာပိတ—၏။ (ဂ)မိန့်။

(ဃ) ဋ္ဌပနာသောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ၌ ဆဋ္ဌီဝိဘတ်သည် ကံအနက်၌ဖြစ်၏ဟု ပြဆို၏။ ထိုသို့–သော် စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယရူပံ–ဟူသော တစ်ဝါကျလုံး၏ အဓိပ္ပေတတ္ထကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည်မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* ဥပါဒါယ + ပဝတ္တံ + ရူပံ ဥပါဒါရူပံ။ (အဋ္ဌကထာနည်း) (ဋီကာကျော်။၁၉၅။) (တစ်နည်း) ဥပါဒါယတိ နိဿယတီတိ ဥပါဒါယံ။

* ဥပါဒါယမေဝ + ရူပံ ဥပါဒါရူပံ။ (မူလဋီ။၁၄၁။)

(မဟာဘုတ်တို့ကို မှီတတ်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်၏+ဥပါဒါရုပ်နှင့် နိဿယ+နိဿိတစပ်)

(ဂ) * ဥပယုဇ္ဇိတဗ္ဗောတိ ဥပယောဂေါ။ ဥပယောဂမေဝ + အတ္ထော ဥပယောဂတ္ထော။

* ဝုစ္စတိ အနေနာတိ ဝစနံ။ သာမိသဒ္ဒ + ပဝတ္တံ + ဝစနံ သာမိဝစနံ။

(၆)

(က) ဓာတုနီ–ဖြင့် မဟာဘူတအရကိုပြသည်။ (သရုပ်ကြား–ဘိ)

မဟတာ ဝါယာမေန ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗတ္တာ–ဖြင့် ကြီးစွာသော သီလဝိသုဒ္ဓိစသည်သို့ ရောက်ကြောင်း လုံ့လဖြင့် (ဝါ) ဓာတ် (၄)ပါးကို ပိုင်းခြားကြောင်း စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်လုံ့လဖြင့် သိမ်းယူ,သိမ်းဆည်း အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မဟန္တမည်၏ဟုသိစေသည်။

ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ–ဖြင့် ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဘူတ=ဘုတ်မည်သည်ကိုဂုဏ်၊ ဘူတ၌ ဘူ–ဓာတ်သည် ဥပ္ပါဒဝါစီမဟုတ်၊ ဝိဇ္ဇမာနတ္တဝါစီဖြစ်သည်ကိုဂုဏ်၊ တ–ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓန အနက်၌သက်–ဂုဏ်၊ ဘဝန္တိ သံဝိဇ္ဇန္တီတိ ဘူတာနိ–ဟု ပြု–ဂုဏ်၊ (တစ်နည်း) ဤ၌ ဘူတသဒ္ဒါ ရက္ခစသည်ကို မဟော၊ ဝိဇ္ဇမာနအနက်ဟော–ဂုဏ်သိစေသည်။

မဟန္တာနိ ဘူတာနိ–ဖြင့် ကမ္မဓာရယ်–ပြု–သိစေသည်။

ဣတိ မဟန္တဘူတတ္တာ–ဖြင့် မဟာဘုတ်မည်ကြောင်းသကတ်ပြ–သိစေသည်။

စ–ဖြင့် မဟန္တပါတုဘာဝစသည်တို့ကြောင့်သာ မဟာဘုတ်မည်သည်မဟုတ်သေး၊ မဟန္တ ဘူတတ္တာကြောင့်လည်း မဟာဘုတ်မည်သေး၏ဟု သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့် စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ၌ ဆဋ္ဌီနံ–ဝိဘတ်၏အဖြစ်ကိုဂုဏ်၊ ယင်းဆဋ္ဌီနံ–ဝိဘတ်၏ကမ္မတ္ထ၌ သက်–ဂုဏ် သိစေ။

(ဃ) စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ–ဖြင့် စတုန္နံ မဟာဘူတာနံကို စတ္တာရိ မဟာဘူဟာနိ–ဟု ကမ္မတ္ထသမ္ဗန်ရမည်ဟု သိစေ။ (ဝိဘာဗျတ္တ)

နိဿာယ–ဖြင့် ယူ၏ဟူသည် မှီခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

အမုဉ္စိတွာ–ဖြင့် သာမညမှီသည် မဟုတ်၊ မလွတ်မူ၍ အမြဲတန်းမှီသည်၏ အဖြစ်ကိုဂုဏ်၊ ဥပါဒါယ၌ ဥပ–၏ ဘုသတ္ထဟောသည်ကိုဂုဏ်၊ ယ–သည် တွာပစ္စည်း၏ ကာရိယ–ဂုဏ် သိစေသည်။

ဥပါဒါယ ပဝတ္တရူပံ (၂)ပုဒ်အပေါင်းဖြင့် ဥပါဒါယဟူသော တွာပစ္စယန္တပုဒ်သည် ပုဗ္ဗကာလ ကြိယာဝိသေသနဖြစ်၍ အပရကာလကြိယာကို ငံ့သောကြောင့် ထို–၏အပရကာလကြိယာကို ပဝတ္တဟူ၍ ထည့်ရမည်ကိုဂုဏ်၊ (ဋီကာပြ–ဘာဝတ္ထ) (တစ်နည်း) ဥပါဒါယကို ပဝတ္တဟူသောပါဌသေသကြိယာ၌ စာစပ်ရမည်ကိုဂုဏ်၊ (သမ္ဗန္ဓ၊ ဆရာတို့နည်း) ဥပါဒါယ + ပဝတ္တံ + ရူပံ ဥပါဒါရူပံ–ဟု ဝိသေသပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရယ်–ပြု–ဂုဏ် သိစေသည်။

(၇)

(က) ဓာတုနီ ဟိ–၌ ဟိ–ကား ဝိတ္ထာရတ္ထ။ မဟန္တဘူတတ္တာ စ–၌ စ–ကား သမုစ္စယတ္ထ။

(၈)

မဟာဘုတ် (၄)ပါးကိုယူ၍ ကြိယာ ၅–တန်ထုတ်။

http://www.dhammadownload.com

(၉)

အဓိပ္ပာယ်။ ။ ဥပါဒါယရုပ်ဟူသည် သတ္တဝါ၏၎င်း, ဝေဒနာစသည်၏၎င်း ဥပါဒါရုပ်မဟုတ်ပါ၊ သတ္တဝါ, ဝေဒနာစသည်မရှိသော်လည်း ဥပါဒါရုပ်များဖြစ်နိုင်,ရှိနိုင်၏ဟူ၍ပြလိုသောကြောင့် (ဂ)၌ "စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယရူပံ"ဟု ဘုရားရှင် ဟောတော်မူခဲ့သည်။

♦ ဥပါဒါယရူပံ၊ အညနိဿယဿ ဧကန္တနိဿိတဿ ရူပဿေတံ အဓိဝစနံ။ တံ ပန န သတ္တဿ၊ နာပိ ဝေဒနာဒီနံ၊ တဒ္ဒဘာဝေပိ ဘာဝတောတိ ဒဿေတုံ "စတုန္နံ မဟာဘူတာနန္တိ" အာဒိမာဟ။ (မူလဋီ။၁၄၁။)

ဥပါဒါယဟူသော ပုဗ္ဗကာလကြိယာဖြင့်သိအပ်သော အပရကာလကြိယာကို ဖော်ပြခြင်းအကျိုးငှာ "ပဝတ္တရူပံ"ဟူ၍ "ပဝတ္တ"ပုဒ်ထည့် အဋ္ဌကထာဆရာဖွင့်ခြင်းဖြစ်သည်။

♦ ဥပါဒါယာတိ ဧတေန ဝိညာယမာနော ပစ္ဆိမကာလကိရိယာ ပဝတ္တီတိ ကတွာ "ပဝတ္တရူပ"န္တိ ဝုတ္တံ။ (မူလဋီ။၁၄၁။)

(၁၀)

(က) မဟတာ ဝါယာမေန + ပရိဂဟေတဗ္ဗတ္တာ–၌

✔ ပရိဂဟေတဗ္ဗ–ဟူသော ဘာဝသမ္ဗန်ပုဒ်အရ ပစ္စုပ္ပန်မဟာဘုတ် (၄)ပါး ပစ္စည်းတရားသည်– မဟတာ ဝါယာမေန–အရ မဟာကု,မဟာကြိ–ဉာဏသမ်–၌ရှိသော အာရမ္မဏာဓိကဖြစ်သော ဝီရိယပစ္စယုပ္ပန်တရားအား–အာရမ္မဏ–ပြု။

ဖြိုင်။ ။အာ, ပုရေ, အတ္ထိ, အဝိ။ (၄)

(ဂ) စတ္တာရိ မဟာဘူတာနံ + ဥပါဒါယ ပဝတ္တရူပံ–၌

✔ စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ–အရ မဟာဘုတ် (၄)ပါးသည်– ဥပါဒါယ ပဝတ္တရူပံ–အရ ဥပါဒါရုပ်အား သဟဇာတ–ပြု။ (ဖြိုင်။ ။သဟကြီး–၄)

============

ဝါကျဥယျာဉ်(၃၁၂)

(က) ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟီတိ ပစ္စုပ္ပန္နရူပမေဝ စက္ခုဝိညာဏာဒီဟိ ဆဟိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

(ခ) နိယမော (နိယာမော) ပန စက္ခုဝိညာဏာဒီနိ သန္ဓာယ ဂဟိတော။

(ဂ) န ဟိ တာနိ အတီတာနာဂတံ ဝိဇာနန္တိ။

(ဃ) မနောဝိညာဏံ ပန အတီတမ္ပိ အနာဂတမ္ပိ ဝိဇာနာတိ။

(င) တံ ဣမသ္မိံ ပဥ္စဝိညာဏသောတေ ပတိတတ္တာ သောတပတိတမေဝ ဟုတွာ ဂတံ။

(စ) ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန ပန အနိစ္စမေဝ။

(ဆ) ဇရာယ အဘိဘဝိတဗ္ဗဓမ္မကတ္တာ ဇရာဘိဘူတမေဝ။

(ဇ) ယသ္မာ ဝါ ရူပကာယေ ဇရာ ပါကဋာ ဟောတိ၊ တသ္မာပိ "ဇရာဘိဘူတမေ ဝါ"တိ ဝုတ္တံ။

ဋ္ဌ။ ၃၄၃၊ မူလဋီ။ ၁၄၃။ ယောဇနာ။ ၁၇၁။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၁၀၀။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၃၈၂။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၆၆၁။

"ပါဌဝိနစ္ဆယ"

(ခ)ဝါကျ နိယမော/နိယာမော (၂)ပါဌ်တွင် လက်ရှိဆဋ္ဌမူ၌ နိယာမော–ဟု ဒီဃနှင့်ရှိသည်။ နိဿယများ၌ နိယမော–ကို ပါဌ်မှန်ထား၍ အနက်ပေးကြသည်။ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ခြင်း အနက်ကို ဟောရာ၌– နိပုဗ္ဗ, ယမု–ဓာတ်+ယဉ်–ပစ္စည်းဖြင့် (ပါဠိ၌ အ–ပစ္စည်းဖြင့်) "နိယမ"ဟု ပြီးသည်။ "နိယာမဓမ္မတာ"ဟူရာ၌ကား ဏ–ပစ္စည်းဖြင့် "နိယာမ"ဟု ရှိရမည်။ (ဘာဋီ၊၃။၃၈၂။)

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(ခ) ပန–ဆက်။ နိယမော–ဥပ္ပန္နသဒ္ဒါဖြင့် မှတ်ခြင်းကို။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) သတ်မှတ်ကြောင်းဖြစ်သော ဧဝသဒ္ဒါကို။ (ဘာသာဋီ) စက္ခုဝိညာဏာဒီနိ– ....အစရှိသော ပဉ္စဝိညာဏ်တို့ကို။ သန္ဓာယ–၍။ (မယာ) ဂဟိတော–ပြီ။ (မနောဝိညာဏ–ကို။ သန္ဓာယ–၍။ နိယမော–ကို။ မယာ။ န ဂဟိတော–ဟု ဗျတိရိက်ထည့်၍ အနက်ပေး။

ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိဉေယျမေဝ(ပါဠိတော်။၁၅၆။)ကို သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီအနက်ပေး

ဥပ္ပန္နံ(ဥပ္ပန္နမေဝ)–ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရုပ်ကိုသာလျှင်။ ဆဟိ–စက္ခုဝိညာဏ်စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ခြောက်ပါးကုန်သော။ ဝိညာဏေဟိ–တို့ဖြင့်။(ဝါ)တို့သည်။ ဝိဉေယျ–သိအပ်၏၊ သိထိုက်၏။

♦ ဝိဉေယျမေဝ၌ ဧဝ–သဒ္ဒါကို ဥပ္ပန္နနှင့်ယှဉ်စေလိုသောကြောင့်၎င်း, ဥပ္ပန္နသဒ္ဒါဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ကိုသာ ယူစေလိုသောကြောင့်၎င်း "ပစ္စုပ္ပန္နရူပမေဝ"ဟု ဖွင့်သည်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၆၆၁။)

(၂)

(ခ) ဠပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိဉေယျမေဝ–၌ ဥပ္ပန္နံကို ပစ္စုပ္ပန္နရူပမေဝဟု ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် အတိတ်, အနာဂါတ်ရုပ်တို့သည် ဝိဉေယျမဟုတ်ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့...ကြောင့် ...မဆိုသင့်။ ပစ္စုပ္ပန္နရူပမေဝဟု နိယမ ဧဝသဒ္ဒါဖြင့် အဘယ်ကို ရည်ရွယ်၍ ဖွင့်ဆိုသည်ကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ နိယမဧဝသဒ္ဒါဖြင့် အဘယ်ကို ရည်ရွယ်၍ ယူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (ပြည်သျှ။၁၈၀။ ဘာသာဋီ။၃၈၂–၅)

(ဂ)သည် (ခ)ကို ယုတ္တိအားဖြင့် နိုင်မြဲအောင်ပြု– ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏ။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ)

♦ န ဟိတိ အာဒိ ဒဋ္ဌိကရဏ။ (ယောဇနာ)

♦ န ဟိ တက်ရာ၊ ဟိ–နက်မှာ၊ ဟိတ်ပါ ဒဋ္ဌိစွဲ။

(ဃ) ပါပနာဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဂ)ဖြင့် စက္ခုဝိညာဏ်စသော ပဉ္စဝိညာဏ်တို့သည် အတိတ်, အနာဂါတ်ရုပ်ကို မသိနိုင်ကုန်, အာရုံမပြုနိုင်ကုန်ဟု ပြဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော် မနောဝိညာဏ်သည်လည်း အတိတ်, အနာဂါတ်ရုပ်ကို မသိနိုင်, အာရုံမပြုနိုင်ဟူသော အနက်သဘောသည် ရောက်ရာ၏။ စင်...ကား ...မရောက်သင့်။ ထိုသို့ ...ကြောင့် မနောဝိညာဏ်၏ သိပုံ, အာရုံပြုပုံ အထူးကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ ...အဗျာပိတ...၏။ (ပ) စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။ (ပန–ကား ဝိသေသတ္ထ)

(တစ်နည်း) ဆရာ–သည် (ခ) (ဂ)တို့ဖြင့် စက္ခုဝိညာဏ်စသော ပဉ္စဝိညာဏ်တို့သည် အတိတ်, အနာဂါတ်ရုပ်ကို မသိနိုင်, အာရုံမပြုနိုင်ကြကုန်သောကြောင့် နိယမ ဧဝသဒ္ဒါကို စက္ခုဝိညာဏ်စသော ပဉ္စဝိညာဏ်တို့ကို ရည်ရွယ်၍ ယူအပ်၏ဟု ဆိုတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် စက္ခုဝိညာဏ်စသော ပဉ္စဝိညာဏ်တို့ကို ရည်ရွယ်၍ နိယမဧဝသဒ္ဒါကို ယူရခြင်း၏ အကြောင်းကိုသာ သိအပ်၏ဟူသော အနက်သည် ရောက်ရာ၏။ စင်–ကား–မရောက်သင့်။ ထိုသို့– ကြောင့် မနောဝိညာဏ်ကို ရည်ရွယ်၍ နိယမဧဝသဒ္ဒါကို မယူရခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ –အဗျာပိတ...၏။ အဘယ်ကြောင့် မနောဝိညာဏ်ကို ရည်ရွယ်၍ နိယမဧဝသဒ္ဒါကို မယူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

♦ ကသ္မာ ပန မနောဝိညာဏံ သန္ဓာယ နိယမော န ဂဟိတောတိ အာဟ "မနောဝိညာဏံ"န္တိ အာဒိ။

(င) ဠပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (ဃ)ဖြင့် မနောဝိညာဏ်သည် အတိတ်, အနာဂတ်ရုပ်ကိုလည်း သိနိုင်၏ဟု ဆို၏။ ထိုသို့–သော် မနောဝိညာဏ်ကို "ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိဉေယျမေဝ"၌ မယူအပ်,

http://www.dhammadownload.com

မယူသင့်သည် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့်–မဆိုသင့်။ (အတိတ်, အနာဂတ်ရုပ်ကိုလည်း သိနိုင်, အာရုံပြုနိုင်သော) မနောဝိညာဏ်ကို "ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိညေယျမေဝ"၌ ထည့်သွင်း၍ ယူရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ မနောဝိညာဏ်သည် အတိတ်, အနာဂတ်ရုပ်ကို သိပါလျက် ယင်းမနောဝိညာဏ်ကို အဘယ်ကြောင့် "ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိညေယျမေဝ"၌ ထည့်သွင်း၍ ယူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ မနောဝိညာဏ်သည် ပဥ္စဝိညာဏ်ဒေသနာအယဉ်၌ပါဝင်သွားသောကြောင့် "ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိညေယျမေဝ"၌ ထည့်သွင်းယူအပ်ပါ၏ဟူလိုသော်။ (ဘာဋီ၃။၃၈၂။)

♦ ယဒိ မနောဝိညာဏံ အတီတာနာဂတမ္ပိ ဝိဇာနာတိ၊ ကသ္မာ မနောဝိညာဏံ ပစ္စုပ္ပန္နံ ဝိဇာနာတီတိ ဝုတ္တန္တိ အာဟ "တ"န္တိ အာဒိ။ (ယောဇနာ။၁၇၁။)

(၃)

(ဈ) ယသ္မာ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဇရာယ အဘိဘဝိတဗ္ဗဓမ္မကတ္တာဟူသောအကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး ရူပကာယေ ဇရာပါကဋာ ဟောတိဟူသောအကြောင်းသကတ်အနက်တစ်မျိုးကိုလဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် ဝါ–ထားသည်။

(၄)

* တံ တံ ကာရဏံ ပဋိစ္စ + ဥပ္ပန္နံ ပစ္စုပ္ပန္နံ။ (ဋ္ဌ။ဓဓ။)

✔ –ပုဒ်သည်ဒင်း၊ ပဋိစ္စဘောဂုဏ်၏+ဖြစ်သောရုပ်နှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်–ဒင်း ဗျု–နိ။

✔ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်တို့၏ ––ဓာတ်သည် ပ–နိ။

* အတိက္ကမ္မ + ဣတံ ဂတံ အတီတံ။ (အတိက္ကမနဘောဂုဏ်၏+ဖြစ်သောရုပ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

* အာဂမိဿတီတိ အာဂတံ။ န+အာဂတံ အနာဂတံ။ (ပဋိသေဓဘောဂုဏ်၏+အနာဂါတ်ရုပ်နှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဆ) * အဘိဘဝိတဗ္ဗော + ဓမ္မော သဘာဝေါ + ယဿာတိ အဘိဘဝိတဗ္ဗဓမ္မကံ။

* တဿ + ဘာဝေါ အဘိဘဝိတဗ္ဗဓမ္မကတ္တံ။ (ယောဇနာ။၁၇၁။)

(င) * နိန္နဋ္ဌာနေ သဝတိ သန္ဒတီတိ သောတော။ ဓလပ္ပဝါဟော။

* သောတော ဝိယာတိ သောတော။ (ဒေသနာအယဉ်ရ၏) (မဏိမဥ္ဇူ၂။၂၇၃။)

* ပတတီတိ ပတိတံ။ (ပတ+တ) (မနောဝိညာဏ်ရ၏)

* သောတေ + ပတိတံ သောတပတိတံ။ (ဒေသနာအယဉ်၏+မနောဝိညာဏ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)

(၆)

(က) ပစ္စုပ္ပန္နရူပမေဝ စက္ခုဝိညာဏာဒီဟိ ဆဟိ ဝေဒိတဗ္ဗံ–ဖြင့် ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိညေယျမေဝ (ပါဠိတော်)၌ ဥပ္ပန္နအရ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်ကိုယူ–ဒင်း၊ ဝိညေယျမေဝ၌ ဧဝသဒ္ဒါကို ဥပ္ပန္နပုဒ်နှင့် စပ်၍ အနက်သမ္ဗန်ရမည်ကိုဒင်း၊ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိအရ စက္ခုဝိညာဏ်အစရှိသော ဝိညာဏ် (၆)ပါးကို ယူ–ဒင်း၊ ဝိညေယျ၌ ဝိ, ဉာ–ဓာတ်၏ သိခြင်းအနက်ဟော–ဒင်း၊ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်–ဒင်း၊ ဝိညာတဗ္ဗံ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ ဝိညေယျံ–ဟု ပြု–ဒင်း သိစေသည်။

(စ)ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာပြီး၍ မရှိခြင်းဟူသောအနက်သဘောကြောင့် (ဝါ) ပျက်စီးခြင်းဟူသော အနက်သဘောကြောင့် ရုပ်အားလုံးသည် အနိစ္စသာ ဖြစ်၏ဟုသိစေသည်။

(ဆ) ဇရာယ အဘိဘဝိတဗ္ဗဓမ္မကတ္တာ–ဖြင့် ဇရာဘိဘူတံ၌ အဘိဘူတဝယ် အဘိ,ဘူ–ဓာတ်–ဒင်း၊ တ–ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်–ဒင်း၊ အဘိဘဝိတဗ္ဗန္တိ အဘိဘူတံ–ဟု ပြု–ဒင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို ဇရာယ + အဘိဘူတံ ဇရာဘိဘူတံ–ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်–ပြု–ဒင်း သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(က) ပစ္စုပ္ပန္နရူပမေဝ–၌ ဓေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ အတိတ်ရုပ်, အနာဂါတ်တို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

(ဆ၊) ဓရာဘိဘူတမေဝ–၌ ဓေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္တစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဓရာလွှမ်းမိုး, နှိပ်စက်ခြင်းကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္တ။

✔ ဓရာမလွှမ်းမိုး, မနှိပ်စက်ခြင်းကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္တ။

✔ အလုံးစုံသောရုပ်ဒြဗ်နှင့် န ဟေတု–စသောဂုဏ်သည်–

(ဝါ) ဓာတိ, မရဏ လွှမ်းမိုး, နှိပ်စက်ခြင်းသည် အနုညာတတ္တ။

(ဃ) အတီတမ္ပိ, အနာဂတမ္ပိ–တို့၌ ပိ–တို့ကား သမုစ္စယတ္တ။

(စ) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။

(ဓ) ဝါ–ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ, ပက္ခန္တရတ္ထ။ တသ္မာပိ–၌ ပိ–ကား ဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(၈)

(ခ)၌ အတ္ထာပန္န, အတ္ထာပတ္တိသိဒ္ဓိ

ဥပ္ပန္နသဒ္ဒါဖြင့် မှတ်ခြင်းကို (ဝါ) သတ်မှတ်ကြောင်းဖြစ်သော ဓဝသဒ္ဒါကို စက္ခုဝိညာဏ် စသည်တို့ကို ရည်ရွယ်၍ယူအပ်၏ဟု အနွယကိုဆိုသဖြင့် မနောဝိညာဏ်ကို ရည်ရွယ်၍ ယူအပ်သည် မဟုတ်ဟု ဗျတိရိက်ကို ဆ၍သိရသောကြောင့် (ခ)ဝါကျ၌ အတ္ထာပန္န, အတ္ထာပတ္တိသိဒ္ဓိရသည်။

(၉)

(င) တံ ဣမသ္မိံ (ပ) ဂတံ–၌ အဓိပ္ပာယ်

အတိတ်, အနာဂါတ်ရုပ်ကို သိပါလျက် "ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ"၌ မနောဝိညာဏ်ပါဝင်နေရခြင်း

မနောဝိညာဏ်သည် ပဥ္စဝိညာဏ်ဒေသနာအယဉ်၌ ပါဝင်သွားသောကြောင့် "ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ"အရ၌ ပါဝင်နေသည်။ (ပဥ္စဝိညာဏ်ဒေသနာအတွင်း၌ သွင်းယူတော်မူခြင်းကို "သောတပတိတ"ဟု ဆိုသည်။) (ဘာသာဋီ၊၃။၃၈၂။)

(၁၀)

(က) ပစ္စုပ္ပန္နရူပမေဝ + စက္ခုဝိညာဏာဒီဟိ–၌

✔ ပစ္စုပ္ပန္နရူပမေဝ–အရ ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံသည်–

စက္ခုဝိညာဏ်–အရ စက္ခုဝိညာဏ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ (ဗြိုင်=အာ, ပု,အတ္တိ,အဝိ။ ၄)

==========

ဝါကျဥယျာဉ် (၃၁၃)

(က) ဣဒါနိ ဒုဝိဓေယံ့ဟာဒီသု "အတ္တိ ရူပံ ဥပါဒါ,အတ္ထိ ရူပံ နော ဥပါဒါ"တိ ဓဝံ သာဒသဗ္ဗာဝတော ပုဏ္ဏာပုဗ္ဗင်မံ ပဒဘာဇနံ ဒသေန္တော "ကတမံ တံ ရူပံ ဥပါဒါ"တိအာဒိမာဟ။

(ခ) တတ္ထ ဥပါဒိယတီတိ ဥပါဒါ။

ဋ္ဌ။ ၃၄၄။ ယောဇနာ။ ၁၇၁။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၁၈၅။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၃၈၇။ (၁၃၂၀–ခု အစိုးရမေးဘူး)

(၂+၃)

(က)ဖြင့် အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓသမုဒါယတ္တကို ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် အဝယဝတ္ထကို ပြသည်။ (ပဋ္ဌကတက်ဖြ)

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* ဥပါဒိယတီတိ ဥပါဒါ။

✔ ဥပ, အာ,ဒါ–ဓာတ်+အ–ပစ္စည်း။ထီ–အာ–ပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အစိတ်ပရမတ္ထသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော စွဲမြဲစွာယူခြင်းကြိယာသည်၎င်း ဗျူ–နိ။

✔ အပေါင်းပညတ္တိသဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော စွဲမြဲစွာယူခြင်းကြိယာသည် (ဝါ) ဥပါဒါရုပ်တို့၏ ...ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ပုဗ္ဗေ + ဂမာ ပဝတ္တာ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ။

* ပုဗ္ဗင်္ဂမာ + ပုဏ္ဏာ + တေသံ ပဒဘာဇနေသာတိ ပုဏ္ဏာပုဗ္ဗင်္ဂမံ။ (ယောဇနာ။ ၁၇၁။)

(၅)

ဘေဒသင်္ဂါဝတော–၌ ဘေဒ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
သ(သင်္ဂ)–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ဂစ္ဆန္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
ဘာဝ–ကား	ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။
ဘေဒသင်္ဂါဝတော–ကား	နိပါတ်(အဗျယတဒ္ဓိတ်) အလိင်၊ ဂဏဝိမုတ်၊ ဩ–ကာရန္တ။

(၆)

ဥပါဒိယတီတိ–ဖြင့် ဥပါဒါ၌ ဥပ, အာ, ဒါ–ဓာတ်၊ အ–ပစ္စည်း၊ ဥပါဒိယတီတိ ဥပါဒါ–ဟု ပြု–သိစေ။

ဂဟေတွာ–ဖြင့် ဥပါဒိယတိ၌ ဥပ, အာ, ဒါ–ဓာတ်၏ ဂဟဏအနက်ဟော–၎င်း၊ ဥပ–၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက–၎င်း၊ အာ–၏ ဓာတွတ္ထဗာဓက–၎င်း သိစေ။

မဟာဘူတာနိ–ဖြင့် ဂဟေတွာ၏ ကံအဖြစ်ကို သိစေသည်။

အမုဉ္စိတွာ–ဖြင့် ဂဟေတွာ၌ ယူ၍ဟူသည် မလွှတ်ဘဲယူခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

တာနိ နိဿာယ ပဝတ္တတိ–ဖြင့် မဟာဘုတ်တို့ကို မလွှတ်ဘဲယူ၍ဟူသည် ထိုမဟာဘုတ်တို့ကို မှီ၍ဖြစ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေသည်။

(၇)

(က) ဝေံ–ကား နိဒဿနတ္ထ။

(ခ) တတ္ထ (တသ္မိံ ကတမံ တံ ရူပံ ဥပါဒါ'တိ အာဒိဝစနေ–၌)၌ တ–ကား ပဏ္ဏတ္တိဝိသယ။ တာနိ (မဟာဘူတာနိ–တို့ကို)၌ တ–ကား ပဏ္ဏတ္တိဝိသယ။

(၈)

(က) အာဟ–၌ ဗြူ–ဓာတ်အရ ကရုဏာပုဗ္ဗင်္ဂမဒေသနာဉာဏ်တော်ကိုယူ။

♦ ဒသေတ္တ၊ ဒီပေတ္တ၊ ပကာသတ္တ၊ ကျမ်း၌ပြမူ၊ ကရုဏာရှေးရှု–ဉာဏ်ကိုယူ။ (တွင်းကြီး။၅၆။)
(ဒသေန္တော အာဟ, ဒီပေန္တော အာဟ, ပကာသေန္တော အာဟ–ဟု ဆိုလိုသည်)

(၁၀)

(ခ) တာနိ + နိဿာယ ပဝတ္တတိ–၌

✔ တာနိ–အရ မဟာဘုတ် (၄)ပါးသည်–

နိဿာယ ပဝတ္တတိ–အရ ဥပါဒါရုပ် (၂၄)ပါးအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြီး။ ။ သဟဇာတ, နိဿယ, အတ္ထိ, အဝိ (၄)

==============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဥ် (၃၁၄)

(က) စက္ခုံ စ တံ အာယတနဋ္ဌာတိ စက္ခာယတနံ။
(ခ) ယံ စက္ခု စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ပသာဒေါတိ ဣစ္စာပိ ဥပယောဂတ္ထေ ယေဝ သာမိဝစနံ။
(ဂ) စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ ဥပါဒိယိတွာ ပဝတ္တပ္ပသာဒေါတိ အတ္ထော။
(ဃ) ဣမိနာ ပသာဒစက္ခုမေဝ ဂဏှာတိ။
(င) သေသစက္ခုံ ပဋိက္ခိပတိ။

ဋ္ဌ။ ၃၆၅။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၁၉၂။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၃၉၂။

(၁)

(ဃ) ဣမိနာ–ဤ "ယံ စက္ခု စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ပသာဒေါ"ဟူသောပါဠိဖြင့်။ ပသာဒစက္ခုမေဝ– …ကိုသာလျှင်။ ဂဏှာတိ–၏။ သေသစက္ခုံ–ပသာဒစက္ခုမှ ကြွင်းသော သသမ္ဘာရ စက္ခုကို။ ပဋိက္ခိပတိ–၏။ (ပြည်သျှ)

ဘာသာဋီကာအမှာ။ ။ "သေသ"ဟု ဆိုသောကြောင့် သသမ္ဘာရစက္ခုနှင့်တကွ စက္ခုအမည်ရသော ပညာစက္ခု (၅)မျိုးလုံးကို ဝယ်သည်ဟုယူ။

(၂+၃)

(ခ) ပက္ခန္တရ။ (ဂ) ဝိတ္ထာရ။

(ဃ) ပါပနာဒိပဋ္ဌကလီနန္တရစောဒနာ

ဆရာ– မြတ်စွာဘုရားသည် ယံ စက္ခု စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ပသာဒေါ–ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော် ဤ ယံ စက္ခု (ပ) ပသာဒေါ–ဟူသောပါဠိဖြင့် သသမ္ဘာရစက္ခုကိုလည်းယူရမည်ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်–ကား –မရောက်သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် ဤ ယံ စက္ခု (ပ) ပသာဒေါ–ပါဠိဖြင့် ယူရမည့် တရားကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ …အတိဗျာပိတ–၏။ ဤ ယံ စက္ခုံ (ပ) ပသာဒေါ–ပါဠိဖြင့် ယူရမည့်တရားကား အဘယ်ပါနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဃ)ဖြင့် ယံ စက္ခု (ပ) ပသာဒေါ–ပါဠိဖြင့် ပသာဒစက္ခုကိုသာ ယူရမည်ဟု ဂဟေတဗ္ဗတ္ထကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းပါဠိဖြင့် ပယ်အပ်သော ပဋိက္ခေပတ္ထ, နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထကို ပြလိုသောဆရာသည် (င)မိန့်။

(တစ်နည်း) ဤသို့ (ဃ)ဖြင့် ပသာဒစက္ခုမေဝ ဂဏှာတိ–ဟု ဧဝသဒ္ဒါဖြင့် ဖွင့်ဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်း ဧဝ–၏ ဧဝတ္ထဖလ (ဝါ) နိဝေတ္တတဗ္ဗတ္ထကို ပြလိုသောဆရာသည် (င)မိန့်။ (ပဋ္ဌကတက်လွယ်ဖြ)

(၄)

* ဥပယုဇ္ဇတီတိ ဥပယောဂေါ။ ဥပယောဂေါ ဧဝ + အတ္ထော ဥပယောဂတ္ထော။

* သာမိသဒ္ဒ + ပဝတ္တံ + ဝစနံ သာမိဝစနံ။

(၆)

(ခ) သာမိဝစနံ–ဖြင့် စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ၌ ဆဋ္ဌီနံဝိဘတ်တည်းဟု သိစေသည်။
ဥပယောဂတ္ထေ–ဖြင့် ယင်းဆဋ္ဌီဝိဘတ်သည် ကံအနက်၌ သက်၏ဟု သိစေသည်။
ဥပယောဂတ္ထေယေဝ–၌ ဧဝ–ဖြင့် ဆဋ္ဌီအနက်ကို နစ်စေသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

(ဂ) စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ–ဖြင့် စတုန္နံ မဟာဘူတာနံကို စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိဟု ကံအနက် သမ္ဗန်ရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဝိဘတျတ္ထ)

ဥပါဒိယိတွာ–ဖြင့် ဥပါဒါယ၌ ယ–သည် တွာ–ပစ္စည်း၏ ကာရိယတည်းဟု သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

ပဝတ္တပသာဒေါ–ဖြင့် ဥပါဒါယ ပသာဒေါ၌ ပဝတ္တ–သဒ္ဒါကျေသတည်းဟု သိစေသည်။

ဥပါဒိယိတွာ ပဝတ္တပသာဒေါ (၂)ပုဒ်အပေါင်းဖြင့် ဥပါဒါယ ပသာဒေါ၌ ဥပါဒါယဟူသော တွာပစ္စယန္တပုဒ်သည် ပုဗ္ဗကာလကြိယာဖြစ်၍ အပရကာလကြိယာကိုငဲ့သောကြောင့် ထို၏ အပရကာလ ကြိယာကို "ပဝတ္တ"ဟူ၍ ထည့်ရမည်ကိုရင်း(တစ်နည်း) ဥပါဒါယကို ပဝတ္တဟူသော ပါဌသေသကြိယာ၌ စာစပ်ရမည်ကိုရင်း သိစေသည်။

(ဝါကျဥယျာဉ်(၃၁၁)လာ ဥပါဒါယ ပဝတ္တရူပံ–ဖြင့် ပြအပ်သော(၆)နံပါတ်အာဘော် သံဝဏ္ဏနာစဉ်းပြန်ကြည့်)

(ဃ)(င)တို့ဖြင့် စကာ့အရ သသမ္ဘာရစက္ခုကို မယူရ၊ (ဗျ) ပသာဒစက္ခုကိုသာယူရမည်ဟု သိစေ။

(၇)

(က) စ–သဒ္ဒါ (၂)လုံးကား သမုစ္စယတ္ထ။

(ခ) ဣတိ–၌ အပိ–ကား သမ္ဘာဝနတ္ထ၊ သမ္ဘိဏ္ဍနတ္ထ။

(ယင်း အပိ–ဖြင့် ရှေး၌ပြခဲ့သော "စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယရူပံ"ကို ပေါင်း)

ဥပယောဂဗျွေယေ၀–၌ ဧ၀–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဥပယောဂအနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သာမိအနက်သည် နိ၀တ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဥပယောဂအနက်ရှိသောသာမိဝစနံ(ဆဋ္ဌီဝိဘတ်)သည် အနုညာတတ္ထ။

(၉+၁၀)

(ဂ) စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ + ဥပါဒိယိတွာ ပဝတ္တပသာဒေါ–၌

✔ စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ–အရ မဟာဘုတ် (၄)ပါးသည်–
ဥပါဒိယိတွာ ပဝတ္တပသာဒေါ–အရ စက္ခုပသာဒအား သဟ–ပြု။(ပြိုင်=သဟကြီး ၄။)

==========

ဝါကျဥယျာဉ် (၃၁၅)

(က) ဝဏ္ဏောဝ ဝဏ္ဏနိဘာ။

(ခ) နိဘာတီတိ ဝါ နိဘာ။

(ဂ) စက္ခုဝိညာဏဿ ပါကဋော ဟောတီတိ အတ္ထော။

(ဃ) ဝဏ္ဏောဝ နိဘာ ဝဏ္ဏနိဘာ။

(င) သဒ္ဒိ နိဒဿနေန သနိဒဿနံ။

(စ) စက္ခုဝိညာဏေန ပဿိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။

ဋ္ဌ။ ၃၁၄။ မူလဋီ၊ ၁၅၀။ ယောဇနာ၊ ၁၇၉။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၂၂၅။ ဘာသာဋီ၊ ၃။ ၄၂၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။၆၇၆။

(၁)

(ဂ) အတ္ထော–၏ သမ္ဗန်ကို "နိဘာတီတိပဒဿ"ဟုစံ။

(၂)

(က)ဖြင့် ဝဏ္ဏနိဘာပုဒ်ကို တဗ္ဘာဝဝုတ္တိကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုပြသည်။ /
(ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် အဝဓာရဏကမ္မဓာရယ်သမာသ်–ပြုရမည်ဟု ပြသည်။ (ပက္ခန္တရ)
ထိုတွင်– (ဂ)သည် (ခ)ကိုချဲ့ပြ– ဝိတ္ထာရ။

(ဃ)သည် နိဘာဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထမှ ဝဏ္ဏနိဘာဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထပြ– ပက္ခန္တရ။

(င) ပက္ခန္တရ။ (စ) ဝိတ္ထာရ။

http://www.dhammadownload.com

(၃)

(ခ) ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဝဏ္ဏနိဘာပုဒ်၏ တဗ္ဗာဝဝုတ္တိကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး အဝဓာရဏကမ္မဓာရယ် သမာသ်ဝစနတ္ထဟူသောဝစနတ္ထတစ်မျိုးကိုလဲလှယ်ပြလို၍ (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(တစ်နည်း) ဝဏ္ဏနိဘာ၌ နိဘာသဒ္ဒါ၏အနက်မရှိ အနတ္ထကအဖြစ်မှတပါး တောက်ပခြင်း အနက်ဟော သာတ္ထကအဖြစ်ကို လဲလှယ်ပြလို၍ (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* ဝဏ္ဏေတိ ဝိကာရံ အာပဇ္ဇမာနံ ဟဒယင်္ဂတဘာဝံ ပကာသေတီတိ ဝဏ္ဏော။ (ရုပါရုံ) "ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ပဋိဟာနနံ ပဋိဃဋ္ဋနံ။ ပဋိဃဋ္ဋနံဧဝ + နိဃံသော ပဋိဃဋ္ဋနနိဃံသော။

* တဿ + ဓနကံ ပဋိဃဋ္ဋနနိဃံသဓနကံ။ (ယောဇနာ)

♦ ပဋိဃဋ္ဋနနိဃံသဓနကံ–ထိခိုက်ခြင်းဟူသောအသံကို ဖြစ်စေတတ်သောရုပ်။ (ပြည့်) (ဝါ) ထိခိုက်ခြင်းဟူသောပွတ်တိုက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သောရုပ်တည်း။ ဓနတိ အဗ္ဗော–ဍ္ဒအနက်။ (ဘာသာဋီ)

(၆)

(က) ဝဏ္ဏောဝ–ဖြင့် ဝဏ္ဏနိဘာကို ဝဏ္ဏောဝ ဝဏ္ဏနိဘာ–ဟု တဗ္ဗာဝဝုတ္တိကမ္မဓာရယ်–ပြု–ရင်း၊ ဝဏ္ဏနိဘာ၌ နိဘာသဒ္ဒါ၏ အနက်မရှိသည်၏အဖြစ်ကိုရင်း သိစေသည်။

(ခ) နိဘာတိ–ဖြင့် ဝဏ္ဏနိဘာ၌ နိဘာဝယ် နိ, ဘာ–ဓာတ်၊ အ–ပစ္စည်း၊ နိဘာတီတိ နိဘာ–ဟုပြု–သိစေ။

(ဂ) ဖြင့် တောက်ပ၏ဟူသည် စက္ခုဝိညာဏ်အား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေ။

(င)သဒ္ဒိ နိဒဿနေန–ဖြင့် သနိဒဿနံ၌ သ–သည် သဟသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ–ရင်း၊ ယင်း သဟ–၏ သဒ္ဒိအနက်ဟော–ရင်း၊ သဟ + နိဒဿနေန + ယံ + ဝတ္တတီတိ သနိဒဿနံ–ဟု–ပြု–ရင်း သိစေ။

(စ)ဖြင့် သနိဒဿနံ၌ နိဒဿန–ဝယ် ဒိသ–ဓာတ်၏ အပေက္ခအနက်ဟော–ရင်း၊ ယု–ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနံအနက်၌ သက်–ရင်း၊ နိဒဿိတဗ္ဗန္တိ နိဒဿနံ–ဟု ပြု–ရင်း၊ နိဒဿနံ–ပုဒ်၏ ဘာဝပ္ပဓာန, ဘာဝလောပပုဒ်၏အဖြစ်ကိုရင်း သိစေသည်။

(၇)

(က)(ဃ) ဝဏ္ဏောဝ–၌ ဧဝ–သဒ္ဒါ၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ အဆင်းရူပါရုံသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အသံသဒ္ဒါရုံသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် ရှုအပ်သော သဘောသည် အနုညာတတ္ထ။

(ဓ+ဇ)

(စ) ပဿိတဗ္ဗံ–၌ ဒိသ–ဓာတ်အရ စက္ခုဝိညာဏ်ကိုယူ။

တဗ္ဗ–ပစ္စည်းအရ ရူပါရုံကို ယူ။

အမေး။ ။ ဝဏ္ဏနိဘာ၏ အခြားမဲ့၌ဆိုအပ်သောကြောင့် "သနိဒဿနာ"ဟု ဣတ္ထိလိင်ဖြင့် ညွှန်းသင့်လျက် မညွှန်းဘဲ အဘယ့်ကြောင့် "သနိဒဿနံ"ဟု နပုလ္လိင်ဖြင့် ညွှန်းရသနည်း?

အဖြေ။ ။ ဝဏ္ဏနိဘာဟူ၍ ရူပါယတနကိုသာ ညွှန်းအပ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုရူပါယတနကိုသာ ငဲ့၍ "သနိဒဿနံ"ဟု နပုံလိင်ဖြင့် ညွှန်းသည်–ဟူလို။

♦ ဝဏ္ဏနိဘာတိ ရူပါယတနမေဝ နိဒ္ဒိဋ္ဌန္တိ တဒေဝ အပေက္ခိတွာ "သနိဒဿန"န္တိ နပုံသကနိဒ္ဒေသော ကတော။ (မူလဋီ)

http://www.dhammadownload.com

(၁၀)

(စ) စက္ခုဝိညာဏဓာတ် + ပသာဒတစ္ဆ–၌

✔ ပသာဒတစ္ဆ–အရ ရူပါရုံသည်–

စက္ခုဝိညာဏဓာတ်–အရ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား အာရမ္မဏ–ပြု။(ဖြင့်=အာ, ပု, အတွဲ, အဝိ။ ၄)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၃၁၆)

(က) ကာယဝိညတ္တီတိ ဧတ္ထ တာဝ ကာယေန အတ္တနော ဘာဝံ ဝိညာပေန္တာနံ တိရစ္ဆာနေဟိပိ ပုရိသာနံ, ပုရိသေဟိ ဝါ တိရစ္ဆာနာနမ္ပိ ကာယဂဟဏာနုသာရေန ဂဟိတာယ ဧတာယ ဘာဝေါ ဝိညာယတီတိ ဝိညတ္တိ။

(ခ) သယံ ကာယဂဟဏာနုသာရေန ဝိညာယတီတိပိ ဝိညတ္တိ။

(ဂ) "ကာယေန သံဝရော သာဓု"တိအာဒီသု အာဂတော စောပနသင်္ခါတော ကာယောဝ ဝိညတ္တိ ကာယဝိညတ္တိ။

(ဃ) ကာယဝိပ္ဖန္ဒနေန အဓိပ္ပါယဝိညာပနဟေတုတ္တာ, သယဉ္စ တထာ ဝိညေယျတ္တာ ကာယေန ဝိညတ္တီတိပိ ကာယဝိညတ္တိ။

ဋ။ ၃၆၀။ မူလဋီ။ ၁၅၁။ ယောဇနာ။ ၁၈၂။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၂၄၇။ ဘာသာဋီ၊ ၄။ ၁၄။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၆၈၂။

(၁)

(က) တာဝ–ကုသလစိတ္တာဒိ ဝါ–စသောပုဒ်တို့မှ ရှေးဦးစွာ။ (ဝုတ္တေ–ဟောတော်မူအပ်သော။) ကာယဝိညတ္တီတိ ဧတ္ထ–ပုဒ်၌။ (အတ္တော။ ဧဝံ။ ဝေဒိတဗ္ဗော။)

(၂)

(က)ဖြင့် ဝိညတ္တိပုဒ်ကို ကရဏသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် ဝိညတ္တိပုဒ်ကို ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။ (ပြည်သျှ။၂၄၉။) (ပက္ခန္တရ)

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)(ခ)တို့ဖြင့် ဝိညတ္တိသဒ္ဒါ၏ ကရဏသာဓန, ကမ္မသာဓန(ကာရက)နှစ်ပါး၌ဖြစ် သည်ကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ကာယနှင့်ဝိညတ္တိပုဒ်ကို ကမ္မဓာရယ်သမာသ်တွဲစပ်ရမည်ဟု ပြခြင်းငှာ ကာယဟူသောဝေါဟာရ၏ ကာယဝိညတ်၌ ဖြစ်သည်ကိုပြလို၍ ကာယေန သံဝရော သာဓု–စသော (ဂ)ကိုမိန့်။

♦ ဧဝံ ဝိညတ္တိသဒ္ဒဿ ကာရကဒွယေ သမ္ဘဝံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ကာယသဒ္ဒေန သဟ ကမ္မဓာရယသမာသံ ဒဿေတုံ ကာယောတိ ဝေါဟာရဿ ဝိညတ္တိယာ ပဝတ္တိံ ဒဿေန္တော "ကာယေန သံဝရော"တိ အာဒိသုတ္တမာဟ။ (ယောဇနာ။၁၈၃။)

အမှာ။ ။ မူလဋီကာ။၁၅၁–၌ "ကေနစိ ကာယဝိညတ္တိယံ ကာယဝေါဟာရဿ ပဝတ္တိဒဿနတ္ထံ "ကာယေန သံဝရော သာဓု"တိ သာဓကသုတ္တံ အာဟဋံ"ဟု သာဓကပါဠိကိုသာရှု၍ ကျမ်းတက်ပြသည်။

(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဂ)ဖြင့် ကာယဝိညတ္တိပုဒ်ကို ကမ္မဓာရယ်–ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဥတ္တိကို ဟေတုကမ္မသာဓန, ကာယဝိညတ္တိကို တတိယာတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုပြလိုရကား (ဃ)မိန့်။ ကျွန္တရ)

(၃)

(ခ) ဝိညာယတီတိပိ–၌ ပိ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဝိညတ္တိပုဒ်၏ ကရဏသာဓနဝစနတ္ထမှတပါး ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထဟူသော ဝစနတ္ထဝ မျိုးကို လဲလှယ်လိုသောကြောင့် (ခ)၌ ပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) ကရဏသာဓနေ၀စနတ္ထကြောင့်သာ ဝိညတ္တိမည်သည်မဟုတ်သေး၊ ကမ္မသာဓနေ ၀စနတ္ထကြောင့်လည်း ဝိညတ္တိမည်သေး၏ဟု ဝိညတ္တိမည်ခြင်း၏အကြောင်းသကတ်တမျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

"တစပ်မှတ်ဖွယ်"

(က)၌ တိရစ္ဆာနေဟိ, ပုရိသေဟိ (ကတ္တား) ၂-ပုဒ်ကို ဝိညာယတိ-၌ စပ်။
ပုရိသာနံ, တိရစ္ဆာနာနံ (သမ္ဗန်) ၂-ပုဒ်ကို ဘာဝေါ-၌စပ်။

(၄)

* ဥဒ္ဓံ အနုဂ္ဂန္တွာ တိရိယံ + အဉ္စိတာ ဂတာ ၀ဍ္ဍိတာတိ တိရစ္ဆာနာ။ (သာရတ္ထ၊၁။၂၉၀။)

✔ တိရိယသဒ္ဒါုပပဒ, အဉ္စ-ဓာတ်+ယု-ပစ္စည်းသည်ရင်း၊ အထက်သို့ မတက်မူ၍ ဖီလာကန့်လန့် ဖြစ်ခြင်း, ကြီးထွားခြင်းကြိယာသည်ရင်း ဗျု-နိ။

✔ တိရစ္ဆာန်တို့၏--ဓာတ်သည် ပ-နိ။

(တစ်နည်း) တိရိယံ အဉ္စန္တီတိ တိရစ္ဆာနာ။ (ဗူဠနိ၊၄။၆၃။)

(တစ်နည်း) တိရန္တို အဓောဘာဂေန ဂစ္ဆန္တီတိ တိရစ္ဆာနာ။ (တိရ+စ္ဆာန)

"၀စနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ခ) ကုစ္ဆိတာနံ ကေသာဒီနံ + အာယော ပ၀တ္တိဌာနန္တိ ကာယော။

* ဂယှတိ တေနာတိ ဂဟဏံ။ ကာယဿ + ဂဟဏံ ကာယဂဟဏံ။

(ဂ) * ဘာဝံ စောပေတီတိ စောပနံ။ (စုပ+ယု)

(တစ်နည်း) ဘာ၀ဿ စောပိယတေ။ (ဂမိယတေ, ပကာသိယတေ) စောပနံ။

♦ စောပနသင်္ခါတော-အလိုကို သိစေတတ်, ပြတတ်သည်ဟုဆိုအပ်သော။

(ဝါ) အလိုကို သိစေခြင်း,ပြခြင်းဟုဆိုအပ်သော။ (ပြည်သျှ)

♦ ဘာ၀ဿ ဂမနံ ပကာသနံ စောပနံ။ (မူလဋီ၊၁၅၁။)

* သကတ္ထပရတ္ထံ သာဓေတီတိ သာဓု။ (သာဓ+ဥ)

(၆)

(က) တေဟိ ဝိညာယတိ-ဖြင့် ဝိညတ္တိ၌ ဝိ, ဉာ၊ တိ-ပစ္စည်း၊ ဝိညာယတိ တေဟာတိ ဝိညတ္တိ-ဟု ပြု- သိစေ။

ကာယေန တေဟိ ဝိညာယတိ-ဟူသော အပေါင်းသံ၀ဏ္ဏနာပါဌ်ဖြင့် ဝိညာယတိ တေဟာတိ ဝိညတ္တိ၊ **ကာယေန** + ဝိညတ္တိ ကာယဝိညတ္တိ-ဟု ပြုရမည်ဟု သိစေသည်။ (ဘာသာဋီ၊၄။၁၂။)

ဘာဝေါ-ဖြင့် ဝိညာယတိ၌ သိအပ်၏ဟူသည် ဘာ၀=အလိုဆန္ဒကို သိအပ်သတည်းဟု သိစေ။

တိရိစ္ဆာနေဟိ, ပုရိသေဟိ-တို့ဖြင့် ဝိညာယတိကြိယာ၏ ကတ္တားအဖြစ်ကို သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ဝိညာယတိ၌ သိအပ်၏ဟူသည် တိရိစ္ဆာန်တို့က, ယောကျ်ားတို့က သိအပ်သတည်းဟု သိစေ။

ပုရိသာနံ, တိရိစ္ဆာနာနံ-တို့ဖြင့် ဘာဝ၌ အလိုဆန္ဒဟူသည် ယောကျ်ားတို့၏, တိရိစ္ဆာန်တို့၏ အလိုဆန္ဒပင်တည်းဟု သိစေသည်။ (ကြွင်းပါဌ်တို့ဖြင့် အချင်းချင်းစပ်၍ ဘာ၀တ္ထဖော်လေ)

(ခ) သယံ ဝိညာယတိ-ဖြင့် ကမ္မသာဓ်ပြ- အကျယ်ဖော်မြ။

အမှာ။ ။ ဤ(ခ)ဝါကျ၌ သယံ ဝိညာယတိ-၌ သယံ-ကား ၀ုတ္တကမ္မတ္ထ၌ ပဌမဝိဘတ်ချွန်နိပါတ်။
သပ', အဘိညာယ-စသည်၌ သယံ-ကား တတိယန္တနိပါတ်။

ကာယဂဟဏာနုသာရေန-ဖြင့် ဘာ၀တ္ထဖော်မြ။

(ဂ) ကာယောဝ ဝိညတ္တိ-ဖြင့် ကာယဝိညတ္တိကို အ၀ဓာရဏကမ္မဓာရယ်ပြု ....သိစေသည်။

စောပနသင်္ခါတော-ဖြင့်ကာယဝိညတ္တိ၌ ကာယအရ ကာယပသာဒကိုမယူရ၊ စောပနကာယကိုယူ-သိစေ။

http://www.dhammadownload.com

ကာယေန သံဝရော သာဓု–ဖြင့် စင်စစ် ကာယဝိညတ်၌ ကာယဟူသော ဝေါဟာရဖြစ်ခြင်းကို သိစေ။

♦ ကေန္တ ကာယဝိညတ္တိယံ ကာယဝေါဟာရယာ ပဝတ္တိဒဿနတ္ထံ "ကာယေန သံဝရော သာဓု"တိ သာဓကေသုတ္တံ အာဟဋံ။ (မူလဋီ။၁၅၁။)

(ဃ) ကာယဝိပ္ပန္ဒနေန အဓိပ္ပါယဝိညာပနဟေတုတ္တာ–ဖြင့် ဝိညတ္တိ၌ ဝိ, ဉာ–ဓာတ်–ရင်း၊ တိ–ပစ္စည်း၏ ဟေတုကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်...ရင်း၊ ဝိညာပေတီတိ ဝိညတ္တိ–ဟု ပြု–ရင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို ကာယေန + ဝိညတ္တိ ကာယဝိညတ္တိ–ဟု တတိယာတပ္ပုရိသ်ပြု–ရင်း၊ ကာယအရ ဝိပ္ပန္ဒန ကာယ=တုန်လှုပ်သောကိုယ်ကို ယူ....ရင်း သိစေသည်။

(ဃ) ဝိညေယျတ္တာ–ဖြင့် ဝိညတ္တိ၌ ဝိ, ဉာ + တိ–ပစ္စည်း၊ ဝိညေယျာတိ ဝိညတ္တိ–ဟု ပြု–သိစေ။

သယဥ္စ–၌ စ–ဖြင့် နယန္တရ (ဝိညတ္တိပုဒ်၏ ဝစနတ္ထတစ်မျိုး)ကို သိစေ။

သယံ–ဖြင့် ဝိညေယျ (ဝိညတ္တိ)၌ သိအပ်၏ဟူသည် မိမိကိုယ်တိုင် သိအပ်သတည်းဟု သိစေ။

တထာ–ဖြင့် ကာယဝိပ္ပန္ဒနေန–ဟူသော ကရိဏ်းပုဒ်ကိုပင် သိစေသည်။

ကာယေန ဝိညတ္တိ–ဖြင့် တတိယာတပ္ပုရိသ်ပြု–ရင်း သိစေသည်။

(၇)

(က) တိရစ္ဆာနေဟိပိ–၌ ပိ–ကား ဂရဟာဇောတက။

ယင်း ပိ–ဖြင့် တိရစ္ဆာန်တို့သည်သော်မှလည်း အလိုကိုသိနိုင်တုံသေး၏၊လူအချင်းရ ၂ ဆိုဘွယ်ရာ မရှိဟု သမ္ဘာဝနာကိုဆည်းသည်။

တိရစ္ဆာနာနမ္ပိ–၌ ပိ–လည်း ဂရဟာဇောတကပင်။

ယင်း ပိ–ဖြင့် တိရစ္ဆာန်တို့သော်မှလည်း အလိုကိုသော်မှ သိရသေး၏။ လူအချင်းချင်း၏ အလိုကို သိဖို့ရာမှာ ဆိုဘွယ်ရာမရှိဟု သမ္ဘာဝနာကိုဆည်းသည်။ (ဘာသာဋီ၊၄။၁၁။)

တာဝ–ကား ပဌမတ္ထဝါစကနိပါတ်။

(ခ) ဝိညာယတီတိပိ–၌ ပိ–ကား ဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(ဂ) ကာယောဝ ဝိညတ္တိ–၌ ဝေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဓောပနကာယသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ရူပကာယသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ တုန်လှုပ်ခြင်းအမူအယာသည် အနုညာတတ္ထ။

(ဃ) သယဥ္စ–၌ စ–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။ ဝိညတ္တီတိပိ–၌ ပိ–ကား ဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ဘာဝနတ္ထ။

(၉)

(က) ပုရိသာနံ, ပုရိသေဟိ–တို့ကား လူအားလုံးကိုယူ။ (မိန်းမ, ယောကျ်ားအကုန်) အဓိပ္ပာယ်။ ။ ကာယဂဟဏာဟူသည် လှုပ်ရှားသောကိုယ်ကိုယူကြောင်း (သိကြောင်း)ဝီထိ တည်း။ ထိုဝီထိကို အစဉ်လိုက်၍ ဝီထိစိတ်ဖြစ်သောအခါ သုံးကြိမ်မြောက်ဝီထိဖြင့် ဝိညတ်ဟူသော ဝိကာရရုပ်ကို ယူအပ်(သိအပ်)၏။ ထိုသုံးကြိမ်မြောက်ဝီထိဖြစ်ပြီးမှ လေးကြိမ်မြောက် ဝီထိဖြင့် ဘာဝဟူသော အလိုဆန္ဒကို သိရ၏။ ထို့ကြောင့် "ကာယဂဟဏာနုသာရေန ဂဟိတာယ။ တောယ ဘာဝေါ ဝိညာယတီ"ဟုဆိုသည်။ (ဘာသာဋီ၊၄။၁၄။)

♦ ဝတ္တံ ပဌမစိတ္တေန၊ တိတံ ဒုတိယစေတသာ။
တတိယေန တု ဝိညတ္တိ၊ ဘာဝံ စတုတ္ထစေတသာတိ ။(အဘိဓမ္မာဝတာရဋီကာ)

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျချုပ် (၃၁၇)

(က) ကဗဠီ ကရီယတီတိ ကဗဠီကာရော။
(ခ) အာဟရီယတီတိ အာဟာရော။
(ဂ) ကဗဠီ ကတွာ အဇ္ဈောဟရီယတီတိ အဇ္ဈောဟာ။
(ဃ) ရူပံ ဝါ အာဟရတီတိပိ အာဟာရော။
(င) ခင် ဝတ္ထုဝသေန နာမံ ဥဒ္ဓရိတွာ ပုန ဝတ္ထုဝသေနေဝတံ ပဘေဒတော ဒဿေတုံ "ဩဒနော ကုမ္မာသော"တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။

ဋ္ဌ။ ၃၆၆။ ယောဇနာ၊ ၁၈၉။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၂၈၂။ ဘာသာဋီ၊ ၄။ ၃၃။ မင်းခင်းဂဏ္ဍိ။ ၆၉၃။

(၁)

(က)ကို ကတ္တား၊ ကံ–ထည့်၍ အနက်ပေးပုံ

(ယော ဩဒနာဒိ–အကြင်ထမင်းစသည်ကို။ သတ္တေဟိ–သတ္တဝါသည်။) ကဗဠီ–အလုပ်အလွေး မဟုတ်သော်လည်း အလုပ်အလွေးကဲ့သို့။ ကရီယတိ–အပ်၏။ ဣတိ–ကြောင့်။ (သော ဩဒနာဒိ–သည်) ကဗဠီကာရော–မည်၏။ (ယောဇနာ။ ၁၈၉။)

(ဂ) ကဗဠီ ကတွာ–အလုပ်အလွေးမဟုတ်သော်လည်း အလုပ်အလွေးကဲ့သို့ပြု၍။ အဇ္ဈောဟရီယတိ –မျိုအပ်၏။ ဣတိ အယံ–ကား။ (အာဟရီယတီတိ ပဒဿ–၏။) အဇ္ဈောဟာ–တည်း။

(ဃ) ဝါ–ကား (ယော ဩဒနာဒိ–သည်။) ရူပံ–ဩဇာလျှင်ရှစ်ခုမြောက်ရှိသောရုပ်ကို။

(၂)

(ဂ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့(ခ)ဖြင့်အာဟာရပုဒ်၏ဝစနတ္ထကိုပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းဝစနတ္ထဝယ် အာဟရီယတိ ကြိယာ၏ (ဝါ) အာ, ဟရ–ဓာတ်၏ငုတ်လျှိုးနေသောအနက်ကို ထုတ်ဖော်၍ချဲ့ပြလိုရကား (ဂ)မိန့်။ (ဟိ–ကား ဝိတ္ထာရ)

(င) ဥပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ– မြတ်စွာဘုရားသည် ဩဒနော ကုမ္မာသောစသည်ကို ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့–သော်လည်း ဤသို့ အာဟာရ၏တည်ရာ ဩဒန–စသောဝတ္ထုနှင့်စပ်သဖြင့် အာဟာရဟူသောအမည်ကို ထုတ်ဆောင်တော်မူအပ်ပြီးသည် မဟုတ်ပါလော။ ထို–ကြောင့်–မမူသင့်။ ပါဠိတော်၌ ဩဒနော ကုမ္မာသော–စသည်ကို တစ်ဖန်ဟောတော်မူရခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် ဩဒနော ကုမ္မာသော–စသည်ကို တစ်ဖန်ဟောတော်မူအပ်ပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (င)မိန့်။

အမှာ။ ။ ဤ(င)ကား ဩဒနော ကုမ္မာသော–စသော ပုဒ်တို့၏ အနုသန္ဓေသမ္ဗန္ဓသမုဒါယတ္ထပြဝါကျဖြစ်သည်။ ထိုတွင်–ခင် (ဝ) ဥဒ္ဓရိတွာ–ကား ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေဝါကျ။ ပုန (ပ) ဒဿေတုံ–ကား အပရာနုသန္ဓေဝါကျ။ "စကား (၂)ရပ် သန္ဓေစပ်က"စသောနိယံနှင့်အညီ အာဘော်ထား၍ ကျမ်းတက်ရသည်။

(၃)

(ဃ) ရူပံ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

အာဟာရပုဒ်၏ ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထမှတပါး ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထကိုလဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (တစ်နည်း) မျိုအပ်သောကြောင့် အာဟာရမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်မှတပါး ဩဇဋ္ဌမကရုပ်ကို ဆောင်တတ်သောကြောင့် အာဟာရမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ထားသည်။

(၄+၅)

* ဥဒ္ဓရီယတီတိ ဩဒနော။ အန္နံ။ ဥဒ္ဓိယသ ဩဒေါ။ (ဏွာဒိမောဂ်။၁၀၇။)
✔ ဥဒိ (ဝါ) ဥန္ဒ–ဓာတ်+ယု–ပစ္စည်းသည်ရင်း၊ စိုစွတ်ပျော့ပျောင်းစေခြင်းကြိယာသည်ရင်း ဗျု–နိ။
✔ ထမင်းဖြစ်သည် ပ–နိ။

http://www.dhammadownload.com

ဩဒနု–ကား ပုံ, နပုံ။ ပုရိသာဒိ, စိတ္တာဒိ။ (န္တလိင်)
♦ ဩဒနော ဝါ ကုမ္မာသော ဝါ အတ္ထဲ။ (တန်း၄၆၅။)
♦ ဥဒိ–ဝဿန္တော ဩဒနော ယုံ။ ဝါ–ကာရော ဩဒနသဒ္ဒသ နပုံသကတ္တံ သမုစ္စိနောတိ။(တန်ဋီ၄၆၅။)

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

* ကုလတိ ဗဇ္ဈရူတီတိ ကုမ္မာသော။ ဘက္ခဝိသေသော။ (ထွာဒိမောက်၊၂၁၅။)(ကုလ+သက်။ ဖြန့်ခြင်း။)
* ကေန တောယေန + ဗလ် + အဿာတိ ကဗဠော။ (တန်ဋီ၄၆၆။)
♦ အာလောပေါ ကဗဠော ဘဝေ။ (တန်း၄၆၆။)

(၆)

(က) ကဗဠံ ကရီယတီ–ဖြင့် ကဗဠီကာရော၌ ကဗဠသဒ္ဒူပပဒ, ကရ–ဓာတ်–ရင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်–ရင်း၊ အကဗဠမ္ပိ ကဗဠံ ကရီယတီတိ ကဗဠီကာရော–ဟု ပြု–ရင်း၊ ကဗဠကာရ–ဟုဆိုလိုလျက် ကဗဠ–ပုဒ်နောင် အဘူတတဗ္ဘာဝအနက်၌ စီ–ပစ္စည်း(တစ်နည်း) ဤ–ပစ္စည်းသက်၍ ကဗဠီကာရဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုရင်း၊ (အလုပ်အလွေးမဟုတ်သော်လည်း အလုပ်အလွေးကဲ့သို့ပြုအပ်သော သတ္တိကြောင့် ခဲဖွယ်, စားဖွယ်, လျက်ဖွယ်, သောက်ဖွယ်ဟူသော ဘောဇဉ်လေးပါးစသောဝတ္ထုသည် ပဓာနအားဖြင့် ကဗဠီကာရမည်၏။ ထိုဝတ္ထု၌တည်သော ဩဇာကား ဌာနူပစာအားဖြင့် ကဗဠီကာရမည်၏ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုရင်း)သိစေသည်။ (ပြည်သျှ၊၃။၂၈၂၊၂၈၃။)

(ခ)ဖြင့် အာဟာရော၌ အာ, ဟာရ–ဓာတ်သည်ရင်း၊ ဏ–ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်–ရင်း၊ အာဟာရီယတီတိ အာဟာရော–ဟုပြု–ရင်း သိစေသည်။

(ဂ)ဖြင့် အာဟရီယတီ၌ (ဝါ) အာဟာရော၌ အာ,ဟရ–ဓာတ်၏ အဇ္ဈောဟရဏ=မျိုခြင်း အနက်ဟော–ရင်း၊ မျိုအပ်၏ဟူသည် အလုပ်အလွေးမဟုတ်သော်လည်း အလုပ်အလွေးကဲ့သို့ ပြု၍ မျိုအပ်သတည်းဟူသောအဓိပ္ပာယ်ကိုရင်း သိစေသည်။

(ဃ) ရှုပ် အာဟာရတီတိ–ဖြင့် ဖော်မြဲ။

အပိ–ဖြင့် အာဟရီယတီဟူသောကမ္မသာဓနဝစနတ္ထကြောင့်သာ အာဟာရမည်သည်မဟုတ်သေး၊ အာဟရတီဟူသော ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထကြောင့်လည်း အာဟာရမည်သတည်းဟူသော အပေက္ခန(ဝါ) သမုစ္စည်းအဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။ (ဘာဝတ္ထ)

♦ ဝိ–သဒ္ဒေါ ယောဇ္ဇာ ဝုတ္တဝစနတ္ထံ အပေက္ခတိ။ (ယောဇနာ၊၁၈၉။)

(၇)

(ဃ) ဝါ–ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။ အပိ–ကား ယောဇ္ဇာပေက္ခနတ္ထ (ဝါ) ဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ, သမ္ဘာဝနတ္ထ။

==============

ဝါကျဥယျာဉ်(၁၁၈)

(က) ယံ ပနေတ္ထ "တဒေကဋ္ဌာ စ ကိလေသာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။
(ခ) တတ္ထ ကေသဉ္စိ စိတ္တေ, ပုဂ္ဂလေ ဝါ ဌိတတ္တံ ကေဋ္ဌံ။
(ဂ) တတ္ထ ကေသဉ္စိ စိတ္တေ ဌိတံ သဟဇေကဋ္ဌံ နာမ ဟောတိ။
(ဃ) ကေသဉ္စိ ပုဂ္ဂလေ ဋ္ဌိတံ ပဟာနေကဋ္ဌံ နာမ။
(င) တေန လောဘာဒိနာ, အညေန ဝါ တတ္ထ တတ္ထ နိဒ္ဒိဋ္ဌေန သဟ ကေသဉ္စိ ဌိတတ္တံ တဒေကဋ္ဌံ။

ဌ။ ၃၈၀။ မူလဋီ။ ၁၈၀။ ယောဇနာ၊ ၁၉၉။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၃၂၇။ ဘာသာဋီ၊ ၄။ ၇၈။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၇၁၂။

http://www.dhammadownload.com

(၁)

(က) ပန–တပါး။ (ပြည်သျှ) (ဝါ) ပန–ဆက်။ (ဘာသာဋီ) စတ္တ(အကုသလနိဒ္ဒေသေ)–၌။ တဒေကဋ္ဌာ စ ကိလေသာ"တိ အာဒိ–သော။ ယံ (ဝစနံ)–ကို။ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ–ပြီ။ တတ္ထ (တသ္မိံ ဝစနေ)–၌။ (ဝိနိစ္ဆယော။ ဧဝံ။ ဝေဒိတဗ္ဗော။)

တတ္ထ–ထိုတစ်ခုသောစိတ်၌တည်သော အကုသိုလ်စသည်တို့တွင်။ (ပြည်)

(ဝါ) ထိုနှစ်ပါးသော စကားတို့တွင်။(ဘာသာဋီ)

(၂)

(ခ)စသည် ဝိတ္ထာရ။

(ဂ)(ဃ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့(က)ဖြင့် တဒေကဋ္ဌ၌ ကေဋ္ဌပုဒ်ကို ကေသ္မိံ စိတ္တေ ဌိတံ ကေဋ္ဌံ, ကေသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ ဌိတံ ကေဋ္ဌဟုဖွင့်ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းစကား(၂)မျိုးကို အစဉ်အတိုင်းချဲ့ပြလိုသောဆရာသည် (ဂ)(ဃ)မိန့်။ ထိုတွင်– (ဂ)ဖြင့် ကေသ္မိံစိတ္တေ ဌိတံ ကေဋ္ဌံကို ချဲ့ပြသည်။ (ဝါ) သဟဇေကဋ္ဌကို ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် ကေသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ ဌိတံ ကေဋ္ဌံကို ချဲ့ပြသည်။ (ဝါ) ပဟာနေကဋ္ဌကိုပြသည်။

(ပက္ကန္တရထုံးစံကျမ်းတက်)

(င)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ခ)(ဂ)(ဃ)တို့ဖြင့် တဒေကဋ္ဌ၌ ကေဋ္ဌဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထ(ပစနတ္ထ) အဘိဓေယျတ္ထကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ တဒေကဋ္ဌဟူသော အပေါင်းပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထ(ဝစနတ္ထ) အဘိဓေယျတ္ထကို ပြလိုသောဆရာသည် (င)မိန့်။ (ပက္ကန္တရထုံးစံ ပဥ္စကတက်လေ)

(၃)

(ခ) ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ကေဋ္ဌ၌ ကေအရ စိတ်ဟူသော အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထမှတပါး ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသောအရကောက် အဘိဓေယျတ္ထတစ်မျိုးကိုလဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (ခ)၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(င) အညေန ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

တဒေကဋ္ဌ၌ တ–အရ (တစ်နည်း) တေန၌ တ–အရ လောဘစသော အရကောက်အဘိ ဓေယျတ္ထမှတပါး ထိုထိုအရာ၌ပြအပ်သောလောဘစသည်မှ တပါးသော ဖဿစသော အရကောက်အဘိ ဓေယျတ္ထတစ်မျိုးကိုလဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် အညေန ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

- * သဟ + ဇာယတီတိ သဟဇံ။ ၊သဟ+ဇန+ကွိ။) (ယောဇနာ။၁၉၉။)
- * သဟဇဘာဝေန + ကေဋ္ဌံ သဟဇေကဋ္ဌံ။ (မူလဋီ။၁၆၀။)
- ✔ –ပုဒ်သည်ရင်း၊ တကွဖြစ်ဘက်၏အဖြစ်–သဟဇဘာဝ၏+တစ်ခုသောစိတ်၌တည်သော အကုသိုလ်တရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်–ရင်း ဈူ–နိ။
- ✔ သဟဇေကဋ္ဌတရားတို့၏––ဓာတ်သည် ပ–နိ။
- * ပဟာတဗ္ဗန္တိ ပဟာနံ။ ပဟာနဘာဝေန + ကေဋ္ဌံ ပဟာနေကဋ္ဌံ။
- ✔ –ပုဒ်သည်ရင်း၊ ပယ်အပ်သည်အဖြစ်–ပဟာနဘာဝ၏+တစ်ဦးသောပုဂ္ဂိုလ်၌တည်သော အကုသိုလ်တရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်– ဈူ–နိ။
- ✔ ပဟာနေကဋ္ဌတရားတို့၏––ဓာတ်သည် ပ–နိ။

http://www.dhammadownload.com

(၅)

(က) တဒေကဋ္ဌာ–ကား ပုံလိင်၊ ပုရိသာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။ (ကိလေသာ–ပုဒ်ကို ငဲ့သည်)
(င) တဒေကဋ္ဌ–ကို နပုံလိင်၊ စိတ္တာဒိ၊ အ–ကာရန္တ။ (အကုသလ–ပုဒ်ကို ငဲ့သည်)

(၆)

(ခ) ကေသဉ္စိ ဋ္ဌိတံ–ဖြင့် တဒေကဋ္ဌ၌ ကေဋ္ဌပုဒ်ကို ကေသဉ္စိ+ဋ္ဌ ကေဋ္ဌ–ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ် – ပြု–ရင်း၊ ဋ္ဌ–၌ ဌာ–ဓာတ်၊ အ–ပစ္စည်း–ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်၊ ဋ္ဌိတန္တိ ဋ္ဌ–ဟု ပြု–ရင်း သိစေ။
စိတ္တေ–ဖြင့် ကေအရ တစ်ခုသောစိတ်ကို ယူ–သိစေသည်။
(တစ်နည်း) ကေသဉ္စိ၌ ကေသဒ္ဒါဖြင့် စိတ်ကိုစွဲယူ–သိစေသည်။
ဝါ–ဖြင့် ဝိကပ္ပနတ္ထ, နယန္တရဇောတက–သိစေသည်။
ပုဂ္ဂလေ–ဖြင့် ကေအရ တစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုယူ–သိစေသည်။
(တစ်နည်း) ကေသဉ္စိ၌ ကေသဒ္ဒါဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကို စွဲယူ–သိစေသည်။
(ဂ)ဖြင့် တစ်ခုသော စိတ်၌တည်သော အကုသိုလ်သည် သဟဇေကဋ္ဌမည်၏ဟု သိစေသည်။
(ဃ)ဖြင့် တစ်ဦးသောပုဂ္ဂိုလ်၌တည်သောအကုသိုလ်သည် ပဟာနေကဋ္ဌမည်၏ဟု သိစေသည်။
(တစ်နည်း) (ဂ)ဖြင့် ကေသဉ္စိ စိတ္တေ ဋ္ဌိတံ ကေဋ္ဌ–ဟု ပြခိုက် တဒေကဋ္ဌ၌ ကေဋ္ဌအရ သဟဇေကဋ္ဌကို ယူ–သိစေ။
(ဃ)ဖြင့် ကေသဉ္စိ ပုဂ္ဂလေ ဋ္ဌိတံ ကေဋ္ဌ–ဟု ပြခိုက် တဒေကဋ္ဌ၌ ကေဋ္ဌအရ ပဟာနေကဋ္ဌကို ယူ–သိစေ။
(င) တေန သဟ ကေသဉ္စိ ဋ္ဌိတံ–ဖြင့် တဒေကဋ္ဌ၌ ကေဋ္ဌကို ကေသဉ္စိ + ဋ္ဌ ကေဋ္ဌ၊ တေန သဟ + ကေဋ္ဌ တဒေကဋ္ဌ–ဟု မဇ္ဈေလောပီတတိယာတပ္ပုရိသ်–ပြု–ရင်း၊ "တ ကေဋ္ဌ "ဟု ဆိုလိုလျက် တ–ထက်၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဒ–ပြု၍ တဒေကဋ္ဌဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုရင်း သိစေသည်။
လောဘာဒိနာ–ဖြင့် တဒေကဋ္ဌ၌ တ–သဒ္ဒါဖြင့် (ဝါ) တေန၌ တ–အရ လောဘစသည်ကို ယူ–သိစေ။
(တစ်နည်း) တဒေကဋ္ဌ၌ တ–အရ (တစ်နည်း) တေန–၌ တ–အရ လောဘစသောတရားကို စွဲယူ–သိစေ။
အညေန တတ္ထ တတ္ထ နိဒ္ဒိဋ္ဌေန–ဖြင့် တဒေကဋ္ဌ၌ တ–အရ (ဝါ) တေန၌ တ–အရ ထိုထိုအရာ၌ ပြအပ်သော လောဘစသည်မှတပါးသော ဖဿစသောတရားကိုယူ–သိစေ။ (သဗ္ဗနာမလိင်တွလည်းဖော်နိုင်သည်)

(၇)

(ခ) ပုဂ္ဂလေ ဝါ (င) အညေန ဝါ–တို့၌ ဝါ–တို့ကား အတ္ထန္တရဝိကပ္ပနတ္ထ။
(က) ယံ–ကား အစွဲတင်းလင်းပါရှိ– ပသိဒ္ဓဝိသယ။

(၈)

(က) ဝုတ္တံ–၌ ဝစ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်ကိုယူ။
တ–ပစ္စည်းအရ ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။ (ထုတ်မြဲ)

(၁၀)

(ခ) ကေသဉ္စိ စိတ္တေ + ဋ္ဌိတံ–၌

✔ ကေသဉ္စိ စိတ္တေ–အရ အကုသိုလ်စိတ်သည်–
ဋ္ဌိတံ–အရ ကိလေသာ (၁၀) အကုသိုလ်အား သဟ–ပြု။(ပြိုင်=ကြီး ၄၊ည,သံ၊ နိ,ဟာ,ဏ္ဍ။ ၉)

ပုဂ္ဂလေ + ဋ္ဌိတံ–၌

✔ ဋ္ဌိတံ–အရ ကိလေသာ (၁၀)ပါး အကုသိုလ်တရားသည်–
ပုဂ္ဂလေ–အရ ပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ ရှိသော (ကိလေသာ ၁၀–ပါးမှ ကြွင်းသော) အကုသလ နာမက္ခန္ဓာအား သဟ–ပြု။ ပြိုင်=ယထာရဟ သဟကြီး ၄၊ အညႇ, သမ္ပ၊ ဟေတု, မဂ္ဂ။ (၈)
စိတ္တဇရုပ်အား သဟ–ပြု။ ပြိုင်။ ။ ယထာရဟ သဟကြီး ၄၊ ဝိပ္ပ၊ ဟေတု, မဂ္ဂ။ (၇)

http://www.dhammadownload.com

တေန + သံဟ ကေသို + ဠိတ်–ဋ္ဌ

✔ **တေန–အရ လောဘစသော, ဖဿစသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာပစ္စည်းတရားသည်–**
သဟ ကေသို–အရ အကုသိုလ်စိတ်အား သဟ–ပြု။(ပြိုင်=ယထာရဟ–ကြီးငှည,သံ၊ငယ်–၇။ ၁၃)

==========

ဝါကျဥယျာဉ် (၃၁၉)

(က) **သုခဘူမိယန္တိ ဧတ္ထ ယထာ တမ္ဗဘူမိ ကဏှဘူမိတိ တမ္ဗကဏှဘူမိယော ဝုစ္စန္တိ။ ဧဝံ သုခမ္ဟိ သုခဘူမိ နာမ။**

(ခ) ယထာ ဥစ္ဆုဘူမိ သာလိဘူမိတိ ဥစ္ဆုသာလီနံ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနာနိ ဝုစ္စန္တိ၊ ဧဝံ သုခဿ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနံ စိတ္တမ္ဟိ သုခဘူမိ နာမ။

(ဂ) တံ ဣဓ အဓိပ္ပေတံ။

(ဃ) ယသ္မာ ပန သာ ကာမာဝစရေ ဝါ ဟောတိ ရူပါဝစရာဒီသု ဝါ၊ တသ္မာဿာ တံ ပဘေဒံ ဒဿေတုံ "ကာမာဝစရေ"တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။

ဋ္ဌ။ ၃၈၁။ မူလဋီ။ ၁၆၀။ ယောဇနာ။ ၁၉၉။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၃၂၆။ ဘာသာဋီ၊ ၄။ ၈၁။ မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၇၃၃။

(၂+၃)

(က)ဖြင့် သုခဝေဒနာသည် သုခဘူမိမည်၏ဟု ပြသည်။

(ခ)ဖြင့် သုခဝေဒနာ၏ ဖြစ်ရာစိတ်သည်လည်း သုခဘူမိမည်၏ဟု ပြသည်။ (ပက္ကန္တရ)

(တစ်နည်း) (က)ဖြင့် ဘဝတီတိ ဘူမိ၊ သုခံ ဧဝ ဘူမိ သုခဘူမိ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ သုခဘူမိအရ သုခဝေဒနာကို ယူရမည်ဟု ပြသည်။(ခ)ဖြင့် ဘဝတိ ဧတ္ထာတိ ဘူမိ၊ သုခဿ + ဘူမိ သုခဘူမိ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍၊ သုခဘူမိအရ သုခဝေဒနာ၏ ဖြစ်ရာစိတ်ကို ယူရမည်ဟု ပြသည်။(ပက္ကန္တရထုံးစံကျမ်းတက်)

(က) (ခ)တို့ဖြင့် သုခဘူမိ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို ပြသည်။

(ဂ)ဖြင့် သုခဘူမိ၏ အတ္ထုဒ္ဓေသကိုပြသည်။ **(အတိဗျာပိတ–တင်၍ ကျမ်းတက်)**

(ဃ) ဋ္ဌပနာဘောဂါဒိပဋ္ဌက

ဆရာ– မြတ်စွာဘုရားသည် သုခဘူမိယံ ကာမာဝစရေ ရူပါဝစရေ–စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ...သော်လည်း သုခဘူမိယံ–ဟု ဟောလျှင်ပင် လိုအပ်သောအနက် ပြီးစီးသည်မဟုတ်ပါလော။ ထိုသို့–ကြောင့်– မမူသင့်။"ကာမာဝစရေ"စသောပုဒ်တို့ကို ဟောတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။ အဘယ်ကြောင့် (ဝါ) အဘယ်ကို ပြခြင်းငှာ ကာမာဝစရေ–စသောပုဒ်တို့ကို ထည့်သွင်း ဟောတော်မူပါသနည်း။ စုဒ်ကြောင့် (ဃ)မိန့်။ (မင်းခင်းဂဏ္ဌိ။ ၇၃၁။)

(အဓိပ္ပေတံ–သဒ္ဒါထားရပုံ လွယ်ပြီ)

(၄)

✱ **တမ္ဗော + ဝဏ္ဏော + ဧတိဿာတိ တမ္ဗာ။ ဘဝတိ ဧတ္ထာတိ ဘူမိ။**

✱ **တမ္ဗာ စ + သာ + ဘူမိစာတိ တမ္ဗဘူမိ။ (ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်)**

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

✱ **ကာဿတေတိ ကဏှာ။ ကသ, ဝိလေခနေ၊ ဏှာ။**

(တစ်နည်း) သုဝဏ္ဏာဂ္ဂဏ္ဌာဒိကံ ဥပနိဓာယ ကုစ္ဆိတမ္ဗော နိန္ဓိတမ္ဗောတိ ဝါ ကဏှာ။ ကု–ကုစ္ဆာယံ။ ဏှာ။(သူဓိ)

✱ **ကဏှာ စ + သာ + ဘူမိစာတိ ကဏှဘူမိ။**

မှတ်ချက်။ ။ ဌာနာနုရူပ ဣတ္ထိလိင်နှင့် ဒိပ္ပနူရသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ခ) ဣဏ္ဍိယတေတိ ဥဏ္ဍူ။ ဣသု-ဣဏ္ဍာယံ၊ ဥ။ အသရူပဒွိတ္တံ။ သဿ ဍော။
(တစ်နည်း) ဥသတိ ဒဟတိ သန္တာပေန္တီ ဥဏ္ဍူ။ ဥသ- ဒါဟေ ဝါ။ (သူစိ)
* သေ ခေတ္တေ + လီယတိ အလ္လီယတီတိ သာလူ။ (သ, လိ+အ။ ကပ်ငြိခြင်း။)
(တစ်နည်း) သာလီယတေ သိလာဃီယတေတိ သာလိ။ (သာလ + ဣ။ ချီးမွမ်းခြင်း။)

(၆)

(က) သုခမ္ပိ-ဖြင့် သုခဘူမိကို ဘဝတီတိ ဘူမိ၊ သုခံ စ ဝေ ဘူမိ သုခဘူမိ-ဟု အဝဓာရဏ ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြု၍ သုခဘူမိအရ သုခဝေဒနာကို ယူရမည်ဟု သိစေသည်။

သုခမ္ပိ-၌ ပိ-သဒ္ဒါဖြင့် သုခ၏ ဖြစ်ရာဌာနစိတ်သည်သာ သုခဘူမိမည်သည်မဟုတ်သေး၊ သုခဝေဒနာသည်လည်း သုခဘူမိမည်၏ဟူသော သမုစ္စည်းအဓိပ္ပါယ်ကို သိစေသည်။

(ခ) သုခဿ ဥပ္ပတ္တိနဋ္ဌာနံ စိတ္တမ္ပိ-ဖြင့် သုခဘူမိကို ဘဝတိ ဧတ္ထာတိ ဘူမိ၊ သုခဿ + ဘူမိ သုခဘူမိ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ သုခဘူမိအရ သုခဝေဒနာ၏ဖြစ်ရာစိတ်ကို (ဝါ) စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုယူရမည်ဟု သိစေ။

စိတ္တမ္ပိ-၌ ပိ-သဒ္ဒါဖြင့် သုခဝေဒနာသည်သာ သုခဘူမိမည်သည်မဟုတ်သေး၊ သုခဝေဒနာ၏ ဖြစ်ရာဌာန စိတ်သည်လည်း (ဝါ) စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်လည်း သုခဘူမိမည်၏ဟူသောသမုစ္စည်းအဓိပ္ပာယ် ကိုသိစေ။

(ဂ)ဖြင့် ဤသုခဘူမိယံဟူသောပါဠ်၌ သုခဝေဒနာ၏ဖြစ်ရာစိတ်ကိုသာ (ဝါ) စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုသာ လိုအပ်သတည်းဟုသိစေ။

(၇)

တမ္ဗကာဠဘူမိယောဝ-၌ ဧဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ နီသောမြေ, မည်းသောမြေသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ အနီ, အမည်းမှတပါးသောအရောင်ရှိသောမြေသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ အနီဂုဏ်, အမည်းဂုဏ်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(က) သုခမ္ပိ (ခ) စိတ္တမ္ပိ-တို့၌ ပိ-သဒ္ဒါ (၂)ပုဒ်ကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။
(ဃ) ပန-ကား ပက္ခန္တရတ္ထ (တစ်နည်း) ဝါကျာရမ္ဘတ္ထ။ ဝါ-သဒ္ဒါ (၂)ပုဒ်ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ။

(၈+၉+၁၀)

(ဃ) ဇုတ္တံ-၌ ဝစ-အရ ဘုရားရှင်ဒေသနာဉာဏ်။ တ-အရ ဝစီဘေဒသဒ္ဒကိုယူ။

(က) သုခမ္ပိ + သုခဘူမိ နာမ-၌

✔ သုခံ-အရ သုခဝေဒနာသည်- သုခဘူမိ-အရ သမ္ပယုတ္တဓမ္မအား သဟဇာတ-ပြု။

(ခ) သုခဿ + ဥပ္ပတ္တိနဋ္ဌာနံ စိတ္တမ္ပိ-၌

✔ ဥပ္ပတ္တိနဋ္ဌာနံ စိတ္တံ-အရ သုခဝေဒနာ၏ဖြစ်ရာ စိတ် (ဝါ) စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်
သုခဿ-အရ သုခဝေဒနာအား သဟ-ပြု။(ပြိုင်=ကြီး ၄၊ ည, သံ၊ ဝိ၊ ဓိ,ဟာ,ဣံ။၁၀)

==============

ဝါကျဥယျာဉ် (၃၂၀)

(က) သဉော၀နာနီတိ ဗန္ဓနာနိ။
(ခ) သဏ္ဍာယဒိဋ္ဌီတိ ဝိဇ္ဇမာနဋ္ဌေန သတိ ခန္ဓပဉ္စသင်္ခါတေ ကာယေ,
(ဂ) သယံ ဝါ သတီ တသ္မိံ ကာယေ ဒိဋ္ဌီတိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ။
(ဃ) သီလေန သုဒ္ဓိတုံ သက္ကာ, ဝတေန သုဒ္ဓိတုံ သက္ကာ, သီလဝတေဟိ သုဒ္ဓိတုံ သက္ကာတိ ဂဟိတသမာဒါနံ ပန သီလဗ္ဗတပရာမာသော နာမ။

ဋ္ဌ။ ၃၈၃။ မူလဋီ။ ၁၆၁။ ယောဇနာ။ ၂၀၀။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၃၃၂။ ဘာသာဋီ၊ ၄။ ၈၆။

http://www.dhammadownload.com

(၂+၃)

(ခ)(ဂ)တို့သည် သက္ကာယဒိဋ္ဌိပုဒ်၏ အဖွင့်ပြ- ပက္ခန္တရ။
ထိုတွင်-(ခ)ဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိပုဒ်ကို သတ္တမီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုပြသည်။
(ဂ)ဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိပုဒ်ကို ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုပြသည်။ (ပက္ခန္တရ)

(၄)

* ဂယှတေ ဥပ္ပါဒီယတေတိ ဂဟိတံ။
* သမာဒိယန္တိ ဓေတေန ကုဏ္ဍုရသီလဝတာဒီနီတိ သမာဒါနံ။ (သံ,အာ,ဒါ+ယု) (မူလဋီ။၁၆၂။)
* ဂဟိတဥ္စ + တံ + သမာဒါနဥ္စာတိ ဂဟိတသမာဒါနံ။
✔-ဧငး၊ ယူအပ်, ဖြစ်စေအပ်သောဂုဏ်၏ + ဆောက်တည်ကြောင်းဒိဋ္ဌိနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်-ဧငး ဗျု-နိ။
✔ ယူအပ်,ဖြစ်စေအပ်သောဆောက်တည်ကြောင်းဒိဋ္ဌိ (ပရာမာသ)တို့၏-ဓာတ်သည် ပ-နိ။

“ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်”

(ခ) ဝိဇ္ဇတီတိ ဝိဇ္ဇမာနော။ (ဝိဒ+ဏျ+မာန) ဝိဇ္ဇမာနော + အတ္တော ဝိဇ္ဇမာနတ္တော။ (တေန)
(ဃ) သီနောတိ ဗန္ဓတိ စိတ္တံ ဓေတေနာတိ သီလံ။ (သိ+လ)
* ဝတ္တနံ ဝတံ။ (ဝတု+အ။ ကျင့်ခြင်း၊ ဆောက်တည်ခြင်း။)
* သီလဥ္စ + တံ + ဝတဥ္စာတိ သီလဗ္ဗတာနိ။
* အာမသနံ ဂဟဏံ အာမာသော။ (အာ, မသ+ဏ) ပရတော + အာမာသော ပရာမာသော။
* သီလဗ္ဗတာနံ + ပရာမာသော သီလဗ္ဗတပရာမာသော။ (ယောဇနာ။၂၀၀။)

(၅)

(ခ)	သတိ-ကား(အသ+အန္တ)	ကိတ်နာမ်၊ ပုံ၊ ဂစ္ဆန္တာဒိ၊ အ-ကာရန္တ။
(ဂ)	သတိ-ကား	ကိတ်နာမ်၊ ဣတ္ထိလိင်၊ နဒါဒိ၊ ဤ-ကာရန္တ။

(၆)

(က) ဗန္ဓနာနိ-ဖြင့် သညောဇနာနိ၌ သံ-၏ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက၊ ယုဇ-ဓာတ်၏ ဗန္ဓနအနက်ဟော-ဧငး၊ ယု-ပစ္စည်း-ကတ္တုသာဓန-၊ သံယောဇေန္တိ ဗန္ဓန္တီတိ သံယောဇနာနိ-ဟုပြု-သိစေ။
♦ ယုဇ-ဘုစ၊ ဗန္ဓနယောဇနေ။ (ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ။၃၀၈)
(ခ) ဝိဇ္ဇမာနတ္တေန-ဖြင့် သတိ၌ အသ-ဓာတ်၏ ဝိဇ္ဇမာနအနက်ဟော-ဧငး၊ အန္တ-ပစ္စည်း၏ ကတ္တုသာဓနအနက်-သက်-ဧငး၊ အသတိ ဝိဇ္ဇတီတိ သန္တော(တသ္မိံ သတိ)-ဟု ပြု-ဧငး သိစေ။
သတိ ကာယေ ဒိဋ္ဌိ-ဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၌ သက္ကာယပုဒ်ကို သန္တော သံဝိဇ္ဇမာနော+ကာယော သက္ကာယော-ဟု ကမ္မဓာရယ်-ပြု-ဧငး၊ သန္တကာယဟု ဆိုလိုလျက် သန္တကို သ-ပြု၍ သက္ကာယဟု ရုပ်ပြီးနေသည်-ဧငး (တစ်နည်း) သက္ကာယ၌ သ-သည် သဟ,သမာန-စသည်တို့၏ ကာရိယမဟုတ်၊ သန္တသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ-ဧငး၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိပုဒ်ကို သက္ကာယေ + ပဝတ္တာ + ဒိဋ္ဌိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ-ဟု မဇ္ဈေလောပီသတ္တမီတပ္ပုရိသ်-ပြု-ဧငး သိစေသည်။
ခန္ဓပဥ္စကသင်္ခါတေ-ဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၌ ကာယအရ ခန္ဓာငါးပါးကို ယူ-သိစေသည်။
(ဂ) သယံ-ဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ=ခန္ဓာငါးပါး၌ ထင်ရှားရှိသော ဒိဋ္ဌိဟူသည် (တခြားသော ကတ္တား မရှိ) မိမိဟုဆိုအပ်သော ဒိဋ္ဌိပင်တည်းဟုသိစေ။,
သတိ ကာယေ ဒိဋ္ဌိ-ဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၌ ကာယဒိဋ္ဌိဟူသော နောက်ပုဒ်ကို ကာယေ+ဒိဋ္ဌိ ကာယဒိဋ္ဌိ-ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်-ပြု-ဧငး၊ အပေါင်းပုဒ်ကို သတီ + ကာယဒိဋ္ဌိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ-ဟု

http://www.dhammadownload.com

ကမ္မဓာရယ်–ပြု–ရင်း၊ သန္တကာယဒိဋ္ဌိ–ဟု ဆိုလိုလျက် သန္တကို သ–ပြု၍ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ–ဟုရုပ်ပြီး နေသည်ကိုရင်း၊ (တစ်နည်း) သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၌ သ–သည် သန္တသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ–ရင်း သိစေ။

တသ္မိ–ဖြင့် ကာယေ၌ ကာယအရ ရှေး၌ဆိုအပ်ပြီးသော ခန္ဓပဉ္စကကိုယူ–ရင်း၊ ဧ–သည် သ္မိ–ဝိဘတ်၏ ကာရိယ–ရင်း သိစေသည်။

(ဃ)ဖြင့် သီလဗ္ဗတပရာမာသပုဒ်ကို "အာမသနံ ဂဟဏံ အာမာသော၊ ပရတော+အာမာသော ပရာမာသော၊ သီလဥ္စ + ဝတဉ္စ သီလဗ္ဗတာနိ၊ သီလဗ္ဗတာနံ + ပရာမာသော သီလဗ္ဗတပရာမာသော–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ သီလဗ္ဗတပရာမာသအရ စင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်းမဟုတ်သော ကုက္ကုရသီလ စသည်ဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်းငှာ တတ်ကောင်း၏၊ စင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်းမဟုတ်သော ကုက္ကုရဝတ–စသည်ဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်းငှာ တတ်ကောင်း၏၊ ကုက္ကုရသီလ, ကုက္ကုရဝတတို့ဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်းငှာ တတ်ကောင်း၏ဟု ယူအပ်ဖြစ်စေအပ်သော ဆောက်တည်ကြောင်းဒိဋ္ဌိကို ယူရမည်ဟု သိစေ။

(၇)

(ခ) ဝါ–ကား ဝိကပ္ပနတ္ထ၊ ပက္ခန္တရတ္ထ။ (ဃ) ပန–ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။

ဣမေဝ ဘိက္ခဝေ သမဏော (ဌ၊ ၃၈၃)၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ အညတိတ္ထိယသာသနာတော်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(၈+၉)

ဂဟိတသမာဒါနံ–အရ ယူအပ်, ဖြစ်စေအပ်သော မှားသောအားဖြင့်သုံးသပ်တတ်သော အယူဒိဋ္ဌိ, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုယူ။ ♦ ဂဟိတသမာဒါနန္တိ ဥပ္ပါဒိတပရာမာသော၀။

သီလနှင့် ဝတ–အထူး

✔ မလွန်ကျူးအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် သီလ။

✔ ဆည်းကပ်သည်၏အစွမ်းအားဖြင့် နေ့ခဉ်မပြတ်ကျင့်အပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝတ။

♦ တတ္ထ အဝီတိက္ကမနိယတာယ သီလံ။ ဘတ္တိဝသေန သသတံ စရိတဗ္ဗတာယ ဝတံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (မူလဋီ)

(၁၀)

(ခ) ခန္ဓပဉ္စကသင်္ခါတေ ကာယေ + ဒိဋ္ဌိ–၌

✔ ခန္ဓပဉ္စကသင်္ခါတေ ကာယေ–အရ တောဘူမကခန္ဓပဉ္စကဟူသောရုပ်,နာမ်အာရုံပစ္စည်းသည် – ဒိဋ္ဌိ–အရ ဒိဋ္ဌိစေတသိက်အား အာရမ္မဏ–ပြု။ (ယထာရုဟာ ၈–ပစ္စည်း။)

============

ဝါကျဥယျာဉ် (၃၂၁)

(က) ပုထူနံ ဇနနာဒီဟိ၊ ကာရဏေဟိ ပုထုဇ္ဇနော။
ပုထုဇ္ဇနန္တောဂဓတ္တာ၊ ပုထုဝါယံ ဇနော ဣတိ။

(ခ) သောဟိ ပုထူနံ နာနပ္ပကာရာနံ ကိလေသာဒီနံ ဇနနာဒီဟိ ကာရဏေဟိ ပုထုဇ္ဇနော။

(ဂ) ယထာဟ– ပုထု ကိလေသေ ဇနေန္တီတိ ပုထုဇ္ဇနာ (ပ) ပဋိစ္ဆန္နာ ပဋိကုဇ္ဇိတာတိ ပုထုဇ္ဇနာ"တိ။

(ဃ) ပုထူနံ ဝါ ဂဏနပထမတီတာနံ အရိယဓမ္မပရမ္မုခါနံ နီစဓမ္မသမာစာရာနံ ဇနာနံ အန္တောဂဓတ္တာပိ ပုထုဇ္ဇနာ။

(င) ပုထု ဝါ အယံ, ဝိသုံယေဝ သင်္ချံ ဂတော, ဝိသံသဋ္ဌော သီလသုတာဒိဂုဏယုတ္တေဟိ အရိယေဟိ ဇနောတိပိ ပုထုဇ္ဇနော။

ဌ။ ၃၈၃။ သီဋီသစ်၊ ၁။ ၂၄၄။ ယောဇနာ။ ၂၀၁။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၃၅၅။ ဘာသာဋီ၊ ၄။၉၁။

http://www.dhammadownload.com

(၂)

(ခ)စသည်သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (က)ဖြင့် ပုထုဇ္ဇနမည်ပုံကို (ဝါ) ပုထုဇ္ဇန၏ ဝစနတ္ထကို ဂါထာဗန္ဓဖြင့် အကျဉ်းပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းဂါထာဗန္ဓဖြင့် အကျဉ်းပြအပ်သော အနက်ကိုပင် အကျယ်ချဲ့ဖွင့်ပြလိုရကား သောဟိ–စသည်မိန့်။

♦ ဝေ ဂါထာဗန္ဓေန သင်္ခေပတော ဒဿိတမတ္ထံ "သောဟိ"တိ အာဒိနာ ဝိဝရတိ။ (သီ၊ဋီ၊သစ်) ဝါကျခွဲ။ ။ (ခ)စသောဝါကျတို့သည် (က)ကို ချဲ့ပြ ဝိတ္ထာရ။

ထိုတွင် (ခ) (ဂ)တို့ဖြင့် ဂါထာပုဗ္ဗဿကို ချဲ့ပြသည်။

(ဃ) ဂါထာတတိယပါဒကို ချဲ့ပြသည်။

(င)ဖြင့် ဂါထာစတုတ္ထပါဒကို ချဲ့ပြသည်။(ဝိတ္ထာရအချင်းချင်း ရှေးနောက်ထောက်ဆ ပက္ခ+ပက္ခန္တရယှဉ်)

(ခ)(ဂ)တို့တွင်လည်း (ဂ)သည် (ခ)ကို အာဂုမ်ပါဠိတို့ဖြင့် ခိုင်မြဲအောင်ပြ– အာဂမဒဠှီ။

♦ ထေန စ တတိယပါဒံ ဝိဝရတိ၊ သမတ္တေတိ ဝါ။ "ပုထုဝါ"တိ အာဒိနာ ပန စတုတ္ထပါဒံ။ (သီဋီသစ်)

(၃)

(က) ပုထုဝါယံ ဇနော–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

များစွာသော ကိလေသာတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်, ပုထုဇဉ်တို့၏ အတွင်း၌ဝင်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်မှတပါး အရိယာတို့မှ အသီးအခြားဖြစ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသကတ်အနက်တစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် (က) ပုထုဝါယံ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(၄)

* ဥလ္လောကနံ ပေက္ခနံ ဥလ္လောကံ။ (ဥပုဗ္ဗ, လောက+အ) မုခဿ + ဥလ္လောကံ မုခုလ္လောကံ။

* မုခုလ္လောကံ + ဧတေသန္တိ မုခုလ္လောကိကာ။ (မုခုလ္လောက+ဣက)(ယောဇနာ)

✔ –သည်ငှင်း၊ မျက်နှာကို မော်ကြည့်ခြင်း၏+ပုထုဇဉ်တို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်–ငှင်း ဗျု–နိ။

✔ မျက်နှာကို မော်ကြည့်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဃ) အရိယဓမ္မော + ပရမ္မုခေါ + ယေသံ တေ အရိယဓမ္မပရမ္မုခါ။ (ယောဇနာ)

* နီစော + လာမကော + ဓမ္မော နီစဓမ္မော။ နီစာနံ ဝါ လာမကဇနာနံ + ဓမ္မော နီစဓမ္မော။

* သမာစရဏံ သမာစာရော။

* နီစဓမ္မော + သမာစာရော + ယေသံ တေ နီစဓမ္မသမာစာရာ။ (ယောဇနာ)

(ယုတ်သောတရားဟူသောအကျင့်ရှိကုန်သောလူတို့)

(၅)

(က) ပုထူနံ–ကား ကိတ်နာမ်၊ ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။

ဇနနာဒီဟိ–ကား သမာသ်နာမ်၊ နပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဣ–ကာရန္တ။

(၆)

(ခ) သော–ဖြင့် ပုထုဇ္ဇနအရ အဿုတဝါစုထုဇဉ်ကို ယူ–သိစေ။

နာနပ္ပကာရာနံ–ဖြင့် ပုထုသဒ္ဒါ ဗဟု(နာနပ္ပကာရ, ဗဟုပ္ပကာရ)အနက်ဟော– သိစေ။

ကိလေသာဒီနံ–ဖြင့် ပုံထူနံ နာနပ္ပကာရာနံအရ ကိလေသာစသည်တို့ကို ယူ–သိစေ။

(ခ) တစ်ဝါကျလုံးသံဝဏ္ဏနာပါဠိဖြင့် ပုထု နာနပ္ပကာရာ သတ္တာယဒိဋ္ဌိယော (ကိလေသေ) ဇနေတီတိ ပုထုဇ္ဇနော–ဟု ယောတုကဏ္ဍသာဓနကိတန္တဒုတိယာတပ္ပုရိသ်–ပြု–ငှင်း၊ (တစ်နည်း) ပုထုဇ္ဇနော

http://www.dhammadownload.com

၌ ပုထု–သဒ္ဒူပပဒ, ဇန–ဓာတ်–ငင်း၊ အ–ပစ္စည်း၏ ယောတုကဏ္ဍသုသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ ဇနေတိတိ ဇနော–ပြု–ငင်း၊ အပေါင်းပုဒ်ကို ပုထုနံ + ဇနော ပုထုဇ္ဇနော–ဟု ကမ္မဓာရယ်–ပြု–ငင်း သိစေ။

(ဃ) ပုထူနံ ဇနာနံ အဗ္ဘန္တရဂတတ္တာ–ဖြင့် ပုထုဇ္ဇနော၌ ဇန–ကို ဇာယတိတိ ဇနော–ဟု ကတ္တုသာဓန–ပြု–ငင်း၊ အ–ပစ္စည်း၏ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ ပုထုနှင့် ဇန–ကို ပုထုသု နိစဓမ္မသမာစာရေသု + ဇနော ပုထုဇ္ဇနော–ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်–ပြု–ငင်း သိစေ။

(တစ်နည်း) ပုထူနံ ဇနာနံ အဗ္ဘန္တရဂတတ္တာ–ဖြင့် ပုထုနှင့်ဇနောကို ပုထူနံ အဗ္ဘန္တရေ+ဇနော ပုထုဇ္ဇနော–ဟု မဇ္ဈေလောပီဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်–ပြု–သိစေသည်။

(တစ်နည်း) ပုထူနံ ဇနာနံ–ဖြင့် ပုထု ဗဟုကော + ဇနော ပုထုဇ္ဇနော–ဟု ကမ္မဓာရယ်–ပြု–သိစေ။

♦ ပုထူသု နိစဓမ္မသမာစာရေသု ဇာယတိ,ပုထူနံ ဝါ အဗ္ဘန္တရေ ဇနော အန္တောဂဓော, ဗုထုဝါ ဗဟုကော ဇနောတိ အတ္ထံ ဒဿေတိ "ပုထူနံ"န္တိ အာဒိနာ။ (သီဋီသစ်၊၁၊၂၄၅။)

(င) ပုထု ဝါ အယံ, ဝိသုံယေဝ သင်္ချံ ဂတော, ဝိသံသဋ္ဌော–ဖြင့် ပုထုနှင့်ဇနောကို ပုထု သံသဋ္ဌောဇော + ဇနော ပုထုဇ္ဇနော–ဟု ပါဒိပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်–ပြု–ငင်း၊ ပုထုနိပါတ်ပုဒ်၏ ဝိသံသဋ္ဌ အနက်ဟော–ငင်း သိစေသည်။ (ကြွင်းပါဌ်များ ဘာဝတ္ထဖော်လေ)

♦ ပုထု ဝိသံသဋ္ဌောဇော ဇနော ပုထုဇ္ဇနောတိ အယမေတ္ထ ဝစနတ္ထော။ (သီဋီသစ်၊၁၊၂၄၅။)

(၇)

(က) ပုထုဝါယံ–၌ ပုထု–ကား ဝိသုံအနက်။ ဝါ–ကား အတ္တန္တရဝိကပ္ပနတ္ထ။
(ခ) ဟိ–ကား ဝိတ္ထာရတ္ထ။ နာနပ္ပကာရာနံ–၌ နာနာ–ကား အနေကတ္ထ။

(၈)

(ဂ) ယထာဟ–၌ အာဟ–ဝယ် ဗြူ–ဓာတ်အရ အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ဒေသနာဉာဏ်တော်ကိုယူ။

(၉)

ခန္ဓဓာတုအာယတနပစ္စယာကာရသတိပဋ္ဌာနာဒိသု ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာဝိနိစ္ဆယရဟိတတ္တာ။

(၄။ ၃၈၃) ၌ ဥဂ္ဂဟ, ပရိပုစ္ဆာ, ဝိနိစ္ဆယ–တို့၏ အဓိပ္ပာယ်

၁။ ဆရာအထံ၌ ပါဠိသက်သက်ကို နှုတ်တက်ရနေအောင် ရွတ်ဆိုသင်ယူခြင်းသည် ဥဂ္ဂဟမည်၏။

၂။ နှုတ်တက်သင်ယူအပ်ပြီးသော ပါဠိအနက်အဓိပ္ပာယ်ကို အဖန်ဖန်အထပ်ထပ်မေးမြန်းခြင်းသည် ပရိပုစ္ဆာမည်၏။

၃။ လိမ္မာကျွမ်းကျင်သော ပညာရှိတို့နှင့်တကွ စောဒနာပရိဟာရ၏အစွမ်းဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် ဝိနိစ္ဆယမည်၏။

♦ ဝါစုဂ္ဂတကရဏံ ဥဂ္ဂဟော။ အတ္ထပရိပုစ္ဆနံ ပရိပုစ္ဆာ။ ကုသလေဟိ သဟ စောဒနာပရိဟာရဓာဝသေန ဝိနိစ္ဆယကရဏံ ဝိနိစ္ဆယော။ (မူလဋီ။၁၆၁။)

(၁၀)

(ဂ) ပုထုကိလေသေ+ဇနေန္တိ–၌

✔ ဇနေန္တိ–အရ ကိလေသာ(၁၀)ပါးကြဉ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်–
ပုထုကိလေသေ–အရ ကိလေသာ(၁၀)ပါးအား သဟဇာတ–ပြု။

ပြိုင်။ ။ ယထာရဟ သဟကြီး ၄၊ အညသမာ၊ ဓိ, ကမ္မ, ဟာ, ဏ္ဍံ, ဈာ, မဂ္ဂ။ (၁၂)

===============

http://www.dhammadownload.com

ဝါကျဥယျာဉ်(၃၂၂)

(က) အရိယာနံ အဒဿာဝီတိအာဒီသု အရိယာတိ အာရကတ္တာ ကိလေသေဟိ, အနယေ န ဣရိယနတော, အယေ ဣရိယနတော, သဒေဝကေန လောကေန စ အရဏီယတော။

(ခ) ဗုဒ္ဓါ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ ဗုဒ္ဓသာဝကာ စ ဝုစ္စန္တိ။

(ဂ) ဗုဒ္ဓါ ဧဝ ဝါ ဣဓ အရိယာ။

(ဃ) ယထာဟ"သဒေဝကေ (ပ) တထာဂတော အရိယောတိ ဝုစ္စတီ"တိ။

(င) သပ္ပုရိသာတိ ဧတ္ထ ပန ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, တထာဂတသာဝကာ စ "သပ္ပုရိသာ"တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(စ) တေ ဟိ လောကုတ္တရဂုဏယောဂေန သောဘနာ ပုရိသာတိ သပ္ပုရိသာ။

(ဆ) သဗ္ဗေဝ ဝါ ဧတေ ဒွေဓာပိ ဝုတ္တာ။

(ဇ) ဗုဒ္ဓါပိ ဟိ အရိယာ စ သပ္ပုရိသာ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓသာဝကာပိ။

ဋ္ဌ။ ၃၈၄။ မူလဋီ။ ၁၆၂။ ယောဇနာ။ ၂၀၁။ မြည်သျှ၊ ၃။ ၃၃၁။ ဘာသာဋီ။ ၄။ ဓမ္မ။ ကျောင်းစံဂန္ထိ။ ၄၇၇။

(၁)

(ဂ) ဝါ–ကား။ ဣဓ–ဤအရိယာနံ အဒဿာဝီဟူသောပါဠ်၌။ ဗုဒ္ဓါ ဧဝ–တို့သည်သာ။ အရိယာ–အရိယာတို့မည်၏။ (ဧဝ–ဖြင့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ,ဗုဒ္ဓသာဝက–တို့ကိုကန့်) (ဘာဋီ)

(စ) ဟိ(ယသ္မာ)–ကြောင့်။(မြည်) ဟိ–မှန်။(ဘာသာဋီ) တေ–ထိုပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, တထာဂတသာဝကတို့သည်။

(ဆ) ဝါ–ကား။ သဗ္ဗေဝ–ကုန်သော။ ဧတေ–ထိုဗုဒ္ဓ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓ, ဗုဒ္ဓသာဝကတို့ကို။ ဒွေဓာပိ–အရိယ, သပ္ပုရိသဟူသော နှစ်ပါးအပြားဖြင့်လည်း။ ဝုတ္တာ–ကုန်ပြီ။

(ဇ) ဟိ–မှန်။ ဗုဒ္ဓါပိ–တို့သည်လည်း။ အရိယာ စ–တို့လည်းမည်ကုန်၏။ သပ္ပုရိသာ စ–တို့လည်း မည်ကုန်၏။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓသာဝကာပိ–တို့သည်လည်း။(အရိယာ စ, သပ္ပုရိသာ စ–တို့လည်းမည်ကုန်၏။)

အရိယာနံ အဒဿာဝီ–ကို (က)(ခ)သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီအနက်ပေးပုံ

အရိယာနံ–ကိလေသာတို့မှ ဝေးတော်မူကြကုန်သော ဗုဒ္ဓ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓ, ဗုဒ္ဓသာဝကဟူသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို။ (ဝါ) အစီးအပွါးမဟုတ်သော အကျင့်၌ လောက(လူ)ကို မဖြစ်စေတတ်ကုန်သော ဗုဒ္ဓ (ပ) တို့ကို။ (ဝါ) နတ်နှင့်တကွသော လောကသည် ဆည်းကပ်အပ်ကုန်သော ဗုဒ္ဓ (ပ) တို့ကို။ အဒဿာဝီ–ဉာဏ်ဖြင့်မြင်လေ့မရှိသော။

အမှာ။ ။ (က)(ဂ)သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီပေးလိုလျှင်– အရိယာနံ–ကိလေသာတို့မှ ဝေးတော်မူကြကုန်သော ဘုရားရှင်ဟူသောအရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို–စသည်ဖြင့် ပေးလေ။

(၂)

(ခ) သို့ ပါပနာဒီပဋ္ဌက

ဆရာ–သည် (က)ဖြင့် အရိယာမည်ပုံကို ပြဆို၏။ ထိုသို့–သော် ပုထုဇဉ်ပင်သည်လည်း စင်ကြယ်သော အာသယပယောဂရှိနိုင်ရကား အရိယာမည်၏ဟူသော အနက်သည်ရောက်ရာ၏။ စင်–ကား မရောက်သင့်။ ထိုသို့–ကြောင့် အရိယာ၏အရကိုလည်း ပြဆိုသင့်သေး၏။–မနေသင့်။–အတိဗျာပိတ–၏။ ဘာယ်သို့လျှင် ဒေါသမရောက် ကင်းပျောက်ပါရန် အရိယာ၏အရ ပြဆိုအပ်ပါသနည်း။ ဟုဒ်ကြောင့် (ခ)မိန့်။ (၁၃၃၆–ခု၊ အစိုးရပုဇ္ဇာ)

♦ ယဒိပိ အရိယသဒ္ဒေါ ဝိသုဒ္ဓါသယပယောဂေသု ပုထုဇ္ဇနေသုပိ ဝတ္တတိ။ ဣဓ ပန အရိယမဂ္ဂါ–ဓိဂမေန သဗ္ဗလောကုတ္တရမဂ္ဂဘာဝေနေဝ အရိယဘာဝေါ အဓိပ္ပေတောတိ ဒဿေန္တော အာဟ "ဗုဒ္ဓါစာ"တိ အာဒိ။ (ယောဇနာ။၂၀၁။)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) (က)ဖြင့် အရိယမည်ခြင်း၏ အကြောင်းသကတ် ဝစနတ္ထအဘိဓာနတ္ထကို ပြသည်။ (ခ)ဖြင့် အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။ (ဤသို့ အဓိပ္ပာယ်ယူ၍ ပကန္တုရထုံးစံ ကျမ်းတက်နိုင်သည်)

(စ) ဠပနှာဘောဂါဒိ

ဆရာ–သည် (င)ဖြင့် သပ္ပုရိသအရ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, တထာဂတသာဝကတို့ကိုယူရမည်ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထို–သော် ယင်းပစ္စေကဗုဒ္ဓ, တထာဂတသာဝကတို့၏ သပ္ပုရိသမည်ခြင်း၏အကြောင်းသကတ် ဝစနတ္ထအဘိဓာနတ္ထကို မသိအပ်, မသိနိုင်ရာသည်မဟုတ်ပါလော–စသည်တက်။

♦ ကသ္မာ ပန တေ "သပ္ပုရိသာ"တိ အာဟ "တေဟိ"တိ အာဒိ။ (ယောဇနာ။၂၀၁။)

(၃)

(ဂ) ပကန္တုရ။ (ဃ) အာဂမဒဋ္ဌီကရဏာ။

(စ) ကာရဏာ။ (ပြည်သျှ) ယုတ္တိဒဋ္ဌီကရဏာ။ (ဘာသာဋီ)

(ဆ) ပကန္တုရ။ (ဇ) ယုတ္တိဒဋ္ဌီကရဏာ။

(ဂ) ဗုဒ္ဓါ ဝေ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

အရိယာအရ ဗုဒ္ဓ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, ဗုဒ္ဓသာဝကဟူသော အဘိဓေယျတ္ထမှတပါး အရိယာအရ ဗုဒ္ဓကိုသာ ယူရမည်ဟူသော အဘိဓေယျတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် ––ထားသည်။

(ဆ) သဗ္ဗေဝ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

အရိယာအရ ဗုဒ္ဓဟူသော အဘိဓေယျတ္ထနှင့် သပ္ပုရိသာအရ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, တထာဂတသာဝကဟူသော အဘိဓေယျတ္ထမှတပါး အရိယ,သပ္ပုရိသာ (၂)ပုဒ်လုံးအရ ဗုဒ္ဓ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, တထာဂတသာဝက အားလုံးကို ယူအပ်၏ဟူသော အဘိဓေယျတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလိုသောကြောင့် ––ထားသည်။

(၄)

* ပစ္စေကံ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဗုဇ္ဈန္တီတိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။

✔ ပစ္စေက–သဒ္ဒါပုပဒ, ဗုဓ+တ–သည်၎င်း၊ သဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့မှ သီးခြား သစ္စာ (၄)ပါးတို့ကို သိခြင်းကြိယာသည်၎င်း၊ သဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့မှ သီးခြားဟူသော ပစ္စေက (ဝိသုံဘာဝ) ဘောဂုဏ်၏+ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဘုရားရှင်တို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏောစပ်–၎င်း ဗျု–နီ။

✔ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့၏–ဓာတ်သည် ပ–နိ။

(၆)

(က) အာရကတ္တာ ကိလေသေဟိ–ဖြင့် အရိယပုဒ်ကို ကိလေသေဟိ အာရကာတိ အရိယာ– ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို၎င်း၊ အာရကာဟုဆိုလိုလျက် အာ–ကို အ–ပြု၊ ရ–၌ အ–ကို ဣ–ပြု၊ က–ကို ယ–ပြု၍ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် "အရိယာ"ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း၊ ကိလေသာတို့မှ ဝေးကုန်သည်တို့၏ အဖြစ်ကြောင့် အရိယာမည်၏ဟူသော အကြောင်းသကတ်ကို၎င်း သိစေ။ (ဤကား ဘာသာဋီ၊၄။၉၈–အလိုတည်း)

(တစ်နည်း) အာရကတ္တာ ကိလေသေဟိ–ဖြင့် အရသဓါတေဟိ ကိလေသေဟိ + အာရကာတိ အရိယာ–ဟု အာရကာတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြု–၎င်း၊ အရ–ပုဒ်နောင် ကိယ–ပစ္စည်း၏ အာရကာတဒ္ဓိတ် အနက်၌ သက်–၎င်း၊ "အရကိယ"ဟုဆိုလိုလျက် က–ကိုချေ၊ ရ–ကို ဣ–သို့ကပ်၍ "အရိယာ"ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း သိစေ။ (ဤကား ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဍိ။၄၇၇–အလိုတည်း)

အနယေ န ဣရိယနတော–ဖြင့် ဣရိယန္တီတိ ဣရိယာ၊ အနယေ + န ဣရိယာ အရိယာ–ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္ထပြု–၎င်း၊ "အနယေ န ဣရိယ"ဟု ဆိုလိုလျက် "န+ယ+န+ဣ"တို့ကို ချေ၍ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် "အရိယာ"ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကို၎င်း သိစေသည်။ (ဤကား ဘာသာဋီ၊၄။၆၉–အလိုတည်း)

http://www.dhammadownload.com

(တစ်နည်း) အနယေ န ဣရိယနတော–ဖြင့် အရိယပုဒ်ကို အနယေ န ဣရိယန္တီတိ အရိယာ–ဟု ကတ္တုသာဓနကိတန္တ ဒုတိယာတပ္ပုရိသ်–ပြု–ငင်း၊ "အနယနိရိယာ"ဟူလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းဖြင့် "အရိယာ"ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငင်း သိစေ။ (ဤကား ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဌိ။၄၇၇–အလိုတည်း)

အယေ ဣရိယနတော–ဖြင့် အရိယပုဒ်ကို ဣရိယန္တီတိ ဣရိယာ၊ အယေ + ဣရိယာ အရိယာ–ဟု သတ္တမီတပ္ပုရိသ်–ပြု–ငင်း၊ "အယ ဣရိယ"ဟု ဆိုလိုလျက် "ယ+ဣ"တို့ကိုချေ၍ "အရိယာ" ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုလည်းကောင်း သိစေ။ (ဤကား ဘာသာဋီ၊၄။၉၉–အလိုတည်း)

(တစ်နည်း) အယေ ဣရိယနတော–ဖြင့် အရိယပုဒ်ကို အယေ+ဣရိယန္တီတိ အရိယာ–ဟု ကတ္တုသာဓနကိတန္တဒုတိယာတပ္ပုရိသ်–ပြု–ငင်း၊ "အယ ဣရိယာ"ဟု ဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းဖြင့် "အရိယာ"ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငင်း သိစေ။ (ဤကား ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဌိ။၄၇၇–အလိုတည်း)

သဒေဝကေန လောကေန အရဏီယတော–ဖြင့် "အရိယာ"၌ အရ–ဓာတ်–ငင်း၊ ဏျ–ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ သဒေဝကေန လောကေန အရဏီယာ (ဥပဂန္တဗ္ဗာ)တိ အရိယာ–ဟု ပြု–ငင်း၊ ဣ–အာဂုမ်၏ အဖြစ်ကိုငင်း သိစေ။ (ဤကား ဘာသာဋီ၊၄။၉၉–အလိုတည်း)

(တစ်နည်း) သဒေဝကေန လောကေန အရဏီယတော–ဖြင့် အရိယာ၌ အရ–ဓာတ်–ငင်း၊ အနီယ–ပစ္စည်း၏ ကမ္မသာဓနအနက်၌ သက်–ငင်း၊ သဒေဝကေန လောကေန အရဏီယာ ဥပဂန္တဗ္ဗာတိ အရိယာ–ဟု ပြု–ငင်း၊ အရနီယာ–ဟုဆိုလိုလျက် န–ကိုချေ၊ ရ–ကို ဣ–သို့ ကပ်၍ "အရိယာ"ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုငင်း သိစေသည်။ (ဤကား ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဌိ။ ၄၇၇–အလိုတည်း)

♦ သဗ္ဗတ္ထ နိရုတ္တိနယေန ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (မူလဋီ။၁၆၂။)
ပဒသိဒ္ဓီတိ အရိယသဒ္ဒသိဒ္ဓိ။ (မဓု၊ဋီ၊၁၊၂၄၂။)

(ခ) ဗုဒ္ဓါ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ ဗုဒ္ဓသာဝကာ စ ဝုစ္စန္တိ–ဖြင့် ဤပြဆိုခဲ့ပြီး ဝစနတ္ထများနှင့်အညီ ပုထုဇဉ်သူတော်ကောင်းများ အရိယာအမည်ရသင့်သော်လည်း "အရိယ"ဟူသော အမည်၏ ဗုဒ္ဓ, ပစ္စေက ဗုဒ္ဓါ, ဗုဒ္ဓသာဝကတို့၌သာ ထင်ရှားသော အထင်ရူဋ္ဌီအမည်၏အဖြစ်ကိုငင်း၊ အရိယအရ ဗုဒ္ဓ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, ဗုဒ္ဓသာဝကတို့ကို ယူရမည်ကိုငင်း သိစေ။ (ယောဇနာ–သာဓကေပါဠိ (၂)နံပါတ်ပြန်ကြည့်)

(ဂ) ဗုဒ္ဓါဧဝ ဣဓ အရိယာ–ဖြင့် အရိယာအရ ဗုဒ္ဓ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, ဗုဒ္ဓသာဝကတို့ကို ရသင့်သော်လည်း ဤ အရိယာနံ အဒဿာဝီ၌ အရိယာအရ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသနည်းဖြင့် အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓကိုသာ လိုအပ်သတည်းဟု သိစေ။

(င)ဖြင့် (အရိယ–အရ၌ ဗုဒ္ဓကို ယူပြီးဖြစ်သောကြောင့်) သပ္ပုရိသအရ (ပါရိသေသနည်းအားဖြင့်) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, တထာဂတသာဝကတို့ကိုသာ ယူရမည်ဟု သိစေ။

(စ) သောဘနာ ပုရိသာ–ဖြင့် သပ္ပုရိသာ၌ (သု–ပုဒ်+ပုရိသ–ပုဒ်) သု၏ သောဘနအနက် ဟော–ငင်း၊ သု (သောဘနာ) + ပုရိသာ သပ္ပုရိသာ–ဟု ကမ္မဓာရယ်–ပြုငင်း သိစေ။

တေ လောကုတ္တရဂုဏယောဂေန–ဖြင့် ထိုပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, ဗုဒ္ဓသာဝကတို့သည် လောကုတ္တရာဂုဏ် ကျေးဇူးနှင့်ယှဉ်ခြင်းကြောင့် တင့်တယ်၏ဟု သိစေသည်။

(ဆ)ဖြင့် အရိယာ,သပ္ပုရိသာ(၂)ပုဒ်လုံးအရ အလုံးစုံသောဗုဒ္ဓ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, ဗုဒ္ဓသာဝကတို့ကို ယူ–သိစေ။

(၇)

(ဇ) ဗုဒ္ဓါဧဝ–၌ ဧဝ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

- ✔ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ, သာဝကဗုဒ္ဓတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
- ✔ ဘုရားရှင်တို့၏ အသာဓာရဏဂုဏ်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

http://www.dhammadownload.com

(ဆ) သဗ္ဗေ၀–၌ ဧ၀–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဗုဒ္ဓ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓ, ဗုဒ္ဓသာ၀ကတို့သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ တပါးသော ပုထုဇဉ်စသည်တို့သည် နိ၀တ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(ဆ) တေ–ကား ဆိုခဲ့ပြီး ဗုဒ္ဓ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓ, ဗုဒ္ဓသာ၀ကတို့ကို ဖွဲ့သောကြောင့် ပဏ္ဏတ္တိဝိသယ။

(ဏ) လောကေန စ–၌ စ–ကား သမုစ္စယတ္ထ။

ယင်း (စ)သဒ္ဒါဖြင့် ကိလေသေဟိ အာရကတ္တာ, အနယေ န ဣရိယနတော, အယေ ဣရိယနတော–ဟူသော အကြောင်းသကတ်၀စနတ္ထတို့ကြောင့်သာ အရိယာမည်သည် မဟုတ်သေး၊ သဒေ၀ကေန လောကေန အရဏီယတောဟူသော အကြောင်းသကတ်၀စနတ္ထကြောင့်လည်း အရိယာမည်သတည်းဟု ဆည်းပါသည်။

(ခ) စ–သဒ္ဒါ ၃–လုံးကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။

(၈)

(ဃ) ယထာဟ–၌ အာဟ–ဝယ် ဗြူ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်ဒေသနာဉာဏ်တော်ကိုယူ။

ဤ(ဃ)ဝါကျကား အာဂမဒဋ္ဌိကရဏဖြစ်၍ သိဒ္ဓေယျသိဒ္ဓိရသည်။

(၉)

အဒဿာဝီ–သည် (၁) စက္ခုနာ အဒဿာဝီ (၂) ဉာဏေန အဒဿာဝီ–ဟု (၂)မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင်– ဤအရိယာနံ အဒဿာဝီ–၌ အဒဿာဝီ–အရ ဉာဏေန အဒဿာဝီကို အလိုရှိအပ်၏။ (ဋ္ဌ။၃၈၅။)

(၁၀)

(ဆ) တေ + ၀ုတ္တာ–၌

✔ တေ–အရ ဉာဏ်တော်နှင့်တကွသော ဗုဒ္ဓ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓ, ဗုဒ္ဓသာ၀ကတို့၏ ခန္ဓာပဋ္ဌကသည်– ၀ုတ္တာ–၌ ၀စ–ဓာတ်အရ ပညာရှိတို့၏ ခန္ဓာသန္တာန်၌ဖြစ်သောဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် အား အာရမ္မဏ–ပြု။ ဖြင့်=အာ,မိ,ဥပ,ပုရေ,တ္ထိ,ဝိ။ (၆) (၁၃၃၆–ခု၊ အစိုးရပုစ္ဆာ)

===========

ဝါကျဉယျာဉ်(၃၂၃)

(က) "ဒွါဒသပဒိကံ ပစ္စယ၀ဋ္ဋံ အတ္ထိ န ခေါ နတ္ထီ"တိ ကစ်ေနာ ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပန္နေသု ဓမ္မေသု ကင်္ခတိ နာမ။

(ခ) တတြာယံ ၀စနတ္ထော။

(ဂ) ဣမေသံ ဇရာမရဏာဒီနံ ပစ္စယာ ဣဒပ္ပစ္စယာ။

(ဃ) ဣဒပ္ပစ္စယာနံ ဘာ၀ေါ ဣဒပ္ပစ္စယတာ။

(င) ဣဒပ္ပစ္စယာ ဧ၀ ဝါ ဣဒပ္ပစ္စယတာ။

(စ) ဇာတိအာဒီနမေတံ အဓိ၀စနံ။ ဇာတိအာဒီသု တံ တံ ပဋိစ္စ အာဂမ္မ သမုပ္ပန္နာတိ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နာ။

(ဆ) ဣဒံ ၀ုတ္တံ ဟောတိ ဣဒပ္ပစ္စယတာယ စ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နေသု စ ဓမ္မေသု ကင်္ခတီတိ။

ဋ္ဌ။ ၃၈၉။ မူလဋီ။ ၁၆၃။ ယောဇနာ။ ၂၀၇။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၃၅၃။ ဘာသာဋီ၊ ၄။ ၁၁၇။

(၂)

(ခ)စသောဝါကျတို့သည် (က)ပါ ဣဒပ္ပစ္စယတာ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နေသုတို့၏ ၀စနတ္ထအကျယ် ပြ– ဝိတ္ထာရ။ ထိုတွင်–(ခ)သည် ဝိတ္ထာရပါဒကဝါကျ။ (ဝါ) စကားမျိုးဝါကျ။

(ဂ)ဖြင့် ဣဒပ္ပစ္စယာပုဒ်၏ ၀စနတ္ထကိုပြသည်။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ)(င)တို့ဖြင့် ဣဒပ္ပစ္စယတာ၏ ဝစနတ္ထကိုပြသည်။
ထိုတွင် (ဃ)ဖြင့် ဣဒပ္ပစ္စယတာကို ဘာဝတဒ္ဓိတ်ပြုရမည်ဟုပြသည်။
(င)ဖြင့် ဣဒပ္ပစ္စယတာကို သွတ္ထတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုပြသည်။ (ပကရဏ္ဍရချည်းသာ)

(စ)သို့ အနုသန္ဓေ

ဤသို့ (ဃ)(င)ဝါကျတို့ဖြင့် ဣဒပ္ပစ္စယတာပုဒ်၏ဝစနတ္ထ, အဘိဓာနတ္ထကိုပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ယင်းဣဒပ္ပစ္စယတာပုဒ်၏ အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထကို ပြလိုသောဆရာသည် (စ)မိန့်။
(ဆ)သည် ဣဒပ္ပစ္စယတာပုဒ်၏အဖွင့်မှတပါး ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နာပုဒ်၏အဖွင့်ကိုပြ– ပကရဏ္ဍရ။
(ဇ)သည် ဝါကျပိဏ္ဍတ္ထပြ– ပိဏ္ဍာရ။

(၃)

(င) ဣဒပ္ပစ္စယာဧဝ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ဣဒပ္ပစ္စယတာပုဒ်၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထမှတပါး သွတ္ထတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထဟူသော(အကြောင်းသကတ်) တစ်မျိုးကိုလဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။
(တစ်နည်း) ဣဒပ္ပစ္စယတာ၌ တာ–ပစ္စည်း၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်မှတပါး သွတ္ထတဒ္ဓိတ်အနက်ဟူသောအနက်တမျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။
(စ)ဖြင့် ဣဒပ္ပစ္စယတာပုဒ်၏ အဘိဓာနတ္ထမှတပါးအဘိဓေယျတ္ထကိုပြ–အဗျာပိတ–ပယ် (ပကရဏ္ဍရ)
(တစ်နည်း) ဣဒပ္ပစ္စယတာ–အရ ဇာတိစသောအနက်သဘောကိုသာ ယူရမည်ဟုပြသောကြောင့် အတိဗျာပိတ–ပယ်သည်။ (ဝါကျာရမ္ဘ)

(၄+၅)

* ဒွေ စ + ဒသ စ ဒွါဒသ။ ဒွါဒသ + ပဒါနိ ဒွါဒသပဒါနိ။
* ဒွါဒသပဒါနိ + အဿ + အတ္ထီတိ ဒွါဒသပဒိကံ။
✔ ဒွါဒသပဒ +ဣက–သည်၎င်း၊ ဆယ့်နှစ်ပါးသော အဖို့အစုတို့၏+ ပစ္စည်းဟူသော ဝဋ္ဋတရားနှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်–၎င်း ဗျူ–နိ။
✔ ဆယ့်နှစ်ပါးသောအဖို့အစုရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

အနက်။ ။ ဒွါဒသပဒိကံ–တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးသောအဖို့အစုရှိသော။ (ဘာသာဋီ)
ဒွါဒသပဒိကံ–တစ်ဆယ့်နှစ်ပုဒ်သော။ (ပြည်သျှ) ပစ္စယဝဋ္ဋံ–ပစ္စည်းဟူသောဝဋ္ဋတရားသည်။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(က) ဝဋ္ဋတီတိ ဝဋ္ဋံ။ ပစ္စယောဧဝ + ဝဋ္ဋံ ပစ္စယဝဋ္ဋံ။ (ယောဇနာ)
(ဂ) ဓီရတီတိ ဓရာ။ ဓီရဏံ ဝါ ဓရာ။ (ဓရာ–ကား မနောဂဏာဒိ(တစ်နည်း)ကညာဒိ)
* မရီယတေ မရဏံ။ ဓရာ စ + မရဏဉ္စ ဇရာမရဏံ။
* ဇရာမရဏံ + အာဒိ + ယေသန္တိ ဇရာမရဏာဒယော။ (တေသံ)
(ဇရာမရဏဟူသောအစ၏ + ကြွင်းသောပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားနှင့် အာဒိ+အာဒိဝဏ္ဏစပ်)
* ဣမေသံ + ပစ္စယာ ဣဒပ္ပစ္စယာ။
(ဇရာမရဏဟူသောအကျိုးတရား၏+ဇာတိစသောအကြောင်းတရားတို့နှင့် အကျိုး+အကြောင်းစပ်)
(ဆ) ဇနနံ ဇာတိ။ (ဇန+တိ။ ဖြစ်ခြင်း။)

(၆)

(ဂ) ဣမေသံ ပစ္စယာ–ဖြင့် ဣဒပ္ပစ္စယာပုဒ်ကို ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်ဝစနတ္ထပြု–၎င်း၊ ဣဒ–သည် ဣမ–၏ကာရိယ–၎င်း၊ ဣဒပစ္စယတာ–ဟုဆိုလိုလျက် ပ–ဒွေဘော်လာ၍ ဣဒပ္ပစ္စယတာ–ဟု ရုပ်ပြီး–၎င်း သိစေ။

http://www.dhammadownload.com

ဇရာမရဏာဒီနံ–ဖြင့် ဣမေသံ၌ ဣမ–၏အစွဲ–ပြ– သဗ္ဗနာမလိင်္ဂတ္တ။

(ဃ)ဖြင့် ဘာဝတဒ္ဓိတ်ပြ။ (င)ဖြင့် သွတ္တတဒ္ဓိတ်ပြ။ (မော်မြ)

(စ)ဖြင့် ဣဒပ္ပစ္စယတာအရ ဓာတိစသည်ကိုယူ–သိစေ။

, (ဆ) ဓာတိအာဒီသု တံ တံ–ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န–၌ စွဲ၍ဖြစ်ကုန်၏ဟူသည် ဓာတိစသောတရားတို့တွင် ထိုထိုဓာတိစသောအကြောင်းကိုစွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သတည်းဟု သိစေ။

အာဂမ္မ–ဖြင့် ပဋိစ္စ–၌ ပဋိ, ဣ–ဓာတ်၏ ဂတိအနက်ဟော–သိစေသည်။

ပဋိစ္စ အာဂမ္မ သမုပ္ပန္န–ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နပုဒ်ကို ပဋိစ္စ + သမုပ္ပန္န ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န–ဟု ကမ္မဓာရယ်(ပထမာတပ္ပုရိသ်)ပြု–သိစေ။

(၇)

(င) ဣဒပ္ပစ္စယာ ဓေ–၌ ဓေ–၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ ဇရာမရဏစသည်တို့၏အကြောင်းဖြစ်သောဓာတိစသည်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဇရာမရဏစသည်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

(တစ်နည်း) သွတ္တတဒ္ဓိတ်အနက်သည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ သမူဟတဒ္ဓိတ်အနက်သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ဘာဝတဒ္ဓိတ်အနက်သည် အနုညာတတ္ထ။

(၈+၉)

ဣဒပ္ပစ္စယတာ–၌ ပစ္စယအရ ဓာတိကိုယူ၍–

✔ ထို–သည် ဒဿနတ္ထ။

✔ ဘဝသည် ဒီပကတ္ထ။

✔ ဇရာမရဏသည် ပကာသနတ္ထ။

✔ တဏှာ, ဥပါဒါန်စသောရှေးရှေးသောအကြောင်းတရားများသည် ဝိဘာဝတ္ထ။

✔ သောက, ပရိဒေဝစသည်သည် အနုညာတတ္ထ။

(၉) ကမ်တိ–အရ ဝိစိကိစ္ဆာကိုယူ။

(၁၀)

(ဂ)ဣမေသံ ဇရာမရဏာဒီနံ + ပစ္စယာ–၌

✔ ပစ္စယာ–အရ ဓာတိသည်–

ဣမေသံ ဇရာမရဏာဒီနံ–အရ ဇရာမရဏအား ပကတူပ–ပြု။

✔ ပစ္စယာ–အရ ကမ္မဘဝဟူသော အတိတ်ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ကံ စေတနာသည်–ဇရာမရဏာဒီနံ–၌ အရတွင်ပါသော ဓာတိအား နာနာက္ခဏိကကမ္မ, ပကတူပ ၂–ပစ္စည်းဖြင့်–ပြု။

♦ ဓာတိ–သော်ကား၊ ဇရာ–အား၊ နည်းပါးတစ်ခုတည်း။

ဘဝ–သည်ကား၊ ဓာတိ–အား၊ ၂–ပါးတပ်ပစ္စည်း။

==========

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၄)

(က) အာနန္တရိကာနီတိ အနန္တရာယေန ဖလဒါယကာနိ။

(ခ) မာတုဃာတကကမ္မာဒီနမေတံ အဓိဝစနံ

(ဂ) ဧတေသု ဟိ ဧကသ္မိမ္ပိ ကမ္မေ ကတေ တံ ပဋိဗာဟိတွာ အညံ ကမ္မံ အတ္တနော ဝိပါကဿ ဩကာသံ ကာတုံ န သက္ကောတိ။

http://www.dhammadownload.com

(ဃ) သိနေရုပ္ပမာဏောပိ ဟိ သုဝဏ္ဏထူပေ ကတ္ဘာ, စက္ကဝါဠမတ္တံ ဝါ ရတနမယပါကာရံ ဝိဟာရံ ကာရေတွာ တံ ပူရေတွာ နိသိန္နဿ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ သံဃဿ ယာဝဇီဝံ စတ္တာရော ပစ္စယေ ဒဒတောပိ တံ ကမ္မံ ဧတေသံ ကမ္မာနံ ဝိပါကံ ပဋိဗာဟေတုံ န သက္ကောတိ ဧဝ။

(င) ယာ စ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ နိယတာတိ အဟေတုကဝါဒအကိရိယဝါဒနတ္ထိကဝါဒေသု အညတရာ။

(စ) တဉ္စိ ဂဟေတွာ ဋ္ဌိတံ ပုဂ္ဂလံ ဗုဒ္ဓသတမ္ပိ ဗုဒ္ဓသဟဿမ္ပိ ဗောဓေတုံ န သက္ကောတိ။

ဋ္ဌ။ ၃၉၂။ မူလဋီ။ ၁၆၄။ ယောဇနာ။ ၂၀၈။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၃၆၀။ ဘာသာဋီ၊၄။ ၁၂၅။

(၁)

အာနန္တရိကာနိ–အန္တရာယ်မရှိသည်ဖြစ်၍ အကျိုးပေးတတ်ကုန်သော။ (ဤကား ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မ, အဓိပ္ပာယတ္ထ ၂–မျိုးရအနက်ဖြစ်သည်) (ပြည်သျှ၊၃။၃၆၀)

(ဂ) ဟိ(သစ္စံ)–မှန်။(ပြည်) ဟိ–ချဲ့။ (ဘာဋီ) ♦ ဧတေသု ဟီတိ ဒဠှီကရဏံ။ (ယောဇနာ)

(ဃ) ဟိ(သစ္စံ)–မှန်။ ♦ သိနေရုပမာဏောပိ ဟီတိ ဒဠှီကရဏံ။ (ယောဇနာ)

(စ) ဟိ–မှန်။ တံ–ထိုမိစ္ဆာအယူကို။ ဂဟေတွာ–၍။ (ဘာသာဋီ)(တစ်နည်း) တမ္ပိ–ထိုနိယတ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုလည်း။ ဂဟေတွာ–ယူ၍။ (ပြည်)

မှတ်ချက်။ ။ ပြည်သျှ–အလို (စ)၌ တမ္ပိ ဂဟေတွာ–ဟု ပါဠ်ရှိရမည်။ သို့ရာတွင် မူလဋီ။ ၁၆၄–၌ "တဉ္စီတိ အဟေတုကာဒိနိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ"ဟု ရှိသည်။

(၂+၃)

(ခ) အာနန္တရိကာနိ၏ အရကောက်အဘိဓေယျတ္ထပြ– ဝါကျာရမ္ဘ, ပက္ခန္တရ။

(ဂ) ယုတ္တိဒဠှီကရဏာ။ (ပြည်) ဝိတ္ထာရ။ (ဘာသာဋီ)

(ဃ) ယုတ္တိဒဠှီကရဏာ။ (စ) ယုတ္တိဒဠှီကရဏာ။ (ကျမ်းတက်လွယ်ပြီ)

(၄)

✱ သိနာတိ သုစိံ ကရောတိ ဒေဝေတိ သိနေရု။ (သိနာ+ရု)

✱ ပမီယတေ အနေနာတိ ပမာဏံ။ (ပ, မာ+ယု)

✱ သိနေရု + ပမာဏံ + ဧတဿ သုဝဏ္ဏထူပဿာတိ သိနေရုပ္ပမာဏော။

✔ –ပုဒ်သည်ရင်း၊ မြင့်မိုရ်တောင်ပမာဏ၏+ရှေ့ဧတိနှင့် ပမာဏ+ပမာဏဝန္တစပ်–ငင်း ဗျု–နိ။

✔ မြင့်မိုရ်တောင်ပမာဏရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသောဂုဏ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဃ) သောဘနော + ဝဏ္ဏော + ယဿာတိ သုဝဏ္ဏံ။

✱ ထဝီယတီတိ ထူပေါ။ (ထု+ပ။ ချီးမွမ်းခြင်း)

✱ သုဝဏ္ဏေန + ပကတော + ထူပေါ သုဝဏ္ဏထူပေါ။

✱ ရတိံ ပေမံ ဇနေတီတိ ရတနံ။ ရတနေန + နိဗ္ဗတ္တော ရတနမယော။

✱ ပရိသမန္တတော ကရီယတီတိ ပါကာရော။ (ပ, ကရ+ဏ)

✱ ရတနမယော + ပါကာရော + ယဿ ဝိဟာရဿာတိ ရတနမယပါကာရော။

✱ ဗုဒ္ဓေါ + ပမုခေါ + ယဿာတိ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခေါ။ (တဿ)

✱ ဒဒါတီတိ ဒဒန္တော။ (တဿ)

(င) နတ္ထိ + ဟေတု + ဧတဿ သတ္တဿ သတ္တာနံ သံကိလေသာယာတိ အဟေတုကော။

✱ ဝဒနံ ဝါဒေါ။ အဟေတုကော + ဣတိ + ဝါဒေါ အဟေတုကဝါဒေါ။

http://www.dhammadownload.com

* နတ္ထိ + ကိရိယံ ပါပကရဏံ + ဧတဿာတိ အကိရိယော။
* အကိရိယော ဣတိ + ဝါဒေါ အကိရိယဝါဒေါ။
* နတ္ထိကော ဣတိ + ဝါဒေါ နတ္ထိကဝါဒေါ။ (ယောဇနာ။၂၈၈။)

(၅)

သိနေရု-ကား (သိနာ+ရေ)　　　ပုံလိင်၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ-ကာရန္တ။
ပဋိဗာဟိတုံ-ကား(ပဋိ၊ ဗာဓ+တုံ)　　　နိပါတ်၊ အလိင်၊ ဂဏာဝိမုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတန္တ။

(၆)

အနန္တရာယေန ဖလဒါယကာနိ-ဖြင့် အန္တရာယ်မရှိသောအားဖြင့် အကျိုးကို ပေးတတ်ကုန်သော ကံတို့သည် အာနန္တရိကမည်ကုန်၏ဟု သိစေသည်။

(တစ်နည်း) အနန္တရာယေန ဖလဒါယကာနိ-ဖြင့် အာနန္တရိကာနိ၌ ဏာ-ပစ္စည်း၏ ဖလဒါယက တဒ္ဓိတ်အနက်၌ သက်-ရင်း၊ အနန္တရာယေန + ဖလဒါယကာနိ အာနန္တရိကာနိ-ဟု ပြု-ရင်း၊ အနန္တရာယာနိ-ဟု ဆိုလိုလျက် အ-ကို အာဒိဳဃ-ပြု၊ ရာ-၌ အာ-ကို ဣ-ပြု၊ ယာ-၌ ယ-ကို က-ပြု၍ နိရုတ္တိနည်းအားဖြင့် အာနန္တရိကာနိ-ဟု ရုပ်ပြီးနေသည်ကိုရင်း သိစေသည်။

(ခ)ဖြင့် အာနန္တရိကာနိအရ မာတုဃာတကကံစသည်တို့ကိုယူ သိစေ။

(င)ဖြင့် နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအရ အဟေတုကဝါဒ၊ အကိရိယဝါဒ၊ နတ္ထိကဝါဒတို့တွင် တပါးပါးကိုယူ-သိစေ။

(၇)

(ဃ) န သက္ကောတိဓဝ-၌ ဓဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည်ထုတ်ပုံ

✔ မစွမ်းနိုင်ခြင်းကြိယာသည်　　ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ စွမ်းနိုင်ခြင်းကြိယာသည်　　နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။
✔ ပေးလှူသောပုဂ္ဂိုလ်သည်ရင်း၊ ဒါနကုသိုလ်ကံစေတနာသည်ရင်း အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) ကေသ္မိံ ကမ္မေ-၌ ဝိ-ကား သမ္ဘာဝနာဇောတက။

ယင်း ဝိ-သဒ္ဒါဖြင့် "ပဉ္စာနန္တရိယကံတို့တွင် တပါးမျှလည်းဖြစ်သော အာနန္တရိယကံကို ပြုအပ်သည်ရှိသော် ထိုမာတုဃာတကစသောကံကို တားမြစ်၍ တပါးသောကံသည် မိမိ၏အကျိုးပေးခွင့်ကို ပြုခြင်းငှာ မတတ်ကောင်း၊ များစွာလည်းဖြစ်သော မာတုဃာတကစသောကံကို ပြုအပ်အားထုတ်အပ်သော် အာနန္တရိယကံဟု ဆိုဖွယ်သည် ပင်မရှိ"ဟု ပြပါသည်။

♦ ကေသ္မိံတိ ဝိ-သဒ္ဒေန အနေကသ္မိံ အာယူဟိတေ ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထီတိ ဒဿေတိ။ (မူလဋီ။ ၁၆၄။)

(ဃ) သိနေရုပ္ပမာဏေပိ-၌ ပိ-ကား ဂရဟာဇောတက။

ယင်း ဝိ-သဒ္ဒါဖြင့် "မြင့်မိုရ်တောင်ပမာဏရှိစေကာမူ မာတုဃာတကစသောအာနန္တရိယကံတို့၏ အကျိုးကို တားမြစ်ခြင်းငှာ မတတ်နိုင်၊ ထိုမြင့်မိုရ်တောင်အောက် ငယ်သေးပါမူကား အဘယ်ဆို ဖွယ်ရာရှိပါအံ့နည်း၊ ဆိုဖွယ်သည်ပင်မရှိ" ဟု ပြပါသည်။

(ဃ) ဒဒတောပိ-၌ ပိ-ကား ဂရဟာဇောတက။

ယင်း ဝိ-သဒ္ဒါဖြင့် "ပေးလှူသောပုဂ္ဂိုလ်၏လည်း ထိုကုသိုလ်ကံသည် ထိုမာတုဃာတကစသော အာနန္တရိယကံတို့၏ အကျိုးကို တားမြစ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သည်သာ၊ မပေးလှူသောပုဂ္ဂိုလ်၏ကား (မပေးလှူသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါမူကား)အား အဘယ်ဆိုဖွယ်ရာရှိပါအံ့နည်း၊ ဆိုဖွယ်သည်ပင်မရှိ"ဟု ပြပါသည်။

(စ) ဗုဒ္ဓသတမ္ပိ၊ ဗုဒ္ဓသဟဿမ္ပိ-တို့၌ ပိ (၂)ပုဒ်ကား ဂရဟာဇောတက။

ယင်း ဝိ-သဒ္ဒါ (၂)ပုဒ်ဖြင့် "ဘုရားအရာသည်ရင်း၊ ဘုရားအထောင်သည်ရင်း၊ သစ္စာ(၄)ပါးကို သိစေခြင်းငှာ မတတ်နိုင်"ဘုရားတစ်ဆူဖြစ်ပါမူကား အဘယ်ဆိုဖွယ်ရာရှိပါအံ့နည်း၊ ဆိုဖွယ်သည်ပင်မရှိ"ဟု ပြပါသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၈+၉)

(၈) ဓောခေတုံ–၌ ဗုဓ–ဓာတ်အရ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာဉာဏ်တော်ကိုယူ၍ထုတ်။

"ဒိဋ္ဌိ (၃)ပါး အထူး"

၁။ "သတ္တဝါတို့ ညစ်နွမ်းခြင်းမှာ ဖနကအကြောင်းလည်းမရှိ၊ ဥပတ္ထမ္ဘကအကြောင်းလည်းမရှိ" ဤသို့စသည်ဖြင့် ပြောဆိုကြောင်းအယူဝါဒသည် အဟေတုကဝါဒမည်၏။

၂။ "ကိုယ်တိုင်ပြုသူသည်ရှင်း၊ သူတပါးကို ပြုစေသူသည်ရှင်း၊ ကိုယ်တိုင် ဖြတ်သူသည်ရှင်း၊ သူတပါးကို ဖြတ်စေသူသည်ရှင်း၊ တစ်စုံတစ်ခုသော မကောင်းမှုအကုသိုလ်ကို ပြုအပ်သည် မမည်" ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပြောဆိုကြောင်းအယူဝါဒသည် အကိရိယဝါဒမည်၏။

(ကောင်းမှု+မကောင်းမှုကို ပြုသော်လည်း ပြုရာမရောက်ဟူ၍ ပြောဆိုကြောင်းဝါဒ–ဟူလို)

၃။ "ပေးလှူကြောင်းဒါနစေတနာ၏ အကျိုးမရှိ" ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပြောဆိုကြောင်းအယူဝါဒသည် နတ္ထိကဝါဒမည်၏။

ဤ (၃)ဝါဒတို့တွင်–

၁။ အဟေတုကဝါဒသည် သံသရာ၌ နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ သံသရာမှလွတ်ခြင်းတို့၏ အကြောင်းကို တားမြစ်သည်။

၂။ အကိရိယဝါဒသည် ကံကို တားမြစ်သည်။

၃။ နတ္ထိကဝါဒသည် အကျိုးကို တားမြစ်သည်။ (ဤသို့ထူးသည်) (မူလဋီ။ ၁၆၄။)

============

ဝါကျဥယျာဉ် (၃၂၅)

(က) ကိလေသာဓေ ကိလေသဝတ္ထူနိ။

(ခ) ဝသန္တိ ဝါ ဧတ္ထ အခီဏာသဝါ သတ္တာ လောဘာဒီသု ပတိဋ္ဌိတတ္တာတိ ဝတ္ထူနိ။

(ဂ) ကိလေသာ စ တေ တပ္ပတိဋ္ဌာနံ သတ္တာနံ ဝတ္ထူနိ စာတိ ကိလေသဝတ္ထူနိ။

(ဃ) ယသ္မာ စေတ္ထ အနန္တရပစ္စယာဒိဘာဝေန ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ကိလေသာပိ ဝသန္တိ ဧဝ နာမ၊ တသ္မာ ကိလေသာနံ ဝတ္ထူနီတိပိ ကိလေသဝတ္ထူနိ။

ဋ္ဌ။ ၄၁၆။ ယောဇနာ။ ၂၂၁။ ပြည်သျှ၊ ၃။ ၄၃၆။ ဘာသာဋီ၊၄။ ၂၁၃။

(၂+၃)

(က)ဖြင့် ကိလေသဝတ္ထူနိကို အဝဓာရဏာကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုပြသည်။

(ခ)(ဂ)တို့ဖြင့် ဝိသေသနပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟု ပြသည်။

(ဃ)ဖြင့် ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထပြုရမည်ဟုပြသည်။

(ခ)(ဂ)တွင်လည်း (ခ)ဖြင့် ဝတ္ထူနိ ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုပြသည်။

(ဂ)ဖြင့် ကိလေသဝတ္ထူနိဟူသောအပေါင်းပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကိုပြသည်။

(ပကၡန္တရချည်းသာ)

(ခ)(ဂ) ဝသန္တိ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ကိလေသဝတ္ထူနိပုဒ်၏ အဝဓာရဏာကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထမှတပါး ဝိသေသနပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထတစ်မျိုးကို လဲလှယ်ပြလို၍ ဝသန္တိ ဝါ–၌ ဝါ–သဒ္ဒါထားသည်။

(ဃ) ဝတ္ထူနီတိပိ–၌ ပိ–သဒ္ဒါထားရခြင်း

ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထကြောင့်သာ ကိလေသာဝတ္ထူနိမည်ကုန်သည် မဟုတ်သေး၊ ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း ကိလေသဝတ္ထူနိမည်ကုန်သေး၏ဟူသော သမုစ္စည်း၊သမ္ဘာဝနာအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် ပိ–သဒ္ဒါထားသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၄)

* နိယ်ာသူတိ နီဏာ။
* အာသဝန္တီတိ အာသဝါ။
* နီဏာ + အာသဝါ + ယေသန္တိ နီဏာသဝါ။
* န + နီဏာသဝါ အနီဏာသဝါ။

✔–ပုဒ်သည်ငင်း၊ န–အရ ပဋိသေဓဘောဂုဏ်၏ + နီဏာသဝမဟုတ်သောသတ္တဝါ (ပုထုဇဉ်, သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်)တို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေားစပ်–ငင်း ဗျု–နိ။

✔ နီဏာသဝမဟုတ်သော သတ္တဝါတို့၏–ဓာတ်သည် ပ–နိ။

"ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်"

(ဂ) ပတိဋ္ဌဟန္တီတိ ပတိဋ္ဌာ။

* တေသု ကိလေသု + ပတိဋ္ဌာ တပ္ပတိဋ္ဌာ။ (တေသံ) (ယောဇနာ)
(ကိလေသာတို့၏ + တည်ကုန်သော သတ္တဝါတို့နှင့် ဌာန+ဌာနီ–စပ်)

(ဃ) နတ္ထိ + အန္တရံ + တေသံ ပစ္စယသာတိ အနန္တရော။

* အနန္တရော စ + သော + ပစ္စယော စာတိ အနန္တရပစ္စယော။
* ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ။ (ဥ, ပဒ+ဒိဝါဒိ–ယ+မာန)

(၅)

ဝဋ္ဋာနုနိ–ကား ကိတ်နာမ်၊ နပုံ၊ ရတ္တာဒိ၊ ဥ–ကာရန္တ။

(၆)

(က)ဖြင့် ကိလေသာဓဝ ဝဋ္ဋာနုနိ ကိလေသဝဋ္ဋာနုနိ–ဟု အဝဓာရဏကမ္မဓာရယ်–ပြု–သိစေ။

(ခ)ဝသန္တိ ဧတ္ထ–ဖြင့် ဝဋ္ဋာနုနိ၌ ဝသ–ဓာတ်–ငင်း၊ ရတ္တု–ပစ္စည်း၏ အဓိကရဏသာဓန အနက်၌ သက်–ငင်း၊ ဝသန္တိ ဧတ္တာတိ ဝဋ္ဋာနုနိ–ဟု ပြု–ငင်း သိစေ။

အနီဏာသဝါ (ပ) ပတိဋ္ဌာတတ္တာ–ဖြင့် (ဘာဝတ္ထ) ဖော်။

(ဂ) ကိလေသာ စ တေ ဝဋ္ဋာနုနိ စ–ဖြင့်–သမာသ်လိင်္ဂပဒတ္ထ–သိစေ။

ပတိဋ္ဌာနံ သတ္တာနံ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထဖော်။

(ဃ) ဧတ္ထ ဝသန္တိ–ဖြင့် (ခ) ဝသန္တိ ဧတ္ထ–နှင့်အတူဖော်။

အနန္တရာဒိပစ္စယာဒိဘာဝေန ဥပဇ္ဇမာနာ ကိလေသာ–ဖြင့် ဘာဝတ္ထ–ဖော်။

ကိလေသာဝိ–၌ ဝိ–ဖြင့် သက်သက်သတ္တဝါတို့သည်သာလျှင် ဤကိလေသာတို့၌ တည်နေကုန် သည်မဟုတ်သေး၊ ပစ္စယပွန်ဖြစ်သော ကိလေသာတို့သည်လည်း ပစ္စည်းဖြစ်သော ဤကိလေသာတို့၌ တည်နေကုန်၏ဟူသော သမုစ္စည်းအဓိပ္ပာယ်ကို သိစေ။

♦ အဝိ–သဒ္ဒေန န ကေဝလံ သတ္တာယေဝ ဧတ္ထ ဝသန္တီတိ ဉာပေတိ။ (ယောဇနာ။၂၂၂။)

ကိလေသာနံ ဝဋ္ဋာနုနိ–ဖြင့်–ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်–ပြု–သိစေသည်။

ဝဋ္ဋာနုနီတိဝိ–၌ ဝိ–ဖြင့် ကမ္မဓာရယ်သမာသ်ဝစနတ္ထတို့ကြောင့်သာ ကိလေသဝဋ္ဋာနုနိမည်ကုန် သည်မဟုတ်သေး၊ ကိလေသာနံ ဝဋ္ဋာနုနိ–ဟူသော ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ်ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း ကိလေသ ဝဋ္ဋာနုနိမည်ကုန်သတည်းဟူသော သမုစ္စည်းအဓိပ္ပာယ်ကို သိစေသည်။

http://www.dhammadownload.com

(၇)

(က) ကိလေသာဓဝ-၌ ဓဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည့်ထုတ်ပုံ

✔ ကိလေသာဆယ်ပါးသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ တပါးသော စက္ခု, သောတ, ဃာနစသော ဝတ္ထုမည်သောတရားတို့သည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ကိလေသသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့သည်-

(ဝါ) ကိလေသာတို့၏ သံယောဓဥ်စသောအမည်တို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(ဂ) စ (၂)လုံးကား အညမညသမုစ္စယတ္ထ။ (တစ်နည်း) တုလျာဓိကရဏဘာဝပသိဒ္ဓတ္ထ။

♦ တုလျာဓိကရဏဘာဝပသိဒ္ဓတ္ထံ စသဒ္ဒတသဒ္ဒပ္ပယောဂေါ။ (ရှု။၁၈၃။)

(ဃ) စေတ္ထ-၌ စ-ကား ပက္ခန္တရတ္ထ။

ကိလေသာပိ-၌ ပိ-ကား ဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ဘာဝနတ္ထ။

ဝတ္ထုနိဿိတပိ-၌ ပိ-ကား ဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ၊ သမ္ဘာဝနတ္ထ။

ဝသန္တိဓဝ-၌ ဓဝ-၏ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထစသည့်ထုတ်ပုံ

✔ နေခြင်းကြိယာသည် ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ မနေခြင်းကြိယာသည် နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ။

✔ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော ကိလေသာတို့သည် အနုညာတတ္ထ။

(၈)

ကိလေသာ ၁၀-ပါးယူ၍ အကုသိုလ်နှင့်အတူထုတ်။

(၁၀)

(ဃ) ဓတ္တ + ကိလေသာ ဝသန္တိ-၌

✔ ဓတ္တ-အရ ပစ္စည်းဖြစ်သော ရှေးရှေးသော ကိလေသာတို့သည်-

ကိလေသာ ဝသန္တိ-အရ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော နောက်နောက်သော ကိလေသာတို့အား

အနန္တရ-ပြ။ ပြိုင်။ ။ အနန္တရ, သမနန္တရ, ဥပ, အာသေ, နတ္ထိ, ဝိဂတ။ (၆)

အမှာ။ ။ ကိလေသာနံ ဝတ္ထုနို-၌လည်း ဝတ္ထုနို-အရ ပစ္စည်း၊

ကိလေသာနံ-အရ ပစ္စယုပ္ပန်ယူ၍ အနန္တရ။ (၆)ပြိုင် ။

==========================

ဤတွင် အဋ္ဌသာလိနီ ဝါကျဥယျာဉ် (ဒုတိယတွဲ)
ပြီးပါပြီ။

http://www.dhammadownload.com

နိဂမန ပဋ္ဌနာဂါထာများ

၁။ ဓမ္မာစရိယ တက္ကသီလေ၊ ဝသန္တေန မယာ အယံ။
ဂန္ထာဝါစကကိစ္စာယ၊ လိခိတော အန္တရန္တရာ။

၂။ ဒွိသဟဿေ ပဉ္စသတေ၊ ပညာသေကာဓိကေ ဂတေ။
ပုဏ္ဏမေ မာဃမာသဿ၊ အယံ ဂန္ထော သုနိဋ္ဌိတော။

၃။ ဣမိနာ ပုညကမ္မေန၊ ပါပုဏေယျံ မနုတ္တရံ။
အန္တရာ ဇာတိဇာတီသု၊ ဘဝေ အဓိကပညဝါ။
သံသာရေ သံသရန္တောပိ၊ ကာယစိတ္တသုခီ ဘဝေ။

၄။ ဗာလံ န ပဿေ န သုဏေ၊ န စ ဗာလေန သံဝသေ။
ဗာလေနာ+လ္လာပ သလ္လာပံ၊ န ကရေ န စ ရောစယေ။

၅။ ဓီရံ ပဿေ သုဏေ ဓီရံ၊ ဓီရေန သဟ သံဝသေ။
ဓီရေနာ+လ္လာပသလ္လာပံ၊ တံ ကရေ တဉ္စ ရောစယေ။

http://www.dhammadownload.com

ကျက်မှတ်ဖွယ်ရာလက္ခဏာဒိစတုက္ကများ

စိတ္တံ– ဝိဇာနနလက္ခဏံ၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသံ။
သန္ဓာနပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ နာမရူပပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။၁၅၅။)

စေတသိကံ– စိတ္တနိဿိတလက္ခဏံ၊ စိတ္တေန အဝိယောဂုပ္ပဒနရသံ။
သကသကဿဃဋ္ဋနာနုဘဝနာဒိရသံ ဝါ။
စိတ္တေကာရမ္မဏပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ စိတ္တုပ္ပါဒပဒဋ္ဌာနံ။
အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနံ ဝါ။ (ဋ္ဌ–မပါ)

ရူပံ– ရုပ္ပနလက္ခဏံ၊ ဝိကိရဏရသံ။
အဗျာကတပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဝိညာဏပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ–မပါ)

နိဗ္ဗာနံ– သန္တိလက္ခဏံ၊ အစ္စုတိရသံ။
အနိမိတ္တပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ န လဗ္ဘတိ ပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ–မပါ)

စိတ်ပိုင်းလက္ခဏာဒိ

ကုသလံ– အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏံ၊ အကုသလဝိဒ္ဓံသနရသံ။
ဝေါဒါနပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။၁၀၅။)
(တစ်နည်း) ကုသလံ– အနဝဇ္ဇလက္ခဏံ၊ ဝေါဒါနဘာဝရသံ။
ဣဋ္ဌဝိပါကပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနံ။(ဋ္ဌ။၁၀၅။)

အကုသလံ– သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကလက္ခဏံ၊ ကုသလပဋိပက္ခရသံ။
အနတ္ထဇနနရသံ ဝါ၊ ကာလုဿိယပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
သံကိလေသပစ္စုပဋ္ဌာနံ ဝါ၊ အယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနံ။

ဝိပါကံ– အဝိပါကလက္ခဏံ၊ ဝိဇာနနရသံ ဝါ၊ ဝိပစ္စနရသံ။
သန္တာနပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ–မပါ)

ကိရိယာ– ကရဏမတ္တလက္ခဏာ၊ ဝိဇာနနရသာ၊ ဇဝနရသာ ဝါ။
သန္တာနပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ–မပါ)

စက္ခုဝိညာဏံ– စက္ခုသန္နိဿိတရူပဝိဇာနနလက္ခဏံ၊ ရူပမတ္တာရမ္မဏရသံ။
ရူပါဘိမုခဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
ရူပါရမ္မဏာယ ကိရိယမနောဓာတုယာ အပဂမပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။၃၀၃။)

အမှာ။ ။ သောတဝိညာဏ်စသည်တို့ကိုလည်း နည်းမှီး၍ သိပါ။

သမ္ပဋိစ္ဆနံ– စက္ခုဝိညာဏာဒီနံ အနန္တရံ ရူပါဒိဝိဇာနနလက္ခဏံ၊ ရူပါဒီနံ သမ္ပဋိစ္ဆနရသံ။
တထာဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ စက္ခုဝိညာဏာဒိ အပဂမပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။၃၀၄။)

မနောဓာတု– စက္ခုဝိညာဏာဒီနံ (ပ) အပဂမပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။၃၀၄။) (သမ္ပဋိစ္ဆနံနှင့် လုံးဝတူ၏)

သန္တီရဏံ– ဆဠာရမ္မဏဝိဇာနနလက္ခဏံ၊ သန္တီရဏာဒိရသံ။
တထာဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဟဒယဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။၃၀၅။)

http://www.dhammadownload.com

အဟေတုကဝိပါကမနောဝိညာဏဓာတု– ဆဋ္ဌာရမ္မဏာဝိဇာနနလက္ခဏာ၊ သန္တီရဏာဒိရသာ။
တထာဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ဟဒယဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနာ။(ဋ္ဌ။၃၀၅။)

မဟာဝိပါကစိတ္တံ– ဆဋ္ဌာရမ္မဏာဝိဇာနနလက္ခဏံ၊ တဒါရမ္မဏာဒိရသံ။
တထာဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဟဒယဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ–မပါ)

ရူပါဝစရဝိပါကစိတ္တံ– ပထဝီကသိဏာဒိပညတ္တာရမ္မဏာဝိဇာနနလက္ခဏံ၊ ပဋိသန္ဓိအာဒိရသံ။
တထာဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဟဒယဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ–မပါ)

အာကာသာနဉ္စာယတနဝိပါကစိတ္တံ– အာကာသဝိဖွတကသိဏေသု ကသိဏံ ဉဂ္ဃါဋေတွာ
လဒ္ဓမာကာသပညတ္တာရမ္မဏာဝိဇာနနလက္ခဏံ။
ပဋိသန္ဓိအာဒိရသံ (ပ) အာရမ္မဏပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ–မပါ)

ဝိညာဏဉ္စာယတနဝိပါကစိတ္တံ– အာကာသာနဉ္စာယတနကုသလစိတ္တာရမ္မဏာဝိဇာနနလက္ခဏံ။
ပဋိသန္ဓိအာဒိရသံ (ပ) အာရမ္မဏပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ–မပါ)

အာကိဉ္စညာယတနဝိပါကစိတ္တံ– နတ္ထိကဘာဝပညတ္တာရမ္မဏာဝိဇာနနလက္ခဏံ။
ပဋိသန္ဓိအာဒိရသံ (ပ) အာရမ္မဏပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ–မပါ)

နေဝသညာနာသညာယတနဝိပါကစိတ္တံ– အာကိဉ္စာယတနကုသလစိတ္တာရမ္မဏာဝိဇာနနလက္ခဏံ။
ပဋိသန္ဓိအာဒိရသံ (ပ) အာရမ္မဏပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ–မပါ)

လောကုတ္တရဝိပါကစိတ္တံ– နိဗ္ဗာနာရမ္မဏာဝိဇာနနလက္ခဏံ၊ ဓဝနရသံ။
တထာဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ အာရမ္မဏပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ–မပါ)

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇနစိတ္တံ– စက္ခုဝိညာဏာဒိပုရေစရရူပါဒိဝိဇာနနလက္ခဏံ။
မနောဓာတုအာဝဇ္ဇနရသံ၊ ရူပါဒိအဘိမုခဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊
ဘဝင်္ဂဝိစ္ဆေဒပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ–မပါ)

ဟသိတုပ္ပါဒစိတ္တံ– (ကာမာဝစရ)ဆဋ္ဌာရမ္မဏာဝိဇာနနလက္ခဏံ၊ ဓဝနရသံ။
အာဝဇ္ဇနာဒိရသံ၊ သန္တာနပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ (တထာဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ ဝါ)
အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနံ။

မနောဒွါရာဝဇ္ဇနစိတ္တံ– ဆဋ္ဌာရမ္မဏာဝိဇာနနလက္ခဏံ၊ အာဝဇ္ဇနာဒိရသံ။
တထာဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ အာရမ္မဏပဒဋ္ဌာနံ။

အဟေတုကကိရိယစိတ္တံ– ကရဏမတ္တလက္ခဏံ၊ (အာရမ္မဏာဝိဇာနနလက္ခဏံ ဝါ)
အာဝဇ္ဇနာဒိရသံ၊ သန္တာနပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ (တထာဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ ဝါ)
အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနံ။

မဟာကိရိယစိတ္တံ– ဆဋ္ဌာရမ္မဏာဝိဇာနနလက္ခဏံ၊ ဓဝနရသံ။
တထာဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဟဒယဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနံ။

ရူပါဝစရကိရိယစိတ္တံ– ပထဝီကသိဏာဒိပညတ္တာရမ္မဏာဝိဇာနနလက္ခဏံ၊ ဓဝနရသံ။
တထာဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဟဒယဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနံ။

http://www.dhammadownload.com

အရူပါဝစရကိရိယစိတ္တံ– ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသာဒိပညတ္တာရမ္မဏဝိဇာနနလက္ခဏံ၊ ဇဝနရသံ။
တထာဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဟဒယဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနံ။

စေတသိက်ပိုင်းဆိုင်ရာလက္ခဏာဒိ

ဖဿော– ဖုသနလက္ခဏော၊ သံဃဋ္ဋနရသော။
သန္နိပါတပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ဝေဒနာပစ္စုပဋ္ဌာနော ဝါ။
အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။ ၁၅၁။)

ဝေဒနာ– ဝေဒယိတလက္ခဏာ၊ အနုဘဝနရသာ၊ ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ ဝါ။
စေတသိကအဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာနာ။

သုခဝေဒနာ– ဣဋ္ဌဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏာနုဘဝနလက္ခဏာ၊ သမ္ပယုတ္တကာနံ ဥပဗြူဟနရသာ။
ကာယိကအဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ကာယိန္ဒြိယပဒဋ္ဌာနာ။

သောမနဿဝေဒနာ– သာတလက္ခဏာ၊ ဣဋ္ဌာရမ္မဏာနုဘဝနလက္ခဏာ ဝါ။
သမ္ပယုတ္တကာနံ ဥပဗြူဟနရသာ၊ အနုဂ္ဂဟပစ္စုပဋ္ဌာနာ။
ပဿဒ္ဓိပဒဋ္ဌာနာ။

ဒုက္ခဝေဒနာ– အနိဋ္ဌဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏာနုဘဝနလက္ခဏာ၊ သမ္ပယုတ္တကာနံ မိလာပနရသာ။
ကာယိကာဗာဓပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ကာယိန္ဒြိယပဒဋ္ဌာနာ။

ဒေါမနဿဝေဒနာ– အနိဋ္ဌာနုဘဝနလက္ခဏာ၊ ယထာ ဝါ တထာ ဝါ အနိဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသာ။
စေတသိကာဗာဓပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ဟဒယဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနာ။

ဥပေက္ခာဝေဒနာ– ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌဝိပရီတာနုဘဝနလက္ခဏာ၊ မဇ္ဈတ္တရသာ။
အဝိဘူတပစ္စုဋ္ဌာနာ၊ သုခနိရောဓပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။၂၂၂။)

ဈာနုပေက္ခာ– မဇ္ဈတ္တလက္ခဏာ၊ အနာဘောဂရသာ။
အဗျာပါရပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ပီတိဝိရာဂပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။၂၁၈။)

ဗြဟ္မဝိဟာရုပေက္ခာ– သတ္တေသု မဇ္ဈတ္တာကာရပဝတ္တိလက္ခဏာ၊ သတ္တေသု သမဘာဝဒဿနရသာ။
ပဋိဃာနုနယဝူပသမပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ပဝတ္တကမ္မဿကတာဒဿနပဒဋ္ဌာနာ။(ဋ္ဌ။၂၃၈။)

သညာ– သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ၊ ပစ္စာဘိညာဏရသာ။
ပုနသဉ္ဇာနနပစ္စယနိမိတ္တဝသေန အဘိနိဝေသကရဏပစ္စုပဋ္ဌာနာ။
အစိရဋ္ဌာနပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ၊ ယထာဥပဋ္ဌိတဝိသယပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။၁၅၃၊၁၅၄။)

စေတနာ– စေတယိတလက္ခဏာ၊ အာယူဟနရသာ။
သံဝိဒဟနပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ယထာဥပဋ္ဌိတဝိသယပဒဋ္ဌာနာ။
သဟဇာတဓမ္မပဒဋ္ဌာနာ၊ ဝိသေသခန္ဓပဒဋ္ဌာနာ ဝါ။ (ဋ္ဌ။ ၁၅၄။)

ဧကဂ္ဂတာ– အဝိသာရလက္ခဏာ၊ အဝိက္ခေပလက္ခဏာ ဝါ၊ ပါမောက္ခလက္ခဏာ ဝါ။
သဟဇာတာနံ သမ္ပိဏ္ဍနရသာ၊ ဥပသမပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ဉာဏပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ။
သုခပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၁၊၁၆၂။)

အမှာ။ ။ သမာဓိ–ဟု မေးလျှင် "အဝိသာရလက္ခဏော"စသည်ဖြင့် ပုံလိင်ဖြင့်ပြင်ဖြေ။

http://www.dhammadownload.com

ဒိဋ္ဌိတိဋ္ဌိယံ– အတ္တနာ အဝိနိဘုတ္တာနံ ဓမ္မာနံ အနုပါလနလက္ခဏံ။
တေသံ ပဝတ္တနရသံ၊ တေသံယေဝ ဌပနပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
ယာပယိတဗ္ဗဓမ္မပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၇။)

မနသိကာရော– သာရဏာလက္ခဏော၊ သမန္နာဟာရလက္ခဏော ဝါ။
သမ္ပယုတ္တကာနံ အာရမ္မဏေ သမ္ပယောဇနရသော။
အာရမ္မဏာဘိမုခဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနော။ အာရမ္မဏပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။၁၇၇။)

ဝိတက္ကော– အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဘိနိရောပနလက္ခဏော၊ အာကောဋနလက္ခဏော ဝါ။
အာဟနနပရိယာဟနနရသော၊ အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အာနယနပစ္စုပဋ္ဌာနော။
ဝိညာဏပဒဋ္ဌာနော၊ အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနော ဝါ။ (ဋ္ဌ။ ၁၅၇။)

ဝိစာရော– အာရမ္မဏာနုမဇ္ဇနလက္ခဏော၊ တတ္ထ သဟဇာတာနုယောဇနရသော။
စိတ္တဿ အနုပ္ပဗန္ဓပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ဝိညာဏပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။၁၅၈။)

အဓိမောက္ခော– သန္နိဋ္ဌာနလက္ခဏော၊ အသံသပ္ပနရသော။
နိစ္ဆယပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ သန္နိဋ္ဌာတဗ္ဗဓမ္မပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။၁၇၇။)

ဝီရိယံ– ဥပထမ္ဘနလက္ခဏံ၊ ပဂ္ဂဟဏလက္ခဏံ ဝါ၊ ဥဿာဟနလက္ခဏံ ဝါ။
သဟဇာတာနံ ဥပတ္ထမ္ဘနရသံ၊ အသံသီဒနဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
သံဝေဂပဒဋ္ဌာနံ၊ ဝီရိယာရမ္ဘဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနံ ဝါ။ (ဋ္ဌ။၁၆၃၊၁၆၄။)

ပီတိ– သမ္ပိယာယနလက္ခဏာ၊ ကာယစိတ္တပီနနရသာ၊ ဖရဏရသာ ဝါ။
ဩဒဂျပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ဝိညာဏပဒဋ္ဌာနာ၊ ပါမောဇ္ဇပဒဋ္ဌာနာ ဝါ။ (ဋ္ဌ။ ၁၅၈။)

ဆန္ဒော– ကတ္တုကမျတာလက္ခဏော၊ အာရမ္မဏပရိယေသနရသော။
အာရမ္မဏေန အတ္ထိကတာပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ အာရမ္မဏပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။ ၁၇၆။)

မောဟော– စိတ္တဿ အန္ဓဘာဝလက္ခဏော၊ အညာဏလက္ခဏော ဝါ။
အသမ္ပဋိဝေဓရသော၊ အာရမ္မဏသဘာဝစ္ဆာဒနရသော ဝါ။
အသမ္မာပဋိပတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ အန္ဓကာရပစ္စုပဋ္ဌာနော ဝါ။
အယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။ ၂၉၁။)

အဟိရိကံ– ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ အဇိဂုစ္ဆနလက္ခဏံ၊ အလဇ္ဇာလက္ခဏံ ဝါ။
အဇိဂုစ္ဆနာကာရေန ပါပါနံ ကရဏရသံ။
ပါပတော အသင်္ကောစနပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ အတ္တာဂါရဝပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။၂၉၁။)

အနောတ္တပ္ပံ– ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ အသာရဇ္ဇနလက္ခဏံ၊ အနုတ္တာသနလက္ခဏံ ဝါ။
ပါပတော အသင်္ကောစနပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ပရေသု အဂါရဝပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၂၉၁။)

ဥဒ္ဓစ္စံ– စေတသော အဝူပသမလက္ခဏံ၊ အနဝဋ္ဌာနရသံ။
ဘန္တတ္တပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ စေတသော အဝူပသမေ အယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနံ။(ဋ္ဌ။၂၉၂။)

လောဘော– အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏလက္ခဏော၊ အဘိသင်္ဂရသော။
အပရိစ္စာဂပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ သံယောဇနိယဓမ္မေသု အဿာဒဒဿနပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။၂၉၁။)

http://www.dhammadownload.com

အဘိဇ္ဈာ– ပရသမ္ပတ္တီနံ သကကရဏိစ္ဆာလက္ခဏာ၊ တေနာကာရေန ဧသနဘာဝရသာ။
ပရသမ္ပတ္တိ အဘိမုခပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ပရသမ္ပတ္တီသု အဘိရတိပဒဋ္ဌာနာ။

ဒိဋ္ဌိ– အယောနိသော အဘိနိဝေသလက္ခဏာ၊ ပရာမာသရသာ။
မိစ္ဆာဘိနိဝေသပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ အရိယာနံ အဒဿနကာမတာဒိပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။၂၉၀။)

မာနော– ဥန္နတိလက္ခဏော၊ သမ္ပဂ္ဂဟရသော။
ကေတုကမျတာပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပယုတ္တလောဘပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။ ၂၉၇။)

ဒေါသော– စဏ္ဍိက္ကလက္ခဏော၊ ဝိသပ္ပနရသော၊ အတ္တနော နိဿယဒဟနရသော ဝါ။
ဒုဿနပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ အာဃာတဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။ ၂၉၉။)

ဗျာပါဒေါ– ပရဝိနာသာယ မနောပဒေါသလက္ခဏော၊ ဝိသပ္ပနရသော။
အတ္တနော နိဿယဒဟနရသော ဝါ၊ ဒုဿနပစ္စုပဋ္ဌာနော။
အာဃာတဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနော။

ဣဿာ– ပရသမ္ပတ္တီနံ ဥသူယနလက္ခဏာ၊ တတ္ထေဝ အနဘိရတိရသာ။
တတော ဝိမုခဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ပရသမ္ပတ္တိပဒဋ္ဌာနာ။

မစ္ဆရိယံ– အတ္တနော သမ္ပတ္တီနံ နိဂူဟနလက္ခဏံ။
တာသံယေဝ ပရေဟိ သာဓာရဏဘာဝအက္ခမနရသံ။ သင်္ကောစနပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
ကဋုကဉ္စုကတာ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ ဝါ၊ အတ္တသမ္ပတ္တိပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။၂၉၉။)

ကုက္ကုစ္စံ– ပစ္ဆာနုတာပလက္ခဏံ၊ ကတာကတာနုသောစနရသံ။
ဝိပ္ပဋိသာရပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ကတာကတပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၂၉၉။)

ထိနံ– အနုဿာဟလက္ခဏံ၊ ဝီရိယဝိနောဒနရသံ၊ သံသီဒနပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
အာရတိတန္ဒီဝိဇမ္ဘိတာဒီသု အယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၂၉၇။)

မိဒ္ဓံ– အကမ္မညတာလက္ခဏံ၊ ဩနဟနရသံ၊ လီနဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
ပစလာယိကာနိဒ္ဒါပစ္စုပဋ္ဌာနံ ဝါ။
အာရတိတန္ဒီဝိဇမ္ဘိတာဒီသု အယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၂၉၇။)

ဝိစိကိစ္ဆာ– သံသယလက္ခဏာ၊ ကမ္ပနရသာ ဝါ။
အနိစ္ဆယပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ အနေကံသဂါဟပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ။
အယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။၃၀၀။)

သဒ္ဓါ– သမ္ပသာဒနလက္ခဏာ၊ သမ္ပက္ခန္ဒနလက္ခဏာ ဝါ။
သဒ္ဒဟနလက္ခဏာ ဝါ၊ ဩကပ္ပနလက္ခဏာ ဝါ။
ပသာဒနရသာ၊ ပက္ခန္ဒနရသာ ဝါ။
အကာလုသိယပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ အဓိမုတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ။
သဒ္ဓေယျဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနာ၊ သောတာပတ္တိယင်္ဂပဒဋ္ဌာနာ ဝါ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၃။)

http://www.dhammadownload.com

သတိ— အပိလာပနလက္ခဏာ၊ ဥပဂ္ဂဏှနလက္ခဏာ ဝါ၊ အသမ္မောသနရသာ။
အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ဝိသယာဘိမုခီဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ။
ထိရသညာပဒဋ္ဌာနာ၊ ကာယာဒိသတိပဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာနာ ဝါ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၅။)

ဟိရီ— ပါပတော ဇိဂုစ္ဆနလက္ခဏာ၊ လဇ္ဇနာကာရေန ပါပနံ အကရဏရသာ။
ပါပတော သင်္ကောစနပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ အတ္တဂါရဝပဒဋ္ဌာနာ။

ဩတ္တပ္ပံ— ဥတ္တာသနလက္ခဏံ၊ ဥတ္တာသနာကာရေန ပါပါနံ အကရဏရသံ။
ပါပတော သင်္ကောစနပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ပရဂါရဝပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၈။)

အလောဘော— အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဂေဓလက္ခဏော။
အလဂ္ဂဘာဝလက္ခဏော ဝါ၊ အပရိဂ္ဂဟဏရသော။
အနလ္လီနဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ဝိညာဏပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။၁၇၁။)

အဒေါသော— အစဏ္ဍိက္ကလက္ခဏော၊ အဝိရောဓလက္ခဏော ဝါ။
အာဃာတဝိနယရသော၊ ပရိဠာဟဝိနယရသော ဝါ။
သောမ္မဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ဝိညာဏပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။ ၁၇၁။)

တတြမဇ္ဈတ္တတာ— စိတ္တစေတသိကာနံ သမဝါဟိတလက္ခဏာ။
ဦနာဓိကနိဝါရဏရသာ၊ ပက္ခပါတုပစ္ဆေဒနရသာ ဝါ။
မဇ္ဈတ္တဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ပီတိဝိယောဂပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။၁၇၇။)

ကာယပဿဒ္ဓိ— ကာယဒရထဝူပသမလက္ခဏာ၊ ကာယဒရထနိမ္မဒ္ဒနရသာ။
ကာယဿ အပရိပ္ဖန္ဒသီတိဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ကာယပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၁၇၄။)

စိတ္တပဿဒ္ဓိ— စိတ္တဒရထဝူပသမလက္ခဏာ၊ စိတ္တဒရထနိမ္မဒ္ဒနရသာ။
စိတ္တဿ အပရိပ္ဖန္ဒသီတိဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ စိတ္တပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၁၇၄။)

ကာယလဟုတာ— ကာယဂရုဘာဝဝူပသမလက္ခဏာ၊ ကာယဂရုဘာဝနိမ္မဒ္ဒနရသာ။
ကာယဿ အဒန္ဓတာပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ကာယပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။၁၇၄။)

စိတ္တလဟုတာ— စိတ္တဂရုဘာဝဝူပသမလက္ခဏာ၊ စိတ္တဂရုဘာဝနိမ္မဒ္ဒနရသာ။
စိတ္တဿ အဒန္ဓတာပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ စိတ္တပဒဋ္ဌာနာ။(ဋ္ဌ။၁၇၄။)

ကာယမုဒုတာ—ကာယထဒ္ဓဘာဝဝူပသမလက္ခဏာ၊ ကာယထဒ္ဓဘာဝနိမ္မဒ္ဒနရသာ။
အပ္ပဋိဃာတပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ကာယပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။၁၇၄။)

စိတ္တမုဒုတာ— စိတ္တထဒ္ဓဘာဝဝူပသမလက္ခဏာ၊ စိတ္တထဒ္ဓဘာဝနိမ္မဒ္ဒနရသာ။
အပ္ပဋိဃာတပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ စိတ္တပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။၁၇၄။)

ကာယကမ္မညတာ—ကာယအကမ္မညဘာဝဝူပသမလက္ခဏာ။
ကာယဿ အကမ္မညဘာဝနိမ္မဒ္ဒနရသာ။
ကာယဿ အာရမ္မဏကရဏသမ္ပတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ကာယပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၁၇၄။)

စိတ္တကမ္မညတာ—စိတ္တအကမ္မညဘာဝဝူပသမလက္ခဏာ။
စိတ္တဿ အကမ္မညဘာဝနိမ္မဒ္ဒနရသာ။
စိတ္တဿ အာရမ္မဏကရဏသမ္ပတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ စိတ္တပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၁၇၄။)

http://www.dhammadownload.com

ကာယပါဂုညတာ— ကာယဿ အဂေလညဘာဝလက္ခဏာ၊ ကာယဂေလညနိမ္မဒ္ဒနရသာ။
နိရာဒီနဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ကာယပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၁၇၅။)

စိတ္တပါဂုညတာ— စိတ္တဿ အဂေလညဘာဝလက္ခဏာ၊ စိတ္တဂေလညနိမ္မဒ္ဒနရသာ။
နိရာဒီနဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ စိတ္တပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၁၇၅။)

ကာယုဇုကတာ— ကာယဿ အဇ္ဇဝလက္ခဏာ၊ ကာယကုဋိလဘာဝနိမ္မဒ္ဒနရသာ။
အာဇိမ္ဟတာပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ကာယပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။၁၇၅။)

စိတ္တုဇုကတာ— စိတ္တဿ အဇ္ဇဝလက္ခဏာ၊ စိတ္တကုဋိလဘာဝနိမ္မဒ္ဒနရသာ။
အာဇိမ္ဟတာပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ စိတ္တပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။၁၇၅။)

ကာယဒုစ္စရိတဝိရတိ— ကာယဒုစ္စရိတဝတ္ထုဿ အဝီတိက္ကမလက္ခဏာ။
ကာယဒုစ္စရိတဝတ္ထုတော သင်္ကောစနရသာ၊ အကိရိယပစ္စုပဋ္ဌာနာ။
သဒ္ဓါဟိရောတ္တပ္ပအပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏပဒဋ္ဌာနာ။

ဝစီဒုစ္စရိတဝိရတိ— ဝစီဒုစ္စရိတဝတ္ထုဿ အဝီတိက္ကမလက္ခဏာ။
ဝစီဒုစ္စရိတဝတ္ထုတော သင်္ကောစနရသာ၊ အကိရိယပစ္စုပဋ္ဌာနာ။
သဒ္ဓါဟိရောတ္တပ္ပအပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏပဒဋ္ဌာနာ။

မနောဒုစ္စရိတဝိရတိ— မနောဒုစ္စရိတဝတ္ထုဿ အဝီတိက္ကမလက္ခဏာ။
မနောဒုစ္စရိတဝတ္ထုတော သင်္ကောစနရသာ၊ အကိရိယပစ္စုပဋ္ဌာနာ။
သဒ္ဓါဟိရောတ္တပ္ပအပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏပဒဋ္ဌာနာ။(ဋ္ဌ။ ၁၇၇။)

ဝိရတိ (၃)ပါးလုံးအတွက်—

ဝိရတိယော— ကာယဒုစ္စရိတာဒိဝတ္ထူနံ အဝီတိက္ကမလက္ခဏာ။
ကာယဒုစ္စရိတာဒိဝတ္ထုတော သင်္ကောစနရသာ၊ အကိရိယပစ္စုပဋ္ဌာနာ။
သဒ္ဓါဟိရောတ္တပ္ပအပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏပဒဋ္ဌာနာ။

သမ္မာဝါစာ— ပရိဂ္ဂဟလက္ခဏာ၊ ဝိရမဏရသာ၊ မိစ္ဆာဝါစာပ္ပဟာနပစ္စုပဋ္ဌာနာ။
သဒ္ဓါဟိရောတ္တပ္ပအပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၂၆၁။)

သမ္မာကမ္မန္တော— သမုဋ္ဌာနလက္ခဏော၊ ဝိရမဏရသော၊ မိစ္ဆာကမ္မန္တပ္ပဟာနပစ္စုပဋ္ဌာနော။
သဒ္ဓါဟိရောတ္တပ္ပအပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။ ၂၆၁။)

သမ္မာအာဇီဝေါ— ဝေါဒါနလက္ခဏော၊ ဉာယာဇီဝပ္ပဝတ္တိရသော။
မိစ္ဆာဇီဝပ္ပဟာနပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ သဒ္ဓါဟိရောတ္တပ္ပအပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏပဒဋ္ဌာနော။(ဋ္ဌ။၂၆၁။)

မေတ္တာ— ဟိတာကာရပ္ပဝတ္တိလက္ခဏာ၊ ဟိတူပသံဟာရရသာ။
အာဃာတဝိနယပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ သတ္တာနံ မနာပဘာဝဒဿနပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၂၃၇။)

ကရုဏာ— ဒုက္ခာပနယနာကာရပ္ပဝတ္တိလက္ခဏာ၊ ပရဒုက္ခာသဟနရသာ။
အဝိဟိံသာပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ဒုက္ခာဘိဘူတာနံ အနာထဘာဝဒဿနပဒဋ္ဌာနာ။(ဋ္ဌ။၂၃၇။)

မုဒိတာ— သတ္တေသု ပမောဒနလက္ခဏာ၊ အနိဿာယနရသာ။
အရတိဝိဃာတပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ သတ္တာနံ သမ္ပတ္တိဒဿနပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၂၃၈။)

http://www.dhammadownload.com

ဥပေက္ခာ– သတ္တေသု မဇ္ဈတ္တာကာရပ္ပဝတ္တိလက္ခဏာ၊ သတ္တေသု သမဘာဝဒဿနရသာ။
ပဋိဃာနုနယဝူပသမပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ပဝတ္တကမ္မဿကတာဒဿနပဒဋ္ဌာနာ။(ဋ္ဌ။၂၃၈။)

ပညာ– ဩဘာသနလက္ခဏာ၊ ပဇာနနလက္ခဏာ ဝါ၊ ယထာသဘာဝပ္ပဋိဝေဓလက္ခဏာ ဝါ။
အက္ခလိတပဋိဝေဓလက္ခဏာ ဝါ၊ ဝိသယောဘာသရသာ၊ အသမ္မောဟပစ္စုပဋ္ဌာနာ။
ဝိညာဏပဒဋ္ဌာနာ၊ ယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနာ ဝါ။
ယထာဥပဋ္ဌိတဝိသယပဒဋ္ဌာနာ ဝါ၊ သမာဓိပဒဋ္ဌာနာ ဝါ။ (ဋ္ဌ။ ၁၆၅၊၁၆၆။)

ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာလက္ခဏာဒိ

ပထဝီဓာတု– ကက္ခဠလက္ခဏာ၊ ပတိဋ္ဌာနရသာ။
သမ္ပဋိစ္ဆနပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ သေသဘူတတ္တယပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၃၆၈။)

အာပေါဓာတု– ပဂ္ဃရဏလက္ခဏာ၊ ဗြူဟနရသာ။
သင်္ဂဟပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ သေသဘူတတ္တယပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၃၆၈။)

တေဇောဓာတု– ဥဏှတ္တလက္ခဏာ၊ ပရိပါစနရသာ။
မဒ္ဒဝါနုပါဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ သေသဘူတတ္တယပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၃၆၈။)

ဝါယောဓာတု– ဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏာ၊ သမုဒီရဏရသာ။
အဘိနီဟာရပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ သေသဘူတတ္တယပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၃၆၈။)

စက္ခု– ရူပါဘိဃာတာရဟဘူတပ္ပသာဒလက္ခဏံ။
ဒဋ္ဌုကာမတာနိဒါနကမ္မသမုဋ္ဌာနဘူတပ္ပသာဒလက္ခဏံ ဝါ။
ရူပေသု အာဝိဉ္ဆနရသံ၊ စက္ခုဝိညာဏဿ အာဓာရဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
ဒဋ္ဌုကာမတာနိဒါနကမ္မဇဘူတပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၃၄၉။)

သောတ– သဒ္ဒါဘိဃာတာရဟဘူတပ္ပသာဒလက္ခဏံ။
သောတုကာမတာနိဒါနကမ္မသမုဋ္ဌာနဘူတပ္ပသာဒလက္ခဏံ ဝါ။
သဒ္ဒေသု အာဝိဉ္ဆနရသံ၊ သောတဝိညာဏဿ အာဓာရဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
သောတုကာမတာနိဒါနကမ္မဇဘူတပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၃၄၉။)

ဃာန– ဂန္ဓာဘိဃာတာရဟဘူတပ္ပသာဒလက္ခဏံ။
ဃာယိတုကာမတာနိဒါနကမ္မသမုဋ္ဌာနဘူတပ္ပသာဒလက္ခဏံ ဝါ။
ဂန္ဓေသု အာဝိဉ္ဆနရသံ၊ ဃာနဝိညာဏဿ အာဓာရဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
ဃာယိတုကာမတာနိဒါနကမ္မဇဘူတပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၃၄၉။)

ဇိဝှါ– ရသာဘိဃာတာရဟဘူတပ္ပသာဒလက္ခဏာ။
သာယိတုကာမတာနိဒါနကမ္မသမုဋ္ဌာနဘူတပ္ပသာဒလက္ခဏာ ဝါ။
ရသေသု အာဝိဉ္ဆနရသံ၊ ဇိဝှါဝိညာဏဿ အာဓာရဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ။
သာယိတုကာမတာနိဒါနကမ္မဇဘူတပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၃၄၉။)

ကာယော– ဖောဋ္ဌဗ္ဗာဘိဃာတာရဟဘူတပ္ပသာဒလက္ခဏော။
ဖုသိတုကာမတာနိဒါနကမ္မသမုဋ္ဌာနဘူတပ္ပသာဒလက္ခဏော ဝါ။
ဖောဋ္ဌဗ္ဗေသု အာဝိဉ္ဆနရသော၊ ကာယဝိညာဏဿ အာဓာရဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနော။
ဖုသိတုကာမကာမတာနိဒါနကမ္မဇဘူတပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။ ၃၄၉။)

http://www.dhammadownload.com

ရူပံ– စက္ခုပဋိဟနနလက္ခဏံ၊ စက္ခုဝိညာဏဿ ဝိသယဘာဝရသံ။
တဿေဝ ဂေါစရပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ စတုမဟာဘူတပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၃၅၅။)

သဒ္ဒေါ– သောတပဋိဟနနလက္ခဏော၊ သောတဝိညာဏဿ ဝိသယဘာဝရသော။
တဿေဝ ဂေါစရပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ စတုမဟာဘူတပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။ ၃၅၆။)

ဂန္ဓော– ဃာနပဋိဟနနလက္ခဏော၊ ဃာနဝိညာဏဿ ဝိသယဘာဝရသော။
တဿေဝ ဂေါစရပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ စတုမဟာဘူတပဒဋ္ဌာနော။

ရသော– ဇိဝှါပဋိဟနနလက္ခဏော၊ ဇိဝှါဝိညာဏဿ ဝိသယဘာဝရသော။
တဿေဝ ဂေါစရပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ စတုမဟာဘူတပဒဋ္ဌာနော။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ– ကာယပဋိဟနနလက္ခဏံ၊ ကာယဝိညာဏဿ ဝိသယဘာဝရသံ။
တဿေဝ ဂေါစရပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ စတုမဟာဘူတပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၃၅၇။)

ဣတ္ထိန္ဒြိယံ– ဣတ္ထိဘာဝလက္ခဏံ၊ "ဣတ္ထီ"တိ ပကာသနရသံ။
ဣတ္ထိလိင်္ဂနိမိတ္တကုတ္တာကပ္ပါနံ ကာရဏဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
စတုမဟာဘူတပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၃၅၈။)

ပုရိသိန္ဒြိယံ– ပုရိသဘာဝလက္ခဏံ၊ "ပုရိသော"တိ ပကာသနရသံ။
ပုရိသလိင်္ဂနိမိတ္တကုတ္တာကပ္ပါနံ ကာရဏဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
စတုမဟာဘူတပဒဋ္ဌာနံ။ (ဋ္ဌ။ ၃၅၈။)

ဟဒယဝတ္ထု– ဒွိန္နံ ဓာတူနံ နိဿယလက္ခဏံ၊ တာသံ အာဓာရရသံ။
တာသံ ဥဗ္ဗာဟနပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ စတုမဟာဘူတဝိသယပဒဋ္ဌာနံ။

အာဟာရော– ဩဇာလက္ခဏော၊ ရူပါဟရဏရသော။
ဥပတ္ထမ္ဘနပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ကဗဠံ ကတွာ အာဟရိတဗ္ဗဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။၃၆၀။)

အာကာသဓာတု– ရူပပရိစ္ဆေဒလက္ခဏာ၊ ရူပပရိယန္တပ္ပကာသနရသာ။
ရူပမရိယာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ အသမ္ဖုဋ္ဌဘာဝဆိဒ္ဒဝိဝရဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ။
ပရိစ္ဆိန္နရူပပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။၃၆၂။)

ဝိညတ္တိ– ဝိညတ္တိလက္ခဏာ၊ အဓိပ္ပါယပကာသနရသာ။
စလဃောသဟေတုဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ စိတ္တဇဘူတပဒဋ္ဌာနာ။

ကာယဝိညတ္တိ– အဘိက္ကမာဒိပဝတ္တကစိတ္တသမုဋ္ဌာနလက္ခဏာ၊ အဓိပ္ပါယပကာသနရသာ။
ကာယဝိပ္ဖန္ဒနဟေတုဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနဝါယောဓာတုပဒဋ္ဌာနာ။

ဝစီဝိညတ္တိ– ဝစီဘေဒပ္ပဝတ္တကစိတ္တသမုဋ္ဌာနလက္ခဏာ၊ အဓိပ္ပါယပကာသနရသာ။
ဝစီဃောသဟေတုဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနပထဝီဓာတုပဒဋ္ဌာနာ။

ရူပဿ လဟုတာ– အဒန္ဓတာလက္ခဏာ၊ ရူပါနံ ဂရုဘာဝဝိနောဒနရသာ။
လဟုပရိဝတ္တိတပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ လဟုရူပပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၃၆၂။)

ရူပဿ မုဒုတာ– အထဒ္ဓတာလက္ခဏာ၊ ရူပါနံ ထဒ္ဓဘာဝဝိနောဒနရသာ။
သဗ္ဗကိရိယာသု အဝိရောဓိတာ ပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ မုဒုရူပပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၃၆၂။)

http://www.dhammadownload.com

ရူပဿ ကမ္မညတာ–သရီရကိရိယာနုကူလကမ္မညဘာဝလက္ခဏာ၊ အကမ္မညတာဝိနောဒနရသာ။
အဒုဗ္ဗလဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ကမ္မညရူပပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၃၆၂။)

ဥပစယော– အာစယလက္ခဏော၊ ပုဗ္ဗန္တတော ရူပါနံ ဥမ္မုဇ္ဇာပနရသော။
နိယျာတနပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ပရိပုဏ္ဏဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနော ဝါ။
ဥပစိတရူပပဒဋ္ဌာနော။ (ဋ္ဌ။ ၃၆၂၊ ၃၆၃။)

သန္တတိ– ပဝတ္တိလက္ခဏာ၊ အနုပ္ပဗန္ဓရသာ။
အနုပစ္ဆေဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ အနုပ္ပဗန္ဓရူပပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၃၆၄။)

ဇရတာ– ရူပပရိပါကလက္ခဏာ၊ ဥပနယရသာ။
သဘာဝါနပဂမေပိ နဝဘာဝါပဂမပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ပရိပစ္စမာနရူပပဒဋ္ဌာနာ။(ဋ္ဌ။၃၆၅။)

အနိစ္စတာ– ပရိဘေဒလက္ခဏာ၊ သံသီဒနရသာ။
ခယဝယပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ပရိဘိဇ္ဇမာနရူပပဒဋ္ဌာနာ။ (ဋ္ဌ။ ၃၆၅။)

သစ္စာလေးပါး လက္ခဏာဒိ

သစ္စံ– အဝိသံဝါဒနလက္ခဏံ၊ ယာထာဝဝိဘာဝနရသံ။
သာဓုတာပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ သောရစ္စပဒဋ္ဌာနံ။

ဒုက္ခသစ္စံ– ဗာဓနလက္ခဏံ၊ သန္တာပနရသံ။
ပဝတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ သမုဒယပဒဋ္ဌာနံ။

သမုဒယသစ္စံ– ပဘဝလက္ခဏံ၊ အနုပစ္ဆေဒကရဏရသံ။
ပလိဗောဓပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ အဝိဇ္ဇာပဒဋ္ဌာနံ။

နိရောဓသစ္စံ– သန္တိလက္ခဏံ၊ အစ္စုတိရသံ။
အနိမိတ္တပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ န လဗ္ဘတိ ပဒဋ္ဌာနံ။

မဂ္ဂသစ္စံ– နိယျာနလက္ခဏံ၊ ကိလေသပ္ပဟာနကရဏရသံ။
ဝုဋ္ဌာနပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဝိပဿနာဂေါတြဘုပဒဋ္ဌာနံ။

မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး လက္ခဏာဒိ

သမ္မာဒိဋ္ဌိ– သမ္မာဒဿနလက္ခဏာ၊ ဓာတုပ္ပကာသနရသာ။
အဝိဇ္ဇန္ဓကာရဝိဒ္ဓံသနပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ဝိညာဏပဒဋ္ဌာနာ။

သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ–သမ္မာစိတ္တာဘိနိရောပနလက္ခဏော၊ အပ္ပနာရသော။
မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပပဟာနပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ဝိညာဏပဒဋ္ဌာနော။
[သမ္မာဝါစာ, .သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ– ရှေးစေတသိက်နည်းတူ]

သမ္မာဝါယာမော–ပဂ္ဂဟလက္ခဏော၊ အနုပ္ပန္နအကုသလုပ္ပါဒနာဒိရသော။
မိစ္ဆာဝါယာမပ္ပဟာနပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ဝီရိယာရမ္ဘဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနော။

http://www.dhammadownload.com

သမ္မာသတိ- ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏာ၊ အသမ္မုဿနရသာ။
မိစ္ဆာသတိပ္ပဟာနပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ထိရသညာပဒဋ္ဌာနာ။

သမ္မာသမာဓိ- အဝိက္ခေပလက္ခဏော၊ သမာဓာနရသော။
မိစ္ဆာသမာဓိပ္ပဟာနပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ သုခပဒဋ္ဌာနော။

ဒါနံ- ပရိစ္စာဂလက္ခဏံ၊ လောဘဝိဒ္ဓံသနရသံ၊ အနဝဇ္ဇရသံ ဝါ။
အနာသတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဒေယျဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနံ။

သီလံ- သီလလက္ခဏံ၊ ဒုဿီလျဝိဒ္ဓံသနရသံ၊ အနဝဇ္ဇရသံ ဝါ။
သောစေယျပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဟိရောတ္တပ္ပပဒဋ္ဌာနံ။

ဈာနံ- ဥပနိဇ္ဈာနလက္ခဏံ၊ နီဝရဏဝိက္ခမ္ဘနရသံ။
ဈာနသမာပတ္တိပရိဂ္ဂဟိတရသံ ဝါ၊ ဝိပဿနဝဍ္ဎနပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
ဗြဟ္မလောကသမ္ပတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာနံ ဝါ၊ ဥပစာရသမာဓိပဒဋ္ဌာနံ။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ လက္ခဏာဒိ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ- ဇရာမရဏာဒီနံ ဓမ္မာနံ ပစ္စယလက္ခဏော၊ ဒုက္ခာနုဗန္ဓနရသော။
ကုမ္မဂ္ဂပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ပုရိမပုရိမဓမ္မပဒဋ္ဌာနော။

အဝိဇ္ဇာ- အညာဏလက္ခဏာ၊ သမ္မောဟနရသာ။
ဆာဒနပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ အာသဝပဒဋ္ဌာနာ။

သင်္ခါရာ- အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏာ၊ အာယူဟနရသာ။
စေတနာပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ အဝိဇ္ဇာပဒဋ္ဌာနာ။

မှတ်ချက်။ ။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ ရှေးရှေးပုဒ်သည် နောက်နောက်ပုဒ်၏ ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်သည်။

ဝိညာဏံ- ဝိဇာနနလက္ခဏံ၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမရသံ၊ ပဋိသန္ဓိပစ္စုပဋ္ဌာနံ။
သင်္ခါရပဒဋ္ဌာနံ၊ ဝတ္ထာရမ္မဏပဒဋ္ဌာနံ ဝါ။

နာမံ- နမနလက္ခဏံ၊ သမ္ပယောဂရသံ။
အဝိနိဗ္ဘောဂပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဝိညာဏပဒဋ္ဌာနံ။

ရူပံ- ရုပ္ပနလက္ခဏံ၊ ဝိကိရဏရသံ။
အဗျာကတပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဝိညာဏပဒဋ္ဌာနံ။

သဠာယတနံ- အာယတနလက္ခဏံ၊ ဒဿနာဒိရသံ။
ဝတ္ထုဒွါရဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ နာမရူပပဒဋ္ဌာနံ။

ဖဿော- ဖုသနလက္ခဏော၊ သံဃဋ္ဋနရသော။
သင်္ဂတိပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ သဠာယတနပဒဋ္ဌာနော။

ဝေဒနာ- အနုဘဝနလက္ခဏာ၊ ဝိသယရသသမ္ဘောဂရသာ။
သုခဒုက္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ဖဿပဒဋ္ဌာနာ။

http://www.dhammadownload.com

တဏှာ– ဟေတုလက္ခဏာ၊ အဘိနန္ဒနရသာ။
အတိတ္တိဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ဝေဒနာပဒဋ္ဌာနာ။

ဥပါဒါနံ– ဂဟဏလက္ခဏံ၊ အမုဥ္စနရသံ။
တဏှာဒဠှတ္တဒိဋ္ဌိပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ တဏှာပဒဋ္ဌာနံ။

ဘဝေါ– ကမ္မာကမ္မဖလလက္ခဏော၊ ဘာဝနာဘာဝနရသော။
ကုသလာကုသလာဗျာကတပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ဥပါဒါနပဒဋ္ဌာနော။

ဇာတိ– တတ္ထတတ္ထ ဘဝေ ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ၊ နိယျာတနရသာ။
အတီတဘဝတော ဣဓ ဥမ္မုဇ္ဇနပစ္စုပဋ္ဌာနာ။
ဖလဝသေန ဒုက္ခဝိစိတ္တတာ ပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ၊ ဘာဝနာပဒဋ္ဌာနာ။

ဇရာ– ခန္ဓပရိပါကလက္ခဏာ၊ မရဏူပနယရသာ။
ယောဗ္ဗနဝိနာသပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ဇာတိပဒဋ္ဌာနာ၊ ဇာတုပိပ္ပတ္တိပဒဋ္ဌာနာ ဝါ။

မရဏံ– စုတိလက္ခဏံ၊ ဉာတိမိတ္တဝိယောဂရသံ။
ဂတိပ္ပဝါသပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဇာတိပဒဋ္ဌာနံ၊ ဗျာဓိပဒဋ္ဌာနံ ဝါ။

သောကော– အန္တောနိဇ္ဈာယနလက္ခဏော၊ စေတသော ပရိနိဇ္ဈာယနရသော။
အနုသောစနပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ဇာတိပဒဋ္ဌာနော၊ ကတာကတပဒဋ္ဌာနော ဝါ။

ပရိဒေဝေါ– လာလပ္ပနလက္ခဏော၊ ဂုဏဒေါသပရိကိတ္တနရသော။
သမ္ဘမပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ဇာတိပဒဋ္ဌာနော၊ ပေမဓာတုပဒဋ္ဌာနော ဝါ။

ဒုက္ခံ– ကာယပီဠနလက္ခဏံ၊ ဒုပ္ပညာနံ ဒေါမနဿကရဏရသံ။
ကာယိကာဗာဓပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဇာတိပဒဋ္ဌာနံ။

(တစ်နည်း) ဒုက္ခံ– အနိဋ္ဌာရမ္မဏာနုဘဝနလက္ခဏံ၊ အနိဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသံ။
ကာယိကာဗာဓပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဇာတိပဒဋ္ဌာနံ။

ဒေါမနဿံ– စိတ္တပီဠနလက္ခဏံ၊ မနောဝိဃာတရသံ။
မာနသဗျာဓိပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဇာတိပဒဋ္ဌာနံ။

(တစ်နည်း) ဒေါမနဿံ– အနိဋ္ဌာရမ္မဏာနုဘဝနလက္ခဏံ၊ အနိဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသံ။
စေတသိကာဗာဓပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဇာတိပဒဋ္ဌာနံ။

ဥပါယာသော– ဗျာသတ္တိလက္ခဏော၊ စိတ္တပရိဒဟနလက္ခဏော ဝါ။
နိတ္ထုနနရသော၊ ဝိသာဒပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ ဇာတိပဒဋ္ဌာနော။

===================

လက္ခဏာဒိစတုက္ကပြီးပြီ။

http://www.dhammadownload.com

ဘဒ္ဒန္တသုစိတ္တာဘိဝံသ
၏
အောက်ပါကျမ်းစာအုပ်များ ထွက်ရှိနေပါပြီ။

(၁) ပါရာဇိကကဏ်ဝါကျဥယျာဉ် (ပထမတွဲ)

(၂) ပါရာဇိကကဏ်ဝါကျဥယျာဉ် (ဒုတိယတွဲ)

(၃) သီလက္ခန်ဝါကျဥယျာဉ် (ပထမတွဲ)

(၄) သီလက္ခန်ဝါကျဥယျာဉ် (ဒုတိယတွဲ)

(၅) အဋ္ဌသာလိနီဝါကျဥယျာဉ် (ပထမတွဲ)

(၆) အဋ္ဌသာလိနီဝါကျဥယျာဉ် (ဒုတိယတွဲ)

(၇) ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညသ်ကောက်လမ်းညွှန်

(၈) ဝိဂ္ဂဟနှင့် ညသ်ကောက်ဥယျာဉ်

(၉) အတ္ထယောဇနာနယူပဒေသ

(၁၀) ဝစနာဒိဆက္ကဥယျာဉ်

စာအုပ်ရရှိနိုင်သောနေရာများ

၁။ အလိုတော်ပြည့် မွှာစရိယတက္ကသိုလ်၊ ဒဂုံမြို့သစ် (ဆိပ်ကမ်း)မြို့နယ်။

၂။ မန္တလေးပိဋကစာအုပ်ဆိုင်များ။

၃။ ရွှေတိဂုံစောင်းတန်းရှိ ပိဋကစာအုပ်ဆိုင်များ၊ ရန်ကုန်။

http://www.dhammadownload.com

http://www.dhammadownload.com